

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

DICCIONARI
MALLORQUI-CASTELLA.

DICCIONARI
MALLORQUI-CASTELLA,

Y

EL PRIMER QUE SE HA DONAD A LLUM,

COMPOST

PER DON PERE ANTONI FIGUERA

FRANCISCANO ESGLAUSTRAD.

PALMA.

IMPRESA Y LIBRERIA DE ESTEVA TRIAS.

AÑY 1840.

ES PROPIEDAD DEL AUTOR.

DUAS PARAULES DEL AUTOR

AL

LECTOR.

No penses, amád Lector, que el diccionári que te presént y que et dedic sia un diccionári complét y eczént de tot error. No lo penses; pués hás de considerar que es el primer que se publica, y que un diccionári complét no es ôbra de un tot sôl, sinó de molts y qui téngan molts llums (las que no ténc jô) y de molt de témps, côm se há vist en tântas edicións que se hân fét del diccionári castèllâ de la Acadèmia españôlla. Y axí no téns que criticarme, si trôbas que es fálto de molts de articles, y si á algúns no correspôn el castèllâ: y si em criticas, desde âre et respônc y et dic: que el temps que hás de empleyar en criticarme lo empléys en corretgir y aumentar el diccionári, y no será témps perdút, côm lo sería, á lo ménos para mí, si em criticâvas. No et diré que *es fácil añadir á lo inventád*, sinó que já téns es camí ubêrt, lo que no hé tengúd jô, qui hé hagúd de caminar per sálts y barrâncs, y per llôcs espessos y espinosos, passânt molta fatiga y trebâý per surtirne, y aquést trabâý me há imposibilitád el pit y la vista para corretgirlo, ó aumentârlo. *Vale.*

ALGUNAS NOTAS

Para llegir el mallorquí de aquest diccionari, y qui algunas (segóns el méu pòc entendre) pòden servir de algùn tant de ortografia mallorquina. Sia pués la

1.ª Còm nòltros mallorquins tenim tres èns, *muda*, *tancàda* y *ubèrta*, ò pronunciàm la *e* de tres manéras, *petít*, *fortèt*, y *fòrt* ab sa boca badàda, para distingir la una de las àltres no pòs càp accént demúnt la muda, á no ser que sia llàrga, y á las hòras li pòs el accént gràve, qui es aquést (˘) còm en meuja-rèm, futur de indicatiu de menjar; demúnt la tancàda pòs lo accént agúd, qui es aqnést (´) y no sòlamént para denotar que es llàrga sinó que es tancàda, y demúnt la ubèrta pòs el accént circumflècs qui es aquést (^) y axí se veu el módo còm se han de pronunciar aquéstas tres paràulas de unrs matéxas lletras; però de divèrsa significació: *Déu*, *deu*, *déu*; pués la priméra significa el Creador, la segona la tercéra persona singular del presént del indicatiu del vérb dèurer, y la tercéra el nombre 10, ò aquéstas àltres tres: *seu*, *séu*, *séu*, qui la priméra significa gréix, la segona pronòm possessiu, y la tercéra aquél està assegúd.

2.ª Còm nòltros pronunciàm la *a* y la *o* de duas manéras *petít*, y *fòrt* ab sa boca badàda, còm *ma* pronòm, y *má* part del còs, *molt* advèrbi, y *mólt* particip passad de mól-rer, no pòs càp accént demúnt la qui se pronuncia *petít* á no ser que sia llàrga, y á las hòras li pòs el agúd, y demúnt la qui se pronuncia *fòrt* pòs el circumflècs, y axí se distingèix *ma* pronòm de *má* part del còs, y *cos* de guya, ó llòc per correr, de *còs* v. gr. de hòmo.

3.ª Còm en la fundició de lletra de estàmpa noy hà lletra majúscula ab accént circumflècs, li pòs el agúd, y axí *Abre* que se pronunciy còm si estàs escrit *áb-re*, y lo matéix en àltres térmes.

4.ª Còm nòltros per lo regular dexàm de pronunciar la última *r* de la paràula, que se pronunciy la *a* ántes de la última *r* còm si tengués el accént circumflècs, y la *e* y la *o* còm si tenguéssen el agúd, y axí *amar*, *estimar*, etc. còm si estàssen escrits, *amá*, *esti*, *má*, etc.; y *cavaller*, *paner*, *doctor*, *señor*, còm si estàssen escrits *cavallé*, *pané*, *doctó*, *señó*, etc. De aquésta rétgla se escepthan los vérb *ser*, *esser*, *haver*, y los qui ténen la penúltima llàrga, com *pérder*, *cóurer*, etc.; pero la *a* ántes de la última *r* se pronunciy sèmpre còm si tengués el accént circumflècs, encareque la síllaba de ántes ténga el accént agúd, còm en *pégar* que significa ferir, y axí se diferencia de *pagar* qui vòl dir donar pàga.

5.ª Que el térme mallorquí en qui heyhà *bl* se pronunciy còm si estàs escrit ab duas bènç, y axí *doble* com si estàs escrit *dobble*.

6.ª Que una sòla *s* entre duas vocals se pronunciy còm si fos *z*, y axí *àse*, *càsa*, etc. còm si estàssen escrits *aze*, *caza*, etc. De aquésta rétgla se esceptua el pronòm *se*, còm en *escriurese*, *romprese* en qui la *s* té la fòrsa de duas.

7.ª Las duas *ss* entre duas vocals que se pronuncien còm una sòla en principi de paràula, y axí *càssa*, *cossa* còm la *s* de sànt, sàbi, etc.

8.ª Jamáy se pronunciy la *s* despues de consonant còm á *z*.

9.° Los dos punts demúnt la vocál ántes de *ll* denótan que la vocál fà síllaba ó tota sóla, ó ab la consonánt de ántes, y no ab la priméra *l*, y axí se distingèix la pronuncia v. g. de *róllo* de pásta ó de tabác de la de *róllo* v. g. de braser; però quánd la vocál há de tenir dos punts y accént côm en *capélla*, se déxan los dos punts y sólament se pôsa el accént; perque noy há lletra de imprénta qui ténga dos punts y accént.

10.° La coma demúnt una consonánt axí *d'*, *s'*, qui se anomena apóstrofo, denôta que la lletra qui el té se há de unir en la pronuncia ab la priméra vocál de la paràula qui se seguèix, y axí *d'un*, *s'obre* se hân de pronunciar côm si estâvan escrits *dun*, *sábre*.

11.° Côm nòltros no tením ortografia ficsa, sino que cadahú escriu segóns li dicta el seu càp, alguns térmes qui no se trobarán per *ba*, *pa*, *ra*, etc. se encontrarán per *be*, *pe*, *re*, etc., y al revés. Aximatéix alguns que no se trobarán per *c*, se encontrarán per *s*, y al revés los qui no se encontrarán per *s*, se trobarán per *c*.

12.° Côm jó no hé fét el diccionàri para los sàbis, hé escrit los térmes mallorquins axí côm se pronuncian vuy en dia segóns lo estil familiar.

13.° Encâreque molts escrigan el particip passârl, y el nôm adjectiu v. g. *amâd* en *t*, jó hé trobâd ser regular escriurerlos en *d* una vegâda que en la segona veu hey há *d* côm en *amâda*, y en *t* si en la segona veu hey há *t* com en *escrit*; pués la segona veu diu *escrita*; però los sustantius sémpe en *t* para diferenciarlos de los adjectius.

Ultima. Si trôbas, ó Lector, que jó no escriu ab bôna ortografia, no la prengas, però fén una millor, que méntas no la fâsses, continuaré en la méua.

TAULA DE LAS ABREVIADURAS

QUE SE TROBAN EN AQUEST DICCIONARI.

<i>adj</i>	Adjectiu.
<i>adv</i>	Advérbi.
<i>ant</i>	Antigament, ó que el térme es anticüad.
<i>cur</i>	Curiál, ó térme usad en audiéncias y cúrias.
<i>f</i>	Sustantíu femení.
<i>f. pl</i>	Femení plurál.
<i>fig. ret</i>	Figúra retórica.
<i>interj</i>	Interjecció.
<i>ul</i>	Lo matéix.
<i>m</i>	Sustantíu masculí.
<i>m. pl</i>	Masculí plurál.
<i>p. a</i>	Particip actiu, ó agént.
<i>p. p</i>	Particip passad
<i>pl</i>	Plánta.
<i>sup</i>	Superlatíu.
<i>V</i>	Mira.
<i>v. a</i>	Vérb actiu, ó agénd.
<i>v. n</i>	Vérb néutre.
<i>v. r</i>	Vérb recíproco.
<i>=</i>	Que està sobrentès el article que se hà posad primer, v. g. Correr. <i>Correr</i> . = Còm un cà llebrer. Aquí ántes de <i>cóm</i> està sobrentès <i>correr</i> .

DICCIONARI

MALLORQUI-CASTELLA.

AA

- A.** Lletra vocàl qui tota sola forma una paràula, y qui té molts de significats.
- A. f.** El primer caràcter ò lletra del alfabeto mallorquí. *A.*
- À.** Preposició qui indica diferents relacions: de lloc, de moviment, de situació, de temps. *À* À peu. *À* pié. *À* las sis. *À* las seis. *À* la finestra. *À* la ventana. Anar *à* missa. Ir *d* missa.
- Á.** Denota el costum, el us. *Á* *Á* la española. *Á* la española.
- À.** serveix para notar el nombre y la cantidad. *A.* De sis *à* set. *De seis d siete.* = El preu y el valor de una cosa. *À* un sou sa lliura. *À* un sueldo la libra. = Una distribució ò conte proporcional. *À* sis per cent. *À* seis por ciento. = El motiu qui fa obrar. *À* súplicas méuas en Páu dexà es jòc. *À* súplicas mias Pablo dejó el juego.
- A.** Abreviadura de autor ò de aprovád. *A.*
- AA.** Abreviadura de autors. *AA.*
- Aarou ò Arou. m.** El germà de Moisés y el primer summo sacerdot de los judíos. *Aaron.*

AB.

- Ab.** Preposició qui explica el mèdi, mòdo ò instrument ab que se fa una cosa. *Con.*
- Abád. m.** Superior en algun monastir. = En algunas collegiâtas. = Rector en algunas parròquias. *Abad.* = Benefid. El qui té jurisdicció casi episcopal, y usa de ornamentals episcopals. *Abad bendito.* = Mitrád. El qui usa de mitra. *Abad mitrado.*
- Abadenc, ca. adj.** Lo qui es pròpi de y lo pertanyent á abád ò abadía. *Abadengo, ga.*
- Abadessa. f.** La superiora de múnjas. *Abadesa.*
- Abadía. f.** Dignidat, districte, ò renda del abád. *Abadía.*
- Abadiál. adj.** Abadenc. *V. Abadiál.*
- Abadiât. m.** Habitació del abád, el temps que dura

ABA

- la dignidat, etc. *Abadiado.*
- Abadir. f.** Pédrà que la dona de Saturno li donà á menjar en llòc de Júpiter que fingiren los poetas. *Abadir.*
- Abáix. adv.** *Abajo.*
- Abanderado. m.** El qui porta bandéra v. g. en processó. *Abanderado.* = En un retgiment. *Porta-estandarte.*
- Abandonad, da. p. p.** de abandonar, se. *Abandonado, da.*
- Abandonad, da. adj.** Despreciad, desamparad, dexad. *Abandonado, da.*
- Abandonar. v. a.** Dexar, desamparar, etc. *Abandonar.*
- Abandonarse. v. r.** Dexarse, no cuydar de sas seúas obligacions ò conveniencies. *Abandonarse.*
- Abandono. m.** Dexades, desamparo. *Abandono.*
- Abâns. adv.** *Antes.* = Abâns d'hora. *Antes de hora.*
- Abarcer. v. a.** Abrassar moltes cosas. *Abarcar.*
- Abassonar. v. a.** Donar molt ò massa menjar. *Empapusar.*
- Abâst. m.** Provisió de cosas. *Abasto ò abastecimiento.*
- Abastad, da. adj.** Proveid. *Abastado, da.*
- Abastador. m.** Proveedor. *Abastecedor.*
- Abastar. v. a.** Provenir. *Abastecer.*
- Abâte. m.** Capellâ, ò el qui anava vestid de capellâ ab una capeta de tafatâ. *Abate.*
- Abatidament. adv.** Ab desprèci. *Abatidamente.*
- Abatiment. m.** Desprèci, falta de ánimo, de esperit ò de rumbo de barco. *Abatimiento.*
- Abâtre. v. a.** Humillar, trepitjar, etc. *Abatir.*
- Abâtrese. v. r.** Càurer de ánimo, empobrirse, etc. *Abatirse.*
- Abatíd, da. p. p.** de abâtre, se. *Abatido, da.*
- Abaxad, da. p. p.** de abaxar. *Bajado, da.* = De histia. *Bajado ò apeado.*
- Abaxar. v. a.** Passar de llòc alt á baix. = Traspassar una cosa de llòc alt á baix. *Bajar.* = De histia. *Bajar, apear ò apearse.* = El preu. *Bajar el precio.* = Sas velas de barco. *Amai-*

nar. = La ven, las alas. *Bajar la voz, las alas.*
Abaxarse. v. r. Posarse ab gént baxa. *Adocenarse.*
A, b, c. m. Sillabári. *A, b, c.*
Abcés. m. Boñy ab matèria. *Abceso.*
Abdicació. f. Renuncia. *Abdicacion.*
Abdicad, da. p. p. de abdicar. *Abdicado, da.*
Abdicar. v. a. Renunciar. *Abdicar.*
Abdicatiu, va. adj. Esclusiu. *Abdicativo, va.*
Abdicativament. adv. Ab exclusió. *Abdicativa-*
mente.
Abdomen. m. Tela qui sostén sa butza. *Abdómen.*
Abecedári. m. El orde de las llettras segóns el al-
 fabéto de cada llengo. *Abecedario.* = *adj.* Per-
 tanyent al abecedári. *Abecedario, ria.*
Abertura. f. La acció de obrir. *Apertura.*
Abestrús. m. La áve mes gróssa de las conegudas
 fins aquí. = Hómo torpe, rudo, etc. *Avestruz.*
Abeurad, da. p. p. de abeurar. *Abrevado, da.*
 = *Cámp, tènra. Amerado, da.*
Abeurador. m. El qui mena el bestiar á beurer.
Abrevador. = *f.* El llóc abónt se abeura. *Abre-*
vadero y abrevador.
Abeurar. v. a. Donar beurer al bestiar. *Abrevar.*
 = Als hómos ab notícias. *Darles papila.*
Abeuró. m. Guix pastad molt clar. *Lechada.*
Abigeyát. m. Róho de bestiar. *Abigeato.*
Abigeyo, ya. m. f. Lladres de bestiar. *Abigeo,*
gea.
Abinitio. Paránla llatina. Desde el principi, ó já
 há molt de témps. *Ab initio.*
Abintestat. Spnae testamént. Ab intestato.
Abisme. m. Fondári sense fi. = *Immóns, incom-*
prensible. Abismo.
Abismad, da. p. p. de abismar. *Abismado, da.*
Abismal. adj. Pertanyent á abisme. *Abismal.*
Abismar. v. a. Abâtre, confondre. *Abismar.*
Abjuració. f. Retractació ab juramént. *Abjura-*
cion.
Abjurad, da. p. p. de abjurar. *Abjurado, da.*
Abjurar. v. a. Desdirse, negar ab juramént. *Ab-*
jurar.
Abland, da. p. p. de ablanir. *Ablandado, da.*
 = *Cáru. Manido, da.* = *Ab sos dits. Maznado,*
da. = *Axamplíds. Amanzado, da.*
Ablanir. v. a. Fer una còsa blána, afeminar, apla-
 car, etc. *Ablandar.* = *Ab sos dits. Maznar.*
 = *Cáru. Manir.* = *A xamplir. Amanzar.* = *Fer*
una còsa mólla. Amollecet.
Ablauirne. v. r. Mitigarne. *Ablandarse. v. n.* Sa
cáru. Manirse. = *Una còsa entre es dits. Maz-*
narse.
Ablatiu. m. El sisè cas de nòm. *Ablativo.*
Ablució. f. Rentada de máns en batisme y missa.
Ablucion.

Abnegació. f. Total renuncia de la própia volun-
 tât. *Abnegacion.*
Abnegar. v. a. Renunciar totalment la própia vo-
 luntât. *Abnegar.*
Abocad, da. p. p. de abocar. *Echado; da.* = *Á*
halcó, finéstra. Asomado, da. = *Bevënt á ci-*
quia. Echado, da, d ó de bruces. = *Molta gént.*
Agolpado, da.
Abocar. v. a. v. g. áigo d'un tassó, gèrra, etc.
Echar. = *Fins que ni cápia. Coronar.*
Abocarse. v. r. Á halcó, finéstra, etc. *Asomarse.*
 = *Per beurer á siquia, etc. Echarse de ó d*
bruces. = *Concorre molta gént. Agolparse.*
Abolèng. m. cur. Heretât ó patrimóni de antepa-
 sáds. *Abolengo.*
Abolició. f. Anullació, revocació. *Abolicion.*
Abolid, da. p. p. de abolir y abolirse. *Abolido, da.*
Abolir. v. a. Anular, borrar, revocar. *Abolir.*
Abolirse. v. n. Desapareixer, desvanexer. *Abolirse.*
Abominable. adj. Digae de abominació. *Abomi-*
nable.
Abominablement. adv. Ab abominació. *Abomina-*
blemente.
Abominació. f. El acte de abominar. *Abominacion.*
Abominad, da. p. p. de abominar. *Abominado, da.*
Abominar. v. a. Avorvir. *Abominar.*
Abonad, da. p. p. de abonar. *Abonado, da.* = *adj.*
 Hómo de crèdit de qui se pót fiar. ó donad per
 ápte per una còsa. *Abonado, da.*
Abonar. v. a. Assegurar una còsa. = *Donar á un*
per ápte per fer una còsa. Abonar.
Abono. m. Fiança, responsabilitât, etc. *Abono.*
Abordad, da. p. p. de abordar, se. *Abordado, da.*
Abordador. m. El qui se aborda á hárea inimiga.
 = *El qui se acósta á áltre ab llibertât, llanessa.*
Abordador.
Abordar. v. n. Acostarse un hárcó á áltre, ó arri-
 bar á tènra. *Abordar.* = *Una escopeta, v. g.*
Encarar una escopeta.
Abordarse. v. r. Euvestir. *Abordarse.* = *Cá ó hó-*
mo. Abalanzarse.
Abórt. m. Mál part. = *Còsa extraordinária. Aborto.*
Abossad, da. p. p. de abossarse. *Embezado, da.*
Abossarse. v. r. Cubrirse sa càre fins als uys. *Em-*
bozarse. = *Taparse un pòc per no ser conegud.*
Tapujarse.
Abrahonad, da. p. p. de abrahonar. *Abrahonado,*
da. = *Pres. Cogido, da.*
Abrahonar. v. a. Aferrar á uns pes bráhóns. *Abra-*
honar. = *Pendre, pillar. Coger.*
Abrás. m. El acte de abrasar. *Abrazo.*
Abrasad, da. p. p. de abrasar. *Éacés, cremad,*
Abrasado, da. = *De sed. Abrasado ó apalam-*
brado de sed.

Abrassador, ra. m. f. El qui encén, destrueix. *Abrassador, ra.*

Abrassament. m. El acte de abrasar. *Abrassamiento.*

Abrasar. v. a. Cremar, destruir, etc. *Abrasar.*

Abrassar-se. v. r. Encendre-se de calor. ràbia, etc.

Abrassar-se. = De sed. *Abrassar-se* ò *apalambir-se de sed.*

Abrassad, da. p. p. de abrasar. *Abrassado, da.*

Abrassador, ra. m. f. El qui abràssa. *Abrassador, ra.*

Abrassament. m. V. Abràs. *Abrassamiento.*

Abrassar. v. a. Donar abràssos, emolourer, rebre en gust una còsa, apreciar, etc. *Abrassar.*

Abrassar-se. v. r. Donar-se abràssos. *Abrassar-se.*

Àbre. (*) m. Plànta corporalenta qui viu molts àñys.

Àrbol. = De bàrco. *Àrbol* ò *mdstil.* = Bord. *Borde* ò *pagano.* = De cania. *De canisa.* = De festa per pujary. *Cucaña.* = Fruitat. *Frutal.* = De molt.

Àrbol ò *macho de molino.* = De parentesc.

Àrbol genealògic. = De piñol. *De simiente.*

= De ròla. *Virola.* = De pàlo ò quina. *Cuarango* ò *cuadrango.* = Ver: flax. *Fresno.* = Qui un àny fà fruyt y àltre no.

Àrbol vecero, ra.

Àbrèt. m. Àbre petít. *Arbolito.*

Abreviació. f. Compèndi, reducció. *Abreviacion.*

Abreviad, da. p. p. de abreviar. *Abreviado, da.*

= *adv.* Prést. *Presto, pronto y prontamente.*

Abreviador, ra. m. f. El qui abrevia. *Abreviador, ra.*

Abzeviador. m. El ministèr qui despátza los brás en la nunciatura. *Abreviador.*

Abreviar. v. a. Compèndiar, apresurar negòci, etc. *Abreviar.*

Abreviatura. f. Expressió en qui se dexau algunas còsas, còm Sm. en llòc de Santissim. *Abreviatura.*

Abreviatura. f. Abreviatura. V. *Abreviatura.*

Abreviaturia. f. La oficiu del abreviador. *Abreviaturia.*

Abridéro. m. Àbre espècie de mèlicotoner. = El seu fruit. *Abridero.*

Abri-gad, da. p. p. de abrigar y abrigarse. *Abri-gado, da.*

Abrigar. v. a. Guardar des fret, protegir, amparar, etc. *Abrigar.*

Abrigarse. v. r. Guardarse des fret, taparse, posarse ròba per no tenirne. = Ampararse de algú, etc. *Abrigarse.* = Àntes de plòurer. Donar un satisfacció de alguna còsa àntes que se li fàsse càrreg de élla, ò guardarse del dany que li pòt succeir. *Curarse en salud.*

(*) Véjase la nóta 3.ª de la página 6.

Abril. m. El quàrt més del àny. *Abril.*

Abrogació. f. Anullació, abolicció. *Abrogacion.*

Abrogad, da. p. p. de abrogar. *Abrogado, da.*

Abrogar. v. a. Revocar ò anullar lo establí. *Abrogar.*

Abrumad, da. p. p. de abrumar. *Abrumado, da.*

Abrumador, ra. m. f. El qui abruma. *Abrumador, ra.*

Abrumar. v. a. Oprimir ab gràve pes ò causar gràve molèstia. *Abrumar.*

Abrusad, da. p. p. de abusar. *Asolado, da.*

Abrusador, ra. m. f. El qui abrusa. *Asolador, ra.*

Abrusar. v. a. Arrasar, destruir, arruinar. *Asolar.*

Àbscés. m. Bofiy ab matèria. *Absceso.*

Àbsòlt, ta. p. p. de absòltre. *Absuelto, ta.*

Àbsòlta. f. Respòns que se diu per mòrt. *Responso.*

Àbsòltre ò absòldre. v. a. Perdonar. *Absolver.*

Àbsolució. f. Efecte de absòltre. = Oració que se diu a càda noctúrn de matinas. *Absolucion.*

= General. Aplicació de indulgèncias y comunicació de bònas òbras que per privilegi fàn cèrts dias algunas religions a los presènts en las suus iglesias. *General.* = Sagramentat. La que dona el sacerdot confessor. *Sacramental.* = De la instància. Quànd noy há mèrits para absòltre, ò condemnar al réo. *De la instancia.*

Àbsolút. ta. adj. Illimitad, independènt, ab plenà potestad, y en gramátiga lo qui no regèix ni es regí. *Absoluta, ta.*

Àbsoluta. f. Preposició dita ab tò de magistèr. *Absoluta.*

Àbsolutament. adv. Sense dependència, sense respècte algun, generalment, y sens escepció. *Absolutamente.*

Àbsolutisme. m. Independència, despotisme. *Absolutismo.*

Àbsolutista. adj. El qui segueix al absolutisme. *Absolutista.*

Àbsolutòria. f. Sentència qui absòl al réo. *Absolutoria.*

Àbsort, ta. adj. Admirad, pasmad. *Absorto, ta.*

Àbsorvént. p. a. Lo qui xupa, atrèu la humitat. *Absorvente.*

Àbsorvència. f. El acte de xupar. *Absorvencia.*

Àbstenir-se. v. r. Privarse de alguna còsa. *Absterne-se.*

Àbstergènt. p. a. Lo qui axuga y fà net. *Abstergente.*

Àbstergir. v. a. Axugar, rentar. *Absterger.*

Àbstersió. f. Purificació. *Absterision.*

Àbstersiu, va. adj. Lo qui purifica, renta. *Abstersivo, va.*

Àbstinència. f. Templansa, moderació en el us de algunas còsas. = Virtut morál qui modèra el us de menjar y beurer. *Abstinencia.*

Abstinént. adj. El qui usa de abstinència. *Abstinente.*

Abstinentíssimamént. adv. Ab molta abstinència. *Abstinentíssimamente.*

Abstinéntmént. adv. Ab abstinència. *Abstinente-mente.*

Abstracció. f. Consideració de una propietat, de una còsa, sens atendre á las áltres propietats. = Retiro del trácto y comunicació dels áltres. *Abstraction.*

Abstractiu, va. adj. Lo qui abstrén. *Abstractivo, va.*

Abstractivamént. adv. Ab abstracció. *Abstractivamente.*

Abstrácto. m. Lo qui es substantiu. *Abstracto.*

Abstrácto. (in). Mòdo adverbial. Segóns la idèya del módo ó propietat, considerántlos sens atendre á la còsa en qui se tróban. *In abstracto.*

Abstrét, ta. p. p. de abstréurer. *Abstracto, ta.*

Abstréurer. v. a. Considerar un atribút ó propietat de una còsa sens atendre á áltres. *Abstractar.*

Abstrús, sa. adj. De difícil inteligència. *Abstruso, sa.*

Absurdamént. adv. Ab repugnància á la rahó. *Absurdamente.*

Absurdo. m. Dit ó fét repugnànt á la rahó. *Absurdo.*

Absurdo, da. adj. Repugnànt á la rahó. *Absurdo, da.*

Abultád, da. p. p. ó adj. Gròs de mólt de bulto. *Abultado, da.*

Abultar. v. a. Fer major el bulto de una còsa. = Ponderar. = Tenir ó fer bulto. *Abultar.* = Fer gruixal en so dir. *Echar por arrobas.*

Abundància. f. Grán cantidat de còsas. *Abundancia.*

Abundànt. p. a. = adj. Copiós, ric. *Abundante.*

Abundàntmént. adv. Ab abundància. *Abundantemente.*

Abundantíssim, ma. sup. Molt abundànt. *Abundantíssimo, ma.*

Abundar. v. a. Tenir abundància, ser fèrtil. *Abundar.*

Abundós, sa. m. f. v. g. Abundànt. *Abundoso, sa.* = De còsas d'àltri. *De cuero ageno correas largas.*

Abús. m. Mál us de sas còsas. *Abuso.*

Abusád, da. p. p. de abusar. *Abusado, da.*

Abusador, ra. m. f. El qui abusa. *Abusador, ra.*

Abusar. v. n. Fèr mál us de las còsas. *Abusar.*

Abusió. f. fig. ret. Us de paràulas impròpias en llòc de pròpies. *Abusion.*

Abusiu, va. adj. Lo qui se fa per abús. *Abusivo, va.*

Abussivamént. adv. Ab abús. *Abusivamente.*

AC.

Acabáble. adj. Lo que se pòt acabar. *Acabable.*

Acabád, da. p. p. de acabar. *Acabado, da.*

Acabadamént. adv. Eutèramént. *Acabadamente.*

Acabador, ra. m. f. El qui acába. *Acabador, ra.*

Acabamént. m. Conclusió, fi. *Acabamiento.*

Acabar. v. a. Concluir, apurar, consumir, rematar, estingir, morir, etc. *Acabar.* = De fer fruyt los àbres. *Enloquecer.* = De pòndre sas galinas. *Disponerse.* = Los hòmos sa pòsta ó es que filar: no saber més. *Estar d lo último del latin.* = Està acabád: noy hà més que dir ó fer. *Acabóse.*

Acabarse. v. n. Concluirse, etc. *Acabarse.* = Sa candela, morirse. *Acabarse la candela.*

Acabussád, da. p. p. de acabussar. *Azuzado, da.*

Acabussador, ra. m. f. El qui acabussa. *Azuzador, ra.*

Acabussar. v. a. Incitar á envestir. *Azuzar.*

Acabussarse. v. n. *Azuzarse.*

Acadèmia. f. Junta de literáts para adelantamént en cièncias y àrts. = El llòc ahònt se juntan. = Junta de aficionáds para eczercitarse v. g. en la música. *Academia.*

Acadèmic. m. Individuo de una acadèmia. *Académico.*

Acadèmic, ca. adj. Pertañent á acadèmia. *Académico, ca.*

Acalád, da. p. p. de acalar. *Bajado.* = Encorvadó.

Acalar. v. a. Inclinar per bàix, v. g. ets nys, càp. *Bajar.* = Sas àlas los hòmos presumíds. *Bajar las alas.* = Es càp posàntse morretós. *Amorruir.* = Quànd los arragàñau. *Bajar las orejas.* = Sas bàrras á àrma de tòc. *Desmontarla.*

Acalarse. v. r. Inclinarsen. *Inclinarse* ó *encorvarse.*

Acalorád, da. p. p. De acalorar y acalorarse. *Acalorado, da.*

Acaloramént. m. Ardor de càp, de passió. *Acaloramiento.*

Acalorar. v. a. Causar calor, avivar, donar presea, incitar. *Acalorar.*

Acalorarse. v. r. Encéndrese, atropellarse en el trabáy, suffocarse en discúrs, convèrsas, ó irritarse. *Acalorarse.*

Acállar. v. a. Aplacar al qui plòra, majorment nins. *Acallar.*

Acampád, da. p. p. de scampar. *Acampado, da.*

Acampamént. m. Collocació de un eczèrcit en algún llòc, y el matèix llòc. *Acampamento.*

Acampar. v. n. Posarse un eczèrcit en algún llòc. *Acampar.*

Acanalád, da. p. p. De acanalar. = *adj.* Lo qui passa per canál, lo qui forma canál, ò lo parèix.

Acanalado, da. = Columna. *Acanalada* ò *estriada*.

Acanalador, m. Eyna de fuster per fer canáls en fusta. *Acanalador*.

Acanalar, v. a. Fer canáls ò còsa qui lo paresca.

Acanalar. = Columna. *Acanalar* ò *estriar*.

Acanir, v. a. El cà. *Cubrir*.

Acanirse, v. r. Sa cussa. *Estar en celo* ò *caliente*.

Acantonád, da. p. p. de acantonar. *Acantonado*, da.

Acantonamént, m. Distribució de trôpas en vários llòcs. *Acantonamiento*.

Acantonar, v. a. Repartir las trôpas en vários llòcs.

Acantonar.

Acañád, da. p. p. de acañar. *Ahogado*, da. = *Agotado*, da.

Acañar, v. a. Eufagar. *Ahogar*. = Pous, fònts, etc. *Agotar*.

Acápta, f. Demànda de almôyna. Per sànts. *Cuestua*. = Per los coramérs. *Hornazo*.

Acaptád, da. p. p. de acaptar. *Mendigado*, da. = *Cuestuado*, da.

Acaptador, ra. m. f. Pòbres. *Mendigo*, ga. ò *pordioso*, ra. = Para sànts. *Cuestuador*, ra. = Para sant Antóni de Viàna ò para sant Llätzer. *Mumpostero*, ra.

Acaptar, v. a. Demanar almôyna. Los pòbres. *Mendigar* ò *pordiosear*. = Para sànts. *Cuestuar*. = Per no fer feyna. *Gorronear*.

Acaramüllád, da. p. p. de acaramüllar, se. *Amon-tonado*, da. = *Desemparvado*, da., etc. segòns es vérb de qui es particip.

Acaramüllar, v. a. Fer caramüll de còsas. *Amon-tonar*. = Y mesclarlas confusamént. *Emburujar*. = Sas gárbas dins es càmp. *Atresnalar*. = Es grà demúnt s'era. *Desemparvar*.

Acaramüllarse, v. r. Sa géut. *Agolparse*.

Acarád, da. p. p. de acarar, se. *Careado*, da.

Acarar, v. a. Fer venir una persona devànt de àl-tra. *Carear*.

Acararse, v. r. *Carearse*.

Acariciád, da. p. p. de acariciar. *Acariciado*, da.

Acariciador, ra. m. f. El qui acaricia. *Acariciador*, ra.

Acariciar, v. a. Fer caricias. *Acariciar*.

Acás, m. Casualidat, succés improvist. = *adv.* Casualmént, tál vegáda. *Acaso*.

Acatamént, m. Respècte, reverència. *Acatamiento*.

Acatar, v. a. Respectar, reverenciar. *Acatar*.

Acaudalád, da. p. p. de acaudalar. *Acaudalado*, da.

Acaudalar, v. a. Aplegar caudáls, atresorar. *Acaudalar*.

Accedir, v. n. Seguir el parer ò partít de algú.

Acceder.

Acceleració, f. Prontitud. *Accl-ration*.

Accelerar, v. a. Fer las còsas ab prontitud. *Accelerar*.

Accelerarse, v. r. *Apresurar-se*. *Accelerarse*.

Acéüt, m. El tò ab que se pronuncia una sílaba.

= El mòdo de pronunciar de càda provincia.

Acento. = Gràve, qui se pòsa axí (^). *Grave*.

Agúd, axí (^). *Agudo*. = Circunflècs, axí (^). *Circunflejo*.

Accentuació, f. La acció y efècte de accentuar. *Accentuacion*.

Accentuád, da. p. p. de accentuar. *Accentuado*, da.

Accentuar, v. a. Señalar las síllabas ab el accént que los correspon. *Accentuar*.

Accepió, f. El significat de las paráulas, y el sentít en que se preuen. = La inclinació que se té més á una persona que á àltra. *Accepcion*.

Acceptáble, *adj.* Lo que pòt ò se deu acceptar. *Acceptable*.

Acceptáblemént, *adv.* Ab acceptació. *Acceptablemente*.

Acceptació, f. Admissió de lo que se dona ò se propòsa. *Acceptacion*.

Acceptád, da. p. p. de acceptar. *Acceptado*, da.

Acceptador, ra. m. f. El qui accépta. *Acceptador*, ra. De personas. El qui fà pàrts y quárts. *De personas*.

Acceptar, v. a. Admetre lo que se dona, oferèix ò encarrega. *Acceptar*.

Accés, m. Arribáda, cercanía, camí, etc. *Acceso*.

Accesible, *adj.* Llòc alónt se pòt arribar ò pujar. = Lo possible ò fàcil de lograr. = La persona de hòu gèni. *Accesible*.

Accesió, f. Aderimént á un tractát. = El aumént de sa tébra. *Accesion*.

Accessôri, m. Lo qui se unèix á lo principál, ò dependèix de éil. *Accessorio*.

Accessôria, f. Pàrt de habitació unida á la principál. *Accessoria*.

Accidént, m. Calidat qui no es de la essència de la còsa. = Succés improvist, casualidat. = Atac, insulto, malaltia qui sobrevé d'improvís. = El color, sabor y olor del pá y vi en el Sagramént del altar. *Accidente*. = Per accidént. *adv.* Per casualidat. *Por accidente*. = Estar carregad de accidénts: tenir molts de málts. *Tener muchos guayes*.

Accidentád, da. p. p. de accidentarse. *Accidentado*, da.

Accidentál, *adj.* Lo qui no es de la essència de las còsas. *Accidental*. = Glòria accidentál. La que se dona en la tèrra á los sànts ab el culto este-

rrior. *Gloria accidental.*
Accidentarse. v. n. Ser acomès de algún accidenté.
Accidentarse.
Acció. f. Fèt, operació. *Accion.*
Accionar. v. n. Acompanyar ab moviment de càp, màns, etc. del còs, lo que se diu para expressar-lo millor. *Accionar.*
Accionista. m. El qui pòsa en alguna companyia.
Accionista.
Acedia. f. Agrura de una còsa. *Acedia.*
Acefalisme. m. Sècta de los Acéfalos. *Acefalismo.*
Acefalista. m. El qui no admèt el concili calcedonense. *Acefalista.*
Acéfalo, la. adj. El seguidor de sècta qui no té càp. *Acéfalo, la.*
Acéra. f. Vorèra de carrer. *Acera.*
Acerád, da. p. p. de acerar. *Acerado, da.*
Acerar. v. a. Posar cer á punta y táy de instrumènts de tayar. *Acerar.* = Fer punta y táy á còsas de sèrro. *Calzar.*
Aceró. m. Punta de cer que se pòsa á instrument, etc. *Calç.*
Acèrrim, ma. adj. Fortissim, molt vigorós. *Acèrrimo, ma.*
Acèrt. m. Surtida fèlta, habilitát, destresa. *Acerto.*
Acertád, da. p. p. de acertar. *Acertado, da.*
Acertádamént. adv. Ab acèrt. *Acertadamente.*
Acertar. v. a. Ferir al punt ò al blánc. = Tocar ò ferir una còsa sense tirarly. *Acertar.* = La elecció, vocació, etc. *Acertar la eleccion, etc.*
 = No acertar, caducar. *No constar.*
Acíbar. m. Suo amárg. *Acíbar.*
Acidès. f. La calidát de lo ácido. *Acidez.*
Acidificació. f. Reducció á ácido. *Acidificacion.*
Ácido. m. Sál picánt y dissolvént. *Ácido.*
Ácido, da. adj. Ágre, amárg. *Ácido, da.*
Ácido. m. Carbónic, nutriác, etc. térmes químics.
Ácido carbónico, nutriaco, etc.
Acimút. m. Térme astronòmic. *Acimut,*
Aclamació. f. Apláuso, alegría. *Aclamacion.*
Aclamád, da. p. p. de aclamar. *Aclamado, da.*
Aclamador, ra. m. f. Los qui acláman. *Aclamador, ra.*
Aclamar. v. a. Aplaudir. = Fer crits de gòig. *Aclamar.*
Aclaració. f. El ácte de aclarar. *Aclaracion.*
Aclarar. v. a. Manifestar, etc. *Aclarar.*
Aclaríd, da. p. p. de aclarir. *Aclarado, da.*
Aclaridor. m. de cabèys. *Esarpiçor ò escarnenador.*
Aclarir. v. a. Disminuir el nombre, desemboyar, esplicar, fer clar lo espès ò obsúr, etc. *Aclarar.* = Ábres. *Chapodar.* = Es pámpol. *Despamplonar.* = Que se aclarescan. *Allá se las hayan.*

= Queu aclaresca el diáble. *Que lo averigüe Vdrgas.*
Aclarirse. v. n. Es licors. *Aclararse.* = El témps. *Aclararse ò abonanzar.*
Aclimatar. v. a. Fer que una piánta forestèra se criy eu áltre país. *Aclimatar.*
Aclucar. v. a. Ets uys, tancarlos. *Cerrar los ojos.*
 = Un pòc para veurèy millor el eurt de vista. *Amusgar.* = Á uys clucs. *adv.* *A ojos cerrados.*
Acuciarse. v. r. El hòmo, obrar sense reflexió. *Cerrar los ojos ò cegarse.* = Edifici. *Undirse.*
Acobardád, da. p. p. de acobardar. *Acobardado, da.*
Acobardar. v. a. Fer pò. *Acobardar.*
Acobardarse. v. r. Tenir pò, fàlta de ánimo ò de valor. *Acobardarse.*
Acòlit. m. El qui té el orde de acolitát. *Acólito.* = El qui du lo encensèr. *Turiferario.*
Acolitát. m. El orde de acòlit. *Acolitado.*
Acòllar. v. n. Anarsèn. *Afusarlas.* = Acudir ò venir. *Acudir.*
Acomès, sa. p. p. de acometre. *Acometido, da.*
Acometre. v. a. Atacar, envestir. = *v. n.* Venir á un malaltía, sòn. *Acometer.*
Acomodáble. adj. Lo que se pòt acomodar. *Acomodable.*
Acomodád, da. p. p. de acomodar. *Acomodado, da.*
Acomodádamént. adv. Ab comodidát. *Acomodadamente.*
Acomodadissim, ma. sup. Molt acomodád. *Acomodalissimo, ma.*
Acomodadissimamént. adv. sup. Ab moltissima comodidát. *Acomodadisimamente.*
Acomodador, ra. m. f. Los qui acomòdan. *Acomodador, ra.*
Acomodar. v. a. Distribuir las còsas axí còm convé. = Ajustar ò compòndre diferèncias. = Donar collocació ò ocupació á algú, proveintlo dè lo que necesita. = Convenir alguna còsa, ò agradar y venir bé á algú. *Acomodar.*
Acomodarse. v. r. Conseguir empléo. = Posarse á servir. = Al témps, al dictámén, gèni de áltre, etc. *Acomodarse.* = A sa cadira per sèurer. *Arrellanarse.*
Acomodaticio, cia. adj. Lo que se acomòda á áltre sentít distínt del que té litterálment. *Acomodaticio, cia.*
Acomòdo. m. Empléyo, destino, conveniència. *Acomodo.*
Acompañád, da. p. p. de acompañar. *Acompañado, da.*
Acompañador, ra. m. f. El qui acompaña. *Acompañador, ra.*

Acompañamént. *m.* El ácte de acompañar. *Acompañamiento.*
 Acompañar. *m.* Acompañamént. *Acompañamiento.*
 Acompañar. *v. a.* Auar de compañía ab algú, al costát, per honor, per seguretát, etc. *Acompañar.*
 Acompañarse. *v. r.* Ajuntarse ab álti. *Acompañarse.*
 Acondicionád, *da. p. p.* de acondicionar. *Acondicionado, da.*
 Acondicionar. *v. a.* Donar á las còsas cèrta condició ò calidát. *Acondicionar.*
 Aconortád, *da. p. p.* de aconortar. *Contentado, da.* = De morir. *Resignado, da.*
 Aconortar. *v. a.* Contentar. *Contentar.*
 Aconortarse. *v. r.* Estar contént de la séua sòrt. *Contentarse.*
 Aconsejá, *da. p. p.* de aconseyar. *Aconsejado, da.*
 Aconsejador, *ra. m. f.* El qui aconseya. *Aconsejador, ra.*
 Aconseyar. *v. a.* Donar consèy. *Aconsejar.*
 Aconsejarse. *v. r.* Demanar consèy. *Aconsejarse.*
 Acopád, *da. p. p.* de acoparse. *Cerrado, da.* = Còl, lletuga, etc. *Repolludo, da.*
 Acoparse. *v. n.* Cerrarse. = Còl, lletuga. *Repollar.*
 Acòpi. *m.* Aplèg, prevenció. *Acopio.*
 Acopiád, *da. p. p.* de acopiar. *Acopiado, da.*
 Acopiar. *v. a.* Aplegar una còsa ab molta cantitát. *Acopiar.*
 Acoquinád, *da. p. p.* de acoquinar. *Acoquinado, da,* ò achinado, *da.*
 Acoquinar. *v. a.* Acobardar. *Acoquinar.*
 Acoquinarse. *v. r.* Acobardarse. *Acoquinarse* ò *achinarse.*
 Acorád, *da. p. p.* de acorar. *Degollado, da.* = *Apagado, da.*
 Acorador. *m.* Ganíveta. *Xifero.*
 Acorar. *v. a.* Degollar. *Degollar.* = Tions encesos. *Apagar.*
 Acordád, *da. p. p.* de acordar. *Acordado, da.*
 Acordar. *v. a.* Decretar, establir, determinar. *Acordar.*
 Acordarse. *v. a.* Convenirse. *Acordarse.*
 Acorde. *adj.* Conforme, corresponént. *Acorde.*
 Acordonád, *da. p. p.* de acordonar. *Acordonado, da.*
 Acordonar. *v. a.* Tancar ab gènt algú llòc. *Acordonar.*
 Acordonarse. *v. r.* Posarse en forma de ròllo. *Acoronar.*
 Acortelád, *da. p. p.* de acortelar. *Acuartelado, da.*
 Acortelar. *v. a.* Repartir sa tròpa en cortèrs. *Acuartelar.*
 Acośád, *da. p. p.* de acosar. *Acosado, da.*

Acossar. *v. a.* Perseguir, apurar. *Acosar.*
 Acostád, *da. p. p.* de acostar. *Acercado, da. adj.*
 Parénts, amígs. *Allegado, da.*
 Acostar. *v. a.* Arrambar. *Acercar.*
 Acostarse. *v. r.* Arrambarse. *Acercarse.*
 Acostumád, *da. adj.* El qui té el costúm de fer alguna còsa. *Acostumbrado, da.*
 Acostumar. *v. a.* Tenir costúm en alguna còsa. *Acostumbrar.*
 Acostumbrarse. *v. n.* Ser de costúm. *Acostumbrarse.*
 Acót. *m.* La brànca ò sermènt acotádas. *Acodo.*
 Acotád, *da. p. p.* de acotar. *Acodado, da.* = Àbre. *Alastrado, da.* = Càssa. *Agarbado, da,* ò *agachado, da.* = Hòino. *Agazapado, da.* = *adj.* Hòino tímido. *Atacado, da.* = Viña. *Acodado, da,* ò *podada d raiz del tronco.* = Brànca per bastarlí. *Encorvada.*
 Acotar. *v. a.* Colgar brànca, sermènts, etc. de tèrra para que pòsen rèls. *Acodar.* = Viñas, àbres: tayarlos sa sòca para que se fàssem millors. *Acodar* ò *podar d raiz del tronco.*
 Acotarse. *v. r.* Arrufarse en tèrra. Las àves. *Alastrarse* ò *amagarse.* = Sa càssa. *Agarbarse* ò *agacharse.* = Los hòinos. *Agazaparse* ò *amagarse.* = Per no ser vists. *Agacharse.* = Per temor. *Encogerse.*
 Acràcia. *f.* Malaltia, debilitát ò impossibilitát de mòurese. *Acracia.*
 Acreditád, *da. p. p.* de acreditar. *Acreditado, da.*
 Acreditád, *da. adj.* *Acreditado, da.*
 Acreditar. *v. a.* Abonar á algú, assegurar la certitút de una còsa, donar valor y crèdit á còsa. *Acreditar.*
 Acreditar-se. *v. r.* Góñar crèdit. *Acreditar-se.*
 Acree, *ra. m. f.* Aquèl a qui se deu. *Acree, ra.*
 Acriminació. *f.* Aumént de una fálta ò delictè. *Acriminacion.*
 Acriminád, *da. p. p.* de acriminar. *Acriminado, da.*
 Acriminador, *ra. m. f.* Los qui acriminan. *Acriminador, ra.*
 Acriminar. *v. a.* Ponderar sas fálta ò acusar. *Acriminar.*
 Acrimônia. *f.* Asprura. = Vehemència en so parlar. *Acrimonia* ò *acritud.*
 Acrimoniós, *sa. adj.* Lo qui té acrimônia. *Acrimonioso, sa.*
 Acronistic, *ca. adj.* Térme astronòmic. *Acronistico, ca.*
 Acròtic, *ca. adj.* Térme astronòmic. *Acróstico, ca.*
 Acrotéra. *f.* Pedestrál qui segvèix de remàte en los fròntis. *Acrotera.*
 Acrotería. *f.* V. acrotéra. *Acroteria.*
 Axioma. *m.* Principi assentád. *Axioma.*

Acta. f. Decrèt, lléy. *Acta.*
Acte. m. Acció, fét, conclusións. *Acto.* = Es-
criptura. *Acta.* = De arrendament. *Pliego.*
= Cada una de las párt de representació cò-
mica. *Acto.*
Actitud. f. La positura natural para pintarla. *Ac-*
titud.
Actiu, va. adj. Diligent, eficás, prònte, etc. = En
gramàtica. Pertañent á la acció del verb. *Ac-*
tivo, va.
Actividad. f. Virtut, facultat en obrar. = Vivesa,
prontitud. *Actividad.*
Actor. m. Comediànt. *Actor.*
Actora. f. Comediànta. *Actriz.*
Actuació. f. Eczercici actual de potència ó de
agént. *Actuacion.*
Actuad, da. p. p. de actuar. *Actuado, da.*
Actual. adj. Eczercent, present. *Actual.*
Actualidad. f. Eczercencia, presència, estat ac-
tual. *Actualidad.*
Actualisad, da. p. p. de actualizar. *Actualizado, da.*
Actualizar. v. a. Reduir á acte. *Actualizar.*
Actualment. adv. Are, al present. *Actualmente.*
Actuànt. m. El qui defensa acte litterari. *Actuante.*
Actuar. v. a. Defensar actes litteraris, prosseir
judicialment. *Actuar.*
Actuari. m. Escrivá, notari devant de qui passen
los áutos. *Actuario.*
Acuari. m. Signe. *Acuario.*
Acudir. v. n. Anar, concurrer. *Acudir.* = Los hu-
mors á una matèxa párt. *Rebalsarse.* = Acudir
en havery que pillar. *Al llamado del que le pien-*
sa, viene el buey d la melena.
Acuerdo. m. Resolució de una corporació. = La
matèxa corporació. *Acuerdo.*
Aculad, da. p. p. de acular. *Aculado, da.*
Acular. v. a. Abatre, arraconar á algú. *Acular.*
Acularse. v. r. Abatrese. *Acularse.*
Acullid, da. p. p. de acullir. *Acogido, da.*
Acullidor, ra. m. f. Los qui acullixen. *Acoge-*
dor, ra.
Aculliment. m. El acte de acullir. *Acogida.*
Acullir. v. a. Admetre á casa seua á algú ó en sa
seua companyia. *Acoger.*
Acullirse. v. r. Refugiarse á algún lloc. *Acogerse.*
Acumulació. f. Imputació de delict. *Acumulacion.*
Acumulad, da. p. p. de acumular. *Acumulado, da.*
Acumulador, ra. m. f. Los qui acumulan. *Acumu-*
lador, ra.
Acumular. v. a. Imputar delict. = Unir uns áutos
á altres para major determinació. *Acumular.*
Acumulatiu, va. adj. La jurisdicció que un jutge
té de conèxer las causas de altre. *Acumulati-*
vo, va.

Acusació. f. Impressió de sello ó de armas. *Acu-*
nacion.
Acusad, da. p. p. de acusar. *Acusado, da.*
Acusador, ra. m. f. El qui acusa. *Acusador, ra.*
Acusar. v. a. Imprimir las armas ó el sello en
monedas. *Acusar.*
Acursad, da. p. p. de acursar. *Acortado da.* =
Acortado. da, ó puesto, ta en sayas.
Acursar. v. a. Fer més curt, disminuir. *Acortar.*
= Nins: llevarlos es dráps y posarlos altre vestit.
Acortar ó poner en sayas. = Es cabs de alguna
còsa. *Cercenar.*
Acursarse. v. n. El dia, témps, etc. *Acortarse.* = Rò-
ba. *Encogerse.*
Acusable. adj. Lo que se deu acusar. *Acusable.*
Acusació. f. La acció de acusar. *Acusacion.*
Acusad, da. p. p. de acusar. *Acusado, da.*
Acusador, ra. m. f. El qui acusa. *Acusador, ra.*
Acusar. v. a. Dir las faltas de un á altre, etc.
Acusar.
Acusarse. v. r. Confessarse culpád. *Acusarse.*
Acusatiu. m. El quàrt cas del nòm. *Acusativo.*
Acústica. f. Ciència qui trácta de los oídos y sons.
Acústica.
Acutangular. adj. Figura de ángulos agúds. *Acu-*
tangular.
Acutángulo. m. Triángulo de ángulos agúds. *Acu-*
tángulo.

AD.

Adagi. m. Sentència brén y agnda. *Adagio.*
Adalid. m. ant. Capitá de gènt de guerra. *Adalid.*
= Major, y vuy en dia mariscál de càmp. *Ada-*
lid mayor.
Adamitas. m. pl. Herétes qui per imitar á Adám
anàvan despuys del tot. *Adamitas.*
Adaptáble. adj. Lo que se pòt adaptar ó acomodar.
Adaptable.
Adaptad, da. p. p. de adaptar. *Adaptado, da.*
Adaptar. v. a. Acomodar una còsa á altra. *Adaptar.*
Adarga. f. ant. Escút de cuyro ab duas ànsas, una
para el brás y altra para sa mà. *Adarga.*
Adargueta. f. Adarga petita. *Adarguilla.*
Addició. f. Afagidura. *Adicion.*
Addicionad, da. p. p. de adicionar. *Adiciona-*
do, da.
Addicionar. v. a. Afagir. *Adicionar.*
Adecuació. f. Proporció de igualdat. *Adecuacion.*
Adecuad, da. p. p. de adecuar. *Adecuado, da.*
Adecuad, da. adj. Pròpi, convenient, capás, pro-
porcionád. *Adecuado, da.*
Adecuadament. adv. Á propòsit, igualment, á punt.
Adecuadamente.

Adequar. *v. a.* Ygnalar una còsa á áltra. *Adequar.*
Adefagia. *f.* fãim canina. *Adefagia.*
Adefessios. *m.* Desberât, despropòsit. *Adefesio.*
Adelantâd, *da. p. p.* de a delantar. *Adelantado, da.*
Adelantador, *ra. m. f.* El qui adelânta. *Adelantador, ra.*
Adelantamént. *m.* Progrés. *Adelantamiento.*
Adelantar. *v. a.* Apressurar, anticipar, aumentar, afagir á lo inventâd, etc. *Adelantar.*
Adelantarse. *v. r.* Anticiparse, escedir á áltre, venir ântes, passar envânt. *Adelantarse.*
Adelantât. *m. ant.* Governador de provincia. *Adelantado.*
Ade'ânte. *adv.* Més allâ. *Adelante.*
Adeologia. *f.* Anatomia de sas glândulas. *Adenologia.*
Adequació. Adequâd, etc. *V.* Adequació, etc.
Aderência. *f.* Unió. *Adherencia.*
Aderént. *p. a.* de adherir. *Adherente.*
Aderénts. *m. pl.* Requisits necessâris para una còsa. *Adherentes.*
Aderir ô **adherir.** *v. a.* y aderirse ô adherirse. *v. r.* Unirse al parer de áltrí. *Adherir, y adherirse.*
Adesâd, *da. p. p.* de adesar. *Aderezado, da.*
Adesar. *v. a.* Adornar, compôndre, etc. *Aderezar.*
Adiáfaro. *m.* Ácido de târtaro. *Adiáfaro.*
Adicto, *ta. adj.* Dedicâd, afêcte á algûn. *Adicto, ta.*
Adinerâd, *da. m. f.* Los qui ténen molts de dobés. *Adinerado, da.*
Adiós. *m.* Salutació. *Adios.*
Adjacént. *adj.* Lo partañent á áltra còsa y dependént de élla. *Adyacente.*
Adjectiu. *m.* Nòm qui espréssa la calidât de una còsa ô qui no pôt estar tot sôl en la oració gramaticâl. *Adjetivo.*
Adjectivació. *f.* Concordância de duas còsas. *Adjetivacion.*
Adjectivâd, *da. p. p.* de adjectivar. *Adjetivado, da.*
Adjectivamént. *adv.* Á módo de adjectiu. *Adjetivamente.*
Adjectivar. *v. a.* Concordar el adjectiu ab el sustantiu. *Adjetivar.*
Adjudicació. *f.* Declaració de una pertença. *Adjudicacion.*
Adjudicâd, *da. p. p.* de adjudicar. *Adjudicado, da.*
Adjudicar. *v. a.* Declarar á un la pertença de una còsa. *Adjudicar.*
Adjudicatiu, *va. adj.* Lo que se pôt adjudicar. *Adjudicativo, va.*
Adjúnt, *ta. adj.* Unid á áltra còsa. *Adjunto, ta.*
Adjutori. *m.* Ajuda, socorro. *Ayuda, ant, adjutorio.*

Adunés, *sa. p. p.* de admetre. *Admitido, da.*
Adnetént. *adj.* assâble, de bôn gêni. *Accesible.*
Admetre. *v. a.* Donar entrâda, rebre, acceptar. *Admitir.* = El herenâtge. *Adir la herencia.*
Adminicular. *v. a.* Ajudar á unas còsas ab áltas. *Adminicular.*
Adminiculo. *m.* Lo qui servêix de ajuda ô apoyo. *Adminiculo.*
Administració. *f.* Cârreg, manètx. *Administracion.*
Administrâd, *da. p. p.* de administrar. *Administrado, da.*
Administrador, *ra. m. f.* El qui administra. *Administrador, ra.*
Administrar. *v. a.* Menetjar béus de áltrí. = Justicia, empléyo, etc. *Administrar.*
Administratíu, *va. adj.* Pertañent á administració. *Administrativo, va.*
Administratôri, *ria. adj. cur.* Pertañent á la administració ô á administrador. *Administratorio, ria.*
Admirabilíssim, *ma. sup.* Molt admirâble. *Admirabilísimo, ma.*
Admirabilíssimamént. *adv. sup.* Ab molta admiració. *Admirabilísimamente.*
Admirâble. *adj.* Digne de admiració, maravéllós. *Admirable,*
Admirâblemént. *adv.* Ab admiració. *Admirablemente.*
Admiració. *f.* El sentiment del qui se admira. = Punt admiratíu, espânt. *Admiracion.*
Admirâd, *da. p. p.* de admirar y admirarse. *Admirado, da.*
Admirar. *v. a.* Causar admiració. *Admirar.*
Admirarse. *v. r.* Mirar ab admiració. *Admirarse.*
Admiratíu, *va. adj.* Qui càuza admiració. *Admirativo, va.*
Admirativamént. *adv.* Ab abmiració. *Admirativamente.*
Admissible. *adj.* Lo que se pôt admetre. *Admissible.*
Admissió. *f.* Acceptació. *Admision.*
Admonició. *f.* Amonestació. *Admonicion.*
Adnâta. *f.* La ténica exterior del uy. *Adnata.*
Adób. *m.* Composició. *Adobo.* = De edifici. *Adobo* ô *reparo.* = De teulâda. *Retejo.*
Adobâd, *da. p. p.* de adobar. *Adobado, da.* = Edifici. *Adobado, da* ô *reparado, da.* = Teulâda. *Retejado* ô *recorrido.*
Adobar. *v. a.* Compôndre. *Adobar, reparar.* = Càrros, jous, etc. *Aperar.* = Bàrcos. *Aconchar.*
Llaurâda. *Desterronar.* = Pélls los calatravins. *Adobar* ô *curtir.* = Teulâdas posânt sas teulas qui fâltau. *Retejar.*
Adobarse. *v. n.* De malaltia. *Guarecer.*

Adoctrinàl, da. *p. p.* de adoctrinar. *Adoctrinado, da.*
 Adoctrinar. *v. a.* Ensenhar, instruir. *Adoctrinar.*
 Adolecência. *f.* La edat desde catorze áns fins á vint y cinc. *Adolescencia.*
 Adolid, da. *adj.* Causád. *Molido, da.*
 Adolorid, da. *adj.* Afligid, y el qui patèix dolor. *Adolorido, da* ó *dolorido, da.*
 Adonar-se de una còsa, repararla. *Advertirla.*
 Adóni, nia, y adònic, ca. *adj.* Cèrt vérs. *Adonio, nia, adónico, ca.*
 Adónis. *m.* Un fíy de Cinira réy de Xipre y de Vènus. = Jove hèrmós. *Adónis.*
 Adopció. *f.* El ácte de adoptar. *Adopcion.*
 Adoptád, da. *p. p.* de adoptar. *Adoptado, da.*
 Adoptador, ra. *m. f.* Los qui adoptan. *Adoptador, ra.*
 Adoptánt. *p. a.* El qui adopta. *Adoptante.*
 Adoptar. *v. a.* Pendre per fíy á un estèrn ab intervenció de la justícia. *Adoptar.*
 Adoptiu, va. *adj.* El pres per fíy. *Adoptivo, va.*
 Adoráble. *adj.* Digne de adoració. *Adorable.*
 Adoració. *f.* Honor, reverência. *Adoracion.*
 Adorád, da. *p. p.* de adorar. *Adorado, da.*
 Adorador, ra. *m. f.* Los qui adoran. *Adorador, ra.*
 Adorar. *v. a.* Honrar, reverenciar ab culto exterior. *Adorar.*
 Adoratòri. *m.* El témples dels ídols en Amèrica. *Adoratorio.*
 Adormid, da. *adj.* El qui dôrm. *Dormido, da.* = Fér s'adormid: fingir dormir. *Hacer del dormido.*
 Adormimént. *m.* El ácte de dormir ó vèssa de sòn. *Adormecimiento.*
 Adormir. *v. a.* Causar sòn ó fér dormir als nins. *Adormecer.*
 Adormirse. *v. n.* *Adormecer.* = Prim. *Trasponerse.*
 Adornissád, da. Per pesadès de càp. *Azorado, da.*
 Adornád, da. *p. p.* de adornar. *Adornado, da.* = *Incrustado, da.* = *Encintado, da.*
 Adornádamént. *adv.* Ab adornos. *Adornadamente.*
 Adornador, ra. *m. f.* Los qui adornan. *Adornador, ra.*
 Adornar. *v. a.* Hermoseyar ab adornos. *Adornar.* = Edificis ab jàsp's, màrmola, ó àltras pédras. *Incrustar.* = Ab vetas. *Encintar.*
 Adornista. *m.* El qui adorna. *Adornista.*
 Adorno. *m.* Lo qui adorna, ó la còsa ab que se adorna. = *Adorno.* = De jàsp's, etc. *Incrustacion.* = El que se pòsa á lo més amunt de edifici. *Coronamiento* ó *coronamento.*
 Adquirid, da. *p. p.* de adquirir. *Adquirido, da* ó *adquisito, ta.*

Adquiridor, ra. *m. f.* El qui adquirèix. *Adquiridor, ra.*
 Adquirir. *v. a.* Alcausar, lograr, goisar. *Adquirir.*
 Adrés. *m.* Preparació de tot lo que es necessàri ó conveniént. *Aderezo.* = De càsa. *Ajuar.* = De cuyua. *Bateria.*
 Adressád, da. *p. p.* de adressar. *Enderezado, da.*
 Adressador, ra. *m. f.* El qui adressa. *Enderezador, ra.*
 Adressador. *m.* Eyna de fuster. *Juntera.*
 Adressar. *v. a.* Posar dret lo tòrt ó anar tot dret á algún llòc. *Enderezar.* = Per mitx de càmp. *Ir d campotravieso.* = Bàrcas qui estàn tombâdas. *Adrizar.* = Anar per dressèra. *Atajar.*
 Adressarse. *v. n.* Bistia. *Enarmonarse* ó *encabritarse.* = El hòmo. *Enderezarse.*
 Alretas. *adv.* Apòsta. *Adrede* ó *adredemente.*
 Adriàtic. *m.* El mar de Venècia. *Adridtico.* = *Adj.* Pertañént á dit mar. *Adridtico, ca.*
 Adroguer. *m.* El qui ven drògas, *v. g.* encèna, etc. *Adroguero.*
 Aduana. *f.* Càsa ahont se registran las mercaderías, se còbran es drets, etc. *Aduana.* = Bàrca per impedir el còntrebândol. *Guarda-costas.*
 Aductor. *m.* Nòm de divèrsos músculos. *Aductor.*
 Adulació. *f.* El ácte de adular. *Adulacion.*
 Adulád, da. *p. p.* de adular. *Adulado, da.*
 Adulador, ra. *m. f.* El qui adula. *Adulador, ra.*
 Adular. *v. a.* Dir ó fer ab estudi lo que agráda á àltri. *Adular.* = Los càns y llops. *Aullar.*
 Adulatóri, ria. *adj.* Lo qui adula. *Adulatorio, ria.*
 Adulteració. *f.* Falsificació de alguna còsa. *Adulteracion.*
 Adulterád, da. *p. p.* de adulterar. *Adulterado, da.*
 Adulterador, ra. *m. f.* Los qui adulteran. *Adulterador, ra.*
 Adulterar. *v. a.* Falsificar, còntafer, corrompre. *Adulterar.*
 Adultèri. *m.* Ácte illicit ab persona casáda. *Adulterio.*
 Adulterinamént. *adv.* Ab adultèri. *Adulterinamente.*
 Adulterino, na. *adj.* Falsificád, etc. ó nàd de adultèri. *Adulterino, na.*
 Adúltero, ra. *m. f.* El qui comèt adultèri. *Adúltero, ra.*
 Adulto, ta. *adj.* El qui já té us de rahó. *Adulto, ta.*
 Adumbració. *f.* Color obscur que se emplèa en pintura. *Adumbracion.*
 Adunació. *f.* Unió. *Adunacion.*
 Adunád, da. *p. p.* de adunar. *Adunado, da.*
 Adunar. *v. a.* Juntar, unir. *Adunar.*
 Adúst, ta. *adj.* Cremàl, torràd. = Mélancolíc, de pôc trácto. *Adusto, ta.*

Adostible. *adj.* Lo qui se pòt cremar. *Adustiole.*
Adustiò. *f.* Eccessiu calor de sang. *Adustion.*
Adustià, *va. adj.* Lo qui pòt cremar. *Adusti-*
vo, va.
Advenedís, *sa. adj.* Foraster, estranger. *Adven-*
dizo, sa.
Advenimént. *m.* Venguda. *Advenimiento.*
Advént. *m.* Cèrt témp. ántes de Nadál. *Adviento.*
Adventici, *cia. adj.* Lo qui vé per casualidat. *Ad-*
venticio, cia.
Advêrbi. *m.* Pàrt de la oració gramaticâl, qui se
 junta al vérb y califica la séua significació. *Ad-*
verbio.
Adverbiâl. *adj.* Pertañéut al advêrbi. *Adverbial.*
Adverbialméut. *adv.* Á módo de advêrbi. *Adver-*
bialmente.
Advêrs, *sa. adj.* Contrâri, fatâl. *Adverso, sa.*
Adversamént. *adv.* Fatâlmént. *Adversamente.*
Adversâri, *ria. m. f.* Contrâri, inimig. *Adversario,*
ria.
Adversatiu, *va. adj.* Se diu en gramâtiga de la
 partícula qui denôta oposició. *Adversativo, va.*
Adversidat. *f.* Desgràcia, desdítza. *Adversidad.*
Advertência. *f.* Repâro, avis. *Advertencia.*
Advertid, *da. p. p.* de advertir. *Advertido, da.*
Advertidamént. *adv.* Ab advertência. *Advertida-*
mente.
Advertimént. *m.* Repâro. *Advertimiento.*
Advertir. *v. a.* Reparar, conexas, avisar, incre-
 par. *Advertir.*
Advocació. *f.* El ofici de advocar. *Abogacia.*
Advocâd. *m.* Missêr, intercessor, medianer. *Abo-*
gado.
Advocar. *v. a.* Eczercitar el ofici de advocâd. *Abo-*
gar.

AE.

Aéreo, *rea. adj.* Lo pertañéut á âyre, ô qui còns-
 ta de éll. = Vâ, fantâstic. *Aéreo, rea.*
Aériforme. *adj.* Térme químic. *Aeriforme.*
Aérogafia. *f.* Descripció del âyre. *Aerografia.*
Aérolagía. *f.* Tractât del âyre y de las séuas pro-
 piedâts. *Aerologia.*
Aéromância. *f.* Fâis ârt de endevinar per mêdi del
 âyre. *Aeromancia.*
Aéromântic. *m.* El professor de aéromância. *Aero-*
mantico.
Aérometría. *f.* Ârt de midar el âyre. *Aerometria.*
Aérometro. *m.* Instrument para midar el âyre.
Aerómetro.
Aéronauta. *m.* El qui ab un globo navega per el
 âyre. *Aeronauta.*
Aérostático, *ca. adj.* Lo qui diu relació al âyre ô lo
 qui camina per éll. *Aerostático, ca.*

AF.

Afabilidat. *f.* Dulsura, suavidat, agrádo en el trácto.
Afabilidad.
Afâble. *adj.* Agradâble en el trácto. *Afable.*
Afagid, *da. p. p.* de afagir. *Añadido, da.*
Afagidura. *f.* Lo que se aumenta á âltra còsa. *Aña-*
didura.
Afagir. *v. a.* Aumentar una còsa. *Añadir.*
Afagise. *v. n.* Es bossí. Detenirse alguna còsa á sa
 gargamélla. *Atragantarse.*
Afagitó. *m.* Pòca còsa que se afitx. *Añadidura.*
 = Lo que se dona més al qui compra. *Adehala.*
Afa'conador, *ra. m. f.* El qui se burla de âltre.
Fisgon, na.
Afa'conarse. *v. a.* Burlarse un de âltre. *Fisgar.*
 = Uns entre sí. *Alfonsearse.*
Afamagâd, *da. m. f.* Los qui téuen fâm. *Hambrien-*
to, ta. = Los qui sémpe en téuen. *Hambro, na.*
Afañarse. *v. r.* Trabayar de préssa. *Afanarse ô*
atarearse.
Afartâd, *da. p. p.* de afartar y de afertarse. *Har-*
to, ta.
Afartamént. *m.* Saciedât. *Hartazgo.*
Afartar. *v. a.* Umplir de menjar. *Hartar.*
Afartarse. *v. r.* Umplirse de menjar. *Hartarse.*
 = Junt á un nôu sustantiu ô á un vérb prece-
 did de la preposició *de* pren la séua significa-
 ció: v. g. afartarse de donar garrotâdas. *Hartar*
de palos.
Afavorid, *da. p. p.* de afavorir. *Favorecido, da.*
Afavorir. *v. a.* Fer favor, ajudar, donar, patro-
 ciuar, etc. *Favorecer.*
Afaytâd, *da. p. p.* de afaytar. *Afeytado, da.*
Afaytador. *m.* El qui afâyta. *Afeitador.* = Tava-
 yôla. *Peinador.*
Afaytar. *v. a.* Fer la bârba, compôndre, adornar,
 etc. *Afeitar.* Per amor de D'û, ab rahors do-
 lénts, etc. *Afeitar de limosna.* = Panóus, ta-
 bernâcles, etc. *Engalanar.*
Afaytarse. *v. r.* Ferse éll matéix sa bârba. *Afei-*
tarse.
Afecció. *f.* Afêcte, inclinació. *Afeccion.*
Afectació. *f.* Demasiâd cuydâdo en modâls, acciôus,
 parâulas. *Afectacion.*
Afectâd, *da. p. p.* de afectar. *Afectado, da.*
Afectâd, *da. adj.* El á qui li agráda molt una cò-
 sa. *Propenso, sa d ella.*
Afectar. *v. a.* Posar mâssa cuydâdo en las acciôus,
 parâulas, fingir. = Unir bônificis eglesiâstics.
Afectar.
Afêcte. *m.* Amor, passió. = Vivesa de còsa pintâ-
 da. *Afecto.*

Afectiu, va. *adj.* Pertanyent a afecte. *Afectivo*, va.
Afectuós, sa. *adj.* Amorós, sa. *Afectuoso*, sa.
Afectuosament, *adv.* Ab afecte. *Afectuosamente*.
Afemiució, *f.* Delicadesa. = Semblansa a dòua.
Afeminacion.
Afeminad, da. *adj.* Delicads, mòlls. *Afeminado*,
 da. = Semblant a femella. *Afeminado*.
Afeminar, v. a. Debilitar. *Afeminar*.
Afeminarse, v. r. Tornar joves, nins. *Afeminarse*.
Afèressis, *f.* Fig. ret. per la qual se suprimeix una
 lletra o síl·laba en el comensament de las paráu-
 las. *Afèresis*.
Aferrad, da. *p. p.* de aferrar o aferrarse. *Aferra-*
do, da o *asido*, da. = Fòrt ab sa mà. *Agarra-*
do, da. = Plànta. *Prendido*, da. = Lo que se
 còu. *Pegado*, ga. = Àncora. *Encepada*.
Aferrador, ra. *m. f.* Los qui afèrran. *Aferra-*
dor, ra.
Aferrar, v. a. Agafar alguna còsa. *Aferrar* o *asir*.
 = Fòrt ab sas màns. *Agarrar*. = Fòrt a àl·tra
 còsa. *Agarrasar*. = Pes cò·l y tirar. *Aperco-*
llar. = A dormir. *Pegar d dormir*. = De ungla
 caminant. *Apezuñar*. = Ab sas dents. *Abocar*. =
 v. n. Àbres, plàntas, etc.: posar r·els. *Prender*. =
 Cláu, grampó ahont seifica. *Cabar*.
Aferrarse, v. r. Una còsa ab àl·tra. *Aferrarse*. = Lo
 que se còu. *Pegarse*. = Las dòuas pes cabèy,
 barayàntse. *Escarmenarse*. = Los hòmos. *Asir-*
se de la greña. = Ab un cabèy: valerse de quál-
 sevòl pretèsto para lograr el seu fi. *Asirse de un*
cabello. = Ab un pel: valerse de un pretèsto
 fútil. *Agarrarse de un pelo*. = Ab sas anèllas
 de la sala: Valerse de gròssos protectors. *Agar-*
rrarse d buenas aldnas. = Per no càurer.
Asirse. = Fòrt barayàntse. *Agarraarse*.
Aferrarse, v. n. Sa lléngo al paladar, y tot lo qui
 se afèrra y no té màns ni unglas. *Pegarse*.
 = Sa m·arfega a s'esquena: Lo que se diu de
 un qui jèu molt. *Pegarse las sdbanas*. = Sas
 àncoras. *Encepar*.
Aferrây, m. Ànsa, mànec, ocasió, pretèsto. *Asi-*
dero. = No tenir aferrây. *No tener asidero*.
Afèrra, afèrra. Paràulas ab que se acabussa. *Aboca*,
aboca.
Afèrrapilla, *f.* La acció de concorrer molts a aple-
 gar lo que se tira. *Arrebatina*.
Afèyad, da. *p. p.* de afèyar. *Afèado*, da.
Afèyar, v. a. Vitupérar, reprendre. *Afèar*.
Afiansad, da. *p. p.* de afiansar. *Afianzado*, da.
Afiansar, v. a. Assegurar, donar fiànsa, surtir fia-
 dor. *Afianzar*.
Aficad, da. *p. p.* de aficar. *Fijado*, da.
Aficadís, sa. *m. f.* El qui se introduèix ab los àl-
 tres. *Pegadizo*, za.

Aficar, v. a. Clàus, etc. *Fijar*. = Ab pasteta. *Pe-*
gar. = Sa b·àia: no escoltar rahòus. *Cerrarse*
de campina, o meter la cabeza en el puchero.
 = Un cláu pe sa cabòta: pegar ab so càp pe sa
 parèt. *Clavar un clavo por la cabeza*. = Sas
 dents mossegant. *Clavar los dientes o dentellar*.
 = Uua còsa ab saliva dejuna: ab pòc fonemènt
 o rahó. *Prender con alfileres*.
Aficarse, v. r. Introduirse. *Entrarse*. = Per tot.
Ingerirse. = Es capèll. *Encasquetarse el som-*
brero.
Afició, *f.* Inclinació a alguna còsa. *Aficion*.
Aficionad, da. *adj.* Inclindus a còsas, y los qui
 per afició y no per ofici poseyexen v. g. la mú-
 sica. *Aficionado*, da.
Aficionadamènt, *adv.* Ab afició. *Aficionadamente*.
Aficionar, v. a. Causar afició. *Aficionar*.
Aficionarse, v. r. Cobrar afició a personas o còsas.
Aficionarse.
Afilad, da. *p. p.* de afilar. *Afilado*, da.
Afiladura, *f.* Esmoladura. *Afiladura*.
Afilar, v. a. Esmolar ab filadora o aprimir punta,
 t·ay de instrument. *Afilar*.
Afinad, da. *p. p.* de afinar. *Afinado*, da. = *Ha-*
llado, da. = *Atinado*, da.
Afinar, v. a. Pulir. *Afinar*. = Trobar. *Hallar*.
 = Eudevinar, ferir al negrèt. *Atinar*. = En men-
 tida. *Coger en mentira*. = Ets embuys dels ja-
 gadors. *Descornarles la flor*.
Afinidat, *f.* Parentèsc qui prové per còpula. = Ana-
 logia, semblansa. *Afinidad*.
Afirmació, *f.* Certificació. *Afirmacion*.
Afirmad, da. *p. p.* de afirmar. *Afirmado*, da.
Afirmar, v. a. Assegurar, certificar. *Afirmar*.
Afirmativa, *f.* Afirmació. *Afirmativa*.
Afirmativamènt, *adv.* Ab afirmació. *Afirmativa-*
mente.
Afitorad, da. *p. p.* de afitorar. *Fisgado*, da.
Afitorar, v. a. Aficar sa fitora. *Fisgar*.
Aflicció, *f.* Péna, pèsar. *Afliccion*.
Aflictu, va. *adj.* Lo qui afligèix. *Aflictivo*, va.
Afligid, da. *p. p.* de afligir o afligirse. *Afligi-*
do, da.
Afligidamènt, *adv.* Ab aflicció. *Afligidamente*.
Afligidissim, ma. *sup.* Molt afligids. *Afligidisi-*
mo, ma.
Afligidissimamènt, *adv.* Ab molta aflicció. *Afligi-*
disimamente.
Afligir, v. a. Causar aflicció. *Afligir*.
Afligirse, v. r. Pendre aflicció. *Afligirse*.
Afluència, *f.* Abundància de paràulas. *Afluencia*.
Afluènt, *adj.* Abudant de paràulas. *Afluente*.
Afluxad, da. *p. p.* de afluxar. *Afloxado*, da.
Afluxamènt, *m.* El àcte de afluxar. *Afloxamiento*.

Afluxar. v. a. Fer que una còsa no estiga tan estirada de lo que estáva. *Aflojar.*

Afluxarse. v. n. *Aflojarse.* = Abstenirse de alguna còsa. *Abstenerse de...* = De menjar y bènner per anar bèn vestid. *Vanidad y pobreza todo en una pieza.*

Afollad, da. p. p. de afollar. *Lizado, da.*

Afollar. v. a. Llastimar alguna part del còs. *Lislar.*

Afollador. m. El llòc de cup ahont se trepitja sa verema. *Lagar.*

Afonad, da. p. p. de afonar ò afonarse. *Sumer-gido, da.* = *Undido, da.*

Afonar. v. a. Tapar de líquido. *Sumergir.*

Afonarse. v. r. Enfonsarse dins líquido. *Sumergir-se.* = Edificis, càurer. *Undirse.*

Aforad, da. p. p. de aforar. *Aforado, da.*

Aforador. m. El qui afóra. *Aforador.*

Aforament. m. *Aforamiento.*

Aforar. v. a. Valuar ò posar preu á una còsa. *Aforar.*

Aforisma. m. Tumor per haverse rompuda artèria. *Aforisma.*

Aforisme. m. Axioma, sentència. *Aforismo.*

Aforistic, ca. adj. Pertañent á aforisma. *Aforis-tico, ca.*

Afortunad, da. adj. Ditzós, fells. *Afortunado, da.* = *Baldad. Baldado, da.*

Afortunar. v. a. Fer ditxós. *Afortunar.* = *Baldar, Baldar.*

Afrancesad, da. adj. El qui seguèix las màcsimas y las mòlas de los francesos. *Afrancesado, da.*

África. f. Una de las quàtre parts del mon. *África.*

Africá, na. adj. El natural de, y lo pertañent á África. *Africano, na.*

Afronta. f. Dishonor, infàmia. *Afrenta.*

Afrontad, da. p. p. de afrontar. *Afrentado, da.*

Afrontador, ra. m. f. Los qui afrontan. *Afrenta-dor, ra.*

Afrontar. v. a. Infamar, dishonrar, causar afrenta. *Afrentar.*

Afrontarse. v. r. Dishonrarse, empagairse. *Afren-tarse.*

Afrontós, sa. adj. Lo que dishonra, etc. *Afren-toso, sa.*

Afrontosament. adv. Ab afronta. *Afrentosamente.*

Afrontosissim, ma. sup. Molt afrontós. *Afrentosí-simo, ma.*

Afrontosissimament. adv. Ab molta afronta. *Afren-tosissimamente.*

Afuarse. v. r. Acometre los cànus, los hòmos. *Abas-lanzarse.* = Las àves de rapiña. *Calarse.*

AG.

Agafad, da. p. p. de agafar. *Asido, da, cogido, da, etc.* segons el vèrb de qui es particip.

Agafar. v. a. Pendre. *Prender ò asir.* = À algú. *Prender, coger ò pillar.* = Al qui camináva devànt. *Alcanzar ò atajar.* = Sa fosca á un. *Anochecerle.* = Una monèya, emborratxarse. *Coger un mono, un lobo, un cernicalo, una zorra.* = Mitja moxa, mitja ximbèrga, mitja pàllissa, mitx emborratxarse. *Asomarse ò achisparse.* = De la paràula. *Coger de la palabra.* = Sa càssa de posad. *Cogerla d pie quedo.* = Al vòl. *Cogerla al vuelo.*

Agafar. jv. n. Sa nit, tempestát á un. *Cogerle la noche, etc.* = Nol agafaràn. *No le alcanzardn galgos.* = No poder agafar á un pes càp, ni ps sa coua. *No poderle tomar atadero.*

Agafarse. v. r. Pes cabeys los qui se baràyan. *An-dar d la greña.*

Agafay. m. Àusa, mànec, pretèsto, ocasió. *Aside-ro.* = No tenir agafay. *No tener asidero.*

Agallad, da. adj. Posads en tinta de gâlas. *Agal-lado, da.*

Agallat. m. Cërta sâl. *Agallato.*

Agallie, ca. adj. Se diu axó del ácido que se trèn de gâlas de tinta. *Agallico, ca.*

Agâpa. f. Nòm que los primers cristiàns donàvan á los menjars que menjàvan junts. *Agapa.*

Agasacad, da. p. p. de agasacar. *Agasajado, da.*

Agasacador, ra. m. f. Los qui agasàcan. *Agasaja-dor, ra.*

Agasacar. v. a. Tractar ab carifio ò regalar. *Agas-sajar.*

Agasâco. m. Trâcto carifios, regâlo. *Agasajo.*

Agâta. f. Pédra preciosa. *Agata.*

Agência. f. Cuydado, diligència, el ofici del agent. *Agencia.*

Agenciar. v. a. Solicitar, cuydarse de negòcis de àltre. *Agenciar.*

Agént. m. El qui se cuyda de negòcis de àltre. *Agente.*

Agermanad, da. p. p. de agermanar. *Hermanado, da.* = Àves. *Apareado, da ò casado, da.*

Agermanar. v. a. Unir los hòmos. *Hermanar.* = Las àves. *Aparear ò casar.*

Agermanarse. v. r. Unirse los hòmos. *Hermanarse.* = Las àves. *Aparearse ò casarse.*

Ágil. adj. Prònte, velós, *Ágil.*

Agilidat. f. Velocidat, espèdició. = Un de los dòts del còs gloriós. *Agilidad.*

Agilissim, ma. sup. Molt àgil. *Agilísimo.*

Agilitar. v. a. Donar agilidat. *Agilitar.*

Agil'ment. *adv.* Ab agilitat. *Agilmente.*
Agitáble. *adj.* Lo qui se pòt mōurer. *Agitable.*
Agitació. *f.* Movimēt. *Agitacion.*
Agitad, *da. p. p.* de agitar. *Agitado, da.*
Agitar. *v. a.* Mōurer ab violència. *Agitar.*
Aglá. *m.* El fruyt de auzina. *Bellota.* = De rēurer.
Bellota ô avogalla.
Aglanar. *v. a.* Menjar los agl'ans el bestiar. *Bello-tear. m.* El tēmps de estar el bestiar en el bòsc.
Bellotera.
Aglanéra. *f.* Auzina. *Bellotero.*
Aglanèt. *m.* Aglá peíft. *Bellotica.*
Aglapir. *v. n.* Los cāus quānd veuen sa cāssa. *La-tir.*
Ag'apit. *m.* El lladr de câ quānd veu sa cāssa. *La-tido.*
Aglassad. *da. p. p.* de aglassar. *Molido, da.* = Cōm un pōrc. Molt. *Molido como alheña.*
Aglassamēt. *m.* Causamēt. *Moliniento.*
Aglassar. *v. a.* Causar. *Moler.*
Aglassarse. *v. r.* Cansarse.
Aguaciô. *f.* Parentesc per pārt de pāre. = *Cur.* Descendència no interrompuda per pārt de māsle.
Agnacion. = Interrompuda. *Agnacion fingida.*
Agnād, *da. adj.* Parēnts per pārt de pāre. *Agnado, da.*
Agnus Dei. *m.* Reliquia de cera benefida per el Pāpa qui en una y altra pārt té una figura de añell.
 = Moneda mesclāda de plāta qui valia una māya en tēmps de don Juān primer. *Agnus Dei.*
Agouia. *f.* Congoxa del qui se mōr. = Desitx vehe-nimēt de alguna cōsa. *Agonia.*
Agonisānt. *m.* El qui ajuda á hé morir, el qui está en la agouia, ô el religiós de sau Camillo de Lellis. *Agonizante.*
Agonisar. *v. a.* Ajudar á hé morir. = Estar en la agouia. *Agonizar.*
Agontar. *v. a.* V. Aguantar. *Aguantar.*
Agorer, *ra. m. f.* El qui pretén endevinar per el cānt y vòl de las áves. *Agorero, ra.*
Agosarād, *da. adj.* Animós, intrépido. *Denodado, da.*
Agosaramēt. *m.* Corátge, intrepidès, atravimēt.
Denuedo.
Agóst. *m.* El octāu ô vuytè més. *Agosto.*
Agostēuc, *ca. adj.* Nād ô produíd en agóst. *Agos-tizo, za.* = Pēix molt menúd. *Mil en boca.*
Agotād, *da. p. p.* de agotar. *Agotado, da.*
Agotar. *v. a.* Consumir, no dexar gota. *Agotar.*
Agoviād, *da. p. p.* de agoviar. *Amparado, da.*
Agoviar ô agobiar. *v. a.* Amparar. *Amparar.*
Agraciād, *da. p. p.* de agraciar. = *adj.* Lo qui té grācia. = Afavorid. *Agraciado, da.*
Agraciar. *v. a.* Donar grācia á una cōsa. = Fer

mercè, favor. *Agraciar.*
Agradáble. *adj.* Lo qui agráda. *Agradable.*
Agradáblemēt. *adv.* *Agradablemente.*
Agradad, *da. p. p.* de agradar. *Agradado, da.*
Agradar. *v. a.* Contentar, complāure, convenir.
Agradar.
Agradarse. *v. n.* tenir gust d'una cōsa. *Gustar de ella.*
Agrádo. *m.* Afibilitat, dulsura, voluntat, pler, gust. *Agrado.* = En alguuas pārts jōc del contén-to. *Malcontento.*
Agradós, *sa. adv.* V. Agradáble. *Agradable.*
Agráid, *da. p. p.* de agrair. = *adv.* El qui agraeix.
Agradecido, da.
Agraimēt. *m.* Regonexemēt del favor rebúd.
Agradecimiento.
Agrair. *v. a.* Regonexer los beneficios rebúds. *Agra-decer.*
Agranād, *da ô agarnād,* *da. p. p.* de agranar ô agarnar. *Barrido, da.*
Agranador, *ra ô agarnador,* *ra. m. f.* El qui agrá-na. *Barrendero, ra.* = De carrer ô ig'esia.
Limpion, na.
Agranadoras. *f. pl.* Lo granād de fēms. *Barredu-ras.* = De òr ô plāta. *Escobilla.* = De lo porgād.
Suelos.
Agranar ô agarnar. *v. a.* Fer net ab granéra. *Bar-rer.* = Ab el vestit per ser māsca llārg y rossegat. *Zaparrastrar.*
Agrás. *m.* Reym cuíd verd, y el séu suc. *Agraz,* y *agrazada* per el suc. = De párra borda. *Agra-zon.*
Agravād, *da. p. p.* de agravar. *Agravado, da.*
Agravador, *ra. m. f.* El qui agráva. *Agrava-dor, ra.*
Agravānt. *adj.* Lo qui agráva. = *p. a.* El qui agrá-va. *Agravante.*
Agravar. *v. a.* Fer més grāve, pitjorar, oprimir ab cārregs, tribúts, etc. *Agravar.*
Agravarse. *v. r.* Ferse una cōsa més pesāda, v. g. malaltia. *Agravarse.*
Agravatōri, *ria. adj. cur.* Lo qui agráva. *Agrava-torio, ria.*
Agrávi. *m.* Dāñy, injuria, ofēnsa. *Agravio.* = De parāula. *Denuesto.*
Agraviād, *da. p. p.* de agraviar. *Agraviado, da.*
 = De parāula. *Denostado, da.*
Agraviador, *ra. m. f.* Los qui agravian. *Agravia-dor, ra.* = De parāula. *Denostador, ra.*
Agraviar. *v. a.* Injuriar, ofēndre. *Agraviar.* = De parāula. *Denostar.*
Agraviarse. *v. r.* Ofēndrese, picarse. *Agraviarse.*
Agre. *adj.* Amārg al gust, penós, etc. *Agrio, ia.*
 = Tornar āgre alguna cōsa. *Agriarse.* = Es vi.

Dar buelta. = Exlleuât. *Ahilarse.*
Ágre ô *agrer.* *m.* L'ôc hô per trobar lo que se cerca, *v. g.* cuniys. *Achaquiento, de...*
Ágredôls, sa. adj. Mesclâd de ágre y dols. *Agri-dulce.*
Agregaciô. f. Unió de côsas ô de personas. *Agregacion.*
Agregâd, da. p. p. de agregar. *Agregado, da.* = Eglesiâstic al servici de alguna iglesia. *Adscrito.*
Agregar. v. a. Unir ô juntar unas côsas á âltas. *Agregar.* = Un eglesiâstic al servici de alguna iglesia. *Adscribir.*
Agregât. m. Munt de côsas ô aplèg de personas. *Agregado.* = De llâdres. *Cuadrilla de ladrones.* = De desherâts. *Hato de disparates.* = De lôcos. *Gavilla de locos.*
Ágremént. adv. Ah asprura y rigor. *Agriamente.*
Agresiô. f. Atâc. *Agresion.*
Agressor, ra. m. f. El qui atâca ô acomèt primer, ô el qui mâta. *Agresor, ra.*
Ágreste. adj. Lo que produèix la tèrra sense cultiu, ô la persona rústica sense educaciô. *Ágreste.*
Ágrèt, ta. adj. Ágre moderâd. *Ágreto.* = Un pôc ágre. *Ágrillo, lla.*
Agricultor, ra. m. f. Los cultivadors del câmp, el qui enseña ô trâcta de agricultura. *Agricultor, ra.*
Agricultura. f. El cultivo del câmp, el ârt de cultivarlo, y lo pertañent á élla. *Agricultura.*
Agróuomo. m. El qui dona rétgias para la agricultura. *Agrónomo.*
Agror. m. Lo ágre d' una còsa. *Agrura.*
Agrura. f. V. Agror. *Agrura.* = De vèntre. *Acedia.*
Agrureta. f. Agrura petita. *Agrureta.*
Aguacâte. m. Àbre. *Aguacate* ô *palto.* = Et sèn fruyt. *Aguacate* ô *palta.*
Aguacéro. m. Ruxâda fôrta y repentina de pluja. *Aguacero.*
Agüâd, da. p. p. de agüar. *Escarmentado, da.*
Agüar. v. a. Coretgir. *Escarmentar.*
Agüarse. v. r. Pendre ensenâusa de lo que un há vist en sí ô en âltre per no câurer enavânt en perill. *Escarmentar.*
Agüânt. m. Fortalesa, resistència al trabây, tolerància. *Aguante.* = Axô no té agüânt: no es sufridor. *Esto no es sufridero* ô *tolerable.*
Aguantar. v. a. Sufrir, tollerar, sostenir alguna còsa. *Aguantar.* Axô no es aguantador. *Esto no es tolerable.* = No aguantar un véy, caducar. *No constar.*
Aguardâl, da. p. p. de aguardar. *Aguardado, da.*
Aguardar. v. a. Esperar. *Aguardar.*

Aguây. m. Observaciô cuydada de no ser vist. *Acecho.*
Aguaytâda. f. L'ôc á propòsit para aguaytar la câssa. *Aguardo.*
Aguaytador. m. V. Agnaytâda. *Aguardo.*
Aguaytador, ra. m. f. El qui aguaita. *Acechador, ra.*
Aguaytar. v. a. Mirar ab cuydâdo, però no voler ser vist. *Acechar* ô *atisbar.* = Per balcô, finêstra per vèurer ô ser vist. *Ventanear.* = De ilôc âlt á bâix. *Olear.*
Aguaytâda, aguaytador, etc. V. agnaytâda, etc.
Agüd, da. adj. Afliâd, puntagüd. = Sntil, pénêtrânt, graciôs, picânt. *Agudo, da.* = Côm un âse: el qui fâ de agüd, y no lo es. *Agudo como punta de colchon.*
Agudesa. f. Sutilesa, vivesa, graciosidât, etc. *Agudeza.* = Sense grâcia. *Agudeza fria.*
Agudissim, ma. sup. Molt agüd. *Agudisimo, ma.*
Agüero. m. Fâls anuncio per las âlas y vòl de las âves. *Agüero, ra.*
Aguerrid, da. adj. Dêstre en la guèrra per haver peleyâl molt. *Aguerrido, da.*
Agüiâl, da. p. p. De aguiar. *Guisado, da.* = De apareyar. *Aparejado, da.*
Aguiador, ra. m. f. El qui cuyna. *Guisador, ra.* = El qui apareya sas côsas. *Aparejador, ra.*
Aguiar. v. a. Côurer. *Guisar.* = Apareyar côsas. *Aparejar* ô *prestar.* = Sa maleta ô es trâstos per auarsê. *Hacer la maleta.* = Sa rôba per fer camí. *Hatear.*
Agüiât. m. Lo cuyt para menjar. *Guisado.*
Aguiâlêt. y agüiô. m. Agüiât petít. *Guisadico, llo, ito.*
Águila. f. Àve de rapiña ô insignia de retgimént româ. *Águila.* = Pexetêra: âve marina. *Alieto* ô *águila marina.*
Agüer. m. El bossinèt de fil que se pôsa á guya de cosir. *Hebra.* = No poder trêurer agüer de alguna còsa: aclarirla. *No poder desenredarla.*
Águila. f. ant. V. Guya. *Águja.*

AH.

¡ Ah! Interjecciô de dolor. ¡ Ah!
Ahir. m. El dia ântes immediâl de vuy. *Ayer.* = Ântes d'ahir. *Anteayer.* = Despuishair. *Anteayer.* = De ahir ensâ. *Desde ayer.* = De ahir á vuy. *De ayer á hoy.*
Ahónt. adv. de llôc. *Donde, en donde, d donde* ô *do.* = De ahónt. *De donde.* = Per ahónt. *Por Donde.* = Per ahónt se vuya. *Por donde quiera* ô *por do quiera.* = Ahónt se vuya. *Do quiera* ô *donde quiera.*

Ahogo. *m.* Aflicció. *Ahogo.*

Ahucar. *v. n.* Lladrar en cèrt módo los câns y llops. *Ahullar.*

Ahur. *m.* Despedida. *Agur* ô *ahur.*

AJ.

Ajegd, *da. p. p.* de ajèurer. *Echado, da* ô *tendi-do, da.* = Dins es llit. *Echado, da* ô *acostado, da.* = Demunt histia. *Atasajado, da.* = *adj.* Sembrát. *Echado, da, acostado da* ô *encamado, da.*

Ajèurer. *v. a.* Còsa coneguda. *Acostar* ô *tender.* = À jèurer. Paràula ab que se envia á dormir als hòmos. *Acostar.* = Ab que fan fugir als câns. *Za* ô *zape.*

Ajèurerse. *v. r.* *Echarse* ô *recostarse.* = Demunt cadiras, bàncs, etc. *Repantigarse.* = Per no poder dur sa càrrega. *Dar con la carga en tierra.* = En qualsevòl llòc per dormir. *Tender la raspa.* = Ajèurersy: ser màssa llàrg *v. g.* en una visita. *Aporrarse* ô *calentar el asiento.* = *v. g.* en un sermó. *Aporrarse* ô *comenzar y no acabar.*

Ajèurerse. *v. n.* Los sembráts. *Echarse, acostarse* ô *encamarse.*

Ajonayád, *da. p. p.* de ajonayarse. *Arrodillado, da.*

Ajonayador. *m.* Péssa de fust per ajonayarsy demunt. *Reclinatorio.*

Ajonayarse. *v. r.* Posarse ab sos jonoyos en algún llòc, etc. *Arrodillarse.*

Ajonoyád, ajonoyador, etc. *V.* Ajonayád, etc.

Ajuda. *f.* Favor, socorro. = *Serviciál.* *Ayuda.* = Ajuda á nel réy. Pétició para ajudar á agafar ô detenir delinquentes. *Favor al rey.*

Ajudád, *da. p. p.* de ajudar. *Ayudado, da,*

Ajudador, *ra. m. f.* Los qui ayudan. *Ayudador, ra.*

Ajudánt. *p. a.* El qui ajuda. = *m.* El oficiál de retgimént qui enseña los saldáts y dona sas ordes. *Ayudante.* = El qui servèix missa. *Acólito, misario* ô *misero.* = No hé mester ajudánts: fràse. No voler ajuda perque éll matéix pòt fer la còsa. *No he menester acólitos, andadores* ô *nadaderas,* ô *puedo nadar sin corcho.*

Ajudar. *v. a.* Donar ajuda, aussili. *Ayudar.* = Aléant de deváll una còsa. *Soliviar.* = À hé morir. *Ayudar á bien morir* ô *agonizar.* = Al ofici los ministres. *Oficiar.* = À pujar. *Dar pié.*

Ajudarse. *v. r.* Servirse entresí. *Ayudarse.* = Ajudèt y Déu te ajudarà. *A quien madruga Dios le ayuda,*

Ajugerád, *da. p. p.* de ajugerar. *Aligerado, da.*

Ajugerar. *v. a.* Fer màncó pèsáda una còsa. = Mi-

tigar, moderar. *Aligerar.*

Ajuntád, *da. p. p.* de ajuntar. *Juntado, da.* = *Ensamblado, da.* = *Empalmado, da,* etc.

Ajuntador, *ra. m. f.* El qui ajunta. *Juntador, ra.* = El qui pròva las fòrsas. *Luchador, ra.*

Ajuntamént. *m.* Unió, corporació. *Ayuntamiento.* = Pròva de sas fòrsas. *Lucha.*

Ajuntar. *v. a.* Unir, afagir. *Juntar.* = Pòsts, lliatòns, còsas de fust. *Acoplar* ô *ensamblar.* Pòsta, etc. còrdas pes càps. *Empalmar.* = Los sabaters.

Aparar. = Per provar quí té més fòrsa. *Luchar.*

Ajuntarse. *v. r.* Unirse. *Juntarse.* = Molta gènt de golpe. *Agolparse.*

Ajupíd, *da. p. p.* de ajupirse. *Agachado, da.* = À fònt, torrènt para bèurer. *Echado, da* ô *de bruces.*

Ajupirse ô ajopirse. *v. r.* Posarse ajegd de pàuxa. *Agacharse.* = Per bèurer á fònt, etc. *Echarse* ô *de bruces.*

Ajúst. *m.* Contrácte, pàcte, composició. *Ajuste.* = Regálo que se fa á la novia el dia que se casa. *Redoma.* = En compres y vendas. *Ajuste* ô *igualá.*

Ajustád, *da. p. p.* de ajustar ô de ajustarse. *Ajustado, da.* = *Igualado, da.*

Ajustádamént. *adv.* Conforme á lo just. = Ab justicia, proporció, igualdát. *Ajustadamente.*

Ajustadíssim, *ma. sup.* *Ajustadisimo, ma.*

Ajustadíssimamént. *adv. sup.* *Ajustadisimamente.*

Ajustador. *m.* Espècie de gipó que duen sas dónas. *Ajustador.*

Ajustamént. Convèni, pàcte. *Ajustamiento.*

Ajustar. *v. a.* Arreglar á lo just, igualar una còsa á àltra, convenir, posar en páu, passar contes, compòndre vestíts, estar apretád. *Ajustar.* = Compras y vendas. *Ajustar* ô *igualar.*

Ajustarse. *v. r.* Convèni compòndrese, etc. *Ajustarse.* = En còmpras y vendas. *Ajustarse* ô *igualarse.*

Ajusticiád, *da. p. p.* de ajusticiar. *Ajusticiado, da.*

Ajusticiar. *v. a.* Fer justicia. = Castigar de mòrt á los málfectors. *Ajusticiar.*

AL.

Al. *pron.* Abreviadura de *a* y *el.* *Al.*

Ála. *f.* Pàrt del còs de las áves; de eczèrcit; de capèll, del còr, de teuláda, etc. = Protecció. *Ala.* = Abús de la protecció, supèrbia. *Alas.* = De péix. *Aleta.* = De galina, pòllástre, etc. já plomáda. *Alon.* = Cobrar álas, ensuperbirse. *Cobrar alas.* = Donar álas, donar màssa protecció. *Dar alas.* = Tayer sas álas, humillar. *Cortar* ô *quebrar las alas.* = Rompre sas álas del còr,

mòurer á compassió. *Quebrar las alas del corazón.* = Para el séu mál nasquéren álas á sa formiga: axò es: la prosperidàt sòl esser presàgi de la adversidàt. *Por su mal le nacieron alas á la hormiga.*

Àla: anèm. Avís de anarsèn. *Alon.*

Alá. *m.* Déu en térme móro. *Alá.*

Àla bàxa. *adj.* Trist, méiancòlic, pòbre. *Alicaido, da.* = Anar àla bàxa los aucèlles, trists, malaltiosos. *Estar enmantados ò mantudos.* = Los hòmos per fàlta de salut. *Ir ò andar alicaidos.* = Per fàlta de concèrt. *Ir ò andar de pié quebrado.*

Alabàd, da. *p. p.* de alabar ò de alabarse. *Alabado, da.*

Alabàd sia Déu. Salutació. *Alabado sea Dios.*

Alabador, ra. *m. f.* el qui àlaba. *Alabador, ra.* = De sí matèix. *Alabancioso, sa ò alquilon, na.*

Alabàusa. *f.* Elògi. *Alabanza.*

Alabar. *v. a.* Elogiar, donar alabàusas. *Alabar.*

Alibarse. *v. r.* Gloriar-se. *Alabar-se.* = Alàbatèn. Axò se diu del qui se alàba de còsa qui no merèix alabàusa. *Aldàte polla que has puesto un huevo y ese huero.*

Alabàrda. *f.* Àrma ofensiva. = Insignia que en àltre témps duyen los sargènts de infantaría, y consistia en un garròt llàrg ab una ganiveta atravessàda en forma de creu ab una punta aguda, y àltra punta en figura de mitja lluna. *Alabarda.*

Alabardàda. *f.* Tòc de alabàrda. *Alabardazo.*

Alabarder. *m.* Soldàd armàd de alabàrda. = Argument flux qui no pròva càsi res. *Alabardero.*

Alabàstro. *m.* Pédra blànca y trasparént. *Alabastro.*

Alàca. *f.* Mòble, adorno. = Hòmo astút, traviéssu. *Alhaca.*

Alacàd, da. *p. p.* de alacar. *Alhajado, da.*

Alacar. *v. a.* Adornar ab alàcas. *Alhajar.*

Alàd, da. *adj.* El qui té àlas. *Alado, da.*

Alàda. *f.* Movimènt de àla. *Aletada.* = Tòc ab àla.

Alazo ò aletazo.

Aladèrn. *m.* Àbre ò arbusto. *Aladierna, aladierno, ladierna ò alaterno.*

Aladròc. *m.* Cèrt péix *Boqueron.*

Alambí. *m.* Màquina per destillar. *Alambique ò alquitara.*

Alambinàd, da. *p. p.* de alambinar. *Alambicado, da ò alquitarado, da.*

Alambinàda. *f.* Lo que se alambina en una vegàda. *Alambicada.*

Alambinar. *v. a.* Destillar per alambí. *Alambicar ò alquitarar.*

Alaqueta. *f.* Alàca manuda. *Alhajilla, ita ò alajueta.*

Alàrb. *m.* Cuèra de mól de àygo. *Alabe.*

Alàrbe. *adj.* Cèrta espècie de mòros molt llàdres. = Hòmo incúlt, hàrbaro, bruto. *Alarbe.*

Alàrma. *f.* Succés improvíst. = Avís repentí para atacar. *Alarma.*

Alarinar. *v. a.* Incitar á pendre sas àrmas. *Alarimar.*

Alatatjar. *v. a.* Mòurer sas àlas. = Es bràssos los atòts còin qui volar. *Aletear.*

Alàtxa. *f.* Péix. *Alacha ò sardina.*

Alatxheta. *f.* *Alachuela ò sardineta.*

Albèrt. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Alberto.*

Albino, na. *adj.* Blànca de cabèys. *Albino, na.*

Alboròt. *m.* Perturbació de la tranquilidàt. = Búlla de molta gént. *Alboroto.*

Alborotàd, da. *p. p.* de alborotar ò alborotarse. *Alborotado, da.* = *adj.* El qui òbra sense reflexió. *Alborotado, da.*

Alborotador, ra. *m. f.* El qui mèn alboròt. *Alborotador, ra.* = De pòbles. El qui desberata fèstas, vègas, etc. *Alborota-pueblos.*

Alborotar. *v. a.* Turbar la tranquilidàt. *Alborotar,*

Alborotarse. *v. r.* Enfadar-se, irritarse. *Alborotarse.*

Albricias. *f. pl.* Regà'o qui se fà al primer qui dona una hòna noticia. *Albricias.*

Alcabàla. *f.* Dret que se pàga per vendre. *Alcabala.*

Alcabòt, ta. *m. f.* Solicitadors de personas para tràctos lacús y deshonestos. *Alcahuate, ta,* ò *alcamonias ò eschacuervos.* = Y per alcabòta en térme familiar. *Trota-conventos.* = Fer ò servir de alcabòt. *Alcahuetar.*

Alcabòt, ta. *m. f.* Encubridors. *Alcahuate, ta.*

Alcaboteria. *f.* Sollicitació de personas para tràctos lacús. = Patrociní que se dona á un paraque se fàsse una còsa màla. *Alcahuetaria ò echacor-veria.*

Alcàli. *m.* Nòm de cèrtas sustàncias sòlidas ò líquidas de gust àgre y càustic. *Alcali.*

Alcàlf, na. *adj.* Lo qui es de alcàli ò lo té. *Alcalino, na.*

Alcalisàd, da. *adj.* Lo qui reb propietats de alcàli. *Alcalizado, da.*

Alcànfora ò cànfora. Goma medicínal. *Alcánfora,*

Alcanforàd, da. *adj.* Compòst ab cànfora. *Alcanforado, da.*

Alcàns. *m.* Acció de alcansar al qui se seguèix. = Capacidàt, talènt, diferència de lo pagàd á lo rebud. *Alcanse.*

Alcansàd, da. *p. p.* de alcansar. *Alcanzado, da.*

Alcansar. *v. a.* Conseguir alguna còsa, arribar á ella, arribar al qui vâ devànt, entèndre, sàber. *Alcanzar.* = Per mèdis extraordinàris. *Por zancas y barrancas.* = Qui no se cànsa, alcànsa. *Alcanza quien no se cansa.* = Fàcil de alcansar.

Alcanzadizo, *za*.

Alcantarino, *na*. *adj.* Religiós, sa de san Francesc reformáda per san Pére de Alcántara. *Alcantarino*, *na*.

Alcây ò *alcâlde*. *m.* Jutge. *Alcalde*.

Alcaydáda. *f.* Desberât de alcây. *Alcaldada*.

Alcaydessá. *f.* Sa dôua de alcây. *Alcaldesa*.

Alcaydía. *f.* El ofici y el territòri de la jurisdicció del alcây. *Alcaldia*.

Alcova. *f.* Péssa para dormir. *Alcoba*.

Alcohól. *m.* Pédra minerál. *Alcohol*. = Ungüent. *Alcohol*.

Alcoholisád, *da*. *p. p.* de alcoholisar. *Alcoholizado*, *da*.

Alcoholisar. *v. a.* Reduir á pols molt menuda los sólidos, ò rectificar los líquidos. *Alcoholizar*.

Aldêa. *f.* Lloguerèt. *Aldea*.

Aldonsa. *f.* Nòm pròpi de dôua. *Aldonsa* ò *Alfonsa*.

Alc. *m.* Expressió ab que se avisa que se fásse una còsa. *Ea*, *vamos* ò *alon*.

Alè. *m.* Respiració. *Aliento*. = De un alè, de una tiráda. *De un aliento*. = Tirar s'alè. *Echar el aliento*. = Estirar s'alè. *Inspirar*. = No poder tren-car alè: no poder respirar. *No poder echar el aliento*. = Alè cansád: malaltía de bistia. *Huel-fago*.

Alefangina. *f.* Plúdola purgânt. *Alefangina*.

Alegoria. *f.* Sentit mistic ò continuació de metàfo-ras. *Alegoria*.

Alegòric, *ca*. *adj.* Lo qui conté alegoria. *Alegó-rico*, *ca*.

Alegòricamént. *adv.* Ab alegoria. *Alegóricamente*.

Alégra. *f.* Eyna de cirugiá. *Legra*.

Alegrád, *da*. *p. p.* de alegrar ò de alegrarse. *Ale-grado*, *da*.

Alégramént. *adv.* Ab alegría. *Alegramente*.

A'egrar. *v. a.* Donar alegría. *Alegrar*.

Alegrarse. *v. r.* Rebre ò sentir alegría. *Alegrarse*.

Alégre, *gra*. *adj.* Contént, viu, devertid. = Begú. *Alegre*. = Anar alégre per haver begú li-cors. *Estar alegrillo*, *lla*.

Alegria. *f.* Conténto, gòig. *Alegria*. = Flamáda. *Alegron*. = Duas alegrías en un dia: duas noti-cias bônas. *San Juan y Corpus Christi cayeron en un dia*.

Alegrissim, *ma*. *sup.* Molt alégre. *Alegrissimo*, *ma*.

Alegrississimamént. *adv. sup.* Ab molta alegría. *Alegrississimamente*.

Alégro. *m.* Cért módo de música. *Alegro*.

Aléluya. *f.* Térme hebráic qui vòl dir alabáu á Déu. *Aléluya*. = Hòmo pòca còsa. *Echacantos* ò *echacuervos*.

Alemáñy, *ña*. *adj.* Nat'ral de, ò pertañent á Ale-mània. *Aleman*, *na*.

Alena. *f.* Nòm de dôna. *Elena*. = Eyna. *Aleyna* ò *leyna*.

Alenar. *v. n.* Respirar. *Respirar*. = Espès y fòrt. *Jadear*. = De cansád. *Hipar*.

Alèrte, *ta*. *adj.* El qui está alèrta. *Alerto*, *ta*.

Alèrta. *f.* Avis. *Alerta*. = Avisar que se estiga ò vá-ja alèrta. *Alertar*.

Aleta. *f.* Àla patita, ò de péix. *Aleta*.

Aletatjar. *v. a.* Mòurer sas àlas espès. *Aletear*.

Alévè. *adj.* Traydor, dolént. *Aleve*.

Alevós, *sa*. *adj.* Dolénts. *Alevoso*, *sa*.

Alevosa. *f.* Cërta melaltía de cavalls y de bôns. *Alevosa* ò *rdnula*.

Alèix. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Alejo*.

Alçy. *m.* Burla. *Vaya* ò *grita*. = Cridar alçy: bur-larse de algú. *Dar grita*. = Molt fènt reuòu en fèstas públicas. *Relinchar*.

Àlfa. *f.* La lletra *a* de los grègs. *Alfa*.

Alfabètic, *ca*. *adj.* Pertañent al alfabéto. *Alfabé-tico*, *ca*.

Alfabèticamént. *adv.* Per abécédari. *Alfabética-mente*.

Alfabetista. *m.* El qui tràcta del orde del alfabéto. *Alfabetista*.

Alfabéto. *m.* V. Abécédari. *Alfabeto*.

Alfált. *m.* Cért batúm. *Alfalto*.

Aferecia. *f.* Convulsió de las accions animáls en el còs. *Aferecia*.

Alfères. *m.* El últim oficiál de retgimént. *Alférez*.

Alfil. *m.* Péssa del jòc de aquedrés. *Alfil*.

Alfolí. *m.* Sa gabèl·la de sa sál, llòc ahònt se ven. *Alfolí*. = Oficiál del alfolí. *Alfoliero* ò *alfolinero*.

Alfonso. *m.* Nòm de hòmo. *Alfonso* ò *Ildefonso*.

Àlgi. *f. pl.* Marina. *Alga* ò *ova*.

Algàlia. *f. pl.* Licor espès que cria el gât de Algà-lia dins una bossa que té deváll sa coua. *Al-galia*.

Algassára. *f.* Reuòu de molta gènt junta y ab alegría, ò de eczèrcit anánt á acometre. *Alga-zara*.

Algaravía. *f.* La lléngo arábica. = Dit ò escrit que no se entén. *Algaravia*.

Àlgebra. *f.* Párt de la aritmètica qui usa de llettras en llòc de nombres. *Algebra*.

Algebráic, *ca*. *adj.* Pertañent á la álgebra. *Alge-bráico*, *ca*.

Àlgo. *m.* Alguna còsa. *Algo*.

Algú, *na*. *adj.* Una persona ò una còsa. *Algu-no*, *na*.

Àlits. *m.* Pereyas de cãrtas de jugar iguáls en nom-bre y figura. *Ali*.

Aliád, *da*. *p. p.* de aliar-se. *Aliado*, *da*.

Alianád, *da*. *p. p.* de alianar. *Enagenado*, *da*.

Alianar. *v. a.* Vendre, desfer-se de alguna còsa.

—Privar del us de la rahó ò de los sentits á algú. *Enagenar*.

Alianarse. *v. r.* Privarse del us de la rahó ò de los sentits. *Enagenarse*.

Aliança. *f.* Unió, lliga. *Alianza*.

Aliarse. *v. a.* Unirse, colligarse. *Aliarse*.

Aliàs. *adv.* De altra manera. *Alias*.

Aliciént. *adj.* Atractiu, incentiu. *Aliciente*.

Alicòta. *f.* Pàrt qui mida just al séu tot, *v. g.* cinc respècte de vint qui repetid quàtre vegadas compòn vint. *Alicota*.

Alicuànta. *f.* Pàrt qui no mida just al séu tot, *v. g.* cinc respècte de dotze qui per molt que se repesca no compòn just á dotze. *Alicuanta*.

Alidada. *f.* Rètgle movable dividid en duas pàrts. *Alidada*.

Alidona. *f.* Pédra que se trôba en el ventre de aro-nella. *Alidona*.

Aligació. *f.* Mescla de còsas.—Rètgle de aritmética. *Aligacion*.

Alimént. *m.* Lo qui alimenta. *Alimento*.—El àcte de alimentar. *Alimentacion*.

Alimentad, *da. p. p.* de alimentar. *Alimentado da*.

Alimentar. *v. a.* Mantenir, criar, fomentar. *Alimentar*.

Alimentàri. *m. cur.* El subjècte á qui estàn sena-làds alimènts. *Alimentario ò alimentista*.

Alimentarse. *v. r.* Menjar. *Alimentarse*.

Alimentici, *cia. adj.* Pertañent á aliment. *Alimenticio, cia*.

Alis, *sa. adj.* Malfet, qui no està mossa bô. *Malguisado, da*.

Aliviad, *da. p. p.* de aliviar. *Aliviado, da*.

Aliviador, *ra. m. f.* El qui ó la qui alivia. *Aliviador, ra*.

Aliviar. *v. a.* Ajeugerar de càrrega, pes, mit'gar, socórrer. *Alviar*.—À mitjas: no socórrer del tot á un. *Dejarle la espina en el dedo*.

Alviarse. *v. r.* Millorarse. *Alviarse*.

Alivio. *m.* Milloria, descans, desahogo. *Alivio*.

Allòt, *ta. m. f.* Infànts. *Muchacho, cha*.—Gràns.

Mozo. za.—Allòta á qui festetjan. *Dama*.—Allòt qui acompàña cègos. *Lazarillo ò destron*.—Qui està á despesa. *Pupilo, la*.—Allòta pòbre y presumida. *Dargadanteta*.—Dolènts. *Malengendro*.

Allotada. *f.* Acció pròpia de allòts. *Muchachada*.—Fer allotadas. *Muchachear*.

Allotatjar. *v. n.* Fer els gràns còsas de allòts. *Muchachear*.

Allotènc, *ca. adj.* Semblant en las accions á los allòts. *Amuchado, da*.

Alloter, *ra. adj.* El qui se agrada de haverlas ab allòts. *Niñero, ra*.

Allotèt, *ta. m. f.* Allòts petits. *Muchachito, ta*.

Allotfm. *m.* Multitud de allòts. *Muchacheria*.

Almiranta. *f.* La dòna del almirante.—El Bârco ahònt vâ el segón general de una escuàdra. *Almiranta*.

Almirantàsgo. *m.* Tribunál suprèmo de marina. —El dret que se pâga al almirante.—El empleyo superior en la marina. *Almirantazgo*.

Almirante. *m.* El qui té mândo absolut sobre las còsas de marina. —El segón general de una escuàdra. El general en la marina inglesa. *Almirante*.

Almôyna. *f.* Caridat. *Limosna*.

Almoyner, *ra. m. f.* El qui cerca ò fâ almôyna. *Limosnero, ra*.

Almud. *m.* Térme morisc. *ant.* Sis fân una barcèlla. *Almud*.

Àlo. *m.* Avis per anarsèn. *Alon*.

Alodiâl. *adj. cur.* Lo qui està eczènt de tot càrreg. *Alodial*.

Alocad, *da. p. p.* de alocar y alocarse. *Alojado, da*.

Alocament. *m.* Hospedatge. *Alojamiento*.

Alocar. *v. a.* Hospedar. *Alojar*.

Alojad, etc. *V.* Alocad, etc.

Alopècia. *f.* Tiffa. *Alopecta*.

Àlou. *m.* *Alodio*.

Alquimia. *f.* Fâls àrt de convertir los metalls menos perfèts en òr. *Alquimia*.

Alquimic, *ca. adj.* Pertañent á la alquimia. *Alquimico, ca*.

Alquimista. *m.* El professor de alquimia. *Alquimista*.

Alquitrâ. *m.* Composició de pega, òli y seu. *Alquitrâ ò brea*.

Alquitravad, *da. p. p.* de alquitravar. *Alquitravado, da ò embreado, da*.

Alquitravar. *v. a.* Empegar ab alquitrâ. *Alquitravar ò embrear*.

Alrededor. *adv.* Per sa vorèra. *Al rededor*.

Àlsa. *f.* Bussí de sòla que los sabaters pòsan demunt sa forma paraque sa sabàta surta més àmpla. *Àlsa*.

Allegad, *da. p. p.* de allegar. *Alegado, da*.

Allegar. *v. a.* Esposar lo conducènt para provar alguna còsa.—Citar téstos, autoridats, etc. *Alegar*.

Allegât. *m.* Escrît qui conté rahòns en favor ò en contrâri. *Alegato*.

Àlsad, *da. p. p.* de alçar. *Alzado, da ò levantado, da*.

Àlsâda. *f.* Altura d'una còsa. —*Cur.* Apèllació. *Alzada*.—De cul. *Corcovo*.

Àlsamént. *m.* El àcte de alçar. *Àlsamiento ò levantamiento*.—De cul. *Corcovo*.

Alsar. *v. a.* Axecar alguna còsa de en tèrra, posar més àlt, escapar el jòc de càrtas, ets oys, màus, etc. *Alsar* ò *levantar*. = Es càp malàlt ò endentàd: curarse ò desendentarse. *Alsar* ò *levantar cabeza*. = Sas bàrras á àrma de fòc: *Amartillarla*. = Es cules bestiar. *Dar corcovos*. = Es cul ets hòmos: anarsèn. *Alsar velas*. = Es canèt á àrma de fòc. *Levantat el can*. = Sa mà amenassàut. *Amagar*. = Déu: alsar la hòstia y el càlis despues de la consagració. *Alsar d Dios*. = Bandèra, partit. *Levantat bandera*. = La veu: parlar arrogàut. *Levantat la voz* ò *el gallo*.

Alsarse. *v. r.* El qui sèn, està ajegú, ajonayàd, rebellarse, etc. *v. n.* El tèmps. *Alsarse*. = À majors. *A mayores*. = De pòtas: alsar es talòns. *Empinarsse*. = De puntas caminànt. *Andar de* ò *en puntillas*: persistir. *Ponerse de puntillas*. = Còin una vívora: irritarse. *Ponerse como una sierpe*. = Un pòc para trèurer alguna còsa ò desenganxarla de devàll èll. *Soliviarse*.

Alsurdàd, *da. p. p.* Encarecido, *da.* = *Azorado, da.*

Alsursarse. *v. n.* Encarirse una còsa. *Encarecerse*. = *v. r.* EnsUPERBIRSE. *Azorarse*. = tèner. *Amedrentarse*.

Àlt, *ta. adj.* Elevàds, de gràn altària. *Alto, ta.*

Àlta. *f.* Nòta de despedida de hospitál militar. *Alta.*

Àltà, *m.* Llòc elevàd en figura de tàula para celebrar los divinos oficis, y dir missa. *Altar*. = Major: el principal, y qui està en el presbitèri. *Mayor*. = De privilegi ò privilegiàd. El qui té concedida indulgència plenària en las missas que se diuen en èll. *De privilegio, privilegiado, de alma* ò *de anima*. = Portàtil. El que se pòt dur á qualsevòl llòc, *v. g.* sa capèlla de retginènt. *Portàtil*.

Altària. *f.* Estatura. *Altura*.

Alteràble. *adj.* Lo que se pòt alterar. *Alterable*.

Alteració. *f.* El àcte de alterar ò alterarse. *Alteracion*.

Alteràd, *da. p. p.* de alterar ò alterarse. *Alterado, da.*

Alterar. *v. a.* Causar novedàt, conmòurer, mudar, etc. *Alterar*.

Alterarse. *v. r.* Conmònerse, mudar, etc. *Alterarse*.

Altercació. *f.* Ríña, disputa. *Altercacion*.

Altercador, *ra. m. f.* Disputadors. *Altercador, ra.*

Altercànt. *p. a.* de altercar. El qui alterca. *Altercante*.

Altercar. *v. a.* Disputar, reñir, porfiar. *Altercar*.

Altercàt. *m. V.* Altercació. *Altercacion*.

Alteribilitàt. *f.* Calidàt de lo alteràble. *Alteribilidad*.

Alternació. *f.* Variació successiva. *Alternacion*.

Alternànt. *p. a.* de alternar. El qui alterna. *Alternante*.

Alternar. *v. a.* Variar succesivament las accións ò paràulas. = Succeirse unas còsas á àltras variànt, y tornànt. = Comparar antecedents ab consecuént en aritmètica. *Alternar*.

Alternatíu, *va. adj.* Lo que se fà ab alternació. *Alternativo, va.*

Alternativa. *f.* El dret de alternar unas personas ab àltras. = La facultàt que ténen los bisbes, alternànt ab al réy, de proveir los bènèfics y dignidàts eglesiàsticas. *Alternativa*.

Alternativament. *adv.* Ab alternació. *Alternativamente*.

Altesa. *f.* Títol que se dona á fiys de réys, á algúns príncips sobèrànus, y á vàrias corporacions: còm al consèy de Castilla. *Altesa*.

Altilocuènt. *adj.* El qui pàrta ab estíl sublime. *Altilocuente*.

Altimetría. *f.* Pàrt de la geometría qui enseña de midar las alturas. *Altimetria*.

Altímetro, *tra. adj.* Pertañènt á altimetría. *Altímetro, tra.*

Altímetría. *f.* La mida de cuàlsevòl altura. *Altímetria*.

Altíssim. *m.* Déu. *Altísimo*.

Altíssim, *ma. sup.* Molt àlt. *Altísimo, ma.*

Altissonànt y altissono. *adj.* Estíl elevàd, pompós y el qui lo usa. *Altisonante y altisono, na.*

Altitonànt. *adj.* El qui tròna de lo àlt. *Altitonante*.

Àltu, *va. adj.* Orgüllosos, supèrbos. *Altivo, va.*

Altivament. *adv.* Ab altivès. *Altivamente*.

Altivès. *f.* Orgullo. *Altivez*.

Àlto. *m.* La detenció de la tròpa, la veu ab que se màua fer àlto, ò que se suspenga una còsa.

Àluc. = Paràula que se diu á un para fèrlo axecar. *Aupa*.

Àltre, *tra. adj.* Diferènt, distínt. *Otro, tra.*

Altrecar y altrecàt. *V.* Altercar, etc.

Àltri. *adj.* Àltre y àltra. *Otro, tra.*

Àlts. *m. pl.* Los pisos dels edificis. *Altos*. = Àlts y bàxos: las variedàts de las còsas. *Altos y bajos* ò *altibajos*.

Altura. *f.* Eminència de llòc y de còs. *Altura*. = La qui domina castèll, ciutàt, fortaleza. *Padastro*.

Alucinació. *f.* El àcte de alucinar ò alucinarsse. *Alucinacion*.

Alucinàd, *da. p. p.* de alucinar, se. *Alucinado, da.*

Alucinàdemènt. *adv.* Ab alucinació. *Alucinadamente*.

Alucinar. *v. a.* Enganar, ofuscar, errar. *Alucinar*.

Alucinarsse. *v. r.* Enganarse, etc. *Alucinarse*.

Aludir. *v. n.* Fer relació una còsa á àltra. *Aludir*.

Alúm. *m.* Pedra mineral. *Alumbre.*

Alumbrât. *m.* La illuminació ab fanals. *Alumbrado.*

Alunno, *na. m. f.* Dexeble, bla. *Alunno, na.*

Alussió. *f.* Relació ò connexió de una còsa á altra. *Alusion.*

Alussiu, *va. adj.* Lo qui aludèix. *Alusivo, va.*

ALL.

Àll. *m. ant. òy. pl.* Ajo.

Allâ. *adv.* Á aquell lloc. *Allâ. = Allâ vâ. m. Alla-vâ. = Allâ vâ, si la avenc: á la ventura. Á Dios y d la ventura.*

Allanarse. *v. r.* Consentir. *Allanarse.*

Allanguid, *da. p. p.* de allanguir, se. *Adelgazado, da.*

Allanguirse. *v. r.* Aprimarse, enflaquirse. *Adelgazarse. = Per fâm. Traspilarse.*

Allargâd, *da. p. p.* de allargar. *Alargado, da.*

Allargament. *m.* El âcte de allargar. *Alargamiento.*

Allargar. *v. a.* Fer més llârga una còsa. *Alargar. = Sa processó: perllongar una còsa, ferla durar molt, v. g. un plét, una cura. Alargar la mecha. = Desjufir en el câmp y dexar sa feyur. Dar de mano.*

Allargarse. *v. r.* Estirarse. *v. n.* Ferse més llârg dia, nit, etc. *Alargarse. = Ieyént. Tenderse. = Tant âlt còm es un cayént. Dar un costalazo.*

Allargar una escriptura. *Estenderla.*

Allârgas. *f. pl.* Térme de sabater. *Aldrgas.*

Allêtâd, *da. p. p.* de âlletar. *Amamantado, da.*

Âlletar. *v. a.* Donar mamar. *Amamantar.*

Allî. *adv.* En aquell lloc. *Alli.*

Allisâd, *da. de* âllisar. *Alisado, da.*

Allisador. *m.* Eyna de rescuyter qui fâ rescutit. *Hataca.*

Allisador, *ra. m. f.* El ò la qui âllisa. *Alisador, ra.*

Allisar. *v. a.* Fer llis. *Alisar. = Es cabèys ab pinta. Traspeinar. Ab sa mà bafâda. Atusar. = Es pel: adular. Pasar la mano por el cerro. = Parèts. Enrasar.*

Allistâd, *da. p. p.* de âllistar y âllistarse. *Alistado, da.*

Allistament. *m.* El âcte de âllistar. *Alistamiento.*

Allistar. *v. a.* Posar en llista, matricular, empadronar. *Alistar.*

Allistarse. *v. r.* Posarse en llista, etc. *Alistarse.*

Alluâd, *da. p. p.* de âlluïar. *Alejado, da.*

Alluïar. *v. a.* Fer enfôra, apartar. *Alejar.*

Alluïarse. *v. r.* Ferse enfôra. *Alejarse.*

AM.

Âm. *m.* Instrument per pescar. *Anzuelo ò hamo. = Per pescar tofinas. Atunero. = Primera per-sona de indicatín de amar. Amo.*

Amabilitât. *f.* Calidât de lo amâble. *Amabilidad.*

Amabilissim, *ma. sup.* Molt amâble. *Amabilisimo, ma.*

Amabilissimament. *adv. sup.* Ab molt de amor. *Amabilisimamente.*

Amâble. *adj.* Digne de ser amâd. *Amable.*

Amâblement. *adv.* Ab amor. *Amablemente.*

Amâd, *da. p. p.* de amar. *Amado, da.*

Amador, *ra. m. f.* Los qui âman. *Amador, ra.*

Amagâd, *da. p. p.* de amagar. *Escondido, da ò ocultado, da. = Zampado, da. = Trasconejado, da, segûns el vérb de qui es particip. = De amagâd. adv. Ocultament. A escondidas.*

Amagar. *v. a.* Encubrir, câllar, dissimular, tapcar. *Esconder ò ocultar. = Aviâd. Zampar. = Còsas de âltre para robarlas. Hacer furo.*

Amagarse. *v. r.* Ocultarse. *Escondirse ò ocultarse. = Aviâd. Zamparse. = Posântse entre âltres per no ser conegûd. Zambucarse. = Per pô. Trasconejarse. = Derrêra cantó ò cantonâda. Dar tras-canton ò trascantonada. = De quâlcú. Coger las vueltas. = Dins algún lloc, v. g. garriga. Zabullirse.*

Amagatây. *m.* Lloc ahónt se pôt amagar una còsa. *Escondidero, escondidijo, escondite y escondrijo.*

Amagrirse. *v. r.* Posarse màgre. *Enmagrecer. = Molt. Traspilarse. = Los nins. Encanijar, encanijarse.*

Amancebâd, *da. p. p.* de amancebarse. *Amancebado, da, ò casado, da d media carta.*

Amancebament. *m.* Continu tracto illicít de hòmo y dòna. *Amancebamiento.*

Amancebarse. *v. r.* Tenir tracto continuâd deshonést hòmo y dòna. *Amancebarse ò amigarse, ò casarse d media carta.*

Amanescûd, *da. p. p.* de amanèxer. *Amanecido, da.*

Amanèxer. *v. n.* Aparèxer ò manifestarse alguna còsa. *Amanecer.*

Amanid, *da. p. p.* de amanir. *Manido, da.*

Amanir. *v. a.* Còsa de càrn. *Manir.*

Amansâd, *da. p. p.* de amansar. *Amansado, da.*

Amansar. *v. a.* Fer tornar mânsò, domesticar, mitigar, suavisar. *Amansar.*

Amansarse. *v. r.* Ahlanirse, mitigarse, pèrder sas fôrças, el delít. *Amansarse.*

Amânte. *adj.* El qui âma. *Amante.*

Amânts. *m. pl.* Còrdas gròsas de vaxèll. *Amantes.*

Amar. *v. a.* Tenir amor, passió, afició, estimar,

apreciar. *Amar.*

Amar-se. v. r. Tenir-se amor, etc. *Amar-se.*

Amârg, ga. *adj.* Lo qui amârga. *Amargo,* ga.

Amârgament. *adv.* Ab amargura, péna, aflicció.

Amargamente.

Amargar. v. a. Causar amargura, dolor, péna, disgust. *Amargar.*

Amargor. m. y amargura. *f.* Gust amârg, dolor, péna. *Amargura.*

Amargnèt, ta. *adj.* Uu pôc amârg. *Amarguillo,* lla.

Amaricânt. *adj.* De gust algúu tant amârg. *Amaricante,*

Amârra. f. Cáb ô gúmera ab que se amârra bârca á tèrra ô ab âncora. *Amarra.*

Amarrád, da. p. p. de amarrar. *Amarrado,* da.

Amarrar. v. a. Fer-mar, posar sas âncoras á sas bâr-cas ô fer-mar ab cadena. *Amarrar.*

Amatista. f. Pédra preciosa de color de púrpura. *Amatista.*

Amatôri, ria. *adj.* Lo qui inspira amor. *Amatorio,* ria.

Amassolád, da. p. p. de amassolar. *Azotado,* da. = *Enseñado,* da.

Amassolar. v. a. Atupar. *Azotar.* = *Enseñar.* *Enseñar.*

Amâyna. f. Abundância. *Copia,* abundancia, diluvio.

Amaynar. v. a. Aplegar sas velas. = v. n. Aturarse es vént, etc. *Amaynar.*

Ambar. m. Espècie de betúm. *Ambar.*

Ambicló. f. Passió desordenâda de alguna còsa ô de poder. *Ambicion,*

Ambicionar. v. a. Desitjar ab ambició. *Ambicionar.*

Ambiciós, sa. *adj.* Los qui ténen ambició. *Ambicioso,* sa.

Ambiciosament. *adv.* Ab ambició. *Ambiciosamente.*

Ambidêstro, tra. *adj.* El qui usa tant de sa mà esquèrra, còm de sa dreta. *Ambidestro,* tra.

Ambiènt. m. El âyre suâve qui mos circueix. *Ambiente.* = El molt fret. *Remusgo.*

Ambigú. m. Convite. *Ambigú.*

Ambiguamént. *adv.* Ab ambigüedât. *Ambigualmente.*

Ambigüedât. f. Incertitud. *Ambigüedad.*

Ambiguo, gua. *adj.* Incèrts. *Ambiguo,* gua.

Âmbito. m. Circúito. *Âmbito.*

Âmbo. m. La sòrt de dos nombres en loterías. *Âmbo.*

Ambrosia. f. Menjar fingid de los fingids Déus. = Menjar â beguda dolços. *Ambrosia.*

Amedentrád, da. p. p. de amedentrar, se. *Amedrentado,* da.

Amedentrar. v. a. Fer pô. *Amedrentar.*

Amedrentarse. v. r. Fer-se ô tenir pô. *Amedentrarse.*

Ameller. m. El âbre qui fâ mellas. *Almendro,* almenbrero, almenbrera.

Amellerar. m. Terréu sembrâd de amellers. *Almendral.*

Amelló. m. Mella verda. *Almendruco.* = De cucas de seda. *Capullo;* y si es foredâd â un cáb. *Pito,* y si lo es â cada cáb. *Capullo horilado.* = De filets ô fileçons. *Clavo de lulas ô lechino.* Y si es de filets torsúds. *Mecha.*

Amên. m. Parâula hebráica, qui vol dir axí stá, ô en veritat. *Amen.*

Amenamént. *adv.* Ab ameniâ. *Amenamente.*

Amenâssa. f. El âcte de amenassar. *Amenaza.*

Amenassâd, da. p. p. de amenassar. *Amenazado,* da.

Amenassador, ra. m. f. El qui amenâssa. *Amenazador,* ra.

Amenassar. v. a. Fer acció de dañar, castigar, acusar, etc, ô donarhó entenent ab parâulas. = v. n. Estar para succeir algúu dâny, etc. *Amenazar.* = Molt y castigar pôc. *Hacer y acontecer.*

Aménidât. f. Hermosura de terréno ô de dis cûra, etc. *Amenidad.*

Améno, na. *adj.* Deliciós, frondós, hermós. *Ameno,* na,

Amerád, da. p. p. de amerar. *Amerado,* da. = *Enriado,* da. = *Amerado* ô *aguado.*

Amerar. v. a. Posar algúu tant de âygo en los li-cors. *Amerar.* Cânom ô lli posândlos dins âygo per algúu témps. *Enriar.* = El v. *Amerar* ô *aguar.*

Amerarse. v. n. Câmp, terréu: haver rebúid plu-ja bastânt. *Amerarse.*

Amerát. m. Vi mesclâd ab âygo. *Aguado.* = *Vinagre.* *Qbsicrato.* = Fer amarât. *Aguar.*

América. f. La quârta pârt del mon. *América.*

Americâ, na. *adj.* El naturâl de, y lo pertañent â Amèrica. *Americano,* na.

Amiânto. m. Minerâl qui se pôt filar, y la rôba no se crema. *Amianto.*

Amig, ga. m. f. El ô la qui té amistât ab âltra persona. *Amigo,* ga. = De l'âima, ô corâl. *Amigo del alma* ô *del asa.* = De barrèt ô de nôm, *Amigo de nombre.* = De tâssa: per interés. *Amigo de taza,* de vino.

Amigâblemént. *adv.* *Amigablemente.*

Amiguèt, ta. m. f. Petjts amigs. *Amiguillo,* lla, ijo, ta.

Amigûl, ta. m. f. Amigs gròssos. *Amigote,* ta.

Amigs. m. pl. Lo que respôn el qui tôca á câsa, quârto, etc. als qui dinen: qui es? *Gente de paz.* = Tàn amigs còm ântes: expressió de indife-rència. *Tan amigos como dntes.* = No tenir

amígs ni parénts. *No tener prójimo.*
 Amilanád, da. p. p. de amilanar. *Amilanado, da.*
 Amilanar. v. a. Acobardar, fer pô. *Amilanar.*
 Aminva. f. Diminució. *Mengua.* = De licors. *Merma.* = De càlsa. *Menguado.* = De pèu de càlsa. *Seguïdo.*
 Aminvâd, da. p. p. de aminvar. *Menguado, da.* = *Mermado, da.* = etc.
 Aminvar. v. a. *Menguar.* = Fer aminvas á càlsas. *Hacer menguado.* = A pèa de càlsa. *Hacer seguïdos.*
 Aminvarse. v. n. Disminuirse. Los licors. *Mermar.* = Lo que se còu. *Mermar* ô *embebecerse.*
 Amistansâd, da. adj. Amencebâds. *Amistado, da.*
 Amistansarse. v. r. Amancebarse. *Amistarse.*
 Amistât. f. Mutuo afècte. = Amancebament. *Amistad.*
 Amistós, sa. adj. Pertañent á amistât. *Amistoso, sa.*
 Amistosament. adv. Ab amistât. *Amistosamente.*
 Âmit. m. Péssa de rôba quadrâda y benéfida que se pôsan á nes còll los sacerdòts y ministros del altar. *Âmito.*
 Amnistia. f. Perdo general de lo passâd. *Amnistia.*
 Âmo. m. Señor de càsa, hacienda, etc. *Âmo* ô *dueño.* = De càsa que té llogâda. *Âmo, dueño* ô *casero.* = Ferse Âmo de sas mellas: tenir poder sobre alguna còsa. *Hacerse dueño del argamandijo.* = Âmo de càsa de jòc ocúlt. *Tablagero.* = De jòc public. *Mandrachero.*
 Amob'âd, da. p. p. de amoblar. *Amoblado, da,* etc.
 Amoblar. v. a. Posar mòbles á càsa, quârto, etc. *Amoblar, moblar y amueblar.*
 Amocar. v. a. trèurer el mòc del nâs. *Sonar las narices,* ô *quitar el moco.*
 Amocarse. v. r. Trèurese es moc del nâs. *Sonarse las narices.* = No amocarse ab so colzo: no ser benèyt. *No mamar el dedo.*
 Amöllar. v. a. Afliuxar. *Aflojar.* = Lo que se té, ô lo qui está lancâd. *Soltar.* = Â se cadèleta: xerrar molt. *Soltar la taravilla.* = Cedir. *Moulear.* = No amöllar á algú: resistirlí. *Estrellarse con el.* = No amöllar á ningú: no servir respècte á ningú. *No aborrarse con nadie.*
 Amöllarse. v. r. Abaxar per còrda, puntâl, etc. *Guindarse.*
 Amonestació f. Avís, consèy. = Publicâda para casar ô pendre ordes. *Amonestacion.*
 Amonestâd, da. p. p. de amonestar. *Amonestado, da.*
 Amonestar. v. a. Avisar, aconseyar. = Publicar per casar ô pendre ordes. *Amonestar.*
 Amoniâc. m. El mes flux de los alcâlis. *Amoniaco.*
 Amor. m. Afècte, bôna voluntât, vénéració, reve-

rència. *Amor.* = Anar en amor las faméllas dels animâls. = *Estar calientes* ô *en celo.*
 Amorós, sa. adj. Amâble, carifós. *Amoroso, sa.*
 Amorosament. adv. Ab amor. *Amorosamente.*
 Amors. m. pl. Expressió de cariño. *Amores.* = Fer ets amors: anamorarse. *Enamorarse.*
 Amortayâd, da. p. p. de amortayar. *Amortajado, da.*
 Amortayar. v. a. Posar sa mortâya á mòrt. *Amortajar.*
 Amortiguació. f. El âcte de amortiguar. *Amortiguacion.*
 Amortiguâd, da. p. p. de amortiguar. *Amortiguado, da.*
 Amortiguar. v. a. Mitigar, trempar. *Amortiguar.*
 Amortisació. f. El âcte y efècte de amortisar. = La oficina ahónt se amortisa. *Amortizacion.*
 Amortisar. v. a. Passar béns seculars á alguna comunitât qui no los pôt alienar. *Amortizar.*
 Amotinâd, da. p. p. de amotinar. *Amotinado, da.*
 Amotinar. v. a. Causar motí, perturbació en potèncias y sentíts. *Amotinar.*
 Amovible. adj. Lo qui se pôt mudar. *Amovible.*
 Amoxonar. v. a. Acariciar. = Adular. *Acariciar.* = *Adular.*
 Ampapassar. v. a. Donar mâtta menjar. *Empapujar.* = Mesclar sens orde. *Confundir.*
 Ampâra. f. Secuestre. *Ampara.*
 Amparâd, da. p. p. de amparar. *Amparado, da.* = *Aparado, da.*
 Amparar. v. a. Protegir. = Secuestrar. *Amparar.* = Ab capèll, mâns, etc. *Aparar.* = Sa lletra de casament. *Embargar los sellos.*
 Ampararse. v. r. Valerse de la protecció de algú. *Ampararse.* = v. a. Admetre á càsa sèua, v. g. á un nebòt qui no té pâre ni mãre. *Tomar ducuestas.*
 Ampâro. m. Abrigo, defènsa, protecció. *Amparo.*
 Ampelo. m. Cèrta estrèlla. *Ampelo.*
 Amplària. f. Lo llârg de una còsa desde un costât al âltre. *Anchora.* = Lo llârg de una péssa desde vòreviva á vòreviva. *Anchoria.*
 Âmple, pla. adj. Lo qui té amplària. *Ancho, cha.*
 Ampliació. f. Extensió. *Ampliacion.*
 Ampliamént. adv. Ab ampliació. *Ampliamente.*
 Ampliâd, da. p. p. de ampliar. *Ampliado, da.*
 Ampliar. v. a. Estèndre. *Ampliar.*
 Ampliatíu. va. adj. Lo qui estén; aumenta ô afftx. *Ampliativo, va.*
 Amplificació. f. Dilatació, aumént. = *Fig. ret.* ab que se estén el asunto de que se trácta. *Amplificacion.*

Amplificad, da. *p. p.* de amplificar. *Amplificado, da.*
Amplificador, ra. *m. f.* El qui amplifica. *Amplificador, ra.*
Amplificar. *v. a.* Aumentar, estendre, engrandir. *Amplificar.*
Amplissim, ma. *sup.* Molt ample. *Anchísimo, ma.*
 =Més ample de lo ordinari. *Amplísimo, ma.*
Amplitud. *f.* Extensió de lo qui es ample. *Amplitud.*
Ampolla. *f.* Botella. *Ampolla.*
Ampolleta. *f.* Botelleta. *Ampolleta.*
Amprad, da. *p. p.* de amprar. *Usado, da.*
Amprar. *v. a.* Usar de alguna cosa. *Usar.*
Amprarse. *v. r.* Servirse de una cosa. *Valerse de ella.*
Ampría. *m.* Dret que un té á alguna cosa. *Derecho ó derecho.*
Amputació. *f.* El acte y efecta de amputar. *Amputacion.*
Amputad, da. *p. p.* de amputar. *Amputado, da.*
Amputar. *v. a.* Tayar alguna part del cos. *Amputar.*
Amunt. *adv.* Dalt. *Arriba.*
Amurgonad, da. *p. p.* de amurgonar. *Amurgonado, da* ó *amorgonado, da.*
Amurgonar. *v. a.* Posar devall terra una branca ó serment no tayadas encare paraque asserren. *Amurgonar* ó *amorgonar.* =Para llevar es cep vey. *Echar de cabeza.* =Dins cossíols ó tets, etc. *Embutir los mugrones.*

AN.

Ana. *f.* Mida més petita que mitja cana. =Cifra de que usan los metges y barbers para donar á entendre que los ingredients de las recetas sean de pes ó parts iguals. *Ana.*
Anabatista. *m.* Heretge qui ensenya que no se han de batiar los nins, y que si los batian, los han de tornar batiar en esser grans. *Anabatista* ó *anabaptista.*
Anacoreta. *m.* El qui viu en desert ó soledat entregad á la virtut y penitencia. *Anacoreta.*
Anacronisme. *m.* Còmputo de temps; però errad. *Anacronismo.*
Anada. *f.* Avé de aygo. *Anade.* =De mar. *Cerceta.*
Anada. *f.* Partida, surtida. *Ida.* =Sa de mo mare expressió ab que se denota el desitx que un té de que no torn el qui s'en va. *La ida del cuervo* ó *del humo.* =Anada y venguda de barco: engronsament. *Balance.* =De popa á proa, y de proa á popa. *Arfada.* =Anadas y vengudas; debates, estiradas, contiendas. *Cañas y toros.*

=Ab duas anadas y vengudas. *Con dos idas y venidas.*

Anadeta. *f.* Anada petita. *Anadino.*

Anador, ra. *m. f.* Vagamundos qui van per aquí y per allá sense motiu. *Andador, ra.* =El qui se agrada de anar, de passatjar-se, de viatjar. *Andariego, ga.* =Anadors y venidors. *Yentes y venientes.*

Anagogia. *f.* Sentit mistic de la sagrada Escritura. *Anagogia.*

Anagógic, ca. *adj.* Pertanyent al sentit mistic de la sagrada Escritura. *Anagógico, ca.*

Anagógicament. *adv.* En sentit mistic. *Anagógicamente.*

Anagrama. *m.* Mutació de paraulas com de Roma amor. *Anagrama.*

Anagramatissador. *m.* El qui fa anagramas. *Anagramatizador.*

Anagramatissar. *v. a.* Fer anagramas. *Anagramatizar.*

Analema. *f.* Terme astronòmic. *Analema.*

Analèctic, ca. *adj.* Se diu del remey, medicina qui conforta. *Analéctico, ca.*

Aualisad, da. *p. p.* de analisar. *Analizado, da.*

Aualisador. El qui está versad en la aualisis. *Ana-lizador.*

Analisar. *v. a.* Fer la anàlisis. *Analizar.*

Anàlisis. *f.* Reducció de las parts de un cos fins á los seus principis. =Resolució de problémas per álgebra. =Exzàmen de una obra, de un discurs, etc. *Análisis.*

Analista. *m.* Escriptor de annals. *Analista.*

Aualitic, ca. *adj.* Pertanyent á anàlisis. *Analítico, ca.*

Analíticament. *adv.* Per anàlisis. *Analíticamente.*

Analogia. *f.* Proporció, conveniència de unas cosas á áltres. =La part de la gramática qui ensenya el conexement analitic de las paraulas ab tots los seus accidents y calidats. *Analogia.*

Analògic, ca. *adj.* Pertanyent á analogia. *Analógico, ca.*

Analógicament. *adv.* Ab analogia. *Analógicamente.*

Anàlogo, ga. *adj.* V. Analògic. *Andlogo, ga.*

Anauquites. *f.* Pedra preciosa. *Ananquites.*

Anapèstic, ca. *adj.* Pertanyent á anapèsto. *Anapéstico, ca.*

Anapèsto. *m.* Pen de cert vers. *Anapesto.*

Anar. *v. a.* Passar de un lloc á áltre. =Importar, interesar. =Á parar á lloc. =Terme de jugador: fer jugar. =Conjugarse, declinarse. *Ir* ó *andar.* =Junt á un gerundi denota la acció del verb v. g. anar colcant; colcar, y al particip passiu significa la passió, v. g. anar ventut: ser ventut. =Junt á un adjectiu denota el modo de anar ó

de esser, v. g. anar ben vestid, estar ben vestid. = Junt a la preposició *d*, y a un infinitiu, significa el fi o la intenció, v. g. anar a jugar. = Anar ab misèrias: donar o gastar pòc. *Miserar*. = Aquesta es mèua y aquesta es tèua: barayarse, disputar. *Andar d mdtame la yegua, matarte he el potro*. = Bè una còsa. *Ir bien*. = De hò: de bon de veras. *Ir de veras*. = Per hò un malalt: adoharse. *Ir aleando o alear*. = De bon de veras: sèrio, no per riurer. *Ir de veras*. = Bòna la còsa: seguir bé. *Ir bien la cosa*. = A las hònas: sense barayarse. *Ir de bien d bien*. = De borina los bàrcos: pégarlos es vént de costat. *Ir d la bolina*: ets hòmos: de gáyta. *Ir de gayta*. = Begúls: gáts. *Estar bebido*. = De bèca girada: begútl. *Estar alumbrado o cala-mocano, na*. = De mitja bèca: mitx borràcho. *Estar alumbradillo o tener unos pelillos*. = Arruñad. *Ir encogido, da*. = De hèrbas. *Chansear*. De hnyt los hòmos: no dur res. *Ir de vacio o andur escotero, ra*: los animàls. *Ir de vacio*. = De bergàntas, de mestressas o de dòuas. *Ir en malos pasos*. = A sas bàssas: a cagar. *Ir al sillico*. = Bruxad per alguna còsa: desitjarla, estimarla, ser molt del gust de alguu. *Despulsarse por ella*.

Anar a càre descubèrta: no tenir pò de que el critican, etc. *Ir sin reboso*. = El camí, dressera a tal part. *Llevar o guiar d tal parte*. = Còppiu: malaltis. *Ir alicaido o de pié quebrado*. = Del còs: cagar. *Hacer del cuerpo*. = Carrégad de jòcs. *Rebosar*. = Costat per costat. *Ir lado por lado*. = De curri curri: tenir cagarèila. *Irse de vareta*. = Qlsad per aygo: errar en lo que diu, fa o vòl donar entèndre. *Ir muy lejos*. = De costèlām: tòrt des costats. *Ladearse o hacer combas*. = Desberatad: inconscènt, lòco, etc. *Ir fuera de trastes*. = De redolons: no teuir vākmènt. *Rodar*. = De dòy en dòy: V. Andoyar. *Andar de cotarro en cotarro*. = De cul, de cul, caminar rossagant es cul. *Ir d rastra*. = De cul arrera: caminar al revés. *Rezagar*. = Alègres. *Estar alegrillo*. = Amagad per pò. *Andar d sombra de tejado*. = Axí còm sa màre l'hà fèt: tot despenyad. *Ir d la cordovana*. = En amor los animàls. *Estar en celo, o calientes o salidas*.

Anar per avall: tenir càmbas. *Ir de vareta*. = Còm un grifó: tenir càmbas. *Ir como una canila*. = Inflad: supèrbo. *Estar puesto en asas*. = Ensumant: investigar. *Andar d la husma*. = Casador, ra, casadis o de casar. *Llevar el cura debajo el brazo*. = En so cavall de san Francèsch: a pèu. *Ir en el coche de san Francisco o en el coche de D. Juan Zapata*. = En fotesas.

Andar d grillos. = A afillèrapilla: aplegar molts lo que se los tira. *Andar d la rebatina*. Barayutse. *Andar d la greña*. = Còsta per amunt. *Ir cuesta por arriba*: Còsta per avall. *Cuesta por abajo*. = Còsta través. *Cuesta ladeando*.

Anar de càyre. *Ir ladeando*. = Fént és-es. *Ir formando eses o ejes*. = A las fuscas: sense claror. *Ir d obscuras*: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado*. = De friolèras: ocupar-se en còsas inútils. *Andar d casa de gangas*. = Dret: obrar bé. *Andar d derechas*. = A pás de hòu: a pòc a pòc. *Ir al paso de buey*. = Citad y posad: obrar ab cuydàlo. *Ir con piés de plomo o con zapatos de fieltro*. = Ala bàxa los aucèls: anar trists, malaltissos. *Estar enmantados o mantudos*: los hòmos. *Ir alicaidos*: per pòc concèrt. *De pié quebrado*: a rànca sèga. *Alicaidos o de pié quebrado*. = De gràpas: caminar ab pèus y màns. *Ir d gatus o gatear*.

Anar dàxo dàxo: a pòc a pòc. *Ir piano piano*. = Derrèra derrèra seguint a àltre. *Ir al rabo*. Coua coua. *Ir al rabo*. = Derrèra fer alguna còsa. *Ir tras hacer, etc*. = Per sa dressera: adressar. *Ir por el atajo o atajar*. = Estrèt de ventre. *Estar estreñido, da*. = Estreta una còsa: haverny pòca. *Andar tirada*. = En rànja: usar-se molt. *Andar de boga*. = Fuyt de càp. *Tener seco el crdneo*. = Paupant el qui noy ven. *Ir d tientas*. = En pòcas. *Ir d la ahorrativa*. = De sòn mèllo a sòn catèilo. V. de dòy en dòy. *Ir de Zeca en Meca*. = Bèu endinmenjad o enllestid: ben vestid. *Andar al olio*. = A las mil merevèllas: ben posad. *Estar hecho una brinquina*. = Gròs. *Ir gordo*: torrént, riu. *Ir crecido*. = A las hurtas. *Ir d tientas*. = A las lārgas. *Ir largo*. = A mà de gofiar o pèrder. *Correr la suerte*. = Fòra còrda: estar rabiós, furiós. *Andar furioso*.

Anar de magatadjons. *Andar con tapillos o tapujos*. = A pás pás. *Ir paso d paso*. = A pèu: no colcar. *Ir d pié o pisando hormigas*. = A pico. *Irse d pique*. = De puntas. *Ir de puntillas*. = De putas. *Putear*. = Qui més porà. *Ir d porfia*. = De rahons. *Andar con dimes y directes*. = Sense fer reuòu. *Andar chiti-callando*. = De las séuas o ab las séuas. *Ir de las suyas o con las suyas*. = De secrèts. *Anular con secretillos*. = A las sordas. *Ir d cencerros tapados*. = De tavèrna en tavèrna. *Borrachear*. = Tot sòl còm un mussòl. *Ir como un duende*. = El tèmps per hò. *Abonanzar*. = A través. *Andar al traves*. = A trompadas. *Andar al morro*. = Tòrt: no bé la còsa. *Andar al retor-tero*. = De tuna. *Andar d la tuna o tunar*. = Urugad. *Traher las barbas sobre el hombro*. = De

vêga. Vaguear. Tota ô cãsi tota sa nit. *Correr un gallo*: los animâls. *Andar de vena.*—À vèurer sau Pére: morirsc. *Ir al otro barrio* ú obispar en estfl familiar.

Auar en pel: despuýad. *Andar en pelo.*—À pèu: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado* ô *à tres ménos cuartillo.*—Per sa tèrra ô per sa pols. *Ir por tierra* ô *estar à los piés de los caballos.*—De pàrt las dônas. *Estar de parto.*—Per recòs: no fer paper. *Estar à los piés de los caballos.*—Remirâd en so menjar. *Guardar la boca.*—De rota batuda: pèrder. *Ir de rota batida.*—Euréra: tenir pòc recâpte. *Ir de capa caida.* Derréra de un. *Ir detras* ô *tras uno*: caminânt. *Resagarse.*—Arrufâd, v. g. de espâllas. *Ir enco-gido.*—Ab mixonerías: donar pòc. *Cicatear.*—À las málas. *Ir à malas.*—De uua pàrt á âltra diént ô fènt una matèxa còsa. *Insensar.*—De gâyta devertintse. *Regodearse.*—De préssa: fer sas còsas aviât. *Andar de prisa*: no poderse aturar. *Estar de prisa.*—No anar de casar una dôna. *No querer casa-a.*—No anar de pebres: no estar per fer una còsa. *No estar la Madale-na para tafetanes.*—Quânt tot vâja mál. *Cuan-do todo corra mal.*

Anârsèn. v. r. *Irse.*—Còm un cá senâd de freac: ampagaíd. *Irse como perro con vejiga*, ô *irse rabo entre piernas.*—Una còsa, v. g. sa rôba: es-peñarse. *Irse.*—À la francesa: sens dir jò m'en vâig. *Irse à la francesa*—Sense dir â-e ni bêstia. *Irse sin decir cho ni arre*, ô *sin decir oxe ni moxte.*—À las sordas: sens despedirse. *Eseur-rir la bola.*—Picâd: ofès. *Irse picado* ô *con es-pigon.*—De a'gún llòc malaíut. *Irse atestando.* À la vela un malâlt. *Irse por la posta.*—No s'en anirà penedíd en Roma: no quedarâ sense càstig. *No lo ird à pagar al otro mundo.*—Anârsèn los llogâts ântes de acabar el lloguer. *Hacer san Juan.*

Anarquia. f. Govèrn sense càp. *Anarquia.*

Anârquic. ca. adj. Pertañent á anarquia. *Andr-quico.* ca.

Anassârca. f. Espècie de infló. *Anasarca.*

Anastòmossis. f. Dilatació de sas veuas. *Anastó-mosis.*

Anastomòtic. ca. adj. Pertañent á la dilatació de sas veuas. *Anastomòtico.* ca.

Anâstrofe. m. Mutació del orde de las parâulas còm *his super*, en llòc de *super his*. *Andstrofe.*

Anatéma. m. Escomunió. *Anatema.*

Anatematisar. v. a. Escomunicar. *Anatematizar.*

Anatomía. f. Separació de las pàrts de un còs para sàber el sèu ofici ô la sèua situació y fi-gura. *Anatomia.* Fer anatomia. *Hacer anato-*

mia ô *anatomizar.*

Anatòmic. m. El professor de anatomía. *Anató-mico.*—adj. Pertañent á anatomía. *Anatòmi-co.* ca.

Anaurisme. m. Tumor per haverse rompuda algu-na artèria. *Anaurismo.*

Âncà. f. Còsa coneguda. De hòmo. *Nalga*, y en tér-me burlésco: *Anca*: de animâ!. *Anca.*—Las duas de hòmo. *Nalgas, posas, posaderas*: las de animâ!: *Âncas.*—Âncas de fèrro: el hòmo qui sèu molt. *Trasero de hierro.*—À sas âncas colcâut. *À ancàs* ô *à las ancàs.*—No fer âncas el hòmo: no voler donar ô concedir una còsa. *Llamarse antana* ô *andana.*—Tocar sas âncas: atupar per sas ân-cas. *Dar nalgadas* ô *azotar.*—Fer ô no fer ân-cas el bestiar gròs: permetre ô no permetre que se li quâlc á sas âncas. *Sufrir* ô *no sufrir ancàs.* Tivar sas âncas enréra: no cumplir el hòmo lo que hà promès. *Volver el pié atras.*—Estar de mitja âuca el qui sèu. *Estar de anqueta.*

Ancalsâd. da. p. p. de ancalsar. *Perseguido.* da.

Ancalsar. v. a. Perseguir á un. *Ir al alcance de uno* ô *perseguirle.*

Ancianía. f. Dignidât de anciâno en las ordes mi-litars. *Ancianta.*

Ancianidât. f. Vejès. *Ancianidad.*

Anciano. na. adj. El qui té molts âñys. *Ancia-na.* na.

Âncora. f. Gròssa pèssa de fèrro cuyas estremidâts acâban en duas brâncas torsudas y servèix para aturar y tenir fitso uu bàrco. *Ancla* ô *âncora.*—De la esperânsa: âncora qui no servèix més que en la estréma necessidât, ô única esperânsa, âltim remâueg ô recûrs. *De la esperanza.*—Sa més gròssa. *Ancla de horma* ô *de forma.*—Pos-sar sas âncoras. *Anclar* ô *echar âncoras.*—Lle-varlas. *Llevar anclas* ô *âncoras.*

Ânda. int. Vètèn. *Anda.*

Andador. m. De grèmi: el criâd de éll. *Andador,* *mullidor* ô *munidor.*

Andadura. f. El pàs plâ de bistia. *Andadura.*

Andalús. sa. adj. El naturâl de ô lo pertañent á Andalussia. *Andaluz.* za.

Andâmio. m. Cadafâl para vèurer fèstas. *Aula-mio.*

Andâna. f. Filèra de còsas. *Andana.*

Andanâda. f. Descârrega de molts de canòns ab un pic. *Andanada.*

Ândânté. m. El qui vâ per aquí y per allâ sôla-mènt per passatjar sa gallânda.—Térme music. *Andante.*

Andariégo. ga. m. f. El qui vâ de una pàrt á âl-tra sense parar. *Andariego.* ga.—El qui es afec-tâd de trescar. *Andador.* ra, *andariero.* ra.—El

qui trespasa molt y aviât. *Andariego, ga, andader y andorin.*

Andevinar. v. a. V. Endevinar.

Andüllo. m. Moltes fuyas de tabaquera enrodilladas juntas. Andullo.

Andurris. f. Oli. Enquina.

Anécdota. f. Noticia, ocurrència que no se ha divulgat. Anécdota.

Anell. m. Círculo de matèria sòrta. Anillo. = Que se pòsa a oreya. Zarcillo ò anillo. = Que se pòsa a ròda. Pina. = Venir una còsa còm anell al dit: venir bé. Venir comò anillo al dedo.

Anella. f. Anell molt gròs y ample. Abrazadera. = De cadena. Eslabon. = De cortina. Sortija. = De porta: sa bàula. Aldaba. = De baúl: bàula. Aldabon. = Qui tràva sa cameta ò espigó de arada. Belorta.

Anellèt. m. Anell patit. Anillete ò anillejo.

Anémona. f. pl. semblant a francesilla. Anémona.

Anfibio. adj. Lo qui vin en tènra y en mar. Anfibio, bia.

Anfibologia. f. Sentit equívoc de paraulas ò sentèncias. Anfibologia.

Anfibològic, ca. adj. Lo qui conté anfibologia. Anfibològico, ca.

Anfibrac. m. Pèu de cèrt vers. Anfibraco.

Anfimacr. m. Pèu de cèrt vers. Anfinacro.

Anfit. m. Embaràs dins es ventrèy, indigestió. Ahito ò ahitera.

Anfitad, da. p. p. de anfitar. Ahitado, da. = adj. El qui està anfitad. Ahito, ta.

Anfitane. f. Pèdra preciosa. Anfitane.

Anfitar. v. a. Causar enfit. Ahitar.

Anfitarse. v. r. Causarse enfit. Ahitarse.

Anfiteatral. adj. Pertañent a anfiteatro. Anfiteatral.

Anfiteatro. m. El edifici radó ò oval ab escalons ahont se donavan espectacles públics. Anfiteatro.

Anfós. m. Péix. Mero.

Àngel. m. Esperit celestíal. Àngel. = Mál: el diable. El àngel malo. = En llañas: hòmo qui té més malícia que no se creu. Àngel patudo. = Es un àngel: espresió ab que se pondéra la bondat d'una persona. Es un àngel. = Cantar còm un àngel: el qui canta ab una veu dolça. Cantar como un àngel. = Àngel ò angelèt de barca. V. en llañas.

Àngela. f. Nòm de dòna. Àngela.

Angelèt. m. Ninèt. Angelico, ito, illo.

Angèlic, ca. adj. Pertañent a àngels. Angélico, ca.

Angelicàl. adj. V. Angèlic. Angelical.

Angelicàlmént. adv. Ab ignocència. Angelicalmente.

Angelòt. m. Àngel gròs. Angelote ò angelon.

Angina. f. Inflamació de sas glàndulas de sa gargamella. Angina.

Anglicà, na. adj. Inglesos. Anglicano, na.

Ànglo-america, na. Bastonesos. Ànglo-americano.

Anguila. f. Péix ò còrda. Anguila. = De tenlada. Caballete.

Anguilada. f. Tòc ab anguila. Anguilazo.

Angular. adj. Lo qui còsta de àngulos. Angular.

Angulàrmént. adv. En forma de àngulo. Angularmente.

Àngulo. m. Concurrència de duas línèyas en un matèix punt. Àngulo.

Angulós, sa. adj. V. Angular. Anguloso, sa.

Angustia. f. Aflicció. Angustia.

Angustiàd, da. p. p. de angustiar. Angustiado, da.

Angustiàdamént. adv. Ab aflicció. Angustiadamente.

Angustiar. v. a. Afligir. Angustiar.

Angustiar-se. v. r. Afligir-se. Angustiar-se.

Anhelar. v. a. Desitjar ab ànsia. Anhelar.

Anhélo. m. Desitx vehemént, ànsia. Anhe-lo.

Anhelós, sa. adj. Lo que se fa ab anhélo. Anhe-loso, sa.

Ànima. f. Principi interior de las opèracions del còs vivént. = El hòmo, y axí deym: noy há ànima vivént. = Lo qui dona fòrsa. = Lo principal de un asunto. = La consciència, y axí deym del qui òbra mál: no té ànima. = La còrda que se vést de estàm, seda, etc.: però regulàrmént per ànima entenèm la espiritual y immortal qui informa al hòmo. Alma ò dnima. = De botó ò pera. Alma, almilla ò hormilla. = De cadesèt: el hòmo tonto, ignorànt. Alma de cántaro. = De cavall: el màssa arroçad. Alma de caballo. = Freda: la persona de pòc esperit y vivesa. Ave fría. = De Déu: el qui es senzill. Alma de Dios. = Del purgatori: la qui patèix en éll. Alma del purgatorio. = La qui apareix a un. Alma aparecida ò en pena. Hòmo màgre. Espia del purgatorio. = Sensitiva: la de un animal. Sensitiva. = Vegetativa: la de planta. Vegetativa. = Estar ò tenir la ànima entre sas dents: estar para morir. Estar ò tener el alma entre los dientes. = Matar ò tocar la ànima de algú una còsa: sentirla molt. Llegar ò tocarle el alma. = Desitjarla molt. Irsele el alma tras de la cosa. = Sense ànima: dolentíssim. Desalmado, da. = Oració de las ànimas: tòcs de campàna para pregar per los difunts. Oracion de las dnimas, ò dnimas. = Ànimas sàntas! ocàlà. Ànimas y Dios. = Parèix que hà vist ànimas: lo que se diu de un hòmo màgre, flac y dèbil. Parece que ha comido alelijas.

Animació. f. El àcte de animar ò de infundir la ànima en el còs. Animacione.

Animad. da. p. p. de animar. = *adj.* Valerós, sa.
Animado, da.
Animador, ra. m. f. El qui anima. *Animador, ra.*
Animadversió. f. *ant.* Tant en mallorquí com en
 espanyol. Advertència. *Animadversion.*
Animadvertència. f. *ant.* *Animadvertencia.*
Animál. m. Tot cós animad. = El irracional. = El
 hòmo incapás, torpe, rudo, y tot lo qui per-
 tény al cós sensitíu. *Animal.* = De barquera. *Ho-*
rro, rra. De la cerra, hòmo bèstiota. *Animalo-*
te. = Domèstic: qui viu en càsa. *Doméstico* ó *ca-*
sero. De peu zapad. *De pata hendida.* = Ab so
 coll. gruxad. *Cervigudo, da.* = Pudent, v. g. ge-
 neta. *Hediondo, da* ó *fétido, da.* = Sauvátje.
Salvage ó *cerril* = Sauvatge. *Alimaña.* = Mál ani-
 mal: hòmo intractable. *Malacuca.* = Qui du pi-
 carol. *Cencerrado, da.* = Mòrt y á qui encare no
 li han trèt sa butza. *Entripado, da.*
Animalèt. m. Animál petit. *Animalito.*
Animalidat. f. La calidat de animál. *Animalidad.*
Animalòt. m. Animál molt grós. = Hòmo molt bès-
 tia. *Animalote, animalon y animalazo.*
Animalutxo. m. Animál petit sense nòm conegud.
Animalucho.
Animar. v. a. Infundir ànima, donar ànimo, valor.
Animar.
Animarse. v. r. Rebren ànima, pendre ànimo, va-
 lor. *Animarse.* = Animèt: no temas. *Animate.*
Animeta. f. Diminutíu de ànima. *Almita.* = Hòmo
 pícaro. *Pua.* = Quin animeta! *Qué pua!* = Lu-
 mèt. *Lamparilla, mariposa.*
Ànimo. m. Esperít, valor, esfòrs, etc. *Animo.*
Animós, sa. *adj.* Esforsad, valerós. *Animoso, sa.*
Animosament. *adv.* Ab valor, esfòrs, etc. *Animo.*
Animosidat. f. Coratge, atreviment, valor. *Ani-*
mosidad.
Animosíssim, ma. *sup.* Molt animós. *Animosísi-*
mo, ma.
Animosíssimament. *adv.* Ab molt de ànimo. *Ani-*
mosisimamente.
Aniquilable. *adj.* Lo qui se pòt aniquilar. *Aniqui-*
lable.
Aniquilació. f. El àcte de aniquilar, destrucció.
Aniquilacion.
Aniquilad, da. p. p. aniquilar. *Aniquilado, da.*
Aniquilador, ra. m. f. El qui aniquila. *Aniquila-*
dor, ra.
Aniquilar. v. a. Reduir á no res, destruir entera-
 ment. = Abolir los drets de un pòble. *Aniqui-*
lar.
Aniquilarse. v. r. Deteriorarse molt. = v. n. Enma-
 grise. *Aniquilarse, ahilarse* ó *perder carnes.*
Anis. pl. y confits. *Anis.*
Anissad, da. p. p. de anissar. *Anisado, da.*

Anissar. v. a. Compòndre ab sús. *Anissar.*
Aniversari, ria. *adj.* Annuál. *Aniversario, ria.*
Aniversari. m. Ofici y missa per difunt al dia que
 fa ànys que morí. *Aniversario.*
Annals. m. pl. Història escrita per ànys. *Anales.*
Annuál. *adj.* Lo que se fa cada àny. *Anual.*
Annualidat. f. La propietat de ser annuál una cò-
 sa. = La renda de un àny que paga el qui ha
 obtingud benefici eglesiàstic. *Anualidad.*
Annualment. *adv.* Cada àny. *Anualmente.*
Àno. m. Es cul. *Ano.*
Anodí, na. *adj.* Lemítu. *Anodino, na.*
Anomalia. f. Irregularidat en la conjugació, decli-
 nació ó derivació de las paraulas. *Anomalia.*
 = Irregularidat en sébras, polys. *Anomalus.*
Anòmal, la. *adj.* Irregular en declinacions, etc.
Anómalo, la.
Anomenad, da. p. p. de anomenar. *Nombrado, da.*
Anomenar. v. a. Dir per son nòm. *Nombrar.* = No
 me anomena. *No me le nombres.*
Anominació. f. ó agnominació. Semblansa de pa-
 raulas per el só y lletres ab sentits diferents.
Anominacion ó *agnominacion.*
Anonadació. f. Reducció al norés. *Anonadacion* ó
anonadamiento.
Anonadad, da. p. p. de anonadar. *Anonadado, da.*
Anonadar. v. a. Reduir al norés. = Disminuir molt.
Anonadar.
Anonadarse. v. r. Humillarse profundament. *Ano-*
nadarse.
Anònim, ma. *adj.* El autor de un escrit qui noy
 pòsa el seu nòm, y el escrit sense nòm del au-
 tor. *Anónimo, ma.*
Anostrar. v. a. Enseñar.
Anotació. f. Nòta, scùal en un llibre. *Anotacion.*
Anotad, da. p. p. de anotar. *Anotado, da.*
Anotador, ra. m. f. El qui fa nòtas. *Anotador, ra.*
Anotar. v. a. Posar nòtas. *Anotar.*
Anotomia. f. Anatomía. *Anotomia.*
Anotomista. m. *antig.* V. *Anatomista, y anatòmic.*
Anatomista.
Anqueta. f. Ànca petita. *Anqueto, anquilla.*
Anquèr. m. La part del cós d'hòmo compòst de
 sas duas àncas. *Nalgatorio* ó *tabalarío.*
Ànsa. f. La part de cèrtas còsas, v. g. gèrra per
 ahònt se agáfan para servirsen = Ocasíó, pre-
 tecto. *Asa.* = Ànsa per ànsa: *adv.* mòdo de dur
 dos una còsa cada un per una ànsa. *Asa*
por asu. = La de campana. *Hembrilla* ó *sortija.*
Anseàtic, ca. *adj.* Se diu de las ciutats libres, col-
 ligadas para el comèrs. *Ansedtico, ca.*
Anseta. f. Ànsa petita. *Asilla.*
Ansia. f. Aflicció, congosa, fatiga, desitx vehe-
 ment. *Ansia.* = Ab ànsia. Ab inquietud, ab de-

sftx. *Con ansia.* = Tenir ànsia. *Tener ansia* ô *ansiar*.

Ansiàtic, ca. V. Anseàtic. *Ansidtico, ca.*

Ansiôs, sa. *adj.* El qui te ànsia *Ansioso, sa.*

Ansiosament. *adv.* Ab ànsia. *Ansiosamente.*

Ansio-idàt. *f.* Ànsia. *Ansiosidad.*

Ànta. *f.* Cërta pilàstra de edifici. *Anta.*

Antagonista. *m.* Oposàd, contràri, guerrer. = *adj.*

Se diu dels músculos qui estàn en uua matèxa pàrt, y qui un tira còntre lo àltre. *Antagonista.*

Antanaclassis. *f.* Repetició de nua matèxa paràula en distínt sentít. *Antanaclassis.*

Antanagoge. *f. fig. ret.* Conversió de una rahó còntre el matèix qui la hà dita ô proposàda. *Antanagoge.*

Antàny. *adv.* Lo àny passàd. *Antaño.* = Haver molt tèmps. *Antañazo.*

Antàrtic, ca. *adj.* Oposàd al polo àrtic. *Antàrtico, ca.*

Ànte. *m.* Pèll de Búfalo ô semblànt de àltres auinà's. *Ante.*

Àntebràs. *m.* La pàrt del bràs desde el colzo fins à nes puñy. *Antebrazo.*

Antecedent. *p. a.* de antecedir. = *adj.* Lo qui antecedèix. = *m.* Primèra preposició de un antimèmna, ô primer térme de una relació ô rahó metamàtica. *Antecedente.*

Antecedentmènt. *adv.* De àntes. *Antecedentemente.*

Antecedir. *v. a.* Ser primer. *Anteceder, ô Id.*

Antecessor, ra. *m. f.* El qui fone primer. = El qui eczistía àntes. *Antecesor, ra.* = Antecessors: *m. pl.* los antepassàds. *Antecesoires.*

Antecolumna. *f.* Lo que se pòsa sòla en òbras esteriors. *Antecolumna.*

Antecrist. *m.* Contràri à Jesucrist. *Antecristo.*

Antedàta. *f.* Fàl'sa dàta. *Antedata.*

Antedatàd. *da. p. p.* de autedatar. *Antedatado, da.*

Antedatar. *v. a.* Posar una antedàta. *Antedatar.*

Antediluvià, na. *adj.* Lo qui fone àntes del diluvi universàl. *Antediluviano, na.*

Antelació. *f.* Prioridàt de tèmps. *Antelacion.*

Antemàno. (De) *adv.* Anteriorment, anticipadamènt. *De antemano.*

Antemeridiàno, na. *adj.* Lo que se fà àntes de mètx dia. *Antemeridiano, na.*

Antemuràl. *m.* Fortificació, la qui defèn'sa sa muràda. *Antemural.*

Antena. *f.* Armamènt ahònt se pòsan sas velas. De bàrco. *Antena* ô *entena.* = De mult. *Aspa.*

Antenòm. *m.* Lo que se pòsa àntes del nòm, v. g. don, sànt. *Antenombre.*

Anteocupació. *f. fig. ret.* Per la quál el orador se propòsa los argumènts contràris, y los sòits. *Anteocupacion.*

Ànteco. *m.* Instrument ab vidres para mirar. *Anteojo, y ant. Antejo.*

Anteòmnia. Paràula llatina qui vol dir: àntes de totas las còsas. *Ante omnia.*

Antepassàd, da. *adj.* Lo qui hà passàd já. *Antepasado, da.*

Antepassàts. *m. pl.* Los mòrts de una matèxa família. *Antepasados.* = De un matèix reïne, ciutat, vila. *Antepasados* ô *mayores.*

Antepenúltim, ua. *adj.* Lo qui està àntes del penúltim. *Antepenúltimo, ma.*

Antepòrta. *f.* Lo qui està devànt se pòrta, v. g. mampàra. *Antepuerta.*

Anteposàd, da. *p. p.* de anteposar. *Antepuesto, ta.*

Anteposar. *v. a.* Preferir, donar la preferència. = Fer una còsa àntes d'hòra, v. g. fer al mati lo que se hà fèt al càpvèspre. *Anteponer, y ant. Anteposar.*

Anterior. *adj.* Lo qui prece.lèix. *Anterior.*

Anterioridàt. *f.* Prioridàt. *Anterioridad.*

Anteriorment. *adv.* Àntes. *Anteriormente.*

Àntes. *adv.* Primer, v. g. *dntes morir que pecar, axò es primer morir, etc.* = Preposició: en tèmps passàd. *Antes.* = Àntes bé. *Antes bien.*

Àntes de air. *m.* El dia immediàd al dia pròcsim passàd. *Antes de ayer.*

Antessàla. *f.* La pèssa qui està àntes de sa sàla. *Antesala.*

Antetèmplo. Àtrio. *Antetemplo.*

Anti. Preposició qui entra en la composició de a'guos mots, y significa contràri ô còntre. *Anti.*

Antibaqui. *m.* Còrt pèu de vèrs. *Antibaquio.*

Anticardenàl. *m.* Cardenàl cismàtic. *Anticardenal.*

Anticatòns. *m. pl.* Dos llibres de Julio Cèssar còntre Cató el Uticense. *Anticatones.*

Anticipació. *f.* Adelantamènt, prevenció. *Anticipacion.*

Anticipàd, da. *p. p.* de anticipar. *Anticipado, da.*

Anticipador, ra. *m. f.* El qui anticipa. *Anticipador, ra.*

Anticipar. *v. a.* Adelantar. *Anticipar.*

Anticiparse. *v. r.* Adelantarse. *Anticiparse.*

Anticipadamènt. *adv.* Ab anticipació. *Anticipadamente.*

Anticrist. *m.* Contràri à Cristo. = Seductor qui à la fi del mon vendrà à corrompre à los fàèls. *Anticristo.*

Anticuàri. *m.* El qui se dedica al estudi de las còsas antiguas. *Anticuuario.*

Antidotàl. *adj. cur.* Lo que se fà ô dona en prèmi de algún bènèfici. *Antidotol.*

Antidotàri. *m.* Llòc ahònt se guàrdan los verins. *Antidotario.*

Antídoto. *m.* Mèlécina còntre veri.=Mèdi per no càurer eu a'gáu vici ò fálta. *Antidoto.*
Antífona. *f.* Versèt qui antecedeix á los sálms. *Antifona.*
Antifonal. *m.* Llibre de còr qui conté sas antifonas. *Antifonal.*
Antifonari. *m.* V. Antifonal. *Antifonario.*
Antifoner. *m.* El qui cantoua las antifonas. *Antifonero.*
Antifrassís. *f. fig. ret.* per la quál se denòta una còsa ab paràulas contràrias á lo que den significar, còm si diguéssim *pehíd* á un *pelád*. *Antifrasis.*
Antig, *ga* ò *gua.* *adj.* Vèys. *Antiguo, gua, y* ántes, *antig, ga.*=Á lo autg. Á manèra de los antigs. *A lo antiguo.*
Antigad, *da.* *p. p.* de Antigar. *Antiguado, da.*
Antigament. *adv.* En lo antig. *Antiguamente.*
Antigâya. *f.* Monumènt de antiguedât.=Usos, estils já dexâds y abolids. *Antigualla.*
Antiguâd, *da.* Antigament, etc. V. antigâd.
Antiguar. *v. a.* Calificar de antiga una parâula ò locució. *Antiguar.*
Antiguedât. *f.* Calidât de lo antig. *Antigüedad.*
Antilogía. *f.* Aparènt contradicció de un tèsto ò sentència. *Antilogia.*
Antimetâble. *f.* y antimetalèpsis. *f.* y antimetátèsis. *f.* Figuras retòricas. Repetició de sas matèxas parâulas en diferènt sentit, v. g. no visc para menjar, sino que meñjs para viurer. *Antimetâbole.*=*Antimetalèpsis.*=*Antimetatèsis.*
Antimóni. *m.* Minerâl. *Antimonio.*
Antimoniâl. *adj.* Pertañent á antimóni ò compòst de èll. *Antimonial.*
Antíoco. *m.* Nòm de vários réys de Siria. *Antiocho.*
Antioqueno, *na.* *adj.* El naturâl de ò pertañent á Antioquia, *Antioqueno, na.*
Antipâpa. *m.* El qui pretén ser Pâpa y no lo es. *Antipapa.*
Antipapât. *m.* La dignidât de Antipâpa. *Antipapado.*
Antipâra. *f.* Espècie de calsa y de pell. *Polaina y ant.*
Antiparâstissís. *f. Fig. ret.* Per la quál el acnsâd pròva que deuria ser més alabâd que vituperâd, si fos ver lo que se li opòsa. *Antiparâstisis.*
Antipâsto. *m.* Pèu de vérs. *Antipasto.*
Antipatia. *f.* Oposició entre duas còsas. *Antipatia.*
Antipâtic, *ca.* *adj.* Contràris, oposâds, *Antipâtico, ca.*
Antiperistâssís. *f.* La acció deduas pârts contràrias, còm la del calor y la del fret. *Antiperistâssis,*
Antiperistâtic, *ca.* *adj.* pertañent á la antiperis-

tâssís. *Antiperistâtico, ca.*

Antípoca. *f. Cur.* En Aragó. Escriptura de regonexemènt de censâls. *Antipoca.*
Antipocâd, *da.* *p. p.* de antipocar. *Antipocado, da.*
Antipocar. *v. a.* Regnexer los censâls y obligarse á pagarlos. *Antipocar.*
Antípoda. *m.* El qui habita bàix de nosâltres á la âltra pârte del mon.=Contrâri, oposâd. *Antípoda.*
Antipófora. *f.* Lo matèix que anteocupació. V. Antipófora.
Antiptòsis. *f.* Empléyo de un cás per âltre en la gramâtiga. *Antiptòsis.*
Antipudríd, *da* y antissèptic, *ca.* *adj.* Contràris á la putrefecció. *Antipodrido, da.*=*Antiséptico, ca.*
Antitèssís. *f. fig. ret.* Oposició de pensamènts ò de parâulas.=Empléyo de una lletra per âltra en gramâtiga. *Antitèsis.*
Antocâd, *da.* *p. p.* de antocarse. *Antojado, da.*
Antocadís, *sa.* *adj.* Capritxós. *Antojadizo, za.*
Antocarse. *v. r.* Desitjar una còsa per capritxo. *Antojarse.*
Antoco. *m.* Capritxo, desítz inconsiderâd. *Antojo.*
Antoniano. *m.* El religiós de la estingida orde de sant Antòni de Viâna. *Antoniano.*
Antonomâsia. *f. fig. ret.* Per la quál se dona un nòm apèllatiu per el pròpi, còm lo Apòstol per san Pâu. *Antonomasia.*
Autonomâstic, *ca.* *adj.* Pertañent á autonomâssia. *Autonomâstico, ca.*
Autonomâsticament. *adv.* Ab autonomâssia. *Autonomâsticamente.*
Antor, *m. cur.* Venedor de còsa robâda que se compra en bona fe. *Antor.*
Antoría. *f.* Descubrimènt del venedor de còsa robâda. *Antoria.*
Antôrcha, *f.* Hatxa de cera. *Antorcha.*
Autoxâd, *da.* *p. p.* de antoxar. *Embotado, da.*
Antoxar, *v. a.* Esmussar cynas de tây. *Embotar.*
Autoxarse. *v. n.* *Embotarse.*
Antropófago, *ga.* *m. f.* Menjadors de càrn humana. *Antropófago, ga.*
Anullâble. *adj.* Lo qui se pòt anullar. *Anulable.*
Anullació, *f.* El âcte de anullar. *Anulacion.*
Anullâd, *da.* *p. p.* de anullar. *Anulado, da.*
Anullar. *v. a.* Donar per nullo, per mál fèt. *Anular.*
Anunciació. *f.* Avis, noticia.=La embaxâda que san Gabrièl douâ á Maria santíssima que havia de sèr mãre de Déu. *Anunciacion.*
Anunciâd, *da.* *p. p.* de anunciar. *Anunciado, da.*
Anunciador, *ra.* *m. f.* El qui anuncia, *Anunciador, ra,*

Anunciar. v. a. Donar noticia de alguna còsa.

Anunciar.

Auncio. m. Avis, noticia. *Anuncio.*

Anutjàd, da. p. p. de anutjar ò anutjarse. *Enojado, da.*

Anutjador, ra. m. f. El qui anutja. *Enojador, ra.*

Anutjar. v. a. Enfadar, irritar. *Enojar.*

Anutjarse. v. r. Enfadarse. *Enojarse.* = v. n. sas plàntas. *Trasnocharse.*

Anutjèt. m. Anutx petit. *Enojuelo.*

Anutx. m. Enfado. *Eñojo.*

Anxòva. f. Péix. *Anchova, anchoa ò dncora.*

AÑ.

Aña. f. Cifra qui significa antífona. *Aña.*

Aña. f. Reboa pestífera de Amèrica. *Aña.*

Añada. f. Cuita. *Cosecha.* = Plena: esplèt. *Guilla.*
= Pàga. *Pension anual.* = Pensió eglesiàstica. *Anata.*

Añadid, da. p. p. de añadir. *Añadido da.*

Añadidura. f. Afagidura *Añadidura.*

Añadir. v. a. Afegir. *Añadir.*

Añell. m. El fty petit de auveya. *Cordero.* = De un auy. *Borrego.* = De dos. *Borro.* = Qui inàma à duas auveyas. *Endoblado.*

Añéla. f. *Cordera.* = De un auy. *Borrega.* = etc.

Añellèt, ta. m. f. Añells petits. *Corderito, ta.*

Añins. m. pl. Sa llàua de aña. *Añinos.*

Añoransa. f. Desitx de algú. *Sentimiento de ausencia ò nostalgia.*

Añorar. v. a. Desitjar à algú. *Echar ménos.*

Añorarse. v. n. Desitjar estar à àltre lloc. *No hallarse.*

Añy. m. Espáy de dotze mèsos, de 365 dias, cinc hòras, 49 minúts, y dotze segundos. *Año* = Astronòmic: el espáy ò témps que há mester el sòl para tornar à la estrèlla de alhòut surtí. *Astronómico.* = De bixéts: en qui hey há un dia més. *Bisiesto ò intercalar.* = Civil: aquell de qui se servèix càda nació para regular el témps. *Civil.* = Comú ò usual. El que se usa para posar sa sètxa en lo que se esscríu. *Comun ò usual.* = Corrént el present en qui succeièx lo que se fà. *Corriente.* = De uòstra salut: el qui se conta desde el dia que nasqué Cristo. *De nuestra salud.* = Emergènt: el qui se conta desde un dia qualsevòl fins el matèix dia del auy sigüent. *Emergente.* = Eglesiàstic: el qui dirigèix las fèstas de la Iglesia y comènça el primer diumenge de Advènt. *Eclesiástico.* = Fatàl. *cur.* El señalád para millorar las apèlaciòs en cèrtas cànsas. *Fatal.* = Nòu: el de jubiléu. *Santo.* = Politic. V. Civil. *Político.* = L'añy sànt: mày.

El año de cuarenta. = Un auy sí, y un auy no, parlant de tèrras qui se sembran. *Año y vez.* = Mál de escorxar: mal de passar per tenir pòc concèrt. *Malo de pelear.* = Surtida de mál auy. *Salto de mal año.* = Visca molts aüys: expressió de agraimènt per havèr rebúal a'gun favor, ò no volerlo admetre. *Viva muchos años.* = Fer aüys: complirlos. *Cumplir años;* que una còsa succei. *Hacer años.* = Tiènter es vèntre de mál auy: menjar à satisfacció. *Sacar el vientre de mal año.* = Já té es seus aüys: já es vey. *Ya tiene sus añicos.* = Entre auy: durant lo auy. *Entre año.*

Aòrta. f. Vena màgna del còs. *Aorta.*

AP.

Apacibilitat. f. Dulsura de ànima, suavidat de gèni, de tràcto. = Bòn temperamènt de una còsa. *Apacibilidad.*

Apacibilissim, ma. sup. Molt apacible. *Apacibilísimo, ma.*

Apacible. adj. Afàble, agradàble, de bòn temperamènt. *Apacible.*

Apaciblemènt. adv. Ab apacibilitat. *Apaciblemente.*

Apaciguad, da. p. p. de apaciguar. *Apaciguado, da.*

Apaciguador, ra. m. f. El qui apacigua. *Apaciguador, ra.*

Apaciguamènt. m. El àcte de apaciguar. *Apaciguamiento.*

Apaciguar. v. a. Aquietar, posar en páu. *Apaciguar.*

Apaciguarse. v. r. Aquietarse, dèxar sa ràbia. *Apaciguarse.*

Apadrinad, da. p. p. de apadrinar. *Apadrinado, da.*

Apadrinador, ra. m. f. El qui apadrina. = Protector, defensor. *Apadrinador, ra.*

Apadrinar. v. a. Fer de padrí, patrocinar, amparar, protegir. *Apadrinar.*

Apagàble. adj. Lo que se pòt apagar. *Apagable.*

Apagador, ra. m. f. El qui apàga. *Apagador, ra.*

Apagador. m. Espècie de enlutèt per apagar ciris, etc. *Apagador ò mata-candelas;* y en estil familiar. *Mano de Judas.*

Apagamènt. m. El àcte de apagar. *Apagamiento.*

Apagar. v. a. Estingir tòc, llum, etc., matar l'àn, sed, ira, etc. *Apagar ò matar.*

Apagarse. v. n. Estingirse. *Apagarse.*

Apagoga. f. Pròva de una proposició per lo adsurdo de la contrària. *Apagogia.*

Aparàto. m. Prevenció, pompa. *Aparato.*

Aparaulad, da. p. p. de aparaular. *Aparaulado, da.*

Aparaular. Donar cita para algun negòci. = Trac-

tarío de paràula. *Apalabrar*.

Aparaularse. *v. r. V.* Aparaular. *Apalabrar-se*.

Aparentàd, da. *p. p.* de aparentar. *Aparentado, da*.

Aparentar. *v. a.* Donar á entèndre lo que no es ô noy hà. *Aparentar*.

Aparescú, l, da. *p. p.* de aparèxer. *Aparecido, da*.

Aparèxer. *v. n.* Dexarse veurer. *Aparecer*. = Semblar. *Parecer*.

Aparèy. *m.* Prevenció, disposició. *Aparejo*.

Apareyàd, da. = *Antes aparèllad*, da. *p. p.* de apareyar. *Aparejado, da*.

Apareyador, ra. *m. f.* El qui apareya. *Aparejador, ra*.

Apareyamént. *m.* El àcte de apareyar. *Aparejamiento*.

Apareyar. *v. a.* Preparar, dispòndre. *Aparejar* ô *aprestar*. = Sa maleta ô es tràstos per anarsèn.

Hacer la maleta. = Sa ròba. *Hatear*. = Mâl

apareyar ab ferida, tòcs, etc. *Malparar*.

Aparició. *f.* El àcte de aparèxer. *Aparicion*.

Apariència. *f.* Fàlsa semblànsa ô vertadera: lo qui aparèix de pàrt de fòre. *Apariència*.

Aparroquionàd, da. *p. p.* de aparroquionar. *Aparroquiado, da*.

Aparroquionar. *v. a.* Atrèurer ô dur compradors á una botiga. *Aparroquiar*.

Apartàd, da. *p. p.* de apartar. *Apartado, da*.

Apartador, ra. *m. f.* El qui apàrta. *Apartador, ra*.

Apartamént. *m.* El àcte de apartar. = L'òc retiràd en una càsa. = *Cur.* Àcte judiciàl ab que un se apàrta de sa càsa. *Apartamiento*.

Apartar. *v. a.* Separar, fer enfòre, dividir, etc. *Apartar*.

Apartarse. *v. r.* Seperarse, ferse enfòre, dividir-se, etc. *Apartarse*.

Apartàt. *m.* El llòc de la càsa del corrèu ahònt se pòsan las càrtas apartàdas. *Apartado*. = El llòc ahònt un se retira per dexar pasar, *v. g.* una bistia. *Apartadero*.

Apàrte. *m.* El espáy quey hà entre las paràulas en tot lo escrit ô estampàd. = Lo que se diu en veu bàxa en comèdia. = *adv.* Separàdamént. *Aparte*.

Apassionàd, da. *p. p.* de apassionar. = *adj.* El qui té passió, afècte á alguna còsa. *Apasionado, da*,

Apassionàdamént, *adv.* Ab passió. *Apasionadamente*.

Apassionadíssim, ma. *sup.* Mòlt apassionàd: *Apasionadísimo, ma*.

Apassionadíssimamént. *adv.* Ab molta passió. *Apasionadísimamente*.

Apassionar. *v. a.* Causar passió. *Apasionar*.

Apassionarse. *v. r.* Còbrar màssa passió ô afècte. *Apasionarse*.

Apatia. *f.* Insequebilitat, dexadès. *Apatia*.

Apàtic, ca. *adj.* Insensib'le, qui res li fà fòrça. *Apático, ca*.

Apaxíd, da. *p. p.* de apaxir. *Cebado, da*.

Apaxir. *v. a.* Donar menjar. *Cebar*.

Apaxirse. *v. r.* Menjar molt el hòmo. *Repapilarse*.

Apelassàd, da. *p. p.* de apedassar. *Apedazado, da*. = *Remendado, da*.

Apedassar. *v. a.* Posar pedàssos á ròba foradàda ô esquinàda. *Apedazar*. = *Parèt*, etc. *Reparar*.

Apedregàd, da. *p. p.* de apedregar. *Apedreado, da* ô *apedrado, da*.

Apedregador, ra. *m. f.* El qui apedrega. *Apedreador, ra* ô *apedrador, ra*.

Apedregar. *v. a.* Tirar pèlras còntre algú. *Apedrear*.

Apedregarse. *v. r.* Tirarse pèdras uns còntre àltres. *Apedrearse*.

Apégàd, da. *p. p.* de apégar. *Pegado, da*.

Apégadís, sa. *adj.* Lo fàcil de apégar-se. *Pegadizo, za*.

Apégar. *v. a.* Aferrar, *v. g.* ab pasteta. *Pegar*.

Apégar-se. *v. r.* *Pegarse*.

Apégo. *m.* Inclinació, passió. *Apego*.

Apèllació. *f.* Recòrs á tribunàl major. *Apelacion*.

Apèllad, da. *p. p.* de apèllar y apèllarse. *Apelado, da*.

Apèllar y apèllarse. *v. a.* ô *r.* Recòrrer á tribunàl major. = Cercar remèy, ampàro, favor. *Apelar*.

Apénas. *adv.* Ab dificultàt. = *Luégo* que. *Apénas*.

Apèndice. *m.* Suplemént, afagidura. *Apéndice*.

Apendre, etc. *V.* aprender.

Apercebimént. *m.* Avís, amonestació. *Apercibimiento*.

Apéstàd, da. *p. p.* de apèstar. *Apestado, da*.

Apèstar. *v. a.* Causar, comunicar pèste. = Despedir màl olor, corrompre. *Apestar*.

Apetència. *f.* Gàns de menjar. = Movimént de la ànima qui escita á apetir. *Apetencia*.

Apetible. *adj.* Digne de apetit. *Apetecible*.

Apetir. *v. a.* Desitjar. *Apetecer*.

Apetit. *m.* Desitx, movimént de la ànima qui escita á apetir. *Apetito*.

Apetitú, va. *adj.* Lo qui fà apetir. *Apetitivo, va*.

Apetitós, sa. *adj.* Digne de ser apètid. *Apetitoso, sa*.

Apéyar. *v. a.* Entèndre ô percèber las dificultàts. = Abaxar de bistia. *Apear*.

Apéyàd, da. *p. p.* de apéyar. *Apeado, da*.

Apiadàd, da. *p. p.* de apiadarse. *Apiadado, da*.

Apiadarse. *v. n.* Tenir piedàt ô llàstima. *Apiadarse*.

Àpice. *m.* La punta ô estrèm de una còsa, ô pàrt mínima de èlla. *Apice*.

Apiñad, da. *p. p.* de apiñar y apiñarse. *Apiñado, da*.

Apiñar. v. a. Juntar, estrèner. *Apiñar.*
Apiñarse. v. r. Juntarse apretantse. *Apiñarse.*
Àpit. m. pl. *Àpio.*
Aplacàble. adj. Fàcil de aplacar. *Aplacable.*
Aplacació. f. El àcte de aplacar. *Aplacacion.*
Aplacador. ra. m. f. El qui aplàca. *Aplacador, ra.*
Aplacament. m. Aplacació. *Aplacamiento.*
Aplacar. v. a. Aquietar, mitigar. *Aplacar.*
Aplacarse. v. r. Aquietarse, mitigarse. *Aplacarse.*
Aplanàl. da. p. p. de aplanar. *Aplanado, da.*
Aplanador. m. Eyna. *Aplanador.*—Del qui fà pàstas. *Hataca.*—Per pitjar trispòl y aplanarlo. *Aplanadera.*
Aplanador. ra. m. f. El qui aplàna. *Aplanador, ra.*
Aplanar. v. a. Fer plàna una còsa. *Aplanar, allanar ò achutar.*—Una ròca, v. g.: es càp á un. *Aplatar.*—Ah pes, tòc. *Achuchar.*—Sas costuras de vestít. *Sentar.*—Edificis. *Aplanar.*
Aplanarse. edificis. v. n. *Aplanarse.*
Aplaudí. da. p. p. de aplaudir. *Aplaudido, da.*
Aplaudir. v. a. Celebrar, alabar. *Aplaudir.*
Aplàuso. m. Demostració de alabansa. *Aplauso.*
Aplèg. m. Col·leció, agregát de còsas. *Allegamiento.*—De géut. *Monton.*
Aplegadís. sa. adj. Reuníd. *Allegadizo, za.*
Aplegador. ra. m. f. El qui aplega. *Allegador, ra.*—El qui acàpta per sànts. *Cuestuador, ra ò demandadero, ra.*—El qui aplega per avaricia. *Endurador, ra ò acunador, ra de dinero.*
Aplegador. m. De taléssos. *Aplegador ò enjullo en general;* el qui aplega lo ordí quánt pujau. *Desarrollador:* el des mitx per ahónt pássea només lo texíd. *Enjullo de antepecho;* y el qui aplega lo texíd. *Vara de empañó.*
Aplegar. v. a. Recuir, acaramüllar, etc. *Allegar, recoger, y ant. aplegar.*—Axàms. *Enjambrar.*—De en tèrra alguna còsa. *Coger.*—Dobbés per avaricia. *Endurar, achocar ò acunar dinero.*—Sas màus ajuntarlas. *Juntar las manos:* besànt las de àltre. *Besar las manos:* posànt los dits de una dins los de la àltra en señál de dolor. *Ensartijar las manos.*—Còrda, v. g.: sa àrga. *Enroscar.*—Es trástos havènt acabád sa feyna. *Alsar velas ò las velas:* per anarsèn. *Hacer la maleta.*—Es blát demúnt s'èra. *Desemparvar.*—Sas gárbas acaramüllàntlas dins es càmp. *Atrasnalar.*—Sas càpas: sèr el derrer. *Traer las llaves.*—Al bestiar. *Apriscar.*—Ròba. *Plegar ò doblar:* ròba el malàlt: señál de mòrt pròcsima. *Palpar la ropa.*
Aplegarse. v. r. Ajuntarse. *Allegarse.*
Àplicàble. adj. Lo qui se pòt aplicar. *Aplicable.*
Àplicació. f. La acció de aplicar ò aplicarse, continuació al trabáy, estudi, atenció. *Aplicacion.*

Àplicàl. da. p. p. de aplicar. = adj. Atént. *Aplicado, da.*
Àplicàda. f. Cèrta línéya en geometría. *Aplicado.*
Àplicadíssim. ma. sup. Molt aplicàds. *Aplicadísimo. ma.*
Àplicar. v. a. Acostar, posar una còsa junta á àltra, donar càstic, ofici á un, destinar, etc. *Aplicar.*
Àplicarse. v. r. Dedicarse á alguna còsa, posar atenció y diligència en élla. *Aplicarse.*
Àpnèa. f. Fàlta de respiració. *Apnea.*
Àpocàd. da. adj. Tímido, flux, de pòc esperit. *Apocado, da.*
Àpocalipsis. m. Revelació.—Un llibre canònic que escrigué san Juán evangelista. *Apocalipsis.*
Àpócope. f. Figura gramaticál per la qual se lléva alguna còsa á la fi de una paràula. *Apócope.*
Àpòcrif. fa. adj. Fingíd, suposád, fàls. *Apócrifo, fa.*
Àpòcrifament. adv. Fingidament. *Apócrifamente.*
Àpoderàl. da. p. p. de apoderarse. *Apoderado, da.*
Àpoderàl. da. adj. El qui té poder de àltre para fer alguna còsa. *Apoderado, da.*—Fer apoderàl: donar poder á àltre. *Constituir apoderado, ò apoderar.*
Àpoderarse. v. r. Ferse duéño de alguna còsa, prènderla. *Apoderarse.*
Àpodòsis. f. Fig. ret. Repetició y composició.—La segona pàrt del período compòst desde ahónt se coméusa á abaxar fins á la fi. *Apódoxis.*
Àposàssis. f. Negació y repulsa. *Apósis.*
Àpòsissis. f. La surtida y eminència de un òs. *Apófisis.*
Àpogéo. m. El punt en que un planèt se tròba més lluny de sa tèrra. *Apogeo.*
Àpoliuarista. m. Sectàri del herétge Apolinar. *Apolinarista.*
Àpolo. El fiugíd déu de la música, medicina y poesia. *Apolo.*
Àpologètic. ca. adj. Lo qui pertàny á apología. *Apologético, ca.*—m. El qui fà apologías. *Apologético.*
Àpologí. f. Defèusa de algún autor ò de alguna òbra. *Apologia.*
Àpológic. ca. adj. Lo pertañent al apólogo. *Apológico, ca.*
Àpologista. m. El qui fà apologías. *Apologista.*
Àpólogo. m. Fábula morál y gustosa qui fà parlar als animals para corretgir als hòmos. *Apólogo.*
Àpoltronàl. da. p. p. de apoltronarse. *Apoltronado, da ò poltronizado, da.*
Àpoltronarse. v. r. Ferse poltró, ociós. *Apoltronarse ò poltronizarse.*

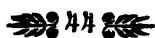
Apoplecsia. *f.* Gota, malaltia. *Apoplegia.*
Apoplèctic, ca. *adj.* Tocad de gota. *Apoplèctico,* ca.
Apoquid, da. *p. p.* de apoquir. *Apocado;* da.
Apoquimènt. *m.* Diminuïció. *Apocamiento.*
Apoquir. *v. a.* Disminuir. *Apocar.*
Apoquirse. *v. r.* Disminuirse. *Apocarse.*
Aporisma. *m.* Tumor per derramament de sang entre càru y cuyro per haver ubèrt més sa vena que sa pèil sangràut. *Aporisma.*
Aposentad, da. *p. p.* de aposentar y aposentarse. *Aposentado,* da.
Aposentador, ra. *m. f.* El qui aposénta. *Aposentador,* ra.
Aposentar. *v. a.* Donar aposénto, hospèdar. *Aposentar.*
Aposentarse. *v. r.* Hospèdarse. *Aposentarse.*
Aposénto. *m.* Quàrto, posada, habitació. *Aposento.*
Aposició. *f.* Unió de dos ò més substantius. *Aposicion.*
Aposiopèssis. *f. fig. ret.* *Aposiopèsis.*
Apòsit. *m.* El càs del verb. *Apòsito.*
Apòsta. *adv.* De intènt. *Aposta* ò *adrede.*
Apostadéro. *f.* Llòc para bàncas. *Apostadero.*
Apostasia. *f.* Abandono públic de una religió, majorment de la catòlica per àltra. = La surtida sense llicència del pápa de un religiós de la seua orde. *Apostasia.*
Apòstata. *m. f.* El qui apostàta. *Apóstata.*
Apostatad, da. *p. p.* de apostatar. *Apostatado,* da.
Apostatar. *v. n.* Abandonar la religió, majorment la catòlica, y pasar á àltra. = Abandonar un religiós los seus vòts y hàbit. *Apostatar.*
Apostéma. *f.* Infló exterior ab matèria. *Apostema.*
Apostemad, da. *p. p.* de apostemar. *Apostemado,* da.
Apostemar. *v. a.* Causar apostéma. *Apostemar.*
Apostemarse. *v. r.* Reduirse á apostéma. *Apostemarse.*
Apostemer. Eyua de barber para obrir las apostémas. *Apostemero.*
Apostemeta. *f.* Petita apostéma. *Apostemilla.*
Apostemós, sa. *adj.* Pertañent á apostéma. *Apostemoso,* sa.
Apòtol. *m.* Enviad. = Càda un de los dotze de Cristo. = Missioner zelós. *Apòtol.* = Per antonomàssia san Pàn. *Apòtol.*
Aposto àt. *m.* El ministèri de apòtol. = Congregació dels apòstols. = Quàdro ò figura dels dotze apòstols reunids. *Apostolado.*
Apostòlic, ca. Pertañent á apòtol, ò la autoridat apostòlica. *Apostólico,* ca.
Apostòlicament. *adv.* À manèra de apòtol. = Conforme á la pobresa dels apòstols. *Apostòlicamente.*

Apostrofar. *v. a.* Dirigir el orador la paràula á alguna pèrsona tant presènt, còin ausènt, ò á alguna còsa consideràda còin á persona. *Apostrofar.*
Apòstrofe. *m.* Direcció de la paràula del orador á persona ò còsa. *Apòstrofe.* = Nòta en forma de coma qui iudica que se déxa una vocál, còin *d'* en llòc de *de*. *Apòstrofo.*
Apotégma. *f.* Sentència breu y aguda. *Apodegma.*
Apotéosis. *f.* Deificació. *Apoteosis.*
Apoyad, da. *p. p.* de apoyar. *Apoyado,* da.
Apoyadura. *f.* Estòrs que fà sa liét para surtir al instant en que una dòna dona unamar. *Apoyadura.*
Apoyar. *v. a.* Sosténir ab apoyo. = Ajudar, afavorir, protegir. *Apoyar.*
Apoyarse. *v. r.* Sosténirse. *Apoyarse.*
Apoyatura. *f.* Nòta musicál. *Apoyatura.*
Apoyo. *m.* Lo qui servèix para aguantar. = Favor, fouement, ajuda, protecció. *Apoyo.*
Aprèci. *m.* Estimació, valor, prèn. *Aprecio.*
Apreciable. *adj.* Digue de estimació, de prèn. *Apreciable.*
Apreciad, da. *p. p.* de apreciar. *Apreciado,* da.
Apreciadamènt. *adv.* Ab estimació. *Apreciablemente* ò *apreciadamente.*
Apreciadíssim, ma. *sup.* *Apreciadísimo,* ma.
Apreciador, ra. *m. f.* El qui aprecia. *Apreciador,* ra.
Apreciar. *v. a.* Estimar, valuar, posar prèn á una còsa, fir càs de élla. *Apreciar.*
Apreciatiu, va. *adj.* Lo qui deuòta el aprèci. *Apreciativo,* va.
Aprehensió. *f.* Simple idèya sens formar judici. = Comprensió. *Aprehension* ò *aprension.*
Aprehensu, va. *adj.* Tímido qui té pò sense motiu. = El qui concèb las còsas vivament. = Lo pertañent á la aprehensió. *Aprensivo,* va.
Aprehensor, ra. *m. f.* El qui pren. *Aprensor,* ra.
Aprèmi. *m.* La acció de apremiar. = Mandàto en virtut del qual se pòt precisar á algú. *Apremio.*
Apremiad, da. *p. p.* de apremiar. *Apremiado,* da.
Apremiador, ra. *m. f.* El qui apremia. *Apremiador,* ra.
Apremiar. *v. a.* Forsar, precisar. = Obligar per justicia. *Apremiar.*
Aprènder. *v. a.* Adquirir conexement, posar dins sa memòria. *Aprènder.* = De còr *De coro.* = De memòria. *De memoria.* Aprènderse. *Cuajarse.*
Aprènént. *m.* El qui aprèn algún ofici. *Apréndiz.*
Aprénent. *m. f.* El qui prést sàb sas còsas, v. g. estudiànt. *Aprendiente.*
Après. *adv. ant.* Después. *Après.* Àre después.
Aprés. *m.* El llòc alidut se muèn. *Ordeñajo.*
Après, sa. *p. p.* de aprènderse. *Cuajado,* da.

Apressad, da. *p. p.* de apressar. *Apresado*, da. = *adj.* De feynas: tenirne molta. *Atareado*, da. de...
Apressar. *v. a.* Pendre á la fôrça hârcas. *Apresar*.
Apressuració. *f.* Precipitació, prontitút, diligència.
Apresuración.
Apressurád, da. *p. p.* de apressurar. = *adj.* El qui vá de prés-sa. *Apresurado*, da.
Apressurâ-lament. *adv.* De préssa, en tota diligència. *Apresuradamente*.
Apressurament. *m.* V. *Apressuració*. *Apresuramiento*.
Apressurar. *v. a.* Donar préssa. *Apresurar*.
Apressurar-se. *v. r.* Fer sas còsas aviât. *Apresurarse*.
Apretád, da. *p. p.* de apretar. = *adj.* El qui està en un cás difícil. *Apretado*, da.
Apretâdament. *adv.* Ab apriêto. *Apretadamente*.
Apretadíssim, ma. *sup.* *Apretadisimo*, ma.
Apretador, ra. *m. f.* El qui aprêta. *Apretador*, ra.
Apretadura. *f.* El âcte de apretar. *Apretadura*.
Apretar. *v. a.* Comprimir, estrêsser, instar, etc. *Apretar*. = Pitjar paraque ny câpia més. *Atestar*. = Ancalsânt á algú. *Apretar con el*. = Ab so dit grôs. *Apulgar*. = Es pás: caminar aviât. *Apretar el paso ô de soleta*.
Apriêto. *m.* Opressió, conflicte, apuro. *Aprieto*.
Aprimád, da. *p. p.* de aprimar. *Adelgazado*, da. = Per malaltia. *Ahilado*, da.
Aprimar. *v. a.* Fer prim. *Adelgazar*. = La malaltia. *Ahilar*.
Aprimarse. *v. r.* Tornar prim. *Adelgazarse*. = Per malaltia. *Ahilarse ô adelgazarse*.
Aprocsimació. *f.* El âcte de aprocsimar. *Aprocsimación*.
Aprocsimád, da. *p. p.* de aprocsimar. *Aprocsimado*, da.
Aprocsimar. *v. a.* Acostar. *Aprocsimar*.
Aprocsimarse. *v. r.* Acostarse. *Aprocsimarse*.
Aprofitád, da. *p. p.* de aprofitar. = *adj.* Recuîd lo que âltre ha tirád. *Aprovechado*, da.
Aprofitament. *m.* Utilidât. *Aprovechamiento*.
Aprofitar. *v. a.* Servir de utilidât, empleyar utilimént alguna còsa, v. g. en el estudi. *Aprovechar*.
Aprofitarse. *v. r.* Trêurer utilidât de alguna còsa, acomodar-se de élla. *Aprovecharse*. = Robar en el empleyo que un té. *Pringarse*.
Aprontád, da. *p. p.* de aprontar. *Aprontado*, da.
Aprontar. *v. a.* Dispôndre las còsas, prevenir-las, donar, entregar, preparar. *Aprontar*.
Apropiació. *f.* El âcte de apropiar. *Apropiación*.
Apropiád, da. *p. p.* de apropiar. = *adj.* Prôpi, conveniént, acomodád. *Apropiado*, da.
Apropiâ-lament. *adv.* Ab propiedât. *Apropiadamente*.

Apropiadíssim, ma. *sup.* *Apropiadisimo*, ma.
Apropiador, ra. *m. f.* El qui fá una còsa prôpia, útil, acomodâ-la. *Apropiador*, ra.
Apropiar. *v. a.* Donar en propiedât. = Proporcionar. = Acomodar, aplicar de un môdo prôpi las circunstâncias de un succés al cás presént. *Apropiar*.
Apropiarse. *v. r.* Usurpar la propiedât y férlase sêua. *Apropiarse*.
Apropincuació. *f.* El âcte de acostarse. *Apropincuación*.
Apropincuád, da. *p. p.* de apropiuarse. *Apropincuado*, da.
Apropincuarse. *v. r.* Acostarse. *Apropincuarse*.
Aprovació. *f.* El âcte de aprovar. *Aprobación*. = Âny de aprovació: el del noviciât. *Año de aprobación*.
Aprovád, da. *p. p.* de aprovar. = *adj.* Donád per bô. *Aprobado*, da.
Aprovadíssim, ma. *sup.* *Aprobadisimo*, ma.
Aprovador, ra. *m. f.* El qui aprôva. *Aprobador*, ra.
Aprovânt. *m.* El qui prôva sa noblessa para entrar en algú cuérpo. = El qui prôva una ôbra, el qui judica una persona digna de alguna còsa. *Aprobante*.
Aprovar. *v. a.* Donar per bôna una persona ô còsa. *Aprobar*.
Aprovatíu, va. *adj.* Lo qui indica aprovació. *Aprobativo*, va.
Aprovatôri, ria. *adj. ant.* Lo qui aprôva. *Aprobatorio*, ria.
Âpte, ta. *adj.* Bô para alguna còsa. *Apto*, ta.
Âptament. *adv.* Prôpiament, ab conveniència. *Aptamente*.
Âptíssim, ma. Molt âpte per alguna còsa. *Aptísimo*, ma.
Aptitút. *f.* Capacidât naturál ô adquirida para alguna còsa. *Aptitud*.
Aptíssimament. *adv. sup.* *Aptísimamente*.
Âpuntació. *f.* Nôta, señál. *Apuntación*.
Âpuntád, da. *p. p.* de apuntar. = *adj.* Ab punta. *Apuntado*, da.
Âpuntador, ra. *m. f.* El qui apunta. *Apuntador*, ra.
Âpuntalád, da. *p. p.* de apuntalar. *Apuntalado*, da.
Âpuntalamént. *m.* El âcte de apuntalar. *Apuntalamiento*.
Âpuntalar. *v. a.* Posar puntâls. *Apuntalar*.
Âpuntament. *m.* Apuntació. = *cur.* Estrâcto de un procés, sentència, etc. *Apuntamiento*.
Âpuntar. *v. a.* Notar, posar en direcció las ârmas. = Cornensar á aperêxer el dia, hêrba, flôrs, la hârba á joves, etc. = Asseñalar ab so dit á alguna còsa. = Tocar un pôc un assuuto. = Aplegar y donar alguns punts á rôba. = Dir ab veu bâra

AQU

ARB

á algu lo que há de dir. = Fer punta á cynas.
Apuntar. = v. n. Sas bânias á animál. *Apuntar* ô *apitonar.* = Capéls. *Apuntar* ô *encandilar.*
Apuntarse. v. r. Allistarse. *Apuntarse.*
Apurád, da. p. p. de apurar. = *adj.* El qui no té mēdis de subsistir, pobriassin. *Apurado,* da.
Apuradaméut. *adv.* Ab apuro. *Apuradamente.*
Apurador, ra. m. f. El qui apura. *Apurador,* ra.
Apuramént. m. Observació, eczâmen, vérificació, discussió. *Apuramiento.*
Apurar. v. a. Purificar, fer neta una cōsa, aclarir, cercar ab cuydado, averiguar, eczaminar á fondo, acabar, esgotar, discutir una questió, donar pressa. *Apurar.* = Sa paciēcia á un sânt: impacientar, ofēndre grâveinēut. *Apurar la paciēcia,* el *sufrimiento d uno.*
Apurarse. v. r. Afligirse, cansarse, tenir péna. *Apurarse.*
Apuratiu, va. *adj.* Lo qui apura neteljànt. *Apurativo,* va.
Apuro. m. Aflicció, necessidât estréma, congoxa, apriēto. *Apuro.* = Estar ô vèurerse en sos majors apuros. *Estar en los mayores apuros.*

AQ.

Aquári. m. Signe del sodíaco. *Acuario.*
Aquartelád, da. p. p. de aquartelar. *Acuartelado,* da.
Aquartelamént. m. El ácte de aquartelar. *Acuartelamiento.*
Aquartelar. v. a. Posar sa trôpa en el corter. *Acuartelar.*
Aquartelarse. v. r. Distribuirse sa trôpa en corts. *Acuartelarse.*
Aquâtic, ca. *adj.* Pertañent á âygo. *Acudtico,* ca.
Aquēdueto. m. Conducte per ahont vá s'âygo. *Acueducto* ô *couchil.*
Aquéll, lla. Pronôm demostratiu de persona ô cōsa. *Aquel,* *aquella.*
Âquēo, éa. De la natura d'âygo, qui conté âygo. *Aquēo,* ca.
Aquést, ta. Pronôm demostratiu. *Este,* *ta,* *to.* = *ant.* *Aqueste,* *ta,* *to.*
Aquéx, xa. V. *Aquést.* *Ese,* *sa,* *so.* = *ant.* *Aquese,* *sa,* *so.*
Aquí. *adv.* En aquést llôc. *Aquí* si el llôc está prôp del qui pârla; però si està enfôra d'ell, y prôp de aquél á qui se pârla. *Ahi.*
Aquiescēcia. f. cur. Consentimént. *Aquiescencia.*
Aquietád, da. p. p. de aquietar. *Aquietado,* da. = *Tēmps.* *Calmado,* da.
Aquietar. v. a. Aplacar, tranquilisar, posar en quietut. *Aquietar.*

Aquietarse. v. r. Aplacarse, etc. *Aquietarse.*
Aquilatád, da. p. p. de aquilatar. *Aquilatado,* da.
Aquilatar. v. a. Eczaminar ôr ô plâta para determinar es quilât. *Aquilatar.*
Aquilôu. m. Vént de tramuntâna. *Aquilon.*
Aquilouâl. *adj.* El naturâl del ô lo pertañent al nòrt. *Aquilonal.*
Aquilonar. *adj.* V. *Aquilonâl.* *Aquilonar.*
Aquitânic, ca. *adj.* De Arquitània. *Aquitdnico,* ca.

AR.

Ára. f. Altar. = Pédra consagrâda demunt de quí se estēuen los corporâls. *Ara.*
Árâbé. *adj.* El naturâl de ô lo pertañent á Arâbia, ô el idioma arâbic. *Arabe.*
Arâbia. f. Provincia de África. *Arabia.*
Arâbic, ca. *adj.* Cōsa de Arâbia. *Arábico,* ca.
Arâda. f. Máquina para llaurar. *Arado.*
Arador. m. Insêcto câsi inperceptible, qui se cria entre câru y cuyro, majormént en es cáll de sa mã. *Arador.*
Aragar. v. a. Dedicar al hōmo al trabáy la priméra vegâda. *Ponerle en los trotes.* = Al bestiar. *Amadrinar.*
Aragó. m. Rêyue en Espâña. *Aragon.*
Aragouès, sa. *adj.* Natural de ô pertañent á Aragó. *Aragones,* sa.
Arâim. m. Metâll. *Cobre.* = De cuyna: el conjunt de pellas, cassarôlas, perôls, etc. *Bateria de cocina.*
Arâña. f. Insêcto conegud. = Péix. = Salamó. *Araña.* = De câmp y dins forât. *Musgaño.*
Arañeta, f. y arañó. m. Arâña petita. *Arañuela.*
Arañó. m. El fruyt de arañoner. *Endrina* ô *arañon.*
Arañoner. m. Arbusto, prunéra silvéstre. *Endrino* ô *asarero.*
Arañôta. f. Arâña grōssa. *Arañaza.*
Arbitráble. *adj.* Lo qui dependeix de la voluntât de cādahú. *Arbitrable.*
Arbitració. f. *ant.* y *cur.* Indici arbitrâri. *Arbitracion.*
Arbitrád, da. p. p. de arbitrar. *Arbitrado,* da.
Arbitrador, ra. m. f. El qui arbitra. = Amigâble compositor. *Arbitrador,* ra.
Arbitramént. m. *cur.* Fâllo de... per arbitri. *Arbitramento* y *arbitramiento.*
Arbitránt. p. a. *ant.* El qui arbitra. *Arbitrante.*
Arbitrar. v. a. Proposar cērts mēdis, discorre, imaginar. = *cur.* Fâllar en qualidât de ârbitro. *Arbitrar.*
Arbitrári, ria. *adj.* Lo qui dependeix de la voluntât de cādahú. *Arbitrario,* ria.

Arbitràriament. *adv.* Despòticament. *Arbitrariamente.*

Arbitratíu, *va. adj.* V. arbitràri. *Arbitrativo, va.*
Arbitratòri, *ria. adj.* V. arbitràri. *Arbitratorio, ria.*

Arbitri. *m.* Facultat de la ànima para determinar-se més á una còsa que á àltra. = Mèdi para lograr algún fi. = Sentència del jutge arbitrador.
Arbitrio. = **Arbitris.** *m. pl.* Drets que se posan. *Arbitrios.*

Arbitrista. *m.* El qui fá projectes en favor del estat. *Arbitrista.*

Àrbitro. *m.* El elegid per sas duas parts para tayar las causas. = Señor absolut. *Arbitro.*

Arbolád, *da. p. p.* de arbolar. *Arbolado, da.*

Arboladura. *f.* Tots ets àbres de un bàrco. *Arboladura.*

Arbolat. *v. a.* Posar ets àbres á bàrco. *Arbolat.*

Arboléda. *f.* Terréno plantád de àbres gròssos. *Arboléda.*

Arborisació. *f.* Dibúx natural demunt una pedra imitant un àbre. *Arborizacion.*

Arbori-ád, *da. adj.* Pedra en qui se veuen representacions ó figuras de àbres. *Arborizado, da.*

Arbossa. *f.* El fruyt de arbosséra. *Madroño.*

Arbossar. *m.* Llòc de arbosséras. *Madroñal.*

Arbosséra. *f.* Arbusto y á vegádas àbre. *Madroño y madroño.*

Arbosseta. *f.* Arbossa petita. *Madroñuelo.*

Arbusto. *m.* Plànta de lleña qui regulàrment no arriba á èr àbre, *v. g.* màta, garbayó, etc. *Arbusto.*

Àrc. *m.* Porció de línea curva. = De violí. *Arco.*
= De san Martí, el qui se forma en el sèl.
Arco de san Martín, arcoíris ó iris.

Àrca. *f.* Càxa grán: la de Noé y la del tèmple.
Arca. = De Noé: Hòc shònt hân juntád molts de animals ó càsa shònt hey há tota càsta de gènt juntáda. *De Noé.*

Àrcáda. *f.* Tira ó filéra de àrcs. *Arcada.* = De pont. *Ojo.* = De violí. *Arqueda.* = Reclám. *Reclamo.*

Arcàngel. *m.* Esperít celestíal. *Arcángel.*

Arcàno. *m.* secrèt reservád. *Arcano.*

Arc-hotànt. *m.* Àrc arrambád á sa parèt la qui sostéu la empenadura de sa vòlta. *Arbo-tante.*

Àrce. *m.* Àbre. *Arce* ó *acere.*

Aroôta. *f.* Àrca gròssa. *Arcon.*

Ardént. *adj.* Eucès, actiu, fervorós, fòrt, vehemént. *Ardiente.*

Ardéntment. *adv.* Ab fervor. *Ardientemente.*

Ardentíssim, *ma. sup.* *Ardentísimo, ma.*

Ardentíssimament. *adv.* Ab molt de fervor. *Ardentísimamente.*

Ardiàca. *m.* Prebendád eclesiàstic. *Arcediano.*

Ardiaconát. *m.* La diguidát de ardiàca. *Arcediano.*

Ardid, *da. adj.* Viu, astút. *Ardido, da.* = Agosarád. *Denostado, da.*

Ardit. *m.* Astucia, estratagéma, finura. *Ardido.*

Ardor. *m.* Calor estrem. = Fogossidát, vivesa. *Ardor.*

Àrduament. *adv.* Ab dificultát. *Arduamente.*

Ardno, *ua. adj.* Dificultós. *Arduo, ua.*

Àre. *adv.* Al present. *Ahora.* = Àre bé. *Ahora bien.* = Àre matéix. *Ahora mismo:* al punt. *A istante.* = Àre per àre. *Ahora por ahora.* = Àre pòc há. *Poco ha.* = Àre ó suàre. *A la corta ó á la larga.* = Àre quin donan. *Cuando pasan rabanos comprarlos, ó cuando te dan la bajilla, acude con la soguilla.*

Àrea. *f.* El espáy qui comprèn una figura plana. = El llòc que ocupa un edifici. *Àrea.*

Arena. *f.* Còsa coneguda. *Arena.* = Gròssa. *Sablon.* = Per arener. *Polvos de carta.* = De ori. *Arenas.*

Arenál. *m.* Terréno de arena. *Arenal.*

Arenél. *m.* El forát del nàs. *Ventana de nariz ó neta.*

Arener. *m.* Un potèt shònt se pòsa s'arena per posar demunt escrit fresc. *Salvadera.*

Areneta. *f.* Arena petita. *Arenica, illa, ita.*

Arenga. *f.* Discúrs bréu. *Arenga.*

Arengar. *v. a.* Fer un discúrs bréu. *Arengar.*

Arenós, *sa. adj.* Lo qui té arena. *Arenoso, sa.*

Aréométro. *m.* Instrumént per midar la densidát de los líquidos. *Areómetro.*

Aréopagita. *m.* El jutge del aréopágo. *Areopagita.*

Aréopágo. *m.* El tribunal suprèmo de Atenas ó de los atenienses. = El tèmple de Márte, shònt se juntáva. *Areopago.*

Arer. *m.* Garbèl grós de éra. *Arel.*

Arerád, *da. p. p.* de arerar. *Arelado, da.*

Arerar. *v. a.* Porgar ab arer. *Arelar.*

Arésta. *f.* La espina de espiga de blát, órdi, etc. *Arista* ó *raspa.*

Àrga. *f.* Ròda ab hàrras per pujar còsas. *Arguà* = En bàrco. *Cabestrante.*

Argálléra. *f.* Eyna de fuster. *Argallera.*

Argamàssa. *f.* Mescla de cals y gráva y á vegádas guix. *Argamasa.*

Argamassád, *da. p. p.* de argamassar. *Argamassado, da.*

Argamassador. *m.* El qui argamàssa. *Argamassador.*

Argamassar. *v. a.* Fer mescla. *Argamasar.*

Arguèls. *m. pl.* Espècie de beyàssas per dur gèrras de àygo, etc. *Aguaderas.*

Argel'aga, *f.* Arbusto espiadós. *Aliaga*, *auliaga* ó *argoma negra*.
Argén, *m.* El color de plâta en escút de armas. *Argen*.
Argent, *m.* Plâta. *Argento*.=Pes. *Adarme*.=Vin: *Azogue*: sublimât corrossiu. *Argento vivo*.=Hômo qui mây está quiét. *Azogue*.
Argenter, *m.* El qui trabâya en plâta. *Platero*.
Argentéra, *f.* La dôna de argenter. *Platera*.
Argenteria, *f.* El carrer dels argenters, ó la sêna botiga. *Plateria*.
Argentí, *na*, *adj.* Lo qui té sô clar y retumbânt. *Argentino*, *na*.
Argila, *f.* Têrra conegada. *Arcilla*, *argilla* ó *greda*.
Argilênc, *ca*, *adj.* De naturalesa de argila, y *Argilós*, *sa*. *Arcilloso*, *sa*, *arguiloso*, *sa* ó *gredoso*, *sa*.
Argôlla, *f.* Anêll grôs de fêrro y âmples.=Jôc. *Argolla*.=Posar á la argôlla: câstig. *Poner á la argolla*.
Argôleta, *f.* Argôlla petita. *Argolleta* ó *argollita*.
Argôllôta, *f.* Argôlla grôssa. *Argollon*.
Argonauta, *m.* Navegânt. *Argonauta*.
Árgos, *m.* Espia, vigilânt, ó el qui té la vista ó *vis* y *péntrants*. *Árgos*.
Argüel, *da*, *p. p.* de argüir. *Argüido*, *da*.
Argüir, *v. n.* Argumentar, fer argumênts, provar ab argumênts. *Argüir*.
Arguênt, *m.* Raciocini per el qual se trêu una consecuéncia de una, duas ó de moltas proposicions.=Prôva de alguna còsa.=Assunto ó matêria sobre de qui se compôn, se escriu, se pârla.=Índicé, conjectura.=Sumâri de un tractât, y se pôsa al principi. *Argumento*.
Argumentació, *f.* Mòdo de fer argumênts. *Argumentacion*.
Argumentád, *da*, *p. p.* de argumentar. *Argumentado*, *da*.
Argumentador, *m.* El qui se agrâda, el qui prengust, y el qui cerca argumentar. *Argumentador*.
Argumentar, *v. n.* V. Argüir. *Argumentar*.
Argumentèt, *m.* Argumênt petít. *Argumentillo*.
Argumentista, *m.* Argumentador. *Argumentista*.
Arguyênt, *m.* ó *p. a.* de argüir. *Arguyente*.
Ária, *f.* Têrme músic. *Aria*.
Aridès, *f.* Sequedât. *Aridez*.
Árido, *da*, *adj.* Sec.=Hômo de esperit qui no produèix res, *Árido*, *da*.
Áries, *m.* El primer signe del sódiaco. *Aries*.
Arieta, *f.* Ária curta. *Arieta*.
Ariete, *m.* Máquina antiga para tomar murâdas. *Ariete*.

Arietí, *na*, *adj.* Semblânt á câp de moltó. *Arietino*, *na*.
Arismêtic, *ca*, *adj.* V. Aritmêtic. *Arismético*, *ca*, *Arismética*, *f.* V. Aritmêtica. *Arismética*.
Aristárco, *m.* Crític malaíd. *Aristarco*.
Aristocrácia, *f.* Govêrn ahônt sôlamént entran nôbles. *Aristocracia*.
Aristócrata, *m.* Membre de la aristocrácia. *Aristócrata*.
Aristocratamént, *adv.* Á mòdo de aristocrácia. *Aristocratamente*.
Aristocrátic, *ca*, *adj.* Pertañênt á aristocrácia. *Aristocrático*, *ca*.
Aristodemocrácia, *f.* Govêrn ahônt entran nôbles y plebéyos. *Aristodemocracia*.
Aristotêlic, *ca*, *adj.* Pertañênt á Aristóteles célebre filosôf. *Aristotético*, *ca*.
Aritmêtic, *ca*, *adj.* Pertañênt á aritmética. *Aritmético*, *ca*.=El qui sâb de contes. *Aritmético*, *ca*.
Aritmética, *f.* Ciênciâ del nombres. *Aritmética*.
Aritmêticamént, *adv.* Ab mòdo aritmêtic. *Aritmêticamente*.
Artiquin, *m.* Graciós vestid de vários colors. *Artiquin*.
Árma, *f.* Instrument para ofêndre, y defensarse. *Arma*.=Blânca: la qui no es de fôc. *Blanca*.
 =De fôc: la qui necessita pólvora. *De juego*.
 =Ármas en los esôuts. *Armas*.=Ármas parlânts: las qui declâran el nôm de la câsa. *Armas parlantes*.=Pêndrer sas ármâs. *Tomar las armas*.=Estar sobre las ármâs: preveugûds. *Estar sobre las armas*.=Passar per las ármâs: escahuseetjar. *Passar por las armas*.
Armád, *da*, *p. p.* de armar. *Armado*, *da*.=De câp á pêus. *Armado de punta en blanco*.
Armâda, *f.* El conjunt de bârcoys reyâls de una potênciâ. *Armada*.
Armâdera, *f.* El lleuâm més grôs qui constituèix un bârco. *Armadera*.
Armâdeta, *f.* Armada petita. *Armadilla*.
Armâdillo, *m.* Auimâl quadrúpedo de América. *Armadillo*.
Armador, *m.* El qui á côstas sêuas arma un ó molts de bârcoys para anar en cos. *Armador*.
Armadura, *f.* Tot allô de que se compôn una còsa, v. g. una taulâda. *Armadura*.
Armanênt, *m.* Preyenció de guêrra. *Armamento*.
Armar, *v. a.* Vestir de ármâs.=Preparar, dispôndre, agradar, acomodar, etc. *Armar*.=Los hômos á âltres: donar lo que necessitan. *Armar*, =Plêts, riñas, bregas, etc. *Armar pleitos, riñas, bregas*, etc.
Armarse, *v. r.* Prepararse para la guêrra.=Pro-

veirse de sas còsas. *Armar-se*.—De paciència. *De paciència*.

Armàri. *m.* Còsa coneguda. Dins parèt. *Alacena*; *fòre*. *Armario*.—Dins llibreria. *Armario* ò *estante*.

Armátge. *m.* Los ploms de xèrxa. *Plomada*.

Armatoste. *m.* Tràsto qui servèix més de nòsa que de utilidat. *Armatoste*.

Armèlla. *f.* Aucèl de lèrro gròs y ab espiga. *Armèlla*.

Armèleta. *f.* Armèlla petita. *Armelluela*.

Armènio, *nia*. *adj.* De Armènia. *Armenio*, *nia*.

Armer. *m.* El qui fà àrmas ò las guàrda. —Dues pessas de fust ab várias mòssas para posar es fusèils, carabinas, etc. *Armero*.

Armeta. *f.* Àrma petita. *Armita*.

Arnilar. *adj.* Se diu de una esfèra compòsta de vários círculos para representar la disposició del cèl, y el moviment dels àstros. *Arnilar*.

Armiño. *m.* Petít animál blanc y ab so càb de sa coua negra. —Sa sèua pèll. —Una figueta en escùts de àrmas. *Armiño*.

Armipotènt. *adj.* Poderós en las àrmas, guerrèrs. *Armipotent*, segòns los poètas.

Armistici. *m.* Suspensió de la guèrra. *Armisticio*.

Armonia. *f.* Concorlància de veus. —Amistat. —Entèra correspondència de las pàrts qui formau un tot. *Armonia*. —Còrrer bona armonia. *Correr buena armonia*.

Armoniàc. *m.* Cèrta goma. *Armoniac*

Armoniàc, *ca*. *adj.* Lo qui produèix armonia. *Armoniàc*, *ca*.

Armoniós, *sa*. *adj.* Lo qui té proporció, armonia, simetria. *Armonioso*, *sa*.

Armoniosamènt. *adv.* Ab armonia. *Armoniosamente*.

Àrma. *f.* Animalèt qui roega sa ròba. *Polilla*. —De càp: brutó. *Caspa* ò *mugre*. —De colzo. *Codera*. —Treurer sas àrmas: espolsar sa ròba. *Desapollillar*.

Arnád, *da*. *p. p.* de arnar, *se*. *Apolillado*, *da*.

Arnar. *v. a.* Roegar s'arna la ròba. *Apolillar*.

Arnarse. *v. r.* Destruirse sa ròba á càusa de sas àrmas. *Apolillarse*.

Arnáu. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Arnaldo*.

Aruès. *m.* La completà armadura de un hòmo de àrmas. *Arnes*.

Arneta. *f.* Àrma petita. *Arnilla*.

Aroma. *m.* ò *f.* Principi olorós de càda plànta. —Dròga, *v. g.* ensèns. *Aroma*.

Aromàtic, *ca*. *adj.* Lo qui té olor, ò es de la naturalesa de aroma. *Aromàtic*, *ca*.

Aromaticidat. *f.* Perfúm, vapor olorós. *Aromaticidad*.

Aromatisació. *f.* El àcte de aromatisar. *Aromatization*.

Aromatisád, *da*. *p. p.* de aromatisar. *Aromatizado*, *da*.

Aromatisánt. *p. a.* de aromatisar. *Aromatizante*.

Aromatisar. *v. a.* Perfumar, mesclar aromas ab àltras còsas. *Aromatizar*.

Aromo. *m.* Càssia àbre. *Aromo*.

Aròu. *m.* V. *Aaròu*. *Aaron*.

Aronèla. *f.* Aucèl conegud. *Golondrina*, *andolina* ò *andorina*. —Fer sa aronèla los aucèls, començar á voler cantar. *Gorgear*.

Àrpa. *f.* Instrumènt músic de còrdas. *Arpa*. —De àve, de animál. *Garra*. —Estar entre sas àr-pas de's llop: en gran perill ò aprèto. *Andar* ò *verse en los cuernos del buey*.

Arpáda. *f.* Rapáda. *Arpadura*. —De animál. *Arpadura*, *garfada* ò *garfinda*.

Arpatjád, *da*. *p. p.* de arpatjar. *Arpado*, *da*.

Arpatjar. *v. a.* Unglatjar. *Arpar*.

Arpèla, *f.* Àve de rapiña. *Arpella*. —Hòmo codiciós. *Arpia*.

Arpia. *f.* Àve carnicèra y fabulosa, qui té la càre de dòna y lo demés de àve. —Dòna avàra ò prostituta. *Arpia*.

Arpista. *m.* El tocalor de àrpa. *Arpista*.

Arquèt. *m.* Arc petít. *Arquillo*.

Arqueta. *f.* Àrca petita. *Arqueta* ò *arquilla*.

Arquebisbat. *m.* La dignidat, el territòri de arquebisbe, ò el témps que dura. *Arzobispado*.

Arquebisbe. *m.* Bisbe qui du pàlio. *Arzobispo*.

Arquiepiscolal. *adj.* Pertàient á arquebisbe. *Arquiepiscolal* ò *arzobispal*.

Arquilla. *f.* Armàri de fust ab vários caxòns, y posáda demunt tàula, ò ab càmars per estar en tèrra. *Arquilla*.

Arquiesinagogo. *m.* President de una sinagoga. *Arquiesinagogo*.

Arquitecto. *m.* El professor de arquitectura. *Arquitecto*.

Arquitectònic, *ca*. *adj.* Lo qui pertàny á la arquitectura. *Arquitectónico*, *ca*.

Arquitectura. *f.* El àrt de construir, fabricar y de adornar edificis. *Arquitectura*. —De fer òbras para la comoditat dels hòmos. *Arquitectura civil*. —Dins àygo. *Arquitectura hidraulica*. —De fer fortificacions. *Arquitectura militar*.

Arquitráu. *m.* Pàrt de arquitectura qui està demunt es capitèl, y hàix es fris. *Arquitrabe*.

Arrabas-àl, *da*. *p. p.* de arrabassar. *Arrancado*, *da*.

Arrabassador, *ra*. *m. f.* El qui arrabàssa. *Arrancador*, *ra*. —De caxàs. *Saca-muelas*.

Arrabassar. *v. a.* Llévar una còsa de allà ahont

està sembrà la ò aficàda. *Arrancar*.
Arraconàd, da. *p. p.* de arraconar. *Arinconado*, da.
Arracouar. *v. a.* Posar alguna còsa á un recó. =Privar á algú del manètx que tenia. *Arrinconar*. =El llegir, estudiar, etc. *Arrimar* ò *darle libelo de repudio*. =Á un en disputa, contienda. *Aturullar*.
Arraconarse. *v. r.* Apartarse del tràcto de las génts. *Arrinconarse*. =Per pò de bistia qui pàssa, càstro, etc. *Guarecerse*. =Per pò de sa pluja, *Asubiar*.
Arràes. *m.* Capitá de bárco môro. *Arraes*.
Arrambàd, da. *p. p.* de arrambar. *Arrimado*, da.
Arrambador, ra. *m. f.* El qui arràmba. *Arrimador*, ra. =*m.* De escàla: còrda, bastó ò retxàts para afiançar-se pujànt ò devèlàn. *Barandilla* ò *pasamano*.
Arrainbainéut. *m.* El òcte de arrambarse. *Arrimo*.
Arrambar. *v. a.* Acostar. *Avecinar* ò *acercar*. =Sa culpa á àltri. *Echarle las cabras*.
Arrambarse. *v. r.* Acostarse. *Avecinarse* ò *acercarse*. =Las bàrcas qui se ancàlsan. *Abordarse*. =Los horràtxos á sa parèt. *Arrimarse á la pared* ò *hacer el arrimon*.
Arrambátge. *m.* Arregañy, repreusió. *Repasata*. =Fòrt. *Legia*. =De bárco, *Abordage*. =Tenir màls arrambátges: sèr mal sufrid, refiador, arregañador. *Tener malas pulgas*.
Arrancàd, da. *p. p.* de arrancar. *Arrancar*, *descepar*, etc. segóns el vèrb de qui es particip.
Arrancador, ra. *m. f.* El qui arrànca. *Arrancador*, ra. =De caxàls. *Saca-muelas*.
Arrancamént. *m.* El òcte de arrancar. *Arrancamiento* y *arrancadura*.
Arrancar. *v. a.* Trèurer ab violència una còsa de allà ahont està, *v. g.* cláu, pàny, plànta. *Arrancar*. =De sòl á rël: del tot. *De raiz*. =De córrer. *A correr*. =Es pòrro: acahar una còsa, *v. g.* de segar. *Echar el sello d...* =Caxàlls. *Desmolar*. =Es clàus de sa boca. *Descolmillar*. =Garrigas, pinàrs, etc. *Rozar*. =Àbres ab panàl. *De cuajo* ò *con ceponcillo*. =La ànima, el còr de compassió. *El alma*, etc. =Ceps de viña. *Descepar*. =Es sembràt qui per màssa curt no se pòt segar. *Arrancasegar*.
Arra-àl, da. *p. p.* de arrasar. *Arrasado*, da.
Arrasador, ra. *m. f.* El qui arràsa. *Arrasador*, ra.
Arrasamént. *m.* La acció de arrasar. *Arrasamiento*.
Arrasar. *v. a.* Aplanar, tirar en tèrra edifici. =Llevar es caravàll á mesuras ab rasadora. =Destruir. *Arrasar*.
Arrastràd, da. *p. p.* de arrastrar. =adj. Dolènts.

Artrastrado, da. =Vida arrastrada: miserable. *Vida arrastrada*.
Artrastradamént. *adv.* Miseràblemént, ràpidamént. *Artrastradamento*.
Artrastramént. *m.* El òcte de arrastrar. *Artrastramiento*.
Artrastrar. *v. a.* Darsèn ò rossegar ab violència per tèrra alguna còsa. =Surtir jugànt trunfo en alguns jòcs. *Artrastrar*.
Arravàl. *m.* Bàrrio fòre de sas muràdas de població. *Arrabal*.
Arravexinàd, da. *p. p.* do arravexinarse. *Erizado*, da.
Arravexinarse. *v. n.* Posarse dret pel, pua. *Erizarse*. =El hòmo: mostrar gravedàt, fieresa. *Erquir*.
Arráy. *m.* Capitá de bárco môro. *Arraes*.
Arrebatàd, da. *p. p.* de arrebatat. *Arrebatado*, da. =De arrebatarse. *Arrebatado*, da.
Arrebatat. *v. a.* Pendre ab precipitació, y violència. *Arrebatat*.
Arrebatarse. *v. r.* Elevarse en la contemplació de las còsas divinas. =Espantar. *Arrebatarse*.
Arregañàd, da. *p. p.* de arregañar. *Regañado*, da.
Arregañador, ra. *m. f.* El qui arregaña. *Regañador*, ra. =El qui lo es molt. *Regañon*, na.
Arregañar. *v. a.* Reprende refiànt. *Regañar*.
Arregañy. *m.* Repreusió. *Repasata*, *rociada* ò *car-da*. =Fòrt. *Legia*.
Arregussàd, da. *p. p.* de arregussar. *Arregazado*, da. =*Arramblado*, da.
Arregussar. *v. a.* Atrossar, plegar, alsar amunt. *Arregazar*. =Dursèn sa pluja á sa tèrra. *Arramblar* ò *arrebatat*.
Arregussarse. *v. r.* Atrossarse, etc. *Arregazarse*.
Arremassàd, da. *p. p.* de arremassar. *Arrebatado*, da.
Arremassar. *v. a.* Dursèn ab violència. =Agrenar demunt demunt. *Arrebatat* ò *arrastrar*.
Arremolinàd, da. *p. p.* de arremolinarse. *Remolinado*, da. =*Acarado*, da.
Arremolinarse. *v. r.* Ajuntarse molt. *Remolinarse*. =Els xùts quând ténen calor. *Acararse*.
Arrendàd, da. *p. p.* de arrendar. *Arrendado*, da. =Pastura. *Alenguada*.
Arrededor, ra. *m. f.* El qui dona lo arrendamént. *Arrendador*, ra. =El qui el reb. *Arrendatario*, ria ò *arrendador*, ra.
Arrendemént. *m.* Llogamént. =El prèu. *Arrendamiento*. =De pasturas. *Alenguamiento* ò *arrendamiento de pastos*.
Arrendar. *v. a.* Llogar alguna còsa, *v. g.* possessió. *Arrendador*. =A mitjas. *Arrendar pan por metad*. =Per un bossí de pè: baràto, *Por*

pedazo de pan.—Pasturas. *Arrendar los pastos* ò *alenguar.*—À dos y tèrs. *A terrage.*
Arrepentíd, da. p. p. de arrepentirse. *Arrepentido*, da ò *pesaroso*, sa.
Arrepentida. f. Dòna qui, voléntse corretgir de sa séua mála passáda vida, se retira á llòc fundád apòsta, v. g. á la Piedát para las arrepentidas. *Arrepentida.*
Arrepentimént. m. Dolor, pésar de haver dit ò fét alguna cosa. *Arrepentimiento.*
Arrepentirse. v. r. Tenir un vertader dolor de haver dit ò fét alguna còsa. *Arrepentirse.*
Arréra. adv. per apartar la gént. *Atras.*—De párt derréra: pe s'esquena. *Por las espaldas.*—De pár derréra: no. *Por parte detras.*—Quedar derréra: sàber mânco que àltri. *Quedarse atras.*—Tornar arréra en camí. *Volver atras* ò *desandar.*—Desdirse de lo promès, faltar á sa paráu-la. *Volverse atras.*
Arréra. Interjecció para fer aturar al bestiar. *Cho* ò *jo.*
Arressés. m. Abrigo des fret. *Abrigaño.*
Arretglád, da. p. p. de arretglar. *Arreglado*, da.
Arreglámént. adv. Conforme rétgla. *Arregladamente.*
Arretglamént. m. Rétgla, orde. *Arreglamiento.*
Arreglar. v. a. Dispòndre segòus rétgla. *Arreglar.*
Arretglarse. v. r. Conformarse á rétgla, moderarse, contemir-se. *Arreglarse.*
Arrèu. adv. Sense dèxar res. *A red barradera.*
Arrèu. m. Peyta, aderént de una còsa principál. *Arreos.*
Árri ò **arrí**. Interjecció per fer caminar al bestiar. *Arre.*
Arriáda. f. Burricia. *Asnada.*
Arrianisme. m. La heregia de Ário. *Arianismo.*
Arriáno, na. adj. Sectári de Ário ò doctrina séua. *Ariano*, na.
Arriar. v. a. Abaxar velas ò bandéras. *Arriar.*—Gúmeras ò càbs: amòllarlos á pòc á pòc. *Arriar los cabos.*—En bánda: amòllarlos del tot. *Arriarlos en banda.*
Arriba no arriba. adv. Noy há res de més, ántes de mânco. *Si alcanza, no llega.*
Arribád, da. p. p. de arribar. *Arribado*, da.
Arribáda. f. Venguda. *Arribada* ò *llegada.*
Arribar. v. n. Còsa coneguda. *Arribar* ò *llegar.*—À alguna còsa: bastarlí. *Llegar* ò *alcanzar* d...—Al càbdèllar: á s'enfrónt. *Llegar al cabo.*—À missas ditas: tàrd. *Llegar al its missa est* ò *d las aceitunas.*—À sas tres pedretas: al major apuro. *Llegar d las dagas.*—Primer á sa jóya. *Ganar la palmeta* ò *palmatoria.*—De bòn tòc: en bòna ocasió. *Llegar de paleta.*—Sas onas

al cèl: sèr molt gròssas. *Andar el mar por las nubes.*—À sas oreys: noticia. *Llegar d los oidos.*—Tàrd. *Tarde.*—No arribar es Cristo á sas môn-jas: no poder concluir ò acabar una còsa. *Quedarse manco.*—No arribar á sas sòlas de sas sabátas de un: sèr inferior á éll en habilitát, ciència, etc. *No llegar d la suela del zapato* ò *al zancajo de uno.*—No my arriba la vista: no poder veurer la còsa. *No avisto.*
Arriesa. f. Burricia. *Asnada.*
Arriènc, ca. adj. Barro ò pertaíent á àsc. *Asnino*, na.
Arriéro. m. Conductor de bestiar de tragi. *Arriero.*
Arrièt. m. Àsc petít. *Asnillo* ò *rozno.*
Arrimád, da. p. p. de arrimar. *Arrimado*, da.
Arrimar. v. a. Acostar. *Arrimar.*
Arrimarse. v. a. Acostarse, arrambar-se. *Arrimarse.*
Arrimo. m. Favor, protecció. *Arrimo.*
Arriòt. m. Àsc gròs ò hòmo burròt. *Asnazo.*
Arrísc. m. Atrevimént. *Osadia.*
Arriscád, da. p. p. de arriscar. *Arriscado*, da.—adj. Atrevíd, temerári, intrépido. *Arriscado*, da.
Arriscádamént. adv. Temeràriamént. *Arriscadamente.*
Arriscadíssim, ma. sup. *Arriscadisimo*, ma.
Arriscamént. m. La acció de arriscarse. *Arriscamiento.*
Arriscar. v. a. Esposar á la ventura, posar en perill. *Arriesgar* ò *arriscar.*—À risca la ventura: será lo que será. *A Dios y d la ventura.*
Arriscarse. v. r. Atrevir-se, no tèmer perill algún. *Osar.*
Arrissád, da. p. p. de arrissar. *Erizado*, da.
Arrissar ò **arissar**. v. a. Posar pels, cabèya, puas drets. *Erizar.*
Arrizarse. v. n. Posarse drets pels, etc. *Erizarse.*
Arrobamént. m. Elevació de la ànima en la contemplació de las còsas divinas. *Elevacion* ò *arrobamiento.*
Arrobar-se. v. r. Elevar-se la ànima en la contemplació de las còsas divinas. *Arrobarse.*
Arrocád, da. adj. Intrépido, resòlt, temerári. *Arrojado*, da.
Arrocádamént. adv. Ab intrepidès, ab temeridát. *Arrojadamente.*
Arrocamént. m. Intrepidès, temeridát. *Arrojamiento.*
Arrocar-se. v. r. Tirarse, precipitarse, empèndrer alguna còsa sense consideració, no tèmer á res. *Arrojarse.*
Arroco. Atrevimént, intrepidès, presumció. *Arrojo.*
Arrogació. f. El àcte de arrojar y arrogarse. *Arrogacion.*

Arrogad, da. *p. p.* de arrogar. *Arrogado*, da.
Arrogador, ra. *m. f.* El qui se apropia còsas de altre. *Arrogador*, ra.
Arrogància. *f.* Supèrbia, insolència. *Arrogancia*.
Arrogant. *adj.* Supèrbo, insolent. *Arrogante*.
Arrogantment. *adv.* Ab insolència. *Arrogantemente*.
Arrogar. *v. a.* Atribuir á àltre, v. g. sa culpa.
 = Usurpar còsas de àltre. *Arrogar*.
Arrogarse. *v. r.* Atribuirse, apropiarse còsas de àltre. *Arrogarse*.
Arromengad, da. *p. p.* de arromengar. *Arremangado*, da. = *Enfaldado*, da ò *sofaldado*, da.
Arromengar. *v. a.* Atrossar: los bràssos. *Arremangar*. = Vestít. *Arremangar*, *enfaldar*, *sofaldar*.
Arromangarse. *v. r.* Atrossarse. *Arremangarse*. = El vestít. *Arremangarse*, *enfaldarse*, *sofaldarse*. = Pèndrer empèño. *Arremangarse*.
Arromaugáy. *m.* La acció de arromengar. *Remango*, *enfaldo* ò *sofaldo*.
Arrossad, da. *p. p.* de arrossarse. *Encogido*, da ò *contraído*, da.
Arrossament. *m.* El àcte de arrossarse. *Encogimiento*. = De nirvis. *Crispatura* segòns los anatòmics. = Des dits, malaltia. *Gafedad*.
Arrossarse. *v. n.* Arrufarse dits, etc. *Encogerse* y *contraherse*.
Arròp. *m.* Most de vi cuyt mòlt al fòc. *Arrope*.
Arròs. *m.* Còsa molt coneguda. *Arroz*. = De bota: cròsta qui se apèga á sas botas en que há estád vi. *Raspaduras de vino* ò *tdrtaro*. = Arròs y càrn cuynáda: convite espléndido. *Arroz y gallo muerto*.
Arrossar. *m.* El terréno sembrád de arròs. *Arrozal*.
Arrosser. *m.* El qui ven arròs, ò qui en menja de gust. *Arrozero*.
Arrufad, da. *p. p.* de arrufar. = *adj.* Cobàrd, temoréc. *Encogido*, da. = Devòre es fòc. *Aclocado*, da ò *acurrucado d la lumbrè*.
Arrufament. *m.* Contracció. = Temor, pò, sumissió. *Encogimiento*.
Arrufar. *v. a.* Contrèurer, retirar. *Encoger*. = Sas espàllas: no tornar respòsta. *Encoger los hombros*. Tenir pò: fer un movimènt involuntàri alçant sas espàllas y abaxànt es càp. *Encogerse de hombros*.
Arrufarse. *v. r.* Tenir pò, pèrder coràtge. = Humèllarse. *Encogerse*.
Arruinad, da. *p. p.* de arruinar. *Arruinado*, da.
Arruinador, ra. *m. f.* El qui arruina. *Arruinador*, ra.
Arruïament. *m.* El àcte y efecte de arruinar. *Arruinamiento*.
Arruinar. *v. a.* Destruir, dañar. *Arruinar*.
Arruïarse. *v. r.* Destruirse, causarse sa pròpia

ruína, càuser un edifici per vey. *Arruinarse*.
Arrúx. *m.* Crit per fer fugir galinas, animals. *Ox*. = Fòre de aquí. *Oxte*.
Arruxad, da. *p. p.* de arruxar. *Ojeado*, da. = *Amoscado*, da.
Arruxador, ra. *m. f.* El qui arruxa. *Ojeador*, ra.
Arruxador. *m.* Instrument per arruxar sas moscas. = Sa coua de animal. *Mosqueador*.
Arruxar. *v. a.* Fer fugir. = Fer axecar sa càssa. *Ojear*. = Sas moscas: atupar. *Mosquear*: Ferla, fugir. *Amoscar*. = Arruxarse sas moscas: ferlas fugir. *Amoscarse*: respòndre á los càrregs ò objeccions. *Sacudirse las moscas*.
Arsenál. *m.* Liòc ahònt se fàn ò se adoban bàrcos. *Arsenal*.
Arsènic. *m.* Metàll gris. *Arsénico*.
Arsó. *m.* Pèssa de fust que se pòssa demúnt càda càb de bàst. *Arson*.
Àrt. *m.* Agregát de rètglas per fer una còsa. = Ofici. = Artifici. = Habilitad, màña. *Arte*. = De pagès. *Labranza*. = Mál àrt.: bruxeria. *Echiceria*. = Àrts. *m. pl.* Lliberals: lògica, física y metafísica. *Artes liberales*. = Bèllas: retòrica y poesia. *Bellas artes*. = Mècànicas: las qui necessitan de màns. *Mecánicas*.
Àrtèfeto. *m.* La òbra mecànica fèta segòns àrt. *Artefacto*.
Artemisa. *f. pl.* *Artemisa* y *artemisia*.
Artèria. *f.* Conducte qui reb la sàng del còr, y la du á totes las pàrts del còs. *Arteria*.
Arterieta. *f.* Artèria petita. *Arteriola*.
Artesonát. *m.* El agregát de fiòrs quey há en fàbrica de escultura. *Artesonado*.
Artètic, ca. *adj.* Se diu en mèdècina de las malalties qui atàcan sas juntas del còs, y de los remèys qui las curan. *Artético*, ca.
Àrtic, ca. *adj.* Pertañent á sa tramuntàna. *Artico*, ca ò *arctico*, ca.
Article. *m.* Divisió de capitols. = Càda paràula separada en un diccionàri. = Càda pregunta que se fa en un interrogatòri. = Càda un des punts de una capitulació ò de pau. = Juntura d'òs en còs de animal. = Lo qui distingèix el gènere y nombre de las còsas. *Artículo*.
Articulació. *f.* La juntura de los mèmbrs y dits. = La pronuncia ò pronunciació clàra y distinta de las paràulas. *Articulacion*.
Articulad, da. *p. p.* de articular. *Articulado*, da.
Articuladament. *adv.* Clàramènt, distintament. *Articuladamente*.
Articular. *adj.* Pertañent á article ò juntura. *Articular*.
Articular. *v. a.* Parlar, pronunciar clar y distintament sas paràulas. = A juntar un òs á àltre. = Pro-

posar articles per los quals se hân de examinar los testimônis. *Articular*.

Articulârmént. *adv.* Clâramént. *Articularmente*.

Artífice. *m.* El qui eczercita algú art, majorment mecânic, y el qui té art para lograr lo que intenta. *Artífice*.

Artifici. *m.* Óbra, máquina, habilitât, método, ciència. *Artificio*.—Traydoria para enganar. *Artificio* ó *artimaña*.

Artificiâl. *adj.* Lo que se fâ per art ó industria. *Artificial*.

Artificiâlmént. *adv.* Ab artifici. *Artificialmente*.

Artificiós, *sa. adj.* Fét segóns rétgias del art.—Industriós, ingeniós, fét de mâ de mêtstre.—Traydor, belitre, enganador. *Articioso, sa*.

Articiosamént. *adv.* Segóns rétgias de art, ingeniosamént. *Articiosamente*.

Articiosíssim, *ma. sup.* *Articiosísimo, ma*.

Artiller. *m.* El qui professa la facultât de la artillería, y el qui servèix en ella. *Artillero*.

Artillería. *f.* Tot el pertrét de guèrra qui comprèn canóns, bombas, morters.—El art qui dona rétgias para el us de las máquinas de guèrra. *Artillería*.—Cuérpo de artillería: el agregât de oficiâls qui servexen en ella. *Cuerpo de artillería*.—Pârque de artillería: llòc destinâd para reunir el per trét de artillería. *Parque de artillería*.—Trén de artillería: el conjúnt del pertrét de armas de guèrra y municions, y de lo necessari para son traspòrt y servici. *Tren de artillería*.—Artillería volânt: la que se usa en las batallas, y las péssas son de menor calibre. *Artillería volante*.—De campâña: lo mateix que volânt. *De campaña*.—De siti: la gròssa y la que se usa còntre las fortificacions. *Gruesa* ó *de sitio*.—Clavar la artillería: posar clâus al oy del canó para inutilisarlo. *Clavar la artillería*.—Muntar la artillería: posar sas péssas demúnt sas coréñas. *Montar* ó *encabalar la artillería*.—Desmuntarla: llévar sas péssas de demúnt sas coréñas. *Desmontarla*.

Artista. El qui eczercita ó estudia alguna art. *Artista*.

Artofilas. *f.* Costellació de estréllas. *Artofilas*.

Artoritas. *m. pl.* Herétges qui consagrâvan en pâ y formátge. *Artoritas*.

Arturo. *m.* Estrélla de priméra magnitud. *Arturo*.

Arxidúc. *m.* Títol del emperador de Alemaniá, especiâlmént de los seus fiys. *Archiduque*.

Arxiducâl. *adj.* Pertañent á arxidúc. *Archiducal*.

Arxiducât. *m.* La dignidât y territòri del arxidúc. *Archiducado*.

Arxillaút. *m.* Instrument músic. *Archilaud*.

Arxipiélago. *m.* Pârt de mar poblâd de islas. *Archipiélago*.

Arxipréste. *m.* Dignidât eglesiástica. *Archipreste*.

Arxiu. *m.* Llòc para guardar papers.—Confidént, depositâri de los majors secrets de algú. *Archivo*.

Arxivâd, *da. p. p.* de arxivar. *Archivado, da*.

Arxivar. *v. a.* Posar, depositar en arxiu. *Archivar*.

Arxiver. *m.* El encarregâd del arxiu. *Archivero*.

AS.

As. *m.* Un sòl punt señatâd en un dels costâts de un dau ó de una càrta de jugar.—Una moneda de arâm de los româns, qui valia una lliura de dotze unsas. *As*.

As. Article en llòc de al. *Al*.

Ascabús ó arcabús. *m.* Escopeta, fusell. *Arcabuz*.

Ascabussâda. *f.* Tir de ascabús. *Arcabuzazo*.

Ascabussatjàd, *da. p. p.* de ascabussatjar. *Arcabuceado, da* ó *fusilado, da*.

Ascabussatjar. *v. a.* Matar ab tir de fusell. *Arcabucear* ó *fusilar*.

Ascabussèt. *m.* Ascabús petit. *Escabucete*.

Ascendència. *f.* La sèrie de pâres, âvis, bisâvis, etc. *Ascendencia*.

Ascendént. *m.* El pâre, âvi, etc. de qui descendèix un.—*adj.* El qui puja, munta. *Ascendiente*.—La estrélla qui se déxa vèner en el naxement de algú, per la qual fâlsament se pronostica la bona ó mâla sòrt de éll. *Ascendente*.

Ascensió. *f.* La acció de pujar.—Per esclència la pujâda de Cristo al cèl, y la fésta en que se celebra aquèsta pujâda. *Ascension*.

Ascensionâl. *adj.* Térme astronòmic. *Ascensional*.

Ascénso. *m.* Promoció á dignidât ó empleyo més considerâble que los que se tenia. *Ascenso*.

Asceta. *m.* El qui de una manera particular se dedica á la perfecció cristiâna. *Asceta*.

Ascètic, *ca. adj.* Relatiu á los eczercicis de la vida espiritual. *Ascético, ca*.

Ascíos. *m. pl.* Los habitânts de la zona tòrrida. *Ascios*.

Ascites. *f.* Infló des ventrèy. *Ascites*.

Asclepiadéo; *m.* Vérs. *Aselepiadeo*.

Ásco. Diagút, fâstítz, òy. *Asco* ó *usgo*.—Fer ásco. *Hacer asco*.—De alguna còsa: despreciarla. *Hacer ascos de...*

Asconéllas. *f. pl.* Instrument per dur òbra de gèrrer, gârbas, etc. *Angarillas*.

Àse. *m.* Animâl bén conegú. —Hòmo ignorânt, torpe, burro. *Asno, borrico, burro* ó *jumento*. —Carregâd de lletas: el hòmo qui hà estudiâd molt; però sense crítica. *Burro cargado de le-*

tras. = Ensallad: molt torpe. *Burro con albarda.*
 = De quatre pòtas: burròt. *De cuatro suelas.*
 = Presumit: qui vòl fer de sabud, y nou es. *Esciolo ô faralon.* = Àse qui cau: el qui fà arriadas. *Tonto que se cae d pedazos.* = Més àse que en Taléca: molt ignorant. *Mas necio que su zapato.* = Càurer de s'ase: conèxer el error y dexarló. *Caer de su asno ô de su burro.* = Fer s'ase per no pagar s'hostalátge: Fer el desentès. *Hacer el memo.* = Ferla d'ase y seca: una gràn burrada. *Hacerla cerrada.* = Sense dir àse ni bèstia: entrar ô anarsen sense dir res. *Sin decir cho ni arre.* = Tròs d'ase: torpe hómo. *Pedazo de borrico.*
Asèt. m. Àse petit. *Asnico, illo ito.*
Asfàlt. m. Un betúm. *Asfalto.*
Àsma. m. Aufagó. *Asma.*
Àsmàtic, ca. adj. El qui patèix àsma. *Asmàtico, ca.*
Àsmús, sa. adj. Pòc parlant. *Casurro, ra.* = Instrument de tày. *Embotado, da.* = Indispòst el hómo. *Malguisado, da.* = De sas dents. *Dado, da de dentera.*
Àsmussad, da. p. p. de àsmussar. *V. Àsmús.*
Àsmussar. v. a. Fer impressió àgre en las dents. *Dar dentera.* = Espèssar es tày á instruments de tày. *Embotar.*
Àsó. m. Àse petit. *Asnillo, ico, ito.*
Àspècte. m. La imatge que un objècte representa á la vista. = Vista de un objècte. = Càre. = Situació de un planeta respècte al àltre. *Aspecto.*
Àsperesa. f. La calidat de lo àspre. *Aspereza.*
Àspèrges. f. Ceremònia elesiàstica qui se fà càda diumenge en el tèmple. = Sòlpassada. *Asperges.* = Fer aspèrges: fer fugir. *Asuyentar.*
Àspersiò. f. El àcte de donar aspèrges. *Aspersión.*
Àspia. f. Instrument para fer ràms de sas fuadas. *Aspa.*
Àspiad, da. p. p. de aspiar. *Aspado, da.*
Àspiadòr, ra. m. f. El qui aspia. *Aspador, ra.*
Àspiar. v. a. Fer ràms ab àspia. *Aspar.*
Àspid. m. Serpènt venenosa. = Hómo colèric. *Aspid.*
Àspiració. f. Lo alè. = La fòrsa ab que se pronuncian las vocàls á qui antecedeix la lletra h. = Encès, afècte de la ànima en vés de Déu. = Lo espáy menor que se páusa en la música. *Aspiración.*
Àspirad, da. p. p. de aspirar. *Aspirada, da.*
Àspirant. p. a. de aspirar. = *m.* El qui aspira á entrar en qualsevòl societat. *Aspirante.*
Àspirar. v. a. Estirar s'alè. = Pretènnir ô desitjar alguna còsa. = Pronunciar de gargamèlla. *Aspirar.*
Àspre, ra. adj. Àgre, desigual, escabros. = Rigu-

rós, dur, malèyt, grosser. *Aspero, ra.*
Àspre. m. Estàca qui se pòsa á cep paraque se aguànt dret. *Rodrìgon.* = Posar àspres. *Rodrìgar.*
Àsprèt, ta. adj. Un pòc àspre. *Asperillo, illa.*
Àsprissim, ma. sup. Molt àspre. *Asperosísimo, ma.*
Àsprississimamènt. adv. Ab molta asprura. *Asperosissimamente.*
Àsprín, ua. adj. Rìgnrós, malèyt, etc. *Aspero, ra ô cerril.*
Àsprura. f. V. Àsperesa. *Aspereza.*
Àsquerós, sa. adj. Brut, oyós. *Asqueroso, sa.*
Àsquerosamènt. Pòrquemènt. Asquerosamente.
Àsquerossidat. f. Brutó, porqueria. *Asquerosidad.*
Àssaborid, da. p. p. de àssaborir. *Saboreado, da.*
Àssaborir. v. a. Tastar. *Catar, provar, gustar.*
 = Pèndrer molt de gust. *Saborearse, ant. Asaborir.*
Àssaciad, da. p. p. de assaciar. *Saciado, da.*
Àssaciar. v. a. Afartar y satisfer el apetít ô desitx de menjar ô bèurer, ô de àltra còsa. *Saciar.*
Àssaciar-se. v. r. Afartarse, satisfer lo apetít de..., etc. *Saciarse, hartarse.*
Àssadòllarse ô assodòllarse v. r. Afartarse. *Hartarse.*
Àssahonad, da. p. p. de assahonar. *Curtido, da ô zurrado, da.*
Àssahonador, ra. Calatraví. *Curtidor, ra, zurrador, ra ô blanquero, ra.*
Àssahonar. v. a. Adobar los calatravíns pélls, cuyros. *Curtir ô zurrar.*
Àssalariad, da. p. p. de assalariar. *Asalariado, da.*
Àssalariar. v. a. Assalialar ô donar salári ô sòu. *Asalariar.*
Àssàlt. m. Atàc ab ímpetu para pèndrer alguna còsa. *Asalto.*
Àssaltad, da. p. p. de assaltar. *Asaltado, da.*
Àssaltador. m. El qui assàlta. *Asaltador.*
Àssaltar. v. a. Envestir ab ímpetu, sosprènder de improvís. *Asaltar.*
Àssamblèya. f. Junta, concèy. *Asamblea.*
Àssantad, da. p. p. de assautar. *Asentado, da.* = *adj.* Judiciós, reposad. *Asesado, da.*
Àssautar. v. a. Posar fòrt, àllistar, notar, agradar. *Asentar.* = Posar per escrit. *Asentar ô sentar.* = Plàssa: fèrse soldat. *Sentar plaza.*
Àssantar. v. n. Convenir, quadrar, venir bé. *Asentar.*
Àssantarse. v. r. Edificis nòus. *Tomar asiento.* = El menjar. *Sentar bien.* = Mál. *Asentarse.* = Reposarse, cobrar sefíy. *Asesar.*
Àssarronad, da. p. p. de assarronar. *Tundido, da, golpeado, da.*
Àssarronar. v. a. Atupar ab bastó. *Tundir d palos.* Ab tòcs. *Tundir ô golpear ô sacudir el bd-lago.*

Assatjàd, da. *p. p.* de assatjar. *Ensayado, da.*
Assatjar. *v. a.* Provar ò vèurer si una còsa està ò diu bé. *Ensayar.*

Assàtx. *m.* El acte de assatjar. *Ensayo.*

Asseguració. *f.* El acte y efècte de assegurar. *Aseguramiento. ant. Asseguracion.*

Asseguràd, da. *p. p.* de assegurar. *Asegurado, da.*

Asseguràdamént. *adv.* Seguramént. *Seguramente. ant. Aseguradamente.*

Assegurador, ra. *m. f.* El qui assegura.—El qui fà hò un bàrco ò sas marcadurías del seu carregamént. *Asegurador, ra.*

Assegurànsa. *f. ant.* Seguridat. *Aseguranza.*

Assegurar. *v. a.* Afirmar, donar firmesa á una còsa, preservar de ruína, posar pres, fer hò bàrco y los seus gèneros, donar per cèrt, afiansar, etc. *Asegurar.*

Asseguràt. *adv.* Cèrtamént. *Seguramente.*

Assemblànsa. *f.* El acte de assemblar. *Semejanza.*

Assemblàd, da. *p. p.* de assemblar. *Asemjado, da. ant. Asemblado, da.*

Assemblar. *v. n.* Teuir conformidat ab algú ò ab alguna còsa. *Asemejar, y ant. Asemblar.*

Assemblarse. *v. r.* Teuir relació, conformidat ab alguna còsa. *Asemejarse.*—Tàut s'assemblan còm s'atáfen. *Tanto se parecen como el huevo d la castaña.*

Assentid, da. *p. p.* de assentir. *Asentido, da.*

Assentir. *v. a.* Fer el parèr de algú, convenir ab la séua opinió. *Asentir.*

Assentista. *m.* El qui se encarrega de las provisións de un eczèrcit, hospitál, etc. *Asentista.*

Asseñalàd, da. *p. p.* de asseñalar. *Señalado, da, y ant. Aseñalado, da.*—De la mà de Déu. *De la mano de Dios.*

Asseñalàdamént. *adv.* Especialmént, expressamént. *Señaladamente, y ant. Aseñaladamente.*

Asseñalar. *v. a.* Notar, indicar, mostrar, donar á conèxer, donar hòra, dia, etc.—Atribuir, *v. g.* sòu, salari.—Fer una ferida, blaura á sa càre.—Dir alguna còsa en tèrmes espréssos, donar avis ab señas, etc. *Señalar, y ant. Aseñalar.*—Ab so dit. *Con el dedo.*

Asseñalar-se. *v. r.* Distingir-se, fèr-se célebre, etc. *Señalarse, y ant. Aseñalar-se.*

Asséo. *m.* Limpiesa, netedat. *Aseo.*

Assequible. *adj.* Lo qui se pòt consegir. *Asequible.*

Asserció. *f.* Afirmació. *Asercion.*

Asserèñàd, da. *p. p.* de asserenar. *Serenado, da, y ant. Aserenado, da.*

Asserrenar. *v. a.* Passar á sa serena. *Serenar, y ant. Aserenar.*

Assertín, iva. *adj.* Afirmatíu. *Assertivo, va.*

Assertivamént. *adv.* Ab afirmació. *Assertivamente.*

Assèrto. *m.* Asserció segòns los filosòfs. *Aserto.*

Assertòri. *adj.* V. Juramént. *Assertorio.*

Assessinàd, da. *p. p.* de assassinar. *Asesinado da.*

Assessinar. *v. a.* Matar de cás pensad, de trahició. —Trahir á un de qui se teua confiansa. *Asesinar.*

Assesinàt. *m.* Mòrt de trahició y de cás pensad. —Trahició fèta al qui confiava. *Asesinato.*

Assessino. *m.* Matador ò el qui màta de cás pensad ò de trahició. —Traydor á aquell qui confiava. *Asesino.*

Assessor. *m.* El qui judica juntamént ab jutge principal.—El qui dona consèys. *Asesor.*

Assessoria. *f.* El empléyo del assessor.—Apuntaments del assessor. *Asesoria.*

Assèurer. *v. a.* Posar dins cadira, etc. *Asentar ò sentar.*—Campàna. *Empinar.*—Dins es llit. *Incorporar en la cama.*

Assèurer-se. *v. r.* Posarse en sas àncas demunt algú llòc. *Asentarse ò sentarse.*—Dins es llit. *Incorporarse en la cama.*—Á la poltrona. *Arrellanarse.*

Asseveració. *f.* Afirmació. *Aseveracion.*

Asseveràd, da. *p. p.* de asseverar. *Aseverado, da.*

Asseveràdamént. *adv.* Ab afirmació. *Aseveradamente.*

Asseverància. *f.* Asseveració. *Aseverancia.*

Asseverar. *v. a.* Afirmar, assegurar, testificar. *Aseverar.*

Assayhonàd, da. *p. p.* de assayhonar. *Emelgado, da.*

Asseyhonar. *v. a.* Fer sayhóns: déxar un bossi de tèrra sense llaurar entre dos solcs. *Amelgar ò emelgar.*

Assí. *adv.* Aquí. *Aquí.*—Aquídessá. *A esta otra parte.*—De assí en avànt. *De aquí en adelante.*

Àssia. *f.* Una de las quàtre pàrts del mon. *Asia.*

Assiàtic, ca. *adj.* Naturál de ò pertañent á Àssia. *Asiático, ca ò asiano, na.*

Assiduamént. *adv.* Frecuètmént. *Asiduamente.*

Assiduidat. *f.* Frecuència. *Asiduidad.*

Assiduo, ua. *adj.* Continuo, frecuènt. *Asiduo, ua.*

Assiénto. *m.* Mòble, *v. g.* cadira per seurer.—Puést que se té en una junta, tribunál, etc.—Collocació qui té uua còsa demunt àltra.—Prudència, madurès.—Residència ò habitació en algú llòc. *Asiento.*—De collèt de capèllá. *Alzacuello.*—El dé derréra de cocho. *Testera.*—El de devànt. *Asiento al vidrio.*—Per llantó. *Lamparin.*

Assignàble. *adj.* Lo que se pòt assignar. *Asignable.*

Assignació. *f.* La acció de assignar. *Asignacion.*

Assignàd, da. *p. p.* de assignar. *Asignado, da.*

Assignar. *v. a.* Destinar, col·locar, señalar, indi-

car, notar. *Asignar*.

Assignatura. f. La matèria que hà de tractar un catedràtic, un lector, y que hà de explicar á los dexebles. *Asignatura*.

Assilo. m. Llòc de refugi para los delinquentes. = Llòc de seguretat de ahòut no se pòt trèurer á un. = Protecció, favor, franquessa, immunitat.

Asilo.

Assimilació. f. ant. Semblansa. *Asimilacion*.

Assimilad, da. p. p. de assimilar. *Asimilado, da.*

Assimilar. v. n. a. y r. Fer semblant ò presentar còm á semblant. *Asimilar*.

Assinteton. m. fig. ret. Fálta de conjuncions en ej discurs. *Asinteton*.

Assirio, ria. adj. El naturál ò lo pertañent á la Assiria. *Asirio, ria*.

Assistència. f. Presència. = Ajuda, favor, socorro. = Empléyo honorífic á Sevilla corresponent á Corretjidor. = Protecció, servici, ect. *Asistencia*. = Assistèncias. *f. pl.* Lo que se dona á un para viurer. *Asistencias*.

Assistént. p. a. de assistir. = Criad de un militar. = Bisbe qui ajuda á la cerimònia de consagrar á áltre bisbe. = El primer magistrat de Sevilla. = El religiós qui assisteix al seu generál para ajudarli en sas funcions. *Asistente*.

Assistenta. f. La dama de honor qui quèda en el palácio de la réyna. = Criada secular en un convent de religiosas militars. *Asistenta*.

Assistid, da. p. p. de assistir. *Asistido, da.*

Assistir. v. a. Concórrer, sér present, acompanyar, ajudar, socórrer, servir interinament, protegir, etc. *Asistir*.

Assò. Pronòm. Eso ò esto.

Assocad, da. p. p. de associar. *Apretado, da.*

Associar. v. a. Posar en aprieto. *Apretar*.

Associàble. adj. *Asociable*.

Associació. f. *Asociacion*.

Associad, da. p. p. de associar. *Asociado, da.*

Associar. v. a. Agregar, ajuntar. *Asociar*.

Associarse. v. r. Juntar á un áltre ò ab ell para fer alguna cosa. *Asociarse*.

Assolació. f. Destrucció. *Desolacion, ant.* *Asolacion*.

Assolad, da. p. p. de assolar. *Asolado, da.*

Assolador, ra. m. f. El qui assòla. *Asolador, ra.*

Assolar. v. a. Destruir, arruinar, arresar. *Asolar*.

Assolarse. v. r. Pèrder, destruirse. = Aclarirse los lieors, y sa brutó anar á nes fons. *Asolarse*.

Assoleyad, da. p. p. de assoleyar. *Asoleado, da.*

Assoleyador. m. Llòc hò para assoleyarse. *Solana y solejar*.

Assoleyar. v. a. Posar alguna cosa al sòl. *Asolear*.

Assoleyarse. v. r. Pèndrer es sòl. *Asolearse*.

Assombrad, da. p. p. de assombrar. = *adj.* Espan-

tad. *Assombrado, da.*

Assombrar. v. a. Espantar, causar admiració. = Fer ombra. *Assombrar*.

Assombrarse. v. r. Admirarse, espantar-se, quedar inmòble. *Assombrarse*.

Assombro. m. Admiració, espant. *Assombro*.

Assombrós, sa. adj. Admiràble, espantós. *Assombroso, sa*.

Assombrosament. adv. Admiràblement, espantosament. *Assombrosamente*.

Assonància. f. Consonància, el àcte de avenirse dos sòns. = Semblansa perfectà de sòns en la terminació de las paràulas. *Asonancia*.

Assonant. m. Semblansa imperfecta en la terminació de las paràulas. *Asonante*.

Assonantad, da. p. p. de assonantar. *Asonantado, da*.

Assonantar. v. a. Mesclar los poétas ab vérsos consonants vérsos assonants. *Asonantar*.

Assor. m. Àve de repissa. *Azor*.

Àssos. m. pl. Térme de jugador de pastanagas quánd cada dau pinta un nombre hu. *Ases*.

Assòt. m. Instrument ab que se assòta, y el tòc donad ab ell. = Calamidat, plàga, càstig de Déu. *Azote*. = De cotxer. *Azote ò manopla*.

Assotad, da. p. p. de assotar. *Azotado, da*.

Assotada. f. La acció de assotar, atupada. *Azotaina*.

Assotador, ra. m. f. El qui assòta. *Azotador, ra*.

Assotant. m. Aquell qui en áltre témps se assotava en la processó de dijòns ò divèndres sant. *Disciplinante*. = Penitèns qui se assòtan fòrt. *Azotados*.

Assotar. v. a. Donar assòts. *Azotar*, y en estil familiar. *Plantificar*.

Assotarse. v. r. Donarse assòts. *Azotarse*. = Menjar molt. *Atracarse*.

Assumpció y Assunció. f. Pujada de algún á dignidat ò empléyo. = La pujada de María santíssima al cèl, y la festa de aquèsta. *Asuncion*.

Assunta. f. La festa de la assunció de María. *Asuncion*. = Nòm pròpi de dòna. *Asuncion ò Maria de la Asuncion*.

Assunto. m. Matèria sobre que se compòn, se escriu y se parla. = Negòci, ocasió, subjecte. *Asunto*. = Mál de aclarir. *Madeja sin cuenda*. = De no res. *Asunto de morondonga*. = El asunto es intrincad: embuyad. *El asunto es encrespado*.

Assusèna y millor assucèna. f. pl. y la seua flòr blanca y olorosa. *Azucena*.

Assustad, da. p. p. de assustar. *Asustado, da*.

Assustar. v. a. Donar ò causar susto. *Asustar*.

Assustarse. v. r. Pèndrer susto. *Asustarse*. = El hò ò fàcil de assustarse. *Asustadizo, za*.

Àst. m. Instrument para rostir alguna còsa. *Asador.* = Àst y òlla: expressió ab que se denòta el molt de menjar quey hà, v. g. en un convite.

Arroz y gallo muerto.

Àsta. f. Palo llarg, v. g. aquells ab que duen es pàlio. *Vara.*

Astèlla. f. Bossa qui botèix de llèña quând la ôbran, ô se romp. *Astilla* ô *raja.* = Fer astèllas, fer esfòrsos per fer ô acabar una còsa. *Arajatabla.*

Astèllad, da. p. p. de astèllar. *Astillado, da* ô *rajado, da.*

Astèllar. v. a. Fer astèllas. *Astillar* ô *rajar.*

Astèllas. f. pl. las qui botexen picant pédras. *Ro-calla.*

Astèlleta, f. y astèllicó. m. Astèlla petita. *Astèlleta.* = Astèllicó aficad dins sa càrn de un. *Respingon.*

Asterisco. m. Estrèlleta axí * y servèix de nòta, ô denòta la pàusa en el cànt. *Asterisco.*

Astèt. m. Àst petit. *Broqueta.*

Astilléro. m. Llòc ahont se fàn bàrcos ô se adoban. *Astillero.*

Astorád, da. p. p. de astorarse. *Embelesado, da.*

Astorarse. v. r. Embambarse. *Embelesarse.*

Astorgá, na. adj. El ô lo de Astorga. *Astorga-no, na.*

Astráago. m. Mollura redona de capitèl ô gornisa. = Ornamént qui circuèix la boca de canó. *Astráago.*

Astrál. adj. Pertañent á los ástros. *Astral.*

Astréa. f. Nòm poètic de la Justicia. *Astrea.*

Astricció. f. Compresió de un còs, tancadura des pòros, efècte de un estringént. *Astriccion.*

Astrictiu, ua. adj. Lo qui restrèny. *Astrictivo, va.*

Astricto, ta. adj. Forsád, obligád, restrèt. *Astricto, ta.*

Astrífero, ra. adj. poètic. Estrèllad. *Astrífero, ra.*

Astringència. f. Efècte de un astringént. *Astringencia.*

Astringént. adj. ô m. Lo qui restrèny. *Astringente.*

Àstro. m. Estrèlla. *Astro.*

Astrolábi. m. Instrument de que los antígs astrònòmos se servían para fer sas sènas operacions. *Astrolabio.*

Astròleg. m. Professor de astrologia. *Astrólogo.* = Missèr, xerrador. *Abogado.*

Astrologia. f. Ciència qui trácta de los ástros y dels sèus movimènts. *Astrologia.* = Natural. La qui trácta de los efèctes naturáls, còm pluja, vents, etc. *Natural.* = Judiciària. La vana, superstitiosa y condemnada qui trácta de succèssos dependènts de la voluntat, ô de còusas ocultas. *Judiciaria.*

Astròlógic, ca. adj. Pertañent á astrologia. *Astròlógic, ca.*

Astronomia. f. Ciència qui trácta de la grandesa y movimènts dels ástros. *Astronomia.*

Astronòmic, ca. adj. Pertañent á la astronomia. *Astronómico, ca.*

Astronòmicament. adv. De un mòdo astronòmic. *Astronómicamente.*

Astròuomo. m. El professor de astronomia. *Astròuomo.*

Astucia. f. Sutilesa, cautèla, finura, traydoria. *Astucia.*

Asturiá, na. adj. De Asturias. *Asturiano, na.*

Astút, ta. adj. Traydors, sutils, fins. *Astuto, ta.*

Astutament. adv. Ab astucia. *Astutamente.*

Astutíssim, ma. sup. *Astutísimo, ma.*

AT.

Atác. m. Paper, pedás, espàrt embolicad per atacar àrmas de fòc. *Taco.* = Euvestida, assàlt. = Insulto de malaltia. *Ataque.* = Eu es véntre. *Ataño.*

Atacád, da. p. p. de atacar. *Atacado, da.*

Atacador. m. El qui atáca. = El iustrumént ab que se atáca. *Atacador.* = Per atacar barrubius. *Atacadera.*

Atacar. v. a. Apretar el atác dins la àrma. = Acometre, envestir. = Apretar á un en disputa, pretensió. *Atacar.* = Llana, v. g. dins un sàc paraque ny càpia més. *Recalcar.*

Atacarse. v. r. Menjar molt. *Atacar bien la plaza.*

Ataconád, da. p. p. de atacar. *Remendado, da.* = *Atacado, da.*

Ataconador. m. Taconer. *Zapatero de viejo.*

Ataconar. v. a. Adobar sabátas véyas. *Remendar.* = Apretar en disputas, burlar, robar. *Atacar.*

Atalayar. v. a. Registrar desde llòc àlt la campàña ô el mar. = Espiar lo que fàn ets àltres. *Atalayar.*

Atalonar. v. a. Caminar aviad. *Apeonar, talanear.*

Atanássia. f. Espècie de lletra de imprènta. *Atanasia.*

Atàñer. v. a. Agafar al qui vá devànt. *Alcanzar.* = Ser parént. *Pertenecer.* = No me atañy res. *No es mi pariente.*

Atapíd, da. p. p. de atapir. *Tupido, da.*

Atapir. v. a. Pitjar sa ròba textut, ô donar molt de menjar. *Tupir.*

Atapirse. v. r. Menjar molt. *Tupirse.*

Atarregar. v. a. Compòndre ab so martèl las serraduras. *Atarragar.*

Ateisme. m. Opinió qui néga la existència de Déu. *Ateismo.*

Ateïsta. *m.* El qui néga la existència de Déu. *Ateïsta.*

Atemorisad, *da. p. p.* de atemorisar. *Atemorizado, da.*

Atemorisar. *v. a.* Intimidar, espantar, causar temor ô terror. *Atemorizar.*

Atemorissar. *v. r.* Espantarse, acobardarse, etc. *Atemorizarse.*

Atemperació. *f.* La acció de atemperar. *Atemperacion.*

Atemperad, *da. p. p.* de atemperar. *Atemperado, da.*

Atemperant. *p. a.* El qui atempera. *Atemperante.*

Atemperar. *v. a.* Reduir una cosa á son temperament. = Dulsificar, trempar, moderar. *Atemperar.*

Atenayad, *da. p. p.* de atenayar. *Atenazado, da* ô *atenaceado, da.*

Atenayar. *v. a.* Llevar á un delinquent bossús de càrn ab unas tenayas flamatjants. *Atenazar* ô *atenacear.*

Atenció. *f.* La acció de atèndrer. = Cortesia, respect. = Cuydado per oir ô escoltar. *Atencion.*

Atèndrer. *v. a.* Escoltar, posar atenció. = Considerar, parar esmént. = Pèndrer cuidádo de alguna cosa. *Atender.*

Atenéo. *m.* Societat litterària. *Ateneo.*

Ateniense. *adj.* De Athénaas. *Ateniense.*

Atént. *p. a.* Irregular de atèndrer. = *adj.* El qui atén, pòsa atenció, qui té aplicació. = Hòmo cortès, honrós, civilisad, polític. *Atento, ta.*

Atentació. *f.* Atentat. = Proceïment còntre el orde y formas que prescriuen sas lleys. *Atencion.*

Atentad, *da. p. p.* de atentar. *Atentado, da.*

Atentadament. *adv.* Còntre el orde establí per las lleys. *Atentadamente.*

Atentament. *adv.* Ab atenció. *Atentamente.*

Atentar. *v. a.* Comètrer delict. capital. = Formar projecte còntre sas lleys. *Atentar.*

Atentatori, *ria. adj. cur.* El qui atenta ô vá còntre la autoridat de una jurisdicció. *Atentatorio, ria.*

Atentat. *m.* Empresa temerària y atrevida. = Grán delict. *Atentado.*

Atentíssim, *ma. sup.* Molt atént. *Atentísimo, ma.*

Atentíssimament. *adv. sup.* *Atentísimamente.*

Aterrad, *da. p. p.* de aterrar. = *adj.* El qui ha pres terra auant per mar. = Pròp de terra parlant de bàrcos. *Aterrado, da.*

Atèrrament. *m.* La acció de aterrar. *Aterramiento.*

Aterrar. *v. a.* Consternar, espantar, umplir de terror. *Aterrar.*

Aterrarse. *v. r.* Consternarse, etc. = Pèndrer terra los bàrcos. *Aterrarse.*

Aterrónarse. *v. r.* Fèrse terròssos llaurant. *Aterrónarse.*

Aterrorisad, *da. p. p.* de aterrorisar. *Aterrorizado, da.*

Aterrorisar. *v. a.* Causar terror. *Aterrorizar.*

Aterrorissar. *v. r.* Pèndrer terror. *Aterrorizarse.*

Atès, *sa. p. p.* de atèndrer. *Atendido, da.* = *adj.* Cortès polític, etc. *Atendido, da.* = Agraïda. *Agradecido, da* ô *reconocido, da.*

Atesad, *da. adj.* Fòrt, dur. = Robúst, animós, etc. *Tieso, sa.*

Atesorad, *da. p. p.* de atesorar, etc. *V. Atesorar, etc.*

Atestació. *f.* Deposició dels testimoniis. *Atestacion.*

Atestiguació. *f.* Declaració qui fa un testimoni devant un jutge, etc. *Atestiguacion* ô *atestiguamiento.*

Atestiguad, *da. p. p.* de atestiguar. *Atestiguado, da.*

Atestiguar. *v. a.* Declarar, depositar, fer testimoniis, afirmar alguna cosa. *Atestiguar.*

Atiad, *da. p. p.* de atiar. *Atizado, da.*

Atiador. *m.* El qui atia. = El qui se agrada de atiar. *Atizador.* = Garròt ô brujo per atiar. *Atizadero.*

Atiar. *v. a.* Acostar los tions uns als altres para que se encèngnen més. = Llevar es cremeyó de ble para que fásse mes claror. *Atizar.* = Atiar es fòc: fomentar discòrdias. *Atizar el fuego.* = Es forn. *Atizar* ô *urganear*, parlant de romanar es fòc. = Es llum: trayent un pòc es ble. *Alegar la luz* ô *despavilar.* = Posar òli al llum. *Atizar la lámpara.*

Àtic, *ca. adj.* Al mòdo del país de Atenas. = Estil pur, elegant, fi, delicad. *Ático, ca.*

Àticament. *adv.* Á mòdo de los atenienses. *Áticamente.*

Aticisme. *m.* El llengatge de los atenienses qui éra el millor de la Grècia. *Aticismo.*

Atincar. *m.* Goma para saldar el òr. *Atincar.*

Ationar. *v. a.* Atiar. *Atizar.*

Atipar. *v. a.* Pitjar una cosa. *Recalcar.*

Atiparse. *v. r.* Menjar molt. *Atestarse, atiborrarse.*

Atlante. *m.* El qui du tot es pes de un govèrn. = Estátua de hòmo qui serveix de columna. *Atlante.*

Atlàntic, *ca. adj.* Se diu de una part de mar qui banya una part de sas còstas de Àfrica. = També se diu de la escultura qui té atlantes. *Atlántico, ca.*

Atlas. *m.* Recollecció de mapas. = Nòm de la primera vertebra des còll. *Atlas.*

Atlèta. *m.* El qui pelcava en los jòcs solèmnes de

la antiga G: êcia. = Fôrt, robúst, déstre en los exercicis del còs. = El màrtir. *Atleta*.

Atlètic, ca. *adj.* Pertañéut á atlèta. *Atlético, ca.*

Atmósfera. *f.* La màssa del aïre que circuëix la tèrra, y ahónt se forman los météoros. *Atmósfera*.

Atmosfèric, ca. *adj.* Pertañéut á la atmósfera. *Atmosférico, ca.*

Atolondràl, da. *p. p.* de atolondrar. = *Adj.* Precipitad, perturbad, aturdid. *Atolondrado, da.*

Atolondramént. *m.* Perturbació. *Atolondramiento.*

Atolondrar. *v. a.* Aturdir, perturbar. *Atolondrar.*

Atolondrarse. *v. r.* Aturdirse, etc. *Atolondrarse.* = Per càusa de tiòs. *Atronarse.*

Atomista. *m.* El qui seguëix el sistéma de los átomos. *Atomista.*

Atomístic, ca. *adj. ant.* Pertañéut als átomos. *Atomístico, ca.*

Àtomo. *m.* Còs que se mira còm indivisible per la séua petitès. = Còsa ab escés petita. = Aquella polseta que se veu volar en los ràjos del sól. *Átomo.*

Atònit, ita. *adj.* Aturdid, espantad, pasmad. *Atònito, ita.*

Atorgàl, da. *p. p.* de atorgar. *Otorgado, da.*

Atorgar. *v. a.* Confessar. *Otorgar.*

Atormentàl, da. *p. p.* de atormentar. *Atormentado, da.*

Atormentar. *v. a.* Afligir en el còs y en la ànima. *Atormentar.*

Atormentarse. *v. r.* Afligirse. *Atormentarse.*

Àtrahís. *f.* Malaltia: cólera negra. *Atrabilis.*

Atracàd, da. *p. p.* de atracar. *Atracado, da.* = *Arrimado, da.*

Atracador. *m.* El llòc ahónt un bàrco pòt pendre tèrra. *Atracadero.*

Atracar. *v. a.* Acostar los bàrcos á tèrra. *Atracar.*

Atracarse. *v. r.* Acostarse, etc. *Atracarse.* = Arrambarse los hòmos uns als àltres, ò v. g. á sa parèt. *Arrimarse.*

Atracció. *f.* La virtút de atrèurer. *Atraccion.*

Atractis. *f.* La facultat de atrèurer. *Atractiz.*

Atractiu, va. *adj.* Lo qui atrèu ò té virtút para atrèurer. *Atractivo, va.*

Atractiu. *m.* Gràcia en so parlar, en el trácto, en sa càre qui atrèu. *Atractivo.*

Atrapàd, da. *p. p.* de atrapar. *Atrapado, da.*

Atrapar. *v. a.* Agafar al qui fuig, ò trobar. *Atrapar, ò hallar.*

Atràs. *m.* Tardànsa, detenció. *Atraso.*

Atràs. *adv.* Enrèra. *Atras.*

Atrassàd, da. *p. p.* de atrassar. *Atrasado, da.*

Atrassar. *v. a.* Fer tornar arrèra, v. g. sa busca de reïlòtge. *Atrasar.*

Atrassarse. *v. r.* Quedar derrèra en estudi, etc. *Atrasarse.*

Atràssos. *m. pl.* Deutes véys. *Atrasos.*

Atravessàd, y atravessar. *V.* Travessàd, Entreve-sàd.

Atravessar. *V.* Travessar, y entreve-sar.

Atravíd, da. *adj.* Arroçad, insolént, resòlt, valeros. *Atrevido, da.*

Atravidamént. *adv.* Ab atravimént. *Atrevidamente.*

Atravidèt, ta. *adj.* Un pòc atravíds. *Atrevidillo, illa.*

Atravidíssim, ma. *sup.* *Atrevidísimo, ma.*

Atravimént. *m.* Agosaramént, insolència. *Atrevimiento.*

Atravirse. *v. r.* Arrocar-se, determinarse, investir, etc. *Atreverse.*

Atrayént. *p. a.* de atrèurer. *Atrayente.*

Atresoràl, da. *p. p.* de atresorar. *Atesorado, da.*

Atresorar. *v. a.* Aplegar riquesa. *Atesorar.*

Atrèurer. *v. a.* Dur á sí còm el imán al fèrro. = Inclinar á la séua voluntat ò parer á algú. *Atruer.*

Atrèt, ta. *p. p.* Irregular de atrèurer. *Atrato, da.*

Atrevíd, etc. *V.* Atravíd, etc.

Atribució. *f.* La acció de atribuir. *Atribucion.*

Atribuíd, da. *p. p.* de atribuir. *Atribuido, da.*

Atribuir. *v. a.* Donar, aplicar, v. g. la culpa á un, imputar. *Atribuir.*

Atribuirse. *v. r.* Aplicarse á sí matéix alguna còsa. *Atribuirse.*

Atribulació. *f.* Aflició, péna. *Tribulacion, y ant.* *Atribulacion.*

Atribulàd, da. *p. p.* de atribularse. *Atribulado, da.*

Atribularse. *v. r.* Afligirse, tenir péna. *Atribularse.*

Atribút. *m.* Lo qui es pròpi y peculiar de cada subjécte. = Insignia de las figuras y pinturas, còm la olivèra, el llorer, etc. *Atributo.*

Atrició. *f.* Dolor imperfèt de haver ofès á Déu. *Atricion.*

Atrinxeràd, da. *p. p.* de atrinxerar. *Atrincherado, da.*

Atrincheramént. *m.* Trinxèra: el àcte de atrinxerarse. *Atrincheramiento.*

Atrinxerar. *v. a.* Fer trinxèras. *Atrincherar.*

Atrinxerarse. *v. r.* Posarse á cubèrt en las trin-xèras. *Atrincherarse.*

Àtrio. *m.* Plasseta devànt iglesia, palàcios y àltres edificis. *Atrio.*

Atrít, ta. *adj.* El qui té atrició. *Atrito, ta.*

Atrocidàt. *f.* Crueldàt grán. = Escés, v. g. en so menjar. *Atroci-dad.* = Es una atrocidat lo que

menja. *Es una atrocidad lo que come.*
Atrofia. f. Fluxedât del còs ò de alguu mèmbe.
Atrofia.
Atropèllad, da. p. p. de atropèllar. *=adj.* El qui òbra ò pârla ab precipitació. *Atropellado, da.*
Atropèlladament. adv. Ab precipitació. *Atropelladamente.*
Atropèllador, ra. m. f. El qui atropèlla. *Atropellador, ra.*
Atropèllament. m. El âcte de atropèllar. *Atropellamiento.*
Atropèllar. v. a. Passar per demúnt á un. *=Fer fer via. =No tenir mirament ni atenció á res. =Injuriar ab paráulas gruxâdas y descortesas. Atropèllar. =Mâssa el qui fâ feyna. Aperrear ò baquetear.*
Atropèllarse. v. r. Precipitarse, obrar ò parlar aviât. *Atropèllarse. =Mâssa en sa feyna. Ape-rrarse.*
Átropos. f. Una de las pârcas y la qui tâya es fil de la vida. *Átropos.*
Atròs. adj. Enorme, grâve, cruêl, inhumâ. *Atroz.*
Atrosíssim, ma. sup. *Atrosísimo, ma.*
Atrosíssimament. adv. Ab molta atrocidât. *Atrosísimamente.*
Atrosment. adv. Ab atrocidât. *Atrozmente.*
Atrossâd, da. p. p. de atrossar. *Enfaldado, da ò sofaldado, da. =Sobarcado. da.*
Atrossar. v. a. Travar es vestít á sa cinta. *Enfaldar ò sofaldar. =Bâix de sa xêlla. Sobarcar.*
Atrossarse. v. r. Travar-se es vestít á sa cinta. *Enfaldarse ò sofaldarse. =Posarlosê bâix de sa xêlla. Sobarcarse.*
Atucia. f. Térme químic. *Atucia.*
Atupâd, da. p. p. de atupar. *Azotado, da.*
Atupâda. f. El âcte y efêcte de atupar. *Azotina. =Donar una atupâda. Dar una felpa, soba ò tunda, zurra ò azotina.*
Atupar. v. a. Donar tôcs, bastonâdas, còps, etc. *Azotar ò zurrar, y en estil familiar plantificar.*
Atuparse. v. a. Donarse còps, etc. *Azotarse. =Menjar molt. Atracarse ò atiborarse.*
Aturâd, da. p. p. de aturar. *Parado, da ò detenido, da. =Condenado, da.*
Aturâd, da. adj. De pôcas mâias. *Atacado, da. =El qui no sâb respòndre. Despachurrado, da.*
Aturâda. f. Detenció. *Detencion, parada, y ant. aturada.*
Aturar. v. a. Fer que no se mûga alguna còsa. *Detener, parar. =Una dressêra, camí, passêt. Condenar un atajo, camino, pasadizo. Sa veu. Embargar la voz.*
Aturarse. v. r. Déxarse de mûurer. *Detenerse ò pararse. =Aturèt: segona persona del impéra-*

tíu de aturarse. *Detente, párate ò alto ahí. =Aturarse alguna còsa para sí. Detenerla. =En futesas ò en friolêras. Coger las musarañas. =Es moli per mâssa âygo. Reboñar. =De plêurer. Escampar. =Eu sec el cavâll qui corre. Parar de tenazon. =Sa veu. Embargarse.*
Aturây. m. Quietât. *Sosiego. =No tenir aturây. No tener sosiego ò bullirse.*
Aturdíd, da. p. p. de aturdir. *Aturdido, da.*
Aturdíd, da. adj. Espantâd, admirâd. *Aturrido, da.*
Aturridor, ra. m. f. El qui aturdêix. *Aturridor, ra.*
Aturdimént. m. Impressió causâda per lo qui aturdêix. *=Espânt, sorpresa. =Fâlta de actividât para obrar. Aturdimiento.*
Aturdir. v. a. Causar alguna impressió en es cervèl qui perturba en alguna manêra la funció de los sentíts. *=Consternar, pasmar. =Desconcertar. Aturdir.*
Aturdirse. v. r. Espantarse, pasmar-se, etc. *Aturdirse.*
Atutia. f. Unzénnt hò per ets nys. *Atutia.*
Átxa. f. Ciri gruxâd, llârg y de quâtre blêns á ve-gâdas. *Hacha. =De un ble. Ambleo. =De vent, átxa de espârt empegâd. Hacha de viento ò hachon.*
Atxacâd, da. p. p. de atxacar. *Achacado, da.*
Atxacar. v. a. Atribuir, imputar alguna còsa á âltri. *Achacar.*
Atxacós, sa. adj. Convelessént, malaltís. *Achaco-so, sa.*
Atxacosament. adv. Ab pôca salut. *Achacosamente.*
Atxacosíssim, ma. sup. *Achacosísimo, ma.*
Atxâque. m. Malaltía habituâl. *=Vici ordinâri de quâlque persona. Achaque.*
Atxeta. f. Átxa petita. *Hacheta y hachuela.*

AU.

Áuba. f. Sa primêra claror que se descnhrêix ântes de surtir es sòl. *Alba y aurora. =Poll âbre. Alamo blanco ò pobo. Trencar áuba. Rayar, reir, despuntar ò romper el alba ò la aurora. =Á s'áuba. adv.* Al témps de élla. *Al alba.*
Aubar. adj. V. Magràua. *Albar.*
Aubâlló. m. Siquia fêta apòsta per trêurer s'âygo de alguu llòc, y devâll têrra. *Zanca. =De ahònt surt âygo naturâlmént, y havènt plogúid molt. Ojo.*
Aubarâ. m. Billêt qui fâ fe. *Albaran.*
Aubârdâ. f. Silló per colcar dônas ò nins. *Sillon.*
Aubardâ. m. Espêcie de sêlla para las bistias de càrrega. *Albarda. =Hòmo tonto. Jumento. =Po-sar s'aubardâ. Poner ò echar el albarda, albar-*

dar ò *enalbardar*. = Aubardá sobre aubardá. Se diu de un vestít mál posad, ò de un hòmo qui repetèix sense necesidat ni motiu una matèxa còsa. *Albarda sobre albarda*. = Merèxer un aubardá: sèr molt nècio. *Merecer una albarda*.
Aubardaner. m. El qui fà ò ven aubardáns. *Albardero*.
Aubardanèt. m. Aubardá petít. *Albardilla*.
Aubarcòc. m. El fruit del aubarcoquer. *Albaricoque*. = Hòmo burro. *Camueso* ò *naranjo*.
Aubarcoquer. m. El ábre qui fà aubarcòcs, fruyta molt coneguda. *Albaricoquero* ò *albaricoque*.
Aubarginia. f. pl. y fruyt conegud. *Berengena*. = Blànca y semblant á un òu. *Berengin*.
Auberginias. f. pl. Terréno ò paráda sembráts de auberginias. *Berengenal*.
Aubarginiéra. f. V. *Aubarginia* per sa plánta. *Berengena*.
Aubláda. f. Péix. *Radaballo*. = Desgràcia, fracás, etc. *Pildora*.
Aublèya. f. Fuya molt prima fèta de farina y áygo, y cuyta al foc, y si es per clòurer cártas sy mescla un pòc de color, y ordinàriament verméy. *Oblea*.
Aubó. m. Còsa coneguda. *Tallo de gamon*.
Auburnia ò *amburnia. f.* Aufabieta. *Albornia*.
Auca. f. Jòc. *Auca*.
Aucél. m. Nòm dels animals vestíds de plomas, majorment los de cásta menuda, còm gorrió, passerell, etc. *Pájaro*. = Hòmo astút, balitre, etc. *Pájaro*. = Bòn aucell. *Buen pájaro*. = De beguda: molt traydor. *Buen pájaro*. = ¡Quin aucell! ¡Qué pájaro! = S'aucel es fuyt: el hòmo que cercávan. *Voló golondrino*.
Aucelláda. f. multitud de aucells. *Pajareria*.
Aucellèt. m. Aucell petít. *Pajarillo, ito.* = Qui já está per fugir des niu. *Volanton*.
Aucellòt. m. Aucell gròs. = Hòmo traydoròt. *Pajarote*.
Audàcia. f. Atrevimént. *Audacia*.
Audás. adj. Atrevíd, da, temerári, ria, *Audas*, *Andassissim*, ma. *sup.* *Audassísimo*, ma.
Audiència. f. Atenció que se dona á los qui parlan. = Permis de parlar á algú. = El llòc destinad para donar audiència. = Nòm de divèrsos tribunals para la administració de justícia. = La junta de los jutges, y el llòc ahónt se juntan y ahónt se pledetja. *Audiencia*. = Donar audiència: permetre un que se li parl. *Dar audiencia*. = Noy há audiència: no se admèt. *No hay audiencia*. = Dia de audiència: en qui se dona audiència ò está ubèrt el tribunál. *Dia de audiencia*.
Auditor. m. Jutge qui conèix las càusas. *Auditor*. = Auditor de guerra: el qui conèix en primera

instància las càusas de los militars. *Auditor de guerra*. = Auditor de marina: El qui conèix las càusas dels mariners. *Auditor de marina*. = Auditor de la nuuciatura: el assessor del Nuncio apostòlic qui conèix las càusas en segona instància de los elesiàstics. *Auditor de la nunciatura*. = Auditor de la ròta: cada un de los dotze jutges elesiàstics qui componen el tribunál suprèmo de la ròta en Roma. *Auditor de rota* ò *de la rota*.
Auditòri. m. Concúrs de oyénts. *Auditorio*.
Aufàbega. f. pl. Olorosa. *Albahaca* ò *alsibega*.
Aufabaguéra. f. Lo matéix que aufàbega. V.
Aufàbia. f. Còsa coneguda. *Tinaja*.
Aufabieta. f. Aufàbia petita. *Tinajilla, uela*.
Aufàus. m. Hérba bastant coneguda y qui servèix de pást al bestiar. *Alfalfa, alfalce* ò *alfalse*.
Aufegád, da. p. p. de aufegar. = *adj.* Fálto de respiració, estrèt, oprimíd, carregád de feynas ò cuydàdos. *Ahogado, da*.
Aufegador, ra. m. f. El qui aufega. *Ahogador, ra*.
Aufegar. v. a. Impedir la respiració. = *Apagar*. = Oprimir, causar, matar. *Ahogar*. = Algún dolite: taparlo. *Echarle tierra*.
Aufegarse. v. r. Morir per falta de respiració. = Oprimirse per màssa gènt, per màssa calor. = Morirse los sembráts per màssa áygo ò màssa hérba. = *Apagarse* es lòc per privació de áyre. *Ahogarse*.
Aufegó. m. Fálta de respiració. = Mál de asma. *Ahogulo*.
Auflánja. f. Espàsa curta, àmpla, tòrta y de un sòj táy. *Alfange*.
Auflanjàda. f. Tòc de auflánja. *Alfanjazo*.
Auflanjóta. f. Auflánja gròssa. *Alfanjazo*.
Auge. m. Elevació á dignidat ò fortuna. = El punt en que un planèt se tròba més distànt de la tèrra. *Auge*.
Augur. m. El qui obsèrva es cànt y vòl de las àves per trèurer prediccions ò anunciar lo futur. *Augur*.
Auguració. f. Prouèstic per el cànt, vòl y mòdo de menjar las àves. *Auguracion*.
Augurád, da. p. p. de augurar. *Augurado, da* ò *agorado, da*.
Augurar. v. a. Anunciar per el cànt, vòl, etc. de las àves lo que há de venir. *Agorar, y ant.* *augurar*.
Auguréra. f. La qui pretén endevinar per el cànt, etc. de las àves lo que ha de succeir. *Agorera, y ant.* *augurera*.
Augúst, ta. adj. Grán, respectàble, digne de veneració. *Augusto, ta*.
Augustá, na. adj. El naturál ò lo pertañent á la ciutat de Ausbúrg. *Augustano, na*.

Angustíssim, *ma. sup. Augustísimo, ma.*

Anjúb. *m.* Cistèrna de vòlta y llàrga y no redona. *Algibe.*

Àulic, *ca. adj.* Palaciégo, *ga. Aulico, ca.*

Aumadráva. *f.* El llòc ahònt se pescan sas toñinas, y los armèys ab que se pescan. *Almadrava y atunara.*

Aumânco. *adv.* Per lo ménos. *Alménos.*

Aumângra. *f.* Tèrra vermeiya. *Almagre.* = La que usau los fusters para tirar línéyas demunt fusta. *Rúbrica fabril.* = Pintar de aumângra. *Almagrar.*

Aumént. *m.* Crescudá, estensió, multiplicació de una còsa. *Aumento.*

Aumentáble. *adj.* Lo que se pòt aumentar. *Aumentable.*

Aumentació. *f. fig. ret. Aumentacion.*

Aumentád, *da. p. p.* de aumentar. *Aumentado, da.*

Aumentador, *ra. m. f.* El qui auménta. *Aumentador, ra.*

Aumentar. *v. a.* Fer major ò més gròssa una còsa, ponderarla, multiplicarla. *Aumentar.*

Aumentarse. *v. r.* Créxer, férse més gròssa ò major una còsa. *Aumentarse.*

Aumentatíu, *va. adj.* Lo qui auménta la significació del nòm primitiu segóns los gramàtics. *Aumentativo, va.*

Aumêsc. *m.* Sâng apresa y de un olor molt fòrt que té junt al llombrígol un animál de las Indias. *Almiscle.*

Aúu. *adv.* Encàre. *Aun.*

Auudá, *da. p. p.* de auunar. *Aunado, da.*

Aunar. *v. a.* Ajuantar, reunir, associar. *Aunar.*

Aunarse. *v. r.* Ajuuntarse, associarse. *Aunarse.*

Aura. *f.* Vént segóns los poétas, sutil, apacible. *Aura.* = Aura popular: ven pública, aprovació generál. *Aura popular.*

Áureo, *rea. adj.* Lo qui es de òr ò daurád. *Áureo, rea.*

Aureo. *m.* Antiga moneda de òr del tèmps de san Fèrnánd. *Áureo.* = Aureo número, período de 19 ànys, al càb del qual el sòl y la lluna tornau càsi càsi al punt ahònt se trobávan ántes pròp de 19 ànys. *Áureo número.*

Aurèolà. *f.* La coròna de ràyos que duen los sànts, exó es las séuas figuras. = Recompèusa particular que Déu concedèix á càda béneventurát. = *pl.* Espècie de mirahajá. *Aurèola.*

Aurícula. *f.* Ala des còr. *Aurícula.*

Auricular. *adj.* Lo pertañent á la oreya. *Auricular.* = Testimòni, confessió auricular. *Testigo, confesion auricular.* = Dit auricular: el dit petít de sa mà: perque ab éll se sòl escurar sas oreyas. *Dedo auricular.*

Aurífero, *ra. adj.* Lo qui pòrta òr segóns los naturalistas y poétas. *Aurífero, ra.*

Aurora. *f.* V. Auba. *Aurora.*

Ausència. *f.* El àcte y etècte de estar ausént. *Ausencia.*

Ausént. *adj. y m. f.* No presént. *Ausente.*

Ausentád, *da. p. p.* de ausentarse. *Ausentado, da.*

Ausentarse. *v. r.* Déxar quálsevòl llòc, alluñarse. *Ausentarse.*

Aussili. *m.* Ajuda, ampàro, protecció. *Ausilio.*

Aussiliád, *da. p. p.* de aussiliar. *Aussiliado, da.*

Aussiliador, *ra. m. f.* El qui aussilia. *Aussiliador, ra.*

Aussiliánt. *p. a. y adj.* El qui ò lo qui aussilia. *Aussiliante.*

Aussiliar. *adj.* Lo qui aussilia. *Aussiliar.*

Aussiliar. *v. a.* Ayudar, amparar, proteger. *Aussiliar.*

Aussiliatòri, *ria. adj.* Lo qui aussilia. *Aussiliatorio, ria.*

Aussiliatòria. *f.* Despàtx de tribunál superior paraque se obeyescan las ordes de tribunál inferior. *Aussiliatoria.*

Auster, *ra. adj.* Mortificád, retirád, rigurós, severo. *Austero, ra.*

Ansteridát. *f.* Rigor, severidát. = Mortificació de los sentits y de la ànima. = Caiddát de lo qui es auster. *Austeridad.*

Austeríssim, *ma. sup. Austerísimo, ma.*

Austrál. *adj.* Pertañent al mitjörn. *Austral.*

Austriaco, *ca. adj.* El natural de ò lo pertañent á Àustria província de Alemània. *Austriaco, ca.*

Áustro. *m.* Vént de mitjörn. *Austro.*

Autèntic. *m.* Originál, còpia certificáda y legalisáda. = Certificát de la veritat y identidát de una reliquia ò de un miràcle. *Auténtico, ca.*

Autèntica. *f.* Nòm de cèrtas colleccions de las llèys romànas fètas per orde de Justiniano. *Auténtica.*

Autenticació. *f.* La acció de autenticar. *Autenticacion.*

Autenticád, *da. p. p.* de autenticar. *Autenticado, da.*

Autènticament. *adj.* Ab autenticació. *Auténticamente.*

Autenticar. *v. a. cur.* Autorisar juridicament, legalisar, posar el sèllo públic á un àctb. *Autenticar.*

Autenticidát. *f.* Calidát qui autorisa una còsa. *Autenticidad.*

Áuto. *m.* Decrèt judiciál. *Auto.* = Anto acordád: decrèt fèt per un tribunál á unanimidát de vòts.

Auto acordado. = Auto de fe: sentència de la inquisició eczecatáda en públic. *Auto de fe.* =

Áuto de tunda: sentència de jutge qui màna mol-

tas còsas ab una vegada. *Auto de tunda.*—Auto interlocutori: sentència qui màna una instrucció anterior para arribar á la sentència definitiva. *Auto interlocutorio.*—Auto sacramental: dràma en que se introduexen personas allegòriques. *Auto sacramental.*—Auto ó carta de llécs. Providència de tribunal superior prohibint á un jutge el conexement de causa qui no li pertany. *Auto ó carta de legos.*

Autocéfalo. m. Bisbe grég qui no estava subjécte á la jurisdicció del patriarca. *Autocéfalo.*

Autocràcia. f. Góvern despòtic. *Autocracia.*

Autógrafo, fa. *adj.* Escríu de sa pròpia mà del autor. — Óbra original. *Autógrafo,* fa.

Autonomia. f. Llibertat de governarse per sas seües pròpies lléys. *Autonomia.*

Autómata ó autómata. m. Màquina qui té en sí los principis de son moviment. *Autómata,* fa.

Autónomo. ma. *adj.* El qui se govèrna per sas seües pròpies lléys. *Autónomo,* ma.

Autopsia. f. Ceremònia la més augusta de los antics mistèris per la qual los iniciats se gloriàvan de sèr admesos á contemplar la divinitat. *Autopsia.*

Autor. m. Inventor, aquell qui es la primera causa, el principi de alguna cosa, qui la trôba ó qui la inventa.—El qui compôu un libre.—Director de un teàtro. *Autor.*

Autorèt. m. Autor pòst qui escriu pòc. *Autorcillo.*—El qui escriu molt; però malament. *Autorzuelo.*

Autoria. f. El càrreg del director de teàtro. *Autoria.*

Autoridat. f. Consideració, poder, superioridat, crèdit.—Mando, magestat, grandesa.—Tèsto de autor ó escríu que se cita para apoyar lo que se diu.—Fàma, reputació.—Dret, facultat. *Autoridad.*

Autorisàble. *adj.* Lo qui se pòt autorisar. *Autorizable.*

Autorisació. f. El acte de autorisar. *Autorizacion.*

Autorisad, da. *p. p.* de autorisar. *Autorizado,* da.

Autorisad, da. *adj.* El qui té autoridat, representació respectàble, recomendàble.—Revestid de poders y facultats para representar á un àltre. *Autorizado,* da.

Autorisador. m. El qui autorisa. *Autorizador.*

Autorisant. *p. a.* de autorisar. *Autorizante.*

Autorisar. *v. a.* Donar autoridat, facultat; revestir de poders.—Autenticar, legalisar, confirmar, calificar, aprovar.—Eusalsar. *Autorizar.*

Autoritativament. *adv.* Ab autoridat. *Autoritativamente.*

Autumnal. *adj.* Pertanyent al otoño. *Autumnal.*

Auveya. ant. ovèlla. *f.* Animal lèu conegud. *Oveja.*—De bassiva: la qui no há parid aquest any. *Vacia ó horra.*—De esplot. *Parida.*—Fer càbra y auveya: fer sas duas parts lônas. *Comer d dos carrillos.*

AV.

Avall. *adv.* Abaix. *Abajo.*—Interjecció per fersèn anar á algú. *Jaue ó oxte.*—Per avall: per també fersèn anar. *Jaue ó oxte.*—Per avall: per baix. *Por bajo ó por abajo.*

Avalorad, da. *p. p.* de avalorar. *Avalorado,* da.

Avalorar. *v. a.* Estimar una còsa posantli preu.

—Animar, eczhortar.—Pujar es preu. *Avalorar.*

Avaluació. f. El acte y efecte de avaluar. *Avaluacion.*

Avaluad, da. *p. p.* de avaluar. *Avaluado,* da.

Avaluar. *v. a.* Estimar una còsa, reduirla á un preu determinad. *Avaluar.*

Avambrás. m. Péssa del vestit antig de fòrt qui cubrí el brás desde el colço fins á sa mà. *Avambrazo.*

Avamarse. *v. a.* Gloriar-se. *Jaclarse.*—De còsa mà'a. *Hicer gala del sambenito.*

Avansad, da. *p. p.* de avançar. *Avanzado,* da.

Avansada. f. Centinèlla, trôpa, partida. *Avanzada.*

Avansar. *v. a.* Caminar avânt. *Avanzar.*

Avâso. m. Còmputo de entradas y surtidas en el comèrs. *Avâso.*

Avânt. *adv.* Adelante.—De aquí en avânt. *De aquí en adelante.*—De vuy avânt. *De hoy en adelante.*—Més avânt. *Mas adelante.*—Passar avânt y passar més avânt. *Pasar adelante ó mas adelante.*

Avârantment. *adv.* Ab avaricia. *Avaramente.*

Avaricia. f. Apetit desordenad de riquesas. *Avaricia.*

Avariciós, sa. *adj.* Avâro, ra. *Avaricioso,* sa.

Avariciatament. *adv.* Ab avaricia. *Avarientamente.*

Avarientíssim, ma. *sup.* Molt avariéuto. *Avarientísimo,* ma.

Avariéuto, ta. *adj.* El qui té avaricia; però no tanta còm lo avâro. *Avariento.*

Avaríssim, ma. *sup.* De avâro. *Avarisimo,* ma.

Avâro, ra. *adj.* El qui té una avaricia desordenada. — Usurer. *Avaro,* ra.

Avassallad, da. *p. p.* de avassallar. *Avasallado,* da.

Avassallar. *v. a.* Subjectar, sometre, posar baix de son domini, baix de son poder. *Avasallar.*

Avassallarse. *v. r.* Fèrse vassall. *Avasallarse.*

Ave. f. Animal de dos pès, ab alas, y cubèrt de plomas. *Ave.*—Sautvâge. *Brava ó silvestre.*

- De cuéra: la qui té es héc semblánt á una cuéra. *De cuchar ó de cuchara.* —De páso: la qui muda de clima. *De paso.* —Nocturna: La qui vá de nit y no de dia. *Ave nocturna.* —De pèu plá còm la ôca. *De pata llana.* —De rapiña: La qui se alimentá de càrn. *De rapina.* —Qui du mál ombra, axò es mál señal, còm sàl-samént se creu. *Ave agorega.*
- Àve-Maria.** *f.* Salutació. —El grà de rosàri. *Ave-Maria.* —La de mitx dia. *Plegaria.* —La de pòst es sòl. *Ave-Maria ó las oraciones.* —**À** àve-Maria. *adv.* Hòra bàxa de tot ó al tocar àve-Maria. *Al ave-Maria.* —Dins un àve-Maria: en un instant. *En una ave-Maria.*
- Avènc.** *f.* Profundidat. *Sima.* —Llòc ahònt se en-và la àygo, v. g. la de escurar, la quey há en molts entradas, de càsa. *Sumidero.*
- Avengú,** *da.* *p. p.* de avenirse. *Avenido, da.* —Pòcs y mál avengúds. *Pocos y mal avenidos.* —Bé ó mál avangúds. *Bien ó mal avenidos.*
- Avenir-la.** *v. a.* Acertar ó endevinar una còsa. *Dar en la tecla ó en el chiste.* —*Acertar.*
- Avenir-se.** *v. r.* Congeniar ab àltre. —Estar de intelligència ó de acúerdo. —Sèr del matéix parer. *Avenir-se.* —Que s'en avéngan: expressió de indiferència. *Allá se las avengan.* —Axò no s'ò avá ab àillò. *No viene el son con las castañetas.*
- Avèns.** *m.* El àcte de avensar. *Ahorro.* —*Alcance.*
- Avensàl,** *da.* *p. p.* de avensar. *Ahorrado, da.* —*Alcanzado, da.*
- Avensar.** *v. a.* Estoviar. *Ahorrar.* —Tenir pagád demés ó no haver pagád del tot á un. *Alcanzar.*
- Aventatjàd,** *da.* *p. p.* de aventatjar. *Aventajado, da.*
- Aventatjar.** *v. a.* Preferir, anteposar. *Aventajar.*
- Aventatjar-se.** *v. r.* Escedir á àltre. *Aventajarse.*
- Aventura.** *f.* Sucoés estrahordinàri, casualidat, contingència. —Dret que tenian los señors en los sèus señorios. *Aventura.*
- Aventuràd,** *da.* *p. p.* de aventurar. *Aventurado, da.*
- Aventurar.** *v. a.* Esposar á perill. *Aventurar.*
- Aventurarse.** *v. r.* Posarse á perill. *Aventurarse.*
- Aventurer.** *m.* El cavàller audànte, v. g. don Qui-cote. *Aventurero.*
- Avería.** *f.* Càrn de tocino fèta botifàrra, camayòt, etc. *Chacina.* —Botifàrra, camayòt, etc. en comú. *Embuchado.* —Dàñy. *Averia.*
- Avergoñíd,** *da.* *p. p.* de avergoñir. —*adj.* Empagúds. *Avergonzado, da.*
- Avergoñir.** *v. a.* Fer empagair, fer vergofia. *Avergonzar.*
- Avergoñir-se.** *v. r.* Empagairse, tenir vergofia. *Avergonzarse.*
- Averiguàble.** *adj.* Lo que se pòt averiguar. *Averiguable.*
- Averiguació.** *f.* El àcte y èfècte de averiguar. *Averiguacion.*
- Averiguàd,** *da.* *p. p.* de averiguar. *Averiguado, da.*
- Averiguador,** *ra.* *m. f.* El qui averigua. *Averiguador, ra.*
- Averignar.** *v. a.* Inquirir, eczaminar, cercar, descubrir, trobar. *Averignar.* —Queu avariag el diàble: dexar una còsa per no poderla averiguar. *Averigüelo Vargas.*
- Averiguarse.** *v. r.* Convenirse. *Averiguarse.*
- Avérno.** *m.* El infèrn. *Averno.*
- Averrida.** *p. p.* de averrir. *Cubierta.*
- Averrir.** *v. a.* Tenir àcte el vèrro ab trutja. *Cubrir.*
- Averrir-se la trutja.** *Estar en celo, caliente ó sàlida.*
- Aversió.** *f.* Disgúst, antipatía, repugnància. —Òdi, enemistat. *Aversion.*
- Avès.** *m.* Costúm. *Avezadura.*
- Avesàd,** *da.* *p. p.* de avesar. *Avesado, da.*
- Avesar.** *v. a.* Acostumar. *Avezar.*
- Avesarse.** *v. r.* Avezarse.
- Avesindàd,** *da.* *p. p.* de avesindar. *Avecindado, da.*
- Avesindar.** *v. a.* Admetre per vesí á algú. *Avecindar.*
- Avesindarse.** *v. r.* Fèrse vesí algú. *Avecindarse.*
- Avesos.** *m. pl.* Trástos, provisions. *Avios.* —De càsa. *Ajuar.* —De cuyna: el conjunt de aràm. *Bateria de cocina.*
- Àvi,** *via.* *m. f.* El pàre y la màre de sos pàres. *Abuelo, la.* —Patèrnos: el pàre y la màre de son pàre. *Patèrnos.* —Matèrnos: el pàre y la màre de sa màre. *Matèrnos.*
- Aviàd,** *da.* *p. p.* de aviar. *Aviado, da.*
- Aviar.** *v. a.* Preparar sas còsas. *Aviar.*
- Aviàt,** *adv.* De prèssa. *De prisa ó prisa.*
- Avinént** *adv.* Pròp. *A mano.*
- Avinentesa.** *f.* Ocasíó. *Oportunidad, coyuntura.*
- Avirà.** *m.* El conjunt de galinas, endiòts, etc. *Aves de corral.*
- Avís.** *m.* Noticia, advertència, consèy. *Aviso.* —Estar sobre el avís: alèrta. *Estar sobre aviso.*
- Avisàd,** *da.* *p. p.* de avisar. *Avisado, da.*
- Avisador,** *ra.* *adj.* El qui avisa. *Avisador, ra.* —El manélla de grèmi. *Avisador ó munidor.*
- Avisar.** *v. a.* Donar noticia, advertència, consèy. *Avisar.*
- Avistar.** *v. a.* Arribar en la vista. *Avistar.*
- Avistarse.** *v. r.* Vèurerse un ab àltre. *Avistarse.*
- Avivàd,** *da.* *p. p.* de avivar. *Avivado, da.*
- Avivàdamént.** *adv.* Vivamént. *Avivadamente.*

Avivador, ra. *m. f.* El qui aviva. *Avivador*, ra.
Avivar. *v. a.* Animar, escitar. *Avivar*.
Avivarse. *v. r.* Animarse, pendre ânimo. *Avivarse*.
Ávo. Espresió que se afitx al denominador dels quebráts. *Ávo*.
Avocació. *f.* El âcte y effekte de avocar. *Avocacion*.
Avocád, da. *p. p.* de avocar. *Avocado*, da.
Avocar. *v. a.* Ferse dur á sí una câusa. *Avocar*.
Avorrible. *adj.* Digne de sêr avorrídl. *Aborrecible*.
Avorrídl, da. *p. p.* de avorrir. *Aborrecido*, da ô *aburrído*, da.
Avorrimént. *m.* Aversió, ôdi. *Aborrecimiento*.
Avorrir. *v. a.* Tenir aversió, ôdi. = *Dexar*, *v. g.* los aueéls el uiaró. *Aborrecer* ô *aburrir*.
Avorrirse. *v. r.* Desesperar. *Aborrecerse* ô *aburrirse*.

AX.

Áxa. *f.* Eyna de fuster. *Azucla*. = De dos táys. *Alcotana*.
Axabúc. *m.* Arregañy. *Repasata*, *rociada*. = *Fôrt. Carda*.
Áxam. *m.* Una niarâda de beyas jovas qui fugen des buc. *Enjamhre*.
Axamar. *v. a.* Fer áxams sas beyas. *Enjambrar*.
Axamplád, da. *p. p.* de axamplar. *Ensanchado*, da.
Axamplar. *v. a.* Fer més âmples, més estês. = El côr: llevarli lo qui lo oprimèix. *Ensanchar*. = *El corazon*. = Es potóns: morirse. *Estirar la pierna*.
Axamplarse. *v. r.* Deshogarse el côr, el ânimo. *Ensancharse*. = Una tâca. *Cundir*. = Los qui sêuen. *Abirise*.
Áxâmples. *f. pl.* Âllargamént. = Rôba sobrânt en un vestít para axamplarlo quâud sía necessari. *Ensancha* ô *ensanche*.
Axancád, da. *p. p.* de axancar. *Esparrancado*, da. = Colcar axancád. *Cabalgat d horcajadas*. = Volerla axancáda: voler es profit y no es trabáy. *Eso quiere la mona piñoncitos mondados*.
Axancar. *v. a.* Ohrir sas câmas. *Esparrancar* ô *abrir las piernas*.
Axancarse. *v. r.* Estar mâssa, *v. g.* en una visita. *Calentar el asiento*. = Ser mâssa llârg, *v. g.* en un sermó. *Comenzar y no acabar*. = Demúnt bistia. *Ahorcajarse*.
Axanguer. *m.* Aquélla espèce de anéll de fust ô de cuyro abónt se afiânsa es timó de arâda al mitx del jou, y de abónt pénja. *Barzon* ô *mediana*. = Fânc apégád á bâxos de vestít. *Cascarrias*. = Sa côrda ab que ferman cârro ab jou. *Coyunda*, y si es de cuyro. *Sobeo*.
Axanguerar. *v. a.* Jafir. *Uncir*.

Axarcólád, da. *p. p.* de axarcolar. *Desherbado*, da, ô *escardado*, da.
Axarcolar. *v. a.* Llêvar sas mâlas hêrbas de los sembráts. *Desherbar*.
Axarmád, da. *p. p.* de axarmar. *Rozado*, da, ô *desbrozado*, da.
Axarmar. *v. a.* Tayar los arbustos, mâlas hêrbas, romagners, etc. *Desbrozar* ô *rozar*.
Axarmentád, da. *p. p.* de axarmentar. *Sarmentado*, da.
Axarmentar. *v. a.* Aplegar sas sarménts en haver pollád sas viñas. *Sarmentar*.
Axarôp. *m.* Medicamént. *Xarabe*. = De moras *Diamoron*. = El vi. *Agua de cepas*.
Axaropád, da. *p. p.* de axaropar. *Xarabeado*, da.
Axaropar. *v. a.* Donar axarôps á malâlt. *Xarabear*.
Axaroparse. *v. r.* Bêurer molt de vi. *Beber d tente bonete*.
Axatád, da. *p. p.* de axatar. *Estrujado*, da.
Axatar. *v. a.* Prémer una côsa para trêureli es suc. *Estrujar*.
Axaubád, da. *p. p.* de axanbar. *Revocado*, da,
Axaubar. *v. a.* Referir parêts. *Revocar*.
Axaubát. *m.* El âfekte de axaubar. *Revoque*.
Axéc. *m.* Vegâda. *Vez*. = Sortirné ab un axéc. *Acabar de una vez*.
Axecád, da. *p. p.* de axecar. *Levantado*, da ô *alzado*, da.
Axecar. *v. a.* Alsar una côsa. *Levantat* ô *alzar*. = Bârcas tombâdas. *Adrizar*.
Axecarse. *v. r.* Alsarse. *Levantarse*. = *Dematí. Mudrugat*. = Bén deinatí. *Mañanear*. = Bén dematí para passetjarsê. *Coger la verbena*. = Un malâlt. *Levantarse* ô *vestirse ya*. = Dins es llit. *Incorporarse en la cama*. = Para trêurer una côsa de devâll éll. *Soliviarse*.
Axéllád, da. *p. p.* de axéllar. *Desalado*, da.
Axéllar. *v. a.* Tayar ô ferman las plomas de sas âlas á las âves. *Desalar*. = Els hômos humíllarlos. *Cortarles las alas*. = Privarlos del empleyo. *Dejarles d pié*.
Axéllaró. *m.* Péssas cosidas á sas câmas de calsons á la pârt interior de sas cuxas. *Entrepiernas*. = De butxâca. = *Portezuela*. = De camâra. *Cuadrado*.
Axí. *adv.* De aquesta manêra. *Así*. = Axí y assí dessá: de una manêra ô de âltre. *Así que así*, *así que asado*. = Axí axí: tâl quâl. *Así, así*. = Axí côm. *Así como*. = Axí côm axí. *Así como así*. = Côm axí ¿Perque? ¿Cómo así? = Axí matêix: del matêix môdo. *Así mismo*. = Tânt me dona axí, com axí dessá. *No se me da mas así, que asado*. = Estar aximatêix un malâlt. *Ir tirando*.

Axílessà: de altra manera. *De otro modo.*
 Aximplí, da. p. p. de aximplir. *Amansado, da.*
 Aximplir. v. a. Fer tornar ximple. *Amansar.*
 Aximplirse. Tornar ximple. *Amansarse.*
 Axingló. m. Petita porció de reym ô reymèt molt petit. *Cajo.*—Llevàd já des reym. *Carpa.*—Romàs al cep havènt já vermàd. *Cencerron.*
 Axó. Pronòm demostratiu de alguna còsa, y si la còsa està pròp del qui pàrta. *Esto,* y si està pròp de aquell á qui se pàrta. *Eso.*—Axó es àltre mòilo de parlar. *Es otro cantar.*—Axó es el seu fòrt: axó es lo que li agràda. *Eso es su fuerte.*—Axó es sa primèra notícia. *Ahora lo oigo.*—Axó per axó. *Eso por eso.*—Ni per axó: á pèsar de axó. *Ni por eso.*
 Axordàd, da. p. p. de axordar. *Ensordecido, da,* y ant. *Asordado.*
 Axordar. v. a. Fer tornar sord. *Ensordecer, ant.*
Asordar.—Molestar cridànt fòrt, ô fènt reuòu. *Quebrar ô romper los oídos.*
 Axormàd, da. p. p. de axormar. *Atestado, da.*
 Axormar. v. a. Afagir vi á bota, carratèll etc. per el vi que hân perdú en so bàllir. *Atestar.*
 Axugàd, da. p. p. de axugar ô axugarse. *Enjuto, ta.*—*Agotado, da.*—*Secado, da.*—*Fraguado, da.*—*Castrado, da;* segòns el vèrb de qui es particip.
 Axugamàns. m. Càñom ô tavayòla per axugarse sas màns. *Paño de manos.*
 Axugar. v. a. Llèvar la humitât. *Enjugar.*—Consumir la àygo, v. g. de pous. *Agotar.*—Boñys, llàgas. *Castrar.*
 Axugarse. v. n. Pous, fònts, etc. acabarse s'aygo quey havia. *Secarse.*—Fànc, guix, mescla. *Fraguarse.*
 Axút, ta. adj. Lo qui hà perdú la humitât que tenia. *Enjuto, ta.* Fònt, pou. *Agotado, da* ô *seco, seca,* si per sí matèxos se son axugàds. —Fànc, guix, mescla. *Fraguado, da.*—Hòmo pòc parlànt. *Enjuto, ta.*
 Axút. m. Sequedàt per fàlta de pluja. *Enjuto, sequia ô seca.*
 Axuta. f. El llòc ô espáy que dèxa en un quadràt el círculo que se fà en éll. *Enjuto.*

AY.

¡Ay! Interjecció de dolor. —m. Gemèg, suspir. ¡Ay ô ail!
 Ay. m. pl. *Ajo.*—Bord: silvéstre. *Ajo de viña ô silvestre.*—Tèure. *Agete.*—Còna d'ày: la qui té pòcs pels. *Cola pelona.*—Fer tornar cona d'ày á un: molestarlo, ferlo imaginar. *Volverle tarumba.*—Sà còm un grà d'ày. *Sano como ajo.*

Ay. m. Vestít de mòro. *Marlota.*

Ayèt. m. Ày petit, ô sàlsa de àys. *Agete.*

Àygo. f. Un dels elements. *Agua.*—Bòna á bèurer.

Bebediza.—De civàda para refrescarse. *Avenate.*—En néu. *De nieve:* la pluja ab néu. *Agua*

nieve.—De capòlls de ròsa. *Agua de cabezuelas.*

—De flor de taronger ô llimonèra. *De azahar.*

—De mil flors: la qui se trèu de buynas de bòu,

ô fèta de pixàt de vâca. *De mil flores.*—Mòrta:

la qui no corre. *Muerta.*—De pluja. *De lluvia*

ô llovediza.—Saladencia: un pòc saladà. *Salobre.*

—Àygo sàl: mesclàda ab sàl. *Salmuera.*

—Embassàda. *Embalsada.*—Pudènta. *Agua-*

cha.—Reposàda. *Sentada.*—Àygo viva: la qui

surt. *Agua firme.*—Àygo fòrt: compòst de ni-

tro y sofra. *Agua fuerte.*—Règia: compòst de

sàl y nitro. *Regia.*—Termàl la qui surt calènta,

y bòna para pèndrer es bàños. *Termal.*—La qui

surt de hòfaga ô llàga. *Aguadija.*—Àygo pes

bòus: expressió para douar entèndrer que no se

vòl bèurer àygo. *Agua para las ranas.*—Àygo

và: avis. *Agua va.*—À càre d'àygo, á sa vo-

rèra de élla. *A la lengua del agua.*—Fer àygo

per provisió. *Hacer agua ô aguada.*—Entrar-

nè dius bàrco. *Hacer agua el barco.*—Fer àygo

sa bàrca: estar apretàd, ô en perill un. *Es-*

tar con el agua d la boca.

Àygocuyta. f. Pàsta de bossíns de càrn consistènt

y negra. *Cola.*—De péix. *Cola de pescado* ô *co-*

la pez.—De retây: fèta de bossíns de péll. *De*

retazo.—Fèta ab àys. *Ajicola.*

Aygoldós, sa. adj. Molt humíd. *Aguanoso, sa* ô

aguoso, sa.

Àygordént. f. Licor qui se estrèu per alambí del

vi y de vârias plàntas. *Aguardiente.*—De pri-

mèra flor. *Aguardiente de cabeza.*—Pròva de

Ollàuda. *A prueba de Olanda.*—Ab llimona

per medicina. *Cidronera.*

Àygordenter. m. El qui fà, ven ô beu àygordént.

Aygordentero.

Àygovés. m. De càsa. *Vertiente.*—Càsa de un, dos,

etc. àygovéssos. *Casa de uno, dos, etc. ver-*

tientes.

Ayguer, ra. m. f. El qui du àygo per bèurer ô

vèndrer. *Aguador, ra.*

Aygueta. f. Diminutiu de aygo. *Aguita.*

Ayòll. m. Sàlsa fèta ab òli, àys picàds y mòlla de

pà. *Ajolio.*

Àyre. m. Un dels elements, flúido, y elàstic qui

umpl la atmòsfera. —Punt: pundonor. —Vanidàt,

pòca importància de una còsa. —Aspècte de sa

càre, tràssa. —Gàrbo de una persona. —El tèmps

que se dona á lo que se cànta ô tòca. *Aire.*

—Acanalàd. *Calado.*—Qui tàya ô trepàna:

molt fret. *Que corta.*—Donar un àyre á qualqui: sem'antli algun tãst. *Darle ó dársele un aire.*
 Estar al àyre: estar indecis ô sens acomôda.
Estar en el aire. Estar ab un peu en el àyre: apareyad ô sprontad. *Estar con un pié en el aire.*
 —Mudar de àyres: passar á àltre lloc. *Mudar aires.* ô *de aires.*—Xapar un cabey al àyre: ser pronte en respôstas y surtidas. *Hender un caballo en el aire* ô *matarlas al aire.*—Crèurer al àyre: ser fàcil en crèurer alguna còsa. *Creerse del aire.*—Aturar-se de fer àyre. *Echarse el aire.*—Parlar al àyro: sensa fonemént ô còsas no importànts. *Hablar al aire.*—Pèndrer s'àyre.

Tomar el aire.—Al àyre. *adv.* No tocar en tèrra. *En volandas.*—Ab àyre: ab sutilsa ô habilitat. *Con aire.*
Ayres. m. pl. Natius: los del lloc abont es nàd un. *Aires naturales.*
Ayrèt. m. Prim, sutil. *Airesico, ito, illo.*—Molt fret. *Orilla.*—Fer un ayrèt qui tày. *Hacer mala orilla.*
Ayrós, sa. adj. Bén fèt, de bôna tày, graciós, xistós. *Airoso, sa.*
Ayrosamént. adv. Ab graciosidat. *Airosamente.*
Ayrôt. m. Àyre grós. *Airon.*
Àys. m. pl. Terréno sembrad de àys. *Ajar.*

BAC

BAG

B. *f.* La segona lletra del abecedari mallorquí, y la priméra de las consonànts. *B.*
Bábá, na. adj. Ximples, tontos. *Babieca.*
Bábaluèt, ts. adj. Ximples. *Mamamocos.*
Bábáy, ya. adj. Rudos, touts, ximples. *Babazorro, ra.*
Babellána. (A la) adv. Indecisamént, sens comòdo. *Al aire.*
Babilònia. f. Ciutát y réyne en àltre témps, y àre confusió. *Babilonia.*—Ser una Babilònia: ser una confusió. *Ser una Babilonia.*
Babutxa. f. Cèrta espècie de sabáta. *Babucha.*
Bacèllar. m. Péix. *Bacalao, abadejo, truchela, curtadillo.*—Fresc. *Frescal.*—Hòmo molt sec y màgre. *Bacalao.*—Estar còm un bacèllar, sec y màgre. *Estar como un bacalao.*
Bacculád, da. p. p. de baculàr. *Azotado, da.*—*Zurrado, da.*
Bacculáda. f. Túc á sas àncas. *Nalgada.*—Fòrta. *Azotazo.*
Baccular. v. a. Donar bacculádas. *Azotar.*—Confondrer, apretar en disputa, etc. *Zurrar.*
Bací. m. Instrument para fery sas feynas majors y menors. *Bacin, tito* ô *bañado.*
Bacina. f. Ribèlla. *Bacia.*—De afeytar. *Bacia de afeytar.*—De sangrar. *Sangradera.*
Bacináda. f. La imundicia que se tira del bací. *Bacinada.*
Baciner. m. El qui acápta ab bacinèt. *Bacinero.*—El qui acápta para las ànimas. *Animero.*
Bacinèt. m. Baef petít. *Bacinete.*
Bacineta. f. Espècie de platèt. *Bacineta, ica, illa* ô *platillo.*

Báco. m. El singl déu des vi. *Baco.*
Baconista. m. El qui segueix la opinió de Bacon. *Baconista.*
Báculo. m. Gayáto, majormént de bisbe. *Báculo.*
Badar. v. a. Obrir, xapar. *Abrir.*—Tànt d'uy: mirar alèrta. *Abrir tanto ojo.*—Ets uys còm un saler: tànt d'uy. *Aguzar la vista.*—*v. n.* No fer feyna. *Ociar.*—Quedar embambát mirànt alguna còsa. *Papar moscas.*—Sa boca á sa parèt: no menjar per uo tenirne. *Estar con la boca d la pared.*—Tànta oreya: atèndre molt á lo que se diu. *Aguzar las orejas.*—Báda ets uys: vés alèrta. *Abre el ojo que asan carne.*—No badar bárras. *No descocer los labios.*
Badarse. v. r. Sas flors. *Abrirse, descocerse, desplegar, desabotonar.*—Sa fruyta. *Regañar.*
Baláy. m. La acció de badayar. Del qui està bô. *Bostezo.*—Del qui se mòr. *Boqueada.*—Fer badáys: el qui té talént. *Hacer cruces.*—Badáy de pòrta. Ubèrta que fà sa pòrta entre élla y es gaufóns. *Resquicio.*
Badayád. p. p. de badayar. *Bostezado.*—*Boqueado.*
Badayar. v. n. Respirar obrint sa boca estrardinàriamént y involuntàriamént. El qui està bô. *Bostezar.*—Donar la ànima, morir-se. *Boquear.*
Badía. f. Petít golf de mar. *Bahia.*
Badòc. m. El qui mira. *Miron, na.*—El qui mira embambád. *Papamoscas.*—Ponsèlla. *Capullo.*
Báf. m. Vapor qui surt de sa boca ô de àltre pàrt. *Vaho.*—De vi, àygordént, etc. *Estocada de vino, etc.*—Despedir báf. *Vahar* ô *vahear.*—Encalentirse sas màus en so báf. *Vahar* ô *vahear.*
Bága. f. Nuu. *Lazo.*—De pinta de taléssos. *Lizo.*

Bagassa. *f.* Dòna raméra, prostituta. *Dàssa, ant. bagassa.*—La de un hòmo tot sòl. *Manceba.*
Bagasser. *m.* El qui vâ de dònas. *Gorron, moero.*
 —El qui la fâ ab una tota sòla. *Amancebado.*
Bagatèla. *f.* Còsa de pòc aprèci. *Bagatela.*
Bajâ, *na. adj.* Benèyts. *Sandio, ia.*
Bajanâda y bajaranura. *f.* Beneytura. *Sandez.*
Bajôca. *f.* Cloveya ténra, llârga y âmpla qui conté llegúm, v. g. fasóls, sâvas ténras, etc. *Vainâ.*
 —Curta y redona. *Capullo, cornellejo.*—De clavèll. *Bellota.*—De ciuró. *Vasillo.*—Hòmo tontó, rudo. *Bodoque.*
Bâla. *f.* Bòlla de fèrro ò plom fusos. *Bala.*—Eucadanâda. *Enramada.*—Ròtja: flametjânt. *Roja.*
 —De imprènta ab que se pòsa tinta. *Calva.*—Còrrer còm una bâla: caminar molt aviât. *Correr como una bala.*—De paper: 10 ràymas. *Bala.*
Balâdre. *m.* Arbusto. *Baladre ò adelfa.*
Baladrer, *ra. m. f.* Xerradors. *Taravilla ò trdpala.*
Baladreròt, *ta. m. f.* Molt xerradors. *Trapalon, na.*
Baladretjar. *v. a.* Xerrar. *Trapalejar.*
Balândra. *f.* Bàrca. *Balandra.*
Balânsas. *f. pl.* Còsa coneguda. *Balanza.*
Balansatjar. *v. r.* Mòurese de una pàrt a âltra. —Estar dubtós. —Lo qui està tòrt, el qui hà begúid màssa, ò el qui està malâlt. *Balancear, bambolear, combarse.*
Balancetas. *f. pl.* Balânsas petitas. *Balancica.*—De pèsar òr. *Pesillo.*
Balausó. *m.* Cèrta pèssa de cotxo. *Bdlancin.*—Instrument para trabayar en òr. *Balanço.*
Balâustre. *m.* Àbre semblânt a magraner. *Balaustre.*—Espècie de columna. *Balaustre.*
Balbucient, *ta. adj.* El qui no pòt parlar clar. *Balbuciente, ta.*
Balcó. *m.* Còsa coneguda. *Balcon.*
Balconâda. *f.* Tira de balcóns. *Balconage.*—Dins iglesia y a altar. *Balaustrada.*
Balconèt. *m.* Balcó petít. *Balconcillo.*
Balconòt. *m.* Balcó gròs. *Balconazo.*
Baldâd, *da. p. p.* de baldar. *Baldado, da.*
Baldar. *v. a.* Privar algún accidént del us de los movimènts de los mèmbrs del còs ò de algún de ells. *Baldar.*
Baldufa. *f.* Jugueta de allòts. *Peon, trompo ò gar-drufa.*
Balear. *adj.* Naturâl de ò pertaïent a las islas balears Màlloca, Menòrca y Ervissa. *Balear.*
Baleàric, *ca. adj.* V. Balear. *Baledrico, ca.*
Balena. *f.* Péix molt gròs. *Ballena.*—Llistonèt de fust ò de fèrro que se pòsa a gipó ò cotilla de dòna. *Ballena ò palo de cotilla.*—Posar balenas. *Emballenar.*

Balèta. *f.* Bâla petita. *Baleta ò ita.*—Un pòc més gròma que un perdigó des gòssos. *Pòta.*
Balèys. *m. pl.* Porqueras. Los que se fan aterant demunt s'èra. *Corzucla.*—Pòrgant. *Acrivaduras ò échaduras.*—Lo que se desprecia, v. g. menjânt. *Desecho.*
Balitvâda. *f.* Astucia, picardia, traydoria. *Belitvâda.*
Balitre ò belitre. *adj.* Astót, pícaro, traydor. *Balitre.*
Ballín. El qui posseïx balliâtge. *Baillo.*
Balliâtge. Gròssa encomiènda entre los maltesos. *Bailiage.*
Baló. Bâla petita. *Baleta ò ita.*—De casâca. *Cuello.*
 —De capèl: punta. *Pico.*—De ròba: bolic de pèssas. *Balon.*
Bâlle. *m.* Governador de una vila. En Màlloca, Cataluña y València. *Baile:* en lo demés de España. *Alcalde.*—Dès plâ. *Baile del llano.*—De fust: ignorânt. *Baile de palo.*
Balleria. *f.* El ofici, el tèmps que dura, y el territori shònt té jurisdiccio es bâlle. *Ballia.*
Ballessa. *f.* Sa dòna des bâlle. *Alcaldesa.*
Bâls. *m.* Cèrt báll: *Bals.*—Bàllar un bâls. *Balsar.*
Báltic. *adj.* El mar entre Alemânia y Po'ònia. *Báltico.*
Baluârt. *m.* Bestió de murâda. —Ampâro, defensa. *Baluarte.*
Balzâmic, *ca. adj.* Lo qui té bálzem ò olor suâve. *Balsmico, ca.*
Bálzem. *m.* Sustância còm a reyna de olor molt suâve. *Balsamo.*—Ser un bálzem: ser dols vi, òli, etc. *Ser un balsamo.*
Báll. *m.* Còsa molt coneguda. *Baile.*—De gént pòbre. *Baile de boton gordo.*—De passeta. *De mascara.*—Posar v. a. y posarse v. r. dins un báll: en perill ò negòci ârduo, etc. *Meter ò meterse en la danza.*—Dins un bòn báll: en asunto molt grâve. *Meter ò meterse en buen berengenal.*
Bállâd, *da. p. p.* de bàllar. *Bailado, da.*
Bállâda. *f.* La acció de bàllar. *Danza.*
Bàllador, *ra. m. f.* El qui bàlla. *Bailador, ra.*—De còrda ò el qui bàlla bé per ofici ò es afec-tâd de bàllar. *Bailarin.*
Bàllador. *m.* Òs qui se remena ò juga ab âltre, en juntura del còs, còm en jonóy, espâlla, ânca. *Chueca.*
Bàlladorèt. *m.* Diminutiu de bàllador. *Bailadorcillo.*
Bàllar. *v. a.* Mòurer es còs, brâssos y pèus a compàs. *Bailar.*—Bàllar baldufa, trompètxol, bàllaruga, etc.: rodar. *Bailar.*—Las âves, v. g. xurigner: remenar sas âlas espès, y no mòurerse del llòc. *Cernerse.*—La âygo devânt un: fer tot

lo possible para darli gust. *Bailar el agua delante.*—Báilar es vestit: venir ámpie. *Nadar.*—Báilar al só que se toca ó segós el só: fer segós lo que fân áltres. *Bailar al son que se toca.*—Demúnt sa còrda. *Bailar ó danzar en la marmora.*—El dimóni ley bálla de capóll: hayevy renón. *Anda suelto ó en cantillana el diablo.*
Báilaraga. f. Pésseta de fust ab punta y quátre cáres ó costáts que fân báilar en sos dits los allóts. *Perinola.*—Allót qui máy está aturád. *Argadillo ó zarandillo.*
Ballesta. f. Máquina antiga para desparar pédras ó flétxas. *Ballesta.*
Bállaster. m. El qui se cnyda de las escopetas de persona reyál. *Ballestero.*
Bállét. m. Báll petít. *Báilecito.*—Eyna de fuster ab que afiánsan lo que se há de planetjar, y té la figura del nombre 7. *Barrilete.*
Bálgarse. v. r. Remeuarse. *Bullirse ó mènearse.*
Bállamas. f. pl. Llumets que aperóix vóutarse. *Luccillas.*
Bámbo. adj. Dóna honeyta, tonta. *Babazorra.*—Coca. *Cocabamba.*—Pásta bámba: cèrtas pástas ab sucre y óas que se fá en Mállores. *Pasta bamba.*
Bámbalietas. f. pl. Tóca que ab uná má se donan á la áltra en señál de alegría. *Palmoteo ó palmas.*—Fer bámbalietas. *Palmear ó palmotear.*
Bámbol. adj. Benéyt, tonto, fátuo. *Babazorro ó bambarra.*
Bámbolla. f. Bólleta que se fá quánd plón, que fá la áygo quánd boll. *Ampolla, buruja ó pompa.*
Bámbolót. adj. Hómo molt tonto. *Bobarrón.*
Bán. m. Péna pecuniária. *Multa.*
Banástra. f. Gábia en forma de campána ahónt pòsan llócas ab sos polla. *Pollera.*—Para dur avirám. *Banasta.*
Bánc. m. Assiéuto ó cadire llárga ahónt poden sèurer molts. *Banco.*—Caza pública ahónt se pòt posar moneda á interés. *Banco.*—Bánc de respálla. *Banco con espaldas ó escaño.*—Petít sen se respaller. *Banca.*—Bánc de arena: caramúll de arena fét per corrént de áygo. *Banco de arena,* ó si es en dins de mar. *Bajío,* y en entráda de pórt. *Barra.*—Bánc de ferrer ahónt fân feyna. *Mácho.* De fuster. *Caballote ó camellon.*—Estar en es bánc de la paciéncia. Sufrir alguna moléstia ab paciéncia. *Estar en el banco de la paciéncia.*
Bánca. f. Jòc de fortuna. *Banca.*
Bancáda. f. Camí quey há en viñas para passar bestiar, cárros en vermar. *Calle.*
Bancádas. f. pl. Los quátre pilars qui están demúnt es báncs des taléssos. *Mástiles.*

Bancál. m. Báncs llárga. *Banca.*
Báncarròta. f. Pèrdua. *Bancarrota.*—Fer báncarròta. *Hacer bancarrota.*
Báncarroter, ra. m. f. El qui há fét báncarròta. *Fullido, da.*
Bánda. f. Parátge. *Parage.* Costát, partít. *Banda.* De cárro. *Ladera.*—De bánda á bánda: de párt á párt. *De banda á banda.*—Anar de la bánda: fer ésses. *Bambolearse ó balancear.*—Dexar en bánda: no acabar ó concluir una còsa. *Dejarla en jerga.*
Bandatjàd. m. Lladre en camí reyál. *Bandido.*
Bandéra. f. Còsa coneguda. *Estandarte ó bandera.*—De campanar: aquélla pláxa de fèrro quey há demúnt sa flétxa ó el hómo qui se gira á qualsevól parít. *Veleta ó bandera.*—Rendir sas bandéras: abaxarlas en señál de reveréncia ó de sumissió. *Rendir las banderas.*—Surtir ab bandéras desplegadas: surtir la trópa ab honor de una pláxa que se há entregáda al inimig. *Salir con banderas desplegadas.*
Bandereta. f. Bandéra petita. *Bandereta, ica, illa, ita.*—Hómo. V. Bandéra de campanar. *Bandera ó veleta.*—La que se pòsa á Cristo ressuoitád, á S. Juán y áltres sánts. *Banderola.*—Para saber de ahónt vé es vént. *Cataviento.*—La que dues fènt, exercicia las trópas. *Banderola.*
Bándol. m. Pregó. *Bando.*—Fer un bándol. *Echar ó publicar un bando.*
Bandoláts. m. pl. Pássamá de escala para afiansarse pujant ó devallant. *Mainel.*—De altar. *Balastrada.*
Bandoler. m. Salteyador de camíns. *Bandolero ó malsin.*
Bandoléra. f. Fèxa de cuyro per dur espáa, espasí, sèbre, etc.—Empléyo de guárdia de cos. *Bandolera.*—La de cassador, ahónt penja sa còsa que agáfa. *Percha.*
Banquét. m. Bánc petít. *Banquillo.*—Senas respaller. *Escabel.*
Banqueta. f. Instrument para posar átxas. *Hachera ó blandon.*—De sabater, ahónt sèn. *Banqueta.*
Báña. f. Árna que ténen para la séua defénsa alguns animals ó para áltre fi. *Cuerno.*—Ab que se du ó sy té alguna còsa. *Cuerna.*—De sarmént y de algunas plántas ab que se afèrrau. *Cercilla ó tijereta.*—Hómo oabessúid. *Perro.*—Para equitzar y áltres usos en bróllador. *Girndula.*—Acaláda. *Cuerno gacho.*—Torsuda. *Cuerno retorcido.*—Aficar sa báña: no desistir, no coltar rahóns. *Cerrarse de campina.*
Bánaverda. m. El dimóni. *El malo.*
Báñas. f. pl. Acció que se fá ab escárnio ab sas máns acalánt dos dits de élla. *Cuernos.*—Fer

báñas axí. *Hacer cuernos.* = Apuntar sas báñas als animáls. *Apuntar los cuernos.* = Posar sas báñas: enganar, faltar á sa paráula, donar á un lo que no volría, faltar á la fidelidat la casáda. *Poner los cuernos, y per faltar á la fidelidat també. Encornudar.*

Bañád, da. *p. p.* de bañar. *Mojado, da.* = Fins á sa péll. *Hecho, cha una sopa de agua.*

Bañáda. *f.* El efecte de bañar. *Mojada.* = Sucáda. *Cornada* ó *amurio.*

Bañadura. *f.* El efecte de bañar. *Mojadura.*

Bañar. *v. a.* Fer homida alguna còsa ab áygo ó licor. *Mojar.* = Sa boca: beurer. *Mojar la palabra.* = Rentar. *Bañar.* = Sa rùba para que torn biána. *Deslavar.* = Bañarla sa priméra vegáda. *Hacer del agua la ropa.*

Bañarse. *v. r.* *Mojarse.* = Fins á sa péll. *Calarse como una sopa.* = Pendrer es báños ó posarse dins áygo apòsta. *Bañarse.*

Bañarriquer. *m.* Cuc qui roèga es fust. *Carcoma.* *Bañeta f.* Báña petita. *Cuernecico, illo, ito* ó *cuernezuelo.*

Bañeta. *m.* El dimòni. *Pateta.*

Bañó. *m.* Sa báña de animál quánd comensa á surtir. *Piton.* = En àbre. *Gancho.*

Bañúd, da. *adj.* El qui té báñas. *Cornudo, da.* ó *cornigero, ra.* = Hòmo, cuya dòna es infàel. *Cornudo, y si ell consent. Cabron.* = Cornud y apeleyád. *Despues de cuernos penitència.*

Báños ó báños. *m. pl.* La áygo para bañarse, la pica ahónt se báña y es llòc ahónt está sa pica. *Baños.*

Baquilidi. *m.* Vérs. *Baquilidio.*

Báquio. *m.* Vérs. *Baquio.*

Baráua. *f.* Parèt, pòst, etc: qui arriban fins al pit y se sòlen posar en llòc alt per no poder caurer. *Antepecho.*

Barandilla. *f.* V. Barána. *Antepecho.* = De pònt. *Guardalado.*

Barát. *m.* Cánvi, permuta. *Trueque.* = Dolént. *Barato.* = De còsas doléntas. *Tracamundana.*

Baratád, da. *p. p.* de baratar. *Trocado, da.*

Baratador, ra. *m. f.* *Trocador, ra.* = El qui sèmpre está per baratar. *Trueca-borricos.*

Baratar. *v. a.* Permutar, canviar. *Trocar y ant. baratar.* = Cáp per cáp: no fer tornas. *Taz d* ó *por taz.* = Pel per pel: sense fer tornas. *Pelo d pelo.* = Sòlamente per tenir el gust de baratar. *Gozar y gozar.*

Baratiller, ra. *m. f.* El qui té baratillo. *Baratillero, ra.*

Baratillo. *m.* Venda de trástos véys y el llòc ahónt se venen. *Baratillo.*

Baráto, ta. *adj.* Lo comprád ó vendú á baix preu.

Barato, ta. = Lo baráto es carístia; per quant lo quies baráto es dolént y dura pòc. *Lo barato es caro.* Noy há còsa més baráta que enviar á plássa: axò es, una còsa regaláda las més vegádas còsta més que si la comprávan. *No hay cosa mas barata que la que se compra.*

Baráya. *f.* Pendència, riña. *Riña, pelea, trasquera; pendencia.* = De dónas. *Escarapela* ó *riña, etc.* = De allòs. *Rodopelo* ó *riña, etc.*

Barayád, da. *p. p.* de barayarse. *Reñido, da.*

Barayador, ra. *m. f.* El qui se baráya. *Reñidor, ra.* = El qui fá de malèyt. *Busca* ó *perdonavidas.*

Barayarse. *v. r.* *Reñir, pelear.* = Sas dónas. = *Escarapelar, se.* = A crits. *Emborullarse.* = De perdulas y passar á posariy sas màns. *Enwedjarse.* = En disputa y dirse injurias. *Ensangrentarse.* = A tòcs. *Andar d golpes.* = Ets allòs. *Pelarse.* = Los animáls. *Reñir* ó *pelear.*

Bárba. *f.* La pàrt de sa càre de se boca abáix y es pels qui néxeu en élla. = Los plomissoms de ploma. = El comediant que representa á un anciáno. *Barba.* De Aròu: herba. *Barba de Aaren.* = De cábra. *Da cabra* ó *cabruna.* = De olivéra, auzina, etc. *Musgo.* = Bárba á bárba: càre á càre. *Barba d barba.* = A las bárbas: en presència. *A la barba, en las barbas* ó *en sus barbas.* = Per bárba: per cada persona. *Por barba.* = Bárba blanca. *Barba blanca:* el qui lay té. *Barbiblanco.* = Cerráda: molta. *Cerrada, y el qui lay té. Barbicerrado.* = Espessa. *Espesa, y el qui lay té. Barbiespeso.* = Negra. *Negra, y el qui lay té. Barbinegro.* = Rosa. *Rubia, y el qui lay té. Barbirubio.* = Ròtja. *Roja, y el qui lay té. Barbroja.* = Fòrta. *Fuerte, y el qui lay té. Barbitaheño.* = Bárba fòta: afaytád de fresc. *Barbihecho.* = Fer la bárba: afaytar. *Hacer la barba.* Adular. *Zalamear.* = Pelarse sas bárbas: manifestar furor, ira, etc. *Pelarse las barbas.*

Barbacana. *f.* Fortificació. *Barbacana.* = De tenlada. *Alero.*

Barbáda. *f.* Pàrt inferior de sas bárras de animál ó cadeus des fre. *Barbada.*

Bárbara. *f.* Nòm de dòna. *Barbara.*

Bárbara. *f.* (Santa). El llòc ahónt se té sa pólvora en un bárco. *Santabárbara.*

Barbaralèpsis. *f.* Figura de dicció. *Barbaralepsis.*

Bárbaramént. *adv.* Cruèlment. *Barbaramente.*

Barbaridát. *f.* Cruèldát, grosseria, impolítica. = Còsa excessiva. *Barbaridad.* = Es una barbaridát lo que menja, beu, etc. *Es una barbaridad lo que come, etc.*

Barbárie. *f.* Impolítica, rusticidát. *Barbarie.*

Barbarisme. *m.* Vici còntre la puresa del lleugatge ò idioma. *Barbarismo.*

Barbarôt, *ta. adj.* Molt bárbaros. *Barbarote.*

Barber. *m.* Còsa coneguda. El qui no més asfàyta.

Barbero. = El qui no més sangra. *Sangrador.*

= El qui cura llàgas, feridas, etc. *Cirujano, y si aquést no sàb llatí. Cirujano romancista.*

Barbèra. *f.* La dòna de barber. *Barbera.* = Hérba. *Verbena.*

Barberia. *f.* El ofici de barber. = Botiga de barber ò el llòc ahònt asfàytan. *Barberia.*

Barberèt. *m.* Diminutiu de barber. *Barberillo.*

Barberôt. *m.* Cirugia dolént. *Sacapotras.*

Barbeta. *f.* Bárba petita. *Barbilla, ita.*

Barbeta. *m.* El religiós qui sa cria sa bárba. *Barbon.*

Barbó. *m.* Barbeta petita que se crien los hòmos á sa punta de sa bárba. *Pera.* = El de boc. *Barba.*

Barbòta. *f.* Bárba gròssa. *Barbaza.*

Barbúd, *da. adj.* El qui té molta bárba. *Barbudo, da.*

Bárca. *f.* Embarcació petita. Para servir en rius.

Barca. Para en mar. *Barco.* = De animál. *Ca-ballete.* = Hòmo aturád, qui fa sas còsas á pòc á pòc. *Pachon, na.* = Pèndrer bàrcas. *Apresar barcos.*

Barçada. *f.* El càrreg que du una bárca. *Barcada.*

Barcatjar. *v. a.* Anar de una pàrt á àltra ab bárca. *Barquear.*

Bàrco. *m.* Embarcació qualsevòl gròssa. *Barco.*

Barcòt. *m.* Bàrco molt gròs. *Barcon.*

Barcòta. *adj.* Hòmo molt aturád. *Pachorudo, da.*

Bardàna. *f. pl.* *Bardana* ò *lampazo.*

Bardissa. *f.* Cubèrta en parèt de romaguers, ravells y pédras demunt para que se agnànt. *Barda.* = De pita, romaguers, etc. Verts en tèrra. *Seto vivo.* = Secs. *Seto muerto,* y en general la qui està en tèrra. *Seto, vallado, cercado.* = Botabardissas: mál nòm de allòt ò jove estrabullád, traviéssos. *Saltabardales.* = Botar totas sas bardissas: atropèllar qualsevòl impedimént, ò obstàculo. *Saltar por las picas de Flándes.* = Fer bardissa. *Bardar.* = Llòc tancád de bardissa. *Bardal.* Tot anarsèn pe sas bardissas. Axó se diu de una còsa de qui el gástu puja més que el profit. *Irse en pelotas y juzgados.*

Bareuada. *f. v.* Barenar. *m.* *Almuerzo, ò merienda.*

Barenar. *m.* Menjar alguna còsa àntes de dinar. *Almuerzo:* àntes de sopar. *Merienda.* = Gròs al capvéspre. *Merendona.* = Barenar y dinar; barenar y no dinar. *Almuerzo-comida.* = Barenar y no sopar. *Almuerzo-merienda.*

Barenar. *v. a.* Menjar alguna còsa àntes de dinar.

Almorzar. = Àntes de sopar. *Merendar.*

Barlèt. *m. v.* Ballèt per la cyna. *Barrilete.*

Barlovént. *m.* Llòc ò còsa qui està més pròp que àltra al llòc de ahònt surt el vént. *Barlovento.*

Barloventar. *v. a.* Bordetjar para posarse á sobrevént. *Barloventar.*

Barnabita. *m.* Capèllá regular de la congregació de S. Páu. *Barnabita.*

Baró. *m.* Títol del qui possedix baronía. *Baron.*

Barómetro. *m.* Instrumént para conèxer el major ò menor pes de la atmòsfera, y midar la altura de sas muntàñas. *Barómetro.*

Barouessa. *f.* La dòna del baró, ò la qui té baronía. *Baronesa.*

Baronía. *f.* El territòri, ò el títol del baró. *Baronia.*

Barquer. *m.* El qui govèrna bárca en riu. *Barquero.*

Barquèt. *m.* Bàrco petít. *Barquillo, ito, y barquichuelo.*

Barqueta. *f.* Bàrca petita. *Barqueta, ò barquilla.* = Per posary encèns. *Naveta* ò *navecilla.*

Barquetas. *f. pl.* Ormèy de tàula ahònt están un satriy d'òli, un de vinàgre, y á vegádas un saler ab sál, y àltre ab prebe. *Angarillas* ò *cubillo.*

Bàrra. *f. v.* Barba. *Barba.* = Tròs de fèrro de fust, de òr ò plata sense obrar. *Barra.* = De fèrro gruxáda, redona, y sens obrar. *Hierro:* prima y redona. *Varilla:* de cinc dits de àmple, y un de gruxa. *Celar, cuchillo* ò *arquero:* de tres, ò quàtre dits de àmple, y un de gruxa. *De llantas.* = Para tancar pòrtas. *Barra* ò *tranca.* = De preña para fer rodar. *Calamon.* = Para àr-ga. *Palanca.* = Para girar mòla de molí quánd la llau de picar. *Bayal.* = Ahont se ferma sa corrióla para pujar es materiàls sent òbra. *Pescante.* = Para jugar, y el matèix jòc. *Barra.* = Llarga y de fust ab que duen pes gròs es bastàxos. *Palanca* ò *mangal.* = Posar sa bàrra á sa pòrta. *Atrancar.*

Barràca. *f.* Caseta sens adornos, y sòlamènt para los treballadors en el càmp. *Barraca* ò *choza.* = De bràncas. *Sombrajo.* = Para posary càrro. *Sotachado* ò *tingalo.* = Para viñòvol, ò hortolà. *Gayola.* = Málfèta. *Tendejon.* = Pendre barràca: refugiar-se á élla, v. g. per ploure. *Abarracar-se.*

Barràda. *f.* Tòc ab bàrra. *Trancozo.*

Barragá. *m.* Tàpète. *Barragan.*

Barràl. *m.* Bòtil gran. *Barral.* = Per teniry confits. *Confitera.* = Cordàd. *Esterado.*

Barràm. *m.* Sas bàrras de sa boca. *Dentadura* ò *herramienta.* = Xerradors. *Taravilla.*

Barranc. *m.* Profunditat descuberta. = Dificultat, embaràs. **Barranco** ò *barranca*.
Barraqueta. *f.* Barraca petita. **Chozil** ò *barraquilla*. = Para agoytar sa càssa, ò esperarla. **Paranza**.
Bàrras. *f. pl.* Sa dentadura. **Quijadas.** = De arma de fûc. **Gatillo.** = Llistons de taléssos de brodar. **Banzos**.
Barrèlla. *f. pl.* de cuya cènra se fà es vidre. **Barrilla**.
Barrera. *f.* Pòrta de bastons entrevessàds. **Barra.** = No tenir barrera: atropèllar qualsevol impediment ò inconveniènt. **Saltar por las picas de Flandes**.
Barreró. *m.* Bàrra petita. **Barreta**.
Barrèt. *m.* Tapament redó para el cap de hòmo. **Barrete, birrete,** ò **gorro.** = Ab oreyéras. **Becoquin.** = Es barrèt de san Antòni: mèdi que se intenta aplicar á tot lo que sobrevé. **Horma de todos piés** ò **sandlotodo**.
Barretàda. *f.* Cortesia llevàntse es barrèt. **Gorretada.** = Tòc en so barrèt. **Gorretazo**.
Barreter. *m.* El qui fà barrèts. **Bonetero**.
Barretina. *f.* Barrèt regulàrmènt blanc. **Gorro**.
Bàrrètjàl, *da. p. p.* de barretjar. **Regañado, da, reñido, da**.
Barretjar. *v. a.* Iocregar. **Regañar, reñir**.
Barretòt. *m.* Barrèt gròs. **Gorron**.
Barrètx. *m.* Arregàny. **Repasata.** = Fòrt. **Carda**.
Bàrril. *m.* Bota petita. **Bàrril**.
Bàrrilèt. *m.* Bàrril petít. **Bàrrilete** ò **bàrrilejo**.
Bàrrina. *f.* Eyua de fuster. **Barrena.** = Ab on travesser demunt es màneg para apoyarsí. **Barbiqui.** = Gròssa. **Barreno.** = Ajust en compas. **Iguala**.
Bàrrinàd, *da. p. p.* de barrinar. **Barrenado, da.** = ...**Codido, da**.
Bàrrinar. *v. a.* Fer foràts ab bàrrina. = Foradar bàrcas para tirarlas á fons: enganar. **Barrenar.** = Tenir àcte ab dònas ò hòmos. **Coder.** = Fer bàrrina: convenirse, ajustarse. **Ajustarse** ò **igualarse**.
Bàrrinéro. *m.* El qui sèmpre vâ de baratar. **Truca-borricos**.
Bàrrio. *m.* Cèrt distritte de població. **Barrio**.
Bàrriola. *f.* Barrèt ab màyas de filàts. **Cofia** ò **red**.
Bàrró. *m.* La porció de llàna, ò cotó cardàd que se llèva en una vegàda des pinte. **Barro**.
Barrobí. *m.* Foràt redó fèt en pedra ple de pólvora bèn atacàda, y se li péga tòc per fer tróssos sa pedra. **Barreno**.
Bàrrufèt. *m.* El dimòni. **Patillas**.
Bàrrufos. *m. pl.* Escrúpols ò visions. **Escrúpulos** ò **visiones**.

Bàsca. *f.* Ànsia, inquietut, sy. **Bàsca.** = Calor. **Bochorno.** = Tenir bàscas. **Nausear.** = Fer bàsca: calor. **Hacer bochorno.** = Bélla bàsca. **adv.** Pò se me dona, ò que pás. **Pase** ò **enhorabuena**.
Basili. *m.* Nòm pròpi de hòmo. **Bàsilio.** = *adj.* El qui seguèix la règla de san Basili. **Basilio, ia**.
Basilicòru. *m.* Unguéut. **Basilicon**.
Bàsqueta. *f.* Bàsca petita de calor. **Bochornillo.** = El qui basquetja. **Agencioso, sa**.
Basquetjar. *v. a.* Procinar ab cuydado y diligència alguna còsa. **Agenciar**.
Bàsca. *f.* Aplèg de àygo mòrta, y no molt neta, sió bruta. **Balsa** ò **laguna.** = Seca. **Jera.** = Per abeurar. **Lavajo.** = De molt. **Cubo** ò **represa.** = De àygo despues de haver plògud: càmp embessàd. **Lavajo** ò **navazo.** = Per fer tèms. **Pudridero.** = De òli: tàca de òli caygud en tèrra. **Accitada**.
Bassàda. *f.* Venguda de molta de àygo. **Avenida.** En molt de àygo. **Represa.** = Mòlter á bassàdas. **Moler de represa**.
Bassàlt. *m.* Màrmol de color y duresa de ferro. **Basalto**.
Bassament. *m.* Tot còs qui està bàix de columna. **Basamento**.
Bassarite. *f.* Pedra preciosa. **Basarite**.
Bàsse. *f.* Lo qui sostén una columna, una estàtua, un pedestràl. = Principi, fonement, apoye demunt de qui descansa una còsa. = Tèrra ò metàl qui se combina ab un àcido, y forma una sàl. **Bassa.** = La línea demunt de qui están las demés en las figuras plànas. = Principi, fonement, etc. en matemàtica. **Base**.
Bassetja. *f.* Instrument de còrda para tirar pedras. **Honda.** = El qui usa de bassetja. **Hondero.** = El seu oyèt ahónt se pòsa sa pedra: lo de es mitx. **Senb**.
Bassetjàda. *f.* Tir de bassetja. **Hondazo**.
Basseta. *f.* Bàssa petita. **Balsilla**.
Bassilica. *f.* Iglesia suntuosa. **Basilica**.
Bassilicàri. *m.* El qui assistèix al Pàpa ò á bisbe en la missa. **Basilicario**.
Bassilisco ò **basilisco.** *m.* Animàl fabulós y de qui se diu fàlsament que néix de òu de gall y que mata en la vista. **Basilisco**.
Bassiòt. *m.* Clotèt ab àygo. **Charco.** = Gròs. **Charca**.
Bassiotèt. *m.* Bassiòt petít. **Charquito**.
Bassó. *m.* Sa llevor de plànta qui està dins cloveya para la séua defènsa. Si sa cloveya es blàna. **Grano.** = Si es fòrta, v. g. de mella. **Carne.** = El de mella trencàda que se ven en gròs. **Almendron**. = De nou. **Núcleo**.
Bassó. *m.* Lo millor de una còsa. **Meollo**.
Bassó, na. *adj.* El qui néix ab àltre de un part.

Gemebo, la ô melizo, za.

Bást. *m.* Aubardá ab arsóns. *Baste ô basto.*

Básta. *f.* Afagidura á rôba para que no se esfilagués. *Bastilla.* = Doblèg de sa matèxa rôba ô vestít per ser mássa llárg. *Alforza.* = La acció de embastar. *Basta.*

Bastánt. *adj.* Suficiént. *Bastante.*

Bastántmént. *adv.* Ab suficiència. *Bastantemente.*

Bastanter. *m. cur.* El qui reconeix los poders en los tribunáls. *Bastantero.*

Bastar. *v. n.* Ser suficiént. *Bastar.* = No hásta per untarse es morros: ser môdica la còsa. *No basta ni aun para untar los labios.*

Bastar. *v. n.* Arribar á alguna còsa ô llòc. *Alcanzar ô llegar.*

Bastárd, *da.* *adj.* Bords. *Bastardo, da.*

Bastárda. *f.* Líma suáve. *Bastarda.*

Bastardía. *f.* La calidat de bord. *Bastardia.*

Bastardilla. *adj.* Letra cursiva de imprènta sembláut á la manuscrita. *Bastardilla.*

Bastáx. *m.* El qui per ofici tragina as còll. *Bastage, ganapan, esportillero, fagin ô mozo de cordel.* = El qui espèra á un cantó per llogarse. *Tras-canton.*

Baster. *m.* El qui fà y adoba bàts. *Bastero.*

Bastéra. *f.* La dôna de baster. *Bastera.*

Basteta. *f.* Básta petita. *Bastilla.*

Bastidor. *m.* Taléssos de brodar. *Bastidor.*

Bastimént. *m.* Bárco. *Bastimento.*

Bastiménta. *f.* Pontals y pôst al mitx para estar el qui fà ôbra. *Andamio.* = Qui agnanta cyna, v. g. sèrra. *Armaçon.* = De pôrta. *Marco.* = De vidriera. *Bastidor.*

Bastió. *m.* Baluárt. *Bastion.*

Básto. *m.* Pinta de càrta. *Basto.* = Fer es dos de básto: morir-se. El hòmo. *Doblar la servilleta ô estirar la pierna:* animál. *Estirar la pierna.*

Básto, *ta.* *adj.* Tosco, grosser, mál fèt. *Basto, ta.*

Bastó. *m.* Garròt. *Paló.* = Gayâto ab pom ô sense pom. = Mândo, antoridat ô insignia militar. *Bastón.* = Aquell ab que se péga als nòlits. *Marro.* = Fer jugar es bastó: atupar. *Hacer andar el palo.* = Bastó sens polir. *Lata.*

Bastonáda. *f.* Tôc ab bastó. *Bastonazo ô palo, palazo ô zamanca.* = De cègo: fôrta. *Palo de ciego.* = Bén donáda: bén aplicáda. *Vuelta de pendenco.* = Donar bastonádas. *Dar palos ô apalear.*

Bastonèt. *m.* Bastó petít. *Bastoncico, illo, ito.*

Báta. *f.* Vestít talar ab mânegas. *Bata.*

Batalogía. *f.* Repetició enfadosa de paráulas. *Batalogia.*

Batálla. *f.* Combát de trôpas ô bàrcos. *Batalla.* = Inquietút. *Batalla.*

Batállador. *m.* Guerréro, hòmo de guèrra, el qui

batálla. *Batallador.*

Batállar. *v. a.* Péleat. *Batallar.*

Batálló. *m.* Cuérpo de trôpa de infantería. *Batallón.*

Batávia. *f.* Hollánda. *Holanda, Batavia.*

Bátavo, *va.* *adj.* Hollandès, sa. *Bátavo, va.*

Batáy. *m.* Sa lléng de campàna, picaròl. *Badajo.* = Mála paráula. *Ajo.*

Batáya. *f. ant.* Batálla. *Bataya.* = De allòts, qui se apedregan. *Pedrea.*

Batayáda. *f.* Tôc á campàna ab so batáy. = Deabarrát. *Badajada.* = Còp á algú ab batáy. *Badajazo.*

Batayador. *adj.* Batállador. *Batayador.*

Batayar. *v. a. ant.* *Batayar.*

Batayonáda. *f.* Desbarát, burráda. *Badajada ô patochada.*

Batedor, *ra.* *adj.* El qui bâtre sembráts segáds. *Trillador, ra.*

Batedor. *m.* De pôrta. *Batiente.* = De ôr ô pláta: el qui los reduèix á páms. *Batihoja ô batidor de oro ô plata.*

Batèg. *m.* Movimént apressurád de alguna partídel còs de animál, v. g. pols, còr, etc. *Latido.* = De llága, ferida. *Entrepunzadura ô latido.*

Bategar. *v. n.* Mòurese apressurádamént partí interior del còs de animál. *Latir.* = Es còr. *Latir ô palpar.* = Ferida ô llága ô tumor. *Latir ô entrepunzar.* = El pit. *Latir ô palpar.*

Bateria. *f.* Fortificació per canóus. = Multitud de empèños. *Bateria.*

Batear. *v. a. ant.* *Batiar. Batear.*

Batèix. *m.* Batisme. *Bautismo, bateo, y bauto.*

Batèu. *m.* Bárco petít. *Batel.*

Batiád, *da p. p.* de batiar. *Bautizado, da.*

Batiánt. *p. a.* de batiar. *Bautizante.*

Batiar. *v. a.* Adminiastrar el sacramént del batisme. = Posar áygo al vi. = Posar nòms. *Bautizar.*

Báticúl. *m.* Tôcs á sas áucas. *Azote.* = Fòrt. *Azotazo.* = Cayguda. *Batacazo, baquetazo ô tabolada.*

Batidor. *m.* El qui dona tinta quánd imprimexen. *Batidor.*

Batismál. *adj.* Pertaciént á batisme. *Bautismal.*

Bátipòrt. *m.* Espècie de manpàra despues de las pôrtas principáls, v. g. de iglesia. *Cancel.*

Batisme. *m.* El primer sacramént de la Iglesia. *Bautismo.*

Batistèri. *m.* El llòc ahònt está sa pila de batisme. *Baptisterio ô bautisterio.*

Batracomiàquia. *f.* Pèlèa de ràtas y granòts. *Batracomiaquia.*

Batraquita. *f.* Pédra preciosa. *Batraquita.*

Bâtre. *v. a.* Rompre lo segád, y separar el grá

de sa pàya. = Frecuentar un camí, paratge. = Mortificar, maltractar. *Trillar*. = Fèrro. *Martillar*. = Fèrro fret: pèrder tèmps. *Majar en hie-rro frio*. = El sòl en algún llòc. *Bañar*. = Gar-ròvas, mellas. *Varear* ò *batójar*. = Vèncer. *Ba-tir*. = Pasetjar-se. *Batir las calles*.
Batúd, da. p. p. de bàtre. *Trillado*, da. = *Batido*, da. = *Vareado*, da.
Batuda. f. Lo batúd en una vegada, ò lo estès pa-ra bàtre. *Parva*. = Cayguda. *Tabolada*. = Es ren-nou que se fà en càure. *Batacazo*. = De àygo. *Chaparron*.
Batút. m. Cayguda. *Tabolada*. = Del còr, pols, etc. *Latido*. = Aguardar es batúts: la ocasió. *Estar-se d la capa*.
Báubo, ba. adj. Enrevenáds de fret. *Arrecido*, da.
Baúl. m. Espècie de caxeta. Ab cubèrta plana. Co-fre, y ab cuberta còncava. *Baul*. = Forrada de pell. *Petaca*. = De mòrt. *Atakud*.
Báula. f. Pèssa de fèrro ò de bronzo que se pòsa á pòrtas, y á àltres còsas. *Aldaba*. = De batil, caxó. *Aldabon*. = De cadena. *Eslabon*. = La de-rèra de cadena qui té mòrdálas. *Espernada*. = Aficada á parèt para fer-marí bistias. *Arren-dadero*.
Bauleta. f. Báula petita. *Aldabilla*.
Baulòta. f. Báula gròssa. *Aldabon*.
Bauprés. m. Àbre acalád qui surt de sa proa de bàrco. *Baupres*.
Báuxa. f. Vèga. *Gira*. = Xansa. *Chanza*.
Báva. f. Humor qui fluèix desà boca. *Baba*. = Vis-cosa. *Babazas*. = Hòmo tonto, rudo. *Babatel*, ba-vera ò *babazo*.
Bavar. v. n. Espellir humor pe sa boca. *Babear*. = Demúnt una còsa soyàntla. *Babosear*. = Per al-guna còsa. *Babear por...*
Bavaráy. m. Tavayoleta que se pòsa al pit de nin paraque no se soy. *Babador*, *babadero* ò *ba-bera*.
Bávoro, ra. adj. El naturál de ò lo pertañent al rèyne de Bavièra. *Bdvaro*, ra.
Báv, xa. adj. De pòca altura ò alsáda. *Bajo*, ja.
Báxa. f. Llecència para surtir del hospitál. *Baja*.
Baxá. m. Títol de honor entre los mòros. *Bajd*.
Baxád, da. p. p. de bazar. *Bajado*, da.
Baxáda. f. La acció de bazar, y el llòc per ahónt se báxa. *Bajada*.
Baxamént. adv. Ab baxesa, grossèria, vilesa. *Ba-jamente*.
Bazar. v. n. Passar de llòc àlt á un báix. = Dismi-nuirse, v. g. fébra. = v. a. Posar báix lo qui es-táva á dalt. *Bajar*.
Baxer. m. El qui compra báxos d'òli. *Bejnero*.
Baxesa. f. Acció dolènta. = Lo pòc que es la creatu-

ra respècte del Creador. = La timidès del ànimo, del esperít. *Bajeza*. = Fer baxesas: accióus do-lèntas ò no correspondénts al estat del qui las fà. *Hacer bajezas*.

Baxèt, ta. adj. Molt báix. *Bajito*, ta. = adv. Ab veu molt báxa. *Bajito*.

Baxó. m. Instrumént músic y el qui el tòca. *Bo-jon*.

Báxos. m. pl. Los quàrtos qui están abáix de una càsa. *Cuartos bajos*. = Sa brutó ò solátjas de li-cors. *Madre*, *heces*, *pozo*. = De bota. *Asiento de cuba*. = D'òli. *Morga*.

BE.

Bé. f. El nòm de la lletra b. *Be*.

Bé. m. Utilidat, bènèfici, riquesa, etc. *Bien*.

Bé. adv. Rèctamént, ab acèrt, fèlismént. *Bien*.

Bé. m. La veu de xòt. *Be*. = El matèix xòt. *Carne-ro* ò *cedero*.

Béabá. m. El silabàri. *Beabá*.

Béarnès, sa. adj. Naturál de ò lo pertañent á Béarne provincia de França. *Bearnes*, sa.

Béata. f. Dòna de hàbit religiós, ò sens éll. *Beata*. = Fàlsa. *Gazmoña*, ò *beatona*.

Béatèri. m. Càsa de béatas. *Beaterio*.

Béatífic, ca. adj. Lo qui fà béneventurád. *Beati-fico*, ca.

Béatificació. f. La acció de béatificar. *Beatificacion*.

Béatificád, da. p. p. de béatificar. *Beatificado*, da.

Béatificamént. adv. Ab visió béatífica. *Beatifica-mente*.

Béatificar. v. a. Declarar el Pàpa que no sirvént de Déu gòsa de la glòria, y que se li pòt donar culto. *Beatificar*.

Béatíssim, ma. sup. *Beatissimo*, ma. = Béatíssim Pàre: títol de honor que se dona al Pàpa. *Bea-tissimo Padre*.

Béatitút. f. La béneventurànza etèrna. = Títol que se dona al Pàpa. *Beatitud*.

Béato, ta. Felís, ditxós. = El béatificád per el Pàpa. = El qui se eczercoita en òbras de virtút. *Beato*, ta. = Fàlsos: los qui aparèntan virtút, y no en ténen. *Beaton*, na ò *gazmoño*, ña.

Béatura. f. Acció de afectáda virtút. *Beateria*.

Béc. m. El estrém del cap de àve, y qui li servèix de boca. = Sa boca del hòmo = Elocuència. *Pi-co*. = Béc d'ànada: eyna. *Pico de dnade*. = De grua, eyna ab punta á una pàrt, y en forma de tayánt á la àltra. *Piqueta*. = En vestút. *Cabo*, ò *pico*.

Béc. Primèra persona de indicatíu de béc. *Ca-beceo*.

Bec. Ab la e muda: primèra persona de indica-

tiu de bèrrer. *Bebo*.

Bèca. *f.* Barrèt llarg. *Gorro*. = De col·legiàl, ò seminarista: fàxa de color que duen as còll, y la piassa de col·legiàl ò seminarista. *Beca*. = Anar de bèca girada: estar horràtxo. *Estar alumbrado*. = Anar de mitja bèca: estar mitx horràtxo. *Estar usomado ò alumbradillo*, ò tener unos pelillos.

Bècada. *f.* Acalàda de càp per fòrsa ò per vici. *Cabezada*.

Bècameta. (*À*) *adv.* Axencàd demunt es còll de un àltre. *À horcajadas*.

Bècar. *v. n.* Aclar es càp vàrias vegàdas per fòrsa ò per vici. *Cabecear*.

Bèccòll. *m.* La pàrt posterior des còll. *Pescuezo*. = *À bèccòll*. *V.* Bècameta. *À horcajadas*.

Bèccòllada. *f.* Tòc a la pàrt posterior des còll. *Pescorada ò pescozon*.

Bècuàdro. *m.* Accidènt de la música. *Becuario ò beduro*.

Bèfa. *f.* Escàrniò ò irrisiò. *Befa*. = Fer bèfa. *Hacer befa ò befar*. = Fer hèta del sanbenito: gloriarse de acciò màla. *Hacer gala del sanbenito*.

Bèfabeuf. *m.* La tercièra nòta de la música. *Befabemí*.

Begùd. *da. p. p.* de bèurer. = *adj.* El qui està horràtxo. *Bebido, da*.

Beguda. *f.* Quàlsevòl licor que se pòt bèurer. *Bebida*. = Para medicina. *Bebida ò bebedizo*.

Begudòta. *f.* Beguda dolènta, àgra, amàrga. *Brebage*.

Beguer. *m.* Jutge que havia en àltre tèmps a Catalunya y a Mallòrca corresponènt a corretgidor en Castilla. *Beguer*.

Begueria. *f.* El ofici y el territòri ahònt tenia jurisdicciò el beguer. *Begueria*.

Begòt. *m.* Bèya gròssa. *Abejon*. = El qui no fà sinò menjar. *Zingano*. = El qui volànt fà molt de rebu. *Abejarron*.

Begòt. *ta. adj.* Tonto, rudo, ximple. *Babazorro, rra ò bausan*.

Bèl. *f.* Abreviadura de Isabèl. *Isabel*.

Bèl. *m.* La veu de xòt ò càbra. *Valido*.

Bèlar. *v. n.* Fer bèla. *Balar*. = Per alguna còsa: desitjarla ab ànsia. *Andar balando por...*

Bèleta. *f.* Diminutiu de Isabèl. *Belita*.

Bèllic. *ca. adj.* Còsa de guèrra. *Bèlico, ca.*

Belitre. *adj.* Dolènt, vil. *Belitre*. = Astúts, traydors. *Taimado, da*.

Bèl. *lla. adj.* Hermós, agradàble, graciós. *Bello, lla*. = Bèlla còsa! *Linda cosa!*

Bèllabàsca. *adv.* Pòc se me dona, que pás. *Enhorabuena, pase, vuya*.

Bèlladòna. *f. pl.* *Bella-dama*.

Bèllamènt. *adv.* Molt bé, escellènt, perfectamènt.

Bellamente.

Bèllugarse. *v. r.* Remenarse. *Hervir ò rebullir*.

Bèllumas. *f. pl. V.* Bèllumas. *Lucecillas*.

Bèlveurer. *m. pl.* *Mirabel ò pinillo*.

Bémòll. *m.* Signe que se pòsa devànt punt de sòlfa para abaxarlo mitx tò. *Bemol*.

Bémòllad. *da. adj.* Notàd de un ò de molts de bémòlls. *Bemolado, da*.

Bémòllar. *v. a.* Notar ab un ò molts de bémòlls. *Bemolar*.

Bén. *adv.* Servèix para denotar un cèrt gráu de perfecció, un cèrt estat felís y ventajós en la còsa de que se tràcta. *Bien*.

Bén. *m.* Béus, riquesas. *Bienes, y ant. ben*.

Beua. *f.* Faxeta de ròba ab veta a càda càb. *Venda*. = Para embanar el clotèt que romàn havènt tajàd es llombrícol. *Ombliuero*. = Fer benas de sa ròba: esquezarla. *Hacer giras la ropa ò arparla*.

Bendàtge. *m.* Còpia de benas. *Vendage*.

Bèndiciò. *f.* El àcte y efècte de beneir. *Bendicion*. = Papàl: La que dona el Pàpa en cèrts dias, y la que per privilègi donan alguns religiosos també en cèrts dias y públicamènt. *Papal*.

Bèndicta. *f.* El primer nocturn de matinas de la màre de Déu. *Benedicta*.

Bènefactor. *ra. adj.* Los qui fàn bé a àltres. *Bienhechor, ra*.

Bènéfic. *ca. adj.* El qui fà bé a àltri. *Benefico, ca*.

Bèneficiàcia. *f.* La virtut de fer bé a àltre. *Beneficiencia*.

Bènefici. *m.* Favor, profit. *Beneficio*. = Títol y renda egleciàstica. *Beneficio*.

Bèneficiàd. *da. p. p.* de bèneficiar. *Beneficiado, da*. = *m.* El qui poseèix bènefici egleciàstic. *Beneficiado*.

Bèneficiàl. *adj.* Pertañènt a bènefici. *Beneficial*.

Bèneficiar. *v. a.* Fer bé las còsas. = Fer bé a àltri. *Beneficiar*.

Bèneficiós. *sa. adj.* Profitós, útil. *Beneficioso, sa*.

Bened. *da. p. p.* de beneir. *Bendecido, da y p. p.* irregular. *Bendito, ta*.

Beneir. *v. a.* Dedicar alguna còsa al culte de la Iglesia ò utilitat de los fàels usant de vàrias oraciòns y cerimònias. = Alabar ò eczaltar. *Bendecir*.

Bènemèrit. *ta. adj.* El qui té mèrits, el qui es digne de honors y empleys. *Benemérito, ta*.

Bèneplàcit. *m.* Aprobació, consentimènt, permís, agràdo. *Beneplicito*.

Bènestar. *m.* Conveniència, comoditat. *Bienestar*.

Bèneventuràd. *da. adj.* El qui gòsa de Déu. = Ditzós, felís. = Benèyt, ximple. *Bienaventurado, da*.

Béneventurânsa. *f.* La glória de Déu. = Ditsa, fé-
licitat. = Cãda una de las vuyt que mos declâra
Cristo. *Bienaventuranza.*

Bénevolência. *f.* Bõna voluntât, estimaciõ. *Bene-
volencia.*

Bénévolo, la. *adj.* El qui té hõna voluntât. *Bené-
volo, la.*

Benèyt, ta. *adj.* Ditzós, fèlts. = Senzill, ximple,
fãtuo. *Bendito, ta.* = El fãtuo fingid. *Morlaco,
ca ò morlon, na.* = Fer es benèyt. *Mumorse el
dedo.* = No ser benèyt. *No mamarse el dedo ò
no ser rana.*

Bénfèt, ta. *adj.* Bén formád. *Bienhecho, cha.* = Lo
que se dia del qui se hà fèt mál, volèntue fer á
un àltre. *Estocada por cornada.*

Bengála. *f.* Gayáto de cãña de Indi ò de jonc flec-
sible. *Bengala.*

Beniguamént. *adv.* Ab afabilidad. *Benignamente.*

Benigne, na. Afãble, piádós. *Benigno, na.*

Benignidât. *f.* Afabilidad, piedât. *Benignidad.*

Benigníssim, ma. *sup.* Molt benigne. *Benignissi-
mo, ma.*

Benigníssimamént. *adv. sup.* Ab molta benignidât.
Benignissimamente.

Bénito, ta. *m. f.* Religiós de S. Benèt. *Benito, ta.*

Bénjamiu. *m.* El fuy més estimât de tots. *Benjamin.*

Bénjuí. *m.* Cërta goma. *Benjul.*

Bénparlâd, da. *adj.* El qui pâra ab cortesía. *Bien-
hablado, da.*

Bénparlânt. *adj.* Bénparlâd. *Bienhablado, da.*

Béns. *m. pl.* Hasienda, riquezas. *Bienes.* = Carre-
gâds de censals. *Bienes heridos.* = Adventicios.
Los que adquirèix el fuy estânt ab son pâre. *Ad-
venticios.* = Castrênses ò cásicastrênses. Los que
adquirèix un soldât. *Castrenses ò casicastrenses.*
= Parafernâls. = Los que du sa dôna á més des
dôt. *Parafernâles.* = Profecticios. Los que ad-
quirèix un fuy ab los de son pâre ò per el seu
respècte. *Profecticios.* = Mòbles. Los que se pô-
ren mudar, v. g. tãula, cadira, etc. *Muebles.* =
Inmòbles. Los qui no se pôren mudar, v. g. vi-
ña, câmp, etc. *Inmuebles.*

Bénvengúd, da. *adj.* Bénarribâds. *Bienvenido, da.*

Bénvenguda. *f.* Nòm de dôna. = Bénarribâda. *Bien-
venida.*

Bénvist, ta. *adj.* Estimád de tutòm. *Bienvisto, ta.*

Bénvolgúd, da. *adj.* Amâda. *Bienquerido, da.*

Ber. *m.* Àbre. *Ber ò malayo.*

Bërba. *f.* Dit graciós y burlésco. *Chanza.* = Grossê-
ra. *Chocarrería.* = Anar de bërbas. *Estar de
chanza.* = Dir alguna cõsa per bërba. *Hablar
de chanza.* = Fer bërbas. *Chancear.*

Berberí, na. *adj.* El natural de ò lo pertañent á
Berberia. *Berbert ò berberino, na.*

Berberia. *f.* Provincia de África. *Berberta.*

Berberisco, ca. *adj. V.* Berbert, na. *Berberisco, ca.*

Bérbol. *m.* Cërta espècie de grã que se cria de-
munt sa péll. *Empeine.*

Bergãut, ta. *m. f.* Joves. *Mancebo, ba ò mozo, za.* =
Dolènts. *Bergante.*

Bergãnta. *f.* Puta. *Munfla, pelunlusca, peliforra,
pelleja, pobreta, tusona, zorra, cellenca.*

Bergantél, élla. *m. f.* Qui comènsan á ser fadrins.
Mozuelo, la.

Berganti. *m.* Bàrco. *Bergantin.*

Bergautôt, ta. *m. f.* Joves àlts, grãns. *Moceton,
na.* = Pòlissas. *Berganton, na.*

Berlina. *f.* Cért cotxo. *Berlina.*

Berma. *f.* Espáy entre sa murâda y es vâll. *Berma.*

Bernád. *m.* Nòm pròpi de hõmo. *Bernardo.* = Ber-
nád hermitâ. *Péix. Bernardo hermitaño.*

Bernadèt. *m.* Diminutiu de Bernád. *Bernardito.*
= Péix. *Centolla.*

Bernadí. *m.* Nòm de hõmo. *Bernardino.*

Bernárdo. *m.* Religiós del orde de S. Bernád. *Ber-
nardo.*

Barquéra, ras. *f.* Animâls que un té á sa guárda
del señor ò âmo. *Acogido, dos.*

Berruga. *f.* Cërta espècie de tumor en el cõs. *Be-
rruga.* = De fil. *Retortijon.*

Berrugád, da. *p. p.* de berrugarse. *Encarruja-
do, da.*

Berrugarse. *v. r.* Ferse barrugas es fil. *Encarru-
jarse ò ensortijarse.*

Besacúls. *m. f.* Adulador. *Zalamero, ra ò gita-
no, na.*

Besád, da. *p. p.* de besar. *Besado, da.*

Besáda. *f.* El âcte y etècte de besar. = Cõp impen-
sád que dona un á àltre. = El señâl que té un
pâ de haver estád aferrád á àltre. *Beso.*

Besadeta. *f.* Besáda petita. *Besico, illo, ito.*

Bésamânos. *m. pl.* Ceremõnia. *Besamanos.*

Besar. *v. a.* Tocar ab los morros alguna cõsa. =
v. n. Estar aferrâdas las cõsas inanimâdas. *Be-
sar.* = Expressas vegâdas de continuo. *Besugar.*
= Es cul: adular. *Gitanear ò andar templando
gaitas.* = Besèm es cul: señâl de desprêci. *Bésa-
me el culo.* = Besèm es tafetâ. Desprêci. *Bésa-
me el tasanario.*

Besarse. *v. r.* Donarse besâdas. = Tocarse las cõsas
inanimâdas. = Encontrarse uns ab àltres. *Be-
sarse.*

Bescúyt. *m.* Cõsa conegnda. *Bizcocho.*

Bescuytâd, da. *p. p.* de bescuytar. *Recocido, da.*

Bescuytar. *v. a.* Recõure es pâ, coca, etc. *Reco-
cer.*

Bescuyter. *m.* El qui fã ò ven bescúyt. *Bizcochero.*

Bescuytèt. *m.* Dolseta de bescúyt. *Bizcotela.*

Bèstia. *f.* Animál de quàtre câmas. = El hòmo ignorànt. *Bestia.*

Bèstiàl. *adj.* Irracionál, brutál. *Bestial.*

Bèstiadat. Irracionalidat, brutalidat. *Bestialidad.*

Bèstiàlment. *adv.* À mòdo de bèstias. *Bestialmente.*

Bestiar. *m.* Cavàll, ases, muls, soméras, moltóns, auveyas, etc. en comú. *Ganado.* = Boví: hòns y vâcas. *Vacuno.* = Càbrum: hòcs y càbras. *Cabrio.* = De cerra: pòrcs. *De cerda.* = De llâna: xòts. *De lana.* = Gròs: hòus, cavàlls, égos, ases, soméras, muls, mulas. *Ganado mayor.* = Menú: xòts, càbras. *Ganado menor.*

Bèstiesà. *f.* Tonteria. *Necedad.* = Mâla parâula. *Maldicion.*

Bèstiòta. *m.* Bistia gròssa. = Hòmo molt bèstia. *Bestiaza.*

Bestrêta. *f.* Lo que se pâga adelantad. *Dinero adelantado.*

Besúg. *m.* Péix. *Besugo.*

Bêt. *f.* Abreviadura de Elisabêt. *Elisabet.*

Béta. *f.* La bê de los grégs. *Beta.*

Betarràve. *m. pl.* Remolacha ò betorràga.

Bèteta. *f.* Diminutiu de Bêt. *Elisabetita.*

Bèth. *f.* La bê del abecedàri hebrêu. *Beth.*

Bèthièm. *m.* La representaciò de quând nasqué Cristo. *Nacimiento.*

Bethlemita. *m.* Religiós de la nôva Espâña. *Bellemita.*

Bethlèmtic, ca. *adj.* Pertañent á la ciutât de Bethlèm. *Bethlèmtico, ca.*

Betònica. *f. pl.* *Betónica.*

Betún. *m.* Matèria líquida y inflamàble que se trôba en las entrâñas de sa tèrra. *Betun,* y âutes *betum.* = Matèria viscosa ab que sas beyas embatuman lo interior des buc. *Betun de colmenas.*

Betza. *f.* Sa pânxa. *Bandul.*

Betzarrúil, da. *m. f.* El qui té sa pânxa gròssa. *Venrudo, da.*

Betzer. *m.* Espès de romaguers. *Zarzal.*

Betzèra. *f.* Canâl gròssa en ângulo de teulâda. *Lima.*

Betzòl. *m.* Hermàno y nòm de desprèci. *Hermanuco.*

Betzolâda. *f.* Multitút de allòts. *Muchacheria.* = Beguda gròssa d'âygo, de vi, etc. *Estocada de agua, de..., etc.*

Beurâda. *f.* El liòc ahònt vâu á bèurer molts de aucèlls. *Bebedero.*

Bèurer. *v. a.* Enviar-se pe sa gargamèlla algún líquido. *Beber.* = Còm es câns ab sa lléngo. *Beber d' lengüetadas.* = Ajopid á siquia, torrènt, etc. *À ò de bruces.* = À la clotèlla: ab abundància. *À barba regada.* = Còm nua espônja: molt. *Como una esponja, como un odre, como un zaque.*

= Còm un suís: molt. *Como un tudesco.* = À la regalâda: ab abundància. *À chorro.* = Un pic derréra s'altre. *Sobrebeber.* = Espèra. *Al fiado ò sobre tarja.* = Sense mesura. *À tente bonete.* = Un glop de prèssa. *Dar un tiento.* = Tassòns plens. *Vasos enteros.* = Per fèt: per haver comprâd, venúd ò fèt harrina. *Echar el aboroque y ant. la corrobora.* = Bèurer en molts de bassiòts el qui vâ de notícias. *Beber en el pilon.* = Donar á bèurer á qui vâ de notícias. *Darle papila.* = Beutè aquèxa ò aquèix glop: axò se diu á un para manifestar es gust de que li hàja vengúd algún màl. *Sorbete ese huevo.*

Bevedor, ra. *m. f.* El qui beu. *Bebedor ra.* = *adj.* Lo qui es hò á bèurer. *Bebedero.* = Bevedor, ra de molt de vi. *Vinoso, sa.*

Bevedor. *m.* Potèt, tassó, xícara ahònt beuen los aucèlls. *Bebedor.*

Bevént. (Bòn) Dulsura, suavidat que té el licor. *Embocadura.* = Tenir bòn bevént. *Tener embocadura.*

Béy. *m.* Espècie de sobéràno entre mòros. *Dey.* = Governador de ciutât. *Bey.*

Beya. *ant.* Abèlla. *f.* Iusècto qui recuèix sa mèl y sa cera de las flòrs. *Abeja.* = El réy de èllas: la famèlla qui cría, y no més es una en càda axâm. *Abeja maestra ò maesa ò la reina.*

Beyâssas. *f. pl.* Còsa coneguda, y de qui noy hà equivalènt espanhòl. *Beyasas.*

Beyer. *m.* El qui vâ de beyas y las cuyda. *Abejero.* = El qui ven mèl. *Melero.* = Vesper: la bresca que sãn las vèspas. *Abispero.*

Beyeròl. *m.* Aucèll. *Abejaruco.* = Vèspa. *Abispa.*

Beyeta. *f.* Beya petita. *Abejica, illa, ita.*

Beyoneta y millor bayoneta. Espècie de puñâl que se pòsa á nes fusèll. *Bayoneta.*

Beyonetâda. *f.* Puñida ab bayoneta. *Bayonetazo.*

Biambonas. *f. pl.* Telas brodâdas de las Indias. *Biambonas.*

Biârca. *m.* Intendânt de víveres entre los emperadors grècs. *Biarca.*

Biâx. *m.* Oblicuidat. *Sesgo.* = En biâx. *adv.* Obliouamènt. *En sesgo.* = Trèurer es biâxos: cercar ab cuydâdo, fer rigurosas inquisiciòns, eczaminar á fondo, discutir un conte. *Apurar.*

Bibaro. *m.* Animál anfíbio y de quàtre câmas. *Bibaro.*

Biblia. *f.* El llibre del antig y nôu testamènt. *Biblia.*

Biblic, ca. *adj.* La pertañent á la Biblia. *Biblico, ca.*

Bibliòfil. *m.* El qui âma y gusta de llibres. *Bibliòfilo.*

Bibliografia. *f.* Conexemènt des llibres, de las

edicions, etc. *Bibliografia*.

Bibliógráfo. m. El qui està versad en el conexe-
ment des llibres, edicions, etc. *Bibliógrafo*.

Bibliomania. f. Passió escesiva per los llibres. *Bibliomania*.

Bibliomaniàtic. m. El qui té grán passió els llibres.
Bibliomaniaco.

Bibliotafo. m. El qui no comunica els seus llibres
râros. *Bibliotafo*.

Bibliotéca. f. Lloc ahont se guârdan els llibres
ahont están posâds per orde. = Llibre qui du
una collecció dels autors de una nació ô reigió,
y de las ôbras dels autors. *Biblioteca*.

Bibliotecâri. m. El qui se cuyda de una libreria.
Bibliotecario.

Bicapsular. adj. Se diu de un fruyt en duas bajô-
cas. *Bicapsular*.

Bicôcara. adj. Un no res. = Hômo tonto. *Bicoca*.

Biceps. adj. Se diu en anatomia dels musclos cuya
pârt superior està dividida en duas. *Biceps*.

Bicôrne. adj. El qui té duas bâñas, dos brâssos,
duas dents, segons los poetas. *Bicorne*, y en bo-
tànica, lo qui té duas puntas sembrâuts á bâ-
ñas. *Bicorne*.

Bidént. adj. El qui té duas côm á forcas para ca-
var sa tterra. = Moltó ô auveya segons los poetas.
Bidente.

Biennâl. adj. Lo qui dura dos âñys. *Bienal*.

Bienni. m. Espây de dos âñys. *Bienio*.

Biflôr. adj. Lo qui té duas flôrs, ô moltes flôrs de
duas en duas segons los botànics. *Biflor*.

Biforme. adj. De duas formas, ô lo qui té duas
formas. *Biforme*.

Bifronte. adj. poétic. El qui té duas câres. *Bifronte*.

Biga. f. Lleuam llârg y gruxâd. *Viga*. = Aquella
cuyo câb descansa demunt âltra. *Durmiente*.

Bigalôt. m. Bossí de fust gruxâd qui servèix para
sêurer. = Hômo tôrpe. *Tronco*.

Bigamia. f. Segon matrimôni. = cur. Casament ab
duas personas en un matèix tèmps. *Bigamia*.

Bigamo. m. El casâd duas vegâdas en distut tèmps.
= El casâd en un matèix tèmps en duas perso-
nas. = El casâd ab viuda. *Bigamo*.

Bilbat, na. adj. El ô lo de Bilhâo. *Bilbaino*.

Bilbilitâ, na. adj. El ô lo de Calatayûd. *Bilbili-
tano, na*.

Bilingüe. adj. Llibre imprès en duas llengos. = Hô-
mo qui pârla dos idiomas. *Bilingüe*.

Bilús, ra. adj. El qui abunda de bilis. *Bilioso, sa*.

Bilis. f. Un dels quâtre humors del còs. *Bilis*.

Billet. m. Paper para comunicarse familiàrment,
ant. orde reyâl. *Billete*. = De confessar ô com-
bregar. *Célula*. = El que se pôsa á cûsa y sig-
nifica que està para llogar. *Albaran*.

Billetèt. m. Billèt petit. *Billetico*.

Billó. m. Dèu vegâdas cent mil. *Billon*.

Bimèstre. adj. ô m. Lo qui dura dos mèsos ô du-
ràda de dos mèsos. *Bimestre*.

Binâd, da. p. p. de binar. *Binado, da*.

Binar. v. a. Donar duas reyas á câmps ô á viña.
Binar.

Binâri. m. Nombre compòst de duas uuidâts. *Bi-
nario*.

Binóculo. m. Trompa ab que se veu una còsa ab
sos dos uys. = *adj.* Lo qui servèix á los dos uys.
Binóculo.

Binômio. m. Nombre compòst de duas pârts uni-
das ab aquèsts signes + ô - qui vòlen dir més
ô méuos. *Binomio*.

Biografia. f. Història de vidas particulars. *Biogra-
fia*.

Biogrâfic, ca. adj. Lo pertaüent á la biografia.
Biográfico, ca.

Biógrafo. m. Escripitor de vidas particulars. *Bió-
grafo*.

Biombo. m. Mampâra. *Biombo*.

Biôrxa. (À la) adv. Ab negligència, ab descûit,
còusevuya. *À la birlonga*.

Bipartid, da. adj. poétic. Partid en duas pârts.
Bipartido, da.

Bipedâl. adj. Lo qui té sa mida de dos pèus. *Bi-
pedal*.

Bípido, da. adj. El qui té dos pèus ô camina ab
dos. *Bipedo, da*.

Biribis. m. Jòc de sòrt. *Biribis*.

Biricú. m. La corretja de sa cinta de qui pènja sa
espâsa. *Biricú*.

Birlâd, da. p. p. de birlar. *Birlado, da*.

Birlador, ra. m. f. El qui birla. *Birlador, ra*.

Birlar. v. a. Llèvar á uu el empleyo que pretensia.
Birlar.

Birlonga. Jòc del hômo forsâd ab espâsa y per
trunfo la derréra càrta. *Birlonga*.

Birlotxo. m. Espècie de cotxo ubèrt á davânt.
Birlocho.

Birrolèt. m. Jòc. *Barrulé*.

Bisâca. m. Animâl quadrúpedo del Perú. *Bisaca*.

Bisarría. f. Valor, esplendor, lluíment. *Bizarria*.

Bisarríssim, ma. sup. *Bizarrrísimo, ma*.

Bisârro, ra. adj. El qui té bisarría. *Bizarro, ra*.

Bisâvi, via. m. f. El pâre y la mãre del âvi y âvia.
Bisabuelo, la.

Bisbât. m. La jurisdicció, territòri de bisbe. *Obis-
pado*.

Bisbar. v. n. Lograr un bisbât. *Obispar*.

Bisbe. m. Còsa coneguda. *Obispo y ant. bispo*. =
De anèl: el qui no té bisbât. *De anillo*. = Au-
siliari: el qui fâ sas funcions de un âltre. *Ausi-*

lar. = In partibus: el qui té es hisbât en têrra de infâels. *In partibus.* = De pôrc. *Opispo* ô *obispillo*.

Bisbis. m. V. *Biribis*. *Bisbis*.

Bisco, ca. *adj.* El qui tîrs la vista. *Bisco*, ca ô *bisojo*, ja.

Biscuusa. f. V. *Biâx*. *Sesgo*.

Bismût. m. Metâll frágil y molt pêsâd. *Bismut*.

Bisnêt. ta. m. f. El fîy ô fîya des nêts. *Bizniêto*, ta ô *bisniêto*, ta.

Bistia. f. V. *Bêstia*. *Bestia.* = De trabây. *Averio.* = De tragí. *Acémila.* = Môrta y pudênta. *Carroño.* = Bôua per dur as carnâtge. *Estar ya para buitrera.*

Bistieta. f. *Bistia* petita. *Bestecica*, illa, ita ô *bestezuela*.

Bistorí. m. Eyna de cirugiâ. *Bisturí*.

Bitzêgo. m. Bossí de boix ab que los sabaters âllisan y donan llustre á sôla de sabâta. *Bisagra*.

Bialú. m. Tancador de pôrta. *Fiador de puerta*.

Bixést. *adj.* Se diu del âñy en qui el febrer té 29 dias. *Bisiesto*.

BL.

Blân, na. *adj.* Môll, flux, suâve al tâcto. *Blando*, da. = Côm ofení. *Como alfenique.* = Mês blân que cotó. *Mas blando que la seda.* = Mês blân que una figa flôr. *Mas blando que una breva.* = Mâssa madur. *Papandujo*, ja.

Blânc, ca. *adj.* Oposâd á negre. *Blanco*, ca. = Côm la néu. *Como la nieve.* = Côm la tófa de la néu. *Como el ampo de la nieve.*

Blânc. m. El de ôu: aquêll líquido blânc que té. *Blanco* ô *clara de huevo.* = Unguênt sêt de cloveyas de ôu para posar á sa câre. *Blanco de huevo.* = Es blânc del uy. *Blanco del hojo.* = Blânc para señar. *Jabon de sastre*.

Blânc. f. Moneda antiga. *Blanca*.

Blancor. f. *Blancor*, encaraque antig.

Blancura. f. La calidât de lo blânc. *Blancura.* = De uy: espêcie de boyreta. *Blancura del ojo.* = En eczêrcit. *Claro.* = En garriga, pivar, etc. *Calva*.

Blanquer. m. Calatraví. *Blanquero.* = *adj.* Câmp, têrra. *Blanquisar*.

Blanquêt. m. Blânc de plom para pintar. *Albayalde*.

Blanquêt. m. Blânc de plâta. *Albayalde*.

Blauquêt. ta. *adj.* Un pôc blâncs. *Blanquillo*, lla.

Blanquetjâd, da. p. p. de blanquetjar. *Blanqueado*, da.

Blanquetjar. v. a. Posar blâncs una còsa. = v. n. Mostrar una còsa sa séua blaucura. *Blanquear*.

= Comensar á blanquetjar. *Blanquecer*.

Blanquê, o. m. El âcte y efêcte de blanquetjar. *Blanqueo*.

Blanquinós, sa. *adj.* Lo qui tira á blânc. *Blanquinoso*, sa, *blanquecino*, na y *blanquisco*, ca.

Blanura. f. La calidât de lo blân. *Blandura*.

Blasfemâble. *adj.* Vitupérâble. *Blasfemable*.

Blasfemâd, da. p. p. de blasfemar. *Blasfemado*, da.

Blasfemador, ra. m. f. El qui blasfêma. *Blasfemador*, ra ô *blasfemo*, ma.

Blasfemânt. p. a. de blasfemar. *Blasfemante*.

Blasfemar. v. a. Dir blasfêmias, majorment còntre Déu, y los sânts. = Malair, dir inât de algú. *Blasfemar*.

Blasfematôri, ria. *adj.* Lo qui conté blasfêmias. *Blasfematorio*, ria.

Blasfêmia. f. Parâulâ injuriosa. *Blasfemia*.

Blasfêmo, ma. *adj.* Lo qui conté blasfêmia. = m. f. El qui diu blasfêmias. *Blasfemo*, ma.

Blassó. m. Agregât de tot lo qui compôn el escût de ârmas. = Ârt de explicar los escûts de ârmas de ciutât, vila ô de familia. = Cádâ péssa del escût. *Blason*.

Blassonâd, da. p. p. de blasonar. *Blasonado*, da.

Blassonador, ra. m. f. El qui se blasona. *Blasonador*, ra.

Blassonâut. p. a. de blasonarse: el qui se vanagloria. *Blasonante*.

Blassonar. v. a. Dispôndre, pintar, explicar las ârmas de escûts. *Blasonar*.

Blasonarse. v. r. Vâ nagloriarse. *Blasonar*.

Bât. m. Grâ bêu couegúd. *Trigo.* = El sembrâd. *Trigo* ô *panes.* = Aquêll cuya espiga té espiguetas. *Trigo racimal.* = E-couâd: cuya espiga no té arêstas. *Trigo chamorro.* = Grôs. *Grueso* ô *de mucha raspa.* = De las Indias. *Maiz*, *trigo de las Indias* ô *de Turquia*, y en las Indias. *Zira*: el sembrât. *Muizal.* = Bât de môro. *Panizo.* = De perdíu: hérba. *De vacas.* = No bêu granâd ô ple. *Desmedrado*, da.

Báu, ava. *adj.* Qui té es color blân. *Azul*.

Báu. m. Color. *Azul.* = Color de cêl. *Azulceleste.* = Fosc. *Azul turquí*.

Blavêt. m. pl. *Flor de aliso*.

Blavetjar. v. n. Tirar á blâu, ô tehir es color blâu. *Azular*.

Blavura. f. Negró en el cêl. *Cerrazon.* = En el cûs. *Cardenal*.

Blây. m. Nôm prôpi de hûmo. *Blas* ô *ant.* *Blasco*.

Blây, ya. *adj.* Benêyts. *Babiêca*.

Ble. Còsa coneguda. De llum, llamenêra, grisôl. *Mecha* ô *torcida.* = De âtza, candelâ, etc. *Pabilo*.

Bleda. *f. pl.* *Acelga*, y *ant.* *Bleda*.
 Bledomora. *f. pl.* *Bledomora*.
 Blenéra. *f. pl.* *Candelaria*.
 Blenorrea. *f.* Flucsió del nâs. *Blenorrea*.
 Blet. *m. pl.* *Bledo*.
 Blindas. *f. pl.* Péssas de fust para cubrir sas trin-xéras. *Blindas*.
 Blonda. *f.* Espêcie de rânda. *Blonda*.
 Blondeta. *f.* Blonda estreta. *Blondina*.
 B'oqueád, *da. p. p.* de bloquear. *Bloqueado*, *da.*
 Bloquear. *v. a.* Sitiar una plâssa enfôre del tir de canó. *Bloquear*.
 Bloquéo. *m.* Siti enfôre de tir de canó. *Bloqueo*.

BO.

Bô, *na. adj.* Lo qui té en sí totas las qualidâts convenientes á sa séua naturalesa. = Qui té alguna perfecció morâl ô física. = Escellént, esquisit en son gênero. = Prôpi para cêrts usos. = Qui encâre pôt servir. *Bueno, na.* = Para bœurer. *Bebedizo, za.* = Estar bô: no estar malâit. *Estar bueno.* = Bôn dia: salutació que se fâ al mati. *Buenos dias.* = Bôuas târdes: salutació que se fâ al capvé:pre. *Buenas tardes.* = Bôna nit: salutació que se fâ á la nit. *Buenas noches.* = El bô sêmpre pensa bé. *El bueno siempre tiene buen pensamiento.* = No es bô sinó per ell matéix. *No es bueno sino para si mismo.* = No es bô para malaída la côsa. *No es bueno para maldita la cosa.* = No es bô per Déu ni per el diâble ô santa María. *No es bueno para Dios, ni para el diablo.* = No es bô sinó per menjar. *Solo para comer tiene habilidad.* = No es bô per mar ni per têrra. *No es bueno para frito ni cocido.* = No es bô per âse ni per aubardâ. *No es para silla, ni para albarda.* = Á las bôuas: de bôua voluntât. *Á buenas.*

Bobá, *ua. adj.* Ximples. *Bonachon, na.*

Bôbila, *m.* Aturád, pôc espêrt. *Panarra.*

Bôbhô. *m.* Expressió ab que anomenan es nins á los bescúyts, confits, etc. *Chucho ô chochito.*

Boc. *m.* El mâscle de las câbras. *Cabron ô macho de cabrio.* = Picád. *Castron.* = No menjar boc: no ser benèyt. *No ser rana ô no mamarse el dedo.*

Boca. *f.* Pârt de la câre per ahónt surt se veu y entra lo que se menja ô beu. = Entráda de alguna côsa, v. g. de côva, forn, etc. *Boca.* = De carrer. *Bocacalle.* = De fosca. *Boca de noche.* = De mâuega. *Bocamanga.* = De câma de calsons. *Boquilla.* = De câu, côva, esquetja. *Boca ô bocaron.* = De infêrn: flastomador. *Boca de escorpion.* = De ôr: el qui té elocucúcia. *Pico de oro.*

= Des ventrêy. *Boca del estómago.* = Âmpla. *Rusgada.* = Grôssa. *Gruesa;* y el qui lay té. *Bocom.* = D'enlós: grân. *Boca de espuerta.* = Tôrta. *Tuerta;* y el qui lay té. *Boquituerto.* = Boca que vols. *¿Qué quieres boca?* = Á boca de sóllera: de bôn tûc. *De paleta.* = Sa boca lieu sâh, y sa pânxa també: expressió ab que se denôta que no se vol dir lo que se há menjâit. *Nitos.* = Á boca de canó: *adv.* Á curta distância. *Á boca de cañon.* = Á boca de fosca. *adv.* Quând ne comênsa á fer. *Á boca de noche ô entre dos luces.* = De boca: de parâula. *De boca.* = Fer boca: menjar alguna côsa ântes de bœurer. *Hacer boca.* = Fer boca: gisnar á un. *Hacer brecha con uno.* = Estar ab sa boca badâda: embambád. *Estar con la boca abierta.* = Badar sa boca á nes vént: no tenir que menjar. *Estar con la boca á la pared.* = Parlar per boca de âltri: dir lo que âltri li há dit. *Hablar por boca de gan-so.* = Trêurer de sa boca: anticiparne á dir lo que âltri anáva á dir. *Quitarlo de la boca.* = Llevar-só de sa boca: donar alguna côsa que el qui fa dona há mester. *Quitársela de la boca.*

Bocá.lo. *f.* Porció de lo que se menja. = Una pârt de brilla. *Boçado.*

Bocátge. *m.* Lâga en boca de nin per el calor de sa llét. *Ubrera ô vaharera.*

Bocélla. *f.* Mollara á môdo de canâl. *Bocela.*

Bocéllad, *da. p. p.* de bocéllar. *Bocelado, da.*

Bocéllar. *v. a.* Fer molluras á môdo de canâl. *Bocelar.*

Bocôta. *f.* Boca grôssa. *Bocaza.*

Boda. *f.* Casamént. *Boda.*

Boetjar. *v. n.* Juguetetjar. *Juguetear ô retozar.* = Que boetjas ô boetje: lo que se din á un quând li surt mál el fér bêrbas. *Andaos á decir donayres.*

Bôfega. *f.* Espêcie de fâva ô grâ en el côs *Ampolla.*

Bofegád, *da. p. p.* de bofegar. *Ampollado, da.* = Pá ô coca. *Olivado, da.* = Vexigâ. *Pululado.*

Bofegar. *v. a.* Causar bôfegas. *Ampollar.*

Bofegarse. *v. n.* Surtir ple de bôfegas. *Ampollar-se.* = Es pá ô coca. *Olivarse.* = Es vexigâ. *Pulular.*

Bôga. *f.* Péix. *Boga.*

Bôl. *m.* Têrra ab que se preparâ lo que se há de danrar. *Bol ô bolo.*

Bolâdo. *m.* Pâsta de sucra de figura llargueta, y ab foradets câsi semblânts á los de bresca. *Bolado.*

Bolcád, *da. p. p.* de bolcar nins. *Empañado, da.* = De bolcar en disputa, etc. *Voteado, da.* = De bolcarse per sa têrra. *Revolcado, da.*

Bolcar. *v. a.* Vestir als nins ab dráps. *Empañar.*
 =Apretar ô vencer en disputas, etc. *Voltear.*
Bolcarse. *v. r.* Rodar per sa têrra, fânc, âygo.
 =Entregarse del tot á una vida viciosa. *Revolcarse.* =De riurer: riurer molt. *Descoserse de risa.* =Bolcarsy: ser mássa llarg en una visita, *v. g. Calentar el asiento.* =En un sermó, etc. *Comenzar y no acabar.* =Surtir malament de una funció. *Salir por el abollon ô por el albanal.*
Boldro. *m.* Movimént precipitád de âygo qui surt. *Borbollon ô borboton.* =El sembrât més espès y més âlt en un llòc en qui majorimént havia estád formiguer ô léms. *Manchon.*
Boléro. *m.* Cansó ô ball. *Bolero.*
Bolèt. *m. pl.* esponjosa. *Boleto ô hongo.* =De âbre. *Escarzo ô agarico.* =Blânc, redó, y per dedins ple de pols negra. *Bejin.*
Bolêy. *m.* Cuyguda. *Calda.* =Grôs. *Batacazo.* =Còp. Golpe.
Bolêya. *f.* Pârt de cotxo. *Bolea.*
Boleyar. *v. a.* Tirar una moneda al âyre para vèurer qui gosará, etc. *Tirar d castillos y leones ô d cara ô cruz.* =Fêr câure. *Volcar.*
Bolfe. *m.* Fârdó ô porció de rûba. *Lio.* De cabêys. *Mechon.* =De gént. *Peloton.* =De cârtas. *Envoltorio.*
Boliquèt. *m.* Bolfe petit. *Paquete.*
Bolítz. *m.* Xêrxa que se trêu de mar de en têrra. *Boliche.*
Bolítzáda. *f.* Lo que se trêu ab so bolítz. *Redada ô lance.*
Bolsic. *m.* B-sa. *Bolsa.*
Bôlla. *f.* Còs redó de quâlsevôl matêria. *Bola.* =De jugar en triquèt. *Bocha.* =De fer pujar al âyre. *Globo.* =Hòmo realó. *Rechoncho ô recoquin.* =De sebó. *Jaboncillo.*
Bôllád, *da.* *p. p.* de bôllar. *Bollado, da.*
Bôllar. *v. a.* Posar un plom ab ârmas ô señal á se rûba. *Bollar.* =Bôllarla: no acertar una còsa. *Hocicar.*
Bôlleta. *f.* Bôlla petita. *Bolita.* =De jugar. *Bochita.* =De alocamént. *Boleta.* =Nin gruxád y redó. *Recoquin.* =De votar. *Ballota.*
Bôlló. *m.* La bôlla petita del jòc de bôllas. *Boliche.*
Bomba. *f.* Máquina para trêurer âygo. =Bôlla de ferro bayda dedins per umplirla de pólvora, etc. *Bomba.* =Tir ô trô de bomba. *Bombazo.*
Bombar. *v. a.* Trêurer âygo ab bômba. *Bombar.*
Bombârda. *f.* Máquina militar antiga de canó grôs. =Bârco destinád para tirar bombas. *Bombarda.*
Bombassí. *m.* Rôba de cotó. *Bombasi.*
Bombatjád, *da.* *p. p.* de bombatjar. *Bombardea-*

do, da ô bombeado, da.
Bombatjar. *v. a.* Tirar bombas. *Bombardear ô bombear.*
Bombéo. *m.* El âcte y efêcte de bombatjar. *Bombeco.*
Bômbeta. *f.* Bomba petita. *Bombita.* =La qui té un broc tórt, y plena de âygo, y posáda á nes fôc despedeix un vent fôrt. *Colipida.*
Bombo. *m.* Tambor molt grôs. *Bombo.*
Bôu, na. *adj.* Bô, na. *Bueno, na.* =Bôna barrina! dolênta. *Tracamundana.* =Bôna la hé fêta: axô se diu quând un há incorregúd en algún error, desacêrt ô há dit algún desberât. *Buena ganancia he hecho.* =Sa primêra bôna que hé fêta-vuy: axô se diu quând un há compúd, *v. g.* un plât. *La primera y esa en tierra.* =En bônas. *En buenas.* =Á las bônas: sense barâys. *A las buenas.* =Més fân á las bônas que á las málas. *Mas tiran tetas que carretas.*
Bôuamént. *adv.* Voluntâriamént. *Buenamente.*
Bônaventura. *m.* Nôm prôpi de hòmo. =Bôna sôrt. *f.* *Buenaventura.*
Bonânsa. *f.* Témps quiét. =Prosperidât, felicitât. *Bonanza.*
Bonatxás. *m.* Pacífic, de hòn naturál. *Bonazo, za.* =El qui tot lo creu. *Bonachon, na.*
Bondât. *f.* Calidât qui constituêix una còsa bôna. =Suavidât de gêni. *Bondad.*
Bonêt, *ta.* *adj.* Un pòc bô. *Bonito, ta.*
Bonetáda. *f.* Cortesia ab bouête. *Bonetada.* =Tòc ab bouête. *Bonetazo.*
Bonête. *m.* Espêcie de barrèt de cartó y forrád de rûba ab puntas ô sense. *Bonete.* =El capèllá secular. *Bonete.*
Bonificád, *da.* *p. p.* de bonificar. *Bonificado, da.*
Bonificar. *v. a.* Abonar, millorar. *Bonificar.*
Bonificatiu, *va.* *adj.* Lo qui contribuêix á bonificar. *Bonificativo, va.*
Boníssim, *ma.* *sup.* Molt bô. *Bonísimo, ma.*
Boníssimamént. *adv.* *sup.* *Bonísimamente.*
Bonítol. *m.* Péix. *Bonitalo ô bonito.*
Bôno. *adv.* Já bâsta ô hásta. *Bueno.*
Bofiy. *m.* Tumor ab duresa. *Divieso ô lechin.* =Grôs. *Bubon.* =Ab matêria. *Apostema.*
Bonso. *m.* Sacerdôt xino ô del Japón. *Bonzo.*
Boôtes. *m.* Costellació boreâl. *Boôtes.*
Boqueta. *f.* Boca petita. *Boquita.*
Borcegní. *m.* Calsât antig. *Borcegut.*
Borceguineria. *f.* Llòc ahónt se feyan ô venían borceguíns. *Borceguineria.*
Bord, *da.* *adj.* Nâd de pâres qui no se conexen, ô quând nasquéren no se porían casar los pâres. *Borde ô espurio, ria.* =Los que há criád la cása dels espòsits. *Inclusero, ra.*

Bordáda. *f.* Giro de bárco para cercar es vent.
Bordada.

Bordatjar. *v. n.* Anar á la dreta y á la esquerra un bárco quánd es vent lo impedèix de anar tot dret. *Bordear.*

Bordáy. *m.* Brot qui surt de ábre: si es de la sôca. *Renuevo*, y si es de sas rêls. *Barbado.*

Bordéll. *m.* Càsa de prostitutas. *Burdel.* = Al bordéll. *adv.* Málament. *Al retortero.*

Bordo. *m.* Bordáda. = Costât interior de bárco. = El matèix bárco. *Bordo.* = Anar ô estar á bordo: anar ô estar á bárco. *Ir ô estar á bordo.*

Bordó. *m.* Còrda gruxáda de instrument músic. = Gayáto de pelegrí. *Bordon.* = El que duen los capèllans, sobreposáds, etc. *Cetro.* = De edifici. *Tondino.*

Bordoner. *m.* El qui du bordó eglesiástic. *Cetrero.*

Bordonèt. *m.* Bordó petit per instrument músic. *Reforzada.*

Bordoneyád. *adj.* Axó se dia de las creus en escút de ármes gornidas á las estremidáts de poms ô bastóns semblánts al de pelegrí. *Bordoneado.*

Boreál. *adj.* Qui es de la párt de tramuntána y lo qui pertáñy al vent de tramuntána. *Boreal.*

Bóreas. *m.* Vent de tramuntána. *Bóreas.*

Borina. *f.* Búlla. *Bureo.* = Anar de borina: de búlla. *Ir de bureo.* = Caminar un bárco ab el vent de costât. *Ir de bolina.*

Borino. *m.* Insêcto. *Abejorro.*

Borla. *f.* Flocadura de seda, fil, etc. lligáds còm un ramèll. = Bonète de doctor. *Borla.*

Borleta. *f.* Borla petita. *Bortilla.*

Borlôta. *f.* Borla gròssa. *Borlon.*

Borra. *f.* Sa escòrxa de cànom trencád ô lo gruxád que cau espadânto. *Agramiza.* = De llâna. = Còsa despreciáble. *Borra.* = De poll ábre, de veïlauer, etc. *Candelilla ô espiguilla.* = De cànom, llâna, lli, pentináda. *Borra ô tomento.* = Espadáds. *Tasco.*

Borrád, da. *p. p.* de borrar. *Borrado, da.*

Borrador. *m.* Escrit no corretgid. *Borrador.*

Borradura. *f.* El efècte de borrar. *Borradura.*

Borrar. *v. a.* Passar sa ploma per demunt escrit, puzéll per demunt pintura. *Borrar.* = De la memòria: olvidar. *De la memoria.*

Borrásca. *f.* Tormènta, tempestât, vent fòrt, pluja gròssa mescláda ab calabruix, tròns y llâmps. *Borrasca.* = Contrariedât, dificultât, perfil. *Borrasca.*

Borrascós, sa. *adj.* Lo qui càusa borrásca, ô està esposád á ella. *Borrascoso, sa,*

Borrátja. *f. pl.* *Borraja,*

Borrátxa. *f.* Pettit odre per dur vi. *Borracha, y millor. Bota.*

Borratxerfa. *f.* Embriaguès ô desberât gròs. *Borrachera.* = Turbació de càp, de judici ô de rahó. *Borrachez.*

Borrátxo, xa. *adj.* Tocáds de suc. = Possèids de alguna passió, majorment de ira y furor. *Borracho, cha.* = Al borrátxo fi ni li hásta áygo ni vi. *Al borracho fino ni el agua basta ni el vino.*

Borratxôt, ta. *adj.* Molt borrátxos. *Borrachon, na ô borrachazo, za.*

Borreyó. *m.* Pettit nuu que quèda en rôba, y que se tâya ab estisoras. *Mota ô floyel.* = Espècie de filèts qui se aplegau hàix de cadiras, tâulas, etc. *Tamo.* = Bàix de taléssos. *Tamo ô caedura.*

Borrico. *m.* Àse. = Hòmo lèstia, ignorânt. *Borrico.*

Borrió. *m.* Tâca de tinta demunt paper. *Borron, y segóns los allòts. Pastor.* = En páfio. *Floyel.*

Bos. *m.* Bossí d'ôs ô bastonèt que se pôssa per càstig á los qui pàrlan mál, majorment á los superiors. *Mordaza.*

Bòsc. *m.* Terréno ple de ábres, mâtas y áltres arbustos espessos. *Bosque.* = De ausinas. *Bellotero.* = Pintád. *Boscaje.* = Véy y dolènt. *Moeda.* = Artificial en hòrt ô jardí. *Bosquete.* = Tancád de parèt. *Parque.*

Bosquéco. *m.* Pintura qui no més té sa priméra mà. *Bosquerjo.*

Bosquèt. *m.* Bòsc petít. *Bosquecillo.*

Bossa. *f.* Saquèt de pèil, roba, seda, etc. per dur dohbés ô áltres còsas. *Bolsa.* = La que se du penjáda á sèlla para posary es màneg de bandèra ô llânsa. *Cuja.* = Gròssa para el pit. *Balsopeto.* = Per dur tabác. *Tabaquero ô bolsa.* = Còm la de confraria. *Bolso.* = Para esca, pèdra y foguer. *Esquero.* = De pastor: hèrba. *Pan y quesillo.* = En vestít. *Bolsa.*

Bossas. *f. pl.* Las de... *Bolsas, vedijas, escroto.*

Bosseta. *f.* Bossa petita. *Bolsica, ita, illa.* = Para reliquia que se sòl dur penjáda á guárdapíts ô jác de nin. *Bolsico.* = Fer bosseta: umplir sa butxèca, fer fortuna. *Hacer bolsillo.*

Bosser. *m.* El qui fâ ô ven bossas. *Bolsero.* = El capèllá qui dona la distribució. *Bolsero ô pñancero.*

Bossí. *m.* Tròs ô párt de alguna còsa. *Pedazo ô trozo.* = De blât sembrád, de òrdi, etc. *Pedazo de trigo, cevada, etc.* = De camí. *Trecho.* = De fust ourt y gruxád ô de pá dur ô acceptád. *Zoque.* = De fust: hòmo rudo, torpe. *Pedazo de madera.* = Para menjar. *Bocado.* = De sòla para vârcas. *Tordija.* = De pá. *Mendruco.* = Donar es bossí mastegád; donar la còsa clâra. *Dar mascado.* = Fer bossíns de sa rôba: españar-

la. *Arpar la ropa.*—Bossí de història. *Retazo de historia.*

Bossinada. *f.* Porció de aliment que el animal pren dins sa boca para menjarla. — Pàrt separada de una còsa sòlida, y bona á menjar. *Bocado.*—Á cada bossinada un glop ó una tassonada: beurer espessas vegadas. *Tras cada pregon azote.*

Bossinadeta. *f.* Bossinada petita. *Bocadillo, ito.*

Bossinèt. *m.* Bossí petít de qualsevòl còsa. *Cacho.* — De pá romás á sa taula. *Regojo.*—De menjar. *Bocadillo, ito.* De història. *Retazito.*—De pá en comú. *Mendrugillo, ito.*—De pá rostít ó acaptat ó de fust. *Zoquetillo.*

Bossinòt. *m.* De càru que se cría informe en el ventre de famèlla. *Mola.*

Bossòt. *m.* Bossa ab corrèys passads per es còll para posáry la ásta de panó, bandéra, etc. *Car-cax.*—Para la coua de animal quádrupedo. *Condón.*

Bossòta. *f.* Bossa gròssa. *Bolson.*

Bot. *m.* Sàlt. *Brinco* ó *salto.*—De bårco. *Bote.*—Del qui du grillóns. *Salto de tronca.*—Del mouro: jòc de allòts qui consistèix en que un se pôsa inclinad, y els altres ab sas câmas axencadas li pàssan per demunt. *Fil derecho* ó *empujote el haba.*—De gòig y alegrí. *Retozo.*—Ab un bot: prést ó ab un instant. *De bote y voleo.*

Bota. *f.* Para posar vi y altres licors. *Cuba* ó *bota.*—Congreñada. *Cuba grande de lugar.*—Per dnr á sas câmas. *Bota.*—Hòmo petít, gruxad y redó. *Tapon de cuba.*—Dóna. *El niño de la rollona.*

Botabala. *m.* Instrument para enfoñar bālas. *Botabala.*

Botador, ra. *m. f.* Los qui botan. *Saltador, ra.*

Botador. *m.* Eyua de cirugí para arrancar ca-xāls. — Instrument de fèrro para tñurer clāus, que no pòlen sas estanāyas. *Botador.*—De llegòst: aquèllas còm á câmas que té bāix de sas ālas, y més enfòre, y en qui se afiānsa per botar. *Resorte* ó *muelle.*—Surtir de botador: enfadarse, irritarse. *Salir de madre* ó *de sus casillas.*—Pèndrer es punt ālt ó el luco. *Poner los puntos muy altos.*

Botafòc. *m.* Pālo en cuyo cāb se pôsa 'sa mètxa para de enfòre pègar fòc á cauó. *Botafuego.*

Botaló. Pālo para posar ālas á sas velas y altres usos. *Botalon.*

Botām. *m.* El conjunt de botas. *Vasija* ó *piperta.* — El de bårco. *Botdmen* ó *boteria.*

Botāna. *f.* Bossí de fust redó ab que se tāpan los forāts que se fān á odre. *Botana.*—Pedās māl aficad ó còsa māl cusida. *Chafallo.*

Botānic, ca. *adj.* Lo pertañent á la botánica.

Botdnico, botánica.

Botānic. *m.* El professor de botánica. *Botdnico.*

Botánica. *f.* Ciència cuyo objècte es la naturalesa y propietats de las plāntas. *Botdnica.*

Botanista. *m. V.* Botānic. *m.* *Botanista.*

Botar. *v. n.* Pègar bots. *Saltar.*—Pilòta, pèdra caent en āygo ó en tèrra, bòlla, etc. *Botar.*—El qui du grillóns. *Saltar de trocha.*—De alegrí ó juguetetjant. *Saltar, brincar* ó *retozar.*—Mots llegint. *Atrancar.*—Totas sas bardissas: totas sas dificultats. *Pasar por las picas de Flandes* ó *hacer giras y capirotos.*

Botarāte. *m.* Hòmo de pòc judici, alboratād. *Botarāte.*

Botarèll. *m.* Refòrs qui sostén el pes de ārc. *Botarèl.*

Botas y batāys: mālas parāulas. *Tacos y ternos.*

Botasèlla. *f.* Tòc de trompeta ó clarí para posar sa sèlla als cavālls. *Botasella.*

Botavānt. *m.* Bastó llārg ab un gānxo ab que se defènsan y ofènen los mariners. *Botavante.*

Botè. *m.* Péssa de autipāra ó botí qui tāpa es demunt des pèu. *Guardapolvo.*

Botèlla. *f.* Còsa coneguda. — El licor que cāb en èlla. *Botella.*—Crica: qui rātja prim. *Penada* ó *penosa.*

Botèlteria. *f.* Càsa ahont se venen licors. *Botilleria.*

Botèlleta. *f.* Botèlla petita. *Botellita.*

Botèllòta. *f.* Botèlla grān ó gròssa. *Botellon.*

Boter. *m.* El qui fā ó adoba botas. *Cubero.*—El qui fā borrhātxas ó odres. *Botero.*

Boterío. *f.* L'òc ó botiga de boter. *Tonleria.*

Botèt. *m.* Bot petít. *Botecico, illo.*—Instrument ab que se càssan āves. *Reclamo.*—Para agafar conīys. *Chilla.*—Sàltèt. *Saltito.*—Tocar es botèt cassant. *Reclamar.*

Botí. *m.* Calsāt. — Lo que se pren als inimígs. *Botin.*

Botifarra. *f.* Espècie de sobressāda. *Butifarra.*—Fer botifarra: fer llārg en so dir ó parlar. *Tirar largo.*

Botifarró. *m.* Botifarra petita. *Chorizo.*

Botifarronèt. *m.* Botifarró petít. *Reforzada.*

Botiga. *f.* Càsa. *Entresuelos.*—Ahont fān feyna los menestrā's. *Tienda* ó *taller.*—Ahont despātzan los mercaders. *Tienda,* y en Aragó *botiga.*—De cerer. *Veleria.*—De vèndrer á la meunda. *Pues-to.*—De vèndrer rōbas véyas. *Prenderia.*—De potecāri. *Botica.*—De revenedor. *Regatoneria.*—La de més pròp. *Tienda de los cojos.*

Botigó. *m.* Habitació petita. *Tabuco.*—Ahont se dona menjar y beurer. *Camaranchon.*

Botiguer, ra. *m. f.* Els qui ténen botiga de vèn-

drer. *Tendero*, *ra* ô *botiguero*, *ra*.—De vèndrer rôbas véyas. *Prendero*, *ru* ô *ropavejero*, *ra*.
Bôtil. *m*. Botélla. *Bote la*.—Âmpla y es còll estrèt y curt. *Frasco*.—Qui râtja prim. *Penado* ô *penoso*.
Botilla. *f*. Gèrra âmpla y redona y ab so còll curt. *Botija*.
Botilláda. *f*. Lo qui càb dins sa botilla. *Botija*.—*Desberât*. *Patochada*.
Botiller. *m*. El qui té botèllería. *Botillero*.
Botiner. *m*. El qui fà ô ven botíns. *Botinero*.
Botiquí. *m*. Caxó provicionâl de medecinas. *Botiquin*.
Botir. *v. n*. Separarse, desprènderse, *v. g.* una estèlla de pédra que pican. *Saltar*.—Fer botir á un del empléyo. *Dejarle á pié*.
Botó. *m*. Bossi de fust, de rôba ô ôs cubèrt de fil ô de rôba ô seda. *Boton*.—De hâña fusa ô sense foudre. *Boton*.—De fôc: cáustic. *Boton de fuego*.—De pàssamaner. *Madroño*.—Tot lo que servèix para embotonar. *Boton*.
Botonáda. *f*. El jòc de botóns que se pôsa á vestít. *Botonadura*.
Botoner, *ra*. *m. f*. El qui fà botóns. *Botonero*, *ra*.
Bôix, *xa*. *adj*. Benèyts. *Bobo*, *ba*.—Fer el bôtx. *Hacer el ô del bobo*.
Botxa. *f. pl*. *Boja*.—En vestít. *Bolsa*.—Regañôl. *Aladar*.
Bôtxa. *f*. Bèrba. *Chanza*.—Anar de bôtxas. *Chancear*.
Bôu. *m*. Animâl conegú. *Buey*.—El que se ven en carnicería. *Vaca*.—Véy y causâd. *Cotra*.—*Sauvátge*. *Bisonte*.—De molí: el âbre petít y aficâd al grôs. *Remacho*.
Bouèt. *m*. Bôu petít. *Bueyecillo* ô *torete*.
Bouôt. *m*. Bôu grôs. *Bueyazo*.
Bôva. *f. pl*. aquática. *Espadaña* ô *énea*.
Bovál. *f*. Estâbla pes bôus. *Boyera* ô *tenada*.
Bover. *m*. El qui guârdá ô cuyda bôus. *Boyero*.
Boví. *adj*. Pertañent á bôu. *Vacuno*, *na*, *bovino*, *na*.
Bôvo. *m*. Devertíd, el qui el fà en comèdia. *Bobo*.—El qui el fà en títeras. *Payaso*.
Box. *m*. Arbusto, y á vegâdas âbre. *Box*.
Boxar. *m*. Terréno abóut hayá molts de boxos. *Bojedal*.
Boxar. *v. a.*..... *Coder*.—Enganar. *Engatar*.
Bôy, *ya*. *adj*. Benyèts. *Bausan*, *na*.
Bôya. *f*. Suro que se pôsa dins mar per señâl. *Boya*.
Boyard. *m*. Señor russo. *Boyardo*.
Bôyra. *f*. Vapor espès y crás. *Niebla*.—Qui pastura. *Gata*.—En el mar. *Bruma* ô *brumazon*.—Bâxa y espessa. *Neblina*.
Boyreta. *f*. Bôyra petita. *Neblilla*.

Boyrina. *f*. Brusquina. *Llovizna*.
Boyrós, *sa*. *adj*. Oscur ô tapâd á càusa de bôyra. *Nebuloso*, *sa*.

BRA.

Bracmân. *m*. El sâbi en la India orientâl. *Bracman*.
Brâga. *f*. V. Bragueta. *Braga*.
Bragâd, *da*. *adj*. Animâl qui té clâpas de diferent color. *Bragado*, *da*.
Brâgas. *f. pl*. Calsóns âmples y llârgs. *Bragas*.
Braguer. *m*. Corretja ô bena para apretar sa trancadura. *Braguero*.
Bragueta. *f*. Pedás que se pôsa á nin bâix des drâps paraque no los soy. *Braga*, *culero* ô *metedor*.—El xâp de calsóns ô faldetas de devânt. *Bragueta*.—Trèurer ô trèurerse sas braguetas: dir los defectes de âltri, ô dirlosse entre sí. *Sacar* ô *sacarse los trapos al sol*.
Brâm. *m*. La veu del âse. *Rebuzno*.
Bramador. *m. f*. El qui brâna. *Rebuznador*, *ra*.
Bramar. *v. n*. Pronunciar sa veu el âse ô soméra. —Cantar mâl el hómo. *Rebuznar*.—Bramar per algú: estimarlo molt. *Babear por*.....
Brâuca. *f*. Pârt llârga de âbre.—De parentesc: familias qui surten de un matéix llinátge. *Rama*.—La qui pénja. *Alabe*.—Para sembrar. *Rampollo*.—Penjâda ab fruyt. *Cuelga*.—De finêstra ô portâl. *Jamba*.—Tajâda en escúts de ârmas. *Escotada*.
Brancáda. *f*. Brâuca gornida de flôrs en forma de un ramell. *Maceta*.
Braucâl. *m*. L'istó de dâlt á bâix de bastiménta de pòrta. *Larguero*.
Brancar. *v. n*. Trèurer las priméras brâncas los âbres ô plântas. *Ramar*.
Brancátge. *m*. El agregât de brâncas de âbre. *Ramage*.
Branqueta. *f*. Brâuca petita. *Ramilla*, *ita*.
Brás. *m*. La pârt del còs desde la espâlla fins á la estremidât de la mâ. *Brazo*.—La pârt del brás desde el musclo fins al colzo. *Morcillo*.—Eglesíâstic ô secular: estât. *Eclesiástico* ô *secular* ô *seglar*.
Brâsa. *f*. Caliu. *Brasa*.
Braser. *m*. Ribèll de tèrra, arâm, llautó ô plâta en qui se pôsa fôc. *Brasero*.
Braserèt. *m*. Brâser petít. *Braserico*, *illo*, *ito*.
Braseta. *f*. Brâsa petita. *Brasita*.
Brasiléño, *ña*. *adj*. Del Brasil. *Brasileño*, *ña*.
Brâssa. *f*. La estensió de los dos brâssos qui vâl vuit pams. *Braza*.
Brassáda. *f*. Movimént que se fâ ab sos brâssos,

v. g. el qui trêu âygo. *Brazada*.
 Brassât. *m.* Lo que câb dins es brâssos. *Brazado*.
 Brasser. *m.* Jornaler. *Bracero*.
 Brasséra. *f. pl.* *Centaura achicoria*.
 Brassèt. *m.* Brâs petít. *Brazuelo*. = Anar á brassèt.
Ir al brazo.
 Brassetjar. *v. a.* Remenar ô mounrer es brâssos.
Bracear.
 Brâu. *m.* Bôu. *Toro*. = Hômo malèyt. *Bravo*.
 Brauèt. *m.* Brâu petít. *Torillo ô torete*.
 Brauôt. *m.* Brâu grôs. *Torazo*.
 Bravâta. *f.* Amanâssa arrogânt y vâna. *Bravata*.
 Bravetjador, ra. *adj.* El qui bravetja. *Baladron*,
na. = Á sa tâula. *Valiente por diente*.
 Bravetjadorôt, ta. *adj.* Molt bravetjadors. *Bala-*
dronazo, za.
 Bravetjar. *v. n.* Gloriarse de sas séuas accions, des
 séus féts. *Baladronear*. = De fôrsas el cobârd.
Blasonar del arnes. = Un quând estâ enfôre dels
 âltres, y á llôc segur. *Hablar de talanquera*.
 = De uôble. *Echar boconadas de sangre*. = De
 dôbbés, riquesas. *Echar milloradas*.
 Bravura. *f.* Fracció de valor ô agosaramént. *Bra-*
vura.

BRE.

Bréa. *f.* Sustância reynosa para empegar bârcos.
Brea.
 Brega. *f.* Disputa, riña, barâya entre molts. *Riña*
ô brega.
 Breguéro. *m.* Breguista. *Breguero*.
 Breguista. *m.* El qui se agrâda de mounrer bregas.
Breguero.
 Bremú. *m.* Crit de bôn ô vâca. *Mugido*. = De va-
 déll, éla. *Berrido*. = De lleó. *Rugido*. = Del mar.
Bramido.
 Bremular. *v. n.* El bôn ô vâca. *Mugir*. = Vadéll,
 éla. *Berrear*. = El lleó. *Rugir*. = El elefânt. *Ru-*
gir. = El mar. *Bramar*.
 Bréndola. *f.* Barraró de rôda buyda. *Rayo*.
 Bres. *m.* L'it petít para infânts dins una espècie
 de pastereta. *Cuna*. = De duas péssas, qui la pas-
 tereta no tôca en têrra. *Cuna de viento*.
 Bresca. *f.* Coca de mèl que sâu sas beyas. *Bresca ô*
panal. = De vèspas. *Abispero*. = En pâ, formât-
 ge. *Ojo*.
 Brescâd, da. *adj.* Pâ, formâtge, etc. qui té bres-
 cas. *Ojoso, sa*.
 Brétxa. *f.* Ubêrta fêta á la fôrça á fortificació, á
 murâda, etc. = Impressió que fâ la persuació,
 avís, consèy de âltri. *Brecha*.
 Bréu. *m.* Cârta pastorâl del Pâpa. = Sillaba qui no
 es llârga. = Nôta de música. *Breve*.

Bréu. *adj.* Curt, de pôca duració ô estensió. *Breve*
 = Bréu. *adv.* Luêgo, dintre pôc tèmps. *Breve ô*
en breve.
 Brevedât. *f.* Curta duració, lliqueresa, prèssa. *Bre-*
vedad.
 Brévemént. *adv.* Ab brevedât. *Brevemente*.
 Breverôl. *m.* Tumor que fâ en es câp un tûc ô
 còp. *Chichon, bollo ô porcino*.
 Breviâri. *m.* Llibre del résó eglesiâstic. = Grâu de
 lletra menuda de estâmpa. = Compèndi, resú-
 men. *Breviario*.
 Breviarièt. *m.* Breviâri petít. *Chico breviario*.
 Brevíssim, ma. *sup.* Molt bréu. *Brevisimo, ma*.
 Brevíssimamént. *adv. sup.* Ab molta brevedât. *Bre-*
visimamente.
 Brévol, la. *adj.* Fâcil de rômprer. *Quebradizo, za*.

BRI.

Bri. *m.* La câña de las plântas. *Tallo*. = De blât, ôr-
 di. *Caña ô tallo*. = De câñom. *Agramiza*. = De
 safrà. *Brin ô hebra*.
 Briâ. *m.* Grâ en el còs qui fâ côm escâta. *Herpes*.
 Brigâda. *f.* Divisió de una compañia de cavâllería
 bâix el mûndo de un brigadier. = Molts de ba-
 tàllons ô escuâdrons manâds per un oficiâl supe-
 rior. = Divisió de una compañia de gnârdias de
 cors compôsta de cincûanta cavâlls. *Brigada*.
 Brigadier. *m.* Oficiâl qui mânda una brigâda. *Bri-*
gadier.
 Brilla. *f.* Instrument para subjectar el qui cnâlea
 á la bistia. = Sas corretjas de sa brilla. *Brida*.
 Brillânt. *p. a.* de brillar. = *m.* Diamânt tayâd en
 cêrt môdo. *Brillante*.
 Brillantès. *f.* Resplandor. *Brillantes*.
 Brillar. *v. n.* Lluir, resplandir, relleuir. = Distingir-
 se. *Brillar*.
 Brillo. *m.* Lluimént, resplandor. *Brillo*.
 Briuco. *m.* Bot. *Brinco*.
 Brindâd, da. *p. p.* de brindar. *Brindado, da*.
 Brindar. *v. n.* Bèurer á la salut de algú. = Convi-
 dar, escitar ô provocar á... *Brindar*.
 Brindar. *v. a.* Oferir, presentar, convidar á pren-
 der alguna còsa. *Brindar*.
 Bríndis. *m.* Dicció presa del idioma inglès, qui
 vòl dir la acció de bèurer á la salut de algú. *Brin-*
dis. = Fer un bríndis. *Echar un brindis*. = Ad-
 metre el bríndis. *Hacer la razon*.
 Brinèt. *m.* Bri prim de plânta. *Tallito*. = Rôba. *Li-*
no ô lienzo.
 Brio. *m.* Fôraa, valor, esperít, supèrbia. *Brio*.
 Briós, sa. *adj.* Animós, fôrt, valént. = Generós,
 atrevíd parlânt de algúns animals. *Brioso, sa*.
 Briosamént. *adv.* Ab brió. *Briosamente*.

Briosíssim, *ma. sup.* Briosísimo, *ma.*

Britània, *f.* Inglatèrra. *Britània.*

Britànic, *ca. adj.* El natural de ô lo pertañent á Inglatèrra. *Britànico, ca.*

Brivó, *na. adj.* Dolent, picaro, polissó. *Bribon, na.*

Brivonàda, *f.* Polissonàda. *Bribonada.*

Brivonèt, *ta. adj.* Polissetas. *Briboncillo, ito, ico, ica.*

BRO.

Bróc, *m.* Béc de un pitxer, de alambí, de satriy, etc. *Pico.*

Brôca, *f.* Picó para esclafar pédras ô rôcas. *Pico.* = Cláu radó ab que los sabaters afiânsau sa sôla á sa forma. = Rullâna ab que los qui brodan embolican es fil. = Fêrro aficád á un trós de fust côm un didál, ab que los cerrâllers trapânan metáll. *Broca.*

Brocâda, *f.* Un bossí de serméat que se dêxa en es cep quând lo podan. *Brocada, pulgar ô saca vino.*

Brôculi, *m.* Còl bláva. *Bróculi.*

Brodád, *da. p. p.* de brodar. *Bordado, da.*

Brodador, *ra. m. f.* El qui broda. *Bordador, ra.*

Brodadera, *f.* Óbra del qui broda. *Bordadura.*

Brodar, *v. a.* Fer ab guya demúnt rôba ôbras de ôr, plâta, seda en rëlléu para major adorno *Bordar.*

Brodát, *m.* Óbra de brodador. *Bordado.* = Cuyo dibúx es de flôrs, âves, animals ô âltres figuras. *Imageneria.*

Broido, *m.* La pârt ahónt néix més espès y âlt el sembrát. *Manchon.*

Broll, *m.* Sált d'âygo qui surt. *Chorro.* = Brot nòu de âbre. *Renuevo.*

Bróllador, *m.* Màquina de ahónt surt âygo ab ímpetu. *Saltador, surtidor ô fuente artificial.*

Bróllar, *v. n.* Surtis algún licor. *Chorrar.*

Broma, *f.* Bôyra. *Niebla.* = Bôyra gròssa. *Broma.* = Baràya. *Bronquiña.*

Bronxa, *f.* Pinzell gròs y lâsto. *Broncha.*

Bronzeyád, *da. p. p.* de bronzeyar. *Bronceado, da.*

Bronzeyar, *v. a.* Donar color de bronz. *Broncear.*

Bronzo, *m.* Metáll. *Bronce.* = Ser de bronz: robúst, incansáble. *Ser de bronce.* = Tener es còr de bronz: dur. *Tener el corazon de bronce.*

Broquer, *m.* Escút petit para defensarse. *Broquel.*

Broquers, *m. pl.* Dânsa de cossiers. *Paloteado.*

Brôssa, *f.* Matèria podrida. *Podredumbre ô materia.*

Brossát, *m.* Còsa coneguda. *Requeson, nateron ô ndzula.*

Brôsta, *f.* Uys nòus de âbre. *Brota.* = De olivéra. *Vestugo.*

Brostád, *da. p. p.* de brostar. *Brotado, da.*

Brostar, *v. n.* Trêurer molts de uys los âbres. *Brostar.*

Brot, *m.* Rameta de âbre en comú. *Brote, vdstago ô renuevo.* = De pârra ô cep. *Pampano.* = El qui surt de la sôca. *Gerpa, esforrocino.* = El qui xupa la sustància del âbre. *Chupon ô mamón.* = Qui surt al pèu de murtéra. *Mirtidano.* = De aufabaguéra, juevèrt, etc. *Mata.* = Negació. *Palabra, v. g.* non sâb brot. *No sabe palabra.*

Brôu, *m.* La âygo en que se hà cuyta càru. *Caldó.* = Esqueyád: clâr. *Calducho.* = Sustanciós. *Esforzado.* = De vívoras, de hérbas per medicina. *Alterado.* = Es ví. *Agua de cepar.*

BRU.

Bru, *na. adj.* De color de cènra. *Ceniciento, ta ô cenizo, za.*

Brufar, *v. n.* Bèurer á la salut de algú. *Brindar.* = Los animals: fer una espècie de ronco. *Resoplar.* = Las péssas en el jòc de dâmas. *Soplar.* = Brufar en es bôu: despreciar una còsa. *Asquear.*

Brúfol, *m.* El efecte de brufar los animals. *Bufido.*

Brujó, *m.* Pâlo llârg para es forn. *Hurgon.* = Para pârra. *Estaca, palo ô sosten.*

Brulôt, *m.* Bârco preparád ab materials para encendiar á âltres. *Brulote.*

Bruñíd, *da. p. p.* de bruñir. *Bruñido, da.*

Bruñidor, *ra. m. f.* El qui bruñy. *Bruñidor, ra.*

Bruñidura, *f.* El efecte de bruñir. *Bruñidura.*

Bruñir, *v. a.* Donar llastre á alguna còsa. *Bruñir.* = Caminar molt aviât. *Volar.*

Bruse, *m.* Hérba de Bethiém qui fâ sa llavor al mitx de sas fuyas. *Brusco.*

Brusca, *f.* Pluja menuda. *Llovizna.* = Gateria. *Mona.* = Dur mitja brusca: estar mitx borrâtzo. *Estar alumbradillo ô tener unos pelillos.* = Agafar mitxa brusca: mitx engatarse. *Asomarse.*

Brusca, *f.* Llèña menuda para forn. *Hornija.*

Brusqueta, *f.* Pluja petita. *Llovizna, mollina ô mollizna,*

Brusquina, *f.* Brusqueta petita. *Mollinita.* = Aquélla de qui no se fâ câs y sòl roar. *Cala-bobos.* = Càna d'aráña. *Cernidillo.*

Brusquetjar, *v. n.* Plôurer petít. *Lloviznar, molliznar ô molliznear.* = Fer càna d'aráña. *Cerner.*

Brut, *ta. adj.* Asquerós, grosser, mâlfét, etc. *Bruto, ta.* = En brut. *adv.* Sense polir, sense lo que se hà de pagar ô trêurer. *En bruto.*

Brutál, *adj.* Semblânt á las bèstias. *Brutal.*

Brutalidât, *f.* La calidât de bruto. = Incapacidât, torpesa de ingèni ô de rahô. *Brutalidad.*

Brutalmént. *adv.* Ab brutalidat. *Brutalmente.*
 Brutedat. *f.* V. Brutó. *Inmundicia.*
 Brutesa. *f.* Brutalidat. *Brutalidad, y ant. bruteza.*
 =Còsa deshonestá. *Deshonestidad.* =Calidat de lo qui no estâ trabayad, ni polid. *Bruteza.*
 Brutèt, *ta. adj.* Un pòc bruts. =Persona jove sense enteniment. *Brutito, ta.*
 Bruticia. *f.* V. Brutalidat. *Inmundicia.*
 Bruto. *m.* Animâl irracional. *Bruto.*
 Bruto, *ta. adj.* V. Brut, *ta.* *Bruto, ta.*
 Brutó. *f.* La calidat contrària á la limpieza. *Inmundicia, porqueria, suciedad.* =De sas dents. *Toba.* =De sa llengo. *Sarro ô releg.* =De metalls. =Escoria. =Des morros. *Bocera ô releg.* =De orinal, etc. *Sarro.* =De licor. *Pozo.* =De ungla. *Negro ô càirel.* =En vestit. *Grasa ô mugre.*
 Bruxa. *f.* Dòna qui segons el pòble té pacte ab el dimòni pata fer màlefcis. *Bruja.* =La flòr de càrt qui vòla. *Gavilan ô milano.* =Dur sa bruja: estar morretós. *Estar con ceño.* =Anar de gâyta. *Andar de gorja.*
 Brujería. *f.* Encantament, opèratió de bruja y de bruxòt. *Brujeria.*
 Brujeta. *f.* Diminutiu de bruja. *Brujita.*
 Bruxòt. *m.* Es qui segons el pòble té pacte ab el dimòni para fer màlefcis. *Brujo.*
 Brúxola ô búxola. *f.* La guya de nevegat. *Brújula.*
 Bruyòl. *m.* Còsa coneguda: de vidre, aràm ô llau-na. *Garrafa, y si es de fást Cubo.*

BU.

Bu. Sò de veu ab que se vòl fer pò ala nins. *Bu.*
 Bua. *f.* Grà ab matèria majorment en dit. *Bua.*
 Bubó. *m.* Bosny maligne. *Bubon.*
 Bubòta. *f.* Lo qui fà pò. *Espantajo.*
 Buc. *m.* Càsa de beyas ahònt crían. *Colmena.* =Capacidat en parlar de un bàrco ô de un edifici. =El matèix bàrco. *Buque.* =Sa pàuxa. *Buche.*
 Bucòlic, *ca. adj.* Pertañent á la bucòlica. *Bucòlico, ica.*
 Bucòlica. *f.* Poesia en qui se introduxen pastors. *Bucòlica.*
 Budèca. *f.* Allòt petít. *Muñeco, ca.*
 Budèll. *m.* Còsa coneguda. *Intestino.* =Budèll culá. *Tripa cular ô del cagalar.* =Cègo: un des budèlls. *Ciego.* =Fer sortir es budèlls: molestar molt. *Hacer echar las entrañas.*
 Bué. *m.* Trompa de càssa. *Obue.*
 Buf. *m.* La acció de bufar. =Vént que se fà, ô ayre que se trèu bufant. =Acusació secreta. *Soplo.*
 Bufa. *f.* Vént que se trèu per derrera, ventosidat. *Zullon ô bufar.* =Pudènta. *Follon.* =Fer bufas. *Zullarse.* =Hà fèt una una bufá: expresió ab

que se diu còm per irrisió que una dòna hà p. rid una famèlla. *Ha parido un meon.*
 Bufad, *da. p. p.* de bufar. *Soplado, da.*
 Bufada. *f.* El efecte de bufar. *Soplo.* =Ab sa boca *Soplo ô bufada.* =De vent. *Buconada de aire.*
 Bufador, *ra. m. f.* El qui bufar. *Soplador, ra.* =Delator, acusador. *Soplon, na.*
 Bufador. *m.* Llòc per refrescar, etc. *Caño.* =Llòc per ahònt aurt vént de llòc subterràneo. *Sopladero.*
 Búfalo. *m.* Espècie de bòu. *Búfalo.*
 Bufar. *v. a.* Fer vént ab sa boca ô ab bufador. *Soplar.* =Bufar á s'oreya de algú: dir, avisar, amonestar, etc. *Soplar.* =Parlar de petites. *Cuchichear.* =De ràbia, el hòmo ô animal. *Bufar.* =Fer bufas per derrera. *Zullarse.* =Á nes tòc. *Avisar la lumbre ô encandilar.*
 Búfas. *f. pl.* Calsóns amples ô de molta fona. *Grieguescos.*
 Bufèra. *f.* Forât ô finestra que se fà á sitja de carbó. *Bufarda.* =Llòc para pescar. Si es en aygo dolsa. *Abuera, y si es en aygo de mar. Albufera.*
 Bufèt. *m.* Tàula. *Bufete.*
 Bufeta. *f.* Part de sa butsa. *Vejiga.* =Gròssa. *Vejigon.* Petita. *Vejiguica, illa, ita.*
 Bufetada. *f.* Tòc ab sa mà ubèrta á sas gáltas. *Bofetada.* =Gròssa. *Bofeton.* =Ab lo de demunt sa mà. *Torniscon.*
 Bufetatjad, *da. p. p.* de bufetatjar. *Bofeteado, da.*
 Bufetatjar. *v. a.* Pègar ô donar bufetadas. *Bofetear.*
 Bufo. *m.* El graciós de òpera italiàna. *Bufo.*
 Bufó. *m.* El qui fà bérhas grosséras. *Bufon.*
 Bufonada. *f.* Bérba grosséra. *Bufonada.*
 Bugada. *f.* Còsa sabuda. *Colada.* =Fer bugada. *Hacer cplada.*
 Bugadèra. *f.* La qui fà bugadas. *Coladora ô lavandera.* =La qui fà net á un. *Lavandera.*
 Buggedaria. *f.* El llòc ahònt se fà sa bugada. *Lavadero.*
 Bugát. *m.* Màula. *Maula.* =Mâl bugát. *Malguisado.*
 Bugiòt ô bogiòt. *m.* Crits de alegria. *Bufaranda ô zambra.*
 Bujarró, *na. adj.* Picaros, traydors. *Briboncillo, illa.*
 Bulla. *f.* Decrèt del Pàpa. *Bula.*
 Bullàri. *m.* Collecció de bullas. *Bulario.*
 Buller. *m.* El qui se cuyda de repartir sas bullas de la crusada. *Bulero.*
 Bullèto. *m.* Bréu ô concessió de Pàpa. *Buleto.*
 Bulto. *m.* La còsa qui abulta, estensió de un còs, el espáy que ocupa. =Imatge confusa de un còs, que se veu pòc ô de lluny. =Inflò, tumor. =Figura de escultura. *Bulto.* =Á bulto. *adv.* En gròs. *A bulto.* =Fer bulto. *Hacer bulto.*

Bull. m. Moviment que pren un líquido posad a nes fôc.—Calor, fôc, vigor. *Hervor*.—Bull de sa sâng. *Hervor de la sangre*.—De líquidos y metalls fasos. *Ebulicion ô ebullicion*.—Ab sabonéra côm el de most. *Efervescencia*.

Bulla. f. Rendu confús.—Concûrs de gén. *Bulla*.
Büllént. p. a. de büllir.—*adj.* Estremamént calént.—Lo qui bull. *Herviente*.

Büllici. m. Rendu de molta gén. *Bullicio*.

Bülliciós, sa. adj. Alborotador, inquiet, mássa viu. *Bullicioso, sa*.

Büllicosamént. adv. Ab büllici. *Bullicosamente*.
Büllid, da. p. p. de büllir. *Bullido, da ô hervido, da*.

Büllidura. f. Bull. *Hervor, hervimiento*.

Büllir. v. n. Posarse en moviment los licors per el fôc ô fermentació, y alsarse en petitas banbôllas.—Môurerse, remenarse. *Bullir ô hervir*.—Büllir sa sâng. *Bullir ô hervir la sangre*.—Büllir-lí la sâng a un: ser molt viu. *Bullirle la sangre*.—Büllir de gén: haveru molta. *Hervir de gente*.—Tutôm en bull: tots lo diuen. *Anda de boca en boca*.—Fer büllir un pôc: donar un bull. *Herventar*.

Bül'ít. m. La càrn només bülída. *Cocido*.

Buñól. m. Pâsta frita a sa pélla. *Buñuelo*.—De vënt. *De viento*.

Buñoler, ra. m. f. El qui fâ ô ven buñòls. *Buñolero, ra*.

Bura. f. Tissú de seda y llâna. *Bura*.

Burháya. f. Aquella espècie de flôc que fâ se plâna plenetiâut. *Acepilladura ô viruta*.

Burbâyas. f. pl. Fidêus a mêtlo de veta. *Tallerines ô lañas*.

Burél. m. Fâxa en escút de ârmas. *Burel*.

Burél. m. Rôba rotjenca del color negre naturâl de sa llâna. *Buriel*.—Negra teñida. *Paño*.

Burêya. f. Devertimént. *Bureo*.—Anar de burêya: de devertirse. *Andar de bureo*.

Burgalesa. f. Llâna de Búrgos. *Burgalesa*.

Burgalès, sa. adj. Naturâl de ô pertañent a Búrgos. *Burgales, sa*.

Burgo-maestre. m. Primer magistrât de algunas ciutâts de Alemânia. *Burgo-maestre*.

Buríl. m. Eyna de cer para gravar. *Buril*.

Burilâd, da. p. p. de burilar. *Burilado, da*.

Burilâda. f. Còp de buríl. *Burilada*.

Buriladura. f. La acció y efecte de burilar. *Buriladura*.

Burilar. v. a. Gravar ab so buríl. *Burilar*.

Burino. m. V. Borino. *Abejorro*.

Burla. f. Bêsa, engâny, irrisió, sâbula, etc. *Burla*.
—De burlas. *adv.* Per riurer. *De burlas*.

Burilâd, da. p. p. de burlar. *Burlado, da*.

Burlador, ra. m. f. El qui se burla. *Burlador, ra*.

Burlar. v. a. Enganar, donar xâsco. *Burlar*.

Burlarse. v. r. Riurerse, fer burla. *Burlarse*. Entre sí riént. *Alfonsarse*.—Abusar de la credulidât de algú, enganarlo. *Brear ô chasquear*.

Burléscamént. adv. Riént. *Burlescamente*.

Burlésco, ca. adj. Prôpi per fer riurer, agradós. *Burlesco, ca*.

Burleta. f. Burla petita. *Burleta, burilla, ita*.

Burrâda. f. Desberât, arriesa.—Jugâda málfêta. *Burrada*.

Burro, ra. adj. Ignorânt, nêcio, tórpe, rudo. *Burro, ra*.—Burro impertinent. *Moscatel*.—Espantar la burra a un: dirli sas veritâts. *Echarle el agraz en el ojo*.

Burro. m. Jôc de cârtas.—El qui pèrd en aquést jôc. *Burro*.

Burrôt, ta. adj. Molt burros. *Burrazo, za*.

Busca. f. La acció de buscar. *Busca*.—Pâya, bastonèt. *Paja ô pajita*.—De rellôtge de rôdas. *Mano*.—De sôl. *Estilo, gnomon ô horario*.—Trêurer busca: sorteyar ab bastonêts. *Echar pajas*.—Trêurer sa busca llârga: goñar ô vèncer. *Ganar el pleito*.—Pôsa buscas: lo que se diu del qui pondéra mássa. *Mas aed hay posada*.

Buscaruîdos. m. Renouer, breguista. *Buscarmuidos*.

Buscar. v. a. Cercar, inquirir, pèndrer cuydâdo per trobar. *Buscar*. V. Cercar.

Buscavidas. m. El qui es mássa curiós de las accions dels âltres, y qui cerca sâber lo que els âltres fan. *Buscavidas*.

Busillis. m. Dificultât, lo qui fâ una còsa dificulta. *Busilis*.—Aquí estâ es busillis, el punt de la dificultât. *Ahi está el busilis*.

Busquerèt. m. Aucell menúd. *Reyezuelo*.

Bussí. m. bussinâda. f. V. Bossí, etc.

Butilla, y butillâda. f. V. Botilla, etc.

Butxâca ô butxêca. f. Còsa coneguda. *Faltriquerâ*.—Secreta en vestít. *Landre*.

Butxecó. m. Bolsillo.

Butxí ô botxí. m. El qui eczeputa la sentència de penjar, etc. *Verdugo, y ant. bochin ô mockin*.

Butxinar. v. a. Iestigiar, incitar. *Soplar*.

Butza. f. Sa pânxa. *Buche*.—De péix. *Entrañas*.—De animâl ab sos budells. *Mondongo, ô bandullo*.—Aguâda. *Callos ô revoltillos*.

Butzeria. f. Llôc ahont se venen sas butzas. *Triperta*.

Butzeta. f. Butza petita. *Buchecillo*.—Allôt menúd. *Muneco, ca*.—Aucellèt. *Polluelo*.

Butsôta. m. Hômo ab sa pânxa gròssa. *Panzudo, da*.

Buyd, da. adj. Deembarassâd, sense res. *Vactocia*.

Buydád, da. *p. p.* de buydar. *Vaciado, da.*
 = *Ahuecado, da.* = *Rehoyado, da.*
 Buydador, ra. *m. f.* El qui buyda. *Vaciador, ra.*
 = *Ahuecador, ra.* = *Rehoyador, ra.*
 Buydador. *m.* Instrument ab que se buyda. *Cazo.*
 Baydar. *v. a.* Liévar lo que hey há dins una còsa.
 = Desembarassar un lloc. *Vaciar.* = Esmolar bèn
 fi rahors. *Vaciar.* = Clòts, gavetas, etc. *Re-*
hoyar. = Sòcas, tromcs. *Ahuecar.* = À sa bugà-
 da. *Colar la ropa.*
 Buydarse. *v. r.* *Vaciarse.* = Es càp: pensànt. *Rom-*

perse los cascós. = Es cervèll: imaginànt, cabil-
 làut. *Estrujarse los sesos.*
 Buydatàssas ò tessóns. *m.* Bevedor. *Tumba cuar-*
tillos.
 Buyt. *m.* En garrigas, pinars, etc. *Calva.* = Eu
 eczèrcit. *Claro.* = Anar de buyt: sense dar res.
Ir de vacío ò de vago. = El hòmo. *Ir de vacío*
ò ir escotero, ra. = Buyt en parèt per fer armà-
 ris. *Hornacina.* = Des pèu. *Alma del pié.*
 Bayua. *f.* Escrement de àse, cavàll, mul, etc.
Cagajon. = De bòu. *Boñiga.*

CAB

CAB

C. La tercera lletra del alfabéto, y la segona
 de las consonànts, es lletra numerál qui vól
 100. C.

¡Cá! *adv. ant.* ¡Que! *Ca!*

Cá. Abreviadura de càsa. *Casa, y ant. cas.*

Cá. *m.* Animál bèn conegúd. *Perro.* = De bòu.
Dogo ò perro de presa. = De càssa. *Perro de*
caza ò conejero ò podenco. = Ervissènc: de cà-
 ssa. *Perro de caza, etc.* = Llebrer. *Galgo ò le-*
brero. Hòmo tuno. *Maulon, sollastron, gran*
sdrapa. = Lloper. *Mustin.* = Mè. *Perdiguero ò de*
muestra. = Marí. *Marino ò tiburon.* = Nanèll. *Goz-*
que. = De nossas: el hòmo qui sèmpre se veu en
 fèstas y convites. *Perro de todas bodas.* = Ab
 sas oreyas gròssas. *Perro pachon.* = Ab so morro
 negre ò de bòu. *Perro buccero.* = De pastors: llo-
 per. *Mustin ganadero.* = Còm es de Mallorca.
Perro de pastor, de ganado, albañariego ò al-
barraniego. = Pelúd. *Perro de aguas ò de lana.*
 = Entreveissàd: fuy de cà mè y de cussa ervi-
 ssència, *v. g.* ò al revés. *Perro cruzado.* = Qui
 pòrtá. *Perro cobrador.* = Qui se menja se càssa
 que agáfa. *Perro hambriento.* = Véy: el hòmo
 astút. *Perro viejo.* = Còm es cà y es gát: mál
 avengúds ò barayáds, ò qui se duen antipatía.
Como perros y gatos. = Anarsèn ò quedar còm
 un cà senád de fresc: empagad. *Irse ò quedar*
como perro con vejiga ò con la cola entre pier-
nas.

Cáb. *m.* Estremidát de una còsa. = Máneg. = Párt
 petita de una còsa, *v. g.* cáb de còrda. = Gúme-
 ra. = Tròs àlt de tèrra qui entra dins mar, *v. g.*
 es cáb de càlafiguéra. = Fi. *Cabo.* Cáb á... *Hacia*
d..... = Cáb avàll: abàix. *Hacia abajo.* = Cáb
 améut. *Hacia arriba.* = Cáb de còrda: cordela

Àmpla de espárt. *Cudria.* = De cordó: planxeta
 de llautó ò llàuna ab que está travád es cáb de
 cordó para passarlo per ets uyèts de gipó, etc.
Herrete. = De dit. *Yema.* = De lléngo, nás. *Pico.*
 = Còrda gruxáda para fermar bàrcos. *Cable.* =
 De biga de tafoma. *Tenaza.* = De outàva. *El dia*
de la octava. = De cáb á cáb. *De cabo d cabo.*
 = Per ningún cáb: per ningún mòds. *Por nin-*
gun cabo. = Es cáb derrer: per últim. *Al cabo*
ò al cabo y d la postre. = Al cáb del mon: inol-
 tíssim llufy. *Al cabo del mundo.* = Já estar á cáb:
 no tenir més sufrimènt ò paciència. *Ya estar al*
cabo. = No tenir cáb ni centener una còsa: estar
 molt embuyáda. *No tener cabo ni cuenta.* = Nol
 ténen pes cáb ni pe sa cous: no li pòden pren-
 der formatát. *No tiene atadero.* = Doblegar es
 cáb un bàrco: passarlo. *Doblar ò montar el ca-*
bo. = Cáb ò punta: jòc de allòts. *Punta con ca-*
beza. = Pes cáb prim: per lo mánco. *Por lo mé-*
nos. = Saber una còsa pes cáb des dits: saberla
 bé. *Tenerla en la uña.* = Tenir una còsa en es
 cáb de sa lléngo: no recordarse de élla y haver
 pòc que se sabía. *Tenerla en el pico de la len-*
gua. = Cáb de biga qui entre dins parèt. *Can ò*
canecillo. = El de brànca tayáda de àbre. *Cep-*
jon.

Cabál. *adj.* Just, perfèt, eczàcte. *Cabal.* = Caudál,
 béus, riquesas. *Caudal.*

Cabàla. *f.* Art vâ y supersticiós de los judíos. *Cá-*
bala.

Cabelèt. *m.* Caudál petít. *Caudalejo.*

Cabalista. *m.* El professor de la cabàla. *Cabalista.*

Cabalistic, ca. *adj.* Pertañent á la cabàla. *Cabalis-*
tico, ca.

Cabálmènt, *adv.* Perfèctamènt. *Cabalmente.* = Per

casualidat. *Casualmente.*
 Cabana. *f.* Casa tosca de câmp. = Quâdro qui figura câsas de pastors, animals y âves de casa. *Cabana.*
 Cabafieta. *f.* Cabafia petita. *Cabañuela.*
 Cabàs. *m.* Senâya en qui ténen algunas eynas es sabatêrs. *Capazo.*
 Câbbreu. *m.* Llibre ahónt está sa rénda que se fâ. *Cabreo.*
 Câbbrevació. *f.* El âcte y efêcte de câbbrevar. *Cabbrevacion.*
 Câbbrevád, da. *p. p.* de câbbrevar. *Cabrevado, da.*
 Câbbrevar. *v. a.* *Cabrevar.*
 Cabdell. *m.* Bôlla de fil, llâna, seda, etc. embo-
 licâds. *Ovillo.* = Còl, lletuga, etc. *Repollo.*
 Câbdellâ. *m.* Fi. *Cabo.* = Arribar as câbdellâ: á la fi. *Llegar al cabo.*
 Cabdellâd, da. *p. p.* de cabdellâ. *Ovillado, da.* =
adj. *Repolludo, da.*
 Cabdellâr. *v. a.* Fer cabdellâ. *Ovillar.* = Imaginar,
 discórrer. *Imaginar.*
 Cabdellarse. *v. r.* Ferse un cabdell, arrufarse. *Ovi-
 narse.* = Còl, lletuga, etc. *Repollar.*
 Cabdellêt. *m.* Cabdell petit. *Ovillejo.*
 Câbe. *m.* El tõe que dona una bôlla á âltra. *Cabe*
 ô *bochazo.* = Dâny. *Cabe.*
 Câber. *v. n.* Conténir, comprènder dins un cêrt
 espây. = Tenir entrâda en alguna pârt. *Caber.* =
 No câber en el mon: ser vâ, supêrbo un. *No ca-
 ber en el mundo.* = Axò no câb dins es méu câp:
 non puc comprènder. *Eso no cabe en mi cabe-
 za.* No câber de gôig, y de alegría: no porer
 contenir el gôig, la alegría. *No caber de gozo*
 ô *alegría.* = No câber en un llòc per la molta
 concurrència de gént. *No caber de piés.* = No câ-
 ber en pèll: estar molt grâs. *No caber en pelle-
 jo.* = No ni câb pus: no si pôt asagir més. *No ca-
 be mas.*
 Cabessa. *f.* Es câb. *Cabeza.* = De âys. *Cabeza de*
ajos. = De plânta. *Cebolla.*
 Cabessâda. *f.* Tõe ô còp ab so câp. *Cabezada.*
 Cabessâdas. *f. pl.* El agregât de còrdas ô corret-
 jas ahónt está fermâd es cabreste. *Cabezada.*
 Cabesséra. *f.* La pârt principâl de un llòc. = La
 pârt del llit ahónt se pôsan es coxíns. = El assiênt-
 to més honorific de una tâula. = Comensamént
 de un escrit. *Cabecera.*
 Cabessó. *m.* Mitja lluna de fêrro ab dénts que se
 pôsa demúnt el nâs de bistia. *Cabazon.*
 Cabessúd, da. *adj.* Pertinâs, porfiâd, bâfia. *Ca-
 bezudo, da.*
 Cabèy. *m.* El pel des câp de hómo. *Cabello.* = De
 ângel: nirvi blânc. *Cabello de ângel.* = Embuyâd.
Ensortijado. = Retúll. *Crespo.* = Aferrarse ab un

cabèy: valêrse de quâlsevòl pretêsto. *Asirse de*
un cabello. = Aferrarse pes cabèys los qui se ba-
 ràyan. *Asirse de la greña.* = Dur á un pes ca-
 bèys: ab repugnância. *Llevarle ô traerle por*
los cabellos. = Estar fins á sas rêls des cabèys:
 causâd de algúna còsa. *Estar hasta el gollete.*
 = Trêurer pes cabèys á algú: de algú apriê-
 to. *Sacarle por los cabellos.* = Xapar un cabèy
 al âyre; ser molt inteligènt. *Hender un cabe-
 llo en el aire.* = No pujar un cabèy: ser de pôc
 valor la còsa. *No montar un cabello.* = Cabèys
 qui câuan pentinânt. *Peinadura.*
 Cabeyéra. *f.* Es cabèys llârgs qui tâpanes câp. *Ca-
 bellera.* = Sas cerrras llârgas des còll de bistia.
Crin ô crines. = De lleó. *Melena.* = Cabayéra
 desfêta. *Melena.* = Matllevâda. *Postiza.* = Fer sa
 cabayéra á un; adularlo. *Popar.* = Murmurarlo.
Hacerle la barba. = Enganarlo. *Engaitar ô ha-
 cer la mamola.*
 Cabeyèt. *m.* Cabèy petít. *Cabelleco, cabellico, ito.*
 = Tirar cabeyèt: parâulas que diuen los allòts
 arrancântse un cabèy y bufântli al âyre en
 cumplimént de lo promès. *Pelitos á la mar.*
 Cabeyúd, da. *adj.* El qui té molts de cabèys.
Cubelludo, da.
 Câbo. *m.* El primer qui mânda en una ciutât.
 = El derrer superior de un retgimént. *Cabo.*
 Cabôt. *m.* Aucèll. *Avion.* = Péix de mar. *Sargo.*
 = De âygo dolça. *Capiton.*
 Cabôta. *f.* Câb redó de clâu. *Cabeza.* = Aficar
 es clâu pe sa cabôta: emprènder una còsa im-
 possible ô de qui no es capâs. *Clavar el clavo*
por la cabeza. = Cabôta de... *Balanó.*
 Câbra. *f.* La famèlla de boc. *Cabra.* = Sauvâtja.
Cabra montes ô becerra. = Fer câbra, y auveya:
 seguir es dos partits contrâris. *Comer á dos*
carrillos. = Fer câbras los jugadors: jugar en-
 tre êls dos qui han perdú el á qui heu pagarâ
 tot. *Echar cabras ô las cabras.*
 Câbrer. *v. n.* V. Câber. *Caber.*
 Cabréllas. *f. pl.* Sêt estrèllas qui parexen juntas.
Cabrillas ô cabras.
 Cabrer. *m.* El qui guârdâ câbras. *Cabrero ô ca-
 brerizo.* = Quin cabrer? quin rústic! *Qué agres-
 te!*
 Cabrestâda. *f.* Tõe ab so cabreste. *Jaquimazo.*
 Cabrestânt. *m.* Màquina para enrodillar, y de-
 senrodillar es câbs de bârco. *Cabestrante y ca-
 brestante.*
 Cabreste. *m.* Còrda que se pôsa al câp de bistia,
 para menarla. *Cabestro.* = Menar pes cabreste á
 bistia. *Llevar del cabestro, de diestro ô del dies-
 tro.* = Dur pes cabreste á un: per allâ ahónt vo-
 len. *Traer del cabestro d uno.* = Déxar menar pes

cabreste una bèstia. *Cabestrear.* = Posar es cabreste demunt s'esquena á un: dexarlo per incorregible. *Soltarle las riendas.* = Posar es cabreste. *Cabestrar.*

Cabrestell. m. Ronzal.

Càbria. f. Màquina per pujar pes. Cabria.

Cabrid, da. m. f. Los frys petits de càbra. Cabrio, ta. = De llet. *Choto, ta.* = Frys de càbra y de moltó. *Musmon, na.*

Cabrièla. f. Càbra jova. Chiba.

Cabriòla. f. Salt de ballador. Cabriola. = Fer cabriòlas. *Cabriolar.*

Cabriolé. m. Capòt. Cabriolé.

Cabró. m. Hòmo á qui se dona es infaèl. Cornudo. = Consentid. *Cabron.* = Péix. *Esquila.*

Cabru, na. adj. Lo pertañent á càbras. Cabruno, na.

Cabrum. m. Los bocs y càbras. Ganado cabrio.

Cabud, da. p. p. de càber. Cabido, da.

Cabuda. f. Capacidat, estensió. = Favor, crèdit. Cabida.

Cabussó. m. Nòm que en alguns llòcs donan al busso. Buzo.

Caca. f. Excrement de nin. = Paràula ab que el nin avisa que vòl cagar. *Caca.*

Cacarrell. m. Còsas apiladas entre sí. Grumo.

Cacáu. m. Fruyt de que se fa es xocolate. Cacao.

Cacauer. m. El àbre qui fa cacáu. Cacao.

Cacauer. m. Terréno plantad de cacauers. Cacaotal ò cacahual.

Cacerina. f. Bossa de cuyro para bàlas y cartutxos. que duen es carabiners. Cacerina.

Cacique. m. El comandant en pòbles de indios. Cacique. = El territòri abont comanda y la seua dignidat. *Cacicazgo.*

Caco. m. Lladre famós. Caco.

Cacodimòni. m. El dimòni. Cacodemonio.

Cacofatò. m. Sonido áspre de las síllabas finals. Cacofaton.

Cacofonia. f. Unió de síllabas ò paràulas mal sonants. Cacofonia.

Cacoquilia. f. Mál digestió. Cacoquilia.

Cacoquimia. f. Mál estat dels humors. Cacoquimia.

Cáda. adj. Dicció qui junta á àltra la determina, v. g. cada còsa, etc. Cada.

Cadafal. m. Postissada para estary gent. Andamio, pallo ò tablado. = Para ezeccutar sentèncias. *Cadalso.*

Cadahú. m. Cada uno.

Cadarn. m. Refredament, fluació. Catarro.

Cadarnéra. f. Aucell ben conegut. Jilguero, colorin, pintacilgo, pintadillo ò silguero.

Cadernereta. f. Cadarnéra petita. Silguerrillo.

Cádascú. adj. Cada un. Cada uno, una, y ant. ca-

dascuno, cadascuna.

Cadássos. m. pl. Seda bàsta. Cadarzo.

Cadástre. m. Llibre ahont están notadas las terras de los qui las posseyexen. Catastro.

Cadáver. m. El cós del mòrt. = Hòmo flac, màgre y macilent. *Caddver.*

Cadavèric, ca. adj. El qui té sa càre de mòrt. Cadavérico, ca.

Cadell, lla. m. f. ant. Cà ò cussa joves. Cadiello, lla. = Insècto qui taya sas plàntas. *Corton.* = Hèrba ò instrument de fèrro de tres puntas qui una sèmpre quèda drete, y se servèix de ell en la guèrra contra sa cavalleria. *Abrojo.* = Eyna de fuster. *Acanalador.* = Canàl en pòst per entrany àltra. *Ranura.*

Cadellèt. m. Posteta de fust qui ab una còrda pènja de sa tramutja sobre sa ròda qui vòlta en el molí per conèxer que se atura es molí quánd ella déxa de fer renou. Taravilla ò cadillo.

Cadellèt, ta. m. f. Cauets. Perrito, ta. = Amollar á sa cadèlleta: xerrar molt. *Soltar la taravilla.*

Cadena. f. Un agregat de bàulas enlassadas. Cadena. = De empedregat, retjolat. *Hilera de adouquines.* = Filera de montañas. *Cordillera.* = De pèu de presidari. *Arropeya.*

Cadència. f. Harmonia del vèrs, ò el parlar y escriurer imitant al vèrs. Cadencia.

Cadeneta. f. Cadena petita. Cadenilla. = La que se fa ousint. *Cadeneta.*

Cadenó. m. Cadeneta. Cadenilla.

Cadète. m. Jove distingit qui servèix còm á soldat ras. = El guàrdia de cors qui té el menor grau. *Cadete.*

Cadí. m. Jutge de las causas de la lléy de Mähoma. Cadí.

Cadira. f. Assiento conegut. Silla. = Per dur malalts al hospital. *Camilla.* = Para parir. *Puesto.* = Poltrona. *Poltrona* ò de caderas.

Cadirat. m. Moltes cadiras unidas, còm las de còr de iglesia. Silleria.

Cadirer. m. El qui fa ò ven cadiras. Sillero.

Cadireta. f. Cadira petita. Sillita. = De òrga. *Cadereta.* = La que fan dos allòts en sos bràsos. *Silla de la reina.*

Caduc, ca. adj. Molt véy, decrepit. Caduco, ca.

Caducad, da. p. p. de caducar. Caducado, da.

Caducament. adv. Dèbilmènt. Caducamente.

Caducant. p. a. de caducar. El qui ò lo qui caduca. Caducante.

Caducar. v. n. Dir ò fer accions sens acèrt per debilitat de veyes. = Acabarse una còsa per véya ò espihada. = Acabarse un fidecomis per falta de herens. *Caducar.*

Cadúf. m. Espècie de gèrra ab un forat á nes cul

Calor. *m.* Impressió que fa es fòc, es sòl.—Ardor, vivesa, actividat. *Calor.* = Aufegarse de calor. *Ahogarse de calor.* = Fregirse de calor. *Freirse de calor.* = Calor estremad. *Quemazon.*

Calòric. *m.* Còs flúidu qui penètra los pòros dels còssos. *Calórico.*

Calorímetro. *m.* Instrument para midar el calor específic dels còssos. *Calorímetro.*

Calorós, *sa. adj.* Lo qui té calor. *Caloroso, sa.*

Calostro. *m.* La primèra llet de partèra. *Calostro.*

Calòto. *m.* Metàll que se fa de bronzo de campàna, y á qui el vulgo atribueix virtúts. *Caloto.*

Calràda. *f.* Vermeyó en sa càre. *Softama.* = De empagarise. *Bochorno.*

Càls. *f.* Pédras reduídas á pols per mèdi des fòc. *Cal.* = Viva: la qui no està ameráda. *Viva.* = La ameráda: mòrta. *Muerta.* = De plom. *Albayalde.* Amerar sa càls. *Matar* ò *apagar la cal.*

Càlsa. *f.* Vestít para sas cámas. *Media* ò *calza.* = De arena: atupáda. *Calza de arena.* = Bràga: abaxáda fins als garróns. *Media al garron.* = Fer càlsa. *Hacer media* ò *trabajar a punto de media.* Aprofitarse en el empleyo que un té. *Pringar.* = Dur sa càlsa bràga. *Llevar la media al garron.* = Càlsa que se du deváll sas botas. *Calce-ton.* = Càlsas de Viscàya: grillóns. *Calzas de Viscaya.*

Calsád, *da. p. p.* de calsar ò calsarse. *Calzado, da.*

Calsador. *m.* Eyna de sabater para fer posar sas sabátas. *Calzador.*

Calsar. *v. a.* Posar sas càlsas. *Calzar.* = Ábres, plántas. *Calzar* ò *arropar.* = Just á un: atuparlo. *Ajustarle la gollilla.*

Calsarse. *v. r.* *Calzarse.*

Calsât. *m.* Càlsas. *Calzado.*

Calsater, *ra. m. f.* Los qui fan càlsa. *Mediero, ra.*

Calseta. *f.* Càlsa petita. *Calceta.* = Posar calseta á algú: murmurar de éll. *Echarle una calza.*

Calsetas. *f. pl.* Càlsas que se duen deváll áltas. *Calcetas.*

Calsó. *m.* Jòc. *Tresillo.*

Calsóls. *m. pl.* Miys botíns de hòmo de feyna. *Zapata.*

Calsóns. *m. pl.* Pàrt del vestít de hòmo qui tãpa sas cuxas. *Calzones.* = De deváll: blàncs. *Calzoncillos.* = Curts de pescador. *Paquetes.* = De pagès y àmples. *Greguescos.* = Dur sa dòna es calsóns: governar. *Llevar la muger los calzones.*

Calsòtas. *f. pl.* Màssa llàrgas ò màssa curtas. *Asnales.*

Calumnia. *f.* Fàlsa acusació. *Calumnia.*

Calumniád, *da. p. p.* de calumniar. *Calumniado, da.*

Calumniador, *ra. m. f.* El qui calumniá. *Calumniador, ra.*

Calumniar. *v. a.* Acusar fàlsament. = Despreciar ab murmuració. *Calumniar.*

Calumniós, *sa. adj.* Lo qui conté calumnia. *Calumnioso, sa.*

Calumniosament. *adv.* Ab calumnia. *Calumniosamente.*

Calvâri. *m.* Montània de Palestina. = Petita elevació abònt se pòsan tres creus. *Calvario.*

Calvinisme. *m.* La heregia de Calvino. *Calvinismo.*

Calvinista. *adj.* El qui segueix la doctrina de Calvino. *Calvinista.* = El càlvo. *Calvo.*

Cálvo, *va. adj.* El qui no té cabèys ò molts pòcs. *Calvo, va.*

Cáll. *m.* Duresa que se forma en el còs, majorment en los pèus. *Callo.* = Posar càll: estar acostumat á sa feyna, al vici, etc. *Criar callos.* = Tenir càll: estar molt avesád en una còsa. *Tener callos en ella.*

Cállád, *da. p. p.* de càllar. = *adj.* Silenciós, reservád, el qui parla pòc. *Callado, da.* = De càlláda. *adv.* Per suposád. *Por supuesto.*

Cállament. *m.* La acció de càllar. *Callamiento.* = Donar càllament: no parlar més de una còsa. *Enterrarla en el olvido.*

Cállar. *v. a.* No parlar. = Fer el desentès. = Dissimular. *Callar.* = Càllar y cuir pédras: estar á la mira. *Callar y piedras apañar.* = Fer càllar nins. *Acallar.* = Fer càllar màlas lléngos. *Dar un tapabocas.* = Càllèm: avis para que se càll. *Chiton.* = Lo que se diu al molést preguntador y majorment á los allòts. *Cortapicos y callares.*

Câma. *f.* La pàrt del còs desde el jonóy fins al pèus. = La de las lletas m y n. = La derrera de animál y la de àve. *Pierna.* = La de devánt de animál. *Brazo.* = La de las demés lletas. *Palo.* = Câma curta. *Pierna corta,* y el qui lay té. *Paticorto.* = Câma llàrga. *Pierna larga,* y el qui lay té. *Patilargo.* = Plena de llàgas. *Pata de pobre.* = De fust. *Pata de palo.* = De llit, tãula, etc. *Pierna* ò *mdstil.* = Câma mēnga: coix. *Patijojo, ja.* = Fer câma mēnga: no cumplir lo promès. *Volver el pié atras.* = De xabellís prima. *De alcaravan.* = Câma aquí, câma allà. *Esparrancado, da.* = Axancar sas câmas. *Abrirse de piernas* ò *esparrancarse.* = Posar sa câma demunt un: emprendrese. *Llevarle al piton.* = Posar sas câmas dins las de àltri. *Entrepernar.* = Tayar sas câmas á un: aturarlo. *Cortarle los vuelos.* = Tenir bõnas câmas. *Tener piés* = Câmas tòrtas: el qui las té. *Patituerto, ta.* ab sos pèus giráds. *Patujo, ja.* tòrtas á sa pàrt desòre. *Patizambo, ba.* á sa pàrt de dins. *Patistevado, da.*

Câma de aràña. *f.* Pluja molt menuda. *Cernidillo.*

=Fer câma de araña. *Cerner* ô *chispear*.
Camáda. f. El espáy entre tira y tira de'ceps. *Al-manta*.
Câmara. f. El consèy suprèmo qui propôsa los sub-jèctes para los empleýos de justicia y prebén-das egleziásticas. *Câmara*.
Camaráda. m. Compafiéro, amíg, soldát de una matéxa compafiía. *Camarada*.
Camarer, ra. m. f. Criáds de molta distinció. *Ca-marero, ra.*=El major del réy. *Mayor* ô *sumillen de corps*.=La major de la réyna. *Ma-yor*.
Camarilla. f. Péssa ahónt castigan als estudiánts en la escôla. *Camarilla*.
Camarín. m. Péssa derréra la capélla ô altar de algún sánt. *Camarin*.
Camarista. m. Ministre del consèy y de la câma-ra. *Camarista*.=*f.* Criáda de la réyna. *Cama-rista*.
Camarlengo. m. El camarer del Pápa: y el del réy de Aragón en témps passád. *Camarlengo*.
Camarôt. m. Quárto para posar un llit en bâr-co. *Camarote*.
Camarôtiya. f. pl. *Chicoria* ô *achicoria*.
Camayáda. f. Còp á sa câma. *Pernada*.
Camayôt. m. Còsa coneguda. *Pernil*.
Câmbra. f. Aposénto para dormir. *Cuarto de dormir*.=*Alta. Sobrado*.
Câmbras. f. pl. Evacuació des vèntre. *Câmara*: el qui en té. *Camariento, ta*.
Cambreta. f. Câmbra petita. *Camarita, illa*.
Cambrúll. m. Câmbra petita y dolénta. *Tabuco*.
Cambúx. m. Tapadura de câp de dôna. *Cambux*.
 =De nin. *Capillo*.
Caméll. m. Animál quádrúpedo ab sas câmas y oóll llárg. *Camello*.=El hòmo de câmas molt llárgas. *Patilargo, ga*.
Camélla. f. La famélla de caméll. *Camella*.=La de jou. *Clavija de yugo*.
Camélláda. f. Tòc de camélla. *Clavijazo*.
Caméilletjar. v. n. Remenar sas câmas. *Pernear* ô *cambonear*.
Câmemilla. f. pl. *Camamilla* ô *manzanilla*.
Cameta. f. Câma petita. *Piernecita*.=De aráda. *Cama de arado*.=De odre. *Piezgo, piélagó* ô *pielgo*.=Á bè cameta. *A horcadas*.
Camí. m. La tèrra per ahónt caminan los qui vâd d'un pòble á áltre.=El viátge que se fâ de una pàrt á áltra.=Estât, gènero de vida, professió. =El mèdi que se trôba para fer alguna còsa. =Carréra para empleýos, etc.=Jornáda. *Ca-mino*.=Carreter ô de cârro: per el quál pòden passar cârros. *Carretero*.=De bístia: per ahónt pòden passar solamént bístias. *De herradura*.

=Batúd: per ahónt há passád molta de gènt. *Trillado*.=De câbras: molt estrèt y qui cásí no se conèix. *Azagador*.=Clòs. *Estrada*.=Cubèrt: fortificació. *Cubierto*.=Áspre: molést. *Fragoso*.
 =Dolént. *Tropezadero*.=Estrèt y llárg. *Tira-mira*.=Dret. *Derecera* ô *enderecera*.=De pas-tors: caminôy. *Sendero*.=Reyâl: el públic y més frecuentád. *Reyal*.=De rôdas. *De ruedas*.
 =De san Jáume. V. *Vialáctes*. *De san Jayme* ô *de Santiago*.=Desolád. *Despoblado*.=El que ténen sas bístias: môdo de caminar. *Andadura*.
 =Anar fôre camí: obrar ab error, sens orde, sense rahó. *Ir fuera camino*.=No dur camí ni carréra una còsa: no dur orde. *No llevar camino*.=Anar ô tirar cadahú pes sêu camí: no avenirse. *Ir ô echar cada cual por su ca-mino*.=Fer son camí: son negòci. *Hacer su ca-mino*.=Donar camí á un: posarlo eu carréra. *Dar camino* ô *poner en camino*.=Posar pes camí á un: reduirlo á sa rahó. *Entrarle por camino*.=Pèndrer es camí. *Tomar el camino* ô *la rauta*.
Camia. f. Còsa bèn coneguda. *Camisa*.=Ruquèt ab mànegas llárgas y àmplas. *Roquete*.=De llâna que duen alguns religiosos. *Sayuela*.=De guix, mescla, etc: una passáda. *Mano* ô *capa*. =De cera. *Baño*.
Camietta. f. Camia petita. *Camisita*.=Déxar á un en camietta: robarlèy tot. *Dejarle sin camisa*.
Camináda. f. La acció de caminar. *Jornada, y ant. caminada*.=Llârga. *Caminata*.
Caminád, da. p. p. de caminar. *Caminado, da*.
Caminador, ra. m. f. El qui vâ á pèu, qui ca-mina molt. *Caminador, ra.*=El qui camina molt aviât. *Tragaleguas*.=Bârco. *Velero*.
Caminador. m. De fust para aprènder de caminar es nins. *Andaderas*.=Vetas fermádas á rôba de nin para aguantarlò quând camina. *Anda-dores*.
Caminál. m. Camí entre ábres, eu jardí, etc. *Ca-llé*.=De sinia per ahónt camina sa bístia qui rô-da. *Anden*.=El bârco qui fâ molta vía. *Ve-lero, ra*.
Caminánt. p. a. de caminar. El qui camina. *Ca-minante*.
Caminar. v. n. Fer camí passánt en vânt. *Cam-inar*.=De bot de bot. *A saltitos*.=De cul de cul, rossagântlò pe sa tèrra. *Andar á rastra*. =De cul arréra. *Rezagar*.=De grâpas: ab sos pèus y mâns. *Gatear* ô *andar d gatas*.=De pânxa: ab sa pânxa pe sa tèrra. *Ratear*.=Afe-rrád per llòc escabrós. *Trepar*.=Estiràd. *Echar piernas*.=Enrevanád. *Andar erguido* ô *tieso*. =Remeuánt sas áucas. *Anadear* ô *nalguear*.

—De costellám. *Ladearse* ô *hacer combas*.
 —Fént ésses. *Haciendo eses* ô *exes*.
 Caminèt. *m.* Camí petit. *Caminillo*, *ito*.—Per agafar perdiús. *Alero*.
 Caminôy. *m.* Caminèt. *Senda*.
 Câmis. *m. pl.* Vestidura sagrada. *Alba*.—En randa. *Con enjages* ô *con randa*.
 Camisó. *m.* Camía llarga. *Camison*.
 Camisôla. *f.* Camía fina que se du demunt una altra no tã fina. *Camisola*.
 Camissôt. *m.* Péssa del vestit de fôrt, cuys manegas arribávan fins demunt se má. *Camisote*.
 Camorra. *f.* Brega. *Camorra*.
 Camorre. *m.* Espécie de patáta. *Camorre*.
 Camorrista. *m.* El qui árina bregas. *Camorrista*.
 Camôta. *f.* Cáma gruxáda. *Pernaza*.—Plena de llagas. *Pata de pobre*.
 Câmp. *m.* Estensió de tãrra que se cultiva.—Espáy en qui cáh alguna cõsa.—Lo qui está llis en rõba qui té brodaduras.—Siti que ocupa un eczêrcit, etc. *Campo*.—Mál conrad. *Campo aurragado*.—Fruyter: qui dona molt de grã. *Paniego*.—Rãs. *Raso*.—Ple de cârts. *Cardizal*.—Seuse sembrar en mitx de dos sembráts. *Entrepanes*.—Pes mitx des câmp: travessântlo. *A campo travieso*.—Quedar es câmp per un: gofiar sa victõria. *Quedar el campo por uno*.
 Campamént. *m.* V. Acampamént.
 Campâna. *f.* Cõsa coneguda.—Quálsevól cõsa qui té semblansa de campâna, cõm la de vidre, de flôr, etc. *Campana*.—À tõe de campâna: aviát, ab proutitút. *A toque de campana: d campana herida* ô *tañida*.—Campana ab que fãu señál al predicador paraque acáb. *Cimbalillo*.—De obediência: ab que se avisa. *Esquila*.—De sas missas, ab que se avisa que surt el sacerdot á dirla. *Esquilon*.
 Campanáda. *f.* El tõe qui dona es batáy á sa campana, y el sô que fã.—Escándol, novedát. *Campanada*.
 Campanar. *m.* Torre regularmént ahónt están sas campânas. *Campanario*.
 Campaner. *m.* El qui per ofici tõca sas campânas.—El qui en fã. *Campanero*.
 Campaner, *ra. adj.* El naturál de la vila de Câmpo. *Campesino*, *na*.
 Campaneta. *f.* Campâna petita. *Campanilla*.
 Campanetjar. *v. a.* Tocar ab frecuência las campânas de campanar. *Campanear*.—Las de má. *Campanillear*.
 Campanilla. *f.* Campaneta. *Campanilla*.—Tenir moltas campanillas: molts de honors, molts de títols. *Tener muchas campanillas*.—Contar una cõsa ab totas sas campanillas: ab totas sas cir-

cunstâncias. *Contarla con linderes y arrabarles*.
 Campanúd. *adj.* Se diu del estfl inflád y retumbânt. *Campanudo*.
 Campâña. *f.* El câmp plá.—El témps que los soldáts fãn eczêrcit en el câmp.—El témps que los mariners navegan en bárco de réy. *Campana*.
 Campar. *v. n.* Bé ô mál. *Pasarlo bien* ô *mal*.—Sense alguna cõsa. *Pasarlo sin ella*.—¿Cõm te câmpas? *Cómo lo pasas?*
 Campéador. *m.* Títol de honor que se doná al famos Cid-Ruy-Diaz de Vivar. *Campeador*.
 Campeó. *m.* El hõmo famos en las ármes.—*ant.* El qui en áltre témps surtia á desafio per él ô per áltre. *Campeon*.
 Campéstre. *adj.* Lo pertañent á câmp, y el qui está sémpe en el câmp. *Campestre* ô *campesino*, *na*.
 Campèt. *m.* Câmp petit. *Campesico* ô *campillo*.
 Câmpétxe. *m.* Ábre de las Indias, cuya fusta serveix para teñir. *Campeche*.
 Campiña. *f.* Terréno estès y plá que se cultiva. *Campiña*.
 Camussa. *f.* Pél adobáda y blãca. *Camuza* ô *gamuza*.
 Cãn. Abreviadura de casa de. *Casa de...*
 Cãna. *f.* Mida de vuyt pãms. *Cana*.
 Canád, *da. p. p.* de canar. *Canado, da*.—*Vareado, da* ô *apeado, da*.
 Canador, *ra. m. f.* El qui cãna. Si es ab cãna. *Canador, ra*.—Si ab mitja cãna. *Vareador ra*.
 Canador. *m.* El qui cãna tãrras. *Apeador* ô *agrimensor*.—Reyál: el qui cãna ab despát-xos reyáls. *Apeador mayor*.
 Canadélla. *f.* Dos satriets menúts para administrar áygo y vi á la Missa. *Vinagera*.
 Canál. *m.* El parátge estrèt per ahónt segueix la corrént del mar fins á sortir á més ampliária. *Canal*.—Entre duas illas. *Canalizo*.
 Canál. *f.* Conducte descubèrt y dilatád per ahónt pãssa áygo. *Canal*.—De columna. *Canal* ô *estria*.—Degotar sas canáls de teuláda. *Gotejar*.—Ratjar. *Correr*.—La canál llarga posáda háix de las de teuláda qui reb la áygo y la esculp enfõre de sa parèt. *Canalon*.
 Canaletta. *f.* Canál petita. *Canalita*.
 Canalla. *f.* Gént baxa y de mál proschímént. *Canalla*.
 Canalobre. *m.* Instrument per posary ciris. *Candelero*.
 Canalobrada. *f.* Tõe ab canalobre. *Candelero*.

Canapè, m. Cadira llarga. *Canapé*.
 Canar. v. a. Midar ab càna. *Canar*.=Ab mitja càna. *Varear*.=Tèrras. *Apear*.
 Canàri. m. Aucell conegud. =Músic. *Canario*.=adj. Tuno. *Pdjaró*.=Nòm que per burla deym á un áse quánd bràma. *Calandria de aguador*.
 Cànas. f. pl. Los cabèys blancs. *Cana*.
 Canàstra. f. Espècie de covonèt. *Canasta*.=Ab reixadèts á sa vorèra. *Azafate*.=Para posary sa ròba de tàula. *Canastillo*.
 Canastreta. f. Canàstra petita ò gròssa ab regàlo. *Canastilla*.
 Cancèllació. f. La acció de cancellar. *Cancellacion*.
 Cancèllad, da. p. p. de cancellar. *Cancelado, da*.
 Cancèlladura. f. Cancèllació. *Canceladura*.
 Cancellar. v. a. cur. Anullar, borrar. *Cancelar*.
 Càncer. m. Crànc malaltia. *Càncer ò cranco*. =En pit de dòna. *Zaratan*.=Signe. *Càncer*.
 Canciller. m. Grán oficial del impèri. =Guàrdasellos. *Canciller*.=Canciller del sèllo de la puridat: guàrda sèllos particulars del réy. *Canciller del sello de la puridad*. =Canciller major de Castilla: títol puramént honorífic aunèts á la dignidat de arquebisbe de Tolèdo. *Canciller mayor de Castilla*. =Canciller de universidat. *Cancelario, y ant. canceller*.
 Cancilleria. f. La dignidat de canceller. =El llòc ahònt se despátzan los negòcis qui miran los sèllos. *Cancilleria*. =Tribunál: *Chancilleria*.
 Candela. f. Còsa coneguda. *Candela ò vela*. =Cre-mar des vert sa candela: acabar-se la que se encén en encànt. *Acabarse la candela*. =Estar en sa candela en sa mà: estar en la agonia un malàlt. *Estar con la candela en la mano, y si es malàlt está en hospital. Estar con el candilon en la mano*.
 Candelària. f. La fèsta de la Mãre de Déu del candaler dia dos de febrer. *Candelaria*.
 Candeléro. m. Gròs canalòbre ab molts de metxóns. *Candelabro*. =Para sas matinas des fàs. *Tenebrario*. =Estar ò posar demunt es candeléro: tenir ò donar empleyos. *Estar ò poner en candelero*.
 Candelela. f. Candela petita. *Candelica, illa, ita*.
 Candidato. m. El qui aspira á ser agraduad ò pretén alguna dignidat. *Candidato*.
 Candidès. f. Senzillès, pòca advertència. *Candida*.
 Cándido, da. adj. Senzill, ximple, pòc advertid. *Cándido, da*.
 Candiòta. adj. De la isla de Créta, vuy en dia *Candia. Candiota*.

Candor. m. Sinceridat, puresa de ànimo. *Candor*.
 Canella. f. Ós principál de sa càma ò des bràs. *Canilla*.
 Canéila. f. Segona escòrxa de un àbre de las Indias. *Canela*.
 Canèlló. m. Confit llarg. =Bòss de gèl qui pènja. =Lo últim de corretjas qui està en doblad. *Canelon*.
 Caner, ra. m. f. El qui es afectad de tenir càns. *Perrero, ra*.
 Canèt. m. Cà petit. *Perrillo ò perrito*. =*Gatillo*.
 Cànfora. f. Óli essencial coagulad que se trèu de un llorer de la Xina ò del Japó. *Alcáfor, y ant. cànfora*.
 Canfòric, ca. adj. Se diu del àcido que se trèu de la cànfora. *Canfórico, ca*.
 Cànge. m. Barát de presioners. *Cange*.
 Cangead, da. p. p. de cangear. *Cangeado, da*.
 Cangear. v. a. Baratar presioners. *Cangear*.
 Cangréna. f. Fòc de san Antòni. *Cangrena*.
 Cangrenad, da. adj. El qui ò lo que té lóc de san Antòni. *Cangrenado, da*.
 Cangrenarse. v. n. Ser acomès de cangréna. *Cangrenarse*.
 Canícula. f. El témps de grán calor en que la estrèlla dita canícula surt y se pòn ab el sòl dia 21 de juliol. *Canicula*.
 Canicular. adj. Càda dia de la canícula. *Canicular*.
 Canó. m. Péssa de artilleria. =La part de arma de fòc ahònt se pòsa sa càrrega. =Ploma qui néix de las àves. *Cañon*. =Part de càna entre nuu y nuu. =Canàl de metall, de fust, ò de tèrra cuyta. *Cañuto*. =De bòva. *Bohordo*. =Per botas, carretèls, etc. *Canilla*. =Per guyas. *Alfilerero*. =Des lléu. *Gañote*. =De texidor. *Canilla*. =De sas sopas: de sa gargamèlla. *Garguero*. =Per tirar piñòls. *Cerbatana*. =Per dur tabac. *Tabaquero*. =Per beurer. *Cañutillo*. =De xeringa. *Cañuto*. =De ximenèa. *Cañon ò humero*. =Fer canóns per texir. *Encanillar, encañar ò encañonar*.
 Canóa. f. Embarcació de una sòca de àbre. *Canoa*.
 Canoer. m. El qui guía canóa. *Canoero*.
 Cànon. m. Llèy eglesiàstica. =Catálogo dels llibres de la sagrada Escripura. =Llista de àltras còsas, y el de se Missa. *Cánon*.
 Canonáda. f. Tir de canó. *Cañonazo*. =Ciquia. *Cañeria ò encañado*. =De llòc comú. *Caño de y-griega*. =Pet. *Cuesco*.
 Canoner, ra. m. f. El qui fà canóns para texir. *Canillero, ra*.

Canonera. *f.* Bârco. *Cañonera*.

Canonet. *m.* Canó petit. *Cañutillo*.

Canònic, *ca.* *adj.* Conforme á las lleys egleiásticas. = Los llibres sagráda. *Canónico, ca.*

Canònicament. *adv.* Segóns los cánons. *Canónicamente*.

Canonicât. *m.* Prebenda egleiástica. *Canonicato*.

Canonisâble. *adj.* Lo qui es digne de ser canonisâd. *Canonizable*.

Canonisació. *f.* El âcte y efêcte de canonisar. *Canonizacion*.

Canonisâd, *da.* *p. p.* de canonisar. *Canonizado, da*.

Canonisar. *v. a.* Posar el Pâpa en el nombre de los sânts á algú. = Calificar per bôna ô mâla una còsa, aprobarla ô aplaudirla. *Canonizar*.

Canonista. *m.* El professor dels cánons ô el qui los estudia. *Canonista*.

Canònge. *m.* El qui té canonicât. *Conónigo*.

Canongessa. *f.* Religiosa de cêrta religiô. *Canonesa*.

Canongía. *f.* V. Canonicât. *Canongía*.

Canoro, *ra.* *adj.* Dols de veu. *Canoro, ra*.

Canós, *sa.* *adj.* El qui té es cabèys blâucs. *Canoso, sa*.

Cauôt. *m.* Câ gròs. *Perrazo*.

Cansâd, *da.* *p. p.* de cansar. *Cansado, da*. = Per haver caminâd molt. *Cansado, da* ô *despernado, da*. = Côm un pôrc. *Molido como alheña*.

Cansâd, *da.* *adj.* Molést, enfadós. *Cansado, da* ô *cansera*.

Cansâdamént. *adv.* Ab molêstia. *Cansadamente*.

Cansadíssim, *ma.* *sup.* Molt cansâd. *Cansadísimo, ma*.

Cansador, *ra.* *m. f.* El qui cânsa. *Cansador, ra*.

Cansamént. *m.* Fâlta de fòrsas per haverse cansâd. *Cansancio, y ant. cansamiento*. = Per haver corregú, juguetetjàd, etc. *Agujetas*.

Cansar. *v. a.* Causar cansamént. = Llévar á sa têrra la sustância per mâssa sembrarla ô per la calidât de las llevors. = Molestar, enfadar. *Cansar*. = Eu demauar còsas unas después de haverne rebudas âltras. *Estregar la cortesia*.

Cansarse. *v. r.* Aplegar cansamént, etc. *Cansarse*. = Es câp: discurrínt, imaginânt. *Devanarse los sesos*. = La vista: llegínt. *Quebrarse los ojos*. = Per haver caminâd molt. *Despernarse*. = Côm un pôrc: moltíssim. *Hacerse pedazos*. = En vâ: en alguna pretensió. *Aporrear en la jaula*.

Cansó. *f.* Glòsa, pocsía. *Cancion*. = Fer sa matèxa cansó: repetir sas còsas. *Volver a la misma canción*.

Cansoneta. *f.* Cansó curta. *Cancioncica, ita, illa*. = Enfadosa. *Cantíneta*. = Llegínt. *Tonillo*.

Cânt. *m.* La acció de cantar. = Divisió de los poemas èpics. *Canto*. = De gorrió. *Chio*. = De perdú. *Cuchicheo*. = De còrp. *Graznido*. = De tórtora. *Gemido*.

Cantâble. *adj.* Lo qui es fâcil de cantar. *Cantable*.

Cantâbric, *ca.* *adj.* De Viscâya. *Cantabrico, ca*.

Cântabro. *m.* De Viscâya. *Cdntabro*.

Cantâd, *da.* *p. p.* de cantar. *Cantado, da*.

Cantâda. *f.* *Cantada*.

Cantador, *ra.* *m. f.* *Cantador, ra*.

Cantar. *v. a.* Alsar y abaxar sa veu ab diferents tóns. = Alabar, celebrar, segóns los poetas. *Cantar*. = Los aucells. *Cantar* ô *chiarar*. = Sôlfa plana: sense compâssos. *Cantar canto llano*. = Sôlfa d'âyre. *Cantar canto de órgano* ô *quebrado*. = Sôlfa de repênte: sens haverla vista ântes. *Cantar a libro abierto*. = Quâd li adoban, *v. g.* un brâs á un. *Gemir*. = La dôna cusínt. *Cantar a la almoadilla*. = Es còrps. *Graznar*. = Sas perdús. *Cuchichear*. = Sas tórtoras. *Gemir*. = Já sas cigâlas: fer já calor. *Cantar la cicharra*. = Declarar, confessar un secrèt, còmplices, etc. *Cantar*. = Declararlo tot. *Cantar de plano*.

Cântara. *f.* Péix. *Cdntara*.

Cantarâno. *m.* Espêcie de guârdarôba. *Cómoda*.

Cantârida. *f.* Espêcie de mosca lluenta, y de qui se fân es vexigâns. *Cantrida, cubilla* ô *cubillo*.

Cantell. *m.* Estremidât, punta, costât. *Canto*. = De pâ: tayâd. *Zatico*. = En es pâ. *Canto* ô *cantero*.

Cantellud, *da.* *adj.* Puntagúds. *Esquinado, da*.

Cântic. *m.* Cânt de acció de grâcias á la glòria de Déu. *Cântico*. = Cântic de los cântics: un llibre sagrád. *Cantar* ô *libro de los cantares*.

Cantidât. *f.* La propiedât de quâlsevol còsa qui té nombre, pes ô mida. = Porció grân de còsas. = El témps que se empléa en la pronunciació de una síllaba. = El nombre. *Cantidad*.

Cantimplôra. *f.* Màquina para estrêurer âygo y licors de botas, etc. *Cantimplora*.

Cantina. *f.* Llòc subterrâneo para tenir cosas en fresc. *Cantina*.

Cantó. *m.* Ângulo, encuêntro de dos costâts. *Canton* ô *esquina*. = De pâ, formâtge, etc. *Canto*. = De marès. *Sillar*. = De carrer. *Esquina de calle*. = Girar cantó. *Doblar la esquina*.

Cantonâda. *f.* V. Cantó. *Esquina, y ant. cantonada*: y encâre se usa en Aragó.

Cantonera. *f.* La péssa de metâll que se pôsa á cantó de môble paraque estiga més fòrt. *Cantonera*.

Cantor. *m.* El qui cânta, y el qui lo té per ofici. *Cantor*. = Enfadós en so cantar mâssa. *Cantarin*.

Cantora. *f.* La qui cânta. *Cantora*. = La qui cânta per ofici. *Cantarina*.

Cantoria. *f.* Música, cant. *Canturia.* = La de los aucells al matí. *Salva.*

Cantassar. *v. a.* Cantar entre dents. *Tararear.* =

Comensar á cantar los aucellèts joves. *Gorgear.*

Càfia. *f. pl.* coneguda. = La de blât, ôrdi, etc. =

Jonc qui servèix de gayâto. = El còs de la columna desde la bässe fins al capitell. *Caña.* = Es-

tar còm una càfia: màgre. *Estar como un naipe.* = Càfia de torrènt. *Cañavera.* = Càfia borda.

Cañaheja ò *cañaherla.*

Cañada. *f.* Tòc de càfia. *Cañazo.*

Cañafistola. *f.* Fruyta purgant. *Cañafistola.*

Cañafistulo. *m.* El âbre qui produèix sas càfiaflistolas. *Cañafistulo.*

Cañamêl. *f.* Càfia de que se fâ es sucre. *Cañamiel.* = caña dulce ò caña de azúcar.

Cañar. *m.* Llòc plantad. de càfias. *Cañar* ò *cañaverar.*

Cañis. *m.* Espècie de estora de càfias ò de aubóns. *Cañizo.*

Cañom. *m. pl.* *Cañamo.*

Cañom. *m.* Devantât de ròba gruixada para trabayar. *Mandilejo.* = Per exugar sas màns. *Paño de manos.* = De sac: ròba hàsta. *Cañamazo,* *bocaci* ò *bocacin.* = Per cèndrer. *Cernedera.*

Cañom. *m.* Terrèno ahònt hey hà càñom sembrad. *Cañamar.*

Cañòt. *m.* Espècie de càfia ò de jonc. *Carrizo.*

Cañutillo. *m.* Fil de òr ò plâta entorcillad. *Cañutillo.*

Caoba. *f.* Àbre de Amèrica. *Caoba* ò *caobana.*

Càos. *m.* Confusió, desorde. *Cdos.*

Câp. *m.* La pârt superior del còs. = Superior de un cuèrpo ò comunidât. = Principi de una còsa. =

Judici, capacidât, persona. = *Cabeza.* = De la Iglesia: el Pâpa. *Cabeza de la Iglesia.* = Câp:

câbra, moltó, bona, etc. *Res.* = De negòci: el qui du es câp: *Faraute.* = De trabayadors. *Capataz* ò

manijero. = Câp á... *Hacia d...* = Câp avall. *Hacia abajo.* = Câp amònt. *Hacia arriba.* = Câp á

vènt. *Pico d viento.* = Câp mica: no jéns. *Ni poco ni mucho.* = Câp de mòrt. *V. Calavera.* *Calavera.*

Câp clòs: frâre lléo. *Motilon.* = Câp gròs. *Cabe-*

zorro. Mâl câp: dolènt, fotúd. *Mala cabeza.* = Câp

resgavèillad: el qui òbra sense consideració. *Ta-*

rambana ò *alocado.* = Câp de ferrâla, de poâl ò

de carabassa: dur per aprènder sas còsas ò gròs. *Cabeza de tarro.* = Câp de fôrro: fôrro. *Cabeza*

de hierro. = Câp de plâta: pelad. *Chamorra.* = Câp de gri: el qui té pòc judici. *Cabeza*

de chorlito. = Câp sense cervèl: sense judici. *Cabeza vana.* = Câp buyt: sense discreció. *Cabeza vacia.* = Câp de bandolina. *Cabeza de partido.* =

Câp de carabassòt: de pòca inteligència. *Cabeza*

redonda. = Câp esflorad. *Casquilucio.* = Câp flux. *Casquivano.* = Câp malald: dolènt. *Cabeza de ajos.*

Câp per câp: baratar sense tornas. *Pelo por pelo.* = Câp ò punta: jòc. *Punta con cabeza.* = Des

sèu câp: des sèu ingèni. *De su cabeza.* = De câp á pèus. *De piés d cabeza.* = De câp: de me-

mòria. *De cabeza.* = Es câp derrer: finalmént. *Por ultimo.* = Pes câp prim. *Cuando ménos.*

= Anar de son câp. *Hacer de su cabeza.* = Anar es câp entòrn á un. *Irsele la cabeza.* = Aficar es câp: ser ténas. *Meter la cabeza en el*

puchero. = Anarsèn es câp: tenir molt de mâl de câp. *Andarse la cabeza.* = Aclar es câp:

obeir. *Bajar la cabeza.* = Alsar es câp: surtir de malaltia, misèria, etc. *Alzar* ò *levantar la cabeza.* = Anarsèn. *Tomar el* ò *su altillo.* = Buy-

darse es câp discurrínt, imaginânt. *Estrujarse los sesos.* = Buydar ò ròmprer es câp: molestar

ab impertinèncias, renòu, etc. *Quebrar la cabeza.* = Fer câp. *Hacer cabeza.* = Càurer de câp.

= *Dar de cabeza.* = Ròmprer es câp: descalabar. *Abrir la cabeza.* = Donar en so câp per

sas parèts: enfurir-se. *Dar con la cabeza por esas paredes.* = Ròmprerse escâp debâdas. *Quebrarse la cabeza en valde.* = Fer alguna còsa

des sèu câp: inventarla. *Levantarla de su cabeza.* = Tenir es câp ple de grins. *Tener la cabeza d*

pdjaros. = Tenir cascavèlles en es câp. *Ser un cascabel.* = Tenir es câp ple de vènt. *Tener la cabeza llena de aire.* = Tenir es câp de

lòco. *Tener malos cascos.* = Tenir una còsa al câp de sa llèngo. *Tenerla en el pico de la lengua.* = Trencarse es câp: imaginânt, etc. *Romperse los cascos.* = Trèurer es câp: dexarse vèner.

Sacar la cabeza. = No posary res des sèu câp: dirhó axí còm es, sense afagír, nillevar. *Nada añadir de su cabeza.* = Per câp: per

persona. *Por cabeza.* = No tenir câp ni sentener una còsa: no tenir orde. *No tener cabo ni cuenda,* no llevar piés ni cabeza. = Quin câp per una pedràda! *Qué cabeza para chinchones!*

Câpa. *f.* Vestidura simple y sense mânegas, ubèrta per devânt, y redona per hàix. = Pre-

tèsto. = Passada de guix, mescla. = Quâdrupedo de la Amèrica mèridional. *Capa.* = El qui la fâ en funció eglesiàstica. *Preste.* = De capèllâ.

Capa ò *manteo.* = De frâre de san Francèsc. *Capa* ò *manto.* = Pluviâl: la qui duen los eglesiàstics en funció. *Pluvial.* = Màgna: la que duen los bishes quând vân al còr. *Magna* ò *consistorial.* = Curta. *Corta* ò *palio.* = Ròtja. *Parda.*

Pagès. *Gente de capa parda.* = Defensar sa sèua

capa: es seus drets. *Defender su capa*.—Fer la *capa* en funció egleiàstica. *Hacer el preste*: auar derrera caminant ab altres. *Hacer cola*: arribar es derrer. *Traer las llaves*.—Tirar de sa *capa* a un: avisarlo. *Tirar a uno de la capa*.

Capacete. *m.* Morrió. *Capacete*.

Capacitat. *f.* Continència, llargària, amplària, profunditat. —Habilitat, suficiència. —Lloc, temps, ocasió favorable. *Capacidad*.

Capacissim, *ma*. *sup.* Molt capàs. *Capacissimo*, *ma*.

Capàla. *f.* Cortesia, reverència. *Inclinacion de cabeza*.—Cayguda violenta de cap ò per vici.

Cabezada.—Còp ab so cap. *Cabezada* ò *calabazada*.

Càpamunta y *càpamuntada*. *f.* Pujada. *Subida*. —Àspra y màla de pujar. *Repecho*.

Caparro. *m.* Lo que se dona ò se pòsa de àntemano. *Caparro*.

Caparròt. *m.* Es cap. *Calamorra*.—Hòmo pertinaç, bàña ò cabessud. *Perro*.

Caparrota. *f.* Pertinàcia. *Tenacidad*.—Desbaratada. *Calaverada*.

Caparrud, *da*. *adj.* Téuàs. *Cabezudo*, *da*. El qui no escolta rahons. *Cerrado*, *da* como pie de muleto.

Capàs. *adj.* Lo qui té sas qualidats requisidas. —Hàbil, instruïd, suficient, intelligent. —Espaciós, ample, estès parlant de lloc. *Capaz*.

Capatàs. *m.* El qui té a son càrreg cèrt nombre de gent. *Capataz*.

Càpavall. *adv.* Hacia bajo.

Càpavallada. *f.* Baixada. *Descendida*.—Àspra. *Escarpa*.

Càpbuydada. *f.* Desherat. *Cascavelata*.

Càpdemunt. (Es) *m.* Lo més alt. *Cima* ò *cumbre*.

Capelo. *m.* El capell vermèy y la dignitat de cardenal. *Capelo*.

Capel. *m.* El que duen los hòmos, de molt, de ximenèya. *Sombrero*.—De alambí. *Cabeza de alambique*.—De aglà. *Capullo* ò *cascabillo*.—De castaña. *Erizo*.—De puig: una bòyra que se pòsa demunt. *Capote*.—De trona. *Sombrero, tornaguia* ò *tornavoz*.—Capell acalad. *Sombrero gacho*.—Àmple. *De grande ala*.—De moxina. *Sombrero redondo*.—Poder ahar capell alt: no tenir tàtxa ni infàmia. *Poder pasar por las picas de Flandes*.

Capella. *f.* Edifici petit y beneïd dins ò fòre de iglesia. *Capilla*.—Estar en capella: sentenciad. *Estar en capilla*.

Capellà. *m.* Egleiàstic secular. *Capellan*.—De caldereta. *De misa y olla*.—Llis qui no té bené-

fici. *Raso*.—De Màlta. *Diacono*.—Qui du es rosegay de bisbe. *Caudatario*.

Capellada. *f.* Cortesia. *Bonetada* ò *gorretada*. —Tòc ab so capell. *Sombreroazo*.

Capellaua. *f.* Fundació ab cèrta obligació de missas, y altres càrregs. *Capellania*.

Capeller. *m.* El qui fa ò ven capells. *Sombrero*.

Capellera. *f.* La dona de capeller. —Estóig para capells. *Sombrerera*.

Capelleria. *f.* Botiga ò lloc ahont se fan capells. *Sombrereria*.

Capellèt. *m.* Capell petit. *Sombreroete* ò *sombrerillo*.—Accént circunflècs, axí: *Capuchà*.

Capellòt. *m.* Capell gròs. *Sombreroazo*.—Molt ample. *Gavion*.—Missionista. *Paul*.

Caperrud, *da*. *adj.* V. *Caparrud*, *da*. *Cabezudo* ò *rehacio*, *cia*.

Caperutxa. *f.* Espècie de barrèt alt y qui acàba ab molta punta. *Caperuza*.—De sentenciad. *Coraza*.

Capèt. *m.* Cap petit. *Cabezuela*, *cebecilla*, *ita*. —Hòmo de pòc sefey. *Cabecilla*.

Capetjar. *v. n.* Remenar es cap per son, per vici ò en senyal de desaprovar ò refusar alguna cosa. *Cabecear*.

Càpicad, *da*. *p. p.* de càpicar. *Volteado*, *da*.

Càpicar. *v. a.* Vèncer. *Volcar*.

Càpgràd, *da*. *p. p.* de càpgrar. *Trabucado*, *da*.

Càpgrar. *v. a.* Descompòndrer, mesclar, girar demunt devall. *Trabucar*.

Capiad, *da*. *p. p.* de capiar. *Cogido*, *da* ò *pillado*, *da*.—Vencido, *da*.

Capiar. *v. a.* Pèndrer, agasar. *Coger* ò *pillar*. —Vèncer. *Vencer*.

Capilla. *f.* Péssa de ròba para tapar es cap. —El religiós de qualsevòl orde. *Capilla*.—Bòna capilla: religiós dòcte. *Buena capilla*.

Capiller. *m.* El qui se cuida de una capella. *Capiller* ò *capillero*.

Càpingón. *m.* Cèrt capòt. *Capingot*.

Capiròta. *f.* Espècie de bossa ahont ténen sa mascàra alguns péxos. *Capilla*.

Càpirotàda. *f.* Cèrt aguiat. *Capirotada*.

Capiscòl. *m.* Dignitat en una catedral. *Capiscòl* ò *chantre*.

Capiscolat. *m.* El ofici ò empléyo del capiscòl. *Capiscolia* ò *chantria*.

Capità. *m.* Comandant de una compaña de soldats. —De lladres. *Capitan*. —De bandera: oficial de marina después del almirante. *Capitan de bandera*. —De batalló: oficial marino qui màna una compaña. *Capitan de batallon*. —De guàrdias de corps. Oficial qui màna después del

réy. Capitan de guardias de la persona, y ántes de *corps*.—De llaves: oficial qui té sas claus de una plássa de armas. *Capitan de llaves*.—Des pòrt: el qui cománda en un pòrt. *Capitan del puerto*.—De maestransa: el qui cománda en un arsenál. *Capitan de maestranza*.—De mar y guerra: capitá de un vaxell de guerra. *Capitan de mar y guerra*.—De vaxell: capitá de vaxell, y coronell en las trópas de terra. *Capitan de navio*.—De fragata: capitá de una fragata, y tinént coronell en las trópas de terra. *Capitan de fragata*.—General: general en quèlle. *Capitan general*.

Capitál. adj. Pertañent á cap. = Principál, gráve, notáble, grán róm péns capitál, falta, error, pecát capitál. *Capital*.

Capitál. m. Fondos, suma de diners que se poseeix. = Ciutat principál de un réyne, de una provincia. *Capital*.

Capitalista. m. El qui poseeix gróssa suma de diner. *Capitalista*.

Capitalment. adv. Gravement. *Capitalmente*.

Capitana. f. El bàrco de guerra ahont vá el general de una armada ó escuadra. *Capitana*.

Capitaneýad, da. p. p. de capitaneýar. *Capitaneado, da*.

Capitaneýar. v. a. Mandar trópas. = Conduir, guiar molts personas per alguna molta. *Capitaneýar*.

Capitanía. f. Empléyo, gráa de capitá. = Governa militar. *Capitanía*.

Capitell. m. La divisió de torre piramidál. = La part superior de columna. *Capitel ó chapitel*.

Capitol. m. Junta de religiosos para eleccions. = Divisió que se fa en los escrits. = Càrreg, representació, acusació. *Capítulo*. = De canonges. *Cabildo y capitulo*.

Capitolí, na. adj. Pertañent á capitolio. *Capitolino, na*.

Capitolio. m. Antig temple de Roma dedicat á Júpiter. = Edifici gráu, magestós. *Capitolio*.

Capitula. f. Petita lliçó que se lésa en el ofici divino. *Capitula*. = Del martirologi. *Calenda*.

Capitulació. f. Tractat para rendició de una plássa. = Convèni, ajust. *Capitulacion*.

Capitulad, da. p. p. de capitular. *Capitulado, da*.

Capitulant. p. a. de capitular. *Capitulante*.

Capitular. adj. Pertañent á capitol. *Capitular*.

Capitular. m. El qui té vot en capitol ó en qualsevol junta. *Capitular*.

Capitular. v. a. Tractar, concertar, convenir, ajustar. = Fer càrreg, reprendre. *Capitular*.

Capitulari. m. Llibre de sas capitulas. *Capitulario*.

Capitulàrment. adv. En capitol. *Capitularment*.

Capnomant. m. El qui pretén endevinar per me-

di des fum. *Capnomante*.

Capó. m. Gall senad. = Tot animal senad. *Capon*. = Grís: gall senad. *Capon de leche*.

Capolad, da. p. p. de capolar. *Picado, da y ant. capolado, da*. = *Muchacado, da*.

Capolador, ra. m. f. El qui capola. *Picador, ra*.

Capolador. m. Pòst ahont se capola. *Picador, tajo ó tajadero*.

Capolar. v. a. Retlir una cosa á parts menudas. *Picar*. = El calabrúx ó pedrada á arbres, fruyts, etc. *Machucar*.

Capoll. m. Espècie de bastonet ab que está fermad es fruyt y fruyta á arbre, pláuta. *Pexon ó pallillo*.

Caponá. f. Xerxetèra sense flocadura. *Capona*.

Caponad, da. p. p. de caponar. *Capado, da ó cas-trado, da*. = *Embaucado, da*.

Capouar. v. a. Senar. *Capar ó castrar*. = Enganar. *Embaucar*.

Capouar. v. a. Enganar á galina. *Gallear*.

Caponet. m. Capó petit ó jove. *Caponcillo*.

Capòt. m. Capó, ab manegas. = No fer cap vása en alguns ides. *Capote*. = Ab capilla. *Gallerusa*. =

Escalfid: massa estrèt. *Roclo*. = Donar capòt: no esperar á un para menjar, ó no dexar fer cap vása. *Don capote*. = Fer capòt: no fer cap vása. *Hacer capote*.

Capòt. m. Capó petit. *Capotillo*.

Capricorní. m. Un de los dotze signes. *Capricornio*.

Caprino, na. adj. poètic. Pertañent á cabrím. *Caprino, na*.

Capritxada. f. Idiya, gust desarretglad. *Capricho*.

Capritxo. m. Capritxada. *Capricho*.

Capritxós, sa. adj. El qui té capritxos. *Caprichoso, sa ó caprichudo, da*.

Capritxosament. adv. Per capritxo. *Caprichosamente*.

Capritxosíssim, ma. Molt capritxós. *Caprichosísimo, ma*.

Cáp-ròix. m. Pèix. *Escarcho*.

Cápsingle. m. Bàula de fust para singlar bàst, au-bardá, etc. *Vilorta de cincha*.

Cápsula. f. Térme botánic. *Cápsula*.

Capsular. adj. *Capsular*.

Captiu, va. m. f. ant. *Captivo, va*.

Captividat. f. ant. *Captividad*.

Captura. f. Presa. *Captura*. = De contrebándol. *Aprension*. = La que fan es soldats ó mariners. *Presa*.

Capturad, da. p. p. de capturar. *Capturado, da*.

Capturar. v. a. Agafar delincuénts. *Capturar*.

Capilla. f. V. *Capilla*. *Capilla*.

Caputxi, na. m. f. Religió, sa. *Capuchino, na*. =

Hipòcrit. *Cabeza torcida.*

Caputxi. *m.* Péssa de fèrre ab ganxèt ahónt se pôsa: es piu de finestró qui se tauca de còp. *Nariz.*

Caputxina. *f.* Capòt. *Capuchina.*

Caputxo. *m.* Capotèt ab capülla. *Capucho.*

Câpvéspre. *m.* Târde. *Tarde.*—Al câpvéspre. *adv.*

A la tarde.

Câput-mòrtuum. *m.* Lo qui quèda de un còs que se hà destillád. *Caput-mortuum.*

Car. *adv. ant.* Peŕque. *Car.*

Gar, ra. *adj.* Lo qui còsta molt. *Caro, ra.*

Car, ra. *m. f.* Los qui veuen sas còsas á âlt prèu.

Carero, ra.

Câra. *f. V.* Càre més usuâl. *Cara.*

Carâba. *f.* Bàrca usáda en es Llevânt. *Caraba.*

Carabâssa. *f.* El fruyt en carabasséra. *Calabaza.*—De cabèy d'àngel. *Cidracayote.*—À mòdo de botèlla. *Calabacino.*—Vinatèra. *Vinatera.*—Meló vert. *Calabaza.*—Reprobació en los eçzâmens. *Calabazas.*—Donar carabâssa en eçzâmen. *Dar calabazas.*

Carabassâda. *f.* Tôc ô còp ab so câp. *Calabazada.*—Contiènda. *Debate.*—Havery carabassâdas: contièndas. *Haber cañas y toros.*

Carabassât. *m.* Confitura de carabâssa. *Calabazate.*

Carabasséra. *f. pl.* coneguda. *Calabacera* ô *calabaza.*—*f. pl.* Llòc de carabasséras. *Calabazar.*

Carabassó. *m.* Carabâssa petita y molt tâura. *Calabacin.*

Carabassôt. *m.* Câp dur. *Calabaza.*—Per buydar en bugáda y âltres usos. *Cazo.*—Per embotar odres y âltres usos en tafona. *Taceta.*

Carabassotâda. *f. V.* Carabassâda. *Calabazada.*—*Debate*, etc.

Carabêla. *f.* Cèrt bàrco. *Carabela.*

Carabessèt. *m.* Mâl nòm que en âltre tèmps se donâva als soldâts retirâds. *Culon.*

Carabina. *f.* Àrma de fòc. *Carabina*—De frâre Ambrós: còsa de norès, inútil. *La carabina de Ambrosio.*

Carabinâda. *f.* Tir de carabina. *Carabinazo.*

Carabinéro. *m.* El soldât de cavâll de la guârdia reyâl. *Carabinero.*—Dependènt de la rènda. *Carabinero de castas.*—El qui vâ de dônas. *Gorron.*

Carâcter. *m.* Distintiu, señâl. —Señâl espiritual que imprimexen el batisme, confirmació y orde. —Forma ô figura de lletra y la matèxa lletra. *Cardcter.*

Caracterisád, da. *p. p.* de caracterisar. *Caracterizado, da.*

Caracterisar. *v. a.* Señalar ab carâcter. —Constituir en dignidât. *Caracterizar.*

Característic, ca. *adj.* Lo pertañent á carâcter.

Característico, ca.

Característica. *f.* De logaritme. *Característica.*

Característicamènt. *adv.* Señalâdamènt. *Característicamente.*

Carâd. (Bé ô mâl). *adj.* El qui té bôna ô mâla càre. *Bien ô mal carado.*

Caragól. *m.* Insècto conegud. *Caracol.*—Escâla. *Caracol, escala de ojo ô de nabo.*—De ferrer: aquèlla péssa ahónt se afiâusa lo que se hà de llimar, etc. *Tornillo ô torno de cerrajero.*

Caragól. *m.* Petít y de clòsca blânc. *Caracola.*

Caragolèra. *f. pl.* y sa sèua flôr. *Caracolillo.*

Caragolèt. *m.* Caragól petít. *Caracolejo.*

Caragolí. *m.* Caragól petít. *Caracolillo, ito.*

Caragolíns. *m. pl.* Los que se fan dins sa bôca ab licor per medecina. *Gárgaras.*—Fer caragolíns.

Gargarizar.

Carâmba. Interjecció. *¡Caramba!*

Carambôla. *f.* Cèrt còp en villar. —Cèrta jugáda en el jòc de revexí. *Carambola.*—Fer carambôlas en el villar. *Carambolear.*

Caraméll. *m.* Cera qui cau, v. g. de ciri y se apôga á ell. *Moco.*—Nén qui pénja de teula, âbre; etc. *Carambano ô calamotos.*

Caramélla. *f.* Espècie de flouteta de càfia. *Caramillo.*—De bri de ôrdi, cugula. *Pipa ô pipiritana.*—Sa pipa. *Tabaquera de humo.*

Caraméllo. *m.* Pâsta de sucre. *Caramelo.*

Caramüll. *m.* Agravât de còsas ô de una matèxa. *Monton.*—De pédras. *Pedrisca ô pedrisco.*—De bàles. *Baleria.*—Liârg mojmènt de blât. *Pez.*—De pôsts. *Tablazon.*—De pàya demâut éra. *Balaguero.*—De liçon gelâd. *Copete.*—De mesura, v. g. barocèlla. *Colmo.*—De trâstos véys. *Trasteria ô tripitape.*—De tèrra que la âyga hà acaramüllâda. *Torrentero.*—À caramüll. *adv.* parlâut de mesures. *A colmo.*

Caravâna. *f.* Molta gènt qui se ajunta para viatjar ab segrestât. —Compañia de los antigs cavallers de Málta. *Caravana.*—Fer sas caravânas: anar tres âñys en còs los maltesos ântes de professar. *Correr las caravanas.*

Caravanista. *m.* Bàrco de Marcèlla qui de escâla en escâla fâ es comèrs de Llevânt. *Caravanista.*

Carayó, na. *adj.* Petíts. *Arrapiezo.*

Carbó. *m.* Tròs de llèua penetrâd des fòc y apagâd ab tèrra. —Calú despuès de apagâd. *Carbon.*—De canó: de tronquèts. *De cañutillo.*—De pédra. *De piedra.*—De cèrtas plântas para dibuxar. *Carboncillo.*—De piñól de oliva. *Errax.*—De rebâssas, de rèla. *De arranque.*—Mâl cuyt. *Tizo.*—Fer carbó. *Carbonear.*

Carbonâd, da. *adj.* Lo qui conté carbó. *Carbonado, da.*

Carbonát. *m.* Nòm genèric de las sàls formádas per la unió del ácido carbònic, etc. *Carbonate.*
Carboner. *m.* El qui fà ò ven carbó. *Carbonero.*
Carbonéra. *f.* Llòc para posar carbó. *Carbonera.*
Carbònic, *ca. adj.* Térme químic. *Carbónico, ca.*
Carbonisació. *f.* Reducció de llèña á carbó. *Carbonizacion.*
Carbonisar. *v. a.* Combinar ab carbó. *Carbonizar.*
Carbono. *m.* Térme químic: carbó pur. *Carbono.*
Carbunclo y carbúnculo. *m.* Tumor inflamatóri.
Carbunclo y carbúnculo.
Cárda. *f.* Eyna para cardar. = Reprensió. *Carda.*
Cardád, *da. p. p.* de cardar. *Cardar.*
Cardáda. *f.* Lo que se há cardád. *Cardada.*
Cardador. *m.* El qui cárda. *Cardador.*
Cardadomo. *m.* Grá medicinál. *Cardadomo.*
Cardar. *v. a.* Pentinar sa llána. = Trèurer á pòc á pòc es pel á páños. *Cardar.* = Sa llána á un: arregaüarlo fòrt. *Cardar la lana d uno.*
Cardenál. *m.* Un de los 70 preláts del sagrad collègi. = Aucèll de Amèrica. = Un de los 7 canònges de Compostèla. *Cardenal.*
Cardenalát. *m.* La dignidát de cardenál. *Cardenatalato.*
Cardenalicí, *cia. adj.* Lo pertaüént á cardenál. *Cardenalicio, cia.*
Cardenillo. *m.* La escòria de arám de que se serveixen ets argenters. = El color vert trèt de dita escòria ab los vapors de vinagre. *Cardenillo.*
Carder. *m.* El qui fà ò ven cárdas. *Cardero.*
Cardiáca. *f.* Espècie de ortiga. *Cardiaca.*
Cardinál. *adj.* Principál, fundamentál. *Cardinal.*
Cardussád, *da. p. p.* de cardusar. *Carduzado, da.*
Cardussador, *ra. m. f.* El qui cardussa. *Carduzador, ra.*
Cardusar. *v. a.* Cardar. *Carduzar.*
Càre. *f.* La pàrt anterior des càp. = El enfrónt, la superfície, senendrèt, etc. de una còsa. *Cara.* = Àmpla. *Ancha:* el qui lay té. *Cariancho.* = Gròssa. *Gorda,* y el qui lay té. *Carigordo.* = De hètic: macilènta. *Cara de acelga ò de vièrnes.* = Llénnta. *Cara lucia,* y el qui lay té. *Carilucio.* = De máscara ò de suro: de pòca vergofia. *Cara de baqueta ò de corcho.* = De pòcs amígs: hòmo de mál gèni. *Cara de pocos amigos ò de vinagre.* = De pásco: alégra. *Cara de pascua.* = Retáda. *Cara apedrada, empedrada ò de rallo.* = Càre á càre. *Cara d cara.* = Á càre descubèrta: á presència de tot lo mon. *A cara descubierta.* = Á càre d'aygo. *A la flor del agua.* = Hòmo de duas càres: fàls. *Hombre de dos caras ò de dos haces.* = Sa càra em càu de vergofia. *La cara me cae de vergüenza.* = Tenir ò no tenir càre de fer ò dir alguna còsa. *Tener ò no tener cara de ha-*

cer ò decir, etc. = Fer càre: oposarse ò resistir. *Hacer cara ò frente.* = No girar càre. *No volver la cara atras.* = Rentar sa càre: adular. *Lavar la cara.* = Tirar per sa càre. *Dar ò echar á la cara ò en cara.* = Trèurer càre per algú: desensarlo ò surtir fiador. *Sacar la cara.* = Mudar de càre. *Desencqjarse la cara.* = Càre de parèt esposáda á vént y áygo. *Hostigo.*
Carena. *f.* Adób y compostura de làrco. *Carena.* = Donar carena. *Dar carena ò carenar.*
Carestía. *f.* Fálta majorment de víveres. = Prèu àlt de lo que se ven. *Carestia.*
Carèta. *f.* Càre petita. *Carilla, ita.*
Carèxer. *v. n.* Tenir fálta de alguna còsa. *Carecer.*
Caréo. *m.* La acció de acarar ò acararse los acusadors y acusáds. *Careo.*
Careyó, *na. adj.* Nins petíts. *Muñeco, ca.*
Caribdis. *m.* Abisme del mar de Cicília. *Caribdis.*
Caribe. *m.* Hòmo cruèl, inhumá, fèrós. *Caribe.*
Carícia. *f.* Alágo, expressió amorosa. *Caricia.*
Cariciós, *sa. adj.* El qui usa de carícia. *Carinoso, sa, y ant. caricioso, sa.*
Cariciosamént. *adv.* Ab carícia. *Cariciosamente.*
Caridát. *f.* Una de las tres virtúts teologáls. = Almòyna, socorro. *Caridad.*
Carifio. *m.* Amor, afècte. *Carifio.*
Carifós, *sa. adj.* Amorós. *Carinoso, sa.*
Carifiosamént. *adv.* Ab carifio. *Carinosamente.*
Carisme. *m.* Do gratuïto que ab abundància concedeix Déu á algú. *Carisma.*
Caríssim, *ma. sup.* Molt car. = Molt estimád. *Carísimo, ma.*
Caríssimamént. *adv.* Ab prèu molt àlt. *Carisimamente.*
Caristía. *f.* V. Carestía. *Caristia.*
Caritát. *f.* Almòyna. *Caridad.*
Caritatin, *va. adj.* El qui té caridát ò fà almòyna. *Caritativo, va.*
Caritativamént. *adv.* Ab caridát. *Caritativamente.*
Carlinga. *f.* Térme náutic. *Carlinga.*
Cârme. (la màre de Déu del.) *La madre de Dios del Càrmen ò del Carmelo.* = María del Càrme. Nòm pròpi de dòna. *María del Càrmen.*
Carmelita. *adj.* Religiós del Càrme. *Carmelita.*
Carmelitá, *na. adj.* Lo pertaüént á la religió del Càrme. *Carmelitano, na.*
Carmélo. *m.* Un puig. *Carmelo.*
Carmesí, *na. adj.* Color de púrpora. *Carmesi.*
Carmí. *m.* Tinta vermeya. *Carmin.*
Cárn. *f.* La pàrt blána y molla de hòmo y animál. *Carne.* = De animál mòrt naturalment. *Mortecina.* = Búllida y después frita. *Ropavie-*

ja.—Cârñ enyñada: nôñ que alguns donau á nes búllid. *El cocido.*—Cârñ de pel. La de animal qui té pel. *Carne de pelo.*—De ploma: la de las áves. *Carne de pluma.*—Cârñ de fils. *Carne briznosa.*—Cârñ sense ôssos: tot popa. *Carne momia:* empléyo de utilidat y de pòc trabây. *Carne sin huesos.*—Cârñ salada y seca. *Cecina.*—Cârñ viva: la sâua en llâga. *Carne viva.*—Fer cârñ los animals, v. g. los câns: matar xòts, câbras. *Hacer carne.*—El carnicer: vendrèn. *Hacer carniceria.*—Ser cârñ y ungla: amígs ô parèuts. *Ser uña y carne.*—Ser de cârñ y ôs: sentir côm los âltres las incomodidats de la vida. *Ser de carne y hueso.*—Possar cârñ: engrexar. *Cobrar, echar ô tomar carnes.*—Posar tota sa cârñ dins s'ôlla: arriesgar un tot quânt té. *Poner toda la carne en el asador.*—Pujar sa cârñ en una llâga. *Encarnar.*—Tenir cârñ d'âse; ser fòrt en so trabayar. *Tener carne de perro.*—Trèurer sa cârñ de s'ôlla á un: lograr lo que aquell desitjâva. *Jugársela de codillo.*

Carnâl. adj. Lo pertañeut á la cârñ.—Lucsnriôs. *Carnâl.*

Carnâl. m. El témps en que se pôt menjar cârñ. *Carnâl.*

Carnalidat. f. Sensualidat. *Carnalidad.*

Carnalment. adv. Segóns la cârñ. *Carnalmente.*

Carnassa. f. La pârť interior de la péll qui estâ immediata á la cârñ.—La cârñ que se llêva de cuyro que se adoba. *Carnaza.*

Carnavâl. m. El témps de derrers dias. *Carnaval ô antrúeco.*

Carnéra. f. pl. *Acanto ô branca ursina.*

Cârnestôltas. f. pl. Carnavâl. *Carnes tolendas.*

Carnicer. m. El qui per ofici ven cârñ y qui la tâa. *Carnicero ô cortante.*

Carnicer, ra. adj. El qui menja molta cârñ, y el hòmo crnèl y inhumano. *Carnicero, ra.*—Animal ô âve qui se sustenta de cârñ. *Carnicero, ra ô carnívoro, ra.*

Carnicería. f. El siti ahont se ven la cârñ.—Grân mortandât de gént, v. g. en una batâlla. *Carnicería:* matar molta de gént, ô tayar molta cârñ á un. *Hacer carniceria.*

Carnût. m. Cârñ supèrflua que se cria en una llâga.—Lo que sobrepuja en alguna pârť del còs. *Carnocidad.*

Carnôta. f. Cârñ no molt bona. *Carne mala.*

Carnûd, da. adj. El qui té molta cârñ. *Carnudo, da ô carnoso, sa.*

Cârpa. f. Pèix. *Carpa.*

Carpeta. f. Cubèrta de cârta. *Carpeta.*

Carpetâ, na. adj. De Tolêdo. *Carpetano, na.*

Cârpo. m. La pârť qui estâ entre es brâs y es cãll de se mã. *Carpo.*

Cârpobâlzem, m. El fruyt del âbre qui dona el bâlzem de Judêa. *Carpobâlsamo.*

Cârreg. m. Dignidat, empléyo, ofici.—Obligaciô, direcció, mândo.—Reprensiô.—El pes que du demunt bistia, cârro, bârca, etc. *Cargo.*—Cârreg de ânimas: obligaciô de cuydarse de la sêna salvaciô. *Cargo ô cura de almas.*—Da conciençia: lo qui la agrâva. *Cargo de conciencia.*—Fer cârreg á un de alguna còsa: reconvenirlo de élla. *Hacerle cargo de ella.*—Ferse cârreg. *Hacerse cargo.*

Cârrega. f. Qualsevòl còsa qui fâ pes demunt âltra.—Lo que se pôsa de pólvora y munició dins ârma de fòc.—Imposiciô, gravâmen, etc. *Carga.*

Carregâd, da. p. p. de carregar. *Cargado, da.*—Més á una pârť, que á âltra. *Embalumado, da.*—De bôn propòsit. *A la buena fe.*—adj. Molést. *Gravoso, sa.*

Carregador, ra. m. f. El qui carrega. *Cargador, ra.*—m. Ab que carregan los canôns de artillería. *Cargador.*—El llòc ahont carregan los bârcos. *Cargadero.*

Carregadíssim, ma. sup. Molt carregâd. *Cargadísimo, ma.*

Carregament. m. La cantidat de còsas de que se carrega. *Cargamento, carguo ô cargazon.*

Carregar. v. a. Posar pes demunt hòmo, bistia cârro, bârca, etc.—Aumentar el pes de una còsa.—Posar sas municions á ârma de fòc.—Imputar á âltri alguna còsa.—Concòrrer molta gént en algún llòc.—De tribûts ô imposicions.—Descansar una còsa demunt âltra, etc. *Cargar.*—Carregar de infants: tenirne mo'ts. *Cargar de hijos ô en agüelar.*—Carregar tòrt: més á una pârť que á âltra. *Embalumar:* emborratxarse. *Cargar delantero.*—Carregar la mã: arregañar ô atupar fòrt. *Cargar la mano.*

Carregarse. v. r. *Cargarse.*—El malât. v. n. *Recargar la enfermedad.*

Carregueta. f. Cârrega petita. *Carguilla, ita.*

Carrer. m. Espây entre duas tiras de câsas ô de âbres. *Calle.*—Carrer des paners: ahont se fan panners. *Cesteria.*—Dels hostâls. *Mesonage.*—De la justicia: aquell per ahont se pâssan los sentenciâds. *Culle pública.*—Alborotar es carrer: la vesindât. *Alborotar la calle.*—Dexar ô tirar al mitx des carrer á un: llevarli lo empléyo ô hacienda. *Echarle en la calle.*

Carréra. f. Corregûda, ofici, curs que un segnèix en las sênas accions, la duraciô de la vida. *Ca-*

rrera.—*À* carréra ubèrta: à tot córrer. *À* *carrera abierta*.—Donar carréra á un: posarlo en estat de professar algun art, ciència ò ofici. *Darle carrera*.—Pèndrer carrera. *Tomar carrera*.

Carretera. f. Espècie de carretó sense ròdas formad de tíons per dur rossegant las còsas de una pàrt á àltra: *Narria, miera ò rastra*.

Carreró. m. Carrer estrèt. *Callejuela*.—Qui no pàssa. *Callejuela sin salida*.—Camí estrèt y ab parèt á càda pàrt. *Callejon*.—Posar á un á carretó qui no pàssa: apretarlo. *Meter en callejuela sin salida*.

Carrelada. f. Lo que du càrro ò carretó. — Multítut de còsas de qualsevòl espècie. *Carretada*. — De fruyta qui cau de àbre quand lo espolsan. *Carretada ò lluvia*.—*À* carreladas: en grán abundància. *À* *carretadas*.

Carretèll. m. Bota petita. *Cubeta ò tonel*.

Carreter. m. El qui mena càrro ò en fà. *Carretero*.

Carretera. f. Camí públic y ample. *Carretera*.

Carretetjament. m. El fragí en càrro, etc. *Carretage*.

Carretetjar. v. a. Dur còsas ab càrro, carretó. *Carretear ò acarrear*.

Carretó. m. Càrro petít. *Carrito*.—De una bistia. *Carreton ò chirrion*.—Per bàtrer. *Trillo*.—De afortunad, esmolador ò per dur nins. *Carreton*.—Per apèndrer de caminar es nins. *Carreton, carretilla ò pollera*.—Per dur mescla es menòbres. *Carretilla*.

Carretoner. m. El qui mena carretó de una bistia. *Chirrionero*.

Carretonèt. m. Carretó petít. *Carretoncillo*.

Càrro. m. Instrument ben conegud. *Carro*.

Carromato. m. Càrro cubèrt y ab sa càxa de còrdas. *Carromato*.

Carroña. adj. Petít ò dolènt. *Ruin, na*.

Carròssa. f. Cotxo gròs, y ricament adornad. *Carrroza*.

Carruàtge. El conjunt de càrros, cotxos, galèras, etc. ò càda càrro, cotxo, etc. *Carruage*.

Càrt. m. pl. *Cardo*. Hayhá várias espècies de càrts silvéstres. — Càrt girgoler, dit axí perque al seu rededor se crían girgolas. *Cardo setero*. — Càrt d'ase: gròs que menjan sas bistias. *Cardo borriqueño*. — Càrt cadarner, dit axí, perque sas cadernéras y àltres aucèlles menjan sa séua flevor. *Carlina*. — Càrt de moneda. *Cara ò anverso*. — Càrt ò creu: jòc. *Cara ò cruz*.

Càrta. f. Paper escrit ab que unas personas se comunican ab àltres. *Carta*. — Blànca: la de jugar qui no té figura ò despàtx en blànc. *Blanca*. —

Credenciál: la que se dona als enviads ò embaixadors paraque los regouescan per tàls. *Credencial*. — De ampáro: la que dona el soberàno á un paraque ningú li fàsse màl. *De amparo*. — De commissió: despàtx de tribunál superior delegant un jutge particular para algún negòci. *De comision*. — De crèdit: aquèlla en que se avisa á un que don á àltre lo que se necessita. *De crédito*. — Desaforada: despàtx ab que se deròga algún privilègi. *Desaforada*. — De eczàmen: en que se dona á un per aprovad para algún ofici. *De exdmen*. — Geogràfica: màpa. *Geografica*. — De gràcia: despàtx reyál paraque un gòs de algunas escepcions en la república. *De gracia*. — Càrta de amores. *Billete amatorio*. — De fòc: aquèlla en qui se arregaña. *Cartazo*. — De si oua: veta ò espècie de bena ab que se asiansa sa enserregada. *Rocador, rocadero ò capillo*. — De jugar. *Nuipè ò carta*. — De naturalesa: cèdula reyál en que se concedèix á un estranger la naturalesa en el réyne. *De naturaleza*. — De navegar: descripció del mar y de las séuas còstas. *De marear*. — Càrta-orde: la qui conté alguna orde. *Carta-orden*. — De pàgo: ab que un còbra de àltre, etc. *De pago*. — Pastoral: instrucció escrita que dona un prelat eglesiàstic. *Pastoral*. — Plomada: la escriptura ab sèllo de plom. *Plomada*. — De recomandació: en que se recomana un á àltre. *De recomendacion*. — De vesindat: despàtx paraque un sia regonegud per vesí de algún llòc. *De vecindad*. — Pèrder en hònas càrtas á lo pròpi y figurad. *Perder con buenas cartas*. — No vèner càrta: tenir màl jòc. *No ver carta*. — Pèndrer càrta: en algún asunto, etc. *Meter el cuezó*.

Càrtabò. m. Eyna de fuster y picapedrer para pèndrer y tirar los àngulos. *Cartabon*.

Cartaginénse. adj. De Cartàgo en Àfrica. *Cartaginense ò cartagines, sa*.

Cartaginès, sa. adj. De Cartàgena en Espàña. *Cartagines, sa*.

Cartapàcio. m. Bossa àmpla de cartó forrada de pèll para dur papers y escriurer demunt éll. *Cartapacio*.

Cartapèil. m. Paper qui no conté sinó fotesas. — Edicte. *Cartapel*.

Cartèll. m. Paper escrit ò estampad que se afixa á parèt, etc. para informar el públic de alguna còsa. *Cartel*.

Carter. m. El qui partèix las cartas des corrèu. *Cartero ò balijero*.

Cartèra. f. Bosseta para posar càrtas. *Cartera*.

Carteta. f. Càrta petita. *Cartilla*.

Cartetjad, da. p. p. de cartetjar. *Carteado, da*.

Cartetjar. *v. a.* Girar fuyas de papers ò llibres.

Hojear y ant. cartear.

Cartetjarse. *v. r.* Enviar c rtas. *Cartearse.*

Cartil go. *m.* P rt bl nca, dura, el stica, privada de sentiment que se tr ba   la estremid t dels  ssos. *Cartilago.*

Cartilla. *f.* Petit llibre per aprendre de llegir los all ts. Paper qui testifica ser orden d,   la l c ncia de confessar. *Cartilla.*

Cartó. *m.* Plegs de papers ordin riament de estr ssa aferr ds ab  ygocuyta   pasteta. *Carton.*

Cartap cio. *m.* V. Cartap cio. *Cartapacio.*

Cartoxa. *f.* La religió de san Bruno. Monastir de dita religió. *Cartuja.*

Cartutx ra. *f.* Bossa para dur cartutxos. *Cartuchera.*

Cartutxo. *m.* C rrega de pólvora y b la de un canó, de un fus ll. *Cartucho.*

Cartuxo. *m.* Religió de san Bruno. *Cartujo.*

Carx fa. *f.* La piña de carx fera. *Alcachofa.*

Carchofar. *m.* Terr no plantád de carx feras. *Alcachofar.*

Carx fera. *f. pl.* coneguda. *Alcachofero   alcachofa.*

C s. *m.* Succés, casualid t, ocasió, asunto, y la difer nt significació dels n ms, etc. *Caso.* Fort tito: impens d. *Fort tito.* Reserv d: el que s ls el superior p t abs ldrer. *Reservado.* De consciència: el qui pert ny   los cost ms. *De conciencia.* Per el mat ix c s: per sa mat xa rahó   f t. *Por el mismo caso.* De c s pens d: ab premeditació. *De caso pensado.* D d c s que: supas d que. *Dado caso que.* Fer   no fer c s de alguna c sa:  preciarla   no  preciarla   despreciarla. *Hacer   no hacer caso de...* No fer al c s: no venir   propòsit lo que se tr cta. *No hacer al caso.* En c s que. *En caso que.*

C s. *f.* Lo mat ix que c sa. *Casa y ant. cas.*

Casa. *f.* Habitació   edifici para habitar en  ll. Los qui comp uen una familia mat xa. *Casa.* De ajuntament. *Casa consistorial   capitular.* De  rmas: ah nt se gu rdan. *Armeria.* De be tas: ah nt viuen. *Beaterio.* De beyas: buc. *Colmena,* y el conjúnt de bucs. *Colmenar.* De hobi us   l cos. *Casa de locos   de orates.* De c mp: de divers . *De campo.* De pastors. *Mapalla   majada.* De moneda: ah nt se f . *De moneda.* De n u; ah nt se ny p sa y si gu rda. *Pozo de nieve.* De j c públic. *De juego:* oc lt. *Tahureria, leonera   tablageria.* Del d ume: ah nt se p sa lo dcum d. *Desmatorio.* De oració: la Iglesia. *De oracion.* C sa ah nt se ven l t. *Lecheria.* Rey l: el pal cio del rey. *Real.* S nta: la cap lla adoru da ah nt se de-

posita al Santíssim el dij us s nt. *Monumento.* 

C sa de un sòl pis. *C sa d   de malicia.* De dos, tres, etc. pisos. *De dos, tres, etc. Altos.* De pura teul da. *A teja vana.* M l par da. *Casa robada   hospital robado.* Sense m bles. *Casa de esgrimidor.* La qui no té veyn ds. *Aislada.* Fer c sa ap rte: separarse. *Apartar casa.* Fer c sa s nta: rob rh  tot. *Alzarse con el santo y la limosna.* Fer c sa limpia: dursen  tot. *No dejar clavo ni estaca en la pared.* Per m lloria ma c sa d xarla. *Por mejorla mi casa dejaria.* No estar en c sa ni en fogar: estar moltíssim f re de c   ua. *Ser hu ped en su casa.* No tenir c sa ni fogar: ser molt p bre. *No tener casa ni hogar.* Eu aqu sta c sa tot m com nda. *En esta casa anda manga por hombro.* No fer  c sa ab einb us: no fer  fortuna. *No hard casa con azulejos.* Ser de c sa: tenir molta amist t en una c sa. *Ser muy de casa.*

Cas be. *m.* Farina   p  f ts de las r ls de un  bre de Am rica. *Casabe.*

Cas ca. *f.* Vestidura de h mo. *Casaca.* Girarse sa cas ca: mudar par r, amist t, etc. *Volver casaca.*

Casac ta. *f.* Cas ca gr ssa. *Cnsacon.*

Cas d, da. *p. p.* de casar   casarse. *Casado, da.*

Cas l s, sa. (Anar) Tenir g nas de casarse. *Llevar el cura bajo el brazo.*

Casador, ra. *adj.* El qui j  té el t mps para casarse. *Casadero, ra.* La jove en t rme curi l. *Viripotente.*

Casam ta. *f.* Fortificació para defensar la cortina y es v ll de mur da. *Casamata.*

Casament. *m.* Matrim ni, n ssas. *Casamiento.* Dol nt. *Bodijo.* Inconsider d. *Casorio.*

Casamuro. *m.* Mur da sensa t rra-ple. *Casamuro.*

Casaqueta. *f.* Cas ca petita. *Casaquilla.*

Casaquilla. *f.* Casaqueta petita. *Cosaquin.*

Casar. *v. a.* Unir per matrimoni. *Casar.*

Casarse. *v. r.* Unir-se ab matrimoni. *Casarse.*

Cas t. *m.* Gr n c sa. *Caseron.*

C sca. *f.* P sta para p ndrer xocol te. *Casca.*

Cascav ll. *m.* Espècie de campaneta redona y cl sa. *Cascabel.*

Cascav lletjar. *v. n.* Remenarse, *v. g.* sa ferradura per estar fluxa. *Chocolotear   guachapear.*

Casc y. *m. pl.* *Adormidera.*

C sco. *m.* P ssa de la armadura antiga, qui cubr a es c p. Lo mat rial de un edifici sense contar los adornos y  ltres adher nts. *Casco.*

Caseta. *f.* C sa petita. *Casilla, ita.* De bresca. *Celd lla.* La del rey de beyas. *Maestral   maestril.*

Càsi. *adv.* Pòc més ò ménos. *Casi.*

Càsimitro. *m.* Nòm pròpi de hòmo, y de una ròba fina de llàna. *Casimiro.*

Casolà, *na. adj.* El qui està molt en càsa sèua. *Casero, ra.*

Casòta. *f.* Càsa dolènta. *Casucha.*—Gràn. *Caseron.*

Càspite. Interjecció admirativa. *Cdspita.*

Casquète. *m.* Pèssa de la armadura antiga.—Barret. *Casquete.*

Càssa. *f.* La acció de cassar.—Las àves ò animàls cassàds. *Caza.*—Llòc de càssa: á propòsit para cassar. *Cazadero.*—Donar càssa un bàrco á àltre. *Dar caza.*—Donar càssa á un: donarlí demunt. *Motejar.*

Càssa. *f.* Instrument de metàll ab màneg llàrg para treurer àygo de calderas, etc. *Cazo.*—Gràn de verer. *Escudillon.*

Cassàd, *da. p. p.* de cassar. *Cazado, da.*

Cassàda. *f.* *Caza.*

Cassador, *ra. m. f.* El hòmo ò animàl qui càssa. *Cazador, ra.*—Cassador de càns ò de filàts. *Cazador de alforja.*—Cassador de jàs. *Cazador d'pie firme.*—De vòl. *A vuelo.*—No som cassador de vòl, sinò de jàs: lo que se diu de aquell qui diu vòls axò donàntli entenent que lo don. *La buena madre no dice quieres sino toma.*

Cassar. *v. a.* Cercar los hòmos tota espècie de càssa para agafarla viva ò mòrta ò cercar àltra còsa.—Algúns animàls á àltres para menjarlosse. *Cazar.*

Casseròla. *f.* Instrument de cuyna. *Cacerola.*

Cassòla. *f.* Aguiàt. *Cazuela.*—De teàtro. *Cazoleta.*—Para votar. *Cantara.*

Cassoleta. *f.* Pèssa de broquer, espàsa ò de àrma de fòc. *Cazoleta ò cazoleja.*—Per aguiar. *Cazoleta ò cazoleja.*—Ser de la cassoleta: del matèix partít, facció, etc. *Ser de la hoja.*

Cassòt. *m.* Espècie de camia que duen es pagesos demunt sa ròba. *Camiseta de arriero.*

Càsta. *f.* Generació, línea, espècie, calidat de alguna còsa. *Casta.*—De bona càsta: de bona espècie. *De buena casta.*—Li vé de càsta. *Le viene de casta.*

Càstament. *adv.* Ab castedat. *Castamente.*

Castàfia. *f.* Fruyt de castañer.—Ampòlla.—Cabèys que sas dónas se enrodillan derrera es càp. *Castaña.*—Borda. *Regoldona.*

Castañar. *m.* Terréno poblàd de castañers. *Castañal, castañar, castañedo y castañera.*

Castañer. *m.* Àbre. *Castano.*—Petit. *Castañuelo.*

Castañeta. *f.* Dos bossins de fust buyds que se ténen ab sos dits y que se pégan uns ab àltres ab harmonia. *Castañuela.*—Ampòlleta. *Castaña.*

Castañòla. *f.* Lo matèix que castañeta en la primèra acepció. *Castañuela.*—Plànta. *Castaña de tierra.*—Hòmo torpe. *Mamaluco.*

Castañolàdas. *f. pl.* Sò de castañòlas. *Castañetazos.*—Tocar sas castañòlas ò sas castañetas. *Castañetear.*

Castedat. *f.* Abstinència de sas còsas venèreas ò laciavas. *Castidad.*—Conjugàl: fidelidat entre marít y müller. *Castidad conjugal.*

Castéll. *m.* Fortalesa circuida de muràda.—La cubèrta de popa y proa de vaxéll.—Torre de fust que se posàva demunt la esquena de elefànt para servirsèn en la guèrra. *Castillo.*—Castéll de càrtas: un no res. *Agua de cerrajas.*—Fer castélls al àyre: tenir vânas esperânsas. *Hacer castillos en el aire.*

Castéllà. *m.* La lléngo castéllàna.—Moneda antiga de òr.—La cincuantena part de un màrc de òr. *Castellano.*

Castéllà, *na. adj.* De Castilla. *Castellano, na.*—À la castéllàna: segòns la mòda de Castilla. *A la castellana.*—Plantar àbres, viñas á la castéllàna: de tál manera que de qualsevòl part fân tira *Comarcar.*

Castéllà, *na. m. f. ant.* Señor, ra de castéll. *Castellano, na.*

Castèllania. *f. ant.* Señorío del señor de castéll. *Castellania.*

Castèllèt. *m.* Castéll petít. *Castillejo y castillete.*

Castidat. *f.* V. Castedat. *Castidad.*

Càstig. *m.* Pèna, correcció. *Castigo.*—Malaltia, desgràcia qui mos fà entrar en sí. *Sofrenada.*—Donar càstig: mortificar. *Dar castigo.*

Castigàd, *da. p. p.* de castigar. *Castigado, da.*

Castigadíssim, *ma. sup.* Molt castigàd. *Castigadísimo, ma.*

Castigador, *ra. m. f.* El qui castiga. *Castigador, ra.*

Castigar. *v. a.* Donar càstig corporal, afligir, atupar, corretgir, mortificar. *Castigar.*

Castimònia. *f.* Castedat. *Castimonia.*

Castina. *f.* Pédra calcària qui servèix para ab facilitat fòndrer es fèrro. *Castina.*

Castís, *sa. adj.* De bona càsta.—Pur, sense mescla de paràulas estrengéras parlant de estil. *Castizo, za.*

Castíssim, *ma. sup.* Molt càsto. *Castisimo, ma.*

Castíssimament. *adv. sup.* Ab molta castedat. *Castisimamente.*

Càsto, *ta. adj.* Par, honést. *Casto, ta.*—Si no és càsto, s'as càuto. *Ya que no eres casto, sé cauto.*—À la dóna càsta Dén li bàsta. *A la muger casta Dios le basta.*

Castor. *m.* Quàdrúpelo anfíbio y sa sèua péil. *Castor.*

Càstor y Pòlux. *m.* Dos llumenerets de san Thòm qui algunas vegâdas aparexer en el mar demunt ets âbres de bârco. *Cdstor y Pòlux.*

Castrematació. *f.* El ârt de acampar dels antigs. = El ârt de dispòndrer los câmps militars. *Cas-trametacion.*

Casual. *adj.* Accidentâl, contingént. *Casual.*

Casual. *m.* Renda casual de un bènèfici. *Casual.*

Casualidât. *f.* Contingència, aventura, câs fortuito, succés impensâd. *Casualidad.*

Casualmént. *adv.* Accidentâlmént, etc. *Casualmente.*

Casuista. *m.* El qui resòl los câsos de consciència. *Casuista.*

Casull. *m.* Càsa petita y dolénta. *Casucha.*

Casulla. *f.* Vestidura sagrada. *Casulla.*

Catacrèssis. *f.* Us de una parâula contrària â sa sèua pròpia significació. *Catacrésis.*

Catacumbas. *f.* Cementèri subterrâneo ahónt enterâvan los môrts majormént los màrtirs en Roma. *Catacumbas.*

Catalá, na. *adj.* El naturâl de ò lo pertañent â Cataluña. *Catalan, na.*

Catalèctic. *m.* Vèrs llatí fâlto de una síl·laba â la fi. *Catalèctico ò catalecto.*

Catalicón. *m.* Medecina purgant. *Catalicon ò catolicon.*

Catalina. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Catalina ò Catarina, y per abreviació. Catalna ò Catuja.* = Papagây més petít que el comú, y qui té mitx cap vernièy. *Catdnica.*

Catalineta. *f.* Una rôda de rèllòtge. *Catalina.*

Catálogo. *m.* Llista de personas, còsas ò succésos. *Catdlogo.*

Cataplâsma. *f.* Emplâsta. *Cataplasma.*

Catapulta. *f.* Màquina antiga para tirar pédras y flétxas. *Catapulta.*

Catarâta. *f.* Bôyra carregâda de âygo. = Tel blanc en ny. *Catarata.*

Catástrofe. *m.* Succés dolént y extraordinâri. *Catástrofe.*

Catecismo. *m.* La doctrina cristiàna y el llibre qui la conté. *Catecismo.*

Catecúmeno, na. *m. f.* El qui se instruèix en la lléy de Cristo para ferse cristià. *Catecúmeno, na.*

Câtedra. *f.* Trôna ahónt enseña el catedràtic. = El exercici del catedràtic. = La ciència que ensenya. = La dignidât episcopâl. = La iglesia ahónt residèix el bisbe. *Câtedra.*

Catedrâl. *f.* La Sèu. *Catedral.*

Catedràtic. *m.* El qui regénta una câtedra. *Catedrático.* = Xerrador. *Bachiller.*

Categoria. *f.* Clâsse â que se reduxer totas las cò-

sas físicas. = Circunstància qui fâ recomendâble â una persona. *Categoria.*

Categòric, ca. *adj.* Discûrs ò proposició en que clâramént se afirma ò néga una còsa. *Categòrico, ca.*

Categòricamént. *adv.* Clâramént, sense rodèos. *Categòricamente.*

Catequisâd, da. *p. p.* de catequisar. *Catequizado, da.*

Catequisânt. *p. a.* El qui catequisa. *Catequizante.*

Catequisar. *v. a.* Enseñar la lléy de Déu â los qui se vòlen batiar. = Persuadir, eczortar â un â que fâsse alguna còsa. *Catequizar.*

Catequista. *m.* El qui catequisa. *Catequista.*

Catèrva. *f.* Multitút. *Caterva.*

Catifa. *f.* Estora de llâna. = Tèrra cubèrta de herbâs. *Alfombra.* = Fina. *Catifa.*

Catifer. *m.* El qui fâ catifas. *Alfombrero.*

Catíu, va. *m. f.* Esclân. *Cautivo, va.*

Cató. *m.* Cèrt llibre. = Hòmo molt sâbi ò qui lo aparénta. *Caton.*

Catòlic, ca. *adj.* Universâl. = El cristià qui regonèix al Pâpa per cap visible de la Iglesia. = Lo qui pertâny â la religió catòlica. = Vertader, cèrt, infallible, de fe divina. = Sobrenòm de los réys de Espâña. *Catòlico, ca.*

Catòlicamént. *adv.* Segóns la doctrina catòlica. *Catòlicamente.*

Catolicisme. *m.* Congregació de tots los cristiâns catòlics. = La fe de la Iglesia catòlica. *Catolicismo.*

Catòptrica. *f.* Ciència qui tracta de las propiedâts de la llum qui regolfa. *Catòptrica.*

Catorze. *adj.* Nombre. *Catorce.*

Catorzè. *m.* La catorzena part de catorze. *Catorzavo.* = Péssa de rôba la més estreta. *Catorceno.*

Catorzena. *f.* Lo agregât de catorze unidâts. *Catorcena.*

Câtre. *m.* Llit para dormir. *Catre.*

Câtrrég. *m.* Ciquia para dur âygo â aujûb, cistèr-na, etc. *Carrera.*

Câtsa. *f.* Còsa coneguda. *Caja.* = De box. *Bujeta.* = Per âygo en neu. *Corchera.* = Per hòstias. *Hostiario.* = Per sebo. *Jabonera.* = Per dur tabâc. *Tabaquero.*

Catsâl. *m.* Còsa para posary es cap demunt. *Cabecera ò almohada.* = Acusació. *Soplo.* = Posar un bôu catsâl: acusar. *Poner de oro y azul.*

Catsaléra. *f.* Lo unés âlt des llit. *Cabecera.*

Catsalèt. *m.* La péssa de prènsa de fuster qui corre per sas redòltas. *Telera.*

Catsâna. *f.* Câñom ò pedâs enrodillâd que se pôsan sas dônas al cap per dur pes. = Sa coua enrodillâda demunt es cap. *Rodete.*

Catser. *m.* Suro gròs posad á xêrxa. *Boya.*
Catseta. *f.* Càtza petita. *Cajita.*==*pl.* *Beleño.*
Catsúll. *m.* Lo tènre de brot. *Cogollito.*
Cattiri. ò captiri. *m.* Almôyua. *Limosna* ò *de-*
manda.

Catxád, *da. p. p.* de catxar. *Chafado, da.*

Catxar. *v. a.* Vèncer en disputa, etc. *Chafar.*

Catxàssa. *f.* Poxànsa. *Cachaza.*

Càtxo. *m.* Jòc. *Cacho.*

Catxôfa, *ar y éra.* V. *Carxôfa*, etc.==*Borda.* *Al-*
caucil.

Catxofád, *da. p. p.* de catxofarse. *Amadrigado,*
da.

Catxofàrse. *v. r.* Posarse retirád dins càsa sèua, y
 molt. *Amadrigarse.*

Càs. *m.* El llòc ahónt se amàgan es confys. *Vi-*
var ò *vivera*, y en Aragó. *Cado.*==El llòc que
 frecúentan los hòmos. *Nidal.*==De fièras. *Guari-*
da.==De lládras. *Ladronera.*

Caució. *f.* Seguretát que un dona á àltre de que
 cumplirá lo pactád ò promès.==*Precaució*, *pre-*
venció. *Cuacion.*==*Juratòria.* *cur.* Promesa que
 fà el pòbre qui no té fiansa para surtir de sa
 presó, juránt de tornar á élla quánd se ley
 màn. *Juratoria.*

Caudál. *m.* Béns de tota espècie.==*Abundància*,
còpia. *Caudal.*

Caudalèt. *m.* Caudál menúd. *Caudalejo.*

Caudalós, *sa. adj.* Abundànts, rics. *Caudaloso,*
sa.

Caudalosamént. *adv.* Ab abundància. *Caudalosa-*
mente.

Caudalosíssim, *ma. sup.* Molt caudalós. *Caudalo-*
sisimo, ma.

Caudalosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de cau-
 dál. *Caudalosisimamente.*

Caudatàri. *m.* El capèllá de honor qui du es ro-
 segáy de la càpa del Bishe. *Caudatario.*

Caulícolo ò *cáulculo.* *m.* Càda brot qui nêx de
 lo interior de las fuyas qui adorna el capitèll
 corintio. *Caulicolo* ò *cauliculo.*

Casúll. *m.* Càsa petita y dolènta. *Casucha.*

Càurer. *v. n.* Pèrder el equilibri fins á arribar
 en tèrra ò en còsa firme el còs.==Cumplirse el
 tèmpe del pàgo, de rènda, etc.==Pèrder la for-
 tuna, empleyo, valimént, favor, etc. *Caer.*==*Se*
balànsa. *Caer* ò *acotarse.*==Ab sas càmas axen-
 cadas. *Despatarrarse.*==Bàix el poder de algú.
Bajo el poder de...==Bé el menjar. *Sentar bien.*
 ==*Mál.* *Sentar mal.*==Càurer còm un bufiòl dins
 sa mèl. *Caer como sopa en miel.*==Càurer de
 cul. *Sentarse.*==De càp, *Tumbar de cabeza.*
 ==Càurer edifici. *Venirse al suelo.*==Càurer d'es-
 quena. *Caer de espaldas, alzar, tomar las pa-*

jas con la cabeza ò *con el cogote.*==Ágra una
 còsa. *Agriar.*==Càurer de càre, ò de morros.
Abocinar ò *dar de hocicos.*==Càurer la càre
 á un de vergoña ò de pòca vergoña. *Caerle la*
cara de vergüenza ò *de poca vergüenza.*==Càu-
 rer bistia en so càp entre sas càmas. *Abocinar-*
se.==Càurer deváll se llòsa ò dins es gambaner.
Caer en el garlito, lazo, anzuelo ò *en la*
trampa.==Emplomád es sòl. *Caer a plomo* ò *de*
plano.==Deváll barayántse. *Dar de cogote.*==En
 sas àrpas des llop. *Caer en papo de buit.*
 ==Duas fèstas en un dia. *Caer en un dia.*==Càu-
 rer de madur. *Caer de maduro.*==De memò-
 ria. *Dar de cogote.*==De morros. *De hocicos.*
 ==De s'ase: surtir del error. *Caer de su burro*
 ò *burra.*==En mésada de réy. *En el mes del*
obispo.==Còm un reble. *Caer como una piedra.*
 ==À tál pàrt, llòc, etc. *Caer a tal parte, etc.*
 Tànt llàrg còm es. *Caer a la larga.*==En al-
 guna còsa: venir en conexemént de élla. *Caer*
en una cosa.==Càurer sa somáda demúnt un:
 axò es: sa feyna, trabáy, etc. *Cogerle el ca-*
rro.==Càurer en fálta. *Caer en falta.*==Una fa-
 drina, etc. *Manchar su honor.*==En la tenta-
 ció: consentir en élla. *En la tentacion.*==Bé un
 vestít. *Caer bien.*==Càurer de sòn. *Caerse de*
sueño.==Càurerli sa bàva á un. *Caérsele la ba-*
va.==Estar para càurer del empleyo, favor,
 valimént, etc. *Estar en balanza.*==Dexar càu-
 rer una còsa. *Hacerla caediza.*==No càurer en
 tèrra: paràula, noticia, etc. *No caer en saco*
roto.==No tenir ahónt càurer mòrt: ser molt
 pòbre. *No tener sobre que caerse muerto.*

Càusa. *f.* Lo que produèix un efècte, principi de
 alguna còsa.==Fi, motiu.==Interés.==Plèt, pro-
 cès.==Pretèsto, color, títol. *Causa.*==Eficiént,
 formál, etc. *Eficiente, formal.*==Impulsiva ò
 motiva: motiu qui determina á obrar. *Impul-*
siva ò *motiva.*==Pública: bé, interés comú.
Pública.==Mòurer càusa: plèt, *Mover pleito.*

Causád, *da. p. p.* de causar. *Causado, da.*

Causador, *ra. m. f.* El qui càusa. *Causador,*
ra.

Causal, *f.* Rahó en que se funda una còsa. *Cau-*
sal.

Causalidát. *f.* La relació que té la càusa ab el
 efècte. *Causalidad.*

Causànt. *m. cur.* La persona de qui se deriva á
 algú el dret que té. *Causante.*

Causar, *v. a.* Produir la càusa el sèu efècte.==Ser
 ocasió ò motiu. *Causar.*

Causídic, *oa, adj.* Lo qui pertàny al seguimént
 de plèts, *Causídico, ca.*

Càustic, *oa, adj.* Medicamént qui oréma, y con-

sumeix sa càrn. *Cautico, ca.*
Cautament. adv. Ab precaució. *Cautamente.*
Cautela. f. Precaució, reserua. = Àstucia, màfia.
Cautela.
Cautelar. v. a. Prevenir, obrar ab cautela. *Cautelar.*
Cautelós, sa. adj. El qui obra ab cautela, *Cauteloso, sa.*
Cautelosament. adv. Ab precaució. *Cautelosamente.*
Cautelosíssim, ma. sup. Molt cautelós. *Cautelosísimo, ma.*
Cautelosíssimament. adv. sup. Ab molta cautela y ab molta precaució. *Cautelosísimamente.*
Cautèri. m. Vergueta de ferro ab un botonet a la punta para estancar sa sang. *Cauterio.*
Canterisació. f. El acte de cauterisar. *Cauterizació.*
Cauterisad, da. p. p. de cauterisar. *Cauterizado, da.*
Cauterisador. m. El qui cauterisa. *Cauterizador.*
Cauterisant. p. a. El qui cauterisa. *Cauterizante.*
Cauterisar. v. a. Aplicar cautèris. *Cauterizar.*
Cautivád, da. p. p. de cautivar. *Cautivado, da.*
Cautivar. v. a. Fer esclau. *Cautivar.*
Cautivèri. m. Esclavitut. *Cautiverio.*
Cautividat. f. Cautivèri. *Cautividad.*
Cauto, ta. adj. Prudent. *Cauto, ta.*
Cauda. f. Cayguda, v. g. de balansa. *Caida.*
Cáva. f. La vena major del cos. *Cava.*
Cavád, da. p. p. de cavar. *Cavado, da.*
Cavada. f. El terrenó que se ha comensad a cavar. *Cavada.*
Cavador, ra. m. f. El qui cava. *Cavador, ra.*
 = El qui cava ab cávez. *Azadonero.*
Cavall. m. Cosa coneguda. *Caballo.* = De cana o bastó ab que jugan los allòts. *De cana o tato.*
 = Dolent y magre. *Rocinante.* = De feyna. *Rocin.* = De fust o paper picad: jugueta de nins. *Tato.* = De fuster: màquina ahont afiansa lo que ha de serrar. *Burro.* = De peráyre: el banc ahont seu quand trêu estâm. *Potro.* = De picapedrer: un banc ab sas câmas molt llârgas. *Caballo.* = De regâlo. *De regalo o de aldaba.*
 = Pettit. *Haca.* = De mitja tâya. *Hacanea.* = Qui tira a roig. *Alazan.* = Sârdo. *Sardo o sardesco.* = Anar en so cavâl de san Francèsc: caminar a peu. *Ir en el coche de san Francisco o en el coche de don Juan Zapata.* = Correr côm un cavâl desenfrenad: *Correr sin freno.*
Cavaller. m. El hòmo de calificada noblesa. *Caballero.* = El qui cuâlca. *Ginete.* = Fil embuyad en râm. *Caballo.*

Cavallàret. m. El jove y presumid. *Caballerete, y caballerito.*
Cavallèt m. Cavâl petít. *Caballito.* = Las pedras o tiòns que se pôsan baix de bota. *Combo o pino.*
Cavar. v. a. Mòurer sa tèrra ab cávez, xâda, etc. *Cavar.* = Àbres, per lo redó de sa sôca y acostarlos un pòc de tèrra. *Atetillar.* = Sas plântas jovas sa primèra vegâda o remenânt sa tèrra a rân des tronc. *Desortijar.* = Sas viñas per lo redó des ceps. *Mullir.*
Cavar fondo. v. n. Discórrer ab sùtilese, pensar ab molt de cuydado en una còsa. *Cavar.*
Cávez. m. Eyna para cavar. *Azadon.* = El qui té una coueta. *Legon.*
Cavegada. f. La acció de cavar ab cávez. *Azadada.* = Tòc ab cávez. *Azadonada.*
Cavèrna. f. Concavidat dins se tèrra o ubèrta en peña. = Fondària que se fa en llâga. *Caverna.*
Caveyó. m. El nombre de deû gârbas. *Decena.*
Cavidat. f. Clòt o fondària. *Cavidad.*
Câxa. f. Cosa coneguda, para posar ròba. *Arca.*
 = El fust ahont està el canó de escopeta, etc.
 = Para guardar el diner rebúd. *Caja.* = Câxa-banquèra: banc ab caxóns. *Arquibanco.* = Farinèra: ahont se pôsa farina. *Harinero.* = De carruatge. *Caja o lecho.*
Caxâl. m. Dènt gròssa y sense punta. *Muela.*
 = Estremer. *Muela cordal.* = En parèt. *Diente.* = Xerrador. *Trdala.* = Déxar caxâs en parèts. *Adentellar.*
Caxalâda. f. *Mordisco o mordiscon.* = Ab quâtre caxalâdas. *En uno o dos bocados.*
Caxer. m. El qui reb y distribuëix el diner que entra en tresorerias, etc. *Cajero.*
Caxeta. f. Câxa petita. *Cajeta y cajilla.*
Caxó. m. Cosa coneguda. *Cajon.* = De escriptori para guardar papers. *Cajon o gaveta.* = Ahont està sa brúxula. *Vitdora.* = Para acaptar. *Cepo.* = Ahont duen la figura de sant los donâds de oratòri. *Demanda.* = Ser de caxó alguna còsa: de costúm. *Ser de cajon.*
Cayéra. f. Buc para beyas. *Colmena.* = Que se pôsa a âbre jove para defènsa. *Cajon.*
Caygúd, da. p. p. de càuurer. *Caido, da.*
Cayguda. f. El acte y esècte de càuurer. *Catda.*
 = Precipitâda dins âygo o fâuc. *Guacharrada.*
Caygúts. m. pl. Deutes o réndas que já se han de pagar. *Caidos.*
Caymân. m. Animâl anfíbio a qui nôltros deym drac. *Cayman.*
Câyre. m. Estremidat, punta, remâte de alguna còsa. *Canto.* = De pedra foguèra. *Esquina.* = De câyre. *adv.* De costât y no de plâ. *De canto.*

=Anar de càyre: tòrser el còs á un costàt y àltre. **Facer combas** ò **ladearse**. = Mudar es càyre á sa pédra: mudar de parèr, de opinió, etc. **Mudar de bisiesto**.

CE.

Cé. f. La lletra c. *Ce*.

Ceba. f. pl. Cebolla. = Marina. *Cebolla albarrana*.

= Para llevar. *Ascalonia*. = Tòc ò còp. *Soba*.

= Donar cebas: tòcs. *Dar para peras*.

Cebat. m. Llòc sembràd de cebas. *Cebollar*.

Cebellina. f. Espècie de màrt y sa séua péll qui es molt fina. *Cebellina*.

Cebeta. f. Ceba petita. *Cebolleta*.

Cebòta. f. Ceba gròssa. *Cebollon*.

Cedás. m. Còsa coneguda. *Cedazo*. = Prim. *Tamiz*.

Cedasser. m. El qui fà cedàssos. *Cedacero*.

Cedassèt. m. Cedás petit. *Cedacito*. = Para porgar esqueyòla. *Alpistero*.

Cedid, da. p. p. de cedir. *Cedido, da*.

Cedir. v. a. Donar, passar á àltri alguna còsa, dret, etc. = Donarse per vensú. = Rendirse, subjectarse. *Ceder*.

Cedràto. m. Àbre y fruyt. *Cidra*.

Cédro. m. Àbre. *Cedro*.

Céduls. f. Bossí de paper escrit ò para escriurer.

Cédula. = De abòno: la que se dona per los tribunàls de hasiènda para que el recaudador se li admeta en dàta el crèdit que per élla perdona el réy. *Cédula de abono*. = De diligèncias: despàtx en qui se dona comissió á un jutge per fer alguna averiguació. *De diligencias*.

Cefàlic, ca. adj. Lo pertañent al càp segòns los anatòmics. *Cefálico, ca*.

Cefàlica. f. Una vena. *Cefálica*.

Cefalologia. f. Tractàt des càp. *Cefalologia*.

Cefeo. m. Constellació boreál. *Cefeo*.

Céga. f. Àve. *Becada, chochaperdiz, pitorra*.

Cegây, ya. m. f. Boc ò càbra de dos àny. *Cegajo, ja*.

Cegây. m. Céga petita. *Chochin, na* ò *chorchin*. = Måla paråula. *Ajo*.

Cégo, ga. m. f. El qui noy veu. *Ciego, ga*. = Tornar cégo. *Cegar*.

Ceguedàt. f. Privació de la vista ò de la rahó. *Ceguedad* ò *ceguera*.

Ceguet, ta. m. f. Diminutiu de cégo. *Ceguecillo*,

Ceguet, ta. m. f. Diminutiu de cégo. *Ceguecillo*, *lla*, *ceguezueto, la*, *cieguecico, ca*, *illo, illa, to*, *ca* ò *cieguezelo, la*.

Cel. m. La pàrt superior del mon ahónt están sas estrèllas. = El llòc ahónt están unids ab Déu los

ants y los béneventuràds en la àltra vida. = La

atmósfera ò el àyre de demúnt nosàltres. *Cielo*. = Estar en el cèl: estar á pler. *Estar en la gloria*. = Ser un cèl: Lo que se diu de un llòc molt illuminàd. *Estar hecho* ò *ser un cielo*. = Voler anar al cèl en cotxo: voler es fi y no voler es mèdis. *Querer subir al cielo sin alas* ò *sin escalera*.

Celàda. f. Pessa del antig vestít de fòrt para defensa des càp. *Celada*.

Celador, ra. adj. El qui zela. *Celador, ra*.

Celebèrrim, ma. sup. Molt célebre. *Celebérrimo, ma*.

Celebració. f. El àcte y effècte de celebrar. *Celebracion*.

Celebràd, da. p. p. de celebrar. *Celebrado, da*.

Celebradísim, ma. sup. Molt celebràd. *Celebradísimo, ma*.

Celebrador, ra. m. f. El qui celebra. *Celebrador, ra*.

Celebrànt. p. a. El qui celebra. = *m.* El qui dia sa missa. *Celebrante*.

Celebrar. v. a. Alabar, aplaudir, etc. = Dir missa. = Cantar los divinos ofics, etc. *Celebrar*.

Célebre. adj. Lo qui té fåma, nòm, reputació. *Célebre*.

Celebridàt. f. Fåma, nòm. = Fèsta, fèstividàt. *Celebridad*.

Celeridàt. f. Prontitút, velocidàt. *Celeridad*.

Celéste. adj. Lo pertañent al cèl. = Color de cèl. *Celeste*.

Celestiàl. adj. Lo pertañent al cèl. = Agradàble, deliciós, perfèt. *Celestial*.

Celestiàlmént. adv. Per disposició, orde ò virtut del cèl ò per inspiració divina. = Divinamént, perfèctamént. *Celestialmente*.

Celestina. f. Sa roàda. *Celestina*.

Celiàca. f. Vena artèria, y cèrta malaltia. *Celiaca*.

Celibàt. m. Lo estat de fadrí. *Celibato*.

Celibàto. m. Fadrí. *Celibato*.

Celidonia. f. pl. *Celidonia*.

Cella. f. La habitació de religiosos. *Celda*.

Celleta. f. Cella petita. *Celdilla, ta* ò *celula*.

Cèller. m. Llòc per botas, etc. *Bodega*.

Cèllerèt. m. Cèller petit. *Bodeguilla*.

Celsitút. f. Escellència, grandesa. = Títol lo màtèix que altesa. *Celsitud*.

Cèlta. adj. El naturál de la Frånsa cèltica. *Celta*.

Cèltics. m. pl. Pòbles de la provincia de Èbora en Portugál. *Célticos*.

Cementèri. m. Llòc sagràd para enterrar mòrta. *Cementerio, cemeterio* ò *cimenterio*.

Cementèriàl. adj. Lo pertañent á cementèri. *Cementerial*.

Cena. f. El derrer sopar de Cristo en que instituí

el Sagrament de lo Altar. = Estampa qui lo representa. *Cena*.

Cênacle. *m.* La sala ahont Cristo señor nôstro celebrá el últim sopar. *Cendculo*.

Cendéra. *f.* Filáts per agafar coníys, etc. *Capillo*.

Céndrer. *v. a.* Passar sa farina per cedás. *Cerner*.

Cenotáfi. *m.* Sepulcre buyd en memôria del qui está enterrád en áltra párt. *Cenotafio*.

Cêura. *f.* Sa pols que quèda de qualsevòl còs cremád. = Las reliquias de algú cadáver. *Ceniza*. = Polvos para pulir es metalls. *Cendra*. = Cênra bláva: drôga para pintar. *Ceniza azul*.

Cenráda. *f.* Sa cênra que quèda en es cenrer. = Mescla de cênra y áygocuyta para apareyar las telas para pintarlas. *Cernada*.

Cenrer. *m.* Llòc para posar cênra ò ahont cáu. *Cenizero*. = Cànion ab cênra que se pôsa á bugáda. *Cernadero*.

Cenrós, *sa. adj.* De color de cênra. = Lo qui té cênra. *Ceniciento, ta, cenizo, za ò cenizoso, sa*.

Cens. *m.* Rênda perpétua que se fâ al señor de alguns béns. *Censo*.

Censál. *m.* La pensió anual. *Censo*.

Censalista. *m.* El qui còbra es censál. *Censalista ò censualista*. = El qui el pága. *Censatorio, ria*.

Censor. *m.* El qui de orde del superior eczamina escrits y dona el parèr. = Entre los româns éra un empleyât para vigilar los costúms y abusos. = Murmurador. *Censor*.

Censura. *f.* Parèr sobre escrits. = Nôta, aprovació ò correcció. = Péua eglesiástica. = Murmuració. = La dignidát de censor româ. *Censura*.

Censuráble. *adj.* Digue de censura. *Censurable*.

Censurád, *da. p. p.* de censurar. *Censurado, da*.

Censurador, *ra. m. f.* El qui censura. *Censurador, ra*.

Censurar. *v. a.* Fer judici de alguna còsa. = Corregir, reprobar. = Murmurar. *Censurar*.

Cént. *adj.* Dêu vegâdas dêu. *Ciento*. = Ántes de nôm sustantíu. *Cien*, *v. g.* cént dônas. *Cien mugeres*. = Á tant per cént. *A tanto por ciento*.

Centâura. *f. pl.* *Centaura*. = Menor: áltra plânta ab sas fuyas semblánts á las de ruda. *Centaura menor*.

Centâuro. *m.* Animál fiagíd mitx hómo y mitx cavall. *Centauro*.

Centâuros. *m. pl.* Los primers habitants de Tessália. *Centauros*.

Céntcâmas. *m.* Insècto de molts câmas. *Ciento-piés*.

Centè. *sup.* *Centésimo, ma*.

Centèlla. *f.* Espira. *Centella*. = Viu côm una centèlla: viu, prònte. *Vivo como una centella ò como una cendra*.

Centèlleta. *f.* Espireta. *Centellica, ita*.

Centèlletjar. *v. n.* Espiretjar. *Cettellear*.

Centèllôta. *f.* Espirôta. *Costellon*.

Centena y centenar. *m.* El nombre collectíu de cént unidáts. *Centena, centenar*. = Á cêntenârs: ponderació de molts còsas. *A centenas ò a centenares*.

Centenári. *m.* El témps de cént âñys. *Centenario*. = El qui te cént âñys. *Centenario, ria ò quinquañon, na*.

Centener. *m.* Bossinèt de fil ò seda qui ferma un râm paraque no se embúy. *Cuenda*. = No tenir câp ni centener: estar molt embujád un negoci, asunto ò no tenir orde alguna el hómo en sas séuas còsas. *Madeja sin cuenda*.

Centéno. *m.* Espècie de blát. *Centeno*.

Centèssim, *ma. adj.* Nombre ordinál de cént. *Centésimo, ma*.

Centèssima. *f.* Nombre cént vegâdas menor que el seu simple. *Centésima*.

Centidônia. *f.* Hérba medicínal. *Centidonia*.

Centilòqui. *m.* Óbra qui conté cént párts ò documents. *Centiloquio*.

Centinèlla. *f.* El qui está en observació, qui espia. *Centinela*.

Centinòdia. *f. pl.* *Centinodia*.

Centrál. *adj.* Lo pertaúent á céntro. *Central*.

Cêtric, *ca y centricál. adj. V.* Centrál. *Céntrico, ca, central*.

Centrífugo, *ga. adj.* Lo qui procura fugir del céntro. *Centrifugo, ga*.

Centrípèto, *ta. adj.* Lo qui procura acostarse al céntro. *Centripeto, ta*.

Céntro. *m.* El punt del mitx de una figura, *v. g.* de un círculo ò rôllo. = Lo profundo de una còsa. = Punt ahont está la fôrça del còs. = Fi, objècte principál á que se aspira. *Centro*. = Estar en son céntro: estar una persona conténta en algú llòc, empleyo, etc. *Estar en su centro ò en su elemento*.

Centrocòpia. *f.* Párt de la geometría. *Centroscofia*.

Centumvir. *m.* Empleyât entre los româns, qui definia cêrts negocis civils. *Centumvir*.

Centumvirát. *m.* La dignidát de centumvir. *Centumvirato*.

CentumPLICád, *adv.* Cént vegâdas áltre tant. *Centumplificado*.

CentumPLICar. *v. a.* Repetir una còsa cént vegâdas. *Centumplificar*.

Céntuplo. *adv. V.* CentumPLICád. *Céntuplo*.

Centura. *f.* La estremidát de péssa de páño qui es de llâua més bâsta. *Orillo*.

Centuria. *f.* Espây de cént âñys. = Compañía de cént soldáts româns. *Centuria*.

Centurió. m. Capitá de una centuria. *Centurion.*
= El hómo vestid de centurió que havia en últre témps en la samána santa ô la figura de aquést. *Armado.*

Ceníd, da. p. p. de cenir. *Cenido, da.*

Cenidor. m. Percinta. *Cenidor.*

Cenir. v. a. Apretar sa cinta, cós ô vestít ab cenidor. *Cenir.*

Cenirse. v. r. Apretar-se sa cinta, etc. = Moderar-se ô reduirse en so gastar. *Cenirse.*

Cep. m. Es tronc de ahónt surten sas serménts.

Cepa. = Duas pôsts enlassádas entre las quâls se pôsan sas câmas des presos. *Cepo* ô *corma.*

= El piló ahónt está euclua. *Cepo.* = Cep grôs de viña. *Cepon.*

Cep. Parâula per fer fugir es gâts. *Zape.*

Cepa. f. Orígen de alguna familia. *Cepa.*

Cequí. m. Moneda de ôr qui corre en Venêcia. *Cequí.*

Cer. m. Metáll. *Aceró.*

Cera. f. Matêria grôga qui quêda de bresca de mêl havêntla esprimida y trêta sa mêl. *Cera.*
= Blánca y de grum. *Brumo.* = Ser de cera: blán, humíl. *Ser de cera, como cera* ô *hecho de cera.*

Cerapega. m. Unguént. *Cerapez.*

Cerca. f. El âcte y efêcte de cercar. *Busca.* = Acápta para sânts. *Cüestua.* = Fer la cerca: acaptar los pôbres. *Mendigar* ô *pordiosear.* = Para sânts. *Cüestuar.*

Cercád, da. p. p. de cercar. *Buscado, da.*

Cercador, ra. m. f. El qui cerca. *Buscador, ra.*
= De espâregs. *Esparguero, ra.*

Cercanía. f. Procsimidât. *Cercania.*

Cercapós. m. Instrumént para trêurer lo caygúd dins pou, cistèrna, etc. De un gânxo. *Garabato.* = De molts. *Rebañadera.*

Cercar. v. a. Fer diligências para trobar alguna còsa. *Buscar.* = Cercar espâregs. *Buscar espârragos* ô *esparregar.* = Cercar fugir los animâls de sa guârd. *Hacer punta.* = Cercar un lo que no té: corrècció, atupáda, etc. *Tener gana de fiesta.* = Cercar cinc pèus de moltó: cercar bregas ô riñas. *Buscar tres piés al gato y el tiene cuatro* ô *buscar pan de trastigo.* = Cercar un confy dins un bôsc: ser difícil ô imposible trobar lo que se cerca. *Quitar cruces de un pajar.* = Cercar na María pe sa cunya: andoyar. *Buscar la gandaya* ô *pajarear, andarse* ô *irse d picos pardos.* = Cercar hérbas per medecina. *Herborizar.* = Cercar la vida acaptânt. *Buscar la madre gallega.*

Cercarse. v. r. Mâls, trabâys, etc. *Tomar el mal por sus manos.*

Cercenar. v. a. Disminuir el gâsto, familia, etc. *Cercenar.*

Cerciorád, da. p. p. de cerciorar. *Cerciorado, da.*

Cerciorar. v. a. Assegurar la veritat de una còsa. *Cerciorar.*

Cércol. m. Péssa de fust ô de fêrro en forma de círculo ab que se afiânsan sas dogas de bota, etc. *Aro, cerco* ô *fleje.* = Para rôda de carruâtge. *Calce.* = Posar círcols. *Anarcar.* = A carruâtge. *Calzar.*

Ceremônia. f. *Ceremonia.*

Ceremoniál. m. Llibre qui conté las ceremônias. = *adj.* Lo pertañent á ceremônias. *Ceremonial.*

Ceremonier, ra. adj. El qui fâ molts ceremônias. *Ceremonidtico, ca* ô *ceremonioso, sa.*

Cerer. m. El qui fâ âtxas, ciris, etc. ô el qui ven la cera obráda. *Cerero* ô *velero.*

Céres. f. Diosa qui presideix al segar. *Céres.*

Cerfún. m. pl. *Cerafolio.*

Cerilla. f. Candela prima y molt llârga qui se aplega de diferénts manêras. *Cerilla.*

Cernedor. m. El llôc ahónt se cêrn. *Cernadero.*

Cernadors. m. pl. Péssa de fust ahónt se pôsa es cedás quâud se cêrn. *Varillas.*

Cernúd, da. p. p. de cêndrer. *Cernido, da, y ant. cernudo, da.*

Cernadura. f. Lo qui quêda después de cernuda sa farina. *Cerniduras.* = El âcte y efêcte de cêndre. *Cernidura.*

Cernút. m. Lo cernúd. *Cernido.*

Cêro. La desena cifra dels nombres. *Cero.*

Cêro, ra. m. f. Animál. *Ciervo, va.* = De un âñy. *Cervato.* = Qui no arriba á âñy. *Cervatillo, ito.*

Ceroferer. m. El qui du cirial en funció egleciástica. *Ceroferario.* = Hómo tuno. *Pieza.* = ¡Quin ceroferer! *Qué linda pieza!*

Ceról. m. Mescla de cera y pega de que usan es sabaters. *Cerote.* = Brutó. *Sain.*

Ceromância. f. Ârt supersticiós de endevinar ab figuras de cera. *Ceromancia.*

Cerquillo. m. Corona de frâre. *Cerquillo.*

Cerra. f. Pel graxád y côm una pua que ténen alguns animâls. *Cerda.*

Cerrál. m. Altureta. *Altillo* ô *otero.* = Dins un plâ. *Loma.*

Cerralêt. m. Cerrál petit. *Altozanillo.*

Cerrâller. m. Ferrer qui fâ pâñys, etc. *Cerrajero.*

Cêrro. m. Câñom ô lli pentinád. *Cerro.*

Cerrúd, da. adj. El qui té cerras. *Cerdoso, sa.*

Cêrt, ta. adj. Assegurád, indubitâble, vertader. *Cierto, ta.*

Cêrt, ta. adj. Determinád, fisco. *Cierto, ta.* = *adv. Certo.*

Certâmen. m. Disputa litterària. *Certamen.*

Certament. *adv.* Segurament. *Ciertamente.*
Certesa. *f.* Aseguransa plena y entera. *Certeza.*
Certificació. *f.* Document ab que se asegura la veritat de una còsa. *Certificacion.*
Certificad, *da.* *p. p.* de certificar. *Certificado, da.*
Certificador, *ra.* *m. f.* El qui certifica. *Certificador, ra.*
Certificar. *v. a.* Assegurar, donar per certa alguna còsa. *Certificar.*
Certificat. *m. V.* Certificació. *Certificado.*
Certíssim, *ma.* *sup.* *Certísimo, ma.*
Certíssimament. *adv. sup.* *Certísimamente.*
Certitút. *f. V.* Certesa. *Certidumbre.*
Cerút. *m.* Brutó en ròba. *Grasa ò sain.*—De bresca de mèl. *Ceron.*—Brutó dins oreya. *Cera de oido.*—Unguent. *Ceroto.*
Cervell. *m.* Pàsta mòlla que té tot animal dins es cap. *Celebro ò sesos.*—Judici, seny. *Seso.*
Cervellera. *f.* Espècie de coxinèt que se pòsa á nes front de nin paraque no se fàsse mal si cau. *Frentero, frontero ò chichonera.*
Cervessa. *f.* Licor per beurer. *Cerveza.*
Cessació. *f.* El acte y efecte de cessar. *Cesacion.*
 —Á divinis: pena eglesiástica per la que se suspenden los divinos ofícis. *Á divinis.*
Cessad, *da.* *p. p.* de cessar. *Cesado, da.*
Cessant. *p. a.* de cessar. *Cesante.*
Cessar. *v. n.* Acabarse ò suspèndrerse alguna còsa. *Cesar.*
César. *m.* Nòm que se donáva als emperadors romans. —Emperador segóns los poetas. *César.*
Cessària. *adj.* Se diu de la operació per la que se trèu un infant del còs de sa màre mòrta. *Cesdrea.*
Cessàrio, *ria.* *adj.* Pertañent á emperador. *Cesdreo, rea.*
Cessible. *adj.* Lo qui pòt ser cedid. *Cesible.*
Cessió. *f.* Renuncia, dimissió, abandono. *Cesion.*
 —Terciàna. *Cicion.*
Cessionàri, *ria.* *m. f.* La persona en cuyo favor se fà la renuncia. *Cesionario, ria.*
Cessolfaút. *m.* Sigue de música. *Cesolfaut.*
Cessura. *f.* La sillaba que quèda á demés de segón ò tercer peu en el vers llatí. *Cesura.*
Cetáceo, *cea.* *adj.* Se diu de los péxos més gròssos del mar. *Cetáceo, cea.*
Cetra. *f.* Àrma antiga. *Cetra.*
Cétro. *m.* Vàra de matèria preciosa y insignia de réys. *Cetro.*—Empuñar el cétro: alcanzar un réyne. *Empuñar el cetro.*
Céuma. *f.* Figura retòrica. *Ceuma.*
Ceya. *f.* La porció de pel en forma de àrc qui està demunt ets uys. —Tira de bòyra. *Ceja.*—De fàva. *Coronilla,* y si es negra, *Bigote.*—Màla cà-

re. *Ceño.*—Fer ceyas: axò es, màla càre. *Poner ceño.*—Gremarse sas ceyas: aplicarse molt al estudi. *Quemarse las cejas.*—Ceya gròssa. *Ceja carda.*
Ceyar. *v. a.* Llèvar un bossinèt de una fàva. *Decentar.*
Ceyó. *m.* Espáy de tèrra entre dos grans solca. *Amanta, amelga ò emelga.*
Ceyúd, *da.* *adj.* El qui té sas ceyas gròssas. *Cejunto, ta.*

CI.

Cia. *f.* Un òs de sas cuxas. *Cia.*
Ciática. *f.* Dolor reumàtic ficad á s'òs de sa cuxa. *Cidtica.*
Cibéles. *f.* La fingida màre de los déus fàlsos. *Cibéles.*
Cicatrís. *f.* Señal qui quèda en la pell despues de curada una llaga ò ferida. *Cicatriz.*
Cicatrísació. *f.* El acte y efecte de cicatrisar. *Cicatrizacion.*
Cicatrísad, *da.* *adj.* *Cicatrizado, da.*
Cicatrísant. *p. a.* Lo qui fà cicatrisar. *Cicatrizante.*
Cicatrisar. *v. a.* Fer cicatrisar, clòurer feridas ò llagas. *Cicatrizar.*
Cicatrísatfu, *va.* *adj.* Lo qui té virtút para cicatrisar. *Cicatrizativo, va.*
Ciceroniá, *na.* *adj.* El qui imita lo estil de Cicerón y el matèix estil. *Ciceroniano, na.*
Ciclada. *f.* Vestidura antiga, llarga y redona de dòna. *Ciclada.*
Cicle. *m.* Espáy de certs ànys qui acabáds se tornan comensar. *Ciclo.*
Cicloide. *f.* Espècie de línea curva. *Cicloide.*
Cíclope. *m.* Un fingid gegant qui no tenia sinó un uy al mitx des front. *Cíclope.*
Cicuta. *f. pl.* Fonoyàssa. *Cicuta.*
Ciència. *f.* Conexement fundad sobre principis. —Doctrina. —Conexement que se té de una còsa. *Ciencia.*
Científic, *ca.* *adj.* Lo pertañent á las cièncias. —El qui posseïx una ciència. *Científico, ca.*
Científicament. *adv.* Conforme á los preceptes de una ciència. *Científicamente.*
Cifra. *f.* Caràcter qui representa los nombres. —Mòdo secrèt de escriurer. —Composició de duas ò moltas llettras majúsculas enlassadas qui esprimeyen un nòm abreviad ò enter. —Nombre que se emplea en llòc de punt de sòlfa. *Cifra.*
Citrád, *da.* *p. p.* de cifrar. *Cifrado, da.*
Cifrar. *v. a.* Notar ò escriurer en cifras. *Cifrar.*

Cigala. *f.* Insecto molést en so cantar. *Cigarra*, *chicharra* ò *acheta*.
Cigoña. *f.* Àve. *Cigüña*.—Màquina para trèurer aygo de pou. *Cigoñal*.
Cigoñeta. *f.* Cigoña petita. *Cigüñuela*.—Poll de cigoña. *Cigoñino*.
Ciliar. *adj.* Se diu de la pàrt del uy qui sostén el cristallí. *Ciliar*.
Cilici. *m.* Fàxa teixida de pels ò de fil de fèrro que se du demunt sa càra para mortificació. *Cilicio*.
Cilíndric, ca. *adj.* Lo qui té forma de cilindre. *Cilíndrico, ca*.
Cilindro. *m.* Sólido, redó y de igual gruxa per tot. *Cilindro*.
Cima. *f.* Còp ò tòc. *Soba* ò *solfeo*.
Cimad, da. *p. p.* de cimar. *Sobado, da* ò *solfeado, da*.
Cimad, da. *adj.* Purificad, v. g. oli. *Depurado, da*.
Cimar. *v. a.* Atupar. *Sobar* ò *solfear*.
Cimbal. *m.* Instrument de música ab còrdas y téclas. *Clave* ò *clavicordio*.
Cimbòri. *m.* Mitja tarònga de edifici. *Cimborio* ò *cimborrio*.
Cimbra. *f.* Mitx àrc de fust para fer vòltas de pedra. *Cimbra*.
Cimbrica. *f. ant.* Vuy en dia Dinamàrca. *Cimbrica*.
Cimera. *f.* La pàrt superior de morrió.—Figura de càp de cà, de castèll. *Cimera*.
Cimitarra. *f.* Espècie de sàbre. *Cimitarra*.
Cinabri. *m.* Licor de que usan los pintors. *Cinabrio*.
Cinaglosa. *f. pl.* *Cinaglosa* ò *viniebla*.
Cinamomo. *m.* Àbre. *Cinamomo*.
Cinc. *m.* Nombre.—Pinta de càrta de jugar. *Cinco*.
Cincmesó, na. *adj.* El nàd después de cinc mèsos de engeurad. *Cincomesino, na*.
Cincogema. *f.* Pàsco del Esperit Sànt cincuenta dias después de Pàsco. *Cincuesma*.
Cincuenta. Nombre: cinc vegadas dèu. *Cincuenta*.
Cincuantè. *adj.* La cincuentaena pàrt de un tot. *Quincuantécimo, ma*.
Cincuentaena. *f.* Pròp de cincuenta. *Cincuentaena*.
Cingla. *f.* Fàxa ab que se assegura sèlla, auberdà, bàst. *Cincha*.
Cinglad, da. *p. p.* de cinglar. *Cinchado, da*. —*Sobado, da*.
Cinglada. *f.* Tòc ab corretjas, etc. *Soba, solfeo, latigazo*.
Cinglar. *v. a.* Assegurar sèlla, etc. *Cinchar*. —*Atupar. Sobar, solfear*.
Cingle. *m.* De montàña. *Derrumbadero*.

Cingulo. *m.* Fàxa ò cordó de que se servexen sacerdots y àltres ministres del altar. *Cingulo*.
Cinia. *f.* Màquina para trèurer aygo. *Noria*.
Cinquè. *adj.* La quinta pàrt de un tot. *Quinto, ta*.
Cinta. *f.* La pàrt del còs ahont se ferma per cinta, trôca, etc. *Cintura*.—Estar en cinta: estar preñada una dòna. *Estar en cinta*.
Cintura. *f. V.* Centura de pàño. *Orillo*.
Cinturó. *m.* Fàxa de pèll para dur espàsa. *Cinturon* ò *tiracuello*.—Para ceñirse el còs. *Cinturon*.
Cipia. *f.* Péix. *Xibia*.
Ciprer. *m.* Àbre. *Cipres*.—Ciprers: llòc de molts de ciprers. *Cipresal*.
Ciquia. *f.* Conduete fèt ab àrt ò sens èll per ahont pàssa aygo. *Acequia*.
Ciquier. *m.* El qui se cuyda de ciquias. *Acequiero*.
Circo. *m.* Llòc ab escalóns per lo redó, y destinad para algunas funcions públicas. *Circo*.
Circud, da. *p. p.* de circuir. *Circuido, da*.
Cirouir. *v. a.* Enrevoltar. *Circuir*.
Circuito. *m.* Espáy de terrèno comprès dins una circumferència.—La matèxa circumferència. *Circuito, y ant. Circuítu*.
Circulació. *f.* La acció de circular. *Circulacion*.
Circulad, da. *p. p.* de circular. *Circulado, da*.
Circulànt. *p. a.* de circular. *Circulante*.
Circular. *adj.* Redó. *Circular*.
Circular. *v. n.* Mòurerse en redó.—Passar per molts màns sa moneda.—Rodar la sang. *Circular*.
Circularmént. *adv.* En redó. *Circularmente*.
Círculo. *m.* Figura geomètrica tancada per una líneya curva, y totas las pàrts de la líneya están en igual distància del cèntro.—Figura retòrica per la qual un período acaba ab la matèxa paràula per ahont havia comensad.—Nòm que se dona á molts de principals, ciutats, y estats qui junts fan un còs polític en Alemanià. *Círculo*.—Círculo viciós: vici en un argument ò discurs. *Círculo vicioso*.
Circumpolar. *adj.* Lo qui està al rededor dels polos. *Circumpolar*.
Circuncidàd. *p. p.* *Circuncidado* ò *circunciso*.
Circuncidar. *v. a.* Tayar un pòc de pèll del membre viril. *Circuncidar*.
Circuncisió. *f.* El àcte y elècte de circuncidar. —La festa de la circuncisió de Jesu-Christ, qui es el dia de càp d'ày. *Circuncision*.
Circunferència. *f.* La línea qui forma es ròllo ò círculo. *Circunferencia* ò *perifèlia*.—La pàrt de dedàs. *Circunferencia cóncava*.—La de defò-

re. *Circunferencia convexa.*
 Circunferenciàlmént. *adv.* Segóns la circunferència. *Circunferencialmente.*
 Circunflècs. *adj.* Se diu de un accént qui està còm una *V* á senreyés axl (*^*). *Circunflejo.*
 Circunlocució. *f.* Figura retòrica, y se fà quánd lo que se pòt en pòcas paràulas, se diu en molts. *Circunlocucion.*
 Circunlòqui. *m.* V. Circunlocució. = Pàrt de la conjugació del verb qui correspon al futuro passad del infinitiu. *Circunloquio.*
 Circunscripció. *f.* Lo qui termina ò limita la circunferència de los còssos. *Circunscripcion.*
 Circunscriptiu, *va.* *adj.* Lo qui termina, qui limita, qui restrèñy. *Circunscriptivo, va.*
 Circunspecció. *f.* Atenció, prudència. = Seriedát, gravedit. *Circunspeccion.*
 Circunspècte, *ta.* *adj.* Prudent, sério, respectable. *Circunspecto, ta.*
 Circunstància. *f.* Accidént de témps, llòc, mòdo unid á la substància de la còsa. = Calidat, requisit. *Circunstancia.*
 Circunstanciad, *da.* *adj.* *Circunstanciado, da.*
 Circunstánt. *adj.* El qui està al rededor, el qui enrevòlta. *Circunstante.* = Circunstànts. *m. pl.* Presénts, assisténts, concurrénts. *Circunstantes.*
 Circunvalació. *f.* La acció de circunvalar. *Circunvalacion.*
 Circunvalad, *da.* *p. p.* de circunvalar. *Circunvalado, da.*
 Circunvalar. *v. a.* Enrevoltar, envestir. *Circunvalar.*
 Circunvest, *na.* *adj.* Acostad, contiguo. = Habitant de un matèix llòc. *Circunvecino, na.*
 Cirenàic, *ca.* *adj.* Nòm de una antiga sècta de filosòfs. *Cirenaico, ca.*
 Ciréra. *f.* El fruyt de cirerer. *Cereza.* = Gninda. *Silvestre.* = De cerró. *De costal.* = Tòc. *Golpe.* = Donar ciréras: tòcs ò còps. *Dar para peras.*
 Cirerál. *m.* Terréno plantad de cirerers. *Cerezal.*
 Cirerer ò cirer. *m.* Àbre. *Cerezo.* = De pastor. *Espino majuelo ò albar.*
 Ciri. *m.* Candela de cera al us de la Iglesia. *Cirio.* = Ciri pascuál: ciri gròs que se beneèix al dissapte de Pásco. *Cirio pascual.* = Ciri peruá. *pl.* *Cirio peruano.*
 Ciriál. *m.* Causalobre àlt que duen los ceroferers. *Cirial.*
 Cirinèu. *m.* El qui ajuda á àltre en algún trabáy ò empleyo. *Cirineo.*
 Cirugía. *f.* El art de curar feridas, llágas, etc. *Cirugia.*

Cirugía. *m.* El qui cura feridas, etc. *Cirujano.*
 Cismàtic, *ca.* *adj.* El qui se sepára del vertader cap. = El qui mou discórdias. *Cismático, ca.*
 Cisme. *m.* Separació entre los individuos de algún cuérpo. = Discórdia. *Cisma.*
 Cismontá, *na.* *adj.* Lo qui està á sa nôstra pàrt de sas montañas. *Cismontano, na.*
 Cisne. *m.* Àve gròssa acuática. = Constellació boreál. = El poeta ò músic célebres. *Cisne.*
 Cissoidál. *adj.* Pertañent á la cissòide. *Cisoidal.*
 Cissòide. *f.* Cèrta líneya curva. *Cisoide.*
 Cistél ò cister. *m.* La religió de san Bernát. *Cistel ò Cister.*
 Cistèlla. *f.* Panéra. *Cesto.* = De pescador de càña. *Costera.*
 Cisteòlita. *f.* Espècie de pèdra qui se tròba dins espónja. *Cisteólita.*
 Cistépatic, *ca.* *adj.* Se diu en anatomía de cèrts conductes qui duen sa bllis dins es canál hepàtic. *Cistepático, ca.*
 Cisterciense. *adj.* Pertañent al orde del Cister. = *m.* Religiós Bernardo. *Cisterciense.*
 Cistèrna. *f.* Llòc ahónt se pòsa aygo para bèurer y amprar. *Cisterna.*
 Cisterneta. *f.* Cistèrna petita. *Cisternica, illa, ita.*
 Cisura. *f.* Uberta petita fèta á quálsevól còsa. = El xap de sangría. *Cisura.*
 Cita. *f.* Avis de dia, hòra, llòc para vèurerse una persona ab àltra. = Nòta de autoridat, lléy, etc. *Cita.*
 Citació. *f.* El àcte de citar. *Citacion.* = Citació de remàte. Notificació que se fà al qui deu, que si no pàga dins tál témps, se vendrán es sèus béns. *Citacion de remate.*
 Citad, *da.* *p. p.* de citar. *Citado, da.*
 Citador, *ra.* *m. f.* El qui cita. *Citador, ra.*
 Citar. *v. a.* Avisar señalant dia, hòra, llòc para tractar de algún assunto. = Referir autoridat, lléy, etc. = *cur.* Notificar á algú que el jutge el demàna. *Citar.*
 Cítara. *f.* Espècie de guitèrra ab córdas de fil de fèrro y se tòca ab ploma. *Cítara.*
 Citarista. *m.* El qui tòca cítara. *Citarista.*
 Citatòri, *ria.* *adj. cur.* Pertañent á citació en justicia. *Citatorio, ria.*
 Citerior. *adj.* Lo qui està á sa nôstra pàrt en contraposició de lo qui està á la àltra pàrt. *Citerior.*
 Ciuró. *m. pl.* y fruyt. *Garbanzo.* = De àbre. *Boton.* ò *yema.*
 Ciuronar. *m.* Terréno sembrad de ciuróns. *Garbanzal.*
 Ciuronar. *v. n.* Apuntar los àbres para trèurer. *Abotonar ò apitonar.*

Ciudadá, na. *m. f.* El nâd en una ciutât ô habitânt en élla. *Ciudadano*, na.
Ciudadélla. *f.* Fortaleza qui domina una ciutât. *Ciudadela*.
Ciudadeta. *f.* Ciutât petita. *Ciudadita*.
Ciutât. *f.* Població grân ab majors privilêgis que las vilas. = El ajuntament de élla. *Ciudad*. = Dins un vâll grân. *Almarcha*.
Civâda. *f. pl. y grâ.* *Avena*. = Terréno sembrâd de civâda. *Avenal*.
Civélla. *f.* Còsa coneguda. *Hebilla*.
Civélleta. *f.* Civélla petita. *Hebilleta*, *ica*, *ita* ô *hebilluela*.
Civélôta. *f.* Civélla gròssa. *Hebillon*, *na*, *ota*.
Civéra. *f.* Armament de fust per dur pédras y âltres còsas de una pârta á âltra. *Parihuella*.
Cívic, ca. *adj.* Lo pertañent á ciutadâ. = Domèstic. *Cívico*, ca.
Civil. *adj.* Lo pertañent á ciutât. = Lo oposâd á criminâl. = Polític, honést, ab cortesía. *Civil*. = Môrt civil. *f.* Péna dilatâda de delinquént sens lèvarli la vida. *Muerte civil*.
Civilidât. *f.* Urbanidât, cortesía, política. *Civilidad*.
Civilisació. *f.* La acció de civilisar. *Civilizacion*.
Civilisâd, da. *p. p.* de civilisar. *Civilizado*, da.
Civilisar. *v. a.* Fer sociâble. = Fer civil un assunto criminâl. *Civilizar*.
Civilment. *adv.* Ab civilidât. = Conforme al dret civil. *Civilmente*.
Civisme. *m.* Patriotisme. *Civismo*.

CL.

Clamâd, da. *p. p.* de clamar. *Clamado*, da.
Clamador, ra. *m. f.* El qui clâma. *Clamador*, ra.
Clamar. *v. n.* Donar veus llastimosas. = Quexarse. = Demanar, tenir necesidât, v. g. sa tèrra de âygo. *Clamar*.
Clâmide. *f.* Espècie de câpa dels antigs. *Clâmide*.
Clamor. *m.* Crit llastimós. *Clamor*.
Clamorós, sa. *adj.* Llastimós. *Clamoroso*, sa.
Clandestí, na. *adj.* Ocúlt, secrèt. *Clandestino*, na.
Clandestioament. *adv.* Ocultament. *Clandestinemente*.
Clâpa. *f.* Mârca en sa pell ô pels de animâl. *Mancha*.
Clapâd, da. *adj.* Lo qui té clâpas. *Manchado*, da.
Claper. *m.* Munt de pédras. *Monton* ô *majano*.
Clar, ra. *adj.* Lo que té claredât. = Pur, desemberassâd. = Trasparént, no espès. = Evidént, manifest. *Claro*, ra. = Rôba, reym, sembrât. *Claro* ô *ralo*.
Clar. *m.* En el cèl estânt emboyràd. *Clara*. = En garriga, pinar, etc. *Calva*. = Clar y llampânt.

Claro y liso. = Clar y oscur. *Claro y obscuro*. = Clar côm s'âygo: evident. *Claro como el agua ô como el sol*. = Côm més amigs més clars. *Mientras mas amigos mas claros*. = Anèm clars: en sinceridât. *Vamos claros*. = Á las clâras: evidentment. *À las claras*.
Clar. *m.* Distància qui média entre la narració ô escrit. = La porció de llum que pega á pintura. = Espây buyd quey hâ en una processó, entre trôpa, sembrât, etc. *Claro*.
Clârabôya. *f.* Finestra redona ô ovâda y sense pôrtas. *Claraboya*.
Clârament. *adv.* Evidentment, distintament, ab un môdo intelligible. *Claramente*.
Claredât. *f.* Efècte que câusa sa llum. = Môdo de esplicarse sense confusió. = Un dels quâtre dôts del còs gloriós. *Claridad*. = La amârga y desagradâble ab que se pârla á un. *Indirecta del padre Còbos*.
Clarèt, ta. *adj.* Pòc clar. *Clarito*, ta. = Vi. *Clarete*
Claretjar. *v. n.* Comensar á ser de dia. = Ser pòc pitjâda sa rôba. *Clarear* ô *clarecer*. = Reym, sembrât. *Ralear*.
Clarí. *m.* Instrument músic de buf. *Clarín*.
Claricia. *f.* Rahó de una còsa. *Razon*. = Sâber ô no sâber donar claricia de alguna còsa. *Saber ó no saber dar razon de...*
Claridât. *f.* V. Claredât. *Claridad*.
Clarificació. *f.* El âcte y efècte de clarificar. *Clarificacion*.
Clarificâd, da. *p. p.* de clarificar. *Clarificado*, da.
Clarificador, ra. *m. f.* El qui clarifica. *Clarificador*, ra.
Clarificar. *v. a.* Aclarir alguna còsa. = Posar clar y llimpio. = Illuminar. *Clarificar*.
Clarificatfu, va. *adj.* Lo qui té virtút para clarificar. *Clarificativo*, va.
Clarínâd, da. *adj.* Animâl qui en escút de ârmas du campanilla ô picaròl. *Clarinado*, da.
Clariner. *m.* El qui tôca clarí. *Clarinero*.
Clarínète. *m.* Instrument músic de buf. = El qui el tôca. *Clarinete*.
Clarió. *m.* Pâsta para pintar. *Clarion*.
Clarissa. *f.* Mònja de santa Clâra. *Clarisa*.
Claríssim, ma. *sup.* *Clarísimo*, ma.
Claríssimament. *adv. sup.* Ab molta claredât. *Clarísimamente*.
Claror. *m.* ô *f.* Llum, claredât. *Resplendor*, *claridad* y *ant. claror*. = La que reb un quârto de âltre. *Luz de luz*.
Clarura. *f.* V. Clar. *m.*
Clâsse. *f.* Orde, nombre de personas de la matèxa calidât, ofici y de còsas de la matèxa espècie.

Clase. = Passètx. *Asueto.*
Clàssic, ca. *adj.* Principal, grán, notáble. *Cldsi-co*, ca.
Classificació. *f.* La acció de classificar. *Clasifica-cion.*
Classificád, da. *p. p.* de classificar. *Clasificado*, da.
Classificador, ra. *m. f.* El qui classifica. *Clasifica-dor*, ra.
Classificar. *v. a.* Distribuir en clàsses. *Clasificar.*
Clàsta. *f.* Espècie de clàustro á la entráda de po-ssessió ò hostál. *Soportal ò patio.*
Cláu. *m.* Bossinèt de fèrro prim en disminució ab cabòta y punta. = Dolor, cuydado grán. = Tu-mor en bistia. *Clavo*. = En sa cabòta deuráda. *Bollon.*
Cláu. *f.* Pédra qui clòu un àrc, una vòlta. *Clave ò cierne*. = Para notar la antonació en la sòlfa. *Clave*. = Para tancar y obrir. *Llave*. = De canó. *Llave hembra*. = De lloba. *Llave loba ò macho*. = Fàlsa. *Llave falsa*: ganxèt. *Ganzua.*
Cláu. *m.* Uua dént de sa bôca. *Colmillo.*
Clauer. *m.* Réat ahónt estàn enfiládas molts clàus. *Llaveró.*
Clauéra. *f.* Mòllo para fer cabòtas á clàus. *Clavera.*
Clanèt. *m.* Cláu petít. *Clavillo*, *ito.*
Clàustra. *f. ant. V.* Clàustro. *Claustra.*
Claustrál. *adj.* Cèrt religiós. *Claustral.*
Claustro. *m.* Péssa descubèrta en convént ò iglesia. = Junta de catedràtics. = El vèntre de dòna. *Claustro.*
Cláusula. *f.* El período qui té perfèt sentít. = Cà-da disposició en testamént ò en fundació. *Cláu-sula.*
Clausulád, da. *p. p.* de clausular. *Clausulado*, da.
Clausular. *v. a.* Acabar el período ò la rahó. *Clau-sular.*
Clausulát. *m.* Oració bréu. *Clausulado.*
Clausura. *f.* Recinto interior de convént. = La obli-gació de no surtir del convént los religiosos y majorimént las religiosas. *Clausura.*
Cláva. *f.* Garròt ab punxas á un càp. *Clava.*
Clavád, da. *p. p.* de clavar. *Clavado*, da.
Claváda. *f.* Mossegáda. *Dentellada ò tarascada*. = Ab sos clàus de sa boca. *Colmillada ò colmillazo.* Á clavádas. *Á dentelladas.*
Clavaguéra. *f.* Para surtir ò anarsèn áygo. *Clavie-ra ò tajera*. = De rentador. *Atargea*. = De llòc tancád. *Boquera.*
Clavar. *v. a.* Aficar clàus para assegurar una còsa. = Enganar, afigir. = Ficsar la vista. *Clavar*. = En disputa. *Chafar*. = Sas dénts. *Clavar los dien-tes ò adentellar.*
Clavar-se. *v. n.* Espina, guya, etc. *Clavar-se.*
Clavar-se. *v. r.* Menjar. *Clavar ò clavar-se.*

Clavári. *m.* Depositári. *Clavero.*
Clavassó. *m.* Agregát de clàus. *Clavazon.*
Clavèll. *m.* Flòr olorosa. *Clavel*. = Gròs. *Clavellon.* = Color de càrn ò mèl y brossát. *Clavel carne de doncella*. = Morád. *Clavel borracho*. = Pigárd. *Clavel disciplinado.*
Clavèll. *m.* Espícia. *Clavo*. = Péix. *Pastinaca.*
Clavèller. *m. pl.* *Clavel*. = Silvéstre. *Garofilea ò bo-tdnica*. = Àbre qui fà es clavèll espícia. *Girofle*.
Clavèllina. *f.* Clavèller qui fà es clavèlls de pò-cas fuyas. *Clavèllina.*
Clavéque. *f.* Pédra preciosa. *Claveque.*
Clavia. *f.* Bossinèt de fust, fèrro: etc. ahónt es-tàn afiansádas sas còrdas de instrument músic. *Clavija*. = La qui servèix de cláu. *Clavija ò taru-go*. = De aráda. *Labija*. = Paraque no surta rò-da, etc. *Pezonera*. = De fust ab que clávan sas pòsts de bárco de pàrt defòre. *Cabilla.*
Clec, *clec*. *m.* Renòu que fà bòtil, flàsco, etc. quánd los buydan. *Clu*, *clu*.
Clemència. *f.* Humanidát, piedát, misericòrdia. *Clemencia.*
Clemént. *adj.* El qui té clemència. *Clemente.*
Cleméntmènt. *adv.* Ab clemència. *Clementemente.*
Clementina. *f.* Càda una de las decretáls del Pápa Clímènt V. *Clementina*. = Clementinas. Col·lecció de las decretáls de Clímènt V. publicáda per el Pápa Juán XXII. *Clementinas.*
Clementíssim, ma. *sup.* *Clementisimo*, ma.
Clementíssimamènt. *adv. sup.* *Clementissimamente.*
Clenxa. *f.* Compostura de cabèys. *Crencha.*
Clepsidre. *m.* Espècie de rèllòtge dels antígs. *Clep-sidra.*
Clerecía. *f.* El orde eglesiàstic, el cuérpo de los eglesiàstics. *Clerecia.*
Clergue. *m.* Eglesiàstic secular. *Clérigo.*
Clericál. *adj.* Pertañent á eglesiàstic. *Clerical.*
Clericálmènt. *adv.* Còm correspòn al estat egle-siàstic. *Clericalmente.*
Cléro. *m.* El conjúnt de eglesiàstics seculars y re-gulars. *Clero.*
Cliènt. *m.* El qui está hàix del ampáro ò protecció de àltre. *Cliente ò cliéntulo.*
Clientéla. *f.* Ampáro, protecció. *Clientela.*
Clima. *m.* Espáy de tèrra entre dos círculos pa-ralélos al ecuador. = Líneya qui denòta en el glo-bo la divisió de climas. = País, terréno, conside-ráds en quánd á son temperemént. *Clima.*
Climatád, da. *p. p.* de climatar. *Climatado*, da.
Climatar. *v. a.* Fer que las plántas forestéras se crián en el país ahónt un habita. *Climatar.*
Climatarse. *v. r.* Acostumarse á un clima. *Clima-tarse.*
Climatéric, ca. *adj.* Se diu de càda ásy setè de la

vida humana. = Malsá, perillós, parlant del temps. *Climatérico, ca.* = Estar climatéric: de mal humor. *Estar climatérico.*

Climàtic, ca. adj. Inconstànt, variàble. *Climdtico, ca.*

Clinic, ca. adj. Axò se diu dels qui reben el baptisme á la hõra de la mòrt y de los mètges qui visitan los maláls qui sãn lilit. *Clinico, ca.*

Clinica. f. Medicina clínica *Clinica.*

Clio. f. La mussa qui presidèix á la història. *Clio.*

Cisa. f. Esperít que se trèu per destillació del antimoni, del nitro y des sofra tot mesclád. *Clisa.*

Cistel y clister. m. Serviçial. *Cistel ò clister.*

Cltoris. m. El pupis de naturalesa de dòna. *Cltoris.*

Clivós, sa. adj. Ròst, segons los poetas. *Clivoso, sa.*

Clóc, clóc. m. Lo que fàn sas galinas. *Clo, clo.*

Cloenda. f. Acabament. *Conclusion.*

Cloquetjar. v. a. Fer clóc clóc sas galinas. *Clocar ò cloquear.*

Clós. m. Tànca, càmp tencád de parèt. *Cercado ò cerrado.*

Clós, sa. adj. Ròba ben pitjada quând fone texida. *Tupido, da.* = Metáll. *Macizo, za.*

Clósca. f. Ós de càp. *Casco.* = Escòrxa de àbre. *Cáscara ò corteza.* = Couxa de tortuga, llegosta, etc. *Concha ò carapato.* = De cipia. *Xibion.* = De òu. *Cáscara.* = La que déxa un poll quând néix del òu. *Cascaron.*

Clòt. m. Concavidad ò foràt gròs que quèda después de trèta sa tèrra. *Hoyo.* = De ahont sa trèu argila, tèrra de gerrer. *Mina.* = À ràn de sòca de àbre per regarlo. *Escava ò socava.* = Clòt de arena: el qui beu molt de licor, vi, etc. *Colodra, odre, zaque.* = Bènerer còm un clòt de arena: bènerer molt. *Beber como una colodra, como un odre ò como un zaque.* = Fer clòts. *Ahoyar.*

Clotél. m. La pàrt posterior del càp. *Colodrillo, touelo ò pescuero.*

Clotellada. f. Tòc al clotell. *Pescorada ò pescozon.*

Clotèt. m. Clòt petít. = El que fàn los allòts para jugar. *Hohuelo.* = El de gergamèlla. *Ollica.* = Para sembrar llevors. *Golpe.*

Clòurer. v. a. Tancar. *Cerrar.* = Acabar. *Concluir ò rematar.* = Acabar de trèurer sas dents el bestiar. *Cerrar.* = Sas pòrtas. *Ajustar.*

Cloveya. f. La pàrt dura qui cubrèix es bessó. *Cáscara ò corteza.* = La qui cubrèix molts de bessons, v. g. la de fàva tèrra. *Vaina.*

Cloveyas. f. pl. v. g. las de mellas trencádas que se créman. *Mondaduras de...*

CO.

Co. f. Plànta de la Xina. *Co.*

Coa. f. V. Coua. Cola.

Coacció. f. Fòrsa, violència. *Coaccion.*

Coactiu, va. adj. Lo qui té fòrsa para obligar. *Coactivo, va.*

Coacusád, da. adj. Acusád ab àltre. *Coacusado, da.*

Coadjutor, ra. m. f. El qui ajuda á àltre en las funcions. = Prelád adjunt á un bisbe y senalád per son sucesor. = El qui tenia una prebènda sense rènda fins que fos mòrt el propietári. *Coadjutor, ra.*

Coadjutoria. f. El empleyo de coadjutor. *Coadjutoria.*

Coadministrador. m. El qui govèrna un bisbat ab los poders del bisbe propietári. *Coadministrador.*

Coadunació. f. La acció de coadunar. *Coadunacion.*

Coadunád, da. p. p. de coadunar. *Coadunado, da.*

Coadunar. v. a. Juntar, unir, mesclar. *Coadunar.*

Coagulació. f. El efècte de coagular. *Coagulacion.*

Coagulád, da. p. p. de coagular. *Coagulado, da.*

Coagulánt. p. a. *Coagulante.*

Coagular. v. a. Espessir, fer espès. *Coagular.*

Coágulo. m. Grum de sàug apresada, segons los mètges. *Codgulo.*

Coajudál, da. p. p. de coajudar. *Coadyudado, da.*

Coajudador, ra. m. f. El qui ajuda á àltre en alguna còsa. *Coadyudador, ra.*

Coajudánt. p. a. de coajudar. *Coadyuvante.*

Coajudar. v. a. Ayudar. *Coadyuvar.*

Coapòstol. m. Apòstol ab un àltre. *Coapòstol.*

Coarrendador. m. El qui juntament ab àltre arrènda ò llòga una còsa. *Coarrendador.*

Coartació. f. cur. Obligació que té de ordenarse el qui té bènèfici qui lo demàna. *Coartacion.*

Coartád, da. p. p. de coartar. *Courtado, da.*

Coartar. v. a. Precisar, limitar, restrèñer. *Coartar.*

Coàti. m. Quadrúpedo de Amèrica. *Coati.*

Coatíl. m. Arbusto de la nòva Espàña. *Coatíl.*

Cobárd, da. adj. El qui no té valor. = Malfener, tímido, pererós. *Cobarde.*

Cobardía. f. Fálta de ánimo y valor. = Poltronería, timidès. *Cobardia.*

Cobla. f. Cansó. *Copla.* = Fer coblas. *Echar coplas.* = À algu. *A alguno.*

Coble. m. Corretja para encoblar càns. *Trailla.*

Cobrál, da. p. p. de cobrar. *Cobrado, da.*

Cobrador, ra. m. f. El qui còbra. *Cobrador, ra.*
 =El músic qui còbra per tots. *Festero.*
Cobrador, ra. adj. Lo que se hà de cobrar ò es fàcil de cobrar. *Cobrajero, ra.*
Cobrànsa. f. Eczacció ò recollecció de caudál ò áltas còsas que se están devént. *Cobranza.*
Cobrar. v. a. Rèbrer lo degúd.=Recobrar lo perdúd. *Cobrar.*=Cobrar judici, sefny. *Ajuiciar* ò *asesar.*=Cobrar ánimo, aliento, valor, fòrsas, etc. *Cobrar ánimo, aliento, etc.*=Cobrar còr: ánimo. *Cobrar corazon.*=Cobrar tènra un maláit: anar per hò. *Alear* ò *ir aleando:* á pòc á pòc. *Ir arrimando.*=Cobrar: tornar en sí de desmây, mál de còr, etc. *Cobrar* ò *cobrase.*
Còbribànc. m. Tapéte. *Poyal.*=Tovâyas per tapar es pâ. *Masera.*
Còbricàlis. m. Taveyoleta para tapar es cális. *Paño de caliz ò palia.*
Còbricèl. m. Las cortinas, etc. de llit. *Cielo de cama.*
Còbrillit. m. Cubertó para tapar es llit. *Cubierta de cama.*
Còbro. m. V. Cobrànsa.=Ampâro, llòc de seguretât. *Cobro.*=Posarse á còbro: ampararse de algún llòc. *Ponerse á cobro.*
Cobrombo. m. pl. Y el sêu fruyt hò á menjar. *Pe-pino.*=Pl. y el sêu fruyt no hò á menjar. *Cohombrillo* ò *cohombro.*
Còc. m. Cuyner. *Cocinero.*
Còc, còc. m. Cànt del còrp. *Cra, cra.*
Coc. m. Pâsta per bescúyt. *Bollo.*=De hòstia. *Pan.*
Coca. f. Còsa coneguda. *Torta.*=Bàmba. *Cocabamba.*=Cuyta as caliu. *Hallulla.*=De cera. *Marqueta* ò *pan de cera.*=De hérbas per medecina. *Emplasto.*=Ab mèl. *Almori* ò *almuri.*=Fer una coca de alguna còsa: esclafaria. *Aplatar.*=Ferse una coca: esclafarse una còsa. *Hacerse una tortilla.*
Cocarròy. m. Espècie de panâda: però ab hérbas, pânsas, etc. *Pastel de yerbas.*
Còci. m. Cociòl molt gròs y ahónt se pòsa la ròba de bugâda, etc. *Cocio* ò *tinajon.*=De verdúcs. *Coladero.*
Coco. m. Àbre y fruyt. *Coco.*
Cocó. m. Clotèt ab âygo de pluja ò buyd. *Poza.*
Cocodrillo. m. Animál anfíbio y cruél. *Cocodrilo.*
 =Llàgrinas de cocodrillo: fingidas de hòmo. *Lágrimas de cocodrilo.*
Cocouer, ra. m. f. El qui cerca òus, brossâts, etc. *Recovero, ra.*
Cocuyâda. f. Aucèll. *Cogujada.*
Codâl. m. Pèssa del colço de vestit de fòrt. *Codal.*
Codèrn. m. Llibre de pòcas fuyas. *Cuaderno.*

Codicia. f. Grán desitx de alguna còsa.=Apetit desordenâd de riquesas. *Codicia.*
Codiciable. adj. Lo qui es digne de ser codiciâd. *Codiciable.*
Codiciâd, da. p. p. de codiciar. *Codiciado, da.*
Codiciador, ra. m. f. El qui codiciâ. *Codiciador, ra.*
Codiciar. v. a. Desitjar ab ânsia alguna còsa y desordenâdamént riquesas. *Codiciar.*
Codicil. m. Afagidura á testamént. *Codicilo.*
Codicios, sa. adj. El qui té codicia. *Codicioso, sa.*
Codiciosamént. adv. Ab codicia. *Codiciosamente.*
Codiciosèt, ta. adj. Un pòc codiciosos. *Codiciosito, ta.*
Codiciosíssim, ma. sup. Molt codiciós. *Codiosísimo, ma.*
Còdig. m. Collecció de lléys, estatúts, etc. *Código.*
Còdol. m. Pédra ò màc gròs. *Canto.*
Codóñy. m. El fruyt de codonier. *Membrillo.*
Codoñât. m. Confitura de codóñy. *Carne de membrillo.*
Codonier. m. Àbre. *Membrillero* ò *membrillo.*
Codoñera. f. V. codoñier. *Membrillero* ò *membrillo.*
Codornillo. m. Cinc fuyas de paper junts. *Cuadernillo.*
Codrillo. m. Espècie de brodat en càlsa. *Cuadrado.*
Coecuâl. adj. Se servèix de aquést térme para expressar la perfècta igualdât de las tres personas divinas. *Coecual.*
Coeczistència. f. La eczistència de una còsa al matèix témps que la de àltra. *Coexistencia* ò *coexistencia.*
Coeczistént. adj. El qui eczistèix en un matèix témps que àltre. *Coexistente* ò *coexistente.*
Coeczistir. v. n. Eczistir en un matèix témps que un àltre. *Coeczistir* ò *coexistir.*
Coeficiént. m. Multiplicador de una cantidât algebráica ò el nombre que se pòsa devânt élla. *Coeficiente.*
Coerciò. f. La acció ab que se impeddèix un de obrar còntre la sèua obligació. *Coercion.*
Coercitíu, va. adj. Lo qui enclòu el dret de coerció. *Coercitivo, va.*
Coetáneo, nea. adj. Lo qui eczistèix en un matèix témps. *Coetáneo, nea.*
Coetèrn, na. adj. Ignàlmént etèrn. *Coeterno, na.*
Còfa. f. La pàrt de capèll ahónt entra el cap. *Copa.*
Còfia. f. Cubertura ab rànda para el cap de dòna. *Cofia.*
Cofieta. f. Còfia petita. *Cofezuela.*
Coguació. f. Parentèsc. *Cognacion.*

Cognad, da. *adj.* Parént per pàrt de famèlla.
Cognado, da.
Cognició. *f.* Conexemént. *Cognicion*.
Cogula ò *cugula*. *f.* Hérba. *Avena loca* ò *silvestre*.
Cogulla. *f.* Vestít de còr de algúns religiosos. *Cogulla*.
Cohabitació. *f.* El ácte y efecte de cohabitar. *Cohabitacion*.
Cohabitador, ra. *m. f.* El qui cohabita. *Cohabitador*, ra.
Cohabitar. *v. n.* Viurer junts, còm marít y mül·ler. *Cohabitar*.
Coherència. *f.* Connexió, unió ò relació de una còsa á áltra. *Coherencia*.
Coherént. *adj.* Conforme. *Coherente*.
Cohereu, va. *adj.* Herèu ab áltre. *Coheredero*, ra.
Cohèt. *m.* Canó atacád de pólvora. *Cohete*.=Volador. *Volador*.=Embriág. *Buscapies*.
Coheter. *m.* El qui fà cohèts. *Cohetero*.
Cohonestád, da. *p. p.* de cohonestar. *Cohonestado*, da.
Cohonestar. *v. a.* Fer parèxer bõna á una còsa. *Cohonestar*.
Cohorte. *f.* Cuérpo de infantería entre los románs. *Cohorte*.
Coincidència. *f.* La acció de coineidir. *Coincidencia*.
Coincident. *p. a.* de coincidir. *Coincidente*.
Coincidir. *v. n.* Convenir una còsa ab áltra. *Coincidir*.
Coindicánts. *m. pl.* Síntomas qui concórren ab señáls particulars á indicar una malaltía. *Coindicantes*.
Coitja. *f.* El ácte y efecte de picar una còsa á un. *Escozor* ò *picazon*.=Donar coitja. *Escozer*.
Cóito. *m.* El ajuntamént de mãsle y famèlla para la generació. *Cóito*.
Còl. *f. pl.* bèn coneguda. *Col*.=Bajana. *Col de asa de cantaro*.=Borratxona. *Lombarda*.=De cabdèll. *Col repolluda*.=Còlflòri. *Coliflor*.=Còl reülla. *Col rizada*.=Remenar sas còls: tornar á mòurer brega, riña, etc. *Menear el ajo* ò *el caldo*.
Colád, da. *p. p.* de colar. *Colado*, da.
Coláda. *adj.* Llét apresada. *Cuajada*.
Colador. *m.* Cedassèt para colar. *Coladera*.=Cedás, paner, pedás, etc. *Coladero*.
Colar. *v. a.* Passar per cedás pedás, etc. *Colar*.
Coláu. *m.* Abreviadura de Nicoláu. *Colds*.
Colcád, da. *p. p.* de colcar. *Cabalgado*, da.
Colcáda. *f.* Simple passèt x colcánt. *Cabalgada*.
 =Passèt x de vários á caváll. *Cabalgata*.

Colcador, ra. *m. f.* El qui cùalca. *Cabalgador*, ra.
Colcador. *m.* Pedris para posárse demunt bistia.
Montador, *montadero* ò *apeador*.
Colcadura. *f.* Bistia para colcar. *Cabalgadura*.
Colcar. *v. n.* Anar demunt bistia, càrrro, etc.
Cablgar.=Á sas áncas. *Ir d las ancas*.=A xancád. *Á horcadas*.=De dõna. *Á mugeriegas*.
 =Ab sas câmas totas á una pàrt. *Á asentadillas*.=Á dõs: sense ensèllamént. *En pelo*.=Colcar á un: fer de éll lo que se vòl. *Hacer de el cera y pabito*.=Colcar enrera: tenir pòc concèrt. *Estar d la estaca*.
Colénd, da. *adj.* Se dia de fèsta de gordar. *Colendo*, da.
Còlera. *f.* Uu dels quàtre humors des còs.=Ira, furor, enfado. *Còlera*.
Còlera-múrbo. *m.* Malaltía epidèmica. *Còlera-morbo*.
Colèric, ca. *adj.* El qui fàcilment se irrita. *Colérico*, ca.
Colga. *f.* La pàrt superior de calsons. *Jareta* ò *pretina*.=La acció de colgarse. *Acostamiento*.
Colgád, da. *p. p.* de colgar ò colgarse. *Acostado*, da.
Colgador, ra. *m. f.* El qui colga. *Acostador*, ra.
Colgadora. (Sa). Beguda de vi ántes de colgarse. *Colchon de vino*.
Colgar. *v. a.* Posar á algú dins es llit. *Acostar*.
 Es fòc: taparlo. *Cubrir el fuego*.=Sas plántas paraque tornen bláncas. *Aporcar*.
Colgarse. *v. r.* Posarse dins es llit. *Acostarse*.=Ab sas galinas: dejórn ò molt prést. *Acostarse con las gallinas*.
Còlic. *m.* Dolor en el vèntre. *Cólico*.
Còlica ò *còliga*. *f.* Dolor fòrt en el vèntre. *Còlica*.
Coliri. *m.* Áygo compòsta.=Flucsió en ets uys. *Colirio*.
Colisséo. *m.* Càsa de comèdias. *Coliseo*.
Collació. *f.* Conferència.=Un pòc de menjar al vèspre en dia de dijuni.=De bènèfici. *Colacion*.
Coliád, da. *p. p.* de collar. *Colado*, da.
Collar. *v. a.* Conferir bènèfics eglesiástics. *Colar*.
Collecció. *f.* Aplèg de molts còsas. *Colleccion*.
Collècta. *f.* Repartimént de contribució.=Tota oració de sa missa. *Colecta*.
Collectació. *f.* Aplèg. *Colectacion*.
Collectád, da. *p. p.* de collectar. *Coletado*, da.
Collectar. *v. a.* Aplegar, cobrar. *Coletar*.
Collectu, va. *adj.* Nòm singular qui significa multitut, v. g. pòble per los habitánts. *Collectivo*, va.
Collector. *m.* El qui replega ò còbra. *Colector*.
 De espòlits: el qui se cuyda dels béns que dexau ets bisbes. *De espolios*.
Collecturía. *f.* Ofici de replegar algunas réndas.

La oficina ahónt se reben. = El empleyo de collector. *Colecturia*.
 Colléga. *m.* Compañero en collégi ô comunidat. *Cólega*.
 Collégi. *m.* Casa destinada para enseñansa. = Cêrt cuérpo de personas. *Colegio*.
 Collegiál, *la. m. f.* El qui té plássa en collégi. *Collegial, la.* = De pága. *Pensionista*.
 Collegiáta. *f.* Iglesia ab canônges sense bisbes. *Collegiata*.
 Collegiatura. *f.* La plássa de collegiál. *Colegiatura*.
 Collegid, *da. p. p.* de collegir. *Colegido, da.*
 Collegir. *v. a.* Inferir una côsa de áltra. *Colegir*.
 Colligació. *f.* Unió de unas personas ab áltras. *Colligacion*.
 Colligád, *da. p. p.* de colligarse. *Coligado, da.*
 Colligarse. *v. r.* Unirse ab áltras. *Coligarse*.
 Collocació. *f.* El ácte de collocar. *Colocacion*.
 Collocád, *da. p. p.* de collocar. *Colocado, da.*
 Collocar. *v. a.* Posar una côsa en son llôc. = Accomodar en empleyo, estat, casa, etc. *Colocar*.
 Collôgi. *m.* Conversació. *Coloquio*.
 Colmád, *da. p. p.* de colmar. *Colmado, da.*
 Colmar. *v. a.* Premiar ab abundancia. *Colmar*.
 Colóm, *ma. m. f.* Ave coneguda. *Palomo, ma.* = Sauvátge. *Palomo zurita ô campestre*.
 Coloma. *f.* Nôm prôpi de dôna. *Columba*.
 Colomer. *m.* Llôc destinad para colóms. *Palomar*. si es grán y fôre de casa, y si es petít y en casa. *Palomera*.
 Colomí. *m.* Colóm jove. *Pichon*. = Sauvátge. *Palomino*.
 Colomista. *m.* El qui té colóms. *Palomero*.
 Colón. *m.* La párt principál de la oració gramaticál. = Un budél. *Colon*.
 Colônia. *f.* Població. *Colonia*.
 Coloniál. *adj.* Pertañént á colônia. *Colonial*.
 Colono. *m.* Habitánt de una colônia. *Colono*.
 Color. *m.* Modificació de los ráyos del sôl. = Prestêto, apariência. *Color*. = Bláu. *Azul*. = De cênra. *Ceniciento*. = De fôc. *De fuego*. = De cêl. *Azul celeste ô cerúleo*. = Báix. *Quebrado ô quebradizo*. = Fosc. *Hosco*. = Gelád. *Rucio*. = De còurer. *De cobre*. = De oliva. *Aceitunado*. = De pân-sa. *Acabellado*. = De páya. *Pajizo*. = Rôdig. *Rojo*. = Ros. *Rubio*. = De rôsa. *Rosado*. = De tarónja. *Naranjado*. = Trencád. *Quebrado*. = De sa càre: empagaimént. *Bochorno, soflama*. = Colors: los quátres de sas cârtas de jugar. *Manjares*. = Fer venir es colors á sa càre á un: ferlo empagair. *Sonrosear ô soflamar*. = Mudar de color un. *Un color se le iba y otro le venia*. = Pèndrer co-

lor: comensar á madurar fruyta, blât, etc. *Tomar color*.
 Coloració. *f.* La acció de donar color á tela que se pinta. *Coloracion*.
 Colorád, *da. p. p.* de colorar. *Colorado, da.*
 Coloránt. *p. a.* de colorar. El qui dona ô tify de color. *Colorante*.
 Colorar. *v. a.* Donar ô tefir de color. *Colorar*.
 Coloratín, *va. adj.* Lo qui dona color. *Colorativo, va.*
 Coloríd, *da. p. p.* de colorir. *Colorido, da.*
 Colorir. *v. a.* Empleyar es color pintánt. *Colorir*.
 Colorista. *m.* El pintor qui entén bé los colors. *Colorista*.
 Colorit. *m.* La mescla que resulta de vários colors. *Colorido*.
 Colossal. *adj.* De una altura estremada. *Colossal*.
 Colossense. *adj.* De Rôdas. *Colosense*.
 Colosso. *m.* Estátua de estremada altária. *Coloso*.
 Colpa. *f.* Preparació para trabayar pláta y áltras metáls. *Colpa*.
 Colrád, *da. p. p.* de colrar. *Colrado, da.*
 Colradura. *f.* Espécie de vernís qui aplicad demunt una côsa li dona un color de ôr. *Colradura*.
 Colrar. *v. a.* Daurar ab colradura. *Colrar ô colrear*.
 Coltéll. *m. ant.* *Espada*. = Plânta. *Gladiolo*.
 Columna. *f.* Pilar redó, quadrád, etc. qui sostén ô adorna altar, edifici, etc. = Divisió de una página de escrit de dâlt á báix en párts. = Poreió de soldáts. *Columna*. = Més ámple de dâlt que de báix. *Columna abalaustrada*. = Quadrada ô ática. *Columna ática ô cuadrada*. = Á módo de redôlta. *Columna salomónica*. = Corintia, dôrica, jônica, toscána. *Columna corintia, dôrica, jônica, toscana*. = Ahónt se pôsa es cáps de algún sentenciád. *Picota*.
 Columna. *f.* La persona qui ampára y sostén á áltra. *Columna*.
 Columnári, *ria. adj.* Se diu de la moneda de pláta fêta á las Indias ab duas columnas y los mots latíns: *Non plus ultra*. *Columnario, ria*.
 Columnáta. *f.* Tira de columnas. *Columnata*.
 Columneta. *f.* Columna menuda. *Columnica, illa, ita*.
 Coluro. *m.* Círculo qui tâya el equador. *Coluro*.
 Colussió. *f. cur.* Intelligência secreta entre algunas párts ab perjúy y dâfuy de tercer. *Colusion*.
 Colussôri, *ria. adj.* Lo qui se fá per colussió. *Colusorio, ria*.
 Colzáda. *f.* Mida desde es colzo fins als câps des dits. *Codo*. = Ángulo, vólta, reconada. *Recodo*.
 Tòc ab so colzo. *Codazo*. = Pégar colzáda á un

para avisarlo. *Darle de codo.*

Colzo. *m.* La part exterior des brás en el llòc ahont se doblega. *Codo.*—Posar es colzo demunt un malalt: lo que se diu per bërba del qui ajuda á bé morir ô li assistèix. *Apretar ô hincar el codo.*

Còll. *m.* La part del còs entre càp y espallas. *Cuello.*—De botèlla, bòtil, etc. *Cuello ô gollete.*—De sa bufeta. *Uretera.*—De camia, càmis y de qualsevòl còsa per ahont se pàssa es càp. *Cuello ô cabazon:* y si es redó de tot. *Gollete.*—Montañeta. *Collado ô colina.*—Entre duas montañas. *Puerto.*—Ab mòllo. *Valona.*—De cistèrna, pou, etc. *Brocal.*—Signe. *Tauro.*—Gruixad. *Tozuelo.*—Còll tòrt: beàto. *Cabeza torcida.*—Dur en es còll. *Llevar d cuestas.*—Ajudar, mantenir. *Llevar en hombros.*—Estar fins á nes còll: estar euvant de parir la qui està en cinta. *Tener la barriga d la boca.*—Estarne fins á nes còll: cansad de algú. *Estar hasta el gollete.*—Posary es còll: emprendre trabáy, càrreg, etc. *Poner ô arrimar el hombro.*—Que em táyan es còll si fàs tal còsa. *Que me corten las orejas si hago tal cosa.*

Còlla. *f.* Junta de molts personas qui vãn plegadas. *Cuadrilla.*—De amígs qui se passetjan. *Garrulada.*—De gènt dolènta. *Jabardo ô lechigada.*—De gènt bàxa y dolènta. *Bahorrina.*—De picàros. *Picaresca.*—De égos per hàtrer. *Collera.*

Còllar. *m.* Adorno para el còll. *Collar.*—Vestidura eglesiàstica. *Gorjal.*—El que se pòsa á cá ab punxas. *Carlanca.*

Còllera. *f.* Espècie de còllar que se pòsa á bistia qui tira á carruatge. *Collera.*

Còllerèt ô còllarèt. *m.* Còllar petit. *Collarejo.*—No servir còllerèt. *V.* Servar.

Còllèt. *m.* Còll petit. *Cuellecillo.*—De capèllá: insignia que duen es capèlláns al còll. *Cuello ô esclavina.*

Còm. *adv.* ô conjunció. Mòdo ab que se fà una còsa ô succeïx. —Comparació de duas còsas. —Lo matèix que en quin estát, etc., segóns que, de mòdo, de manèra que, etc. etc. *Como.*—Lo matèix que quánd, v. g. còm fone mòrt, axò es quánd fone mòrt. *Cuando.*

Coma. *f.* Signe del mòdo qui està entre ô dins el sigüent paréntesis y claudatur (,). *Coma.*—Entre montañas. *Cañada.*—Sense faltar una coma: res. *Sin faltar una coma.*

Comadrón. *m.* El cirugiá qui assistèix á las dónas qui vãn de part. *Comadron.*

Comanador. *m.* El qui té encomienda en las ordes militars. —Superior de convènt de la Mercè. *Comendador.*

Comanar. *v. a.* Encarregar alguna còsa. *Encargar.* —Donar comandacions. *Dar encomiendas.*

Comànda. *f.* Encàrreg. *Encomienda.*

Comandacions. *f. pl.* Salutacions. *Encomiendas.*

Comandador, ra. *m. f.* El qui vòl comandar. *Mandon, na.*

Comandància. *f.* El empleyo de comandant. *Comandancia.*

Camandant. *m.* El qui comànda una plàssa, puèto, trôpa, etc. *Comandante.*

Comandar. *v. a.* Governar, mandar. *Comandar.*

Comandatàri. *m.* El capèllá qui té bènèfici regular. *Comendatario.*

Comàrca. *f.* Territòri. *Comarca.*

Comàre. Preposició, còm, per eczemple, v. g. *Como.*

Comàre. *f.* La dóna qui assistèix á batisme. *Comadre.*—La qui assistèix á las dónas qui vãn de part. *Comadre, matrona, partera.*

Combát. *m.* El àcte de combàtrer. —Turbació interior. *Combate.*—Piòrs, crits. *Aspavientos.*—Fer combát: plorar, cridar. *Asparse d gritos.*

Combatènt. *p. a.* de combàtrer. —*m.* El qui combát. *Combatiente.*

Combatidor. *m.* El qui combát. *Combatidor.*

Combàtrer. *v. a.* Pelear, envestir, contradir, disputar. *Combatir.*

Combatúd, da. *p. p.* de combàtrer. *Combatido, da.*

Combès. *m.* Part de bàrco. *Combes.*

Combinació. *f.* El àcte y efecte de combinar. —Unió de duas còsas en un matèix subjècte. —Agregat de tèrmes ab uns matèxa síllaba posáds per a, b, c. *Combinacion.*

Combinád, da. *p. p.* de combinar. *Combinado, da.*

Combinar. *v. a.* Arretglar, ordenar, dispòndrer. —Ajuntar trôpas ô escuádras. —Comparar. *Combinar.*

Combinatòri, ria. *adj.* Se diu del àrt de combinar. *Combinatorio, ria.*

Combregád, da. *p. p.* de combregar. *Comulgado, da ô sacramentado, da.*

Combregador. *m.* El llòc ahont se combrega. *Comulgatorio.*

Combregador. (No ser). Ser dolènt un. *Ser indigno de los sacramentos.*—No ser combregador ab hòstia petita. Se diu de un mál secerdòt. *Ser indigno del sacerdocio.*

Combregar. *v. a.* Donar ô prènder la comunió. *Comulgar.*—Per viàtic: para morir. *Dar ô recibir el vidtico.*

Combregar. *m.* El àcte de dur la comunió á malalt. *Vidtico.*

Combustible. *adj.* Lo que se pòt cremar ô es fàcil de cremarse. *Combustible.*

Combustió. *f.* El acte y efecte de cremar. *Combustion.*

Comèdia. *f.* Poèma dramàtic, obra de teàtro. *Comedia.*—De càpa y espàsa: aquèlla cuya acció passa entre nòbles y cavallers. *De capa y espada.*—De figurón: aquèlla cuyo objecte principal es reprènder algún vici extravagant de un personatge. *De figuron.* Heròica: cuya principal acció passa entre príncipes. *Heròica.*

Comediànt, *ta. m. f.* El qui per ofici representa comèdias. *Comediante, ta.*—El qui vá per aquí y per allà á representarlas. *Comediante, ta de la legua.*

Coméns. *m.* Principi. *Comenzamiento y ant. comienzo.*

Comensád, *da. p. p.* de comeusar. *Comenzado, da ò empezado, da.*

Comensamént. *m.* Principi. *Comenzamiento.*

Comensar. *v. a.* Donar principi á alguna còsa, ò *v. n.* tenirlo élla. *Comenzar ò empezar.*—Á trèuer ets àbres. *Despuntar.*—Comensar una còsa y no scabarla. *Dejarla en jerga.*—Comensar á estar borràtxo. *Apuntarse.*—Á parlar es nius. *Gorgearse.*—Comensar á pèrdre-se los fruyts. *Modorrarse.*

Comént. *m.* Declaració, explicació. *Comento.*

Comentád, *da. p. p.* de comentar. *Comentado, da.*

Comentador, *ra. m. f.* El qui coménta. *Comentador, ra.*

Comentar. *v. a.* Explicar obra litterària. *Comentar.*

Comentàri. *m.* Explicació.—Óbra escrita ab brevedat. *Comentario.*

Comerciàble. *adj.* Lo qui se pòt comerciar.—El hòmo trattàble, de bòn gèni, sociàble. *Comerciable.*

Comerciád, *da. p. p.* de comerciar. *Comerciado, da.*

Comerciál. *adj.* Pertañent á comèrs. *Comercial.*

Comerciànt. *adj.* El qui comercia. *Comerciante.*

Comerciar. *v. a.* Negociar, comprar y vèndrer. *Comerciar.*

Comèrs. *m.* Negòci, tràfic de mercaderías, já en gròs, já á la menuda.—Comunicació, correspondència.—El cuèrpo de comerciànts. *Comercio.*

Comès, *sa. p. p.* de comètrer. *Cometido, da.*

Còmesàre. Preposició. *Còm,* per exèmple. *Como,* por ejemplo.

Comestible. *adj.* Lo que se pòt menjar. *Comestible.*

Comestibles. *m. pl.* Aliments, víveres, y tot lo qui es hò para aliment del hòmo. *Comestibles.* *Còm* més fàn màncu en téuen. Lo que se diu del que enseñan, y no se aprofita. *El habar de ca-bra que se secó lloviendo.*

Còmesvallàmica. Imprecació. *Por vida de Sdnes.* **Còmesverlamissa.** Afirmació. *Como hay viñas.*—Imprecació. *Por vida de Sdnes.*

Comèta. *m.* Còs celèste qui se déxa vèurer en cèrt témps. *Cometa.*—Barbútl. El qui acostàntse al sòl reb sa llum per devànt. *Barbudo.*—El qui la reb per derrera. *Crinito.*—En coua. *Caudato.*

Comètrer. *v. n.* Incurrir en culpa, error, etc. *Cometer.*

Còmic, *ca. m. f.* Comediànt. *Cómico, ca.*

Còmicamént. *adv.* De un mòdo còmic. *Cómicamente.*

Comicios. *m. pl.* Juntas del pòble romá. *Comicios.*

Comís. *m.* Pèrdua dels gèneros de còntrahàndol *Comiso.*

Comissád, *da. p. p.* de comissar. *Comisado, da.*

Comissar. *v. a.* Confiscar los gèneros de còntrahàndol. *Comisar.*

Comissàri. *m.* El qui ab orde de àltre eczecuta algún negòci.—Superior general en alguns ràms. *Comisario.*—De guerra: el qui passa revista á la tròpa. *De guerra.*—General de la crusáda: El qui arrétgla lo pertañent á la bulla de la crusáda. *Comisario general de la cruzada.*—General de Jerusalèm. El qui se cuyda dels negòcis de la Tèrra-Sàuta. *General de Jerusalem.*—Ordenador: el qui supleix la ausència del iutendànt. *Ordenador.*—De entrádas: controlor de un hospitál. *De entradas.*

Comissaria. *f.* El ofici, y oficina del comissàri. *Comisaria.*

Comissió. *f.* Orde, facultat que un dona á àltre para fer alguna còsa.—Encàrreg que un fa á àltre.—El nombre de individuos de un cuèrpo encarregád de algún assunt. *Comision.*

Comissionád, *da. p. p.* de comissionar.—*adj.* El encarregád de algún negòci. *Comisionado, da.*

Comissionar. *v. a.* Donar comissió. *Comissionar.*

Comissionista. *m.* El qui té comissió. *Comisionista.*

Còmit. *m.* Cònte entre los románs. *Cómite.*—De galèra: oficial encarregád de fer trabayar á los condemnáds á galèras. *Cómite.*

Comitént. *m.* El qui dona comissió. *Comitente.*

Comitiva. *f.* Sèquito de personas qui ván ab algú. *Comitiva.*

Commemoració. *f.* Memòria, recòrt. *Commemoracion.*

Commensál. *adj.* El qui viu en càsa de àltri còm á dependènt de élla. *Commensal.*

Commensuràble. *adj.* Lo que se pòt midar. *Commensurable.*

Commensuració. *f.* Mida, proporció, justicia. *Commensuracion.*

Commensurad, da. *p. p.* de commensurar. *Commensurado*, da.

Commensurar. *v. a.* Midar ab justícia, y proporció. *Commensurar*.

Commensuratíu, va. *adj.* Lo qui servèix y es hò para midar. *Commensurativo*, va.

Commilitar. *m.* Compañero de armas. *Commiliton*.

Cominació. *f.* Amenassa de jutge á réyo para que diga la veritat ò se esmén. *Cominacion*.

Cominad, da. *p. p.* de cominar. *Cominado*, da.

Cominar. *v. a.* Amenassar para que se diga la veritat. *Cominar*.

Cominatòri, ria. *adj.* Lo qui conté cominació. *Cominatorio*, ria.

Commiseració. *f.* Compassió, piedat. *Commiseracion*.

Commistió. *f.* Mescla de còsas diversas. *Commistion* ò *commixtion*.

Commisto, ta. *adj.* Mesclad. *Commisto*, ta ò *commixto*, ta.

Commoció. *f.* Movimént, sublevació, perturbació. *Commocion*.

Commogúd, da. *p. p.* de commòurer. *Commovido*, da.

Communitòri. *m.* Avis, instrucció. *Communitorio*.

Commòurer. *v. a.* Mòurer, inquietar, perturbar. =Ecsitar, sublevar. *Commover*.

Commutable. *adj.* Lo que se pòt baratar ò canviar. *Commutable*.

Commutació. *f.* Barát, canvi. *Commutacion*.

Commutad, da. *p. p.* de commutar. *Commutado*, da.

Commutar. *v. a.* Baratar, canviar. *Commutar*.

Comodàble. *adj.* Lo que se pòt dexar á àltri. *Comodable*.

Comodament. *adv.* Ab comoditat. *Comodamente*.

Comodat. *m. cur.* Déxa gratuíta de una còsa, qui se hà de tornar ab sa matèxa espècie en cèrt témps. *Comodato*.

Comodatàri, ria. *m. f.* El qui menllèva alguna còsa ab títol de comodát. *Comodatario*, ria.

Comodidat. *f.* Conveniència, utilidat. =Lo necessari para viurer. *Comodidad*.

Comodo, da. *adj.* Acomodad, útil, convenient. *Cómodo*, da.

Compacto. *ta. adj.* Clòs, unid. *Compacto*, ta.

Compaginació. *f.* La acció y èfecte de compaginar. *Compaginacion*.

Compaginad, da. *p. p.* de compaginar. *Compaginado*, da.

Compaginador, ra. *m. f.* El qui compagina. *Compaginador*, ra.

Compaginar. *v. a.* Posar en orde. =En la imprènta, posar els nombres ò números en el llòc que los correspòu. *Compaginar*.

Companatge. *m.* Lo que se menja ab so pà. *Condumio*. =Para allòts: mèl, formatge, etc. *Cundido*.

Compañero, ra. *m. f.* El qui acompanya á àltre. =Criat. *Compañero*, ra.

Compañero, ra. *m. f.* El qui juga junt ab àltre. *Compañero*, ra.

Compañía. *f.* Junta de personas. =El qui acompanya á àltri. =Societat de mercaders. =Cèrt nombre de soldats. *Compañia*.

Compañio *m.* Compañero. *Compañero*. =Compañio qui t'hà ferid? Jòc de allòts. *Adivina quien te dió, que la mano te cortó?*

Compáñy. *m. V.* Compañero. *Compañero*, y *ant. compaño* y *compañon*.

Comparàble. *adj.* Lo que se pòt comparar. *Comparable*.

Comparació. *f.* El àcte de comparar una còsa ab àltra. *Comparacion*. =El àcte de comparèxer. *Comparacion* ò *comparencia*. =Tocar comparació: presentarse. *Comparecer*. =No tocar comparació: no comparèxer allà about se devia ò se havia promès. *Hacer furo*.

Comparad, da. *p. p.* de comparar. *Comparado*, da.

Comparansa. *f. V.* Comparació. *Comparanza*.

Comparar. *v. a.* Fer comparació de una còsa ab àltra, confrontarla, assemblarla. *Comparar*.

Comparatíu, va. *adj.* Lo qui pòt ser comparad. *Comparativo*, va.

Comparatíu. *m.* El nòm mèdi entre el positíu, y el superlatíu ò el qui significa més que. *Comparativo*.

Compáre. *m.* Amíg, camarada. =El qui acompanya al padrí en batisme. *Compadre*.

Comparegúd, da. *p. p.* de comparèxer. *Comparecido*, da.

Comparèxer. *v. n.* Aparèxer, presentarse. *Comparecer*.

Comparsa. *f.* Compasía de gènt en representació de teàtro ò ball. *Comparsa*.

Compárt. *m.* El qui es párt ab àltre en algún negòci. *Comparte*.

Compartíd, da. *p. p.* de compartir. *Compartido*, da.

Compartimént. *m.* Distribució, divisió, repartimént. *Compartimento* y *compartimiento*.

Compartir. *v. a.* Repartir, distribuir, dividir. *Compartir*.

Compás. *m.* Instrument de matemática, de àrts, y de menestrals. =Movimént de mà ò peu en

la música. = Figura en la sôlfa para sáber côm se há de fer el movimént de má ô pêu. = Orde, mesura, rétgla. *Compas*. = Major, menor, de proporció, etc. *Mayor, menor, de proporcion, etc.* = A compás: ab rétgla, mesura. *A compas*. = Dur es compás en la música. *Echar el compas*. = En so gastar. *Compasar el gasto*.
Compassád, da. p. p. de compassar. *Compasado, da.*
Compassád. adv. Ab orde, segóus rétglas. *Compasadamente.*
Compassar. v. a. Midar ab so compás. = Arretglar. = Notar en compássos en la sôlfa. = Obrar ab mesura. *Compasar.*
Compassillo. m. Compás menor. *Compasillo.*
Compassió. f. Piedát, llástima. *Compasion*. = Tenir compassió: llastimarse. *Tener compasion.*
Compassiu, va. adj. El qui té compassió. *Compasivo, va.*
Compatibilidát. f. Actitút que té una còsa para unirse á áltra. *Compatibilidad.*
Compatible. adj. Lo que pôt compatir ab áltre. *Compatible.*
Compatirse. v. a. Tenir compassió. *Compatirse.*
Compatricio, cia, y compatriôta. adj. De la maléxa pátria. *Compatricio, cia y compatriota.*
Compatró. m. Patró juntamént ab áltre, v. g. en donar bénéfici. *Compatron ô patrono.*
Compatronât. m. Dret de patronât comú á molta. *Compatronato.*
Compellid, da. p. p. de compellir. *Compellido da, ô compulso, sa.*
Compellir. v. a. Obligar, precisar, forsar. *Compeler, y ant. compelir.*
Compêndi. m. Escrí, narració abreviáda. *Compendio.*
Compendiád, da. p. p. de compendiar. *Compendiado, da.*
Compendiador. m. El qui compendia. *Compendiador,*
Compendiar. v. a. Reduir á compêndi. *Compendiar.*
Compendiós, sa. adj. Abreviáda. *Compendioso, sa.*
Compêndrer. v. a. Conténir, abrassar. = Entêndrer. *Comprehender.*
Compensâble. adj. Lo que se pôt compensar. *Compensable.*
Compensació. f. La acció y efecte de compensar. *Compensacion.*
Compensád, da. p. p. de compensar. *Compensado, da.*
Compensar. v. a. Refer, reserzir ô pagar el dâñy,

· agrávi ô perjúy. *Compensar.*
Compensarse. v. r. Rescabalarse per al matéix. *Compensarse.*
Competência. f. Contienda, disputa. *Competencia.*
Competént. m. En la primitiva cristiandát el catecúmeno já instruíd en la fe. *Competente.*
Competént. adj. Bastánt, adequád, suficiént. *Competente.*
Competidor, ra. m. f. Contrári, guerrier. *Competidor, ra.*
Competir. v. n. Disputar. = Voler un lo que vól un áltre. *Competir*. = Pertáñer, tocar. *Competir.*
Compilació. f. Recollecció de còsas escampádas. *Compilacion.*
Compilád, da. p. p. de compilar. *Compilado, da.*
Compilador, ra. m. f. El qui compila. *Compilador, ra.*
Compilar. v. a. Juntar en un'escrí vârias matérias. *Compilar.*
Compinx. m. Amíg, camaráda, compañéro. *Compínche.*
Compixád, da. p. p. de compixar ô compixarse. *Meado, da.*
Compixar. v. a. Soyar de pixát. *Mear.*
Compixarse. v. r. Soyarse de pixát. *Mearse*. = De riurer. *Descocerse de risa.*
Complacência. f. Gust, satisfacció, deléyte, conténto. *Complacencia.*
Complacéut. p. a. y adj. El ô lo qui compláu. *Complaciente.*
Compláurer. v. a. Acomodarse al gust, al humor de algú para agradarli. *Complacer.*
Compleció. f. Temperamént dels humors del còs. *Complecion ô complexión.*
Complecionád, da. adj. El qui es de un cêrt temperamént. *Complecionado, da.*
Complecionál. adj. Pertañént á la compleció. *Complecional.*
Complecso, sa. adj. Lo qui abrússa moltas còsas. *Complexo, xa.*
Complecso. m. Unió de duas ô més còsas. = Nòm de cêrts músculos des càp. *Complexo.*
Complément. m. Acabamént. *Complemento.*
Complét, ta. adj. Acabád, enter, perfét. *Completo, ta.*
Complétamént. adv. Perfétamént. *Completamente.*
Completar. v. a. Acabar, donar complément á alguna còsa. *Completar.*
Completas. f. pl. Part del ofici divino. *Completas.* = Questions, disputa. *Contiendas, debates.*
Completiá, va. adj. Lo qui servèix para donar complément. *Compleitivo, va.*
Completivamént. adv. Complétamént, absolutamént. *Completivamente.*

Complicació. *f.* Agregat de còsques de diversa naturalesa. *Complicacion.*
Complicad, *da. p. p.* de complicar. *Complicado, da.* = *Mezclado, da.*
Complicar. *v. a.* Mesclar, embròllar còsques de distinta naturalesa. *Complicar.*
Complice. *m. f.* El compaíner de un ab delictu ò crímen. *Complice.* = *cur.* *Complice* ò *correo.*
Complicidat. *f.* Participació del mateix crímen. *Complicidad.*
Compliment, *complid* y *complir.* *V.* *Compliment,* etc.
Compòndrer. *v. a.* Construir, corretgir, arretglar, escriurer, inventar, reparar, etc. etc. *Componer.* = *Es fòc.* *Tizonear.* = *Sas garbéras:* ferlas. *Hacinar* ò *medar.* = *Es niu las áves.* *Anidar* ò *nidificar.* = *Sa tenlada:* posar y *sas teulas* que saltan. *Retejar.* = *Una brega anant á beurer.* *Ahogar la pendencia en vino, aguardiente, etc.* = *Es blens de ciri apagad* paraque se encenga més prest ò millor. *Apabilar.*
Compòndrerse. *v. r.* *Componerse.* = *Á las bõnas.* *Venirse d las buenas.* = *Vestirse, etc.* *Lucirse.* = *En compras y vendas.* *Componerse* ò *igualar.*
Componedor, *ra. m. f.* El qui compón. *Componedor, ra.*
Componenda. *f.* Cantidat que se pága en la Data-ria de Roma per bullas, dispensas, etc. *Componenda.*
Componible. *adj.* Lo que se pòt compòndrer. *Componible.*
Comportable. *adj.* Lo que se pòt sufrir, tollerar. *Comportable.*
Comportar. *v. a.* Sufrir, tollerar. *Comportar.*
Comportivol. *adj.* Sufridor, tolerable. *Comportable.*
Composició. *f.* La acció de compòndrer una còsa y la òbra que resulta. = *Ajúst, capitulació, arretglament.* = *Modestia.* = *El plá* que dona el mès-
tre als dexebles. = *Mescla* de cèrtas drògas. = *Reparació, adób, etc.* *Composicion.* = *En compras* ò *vendas.* *Composicion* ò *igualar.* = *De tenlada:* posant las teulas que saltan. *Retejo.* = *De tapar* de tenlada. *Trastejo.*
Compositqr. *m.* El qui compón sòlfa. = *El qui compón* sas lletres para estampar. *Compositor, ò cajista* parlant del impressor.
Compòst. *m.* Agregat de várias còsques. *Compuesto.*
Compòst, *ta. p. p.* de compòndrer, ò *adj.* *Compuesto, ta.*
Compostura. *f.* Ajúst, adób, repáro. = *Modestia.* = *Adorno, etc.* *Compostura.*
Compra. *f.* La acció de comprar. *Compra* ò *comprada.* = *De óus, brossats, galinas* para vendrer. *Recova.*

Comprad, *da. p. p.* de comprar. *Comprado, da.*
Comprador, *ra. m. f.* El qui compra. *Comprador, ra.* = *El criat* qui compra las provisions de una cása. *Comprador.* = *De óus, brossats, galinas, etc.* per vendrer. *Recovero, ra.* = *De cása* per vendrer. *Perdiguero, ra.*
Comprar. *v. a.* Donar el preu de una còsa para ferlase séua. *Comprar.* = *En gròe.* *En grueso, por mayor* ò *en gros.* = *Á la menuda.* *Por menor.* = *De contants.* *A dinero contante.* = *Á espéra.* *Al fiado.* = *Á bulto.* *A bulto.* = *Á uy.* *A ojo.* = *Comprar un sa cassa* paraque se pensen que la há agafada. *Cazar con perdigones de plata.* = *Pòrcs á pes.* *En vivo.*
Comprènder. *v. a.* Conténir, enclòurer, entèndrer; pènétrar. *Comprender.*
Comprenént. *p. a.* de comprènder. = *adj.* El qui comprèn, qui conté, qui pènétra. *Compren-diente.*
Comprensibilitat. *f.* Calidat de lo qui es compren-sible. *Comprensibilidad.*
Comprensible. *adj.* Lo que se pòt comprènder, entèndrer. *Comprensible.*
Comprensió. *f.* Conexement, intelligència. = *El áe-*te de contenir, de enclòurer. *Comprehension.*
Comprensiu, *va. adj.* Lo qui pòt comprènder, concèber. *Comprensivo, va.*
Comprensor, *ra. m. f.* El qui compren. = *El qui gòsa* de la presència de Déu en el eèl. *Comprensor.*
Compres, *sa. p. p.* de comprènder. *Compren-dido, da.*
Compresibilitat. *f.* Calidat del còs qui pòt ser comprimid. *Compresibilidad.*
Compresible. *adj.* Lo qui pòt ser comprimid. *Compresible.*
Compresió. *f.* El ácte de comprimir. *Compresion.*
Compresiu, *va. adj.* Lo qui serveix para comprimir. *Compresivo, va.*
Compriment. *p. a.* de comprimir. = *adj.* El qui comprimeix. *Comprimente.*
Comprimid, *da. p. p.* de comprimir. *Comprimi-do, da.*
Comprimir. *v. a.* Apretar, estrèfier, apressurar ab violència. = *Conténir, reprimir, retenir.* *Comprimir.*
Compromès, *sa. p. p.* de compromèter. *Comprometido, da.*
Compromèter. *v. a.* Fer á un responsáble de una còsa. *Comprometer.*
Compromèterse. *v. r.* Ferse responsáble de alguna còsa. *Comprometerse.*
Compromís. *m.* Un dels tres mòdos de fer elecció canòuica. *Compromiso.*

Compromís y compromissari. *m.* La persona en qui áltres pòsan la facultat de decidir, elegir ò judicar la còsa. *Compromissario.*

Comprovació. *f.* La acció de comprovar. *Comprobacion.*

Comprovád, da. *p. p.* de comprovar. *Comprobado, da.*

Comprovant. *p. a.* de comprovar: el qui compròva. *Comprobante.*

Comprovar. *v. a.* Confirmar, verificar una còsa, cotejarla ab áltra. *Comprobar.*

Comprovincial. *m.* Se diu de un bisbe respecte de un áltre qui es sufragàneo del metèix metropolità. *Comprovincial.*

Compulsa. *f. cur.* Còpia, estrát de áuto cotejád ab el original per orde de jutge. *Compulsa.*

Compulsád, da. *p. p.* de compulsar. *Compulsado, da.*

Compulsar. *v. a. cur.* Treurer compulsa. *Compulsar.*

Compulsió. *f.* Àcte en virtut del qual se fòrsa á un en còs y en béns. *Compulsion.*

Compulsíu, va. *adj. V.* Compellir. *Compulsivo, va.*

Compulsóri, ria. *adj. cur.* Provisió de jutge para compulsar. *Compulsorio, ria.*

Compunció. *f.* Dolor de haver fét alguna còsa. *Compuncion.*

Compungit, da. *p. p.* de compungirse. *Compungido, da.*

Compungirse. *v. r.* Tenir compunció. *Compungirse.*

Compurgació. *f.* La acaló de justificar-se un acusád devánt el jutge eglestiàstic segòns las formas establidas per los cánons. *Compurgacion.*

Compurgador. *m.* El qui 'es admès ò està subjècte á la purgació canònica. *Compurgador.*

Compurgar. *v. a.* Justificar-se ab jurament devánt los jutges de ser innocent segòns las formas pràdas per los cánons. *Compurgar.*

Computació. *f.* Càlculo, conte dels témps. *Computacion.*

Computád, da. *p. p.* de computar. *Computado, da.*

Computar. *v. a.* Calcular el témps. *Computar.*

Computista. *m.* El qui calcula el témps. = El qui trabáya en còmputo. *Computista.*

Còmputo. *m.* Càlculo, conte. = Càlculo del témps qui serýeix para arretglar el calendári eglestiàstic. *Còmputo.*

Comú, na. *adj.* Lo qui pertány á tots ò á molts. = Universal, general, vulgar, ordinári. = Qui se tròba fàcilment y ab abundància. *Comun.* = Comú á dos; nòm sustantíu mascullí y femení de una sola terminació. *Comun de dos.* = Comú á tres: nòm adjectíu qui báix de una sola ter-

minació convé á tres gèneros masculí, femení y neutre. *Comun de tres.*

Comú. *m.* El còs ò agregát dels habitants de una població. = Ofici general para los sànts qui no en ténen de pròpi. *Comun.* = Junta. *Cabildo.* = Agregát de molts, v. g. el comú de capelláns. *Comunidad.*

Comuna. *f.* Terréno pertesent á tots los habitants de una ò molts poblacions. *Baldío, comunal.*

Comunero, ra. *m. f.* Facció en témps del emperador Càrlos V. = En el dia el qui vòl ser igual en béns, honors, etc. *Comunero, ra.*

Comunicabilitat. *f.* Disposició á comunicar. *Comunicabilidad.*

Comunicable. *adj.* Lo que se pòt comunicar. *Comunicable.*

Comunicació. *f.* La acció de comunicar y el efecte de aquèsta acció. = Correspondència, familiaridat. *Comunicacion.*

Comunicád, da. *p. p.* de comunicar. *Comunicado, da.*

Comunicar. *v. u.* Participar, fer á saber. = Conversar. = Consultar. *Comunicar.*

Comunicarse. *v. r.* Tenir relació, qmèrs, familiaridat una ab áltres. *Comunicarse.*

Comunicatíu, va. *adj.* Lo qui se comunica fàcilment. *Comunicativo, va.*

Comunidat. *f.* El cuèrpo dels habitants de una població. = Societat de molts personas qui viuen juntas. *Comunidad.*

Comunió. *f.* Comunicació. = Tracto familiar. = El àcte de rebre á Cristo sacramentád. = El santíssim sacrament de lo Altar. *Comunion.* = Comunió dels sànts: unió de molts personas en una matèxa fe catòlica. *Comunion de los santos.*

Comuníssim, ma. *sup.* *Comunissimo, ma.*

Comunissimament. *adv. sup.* *Comunissimamente.*

Comunément. *adv.* Ordinàriament. *Comunemente.*

Conàto. *m.* Empéio, esfòrs. *Conato.*

Conca. *f.* Racina grán y álta de metall. *Paila.*

Concatenád, da. *p. p.* de concatenar. *Concatenado, da y ant. concadenado, da.*

Concatenar. *v. a.* Unir unas espècies ab áltres. *Concatenar y concadenar.*

Concanónge. Canónge al metèix témps que áltre. *Concanónico.*

Concatíu, va. *m. f.* Catíu al metèix témps que áltre. *Concatíu, va y ant. concaptíu, va.*

Concausa. *f.* Lo qui juntament ab áltre es causa. *Concausa.*

Concavitat. *f.* La concavetat de un còs. *Concavidad.*

Concavo, va. *adj.* Axó se diu de una superfície ò de una circumferència curva miráda del costat qui pòt contenir alguna còsa. *Concavo, va.*

Concèber. *v. n.* Posar-se en cinta una família. = *v. a.* Entèndrer bé una còsa, comprènder-la. *Concebir.*

Concebid, *da. p. p.* de concèber. *Concebido, da.*

Concedent. *p. a.* de concedir. *Concedente.*

Concedid, *da. p. p.* de concedir. *Concedido, da.*

Concedir. *v. a.* Otorgar, donar, fer gràcia. = *Comvenir, consentir, permètrer.* *Conceder.* = *v. n.*

Haver conegud á un qui já es mòrt. *Alcanzar.*

Concèrto. *m.* Cànt harmoniós de divèrsas veus. *Concerto.*

Concentració. *f.* La acció de concentrarse. *Concentraciòn.*

Concentrad, *da. p. p.* de concentrarse. *Concentrado, da.*

Concentrarse. *v. r.* Ficar-se en lo entenimènt parlant de una opinió; en el còr una passió; en el còs un humor. *Reconcentrarse y ant. concentrarse.*

Concèntric, *ca. adj.* Lo que té el matèix cèntró que un àltre. *Concéntrico, ca.*

Concepció. *f.* El acte de concèbrer la família. = La de la verge Maria y la seua fèsta. = Nòm pròpi de dòna. *Concepcion.*

Concèpte. *m.* Idèya, judici que se forma. = Pensament. = Ditxo, sentència aguda. = Reputació. = Sentit de autor, de lléy, etc. *Concepto.* = Pèrder es concèpte: la reputació. *Perder el concepto.*

Conceptible. *adj.* Lo qui se pòt concèbrer. *Conceptible.*

Conceptuad, *da. p. p.* de conceptuar. *Conceptuado, da.*

Conceptuar. *v. a.* Judicar, pensar. *Conceptuar.*

Conceptuós, *sa. adj.* Plens de concèptes, de idèyas. *Conceptuoso, sa.*

Conceptuosament. *adv.* Ingeniosament. *Conceptuosamente.*

Concernència. *f.* Relació, respècte. *Concernencia.*

Concernent. *adj.* Lo que din relació, respècte á... *Concerniente.*

Concernir. *v. n.* Dir relació á... *Concernir.*

Concèrt. *m.* Bòna disposició, orde. = Convèni. = Harmonia de veus ó de instrumènts. *Concierto.* = Abundància de béns. *Caudal.* = Pòc concèrt: falta de béns, etc. *Poco churamo.*

Concertad, *da. p. p.* de concertar. *Concertado, da.*

Concertar. *v. a.* Compòndrer, arretglar. = Tractar del prèn de una còsa. = Pactar. *Concertar.*

Concertarse. *v. r.* Ajustarse. *Concertarse.*

Concessió. *f.* La acció de concedir. = Do, privilegi. *Concesion.*

Concessionari. *m. cur.* El qui há alcometud una concessió. *Concesionario.*

Concèy. *m.* Junta. = La càsa ahònt se té. *Consejo.*

Conceyer. *m.* Individuo del concèy. *Consejero.*

Conciència. *f.* Conexemènt del bé que devèm fer, y del mal que devèm evitar. = Escrúpul. *Conciencia.* = Àmple de conciència: pòc escrúpuls. *Ancho de conciencia.* = En conciència: ab conciència. *En conciencia.* = No tenir conciència: no tenir prohibat. *No tener conciencia.*

Concili. *m.* Junta de bisbes catòlics. = Reunió para tractar de qualsevòl negòci. *Concilio.* = General: la junta de tots es bisbes de la cristianidat. *General ò ecuménico.* = Provinciál: dels bisbes de un rèyne. *Provincial.*

Conciliàble. *adj.* Qui se pòt conciliar. *Conciable.*

Conciliabulo. *m.* Concili no convocad per llegitima autoridat. = Junta de gènt para còsa mala. *Conciliabulo.*

Conciliació. *f.* Composició dels qui estàn barayáds. *Conciliacion.*

Conciliad, *da. p. p.* de conciliar. *Conciliado, da.*

Conciliador, *ra. m. f.* El qui concilia. *Conciliador, ra.*

Conciliar. *v. a.* Compòndrer los desavenguds. = Gestar lo amor, la voluntat, el favor de algú. = Llevar la apariència de contrarietat ó contradicció. *Conciliar.*

Conciliar. *adj.* Pertanyent á concili. *Conciliar.*

Conciliatfu, *va. adj.* Lo qui concilia. *Conciliativo, va.*

Concinidat. *f.* La harmonia que resulta del atreglament y elecció de paràulas. *Concinidad.*

Concirs, *sa. adj.* El qui està pensatfu. *Cogitabundo, da.*

Concis, *sa. adj.* Dit ó escrit ab pòcas paràulas. *Conciso, sa.*

Concisament. *adv.* Ab pòcas paràulas. *Concisamente.*

Concisó. *f.* Acte de dir las còsas ab las paràulas precisas. *Concision.*

Concitació. *f.* Inquietut, perturbació. = Instigació, provocació. *Concitacion.*

Concitad, *da. p. p.* de concitar. *Concitado, da.*

Concitador, *ra. m. f.* El qui concita. *Concitador, ra.*

Concitar. *v. a.* Escitar, incitar, mòurer á un còntre un àltre. *Concitar.*

Conciudadá, *na. adj.* De la matèxa ciutat. *Conciudadano, na.*

Conclàve. *m.* El lide ahònt se juntan los cardenals para fer Pàps. *Conclave.*

Conclavista. *m.* El eniad de cardenal dins es conclàve. *Conclavista.*

Conclós, *sa. p. p.* de conclòurer. *Concluido, da.*

Conclòurer. *v. a.* Acabar. *Concluir.*

Conclusió, *da. p. p.* de concluir. *Concluido, da.*
 Concluir. *v. a.* Acabar, donar fi. *Concluir.*
 Concluirse. *v. r.* Acabarse. *Concluirse.*
 Conclusió. *f.* Acabament, fi. = Proposició que se infereix de áltres. *Conclusion.* = Conclusións: proposicións que sa defensen en las escòlas ò publicament. = El codèrn ahont están escritas ò impresas. *Conclusiones.*
 Conclusiu, *va. adj.* El qui acába, concléu, dona fi. *Conclusivo, va.*
 Concluyent. *p. a.* de concluir. El qui concléu, convéns. *Concluyente.*
 Concluyentment. *adv.* De un módo convincent. *Concluyentemente.*
 Conco. *m.* El jerinà del páre ò máre de un. *Tio.*
 Concomitância. *f.* Concurrência de una còsa ab áltra. *Concomitancia.*
 Concomitant. *adj.* Lo qui acompaña ò òbra ab áltre. *Concomitante.*
 Concordable. *adj.* Lo conciliàble. *Concordable.*
 Concordád, *da. p. p.* de concordar. *Concordado, da.*
 Concordància. *f.* Conformidat, relació. = Relació particular de las paráulas segóns las rétgles de gramátiga. *Concordancia.* = Concordàncias. *f. pl.* Táula de las paráulas de la Bíblia. *Concordancias.*
 Concordant. *p. a.* de concordar: el qui concòrda. = *adj.* El individuo de alguna concòrdia. *Concordante.*
 Concordar. *v. a.* Convenir una còsa ab áltra. = Ser del matéix parer, etc. *Concordar.*
 Concordarse. *v. r.* Estar conformes. *Concordarse.*
 Concordat. *m.* Convèni entre el Pápa y un soberáno. *Concordato.*
 Concòrda. *adj.* Conformè. *Concorde.*
 Concordement. *adv.* De comú acúerdo. *Concordemente.*
 Concòrdia. *f.* Unió, ajúst de còr, de voluntat, páu, etc. = Tractat, contracte, etc. *Concordia.* = De concòrdia: unáimement. *De concordia.*
 Concorpóreo, rea. *adj.* El qui combregant se fá un matéix còs ab Cristo. *Concorpóreo, rea.*
 Concórrer. *v. a.* Juntarse, assistir, contribuir. *Concurrir y ant. concurrer.*
 Concorregúd, *da. p. p.* de concórrer. *Concurrido, da y ant. concurrido, da.*
 Concrét. *m.* El nòm adjectiu. *Concreto.*
 Concrét, *ta. adj.* El subjècte uníd ab las qualidats ò forina. *Concreto, ta.*
 Coucretád, *da. p. p.* de concretar. *Concretado, da.*
 Concrétar. *v. a.* Combinar unas espècies ab áltres. *Concretar.*
 Concubina. *f.* Dóna qui la fá ab un hòmo còm si

fos la sèna espòsa. *Concubina.*
 Concubinári. *m.* El hòmo qui viu y habita ab concubina. *Concubinario.*
 Concubinát. *m.* Trácto ab concubina. *Concubinato.*
 Concúbito. *m.* Unió carnál, còito. *Concúbito.*
 Concusiád, *da. m. f.* Se diu de dos germáns casáds ab duas germánas, y al contrári de duas germánas casádas ab dos germáns. *Concuñado, da.*
 Concupiscència. *f.* Inclinaoió á los deléytes carnáls y ilícits. = Apetit desordenád de béns. *Concupiscencia.*
 Concupiscible. *adj.* Lo qui du á desitjar un bé, un objècte. *Concupiscible.*
 Concurrência. *f.* renniò de personas ò vários successos. = De duas fèstaren un dia. *Concurrencia.*
 Concurrént. *p. a.* de concórrer. El qui concorre. *Concurrente.*
 Concúrs. *m.* Abundància de gént. = Assistència. = Encuéntrò ò encontráda de una còsa ab áltra. = Oposicións litteráries. *Concurso.*
 Concursád, *da. p. p.* de concursar. *Concursado, da.*
 Concursar. *v. a. cur.* Manar el tribunál que los béns del qui deu servescan para los acreadora. *Concursar.*
 Concussió. *f.* Movimént violént. *Concusion.*
 Condecoraciò. *f.* Señál ò insignia de honor, de dignidat. *Condecoracion.*
 Condecorád, *da. p. p.* de condecorar. *Condecorado, da.*
 Condecorar. *v. a.* Conferir ò donar una dignidat á algú. *Condecorar.*
 Condéna. *f.* Testimòni que dona el escrivá al réo de la sentència que se li há fèt. *Condena.*
 Condennàble. *adj.* Digne de ser condemnád. *Condennable.*
 Condennaciò. *f.* La acció de condemnar. = Péna etèrna. *Condenacion.*
 Condennád, *da. p. p.* de condemnar. *Condenado, da.*
 Condennador, *ra. m. f.* El qui condénna. *Condenador, ra.*
 Condenar. *v. a.* Donar sentència contrária. = Re-provar, desaprovar. *Condenar.* = Una finéstra, una pórtia, etc. *Condenar una puerta, ventana, etc.* = En còstas: á pagar es gástos. *En costas.*
 Condenarse. *v. r.* Culparse á sí matéix. = Incórrer la péna etèrna, anar á infèrn. = Á retiro, á destèrro voluntári. *Condenarse.*
 Condennatòri, *ria, adj.* Lo qui oondénna. *Condenatorio, ria.*
 Condensabilitat. *f.* *Condensabilidad.*
 Condensàble. *adj.* El líquidu qui se pòt fer espèa. *Condensable,*

Condensad, da. *p. p.* de condensar. *Condensado, da.*

Condensant, *p. a.* da condensar. El qui condensa. *Condensante.*

Condensar, *v. a.* Espessar, fer espès un líquido. *Condensar.*

Condensatiu, *va. adj.* Lo qui té virtut para fer espessa una còsa. *Condensativo, va.*

Condescendència, *f.* El acte y efecte de condescendir. *Condescendencia.*

Condescendent, *adj.* El qui condescendéix. *Condescendiente.*

Condescendir, *v. a.* Acomodarse á la voluntat de altri. *Condescender.*

Condestable, *m.* Dignitat militar. = Sargent major de una brigada marina. *Condestable.*

Condestablia, *f.* La dignitat de condestable. = Tribunal dels mariscals de Fransa. *Condestablia.*

Condexible, *bla. m. f.* El qui estudia ó há estudiad ab altre. *Condiscipulo, la.*

Condicció, *f.* Naturalesa, qualitat, estat de personas y còsas. = Gèni, caràcter natural, complexió. = Reserva, cláusula. = Circunstància de lo que se fa ó promèt. = *Condicion*. = *Callada*: sobrentesa. *Callada* ó *tdcita*. = *Casual*: independent de la voluntat dels hòmos. *Casual*. = *Imposible* de dret: *cur. contrària* als hòns costums, al dret natural. *Imposible de derecho*. = De fèt. *Imposible de hecho*. = *Mesclada*: la qui dependéix en part de la voluntat dels hòmos y en part de la casualitat. *Mesclada*. = *Necessària* ó *sine qua non*: aquèlla sense la qual no se pòt fer una còsa. *Necesaria.*

Condicionad, da. *p. p.* de condicionar. *Condicionado, da.*

Condicional, *adj.* Lo qui té condició. *Condicional.*

Condicionalment, *adv.* Ab condició. *Condicionalmente.*

Condicionar, *v. a.* Donar á una còsa las condicions que se requirexen. *Acondicionar.*

Condicionar, *v. n.* Convenir, quadrar. *Condicionar.*

Condicioneta, *f.* Condició áspra de gèni. *Condicioncilla, ita.*

Condignament, *adv.* De un módo condigne. *Condignamente.*

Condigne, *na. adj.* Igual al mèrit ó demèrit. *Condigno, na.*

Condignitat, *f.* La proporció del mèrit ab el premi. *Condignidad.*

Condiment, *m.* Lo que servèix para donar sabor y gust á lo que se agufa. *Condimento.*

Condimentad, da. *p. p.* de condimentar. *Condimentado, da.*

Condimentar, *v. a.* Posar als aguiats lo que los fa saborosos. *Condimentar.*

Coudir, *v. n.* Escamparse, propagarse. *Cundir.*

Condolir-se, *v. r.* Compatir-se de lo que altre patèix. *Condolers-se* ó *condolersce*.

Condonació, *f.* Perdo. *Condonacion.*

Condonad, da. *p. p.* de condonar. *Condonado, da.*

Condonar, *v. a.* Perdouar. *Condonar.*

Condormid, da. *p. p.* de condormir-se. *Adormecido, da.*

Condormir-se, *v. n.* Comensar á dormir-se. *Adormersce.*

Condrèt, *ta. adj.* Sense defecte ó falta. *Integro, gra.*

Conducció, *f.* La acció de conduir. *Conduccion.*

Conducència, *f.* Conveniència. *Conducencia.*

Conducènt, *p. a.* de conduir. El qui conduèix. = *adj.* Convenient. *Conducente.*

Conducta, *f.* Govern, porte. = Convèni ó pacte ab barber ó mètge. *Conducta.*

Conducte, *m.* Canal ó ciquia para donar pás á aygo. = Mèdi, canl, òrga del còs. *Conducto.*

Conductor, *m.* El qui conduèix. *Conductor.*

Conduir, *v. a.* Dirigir, encaminar, guiar. = Ajustar per preu ó salari. *Conducir.*

Conduir-se, *v. r.* Portarse. *Conducirse.*

Conegud, da. *p. p.* de conèxer. *Conocido, da.* = Més conegud que el mal diner. *Mas conocido que la ruda.* = Persona que se conèix. *Conocido, da.*

Coneguda, *f.* Conexement. *Conocimiento.*

Conegndament, *adv.* Clarament, evidentment. *Conocidamente.*

Conegudíssim, *ma. sup.* *Conocidísimo, ma.*

Conegudíssimament, *adv. sup.* *Conocidísimamente.*

Conexement, *m.* Idèya, comprensió. *Conocimiento.*

Conexènsa, *f.* Conexement. *Conocimiento y ant. concencia.*

Conèxer, *v. a.* Tenir en lo enteniment idèya de una còsa ó de una persona. = Entèndrer, comprendre, discernir, distingir, etc. *Conocer.* = Conèxer á un desde petit. *Conocer d uno desde la cuna.* = Conèxer la flaca á un. *Conocerle el flaco* ó *el flebe.* = Conèxer de una causa ó plèt: *cur. tenir autoridat de judicarla.* *Conocer de una causa* ó *pleito.* = Darse á conèxer. *Darse d conocer.*

Conèxer-se, *v. r.* *Conocerse.*

Confabulació, *f.* Conversació. *Confabulacion.*

Confabular, *v. a.* Tractar, conversar. *Confabular.*

Confecció, *f.* Composició de vários simples. *Confeccion.*

Confeccionad, da. *p. p.* de confeccionar. *Confeccionado, da.*

Confeccionar. *v. a.* Fer confeccions. *Confeccionar.*

Confederació. *f.* Aliança, unió, lliga. *Confederacion.*

Confederad, da. *p. p.* de confederarse. *Confederado, da.*

Confederar. *v. a.* Fer aliança. *Confederar.*

Confederarse. *v. r.* Aliarse, unir-se. *Confederarse.*

Confegid, da. *p. p.* de confegir. *Deletreado, da.*

Confegir. *v. a.* Pronunciar cada lletra de per sí para unir las síllabas. *Deletrear.*

Conferència. *f.* La acció de conferir ó de tractar algún asunto. *Conferencia.*—*Conferèncias. f. pl.* Acte litterari. *Conferencias.*—*Questions. Con-tiendas.*

Conferenciar. *v. a.* Tractar. *Conferenciar.*

Conferir. *v. a.* Donar. *Conferir.*

Confés. *m.* Confessor. *Confesor.*

Confés, sa. *adj.* El réo qui confessa el delict. *Confeso, sa.*

Confessad, da. *p. p.* de confessar. *Confesado, da.*

Confessar. *v. a.* Declarar.—Oir el confessor los pé-cats del penitènt ó dirlos aquèst al confessor. *Confesar.*

Confessarse. *v. a.* Dir el penitènt los pécats al confessor. *Confesarse.*

Confessió. *f.* Declaració.—El acte de dir 'los pé-cats al confessor.—Respòsta de un acusad. *Confesion.*

Confessionari. *m.* Llòc destinad para confessar. *Confesonario ó confesionario.*

Confessionista. *m.* Luterà de la confessió de Aus-búrg. *Confesionista.*

Confessor. *m.* El sacerdot qui óu una confessió. —Sant qui no es apòstol ni màrtir. *Confesor.*

—Pontific: el sant qui fone bisbe. *Pontifice.*

—No pontific: el sant qui no fone bisbe. *No pontifice.*—Primer màrtir que confessor: axó

se diu de aquells qui se obstinan en no vo-ler confessar una còsa. *Antes màrtir que con-fesor.*—Confessor de mànegas àmples: el qui

es fàcil en absòlver. *Confesor de mànga ancha.*

Confí. *m.* Ràya qui dividèix las provincias, réy-nes, etc. *Confín.*

Confíad, da. *p. p.* de confiar.—*adj.* Presuntuós, atrevíd, el qui confia. *Confiado, da.*

Confíadamént. *adv.* Ab confiança. *Confíadamente.*

Confíadíssim, ma, *sup.* *Confíadísimo, ma.*

Confíadíssimamént. *adv.* Ab molta confiança. *Confíadíssimamente.*

Confíansa. *f.* Esperansa.—Seguretât.—Comunica-ció donada ó rebuda de un secrèt.—Presunció, atrevimént. *Confianza.*—En confiança: bái de secrèt. *En confianza.*

Confiar. *v. a.* Fiar alguna còsa á àltri.—*v. n.* Fiar-se de algú. *Confiar.*

Confidència. *f.* Confiansa. *Confidencia.*

Confidenciál. *adj.* Dit ó fèt en confiança. *Confidencial.*

Confidenciálment. *adv.* En confidència. *Confiden-cialmente.*

Confidént. *m.* Aquell á qui se confia alguna còsa. —*adj.* Fàcil, segur. *Confidente.*

Confidéntment. *adv.* En confidència. *Confidente-mente.*

Confidentíssim, ma. *sup.* *Confidentísimo, ma.*

Configuració. *f.* Disposició de las pàrts qui com-pònen un còs, y li donan forma y figura. *Con-figuracion.*

Configurad, da. *p. p.* de configurar. *Configura-do, da.*

Configurar. *v. a.* Donar forma, figura ó semblàn-sa á una còsa. *Configurar.*

Cónfinad, da. *p. p.* de confinar. *Confinado, da.* —*Deportado, da.*

Confinaut. *adj.* Lo qui està immediat á àltra cò-sa. *Confinante.*

Confinar. *v. n.* Estar immediat á àltra còsa, *v. g.* un càmp á àltre, estar veynads.—*v. a.* Des-terrar. *Confinar.*—A una isla. *Deportar.*

Confingid, da. *p. p.* de confingir. *Confincido, da.*

Confingir. *v. a.* Mesclar moltes còsas dius un fídi-do para fer una pàsta més ó ménos dura. *Con-fingir.*

Confirmació. *f.* Revalidació, ratificació de una cò-sa.—Nòva pròva.—Un dels sèt sacraments de la Iglesia. *Confirmacion.*

Confirmad, da. *p. p.* de confirmar. *Confirmado, da.*

Confirmadamént. *adv.* Ab tota seguretât. *Confir-madamente.*

Confirmador. *m.* El qui confirma. *Confirmador.*

Confirmant. *p. a.* El qui confirma. *Confirmante.*

Confirmar. *v. a.* Revalidar, aprovar, ratificar.

—Donar nòvas pròvas.—Administrar el sagra-mént de la confirmació. *Confirmar.*

Confirmarse. *v. r.* Ratificarse. *Confirmarse.*

Confirmatòri, ria. *adj.* Lo qui confirma lo de àntes. *Confirmatorio, ria.*

Confiscàble. *adj.* Lo que se pòt confiscar. *Confis-cable.*

Confiscació. *f.* La acció de confiscar. *Confisca-cion.*

Confiscad, da. *p. p.* de confiscar. *Confiscado, da.*

Confiscar. *v. a.* Prender los béns de algú, y aplicarlos al fisc. *Confiscar.*

Confit. *m.* Pàsta de sucra de várias figuras. *Con-fite.*—Espècie de hòlletas que ténen algunas vâ-nevas semblants á confits petits. *Confitillo, ito.*

Confitad, da. *p. p.* de confitar. *Confitado, da.*
 Confitar. *v. a.* Còurer d'ins sucra. = Fer confitura.
Confitar.
 Confitarse. *v. n.* El menjar: lo aguiad. *Sazonarse.*
 Confiteor Deo. *m.* Oració ántes de la confessió ó
 sa pecadora. *Confiteor.*
 Confitier, ra. *m. f.* El qui fà ó ven confits. *Con-*
fitero, tera.
 Confitéra. *f.* Barrál, pòt para tenir confits. *Con-*
fitera.
 Confitería. *f.* Botiga de confiter ó el art de fer
 confits. *Confiteria.*
 Confitèt. *m.* Confit menud. *Confitillo, ito.*
 Confitòt. *m.* Confit molt gròs. *Confiton.*
 Confitura. *f.* Còsa confitada. *Confitura.* = De cabèy
 d'àngel. *Cabellos de angel.* = De codóuy. *Carne*
de membrillo. = De pera. *Peralada.* = De pesta-
 naga. *Zanahorate.* = De réym. *Uvate.*
 Conflict. *m.* Aflicció, péna, combát exterior y in-
 terior. *Conflictio.*
 Confluència. *f.* El llòc ahónt se juntan dos rius.
Confluencia.
 Confluent. *adj.* Axò se diu segòns los mètges de
 sa pigòta quánd es molta. *Confluente.*
 Confóndrer. *v. a.* Mesclar còsas divèrsas ab desor-
 de. = Desconcertar. = Reduir á no poder respòn-
 drer. = Prènder una còsa per àltra. = Perturbar,
 etc. *Confundir.*
 Confóndrerse. *v. r.* Empegairse, perturbarse. = Hu-
 millarse ab el conexemént de sí matéix. *Confun-*
dirse.
 Conformació. *f.* El acte de conformar y confor-
 marse. *Conformacion.*
 Conformád, da. *p. p.* de conformar y conformar-
 se. *Conformado, da.*
 Conformar. *v. a.* Concordar una còsa ab àltra.
 = Un ab àltre en opinió, parer, etc. *Confor-*
mar.
 Conformarse. *v. r.* Subjectarse, resignarse á los
 trabáys, etc. *Conformarse.*
 Conforme. *adj.* Igual, proporcionád, semblánt.
Conforme.
 Conforme. *adv.* Segòns. *Conforme.*
 Conformidát. *f.* Semblánsa. = Correspondència,
 unió: tollerància de los trabáys, etc. *Confor-*
midad.
 Conformista. *m.* El qui seguèix la religió domi-
 nánt del llòc ahónt se tròba. *Conformista.*
 Confortació. *f.* El acte de confortar. *Conforta-*
cion.
 Confortád, da. *p. p.* de confortar. *Confortado, da.*
 Confortador, ra. *m. f.* El qui confortá. *Confor-*
tador, ra.
 Confortànt. *p. a.* El qui confortá. *Confortante.*

Confortar. *v. a.* Animar, aconsolar. *Confortar.*
 Confortatíu, va. *adj.* Lo qui té virtut de con-
 fortar ó confortá. *Confortativo, va.*
 Confracció. *f.* El acte y efecte de rómprer. *Con-*
fraccion.
 Confràre. *m.* El individuó de alguna confraría.
Cofadre.
 Confrasesa. *f.* La qui es de alguna confraría. *Co-*
fadra.
 Confraría. *f.* Congregació, gremendát, grèmi. *Co-*
fradria.
 Confraternidát. *f.* Gremendát. *Hermandad, con-*
fraternidad.
 Confronta. *f.* Térme, rāya. *Lindazo, linde, lin-*
dero.
 Confrontar. *v. n.* Estar al costát ó devánt. = *v. a.*
 Cotetjar una còsa ab àltra. *Confrontar.*
 Confús, sa. *adj.* Mesclád, desordenád, embròllád.
 = O cur, dubtós. = *p. p.* Vensúd, perturbád.
Confuso, sa.
 Confús. *m.* El hòmo sábi, però qui no se sábs es-
 plicar. *Me deja sin cuenda.*
 Confusament. *adv.* Ab confusió. *Confusamente.*
 Confusió. *f.* Desorde, perturbació, abatimént,
 afronta. *Confusion.*
 Confutació. *f.* El acte de confutar. *Confutacion.*
 Confutád, da. *p. p.* de confutar. *Confutado, da.*
 Confutar. *v. a.* Impugnar, convéncer la opinió
 contrária. *Confutar.*
 Congeláble. *adj.* Lo que se pòt gelar. *Congelable.*
 Congelació. *f.* La acció del ayre qui gèla los líqui-
 dos, y el efecte de aquèsta acció. = Estát de
 un flúido gelád. *Congelacion.*
 Congelád, da. *p. p.* de congelar. *Congelado, da.*
 Congelar. *v. a.* Gelar, convertir en gèl. *Congelar.*
 Congelarse. *v. r.* Congelar se.
 Congeniád, da. *p. p.* de congeniar. *Acostumbra-*
do, da.
 Congeniar. *v. n.* Ser del matéix gèni. *Congeniar.*
 Congeniar-se. *v. r.* Acostumarse al gèni de àltri.
Acostumbrarse al genio de otro.
 Congestió. *f.* Térme mèdic. Porció de humors de-
 tengúds en alguna part del còs. *Congestion.*
 Congènit, ta. *adj.* Nád ó engendrád juntamént ab
 àltre. *Congénito, ta.*
 Congio. *m.* Mesura antiga para los líquidos. *Con-*
gio.
 Conglássád, da. *p. p.* de conglassar, se. *Congela-*
do, da. = *Cuajado, da.*
 Conglessar. *v. a.* Gelar. *Congelar.*
 Conglessarse. *v. n.* Gelarse. *Congelarse.* = Espessir-
 se v. g. sa sànc ó aprènderse. *Cuajarse.*
 Conglobació. *f.* Fig. ret. *Conglobacion.*
 Conglutinació. *f.* La acció de juntarse una còsa ab

áltra y formar una espècie de lliga. *Conglutinacion.*

Conglutinad, da. *p. p.* de conglutinar. *Conglutinado*, da.

Conglutinar. *v. a.* Unir una còsa ab áltra y posarla en estat de lliga. *Conglutinar.*

Congoxa. *f.* Angustia, aflicció. *Congoja.*

Congoxad, da. *p. p.* de congoxar, se. *Congojado*, da ò *acongojado*, da.

Congoxarse. *v. r.* Afligirse, etc. *Congojarse* ò *acongojarse*. = *Quejarse*. *Quejarse.*

Congraciad, da. *p. p.* de congraciar. *Congraciado*, da.

Congraciar. *v. a.* Cercar gofiar la voluntat ò el favor de algú. *Congraciar.*

Congratulació. *f.* Euhòrabòna. *Congratulacion.*

Congratulad, da. *p. p.* de congratular. *Congratulado*, da.

Congratular. *v. a.* Donar la euhòrabòna. *Congratular.*

Congratularse. *v. r.* Felicitar-se á sí matéix. *Congratularse.*

Congre. *m.* Péix. *Congrio.*

Congregació. *f.* Rennió para algú negòci. = Junta de várias personas. = Confraria, gremi. = Capítol en algunas religions. = Junta de prelats y cardenals en la cort del Pápa. *Congregacion.*

Congregad, da. *p. p.* de congregar. *Congregado*, da.

Congregant. *m. f.* Individuo de alguna congregació. *Congregante.*

Congregar. *v. a.* Juntar, convocar, reunir. *Congregar.*

Congregarse. *v. r.* Juntarse, etc. *Congregarse.*

Congreñ de bota, molí, etc. *Aro, cerco.*

Congrés. *m.* Junta de personas para tractar de asuntos. = Ajuntament de hómo y dóna. *Congreso.*

Congriad, da. *p. p.* de congriar. *Criado*, da.

Congriar. *v. a.* Produir. *Criar.*

Còngrua. *f.* La rénda que há de tenir el qui se há de ordenar, y los rectores, etc. *Congrua.*

Congruament. *adv.* Ab conveniència. *Congruamente.*

Congruencia. *f.* Conveniència, proporció, conformidat. *Congruencia.*

Congruént. *adj.* Proporcionad axí còm convé. *Congruente.*

Congruéntment. *adv.* Ab proporció. *Congruente-mente.*

Congruisme. *m.* Opinió sobre la gràcia efíca. *Congruismo.*

Congruista. *m.* Partidari del congruisme. *Congruista.*

Còngruo, grua. *adj.* Congruént. *Congruo*, grua.

Cònic, ca. *adj.* Pertañent á còno. *Cónico*, ca.

Conier, ra. *m. f.* Llòc ahòut se ténen coníys. *Conejar* ò *conejal.*

Conier, ra. *m. f.* El qui té ò ven coníys. *Conejero*, ra.

Coníy, ya. *m. f.* Animál conegud. *Conejo*, ja. = De Cabrera: el de las casas. *Casero*, ra. = De camp. *De monte*. = De ràta. *Conejillo de Indias*. = Fugir es coníy á un: olvidarse de lo que volta dir. *Pender la especie*. = Es coníy es fuyt: el hómo que auávan á cercar. *Voló golondrino*. = Coníy jove. *Gazapo*, pa ò *gazapillo*, lla.

Conièt, ta. *m. f.* Coníys petíts. *Conejillo*, ito ò *conejuelo*, la.

Conió. *m. V.* Conièt. *Conejillo*, etc.

Coniouns amagáds. Jòc de allòts. *Escondite*, *esconducas* ò *dormirlas.*

Conjectura. *f.* Judici prováble. = Sospita. *Conjetura.*

Conjecturáble. *adj.* Qui pòt ser conjeturad. *Conjeturable.*

Conjeturad, da. *p. p.* de conjeturar. *Conjeturado*, da.

Conjetrador, ra. *m. f.* El qui conjetura. *Conjetrador*, ra.

Conjetural. *adj.* Lo fundad sobre conjeturas. *Conjetural.*

Conjeturalment. *adv.* Per conjetura. *Conjeturalmente.*

Conjeturar. *v. a.* Fer judici prováble de una còsa. *Conjeturar*. = *Preveurer*. *Barruntar.*

Conjugació. *f.* El acte de conjugar. *Conjugacion.*

Conjugad, da. *p. p.* de conjugar. *Conjugado*, da.

Conjugál. *adj.* Pertañent á matrimòni. *Conyugal.*

Conjugar. *v. a.* Variar las terminacions de los vérbis. = Comparar, confrontar. *Conjugar.*

Cònjuges. *m. p.* Marit y muyer. *Cónyugues.*

Conjunció. *f.* Unió. = Part de la oració qui unèix. = Concarrència aparent dels ástros. *Conjuncion.*

Conjunt. *m.* Agregat de várias còsas. *Conjunto.*

Conjunt, ta. *adj.* Unid, contiguo, veyuad. *Conjunto*, ta.

Conjuntament. *adv.* Un ab áltre. *Conjuntamente.*

Conjuntissim, ma. *sup.* *Conjuntisimo*, ma.

Conjuntíu, va. *adj.* Lo qui unèix. *Conjuntivo*, va. = Partícula conjuntiva: cèrtas paráulas, v. g. y. *Partícula conjuntiva.*

Conjuració. *f.* Conspiració. = Eczorcisme. *Conjuracion.*

Conjurad, da. *p. p.* de conjurar. *Conjurado*, da.

Conjurador. *m.* El qui diu los eczorcismes, qui conjura. *Conjurador.*

Conjurar. *v. a.* Dir los eczorcismes. = Demanar

ab instància. *Conjurar*.
Conjurar. *v. n.* Conspirar còntre algú. *Conjurar*.
Conjurar-se. *v. r.* *Conjurar-se*.
Conjuro. *m.* Conjuració, exorcisme. = Invocació supersticiosa. *Conjuro*.
Conna. *f. v. g.* de xuya. *Corteza*.
Connatural. *adj.* Conforme a la naturalesa ò pròpi. *Connatural*.
Connaturalisació. *f.* El acte de connaturalisar. *Connaturalizac[i]on*.
Connaturalisad, *da*. *p. p.* de connaturalisar. *Connaturalizad, da*. = *adj.* Habitad. *Connaturalizado, da*.
Connaturalisar. *v. a.* Donar a un estranger los matèxos drets que gòsan los naturals de un país. *Connaturalizar*.
Connaturalisarse. *v. r.* Acostumarse, ferso, habituarse. *Connaturalizarse*.
Connaturalmént. *adv.* Naturalmént. *Connaturalmente*.
Connexidat. *f. cur.* Los drets y còsas unidas a la principál. *Connexidad*.
Connèxo, *sa*. *adj.* Unid, dependént de àltre més principál. *Conexo, xa*.
Connivència. *f.* Dissimulo, tollerància de superior de lo que no deu permètrer a los inferiors. *Connivencia*.
Connotació. *f.* Parentèsc en gráu remòt. *Connotacion*.
Connotad, *da*. *p. p.* de connotar. *Connotado, da*.
Connotant. *p. a.* de connotar. El qui connota. *Connotante*.
Connotar. *v. n.* Dir relació. *Connotar*.
Connotatfu, *va*. *adj.* Derivad de àltre, oòm aygolós de àygo. *Connotativo, va*.
Connovici, *cia*. *adj.* Novicis ab àltres. *Connovicio, cia*.
Connumerar. *v. a.* Numerar una còsa entre àltras. *Connumerar*.
Cono. *m.* Figura geomètrica. *Cono*.
Conòrt. *m.* Contéuto. *Satisfacc[i]on*.
Conquè. *adv.* Pays. *Con que*.
Conquista. *f.* Presa de ciutát, etc. a fòrsa de àrmas. = Atracció de persona al partít de algú. *Conquista*.
Conquistàble. *adj.* Lo que se pòt conquistar. *Conquistable*.
Conquistad, *da*. *p. p.* de conquistar. *Conquistado, da*.
Conquistador, *ra*. *m. f.* El qui conquista. *Conquistador, ra*.
Conquistar. *v. a.* Prènder ciutát, etc. a la fòrsa. = Gònar la voluntát de algú ò durlo al seu parer, partít, etc. *Conquistar*.

Conrad, *da*. *p. p.* de conrar. *Cultivado, da*.
Conradis. *m.* La tèrra que se cultiva. *Tierra de pan llevar ò de labor*.
Conrador, *ra*. *m. f.* El qui conra. *Cultivador, ra*.
Conrar. *v. a.* Cultivar. *Cultivar*.
Conrer. *m.* Empléyo en la Cartoxa. *Sillero*.
Conró. *m.* Cultivo. *Cultura ò cultivo*.
Consabidor, *ra*. *m. f.* El qui juntamént ab àltre sàb una còsa. *Consabidor, ra*.
Consabúd, *da*. *adj.* La persona ò còsa de qui ja se hà tractad. *Consabido, da*.
Consagració. *f.* La acció de consagrar. *Consagracion ò consecrac[i]on*.
Consagràl, *da*. *p. p.* de consagrar. *Consagrado, da ò consecrado, da*.
Consagrànt. *p. a.* de consagrar. El qui consàgra. *Consagrante ò consecrante*.
Consagrar. *v. a.* Fer sagrada a una còsa ò persona. = Dir el sacerdot las paràulas de la consagració demúnt es pà y vi. = Dedicar, oferir alguna còsa a Déu, etc. *Consagrar ò consecrar*.
Consangüíneyo, *ya*. *adj.* De sa matèxa sàng, paréut. *Consangüíneo, nea*.
Consangüinidat. *f.* Parentèsc naturál de una matèxa sòca. *Consangüinidad*.
Consectári. *m.* Proposició deduída de lo demostrad àntes. *Consectario*.
Consectári, *ria*. *adj.* Lo qui segnèix y es consecucúcia necessària de una còsa. *Consectario, ria*.
Consecució. *f.* El acte de lograr alguna còsa. = Espày de 29 aïys entre las duas conjuncions de sa lluna y des sòl. *Consecucion*.
Consecutíu, *va*. *adj.* Lo qui se seguèix inmédiatamént en orde dels témps. *Consecutivo, va*.
Consecutivamént. *adv.* Tot de seguida. *Consecutivamente*.
Consegúid, *da*. *p. p.* de conseguir. *Conseguido, da*. = *Alcanzado, da*.
Conseguir. *v. a.* Lograr. *Conseguir*. = Haver consegúid a algún qui ja es mórt. *Alcanzar*.
Consemblànt. *adj.* Semblànt a àltre. *Semejante*.
Consemblàntmént. *adv.* Semejantemente.
Consént. *p. a.* de consentir. *Consenciente*.
Consentíil, *da*. *p. p.* de consentir. *Consentido, da*. = Botélla, gèrra, etc. *Sentido, da*.
Consentidor, *ra*. *m. f.* El qui consént. *Consentidor, ra*.
Consentimént. *m.* Acció y efecte de consentir. *Consentimiento*.
Consentir. *v. a.* Permètrer. = Crèurer, tenir per càrt. = Admètrer, sufrir. *Consentir*.
Consentirse. *v. n.* Xaparse gèrra, etc. *Sentirse*.
Consecucúcia. *f.* Proposició inferida de àltra. *Consecuencia*.

Consequént. *m.* Proposició deduída de la que se diu antecedént. *Consiguiente.*
 Consequént. *adj.* Lo que resulta, lo que se següeix. *Consiguiente.*—Anar, obrar, ser consequént: segons rahó. *Ir, obrar, ser consiguiente* ó *consecuente.*
 Consequéntmént. *adv.* Conforme. *Consecuentemente* ó *consiguientemente.*
 Consérge. *m.* El qui se cuyda de la netedat y de las claus de un palácio. *Conserge.*
 Consergería. *f.* El càrreg del consérge y la séua habitació. *Consergería.*
 Consérva. *f.* Confitura. *Conserva.*—De consérva: ab compaña. *De concordia* ó *de consuno.*
 Conservació. *f.* El acte y efecte de conservar. *Conservacion.*
 Conservád, da. *p. p.* de conservar. *Conservado, da.*
 Conservador, ra. *m. f.* El qui consérva. *Conservador, ra.*
 Conservánt. *p. a.* de conservar. El qui consérva. *Conservante.*
 Conservar. *v. a.* Impedir que no se espèny una còsa, guardarla, no desferse de élla. *Conservar.*—El individuó. *El individuo.*
 Conservatíu, va. *adj.* Lo qui consérva. *Conservativo, va.*
 Conservatòri, ria. *adj.* Lo qui consérva. *Conservatorio, ria.*
 Conservatoría. *f.* Lletras apostòlicas qui donan poder á certs cuérpos de enomenarse jutges conservadors. *Conservatoria.*—Conservatorias: lletras que los jutges expedexen á favor de algún de la séua jurisdicció. *Conservatorias.*
 Consèy. *m.* Dictàmen, parer.—Tribunál suprèmo. *Consejo.*
 Conseyar. *v. a.* V. Aconseyar. *Aconsejar.*
 Conseyer. *m.* El qui aconseya.—Individuo del consèy. *Consejero.*
 Consideráble. *adj.* Importánt, essenciál, digne de consideració.—Grán, gròs, excessíu. *Considerable.*
 Consideráblemént. *adv.* Notáblemént, molt. *Considerablemente.*
 Consideració. *f.* El acte y efecte de considerar.—Atenció, meditació, reflexió.—Estimació, reputació.—Importància. *Consideracion.*—En consideració: en respecté á... *En consideracion.*
 Considerád, da. *p. p.* de considerar.—*adj.* El qui obra en consideració. *Considerado, da.*
 Considerador, ra. *m. f.* El qui considéra. *Considerador, ra.*
 Consideránt. *p. a.* *Considerante.*
 Considerar. *v. a.* Exzamiuar, contemplar, médi-

tar, reflexionar, etc. *Considerar.*

Consigna. *f.* Orde donáda á centinèlla. *Consigna.*
 Consignació. *f.* La acció y efecte de consignar.—La cantidat de diner destináda para algún efecte.—Depósit judicial de diner ó altra còsa. *Consignacion.*
 Consignád, da. *p. p.* de consignar. *Consignado, da.*
 Consignador. *m.* Negociánt qui envía gèneros á altres paraque los vengan per son conte. *Consignador.*
 Consignar. *v. a.* Depositar juridicamént alguna còsa.—Señalar réuda ó fondo para pagar algún deute.—Enviar gèneros á un corresponsál.—Donar ordes á centinèlla. *Consignar.*
 Consignatári. *m.* Depositári de consignació.—Corresponsál de un negociánt. *Consignatario.*
 Consiliári. *m.* Individuo de una comunidat, universidat, etc. nombrád para ajudar ab sos consèys al superior. *Consiliario.*
 Consistència. *f.* Duresa, firmesa, solidès. *Consistencia.*
 Consistént. *adj.* Dur, firme, sólido. *Consistente.*
 Consistir. *v. n.* Estar fundáda una còsa en altra. *Consistir.*
 Consistòri. *m.* El concèy de los emperadors románs.—Junta que celebra el Pápa ab los cardenals.—Ajuntamént de ciutát, etc. y la casa del ajuntamént. *Consistorio.*
 Consistoriál. *adj.* Pertañént á consistòri. *Consistorial.*
 Consistoriálmént. *adv.* En consistòri. *Consistorialmente.*
 Consocio. *m.* Compañero de alguna societat, collègi, etc. *Consocio.*
 Consòl. *m.* Alivio en sas afliccions y penas. *Consuelo.*
 Consoláble. *adj.* Lo qui es capás de consolar. *Consolable.*
 Consolació. *f.* V. Consòl. *Consolacion.*
 Consolád, da. *p. p.* de consolar. *Consolado, da.*
 Consolador, ra. *m. f.* El qui consòla. *Consolador, ra.*
 Consolar. *v. a.* Donar alivio al trist, etc. *Consolar.*
 Consolarse. *v. r.* *Consolarse.*
 Consolatòri, ria. *adj.* Lo qui consòla. *Consolatorio, ria.*
 Consolidació. *f.* El acte y efecte de consolidar.—La casa de la consolidació. *Consolidacion.*
 Consolidád, da. *p. p.* de consolidar. *Consolidado, da.*
 Consolidar. *v. a.* Donar firmesa y solidès á una còsa, afiansarla nés. *Consolidar.*
 Consolidarse. *v. r.* Reunirse el usufruyt á la pro-

piedat. = Reforsarse lo amor, la amistat, etc.
Consolidarse.
 Consolide. *m. pl. Consolida ò consuewa.*
 Consonància. *f.* Harmonia agradàble de dos tóns.
 = Senblàusa de sonido en la terminació de las paráulas. = Correspoudència, conformidat de algunas còsas entre sí. *Consonancia.*
 Consonant. *m.* Paráulas qui ténen el matéix sonido que áltres en lo últim dels versos. = Lletra qui no se pòt pronunciar sens el aussili de una vocal. *Consonante.*
 Consonar. *v. n.* Fer un matéix sò dos ò molts de instrumènts. = Concordar una còsa ab áltra. = Tenir duas ò molts paráulas la matéxa terminació. *Consonar.*
 Consòrci. *m.* Unió de los qui viuen junts. *Consorcio.*
 Consorte. *m. f.* El qui participa de la matéxa sòrt que áltre. = El marit respècte de la espòsa, y aquèsta respècte de aquell. *Consorte.* = Consortes. *cur.* Los que ténen un matéix interès en un plèt. *Consortes.*
 Conspiració. *f.* Unió còntre algú majorment còntre superior. *Conspiracion.*
 Conspirad, *da. p. p.* de conspirar. *Conspirado, da.*
 Conspirador, *ra. m. f.* El qui conspira. *Conspirador, ra.*
 Conspirar. *v. a.* Uirise uns còntre son superior ò còntre un particular. *Conspirar.*
 Constància. *f.* Perseverància en una còsa. = Firmesa de ànimo, virtut qui dona la firmesa. *Constancia.*
 Constant. *adj.* El qui te constància. = Lo qui es cert. = Lo qui còsta ò se compòn de cèrtas pàrta. *Constante.*
 Constantment. *adv.* Ab constància. *Constantemente.*
 Constantinopolità, *na. adj.* El natural de ò lo pertañent á Constantinòpla. *Constantinopolitano, na.*
 Constantíssim, *ma. sup.* Molt constant. *Constantísimo, ma.*
 Constantíssimament. *adv. sup.* Ab molta constància. *Constantíssimamente.*
 Constar. *v. impersonal.* Ser cèrta una còsa. = Estar compòst un tot de sas séuas pàrta. = Tenir el vèrs los pèus necessàris. *Constar.*
 Constellació. *f.* Agregat de várias estrèllas ficsas. = Clima. = Pàssa de malaltia. *Constelacion.*
 Consternació. *f.* Turbació gròssa de ànimo. *Consternacion.*
 Consternad, *da. p. p.* de consternar. *Consternado, da.*
 Consternar. *v. a.* Pertubar en grán manéra, y fer càurer de ànimo. *Consternar.*
 Consternarse. *v. r.* Càurer de ànimo. *Consternarse.*

Constipació, constipad, etc. *V.* Costipació, etc.
 Constitució. *f.* La naturalesa de una còsa y qui la constituèix. = Temperamènt, complecsió. = Lléy, ordenansa. = El còs de las lléys fundamentals de un réyne, pòble, etc. *Constitucion.*
 Constituid, *da. p. p.* de constituir. *Constituido, ida.*
 Constituir. *v. a.* Formar, compòndrer. = Posar, col·locar en dignidat, etc. *Constituir.*
 Constitutiu, *va. adj.* Lo qui constituèix. *Constitutivo, va.*
 Constituyent. *p. a.* de constituir. = *m. cur.* El qui constituèix rènda, dòt, etc. *Constituyente.*
 Constreñid, *da. p. p.* de constreñir. *Constreñido, da.*
 Constreñidament. *adv.* Ab constrictió. *Constreñidamente.*
 Constreñir. *v. a.* Forsar, obligar. = Apretar, estrèñier. *Constreñir.*
 Constrictió. *f.* El acte y efecte de constreñir. *Constriccion.*
 Constrictiu, *va. adj.* Lo qui lliga, tancò, estrèñy. *Constrictivo, va.*
 Constringent. *adj. V.* Constrictiu. *Constringente.*
 Construcció. *f.* La acció de construir, fabricar. = Arretglamènt de las paráulas de una fràse. *Construccion.*
 Constructor. *m.* El qui construeix un bàrco. *Constructor.*
 Construid, *da. p. p.* de construir. *Construido, da.*
 Construir. *v. a.* Compòndrer, fabricar, edificar. = Traduir segòns las rètglas de gramàtica. *Construir.*
 Construpada. *p. p.* de construpar. *Construpada.*
 Construpador. *m.* El qui fòrsa una vèrge. *Construpador.*
 Construpar. *v. a.* Forsar una vèrge. *Construpar.*
 Consustancial. *adj.* De una matéxa substància. *Consustancial.*
 Consustancialidat. *f.* Unidat y identidat de substància. Axò se diu de las tres personas de la Trinidad. *Consustancialidad.*
 Consustancialment. *adv.* De un mòdo consustancial. *Consustancialmente.*
 Consuetudinària, *ria. adj.* Ordinària, habitual, usad. = El pècador qui té costúm de pècar. *Consuetudinario, ria.*
 Consuetut. *f.* Costúm. *Consuetud.*
 Cònsul. *m.* Magistrat entre los romàns. = Jutge del consulat. = Persona pública que en los pòrts y ciutats principals de comèrs té càda nació comerciànt. *Cònsul.*
 Consular. *adj.* Lo pertañent á cònsul. *Consular.*
 Consulat. *m.* Tribunál, dignidat, ofici, càsa de

còsul. *Consulado*.

Consulta. *f.* Pregunta, respòsta, dictàmen, conferència sobre un negòci. = Avis demauàd ò donàd, etc. *Consulta*.

Consultàble. *adj.* Lo que se pòt ò deu ser consultàd. *Consultable*.

Consultàd, da. *p. p.* de consultar. *Consultado, da*.

Consultànt. *p. a.* de consultar. = *adj.* El qui consulta. *Consultante*.

Consultar. *v. a.* Tractar de algùn negòci. = Demanar parer, consèy. = Proposar al réy alguna persona para empleyo, etc., ferli relació sobre alguna còsa que deu decidir. *Consultar*. = Consultarlo ab so coxí: prènder tèmpe para mèditar algùn assunto. *Consultarlo con la almohada*.

Consultatí, va. *adj.* Axò se diu dels negòcis dels quàls se deu donar relació al réy paraque decidesca. *Consultativo, va.* = Vòt consultatí: dret de dir son parer. *Voto consultativo*.

Consultor, ra. *m. f.* El qui es consultàd. *Consultor, ra*.

Consumació. *f.* Acabament, compliment, perfecció, fi. *Consumacion*. = Del matrimòni: el primer àcte carnàl que ténen los casàds. *Del matrimonio*. = De los sigles: el fi del mon. *De los siglos*.

Consumàd, da. *p. p.* de consumir. = *adj.* Perfèt en la sèua líneya. *Consumado, da*.

Consumador, ra. *m. f.* Consumador, ra.

Consumar. *v. a.* Acabar, perfeccionar. *Consumar*.

Consumatíu, va. *adj.* Lo qui consuma. = Axò se diu del sacrament de lo Altar qui es compliment dels àltres. *Consumativo, va*.

Consumí, da. *p. p.* de consumir. = *adj.* Flàc, macilent, *Consumido, da* ò *consunto, ta*.

Consumidor, m. *f.* El qui consumèx, *Consumidor, ra*.

Consumir. *v. a.* Gastar, málgastar, destruir, aniquilar. *Consumir*.

Consumirse. *v. r.* Afligirse, apnrarse, amagrirse. *Consumirse*.

Consumo. *m.* Gàst. *Consumo*.

Consumció. *f.* Espècie de tísica qui seca. = Pèrdus. *Consumcion*.

Contàcte. *m.* El àcte de tocarse duas còsas. *Contacto*.

Contàd, da. *p. p.* de contar. *Contado, da*.

Contador, ra. *m. f.* Calculador, el qui trèn contes. = El qui referèix alguna còsa. *Contador, ra*.

Contador. *m.* Caxer. = Taurèll de mercader ahónt se conta el diner. *Contador*. = De eczèrcit, de provincia, etc. etc. *Contador de ejército, etc. etc*.

Contaduría. *f.* Oficina y ofici de contador. *Contaduría*.

Contagiàd, da. *p. p.* de contagiar. *Contagiado, da*.

Contagiar. *v. a.* Apèstar. = Corrómpre, pervertir. *Contagiar*.

Contagiós, sa. *adj.* Mál qui se aprèn. = Qui corrómp la ànima, los costúms. *Contagioso, sa*.

Contaminació. *f.* El àcte y effècte de contaminar. *Contaminacion*.

Contaminàd, da. *p. p.* de contaminar. *Contaminado, da*.

Contaminar. *v. a.* Embrutar, corrómpre, pervertir. *Contaminar*.

Contaminarse. *v. r.* Contaminarse.

Contànts. (De). *adv.* De seguida, al instànt. *De contado*.

Contar. *v. a.* Numerar, trèurer contes. = Referir, dir alguna còsa. = Calcular, etc. *Contar*. = Contar sas bossinàdas. *Contar los bocados*. = Contar ab sa bossa: calcular lo que se pòt gastar. *Contar con la bolsa* ò *consultar con el bolsillo*. = Contar llástimas, misèria, etc. *Llorar ldstimas, etc.* = Contar sens els àltres. *Contar sin la huésped*. = Contar ab sos dits, rosàri, etc. *Contar por los dedos* ò *como las viejas*. = Contar una còsa ab totas las circunstàncias y accidènts. *Contarla con linderos y arrabales*. = Contar sas vegàdas que un beu á sa tavèrna. *Contar chinas*. = Contar mentidas. *Contar mentiras* ò *trufar*. = Contar ab algú: fer conte de éll. *Contar con alguno*.

Contàt. *m.* La diguidàt, y territòri de cònte. *Contado*.

Contàtge. *m.* Malaltia qui se aprèn. = Perversió que resulta de mál doctrina, eczèmples. *Contagio*.

Conte. *m.* Càlculo, opèració aritmètica. = Nombre de fils que deu tenir lo ordit. = Còmputa. *Cuenta*. = Á bòn conte. *A buena cuenta*. = Á conte. *A cuenta*. = Per mon, ton, sèu, etc. conte: á mon cuydàdo, etc. *Por mi cuenta*. = Còrrer per conte de algú. *Correr por la cuenta de alguno*. = Donar bòn ò mál conte. *Dar buena* ò *mala cuenta*. = Entrar en conte: tenir presènt una còsa. *Entrar en cuenta*. = Passar, contes. *Echar las cuentas*. = Demanar conte de alguna còsa. *Pedir cuenta*. = Pèrder es conte. *Perder la cuenta*. = Já passarèm contes: amenàssa. *Ya ajustaremos cuentas*. = Trèurer contes. *Sacar cuentas*. = Es contes estàn acabhàds. *Acabadas son cuentas*. = Sense fèrne contes. *Sin pensarlo*.

Cònte. *m.* Títol. *Conde*.

Contemplació. *f.* La acció de contemplar ab la vista ò ab lo enteniment. = Complacència, equdescendència, adulació. *Contemplacion*.

Contemplád, da. p. p. de contemplar. *Contemplado, da.*

Contemplador, ra. m. f. El qui contémpla. *Contemplador, ra.*

Contemplar. v. a. Méditar, espècular, considerar ab atenció. = Méditar, pensar en Déu y en sas sèuas perfeccions. = Compláurer, adular. *Contemplar.*

Contemplatíu, va. adj. Lo pertañent á la contemplació. = El qui se dedica á la contemplació. = El qui contémpla. = Complacént, adulador, el qui fà la bona á un. *Contemplativo, va.*

Contemplativamént. adv. Ab contemplació. *Contemplativamente.*

Contemporaneidat. f. Eczistència de personas en un matèix témps. *Contemporaneidad.*

Contemporáneo, nea. adj. Del matèix témps. *Contemporáneo, nea.* = De sa matèxa edat. *Coetáneo, nea.*

Contemporisar. v. n. Acomodarse al témps, ó al gust, humor ó parer de altri. *Contemporizar.*

Contenció. f. Contienda, controversia, disputa. *Contencion.*

Contencios, sa. adj. Lo que se disputa. = La persona qui per costum disputa ó contradia tot lo que altres afirman. *Contencioso, sa.*

Contengú, da. p. p. de contenir. = adj. Moderád, da. = m. La persona ó assuuto de que se tracta en un escrit ó llibre. *Contenido, da.*

Contenir. v. a. Enclòurer, detenir, aturar, reprimir, etc. *Contener.*

Contenirse. v. r. Detenirse, reprimirse. *Contenerse.*

Contént, ta. m. f. Satisfét, alegre, gojós. *Contento, ta.*

Conténta. f. Certificació que dona un balle de que la trópa no hà fèt cap violència, ni dexád de pagar lo corresponent. *Contenta.*

Contentar. v. a. Agradar, satisfacer el gust de algú. *Contentar.*

Contentarse. v. r. Estar satisfét, alegre, etc. *Contentarse.*

Contentíssim, ma. sup. Molt contént. *Contentíssimo, ma.*

Conténto. m. Jòc. *Malcontento.*

Contentible. adj. Despreciable. *Contentible.*

Conter. m. Plagueta para resar. V. Directòri. *Alcalfo, etc.*

Contessa. f. La dòna de cònté ó la qui té contát. *Condesa.*

Contratació. f. Respòsta á lo que se diu ó escriu. *Contestacion.*

Contestád, da. p. p. de contestar. *Contestado, da.*

Contestar. v. a. Respòndrer á lo que se diu ó escriu. *Contestar.*

Contéste. adj. El testimòni qui declàra lo matèix que altre. *Conteste.*

Contésto. m. Sèrie de discurs ó narració. *Contesto.*

Contestura. f. La disposició ó composició del còs. *Contextura.*

Contèt. m. Cònte petít. *Condecico, illo, ito.*

Contiènda. f. Disputa, controversia, riña. *Contienda.*

Contier. m. Bastó ó bossí de fèrro llarg, redó y tòrt á un cap para atiar y prènder fòc. *Hurgon ó hurgonero.*

Contignació. f. Disposició de sas bigas, pisos y sòtil de una càsa. *Contignacion.*

Contiguamént. adv. De pròp. *Contiguamente.*

Contigüidat. f. Immediació. *Contigüidad.*

Contiguo, gua. adj. Immediát, junt, veyuád. *Contiguo, gua.*

Continència. f. Virtút qui reprimèix las passions. = Abstinència de los deléytes carnàls. *Continencia.*

Continént. adj. Lo qui conté ó el qui reprimèix. = m. Gráu estensió de tèrra qui no està islada. *Continente.*

Contingència. f. Casualidat. *Contingencia.*

Contingént. adj. Lo qui pòt succeir ó no succeir. *Contingente.*

Contingéntmént. adv. Per casualidat. *Contingentemente.*

Contingú, da. p. p. de contenir. *Contenido, da.*

Continuació. f. El àcte y efecte de continuar, duració. *Continuacion.*

Continuád, da. p. p. de continuar. *Continuado, da.*

Continuádamént. adv. Sense interrupció. *Continuadamente.*

Continuador, ra. m. f. El qui continua una obra comensada. *Continuador, ra.*

Continuamént. adv. Sense interrupció. *Continuamente.*

Continuar. v. a. Proseguir lo já comensád. *Continuar.*

Continuar. v. n. Durar, no aturarse, no cessar. *Continuar.*

Continuarse. v. r. Estèndrerse, allargarse. *Continuarse.*

Continuidat. f. Unió no interrompuda de las parts. *Continuidad.*

Continuo, nua. adj. Lo qui dura y persevera. *Continuo, nua.* = De continuo. *adv. Continuamente. De continuo.*

Continuo, m. El compòst de parts unidas entre sí. *Continuo.*

Contorn. *m.* El territori veynád de una població ò edifici qui los circuèix. = Lo redó de una pintura. *Contorno.*

Contornád, da. *adj.* Se diu en escút de armas del animal qui té es cap girád á la esquèrra. *Contornado, da.*

Contorsió. *f.* Torsuda. *Contorsion.* = Movimént violént de mèmbers y músculos. *Contorsion.*

Cóntra ò còntre. Preposició qui denóta la contrarietát de una còsa ab áltra. *Contra.*

Contra. *f.* Canó de òrga qui fà sa veu molt gròssa. *Contra.*

Contramura. Térme náutic. *Contramura.*

Contraarmiños. *m. pl.* Cap negre en moscas bláncas en escút. *Contraarmiños.*

Cóntraastucia. *f.* Astucia oposáda á áltra. *Contraastucia.*

Cóntrabandista. *m. f.* El qui fà cóntrabándols. *Contrabandista.*

Cóntrabándol. *m.* Comèrs de còsas prohibidas. = Acció sospitosa ò cóntra el us comú. *Contrabando.*

Cóntrabássa. *f.* Pedrestál. *Contrabasa.*

Cóntrabateria. *f.* Bataría oposáda á áltra. *Contrabateria.*

Cóntrabáix. *m.* Veu més báxa que es báix. *Contrabajo.*

Cóntracáuvi. *m.* *Contracambio.*

Cóntracauál. *f.* Canál qui surt de áltra. *Contracanal.*

Contracció. *f.* Arrufamént de nirvis y músculos. = Reducció de síllabas á una. = Movimént per qui un còs se arrufa. *Contraccion.*

Cóntracédula. *f.* Cédula qui revòca la de ántes. *Contracédula.*

Cóntracifra. *f.* Cláu per entendrer cifras. *Contracifra.*

Cóntracolumna. *f.* Pilástra al costát de columna. *Contracolumna.*

Cóntracòsta. *f.* Còsta oposáda á áltra. *Contracosta.*

Cóntracortelád. *adj.* Lo que té corters oposáds en escúts de armas. *Contracuartelado.*

Contrácta. *f.* Convèni. *Contrata.*

Contractació. *f.* Comèrs, tráfic. *Contractacion.*

Contractád, da. *p. p.* de contractar. *Contratado, da.*

Contratánt. *p. a.* Fer contráctes. = Comerciar. *Contratar.*

Contrácte. *m.* Convèni, pácte, tractát. *Contrato.*

Cóntradánza. *f.* Cèrt ball. *Contradanza.*

Contradicció. *f.* Oposició, resistència. *Contradiccion.* = Implicar contradicció: afirmar còsas contradictòrias. *Implicar contradiccion.* = Esperít de contradicció: el qui té costúm de oposarse

á lo que se òu ò se vòl fer. *Espiritu de contradiccion.*

Contradictor, ra. *adj.* El qui contradia. *Contradictor, ra.*

Contradictòri, ria. *adj.* Del tot oposád. *Contradictorio, ria.*

Contradictòria. *f.* Proposició contradictòria á áltra. *Contradictoria.*

Contradir. *v. a.* Dir lo contrári de lo que áltre diu, oposarse á lo que se diu. = Resistir. *Contradecir.*

Contradissa. *f.* Térme náutic. *Contradisa.*

Contradit, ta. *p. p.* de contradir. *Contradicho, cha.*

Contraduránt. *m.* Térme náutic. *Contradurante.*

Contradurmient. *m.* Térme náutic. *Contradurmiente.*

Contraescárpera. *f.* Ròst de una muráda qui està dins es väll. *Contraescdrpera.*

Contraescòta. *f.* Térme náutic. *Contraescota.*

Contraescotí. *m.* Térme náutic. *Contraescotin.*

Cóntraescriptura. *f.* Escriptura qui servèix para derogar á una áltra. *Contraescritura.*

Contrafaxád, da. *adj.* Escút qui té fíxas oposádas en sos colors. *Contrafaxado.*

Cóntrafer. *v. a.* Fer una còsa tant semblánt á una áltra, que ab dificultát se conèix. *Contrahacer.*

Cóntrafét, ta. *p. p.* de cóntrafer. = *adj.* El qui té es còs geperúd, torçud, monstruós. *Contrahecho, cha.*

Cóntrafirma. *f. cur.* Sentència contrária á la de ántes. *Contrafirma.*

Cóntrafirmánt. *p. a.* de contrafirmar. *Contrafirmante.*

Cóntrafirmar. *v. a.* Alcansar la revocació de la sentència qui mantén á algú en possessòri de una còsa. *Contrafirmar.*

Cóntrafuéro. *m.* Violació de algún privilègi. *Contrafuero.*

Cóntraguárda. *m.* Fortificació. *Contraguardia.*

Contraindicád, da. *p. p.* de contraindicar. *Contraindicar.*

Contraindicánt. *m.* Síntoma qui denóta que no se deu aplicar un remèy qui parexia conveniént. *Contraindicante.*

Contraindicar. *v. n.* Sobrevenir algún síntoma contrári á lo que manifestáva la malaltía. *Contraindicar.*

Contralor. *m.* El qui se cuyda de algunas còsas en hospital ò en los párques de artillería. *Contralor.*

Contrált. *m.* Veu entre triple y tenor. = El qui canta de contrált. *Contralto.*

Cóntramandád, da. *p. p.* de cóntramandar. *Contramandado, da.*

Contramandar. *v. a.* Revocar la orde donada ántes.
Contramandar.
Contramestre. *m.* Empleyad en un bárcó. *Contramaestre.*
Contramárca. *f.* Segona márca que se pôsa, *v. g.* á péssa de rôba. *Contramarca.*
Contramarcad, *da. p. p.* de contramarcar. *Contramarcado, da.*
Contramarcar. *v. a.* Posar segona márca. *Contramarcar.*
Contramárxa. *f.* Márxa al contrári. *Contramarcha.*
Contramarxar. *v. a.* Tornar arréra. *Contramarxar.*
Contramina. *f.* Mina para destruir una áltra. *Contramina.*
Contraminad, *da. p. p.* de contraminar. *Contraminado, da.*
Contraminador. *m.* El qui fá contraminas. *Contraminador.*
Contraminar. *v. a.* Fer contraminas. *Contraminar.*
Contranatural. *adj.* Contrári á la naturalesa. *Contranatural.*
Contraorde. *f.* Orde contrária á la que se havia donada. *Contraorden.*
Contraordenad. *p. p.* *Contraordenado.*
Contraordenar. *v. a.* Revocar la orde donada. *Contraordenar.*
Contrapalad, *da. adj.* Ab los pálos oposads. *Contrapalado, da.*
Contrapalanquí. *m.* Certa còrda de resérva, etc. *Contrapalanquin.*
Contrapálo. *m.* Pálo dividid en los escúts. *Contrapalo.*
Contrapassar. *v. a.* Pasar mas allá.—Ser més ált un que áltre. *Descollar.*
Contrapèl. *m.* *Contrapelo.*
Contrapès. *m.* *Contrapeso.*—Paraque se tanc una pórtá. *Pesa.*—De títaréro. *Contrapeso* ó *balancin.*
Contrapésar. *v. a.* *Contrapesar.*
Contrapèste. *m.* Remèy còntre la pèste. *Contrapeste.*
Contraposad, *da. p. p.* de contraposar. *Contrapuesto, ta.*
Contraposar. *v. a.* Posar duas còsas oposadas para compararlas. *Contraponer.*
Contraposició. *f.* La acció de contraposar.—Diferència de caràcter, de sentiments, de figuras, etc. *Contraposicion.*
Contraproducentem. Paránla llatina ab que se diu que lo que un alléga.ó cita es lo contrári de lo que vol provar. *Contraproducentem.*
Contrapròva. *f.* Segona pròva que tira un impressor. *Contraprueba.*

Contrapúnt. *m.* Harmonía de diferents cants. *Contrapunto.*
Contrapuntad, *da. p. p.* de contrapuntarse. *Contrapunteado, da.*
Contrapuntarse. *v. r.* Barayarse, desavenirse, etc. *Contrapuntarse* ó *repuntarse.*
Contraréplica. *f.* Réplica á réplicas. *Contraréplica.*
Contrarestad, *da. p. p.* de contrarestar. *Contrarestado, da.*
Contrarestar. *v. a.* Resistir, oposarse. *Contrarestar.*
Contrarevolució. *f.* Retórn al govèrn destruid per una revolució. *Contrarevolucion.*
Contrarevolucionári, *ria. adj.* El qui vá còntre los revolucionáris. *Contrarevolucionario, ria.*
Contrári, *ria. adj.* Inimig, antagonista, oposad. *Contrario, ria.*—En contrári, per el contrári. *adv.* En contrario, por el contrario.—De lo contrári: de áltra manera. *De lo contrario.*
Contrári, *ria. m. f.* El qui té enemistat ab áltre. —El qui segueix plét ó pretenció còntre áltre. *Contrario, ria.*
Contrariedad. *f.* Discordància, oposició entre duas còsas contráries.—Contratèmps, obstàcle. *Contrariedad.*
Contraríasim, *ma. sup.* Molt contrári. *Contrarísimo, ma.*
Contraròda. *f.* Péssa de fust qui servèix de fòrro á costat de bárcó. *Contraroda.*
Contraronda. *f.* Segona ronda. *Contraronda.*
Contrasálva. *f.* La sálva que se fá á la que se há fèta. *Contrasalva.*
Contraseñad, *da. p. p.* de contraseñar. *Contraseñado, da.*
Contraseñar. *v. a.* Posar un sèllo petit al cossat de un gròs. *Contrasellar.*
Contrasèllo. *m.* Sèllo petit al costat de un gròs. *Contrasello.*
Contraseña. *f.* Señá contrária á la donada.—Señal en que se convéneu molts para conèxerse. *Contraseña.*
Contraste. *m.* El pésador reyál de òr y pláta, el seu ofici y la seua oficina. *Contraste.*
Contratèmps. *m.* Calamidat, trabáys, témps desfèt, etc. *Contratiempo.*
Contravalació. *f.* La acció y efecte de contravalar. *Contravalacion.*
Contravalad, *da. p. p.* de contravalar. *Contravalado, da.*
Contravalar. *v. a.* Fer valls y fòssos al rededor de un llòc sitiad. *Contravalar.*
Contravenció. *f.* Traugressió de lléy, de contràcte, orde, etc. *Contravencion.*

Contravenir. *v. a.* Obrar còtra lléy, pàcte, etc.
Contravenir.

Contraventor. *m.* Infractor de lléys, etc. *Contraventor.*

Contraveràd, *da. adj.* Ab metalls y colors oposàds en escút de àrmas. *Contraverado, da.*

Contravéro. *m.* Péssa de escút de àrmas ab véros oposàds. *Contravero.*

Contraverí. *m.* Remèy còtra verí. *Contraveneno.*

Contravidrièra. *f.* Segona vidrièra devànt una àltra. *Cantravidriera.*

Contrayént. *adj.* El qui contrèu. *Contrayente.*

Contrèt, *ta. p. p.* de contrèurer. *Contraído, da.*

Contrèurer. *v. a.* Endeutarse, celebrar matrimòni, àplegar mialaltá. *Contraer deudas, matrimonio, enfermedad.*

Contribució. *f.* Pàgo que càdahú fà de lo que li tòca de una imposició ò de un gást comú. *Contribucion.*

Contribúid, *da. p. p.* de contribuir. *Contribuido, da.*

Contribuidor, *ra. m. f.* Los qui contribueyen. *Contribuidor, ra.*

Contribuir. *v. a.* Pagar las contribucions. = Concórrer á un gást comú. *Contribuir.* = Concordar, avenirse. *Avenirse, concordar.*

Contribulació. *f.* Adversidat, aflicció. *Contribulacion, atribulacion, tribulacion.*

Contribulád, *da. p. p.* de contribuir. *Contribulando, da.*

Contribular. *v. a.* Afligir, donar pena. *Contribular.*

Contribularse. *v. r.* Afligirse. *Contribularse.*

Contributàri, *ria. adj. ò m. f.* El qui contribuèix ab àltre. *Contributario, ria.*

Contribuyént. *m. f. ò adj.* El qui contribuèix. *Contribuyente.*

Contrició. *f.* Dolor de haver ofès á Déu. *Contricion.* = Àcte de contrició: cèrta fórmula de demanar perdó á Déu. *Acto de contricion.*

Contrincánt. *m.* Contràri en pretensió. = De la màtèxa trinca en oposicions. *Contrincante.*

Contristació. *f.* Aflicció, tristor. *Contristacion.*

Contristád, *da. p. p.* de contristar. *Contristado, da.*

Contristar. *v. a.* Entristir, afligir, donar pena. *Contristar.*

Contristarse. *v. r.* Entristirse. *Contristarse.*

Contrít, *ta. adj.* Los qui ténen contrició. *Contrito, ta.*

Controvèrsia. *f.* Disputa, majorment en còsas de fe. *Controversia.*

Controversista. *m.* El qui tràcta ò escriu de màtèrias de controvèrsia. *Controversista.*

Controvertible. *adj.* Lo que se pòt disputar. *Controvertible.*

Controvertíd, *da. p. p.* de controvertir. *Controvertido, da.*

Controvertir. *v. a.* Disputar, majorment sobre màtèrias de fe. = Alterar. *Controvertir.*

Contubèrni. *m.* Habitació ab àltra persona. = Amancebament. *Contubernio.*

Contumàcia. *f.* Pertinàcia, *Contumacia.*

Contumàs. *adj.* Ténàs, cabassúd. *Contumaz.*

Contumèlia. *f.* Infàmia á la càre. *Contumelia.*

Contumeliád, *da. p. p.* de contumeliar. *Contumeliado, da.*

Contumeliar. *v. a.* Dir á la càre paràulas ofensivas. *Contumeliar.*

Contumeliós, *sa. adj.* El qui contumelia. *Contumelioso, sa.*

Conturbació. *f.* Inquietút. *Conturbacion.*

Conturbád, *da. p. p.* de conturbar. *Conturbado, da.*

Conturbador, *ra. m. f.* El qui conturba. *Conturbador, ra.*

Conturbar. *v. a.* Enquietar. = Alterar. *Conturbar.*

Conturbarse. *v. r.* Enquietarse, perturbarse, alterarse. *Conturbarse.*

Contús, *ssa. adj.* El qui hà rebúid contussió. *Contuso, sa.*

Contussió. *f.* Còp sense llàga. *Contusion.*

Convalecència. *f.* El estat del qui es surtid de una malaltía fins que hà cobrád sas fòrças. = Sàla ò càsa destináda para los convalecènts. *Convalecencia.*

Convalecènt. *adj.* El qui convaleix. *Convaleciente.* = El qui no surt per pò del orátge. *Huero, ra.*

Convalexer. *v. n.* Recobrar sas fòrças el qui hà estat malált. *Convalecer.*

Convalescúid, *da. p. p.* de convalexer. *Convalecido, da.*

Convalidació. *f.* Confirmació. *Convalidacion.*

Convalidád, *da. p. p.* de convalidar. *Convalidado, da.*

Convalidar. *v. a.* Confirmar una còsa. *Convalidar.*

Convècco, *sa. adj.* Se diu de la superfície qui no es plana. *Convexo, xa.*

Convexidat. *f.* La curvatura de un còs convècco. *Convexidad.*

Convenció. *f.* Ajust, pàcte. *Convencion.*

Convencionál. *adj.* Convengúid, pactád. *Convencional.*

Convencionálmènt. *adv.* Ab convenció. *Convencionalmente.*

Convengúid, *da. p. p.* de convenir. *Convenido, da.*

Convèni. *m.* Ajust, contràcte; pàcte. *Convenio.* = Maliciós. *Entruchada.* = El qui lo fà. *Entruchador.* = Convèni en compres y vendas. *Convenio ò iguala.*

Conveniència. *f.* Profit, acomódo, proporció, utilitat. *Conveniencia.*

Conveniént. *adj.* Profitós, proporcionád, útil, decent, conforme, etc. *Conveniente.*

Convenientíssim, *ma. sup.* *Convenientísimo, ma.*

Conveniéntíssimamént. *adv. sup.* *Convenientísimamente.*

Conveniéntmént. *adv.* De un módo conveniént. *Convenientemente.*

Convenir. *v. n.* Concordar, importar, ajustar, etc. *Convenir.*

Convenirse. *v. r.* Ajustarse, concordar, pactarse, acomodarse. *Convenirse.* = En so comprar y vèndrer. *Convenirse* ó *igualar.* = Maliciosamént, v. g. en no comprar ni vèndrer sinó á tal preu. *Entruchar.*

Convénser. *v. a.* Provar una còsa de tal manéra que no se puga negar. *Convencer.*

Convénud, *da. p. p.* de convénser. *Convencido, da.*

Convént. *m.* Habitació de religioses. *Convento.*

Convèntet. *m.* Convént petit. *Conventico, illo, ito.*

Convènticula. *m.* Junta petita secreta y ilícita. *Conventicula* ó *conventiculo.*

Convèntôt. *m.* Convént gráu. *Conventazo.*

Convèntuál. *adj.* Qui pertàny á convént. *Convèntual.*

Convèntuál. *m.* El religiós qui residèix en un convént. = Religiós de san Francèsc qui pòt posseir béns. *Convèntual.* = Túmulo petit. *Tumba.* = Missa convèntuál: missa resáda ó cantáda á qui assistèix la comunidat. *Misa convèntual.*

Convèntualidat. *f.* Estát de un convént ahónt se viu baix de una rétgla. = El ácte de habitar en un convént. *Convèntualidad.*

Convèntuálmént. *adv.* En comunidat y segóns las rétglas del convént. *Convèntualmente.*

Convèrgència. *f.* Estát de líneyas qui se acòstan devés un punt. *Convergencia.*

Convèrgént. *adj.* Se diu de las líneyas qui se acòstan una á la áltra. *Convergente.*

Convèrsa y conversació. *f.* Plática familiar, entretenimént. = Reunió, societat, etc. *Conversacion.* = Mudar de convèrsa ó de conversació. *Mudar de conversacion* ó *echar la plática á otra parte.* = Axó es conversació: xerrar per xerrar. *Decir por decir es esto.*

Convèrsád. *p. p.* *Conversado.*

Convèrsar. *v. n.* Entretenirse xerránt familiarmént. *Conversar.*

Convèrsió. *f.* Mutació de forma. = Mudansa de costúms á sa párt millor. = Vòlta, giro. *Conversion.*

Convèrsiu, *va. adj.* Lo qui té virtút de convertir. *Conversivo, va.*

Convertible. *adj.* Lo qui se pòt convertir ó mudar. *Convertible.*

Convertid, *da. p. p.* de convertir. *Convertido, da.*

Convertir. *v. a.* Mudar una còsa en áltra. = Fer mudar de creència, de sentiménts y de costúms, de mal en bé, reduir del vici á la virtút. *Convertir.*

Convertirse. *v. r.* Reduirse al camí rète, á Déu, del vici á la virtút, etc. *Convertirse.*

Convició. *f.* Pròva evidént de un fèt, de una veritat, y son efecte. *Convicción.*

Convicto, *ta. p. p.* irregular de convénser. *Convicto, ta.*

Convictor. *m.* El que viu en una comunidat, v. g. en collègi, y no es individu de élla. *Convictor.*

Convictòri. *m.* Collègi de Jesuitas para estudiánts seculars. *Convictorio.*

Convictorista. *m.* Estudiánt secular en convictòri. *Convictorista.*

Convidad, *da. p. p.* de convidar. *Convidado, da.*

Convidador, *ra. m. f.* el qui convida. *Convidador, ra.*

Convidadt. *m. f.* El convidad. *Convidado, da.*

Convidar. *v. a.* Pregar un á áltre que li fásse compaña á sa táula, á hèurer, á ball, ó áltra funció. = Solicitar, incitar. *Convidar.*

Convidarse. *v. r.* Una als áltres. *Convidarse.* = Ell matèix. *Convidarse* ó *meterse de gorra.*

Convincént. *adj.* Lo qui té la fòrsa de convénser. *Convincente.*

Convite. *m.* La acció de convidar. = Menjada, vèga, festa. *Convite.* = Aquèll en qui el convidad també paga ó se fa tant per hòm. *Convite con porra.* = Convite grós. *Conviton.*

Convocació. *f.* La acció de convocar. *Convocacion.*

Convocád, *da. p. p.* de convocar. *Convocado, da.*

Convocador, *ra. m. f.* El qui convòca. *Convocador, ra.*

Convocar. *v. a.* Citar, cridar para fer ajuntar, congregar. *Convocar.*

Convocatòri, *ria. adj.* Qui convòca. *Convocatorio, ria.*

Convocatòria. *f.* Escrit ab que se convòca. *Convocatoria.*

Convuls, *sa. adj.* El qui té convulsions. *Convulso, sa.*

Convulsió. *f.* Movimént violént, forçad, irregular, involuntári des músculos. *Convulsion.*

Convulsu, *va. adj.* Lo qui causa ó dona convulsions. *Convulsivo, va.*

Conxa. *f.* Còska dura que ténen alguns animals. *Concha.* = De tortuga de mar. *Concha* ó *carey.*

Cofny. *m.* La naturalesa de dòna. *Coño.*

Coopèració. *f.* La acció de coopèrar, y el sèu efecte.

te. *Cooperacion*.

Coopérád. da. p. p. de cooperar. *Cooperado, da.*

Coopérador, ra. m. f. El qui coopéra. *Cooperador, ra.*

Coopérant. p. p. de cooperar. El qui coopéra. *Cooperante.*

Coopérar. v. n. Obrar juntament ab àltri para un matéix fi. *Cooperar.*

Coopérari, ria. m. f. El qui coopéra. *Cooperario, ria.*

Coopératiu, va. adj. Lo qui coopéra ò pòt cooperar. *Cooperativo, va.*

Coopositor. m. El qui concorre ab àltre á oposicions. *Coopositor.*

Cooptació. f. El acte y efecte de associar, de agregar, de admètrer en un cuèrpo. *Cooptacion.*

Coordinació. f. La acció de coordinar. *Coordinacion.*

Coordinád, da. p. p. de coordinar. *Coordinado, da.*

Coordinadament. adv. Ab coordinació. *Coordinadamente.*

Coordinar. v. a. Arretglar, posar en orde.=Combinar los arretglaments, las relaciones. *Coordinar.*

Còp. m. Tòc, desgràcia, vegada, admiració, sorpresa, etc. *Golpe*. =En aràm, plàta, qui déxa senál. *Bollo*. =De aygo. *Golpe de agua*. =Al àv-re. v. g. jugant á la pilòta. *Voleo*. =Á bàula. *Aldabada*. Y si es molt fòrt. *Aldabazo*. =Bláu en el còs. *Cardenal*. =Sense fer llàga. *Contusion*. =En fruyta. *Maca*. =De lladriòla pègñut ab élla. *Ladrillazo*. =De llanceta. *Lancetada*. =De mar. *Golpe de mar*; y si es gròs. *Mare-tazo*. =De péix: axò son molts de péixos qui vau junts. *Bardume*. =De pits. *Golpe de pechos*. =De puñy. *Remoquete*. =De vent. *Ráfaga de viento*. =De vista. *Golpe de vista*. =Còp gròs, qui fa pòc mál. *Mamporro*. =De còp. adv. Prést. *De golpe ò pronto*. =D'un còp: de una vegada. *De un golpe*. =Fer còp: causar admiració. *Dar golpe*.

Cop. m. Còsa de pàsta. *Bollo*. =De hòstia. *Pan*.

Copa. f. Braser en forma de tassa. =Pinta de càrta de jugar. *Copa*.

Copèla. f. Grisòl para purificar òr y plàta. *Copela*.

Copèt. m. Còp petít. *Golpecico, illo, ito*.

Copeta. f. Espècie de braser molt petít para dur fòc. *Braserillo*.

Copetjád, da. p. p. de copetjar. *Golpeado, da*. =Còsa d'aràm, llautó, etc. *Abollado, da*. =Còsa de òr ò plàta. *Abollonado, da*. =Fruyt. *Macado, da*.

Copetjar. v. a. Donar còps ò tòcs. *Golpear*. =Aràm,

llautó. *Abollar*. =Còsa de òr ò plàta. *Abollonar*. =Fruyta. *Macar*.

Copetjarse. v. r. Sa fruyta. *Macarse*.

Còpi de guàrdia. m. Cèrt nombre de soldàts qui estàn en cèrt parátge para fer la guàrdia, y el matéix parátge. *Cuerpo de guardia*.

Còpia. f. Trasládo trèt á la lletra de qualsevòl escrit. =Abundància, multitud de còsas. *Copia*.

Copiád, da. p. p. de copiar. *Copiado, da*.

Copiadador, ra. m. f. El qui copia. *Copiadador, ra*.

Copiànt. p. a. de copiar. El qui copia. *Copiante*.

Copiar. v. a. Trèner còpia de escultura ò pintura. =Trasladar á la lletra algún escrit. *Copiar*. =Dibaxos per derrera vidres. *Trasflorar*.

Copilació. f. Resúmen: sumàri. *Copilacion*.

Copilád, da. p. p. de copilar. *Copilado, da*.

Copilador, ra. m. f. El qui copia. *Copilador, ra*.

Copilar. v. a. Ajuutar en cuèrpo llèys, noticias, etc. *Copilar*.

Copiña. m. Sa clòsca de pegèllida, etc. *Concha*. = Ab siquietas. *Venera*. =Que en alguns llòcs anomenan á piña de pi. *Piña*.

Copios, sa. adj. Abundant. *Copioso, sa*.

Copiosament. adv. Ab abundància. *Copiosamente*.

Copiosíssim, ma. sup. *Copiosissimo, ma*.

Copiosíssimament. adv. sup. *Copiosissimamente*.

Còpula. f. Ajuntament carnal. =El verb qui unèix el subjècte ab el predicat en una proposició. *Còpula*.

Copulatiu, va. adj. Lo qui unèix, ferma, ajunta. *Copulativo, va*.

Copulativament. adv. Juntament. *Copulativamente*.

Coqueta. f. Coca petita. *Tortica, ita*. =Ab so màneg de corretjas ò paumetas. *Coqueta*. =Ab sa mà. *Palmeta*.

Coquí. m. Cobàrd. *Follon*.

Còr. m. La pàrt més principal de tot vivent posada al mitx del cèntro inferior del pit. =Lo interior de còsa inanimada qui es una substància mòlla, v. g. la de un àbre. =Ànimo, esperit, valor. =Àmor, bona voluntat, benevolència. *Corazon, y ant. cor*. =Còr de ày. *Machuelo*. =De turc: el qui no té piedat. *Corazon de alcornoque*. =De còr: ab afeite. *De corazon*: de memòria. *De coro*. =El còr mo deya. *El corazon me lo decia*. =El còr no es traydor á ningú. *El corazon no es traidor*. =Dur el còr demunt se mà: ser ingènito, de bona fe. *Llevar el corazon en la mano*. =Posar dins el còr á un: manifestarli gráu amor. *Meterle en el corazon*.

Còr de càsiom. m. Càsiom segona vegada pentinad. *Chorron*.

Côr. m. El llôc de Iglesia ahónt cântan los egle-siásticos.—El agregát de los qui hey cântan.—Cada una de las bândas dreta y esquêrra en que se dividèix el côr.—Counjunt de veus.—Multitút de ângels. *Coro, y ant. cor.*—Cantar ô rezar á côrs: alternar diént una côsa uns, y âltres âltra. *Cantar á coros.*—Fer côr aparte: estar desunids. *Hacer coro aparte.*

Coracéro. m. Soldát de caváll armád ab corâssa. *Coracero.*

Coracina. f. Pêssa del vestít de fôrt. *Coracina.*

Corâl. m. Producció marina. *Coral.*—Amíg corâl: molt amíg. *Amigo del asa.*

Coralina. f. Hérba marina. *Coralina.*

Corânta. Nombre: quâtre vegâdas dên. *Cuarenta.*—Á las corânta. *adv.* Molt târd. *A las veinte.*
Corantena. f. El têmes de corânta dias, etc.—Prôp de corânta.—Llôc per estar los qui vénen de llôc apéstád ô sospitós y el têmes que si está. *Cuarentena.*

Corantí, na. adj. Lo qui té corânta âñys.—Lo qui cumplèix el nombre de corânta. *Cuadragésimo, na.*

Corâny. m. Térme ab que en alguns llôcs anomenan á se coua de dôna. *Cola.*

Corâssa. f. Armadura de fêrro ô cer. *Coraza.*

Corâtge. m. Valor, esfôrs.—Furor, ira, râbia. *Corage.*

Corbâda. f. Espêcie de volteta entre biga y biga. *Bovedilla.*

Corbâta. f. Tavayoleta de rôba blânca ab tres ô quâtre doblègs que se duya penjânt al còll.

Corbata.—Corbâta ô senayeta: axò se diu del qui vòl dur es punt âlt, encâre que sia tornar pôbre. *Rico ô pinjado.*

Corbatí. m. Dossí de pell ô de rôba que se du al còll. *Corbatin.*

Corbeta. f. Cêrt bârco. *Corbeta.*

Corc. m. Cuc inècto. *Guzano, cojo.*—De llegúm.

Mida.—De lleâam: bâñariquer. *Carcoma ô corcojo.*

Corcâd, da. p. p. de corcarse. *Cocoso, sa.*—Lleâam. *Carcomido, da.*—*adj.* Lo qui té corc. *Gusaniento, ta.*

Corcarse. v. n. Destruir-se per câusa de corc. *Agu-sanarse.*—El fust. *Carcomerse.*

Corcô. m. Dolor qui mortifica.—Cuydâdo qui interiormént consumèix á un. *Carcoma.*—Enfâdo que té un y no lo vòl dir. *Guzanera.*

Côrda. f. Agregát de fils torsíds qui fan un tot llarg y redó.—Budélls torsíds, ô fil de fêrro, de cer ô de llautó que se pôsan á instruménts músics.—Cêrta líneya del círculo. *Cuerda.*—Para fer caminar bârco. *Sirga.*—De corriôla. *Ti-*

ro.—Para ballaríy demúnt. *Maroma.*—Ab que se ferma es hatây de campâna, picarôl. *Castigudera.*—Ab que se ferma una histia derrêra âltra. *Reata.*—Ab que se ferma la arâda la jou. *Coyunda ô sobeo.*—Ab que se ferma lo que se pésa. *Honda.*—Ab que se ferma ensèllament. *Baga ô lazo.*—Ab que se ferma somâda. *Sobrecarga ô baga.*—Ab que se fâ ballar baldufas. *Zumbel.*—De singla. *Latiguera.*—De vima. *Crisneja.*—Gruzáda de câñom. *Soga.*—Petita de espárt. *Lia.*—Afluxar sa còrda: ser indulgént. *Aflojar la cuerda.*—Estirar sa còrda: ser rigurós. *Apretar la cuerda.*—Donar còrda al péix enganxád á âm. *Dar carrete.*—Còrda de espárt á mòdo de llâtra. *Cudria.*

Cordâda. f. Tôc ab còrda. *Cordelazo.*

Cordâm. m. Multitút de còrdas. *Cordage.*

Cordâd, da. p. p. de cordar. *Abrochado, da.*—*Ensogado, da.*—*Encordado, da.*—*Enredado, da,* segós el vérb de qui es particip.

Cordar. v. a. Guârdapits, gipó, etc. *Abrochar.*—Barrâls, cadufos, etc. *Ensogar.*—Cadiras, guitêrras, etc. *Encordar.*—Baldufas. *Enredar trompos.*

Cordéll. m. Unió de fils torsíds de diferénts formas qui servèix para fermar. *Cordel.*

Cordéllâd. p. p. de cordéllar. *Rollado.*

Cordéllar. v. a. Es tabâc: fer còrda de sas fuyas. *Rollar.*

Cordéllât. m. Teixí de llâna. *Cordellate.*

Cordéllina. f. Cordeta. *Cuerdecica, illa, ita y cuerdezuela.*

Cordélló. m. El de dixiplinas. *Ramal.*—El endoblâd de bâix. *Canelon.*

Corder. m. El qui fâ còrdas de fil. *Cordelero.*—De espárt ô pâumas. *Soguero.*

Corderia. f. Llôc ahónt se fan ô venen còrdas. *Corderia ô cordeleria.*

Cordeta. f. Còrda petita. *Cordecica, illa, ita y cordezuela.*—De espárt ô pâumas. *Soguilla.*—Tirar cordeta: ser de algún partít. *Ser de la pandilla.*

Cordiâl. adj. Lo qui té virtút para confortar el còs.—*m.* Beguça. *Cordial.*

Cordiâlmént. adv. De bèn côr. *Cordialmente.*

Cordíllera. f. Tira de montâñas. *Cordillera.*

Cordó. m. Còrda de seda, fil ô llâna.—Mollura.—Gént destinâda para impedir la comunicació.—Còrda ab nuus que duen alguns religiosos. *Cordon.*—De moneda. *Cordoncillo.*

Cordonâda. f. Tôc ab cordó. *Cordonazo.*

Cordonâsso. m. Espây de alguns dias ântes ô después de san Francese en que hey sòl haver tormenta en el mar. *Cordonazo.*

Cordoneillo. *m.* Cadeneta de dr. *Cadenilla de oro.*
 = *Cordonet. Cordoncico, illo, ito.*
Cordová. *m.* Pèll de boc ò càbra adobàda. *Cor-*
doban.
Cordovès, *sa. adj.* De Córdova. *Cordoves, sa.*
Cordura. *f.* Judici, prudència. *Cordura.*
Corema. *f.* Los 40 dias de dijuni ántes de Pásco.
Cuaresma. = Agregát de sermóns para predi-
 carlos = Llibre qui conté dits sermóns. *Cuares-*
ma. = Bâxa quând ley hâ pôcs derrers dias. *Al-*
ta. = Álta: quând ni hâ molts. *Baja.* = Fer sa
 corema: dejunar. *Hacer la cuaresma* ò *cuares-*
mar.
Coremer. *m.* El predicador de sa corema. *Cuares-*
mero.
Coresinál. *adj.* Pertañent á sa corema. *Cuaresmal.*
Corèt. *m.* Còr petít. *Corazoncico, illo, ito.* = Ahont
 se cànta. *Corito.*
Coriàmbic, *ca. adj.* Pertañent á coriàmbó. *Co-*
ridmbico, ca.
Coriàmbó. *m.* Pèu de vérs grég ò llatí de duas
 bréus y duas llárgas. *Coriambo.*
Coriféo. *m.* Cáp de sècta, opinió, partít. *Corifeo.*
Corista. *m.* El religiós de còr fins qué diu missa.
Corista.
Còrme. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Cosme.*
Còrn. *m.* La clòsca de cèrt péix. *Nacara* ò *caracol*
marino, y en Santander. *Bigarro.* = Tocar el
 còrn: anarsèu. *Tomar el trote, liarlas.*
Còrnar. *v. a.* Tocar es còrn. *Tocar el caracol ma-*
rino.
Cornaló. *m.* Punta de matalàs, sàrria, etc. *Cogu-*
jon ò *cornijal.*
Cornamussa. *f.* Trompeta llàrga. *Cornamusa.*
Cornèt. *m.* Còrn petít. *Caracolito.* = Plànta. *Balsa-*
mina ò *momórdiga.*
Corneta. *f.* Instrumént de buf. = El qui la tòca.
 = Bandèra de duas puntas. *Corneta.*
Corneteta. *f.* Corneta petita. *Cornetilla.*
Cornucòpia. *f.* Miráy gròs. *Cornucopia.*
Cornúid. *m.* El marít á qui se dóna es infàel. *Cor-*
nudo. = Cornúid y apaleyád: el qui encàre es
 máltractád de sa dóna infàel. *Tras cornudo apa-*
leado.
Corografia. *f.* Descripció de algún réyne, país,
 provincia. *Corografia.*
Corográfic, *ca. adj.* Pertañent á corografia. *Co-*
rográfico, ca.
Corógráfo. *m.* El qui esorín de corografia. *Coró-*
grafo.
Corollári. *m.* Proposició qui se seguèix de una
 altra antecadént. *Corolario.*
Corona. *f.* adorno del cáp en redó para denotar
 el honor ò alegria. = Tonsura clerical. = El pri-

mer gráu egleciástic. = Estát governád per un
 sobérano y los séus drets, la séua autoridát, etc.
 = Ròllo de llum al rededor del cáp dels sànts.
 = Deprecació á María puríssima: espècie de
 rosári. = Pàrt de la gornisa. = Fi de una òbra.
Corona. = El ròllo de cabèys que duen los re-
 ligiosos. *Cerquillo.* = Corona ducál, imperiál,
 etc., etc. *Corona ducal, etc., etc.*
Conronació. *f.* Ceremònia para coronar. *Corón-*
cion.
Coronád, *da. p. p.* de coronar. *Coronado, da.*
Coronador, *ra. m. f.* El qui corona. *Coronador, ra.*
Coronál. *adj.* Se diu del òs interior del cáp. *Co-*
ronal.
Coronamént. *m.* La pàrt qui corona un edifici.
Coronamento ò *coronamiento.*
Coronar. *v. a.* Posar una corona demunt es cáp.
Coronar. = Àbres: tayarlos totes sas rãmas. *Des-*
mochar ò *afrailar.* = Péssa sèta dâma. *Señalar.*
 = Àbre coronád. *Desmochado, da* ò *afrailado,*
da. = Péssa coronáda. *Pieza señalada.*
Coronári, *ria. adj.* Pertañent á corona. *Coronario,*
ria. = Lo qui té forma de corona. *Id.*
Coronária. *adj.* Se diu de duas artèrias. *Corona-*
ria.
Coronél. *m.* El qui mânda un retgimént. *Coronel.*
Coronélla. *f.* La dóna del coronél. = Una compa-
 ñia quey havía antigamént á Mallòrca. *Coronela.*
Còrp. *m.* Àve molt coneguda. *Cuervo.* = Còrpsmarf.
Somorgujo, cuervo marino, merganzar, corve-
jon.
Corporál. *adj.* Lo pertañent al còs. *Corporal.*
Corporalidát. *f.* La calidát del còs. *Corporalidad.*
Corporalmént. *adv.* De un mòdo corporál. *Corpo-*
ralmente.
Corporáls. *m. pl.* Un bossí de ròba quadrád que
 estén el sacerdot ò el diàca demunt sa àra de
 altar, etc. *Corporales* ò *corporal.*
Corporeidát. *f. V.* Corporalidát. *Corporeidad.*
Corpòreo, *rea. adj.* Lo que té còs ò lo que li per-
 tãñy. *Corpóreo, rea.*
Corps. *m.* Térme francès qui vòl dir còs. *Corps.*
Corpulència. *f.* Magnitút de algún còs. *Corpulen-*
cia.
Corpulent, *ta. adj.* Lo qui té molt de còs. *Cor-*
pulento, ta.
Còrpus. *m.* Térme llatí qui sòlamént se usa para
 anomenar la fèsta del santíssim còs de Cristo.
Corpus.
Corpuscular. *adj.* Se diu del sistéma de los áto-
 mos. = *m.* El qui seguèix dit sistéma. *Corpus-*
cular.
Corpusculista. *m.* El qui seguèix el sistéma cor-
 puscular. *Corpusculista.*

Corpusculu. m. Còs moltíssim petít, àtomo. *Corpusculu.*
Corral. m. Siti descubèrt en las cásas. = Càmp tan-
 céd. = Buyd que déxan los estudiánts en lo que
 escriuen. *Corral.* = Corral de còrdas para tancar
 ovayas. *Aprisco, redil.* = Fer corrales los estu-
 diánts : faltar á escòla. *Hacer corrales* ò *novillos.*
Correcció. f. Avis, reprensió, càstig. = Figura re-
 tòrica. = El àcte de esménarse ò de llévar sas
 faltas. *Correccion.* = Correcció fratèrna : repren-
 sió secreta que se dona á un. *Correccion frater-
 na* ò *fraternal.*
Correccionál. adj. Lo pertañent á correcció. *Cor-
 reccional.*
Corregible. adj. Lo capás de ser corregid. *Co-
 rregible.*
Corregid, da. p. p. de corregir. *Corregido, da* ò
correcto, ta.
Corregidor, ra. m. f. El qui corregèix. = Ma-
 gistrát y la séua dòna. *Corregidor, ra.*
Corregimént. m. Dignidat del corregidor. *Co-
 rregimiento.*
Corregir. v. a. Avisar, regañar, castigar. = Es-
 ménar lo errad. *Corregir.*
Corregirse. v. r. Esménarse. *Corregirse.*
Corrècte, ta. adj. Sense falta. *Correcto, ta.*
Corrèctament. adv. Ab correcció. *Correctamente.*
Corrector, ra. m. f. El qui corregèix. *Corrector,*
ra. = *m.* El superior de convént de san Fran-
 cisco de Pàula. *Corrector.*
Corredentor. m. El qui es redentor juntament ab
 àltre. *Corredentor.*
Corredor, ra. m. f. El qui corre molt. *Corre-
 dor, ra.*
Corredor. m. El qui per ofici fa sas cridas, intervé
 en encants y vendas. *Corredor.* = De canvis,
 de llónja, de oreja. *De cambio, de lonja, de
 oreja.* = De convént. *Dormitorio* ò *crujia.* Cordó
 ò fil que se pòsa dins sa càrn de malalt. *Sedal.*
Correduría. f. El ofici de corredor. *Correduria.*
Corregúd, da. p. p. de córrer. = *adj.* Tunàntes.
Corrido, da.
Correguda. f. Movimént atropèllad de hòmo ò ani-
 mal. *Corrida.* = De correguda. *adv.* De préssa.
De corrida.
Corregudas. f. pl. Fèsta en que corren hòmos, al-
 lòts, cavalls, etc. para goñar jòyas. *Carrera.*
Corregudeta. f. Correguda curta. *Corridita, illa.*
Correlació. f. Mutua relació entre còsas. *Correla-
 cion.*
Correlatíu, va. adj. Lo qui denòta correlació. *Co-
 rrelativo, va.*
Correlativament. adv. Ab correlació. *Correlativa-
 mente.*

Corrént. f. El curs de las còsas. = De fònta, rius,
 torrénts, etc. *Corriente.* = Seguir la corrént : la
 opinió de los més sense ecziminarla. *Seguir la
 corriente.*
Corrént. adj. Acabád, admès, autorisád per el
 us ò costúm. *Corriente.* = Afuy, moneda, etc. co-
 rrént. *Año, moneda, etc. corriente.* = De co-
 rréntas. *adv.* Aviád. *De corrida.*
Correntí. m. Corrént de las áygos del mar en al-
 gúns parátges sense cási conèxerse demúnt. *Co-
 rriente.*
Córrer. v. n. Caminar ab velocidat. = Estar adme-
 sa ò rebuda una còsa. = Passar, valèr. *v. g.* mo-
 neda en el témps de que se trácta. *Correr.* = Còm
 una bàla. *Como una bala.* = Còm un cà llebrer.
Como un galgo. = Còm un cavall desenfrenad.
Correr sin freno. = Córrer á ò per conte de al-
 gú. *Correr á ò por cuenta.* = Córrer derrera un.
Correr tras de uno. = Córrer sa feyna : haverny
 molta. *Correr el oficio.* = Córrer á la pà. *Correr
 parejas.* = Córrer de quàtres. *Correr d escape.*
 = Córrer tant còm ne pòden trèurer. *Correr d
 todo escape* ò *d mas correr.* = Córrer sa pàga,
 salari, sòu. *Correr la paga, salario, sueldo.*
 = Córrer la veu : divulgar-se una còsa que se ig-
 noràva. *Correr la voz.* = Córrer fortuna, borras-
 ca. *Correr fortuna, borrasca.* Dexán córrer. *Dé-
 jalo correr.*
Correría. f. Hostilidat. *Correría.*
Correspondència. f. Relació de una còsa ab àltra.
 = Trácto, comunicació já de paràula, já per
 escrit. = Conformidat, proporció. *Corresponden-
 cia.*
Correspòndrer. v. a. Respòndrer per sa séua part
 per sentimènts, per accions, per càrtas. = Al
 bènèfici rebúd. = *v. n.* Pertàner ò pertanèxer.
Corresponder.
Correspòndrerse. v. r. Comunicarse per càrtas,
 amarse mutuament. *Corresponderse.*
Corresponént. adj. Conveniént, proporcionád, con-
 forme, digne. *Correspondiente.*
Corresponént. m. El qui té correspondència, trácto
 ab àltre. *Correspondiente.*
Corresponsál. m. V. Corresponént. *m. Correspon-
 sal.*
Correspòst, ta. p. p. de correspòndrer. *Correspon-
 dido, da.*
Corretja. f. Tira llàrga y prima de péll ò de cuy-
 ro. *Correa.* = De estrèp. *Acion.* = Ab una civèlla
 á un càb. *Francalete.* = La àmpla y que se duya
 al ventre majorment los pagesos. *Cincho.* = Para
 afilar rahors. *Suavizador.*
Corretjada. f. Tòc ab corretjadas. *Latigazo* ò *zu-
 rriagazo.*

Corretjadas. *f. pl.* Bastó llarg y prim ab una còrda á un cap para pégar á bestiar y á altres animals. *Ldtigo* ó *zurriaga*.
Corretjadetas. *f. pl.* Corretjadas petites. *Latiguillo*.
Corretjam. *m.* Agregat de corretjas. *Correage*.
Corretjas. *f. pl.* Dixiplinas. *Diciplinas*.—Las qui aguantan el buc de cotxo. *Correones*.
Corretjer. *m.* El qui fa corretjas. *Correero*.
Corretjeta. *f.* Corretja petita. *Corregica*, *illa*, *ita* ó *corregüela*.
Corretjota. *f.* Corretja gròssa. *Correon*.
Corrètx. *m.* De pòrta. *Gozne*.—Per fermar vârcas, etc. *Calzadera*.—Estirar es corrèys: estoviar es gâst. *Bandearse*.
Corretxi. *m.* Cuyro petit de tabâc. *Corrachin*.
Corréu. *m.* El qui per ofici du cartas.—La càsa ahònt se reben y donan sas cartas.—El agregat de ells. *Correo*.—El pescador qui du es péix á la pescateria. *Playero*.—Còvo de péix. *Cuebano* ó *cesto de pescado*.
Corriòla. *f.* Ròda petita para pujar còsas. *Garrucha* ó *palea*.
Corrioleta. *f.* Corriòla petita. *Garruchuela* ó *car-ruchuela*.
Corró. *m.* Bastó redó per fer córrer pédras, bàrcas. *Rodillo* ó *polin*.
Corroboració. *f.* Esfòrs, ànimo, valor que se dona á desmayat ó cobard.—Confirmació de alguna còsa. *Corroboración*.
Corroborad. *da. p. p.* de corroborar. *Corroborado*, *da*.
Corroborant. *p. a.* El qui corrobora. *Corroborante*.
Corroborant. *m.* Confortatiu. *Corroborante*.
Corroborar. *v. a.* Avivar, donar nòvas fòrças.—Confirmar, donar nòva fòrça á argument, opinió, etc. *Corroborar*.
Corroboratiu. *va. adj.* Lo qui corrobora. *Corroborativo*, *va*.
Corrómprer. *v. a.* Alterar, adulterar.—Pervertir, seduir, sobornar, viciar, violar.—Podrir. *Corromper*.—Sentir de parâula. *Escatimar*.
Corrómprese. *v. r.* Podrirse, dañar-se, viciâr-se.—Tornar dolént. *Corromperse*.
Corrossu. *va. adj.* Lo qui consumèix, menja sa càrn. *v. g.* crânc malaltia. *Corrosivo*, *va*.
Corrómpud. *da* ó *corrumpud*, *da. p. p.* de corrómpre. *Corrompido*, *da* ó *corrupto*, *ta*.
Corrupció. *f.* Alteració en las qualidats principals, y en la substància de una còsa.—Putrefecció, podridura.—Falsa mutació de tèsto en un passatge de llibre.—Depravació. *Corrupcion*.
Corruptament. *adv.* De un módo corrómpud. *Corruptamente*.

Corruptela. *f.* Abús de lléy ó dret. *Corruptela*.
Corruptibilitat. *f.* Calidat de lo qui es corruptible. *Corruptibilidad*.
Corruptible. *adj.* Lo qui se pòt corrómpre. *Corruptible*.
Corruptissim. *ma. sup.* *Corruptissimo*, *ma*.
Corruptissimament. *adv. sup.* *Corruptissimamente*.
Corruptiu. *va. adj.* Lo qui corrómp. *Corruptivo*, *va*.
Corruptor. *ra. m. f.* El qui corrómp los costums, el enteniment, el gust, etc. *Corruptor*, *ra*.
Corruscada. *f.* Desâyre.—*Desaire*, *reves*.—Sempeita. *Empujon*.
Còrt. *f.* La ciutat ó vila ahònt està el sobérano.—Los qui compònen la comitiva y familia del sobérano.—Obsèqui, comitiva, acompanyament.
Corte.—Fer la cort: obsequiar, acompanyar. *Hacer la corte*.—*Corts. f. pl.* La junta dels estats de España. *Cortes*.
Cortâ. *m.* Mesura. *Cuartan*.
Cortâna. *f.* Malaltia. *Cuartana*.
Cortaner. *ra. m. f.* El qui té cortânas. *Cuartanero*, *ra*.
Cortar. *v. a.* Tayar un plêt; una brega, etc. *Cortar*.
Cortedat. *f.* Pòca estensió.—Falta de capacidat, de valor, de instrucció. *Cortedad*.
Corter. *m.* La quârta part de una còsa. *Cuarto*.—Bàrrio.—Habitació para soldats.—Bòn tràcto que donan los vencedors á los vensúds. *Cuartel*.—De devânt de una âve ó de auveya, etc. *Cuarto delantero*; el de derrera, *cuarto trasero*.
Corteler. *m.* El soldat qui en càda compaña cuyda de la seguretât de sa seua quâdra. *Cuartelero*.
Cortera. *f.* Mesura, y lo que cab en ella. *Cuartera*.—Lloc ahònt se ven blat, ordi, etc. *Alhondiga*.
Corterada. *f.* Espây de terrèno de cèrta estensió. *Cuarterada*.
Cortero. *m.* La quârta part de un tot. *Cuarteron*.
Corteròla. *f.* Fusta per dur ó tenir vi. *Carral* ó *barril*.
Corterud. *da. adj.* El qui té molt de còs. *Corpu-do*, *da*.—El qui es còm una bòlla. *Tapon de cuba*.
Còrtès. *sa. adj.* Atént, sâble, polític. *Cortes*, *sa*.
Cortessâ. *na. adj.* Lo qui pertâny á cort.—*Cortès*.—El qui frecuenta la cort. *Cortesano*, *na*.
Cortesia. *f.* Reverència, moviment del còs que se fa per saludar.—Política, respècte, civilitat.—Gràcia, favor. *Cortesía*.—Fer cortesia. *Ha-*

cer cortesia.—Tornar sa cortesia: resaludar. *Bot-
ver la cortesia.*

Cortessim, ma. sup. Cortesísimo, ma.

Cortessimament. adv. sup. Cortesísimamente.

*Cortessim t. adv. Ab cortesia, ab política. Cortes-
mente.*

Cortetjád, da. p. p. de cortetjar. Cortejado, da.

*Cortetjador, ra. m. f. El qui cortetja. Corteja-
dor, ra.*

Cortetjar. v. a. Obsequiar, fer la cort.—Festet-
jar. *Cortejar.*

Cortètx. m. Amánte, enamorád. Cortejo.

Cortí. m. Mesura para vi, etc. Cuartin.

*Cortina. f. Bossí de rôba penjáda para tapar finés-
tras, portáls, llits, etc.*—Pañy de muráda en-
tre bastió y bastió. *Cortina.*—Para tapar el sa-
grári. *Palia ó viso del altar.*—Negra para mórt
ó conventuál. *Paño de tumba.*—Para posar á
trôna. *Paño de púlpito.*—Tirar sa cortina: obrir-
la ó tancarla. *Correr la cortina.*

*Cortinátge. m. El conjúnt de sas cortinas des llit,
sala, etc. Cortinage.*

Cortineta. f. Cortina petita. Cortinilla.

*Cortó. m. La quárta part de una còsa. Cuarteron.
—Mesura. Cuartillo.*

Còs. m. Substància materiál y espessa.—La subs-
tància materiál del hòmo. —Totas las parts de
un edifici fins á la gornisa. —Lo gruaxál de péssa
de rôba. —La espessura de los líquidos, etc.
Cuerpo.—Còs de camia. *Árbol.*—Eu còs de ca-
mia: sense guárdapits, ni jác, etc. *En cuerpo
de camisa.*—Eu còs y en dôssas: del tot sense
déxar res. *En cuerpo y alma.*—Còs present: es-
tar present el difúnt quánd se li fan sas ecse-
quias. *De cuerpo presente.*—Donar còs: espessir
algún líquido. *Dar cuerpo.*—Fer del còs: eva-
cuar el vèntre. *Hacer del cuerpo.*—Prènder
còs: asunto, noticia, etc. *Tomar cuerpo.*

*Cos. m. El llòc ahónt se fan sas corregudas. Coso,
carrera, liza.*—De guya: el forát per ahónt se
pàssa es fil. *Ojo, ondon.*—Que fan es bàrcos
Corso.

Còsa. f. Tot lo qui té sèr. Cosa.—Còsa fèta á gra-
pèdas: malament. *Hecha con los piés ó con la pe-
suña.*—Mál fèta. *Mal hecha ó cosida con hilo
gordo.*—Pòca còsa: el hòmo. *Poca cosa.*—Còsa
perduda: hòmo dolènt. *Cosa perdida.*—Còsa
de pòc estàn ó de pòcas tàulas: de pòca consi-
deració. *Cosa de cicha y nabo.*—Per una còsa
de norès: per pòca còsa. *Por quitame esas pa-
jas.*—Prènder una còsa per àltra: equivocarse.
Tomar una cosa por otra ó trocar los frenos.—
Prènder una còsa ab sas duas màns: ab molt de
gust y satisfacció. *Tomarla con un canto d pe-*

chos.—Fer sas còsas gruñint. *Orejar.*—Còsa de
norès. *Naderia.*—Es còsa fàcil. *Es cosa fácil ó
sacar pajas de un pajar.*—Ser una còsa molt
saluda. *Ser muy sabida ó oler d puchero de
enferma.*—Ser una còsa molt despreciable. *Ser
muy despreciable ó oler d puchero de enfer-
mo.*—Ser una còsa molt dificultosa. *Ser muy
difícil ó quitar cruces de un pajar.*—La còsa es
cèrta. *La cosa es cierta ó ciertos son los borre-
gos, los carneros ó los toros.*—Ser molt comu-
na ó ordinària. *Ser muy comun ó ordinaria ó
ser cosa de ciento en carga.*—Còsas tirádas al
mar y trobádas á sa voréra. *Haciendas echadas.*
Sas còsas cláras Déu las vól. *Las cosas claras las
bendice Dios.*—Dir còsas á un maláit moribun-
do: ajudarli á bé morir. *Agonizarle.*

Coscorráda. f. Encontráda. Encontron.—Dañy.
Golpe, desaire, desastre.

Coscóy. m. Ausina ravéll. Coscoja, chaparro.—
Molts de coscóys plegáds. *Coscojal.*

Coseta. f. Còsa petita. Cosilla, ita, ica.

Cosinermá y àltres. V. Cusinermá, etc.

Cosir. v. a. V. Cosir.

*Còsmic, ca. adj. Se diu de las estréllas qui sur-
ten y se pònen al matéix témps que el sól. Cós-
mico, ca.*

*Cosmogonía. f. Ciència ó sistéma de la formació
del mon. Cosmogonia.*

Cosmografia. f. Descripció del mon. Cosmografia.

*Cosmográfic, ca. adj. Lo pertañent á cosmografia.
Cosmográfico, ca.*

*Cosmógráfo. m. El qui sàb ó se aplica á la cosmo-
grafia. Cosmógrafo.*

*Cosmolábi. m. Instruménnt matemátic para midar
el mon. Cosmolabio.*

*Cosmología. f. Ciència de las lléys físicas del mon.
Cosmología.*

*Cosmològic, ca. adj. Lo qui pertañy á cosmología.
Cosmológico, ca.*

*Cosmólogo. m. El qui professa la cosmología. Cos-
mólogo.*

*Còsmos. m. Térme grég qui vól dir mon abreviád,
y se diu del hòmo. Cosmos.*

Cosòta. f. Còsa gròsa. Cozasa.

*Cossa. f. Potáda que donan sas bistias y los hòmos
de part derréra.*—El tòc donád axí. *Coz.*—Ma-
nar á cosas: manar ab mál mòdo y ab rigor.
Mandar d coces.—Tirar cosas. *Acoccar ó co-
ccar.*—Pégar cosa á alguna còsa, v. g. al estu-
diar. *Arrimar ó darle libelo de repudio.*

Cossári. m. Mariner en generál. Marinero.—Bàr-
co armád en cos. *Corsario ó cosario.*—Hòmo tu-
nànte. *Linda pua de pescar.*

*Cosèt. m. Còs petit. Cuerpecito, illo, ilo ó cuer-
pezuelo.*

Cossetzer. m. El qui cuy gràns, òli, etc. *Cosechero.*

Cossier. m. El qui vestid de cèrt módo bál·la públicament. *Danzante.*

Còssigas y cossigôyas. f. pl. Sensació del còs lévémént tocád y provôca las més vegádas á ríurer. *Cosquillas.*—Fer cossigôyas. *Hacer cosquillas.*—Fer sas cossigôyas endins á un: apretarlo molt en disputa, etc. *Apretarle las clavijas.*—El qui té cossigôyas. *Cosquilloso, sa.*

Cossigoyetas. f. pl. Cossigôyas petites. *Cosquillejas.*

Cossigoyôtas. f. pl. Cossigôyas gròsas. *Cosquillones.*

Cossòt. m. Còs gròs. *Corpazon ò corpazo.*

Còst. m. Lo que còsta una còsa. —Trabáy, fatiga, suor. *Costa ò coste.*

Còst. m. pl. *Costo ò yerba de santa Maria.*

Còsta. f. Terréno ròst ò en declivi. *Cuesta.* —En població sense escalóns. *Rampa.* —Malaida: má·la de pujar. *Rebenton.* —Còsta per aváll. *adv.* *Cuesta por abajo.* —Còsta per amunt. *Cuesta por arriba.* —Còsta través. *Cuesta ladeando ò rodeando.* —Còsta de voréra de mar. *Costa.* —Condemnar en còstas: en gástos. *Condenar en costas.* —Navegar còsta còsta: no apartarse de sas còstas. *Navegar costa d costa.*

Costád, da. p. p. de costar. *Costado, da.*

Còställevador. m. Eyna de sabater. *Costa.*

Costar. v. a. Ser comprád á cèrt prèu. —Ser difícil de fer, de dir, etc. —Causar cuydado, trabáy, dolor, etc. *Costar.* —Costar bén car. *Costar bien ò muy caro.* —Costar moltras corregudas: moltras diligèncias. *Costar muchas patadas.* —Costar una còsa més que no vál. *Costar la torta un pan.* —Costar més de mantenir que no vál. *Perdonar el bollo por el coscoron.* —Còst lo que còst: á quálsevol prèu. *Cueste lo que costare ò de haldas ò de mangas.* —¿Que not còsta res? Lo que se diu de aquèll qui málmenetja sa còsa de áltrí. —¿*Gandstelo ò hereddstelo?* —No costar sinó es prènder: no costar res. *Cinco y la garra.*

Costát. m. La pàrt del còs èntre es pit y la esquena. —Lo qui està á sa pàrt dreita de un tot. —La persona qui afavorèix ò defènsa á áltra. *Costado ò lado.* —Costát esquèrra de bàrco anàut de popa á proa. *Bador.* —Anar costát per costát. *Ir lado por lado.* —De costát el còs. *Ir de lado.* —Estar costát per costát: ser veynáds. *Estar pared en medio.* —De costát. *adv.* *De lado.* —Mirar de costát. *Mirar de lado ò de medio lado.* —Posar costáts: engrèxar. *Engrasar.*

Costélla. f. Òs llárg y tórt del pit. —La espòsa. *Cotilla.* —Torráda ò aguiáda. *Chuleta.*

Costéllám. m. Totas las costéllas de animál. *Costi-*

llar. Anar de costéllám: tórt. *Ladearse ò hacer combas.*

Coster. m. Puitxèt. *Colina ò recuesto.* —Bàrco. *Costeño.*

Costeráda. f. Sempenta. *Encontron ò empujon.*

Costeta. f. Còsta petita. *Costanilla, cuestecilla, costezuela.*

Costetjar. v. a. Navegar tèrra á tèrra. *Costear.*

Costeyád, da. p. p. de costeyar. *Costeado, da.*

Costeyar. v. a. Fer el gásto. *Costear.*

Costipád, da. p. p. de costiparse. *Costipado, da.* V. *Custipád.*

Costiparse. v. r. *Costiparse.* V. *Custiparse.*

Costipát. m. El ácte y effècte de costiparse. *Costipado.* V. *Custipát.*

Costós, sa. adj. Lo qui còsta. —Pénós, dificultós. *Costoso, sa.*

Costosamént. adv. Á gròs prèu. *Costosamente.*

Costosíssim, ma. sup. *Costosissimo, ma.*

Costosíssimamént. adv. sup. *Costosissimamente.*

Costrefúid, fir, etc. V. *Costrefiir.*

Costúm. m. Hàbit adquirírd en la repetició de alguna còsa. —Práctica molt usáda. *Costumbre.* —Es costúm fá lléy. *La costumbre hace ley.* —Es costúm es áltra naturalesa. *La costumbre es otra naturaleza.* —Còm es costúm, segòns costúm ò hey há costúm. *Como es costumbre, segun costumbre, hay costumbre.*

Costura. f. V. *Custura.* *Costura.*

Costuréra. f. V. *Custuréra.* *Costurera.*

Còta. f. Vestít de capèllá. *Sotana.* —Armadura antiga. *Cota.* —Vestidura de escolá. *Cota.* —La cantidat que tòca á càda un en repartimént. *Cuota.*

Cota. f. Bàll. *Jota.*

Cotána. f. Forát quadrád fét ab escàrpera. *Cotana.*

Cotetjád, da. p. p. de cotetjar. *Cotejado, da.*

Cotetjar. v. a. Comparar, confrontar una còsa ab áltra. *Cotejar.*

Cotèix. m. Comparació, confrontació. *Cotejo.*

Cotidiá, na. adj. Lo que se succeèix càda dia. *Cotidiano, na.*

Cotidiánamént. adv. Diàriamént. *Cotidianamente.*

Cotilla. f. Vestidura interior de dòna. *Cotilla.*

Cotissa. f. Bándá estreta de escút de àrmas. *Cotiza.*

Cotissád. adj. Escút carregád de cotissas. *Cotizado.*

Cotó. m. Espècie de llána quey há dins sa bajòca de cotonéra. *Algodon.* —Endiána de cotó. *Coton.* —Cotó des tinter. *Algodon, algodones, cendales, grupos.*

Cotonéra. f. Arbusto qui produèix es cotó. *Algodon ò algodonal.* —Cotonéras. *f. pl.* El terréno ahónt hey há cotonéras. *Algodonal.*

Cotonina. *f.* Rôba de cotó. *Cotonta.*
Cotorra. *f.* Espècie de papagây petít. *Cotorra.* =
 Sa famèlla. *Cotorrera.* = Dòna baladrèra. *Cot-
 rra y cotorrera.*
Cotxer. *m.* El qui guíja cotxo. *Cochero.* = Fer de
 cotxer. *Cochear.*
Cotxeria. *f.* Llòc para estojar es cotxo. *Cochera.*
Cotxèt. *m.* Cotxo petít. *Cochecillo, ito.*
Cotxilla. *f.* Eyna de sabater. *Tranchete.*
Cotxinèt. *ta. adj.* Brutèt. *Cochinillo, illa, ito, ita.*
Cotxinilla. *f.* Insècto, qui sec y reduíd á pols, ser-
 vèix para teñir de vermèy. *Cochinilla.*
Cotxino. *na. adj.* Bruts, mál vestíds. *Cochino, na.*
Cotxinòt. *ta. adj.* Brutòt. *Cochinote, ta.*
Cotxo. *m.* Carruátge conegú. *Coche.* = Es llit.
Cama. = De lloguer. *Don-Simon.*
Coua. *f.* Estremidát que ténen derrèra los ani-
 mals, aves y péxos. = Punta qui rossega en ves-
 tit. = Es cabèys llargs y fermáds. = La dema-
 siada detenció en la derrèra síllaba en el cànt ò
 résó. = El derrer. *Cola.* = D'ây: peláda ò ab pòcs
 pels. *Cola pelona.* = Molt peludá. *Hopo.* = De
 lletra. *Rabo.* = De podadora: espècie de destre-
 leta que té á un càp. *Peto.* = De retol: molt
 prima. *Rata.* = Amar coua, coua: derrèra. *Ir al
 rabo.* = Sa téua coua: negació. *Nones.*
Couada. *f.* Tôc ab sa coua ò la acció de remenar
 sa coua. *Coleada ò coleadura.*
Coarrú. *da. m. f.* Cabessúds. *Cabezudo, da.*
Couatjar. *v. a.* Remenar sa coua. *Colear.*
Couént. *ta. adj.* Lo qui cou ò pica. *Picante.*
Couentó. *m.* Lo qui cou. *Picazon.*
Couer. *ra. m. f.* Corretja que se pôsa baix de sa
 coua de bistia paraque el auerdá, sèlla ò hást
 no se tir devánt. *Retranca ò grupera.*
Coueta. *f.* Coua petita. *Colita.*
Cóurer. *m.* Arám. *Cobre.* = En blát, etc. *Zurron.*
 = Campaneta. *Zumba.*
Cóurer. *v. a.* Aguiar que menjar. = Preparar
 per mèdi des fòc cèrtas còsas, còm pá, gèrras,
 etc. para ferlas hògas para el us que se vòl fer
 de éllas. *Cocer.* = Picar lo couént. *Picar ò
 escocer.* = Es ventrèy es menjar. *Cocer ò di-
 gerir.*
Couurer. *m.* Menestrál de òbras de llautó. *Lato-
 nero.*
Cóva. *f.* Clòt subterràneo formád per la natura-
 lesa ò per el art. *Cueva.* = De lládras: el llòc ò
 la càsa ahónt se retira la gént dolénta. *Cueva de
 ladrones.*
Cova. *adj.* La nôu, v. g. buyda. *Hueca ò vana.*
Cová. *da. p. p.* de covar. *Empollado, da.*
Covar. *v. a.* Posarse las aves demúnt els òus para
 encalantirlos y ferlos néxer. *Empollar ò enco-*

bar. = Covar ets òus los hòmos: estar ajegúds
 ò ociosos. *Empollar los huevos.*
Covatuéla. *f.* Secretaria del despàtx universál.
Covachuela.
Covatuélista. *m.* Oficiál de la covetuéla. *Cova-
 chuelista.*
Covéra. *f.* Estát de una gállina qui cova ò vòl
 covar. *Cloquera.*
Cóvo. *m.* Paner molt ált y ample sense ànsa qui
 pás de pàrt á pàrt. *Cuébano.* = Ser des cul des
 cóvo: hòna, delicáda una còsa. *Ser de chupete.*
Covonáda. *f.* Lo quey há dins na cóvo ò lo quey
 càb. *Cuébano.*
Covonèt. *m.* Cóvo petít. *Cestico.* = De cosir. *Taba-
 quillo.* = Ahónt pòsan sa rôba las qui cusen.
Tabaque.
Cox. *xa. m. f.* El qui no pòt caminar bé, etc. =
 Bàuc, tàula, etc. qui ténen un pèu més curt
 que els áltres. *Cojo, ja.*
Coxèt. *ta. m. f.* *Cojuelo, la.*
Coxetjar. *v. n.* No posar es pèus iguals. = Faltar á
 la rectitút, obrar sense ingenuidát. *Cojear.*
Coxí. *m.* Péssa de rôba plena de llána, plomas ò
 páya para posary es càp en jèurer. *Almohada.*
 = Para ajouoyarsy demúnt. *Almohada ò cugin.*
 = Para el còll de bistia. *Collera.* = De cotxo.
Almohadon ò acolchado. = Para cosir. *Almo-
 hadilla.* = De daurador. *Plomazon.* = Para fer
 rànda. *Mundillo.* = Ple de plomas. *Plumazon.* =
 Qui arriba de càp á càp des llit. *Cabezera.*
Coxinéra. *f.* Tàpa de coxí. *Funda.* = Para dur
 rôba. *Tulego.*
Coxinèt. *m.* Coxí petít. *Almohadilla.* = De gálta
 ò per alicary guyas. *Acerico.* = Para tapar san-
 grías. *Cabezal ò escudo de sangría.*
Coyó. *m.* Térme baix. Botó de màscle. *Cojon.*
Coyuntura. *f.* Juntura dels òssos. *Coyuntura.*

CR.

Crànc. *m.* Animál anfíbio y càsi redó qui se cría
 á sa vorèra de mar, etc. *Cangrejo ò meya.* =
 Malaltía. *Cáncer ò cranco.* = En pit de dòna.
Zaratan.
Cràneo. *m.* La pàrt del càp qui conté es cervéll.
Cráneo.
Crápula. *f.* Continuáda borratxeria. *Crápula.*
Crás. *sa. adj.* Espès. = Sense disculpa. *Craso, sa.*
Crassísim. *ma. sup.* *Crasísimo, ma.*
Crassitút. *f.* Gréix. *Crassitud.*
Créa. *f.* Rôba. *Creá.*
Créable. *adj.* Lo qui pòt ser créad. *Creable.*
Créació. *f.* La acció de créar y el seu efecte. = Es-
 tabliment de nous empleyos. = Elecció que fa

el Pápa de nòns cardenáis. *Creacion*.
 Créad, da. p. p. de créar. *Creado, da*.
 Créador. m. Atribút de Déu. *Criador, y ant. creador*.
 Créar. v. a. Produir una còsa de norès, lo que sòlamént pòt fer Déu. = Establiir nòus empleyos. = Elegir el Pápa nòus cardenáis. *Crear*. = Créar una rénda, un censál, etc. *Crear una renta, un censo, etc.*
 Crèdencia. f. Tanleta que se pòss devòre altar. = Armári gròs de fust para posary pláts, bótiles, etc. *Credencia*.
 Credenciál. adj. Lo qui fà fe. *Credencial*.
 Credibilidad. f. Rahó per la qual se creu una còsa. *Credibilidad*.
 Crèdit. m. Deute á favor de un. = Assénso, crèucia. = Ahòno. = Bòna fàma. *Crédito*. = Tenir es crèdit assentád: hòna fàma. *Tener el crédito sentado*.
 Creditor, ra. m. f. Aquélls á qui se deu. *Acreedor, ra*.
 Crèdo. m. Sumári dels articles de la fe. *Credo*. = Dins un crèdo: dins pòc témps. *En un credo*.
 Credulidat. f. Facilitat en creurer sas còsas. *Credulidad*.
 Crèdulo, la. adj. Fàcil en creurer. *Crédulo, la*.
 Crècencia. f. La fe y crèdit que se dona á una còsa. *Creencia*.
 Crèent. p. a. de creurer. = adj. El qui creu. *Creyente*.
 Gregú, da. p. p. de creurer. *Creído, da*. = Estar cregú: creurer. *Creer*.
 Creible. adj. Lo qui se pòt creurer. *Creible*.
 Creiblement. adv. Probablement. *Creiblemente*.
 Créma. f. Los dos punts que se pòss demunt una lleira vocál. *Crema*. = Ràya de terréno. *Raya* ò *linde*. = Estar á sa créma: á sa pòrta para entrar á dignidat, empleyo, etc. *Estar al embocadoo ò al saltadero*.
 Cremád, da. p. p. de cremar. *Quemado, da*. = Des sòl. *Quemado, tostado ò curtido, da*.
 Cremáda. f. El àcte y efècte de cremar. *Quema*.
 Cremadisa. V. Cremáda. *Quema*.
 Creinar. v. a. Consumir el fòc ò jab el fòc. = Encalentir màssa còm es sòl en estiu. = Secar la geláda, vent, etc. sas plántas. = Lo màssa calent á sa boca, part del còs. *Quemar*. = Creinar es sòl es cul de sas llébras: ferlo molt calent ò molt de calor. *Asarse las pajaritas*. = Creinar es blens sense encetar els ciris, etc. *Apabilar*. = Creinar lo que se menja ò beu. *Quamar* ò *hervir*. = Creinar es pà per màssa forn. *Escalfar el pan*.
 Cromarse. v. r. *Quemarse*. = Lo que se còu. *Que-*

marse ò asurarse. = Estar pròp de lo que se cerca. *Quemarse*. = Frissar. *Quemarse*. = Espèrant una còsa. *Estar mascando retama*. = Sas cejas: estudiar molt. *Quemarse las cejas*.
 Cremeyó. m. Lo cremád de ble. *Moco*. = El qui fà rebasseta. *Seta*. = Tayád já. *Pavosa*. = Des ble de llam per haverlo atiad. *Despabiladura*. = El qui pènja de ciri, etc. y el fon. *Ladron*.
 Crémor. m. El suc més delicad de las còsas. *Crémor*.
 Crémortártaro. m. Arròs de bota preparád. *Crémortártaro*.
 Crepúsculo. m. Cloror desde que apunta es dia fins que surt es sòl, y desde que se pòn fins que fà fosca. *Crepúsculo*.
 Crescud. f. Aument. *Crecida*. = Féot càlta. *Crecido*.
 Crespell. m. Espècie de coca plana. *Rosca*.
 Crespellèt. m. Coqueta petita y un forat al mitx. *Rosquilla*.
 Crespinèlla. f. Hérba. *Yerba puntera*.
 Cresta. f. Plomátxo de càrn ò de plomas que téneu algúns animals. = Punta de puig en figura de cresta. *Cresta*. = De morrió. *Creston*.
 Crestad, da. adj. Lo qui té cresta. *Crestado, da*.
 Crestat. m. Boc. *Cabron*. = La càrn de bòc ò de càbra que se ven. *Macho*. = Donar es crestát á un: matarió. *Quitarle de en medio*.
 Crestáy. m. Vidre fi. *Cristal*. = Terra en pòc amunt entre solc y solc. *Lomo ò camellon*. = En hòrt. *Camellon*. = De aygo geláda. *Cardmbana*.
 Crestayl, na. adj. Trasparent? còm es crestáy ò de sa seua naturalesa. *Cristalino, na*.
 Cresteta. f. Cresta petita. *Crestica, illa, ita*.
 Creu. f. Líneyas formant quatre àngulos. = Aflicció, péna, trebáy, etc. *Crus*. = El senál de la creu. *El senál de la cruz*. = Anar ab creu alsada: ab tota ceremònia. *Ir con la cruz y las ciriales*. = Fer una creu quand s'envá de un llòc denotant que no hey vòl tornar. *Dar la bendicion*. = Creu: la que duen los cavallers de hàbit. *Encomienda*. = Quedar sense una creu: sense cap dobbé. *Quedarse en cruz y en cuadro*. = Romándrer ab sa creu dots aubats: no calsarse una fadrina. *Quedar para vestir indígenes*.
 Crener. m. Cimbòri de edifici. *Crucero*. = Camins qui se topan. *Encrucijada ò crucero*.
 Crenéras. f. pl. Els fils que se pòss encreu áda en el ordidor. *Cruzados*.
 Crueta. f. Creu petita. *Crucecilla, ita*. = Fer cruetas: estar sense menjar. *Hacer cruces ò estar por esta cruz de Dios*.
 Creurer. v. a. Donar assénso á alguna còsa, tenir-

la per vera. = Seguir el avís; correcció, lo que se m'ana, etc. *Creer*. = Crèurer á uys clucs. *Creer d'ojos cerrados, d'piés juntillas ó d'puño cerrado*. = Crèurer piosament: crèurer una còsa qui no està difiuida per la Iglesia. *Creer piosamente*. Crèurer ab sa fe des carboner. *Creer con la fe del carbonero*. = Fer crèurer engañant. *Hacer creer engañando*.

Créxec. m. pl. Berro.

Crexêusa. f. Aument. Crecimiento, y ant. crecencia.

Crexént. p. a. de créxer. El qui créix. Cresiente.

Crexént. m. Figura de sa lluna nôva en escûts de armas. = adj. El qui créix. Cresiente. = El quârt crexént de sa lluna. Cresiente de la luna.

Créxer. v. n. Aumentarse insensiblement los còssos, el dia, sa lluna, rius, etc. Crecer. = Escamparse, v. g. una taca, malaltia, etc. *Cundir*. = Créxer una còsa dolénta, v. g. hérbs mala. *Crecer en corcoba*. = Créxer per baix: tornar geperds ó mirar per fòrsa ab so càp en tèrra. *Crecer hacia abajo*. = Créxer còm una carabassera: créxer molt en pòc tèmpe. *Crecer como espuma ó d'palmos*.

Cria. f. Procreació dels animals y aves. Cria. = Lloc para criar aucells. Criadero.

Criád, da. p. p. de criar. Criado, da.

Criád, da. m. f. Sirvéats. Criado, da. = Criád de criáds. El qui fa lo que un altre criád deu fer. Vicario.

Criád, da. adj. Bé ó mal criád. Bien ó mal criado, da. = Criád vaciád. Criado entre algodones ó mimado, da. = Mal criád: el qui no vòl obeir. Malmandado, da.

Criáda. f. La qui servèix á un hòme tot sòl. Ama. = La qui acompaña á una senyoreta. Rodrigon.

Criádèt, ta. m. f. Criáds petita. Criadillo, lla y la criadeta també. Criadita y criaduela.

Criador, ra. m. f. El qui cria. Criador, ra.

Criánsa. f. Atenció, política, cortesia, civilisació, educació. Crianza. = Bòna ó mala criánsa. Buena ó mala crianza. = Donar criánsa. Dar crianza.

Criar. v. a. Produir, alimentar, enseñar, engendrar, alletar, etc. = Ser causa de:: Criar.

Criarse. v. n. Las plantas. Criarse. = Es seu pròpi mal. Criar una vibora debajo del sobaco.

Criatura. f. Tota còsa creáda. = Infànt recent nâd ó de poca edât. = Ximple, de pòc enteniment. Criatura.

Criatureta. f. Diminutiu de criatura. Criaturilla, ita.

Cric, ca. adj. Avâros. Cicatero, ra, cuentagarbanzos. = Botella, bòtil, satriy, etc. qui ràtjan

prim. *Peñado, da ó penoso, sa.*

Crida. f. Pregó. Pregon, y ant. crida. = Fer cridas. Pregonar.

Cridád, da. p. p. de cridar. Llamado, da. = Herèu. Nombrado, da heredero. = Mòrt ó viu. Proscrito, ta.

Cridador, ra. m. f. El qui crida. Gritador, ra ó vocinglero, ra. = El qui arrogàia cridant. Regañon, na.

Cridar. v. a. Fer renòu. Gritar. = Á algú para que se atur ó vènga al qui crida. Llamar. = Ab algú: regañarló. Gritar ó regañar. = Cridar aléy: fer burla de algú. Dar grita. = Cridar herèu. Nombrar heredero. = Cridar mòrt ó viu á algú: donar llecència para que qualsevòl lo entrég mòrt ó viu. Proscribir. = Cridar en fèstas públicas, fènt avolòt. Retinchar. = En derrers dias. Antruejar.

Cridarse. v. r. Uns als altres. Llamar. = Los animals para ferse venir á los de sa seua espècie. Llamar. = Los aucells ó aves. Reclamar ó reclamarse.

Crímen. m. Culpa, delict. Crimen. = De lèssa magestât: cònta el sobérano ó la pàtria. De lesa magestad.

Criminál. adj. Lo pertañent á crímen. Criminal.

Criminalidât. f. Lo qui fa criminál á una acció. Criminalidad.

Criminalista. m. Hòmo molt instruid en las matèrias ó asuntos criminála. Criminalista.

Criminálment. adv. De un módo criminál. Criminallymente.

Criollo, lla. m. f. Náds en Amèrica de pares euròpeos. Criollo, lla.

Criptografía. f. Àrt de escríurer de un módo secret y conyegut entre dos ó molts. Criptografía.

Criptográfic, ca. adj. Lo pertañent á la criptografía. = El qui sâb la criptografía. Criptográfico, ca.

Criptònim. adj. El qui oculta el seu vertader nòm. Criptónimo.

Crislida. f. Estât del insecte qui passa de cuc á papeyó. Crislida.

Crissis. f. Súbita mudánsa en una malaltia. = Esfòrs violènt y involuntári. = El púnt de la difiniçió de un negòci. Crisis.

Crisma. m. Mescla de òli y bàlzem consagrâds. Crisma. = Jò et llevaré la crisma: jò et mataré. Te quitaré la crisma.

Crismèra. f. Ampolla para posar el crisma. Crismera.

Crisoberilo. m. Pédra preciosa de color de òr. Crisoberilo.

Crisólito. *m.* Pédra preciosa. *Crisólito.*
Crisopéya. *f.* Fàl art de fer òr. *Crisopeya.*
Crisopràsi. *m.* Pédra preciosa de color entre verd y daurad. *Crisoprasio.*
Cristall. *m.* Humor del uy. *Cristalino.*
Cristalisació. *f.* El acte y efecte de cristalisar. *Cristalizacion.*
Cristalisad, *da.* *p. p.* de cristalisar y cristalisarse. *Cristalizado, da.*
Cristalisar. *v. a.* Reduir á crestáy. *Cristalizar.*
Cristalisarse. *v. r.* Gelarse, *v. g.* Aygú, y ferse un crestáy. *Cristalizarse.*
Cristalografia. *f.* Conexement y descripció de los crestáys. *Cristalografia.*
Cristalógrafo. *m.* El qui sáb la cristalografia. *Cristalógrafo.*
Cristià, *na.* *m. f.* El qui professa la fe de Cristo. *Cristiano, na.* = Cristià nou: el novament convertí. *Cristiano nuevo.* = Cristià véy: aquell cuyos antepassáds já éran cristiáns. *Cristiano viejo.* = Fer cristià: batiar. *Cristianar.* = Fét, ta cristià: batiáds. *Cristianado, da.*
Cristià, *na.* *adj.* Lo pertañent ò conforme á la religió cristiàna. *Cristiano, na.* = No poder fer cristià á un: no poder guiarlo á fer alguna cosa. *No poder hacer brecha con él.*
Cristianament. *adv.* De un módo cristià. *Cristianamente.*
Cristiandát. *f.* El grèmi de los cristiáns. = Observância de la lléy de Cristo. *Cristiandad.*
Cristianisme. *m.* La lléy y religió de Cristo. *Cristianismo.*
Cristianísim, *ma.* *sup.* = Títol de honor que se dona á los réys de Fransa. *Cristianísimo, ma.*
Cristianísimament. *adv. sup.* *Cristianísimamente.*
Cristo ò Christo. *m.* El fill de Déu fét hòmo. = Lo imátge de Cristo crucificad. *Cristo.* = Posar còm un Cristo: atupar fòrt. *Poner como un Cristo.*
Crit. *m.* Alsáda de veu. *Grito.* = Para cridar á un. *Llamamiento.* = Crits. *m. pl.* Confusió de veus descompassádas. *Grita, gritería ò vocería.*
Critèri. *m.* Señál ab que se conèix la veritat. = Judici, discurs, enteniment. *Criterio.*
Crític, *ca.* *m. f.* El qui judica segóns las lléys de crítica. *Crítico, ca.*
Crític, *ca.* *adj.* Lo pertañent á la crítica. *Crítico, ca.* = Dia crític: perillós en una malaltía. *Dia crítico.*
Crítica. *f.* Ciència de judicar rèote. = Judici ò parer de alguna obra. *Crítica.*
Críticàble. *adj.* Digne de crítica. *Criticable.*
Críticad, *da.* *p. p.* de criticar. *Criticado, da.*
Criticador, *ra.* *m. f.* El qui critica. *Criticador, ra.*
Criticar. *v. a.* Eczeminar una obra, reprender,

censurar, vituperar. = Trobar que dir de tot. *Criticar ò criticar.*
Criticón. *m.* El qui critica. *Criticon.*
Crivell. *m.* Xàp. Si travessa de part á part. *Rendija:* si no travessa, *hendedura.* = En la tèrra, taló. *Grieta.* = En fruyta. *Raja.*
Crivellad, *da.* *p. p.* de crivellarse. *Hendido, da, rajado, da, regañado, da, abierto, ta.*
Crivellarse. *v. n.* Henderse, rajarse, abrirse. = Sa fruyta. *Abrirse ò regañar.*
Crócino. Unguent fét ab safrá. *Crócino ò crocómagna.*
Cròmic, *ca.* *adj.* Pertañent á cròmo. *Crómico, ca.*
Cròmo. *m.* Espècie de metall. *Cromo.*
Crònic, *ca.* *adj.* De llarga duráda ò habituál parlant de malaltías. *Crónico, ca.*
Crònica. *f.* Història per orde del témps. *Crónica.*
Cronicó. *m.* Història succincta. *Cronicon.*
Cronista. *m.* El autor de crònics. *Cronista.*
Cronografia. *f.* Descripció del témps. *Cronografia.*
Cronográfic. *m.* El escriptor de cronografia. *Cronógrafo.*
Cronograma. *f.* Inscripció cuyas lletres iniciáls fan sa fécxa. *Cronograma.*
Cronología. *f.* Ciència del còmputo del témps. *Cronología.*
Cronològic, *ca.* *adj.* Pertañent á cronología. *Cronológico, ca.*
Cronologista y cronólogo. *m.* El qui sáb ò ensenya cronología. *Cronologista ò cronólogo.*
Cronómetro. *m.* Instrament para miidar los témps en la música y los tercercs en astronomía. *Cronómetro.*
Cròssa. *f.* Bastó para aguantarse coxos ò véys. *Muleta.* = Ampáro. *Bdculo.* = Cròssa de sa veyés. *Bdculo de la vejez.*
Cròsta. *f.* Lo dur de demunt una cosa blána. *Crosta.* = De pá. *Crosta ò corteza.*
Crostéra. *f.* Sa cròsta de una llága. *Crosta ò patilla.*
Cruciáta. *f. pl.* *Cruciata.*
Cruciferári. *m.* El qui da sa creu en funció. *Crucero, cruciferario, crucifero.*
Crucificad, *da.* *p. p.* de crucificar. *Crucificado, da.* = El crucificad. *m.* Se diu per escellència de Jesu-Christ. *El crucificado.*
Crucificar. *v. a.* Enclavar en una creu. = Atormentar, enfadar, incomodar, molestar. *Crucificar.*
Crucificació. *f.* El acte de crucificar. *Crucifixion.*
Crucifissi. *m.* Imátge, figura de Cristo crucificad. *Crucifijo.*
Cruciforme. *adj.* En forma de creu ò qui té la forma de creu. *Cruciforme.*
Cruèl. *adj.* Dur, inhumá, sanguinari, violent.

=Insufrible, excessiu, insuportable, dolorós.

Cruel.

Crueldat. f. Inhumanidat, térocidat. *Crueldad* ó *crueledad.*

Cruelissim, ma. sup. Cruelissimo, ma ó *crudelissimo, ma.*

Cruelissimament. adv. sup. Cruelissimamente ó *crudelissimamente.*

Cruemént. adv. Ab crueldat. *Cruelmente.*

Cruet, ta. adj. Sangriét ó ensangrantad. *Cruento, ta.*

Cruesa. f. Calidat de la còsa qui no es ben cuyta ó no té la suavidat que deu tenir. =Rigor, duresa. *Crudeza.* =De ventrèy. *Crudezas.*

Crusad, da. p. p. de crusar. *Cruzado, da.*

Crusada. f. Espedició militar contra infaelis. =La trôpa. *Cruzada.*

Crusado. m. Moneda antiga. =Actual de plâta en Portugal qui vâl ab pòca diferència 15 sòus. =Postura en guiterra. *Cruzado.*

Crusar. v. a. Posar en forma de creu. *Cruzar.*

Crusarse. v. r. Prènder sa creu de alguna orde militar. =Venir los assuntos, negòcis, etc. uns ántes de estar evacuâds los primers. *Cruzar-se.*

Cruséro. m. Pârt de iglèsia. *Crucero.*

Cruu, ua. adj. Lo qui no es ben cuyt ó madur. =Lo qui no està preparad, v. g. seda crua. =Pòc aprofitad en la ciència que se estudia. *Cru-do, da.*

Cruxid, da. p. p. de cruxir. *Quebrado, da.* =Molido, da. =Sentido, da.

Cruxir. v. a. Rômprer. *Quebrar* ó *romper.* =Sas dénts. *Crugir* ó *rechinar.* =Cansar. *Moler.* =Es fust per sentir sequedat. *Chasquear.*

Croxirse. v. n. Esquerdarse. =Sentirse. =Grifarse. =Consumirse. =De riurer. *Descoyuntarse de risa.*

Croxit. m. Rendó que fân los còssos quând se rompen. *Crugido.* =De dénts. *Crugido* ó *rechino de dientes.* =Del fust. *Crugido, chasquido* ó *estallido.* =De camélla: câstig, miséria, trabâys. *Crugia.*

Cruya. f. El pico de capèll. *Pico.* =De llum: la de baix. *Cazoleta.* =La de dâlt ahont se pòsa ble y ôli. *Cundileja.*

Cruyad, da. p. p. de cruyar. *Cascado, da* ó *rajado, da.*

Cruyar. v. a. Esquerdar. *Cascar* ó *rajar.*

Cruyarse. v. r. Cascarse ó rajarse.

CU.

Cuba. f. La péssa de rôda ahont están encatxâdas sas bréndolas y per dins élla rôda es fuèll. =La grân de Amèrica y la séua capitál. *Cuba.* =

La de balansa. *Gaja.*

Cubèll. m. *Cubo.*

Cubèrt, ta. p. p. de cubrir. *Cubierto, ta.*

Cubèrt. m. Plât, cuéra, sorqueta y torcabocas. =El agregât de principis, aguiâts ó guisâts que se pòsan á sa tâula. *Cubierto.*

Cubèrta. f. Tot lo qui tâpa. =Lo de demunt de hârcó. *Cubierta.* =De caxa. *Tapá.*

Cubertó. f. Bossí de rôba que se pòsa demunt cortina paraque no se veja sa verga y andlles, ó que se pòsa á llit paraque no se veja devall. *Cenefa.* =Para tapar es llit. *Sobrecama* ó *lichera.* =De rôba fina y reixâda. *Recel.*

Cubertilla de carta. f. *Carpeta.*

Cubertora. f. Plâxa de sèvro, arâm ó de tèrra ab que se tâpan ôlles, etc. =Alcabôta. *Cubitera.*

Cúbic, ca. adj. Lo qui pertâny á cubo. *Cúbico, ca.*

Cubicad, da. p. p. de cubicar. *Cubicado, da.*

Cubicar. v. a. Multiplicar un nombre duas vegâdas per si matèix. *Cubicar.*

Cubo. m. Còs sólido, v. g. un dâu, igual en llargâria, amplària y altària. *Cubo.* El producte de multiplicar un nombre duas vegâdas per ell matèix. *Cubo* ó *tercera potencia.* =De rèllòtge. *Cubo.*

Cubo cubo. m. El producte de multiplicar un nombre tres vegâdas per ell matèix. *Cubo cubo* ó *cuarta potencia.*

Cubridor, ra. m. f. El qui cubrèix. *Cubridor, ra.* =De delincuents, v. g. llâdres. *Cubridor, ra* de delinquentes ó receptor, ra.

Cubrir. v. a. Tapar una còsa ab âltra. =Amagar, ocultar. *Cubrir.* =Delincuents. *Cubrir* ó *receptar.* =De teulâda. *Techar.* =Los animals sas famèllas. *Cubrir.*

Cubrirse. v. a. Posarse es capèll. =De grânde de Espâña: posarse sa primèra vegâda es capèll devânt el réy. *Cubrirse.* =Cubrirse el cèl, el dia. *Cubrirse* ó *cerrarse.*

Cuc. m. Insècto. *Gusano.* =De tèrra ó de ventre de hòmo. *Lombriz.* =Qui roega âbres, fust. *Carcoma.* =Qui roega sas fuyas de âbres fruytâls. *Cuca* ó *cuco.* =Qui roega es pâmpol. *Revolton.* El que té es llegúm. *Mida.* =Prènder per cucs: no refuar res. *Hacer d pluma y d pelo.*

Cucamôlla. f. Insècto. *Cucarracha.* =Cuca de seda. *Gusano de seda!* y la qui no fâ amelló. *Jidas.*

Cucâlas. f. pl. Bossí de rôba ab que se tâpan ets uys á bistia. *Anteojos.* =Sas uèras. *Antiparas.*

Cucad, da. p. p. de cucar. *Agusanado, da.*

Cucar. v. n. Roegar es cuc los sembrâts. *Agusar-se.*

Cucavela. f. Vòlta que se fâ posânt es cap en tè-

rra y tombant de part darrera. *Voltereta* ò *volleta*.

Cuccurucull. *m.* Lo mes alt de una muntània. *Cumbre* ò *cima*. = De àbre. *Cima* ò *copa*.

Cucós, *sa. adj.* Lo qui té ò està ple de cucs. *Gusaniento*, *ta*.

Cucúy. *m.* Aucell. *Cuculillo* ò *cuquillo*.

Cucuyáda. *f.* Aucell. *Cogujada*, *copada*, *galerita* ò *totovia*.

Cuénto. *m.* Relació de alguna cosa. = Rondàya. = Pendència, quimera. *Cuento*. = Cuento de jayas. *Cuento de viejas*. = Déxarse de cuéntos. *Dejarse de cuéntos*. = Tenir cuéntos ab algú: barayarse. *Reñir*.

Cuéra. *f.* Instrumént para posary es menjar ò hèurer y durló dins sa boca, remenar dins òllas, y àltres usos. *Cuchara*.

Cueráda. *f.* Lo qui càb dins se cuéra. *Cuchara-da*. = Tòc ab sa cuéra. *Cucharazo*. = Posarsa sèua cueráda: dir sa sèua sens demanarhó. *Meter su cucharada*. = Remenar ab sa cuéra. *Cuchar-tear*.

Cuerer. *m.* El qui fà cuéras de metall. *Cucharero*. = El qui en fà de sust. *Cucharetero*. = Pòst ab mòssas para posary cuéras. *Cucharero* y *cucharetero*.

Cuereta. *f.* Cuéra petita. *Cuchareta*, *ica*, *illa*, y *ita*.

Cueretjar. *v. a.* Remenar ab cuéra. *Cucharetear*.

Cueròt. *m.* Cuéra gròssa. *Cucharon*. = Estóig para cuéra, forqueta y ganivèt. *Posada*.

Cugula. *f.* Hérba. *Avena silvestre* ò *rústica*, *bro-mo*.

Cugulla. *f.* Vestít de còr de mónjo. *Cogulla*.

Cuid, *da. p. p.* de cuir. *Cogido*, *da*.

Cuida. *f.* El àcte y àfècte de cuir. *Cogedura*.

Cuidor, *ra. m. f.* El qui cuy. *Cogedero*, *ra* ò *cogedor*, *ra*. = De oliva. *Aceitunero*, *ra*.

Cuir, y *ant.* cüllir. Prènder, aplegar. *Coger*. = Arrèu, sens déxar res. *Arrebañar*. = Oliva ab sa mà de sa olivéra. *Ordenar*. = Esquexos para sembrar. *Desquejar*.

Cuíta, y *ant.* cüllita. Los frúyts de la tèrra. = Temporáda en que se cuyan. = Abundància de còsas. *Cosecha*. = Profit que se trèu de fer alguna còsa. *Vendimia*.

Cul. *m.* Sas àncas y es forât al mitx de èllas. *Culo*, y familiarmént. *Salvo honor*, *tafanario*, *tamboril*, *transportin*.

Cul. *m.* Lo últim de una còsa. *Culo*. = El de dedús de gèrra, tassó, etc. *Culo*, *suelo*, *fondo*: el de deslòre. *Asiento*. = De àtxa, ciri, etc. *Cabo*. = De fruyta. *Ojo*. = Cul gròs. *Culazo* ò *culon*. = De cul de cul: caminar rossegant es cul-

A rastra. = Cul destrempád: el hòmo qui fàcilmént se enfàda. *Vidrioso*, *sa*, *cosquilloso*, *sa* ò *perrengue*. = Cul á vent, parlant de càssa. *Rabo d'viento*. = De cul arréra, *adv.* *A reculon-es*. = Alsar es cul: enfadarse los hòmos. *Vidriarse*. = Alsar es cul en sas duas mans: anarsèn. *Alzar velas* ò *tomar el altillo* ò *su altillo*. = Alsar es cul el bestiar. *Dar corcobos*. = Mostrar es cul: surtir màlamént de alguna funció. *Salir por el abollon* ò *por el albañal*. = Jo't llevaré sa péll des cul: amenàssa que se fà á allòts. *Te quitaré el culo d'azotes*. = Jo't tocaré es cul: amenàssa que se fà de atupar á un. *Te curaré el alhorre*. = Pothó en es cul: refuar una còsa per dolénta. *Arrópate con ello*.

Cul-blanc. *m.* Aucell. *Andario*.

Culáda. *f.* Cayguda de cul. *Culada* ò *tamborilada*. = Fòrta. *Tabalada*. = Remenáda de cul. *Culimenco*.

Culàssa. *f.* La part posterior de una còsa, v. g. de escopeta, fusell, etc. = El llòc més retirád de algun llòc, v. g. de Portopí. *Culata*. = De canó de bàtre. *Recdmara*. = De campàna. *Cabeza* ò *amazon*.

Culassáda. *f.* Còp ò tòc de culàssa. *Culatada* ò *culatazo*.

Culébra. *f.* Sèrp. = Percinta para dur dòbbés. *Culebra*.

Culebrina. *f.* Péssa de artillería. *Culebrina*.

Culèt. *m.* Cul petít. *Culito*. = Glopèt. *Chisquete*.

Culetjador, *ra. m. f.* El qui se pòsa en tot. *Zaramullo*, *lla*, *zarapeto*, *ta* ò *governante*.

Culetjar. *v. a.* Remenar es cul. *Menear el culo*. = Posarse en tot. *Manipular* ò *zarapetear*.

Culissos ò colissos. *m. pl.* Hérba hòna á menjar cuyta. *Colleja*.

Culòt. *m.* Cul gròs. *Culazo* ò *culon*.

Culpa. *f.* Crímen, delictè, fàlta, pecát. *Culpa*. = Jurídica: fàlta que se comèt descuydàntse del negòci encarregád. *Culpa jurídica*. = Lata: fàlta que comèt, el qui encarregád de una còsa no pren las precaucions que hauría pres un hòmo el més cuydadós. *Lata*. = Léve: fàlta qui comèt el qui encarregád de un negòci no pren los mèdis que hauría pres un hòmo cuydadós. *Leve*. = Levíssima: Descuyt de qui el hòmo més cuydadós no està eczènt. *Levisima*. = Teològica. Pecát, transgressió de la llèy divina. *Teológica*. = Donar sa culpa á àltre. *Echar la culpa* ò *las cabras d'otro*. = Èll es qui té sa culpa. *Èl es quien tiene la culpa*.

Culpabilíssim, *ma. sup.* *Culpabilísimo*, *ma.*

Culpàble. *adj.* El qui té culpa. *Culpable*.

Culpàblement. *adv.* De un módo culpàble. *Culpablemente*.

Culpád, da. *p. p.* de culpar. = *adj.* Culpàble, criminal. *Culpado, da.*
 Culpadament. *adv.* De una manera culpàble. *Culpadamente.*
 Culpadíssim, ma. *sup.* de culpád. *Culpadísimo, ma.*
 Culpadíssimament. *adv. sup.* *Culpadíssimamente.*
 Culpar. *v. a.* Donar culpa, acusar de una falta. *Culpar.*
 Cultament. *adv.* Ab elegància, ab cuydado, ab adorno. *Cultamente.*
 Cultíssim, ma. *sup.* de culto, ta. *Cultísimo, ma.*
 Cultiva. *f.* Càmp dèxád per pastura. *Dehesa.*
 Cultivád, da. *p. p.* de cultivar. *Cultivado, da.*
 Cultivador, ra. *m. f.* El qui cultiva. *Cultivador, ra.*
 Cultivar. *v. a.* Conrar sa tèrra. = *Civilisar.* = *Exercitar* lo ingèni, la memòria. = *Exercitarse* en los àrts, cièncias. *Cultivar, el ingenio, artes, etc.*
 Cultivo. *m.* Bénéfici que se dona á la tèrra, àbres, etc. = *Cuydados y mèdis* que se pòsan para adelantat alguna còsa. = *Enseñansa, instrucció.* *Cultivo ò cultivacion.*
 Culto. *m.* La adoració, veneració y reverència que se dona á Déu per àctes de religió. *Culto.* = *Polític, civil y profà:* obsèqui, respècte, veneració que se fa á una persona á càusa de sa sèua escellència, poder, dignidat, etc. *Político, profano, civil.* = *De dulça:* ab que veneràn á los sants. *De dulcia.* = *De hiperdulça:* el que se dona á Maria santíssima. *De hiperdulça.* = *De latría:* el que solament se dona á Déu. *De latría.* = *Estèrn:* el que manifestàn ab cànts, genufleccions, processons, etc. *Esterno.* = *Intèrn:* ab que adoràn á Déu en el interior del còr ab àctes de fe, esperansa y caridat. *Interno.* = *Divino:* el que donàm á Déu en las iglesias. *Divino, sagrado, religioso.* = *Supersticiós:* el que, degud solament á Déu, se dona á las creaturas. *Supersticioso.*
 Calto, ta. *adj.* Par, corrècte, parlant de estíl. = *Cultivád, civilisád, parlant de una persona ò pòble.* *Culto, ta.*
 Cultura. *f.* V. Cultivo. *Cultura.*
 Culturád, da. *p. p.* de cultivar. *Culturado, da.*
 Culturar. *v. a.* Conrar en Aragó. *Culturar.*
 Compléañs. *m.* El dia que un fa àñys. *Cumpleaños.*
 Complíd, da. *p. p.* de cumplir. *Cumplido, da.*
 Complíd, da. *adj.* Còm deu ser. = *Abundant.* = *Llèrg, àmple.* = *Perfèt.* = *Atént, polític.* *Cumplido, da.*
 Complidíssim, ma. *sup.* *Cumplidísimo, ma.*
 Complidíssimament. *adv. sup.* *Cumplidíssimamente.*
 Complidor, ra. *m. f.* El qui cumploix. *Cumplidor, ra.*

Cumpliment. *m.* Complement, perfecció. = *Cortesía, urbanidat, etc.* = *Abundància, provisio.* *Cumplimiento.*
 Cumplimentád, da. *p. p.* de complimentar. *Cumplimentado, da.*
 Complimentar. *v. a.* Fer cumpliments. = *Felicitar.* *Cumplimentar.*
 Cumplir. *v. a. y n.* Fer lo que es de obligació. = *Acabar lo que se deu.* = *Proveir de lo que falta.* = *Exercutar las ordes, manaments, etc.* *Cumplir.* = *Cumplir ab la parròquia:* confessar y combregar per á Pàsco. *Cumplir con la parroquia, con la Iglesia ò con el precepto.* = *Fer una visita, v. g. de obligació.* *Hacer su deber ò sus deberes.* = *Cumplir la paràula:* fet lo que se hà dit, promès, pactád, etc. *Cumplir la palabra.* = *Cumplir de paràula:* promèter y no atàñer. *Cumplir de palabra.* = *Cumplir ab tots:* no faltat á ningú. *Cumplir con todos.* = *Cumplir àñys:* ser en el dia en que se nasqué. *Cumpleaños.*
 Cumú, na. *adj.* etc. V. Comú. *Comun.*
 Cúmulo. *m.* Caramúll de còsas. = *Multitud, quantidat.* *Cúmulo.*
 Cuncagád, da. *p. p.* de cuncagarse. *Zurruscado, da, zurrado, da ò sullado, da.*
 Cuncagarse. *v. n.* Soyarse de escrement que evàcua el vèntre, etc. *Zurruscarse, zurrarse ò sullarse.*
 Cuñád, da. *m. f.* El jermá ò jermàna de sa espòsa respècte del marít, ò el jermá ò jermàna del marít respècte de sa dòna, ò el jermá del marít respècte de sa sèua dòna, ò la jermàna de la espòsa respècte del marít. *Cuñado, da ò hermano, na político, ca.*
 Cuñy. *m.* Sèllo para acuñar moneda. = *El señál que dexa.* *Cuño.*
 Cup. *m.* Espècie de safarèitx ahont se trepitjan réms. *Lagar.* = *De molí.* *Cubo.*
 Cupèt. *m.* Cup petít. *Lagarejo.*
 Cupo. *m.* Cupo.
 Cúpula. *f.* Vòlta de mitja hòlla en iglesias. *Cúpula.*
 Cuquèt, ta. *m. f.* Cucs petíts. *Gusanito, ta.*
 Cura. *m.* El rector de parròquia. *Cura, párroco.*
 Cura. *f.* El àcte y efècte de curar, se. = *Aplicació de las medecinas para recobrar sa salut.* *Cura.* = *Posarse en cura.* *Ponerse en cura.* = *Tenir ò no tenir cura:* poder ò no poder curarse el malalt. *Tener ò no tener cura.* = *Cura de ànimas:* encàrreg de ellas. *Cura de almas.*
 Curàble. *adj.* Lo qui se pòt curar. *Curable.*
 Curació. *f.* V. Cura. *f.* *Curacion.*
 Curád, da. *p. p.* de curar. *Curado, da.*
 Curador, ra. *m. f.* El qui cura. *Curador, ra.* = *De*

câmas, brâssos, etc, rompûds ô ab oraciôns. *Ensalmador, ra.*

Curador. *m.* El qui se cuyda dels béus del qui no pôt ô no sâb governarlos. *Curador.* = Ad bôna: el posâd per la justícia. *Ad bona.* = Ad litêm: el posâd per la justícia para defensar los drets dels nins y allòts. *Ad litem.*

Curador, *ra. m. f.* El qui se cuyda de alguna còsa. *Curador, ra.*

Curálotodo. *m.* Remèy que se aplica para moltíssims mâls. *Curálotodo.*

Curandéro, *ra. m. f.* El qui cura sense ser barber ni métege. *Curandero, ra.*

Curar. *v. a.* Aplicar las medecinas, remédiar algún mál. *Curar.* = Brâssos, etc. ô ab oraciôns. *Ensalmar.*

Curar. *v. n.* Recobrar la salut. *Curar.*

Curarse. *v. r.* Aplicarse sas medecinas ô recobrar la salut. *Curarse.*

Curatíu, *va. adj.* Lo qui servèix para 'curar. *Curativo, va.*

Curât. *m.* Bénéfici egleciâstic qui té cura de ânimas. *Curato.*

Curêña. *f.* Carrereta ahónt se pôssa sa pèssa de artilleria. *Cureña ô afuste.*

Curia. *f.* Tribunâl egleciâstic. *Curia.*

Curial. *adj.* Pertañent á curia. = Oficiâl de la curia. *Curial.*

Curio. *m.* El câp de una tribu entre los ântígs româns. *Curion.*

Curios, *sa. adj.* El qui se agrâda de sâber y averiguar sas còsas. = Net y asseyâd. = Primorós. = Diligént. *Curioso, sa.* = El qui tot lo obsérva y nôta. *Deshollinador, ra.*

Curiosidât. *f.* Desítx de sâber. = Llimpiesa, netedât. = Primor. *Curiosidad.*

Curiosissim, *ma. sup.* Molt curios. *Curiosísimo, ma.*

Curiosissimamént. *adv. sup.* Curiosissimamente.

Curôlla. *f.* Grân desítx. *Rebanillo.*

Currâda. *f.* Acció de currotâco. *Chula.*

Curricurri. *m.* Cagarêlla. *Seguidillas.*

Curro, *ra. m. f.* Modistas. *Curro, ra.* = El qui fâ de malèyt. *Maton.*

Currotâco. *m.* Pétrimètre. *Currutaco.*

Curs. *m.* Carréra, viâtge, camí. = Movimént del tèmps, negòcis. = Estudi segnid de una ciència, etc. y la séua duració. = Óbra qui conté las lli-s-sóus que se hân donâdas en un curs. = Evacuació de vèntre. *Curso.*

Cursâd. *p. p.* de cursar. *Cursado.*

Cursar. *v. a.* Seguir un curs de escola. *Cursar.*

Cursiu, *va. adj.* Carâcter ô lletra qui imita á la mânscrita. *Cursivo, va.*

Curt, *ta. adj.* Lo que té pôca llargâria ô pôca da-

ració. = Lo que té mânco llargâria que una âltra còsa de sa séua espècie. = Escàs. = El qui té pôca capacidât ô ciència. *Corto, ta.* = De mâns: el qui té pôcas mâñas en fer sas còsas. *De manos.* = De vista: el qui no veu enfôre. *De vista ô cegato, ta.* = Fer curt: no arribar d'ôra. *Llegar d las aceitunas.* = Ferse curt: enfadar-se. *Ponerse como un perro, desafortarse.*

Cortetjar. *v. a.* Havery pôc concèrt. *Escacear.*

Curva. *f.* Líneya tórta. *Curva.*

Curvatura. *f.* Apartamént de direcció. *Curvatura.*

Curvilíneo, *nea. adj.* Lo qui còsta de líneyas tór-tas. *Curvilíneo, nea.*

Cus. *m. V.* Câ. *Perro.* = Cus, cus: parâulas ab que se cridan als câns. *Cuz, cuz.*

Cusí, *na. m. f.* Parénts. *Primo, ma.* = Cusí. *m.* Nòm ab que enomenau los pescadors á un pescador véy. *Tio.*

Cusíd, *da. p. p.* de cusir. *Cosido, da.* = Correal ô labrado, *da de correal.* = Guitado, *da.* = Aparado, *da.*

Cusínjermâ, *na. m. f.* Fiys de pâres jermâns. *Primohermano, na.*

Cusir. *v. a.* Unir ab fil, seda, etc. rôba etc. ab guya. *Coser.* = Ab corrèys. *Coser d correal ô labrar de correal.* = Ab fil d'emplomar. *Guitar.* = Cusir mâlamént. *Cusir.* = Cosir los sabaters. *Aparar.*

Cussa. *f.* La famèlla del câ. *Perra.*

Cussèt, *ta. m. f.* Câns petíts. *Perrillo, llá, ito, ita.* = De fâlda. *De fâlda.* = Cussèt: allòt que sèmpre vâ derréra un hòmo. *Rastra.*

Cussigôyas. *f. pl. V.* Cossigôyas.

Cussôt, *ta. m. f.* Câ ô cussa gròssos. *Perrazo, za.* = Cussôt pândol: el hòmo qui parèix un aturâd, y en venir sa ocasió la pren. *Moscamuerta.*

Custipació. *f.* Tancamént des pôros. *Constipacion ô costipacion.*

Custipâd, *da. p. p.* de custipar. *Constipado, da ô costipado, da.*

Custipar. *v. a.* Tancar es pôros y impedir la respiració. *Constipar.*

Custiparse. *v. n.* Aplegar un custipât. *Constiparse ô costiparse.*

Custipât. *m. V.* Custipació. *Constipado ô costipado.*

Custôdi. *m.* El qui guâda. = Superior de una custôdia ô una dignidât en las provincias franciscânas. *Custodio.*

Custôdia. *f.* Guârdia. = La pèssa de ôr, plâta ô de âltre metâll en que se pôsa para esposar el Santíssim. = Un agregât de convènts de franciscânos qui no forman provincia. *Custodia.*

Custúm. *m. V.* Costúm. *Costumbre.*

Custura. *f.* Unió de duas pèssas de rôba fêta ab

guya. *Costura.*—El señal de ferida ô llaga. *Cos-turon*, y si es de llaga de mal francès. *Botana.*—Para que sa rôba no se esitaguès. *Bastilla.*—En-señansa ô escola de allòtas para aprènder de cusir, brodar, etc. *La labor ô la amiga.*
Custuréra. *f.* La dôna qui cus. *Custurera.*—La qui té molta habilitat de cusir. *Laborera.*
Cutáneo, *nea.* *adj.* Lo pertañent al cutis. *Cutd-neo, nea.*
Cutícula. *f.* Térme de anatomía: sa priméra pell y la delicada del còs. *Cutícula.*
Cútis. *m.* Pell sutil qui cubrèix el còs humà. *Cútis.*
Cuxa. *m.* La part del còs desde baix del ventre fins al jonóy. *Muslo.*—La de animal ô àve. *Pierna.*
Cuxal. *m.* Pell ô trós de capell que se pôsan los peráyres demúnt sa cuxa y jonóy. *Cojal.*
Cuxòt. *m.* Cuxa de pòrc. *Pernil ô jamon.*—Tayá-da de cuxòt. *Magra.*
Cuydád, *da.* *p. p.* de cuydar. *Cuidado, da.*
Cuydado. *m.* Diligència, sollicitut. = Dolor, péna. = Manèitx. = Netedat. *Cuydado.* = ; Cuydado! amenassa. *Cuidado me llamo.* = Cuydado, que l'em pagarás: amenassa. *Guardate del diablo.* = Estar de cuydado un malalt: estar molt mal. *Estar de cuidado.* = Posar cuydado. *Montar en cuidado.* = No téngas cuydado. *No te dé cuidado.*
Cuydadós, *sa.* *adj.* Diligent, eczacte. *Cuidadoso, sa.* = Molt cuydadós des seu còs; però pòc de la seua ànima. *Delicado de cutis, pero no de conciencia.*
Cuydadosament. *adv.* Ab cuydado. *Cuidadosamente.*
Cuydadósissim, *ma.* *sup.* Molt cuydadosos. *Cuidadosísimo, ma.*
Cuydadósissimament. *adv.* Ab molt de cuydado. *Cuidadosísimamente.*

Cuydar. *v. a.* Tenir cuydado. *Cuydar.*
Cuydarse. *v. a.* Posar ô tenir cuydado de alguna còsa. *Cuidar.*—De sí mateix. *Cuidarse.* = Cuydarse pòc de sa seua salut. *Cuidar poco de su salud ô no estar bien con sus huesos.*
Cuyna. *f.* El llòc ahònt se agua el menjar. *Cocina.* = Fumosa. *Zorrera.*
Cuynád, *da.* *p. p.* de cuynar. *Cocinado, da.*
Cuynar. *v. a.* Aguiar el menjar. *Cocinar.*
Cuynat. *m.* El efecte de cuynar. *Guisado.*—Escudella, sopa, aguiat de herbas ô llegúms. *Menestra.* = Mal cuynad. *m.* Acció dolenta. *Malguisado.*
Cuynar, *ra.* *m. f.* El qui cuyna. *Cocinero, ra.*
Cuyo, *ya.* Pronòm relatiu y *adj.* De qui, del qual, de la qual. *Cuyo, ya.*
Cuyram. *m.* Còpia de cuyros. *Corambre.*
Cuyro. *m.* La pell de àse, bòu y també sa del hòmo. *Cuero.* = Déxar es cuyro: morir. *Dar la piel.* = Posar los calatravins los cuyros dins es safarèitx. *Apelambrar.* = Cuyro de tabac. *Coracha.*
Cuyt, *ta.* *p. p.* de còurer. *Cocido, da.* = Mitx cuyt. *Soncochado, da.* = Recúyt, *ta.* *Recocho, cha.*
Cuyta. *f.* Fornada. *Cochura.* = De xocolate. *Molienda de chocolate.* = Aflicció, péna. *Cuita.*
Cuytar. *v. n.* Caminar aviad. *Aguijar, y ant. coitarse.*
Cuytó, *ra.* *m. f.* Atropèllada, colèrics. *Alquitran.* = Ser cuytó. *Ser un alquitran.* = No sias tan cuytó. *Sufre el resuello.*
Cuytó, *ra.* *adj.* Bò ô fàcil de còurer. *Cocedero, ra ô cochio, chia.*
Czar. *m.* Emperador de Russia. *Czar.*
Czarina. *f.* Emperatriz de Russia. *Czarina.*
Ç *trancada.* *f.* *Zedilla.*

DAC

DAD

D. *f.* La quarta lletra del alfabéto mallorquí, y la tercera de las consonants. = Lletra numeral qui val 500. = Abreviatura de Don. *D.*
Dà. Segona persona singular de imperatiu de dar. *Da.*
Dàble. *adj.* Lo qui se pòt fer. *Dable.*
Dactílic, *ca.* *adj.* Pertañent al peu del vers dactilo. *Dactílico, ca.*
Dàctilo. *m.* Cert peu de vers. *Dàctilo.*

Dactilogia. *f.* Art de parlar ab sos dits. *Dactilogia.*
Dactilomía. *f.* Art de contar ab sos dits. *Dactilomia.*
Dád, *da.* *p. p.* de dar. *Dallo, da.*
Dàdiva. *f.* Do, present. *Dddiva.*
Dadivós, *sa.* *adj.* El qui se agrada de donar, lliberal. *Dadivoso, sa,*
Dadivosament. *adv.* Lliberalment. *Dadivosamente.*
Dadivosidat. *f.* Lliberalidat. *Dadivosidad.*

Dador, ra. *m. f.* El qui dona. = *Deu.* = El qui da una carta. *Dador*, ra.
Daga. *f.* Espècie de puñal. *Daga*.
Dàli. Interjecció. Tira, féu. *Dale*.
Dàli dàli. *adv.* À pòc á pòc. *Pianpiano*.
Dàli qui dàli. Lo que se diu del enfadós en contar sas còsas ò en fer impertinèncias. *Dale que dale, dale que das ò dale que dards*.
Dalmàtiga. *f.* Vestidura egleciàstica. *Dalmática*.
Dàlt. *adv.* Demunt. *Encima*. = De tot. *A lo mas alto*. = Aquí dàlt. *Aquí encima*. = Lo de dàlt: la part superior. *Lo de encima*. = De dàlt á bàix. *De arriba abajo*. = De dàlt á bàix, v. g. sa plàssa està de dàlt á bàix plena de gent, de fruyta, etc. *De mar d mar*.
Dàltabàix. *m.* Arregàny, reprensió. *Rociada, repasata*.
Dàn. Segona persona singular del impèratíu de dar. *Dame*.
Dàma. *f.* Dòna nòble. = La qui en el teàtro fa el paper principal. = Péssa en el jòc de dàmás. *Dama*. = Brufar una dàma: prènderla al contràri per no haver jugad axí còm devia. *Soplar la dama*.
Dameta. *f.* Allòta nòble. *Damicela*. = Hòmo famèl·lud. *Galancete*.
Damnificació. *f.* El àcte y efecte de damnificar. *Damnificacion*.
Damnificad, da. *p. p.* de damnificar. *Damnificado, da*.
Damnificador, ra. *m. f.* El qui damnifica. *Damnificador, ra*.
Damnificar. *v. a.* Causar gràve dany. *Damnificar*.
Dàusa y dansida. *f.* Tocàda ò ballàda. *Danza*.
Dañad, da. *p. p.* de dañar. *Dañado, da*.
Dañador, ra. *m. f.* El qui danya. *Dañador, ra*.
Dañar. *v. a.* Causar dany. *Dañar*.
Dany. *m.* Perjudici. *Daño*. = El que fa la aygo del cèl á los melóns. *Melera*.
Daños, sa. *adj.* Qui danya. *Dañoso, sa ò dañino, na*.
Dar. *v. a.* V. Donar. *Dar*. = De axò no en daria una màya: expresió qui denòta que la còsa no val res. *No daria para ello dos higas*. = Dalt ventim: atupèl. *Zírrale el cdñamo*. = Darhó á á sas càmás: fugir corrents. *Meter piés*.
Dàrd. *m.* Àrma. *Dardo*.
Dàta. *f.* Nòta del llòc y témps en que se firma un escrit. *Data*.
Datàri. *m.* El prelát qui presidèix en la dataria, *Datarario*.
Dataria. *f.* Llòc en Roma ahont se donan los despàtxos dels benèfics. *Dataria*.

Dàtil. *m.* El fruyt de fasser. = Marisc en figura de dàtil. *Datil*.
Datiler. *m.* Fasser. *Palmera ò palma, y ant. datilera*.
Datilèt. *m.* Dàtil petít. *Datilillo*.
Datíu. *m.* El tercer cas de la declinació del nòm. *Dativo*. = No tenir datíu un hòmo: ser avàro. *Atar el gato*.
Dàto. *m.* Document. *Dato*.
Dáu. Segona persona plural del present de indicatíu de dar. *Dais*.
Dáu. *m.* Péssa cúbica de sis càres qui ténen punts desde un fins á sis. *Dado*. = Sa millor tirada des dàus es no jugarlos. *Lo mejor de los dados es no jugarlos*.
Dáu de hòrt ò de ròba. *Cuadro*.
Dauèt. *m.* Dáu petít de hòrt ò ròba. *Cuadrillo*. = De jugar. *Dadillo*.
Daurad, da. *p. p.* de daurar. *Dorado, da*.
Daurador, ra. *m. f.* El qui daura. *Dorador, ra*.
Dauradura. *f.* Lo daurad. *Doradura*.
Daurar. *v. a.* Cubrir de panyes de òr. = Interpretar bé las còsas màlas. *Dorar*.
Dàxo dàxo. *adv.* *Pianpiano*. = Anar ò venir dàxo dàxo: á pòc á pòc. *Ir ò venir pianpiano*.

DE.

De. Preposició. *De*.
Dé. Nòm de la lletra D. *De*.
Déa. *f.* Diosa segons los poètas. *Dea*.
Dealbació. *f.* Tèrme de química. Mutació de negre en blauc per mèdi del fòc. *Dealbacion*.
Debadas. *adv.* En vã. *En vano*.
Debanad, da. *p. p.* de debanar. *Devanado, da*.
Debanador, ra. *m. f.* El qui debana. *Devanador, ra*.
Debanadoras. *f. pl.* Màquina coneguda para debanar. *Devanadera ò argadillo*. = Hòmo qui xerra molt. *Taravilla*.
Debanar. *v. a.* Fer cabdells de ràms. *Devanar*. = Xerrar molt. *Trapalear*.
Debanay. *m.* Boliquèt de paper, de pedás, cargol, etc. ab que se comensa es cabdell. *Devanador*.
Debát. *m.* Contienda, altercació. *Debate*.
Debàx. *adv.* En puèsto inferior. = Ocultament. = Preposició de que se usa para expressar la dependència de un del àltre. *Debajo*.
Debexad, da. *p. p.* de debaxar. *Bajado, da*.
Debaxada. *f.* La acció de debaxar. = Llòc per ahont se debàxa. *Bajada*. = Diminució de preu. *Baja*.
Debaxador. *m.* El llòc per ahont se debàxa. *Baja*.

da. = Parèt, pedrís, ròca per posársy baxánt de histia. *Apeadero* ò *apeador*.

Debaxar. v. a. Passar una còsa de un llòc àlt á un bàix. *Bajar*.

Debaxar. v. n. Passar un de llòc àlt á llòc bàix.

Bajar. = De histia. *Bajar* ò *apearse*. = Disminuir es prèu v. g., ò disminuirse sa fèbra, es valor, etc. *Bajar*.

Debidament. adv. Axí còm se deu. *Debidamente*.

Dèbil. adj. Fálto de valor, de fòrsas, flác. *Débil*.

Debilidát. f. Fálta de fòrsas, flaqueza, etc. *Debilidad*.

Debitació. f. El àcte y effècte de debilitar, se. = *Debilidát. Debitacion*.

Debitàd, da. p. p. de debilitar. *Debitado, da.* = Ab sangrias ò ab àltras còsas. *Debitado con...* ò *desjarretado, da.*

Debitàdamént. adv. Dèbilment. *Debitadamente*.

Debitadíssim, ma. adj. sup. Molt debilitàd. *Debitadísimo, ma.*

Debilitar. v. a. Disminuir sa fòrsa, el valor, etc.

Debilitar. = Ab sangrias, etc. *Debilitar* ò *desjarretar*.

Debilitarse. v. r. Pèrder sas fòrsas, enflaquirse. *Debilitarse*.

Dèbilment. adv. Ab debilitàt. *Dèbilmente*.

Dèbit. m. Deute conjugàl. *Débito.* = Pagar es dèbit: permètrer el àcte carnàl. *Pagar el débito.* = Negar el dèbit: no voler sense rahó el àcte carnàl. *Negar el debito*.

Debitòri. m. Aubará qui testifica deute. *Debitorio*.

Dèbo con dèbo. Un dòbbé demúnt s'àltre. *Un real sobre otro*.

Década. f. Desena. = Espây de dèu dias. *Década*.

Decadàri, ria. adj. Pertañént á la década. *Decadario, ria*.

Decadència. f. Declinació, ménoscàb, principi de ruína. *Decadencia*.

Decaént. p. a. de decàurer. = *adj.* El qui decáu. *Decadente*.

Decàgono. m. Figura de dèu àngulos y dèu costats. *Decàgono*.

Decàlogo. m. Los dèu manaments de la lléy de Déu. *Decdlogo*.

Decanàt. m. La dignidàt de decàno. *Decanato*.

Decàno. m. El més antig de un cuérpo. *Decano*.

Decantàd, da. p. p. de decantar. *Decantado, da.* = *Quitado, da.*

Decantar. v. a. Ponderar en públic. *Decantar.* = Apartar ò llévar una còsa de algú llòc ò de algú. *Apartar* ò *quitar*.

Decantarse. v. r. Apartarse de algú llòc. *Quitar-se.* = Separarse de tràcto, compañía, etc. *Separarse*.

Decapitació. f. El àcte de tayar es càp. *Decapitacion*.

Decapitar. v. a. Tayar es càp á algú. *Decapitar*.

Decasíllobo, ba. adj. De 10 síllabas. *Decasíllabo, ba*.

Decàurer. v. n. Venir á decadència, á ménos. = Abaxar hárco del rumbo que du. *Decaer*.

Decaygúd, da. p. p. de decàurer. *Decaido, da*.

Decemvir. m. Un des dèu magistràts qui en cèrtas ocasions reemplassávan los cònsuls romàns. *Decemviro*.

Decemvirál. adj. Lo pertañént á los decemvirs. *Decemviral*.

Decemvirát. m. Empléyo y duració del decemvir. *Decemvirato*.

Decència. f. Recàto, modèstia, honestidát. = Adorno, compostura. *Decencia*.

Decendència. f. Propagació, successió, líneya rècta de parentèsc. *Descendencia*.

Decendént. adj. El qui decendèix. *Descendiente*. = De algú llòc. *Natural de::*

Decendir. v. n. Provenir de un matèix páre. = Derivar-se una còsa de àltra. *Descender.* = Haver sortid de:: *Descender*.

Decént. adj. Honést, just. = Proporcionád al estat ò calidàt de la persona. = Adornád sense luco. *Decente*.

Decentíssim, ma. sup. *Decentísimo, ma*.

Decentíssimamént. adv. sup. *Decentísimamente*.

Decéntment. adv. Ab decència. *Decentemente*.

Decible. adj. Lo qui pòt ser dit. *Decible.* = Y lo que pòt ser dit seus ningú inconveniént. *Decidero, ra*.

Decidíd, da. p. p. de decidir. *Decidido, da*.

Decidíd, da. adj. m. f. Determináde, resòlta. *Decidido, da*.

Decidir. v. a. Determinar, resòltre. *Decidir*.

Decidir-se. v. r. Determinarse, resòltrese. *Decidirse*.

Décima. f. La desena pàrt de un tot. = La desena pàrt en que se considèra dividida la unidát. *Décima.* = Poesía. *Décima*.

Decimál. adj. Pertañént á dèume. = Las pàrts de la unidát de tal módo dividida que càda una es dèu vegádas menor que la unidát. *Decimal*.

Dèoimanovena. f. Un registre de òrga. *Décimano-vena*.

Dècimo, ma. adj. Lo qui seguèix en orde al novè. *Décimo, ma*.

Decisió. f. Resolució. = Sentència de una càusa. = Decrèt. *Decision*.

Decisionista. m. Compilador, comentador de decrets. *Decisionista*.

Decissú, va. adj. Lo qui decidèix. *Decisivo, va*.

Decissivamént. adv. Ab decisió. *Decisivamente*.

Decissôri, ria. *adj. cur.* **Decissû,** *va.* **Decisório, ria.**

Declamació. *f.* El acte y efecte de declamar. = Discurs vehemént, acalorád. = Inectiva cònta algú. **Declamacion.**

Declamád, *da. p. p.* de declamar. **Declamado, da.**

Declamador, ra. *m. f.* El qui decláma. **Declamador, ra.**

Declamar. *v. a.* Pérorar en públic. = Dir en veu áltá algú discurs, ab vehemència ò acaloramént. = Pérorar cònta algú. **Declamar.**

Declamatôri, ria. *adj.* Pertañent á declamació. **Declamatorio, ria.**

Declaració. *f.* Manifestació, explicació, esposició, interpretació. **Declaracion.** = Declaració testimoniál. **Declaracion testimonial.** = Declaració de guèrra. **Declaracion de guerra.**

Declarád, *da. p. p.* de declarar. **Declarado, da.** = Homo declarád: decidíd. **Hombre declarado.**

Declarádamént. *adv.* Cláramént. = Decididamént. **Declaradamente.**

Declarador, ra. *m. f.* El qui declára. **Declarador, ra.**

Declarânt. *p. a.* de declarár. El qui declára. **Declarante.**

Declarar. *v. a.* Manifestar lo ocult, explicar lo dubtós. **Declarar.** = Deposar en càusa civil ò crimiál. **Declarar, atestiguar, testificar.**

Declararse. *v. r.* Manifestar la intenció. = Esplícarse ab algú fént confíansa de éll. **Declararse.** = La victòria per algú. **La victoria.**

Declaratôri, ria. *adj.* Lo qui declára. **Declaratorio, ria.**

Declinâble. *adj.* Lo qui pòt ser declinád. **Declinable.**

Declinació. *f.* Baxáda, cayguda, ròst. = Decadència, ménoscáb. = Variació dels nòms per càsos. = Escapáda de tòc ò perill. = Variació de sa brúxula = Diminuició de fébra, malaltía, etc. **Declinacion.**

Declinád, *da. p. p.* de declinar. **Declinado, da.**

Declinânt. *p. a.* de declinar. El qui declina. **Declinante.**

Declinar. *v. a.* Variar los nòms per càsos. = Apartar el còs, es cáp, etc. para escapar-se de un tòc, cayguda, perill, etc. **Declinar.**

Declinar. *v. n.* Inclinar més á una párt que áltra. = Decáurer. = Acabarse, *v. g.* el dia. = Passar de virtút á vici. = Disminuir-se la fébra, terciána, malaltía, etc. **Declinar.** = La jurisdicció, *v. a.* No volerla admètrer allegánt que no la té el jutge. **Declinar la jurisdiccion.**

Declinári. *m.* Instrument para observar la declinació de parèt. **Declinario ò declinatorio.**

Declinatôria. *f.* Pétició ab que no se regonèix per jutge llegítim á un. **Declinatoria.**

Declivi. *m.* El penjânt ròst de còsta. **Declive.**

Declividât. *f.* La situació de una còsa en ròst. **Declividad.**

Declivio. *m.* V. Declivi. **Declivio.**

Decocció. *f.* La acció de fer còure dins un líquido, y el efecte de aquésta acció. Pròpiamént se diu de la digestió de los alimènts dins el vèntre. **Decoccion.**

Decóp. *adv.* Prést. **Pronto.**

Decoració. *f.* Adorno. = Mutació de escèna en teátro. = El séu adorno. **Decoracion.**

Decorád, *da. p. p.* de decorar. **Decorado, da.**

Decorador. *m.* El qui fà las decoracions en el teátro. **Decorador.**

Decorar. *v. a.* Adornar alguna còsa, llòc, etc. = Dir de còr ò de momòria llissó, oració, etc. **Decorar.**

Decôro. *m.* Honor, respècte, reverència que se deu á una persona. = Honestidât, gravedât, estimació, punt, recâto. **Decoro.**

Decorós, *sa. adj.* El qui té decôro. **Decoroso, sa.** **Decorosamént.** *adv.* Ab decôro. **Decorosamente.**

Decrement. *m.* Diminuició. **Decremento.**

Decrèpit, *ta. adj.* Hòmo molt vey. = Xotxo. = De edât avansáda. **Decrépito. ta.**

Decrepitût. *f.* Summa veyès. = Xotxeria. **Decrepitud.**

Decrèt. *m.* Orde, ordenansa, decisió, determinació, resolució. = Constitució de un Pápa ab conconsulta de los cardenâls. = Collecció de cânons. **Decreto.** = Decrèt de abôno: ab que se mána al tesorer que admeta en dáta las partidas entregádas en virtút de orde reyál. **Decreto de abono.** = De caxó: resolució dels ministres sens dar contè al réy ni á tribunâls. **De cajon.**

Decretació. *f.* Pòc usád. **Decretacion.**

Decretád, *da. p. p.* de decretar. **Decretado, da.**

Decretál. *adj.* Pertañent á las decretâls. **Decretal.**

Decretâls. *f. pl.* Collecció de las conatitucions dels pápas. **Decretales.**

Decretalista. *m.* Espositor de las decretâls. **Decretalista.**

Decretar. *v. a.* Determinar, ordenar, resòlir, decidir. **Decretar.**

Decretista. *m.* Espositor del dret canònic. **Decretista.**

Decrètôri, ria. *adj.* Se diu del tèmpe que señála el méatge para fer judici de la malaltía. **Decretorio, ria.**

Decúbito. *m.* Assiénto que fà un humor en el còs passánt de una párt á áltra. **Decúbito.**

Decumána. *f.* Pòrta principál del corter generál

enfrónt del inimig. *Decumana*.
 Dècuplo, pla. *adj.* Lo qui es dèu vegádas major.
Dècuplo, pla.
 Decuria. *f.* La casuádra de dèu soldáts y un cábo en la milicia romána. *Decuria*.
 Decurió. *m.* El cábo de dèu soldáts. — En el dia el estudiánt qui pren sa lliissó á dèu. *Decurion*. — Decurió de decurións: el estudiánt qui pren sa lliissó als decurións. *Decurion de decuriones*.
 Decúrs. *m.* Continuació del témps. *Decurso*.
 Decursas. *f. pl. cur.* Réudas caygudas de censáls. *Decursas*.
 Dedicació. *f.* El ácte y efecte de dedicar. — La fés-ta de la dedicació de alguna iglesia. *Dedicacion*.
 Dedicád, da. *p. p.* de dedicar. *Dedicado, da*.
 Dedicánt. *p. a.* de dedicar. El qui dedica. *Dedicante*.
 Dedicar. *v. a.* Consagrar, destinar alguna còsa al culto de Déu ò á alguna persona. — Dirigir algún escrit per obsèqui á algú. — Aplicar, destinar. *Dedicar*.
 Dedicarse. *v. r.* Aplicarse á alguna còsa. *Dedicarse*.
 Dedicatòria. *f.* Càrta ab que un escrit se dedica á algú. *Dedicatoria*.
 Dedignar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Dedignar*.
 Deducció. *f.* Derivació, la acció de col·legir, de inferir. — Progressió de nt, rè, mi, fà, sòl, lá, si, montánt ò devallánt per gráus conjúnts. — *cur.* Narració en detáll. *Deduccion*.
 Deducént. *p. a.* de deduir. El qui dedueix. *Deduciente*.
 Deduid, da. *p. p.* de deduir. *Deducido, da*.
 Deduir. *v. a.* Inferir, col·legir. — Descontar una cantidat de áltra. — *cur.* Contar á lo llárg y á lo curt. *Deducir*.
 Deduirse. *v. r.* Inferirse. *Deducirse*.
 Defácto. *adv.* Efectivament, de fét. *De facto*.
 Defècte. *m.* Fálta, imperfecció. *Defecto*. — Pettít; però abultát per áltre. *El pecado de la lenteja*. — Tots ténen el seu defècte. *Todos tienen su hijada*. — En defècte. *adv.* Per fálta de. *En defecto*.
 Defectèt. *m.* Defècte léve. *Defectillo*.
 Defectible. *adj.* Lo que pòt faltar. *Defectible*.
 Defectiu, va. *adj.* Imperfèt, lo qui té defècte. — Defectiu. Se diu del verb qui no té tots es seus témps ò mòdos. *Defectivo, va*.
 Defectuós, sa. *adj.* Lo qui té defècte. *Defectuoso, sa*.
 Defectuósament. *adv.* Ab defècte. *Defectuosamente*.
 Defendént. *m.* El qui defènsa ácte llitterári. *Sustentante ò defendiente*.
 Defènsa. *f.* Ampáro, aussili, protecció. — Óbra

de fortificació. — El ácte y efecte de defensar. *Defensa*.
 Defensáble. *adj.* Lo que se pòt defensar. *Defensable, y ant. defensible*.
 Defensád, da. *p. p.* de defensar. *Defendido, da*.
 Defensar. *v. a.* Amparar, protegir. — Embarassar. — Sosténir ácte llitterári. *Defender, y ant. defender*.
 Defensarse. *v. r.* *Defenderse*.
 Defensu. *m.* Ampáro, defènsa, resguárt. *Defensivo*.
 Defensu, va. *adj.* Lo qui servèix de defènsa. *Defensivo, va*. — Defensús: remèys para impedir una inflamació. *Defensivos*.
 Defensor, ra. *m. f.* El qui defènsa. *Defensor, ra ò defendedor, ra*.
 Defensóri. *m.* Escríu en defènsa de alguna còsa ò persona. *Defensorio*.
 Defensoría. *f.* El ministèri del defensor. *Defensoria*.
 Desfiád, da. *p. p.* de desfiar. *Desafiado, da*.
 Desfiar. *v. a.* Provocar á desafió. — Competir ab áltre en destresa, ciència, valor, etc. *Desafiar*.
 Deficiència. *f.* Fálta, imperfecció. *Deficiencia*.
 Deficiént. *adj.* Lo qui té alguna fálta, defècte ò vici. *Deficiente*.
 Definició. *f.* Definid, Definir, etc. V. Difinició, etc.
 Defóra ò defòre. *adv.* Esteriormént. — Expressió ab que se diu que se surta. *De fuera*. — *A fuera*.
 Deformidát. *f.* Féaldát, desproporció. *Deformidad*.
 Defraudació. *f.* El ácte y efecte de defraudar. *Defraudacion*.
 Defraudád, da. *p. p.* de defraudar. *Defraudado, da*.
 Defraudador, ra. *m. f.* El qui defrauda. *Defraudador, ra*.
 Defraudar. *v. a.* Usurpar lo que tòca á áltre, privar, robar, embarassar. *Defraudar*.
 Degá. *m.* El qui posseïx el deganát. *Dean*.
 Deganát. *m.* Dignidát eglesiástica. *Deanato ò deganazgo*.
 Degeneració. *f.* Estát de lo qui degenera. — Alteració ò depravació del orígen ò naturalesa de una còsa. *Degeneracion*.
 Degenerád, da. *p. p.* de degenerar. *Degenerado, da*.
 Degeneránt. *p. a.* de degenerar. El qui degenera. *Degenerante*.
 Degenerar. *v. n.* Desdir del seu primer estat. — Descáurer de la noblesa de sos antepassáds. — Desfigurarse una còsa. — No seguir la virtút, los eczémples de sos antepassáds. *Degenerar*.
 Degöllació. *f.* La acció de degöllar. *Degollacion*.

Degöllad, da. *p. p.* de degöllar. **Degollado**, da.
Degöllad, m. El de comèdia qui està en la postura de mostrar sòlament es còll en ainúnt. **Degollado**.
Degöllador, m. La pàrt des còll per ahónt se degòlla. = El siti pénós ò ahónt se degòlla, ò un llòc del teàtro. **Degolladero**. = Dur al degöllador : esposar á un á un gròs perill. **Llevar al degolladero**.
Degölladura, f. La ferida que quèda ò se fà en es còll degöllant. **Degolladura**.
Degöllar, v. a. Tayar sa gargamèlla á hòmo ò á animál. = Arruinar, molestar. = Debilitar ab impertinèncias, ab sangrías, etc. **Degollar**.
Degotàd, da. *p. p.* de degotar. **Goteado**, da.
Degotar, v. n. Càurer gota á gota lo líquido. **Gotear**.
Degotts, m. Llòc per ahónt càu la àygo gota á gota. **Sudadero**. = La àygo qui càu axí. **Estilicidio**.
Degradació, f. Privació ignominiosa de honor, de qualidat, de dignidat, etc. = Diminució de color ò claror de pintura. **Degradacion**.
Degradad, da. *p. p.* de degradar. **Degradado**, da.
Degradar, v. a. Privar infamiosament de honor, dignidat, etc. = Deshonrar. **Degradar**.
Degradarse, v. r. Deshonrarse. **Degradarse**.
De grápas, adv. Caminar ab sas màns y pèus. **A gatas**.
Degúd, da. *adj.* Lo que se deu fer. **Debido**, da. = Fer sas degudas : lo que se deu fer. **Hacer su deber**.
Degudament, adv. Perfèctament, entèrament. **Debidamente**.
Degüello, m. El àcte y efècte de degöllar. **Degüello**. = Tocar á degüello : á matar. **Tocar á degüello**.
Deicida, m. El qui matá á Cristo. **Deicida**.
Deicidi, m. La mòrt violènta de Cristo. **Deicidio**.
Deidat, f. Essència divina. = El ser de Déu, el matèix Déu. = Fàls Déu de los pagàns ò gentils. = Déu ò diosa de la fábula. **Deidad**.
Deifero, ra. *adj.* El qui da á Déu en son còr. **Deifero**, ra.
Deific, ca. *adj.* Pertañent á Déu, relatiu á Déu. **Deifico**, ca.
Deificació, f. El àcte y efècte de deificar. = Transformació que fà la gràcia en la ànima del just qui la dexa còm á deificáda. **Deificacion**.
Deificad, da. *p. p.* de deificar. **Deificado**, da.
Deificar, v. a. Divinisar per participació de la gràcia. = Entre los gentils posar entre los seus déus fàlsos á los seus emperadors y héroes. **Deificar**.
Deiforme, *adj.* Divino. **Deiforme**.
Deisme, m. Sistèma de aquèlles qui admeten un Déu;

però négan tota revelació. **Deismo**.
Deïsta, m. El qui segnèix el deisme. **Deïsta**.
Dejórñ, adv. Prést. **Temprano**.
Dejornèt, adv. **Tempranito**.
Dejú, na. *adj.* El qui no há menjád. **Ayuno**, na. = En dejú. *adv.* **En ayunas**. = Estar dejú de alguna còsa : no tenir noticia de élla. **Estar ayuno** ò **ageno de ella**. No haverla entesa. **Estar en ayunas**.
Dejunad, da. *p. p.* de dejunar. **Ayunado**, da.
Dejunador, ra. *m. f.* El qui se agráda de dejunar. **Ayunador**, ra.
Dejunant, p. a. de dejunar. El qui dejuna. **Ayunante**.
Dejunar, v. n. Abstenirse de menjar. **Ayunar**. = Á pá y àygo : no menjar sinó pá y no bèurer sinó àygo. **A pan y agua** = Dejunar sas corànta hòras : no menjar ni bèurer res desde que pòsan el hòu Jesús en el monumènt al dijòus sànt fins que tòcan campànas al dissàpte de Pàsco. **Ayunar al traspaso**. = Bè dejuna qui mál menja. **Bien ayuna quien mal come**.
Del. Abreviadura de la preposició *de* y del article *el*. **Del**.
Delació, f. Acusació, denunciació. **Delacion**.
Delàòlrè, m. El quint sigue de la música. **Delasolré**.
Delatàble, *adj.* Lo qui merèix ser delatád. **Delatable**.
Delatád, da. *p. p.* de delatar. **Delatado**, da.
Delatant, p. a. de delatar. El qui delàta. **Delatante**.
Delatar, v. a. Acusar, denunciar de un delictò á jutge competènt. **Delatar**.
Delator, ra. *m. f.* El qui delàta. **Delator**, ra.
Delectació, f. Gust, deléyte, plèr. **Delectacion**. = Delectació morosa : delectació de la ànima qui ficsa voluntàriament el pensament en una acció ò en un objècte prohibid. **Delectacion morosa**.
Delegació, f. Facultat de eczercitar la jurisdicció en nòm del qui la té pròpia. = *cur.* Comissió donáda á algú para obrar en nòm del qui la dona. **Delegacion**.
Delegád, da. *p. p.* de delegar. **Delegado**, da.
Delegant, p. a. de delegar. El qui deléga. **Delegante**.
Delegar, v. a. Donar á àltre la jurisdicció. **Delegar**.
Deltreshú. Puta. **Del partido**.
Deleytáble, *adj.* Lo qui dona deléyte, gust. **Deleitable**.
Deleytar, v. a. Donar gust, plèr. **Deleitar**.
Deleytarse, v. r. Prènder gust, plèr. **Deleitarse**.
Deléyte, m. Gust, plèr, delícia. **Deleite**.

Deleytós, *sa. adj.* Lo qui deléyta. *Deleitoso, sa.*
Deleytosamént, *adv.* Ab deléyte. *Deleitosamente.*
Delfi, *m.* Péix. = El fiy unajor del réy de Fránsa.
 = Costellació boreâl. *Delfin.*
Dêlfic, *ca. adj.* Pertañéut á la ciutât y al oráculo de Dêlfos. *Dêlfico, ca.*
Deliberació, *f.* Determinació, resolució. = Reflec-sió, consideració. = Parèr, acuérdo. *Delibera-cion.*
Deliberád, *da. p. p.* de deliberar. *Deliberado, da.*
Deliberádamént, *adv.* Ab deliberació. *Deliberada-mente.*
Deliberar, *v. n.* Discórrer, considerar, premédi-tar. = Determinar, resóltre. *Deliberar.*
Deliberatíu, *va. adj.* Pertañéut á deliberació. *De-berativo, va.*
Delicád, *da. adj.* Blán, suáve, tènre. = Débíl, flác, prim. = Regalád, saborós. = Bén fét, pri-morós. *Delicado, da.*
Delicadès, *f.* Flaquesa, debilitát, etc. *Delicadez.*
Delicadesa, *f.* Suavidát, dulsura. = Sensibilitát. = Sutileza, etc. *Delicadeza.*
Delicadíssim, *ma. sup.* *Delicadísimo, ma.*
Delicadíssimamént, *adv. sup.* *Delicadísimamente.*
Delicadúra, *f.* V. Delicadès. *Delicadura.*
Delicia, *f.* Gust, deléyte, recreó. *Delicia.*
Delicios, *sa. adj.* Gustós, agradáble, améno. *De-licioso, sa.*
Deliciosamént, *adv.* Ab delicia. *Deliciosamente.*
Delicte, *m.* Culpa, pecát. *Delito.*
Delinéació, *f.* El ácte y efècte de delinear. *De-lineacion.*
Delineád, *da. p. p.* de delinear. *Delineado, da.*
Delinear, *v. a.* Comensar una pintura, estatua, quálsevól óbra formánt el modêlo ó plá. *De-linear.*
Delincuént, *adj.* El qui delinquèix. = Criminál, málfector. *Delincuente.*
Delinquir, *v. a.* Rómprr lléy, precépte, etc. *De-linquir.*
Deliqui, *m.* Mál de còr, desmáý. *Deliquio.*
Deliránt, *adj.* El qui delira. *Delirante.*
Delirar, *v. n.* Desvarietjar. = Dir desberáts. *De-lirar.*
Deliri, *m.* Desorde de la imaginació. *Delirio.*
Dêlft, *m.* Esperft, fòrsa, valor. *Brio, vigor.*
Delitós, *sa. adj.* El qui té delít. *Brioso, sa, vigo-roso, sa.*
Dels, Abreviació de *de y els.* *De los.*
Delussòri, *ria. adj.* Fàls, engañós. *Delusorio, ria.*
Delussòriamént, *adv.* Fàlsamént. *Delusoriamente.*
Dêll, Abreviació de *dê y êll.* *Del ó de el.*
Dêlla, Abreviadura de *de y êlla.* *De ella ó della.*
Demá, *m.* El dia qui segueix al present. = Nega-

ció. = El de sa presó: máy. *Mañana.* = Passád-demá. El dia siguiént al de demá. *Pasado ma-ñana ó trasmañana.* = No tenir demá ó no pensar en demá: gastar sense pensar si los ferá fálta. *No pensar en mañana.* = Demá dematí. *adv. Mañana por la mañana.* = Demá bén de-matí. *Mañana por la mañana.* = Demá càp véspre. *Mañana por la tarde.*
Demagogia, *f.* Facció popular. = Ambició de go-vernar. *Demagogia.*
Demagogo, *m.* El càp de facció popular ó indivi-duo de élla. *Demagogo.*
Demaná, *da. p. p.* de demanar. = *m. f.* Aquéll còntre de qui se demána en judici. *Demandado, da, pedido; da.* = *Demandado, da.*
Demandador, *ra. m. f.* El qui demána. *Demanda-dor, ra ó pedidor, ra.* = Enfadosos. *Pedi-güño, ña.*
Demanar, *v. a.* Pregar, preguntar, solicitar. *De-mandar ó pedir.* = Còsas estravagánts ó irra-cionáls. *Pedir gullorias.* = El nòm á algú. *Pe-dirle su nombre ó su gracia.* = Perdó. *Pedir perdon ó alfa.*
Demánda, *f.* Súplica, pétició, pregunta, solicita-ció. = Questió, requisició, etc. *Demanda.* = Po-sar demánda.: acudir á la justícia còntre algú. *Poner demanda.*
Demandád, *da. p. p.* de demandar. *Demanda-do, da.*
Demandád, *m. cur.* Aquéll á qui se hà fét una demánda en justícia. *Demandado.*
Demandador, *ra. m. f.* El qui demánda. *Deman-dador, ra.*
Demandánt, *p. a.* de demandar. El qui pôsa de-mánda en justícia. *Demandante.*
Demandar, *v. a. cur.* Posar demánda en justícia. *Demandar.*
Demarcació, *f.* El ácte y efècte de demarcar. *Demarcacion.*
Demarcál, *da. p. p.* de demarcar. *Demarca-do, da.*
Demarcador, *m.* El qui demárca. *Demarcador.*
Demarcar, *v. a.* Señalar, arretglar la partió de los càmps, etc. *Demarcar.*
Demasia, *f.* Escés, supérfluidát. = Desorde, enor-midát. = Desarrétglo. = Atrevimént, temeridát. *Demasia.* = En demasia. *adv.* Ab escés. *En de-masia.*
Demasiád, *da. adj.* Escessáu, supérfluo, inútil. *Demasiado, da.*
Demasiádamént, *adv.* Escesivamént. *Demasiada-mente.*
Demasiadísim, *ma. sup.* *Demasiadísimo, ma.*
Dematí, *m.* La priméra párt del dia. *Mañana.* =

Al dematí. *adv.* Por la mañana. = Bén dematí. *Muy de mañana.*
 Dematináda. *f.* Madrugada.
 Dematiner, ra. *m. f.* El qui se axéca dematí. *Madrugador, ra* ó *madrugon, na.*
 Dematiuèt. *adv.* Tempranito.
 Demêucia. *f.* Locura. *Demencia.*
 Demênte. *adj.* Loco, fâito de judici. *Demente.*
 Demêrit. *m.* Fâita de mêrit. = Culpa, delict. *Demérito.*
 Demeritôri, ria. *adj.* Lo qui desmerêix. *Demeritorio, ria.*
 Demés. *adv.* Demas. = Per demés. Por demas. = Es per demés. Es por demas. = Per lo demés. Por lo demas. = Sery demés: ser supèrfluo. *Estar demas.*
 Demissió. *f.* Abatimént, submissió. *Demision.*
 Democrácia. *f.* Govèrn popular. *Democracta.*
 Democràtic, ca. *adj.* Pertañent á la democrácia. *Democrático, ca.*
 Democràticamênt. *adv.* Ab democrácia. *Democráticamente.*
 Demonógrafo. *m.* El qui escriu sobre los dimônis. *Demonógrafo.*
 Demonomânia. *f.* Tractât de los dimônis. *Demonomania.*
 Demora. *f.* Tardâusa. *Demora.*
 Demostrâble. *adj.* Lo qui pôt ser demostrâd. *Demostrable.*
 Demostrâblemént. *adv.* Evidêntmênt. *Demostrablemente.*
 Demostració. *f.* Prôva evidênt y convincênt. = Manifestació, testificació. *Demonstracion.*
 Demostrâd, da. *p. p.* de demostrar. *Demostrado, da.*
 Demostrador, ra. *m. f.* El qui demôstra. *Demostrador, ra.*
 Demostra. *v. a.* Provar ab evidência. = Manifestar, testificar. *Demostrar.*
 Demostratíu, va. *adj.* Qui demôstra. *Demostrativo, va.*
 Demostrativamént. *adv.* De un môdo demostratíu, convincênt. *Demostrativamente.*
 Demúnt. *adv.* Encima. = Preposició. Sobre. = *adj.* La párt superior ó més âlta. *Arriba.* = Aquí demúnt. *Aquí encima.* = Lo de demúnt. *Lo de encima.* = Douar demúnt á algú: perseguirlo. *Andar* ó *ir á su alcance:* burlarse de éll. *Mostrarle* ó *darle sogá.*
 Den. Abreviadura de *de* y *en.* *De.*
 Dendrómetro. *m.* Máquina para midar els ábres. *Dendrómetro.*
 Denegació. *f.* Negació absoluta, exclusió. *Denegacion.*

Denegád, da. *p. p.* de denegar. *Denegado, da.*
 Denegar. *v. a.* Negar absolutamént. *Denegar.*
 Denetjad, da. *p. p.* de denetjar. *Limpinado, da, moudado, da.*
 Denetjar. *v. a.* Fer nets grâus. *Limpiar.*
 Denga. *m.* Devantâl. *Escusall.*
 Denigració. *f.* Tâca en la sâma. *Denigracion.*
 Denigrâd, da. *p. p.* de denigrar. *Denigrado, da.*
 Denigrar. *v. a.* Infamar, disminuir la reputació, la estimació. *Denigrar.*
 Denigratíu, va. *adj.* Injuriós, infamador. *Denigrativo, va.*
 Denigrativamént. *adv.* De un môdo infamiós. *Denigrativamente.*
 Denominació. *f.* Títol, distintíu. = El nôrm ó títol que se posa á alguna còsa. *Denominacion.*
 Denominâd, da. *p. p.* de denominar. *Denominado, da.*
 Denominador. *m.* El nombre de bâix de un quebrât. *Denominador.*
 Denominar. *v. a.* Anomenar, señalar ó distingir ab un títol particular á las personas ó còsas. *Denominar.*
 Denominatíu, va. *adj.* Lo qui denomina. *Denominativo, va.*
 Denotâd, da. *p. p.* de denotar. *Denotado, da.*
 Denotar. *v. a.* Iudicar, significar. *Denotar.*
 Denotatíu, va. *adj.* Lo qui denôta. *Denotativo, va.*
 Dénou. Nombre. *Dies y nueve.*
 Déusamênt. *adv.* Ab un môdo espès. *Densamente.*
 Densidât. *f.* Espessura. = Obscuridât, confusió. *Densidad.*
 Densíssim, ma. *adj.* Molt espès, molt elòs. *Densísimo, ma.*
 Déuso, sa. *adj.* Espès, apretâd, elòs. *Denso, sa.*
 Déut. *f.* Ôs petit dins sa boca para tayar los menjars. = Cada punta de los instrumentos de tayar, serrar. *Diente.* = Cruixt de dénts. *Crugido de dientes.* = Pégar sas dénts de bâix á las de dâlt: tremolar de fret. *Dar diente con diente.* = Parlar entre dénts: petít. *Hablar entre dientes.* = Aficar sas dénts en alguna còsa. *Clavar los dientes* ó *dentellar.* = No mostrar sas dénts: ferre tèmer. *Mostrar colmillos.*
 Déut. *f.* De carretó de bâtrer. *Dental.* = Dênt de lleó: hérba. *Diente de leon.*
 Dentâd, da. *p. p.* de dentar. *Dentado, da.*
 Dentadura. *f.* Las duas ordes de dénts. *Dentadura.*
 Dentâl. *m.* Péssa de arâda ahónt se pôsa sa reya. *Dental.*
 Dentar. *v. a.* Fer sas dénts á fâus, sèrras, etc. *Dentar.*
 Dentelló. *m.* Mollura bâix de gornisa. *Dentellon.*

Denteta. *f.* Dént petita. *Dentecillo* ò *dentezuelo*.
Denticular. *adj.* Lo qui té forma ò figura de dént.
Denticular.
Denticulo. *m.* La mollura en figura de dént que se pòsa demunt columna. *Denticulo*.
Dentista. *m.* El qui arranca ò pòsa dénts manlevadas. *Dentista*.
Déntol. *m.* Péix. *Dénton.* — *adj.* El qui té ses dénts gròssas. *Denton*, *na*.
Denudació. *f.* Estát de un òs á la descubêrta, segóns los anatòmics. *Denudacion*.
Denuncia. *f.* V. Denunciació. *Denuncia*.
Denunciáble. *adj.* Qui pòt ser denunciád. *Denunciabile*.
Denunciació. *f.* Acusació, delatació. *Denunciacion*.
Denunciád. *da. p. p.* de denunciar. *Denunciado*, *da*.
Denunciador. *ra. m. f.* El qui denuncia. *Denunciador*, *ra*.
Denunciando. *da. m. f.* El qui deu ser denunciád. *Denunciando*, *da*.
Denunciánt. *p. a.* de denunciar. El qui denuncia. *Denunciante*.
Denunciar. *v. a.* Acusar, delatar. — Avisar, promulgar. *Denunciar*.
Denunciatòri. *ria. adj.* Lo pertañent á la denunciació. *Denunciatorio*, *ria*.
Departád. *da. p. p.* de departar. *Departado*, *da*, *apartado*, *da*.
Departamént. *m.* Separació. *Apartamiento*. — Divisió de país, de administració. — Estensió de la jurisdicció de càda intendânt de marina. *Departamento*.
Departar. *v. a.* Separar. *Apartar*.
Departarse. *v. r.* Apartarse. *Apartarse*, *separarse*. — Del trácto y amistát. *Estrañarse*, *apartarse*, *separarse*.
Departir. *v. a.* Apaciguar als qui se baráyan. *Apaciguar*. — Desferrarlos. *Departir*.
Dependència. *f.* Subordinació. — Relació de parentese & amistát. — Agència, encàrreg, negòci. *Dependencia*.
Dependént. *adj.* El qui dependèix. — El qui està empleyád en algún râm. *Dependiente*.
Dependir. *v. a.* Provenir de... — Estar baix de la autoridat & poder de algú. *Depender*.
Deploráble. *adj.* Llastimós, infélts. *Deplorable*.
Deploráblemént. *adj.* Llastimosamént. *Deplorablemente*.
Deponént. *adj.* Se diu del vérb llatí qui té la terminació passiva y significa acció. *Deponente*.
Deportació. *f.* Destêrro á una isla. *Deportacion*.
Deportád. *da. p. p.* de deportar. *Deportado*, *da*.

Deportar. *v. a.* Desterrar á alguna isla. *Deportar*.
Deposád. *da. p. p.* de depositar. *Depuesto*, *ta*.
Deposánt. *p. a.* de depositar. El qui depòsa. *Deponente*.
Deposar. *v. a.* Apartar de sí, dexar. — Privar de dignidat, empleyo, etc. — Declarar en judici. *Deponer*.
Deposició. *f.* Declaració de réo ò de testimoni en judici. — Esposició. — Privació de dignidat, empleyo, etc. *Deposicion*.
Depòsit. *m.* La còsa depositáda. — El llòc ahont se deposita. *Depósito*.
Depositád. *da. p. p.* de depositar. *Depositado*, *da*.
Depositador. *ra. m. f.* El qui deposita. *Depositador*, *ra*.
Depositánt. *p. a.* de depositar. El qui deposita. *Depositante*.
Depositar. *v. a.* Posar en custòdia una còsa ò persona, un cadáver para trasladarlo á áltra párt, lo que se pòsa de messions. — Entregar, confiar. *Depositar*.
Depositári. *ria. m. f.* Los qui guárdan lo depositád. *Depositario*, *ria*.
Depositaria. *f.* El llòc ahont se guárda lo depositád. *Depositaria*.
Depravació. *f.* Adulteració, corrupció. *Depravacion*.
Depravád. *da. p. p.* de depravar. *Depravado*, *da*.
Depravadamént. *adv.* Ab depravació. *Depravadamente*.
Depravadísim. *ma. sup.* *Depravadísimo*, *ma*.
Depravador. *ra. m. f.* El qui depráva. *Depravador*, *ra*.
Depravar. *v. a.* Corrómpre, pervertir. *Depravar*.
Deprecació. *f.* Pétició, súplica. *Deprecacion*.
Deprecád. *da. p. p.* de deprecicar. *Deprecado*, *da*.
Deprecar. *v. a.* Demanar, suplicar. *Deprecar*.
Deprecatíu. *va. adj.* Còsa pertañent á deprecació. *Deprecativo*, *va*.
Deprecatòri. *ria. adj.* Lo matéix que deprecatíu, *va. Deprecatorio*, *ria*.
Deprecatòria. *f.* V. Deprecació. *Deprecatoria*.
Depressió. *f.* Abatimént, humiliació. *Depresion*.
Depressor. *ra. m. f.* El qui humilts. *Depresor*, *ra*.
Deprimíd. *da. p. p.* de deprimir. *Deprimido*, *da*.
Deprimir. *v. a.* Abàtre, humiliar. *Deprimir*.
Depuració. *f.* Purificació. *Depuracion*.
Depurád. *da. p. p.* de depurar. *Depurado*, *da*.
Depurar. *v. a.* Clarificar, llévar lo impur, purificar. *Depurar*.
De qui avánt. *ant. y de qui en avánt.* *adv. De aquí en adelante*.
Derivació. *f.* Decendència, deducció. *Derivacion*.

Derivád, da. *p. p.* de derivar. *Derivado, da.*
 Derivar. *v. a.* Fer derivar. *Derivar.*
 Derivar. *v. n.* Dur son origen, venir de alguna còsa. = Apartarse el hárco del rumbo. *Derivar.*
 Derivarse. *v. r.* Venir de alguna còsa. *Derivarse.*
 Derivatíu, va. *adj.* Lo qui servéix pára apartar segóns es méitges. = *m.* Derivád, segóns los gramátics. *Derivativo, va.* = *Derivativo.*
 Dermolôgia. *f.* Tractát de sa péll. *Dermologia.*
 Derogació. *f.* Anullació. = Deterioració, dimiunció. *Derogacion.*
 Derogád, da. *p. p.* de derogar. *Derogado, da.*
 Derogar. *v. a.* Abolir, anullar. = Disminuir, destruir. *Derogar.*
 Derogatiu, va. *adj.* Lo qui derôga. *Derogativo, va.*
 Derogatôri, ria. *adj. cur.* Lo qui derôga. *Derogatorio, ria.*
 Derramád, da. *p. p.* de derramar. = *Adj.* Entregáds á los vís. *Derramado, da.*
 Derramador, ra. *m. f.* El qui derráma. *Derramador, ra.*
 Derramamént. *m.* La acció de derramar. *Derramamiento.*
 Derramar. *v. a.* Vessar, escampar, dispersar. *Derramar.* = Llâgrimas, sâng. *Llâgrimas, sangre.*
 Derramarse. *v. r.* Entregarse, abandonarse á los vís. *Derramarse.*
 Derrer. *ra. adj.* El qui vé después de tot los âltres, después de qui noy há res pus. *Último, última.* = De escòla, grêmi, etc. *Cola.*
 Derréra. *adv.* Después, en la ausência. *Detras.* = De párt derréra: per la esquena. *Por las espaldas:* negació. *Por parte de tras.*
 Derrére. (es) *m.* Es cul. *Tras, trascorral, trase-ro, etc.* *V. Cul.* = També. *Taza de fuente.*
 Derrería. *f.* Lo derrer. *Postre.* = Á la derrería: á la fi. *Á la postre, y ant. á la derrería.* = *Derrerías. f. pl.* Lo últim que se trêu á sa tâula. *Postres.*
 Derrerías del hômo. Los séus últims fins. *f. pl.* *Postremerías.*
 Derrôta. *f.* Destrucció, ruína. *Derrota.*
 Derrotád, da. *p. p.* de derrotar. *Derrotado, da.*
 Derrotar. *v. a.* Arruinar, destruir. *Derrotar.*
 Derrotéro. *m.* Líneya en la cârta de navegar para govêrn de pilôts. *Derrotero.*
 Derruid, da. *p. p.* de deruir. *Derruido, da.*
 Derruir. *v. a.* Arruinar, destruir. *Derruir.*
 Des. Preposició qui, posáda ântes de nôm singular, se usa en l'òc de *del. Del.* = Posáda ântes de nôm plural equivál á *dels* ò *de los. De los.*
 Des. Partícula qui entra en la composició de mol-

tas parâulas tan mallorquinas, côm españôlas côm descompòst: *Descompuesto*, y las més vegâdas denôta negació, côm desagradáble, qui vòl dir que no agráda y á vegâdas aument^a la significació del séu simple. = Ántes del séu simple qui comênsa per vocal ò per *h* regularmént la *s* de *des* se pronuncia côm la *s* entre duas vocâls. *Des.* = Abreviadura de *de* y *es* ò de *de* y *els. Del, de los.*
 Desabrigád, da. *p. p.* de desabrigar. *Desabrigado, da.*
 Desabrigar. *v. a.* Llêvar sa rôba ab que se há abrigád. *Desabrigar.*
 Desabrigarse. *v. r.* *Desabrigarse.*
 Desabrigo. *m.* Fálta de rôba. = Desampáro. *Desabrigo.*
 Desacalorád, da. *p. p.* de desacalorarse. *Desacalorado, da.*
 Desacalorarse. *v. r.* Refrescarse. = Apaciguarse: calmarse. *Desacalorarse.*
 Desacâto. *m.* Fálta de respêcte, de obediênciar. *Desacato.*
 Desacêrt. *m.* Fálta de acêrt, êrro. *Desacierto.*
 Desacertád, da. *adj.* El qui no té acêrt en so obrar. *Desacertado, da.*
 Desacertádamént. *adv.* Sens acêrt. *Desacertadamente.*
 Desacertar. *v. a.* No tenir acêrt. *Desacertar.*
 Desacobardád, da. *p. p.* de desacobardar. *Desacobardado, da.*
 Desacobardar. *v. a.* Animar. *Desacobardar.*
 Desacomodád, da. *p. p.* de desacomodar. *Desacomodado, da.*
 Desacomodád, da. *adj.* El qui no té mêtis para mantenirse en son estat. = El criád ò criâda qui no ténen á qui servir. = Lo qui câusa incomodidât. *Desacomodado, da.*
 Desacomodar. *v. a.* Privar de la comodidât. *Desacomodar.*
 Desacomodarse. *v. r.* Pêrder sa comodidât. *Desacomodar.*
 Desacompañamént. *m.* Abandono de la compañía. *Desacompañamiento.*
 Desacompañar. *v. a.* Déxar la compañía. *Desacompañar.*
 Desaconseyád, da. *p. p.* de desaconsejar. = *adj.* El qui ôbra per capritxo. *Desaconsejado, da.*
 Desaconsejar. *v. a.* Dissuadir á algú lo que tenía pensád ò resòlt. *Desaconsejar.*
 Desacostumád, da, desacostumar. *V. Desacostumar, etc.* *Desacostumbrado, da.*
 Desacreditád, da. *p. p.* de desacreditar. *Desacreditado, da.*
 Desacreditar. *v. a.* Llêvar el crêdit á algú. *Desacreditar.*

Desacreditarse. v. r. Pèrder es crèdit. *Desacreditarse.*

Desacuerdo. m. Discordància. = Discòrdia, dissensio. *Desacuerdo.*

Desadornad, da. p. p. de desadornar. *Desadornado, da.*

Desadornar. v. a. Llèvar el adorno. *Desadornar.*

Desadorno. m. Fàlta de adorno. *Desadorno.*

Desafecte, ta. adj. Contràri, oposad. *Desafecto, ta.*

Desafecte. m. Enemistat, aversió, màla voluntat. *Desafecto.*

Desafiad, da. p. p. de desafiar. *Desafiado, da.*

Desafiador. m. El qui desafia. *Desafiador.*

Desafiar. v. a. Provocar á desafio, á brega. = Comparar ab àltre ab valor, fòrsa, sàber, etc. *Desafiar.*

Desafició. f. V. *Desafecte. m.* *Desaficion.*

Desaficionad, da. p. p. de desaficionar. *Desaficionado, da.*

Desaficionar. v. a. Fer pèrder la afició, lo amor. *Desaficionar.*

Desafio. m. La acció y efecte de desafiar. *Desafio.*

Desaforad, da. p. p. de desaforar. = *adj.* El qui obra sense lléy, qui tot lo atropèlla. *Desaforado, da.*

Desaforar. v. a. Privar del fòr ò fuéro. *Desaforar.*

Desafortunad, da. adj. El qui no té fortuna, desdixad, infelís. *Desafortunado, da.*

Desafuéro. m. Acció violènta còntre lléy, costúm, rahò. *Desafuero.*

Desagraciad, da. p. p. de desagracion. *Desagraciado, da.*

Desagracion. v. a. Llèvar sa gràcia, bèllesa, hermosura. *Desagracion.*

Desagradable. adj. Lo qui desagrada. *Desagradable.*

Desagradablemènt. adv. Ab desagrado. *Desagradablemènt.*

Desagradad, da. p. p. de desagradar. *Desagradado, da.*

Desagradar. v. a. Fastidiar, disgustar, no agradar. *Desagradar.*

Desagrado. m. Fàlta de afabilidad. = Disgúst. *Desagrado.*

Desagraid, da. p. p. de desagrar. = *adj.* Ingrát, desatènt. *Desagradecido, da* ò *pan mal cocido.*

Desagrainmènt. m. Ingratitud, desatenció. *Desagrainmènt.*

Desagrar. v. a. No agrair el bènèfici, ser ingrát. *Desagradecer.*

Desagradíssim, ma. sup. *Desagradesísimo, ma.*

Desagravi. m. Satisfacció del agravi. = Compensació del dany ocasionad. *Desagravio.*

Desagraviad, da. p. p. de desagraviar. *Desagraviado, da.*

Desagraviar. v. a. Donar satisfacció de agravi. = Recompensar el dany ocasionad. *Desagraviar.*

Desagregad, da. p. p. de desagregar. *Desagregado, da.*

Desagregar. v. a. Apartar, separar. *Desagregar.*

Desaguad, da. p. p. de desaguar. *Desaguado, da.*

Desaguadéro. m. Canál, conducte para donar surtida á las áygos. *Desaguadero.*

Desaguar. v. a. Trèurer las áygos de algún llòc. *Desaguar.*

Desahogad, da. p. p. de desahogar. *Desahogado, da.*

Desahogar. v. a. Aliviar el ánimo en los trabáys. *Desahogar.*

Desahogarse. v. r. Dir á àltre el sentiment ò queixa que se té de éll. = Descubrir á àltre las penas, sentiments y trabáys. *Desahogarse.*

Desahogo. m. Alivio de la péna, aflicció, etc. *Desahogo.*

Desalabad, da. p. p. de desalabar. *Desalabado, da.*

Desalabar. v. a. Vitupèrar. *Desalabar.*

Desalocad, da. p. p. de desalocar. *Desalojado, da.*

Desalocamènt. m. El acte y efecte de desalocar. *Desalojamiento.*

Desalocar. v. a. Trèurer de un llòc. *Desalojar.*

Desamable. adj. Lo qui no merèix ser amad. *Desamable.*

Desamad, da. p. p. de desamar. *Desamado, da.*

Desamador, ra. m. f. El qui hà dexad de amar ò el qui avorrèix. *Desamador, ra.*

Desamar. v. a. Déxar de amar. = Avorrir. *Desamar.*

Desamistad, da. p. p. de desamistarse. *Desamistado, da.*

Desamistarse. v. r. Déxar de ser amigs. *Desamistarse.*

Desamor. m. Enemistat, desafecte. *Desamor.*

Desamorós, sa. adj. El qui no té amor. *Desamoroso, sa.*

Desamotinad, da. p. p. de desamotinar. *Desamotinado, da.*

Desamotinarse. v. r. Déxar el motí, la rebelió. *Desamotinarse.*

Desamparad, da. p. p. de desamparar. *Desamparado, da.*

Desamparador, ra. m. f. El qui desampara. *Desamparador, ra.*

Desamparar. v. a. Abandonar, déxar. *Desamparar.*

Desamparo. m. Abandono. *Desamparo.*

Desamidonad, da. p. p. de desamidonar. *Desamidonado, da.*

Desammidonar. *v. a.* Llévar el midó. *Desalmidonar.*
 Desancorád, *da. p. p.* de desancorar. *Desancorado, da.*
 Desancorar. *v. a.* Llévar sas áncoras. *Desancorar.*
 Desanimád, *da. p. p.* de desanimar. *Desanimado, da.*
 Desanimád, *da. adj.* Cruél, dolént. *Desalmado, da.*
 Desanimar. *v. a.* Acobardar, fer pêrder el ánimo. *Desanimar.*
 Desaparescúd, *da. p. p.* de desaparèxer. *Desaparecido, da.*
 Desaparèxer. *v. n.* Llévarse de devánt, amagar-se ò ocultarse. *Desaparecer.*
 Desaparició. *f.* Ocultació de repénte dels ástros. *Desaparicion.*
 Desapassionád, *da. p. p.* de desapasionar, *se.* *Desapasionado, da.*
 Desapassiouádamént. *adv.* Sense passió. *Desapasionadamente.*
 Desapasionar. *v. a.* Llévar sa passió. *Desapasionar.*
 Desapassionarse. *v. r.* Llévarse sa passió. *Desapasionarse.*
 Desapégád, *da. p. p.* de desapégarse. *Desapegado, da.*
 Desapégarse. *v. r.* Apartarse del afècte naturál de las cósas. *Desapegarse.*
 Desapégo. *m.* Desiutérès de las cósas temporáls. *Desapego.*
 Desapiadád, *da. adj.* Inhumáns qui no ténen piedát. *Desapiadado, da.*
 Desapiadádamént. *adv.* Sense piedát. *Desapiadadamente.*
 Desaplicació. *f.* Fálta de aplicació, de atenció, negligència. *Desaplicacion.*
 Desaplicád, *da. adj.* El qui no se aplica. *Desaplicado, da.*
 Desaplicar. *v. a.* Fer que un no se aplí. *Desaplicar.*
 Desapoyád, *da. p. p.* de desapoyar. *Desapoyado, da.*
 Desapoyar. *v. a.* Llévar el apoyo en qui una cósase sostenía, destruir los fonémént. *Desapoyar.*
 Desapretád, *da. p. p.* de desapretar. *Desapretado, da.*
 Desapretar. *v. a.* Afluxar lo apretád. *Desapretar.*
 Desaprópi. *m.* Rennuncia de la propiedát. *Desapropio.*
 Desapropiád, *da. p. p.* de desapropiarse. *Desapropiado, da.*
 Desapropiarse. *v. r.* Renunciar la propiedát de las

cósas. *Desapropiarse.*
 Desaprovació. *f.* La acció y efècte de desaprovar. *Desaprobacion.*
 Desaprovád, *da. p. p.* de desaprovar. *Desaprobado, da.*
 Desaprovador, *ra. m. f.* El qui desapróva. *Desaprovador, ra.*
 Desaprovar. *v. a.* No aprovar. *Desaprobar.*
 Desapuntád, *da. p. p.* de desapuntar. *Desapuntado, da.*
 Desapuntalád, *da. p. p.* de desapuntalar. *Desapuntalado, da.*
 Desapuntalar. *v. a.* Llévar es pantáls qui sosténen algún edifici. *Desapuntalar.*
 Desapuntar. *v. a.* Descussir. = Cessar de apuntar las ármes. *Desapuntar.*
 Desarbolació. *f.* El ácte y efècte de desarbolar. *Desarbolo.*
 Desarbolád, *da. p. p.* de desarbolar. *Desarbolado, da.*
 Desarbolar. *v. a.* Llévar ò tomar ets ábres de un bárco, ò llévar sa bandéra. *Desarbolar.*
 Desarmád, *da. p. p.* de desarmar. *Desarmado, da.*
 Desarmadura. *f.* La acció de desarmar. *Desarmadura.*
 Desarmamént. *m.* Desarmadura. *Desarmamiento.*
 Desarmar. *v. a.* Prènder las ármes á un. = Desfer las péssas de alguna máquina. = Lleccenciar á la trôpa. *Desarmar.*
 Desarretglád, *da. adj.* El qui té mála conducta. = El qui menja y beu ab escés. *Desareglado, da.*
 Desarretglád, *da. p. p.* de desarretglar. *Desarreglado, da.*
 Desarretglar. *v. a.* Desordenar. *Desareglar.*
 Desarretglarse. *v. r.* Anar fôre rétgla. *Desareglarse.*
 Desarretglo. *m. f.* Desorde. = Escés en so menjar y beurer. *Desareglo.*
 Desarromengád, *da. p. p.* de desarromengar, *se.* *Desarremangado, da.* = *Desenfaldado, da.*
 Desarromangar. *v. a.* Llévar ò desfer el arromangá des brássos. *Desarremangar.* = De sas faldas. *Desarremangar ò desenfaldar.*
 Desarromangarse. *v. r.* *Desarremangarse ò desenfaldarse.*
 Desasséyo. *m.* Fálta de netedát. *Desaseo.*
 Desassossiégo. *m.* Inquietát. *Desasosiego.*
 Desastrád, *da. adj.* Infélís. *Desastrado, da.*
 Desastradádamént. *adv.* Infélimént. *Desastradamente.*
 Desástre. *m.* Desgrácia. *Desastre.*
 Desatenció. *f.* Distracció. = Descortesía. *Desatencion.*

Desaténdrer. *v. a.* No posar atenció. = No fer cas ó aprècio. *Desatender.*

Desatént, *ta. adj.* Distrèt. = Descortès. *Desatento, ta.*

Desatés, *sa. p. p.* de desaténdrer. *Desatendido, da.*

Desatinád, *da. adj.* El qui obra sense consideració, lòco, insensád. = *p. p.* de desatinar. *Desatinado, da.*

Desatinadament. *adv.* Inconsideradament, lòcament. *Desatinadamente.*

Desatinadíssim, *ma. sup.* *Desatinadísimo, ma.*

Desatinar. *v. a.* Dir ó fer desatínos. *Desatinar.*

Desatino. *m.* Estravagància, desacèrt, locura. *Desatino.*

Desatolondràd, *da. p. p.* de desatolondrar. *Desatolondrado, da.*

Desatolondrar. *v. a.* Fer tornar en sí al qui està atolondràd. *Desatolondrar.*

Desatolondrarse. *v. r.* Tornar en sí el atolondràd. *Desatolondrarse.*

Desaturdí, *da. p. p.* de desaturdir. *Desaturdido, da.*

Desaturdir. *v. a.* Llèvar el aturdimént. *Desaturdir.*

Desautoridát. *f.* Fálta de autoridát, de estimació. *Desautoridad.*

Desautorisád, *da. p. p.* de desautorisar. *Desautorizado, da.*

Desautorisar. *v. a.* Llèvar la autoridát á un. *DesautORIZAR.*

Desavenència. *f.* Contrarietát, dissensió, discòrdància. *Desavenencia.*

Desavengú, *da. p. p.* de desavenirse. *Desavenido, da.*

Desavenirse. *v. a.* No avenirse en parèr, opinió, etc. = Barayarse los qui ántes éran amígs. *Desavenirse.*

Desayrád, *da. p. p.* de desayrar. *Desairado, da.*

Desayrar. *v. a.* Fer llèvar la ira á un. *Desairar.*

Desáyre. *m.* Desprèci. *Desaire.*

Desbancád, *da. p. p.* de desbancar. *Desbancado, da.*

Desbancar. *v. a.* Gofiar tota la banca. *Desbancar.*

Desbarát. *m.* La acció y efecte de desbaratar. *Disbarate* ó *disbarato.* = Desfèta de lo baratád.

Destrucco y destrueque.

Desbarát. *m.* Dit, fèt fóre de rahó, absurdo. *Disparate.* = Gròs, *Disparaton.* = Dir ó fer desbaráts. *Decir* ó *hacer disparates.*

Desbaratád, *da. p. p.* de desbaratar. *Desbaratado, da, destrocado, da.*

Desbaratád, *da. adj.* Estravagánt, desordenád, el qui no té conducta, ni govèrn. *Desbaratado, da.* = El qui fá desbaráts. *Disparatado, da.*

Desbaratáda. *f.* Desbarát. *Disparate, garrafaton, gazapaton.*

Desbaratador, *ra. m. f.* El qui desbaráta. *Desbaratador, ra.* = De pòbles. *Desbaratapueblos.* = De lèstas. *Atacasolaces* ó *atacamerriendas.*

Desbaratar. *v. a.* Descompòndrer, desfer, destruir, desconcertar, desarretglar. *Desbaratar.* = Tornar baratar lo baratád. *Destrocar.* = *v. n.* Dir ó fer desbaráts. *Desbaratar* ó *disparatar.*

Desbaratarse. *v. r.* Descompòndrerse, desarretglarse, irritarse, desordenarse, etc. *Desbaratarse.* = En sa vida. *Estragarse.*

Desbocád, *da. adj.* Desvergoñíds, insolénts. = Bistia qui no obedix á sa brilla. *Desbocado, da.*

Desbocarse. *v. r.* Dir parúlles indecénts, injuriosas, ofensivas. *Desbocarse* ó *deslenguarse.* = No obeir la bistia á la brilla. *Desbocarse.*

Desbolcád, *da. p. p.* de desbolcar. *Desempanado, da.*

Desbolcar. *v. a.* Llèvar els dráps als nins. *Desempanar.*

Descabdèllar. *v. a.* Desfer capdèlles. *Desovillar.* = Xerrar molt. *Charlar.*

Descabessád, *da. adj.* Los qui vãn fóre ó no usen de rahó. *Descabezado, da.*

Descabeyád, *da. p. p.* de descabeyar. *Desgreñado, da.*

Descabeyar. *v. a.* Amóllar ó descompòndrer es cabòys. *Desgreñar.*

Descabeyarse. *v. r.* Descompòndrerse es cabòys éls matèxos ó barayántse. *Desgreñarse.*

Descalabrád, *da, ar, etc.* V. Escalabrád, etc.

Descáls, *sa. adj.* El qui du es pèns desnús. = El religiós qui professa descalsès. *Descalzo, za.* = De càmás. *En pernetá.* = De pèns y càmás. *Descalzo de pié y pierna.*

Descalsád, *da. p. p.* de descalsar, se. *Descalzado, da.*

Descalsar. *v. a.* Llèvar sas cásas de sas càmás. *Descalzar.*

Descalsarse. *v. r.* Llèvarse sas cásas de sas càmás. *Descalzarse.* = Prènder un empèio fòrtament. *Echar el pecho al agua.*

Descalsès. *f.* La religió de fràres descálsos. *Descalces.*

Descaminád, *da, etc.* V. Desencaminad, etc.

Descáns. *m.* Quietút, repòs, páusa en el trabáy. = Assiénto qui sostén ó aguánta una còsa. *Descanso.*

Descansád, *da. p. p.* de descansar. = *adj.* Lo qui no càusa, no fatiga. *Descansado, da.*

Descansador. *m.* Llòc hò para descansar ó ahónt se descansa. *Descansadero.*

Descansar. *v. a.* Aturarse en el trabáy un póc. = Tenir alivio en los cuydádos, máls. = Dormir. =

Confiar en algú. = Estar una còsa demúnt áltra.
Descansar. = En páu: estar en glòria. *En paz.*
 = Sobre las armas. *Sobre las armas.* = Descansar para tenir més fòrsa. *Tomar huelga.* = Descansar demúnt es colzo. *Recodar* ò *recodarse.*
Descaràd, da. adj. El qui òbra ò párla sense vergòia. *Descarado, da, faroto, ta* ò *deshuellacabras.*
Descaràdamént. adj. Ab descáro. *Descaradamente.*
Descaredèt, ta. m. f. Diminutiu de *descaràd.* *Descaradillo, lla.*
Descararse. v. r. Obrar ò parlar ab descáro. *Descararse.*
Descaruàd, da. p. p. de *descarnar.* = *adj.* Sec, de pòcas càrns. *Descarnado, da.*
Descarnador. m. Instrument para *descarnar* as dénts. *Descarnador.*
Descarnar. v. a. Llèvar sa càrn dels òssos, de sas dénts para arrancarlas millor. *Descarnar.*
Descáro. m. Imprudència, desvergòia, insolència. *Descaro, descoco, desuello, raimiento.*
Descàrreg. m. La acció y efècte de *descarregar.* = Satisfacció de lo encarregàd y de las obligacions. = *cur.* Justificació. *Descargo.*
Descàrrega. f. La acció de *descarregar.* *Descarga.* = *Arregañy. Repasata.*
Descarregàd, da. p. p. de *descarregar.* *Descargado, da.*
Descarregador. m. Llòc ahònt se *descarregan* còsas. *Descargadero.*
Descarregar. v. a. Llèvar sa càrrega de càrro, bistia, etc. *Descargar.* = Sa consciència: satisfacer las obligacions de justicia. *La conciencia.* = Es vèntre: evacuarlo. *El vientre.* = Sas parèts. *Las paredes.*
Descarregarse. v. r. Llèvarse es càrreg, pes, féix, etc. de demúnt. = Satisfier els càrregs que se fàn. = Encomanar las obligacions á áltrí. *Descargarse.*
Descàrt. m. El àcte y efècte de *descartarse.* *Descarte.*
Descartàd, da. p. p. de *descartarse.* *Descartado, da.*
Descartarse. v. a. Anar tirànt las càrtas qui son nocivas en el jòc. *Descartarse.*
Descasàd, da. p. p. de *descasar.* *Descasado, da.*
Descasamént. m. La acció y efècte de *descasar.* *Descasamiento.*
Descasar. v. a. Separar á dos màlamént casàds per ser nullo el matrimoni. *Descasar.*
Descendència, Descendir, etc. V. *Decendencia, etc.*
Desceñid, da. p. p. de *desceñir.* *Desceñido, da.*
Desceñir. v. a. Llèvar es ceñidor. *Desceñir.*

Descifràble. adj. Lo que se pòt *descifrar.* *Descifrable.*
Descifràd, da. p. p. de *descifrar.* *Descifrado, da.*
Descifrador, ra. m. f. El qui *descifra.* *Descifrador, ra.*
Descifrar. v. a. Declarar lo qui està escrit en cifras. *Descifrar.*
Desclavàd, da. p. p. de *desclavar.* *Desclavado, da.*
Desclavador. m. Eyna para *desclavar.* *Desclavador.*
Desclavar. v. a. Arrancar clàns qui estàn clavàds. *Desclavar.*
Desclòs, sa. p. p. de *desclòurer.* *Abierto, ta.*
Desclòurer. v. a. Obrir lo clòs. *Abrir.*
Descolgàd. p. p. de *descolgar.* *Descubierto.*
Descolgar. v. a. Destapar es fòc. *Descubrir.*
Descòllar. v. r. Anarsèn. *Ecurrirse.*
Descolorar. v. a. Llèvar ò amortiguar el color. *Descolorar.*
Descoloràd, da. p. p. de *descolorar.* *Descolorado, da.*
Descolorid, da. p. p. de *descolorir.* *Descolorido, da.* = *adj.* Gròg, maicilènt, pàlido, esblanqueid. *Descolorido, da, pocho, cha.*
Descolorir. v. a. *Descolorar.* *Descolorir.*
Descomodidàt. f. Fàlta de comodidàt. *Descomodidad.*
Descomòdo. m. *Descomodidàt.* *Descomodo.*
Descompasàd, da. p. p. de *descompassar.* *Desacomodado, da.* = *adj.* Desproporcionàd. *Descomedido, da.*
Descompassar. v. a. Privar de la comodidàt. *Desacomodar.*
Descompassarse. v. r. Faltar á la reverència; al respècte. *Descompassarse* ò *descomedirse.*
Descompòndrer. v. a. Desbaratar, desordenar. = Reduir un còs á los principis de que se compòu. = Desfer lo fèt. *Descomponer.*
Descompesició. f. El àcte y efècte de *descompòndrer.* *Descomposicion.*
Descompòst, ta. p. p. de *descompòndrer.* *Descompuesto, ta.*
Descompostura. f. Pòc onydàdo, desorde, desarrétglo. *Descompostura.*
Descomunàl. adj. Enorme, excessiu, espantós, marevellós. *Descomunial.*
Descomunàlmént. adv. Excesivamént, fòre de mida. *Descomunilmente.*
Descomunicàd, da. p. p. de *descomunicar.* *Descomulgado, da.*
Descomunicar. v. a. Llèvar la escomunió. *Descomulgar.*
Descomunió. f. El àcte y efècte de *descomunicar.* *Descomunion.*

Desconçert. *m.* Desorde, desavenença, descomposició. = Fálta de govèrn, de mòdo. = Desbaratament de ventre. *Desconcierto.*

Desconcertad, *da. p. p.* de desconcertar. *Desconcertado, da.*

Desconcertar. *v. a.* Pervertir, perturbar, descompondrer. *Desconcertar.*

Desconcertarse. *v. r.* Desavenirse los qui estávan acordes. *Desconcertarse.* = Es ventre: tenir càmbra. *Desconcertarse el estómago.*

Desconcordia. *f.* Oposició, discórdia, desunió. *Desconcordia.*

Desconegid, *da. p. p.* de desconèixer. *Desconocido, da.*

Desconèixer. *v. a.* Olvidar la idèya de alguna còsa. = Conèixer notable mudansa en una persona ò còsa. = No correspondrer al bènèfici rebud. *Desconocer.*

Desconfiàd, *da. adj.* El qui desconfia. *Desconfiada, da.*

Desconfiàlament. *adv.* Ab desconfiàsa. *Desconfiadamente.*

Desconfiàsa. *f.* Fálta de confiàsa. *Desconfianza.*

Desconfiar. *v. n.* No confiar. *Desconfiar.*

Desconformad, *da. adj.* Oposads ab opinio, parèr. *Desconformado, da.*

Desconformar. *v. n.* Ser de contràri parèr. *Desconformar.*

Desconformarse. *v. r.* No convenir una còsa ab àltra. *Desconformarse.*

Desconformidat. *f.* Diferència de una còsa á àltra. = Oposició de parèrs, desunió. *Desconformidad.*

Desconsentir. *v. a.* No consentir. *Desconsentir.*

Desconsiderad, *da. adj.* Inconsiderads. *Desconsiderado, da.*

Desconsideradament. *adv.* Sense consideració. *Desconsideradamente.*

Desconsòl. *m.* Fálta de consòl, aflicció, péna. *Desconsuelo.*

Desconsolació. *f.* Desconsòl. *Desconsolacion.*

Desconsolad, *da. p. p.* de desconsolar. = *adj.* El qui carèix de consòl. *Desconsolado, da.*

Desconsolar. *v. a.* Privar de consòl, afligir. *Desconsolar.*

Desconsolarse. *v. r.* Afligirse. *Desconsolarse.*

Descontad, *da. p. p.* de descontar. *Descontado, da.*

Descontar. *v. a.* Rebaxar una cantidat de àltra. *Descontar.*

Descontarse. *v. r.* Errar en la cuenta.

Descontént, *ta. adj.* Disgustad. *Descontento, ta.*

Descontentad, *da. p. p.* de descontentar. *Descontentado, da.*

Descontentar. *v. a.* Disgustar. *Descontentar.*

Descontentarse. *v. r.* No contentarse. *Descontentarse.*

Descontentíssim, *ma. sup.* Molt descontent. *Descontentisimo, ma.*

Desconténto. *m.* Desagràdo. *Descontento ò descontentamiento.*

Descontinuació. *f.* El acte y efecte de descontinuar. *Descontinuacion.*

Descontinuad, *da. p. p.* de descontinuar. *Descontinuado, da.*

Descontinuar. *v. a.* Interrómprer, no continuar. *Descontinuar.*

Descontinuo, *nua. adj.* Interrompúds. *Descontinuo, nua.*

Desconvengú, *da. p. p.* de desconvenir. *Desconvenido, da.*

Desconvenible. *adj.* Lo que no se pòt ajustar. *Desconvenible.*

Desconveniència. *f.* Perjudici. *Desconveniencia.*

Desconveniènt. *adj.* Lo qui desconvé. = No conveniènt. *Desconveniente.*

Desconvenir. *v. a.* No convenir en opinió, parèr, etc. = Dos objèctes entre si. *Desconvenir.*

Desconvidad, *da. p. p.* de desconvidar. *Desconvidado, da.*

Desconvidar. *v. a.* Llèvar el haver convidad. *Desconvidar.*

Descordad, *da. p. p.* de descordar. *Descordado, da.* = *Desabrochado, da.*

Descordar. *v. a.* Llèvar sas còrdas á un instrument. *Descordar.* = Desfer el cordó de gipó, es botóns de guárdapits. *Desabrochar.*

Descordarse. *v. r.* Llèvarse ò desferse es cordat, etc. *Desabrocharse.*

Descortès, *sa. adj.* El qui no té ò no usa de cortesia. *Descortes.*

Descortesia. *f.* Impolítica, desatenció. *Descortesia.*

Descrèdit. *m.* Pèrdua del crèdit. *Descrédito.*

Descreditad, *da. p. p.* de descreditar. *Desacreditado, da.*

Descreditar. *v. a.* Llèvar es crèdit á algú. *Desacreditar.*

Descrèurer. *v. a.* Negar el crèdit á algú. = De Déu, renegar. *Descreeer.*

Descripció. *f.* Petita narració. = Difinició de una còsa ab las séuas circumstàncias per las séuas parts ò propiedats. *Descripcion.* = *cur.* Inventari. *Descripcion.*

Descriptiu, *va. adj.* Lo qui descriu. *Descriptivo, va.*

Descrit, *ta. p. p.* de descrirer. *Descrito, ta.*

Descrirer. *v. a.* Referir una còsa ò definirla ab las séuas circumstàncias per las séuas parts ò

propiedats. *Describir*.
 Descrostar, da. *p. p.* de descrostar. *Descrostaro, da*.
 Descrostar. *v. a.* Llévar sa crôsta. *Descrostrar*.
 Descrostarád, da. *p. p.* de descrostarar. *Descrostrado, da*.
 Descrostarar. *v. a.* Llévar es referít de parèt.
Descrostrar. = Descrostar. *Descrostrarse*.
 Descubért. *m.* *Descubierto*.
 Descubért, ta. *p. p.* de descubrir. *Descubierto, ta*.
 = Quedar descubért, ta: destapáds en róbo, frâus, etc. *Quedar descubierto, ta*.
 Descubêrta. *f.* Regonexemént de los parátges sospitosos per ahónt há de passar sa trôpa. *Descubierta*. = Á la descubêrta: á las clâras. *Á la descubierta*. = Fer la descubêrta. *Hacer la descubierta*.
 Descubridor, ra. *m. f.* El qui trôba côsas nôvas, ò no conegudas, *v. g.* têrras desconegudas. = El qui manifestá lo ocúlt. = El qui averigua. *Descubridor, ra*.
 Descubrimént. *m.* La acció de descubrir. = Têrras no conegudas y la matéxa têrra descubêrta. *Descubrimiento*.
 Descubrir. *v. a.* Manifestar lo ocúlt. = Destapar lo cubért. = Trobar lo ignorád ò amagád. = Venir en conexemént de lo ignorád. = Revelar lo secrèt; etc. *Descubrir*.
 Descuento. *m.* Rebâxa de conte. *Descuento*.
 Desculád, da. *p. p.* de descular. *Desculado, da*.
 Descular. *v. a.* Rómprr es cul de ôlla, etc. *Descular*.
 Descusíd, da. *p. p.* de descusír. *Descosido, da*.
 Descusidura. *f.* Párt descusida. *Descosedura*.
 Descusir. *v. a.* Desfer lo cusíd. *Descoser*.
 Descusirse. *v. r.* Españarse ò desferse lo cusíd. *Descoserse*.
 Descuydád, da. *p. p.* de descuydar. = *adj.* Omís, negligént, pererós. *Descuidado, da*. = Trobar descuydád á un: desprevengúd, sense pensar-shó. *Coger descuidado*.
 Descuydádament. *adv.* Ab descúyt. *Descuidadamente*.
 Descuydar. *v. a.* No cuydar. *Descuidar*.
 Descuydarse. *v. r.* Olvidarse. *Descuidarse*. = De prêuder sa ocasió. *Descuidarse de tomar la ocasió ò descuidarse en el rascar*.
 Descúyt. *m.* Omissió, negligência, falta de cuydado. = Inadvertência, olvido. *Descuido*.
 Desde. Preposició qui denôta principi de têmps ò de llôc. *Desde*. = Desde las hôras, desde llevô. *Desde entónces*. = Desde luêgo: al instánt. *Desde luego*. = Desd'âre. *Desde ahora*.
 Desdaurád, da. *p. p.* de desdaurar. *Desdorado, da*.

Desdaurar. *v. a.* Llévar es daurád. *Desdorar*.
 Desdel. Abreviadura de desde el. *Desdel*.
 Desdén. *m.* Desprêci. *Desden*.
 Desdeñar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Desdeñar*.
 Desdeñarse. *v. r.* Tenir á ménos dir ò fer algua côsa. *Desdeñarse*.
 Desdir. *v. a.* Desmentir. = Degenerar de so m origen. = No dir una côsa ab áltra. *Desdecir*.
 Desdirse. *v. r.* Retractarse de lo dit. *Desdecirse ò desnegarse*. = De la parâula, de lo promés. *Volver atras*.
 Desdit, ta. *p. p.* de desdirse. *Desdicho, cha*.
 Desdixs. *f.* Infélicitát, desgrácia, misêria, pobreza. *Desdicha*.
 Desdixád, da. *adj.* Inféls, desgraciád, miserable. *Desdichado, da*. = Es un desdixád. *Es un desdichado*.
 Desdixádament. *adv.* Infélsimént. *Desdichadamente*.
 Desdixadèt, ta. *m. f.* *Desdichadillo, lla, ito, ta*.
 Desdôro. *m.* Tâtxa, deshonor, tâca en la fama. *Desdoro*.
 Desè, na. *adj.* Lo qui en orde numêric té el llôc después de nôu. *Deceno, na*.
 Desè. *m.* La dêcima pàrt de un tot. *Décimo*.
 Desembafád, da. *p. p.* de desembafar. *Desempalagado, da*.
 Desembafar. *v. a.* Llévar el embafamént. *Desempalagar*.
 Desembauád, da. *p. p.* de desembanar. *Desbendado, da*.
 Desembanar. *v. a.* Desfer lo embanád. *Desbendar*.
 Desembarás. *m.* Espedició, facilitát. *Desembarazo*.
 Desembarassád, da. *p. p.* de desembarassar. = *adj.* El qui té espedició: libre, etc. *Desembarazado, da*.
 Desembarassar. *v. a.* Llévar los embarâssos. *Desembarazar*. = Á sas bistias embarassâdas ab so cabreste. *Desencabrestar*.
 Desembârc. *m.* El âcte y efêcte de desembarcar. *Desembarco ò desembarque*.
 Desembarcád, da. *p. p.* de desembarcar. *Desembarcado, da*.
 Desembarcador. *m.* Llôc destinád para desembarcar. *Desembarcadero*.
 Desembargar. *v. a.* Trêurer lo embarcád de un bârco. *Desembargar*.
 Desembargar. *v. n.* Saltar en têrra. = Abaxar de carruátge. *Desembargar*.
 Desembârg. *m.* El âcte y efêcte de desembargar. *Desembargo*.
 Desembargád, da. *p. p.* de desembargar. *Desembargado, da*.

Desembargador. *m.* El supremo consèy de Portugal. *Desembargador.*

Desembargar. *v. a.* Llèvar lo embàrg ò el secuestre. *Desembargar.*

Desembaynàd, *da. p. p.* de desembaynar. *Desembainado, da.*

Desembaynar. *v. a.* Trèurer espàssa, sàbre, etc. de sa bayna.—Trèurer lo ocúlt ò cubèrt. *Desembainar.*

Desembocar. *v. n.* Entrar los rius en el mar ò en un lago. *Desembocar.*

Desembocadura. *f.* El llòc ahònt entra el riu en el mar, etc. *Desembocadura ò desembocadero.*

Desembolicàd, *da. p. p.* de desembolicar. *Desemvuelto, ta.*

Desembolicar. *v. a.* Desfer lo embolicàd *Desenvolver.*

Desembòlt, *ta. m. f.* Libertíns, deshonest, dolènts. *Desenvuelto, ta.*

Desemboltura. *f.* Atravimènt, insolència, dolentia. *Desenvoltura.*

Desemborratxàd, *da. p. p.* de desemborratxar. *Desemborrachado, da.*

Desemborratxar. *v. a.* Llèvar sa borratxeria. *Desemborrachar.*

Desembossàd, *da. p. p.* de desembossar. *Desembosado, da.*—Ciquia, canàl, foràt. *Descegado, da ò desatascado, da.*

Desembossar. *v. a.* Llèvar el abrigo á un. *Desembosar.*—Ciquias, etc. *Descegar ò desatascar.*

Desembotonàd, *da. p. p.* de desembotonar. *Desabotonado, da.*

Desembotonar. *v. a.* Desfer es botóns des tràus. *Desabotonar.*

Desembotonarse. *v. r.* Desabotonarse.

Desembre. *m.* El derrer més del àny. *Diciembre.*

Desembriagàd, *da. p. p.* de desembriagar. *Desembriagado, da.*

Desembriagar. *v. a.* Llèvar la embriaguès. *Desembriagar.*

Desembutxecar. *v. a.* Trèurerse dòbbés de sa butxèca ò de sa bossa. *Desembolsar.*

Desembuyàd, *da. p. p.* de desembuyar. *Desenredado, da.*—Desmarañado, da.

Desembuyar. *v. a.* Llèvar el embuy. *Derenredar.*—De ràm, fil. *Desmarañar.*

Desempanxàd, *da. p. p.* de desempanxar. *Desempachado, da.*

Desempanxar. *v. a.* Llèvar el empàig. *Desempachar.*

Desempanxarse. *v. r.* Desempacharse.

Desempaperàd, *da. p. p.* de desempaperar. *Desempapelado, da.*

Desempaperar. *v. a.* Llèvar de una còsa es papers ab que estàva embolicàda. *Desempapelar.*

Desempatàd, *da. p. p.* de desempatar. *Desempatado, da.*

Desempatar. *v. a.* Llèvar la igualdàt. *Desempatar.*

Desempedregàd, *da. p. p.* de desempedregar. *Desempedrado, da.*

Desempedregar. *v. a.* Llèvar lo-empedregàd. *Desempedrar.*

Desempegàd, *da. p. p.* de desempegar. *Desempogado, da.*

Desempegar. *v. a.* Llèvar de una còsa sa pega ab que estàva empagàda. *Desempegar.*

Desempèñar. *v. a.* Trèurer á algú de lánce, empèño, dentes. *Desempeñar.*

Desempèño. *m.* Cumplimènt de la paràula donàda.—Pròva de un discurs, sermó. *Desempeño.*

Desempeñorar. *v. a.* Trèurer del poder de àltri la alàca, etc. qui estàva empeñoràda. *Desempeñar.*

Desempolvàd, *da. p. p.* de desempolvar. *Desempolvorado, da.*

Desempolvar. *v. a.* Llèvar sa pols. *Desempolvar.*

Desena. *f.* Agregàt de deu unidàts. *Decena.*—De rosàri. *Diez.*

Desencadenàd, *da. p. p.* de desencadenar. *Desencadenado, da.*—Rosàri, etc. *Desencadenado ò desensartado, da.*

Desencadenar. *v. a.* Llèvar sas cadenas ab que un estàva fermàd. *Desencadenar.*—Desenfilas rosàris, etc. *Desencadenar ò desensartar.*

Desencàllàd, *da. p. p.* de desencàllar. *Desatascado, da ò desatollado, da.*—Bàrco. *Desencallado, da.*

Desencàllar. *v. a.* Trèurer càrro, bistia, etc. encàllàds.—Als hòms de dificultàts, deutes, etc. *Desatascar ò desatollar.*—Á bàrcos encàllàds. *Desencallar.*

Desencaminàd, *da. p. p.* de desencaminar. *Desencaminado, da.*

Desencaminar. *v. a.* Trèurer de camí.—Apartar del hòn propòsit. *Desencaminar.*

Desencànt. *m.* El àcte de desencantar. *Desencanto.*

Desencantàd, *da. p. p.* de desencantar. *Desencantado, da.*

Desencantamènt. *m.* El àcte y effete de desencantar. *Desencantamiento.*

Desencantar. *v. a.* Llèvar lo encantamènt, sa bruxeria. *Desencantar.*

Desencaràd, *da. p. p.* de desencarar. *Desencaprichado, da.*

Desencarar. *v. a.* Llèvar el capritxo á algú. *Desencaprichar.*

Desencararse. v. r. *Desencapricharse*.
 Desencaragolador. m. Eyna para desencaragolar.
Destornillador.
 Desencaragolar. v. a. Rodar y trèurer grampòns.
Destornillar.
 Desencaxonar. v. a. Buydar caxòns. *Desencajo-*
nar.
 Desenclavád, da. p. p. de desenclavar. *Desencla-*
vado, da.
 Desenclavar. v. a. V. Desclavar. *Desenclavar*.
 Desencoblád, da. p. p. de desencoblar. *Desatrai-*
llado, da.
 Desencoblar. v. a. Llèvar es coble. *Desatrai-*
llar.
 Desencolcar. v. a. Desempresionar. *Desimpresio-*
nar.
 Desencortinád, da. p. p. de desencortinar. *Descol-*
gado, da.
 Desencortinar. v. a. Llèvar las cortinas, domàsso, etc. de iglesias, sálas, etc. *Descolgar iglesias, salas, etc.*
 Desencrenar. v. a. Desfer la figura de creu. *Des-*
cruzar.
 Desencuadernád, da. p. p. de desencuadernar.
Desencuadernado, da.
 Desencuadernar, y més usuál desencodernar. *Des-*
encuadernar.
 Desendemoniád, da. p. p. de desendemoniar. *Des-*
endemoniado, da.
 Desendemoniar. v. a. Trèurer es dimònis dels endemoniáds. *Desendemoniar*.
 Desendeutád, da. p. p. de desendeutar. *Desendeu-*
dado, da.
 Desendeutar. v. a. Pagar es deutes. *Desendeu-*
dar.
 Desendeutarse. v. r. Pagar es deutes. *Desendeu-*
darse ò redondearse.
 Desendiablar. v. a. V. Desendemoniar. *Desendia-*
blar.
 Desenfadád, da. p. p. de desenfadar. *Desenfa-*
dado, da.
 Desenfadar. v. a. Llèvar el enfádo. *Desenfadar*.
 Desenfadarse. v. r. *Desenfadarse ò desatufarse*.
 Desenfádo. m. Desahogo, desembarás, diversió.
Desenfado.
 Desenfangar. v. a. Trèurer es fànc de safarètx, etc. *Desenfangar*. = Trèurer des fàng. *Des-*
atascar ò desatollar.
 Desenfardar. v. a. Desfermar es fàrdos. *Desen-*
fardar ò desenfardelar.
 Desenfeyuád, da. m. f. El qui no té feyna que fer.
Desocupado, da. = El qui no en vol fer. *Vago,*
ga. = Estar desenfeyuád. *Estar de vagar*.
 Desenfílad, da. p. p. de desenfilar. *Desenhilado,*

da. = *Descolgado, da*.

Desenfilat. v. a. Llèvar es fil de sa guya, de pér-las, etc. *Desenhilar*. = Despenjar. *Descolgar*.
 Desenfitád, da. p. p. de desenfitarse. *Desahita-*
do, da.
 Desenfitarse. v. r. Curarse del enfit. *Desahi-*
tarse.
 Desenfornar. v. a. Trèurer es pat, etc. des forn.
Desahornar ò sacar el horno.
 Desenfretíd, da. adj. Descaráds, desvergoñíds.
Descarado, da ò desuella-cabras.
 Desenfretimént. m. Descáro, desvergoña. *Descoco*.
 Desenfrenád, da. adj. Desordenád, dissolút. *Des-*
enfrenado, da.
 Desenfrenarse. v. r. Entregarse á los vicios. *Desen-*
frenarse.
 Desenfreno. m. Desarrétglo, dissolució. *Desen-*
freno.
 Desenfuríd, da. p. p. de desenfurirse. *Desenfure-*
cido, da.
 Desenfurirse. v. r. Déxar el furor, la ira, etc.
Desenfurecerse.
 Desengafatád, da. p. p. de desengafatar. *Desabro-*
chado, da.
 Desengafatar. v. a. Trèurer es gafets de sas gafa-
tas. *Desabrochar*.
 Desengafatarse. v. r. *Desabrocharse*.
 Desenganád, da. p. p. de desenganar y desenga-
narse. *Desengañado, da*.
 Desenganador, ra. m. f. El qui desengaña. *Desen-*
gañador, ra.
 Desenganar. v. a. Fer conèxer el engañy ò el error.
Desengañar.
 Desenganarse. v. r. Conèxer el engañy ò error.
Desengañarse.
 Desengañy. m. Conexemént del engañy ò error.
Desengaño.
 Desenganxád, da. p. p. de desenganxar. *Desengan-*
chado, da. = *Desenzarzado, da*.
 Desenganxar. v. a. Desfer lo enganxád. *Desengan-*
char. = Lo enganxád á hardissa, romeguer, etc.
Desenzarzar.
 Desengassar. v. a. La càssa. *Desapiolar*. = Es càss.
Desenredar.
 Desengatar. v. a. V. Desemborratar. *Desembo-*
rrachar.
 Desengavatxarse. v. r. Dir quánt se-sáb ò se té oñ-
 llád. *Desembuchar*.
 Desenquimerar. v. a. Llèvar sa quiméra ò caprit-
 xo á un. *Desencaprichar*.
 Desenquimerarse. v. r. *Desencapricharse*.
 Desenredád, da. p. p. de desenredar. *Desenreda-*
do, da.
 Desenredar. v. a. Desfer el enredó. *Desenredar*.

Desenredarse. *v. r.* Surtir de dificultât ô empêño.

Desenredarse.

Desenredo. *m.* La acció de desenredar. *Desenredo.*

Desenretjolád, *da. p. p.* de desenretjolar. *Desen-*
ladrillado, da.

Desenretjolar. *v. a.* Llévar lo enretjolád. *Desen-*
drillar.

Desenrodillád, *da. p. p.* de desenrodillar. *Desarro-*
llado, da.

Desenrodillar. *v. a.* Desfer lo enrodillád. *Desarro-*
llar.

Desensèllar. *v. a.* Llévar sa sèlla. *Desensillar.* = Llè-
var el ensèllement. *Desensillar* ô *desaparejar.*
= No desensèllar: estar sèmpre borrátxo. *Estar*
siempre borracho.

Desensistád, *da. p. p.* de desensistar. *Desembanas-*
tado, da.

Desensistar. *v. a.* Trêurer lo ensistád. *Desemba-*
nastar.

Desenténdrerse. *v. r.* Fingir no enténdrer. = No
prènder párt en algún assunto. *Desentenderse.*

Desenterrád, *da. p. p.* de desenterrar. *Desente-*
rrado, da.

Desenterrador. *m.* El qui desentèrra. *Desenterra-*
dor.

Desenterrar. *v. a.* Trêurer lo qui está enterrád.
Desenterrar. = Los môrts: murmurar de élls.
Desenterrar los muertos. = Los ôsos: averiguar
la calidât dels antepassáda. *Desenterrar los hues-*
os.

Desentès, *sa. p. p.* de desenténdrer. *Desentendido,*
da. = Fer el desentès: fer côm qui nou entén.
Hacer el desentendido ô *hacer la disimulada.*

Desentonació. *f.* Dissonància en lo tó. *Desentona-*
cion ô *desentono.*

Desentonád, *da. p. p.* de desentonar. *Desentona-*
do, da.

Desentonar. *v. n.* Surtir del tó que competèix. =
v. a. Humillar el orgüllo de un. *Desentonar.*

Desentorcillar. *v. a.* Llévar lo entorcillád. *Desen-*
torcijar.

Desentorpíd, *da. p. p.* de desentorpir. *Desentor-*
pecido, da.

Desentorpir. *v. a.* Llévar sa torpessa, peresa, vèssa
que un té en estudiar, fer feyna. *Desentorpe-*
cer.

Desentrafiád, *da. adj.* El qui no té piedât. *Impio,*
pia.

Desentrafiád, *da. p. p.* de desentrafiar. *Desentra-*
ñado, da.

Desentrafiar. *v. a.* Arrancar sas entrá fias. *Desen-*
trañar.

Desentrafiarse per algú. *v. r.* Fer per éll tot lo po-
ssible. *Desentrañarse.*

Desentristíd, *da. p. p.* de desentristir. *Desentris-*
tecido, da.

Desentristir. *v. a.* Llévar sa tristor á un. *Desen-*
tristecer.

Desentronisád, *da. p. p.* de desentronisar. *Desen-*
tronizado, da.

Desentronisar. *v. a.* Destronar. = Privar á algú de
la séua autoridât. *Desentronizar.*

Desentumíd, *da. p. p.* de desentumir. *Desentumi-*
do, da.

Desentumir. *v. a.* Llévar es tumor. *Desentumecer*
ô *desentumir.*

Desentumirse. *v. r.* *Desentumecerse* ô *desentu-*
mirse.

Desenvelar. *v. a.* Aplegar sas velas de bárco. *Re-*
coger las velas. = Llévarlas del bárco. *Desenve-*
lejar. = Llévarlas de sas vergas. *Desenvergar.* =
Á molt. *Recoger las velas.*

Desenvelar. *v. a.* Llévar sa enveláda á cárro, etc.
Desentoldar.

Desenvitrocóllar. *v. a.* Aclarir assunto, dificultât.
Desentrañar.

Desenvòlt, *ta. adj.* Dolénts, deshonest. = Atra-
víds, espedíts. *Desenvuelto, ta.*

Desenvoltura. *f.* Desvergoña. = Desapègo, desem-
barás. *Desenvoltura.*

Deserció. *f.* El ácte y effecte de desertar. *Deser-*
cion. = Deserció de apèllació: abandono de la
apèllació. *Desercion de apelacion.*

Desèrt. *m.* Llòc despoblád. *Desierto* ô *pdramo.* =
Predicar en desèrt: parlar á qui no vòl escoltar.
Predicar en desierto.

Desèrt, *ta. adj.* Inhabitád, inculto, despoblád.
Desierto, ta. = Donar per desèrta la apèllació:
declarar haver já passád es tèmpe de apèllarse.
Dar por desierta la apelacion.

Desertád. *p. p.* de desertar. *Desertado.*

Desertar. *v. a.* Fugir el soldát de retgimént ô del
eczèrcit. = Déxar una societat ô llòc frecuen-
táds. = *cur.* Abandonar la apèllació. *Desertar.*

Desertor. *m.* El soldát qui desèrta. *Desertor.* = De
retgimént. *Desertor* ô *tornillero.* = Desertor ini-
míg: el qui há déxád una societat, concórdia,
y noy torna pus. *Desertor enemigo.*

Desesunassar. *v. a.* Llévar el esmús. *Quitar la den-*
tera.

Desesperació. *f.* Pèrdua total de la esperánsa. =
Ràbia, furor. *Desesperacion.* = Es una deses-
peració: es una còsa insufrible. *Es una deses-*
peracion.

Desesperád, *da. p. p.* de desesperar. *Desespera-*
do, da.

Desesperánsa. *f.* Desesperació. *Desesperacion, y*
ant. desesperanza.

Desesperar. *v. a.* Pèrder sa esperànça ò ferla pèrder. *Desesperar.*

Desesperarse. *v. r.* Enrabiarse, impacientarse. =Atentar còntre sa sèua vida. *Desesperarse.*

Desestimació. *f.* Ménosprèci. *Desestimacion.*

Desestimàd, *da. p. p.* de desestimar. *Desestimado, da.*

Desestimar. *v. a.* Despreciar. *Desestimar.*

Desestoràd, *da. p. p.* de desestorar. *Desestorado, da.*

Desestorar. *v. a.* Llèvar sas estóras de quàrto, sala, e tc. *Desestorar.*

Desfallecer. *v. a.* Enflaquir, disminuir sas fòrsas. =*v. n.* Enflaquirse, pèrder sas fòrsas. *Desfallecer.*

Desfalleciment. *m.* Flaquesa, pèrdua de fòrsas, etc. *Desfallecimiento.*

Desfamàd, *da. p. p.* de desfamar. *Disfamado, da, ant. desfamado, da.*

Desfamar. *v. a.* Infamar. *Disfamar, ant. desfamar.*

Desfavor. *m.* Ménosprèci. *Disfavor, y ant. desfavor.*

Desfavorid, *da. p. p.* de desfavorir. *Desfavorecido, da.*

Desfavorir ò millor desafavorir. *v. a.* Déxar de afavorir. =No agrair los bènèfícis. *Desfavorecer.*

Desfaxàd, *da. p. p.* de desfaxar. *Desfajado, da.*

Desfaxar. *v. a.* Llèvar sas fàxas. *Desfajar.*

Desfer. *v. a.* Destruir lo fèt. =Destrossar una còsa. =Arruinar. =Desbaratar. =Licenciar sas tròpas. *Deshacer.* =Descusint. *Descoser.* =Lo embolicàd. *Desenvolver.* =Lo enrodrillàd. *Desarrollar.* =Lo engafatàd. *Desabrochar.* =Sas cinglas. *Descinchar.* =Civèllas. *Deshebillar.* =Es llít. *Levantar la cama.* =La còlla, perey a. *Descompadrar.* =Baràt ò barrina. *Destrocar.* =Nuò ò bàga. *Correr el nudo, el lazo.* =Edificis. *Demoler ò derribar.* =Sa potrança á un: los progèctes. *Cortar el revesino.* =Màquinas, v. g. rèllòtges. *Desmontar.* =Sas vetas ò cordóns de sabàtas. *Desmajolar.*

Desferse. *v. r.* Destruirse, desaparèxer, desvanèxer. *Deshacerse.* =Es calsons, vetas, trobignèras. *Desatascarse.* =De una còsa: donarla, alienarla. *Deshacerse de una cosa.* =Des trunfos: respòndrer ò donar satisfacció á las objecions. *Sacudirse las moscas ò no ser manco ni cojo.* =Desferse còm una càlsa: destruíse una còsa aviàt, en pòc tèmps. *Deshacerse como la sal en el agua.* =Ab crits de argumènts, rahóns, etc. *Acogerse á sagrado.*

Desfermàd, *da. p. p.* de desfermar. *Desatado, da.*

Desfermar. *v. a.* Llèvar lo fermàd. *Desatar.*

Desfermarse. *v. r.* *Desatarse.*

Desferràd, *da. p. p.* de desferrar. *Despegado, da. =Desherrado, da. =Departido, da.*

Desferrar. *v. a.* Llèvar ò separar lo aferràd. *Despegar.* =Sas bistias: llevarlos sas ferreduras.

Desherrar. = Á los qui se baràyan y estàn aferràds. *Departir.*

Desfèt, *ta. p. p.* de desfer, se. *Deshecho, cha.*

Desfèta. *f.* Borràsca. *Borrasca, tormenta.* =De uy. *Ajo.*

Desficàd, *da. p. p.* de desficar. *Desfijado, da ò deshinchado, da.*

Desficar. *v. a.* Arrancar ò llèvar lo qui estàva aficàd. *Desfijar ò desinchar.*

Desfici. *m.* Indisposició de salut. *Desazon.*

Desfició, *sa. adj.* Indispòst. *Desazonado, da.*

Desfiguràd, *da. p. p.* de desfigurar. *Desfigurado, da.*

Desfigurar. *v. a.* Destruir la figura de una còsa. =Atèarla ò disminuir-la. =Referirla alterànt-la. *Desfigurar.*

Desfigurarse. *v. r.* Mudarse gravèment la càre per algún accident ò passió. *Desfigurarse.*

Desfi adèro. *m.* Pàs estrèt. *Desfiladero.*

Desfilar. *v. a.* Marxar la trópa en cèrta formació, ò passar per un llòc estrèt. *Desfilar.* =Anarsèn. *Irse.*

Desfloració. *f.* El àcte y èfècte de desflorar. *Desfloracion.*

Desfloràda. *p. p.* de desflorar. *Desflorada.*

Desflorar. *v. a.* Llèvar la flòr de la virginitat, corrompre una vèrge. *Desflorar.*

Desfogarse. *v. a.* Desahogarse. *Desahogarse.*

Desfrès. *m.* Tràge per no ser conegú. *Disfraz.*

Desfressàd, *da. p. p.* de desfressar. *Disfrazado, da.*

Desfressàd, *da. m. f.* *Mdscara.*

Desfressar. *v. a.* Fingir, dissimular. *Disfrazar.*

Desfressarse. *v. r.* Usar de algún artifici ò tràge per no ser conegúds. *Disfrazarse.*

Desfuyàd, *da. p. p.* de desfuyar. *Deshojado, da.*

Desfuyar. *v. a.* Llèvar sas fuyas. *Deshojar.*

Desgàna. *f.* Fàlta de gàna, inapatència. *Desgana.*

Desganàd, *da. p. p.* de desganar. *Desganado, da.*

Desganar. *v. a.* Llèvar sas gànas de menjar ò de fèr alguna còsa. *Desganar.*

Desganarse. *v. r.* Pèrder sas gànas. *Desganarse.*

Desgàrro. *m.* Desgràcia. *Azar.* =Impudència. *Desgarro.*

Desgavèllàd, *da. adj.* Càps fotúds. *Descazello, da.*

Desgornid, *da. p. p.* de desgornir. *Desguarnido, da.*

Desgornir. *v. a.* Llèvar sas guarnicions ò els *des-*

nos. *Desguarnecer.*

Desgràcia. f. Cònatrémps, desdita. *Desgracia. = Impensàcia. Azar.*

Desgraciàd, da. p. p. de desgraciar. *= adj.* Infèlt, desafortunàd. *Desgraciado, da. =* En el jòc. *Desgraciado ò argel.*

Desgraciàdamént. adv. Ab desgràcia. *Desgraciadamente.*

Desgraciar. v. a. Mállograr. *Desgraciar.*

Desgraciarse. v. r. Desavenirse. *= Mállograrse una còsa. Desgraciarse.*

Desgranàd, da. p. p. de desgranar. *Desgranado, da.*

Desgranar. v. a. Trèurer es grà de espiga. *Desgranar.*

Desgranarse. v. r. Botir es gràns de sa espiga. *= Espeñarse es grà de àrma de fòc. Desgranarse.*

Deshabitàd, da. p. p. de deshabitar. *= adj.* No habitàd. *Deshabitado, da.*

Deshabitar. v. a. Déxar la habitació de un réyne, càsa, etc. *Deshabitar.*

Deshabituació. f. El àcte y effècte de deshabituat. *Deshabituacion.*

Deshabituàd, da. p. p. de deshabituat. *Deshabituado, da.*

Deshabituat. v. a. Fer pèrder el hàbit ò costúm. *Deshabituat.*

Deshabituarse. v. r. Pèrder el hàbit ò costúm. *Deshabituarse.*

Desheredació. f. El àcte y effècte de desheredar. *Desheredacion.*

Desheredàd, da. p. p. de desheredar. *Desheredado, da.*

Desheredar. v. a. Esclnir de la herència ò herenatge. *Desheredar.*

Deshonest, ta. adj. Laciú, luscuriós, torpe. *Deshonesto, ta.*

Deshonestamént. adv. Torpemént. *Deshonestamente.*

Deshonestidàt. f. Impuresa, torpesa en paràulas y accions. *Deshonestidad.*

Deshonestíssim, ma. sup. *Deshonestísimo, ma.*

Deshonestíssimamént. adv. sup. *Deshonestísimamente.*

Deshonor. m. Pèrdua de la honra y estimació. *Deshonor.*

Deshonra. f. Descrèdit en la fàma y estimació. *= Pèrdua de la opinió y hòn concèpte. Deshonra. =* Tenir per deshonra alguna còsa: tenirla per indecènt. *Tenerla d deshonra.*

Deshonràd, da. p. p. de deshonrar. *Deshonrado, da.*

Deshonràdamént. adv. Ab deshonra. *Deshonradamente.*

Deshonrador, ra. m. f. El qui deshonra. *Deshonrador, ra. =* El qui murmura de àltri posantlos en màls fàma. *=* El qui es la deshonra de los sèqs. *Deshonrabuenos.*

Deshonrar. v. a. Llèvar la honra, infamar. *Deshonrar.*

Deshonrós, sa. adj. Infàme ò infamiós. *Deshonroso, sa.*

Deshòra. f. Hòra irregular, fòre témps. *Deshora. =* A deshora: fòre témps, còntre llèy ò costúm. *A deshora. =* Venir a deshòra: a témps irregular. *Venir d deshora.*

Desiàre. adv. A ratos ò d veces.

Desideràble. adj. V. Desitjàble. *Desiderable.*

Designació. f. El àcte y effècte de designar. *Designacion.*

Designàd, da. p. p. de designar. *Designado, da.*

Designar. v. a. Destinar, señalar para cèrt fi. *Designar.*

Designatíu, va. adj. Lo qui designa *Designativo, va.*

Designi. m. Intént, mira, pensamént. *Designio.*

Desiguál. adj. Lo no iguál. *=* Inconstànt, vário. *=* Inferior. *Desigual.*

Designalar. v. a. Fer una còsa desigual a àltra. *Designalar.*

Desigualdàt. f. Escàs, defècte de una còsa respecte de àltra. *=* Inconstància, variedàt. *=* Inferioridàt, diferència. *Desigualdad.*

Desiguàlmént. adv. Ab desigualdàt. *Desigualmente.*

Desimpressionàd, da. p. p. de desimpressionar. *Desimpressionado, da.*

Desimpressionar. v. a. Desenganar, trèurer del error. *Desimpressionar.*

Desimpressionarse. v. r. Surtir del engany ò error. *Desimpressionarse.*

Desinclinat. v. a. Llèvar la inclinació. *Desinclinat.*

Desinència. f. El mòdo de acabar una clàusula. *Desinencia.*

Desinficionàd, da. p. p. de desinficionar. *Desinficionado, da.*

Desinficionar. v. a. Llèvar la infecció, el contàtge, la pèste de algún llòc. *Desinficionar.*

Desinflàd, da. p. p. de desinflar. *Desinchado, da ò desinflado, da.*

Desinflamàd, da. p. p. de desinflamar. *Desinflamado, da.*

Desinflamar. v. a. Llèvar la inflamació. *Desinflamar.*

Desinflar. v. a. Llèvar el inflò. *Desinchar ò desinflar.*

Desinflarse. v. r. Desincharse ò desinflarse.

Desinterés. m. Desapègo de las còsas. *Desinteres.*

Desinteressad, da. *adj.* El qui no té interès. *Desinteressado, da.*
Desinteressadament. *adv.* Sens interès. *Desinteressadamente.*
Desistència. *f.* La acció de desistir. *Desistencia.*
Desistid, da. *p. p.* de desistir. *Desistido, da.*
Desistir. *v. a.* Apartarse de alguna empresa, intènt, dret. *Desistir.*
Desitjable. *adj.* Lo qui es digne de ser desitjad. *Deseable.*
Desitjad, da. *p. p.* de desitjar. *Deseado, da.*
Desitjar. *v. a.* Apetir alguna còsa. *Desejar.*
Desitjós, sa. *adj.* El qui desitja. *Deseoso, sa.*
Desitx. *m.* Gàuas de alguna còsa. *Deseo.* = El que s'ol tenir la qui està en ciuta. *Antojo.* = Gròs de fer alguna còsa. *Rabanillo.* = Gròs de tornar a la seua pàtria. *Nostalgia.*
Desjuntad, da. *p. p.* de desjuntar. *Desunido, da, y ant. desjuntado, da.*
Desjuntar. *v. a.* Desunir lo qui està juntad. *Desunir, separar, y ant. desjuntar.*
Desjuntid, da. *p. p.* de desjuntar. *Desuncido, da.*
Desjuntir. *v. a.* L'évar el bistiar del jou. *Desuncir, y ant. desunir.*
Desleal. *adj.* El qui falta a la fidelidat. *Desleal.*
Deslealtat. *f.* Falta de fidelidat. *Deslealtad.*
Desliri. *m.* Trastorn, destemplansa de la imaginació causad per malaltia. = Despropòsit, desbarat. *Delirio.*
Deslirant. *p. a.* de deslirar. El qui deslira. *Delirante.*
Deslirar. *v. n.* Estar o caurer en desliri. = Fer desbarats. *Delirar.*
Deslis. *m.* Cayguda en falta. = Llenegada. *Desliz.*
Deslustrad, da. *p. p.* de deslustrar. *Deslustrado, da.*
Deslustrador, ra. *m. f.* El qui deslustra. *Deslustrador, ra.*
Deslustrar. *v. a.* L'évar es lustre. = Desacreditar. *Deslustrar.*
Deslustre. *m.* Descrèdit. *Deslustre.*
Deslustrós, sa. *adj.* Fèyo, indecorós. *Deslustroso, sa.*
Desllémad, da. *p. p.* de desllémar. *Deslendra-do, da.*
Desllémar. *v. a.* L'évar sas llémas. *Deslendar.*
Desllenguad, da. *adj.* Málparlants. *Deslenguado, da.*
Desllepissar. *v. a.* Separar. *Desasir.*
Deslligad, da. *p. p.* de deslligar. *Desligado, da.*
Deslligar. *v. a.* Desfer o desfermar lo lligad. *Desligar.*
Deslliurad, da. *p. p.* de deslliurar. *Librado, da.*
Deslliurar. *v. a. ant.* Alliberar. *Librar.*

Deslluíd, da. *p. p.* de deslluir. *Deslucido, da.*
Deslluir. *v. a.* L'évar el esplendor. = Descreditar. *Deslucir.*
Deslluirse. *v. r.* Pèrder es crèdit. *Deslucirse.*
Desmamad, da. *p. p.* de desmamar. *Desmamado, da o destetado, da.* = *Desahijado, da.* = *Descabritado, da.* = *Desbecerrado, da.*
Desmamada. *f.* El agregat de animals desmamads. *Destete o desteto.*
Desmamador. *m.* El llòc ahont tancan los animals desmamads. *Desteto.*
Desmamar. *v. a.* En generál déxar de donar mamar. *Desmamar o destetar.* = Cabrits. *Idem o descabritar.* = *Vadell.* *Idem o desbecerrar.*
Desmanad, da. *p. p.* de desmauar. *Desmandado, da.*
Desmanament. *m.* Contraorde. *Desmandamiento.*
Desmanar. *v. a.* Revocar lo manad. *Desmandar.*
Desmancebar. *v. a.* Separar dos amancebads. *Desmancebar.*
Desmandar. *v. a. V.* Desmanar. *Desmandar.*
Desmandarse. *v. r.* Anar fòre de réglia, apartarse de lo just. = Parlar málament. *Desmandarse.*
Desmantelad, da. *p. p.* de desmantelar. *Desmantelado, da.*
Desmantelar. *v. a.* Desarbolar. *Desmantelar.*
Desmaña. *f.* Falta de habilitat. *Desmaña.*
Desmañotad, da. *adj.* Fálto de habilitat. *Desmañotado, da.*
Desmaridar. *v. a. ant.* Descasar. *Desmaridar.*
Desmasia. *f.* Escés. = Delicte. *Demasia.*
Desmasiad, da. *adj.* Excessiu, sobrad. *Demasiado, da.*
Desmasiadament. *adv.* Ab desmasia. *Demasiadamente.*
Desmây. *m.* Pèrdua de los sentits o privació de ells. *Desmayo.* = Àbre. *Desmayo.*
Desmayad, da. *p. p.* de desmayar y desmayarse. *Desmayado, da.*
Desmayadament. *adv.* Ab desmây. *Desmayadamente.*
Desmayar. *v. a.* Causar desmây. = Acobar, ~~ave~~ pèrder el ànimo, la esperansa. *Desmayar.*
Desmayarse. *v. r.* Càurer en desmây, pèrder o privarse dels sentits. *Desmayarse.*
Desmayèt. *m.* Desmây petít. *Desmayuelo.*
Desmelancolisad, da. *p. p.* de desmelancolisar. *Desmelancolizado, da.*
Desmalancolisar. *v. a.* L'évar sa melancolia. *Desmelancolizar.*
Desmembració. *f.* Separació de una còsa de ~~se~~ altra. *Desmembracion.*
Desmembrad, da. *p. p.* de desmembrar. *Desmembrado, da.*

Desmembrament. *m.* Desmembració. *Desmembramiento.*

Desmembrar. *v. a.* Arrancar es membres. = Separar, dividir una cosa de altra. *Desmembrar.*

Desmenjad. *da. p. p.* de desmenjarse. = *adj.* El qui té inapatència. *Desganado; da.* = Fer el desmenjad en talent. Refuar lo que se desitja. *Hacerse de penceas.*

Desmenjament. *m.* Inapatència, desgana. *Desgana.*
Desmenjarse. *v. r.* Pèrder sas gânas de menjar. *Desganarse.*

Desmentid. *da. p. p.* de desmentir. *Desmentido, da.*

Desmentidor, *ra. m. f.* El qui desment. *Desmentidor, ra.*

Desmentir. *v. a.* Dir á algu que há mentid, fer veurer que una cosa no es vera, que no ha dit ver. = Fingir, dissimular. = Fer còsas indignas del seu estat. *Desmentir.*

Desmenussâble. *adj.* Lo qui fâcilment se pôt esmenussar. *Desmenuzable.*

Desmenussâd. *da. p. p.* de desmenussar. *Desmenuzado, da.*

Desmenussador, *ra. m. f.* El qui desmenussa. *Desmenuzador, ra.*

Desmenussar. *v. a.* Fer micas de una cosa. = Examinarla moltissim. *Desmenuzar.*

Desmerescúd. *da. p. p.* de desmerèxer. *Desmerecido, da.*

Desmerexedor, *ra. m. f.* Indignes de una cosa, los qui desmerexen. *Desmerecedor, ra.*

Desmerèxer. *v. a.* Ferse indigne de prèmi, favor, etc. *Desmerecer.*

Desmesura. *f.* Escés, fâlta de mesura, de proporció. *Desmesura.*

Desmesurâd. *da. p. p.* de desmesurar. = *adj.* Enorme, fôre de mesura. *Desmesurado, da.*

Desmesurâdament. *adv.* Escèssivament. = Imprudentment. *Desmesuradamente.*

Desmesurar. *v. a.* Desarretglar, desordenar. *Desmesurar.*

Desmesurarse. *v. a.* Obrar, parlar ab insolència. *Desmesurarse.*

Desmoralisació. *f.* La acció de desmoralisar. *Desmoralizacion.*

Desmoralisâd. *da. p. p.* de desmoralisar. *Desmoralizado, da.*

Desmoralisar. *v. a.* Corrómprer los costâms, fer immoral. *Desmoralizar.*

Desmoronâd. *da. p. p.* de desmoronar y desmoronarse. *Desmoronado, da.*

Desmoronar. *v. a.* Desfer á pòc á pòc edificis. *Desmoronar.*

Desmoronarse. *v. r.* Càurer á pòc á pòc edificis. *Desmoronarse.*

Desmuntâ. *f.* La acció de desmuntar. *Desmonte.* = *Rebaja.*

Desmuntar. *v. a.* Trèurer la artilleria de sas cureñas. = Rebaxar una partida de altra. *Desmontar.* = *Rebajar.*

Desnaturalisació. *f.* Privació de los drets de ciutadâ. = Espatriació, destèrrò. *Desnaturalizacion.*

Desnaturalisâd. *da. p. p.* de desnaturalisar. *Desnaturalizado, da.*

Desnaturalizar. *v. a.* Privar de los drets de ciutadâ. = Espatriar, desterrar. *Desnaturalizar.*

Desnaturalisarse. *v. r.* Espatriarse, déxar sa pàtria. *Desnaturalizarse.*

Desnossâd. *da. p. p.* de desnossar. *Desosado, da.*

Desnossar. *v. a.* Llèvar sas càrns dels ôssos ô els ôssos de sa càrn. *Desosar.*

Desnossâd. *da. p. p.* de desnossar. *Desanudado, da.*

Desnuar. *v. a.* Desfer nuns. *Desanudar.*

Desnuds. *f.* Fâlta de vestits, estat del qui està despuýâd. *Desnudez.*

Desnú. *nú. adj.* El qui està despuýâd. *Desnudo, da.* = Relació desnúa: símples, sense ârt ni adornos. *Relacion desnuda.*

Desobediència. *f.* Fâlta de obediència. *Desobediencia.*

Desobediént. *adj.* El qui no obeèix. *Desobediente.*

Desobeíd. *da. p. p.* de desobeir. *Desobedecido, da.*

Desobeir. *v. a.* No fer lo que se mâna. *Desobedecer.*

Desobligació. *f. ant.* *Desobligacion.*

Desobligâd. *da. p. p.* de desobligar. *Desobligado, da.*

Desobligar. *v. a.* Àlberar de la obligació. *Desobligar.*

Desocupació. *f.* Fâlta de ocupació. *Desocupacion.*

Desocupâd. *da. p. p.* de desocupar. = *adj.* El qui no fâ res. *Desocupado, da.* = À las hòras desocupâdas. *adv.* *À las horas desocupadas.*

Desocupar. *v. a.* Desembarassar llòc, càsa, cadira, etc. *Desocupar.*

Desocuparse. *v. r.* Déxar la ocupació. *Desocuparse.*

Desolació. *f.* Destrucció. = Aflicció, péna. *Desolacion.*

Desolâd. *da. p. p.* de desolar. = *adj.* Afligid, inconsolâble. = Arruinâd, despoblâd. *Desolado, da.*

Desolar. *v. a.* Arruinar, destruir. *Desolar.*

Desopilació. *f.* La acció de desopilar. *Desopilacion.*

Desopilâd. *da. p. p.* de desopilar. *Desopilado, da.*

Desopilar. *v. a.* Llèvar sa opilació, la obstrucció. *Desopilar.*

Desopilatú. *va. adj.* Lo qui es bô para desopilar. *Desopilativo, va.*

Desoprimí, da. p. p. de de desoprimir. *Desoprimido, da.*

Desoprimir. v. a. Llévar la opressió. *Desoprimir.*

Desorde. m. Confusió, desconcert. = Escés, desmasia. *Desorden.*

Desordenació. f. El acte y efecte de desordenar. *Desordenacion.*

Desordenád, da. p. p. de desordenar. *Desordenado, da.*

Desordenadament. adv. Ab desorde. *Desordenadamente.*

Desordenar. v. a. Perturbar, desarretglar. *Desordenar.*

Desordenarse. v. r. Escedirse, pèrder el orde. *Desordenarse.*

Desorganisació. f. El acte y efecte desorganisar. *Desorganizacion.*

Desorganisád, da. p. p. de desorganisar. *Desorganizado, da.*

Desorganisar. v. a. Descompòndrer. *Desorganizar.*

Desorganisarse. v. r. Descompòndrerse. *Desorganizarse.*

Desouád, da. p. p. de desonar. *Desovado, da.* = *Descomido, da.* = *Desembarcado, da.*

Desonar. v. a. Posar ets òus es péxos. *Desovar.* = *Cagar.* *Descomer.* = Parir la dòna ò desembarcar alguna còsa de amagád. *Desembarcar.*

Despàcio. adv. Á pòc á pòc. *Despacio.*

Desparád, da. p. p. de desparar. *Disparado, da.*

Desparador, ra. m. f. El qui despára. *Disparador, ra.*

Desparador. m. La péssa de arma de fòc qui ataca el que élla se despar tota sòla. *Disparador.*

Desparamént. m. La acció y efecte de desparar. *Disparo.*

Desparar. v. a. Fer que las armas de fòc tiren. = Dir desbaráts, pèstes, ráyos, etc. *Disparar.* = Fer pets. *Ventosear.*

Despararse. v. n. Escopeta, rèllòtge, etc. *Dispararse.*

Despartíd, da. p. p. de despartir. *Despartido, da.*

Despartidor, ra. m. f. El qui despartèix. *Despartidor, ra.*

Despartir. v. a. Separar. *Despartir.* = El qui despartèix surt el més escalabrád. *El que desparte lleva la peor parte.*

Despassád, da. p. p. de despassar. *Despasado, da.*

Despassar. v. a. Llévar, v. g. sa veta de sa colga. *Despasar.*

Despatxád, da. p. p. de despatxar. *Despachado, da.*

Despatxador, ra. m. f. El qui despátxa prést y aviát. *Despachador, ra.*

Despatxar. v. a. Abreviar, despedir, determinar, enviar, matar, vèndrer. *Despachar.*

Despátxo. m. Espédiént. = Péssa ahònt se despátxa. *Despacho.*

Despátxo. m. Cèrt enciám. *Gaspacho.*

Despátxos. m. pl. Còdula, títol de empleyo ò negòci. *Despachos.*

Despécád, da. p. p. de despécar. *Despejado, da.*

Despécar. v. a. Desembarassar. *Despejar.*

Despécar-se. v. n. Aclarir-se el cèl, el dia, etc. *Despejarse.*

Despéco. m. Gràcia, vivacidat, etc. *Despejo.*

Despedassád, da. p. p. de despedassar. *Despedazado, da.*

Despedassador. ra. m. f. El qui despedàssa. *Despedazador, ra.*

Despedassar. v. a. Fer pedàssos, tròsos, espenar, máltractar alguna còsa. *Despedazar.*

Despedíd, da. p. p. de despedir. *Despedido, da.*

Despedida. f. La acció de despedir-se. = Adiós. *Despedida.*

Despedir. v. a. Apartar de sí. = Engagar. = Escampar olor, llum, etc. *Despedir.*

Despedir-se. v. r. Dir adiós. *Despedirse.*

Despénád, da. p. p. de despénar. *Despenado, da.*

Despénadora. f. Dòna qui en àltre témps posáva es colzo demúnt un moribundo, y el matáva para àlliberar-lo de las agonías. *Despenadora.*

Despénar. v. a. Trèurer de péna. *Despenar.*

Despenjád, da. p. p. de despenjar. *Descolgado, da.*

Despenjador. m. Garròt ab dos forcòns á un càp para penjar ò despenjar alguna còsa. *Colgado-ro ò horquilla.*

Despenjar. v. a. Abaxar lo penjád. *Descolgar.*

Despenjadéro. m. Precipici. *Despenadero.*

Despèrdici. m. Destrucció. = Ressiduo de lo que no se aprofita. *Desperdicio.*

Despèrdiciád, da. p. p. de despèrdiciar. *Desperdiciado, da.*

Despèrdiciador, ra. m. f. El qui tuda ò no aprofita sas còsas. *Desperdiciador, ra.*

Despèrdiciar. v. a. Tudar ò no aprofitar sas còsas. *Desperdiciar.*

Despért, ta. p. p. de despertar y despertar-se.

= adj. Astút, advertíd, viu, etc. *Despierto, ta.*

Despertador, ra. m. f. El qui se cuyda de despertar á àltre. *Despertador, ra.*

Despertador. m. Lo qui deavella ò dona molt de cuydado. = La màquina de rèllòtge qui despèrta. *Despertador.*

Despertar. v. a. Llévar el sò al qui dòrm. *Despertar.* = Sas avúñas qui dòrmen: mòurer al qui càlla ò està quiét. *Despertar al que duerme.*

Despertarse. v. n. Cessar de dormir: tornar més advertíd. *Despertar ò despertarse.*

Despesa. *f.* Gasto. *Espensa*, y *ant. despesa*. = Estar á despesa. *Estar d pupilo*.

Despic. *m.* Satisfacció, venjansa de injuria. *Despique*.

Despicad, *da. p. p.* de despicarse. *Despicado, da*.

Despicarse. *v. r.* Venjarse de una injuria. *Despicarse y despicar*.

Desplát. *m.* Separació de la pláta dels áltres metalls. *Desplate*.

Desplatád, *da. p. p.* de desplatar. *Desplatado, da*.

Desplatar. *v. a.* Separar sa pláta dels áltres metalls. *Desplatar*.

Desplég. *m.* *Desplegadura*, y *ant. desplego*.

Desplegád, *da. p. p.* de desplegar. *Desplegado, da*.

Desplegar. *v. a.* Esténdrer lo aplegád. *Desplegar*. = Es tórcabocas. *Desdoblar la servilleta*.

Desplegarse. *v. r.* Badarse sas flòrs. *Desplegarse*.

Desplóm. *m.* Apartamént de línea perpendicular en edifici. *Desplomo*.

Desplomád, *da. p. p.* de desplomar. *Desplomado, da*.

Desplomar. *v. a.* Apartar de edifici la líneya perpendicular. *Desplomar*.

Desplomarse. *v. r.* Fer pánxa una parèt. *Desplomarse*.

Despoblació. *f.* Fálta de població. *Despoblacion*.

Despoblád, *da. p. p.* de despoblar. *adj.* Desért, inhabitád. *Despoblado, da*.

Despoblar. *v. a.* Reduir á desért la població. = Llévar ets ábres de un terréno. *Desplobar*.

Despoblarse. *v. r.* Quédar un llóc sense vesíns. = Surtir de éll molta de gént para devertirse ó vèurer alguna funció ó festa. *Despoblarse*.

Despoblát. *m.* Desért. *Despoblado* ó *páramo*.

Despoderaménts. *m. pl.* Cursos de ventro. *Desbarate de vientre* ó *pujos*.

Desposád, *da. p. p.* de desposar ó desposarse. *Desposado, da*.

Desposar. *v. a.* Casar. *Desposar*.

Desposarse. *v. r.* Casarse. *Desposarse*.

Desposôris. *m. pl.* Casamént. *Desposorios*.

Desposseíd, *da. p. p.* de desposseir. *Desposeído, da*.

Desposseidor, *ra. m. f.* El qui desposseïx. *Desposetidor, ra*.

Desposseimént. *m.* El' ácte y eñto de desposseir. *Desposseimiento*.

Desposseir. *v. a.* Privar de lo que se posseïx. *Desposeer*.

Desposseirse. *v. r.* Privarse de lo que se posseïx. *Desposeerse*.

Despota. *m.* Señor absolut: el qui obra sólament segós sa sèna pròpia voluntát sense miramént á lléys. = Títol de cèrts príncipes. *Despota*.

Despòtic, *ca. adj.* Absolut, arbitrári, independent. *Despòtico, ca*.

Despòticamént. *adv.* Ab despotisme. *Despòticamente*.

Despotisme. *m.* Poder absolut, arbitrári, illimitád. *Despotismo*.

Desprèci. *m.* Desestimació, irrisió, bèfa. *Desprecio*.

Despreciáble. *adj.* Lo qui es digne de desprèci. *Despreciable*.

Despreciád, *da. p. p.* de despreciar. *Despreciado, da*.

Despreciador, *ra. m. f.* El qui desprecia. *Despreciador, ra*.

Despreciar. *v. a.* No fer cás. = Desacreditar. = Refuar alguna còsa ab desprèci. *Despreciar*.

Despreciarse. *v. r.* Desacreditarse. *Desacreditarse*.

Desprènderse. *v. r.* Càurer alguna còsa ab rapidès. = Desapropiarse, desferse, desistir. *Desprenderse*.

Despréocupád, *da. p. p.* de despréocupar. *Despreocupado, da*.

Despréocupar. *v. a.* Desempressionar. *Despreocupar*.

Després, *sa. p. p.* de desprènderse. *Desprendido, da*.

Després. *adv.* *Despues*.

Desprevenció. *f.* Fálta de prevenció, de preparatús. *Desprevencion*.

Desprevençúd, *da. adj.* Fálta de prevenció de sas còsas necessáris. *Desprevenido, da*. = Trobar desprevençúd. *Coger desprevenido*.

Desproporció. *f.* Fálta de proporció. *Desproporcion*.

Desproporcionád, *da. p. p.* de desproporcionar. *Desproporcionado, da*.

Desproporcionádamént. *adv.* Sense proporció. *Desproporcionadamente*.

Desproporcionar. *v. a.* Llévar sas proporcions. *Desproporcionar*.

Despropòsit. *m.* Impertinència, tontería, desberatáda. *Despropósito*.

Desproveíd, *da. p. p.* de desproveir. *Desproveído, da* ó *desprovisto, ta*.

Desproveir. *v. a.* Llévar sas provisions. *Desproveer*.

Después. *adv.* *Despues*.

Despuis. *adv.* *Después*. *Despues*.

Despülla, *llas, llär, etc.* *V.* *Despuya*. etc.

Despuya. *f.* Lo que quèda de un benèficiát, canonge, bisbe, el heruátge. *Despojo*.

Despuyád, *da. p. p.* de despuyar. *Despojado, da*.

Despuyador, *ra. m. f.* El qui despuya. *Despojador ra*.

Despuyar. *v. a.* Llèvar sa ròba, el vestít, robar.
Despojar.—Gofiar tots es dòbbés á un jugánt.
Carmenar.
Despuysair. *v. r.* Llèvarse es vestít. *Despojar-se.*
 —Despuysair del hòmo véy. Llèvarse es con-
 túms véys y dolénts. *Despojar-se del hombre*
viejo.
Despuysair. *adv.* Antes de air. *Anteayer.*
Desquitád, *da. p. p.* de desquitar ò desquitarse.
Desquitado, da ò desquito, ta.
Desquitar. *v. a.* Recobrar lo perdú. *Desquitar.*
Desquitarse. *v. r.* Recobrar lo perdú. — Tornar
 gofiar lo que se havía perdú en el jòc. — Ven-
 jarse. *Desquitarse ò desquitar. v. n.*
Desretglád, *da. p. p.* de desretglar. *Desareglado,*
da. — *adj.* El qui té mála conducta. *Id.*
Desarretglamént. *m.* Fálta de rétgle, mála conduc-
 ta. *Desarreglo.*
Desretglar. *v. a. V.* Desarretglar. *Desreglar.*
Desretglarse. *v. r. V.* Desarretglarse. *Desreglarse.*
Desrelád, *da. p. p.* de desrelar. *Desbastillado, da.*
Desrelar. *v. a.* Tayar sas rêls. *Desbastillar.*
Desruád, *da. p. p.* de desruar. *Desarrugado, da.*
Desruar. *v. a.* Llèvar sas ruas. *Desarrugar.*
Dessá. *adv.* Allá dállá. *De la parte de alld.* — En
 aquesta pàrt. *De la parte de acd.*
Dessalád, *da. p. p.* de dessalar. *Desalado, da.*
Dessalar. *v. a.* Llèvar sa sál de lo salád. *De-*
salar.
Dessangrád, *da. p. p.* de dessangrar. — *adj.* El qui
 há perdú molta sâng á càusa de una ferida,
 càmbra de sâng, etc. *Desangrado, da.*
Dessangrar. *v. a.* Trèurer ab escés la sâng. *De-*
sangrar.
Dessemlánsa. *f.* Diferència, diversidát. *Deseme-*
janza.
Dessemlánt. *adj.* Diferént, divèrs. *Desemejante.*
Dessemlar. *v. n.* No semblarse. *Desemejar.*
Desseparád, *da. p. p.* de desseparar. *Separado, da.*
Desseparar. *v. a.* Desunir, dividir. *Separar.*
Dessepararse. *v. r.* Desunirse, apartarse, rómprer
 la amistát. *Separarse.* — *v. n.* Càurer una còsa.
Desprenderse.
Déssèt. Nombre. *Diez y siete.*
Dessidia. *f.* Peresa. *Desidia.*
Dessinglád, *da. p. p.* de dessinglar. *Descincha-*
do, da.
Dessinglar. *v. a.* Desfer sas singlas. *Descinchar.*
Dessnád, *da. p. p.* de dessnar. *Desudado, da.*
Dessnar. *v. a.* Llèvar, fer espassar sa suor. *De-*
sudar.
Dessustanciád, *da. p. p.* de dessustanciar. *Desus-*
tanciado, da.
Dessustanciar. *v. a.* Llèvar sa sustància, la fòrça

de una còsa. *Desustanciar.*

Dessustanciar-se. *v. r.* Enflaquir-se. *Desustanciar-se.*
Dessustád, *da. p. p.* de dessustar. *Desustancia-*
do, da.
Dessustar. *v. a. V.* Dessustanciar. *Desustanciar.*
Dessustarse. *v. r.* Emmagrir-se. *Desustanciar-se.*
Destacád, *da. p. p.* de destacar. *Destacado, da.*
Destacamént. *m.* Partida de soldáts separáds del
 retgimént. *Destacamiento.*
Destacar. *v. a.* Enviar partida de soldáts á algú
 llòc. *Destacar.*
Destapád, *da. p. p.* de destapar. *Destapado, da.*
 — Á la destapáda. *Á la descubierta.*
Destapar. *v. a.* Llèvar lo qui tápa. *Destapar.*
Destaparse. *v. r.* Destaparse. — Engáuy, trahiciò,
 etc. *Descubrirse el pastel.*
Déste, *ta.* Abreviació de *de* y *éste, ésta. Deste, ta.*
Destemplánsa. *f.* Desigualdát de témps. — Escés en
 los afèctes. — Alteració en el pòls. — Fálta de
 moderació en las accions ò en las paráulas. *Des-*
templanza.
Desterrád, *da. p. p.* de desterrar. *Desterrado,*
da. — Á isla. *Deportado, da.*
Desterrar. *v. a.* Espatriar. *Desterrar.* — Á alguna
 isla. *Deportar.*
Desterrarse. *v. r.* Retirarse á, ò de algú llòc. *Des-*
terrarse.
Destërro. *m.* Espatriació. *Destierro.*
Destexíd, *da. p. p.* de destexir. *Destegido, da.*
Destexir. *v. a.* Desfer lo textí. *Desteger.*
Destexirse per algú. *v. r.* Fer tot lo possible para
 éll. *Desentrañarse por alguno.*
Destillació. *f.* El ácte y effècte de destillar. *Desti-*
lacion.
Destillád, *da. p. p.* de destillar. *Destilado, da.*
Destillador, *ra. m. f.* El qui destilla. *Destila-*
dor, ra.
Destillador. *m.* Morter de pédra para destillar.
Destilador.
Destillar. *v. a.* Alambinar. — *v. n.* Càurer á pòc
 á pòc ò á gota gota el líquido. *Destilar.*
Destillatòri. *m.* Péssa ahónt se destilla. *Destilato-*
rio.
Destinació. *f.* El ácte y effècte de destinar. *Desti-*
nacion.
Destinád, *da. p. p.* de destinar. *Destinado, da.*
Destinar. *v. a.* Aplicar á cèrt fi. *Destinar.*
Destino. *m.* Providència divina, y segòns los rú-
 tics, fatalidát, estrèlla, — Assignació de una cò-
 sa á cèrt fi. *Destino.*
Destitució. *f.* La acció de destituir. *Destitucion.*
Destituíd, *da. p. p.* de destituir. *Destituido, da.*
Destituir. *v. a.* Privar, desposseir. *Destituir.*
Destiu, *adv.* En el estiu. *En verano ò en estio.*

Destorb. *m.* Embaràs, impediment, obstacle. *Estorbo*, y *ant.* *destorbo*.

Destorbád, *da. p. p.* de destorbar. *Estorbado*, *da.* = *Ociado*, *da.*

Destorbador, *ra. m. f.* El qui destorba. *Estorbador*, *ra.*

Destorbafestas. *m.* El qui mèn rendu en divertiments, festas, végas. *Atacasolaces*.

Destorbar. *v. a.* Impedir, embarassar. *Estorbar*. = Al qui fà feyna. *Ociar*.

Destorbarse. *v. r.* El qui fà feyna. *Ociarse*.

Destorn. *m.* Turbació. *Disturbio*.

Destornád, *da. p. p.* de destornarse. *Desdecido*, *da.*

Destornarse. *v. r.* Retractarse, desdirse. *Desdecirse*.

Destórser. *v. a.* Desfer lo torsú. *Destorcer*. = Adressar lo qui està tòrt. *Destorcer*.

Destorsú, *da. p. p.* de destórser. *Destorcido*, *da.*

Destrál. *f.* Eyna para tayar llóia, àbres, etc. *Destrál*, *hacha*, *segur*.

Destrálada. *f.* Tòc ab destrál. *Hachazo*.

Destraleta. *f.* Destrál petita. *Destraleta* ò *seguveja*.

Destraletjar. *v. a.* Xerrar molt. *Desparpajar*.

Destravád, *da. p. p.* de destravar. *Destrabado*, *da.* = *adj.* Espédit. *Espedito*, *ta.*

Destravar. *v. a.* Llévar sas trávas ò el embaràs. *Destrabar*.

Destravar-se. *v. r.* *Destrabarse*.

Déstre. *m.* Mida. *Estadal*.

Déstre, *tra. adj.* Hàbils. *Diestro*, *tra.*

Destrempád, *da. p. p.* de destrempar. *Destemplado*, *da.*

Destrempar. *v. a.* Alterar, desordenar, pertorbar la armonía. = Enquietar. *Destemplar*.

Destremparse. *v. r.* Pèrder el trémpo ò la armonía los instrumènts. = Enquietarse ò descompòndre-se en accions ò paràulas los hòmos. *Destemplarse*.

Destresa. *f.* Habilidadat. *Destreza*.

Destríssim, *ma. sup.* Molt déstre. *Diestrísimo*, *ma* ò *destrísimo*, *ma.*

Destríssimamént. *adv. sup.* Ab molta destresa. *Diestríssimamente*.

Destronád, *da. p. p.* de destronar. *Destronado*, *da.*

Destronar. *v. a.* Privar del tròno. *Destronar*.

Destróssa. *f.* El acte y efecte de destrossar. *Destrozo*.

Destrossád, *da. p. p.* de destrossar. *Destrozado*, *da.*

Destrossar. *v. a.* Fer tróssos, arruinar, destruir, espediar, etc. *Destrozar*.

Destrucció. *f.* El acte y efecte de destruir. *Destruccion*.

Destrucciu, *va. adj.* Lo qui destrueix ò pòt destruir. *Destrucciu*, *va.*

Destruccióri, *ria. adj.* Lo qui destrueix. *Destruccióri*, *ria.*

Destruible. *adj.* Lo qui pòt ser destruïd. *Destruible*.

Destruïd, *da. p. p.* de destruir. *Destruído*, *da.*

Destruir. *v. a.* Arruinar, desfer, espediar, etc. *Destruir*. = La hasienda. *Destruirla* ò *derocharla*.

Destruïnd, *da. p. p.* de destrunfar. *Destruïndo*, *da.*

Destruïnd. *v. a.* Fer càurer es trunfos als jugadors contràris. *Destruïnd*.

Desunió. *f.* Separació. = *Desavenència*. *Desunion*.

Desuníd, *da. p. p.* de desunir. *Desunido*, *da.*

Desunir. *v. a.* Separar lo uníd. *Desunir*.

Desunirse. *v. r.* Separarse. = *Desavenirse*. *Desunirse*.

Desvalido. *m.* Abandonád, desamparád, destituïd de tot socorro. *Desvalido*.

Desvalimént. *m.* Abondono, desampáro, privació de tot socorro. *Desvalimiento*.

Desvanescú, *da. p. p.* de desvanèxer. *Desvanecido*, *da.*

Desvanèxer. *v. a.* Fer desaparèxer. = Destruir, dissipar. *Desvanecer*.

Desvanèxer. *v. r.* Desaparèxer, resòldre-se en vapors, parar en no res. *Desvanecerse*.

Desvarietjád, *da. p. p.* de desvarietjar. *Desvariado*, *da.*

Desvarietjar. *v. n.* V. Delirar. *Desvariar*.

Desvarío. *m.* Dit, fét fòre de tino. = Capritxo. = Deliri. *Desvario*.

Desvellád, *da. p. p.* de desvellar y desvellarse. *Desvelado*, *da.*

Devellamént. *m.* Fálta de sòn. *Desvelamiento* ò *desvelo*.

Desvellar. *v. a.* Llévar ò impedir sa sòn. *Desvelar*.

Desvellarse. *v. r.* No poder dormir. *Desvelarse*.

Desventátja. *f.* Infortuni, infelicitat. *Desventaja*.

Desventura. *f.* Infelicitat, desgràcia. *Desventura*.

Desventurád, *da. adj.* Infélis, desdixád, desgraciád. = Idiòta, ximple. *Desventurado*, *da.*

Desventurádamént. *adv.* Infèlismént. *Desventuradamente*.

Desvergoña. *f.* Atravimént, descáro, insolència. *Desvergüenza*.

Desvergoñíd, *da. adj.* Atravíd, descarád, insolént. *Desvergonzado*, *da.*

Desvergoñirse. *v. r.* Pèrder sa vergoña. *Desvergonzarse*.

Desverjàd, da. *p. p.* de desverjar. *Desvirgado*, da.
= *Estrenado*, da.

Desverjar. *v. a.* Corrómpren una vèrge. *Desvirgar*.
= Usar una còsa sa primèra vegada. *Estrenar*.

Desvesàd, da. *p. p.* de desvesar ò desvesarse.
Desvezado, da ò *desavezado*, da.

Desvesar. *v. a.* Fer pèrder es costúm. *Desvezar* ò
desavezar.

Desvesarse. *v. r.* Pèrder es costúm, desacostum-
brarse. *Desvezarse* ò *desavezarse*.

Desviàd, da. *p. p.* de desviar. *Desviado*, da.
= *Dislocado*, da.

Desviar. *v. a.* Apartar, allunyar. *Desviar*.

Desviarse. *v. r.* *Desviarse*. = Bràs, pèu. *Dislocarse*.

Desviràd, da. *p. p.* de desvirar. *Desvirado*, da.

Desvirar. *v. a.* Terme de sabaters. *Desvirar*.

Desvisàd, da. *p. p.* de desvisar. *Desavisado*, da.

Desvisar. *v. a.* Donar avis contràri al donàd àntes.
Desavisar.

Desxengaràd, da. *p. p.* de desxengarrar. *Desunci-*
do, da.

Desxengarrar. *v. a.* Desjunir. *Desuncir*.

Desxondíd, da. *adj.* Astúts, etc. *Despabilado*, da.

Desxondir. *v. a.* Llèvar sa sòn, sa vèssa. *Despa-*
bilar.

Desxondirse. *v. r.* Llèvarse sa sòn. = Sa peresa,
sa vèssa. *Despabilarse*.

Detàll. *m.* Espècificació. *Detall*.

Detàllàd, da. *p. p.* de detàllar. *Detallado*, da.

Detàllar. *v. a.* Contar una còsa ab espècificació.
Detallar.

Detenció. *f.* Aturàda, tardànsa, suspensió. *Deten-*
cion.

Detengúd, da. *p. p.* de detenir. *Denenido*, da.

Detenir. *v. a.* Aturar, suspèndrer, retardar. =
Guardar, reprimir. *Detener*.

Detenirse. *v. r.* Pararse, tardarse, reprimirse.
Detenerse.

Detenció. *f. cur.* Detenció injusta dels béns de
àltri. *Detencion*.

Detentàd, da. *p. p.* de detentar. *Detentado*, da.

Detentador, ra. *m. f. cur.* El qui injustamènt re-
tén es béns de àltri. *Detentador*, ra.

Detentar. *v. a. cur.* Retenir injustamènt lo de àl-
tri. *Detentar*.

Detergènt. *adj.* Lo qui netetja una llàga. *Deter-*
gente.

Deterior. *adj.* Pitjor, més mál, de menor calidat.
Deterior.

Deterioració. *f.* Detrimènt. *Deterioracion*.

Deterioràd, da. *p. p.* de deteriorar. *Deteriora-*
do, da.

Deteriorar. *v. a.* Fer pitjor, més dolènt. *Dete-*
riorar.

Deteriorarse. *v. r.* Ferse pitjor. *Deteriorarse*.

Determinació. *f.* Resolució, decisió. = Audàcia
agossaramènt. *Determinacion*.

Determinàd, da. *p. p.* de determinar. = *adj.* Re-
sòlt; animós. *Determinado*, da.

Determinadament. *adv.* Esprèssament, precisa-
ment. = Atravidament. *Determinadamente*.

Determinadíssim, ma. *sup.* Molt determinàd. *De-*
terminadísimo, ma.

Determinadíssimament. *adv. sup.* *Determinadís-*
simamente.

Determinant. *p. a.* de determinar. El qui determi-
na. *Determinante*.

Determinant. *m.* El vèrb qui determina el témps
ò mòdo de àltre. *Determinante*.

Determinar. *v. a.* Resòlre, decidir. *Determinar*.

Determinarse. *v. r.* Resòlirse, decidirse. *Determi-*
narse.

Determinatiu, va. *adj.* Lo qui determina. *Deter-*
minativo, va.

Determini. *m.* Témps. *Término*.

Detersió. *f.* El acte de netetjar. *Detersion*.

Detersòri, ria. *adj.* Lo qui netetja una llàga. *De-*
tersorio, ria.

Detersiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de netetjar.
Detersivo, va.

Detestàble. *adj.* Abominàble. *Detestable*.

Detestàblement. *adv.* *Detestablemente*.

Detestació. *f.* Abominació, avorrimènt. *Detesta-*
cion.

Detestàd, da. *p. p.* de detestar. *Detestado*, da.

Detestar. *v. a.* Abominar, avorrir. *Detestar*.

Detracció. *f.* Murmuració. *Detraccion*.

Detractàd, da. *p. p.* de detractar. *Detracta-*
do, da.

Detractar. *v. a.* Murmurar. *Detractar*.

Detractor, ra. *adj.* Murmuradors. *Detractor*, ra.

Detrimènt. *m.* Perjú, dany. *Detrimento*.

Déu. *m.* El sér suprèmo, el creador de totes sas
còsas. *Dios*. = Fals, el de los gentils. *Falso*. = Déu
provehirà. *Dios dard*. = Déu te fàsse un sànt. Lo
que se diu al qui fà viscos. *Dios te ayude*, y
al qui fà una còsa erràda. *Dios te ayude me-*
jor. = Déu te fàsse bé. *Dios te ayude*. = Déu te
assistirà: expressió para animar. *De ménos nos*
hizo Dios. = Dormir en la pán de Déu: morir
en la sèua gràcia. *Dormir en Dios*. = Si Déu
plàn. *Si d Dios place*. = Si Déu es servíd. *Si*
Dios es servido. = Déu lo fàsse. *Dios lo haga*.
= Tentar á Déu: voler fer experiència del sèu
podèr. *Tentar d Dios*. = Déu no pàga de bastó
sino de saó. *Dios no se queja; pero lo suyo*
no deja. = Válguem Déu. *Válgame Dios*. = Déu
te váлга. *Válgate Dios*,

Deu. Tercera persona del present de indicatiu de deurer. *Debe.*

Déu. Nombre. *Diez.*

Déu, déu. *m.* Cant de gorrió. *Chio, chio.*

Déuèt. *m.* Déu petit. *Diocesillo, ito.*

Deumád, *da. p. p.* de deumar. *Dezmado, da.*

Deumar. *v. a.* Prènder de càda déu un. *Dezmar* ò *diezmar.*—Es xoróys féntios passar per portál ò portéll. *Dezmar d portillo.*

Dèume. *m.* La dècima pàrt.—Lo que se pàga de dèume. *Diezmo.*—De càda batuda. *Tazmia.*—De xoróys. *Borra* ò *borro.*

Deumer. *m.* El qui hà trèt es dèume ò el qui lo aplega. *Dezmero* ò *diezmero.*

Dèurer. *v. a.* Estar obligád á satisfèr alguna còsa. *Deber.*

Deute. *m.* Obligació de satisfèr alguna còsa. *Deuda.*

Deuterecanònic. *adj.* Llibre de la sagrada Escritura posád en el cànon posteriormént á altres. *Deuterecanónico.*

Deuteronomi. *m.* Un llibre del Pentatéuco. *Deuteronomio.*

Deutèt. *m.* Deute petit. *Deudilla.*

Deutor, *ra. m. f.* El qui deu. *Deudor, ra.*

Deváll. *adv.* *Debajo.*—Deváll deváll: á las sordas. *A la sordina.*—Deváll càma: de anagád. *Bajo de manga.*—Deváll mà: secretamént. *Bajo de mano.*

Devállád, *da. p. p.* de devállar. *Bajado, da.*

Deválláda. *f.* Llòc per ahònt se deválla.—Efècte de devállar. *Bajada.*—De prèn. *Baja.*

Devállador. *m.* El llòc per ahònt se deválla. *Bajada.*

Devállamént. *m.* El de Cristo de la creu. *Descendimiento.*

Devállar. *v. a.* Passar una còsa de llòc àlt á un baix.—*v. n.* Abaxar un de llòc àlt á un baix. *Bajar.*

Devánt. *adv.* *Delante.* Devánt per devánt, al enfrónt. *Frente por frente.*—Devánt de mí, de nos: á la presència. *Ante mí, ante nos.*—Devánt Déu y tot lo mon. *Delante de Dios y todo el mundo.*—Anar devánt. *Llevar la delantera.*—Llévar de devánt: apartar ò matar. *Quitar de delante.*—Passar devánt ò trencar es devánt. *Tomar* ò *coger la delantera.*

Devánt. *m.* Lo de devánt de vestít. *Delantera.*

Deventál. *m.* Còsa conegúda. *Delantal, davanti* ò *escusall.*

Devertíd, *da. p. p.* de devertir.—*adj.* Gustós, de hòn humor, alegre. *Divertido, da.*

Devertimént. *m.* Recréyo. *Divertimiento.*

Devertir. *v. a.* Donar gust, recreyar, fer riurar. *Divertir.*

Devertirse. *v. r.* Recrearse. *Divertirse* ò *darse un verde.*

Devés. Preposició. *Hacia.*

Devoció. *f.* Piedát, adhesió al servici de Déu y de los sànts. *Devocion.*

Devocioneta. *f.* Devoció petita. *Devocioncilla.*

Devolució. *f.* Adquisició per dret. *Devolucion.*

Dèvolút, *ta. adj.* Adquiríd per dret. *Devoluto, ta.*

Devolutíu, *va. adj. cur.* Lo que se restituèix. *Devolutivo, va.*

Devorád, *da. p. p.* de devorar. *Devorado, da.*

Devorador, *ra. m. f.* El qui devòra. *Devorador, ra.*

Devorar. *v. a.* Destruir.—Menjar molt. *Devorar.*

Devòt, *ta. adj.* Piedós, fervorós. *Devoto, ta.*—Afectád de alguna còsa. *Aficionado, da.*

Devòtamént. *adv.* Ab devoció. *Devotamente.*

Devotíssim, *ma. sup.* Molt devòt. *Devotísimo, ma.*

Devotíssimamént. *adv. sup.* Ab molta devoció. *Devotísimamente.*

Dévyt. Nombre. *Diez y ocho.*

Devnytè, *na. adj.* Una de las devdyt pàrts de una còsa. *Décimooctavo, va.*

Déxa. *f.* Llegát que se fà en testamént. *Legado.*

Déxád, *da. p. p.* de déxar. *Dejado, da.*—Déxád, *da* derréra. *Rezagado, da.*—En ciència, habilitát. *Dejado, da d cola.*—Lo müllevád. *Pres-tado, da.*—En testamént. *Legado, da.*

Déxád, *da. adj.* Descuydás, pererosos. *Dejado, da* ò *panarra.*

Déxadès. *f.* Abandono, descúyt, peresa. *Deja-dez.*

Déxamént. *m.* El àcte y efècte de déxar.—Fluxedát de ànimo, peresa. *Dejamiento.*

Déxar. *v. a.* Amóllar, retirar-se, apartar-se de alguna còsa.—Permètrer, desamparar, abandonar lo comensád, etc. *Dejar.*—Dòbbés, llibres, ey-nas, etc. *Prestar.*—Déxar en blànc una còsa: omitirla. *Dejar en blanco.*—Déxar en pel á un: robarlèy tot. *Dejarle en cueros.*—Déxar alguna còsa dins es tinter: no dirhó tot. *Dejar en el tintero.* Déxar en sa mèl á sa boca: privar de una còsa al momént en que se comensáva á gaudir. *Dejar con la miel en los labios.*—Déxar á las foscas: sense claror. *Dejar d escuras:* burlarse de un ò enganarlo. *Dejar d buenas noches.*—Déxar derréra á un caminánt. *Rezagar:* en ciència, habilitát, etc. *Dejarle d cola.*—Déxar de fer fruyt los àbres. *Enlo-quecer.*—De pòndrer sas galinas. *Desponerse.*—Sense respòsta á un. *Darle por las inmedia-tas* ò *despatarrarlo.*—Sa cláu en es pàfy: anar-sèn sense donar á ròbrer. *Irse sin decir: aquí te quedan las llaves.*—Penjàd á un; enganád,

Dejar colgado.—Es lliit un malalt. *Dejar la cama* ó *vestirse ya.*—Per mòrt á un: havèntlo ferid fòrt. *Dejarlo por muerto* ó *igualado.*—Fret, sec una noticia. *Descorazonar.*—Sa feyna. *Dar de mano al trabajo.*—Caxàls á parèt. *Adentellar.*—Càmp per postura. *Adehesar.*—No déxar entrar en convèrsa. *No dejar meter baza.*—No déxar res per verd: destruirlo tot. *No dejar verde ni seco:* contar una còsa ab tots los accidénts y circunstàncias. *Contarla con linderos y arrabales.*—No déxar reposar á un, perseguintlo. *No dejarle sentar el pié* ó *no dejarle d sol ni d sombra.*—No déxar ós sencèr á un: dir màl de éll. *No dejarle hueso sano.*—No déxar passar sa ocasió. *Tomar la ocasion por los cabellos* ó *por la melena.*—Déxa anar axò: que se diu al qui té malicia, ràbia, etc. *Deja esto* ó *embaine usted, señor Carrasca.* *Dexèu córrer,* já se aturarà. *Déjalo correr, que ello parard.*

Déxarse. v. r. Descuydarse de sí matéix y dels séus interéssos.—Càurer de ànimo per peresa. *Dejarse.*—De històrias ó rodéyos: anar á lo essenciàl. *Dejarse de historias* ó *rodeos.*—Déxarse pregar. *Dejarse rogar.*—Déxarse pèrder. *Hacerse perdidizo:* al principi de jòc para gofiar después. *Dar lamedor.*—Déxarse manar pes cabreste los animàls. *Cabestrear.*—Déxarse anar per una còrda: amòllarsy. *Guindarse.*—No déxarse colcar ó ensèllar los hòmos: no déxarse dominar. *No dejarse ensillar.*—No déxarse enganar fàcilment. *Tener muelas de corcho.*

Dexeble, bla. m. f. El qui estudia ab màstre ó màstra.—El qui seguèix la doctrina de alguna escola.—El tò 2, 4, 6 y 8. *Discipulo, la.*

Dexendént y áltres. V. Descendént, etc.

DI.

Dia. m. Espáy del témps desde que surt es sòl fins que se pòn.—Espáy de vint y quàtre hòras.—Sa llum ó claror que dona es sòl. *Dia.*—Alégre. *Alegre* ó *risueño.*—Bèll, curt, hermós, màl, pésad, clar, etc. *Bello, corto, hermoso, malo, pesado, claro, etc.*—Artificiàl: desde que surt es sòl fins que se pòn. *Artificial.*—Bò: el dia que no se té sa terciàna. *Dia de huelga.*—Diàd: dia señalád. *Dia diado* ó *adiado.*—Eglesiàstic: desde las priméras véspres fins á las segonas. *Eclesidstico.*—Crític: aquèll de qui dependèix alguna determinació. *Crítico.*—Del Àngel: el diumenge después de pásco. *Del Àngel* ó *pascuilla.*—Del Còrpus. *Del Còrpus* ó *del Señor.*—De fèsta: dedicád á Déu. *De fiesta.*—Dolént còm

deym quey hà un dillúns. *Dia octago.*—En qui dos se prometen per casar. *Dia del dicho.*—De missa: aquèll en qui oínt missa se pòt trabayar. *Dia de misa* ó *de mano.*—Fener. *De trabajo, ant. de cutio.*—Fériad, en qui los tribunàls estàn tancàds. *Feriado.*—Naturál: desde mitjanit fins á la àltra mitjanit. *Natural.*—De precèpte: aquèll en qui no se pòt fer feyna. *De precepto* ó *de guardar.*—De judici: aquèll en qui hey hà grán confusió. *De juicio.*—Del judici universàl. *Del juicio.*—Del Ràm: el diumenge àntes de pásco. *De Ramos.*—De escola: el qui ny hà. *De escuela* ó *lectivo.*—Des Mòrts. *De los Muertos* ó *de los finados.*—Tot sòl: entre duas fèstas. *Dia quebrado.*—En qui un fà àfys. *Dia de cumpleaños.*—Un dia seucèr. *Un dia entero.*—Dia per dia: diàriament. *Dia por dia.*—De càda dia: successivament. *De cada dia.*—De dia en dia: de un dia á àltre. *De dia en dia.*—El dia de vuy: el presént. *El dia de hoy.*—En los dias de ma vida: mày. *En los dias de mi vida.*—Entre dia: durànt el dia. *Entre dia.*—Fins de dia. *Hasta el dia.*—Bòn dia: salutació. *Buenos dias.*—Tot el sànt dia: tot el témps de un dia. *Todo el santo dia.*—Tàl dia ferà un àfys ó àfys. *Tal dia hard un año* ó *años.*—Demà serà àltre dia: axò se diu para denotar la inconstància del témps, de la voluntat del hòmo, etc. *Mañana serd otro dia.*—Rómprer el dia. *Romper* ó *abrir el dia.*—Traspuntar ó trencar el dia. *Despuntar el dia.*—En esser de dia. *En siendo de dia* ó *en amaneciendo Dios.*—Molt de dia. *Muy de dia.*—Vuy en dia: en el témps presént. *Hoy en dia.*—En quàtre dias: en pòc témps. *En cuatro dias.*—Dia fosc: tapád de nigulàts. *Dia pardo.* *Dia intercalar:* el dia que se añadèix á febrer lo àfys de bixést. *Dia intercalar.*—No tots es dias son ignàls: axò es ets hòmos. *No todos los dias son iguales.*

Diàble. m. Quàlsevòl àngel dels màls.—El hòmo de màl gèni, atravíd, temeràri, astút, dolént, llétx. *Diablo.*—El diàble predicador: el hòmo qui dona hòas consèys, y éll no los practica. *El diablo predicador.*—Còm un diàble: comparació qui esplica lo escés de alguna còsa. *Como un diablo.*—Còsa del diàble: incòmoda, dolénta. *Cosa del diablo.*—Pòbre diàble: persona despreciàble. *Pobre diablo.*—El diàble hey bàlla de capòll: axò se diu de un llòc ó càsa abònt hey hà renòu, crits, inquietúts. *El diablo anda en cantillana* ó *suelto.*—Darse al diàble: infurir-se. *Darse al diablo.*—Dursenhó el diàble: snoceir la còsa al revés de lo que se esperàva. *Llevarselo el diablo.*—Donar esca al diàble: fer

alguna cosa mala. *Dar de comer al diablo.* — Es el diáble: astút, sagás, viu, etc. *Es el diablo.*
Diáble boyèt. *m.* Diáble que el vulgo creu que habita en algunas casas, y fà renou y áltas cosas. *Duende.*
Diáble defòre. *m.* Jòc de allòts. *Ande la rueda y coz con ella.*
Diablèt. *m.* Diminutiu de diáble. *Diablillo.*
Diablòt. *m.* Aumentatiu de diáble. *Diablazo.*
Diablura. *f.* Acció dolénta, temerária, inconsiderada. *Diablura.*
Diabòlic, ca. *adj.* Pròpi del diáble. — Escessivament dolént, còm témps, renou, etc. *Diabólico, ca.*
Diabòlicament. *adv.* Á módo de diáble. *Diabólicamente.*
Diáca. *m.* El qui está ordenad de evangéli. — El sacerdot qui fà de diáca. *Didcono.*
Diacatalicón. *m.* Medicament purgánt. *Diacatalicon.*
Diacodión. *m.* Axaròp de cabessas de cascáy de flòr blanca. *Diacodion.*
Diaconál. *adj.* Pertañent al diáca. *Diaconal.*
Diaconát. *m.* Orde sagrada. *Diaconado y diaconato.*
Diaconía. *f.* El districte de qui se cuydava el diáca. *Diaconia.*
Diaconfl. *adj.* V. Diaconál. *Diaconal.*
Diaconissa. *f.* En lo antig dòna dedicada al servici de la Iglesia. — La dòna del diáca quánd aquést era casad. *Diaconissa.*
Diáda. *f.* Lo matéix que dia. *Dia.*
Diadéma. *f.* Fàxa blanca ab que se ceñían es cap los réys. *Diadema.*
Diademad, da. *adj.* Lo qui du diadéma en escúts de armas. *Diademado, da.*
Diadocos. *f.* Pédra gròga á la quál atribueyen los cabalistas extraordinárias virtúts. *Diadocos.*
Diafanidat. *f.* Transparència. *Diafanidad.*
Diáfano, na. *adj.* Transparent. *Didfano, na.*
Diafòre. *m.* Corrupció de viafòre: tòc de campana para prènder sas armas. *Rebato.* — En algúns llòcs repicadas de campana. *Repique de campanas.* — Tocar diafòre en témps passad. *Tocar al arma;* áre en algúns llòcs. *Repicar.*
Diaforètic, ca. *adj.* Lo qui purga per el suor. — Lo qui dissipa los humors. *Diaforético, ca.*
Diafragma. *m.* Músculo nerviós entre el pit y es ventre. *Diafragma.*
Diafragmátic, ca. *adj.* Pertañent á diafragma. *Diafragmático, ca.*
Diagnòstic, ca. *adj.* Lo pertañent á los signes y síntomas de las malalties. *Diagnóstico, ca.*
Diagnóstica. *f.* Conexement de los señáls y sump-

tomas de las malalties. *Diagnóstica.*
Diagonál. *adj.* Lo qui vá de un ángulo de figura rectilínea á un áltre oposad passánt per el cén-tro. *Diagonal.*
Diagonálmént. *adv.* De un módo diagonál. *Diagonalmente.*
Diagráfica. *f.* Dibúx. *Diagráfica.*
Diálage. *m.* Aplèg de pròvas per un sòl efecte. *Did-lage.*
Dialèctic, ca. *adj.* Pertañent á la dialèctica. *Dialéctico, ca.*
Dialèctica. *f.* Àrt de discórrer bé. *Dialéctica.*
Dialècticálmént. *adv.* Segóns la dialèctica. *Dialec-ticalmente.*
Dialécto. *m.* Llengátge particular de provincia. — Idioma. *Dialecto.*
Dialogál. *adj.* Lo pertañent á diálogo. *Dialogal.*
Dialogía. *f.* Repetició de una paràula en dos sen-tits, y ab divèrsas significacions. *Dialogia.*
Dialogisme. *m.* Figura retòrica. *Dialogismo.*
Dialogístic, ca. *adj.* Pertañent al diálogo. *Dialo-gístico, ca.*
Diálogo. *m.* Conversació, collògi entre duas ò mol-tas personas. *Didlogo.*
Dialoguèt. *m.* Diálogo petít. *Dialoguito.*
Dialoguizar. *v. n.* Parlar en diálogo. *Dialoguizar.*
Dialtea. *f.* Ungnént de rèls de mèlvins. *Dialtea.*
Diamánt. *m.* Pédra preciosa. — Solidès, duresa, resistència. *Diamante.* — Gròs. *Diamantazo y diamanton.*
Diamantf, na. *adj.* Lo pertañent á diamánt. — Dur, sense piedat. *Diamantino, na.*
Diamantista. *m.* El qui trabáya diamants ò los ven. *Diamantista.*
Diaetrál. *adj.* Lo pertañent á diámetro. *Dia-me-tral.*
Diaetrálmént. *adv.* Dirèctament. *Diametralmente.*
Diámetro. *m.* Llínea rècta ò dreta qui vá de un punt de la circumferència de un círculo á un áltre passánt per el céntró. *Didmetro.*
Diána. *f.* Tòc de tambor al apuntar el dia. — Díosa f.bulosa. *Diana.*
Diàntre y diànxe. *m.* Astút, viu, hábil, diáble. *Diantre y dianche.*
Diapálma. *m.* Ungnént qui disseca. *Diapalma.*
Diapassón. *m.* Térme músical. *Diapason.*
Diapènte. *m.* Dícció musicál. *Diapente.*
Diaporèssis. *f.* Figura retòrica: dubte. *Diaporé-sis.*
Diapreyad, da. *adj.* Variad de molts de colors en escúts. *Diapreado, da.*
Diaquilón. *m.* Medicament. *Diaquilon.*
Diári. *m.* Nòta de lo que se pásxa cada dia. — En-crít periòdic en qui se dona noticias políticas y áltas dia per dia. *Diario.* — Náutic: el que se

fà en un barco. *Nautico*.

Diàri, ria. *adj.* Lo pertaüent á tots los dias. *Diario, ria*.

Diària. *f.* Fébra de un dia. *Diaria*.

Diàriament. *adv.* Càda dia. *Diariamente*.

Diarista. *m.* El qui compón ó publica algún diàri. *Diarista*.

Diarrèya. *f.* Càmbra clàra. *Diarrea*.

Diàspéro ó pro. *m.* Pédra preciosa. *Diaspero ó diaspro*.

Diástilo. *m.* Edifici de columnas collocádas á distància de tres diámetros. *Didstilo*,

Diástole. *m.* Movimént del còr quánd se dilàta. = Movimént de la dilatació del cervéll. = Figura gramaticál per la quál se fà llàrga una síllaba bréu de la séua naturalesa. *Didstole*.

Diassirme. *m.* Ironía. *Diasirno*.

Diàstre. *m.* f. Astúts, hábils, etc. *Diantre, diablo, bla*.

Diatessarón. *m.* Térme musicál. *Diatesaron*.

Diatònic, ca. *adj.* Qui procedeix per los tóns naturàls del diapassón. *Diatónico, ca*.

Diatriba. *f.* Crítica amàrga. *Diatriba*.

Dibràqui. *m.* Pèu de vèrs de duas síllabas bréus. *Dibraquio*.

Dibulodábulo. *m.* Xerrador sense sustància. *Trapalon*.

Dibúx. *m.* Àrt de dibuxar. = La figura ó imatge ecxecutáds en clar y obscur. *Dibujo*.

Dibuxád, da. *p. p.* de dibuxar. *Dibujado, da*.

Dibuxánt. *p. a.* de dibuxar. El qui dibuxa. *Dibujante*.

Dibuxar. *v. a.* Delinear un còs de clar y obscur. *Dibujar*.

Dicacidat. *f.* Inclinaó á dir paráulas picànts. *Dicacidat*.

Dicció. *f.* Mot, paràula, ven, vocàble. *Diccion*.

Diccionari. *m.* Collecció alfabètica de las paráulas de un idioma, de los térmes de un àrt, etc. *Diccionario*.

Diciplina. *f.* Enseñansa, doctrina. = Ciència, facultat. = Rètg'a y orde de viurer. = Assòts. *Diciplina y disciplina*.

Diciplinàble. *adj.* Capàs de enseñansa. *Diciplinable*.

Diciplinád, da. *p. p.* de diciplinar. *Diciplinado, da*.

Diciplinánt. *p. a.* de diciplinar. El qui ensenja ó dona dixiplinas. *Diciplinante*.

Diciplinar. *v. a.* Enseñar. = Donar dixiplinas. *Diciplinar*.

Diciplinas. *f. pl.* V. Dixiplinas. *Diciplinas*.

Dicoréo. *m.* Pèu de vèrs llatí. *Dicoreo*.

Dicotomia. *f.* Estát de sa lluna quánd no se ven siuó mitja. *Dicotomia*.

Dicótomo, m. *adj.* Se diu de sa llana, Vènos y Mércuriu, qu'ad no se veuen siuó la mitát. *Dicótomo*.

Dictád, da. *p. p.* de dictar. *Dictado, da*.

Dictador. *m.* Únic y soberàno magistrát en la anti-ga Roma. *Dictador*.

Dictadura. *f.* Dignidat de dictador. *Dictadura*.

Dictàmen. *m.* Avis, opinió. = Sentimént interior de la conciència. = Inspiració, suggestió. *Dictàmen*.

Dictar. *v. a.* Dir lo que àltre há de dir ó escriu-rer. = Mauar. = Inspirar. *Dictar*.

Dictatòri, ria. *adj.* Pertañent á la dignidat de dic-tador. *Dictatorio, ria*.

Dictèri. *m.* Paràula picànt, satírica, burla. *Dic-terio*.

Dida. *f.* La qui cria un infànt de àltri. *Ama ó no-driza*.

Didàctic, ca. *adj.* Pertañent á enseñansa. *Didás-tico, ca*.

Didál. *m.* Instrument que se pòsa al dit des mitx para cusir. = Tassonèt petít para beurer, glopèt. = Ab ploma para tocar mandurria, saltèri. *De-dal*. = De péll para cusir velas. *Rempujo*. = De péll para sabater ó de canó de càña para sega-dor. *Dedil ó dedal*.

Didescàlic, ca. *adj.* Pertañent á enseñansa. *Didas-càlico, ca*.

Didòt. El marít de sa dida. *Amo*.

Die. *m. ant.* Dia. *Dia*.

Dièressis. *f.* Figura gramaticál per la quál se divi-dèix un diptòngo en duas síllabas. = Térme de cirugia: divisió de las pàrts unidas cònta na-turalesa. *Diéresis*.

Dièsis. *m.* Nòta qui, posáda devànt un punt de sòl-fa, lo fà baxar mitx tò. *Diesi*.

Dieta. *f.* El manètx de viurer ab moderació. = Con-grés de los estáts en algunas nacións. = Salári del qui està en comissió. = Jornáda de camí. *Dieta*. = De llaurar. *Yugada ó peoneria*.

Dietètic, ca. *adj.* Lo qui se referèix á dieta segòns los mètges. *Dietético, ca*.

Dietina. *f.* Dieta particular. *Dietina*.

Dietèutica. *f.* Pàrt de la medicina qui ensenja de ourar per la dieta. *Dietéutica*.

Diferència. *f.* Distinció entre duas còsas. = Varie-dat entre còsas de una matèxa càsta. = Contro-vèrsia entre personas. = Atribút essenciál ab que se distingèix una naturalesa de la àltra. = Lo es-cés de un nombre del àltre. = Contienda, alter-cació, disputa. *Diferencia*. = Ab pòca diferèn-cia: càsi càsi. *Con corta diferencia*. = Á dife-rència. *adv.* *A diferencia*. = Fer diferència. *Ha-cer diferencia*.

Diferenciad, da. *p. p.* de diferenciar. *Diferenciado, da.*

Diferencial. *adj.* Lo qui pertàny a la diferència de duas ò moltes còsas entre éllas. = Còsa infinitivament petita segons los matemàtics. *Diferencial.*

Diferenciar. *v. a.* Distingir, fer diferència, variar. *Diferenciar.*

Diferenciarse. *v. r.* Ser diferent, divers, no semblant. = Distingirse de lo comú, singularisarse. *Diferenciarse.*

Diferent. *adj.* Distint, divers, no semblant. *Diferente.*

Diferentíssim, ma. *sup.* Ab molta diferència. *Diferentísimo, ma.*

Diferentment. *adv.* De altra manera. *Diferentemente.*

Diferid, da. *p. p.* de diferir. *Diferido, da.*

Diferir. *v. a.* Perllongar, dilatar. *Diferir.*

Difícil. *adj.* Mál de fer, trabajós, dificultós. *Difícil.*

Difícilíssim, ma. *sup.* Molt difícil. *Difícilísimo, ma.*

Difícilmént. *adv.* Ab dificultat. *Difícilmente.*

Difíciltad, da. *p. p.* de dificultar. *Difícilitado, da.*

Difícultar. *v. a.* Fer ò proposar dificultats. = Posar ò cercar dificultats allà abont no ny há. *Difícultar.*

Difícultat. *f.* Lo qui fa dificultós. = Embaràs, dupte, oposició, rèplica. *Difícultad.* = Quèdar axu- xi la dificultat: no aclarirla. *Quedarse en pie la dificultad.*

Difícultós, sa. *adj.* V. Difícil. *Difícultoso, sa.*

Difícultosamente. *adv.* Ab dificultat. *Difícultosamente.*

Difícultosíssim, ma. *sup.* Molt dificultós. *Difícultosísimo, ma.*

Disidència. *f.* Falta de fidelitat. *Disidencia.*

Disident. *adj.* Infaèl, desleal. *Disidente.*

Definició. *f.* Clara y exàcta explicació de una cosa. *Definición ò definición.*

Definid, da. *p. p.* de definir. *Definido, da ò definido, da.*

Definidor. *m.* El qui definèix. = En algunas religions el religiós qui ab el superior provincial ò general se ocupa del govèrn de la religió. *Definidor ò definidor.*

Definir. *v. a.* Explicar la naturalesa de las cosas. = Resòlre, determinar. = Concluir. *Definir ò definir.*

Definitiu, va. *adj.* Lo qui definèix ò conclou. *Definitivo, va ò definitivo, va.*

Definitivament. *adv.* Ab conclusió. *Definitivamente ò definitivamente.*

Definitori. *m.* El cuèrpo de los definidores y la jun-

ta de élla. *Definitorio ò definitorio.*

Disfèrge. *adj.* Fèyo, desfigurad, desproporcionad.

Disforme.

Disfunt, ta. *adj.* ò *m. f.* Persona morta. *Disfunto, ta.*

Disfús, sa. *adj.* Estès, dilatad. = Abundant de paraulas y expressions. *Disfuso, sa.*

Disfusió. *f.* Estensió. *Disfusión.*

Disfusament. *adv.* Ab difusió. *Disfusamente.*

Disfusetu, va. *adj.* Lo qui té virtut de estèndre. *Disfusivo, va.*

Digerible. *adj.* Lo qui es fàcil de digerir. *Digerible.*

Digerid, da. *p. p.* de digerir. *Digerido, da.*

Digerir. *v. a.* Còurer el ventrèy al menjar. *Digerir.*

Digèst. *m.* Col·lecció de las determinacions del dret romà y se cita axí: ff. *Digesto.*

Digestible. *adj.* Fàcil de digestir. *Digestible.*

Digestió. *f.* Coccio del menjar en el ventrèy. *Digestion.*

Digestiu, va. *adj.* Lo qui ajuda a còurer el menjar. *Digestivo, va.*

Digestiu. *m.* Medicament para madurar los tumores y llagas. *Digestivo.*

Digito. *adj.* Tot nombre qui no arriba a deu. = *m.* La dotzena part del diàmetre apparent del sol y lluna. *Digito.*

Dignació. *f.* Condescendència. *Dignacion.*

Dignad, da. *p. p.* de dignarse. *Dignado, da.*

Dignament. *adv.* Segons lo que se merèix. *Dignamente.*

Dignarse. *v. r.* Tenir la bondat, voler bé. *Dignarse.*

Digne, na. *adj.* Qui merèix alguna cosa. = Conforme, corresponent, proporciat al mèrit. *Digno, na.*

Dignidat. *f.* Calidat qui fa digna una cosa. = Emplèyo honorífic y de autoritat. = Prebenda eclesiàstica y el qui la poseïx. *Dignidad.*

Dignificant. *adj.* Lo qui fa digne. *Dignificante.*

Dignificar. *v. a.* Fer digne. *Dignificar.*

Digníssim, ma. *sup.* Molt digne. *Dignísimo, ma.*

Digníssimament. *adv. sup.* Ab molt de mèrit. *Dignísimamente.*

Digressió. *f.* Separació del asunto principal. = Apartament de un àstro ò estrellà de un punt qualsevol del cel. *Digresion.*

Dijós. *m.* El quint dia de la setmana. *Jués.* = Llader: el darrer antes de sa corema. *Jués ladero ò gordo.* = De sas comàres ò des compàres. *De las comadres, de los compadres.* = Sant: el de la setmana santa. *Jués santo.*

Dijuni. *m.* Abstinència de alguns menjars, y una

sola menjada. *Ayuno*. — *Espiritual*: abstinència de pecats. *Espiritual*. — *Natural*: abstinència de tot menjar y beure desde la mitja nit passada. *Natural*.

Dilació. *f.* Detenció, pròroga. *Dilacion*.

Dilatació. *f.* Extensió de una cosa. — Alteració de un cos quand ocupa més lló que el ordinari. — Descans y serenitat de ánimo. *Dilatacion*.

Dilatad, *da*. *p. p.* de dilatar. *Dilatado*, *da*.

Dilatar. *v. a.* Esténdrer; fer que un cos ocupi més lló o témps que el ordinari. — Escampar sa fama, el nó. *Dilatar*.

Dilatarse. *v. r.* Esténdrerse, ser llarg, *v. g.* en un sermó. *Dilatarse*.

Dilatatiu, *va*. *adj.* Lo qui fa dilatar. *Dilatativo*, *va*.

Dilatatori, *ria*. *adj.* *cur.* Lo qui serveix para perllongar y esténdrer el térme judicial de una causa. *Dilatatorio*, *ria*.

Dilecció. *f.* Amor, bona voluntat. *Dileccion*.

Dilecto, *ta*. *adj.* Amada. *Dilecto*, *ta*.

Dilema. *m.* Cert argument. *Dilema*.

Diligència. *f.* Cuydado, prontitud, pressa. — Negoci, dependència, sollicitud. — Necesitat corporal. — Carruatge para viatjar. — *cur.* Compliment de un acte judicial, y la seua notificació. *Diligencia*. — Molta diligència y poca consciència fan un home ric. *Mucha diligencia y poca conciencia hacen un hombre rico*.

Diligenciar. *v. a.* Fer diligències. *Diligenciar*.

Diligent. *adj.* Cuydadós, actiu, pront en el obrar. *Diligente*.

Diligentíssim, *pa*. *sup.* Molt diligent. *Diligentísimo*, *ma*.

Diligentíssimament. *adv. sup.* Ab molta diligència. *Diligentísimamente*.

Diligentment. *adv.* Ab diligència. *Diligentemente*.

Dilucidació. *f.* Explicació de alguna obra de ingeni. *Dilucidacion*.

Dilucidad, *da*. *p. p.* de dilucidar. *Dilucidado*, *da*.

Dilucidador. *m.* El qui explica, declara, ilustra. *Dilucidador*.

Dilucidar. *v. a.* Explicar, declarar. *Dilucidar*.

Dilucidari. *m.* Escríu qui explica alguna obra. *Dilucidario*.

Diluent. *adj.* Lo qui dissol, desuneix. *Diluyente*.

Diluid, *da*. *p. p.* de diluir. *Diluido*, *da*.

Diluir. *v. a.* Dissolrer, desunir alguna cosa dins un líquidu. *Diluir*.

Diluvi. *m.* Inundació per copiosas aygos. *Diluvio*.

Diluvia, *na*. *adj.* Lo pertanyent a diluvi. *Diluviano*, *na*. — Antediluvia, *na*: lo qui existia antes del diluvi universal. *Antediluviano*, *na*.

Dillúns. *m.* El segon dia de la setmana. *Lunes*.

— De nòssas. Convite que se dona lo demà de sas nòssas. *Tornaboda*. — Del Rám. *Lunes santo*.

Dimanació. *f.* Nexement, origen, surtida de una cosa de altra. *Dimanacion*.

Dimanad, *da*. *p. p.* de dimanar. *Dimanado*, *da*.

Dimanant. *adj.* Lo qui proceyex de altre. *Dimanante*.

Dimanar. *v. n.* Surtir, proceir, venir, dur el origen una cosa de altra. *Dimanar*.

Dimárs. *m.* El tercer dia de la setmana. *Martes*.

Dimécres. *m.* El quart dia de la setmana. *Miercoles*.

Dimensió. *f.* Mida, tamany, estensió de alguna cosa. — Mida de la estensió de un cos per lo ample, alt y larg. — Mida de los compásos en la música. *Dimension*.

Dimensional. *adj.* Pertanyent a dimensió. *Dimensional*.

Dimétre. *m.* Vers de quatre pes. *Dimetro*.

Dimidiad, *da*. *p. p.* de dimidiar. *Dimidiado*, *da*.

Dimidiar. *v. a.* Partir per ó en mitats. *Dimidiar*.

Diminuició. *f.* Mengua, menoscab. — Figura retòrica. *Diminucion*.

Diminuid, *da*. *p. p.* de disminuir. *Diminuido*, *da*.

Diminuir. *v. a.* V. Disminuir. *Diminuir*.

Diminuirse. *v. n.* V. Disminuirse. *Diminuirse*.

Diminut, *ta*. *adj.* Menuds, petíts. *Diminuto*, *ta*.

Diminutiu, *va*. *adj.* Lo qui disminueix. *Diminutivo*, *va*.

Diminutiu. *m.* Nóm qui disminueix la significació del primitiu, coma canet respecte de ca. *Diminutivo*.

Diminutivament. *adv.* En forma diminutiva. *Diminutivamente*.

Dimissió. *f.* Renuncia de càrreg, empleyo, etc. *Dimision*.

Dimisorias. *f. pl.* Llecència que un prelat eglesiastic dona a un subdit seua paraque se puga ordenar per un bisbe de altre bisbat, y la matèxa llecència escrita. *Dimisorias*.

Dimoni. *m.* V. Diàble. *Demonio*. — El deffestas y. g. el de coassers. *Cachidiablo*. — El dimoni manxador ó de sas mànxas: el home qui incita a enfadar a altre. *Fuelle*. — Es un dimoni: dolent, cruel el home. *Es un demonio*. — El dimoni sen heu ha durt: lo que se dia quand se ha perddt alguna cosa. *Oruga le dió*. — Veten al dimoni. *Vete al demonio*. — El dimoni quin entenga. *No lo entenderd Gavan*.

Dimoniè. *m.* Diminutiu de dimoni. *Demonuelo*.

Dimonió. *m.* Allòt, astut, traydor, viu. *Diablitto ó trasego*.

Dimoniôt. *m.* Dimoni gròs. *Demoniasso.*
Dinada. *f.* Comida. = Somada. *Carga.*
Dinamarques, *sa.* *adj.* De Dinamàrcs. *Dinamarques, sa.*
Dinàmica. *f.* Ciència de les fórtas qui mouen los còssos. *Dindmica.*
Dinamómetro. *m.* Màquina para comparar les fórtas dels hòmos y dels animals. *Dinanómetro.*
Dinar. *v. a.* Comer *el medio dia,* y *ant. yantar.*
Dinar. *m.* Yanta.
Dinasta. *m.* Señor, príncipe. *Dinasta.*
Dinastia. *f.* Catálogo, sèrie de príncipes de una matèxa familia. *Dinastia.*
Dinc dinc. *m.* Sò de campana. *Dlín dlín.* = dòbbés. *Morusa.*
Din din. *m.* Dòbbés. *Morusa.*
Diner. *m.* Moneda de aràm qui val mitx dòbbés. = Tota moneda corrent. *Dinero.* = Més conegud que el mal diner. *Mas conocido que la ruda.*
Dinerada. *f.* Moneda antiga ja desconeguda. *Dinerada.*
Dinerál. *m.* Cantidat gròssa de moneda. *Dinerál ó dinerada.*
Dinerèt. *m.* *Dineruelo.*
Dins. *adv.* En lo interior. *Dentro.* = Dins una Ave Maria: prònte. *En una ave Maria.* = Dins un crèdo: prèst. *En un credo.*
Dintre. *adv. ant. V.* Dins. *Dentro.*
Diocessà, *sa.* *adj.* El qui es de la jurisdicció de algún bisbat ò li pertany. *Diocesano, na.*
Diòccesis. *f.* Districte de la jurisdicció de un bisbe ò arcabisbe. *Diòccesis.*
Diòptra. *f.* Instrument para observar la refracció de la llum. *Dioptra.*
Diòptrica. *f.* Part de la física qui tracta de la refracció de sa llum. *Dioptrica.*
Diosa. *f.* Divinidat fabulosa del sèxo femem. = Dòna molt hermosa. *Diosa.*
Diploma. *m.* Despatxos, patènt, privilegi, llicència donada per príncipe ò magistrat per escrit. *Diploma.*
Diplomacia. *f.* Ciència de las relacions entre tots los païssos. *Diplomacia.*
Diplomàtic, *ca.* *adj.* Lo pertanyent a los diplomas, a la diplomacia. *Diplomático, ca.*
Diplomàtic. *m.* El negòci del estat, y las personas qui intervénen en ell. *Diplomático.*
Diplomática. *f.* Art de conèixer y distingir los diplomas. *Diplomática.*
Dipòndi. *m.* Moneda ò pes antigs de dues lliuras. *Dipondio.*
Díptic m. y ca. *f.* Catálogo, taula ò llibre abònt se assantáva el nòm de los prelats y benefactors de las iglesias. *Diptico, ca y dípticos, cas.*

Diptongad, *da.* *p. p.* de diptongar. *Diptongado, da.*
Diptongar. *v. a.* Unir duas vocals formant una sola sílaba. *Diptongar.*
Diptongo. *m.* Unió de duas vocals qui forman una sola sílaba. *Diptongo.*
Diputació. *f.* Elecció. = Comissió, encàrreg. = El cuèrpo de los diputads. = El negòci que se encarrega als diputads. *Diputacion.*
Diputad. *m.* El nombrad per un cuèrpo para representar-lo. *Diputado.* = De cortis. *Diputado en corte,* y si es bisbe, cònte, etc. *Prócer.*
Diputat. *v. a.* Enviar ab comissió. = Destinar, señalar per algún fi. *Diputar.*
Dir. *v. a.* Expressar ab paraulas los pensaments, assegurar, anomenar, denotar, contar, referir, manifestar, correspondrer una cosa ab altra, persuadir, etc. *Decir, ant. dir.* = Dir al enant. *Licitar,* y *diry més.* *Pujar.* = Dir alguna cosa per llurar. *Hablar de chanza.* = Dir el joc, negòci, etc. *Decir el juego,* etc. = Dir sas veritats a la cara a un. *Echarle el agraç en el ojo ó decirle dos gracias.* = Dir molts mentidas. *Decir muchas mentiras ó bolear.* = Dir més mentidas que mots. *Mentir mas que hablar.* = Dir nòms: declinarlos. *Decir nombres;* a un per irrisió. *Decir apodos.* = Dir paraulas picants. *Decir pullas.* = Dir sas mil perrerias a un. *Decirle los nombres de las pascuas ó de las fiestas.* = Dir a un més que mòro. *Lleamarle peor que judío.* = Dir tornamy: ser, v. g. el vi molt agradable. *Convidar a repetir.* = Dir un quant li vé a sa boca. *Decir cuanto ocurre, echar de la oseta ó despoticar.* = Dir el últim adios. *Decir el último adios ó el último vale.* = Dir sa sena. *Decir la suya ó echar su retrahilla.* = Dirne para salar: molts injurias. *Decir de una hasta ciento.* = Dirho tot sense mirament ni respectè, parlant majorment de cosas indecènts. *Decir el sueño y la soltura.* = No dir una cosa ab altra. *No decir una cosa con otra ó estar cosida con hilo gordo.* No dir una cosa per altra: no mentir. *No decir una cosa por otra.* = No dir una còrda, v. g. de guitèrra. *Cerdear.* = No dir axó es meu ni teu: no respondrer. *No decir malo ni bueno ó no decir chus ni mas.* = No'n diria un beneyt. *No lo dijera pateta.* = No poder dir pruna: estar molt cansad, begud. *No poder echar el aliento.* = Ell heu dirá: ja heu vourèm. *Ello lo dirá.* = Digan lo que vulguen, que més ne dignèren de Cristo. *Digan, que de Dios dijeron.* = Diguès. *Di.* = A qui heu dirá més. *Al mayor postor.* = No sàb dir de no: no sàb negar res ò refuar res. *No sabe decir de no.* = Dir per dir. *Decir por decir.* = Noy há més que dir: tot està dit. *No hay mas que decir.*

—Sense dir fét cusi ni fét enllà. *Sin mas acá ni mas allá.*

Dir. *m.* Decir.—El dir de la gent. *El decir de la gente.*

Dirse. *v. n. ò r.* Decirse.—Sas mil lletgesas. *Apitonarse.*

Dirrecció. *f.* El acte y efecte de dirigir.—Enseñansa.—Dretxura. *Direccion.*

Dirèctament. *adv.* Tot dret. *Directamente.*

Dirècte. *ta. adj.* Lo qui està en línea rëcta. *Directo, ta.*

Dirèctiu, *va. adj.* Lo qui té virtut para dirigir. *Directivo, va.*

Director. *m.* El qui dirigèix.—El president de las acadèmias.—El confessor. *Director.*

Directora. *f.* La qui dirigèix. *Directora.*

Directòri. *m.* La obra qui servèix para dirigir.—Instrucció para governarse. *Directorio.*—Plagueta para dir missa y resar segons las mibricas. *Directorio, analejo, burrillo, cuadernillo, epacta, epactilla, gallofa.*

Directòri, *ria. adj.* Lo qui es á propòsit para dirigir. *Directorio, ria.*

Dirigid, *da. p. p.* de dirigir. *Dirigido, da.*

Dirigir. *v. a.* Encaminar, guiar, donar consèys, rètglas, governar la consciència de algú. *Dirigir ò endilgar.*

Dirimènt. *adj.* Lo qui dirimèix. *Dirimente.*

Dirimir. *v. a.* Separar, desunir, disòrlrer, anullar. *Dirimir.*

Dis. Preposició que solament se usa unida ab àltras paràulas. *Dis.*

Disceptació. *f.* Argument, contiènda, disputa. *Disceptacion.*

Disceptád, *da. p. p.* de disceptar. *Disceptado, da.*

Disceptar. *v. a.* Argüir, disputar. *Disceptar.*

Discernid, *da. p. p.* de discernir. *Discernido, da.*

Discernimènt. *m.* Gust, judici, discreció.—Nombramènt judicial. *Discernimiento.*

Discernir. *v. a.* Conèxer la diferència de las còsas. *Discernir.*

Djciplina, etc. *V.* Diciplina, etc. *Disciplina, etc.*

Disco. *m.* El còs de estrèlla, no axí còm es, sinó axí còm aparèix.—La magnitud del vidre de telescòpi.—Bòlla de metáll ab que en àltre tèmpe se jugàva. *Disco.*

Díscolo, *la. adj.* Travièssu, indòcil, perturbador, etc. *Discolo, la.*

Discontinuació y àltres. *V.* Descontinnació, etc.

Disconveniència y àltres. *V.* Desconveniència, etc.

Discordància. *f.* Contrarièdat, desconformidat de unas còsas ab àltras. *Discordancia.*

Discordànt. *adj.* Lo qui no concòrda. *Discordante.*

Discordar, *v. n.* Ser contràrias unas còsas ab àl-

tras.—No convenir un ab àltre en opinió, etc. *Discordar.*

Discorde. *adj.* Opostó, dessemblant.—Dissonant. *Discorde.*

Discòrdia. *f.* Oposició, desunió, contrarièdat. *Discordia.*

Discorregád, *da. p. p.* de discórrer.—*adj.* Judiciós. *Discurrido, da.*

Discórrer. *v. a.* Examinar, reflectir, pèsar sas rahóns de una part y àltra, tròver las consecuèncias de un principi. *Discurrir.*

Discreció. *f.* Rectitud de judici.—Agudesa, acèrt, etc. *Discrecion.*

Discrepància. *f.* Desigualdat, diferència. *Discrepancia.*

Discrepànt. *p. a.* de discrepar. El ò lo qui discrepa. *Discrepante.*

Discrepar, *v. n.* Distingir-se, diferenciar-se las còsas entre al. *Discrepar.*

Discret, *ta. adj.* Agúds, judiciosos. *Discreto, ta.*—La persona elegida en algunas religions para assistir al superior còm á consèyer. *Discreto, ta.*

Discretamènt. *adv.* Ab discreció. *Discretamente.*

Disculpa. *f.* Escusa, justificació. *Disculpa.*

Disculpàble. *adj.* Lo qui merèix disculpa. *Disculpable.*

Disculpád, *da. p. p.* de disculpar. *Disculpado, da.*

Disculpar. *v. a.* Escusar, justificar. *Disculpar.*

Disculparse. *v. r.* Escusarse, justificarse. *Disculparse.*

Discúrs. *m.* Facultat racional ab que se inferèix una còsa de àltra.—El acte de discórrer.—El us de rahó.—Reflecció.—Piáctica, sermó, conversació llarga.—Tractát qui conté reflexions para la enssèansa.—Espáy de tèmpe ò duració. *Discurso.*—Fer discursos: cabillar. *Formar discursos.*

Discursènt. *m.* Discúrs petít. *Discursillo.*

Discursista. *m.* Gròs xerrador, sofista. *Discursista.*

Discursiu, *va. adj.* El qui té capacidat de discórrer ò el qui discorre. *Discursivo, va.*

Disçussió. *f.* Eczàmen, investigació diligent. *Disçusion.*

Discutid, *da. p. p.* de discutir. *Discutido, da.*

Discutir. *v. a.* Examinar ab cuydado alguna còsa. *Discutir.*

Disfamació. *f.* Calumnia. *Disfamacion.*

Disfamád, *da. p. p.* de difamar. *Disfamado, da.*

Disfamador, *ra. m. f.* El qui difàma. *Disfamador, ra.*

Disfamar. *v. a.* Calumniar, desacreditar, publicar los defectes de algú. *Disfamar.*

Disfamatóri, *ria. adj.* Lo qui difàma. *Disfamatorio, ria.*

Disfavor. *m.* Desprèci. = Cessació de favor. *Disfavor.*

Disfonia. *f.* Dificultat de parlar. *Disfonia.*

Disforme. *adj.* Lo qui no té la figura ó las proporcions que há de tenir. = Fèyo, llétx. = Enorme, molt grán, gegantí. *Disforme.*

Disformidat. *f.* Enormidat, altària excessiva. *Disformidad.*

Disformíssim, *ma. sup.* Molt disforme. *Disformissimo, ma.*

Disfrutad, *da. p. p.* de disfrutar. *Disfrutado, da ó desfrutado, da.*

Disfrutar. *v. a.* Gosar de una còsa. *Disfrutar.*

Disgregació. *f.* Separació de las còsas unas de las àltres. = Dispersió de los rāyos de la llum. *Disgregacion.*

Disgregad, *da. p. p.* de disgregar. *Disgregado, da.*

Disgregar. *v. a.* Separar, desunir, apartar. = Dispensar es rāyos. *Disgregar.*

Disgregatiu, *va. adj.* Lo qui té virtut de separar, de dispersar. *Disgregativo, va.*

Disgúst. *m.* Enfado, inquietut, sentiment, etc. *Disgusto.*

Disgustad, *da. p. p.* de disgustar y disgustarse. *Disgustado, da.*

Disgustar. *v. a.* Donar disgúst, sentiment, enfadar. *Disgustar.*

Disgustarse. *v. r.* Desavenirse, pèrder sa amistat, enfadarse. *Disgustarse.*

Disjunció. *f.* Desunió, separació. = La partícula qui sepára el sentit de la oració gramaticál, encàrreque unesca y llig los térmes de ella. *Disyuncion*

Disjunta. *f.* Mutació de veu cantant en música. *Disyunta.*

Disjuntia, *va. adj.* Lo qui desunenix. *Disyuntivo, va.*

Disjuntivament. *adv.* Separadament. *Disyuntivamente.*

Dislocació. *f.* El acte y efecte de dislocar. *Dislocacion.*

Dislocad, *da. p. p.* de dislocar, se. *Dislocado, da. = Descoyuntado, da.*

Dislocar. *v. a.* Desordenar, desconcertar. = Trèrner els óssos fóre des llòc. *Dislocar.*

Dislocarse los óssos. *v. n.* Surtir fóre des llòc. *Dislocarse ó descoyuntarse.*

Disminució. *V.* Diminució. *Disminucion.*

Disminutd, *da. p. p.* de disminuir. *Disminuido, da.*

Disminuir. *v. a.* Apoquir, reduir á máncó. *Disminuir.*

Disminuirse. *v. r.* Apoquirse, etc. *Disminuirse.*

Dispar. *adj.* Desiguál. *Dispar.*

Disparidat. *f.* Diferència de las còsas entre sí. *Disparidad.*

Dispèndi. *m.* Gást excessiu. = Pèrdua voluntària de la vida, honor, sàma, témps. *Dispendio.*

Dispènsa. *f.* Privilegi para casarse, ordenarse, etc. y el escrit qui conté el privilegi. *Dispensa.*

Dispensàble. *adj.* Lo que se pòt dispensar. *Dispensable.*

Dispensació. *f.* Eczenció, llecència para obrar ó no cumplir alguna lléy, dispènsa. *Dispensacion.* = Obrepticia: aquélla qui quánd se demàna se alléga còsa fàlsa. *Obrepticia.* = Subrepticia: aquélla qui quánd se demàna se càlla una còsa vertadera que se deuría manifestar. *Subrepticia.*

Dispensad, *da. p. p.* de dispensar. *Dispensado, da*
Dispensador, *ra. m. f.* El qui dispènsa. *Dispensador, ra.*

Dispensar. *v. a.* Esceptuar de la obligació de la lléy. = Permètrer faltar á alguna obligació. = Donar alguna còsa. *Dispensar.*

Dispensatiu, *va. adj.* El qui dispènsa ó dona. *Dispensativo, va.*

Dispèpsia. *f.* Måla digestió. *Dispepsia.*

Dispèrs, *sa. adj.* Uns per aquí, àltres per allà. *Disperso, sa. = m.* El militar qui no està agregad á ningún cuèrpo. *Disperso.*

Dispersad, *da. p. p.* de dispersar. *Dispersado, da.*

Dispersar. *v. a.* Separar á uns dels àltres. *Dispersar.*

Dispersió. *f.* Separació de lo qui estàva unid. *Dispersion.*

Displicència. *f.* Enutx, disgúst, inquietut de ànimo. *Displidencia.*

Displicènt. *adj.* Enutjós, desagradàble. = De mál humor. *Displiciente.*

Dipsnéa. *f.* Àsma. *Dipsnea.*

Disponéó. *m.* Cert vérs grég y llatí. *Dispondeo.*

Dispòndrer. *v. a.* Posar càda còsa á son llòc. = Preparar, determinar, prevenir, fer testamènt. = *Disponer.* = De algt. *De alguno.*

Dispòndrerse. *v. r.* Prepararse, etc. *Disponerse.*

Disponedor, *ra. m. f.* El qui dispòn. *Disponedor, ra.*

Disponènt. *m. f.* El qui dispòn. *Disponente.*

Disponible. *adj.* Lo de que se pòt dispòndrer. *Disponible.*

Disposició. *f.* Arrètgiamènt, orde, situació. = Inclinació, naturál, gèni, aptitud. = Estát de la salut. = Simètria de las pàrts del còs. = Maimènt, voluntat de superior. = Qualitat necessària en una còsa para porèr produir un efecte ó rèbrer una forma. = Determinació, etc. *Disposicion.* = À la disposició: expressió de cortesia ab

que un oferèix alguna còsa ò se oferèix á àltre.
A la disposicion de... = Estar ò trobarse en disposició: en estat de fer alguna còsa. *Estar ò hallarse en disposicion.*

Dispositiu, va. *adj.* Lo qui dispón. *Dispositivo, va.*
 Dispositivament. *adv.* Ab orde dispositiva. *Dispositivamente.*

Dispòst, ta. *p. p.* de dispòndrer. *Dispuesto, ta.* = Bé ò mál dispòst: en bona ò málta salut. *Bien ò mal dispuesto.*

Disputa. *f.* Eczercici científic ò litterári sobre alguna matèria. = Brega, contiúda, altercació, etc. *Disputa.*

Disputàble. *adj.* Lo que pòt ser disputád. *Disputable.*

Disputació. *f. ant.* Disputa. *Disputacion.*

Disputád, da. *p. p.* de disputar. *Disputado, da.*

Disputador, ra. *m. f.* El qui se agráda de disputar ò fer contrári. *Disputador, ra.*

Disputàut. *p. a.* de disputar. El qui disputa. *Disputante.*

Disputar. *v. a.* Argumentar. = Contestar para conservar ò prènder alguna còsa. = Barayarse. *Disputar.*

Disputativament. *adv.* Ab forma de disputa. *Disputativamente.*

Disquisició. *f.* Eczámen eczácte de una veritat. *Disquisicion.*

Dissápte. *m.* Es derrer dia de la semmána. *Sábado.* = De algún sánt. *La víspera de...* = De pásco. *Sábado santo.* = De semmána: aquél en qui los gramátics se desafiávan los de una pàrt ab los de la àltrá. *Ejercicios de semana.*

Dissecació. *f.* Divisió en pàrts de cadáver ò de animal. *Disecacion.*

Dissecád, da. *p. p.* de dissecar. *Disecado, da.*

Dissecador. *m.* El qui disseca. *Disecador.*

Dissecar. *v. a.* Dividir en pàrts un cadáver ò animal para eczaminar la seua contestura ò los vici de élla. *Disecar.*

Dissecció. *f. V.* Dissacació. *Disseccion.*

Dissector. *m.* El qui disseca. *Disector.*

Disseminád, da. *p. p.* de disseminar. *Diseminado, da.*

Disseminar. *v. a.* Escampar aquí y allá. *Diseminar.*

Dissenció. *f.* Discòrdia. = Oposició de opinions. = Altercació, rísa. *Disencon.*

Dissentèria. *f.* Càmbra de sàng. *Disenteria.*

Dissentèric, ca. *adj.* Lo pertaúent á dissentèria ò el qui té càmbra de sàng. *Disentérico, ca.*

Dissentíd, da. *p. p.* de dissentir. *Disentido, da.*

Dissentiment. *m.* Oposició de parèr. *Disentimiento.*

Dissentir. *v. n.* Ser de contrári parèr ò opinió. *Disentir.*

Disséñio. *m.* Plá; dibúx. *Diseño.*

Dissertació. *f.* Discurs, tractát sobre algún asunto. = Disputa. = Questió. *Disertacion.*

Dissertád, da. *p. p.* de dissertar. *Disertado, da.*

Dissertador, ra. *m. f.* El qui dissèrta. *Disertador, ra.*

Dissertar. *v. a.* Disputar, fer dissertacions. *Disertar.*

Disertát. *m.* Altrecát. *Disertacion.*

Dissillabo, ba. *adj.* De duas síllabas. *Disilabo, ba.*

Dissimíl. *adj.* Dessemblánt. *Disimil.*

Dissimilar. *adj.* Pàrt del còs qui còsta de àltras diferents, v. g. el dit qui còsta de nirvis, artèrias y òssos. *Disimilar.*

Dissimilitút. *f.* Dessemblánsa. *Disimilitud.*

Dissimulàble. *adj.* Lo que se pòt dissimular. *Disimulable.*

Dissimulació. *f.* Encubrimént, cautèla. = Mòdo artificios para amagar la intenció. = Tollerància. *Disimulacion.*

Dissimulád, da. *p. p.* de dissimular. = *adj.* El qui dissimula per hàbit ò condició. = Astút. *Disimulado, da.*

Dissimulador, ra. *m. f.* El qui dissimula. *Disimulador, ra.*

Dissimular. *v. a.* Amagar la intenció ò algú affecte de ánimo. = Fer còm qui no vèurer sas còsas ò que no las entéuen. *Disimular.*

Dissimulo. *m.* El ácte de ocultar la intenció, etc. *Disimulo.*

Dissipació. *f.* Desperdici dels béns y hasiènda. = Desunió de las pàrts qui compòuen un tot. = Resolució de una còsa en vapors. = Llibertinátge. *Disipacion.*

Dissipád, da. *p. p.* de dissipar. *Disipado, da.*

Dissipador, ra. *m. f.* El qui dissipa. *Disipador, ra.*

Dissipar. *v. a.* Espergir, desperdiciar, málgastar. *Disipar.*

Dissípula. *f.* Ótxipèlla. *Disipula.*

Dissociació. *f.* Separació, desunió. *Disociacion.*

Dissociar. *v. a. ant.* Separar, desunir. *Disociar.*

Dissòldrer ò dissòlrrer. *v. a.* Desfer un sólido en líquido. *Disolver.*

Dissòlt, ta. *p. p.* de dissòldrer. *Disuelto, ta.*

Dissoluble. *adj.* Lo qui fàcilment se dissòl. *Disoluble.*

Dissolució. *f.* Desunió. = Relacsació de vida y costúms. *Disolucion.*

Dissolút, ta. *adj.* Viciosos. *Disoluto, ta.*

Dissolutfu, va. *adj.* Lo qui té virtút para dissòldrer. *Disolutivo, va.* = Dissolutfu. *m.* *Disolutivo.*

Dissolvént. *adj.* ò *m.* Lo qui dissòl. *Disolvente.*

Dissonád, da. *p. p.* de dissonar. *Disonado, da.*

Dissonància. *f.* Sò desagradàble. *Disonancia.*

Dissonant. *p. a.* de dissonar. = Lo qui dissóna. = *adj.* Vérs qui no té consonància. = Lo contràri al decòro. = Irregular. *Disonante.*

Dissonar. *v. n.* Sonar desagradàblement. = Discrepar. = Parèxer estràña una còsa. *Disonar.*

Disono, *na. adj.* Sense consonància ò conformidat. *Disono, na.*

Dissuadid, *da. p. p.* de dissuadir. *Dissuadido, da.*

Dissuadir. *v. a.* Procurar apartar ab rahóns á algu del séu dictàmen ò intènt. *Dissuadir.*

Dissuasiu, *va. adj.* Lo qui dissuadèix. *Dissuasi-vo, va.*

Distad, *da. p. p.* de distar. *Distado, da.*

Distància. *f.* Espáy de llòc ò témps. = Diferència. *Distancia.*

Distànt. *p. a.* de distar. Lo qui dista. = *adj.* Apartad, lluný. *Distante.*

Distar. *v. n.* Estar apartad, lluný. = Ser diferent. *Distar.*

Distic. *m.* Composició de dos vérsos. *Distico.*

Distil·lació y altres. *V.* Destil·lació. *Distil·lacion, etc.*

Distinció. Diferència, separació de las còsas. = Escepció qui diferencia un de altre. = Declaració de una proposició qui té dos sentits. *Distincion.*

Distingible. *adj.* Lo qui se pòt distingir. *Distingible.*

Distingid, *da. p. p.* de distingir. = Nòble, illustre, etc. *Distinguido, da.* = Soldat qui gòsa de cèrtas distincions en el séu cuèrpo. *Distinguido, ant. guzman.*

Distingir. *v. a.* Conèxer la diferència de las còsas. = Estimar més á uns que altres. = Declarar una proposició de dos sentits. *Distinguir.* = Una còsa de lluný, y no poderla conèxer. *Columbrar.*

Distingirse. *v. r.* Señalar-se, avantatjar-se. *Distingirse.*

Distint, *ta. adj.* Divèrs, diferent, de altra càsta. = Clár. *Distinto, ta.*

Distintament. *adv.* Clàrament, divèrsament. *Distintamente.*

Distintíssim, *ma. sup.* Molt distint. *Distintissimo, ma.*

Distintiu, *va. adj.* Lo qui distingèix. *Distintivo, va.*

Distintiu. *m.* Insignia, nòta de distinció. = Atribut constitutiu de una còsa. *Distintivo.*

Distracció. *f.* El acte y efecte de distrèurer y se. *Distraction.*

Distrèt, *ta. p. p. ò adj.* *Distruido, da.* = Estar distrèt. No estar atent á lo que se dia ò fa. *Estar distraido ò en bahia.*

Distrèurer. *v. a.* Apartar á un de la atenció, fer-lèy pèrder. = Pervertir. *Distraer.*

Distrèurerse. *v. r.* Apartar-se de la atenció. = En-

tregarse á los vicijs. *Distraerse.*

Distribució. *f.* Repartiment entre mòlts. = Orde, collocació de las còsas en vários llòcs. = Figura retòrica. *Distribucion.*

Distribuïd, *da. p. p.* de distribuir. *Distribuido, da.*

Distribuidor, *ra. m. f.* El qui distribuèix. *Distribuidor, ra ò distributor, ra.* = El qui málga·sta. *Disipador, ra.*

Distribuir. *v. a.* Repartir, collocar y posar en orde. = Desfer sas lletres des mòlts y posarlas al séu caxó. *Distribuir.* = Málga·star. *Disipar.*

Distributiu, *va. adj.* Lo qui distribuèix. *Distributivo, va.*

Distribuyent. *p. a.* de distribuir. El qui distribuèix. *Distribuyente.*

Districte. *m.* Territòri, extensió de país. = Estensió de jurisdicció. *Distrito.*

Disturbio. *m.* Turbació, dissensió, discòrdia. *Disturbio.*

Disuria. *f.* Dificultat de orinar. *Disuria.*

Dit. *m.* Part de la mà y del pèu. *Dedo.* = El gròs de la mà. *Pulgar ò gordo.* = El segón. *Índice, mostrador ò salvador.* = El tercer. *Cordial, del corazon ò de en medio.* = El quàrt. *Anular ò mèlico.* = El petít. *Menique ò auricular.* = De Déu: el séu podèr. *De Dios.* = Mida. *Dedo.* = Contar ab sos dits. *Contar por los dedos ò como las viejas.* = Mossegarse es dits: irritarse para no porèrse venjar. *Morderse los dedos.* = Llèparsen es dits: menjar una còsa ab molt de gust. *Chuparse los dedos.* = Posar un dit de gréix: alegrarse molt de una còsa. *Regodearse.* = Posar es dits de una mà dins los de la altra en señál de dolor. *Ensartar las manos.* = Pòsèm es dit dins sa boca: notar no ser benèyt. *Méteme el dedo en la boca.* = Estampar los cinc dits á sa càre de un: donarlí bufetadas. *Ponerle los cinco dedos en la cara.* = Señalar ab so dit. *Señalar con el dedo.*

Dit, *ta. p. p.* de dir. *Dicho, cha, y ant. dito, ta.*

Dita. *f.* La acció de dir al encànt. *Licitacion ò puja.*

Ditáda. *f.* Porció de alguna còsa que se pren ab un dit. *Dedada.* = De mèl: consòl que se dona á un qui espèra alguna còsa. *Dedada de miel.*

Ditèt. *m.* Qualsevòl dit qui es menud. *Dedillo.*

Ditiràmbo, *ca. adj.* Pertañent á ditiràmbrica. *Ditiràmbrico, ca.*

Ditiràmbrica. *f.* Poèma curt para cantar, tocar y ballar. *Ditiràmbrica.*

Ditiràmbo. *m.* Lo matèix que ditiràmbrica. *Ditirambo.*

Ditono. *m.* Espáy qui còsta de dos tóns. *Ditono.*

Ditròqueo. *m.* Pèu de cèrt vèrs. *Ditròqueo.*
Ditxa. *f.* Felicitat, fortuna. *Dicha.*
Ditxo. *m.* Sentència, paràula notàble. *Dicho.* = *Picant.* *Picante, chufeta* ò *chufleta.*
Ditxós, sa. *adj.* Fèlís, venturós, el qui té ditxa. *Dichoso, sa.* = El qui diu ditxos, devertid. *Festivo, va.*
Ditxosament. *adv.* Fèlismènt. *Dichosamente.*
Diumenge. *m.* El primer dia de la setmana. *Domingo.*
Diurètic, ca. *adj.* Lo qui facilita orinar. *Diurético, ca.*
Diúrno. *m.* Llibre para resar. *Diurno.*
Diúrno, na. *adj.* Pertaiént al dia. *Diurno, na.*
Diuturnidat. *f.* Llarga duració. *Diuturnidad.*
Diuturno, na. *adj.* Lo qui dura molt de temps. *Diuturno, na.*
Divagació. *f.* El acte de divagar. *Divagacion.*
Divagant. *p. a.* de divagar. El qui divága. *Divagante.*
Divagar. *v. a.* Anar per aquí y per allà sense determinació alguna. = Estar sens ofici ni empleyo. *Divagar.*
Diván. *m.* El consèy del grán Turc y el llòc ahont se junta. *Divan.*
Diverbi. *m.* Part de comèdia. *Diverbio.*
Divergència. *f.* Estat de líneas que se apàrtan de sí. *Divergencia.*
Divergent. *adj.* Línea qui se apàrta de altra. *Divergente.*
Divèrn. *adv.* En el ivèrn. *En invierno.*
Divèrs, sa. *adj.* Diferént. = De altre gèni, contràri. *Diverso, sa.*
Divèrsament. *adv.* En divèrsas manéras. *Diversamente.*
Diversidat. *f.* Variedat, diferència, concúrs de várias còsas. *Diversidad.*
Diversificad, da. *p. p.* de diversificar. *Diversificado, da.*
Diversificar. *v. a.* Variar, diferenciar. *Diversificar.*
Diversió. *f.* Pàssatèmps, devertimènt, recreació. = Atac del inimig per molts parts. *Diversión.*
Diversíssim, ma. *sup.* Molt divèrs. *Diversísimo, ma.*
Diversu, va. *adj.* Lo qui lléva un humor viciad. *Diversivo, va.*
Dividèndo. *m.* El nombre ò partida que se partèix. *Dividendo.*
Dividible. *adj.* Lo que se pòt partir. *Divididero, ra.*
Dividid, da. *p. p.* de dividir. *Dividido, da.*
Dividir. *v. a.* Partir, separar, dispersar. *Dividir.*
Dividirse. *v. r.* Separarse, apartarse de la amistat,

compañía. = En parts, faccions. *Dividirse.*
Divinál. *adj.* Pertaiént a Déu. *Divinal.*
Divinàlmènt. *adv.* De un módo divino ò admiràble. *Divinalmente.*
Divinamènt. *adv.* De un módo divino. *Divinamente.*
Divinatòri, ria. *adj.* Pertaiént al fàls art de endevinar. *Divinatorio, ria.*
Divinidat. *f.* Deidat, naturalesa divina. *Divinidad.*
Divinidat, da. *p. p.* de divinizar. *Divinizado, da.*
Divinizar. *v. a.* Santificar, consagrar alguna còsa. = Collocar entre los déus, lo que seyan los gentils. *Divinizar.*
Divino, na. *adj.* Pertaiént a Déu vertader y a los déus fàlsos. = Còsa molt escellènt y estraordinària. *Divino, na.*
Divisa. *f.* Distintiu. = Fàxa ò lema, etc. en escut de armas. *Divisa.*
Divisibilitat. *f.* Capacidat de poderse dividir. *Divisibilidad.*
Divisible. *adj.* Lo que se pòt dividir. *Divisible.*
Divisió. *f.* Repartimènt, separació en parts. = Un de los módos de conèxer las còsas. = Retxeta qui dividèix una paràula en el fide una retxa y principi de la altra. = Partició. *Division.* = De càmp, possessió. *Acirate.*
Divisional. *adj.* Pertaiént a divisió. *Divisional.*
Divistu, va. *adj.* Lo qui serveix para dividir. *Divisivo, va.*
Divisor. *m.* Partidor: el nombre per qui se partèix en los contes. *Divisor.*
Divissòri, ria. *adj.* Lo qui dividèix. *Divisorio, ria.*
Divissòri. *m.* Pòst ahont se pòsa el original para estamparló. *Divisorio.*
Divo. *m.* Sobrenòm que los románs donàren als seus emperadors mòrts y a altres personatges. *Divo.*
Divòrci. *m.* Separació de dos casáds en llit y habitació. = Desunió de amígs. *Divorcio.*
Divorciad, da. *p. p.* de divorciar. *Divorciado, da.*
Divorciar. *v. a.* Separar a dos casáds en llit y habitació. *Divorciar.*
Divorciarse. *v. r.* Separarse dos casáds. *Divorciarse.*
Divulgàble. *adj.* Lo qui se pòt divulgar. *Divulgable.*
Divulgació. *f.* Publicació de alguna còsa. *Divulgacion.*
Divulgad, da. *p. p.* de divulgar. *Divulgado, da.*
Divulgadíssim, ma. *sup.* Molt divulgad. *Divulgadísimo, ma.*
Divulgar. *v. a.* Publicar, escampar, fer pública una còsa. *Divulgar.*
Divulgar-se. *v. r.* Ferse pública una còsa. *Divulgarse.*

Diyambo. m. Pèu de vérs. *Diyambo.*

DO.

Do. m. Dàdiva, present, regaló. = Tot bé naturál ò sobrenaturál que se reb de Déu. *Don.*

Dobaria. f. La oficina de caletraví. *Teneria ò curtidoria.*

Dòbbé. m. Dos diners. *Cuarto.* = Dòbbés menúds. *Menudos.* = Ab sos dòbbés en sa mà. *A tocateja.* = Dòbbés contánts. *A dinero contado.* = Ab sos dòbbés fân cuéras. *Dinero contado hace soldado.* = Fer dòbbés venént. *Hacer cuartos ò dineros.* = Tot se fá pes dòbbés. *Por el dinero buila el perro.* = Qui té dòbbés vòla, y qui non té redòla. *Quien tiene dineros pinta panderos.*

Dobla. f. Moneda. *Doblon.* = De vint. *De d ocho ò onza de oro.* = Moneda des môros ò antiga espanyòla. *Dobla.*

Doblád, da. p. p. de doblar. *Doblado, da.*

Doblar. v. a. Fer una còsa àltre tant major de lo que éra. *Doblar.*

Doble. adj. Duplicád. = Qui vâl, qui pésa, qui conté duas vegádas àltre tant. = Més fòrt, de més còs. = Fèsta cuyo ofici es més soléme que àltre. *Doble.*

Doblèg. m. Un ò molts de plegs que se fá á una còsa. *Doblez.* = Cusint. *Repulgo.* = El de vestít en pintura. *Trazo.*

Doblegád, da. p. p. de doblegar. *Doblegado, da.*

Doblegadís, sa. adj. Lo qui fácilment se doblega. *Doblegadizo, za.*

Doblegar. v. a. Aplegar, gifiar, matar, tòrser, vénsar, vinclar. *Doblegar.*

Doblegarse. v. r. Inclinar-se, tòrser-se, vinclar-se. *Doblegarse.*

Doblèt, ta. adj. Ni prim, ni gruxád. *Doblete.*

Docénts, tas. adj. *Docientos, tas ò doscientos, tas.*

Dòcil. adj. Fácil á déxarse enseñar ò governar. = Fácil de déxarse manetjar. = Metáll ò pédra bòus de trabayar. = De bòn gèni. *Dòcil.*

Docilidát. f. Suavidát de gèni. = Facilitát de aprènder sas còsas, de déxarse enseñar, manetjar. *Docilidad.*

Dòcilment. adv. Ab docilidát. *Dòcilmente.*

Docilíssim, ma. sup. Molt dòcil. *Docilísimo, ma.*

Docilíssimament. adv. sup. Ab molta docilidát. *Docilísimamente.*

Dòctament. adv. Ab erudició. *Doctamente.*

Dòcte, ta. adj. Sàbis. *Docto, ta.*

Doctíssim, ma. sup. Molt dòcte. *Doctísimo, ma.*

Doctíssimament. adv. sup. *Doctísimamente.*

Doctor. m. El qui está agraduád. = Títol que la

Iglesia dona á algúns sànts. *Doctor.*

Doctor, ra. adj. El qui fá de sàbi, y no'u es.

Doctazo, za. = De solèy: xerradors. *Bachiller, ra.* = Fer de doctor. *Doctorear.*

Doctorád, da. p. p. de doctorar. *Doctorado, da.*

Doctorál. adj. Pertaiént á doctor. *Doctoral.*

Doctorál. m. El canonicát y el canònge qui per serhó há de tenir el gráu en dret canònic. *Doctoral.*

Doctorándo. m. El qui há de rèbrer el gráu de doctor. *Doctorando.*

Doctorar. v. a. Agraduar. *Doctorar.*

Doctorát. m. El gráu, dignidát, títol de doctor. *Doctorado.*

Doctorèt. m. *Doctorcillo.*

Doctoretjar. v. n. Fer de doctor. *Doctorear.*

Doctoría. f. *Bachilleria.*

Doctrina. f. Enseñansa, instrucció. = Ciència, opinió. = Pláctica. = Llibre qui conté la explicació de la doctrina. *Doctrina.*

Doctrinád, da. p. p. de doctrinar. *Doctrinado, da.*

Doctrinador, ra. m. f. El qui ensèña. *Doctrinador, ra.*

Doctrinál. adj. Pertaiént á doctrina. = *m.* Llibre qui conté las rétgles de la disciplina egleciástica y la explicació de la doctrina cristiána. *Doctrinal.*

Doctrinar. v. a. Enseñar, instruir. *Doctrinar.*

Doctriner. m. El qui explica la doctrina cristiána. = Rector regular de pòble de indios. *Doctrinero.*

Document. m. Avís, consèy, doctrina. = Escritura qui testifica alguna còsa. = Péssa de procés. *Documento.*

Dodécáedro. m. Còs sólido regular cuya superficie está formáda de dotze pentágonos regulars. *Dodecaedro.*

Dodécágono. m. Figura de dotze costáts, y de dotze àngulos. *Dodecágono.*

Dodécatomoria. f. La dotze na part de un càrculo. *Dodecatomoria.*

Dodránt. m. Los tres quárts de una heretát. = Pes de nou unsas valèntue dotze la lliura. = Mida de dotze pulgádas. *Dodrente.*

Doga. f. Càda una de sas pòsts de que se compón una bota, cubèll, etc. *Duela.*

Dogál. m. Còrda para fermar bistia pes còll ò para penjar á un. *Dogal.* = Estar ab so dogál á mes còll: en un gráu apuro, embarás, en una péna estréina. *Estar con el dogal d la garganta.*

Dogma. m. Màxima firme y cèrta. = La veritat reveláda per Déu y proposáda per la Iglesia paraque se crega. *Dogma.*

Dogmatisad, da. *p. p.* de dogmatizar. *Dogmatizado, da.*

Dogmatisador, ra. *m. f.* El qui ensenja dogmas falsos y contraris á la religi6. *Dogmatizador, ra.*

Dogmatisant. *p. a.* de dogmatizar. El qui dogmatiza. *Dogmatizante.*

Dogmatizar. *v. a.* Enseñar dogmas falsos y contraris á la religi6. *Dogmatizar.*

D6l. *m.* Afficci6, llástima, compassi6. = Sentiment y el vestit qui lo dem6stra, de la m6rt de algú. *Duelo*, y per el sentiment, etc. *Duelo 6 luto*. = Fer mál d6l. *Dar duelo*. = Fer d6l en cása de m6rt. *Hacer luto*. = Servar es d6l. *Hacer duelo*. = Posar d6l. *Enlutar*. Posarse 6 vestirse de d6l. *Vestirse de luto*.

Dolencia. *f.* Indisposici6, malaltía. *Dolencia.*

Dolént, ta. *adj.* Malált. *Doliente*. = Pervêrs. *Ribaldo, da, malo, la*. = Espeñad. *Gastado, da 6 malo, la*. = De pôc aprêci. *Ruin*. = Més dolént ques rovêy 6 que lo que tiran. *Mas ruin que su zapato*.

Dolentía. *f.* Malaltía. *Dolencia*. = Perversidát, maldát. *Ribalderia.*

Dolentísim, ma. *sup.* Molt pervêrsos. *Nefario, ria.*

Dolêr. *v. a.* Donar dolor. *Doler.*

Dolêrse. *v. r.* Arrepentirse, tenir llástima, gemegar. *Dolerse.*

D6lo. *m.* Engáfíy. *Dolo.*

Dolor. *m.* Sensaci6 moléstá. = Pésar, arrepentiment. *Dolor*. = Tenir es dolores: estar de pàrt la preñáda. *Estar con dolores*. = Tenir es dolores ántes del pàrt: quejarse ántes d'h6ra. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que ántes que se le dé se queja*. = Dolor causád per atupáda 6 cayguda. *Escozor*.

Dolorêt. *m.* Dolor petit. *Dolorcillo.*

Doloretjar. *v. n.* *Doler.*

Doloríl, da. *adj.* Affigid, desconsolád, el qui patêix dolor. *Dolorido, da.*

Dolorós, sa. *adj.* Lo qui cása dolor 6 compasi6, y llástima. *Doloroso, sa.*

Dolors. *m. pl.* Los qui patexen sas d6nas después del pàrt. *Entuertos*.

Dolós, sa. *adj.* Engafiosos. *Doloso, sa.*

Dols, sa. *adj.* Snáve, agradáble al paladar y al oído, y qui no té amargura. *Dulce.*

D6lsa. *f.* Péssa de bascdyt. *Biscocho*. = Ndu que fan á sas mánegas de camfa del qui pèda. *Nudo*.

Dolsèt, ta. *adj.* Un pôc dols. *Dulcecillo, lla, ito, ita.*

Dolseta. *f.* D6lsa petita de hescdyt. *Biscochuelo*.

Dolzur, m. Y. Dulzura, *Dulzor*,

Doma. *f.* El qui fà la cása en funci6 eglesiástica, 6 comensa y diu sas oraci6ns, etc. en ofici divino. *Prete*. = Fer la doma. *Hacer el prete 6 oficiar*.

Domád, da. *p. p.* de domar. *Domado, da.*

Domar. *v. a.* Reprimir, subjectar, véncer. *Domar*.

Domás. *m.* R6ba de seda regulármént ab dibujos. *Damasco*.

Domassèt. *m.* R6ba de seda, etc. però no tant doble c6m es domás. *Damasina 6 damasquillo*.

Domátiga mès usvál que tomátiga. *f.* C6sa bèn coneguda. *Tomate*.

Domátiga forestéra. *f.* La qui se cría dins una bosseta. *Tomate de bolsa*.

Domatiguéra. *f. pl.* Qui fà sas domátigas. *Tomatera*. = Forestéra. *Tomatera de bolsa*.

Domer. *m.* El qui fà el ofici de vicári en la catedral. *Domero*. = El religi6s qui està de semmana para cantar el ofici major, etc. *Edommedario*.

Domêstic, ca. *adj.* Lo pertañent á la cása. = De la familia de la cása. = Animál que se cría en una cása. *Doméstico, ca.*

Domesticáble, *adj.* Lo qui pôt domesticarse. *Domesticable*.

Domesticád, da. *p. p.* de domesticar. *Domesticado, da.*

Domesticádamént. *adv.* Familiármént. *Domesticadamente*.

Domesticar. *v. a.* Fer tractáble, familiar á un h6mo. = Amansar, aximplir, acostumar á la vista y compaña del h6mo á un animál. *Domesticar*.

Domesticarse. *v. r.* Fers tractáble, aximplirse, etc. *Domesticarse*.

Domesticidát. *f.* Mansuetut, ximplesa. *Domestiquez, y ant. domesticidad*.

Domicili. *m.* Habitaci6, cása, residència. *Domicilio*.

Domiciliád, da. *p. p.* de domicillarse. *Domiciliado, da.*

Domiciliád, da. *m. f.* Habitánt de una ciutat, vila, etc. *Domiciliario, ria*.

Domiciliarse. *v. r.* Ficsar, establir son domicili en algú lloc. *Domiciliarse*.

Dominaci6. *f.* Podêr, autoridát suprêma, cêtro. *Dominacion*.

Dominaci6ns. *f. pl.* Un dels ordes de la gerarquia dels àngels. *Dominaciones*.

Dominád, da. *p. p.* de dominar. *Dominado, da*.

Dominador, ra. *m. f.* El qui domina: amo, señor. *Dominador, ra*,

Dominant. *p. a.* de dominar. = *adj.* El qui domina: qui es superior. = El qui vól dominar, ser més que los altres, presumptuós, molt vâ. = El planèt de qui se diu que govèrna. *Dominante.*

Dominar. *v. a.* Mèndar, tenir autoridat absoluta. = Subjugar. *Dominar.*

Dominar. *v. n.* Se diu de un llòc alt de ahont se descobrèix grân estensió de tèrra ò qui té subjècte á llòc més baix. *Dominar.*

Dominatiu, *va. adj.* Lo qui domina. *Dominativo, va.*

Domingo. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Domingo ò Mingo.*

Dominguèt. *m.* Diminutiu de Domingo. *Dominguete.*

Domini. *m.* Us llibre de las sèuas còsas. = Mando, impèri, superioridat. *Dominio.* = Absolut: independent de àltri. *Absoluto.* = Dirècte: el señorió que quèda al qui há donad alguna còsa per establiment. *Directo.* = Útil: el qui pertàny al qui pren lo establiment. *Útil.*

Dominica. *f.* El diumenge, segons la Iglesia. *Dominica.*

Dominicà, *na. adj.* Religiós, sa de sán Domingo. *Dominicano, na.*

Dominicál. *adj.* Pertànyent á las dominicas. = Qui señála el diumenge. = Qui pertàny á señor. *Dominical.* = Lletra dominicál: la qui en el calendári assenñála al diumenge. *Letra dominical.* Oració dominicál: el pàrenòstro. *Oracion dominical.*

Dominico, *ca. adj.* ò *m. f.* V. Dominicà. *Dominico, ca.*

Dominó. *m.* Vestít para desfressarse. = Càrt jòc. *Dominó.*

Dón. *m.* Títol de honor en Espàña. *Don.*

Dòna. *f.* Criatura racional del sèxo femení. = La dòna casada. *Muger.* = La de mètge. *Doctora.* = La de missèr. *Letrada.* = De bulto para mòdas. *Moña ò muñeca.* = Veyvéra: La qui està pòc dins càsua, qui corre de aquí allà. *Bil-trotera.* = Qui càda àny fà un infànt. *Cadañera.* = Qui dona sirviciáls. *Clistelera.* = Qui cerca saber que se fà á càsa de àltri. *Comadrera ò chuzona.* = Qui ven ròba pes carrers. *Prendera.* = Qui dona molt á texir. *Telera.* = Qui du es menjar als segadors. *Guadapera.* = Ab accions de hòmo. *Sargenton.* = Descarada. *Descarada ò farota.* = Desembòlta, desvergossida. *Corralera.* = Negra vestida de blânc. *Mosca en leche.* = Véya ò lletja ben vestida. *Carantoña.* = Ser já dòna una allòta: tenir já la rétgle, el mèstruo. *Ser ya muger.*

Dòna. *f.* Nòm que donan los egleziásticos al breviári. *Suegra.*

Dòna. *f.* Títol de honor que se dona á las dònas nobles, encàreque en el dia se dona á las qui no'us son. *Doña.*

Donació. *f.* Do, dádiva. *Donacion.* = De béns per acte públic. *Donacion de bienes.* = Á càusa de matrimòni. *En favor del matrimonio.* = Inter vivos: la que se fà sense perill de mòrt. *Inter vivos.* = Càusa mòrtis: la que se fà còm á testamént. *Causa mortis.* = Qui en vida fà donació merèix que li escláfan es càp ab un bastó. *Quien hace donacion antes de la muerte merece que le den con un mazo en la frente.*

Donad, *da. p. p.* de donar. *Dado, da ò donado, da.*

Donad. *m.* Hermàno qui du hàbit religiós y no es novici ni profès. *Donado.*

Donad, *da. m. f.* Criads de mòujas. *Demandadero, ra.* = Los qui se cuydan de algún oratòri. *Santero, ra.*

Donar. *v. a.* Passar el domini de una còsa á àltri. = Declarar, explicar. = Castigar ab bastó, etc. = Proposar assunto ò pèu para alguna còsa. = Aplicar, v. g. remèy. = Proveir algún empleyo, etc. = Concedir. = Suposar. = Produir las tèrras, los àbres, etc. = Señalar á algú per v. g. mèstre. = Tractar, v. g. donar per benèyt, traydor, etc. = Repartir sas càrtas á los jugadors, etc etc. *Dar ò donar.* = Donar la ànima á Déu: morir-se. *Dar el alma.* = De baráto. *De barato.* = De vâlde. *De valde.* = Càlida: barrètx. *Calda.* = Àse ò cavall á ego ò soméra. *Echar el asno ò caballo d burra ò yegua.* = Carabassa en los eczàmens. *Dar calabazas.* = De frânc sens interès. *De valde.* = Donar un dit y prènder sa mà. *Dar un pié y tomarse la mano.* = Camí. *Abrir camino.* = De cabàsos en disputas, etc. *Aturullar.* = Llârgas màns: molta llecència. *Dar mucha mano.* = Còrda al péix enganxád al àm. *Dar carrete.* = De taló á la bistia el qui quálca. *Picar de martinete.* = Sa culpa á àltre. *Darle la culpa ò echarle las cabras ò los cabritos.* = Bònas paràulas y no cumplirlas. *Gastar pastillas de boca.* = Ferrátge. *Dar alcacer.* = Mál que xerrar. *Dar espina.* = Menjar al bestiar gròs. *Pensar.* = Un pòc per lograr molt. *Meter aguja por sacar reja.* = El pertrèt de lo que se toma per el trabáy de tomàrhó. *Dar despojos por derribos.* = Una màla embaxada ò envestida: mál arragàny. *Sofrenar.* = Una envestida: créxer molt. *Dar un estiron.* = Menjar los aucells als petíts. *Cabar.* = Els molts àny. *Dar los dias.* = Per sas parèts: no ac. rtar lo que se volrí. *Dar por las paredes ò esquinas.* = Paràula de casamént. *Dar palabra y mano.* = Còp de puñy. *Apuñetear.* =

Tunda. *Zumbar.* = Un entretêc. *Dar un toque ô un tiento.* = El portante á algú: engegarlo. *Darle dimisorias.* = Pédra tosca: esmolar ab élla. *Apomazar.* = Una bôna atupáda. *Una buena azotina ô zurrabanda.* = Moltes vólta un riu, torrént, etc. *Culebrear ô serpentear.* = Tabác en disputas, etc.: apretar á un. *Arrollar.* = Una mossegáda. *Tarascada.* = Mál francès. *Dar gálico ô acomodar de ropa limpia.* = Donar áygo, sôl, etc. el pronôstic. *Rezar agua, etc.* = Pitja á un. *Dar matracas.* = Demúnt á algú per riurer. *Mutraqear.* = Tunda. *Dar mate.* = Dnas passádas de mescla á parêl que se há de pintar al frésco. *Entunicar.* = Vergádas. *Fustigar ô zurcir.* = Una bôna perruca: un arregáñy fôrt. *Poner como hoja de peregil.* = Á interés. *Dar d interes ô d daño.* = Per beurer vi ô áygordént. *Dar para tripas al jarro.* = Dar un ôu para tenir un bôn. *Dar aguja para sacar reja.* = Surtida á áygos estancádas. *Avenar.* = Es ráyos des sôl en algún llôc, illuminántlo. *Irradiar.* = Esperó el qui quáleca. *Pifar ô espolear.* = Motiu de fer alguna côsa, v. g. de robar un. *Ponerle el plato.* = Que pastar: anar un per tot á dir ô fer una côsa ô lo matéix. *Insensar.* = Donarhó á sas câmas: fugir corrénts. *Meter piés.* = No donar una pânsa á Cristo: ser molt cric. *No dar una sed de agua.* = No donar paláda: no môurerse para fer una côsa. *No dar pellada.* = No dar cáp pâssa para fer alguna côsa. *No dar pié ni patada.*

Donarse. v. r. *Eutregarse, rendirse per vensú.* = Aplicarse al estudi, trabáy, etc. *Darse.* = Bôna vida. *Darse un verde.* = Bôn témps. *Buen tiempo.* = Sas mâns: ajudarse. *Las manos.* = En señál de amistát. *Encajar las manos.* = Á pêrros: infurirse molt. *Darse d perros.* = Á la vida perxânga. *Echarse d la brida.* = Sa rôba: allargarse. *Dar de st.* = Ni'n dona ni'u lléva. *Ni me da frio ni calentura.* = No se me dona un pito. *No se me da un pito.* = Demúnt per riurer. *Chancearse.*

Donarda. f. pl. *Pita.*

Donássa. f. Dôna grân ô grôssa. *Mugerona.*

Donatári. m. La persona á qui se fá la donació. *Donatario.*

Donatisme. m. La heregía de Donátó. *Donatismo.*

Donatista. m. El qui seguêix el donatisme. *Donatista.*

Donatíu. m. Do voluntári. *Donativo.*

Donáyre. m. Discreció, grácia en lo que se dlu. = Ditxo agúd. = Hermosura y perfecció de cós. *Donaire.*

Douêuc. adj. Lo pertañent á dâua. *Mugerit,*

Doneta. m. Dôna petita. *Mugercilla, mugerzuela.*

Doufm. m. Aplèg ô concúrs de dônas. *Mugeriogo.*

Douôta. f. Dôna grôssa. *Mugerona.* = Dolénta. *Mugercilla.*

Dôns. Conjunció antiga. *Pués ô puis. Pues.*

Donzèll. lla. m. f. *Fadrins. Doncel, lla.*

Donzèll. m. pl. *Doncel ô agenjos.*

Donzèlla. f. Péix. *Doncella.*

Donzèlleta. f. *Donzèlla petita. Doncellita, illa, ita.*

Doráda. f. Péix. *Dorada, dorado ô doradilla.*

Doradélla. f. pl. *Doradella.*

Dôric. ca. adj. Un dels tres ordes de arquitectura. *Dórico, ca.*

Dormid. da. p. p. de dormir. *Dormido, da.*

Dormida. f. El témps que un há dormid. = La que fân sas cucas de seda. *Dormida.*

Dormidor. m. Llôc para dormir les racionáls. *Dormitorio.* = Para el bestiar. *Dormidero.*

Dormidor, ra. m. f. El qui dôrm molt ô se agráda de dormir molt. *Dormilon, na, y ant. dormidor, ra.*

Dormidorôt, te. m. f. El qui dôrm moltíssim. *Siete dormientes.*

Dormilêga. m. El qui dôrm molt. *Dormilon.*

Dormir. v. n. Côsa sabuda. = Estar aturáda una côsa. v. g. negôci. *Dormir.* = Côm un pêix, descansád, sense cuydâlo. *Dormir d pierna suelta, tendida ô d sueño suelto.* = Á las totas: fôrt. *Como una piedra.* = Côm una marmôta: câsi sêmpre. *Como un liron.* = Côm una rôca. *Como una piedra.* = Côm un tronc. *Como un tronco.* = Côm una rebâssa. *Como un tronco.* = De esque-na. *Boca arriba ô de memoria.* = En los negôcis: no cuydarse de ella. *En los negocios: no dormiry. No dormir en las pajas.* = La siesta. *La siesta ô sestear.* = Al serè. *Á la serena, al sereno, d cortinas verdes ô en el meson de las estrellas.* = En el Señor: en grácia séua. *En el Señor.* = Un pôc demúnt cadira, ganapè, etc. *Descabezar el sueño.*

Dôrmissôn. m. Remèy qui fá dormir. *Dormidero.*

Dormitar. v. n. Estar mitx adormid. *Dormitar.*

Dormitíu, va. adj. Lo qui fá dormir. *Dormitivo, va.*

Dormitíu. m. Remèy qui fá dormir. *Dormitivo.*

Dormitôri. m. Llôc para dormir molta. *Dormitorio.*

Dos. adj. Nombre cardinál. *Dos.* = Dos á dos: dos côntra dos. *Dos d dos.* = De dos en dos. *De dos en dos.* = Á dos y têts: arrendamént. *Á ter-rage.* = Côm dos y dos fân cuátres. *Como dos y*

tres son cinco. = Estar á dos per tres de dir ó fer alguna còsa. *Estar á dos dedos de decir ó hacer alguna cosa.* = Fer es dos de bàstos: morir-se los hòmos. *Doblar la servilleta ó estirar la pierna:* los animals. *Estirar la pierna.* = Dos motius de alegríja en un dia. *San Juan y Còrpus Christi cayeron en un dia.*

Dos. *m.* La cifra qui representa duas unidats. = Carta de jugar. *Dos.*

Dòs. (*À*) *adv.* Colcar sense sèlla, ensèllemént, etc. *En pelo.*

Dosser. *m.* Espècie de còubricèl de llit. *Dosel, y ant. doser.*

Dosserèt. *m.* Dosser petít. *Doselico.*

Dòssis. *f.* Mesura de drògas para medecina per una vegada. *Dosis.*

Dòt. *m.* El caudàl que du una dòna quánd se càsa. = Càda una de las escellèncias principàls dels còssos gloriosos. = Gràcia, prènda apreciable, connaturàl á un. *Dote.*

Dotació. *f.* Deseignació del caudàl en hazienda, béns ó alàcas. = Renda perpètua para la conservació de fundació ó establímént. *Dotacion.*

Dotád, *da. p. p.* de dotar. *Dotado, da.*

Dotador, *ra. m. f.* El qui dòta. *Dotador, ra.*

Dotar. *v. a.* Donar dòt. = Adornar la naturalesa á un ab particulars dons. *Dotar.*

Dotzavo, *va. V.* Dotzè. *Dozavo, va.*

Dotze. *adj.* Nombre cardinàl. *Doce.*

Dotze. *m.* La cifra qui representa dotze unidats. = Carta de jugar. *Doce.*

Dotzè. *m.* La dotzena pàrt de nn tot. *Duodécimo.*

Dotzena. *f.* Dotze còsas de una matèxa càsta. *Docena.* = De fiàre: tretze còsas de una matèxa càsta. *Trecena.*

Dotzenàri. *m.* Espáy de dotze dias. *Docenario.*

DRA.

Drac. *m.* Animal anfíbio culèrt de conxa. *Cuiman.*

Dràcma. *f.* La octáva pàrt de una unsa. = Moneda antiga. *Dracma.*

Dragant. *m.* Càp de dragó ó sèrp en escúts de àrmas. *Dragante.*

Dràgo. *m.* Àbre de las indias orientàls y occidentàls de cuya sòca fluèix una sustància qui se anomena sang de dràgo. *Drago.*

Dragó. *m.* Insècto qui regularmènt està per sas parèts. *Lagartija.*

Dragó. *m.* Soldàt de cavàll qui tànt peléa á cavàll còm á pèu. *Dragon.*

Diagoman. *m.* Intèrprete en el Lleyànt. *Dragoman.*

Dragonàri. *m.* Soldàt rotuà. *Dragonario.*

Dragonàra. *f.* Petita isla molt pròp de Mallòrea. *Dragonera.*

Dragouèt. *m.* Dragó petít. *Lagartillo.*

Dràma. *m.* Composició de pèssas para representarse en el teàtro. *Drama.*

Dramàtic, *ca. adj.* Pertañent al dràma. *Dramtico, ca.*

Dramàtica. *f.* El àrt de fer dràmas. *Dramtica.*

Dramaturgo. *m.* El autor de dràmas. *Dramaturgo.*

Dráp. *m.* Ròba. *Cdñamo ó lienzo.* = Fét en càsa. *Lienzo casero.* = Para nins. *Pañal.*

Draper. *m.* El qui ven dráp. *Drapero.*

Dràps. *m. pl.* Tavayòla para afeytarse ó pentinar-se. *Peinador.* = Para nins. *Pañales ó envoltura.*

Drassàna. *f.* Arsanàl. *Atarazana.*

Dresséra. *f.* Caminèt. = *Atajo ó trocha.* = El qui và tot dret. *Derezera.* = Anar per sa dresséra.

Atajar.

Dressereta. *f.* Dresséra petita. *Atajuelo.*

Dret. *m.* Lo que dicta la naturalesa, hà ordenàd

Déu, la Iglesia ó las gènts para son govèrn. = La acció que té un á una còsa ó persona. = La imposició sobre gèneros, personas ó tèrras. *Derecho.* = Divino: lo manàd y promulgàd per Déu.

Divino. = Canònic: el posàd per concilis y pàpas. *Canónico.* = De gènts: el introduíd entre los hòmos per la necessidat de formar y conservar las societat.

De gentes. = De patronàd: facultat para presentar subjèctes para bènèfics y capèllanías. *De patronato.* = Escrí: la lléy escrita. *Escrito.* = Municipal: el posàd per un pòble. *Municipal.* = Natural: los primers principis invariàbles que inspira la naturalesa en quánt al bé y al màl. *Natural.* = Parroquial: las facultats qui competexen als rectors per son miuistèri. *Parroquial.* = Posittu: el posàd per las lléys divinas y humànas. *Positivo.* = El que téneu los eglesiàstics qui residexen á la distribució de los qui fàltan. *De acrecer.* = El que té un de cobrar de aquèl per qui hà pagàd. *Lasto.* = De àygo para regar. *De agua,* y si es de un dia. *Almoceda.* = Conjugàl: el que téneu los casàds de tenir el àcte carnàl. *Conjugual.* = De passar per algún llòc. *De pasar.* = De repressàlia: de fer dany als inimígs en recompènsa del que èls hàu causàd. *De repressalia.*

De repressalia.

D et, *ta. adj.* Rècte, seguíd, ignàl. = El qui està de pèus. = No torsú. *Derecho, cha.* = Còm una candela. *Como un huso.* = En candela: tot dret sense tórser. *adv. En derechura.* = De dret en dret. *adv. De pie en pie.* = À dret señy: apòsta. *Adrede.* = À dret fil. *A hilo.* = Axecarse dret el qui sèu, jèu, etc. *Ponerse en pie.* = Posarse dret

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

De repressalia.

el qui està tòrt. *Ponerse derecho* ò *derecho*. = Posarse dret còm un parpàl. *Espetarse*. = Estar dret: no assegúid, ni ajegúid, etc. *Estar en pié*: no torsúid. *Estar derecho*. = Veure per dret una còsa: acomodar. *Acomodar, cuadrar*.

Dret. *m.* Bòn apuntamént de àrma. *Apuntamiento*. = Bòn dret. Lo que irònicamént se diu del qui tira, v. g. á un aucèll y nol fer. *Acertóle Pedro á la cogujada que el rabo lleva tuerto*. = El qui té bòn dret, bòn apuntamént. *Certero, ra*.

Dreta. *f.* La mà. *Derecha*. = Á la dreta. *Á la derecha*. = No donar pàssa dreta: fer sas còsas al ravés. *No hacer cosa á derechas*. = Adretas: apòsta. *Adrede*.

Driada. *f.* Fabulosa ninfa de bôsc ò garriga. *Driada*.

Drissa. *f.* Còrda para issar y arriar sas velas de bàrco. *Driza*.

Drissád, da. *p. p.* de drissar. *Drizado, da*.

Drissar. *v. a.* issar y arriar sas velas de bàrco. *Drizar*.

Drôga. *f.* Tota espècie de espicias, y majormént los ingrediénts que se empléyan en medicina. *Droga*. = Hòmo. *Sabandija*.

Droguer. *m.* Venedor de drôgas. *Droguero*.

Drogueria. *f.* Tota espècie de drôgas. = Botiga ahònt se venen drôgas. *Drogueria*.

Droguista. *m.* Droguer. *Droguista*.

Dromedàri. *m.* Espècie de camèll. *Dromedario*.

Druida. *m.* El sacerdot dels antigas galos. *Druida*.

Druidisme. *m.* La doctrina dels druidas. *Druidismo*.

DU.

Duál. *m.* El nombre de dos en las declinacions y conjugacions grégas. *Dual*.

Duàna. *f.* Càsa ahònt se registran las mercaderias, y se còbran es drets. *Aduana* ò *telonio*. = Bàrca. *Guardacostas*.

Duaner. *m.* Empléyad en la duàna. *Aduanero*.

Dubio, bia. *adj. cur.* Còsa de que se dubte. *Dubio, bia*.

Dubitáble. *adj.* Incèrt, dubtós. *Dubitable*.

Dubitació. *f.* Dubte. = Figura retòrica per la qual se fingèix un dubte para prevenir las objeccions. *Dubitacion*.

Dubitatiu, va. *adj.* Qui servèix para espressar el dubte. *Dubitativo, va*.

Dubtád, da. *p. p.* de dubtar. = *adj.* De lo que se dubta. *Dudado, da*.

Dubtar. *v. a.* Estar incèrt, en dubte. = Tèmer. *Dudar*. = Noy há que dubtar: la còsa es cèrta. *No hay que dudar*.

Dubte. *m.* Incertitú. = Dificultat proposada sobre

una matèria. *Duda*. = Estar en dubte: estar dubtós, incèrt. *Estar en duda*. = Posar dubte: oposar un dificultat. *Poner duda*. = Posar en dubte. *Poner en duda*. = Quedar en dubte una persona ò dubtosa una còsa. *Quedar en duda*. = Sortir ò treurer de dubte. *Salir ò sacar de la duda*. = Sens dubte: seguramént. *Sin duda*.

Dubtèt. *m.* *Dudilla*.

Dubtós, sa. *adj.* El qui dubta. = Incèrt, ambiguo, y de qui hey há motíu de dubtar. = Lo qui no es de gènere determinad. *Dudoso, sa*.

Dubtosamént. *adv.* Ab dubte. *Dudosamente*.

Dubtosíssim, ma. *sup.* Molt dubtosos. *Dudosisimo, ma*.

Duc. *m.* Títol més honrós llevád el del sobérano ò príncipe en Euròpa. = *ant.* El generál de eczèrcit y el comandant generál militar y polític de provincia. *Duque*.

Duc. Paràula per la qual no se vòl dir lo que se du. *Nitos*.

Ducál. *adj.* Lo pertañent á duc ò duquesa. *Ducal*.

Ducat. *m.* El territòri ò estat del duc. = Moneda antiga de òr qui valia onse reyáls y un marevedís: y áre es imaginària y vál 22 sòus y maravedissos. *Ducado*.

Dúctil. *adj.* Matèria qui sense desunirse pòt ferse llàrga, curta, àmpla, prima. *Dúctil*.

Ductilitat. *f.* Facilitat en los metalls de ferse llàrgs, curts, etc. *Ductilidad*.

Ductor. *m.* Eyna de cirugia. = *ant.* El qui guía. *Ductor*.

Ductora. *f. ant.* La qui guía. *Ductriz*.

Dudáble. *adj.* De que se pòt dubtar. *Dudable*.

Duelista. *m.* El qui se desafia á matar. *Duelista*.

Duelo. *m.* Desafio particular. *Duelo*.

Duènde. *m.* Diàble boyèt. *Duende*.

Duèño. *m.* Señor, àmo. *Duño*.

Dulcamàra. *f. pl.* *Dulcamara* ò *dulzamara*.

Dulce. *m.* Còsa confitáda y la matèxa, ò bossí de confitura ò còsa de pàsta, etc. *Dulce*.

Dulcificád, da. *p. p.* de dulcificar. *Dulcificado, da*.

Dulcificánt. *p. a.* de dulcificar. Lo qui dulcifica. *Dulcificante*.

Dulcificar. *v. a.* Fer dols. *Dulcificar*.

Dulcíssim, ma. *sup.* Molt dols. *Dulcissimo, ma*.

Dulcíssimamént. *adv. sup.* Ab molta dulsura. *Dulcissimamente*.

Dulcissono, na. *adj. ant.* Lo qui té un sò dols. *Dulcisono, na*.

Dulía. *f.* Culto ab que venerám á los sànts. *Dulia*.

Dulimán. *m.* Vestít de turc. *Duliman*.

Dulsura. *f.* Qualitat de lo qui es dols. = Suavidat, delicia, plèr, gust. *Dulzura*.

Dulsurád, da. *p. p.* de dulsurar. *Dulsurado*, da.
Dulsurar, v. *a.* Dulsificar segóns los químicos. *Dulzurar*.

Duo, *m.* Tròs de música cantád per duas veus ò tocád per dos instrumènts. *Duo ò dueto*.

Duodècim, ma. *adj.* Nombre ordinál. *Duodécimo*, ma.

Duodècimvirs, *m.* Conseyer antig romá. *Duodecimviro*.

Duodècimvirát, *m.* Dignidát de duodècimvirs. *Duodecimvirato*.

Duodécuplo, pla. *adj.* Lo que se pren 12 vegádas, se multiplica per 12 ò está en rahó de 12 á un. *Duodécuplo*, pla.

Duodéno, na. *adj.* V. Duodècim. *Duodeno*, na.

Duoméssino, na. *adj.* De dotze méso. *Duomesino*, na.

Duplicació, *f.* Multiplicació de una cantidát per 2. *Duplicacion*.

Duplicád, da. *p. p.* de duplicar. *Duplicado*, da.

Duplicád, *m.* Segón despátx jermá del primer. *Duplicado*.

Duplicar, v. *a.* Dir, fer duas vegádas una còsa, endoblarla, multiplicarla per dos. *Duplicar*.

Dúplice, *adj.* Dohle. *Dúplice*.

Duplicidát, *f.* Eugáfuy, falsedát, simulació. *Duplicidad*.

Duplo, pla. *adj.* Lo qui eonté duas vegádas una cantidát. *Duplo*, pla.

Duplo, *m.* El doble. *Duplo*.

Duquesa, *f.* La dòna de duque ò la qui té ducat. *Duquesa*.

Duqueseta, *f.* Diminutiu de duquesa. *Duquesita*.

Duquèt, *m.* Diminutiu de duc. *Duquesito*.

Dur, ra. *adj.* Consistènt, fòrt. = Ofensiu, màl de sufrir. = Àspre, violènt, cruèl, etc. *Duro*, ra.

Dur, v. *a.* Conduir, portar, trasladar una còsa de un llòc á àltre. *Llevar*: y si la còsa se acòsta al qui màna dur. *Traer*. = Atacád á un. *Tenerle d raya*. = Sas càrtas en una convèrsa. *Hacer la cos'a*. = El Combregar á un malàlt. *Llevarle el Vidtico*. = El càp á un. *Traerle entre dientes*. = Es contes. *Llevar la cuenta*. = Á sas àncas de bistia. *Llevar en ancas ò en la grupa*. = La màre mórta, es cá màgre: anar malaltís. *Andar de pié quebrado*. = En ròda. *Llevar en rueda*. = Pòca ròla: pòca càrn. *Tener pocas chichas*. = Devall xèlla. *Sobargar*. = As còll: mantenir. *Llevar en hombros*. = Á s'esquena: mantenir. *Llevar d cuestas*. = S'escopeta curta: tenir pòc concèrt. *Andar d tres ménos cuartillo*. = Manta, espècie, hipo á un. *Traerle entre dientes*. = Enganád á un ab promesas. *Llevarle al pelotero*. = Á tál llòc. *Llevar d...* = Al hospitál: fer tornar pòbre.

Echar por puertas. = Sa mosca: enfadád. *Estar de picadillo ò amoscado*. = Per sa mà. *Llevar de la mano*. = Pes nàs. *Traer agarrado de la nariz*. = En pánmas d'òr. *Llevar en palmas*. = El còr demúnt sa mà: ser ingènuo. *Llevar el corazon en la mano*. = Á sa pica de sa sang: al perill. *Llevar al degolladero*. = Autoridáts, rahóns, pròvas. *Traer autoridades, etc.* = Pe's secorrát: estrèt. *Meter en freno*. = Per la pena. *Traer d mal traer*. = En pes: al àyre. *Llevar en peso*. = Plét. *Traer pleito*. = Sa pòst as forn: fer es gásto. *Llevar la carga*. Dursèn sa culpa. *Ser el dedo malo*. = El uy al hòu á un. *Traerle sobre el ojo*. = Vestít, capèl, espàsa, etc. *Llevar ò traer vestido, etc.* = La turba: anar alborotád. *Estar azogado*. = Bòna coua una dòna: hòn dòt. *Relucir la espalda*. = Es càp màssa àlt un cavàll. *Despapar, se*. = Molta polissonáda, traydoria, etc, un. *Tener muchas camandulas*. = Durla fèta. *Llevarla hecha*. = Durhó tot: cuydarse de tot. *Llevar el peso*. = Dursèn. v. r. *Llevarse*: la àygo, vént alguna còsa rodànt. *Arrollarla*: enveja, v. g. dos estudiànts. *Apostárselas*: sa ventátja. *Llevarse la ventaja ò el mapa*. = Durlonèn: ser un més sàbi, més hàbil, etc. que un àltre. *Llevarse en el pico*. = Durhó escrit en as front. *Traerlo escrito en la frente*. = No poderhó dur, v. g. á un empleyo. *Acodillar con la carga*.

Duráble, *adj.* Lo qui es de duráda ò pòt durar. *Durable*.

Duració, *f.* Llàrg espáy de témps. *Duracion*.

Duráda, *f.* Duració. *Dura ò duracion*. = Ser de duráda. *Ser de dura ò de duracion*.

Durader, ra. *adj.* Lo qui dura ò pòt durar. *Duradero, ra*.

Durar, v. *n.* Permanèxer, gubistir. *Durar*. = Més que el màl ày: moltíssim. *Mas que el bronce ò durar por peñas*. = De Nadál á S. Estéva: molt pòc. *Durar de misa d vísperas*. = Fer durar una còsa: estoviarla. *Endurarla*.

Durbéc, *m.* Aucell ab so béc gròs, fòrt y torsúd còm el de llòro. *Picogordo*.

Duresa, *f.* Solidès, consistència de un còs. = Asprura de gèni, fàlta de suavidát. = Pòca capacidát. *Dureza*. = De estil: fàlta de armonía qui càusa disgúst. *De estilo*. = De còr: inhumanidát. *De corazon*. = De judici: pertinàcia. *De juicio*. = De condició: asperesa. *De condicion*. = De oreya: dificultat de oir. *Dureza ò torpeza de oido*. = De ventre: impedimènt en las vias del còs de animál. *De vientre*.

Durèt, ta. *adj.* Un pòc durs. *Durillo, lla*.

Durèt, *m.* Un duro de òr. *Durillo*.

Durillo, *m.* Durèt. *Durillo*.

Duro. *m.* Moneda de plàta de trenta sòus. *Duro* ò *pezo fuerte*.
Dureyó. *m.* Tumor. *Dureza* ò *tumor*.
Duumvir. *m.* jutge romà qui judicàva las càusas de rebeliò, etc. *Duumvir*.

Duumvirat. *m.* El tribunal y el tèmps que duràva la dignidat. *Duumvirato*.
Duy. *m.* El forat de bota, etc ahont se pòsa es grifò ò canó. *Canillero*.
Duyt. *ta. p. p.* de dur. *Llevado, da* ò *traído, da*.

ECL

E. *f.* La quinta lletra del alfabéto mallorquí y la segona de las vocáls. *E.*—En àltre tèmps servia de conjunció en llòc de *y*, y en el dia hey serveix en espanhòl quánd la paràula qui vé después de la conjunció coménsa per *i* ò per *hi*, v. g. axí còm nosàltres deym: *pàre y fíy*, los espanhòls diuen: *padre é hijo*.

Ea. interjecció. Ànimo, vámos. *Ea*.

Eal. *m.* Animál aquàtic semblant al cavall marí. *Eal*.

EB.

Ebanista. *m.* El qui trabàya en ébano ò en embutir. *Ebanista*.

Ébano. *m.* Llèña molt negra y molt fexuga. *Ébano*.

Ébol. *m. pl.* *Yego* ò *ateo*.

Ébro. *m.* Un riu de Espàña. *Ebro*.

Ebullició. *f.* La acció de bállir y de fermentar. *Ebulicion y ebullicion*.

Ebúrneo. *nea. adj.* De márfil segons los poétas. *Ebúrneo, nea*.

EC.

Ecatártic. *adj.* Térme mèdic. *Ecatártico*.

Écèhòmo. *m.* Estátua ò pintura de Jesucrist, axí còm lo presentá Pilat al pòble. *Ecce-homo*.

Ecfràctic. *m.* Medicament qui llèva la obstrucció. *Ecfractico*.

Écho. *m. V.* Éco.

Eclèctic. *ca. adj.* *Eclèctico, ca.*—Filosòfs eclèctics: los qui seguxen las oponions las més provables. *Filósofos eclècticos*.

Eclesiàstes. *m.* Un dels llibres del antíq testamént. *Eclesiastes*.

Eclipsad. *da. p. p.* de eclipsar. *Eclipsado, da*.

Eclipsar. *v. a.* Impedir que un àstro se veja. *Eclipsar*.

Eclipse. *m.* Ocultació de un àstro per la imposició de un àltre entre ell y la terra. *Eclipse*.

Eclípsis. *f. V.* Elípsis. *Eclípsis*.

ECO

Eclíptic. *ca. adj.* Pertañent á la eclípsis ò la eclíptica. *Eclíptico, ca*.

Eclíptica. *f.* Línea per ahont sèmpre camina es sól. *Eclíptica*.

Écloga. *f. V.* Égloga. *Écloga*.

Eclògic. *ca. adj.* Pertañent á la écloga. *Eclògico, ca*.

Éco. *m.* Repetició del só qui torna arréra.—El llòc ahont se fà.—Repetició de molts paràulas que se acában de cantar: de las derréras paràulas ò síllabas en poesia.—Un registre del órga. *Eco* ò *echó*.—Fer éco: ser digne de admiració, de ser notad. *Hacer eco*.

Ecòic. *ca. adj. poétic.* Se diu dels vèrsos ab écos. *Ecòico, ca*.

Ecómetro. *m.* Rètgle para midar la duració des sèns. *Ecómetro*.

Economía. *f.* El bòn us y rètgle en el manètx ò gástu de una càsa.—Bòna distribució de las còsas.—Moderació en so gastar. *Economía*.—Política: sa administració de un réyne ò estat. *Política* ò *general*.

Econòmic. *ca. adj.* Pertañent á economia.—El qui té economia, diligent.—Aváro, miserable, estrèt. *Económico, ca*.

Económica. *f.* Part de la filosofia morál qui tracha del govèrn de una familia. *Económica*.

Econòmicament. *adv.* Ab economia. *Econòmicamente*.

Economisad. *da. p. p.* de economisar. *Economisado, da*.

Economisar. *v. a.* Administrar, manetjar los béns ab economia.—Estuviar. *Economizar*.

Ecónomo. *m.* El qui fà ses vices de rector. *Ecónomo*.

Ecónomo. *ma. adj.* El qui manetja bé les séus béns y còsas. *Ecónomo, ma*.

Ecopròtic. *m.* Medicament dols, lacsant y qui fà purgar. *Ecoprótico*.

Ecotáds. *m. pl.* Se diu dels troncs de qui sas bràncas menudas están tayadas en los escúts de

ârmas. *Ecotados*.
 Ecsequeyâd, da. p. p. de ecsequeyar. *Escamondado*, da ò *podado*, da. = *Escamujado*, da.
 Ecsequeyador. m. El qui ecsequeya âbres. *Escamondador*, *podador*. = De olivêras. *Escamujador*.
 Ecsequeyar. v. a. Llevar lo supêrfluo dels âbres. *Escamondar* ò *podar*. = De las olivêras. *Escamujar*.
 Ecsequeyât. m. Lo podâd de âbre. *Desmochô*. = De olivêra. *Escamujo*.
 Êctassis. f. Figura gramaticâl per la quâl se fâ llârga la sillaba brén. *Êctasis*.
 Ectilôtic, ca. adj. Se diu de los remèys qui llèvan es càll. *Ectilòtico*, ca.
 Ectilôpsis. f. Figura gramaticâl per la quâl se llèva una m final. *Ectilôpsis*.
 Ecnâble, ecnador, y altres. V. Equable, etc.
 Ecûleo. m. Màquina de fust ahónt aseyan á los delincaénts, y mártirs, y los atormentâvan. *Potro*, y ant. *ecûleo*.
 Ecumênic, ca. adj. Generâl. Se diu dels concilis generâls. *Ecuménico*, ca.
 Ecuóreo, rea. adj. Pertañent al mar. *Ecuóreo*, *rea*.
 Ecabrupto. adv. Sense eczôrdi. = Arrebatâdamént. *Ex-abrupto*.
 Eczacció. f. Cobránsa, recaudació. *Exaccion*.
 Eczâcte, ta. adj. Cabâl, perfêt, puntuâl. *Exacta*, *ta*.
 Eczâctamént. adv. Ab eczactitút. *Exactamente*.
 Eczactitút. f. Puntualidât, grân diligència. *Exactitud*.
 Eczactor. m. Cobrador de drets. *Exactor*.
 Eczaltació. f. Glôria, elevació. *Exaltacion*.
 Eczaltâd, da. p. p. de eczaltar. *Exaltado*, da.
 Eczaltar. v. a. Elevar á major dignidât. = Realzar el mèrit de algú. *Exaltar*.
 Eczâmen. m. Prôva, censura, judici de la capacidât, ciència, ò de la habilitât de algú. = Averiguació de la veritat de una còsa, ò eczâcte regonexemént de élla. *Exdmen*.
 Eczâmetro. adj. Lo quí còsta de sis costâts = m. Vêrs de sis pèus. *Exdmetro*.
 Eczaminâd, da. p. p. de eczaminar. *Examinado*, da.
 Eczaminador, ra. m. f. El qui eczamina. *Examinador*, ra.
 Eczaminândo, da. m. f. El qui há de ser eczaminâd. *Examinando*, da.
 Eczaminar. v. a. Inquirir, considerar, explorar. = Provar la sufficiència de algú. = Mirar ab atenció una còsa. *Examinar*.
 Eczângüe. adj. Dessangràd. *Exangüe*.
 Eczanimació. f. Privació de las funcions vitâls. *Exanimacion*.
 Eczânime. adj. Sense vida. *Exdnime*.

Eczarcât. m. La dignidât de eczârca. *Exarcado*.
 Eczârca. m. Governador de las provincias de Itàlia subjectas als emperadors del Oriént. = La dignidât después de la del patriârca en la Iglesia gréga. *Exarco*.
 Eczarcó. m. Vermeyó, color. *Azarcon*.
 Eczaspéració. f. La acció de eczaspéar. *Exasperacion*.
 Eczaspérad, da. p. p. de eczaspéar. *Exasperado*, da.
 Eczaspéar. v. a. Irritar una llâga. = Enfadar á algú. *Exasperar*.
 Eczaspérarse. v. r. *Exasperarse*.
 Eczechrâble. adj. Abominâble. *Execrable*.
 Eczechració. f. Abominació, maldició. *Execracion*.
 Eczechrâd, da. p. p. de eczechrar. *Execrado*, da.
 Eczechrador, ra. m. f. El qui eczechra. *Execrador*, ra.
 Eczechrâdo, da. adj. Dignes de maldició. *Execrando*, da.
 Eczechrar. v. a. Abominar, malair. *Execrar*.
 Eczeccució. f. El âcte de eczeccutar. *Ejecucion*.
 Eczeccutâble. adj. Lo que se pôt eczeccutar. *Ejecutable*.
 Eczeccutâd, da. p. p. de eczeccutar. *Ejecutado*, da.
 Eczeccutânt. p. a. de eczeccutar. El qui eczeccuta. *Ejecutante*.
 Eczeccutar. v. a. Efectuar, cumplir, fer, posar en òbra. = Cur. Precisar á que un pág lo que deu, prenintlo ò á los seus béns. *Ejecutar*.
 Eczeccutiú, va. adj. Lo qui no té espéra ni tardânsa. *Ejecutivo*, va.
 Eczeccutivamént. adv. Ab molta prontitút. *Ejecutivamente*.
 Eczeccutor, ra. m. f. El qui eczeccuta. = Autor de qualsevól òbra. *Ejecutor*, ra.
 Eczeccutória. f. El despâtx de la sentència qui no té apèllació. *Ejecutoria*.
 Eczeccutoría. f. El ofici de eczeccutor. *Ejecutoria*.
 Eczeccutoriâd, da. p. p. de eczeccutoriar. *Ejecutoriado*, da.
 Eczeccutoriâl. adj. Los despâtxos qui comprenen la sentència eglesiástica. *Ejecutorial*.
 Eczeccutoriar. v. a. cur. Alcansar en judici á son favor la sentència qui câusa eczeccutória. = Comprovar ab repetidas prôvas la certitút de una còsa. *Ejecutoriar*.
 Eczegetiú, va. adj. Se diu de discûrs, péroració en qui sôlaméut pârla el autor. *Exegetivo*, va.
 Eczeemplar. adj. Lo qui dona bôn eczémples, y se propôsa para imitació. = m. Originâl, patró, traslâdo. = Cástig. *Ejemplar*.
 Eczeemplarmént. adv. Ab eczeemplar. *Ejemplarmente*.

Eczémples. *m.* Cás ô fét succed en âltre témps. = Acció que môu á imitació. = Comparació qui declára una còsa. *Ejemplo*
Eczeemplificació. *f.* Declaració ab eczémples. *Ejemplificacion.*
Eczeemplificád, *da.* *p. p.* de eczeemplificar. *Ejemplificado, da.*
Eczeemplificar. *v. a.* Declarar, esplicar ab eczémples. *Ejemplificar.*
Eczeemplificatú, *va.* *adj.* Lo qui eczeemplifica. *Ejemplificativo, va.*
Eczenció. *f.* Libertát, dispénsa de alguna còsa. *Exencion.*
Eczent, *ta.* *p. p.* de eczimir. *Exento, ta.*
Eczent. *m.* Oficial de guárdias de Corps. *Exento.*
Eczentád, *da.* *p. p.* de eczentar. *Exentado, da.*
Eczentar. *v. a.* V. Eczimir. *Exentar.*
Eczéquias, y millor ecséquias. Honras que se fan á mórt. = Entéro. *Exequias.*
Eczequible. *adj.* Lo que se pôt fer ô posar en obra. *Exequible.*
Eczerfici. *m.* Ocupació, ofici, ministèri. = Passètx para conservar ô recobrar la saldt. *Ejercicio* = Fer eczerfici: passetjarse. *Hacer ejercicio.* = Eczerficiis. *m. pl.* Maniôbra de armas y evolucions militars. *Ejercicio.* = Fer ets eczerficiis. *Hacer el ejercicio.* = Eczerficiis espirituáls: cèrtas prácticás de devoció. *Ejercicios espirituales.*
Eczerçit. *m.* Grán número de trôpas juntas en un cuérpo báiç el mândo de un generál. *Ejército.*
Eczerçitád, *da.* *p. p.* de eczerçitar. *Ejercitado, da.* = *adj.* Acostumád, práctic. *Id.*
Eczerçitánt. *p. a.* de eczerçitar. El qui eczerçita alguna còsa. *Ejercitante.*
Eczerçitánt. *m.* El qui fa eczerficiis espirituáls ô el qui los dirigèix. *Ejercitante.*
Eczerçitar. *v. a.* Fer, dedicarse á algún ârt, ofici, professió. = Fer que un aprenga. = Practicar ofici, facultát, virtút, etc. *Ejercitar ô ejercer.*
Eczerçitarse. *v. r.* Ocuparse, empleyarse en alguna còsa. *Ejercitarse.*
Ecshalació. *f.* Vapor que algún còs despedèix de sí matéix. *Exhalacion.* = En una ecshalació. *adv.* En un instant. *De un vuelo.*
Ecshalád, *da.* *p. p.* de ecshalar. *Exhalado, da.*
Ecshalador, *ra.* *m. f.* El qui ecshála. *Exhalador, ra.*
Ecshalar. *v. a.* Despedir vapor, lo alè, olor. *Exhalar.*
Ecshalarse. *v. r.* Surtir el vapor, etc. *Exhalarse.*
Ecsháusto, *ta.* *adj.* Buyd, desocupád llòc ô persona. *Exhausto, ta.*
Ecshibició. *f.* Manifestació. *Exhibicion.*

Ecshibir. *v. a.* Manifestar, mostrar. *Exhibir.*
Ecshòrt. *m. cur.* Despátx de un jutge á âltre paraque mân donar cumplimént á lo que se demána. *Exhorto.*
Ecshortació. *f.* Amonestació, avís, persuassió. = Pláctica ô sermó bréus. *Exhortacion.*
Ecshortád, *da.* *p. p.* de ecshortar. *Exhortado, da.*
Ecshortador, *ra.* *m. f.* El qui ecshòrta. *Exhortador, ra.*
Ecshortar. *v. a.* Amonestar, avisar, persuadir. *Exhortar.*
Ecshortatóri, *ria.* *adj.* Pertañent á la ecshortació. *Exhortatorio, ria.*
Eczigència. *f.* El âcte y èfekte de eczigir. *Exigencia.*
Eczigible. *adj.* Lo que se pôt eczigir. *Exigible.*
Eczigíd, *da.* *p. p.* de eczigir. *Exigido, da.*
Eczigir. *v. a.* Cobrar, percòber algún diner per autoridát pública. = Demanar una còsa de sí algún requisít ô circumstància. = Demanar ab instància. *Exigir.*
Eczimamént. *adv.* Ab perfecció. *Eximiamente.*
Eczimio, *mia.* *adj.* Escellént, insigne. *Eximio, ia.*
Eczimíd, *da.* *p. p.* de eczimir. *Eximido, da.*
Eczimir. *v. a.* Exceptuar, alliberar de obligacions, tribúts, etc. *Eximir.*
Eczinanició. *f.* Fálta de fòrsas, de vigor, etc. *Exinanicion.*
Eczinaníd, *da.* *adj.* Estenuáds. *Exinanido, da.*
Eczystència. *f.* El âcte de eczystir. *Existencia.*
Eczystént. *p. a.* de eczystir. Lo qui eczystèix. *Existente.*
Eczystíd, *da.* *p. p.* de eczystir. *Existido, da.*
Eczystimació. *f.* Dictámen, judici. *Existimacion.*
Eczystimád, *da.* *p. p.* de eczystimar. *Existimado, da.*
Eczystimar. *v. a.* Judicar. *Existimar.*
Eczystir. *v. n.* Tenir actual ser. *Existir.*
Écxit. *m.* Succés, fi de algún negôci. *Éxito.*
Écxodo. *m.* Un dels llibrés del testamént vey. *Éxodo*
Eczoneració. *f.* Descàrreg, alivio, alliberació de algún càrreg. *Exoneracion.*
Eczonerad, *da.* *p. p.* de eczonerar. *Exonerado, da.*
Eczonerar. *v. a.* Alliberar de algún càrreg, obligació, etc. = Descarregar. *Exonerar.*
Eczonerrase. *v. r.* Descarregarse, etc. *Exonerarse.*
Eczorâble. *adj.* El qui se déxa véncer de pregàrias. *Exorable.*
Eczorbitància. *f.* Escés notâble. *Exorbitancia.*
Eczorbitánt. *adj.* Lo qui escedèix molt al térme regular. *Exorbitante.*
Eczorbitántmént. *adv.* Escessivamént. *Exorbitantemente.*

Eczorcisad, da. *p. p.* de eczorcisar. *Exorcizado*, da.
Eczorcisant. *p. a.* de eczorcisar. El qui eczorcisa. *Exorcizante*.
Eczorcisar. *v. a.* Conjurar los dimónis, tempestats, etc. *Exorcizar*.
Eczorcisme. *m.* Conjuro còntre los dimónis, tempestats, etc. *Exorcismo*.
Eczorcista. *m.* El qui està ordenad de eczorcitat. *Exorcista*.
Eczorcitat. *m.* El orde de eczorcista. *Exorcitado*.
Eczòrdi. *m.* Principi, introducció de composició de ingèni. *Exordio*.
Eczornació. *f.* Adorno, ns de las flòrs de retòrica. —Figura per la quál, duytas las rahóns en prò y en còntre, y despreciadas totas, elegèix una àltra el orador. *Exornacion*.
Eczornad, da. *p. p.* de eczornar. *Exornado*, da.
Eczornar. *v. a.* Adornar. —Donar gràcia al discurs, péroració ab figuras retòricas. *Exornar*.
Eczòtic, ca. *adj.* Foresters. Se diu de las drògas, paràulas y plàntas estrangeras. *Exótico*, ca.

ED.

Edat. *f.* El témps ò àfys que un té. —El agregat de alguns sigles. —Cèrt nombre de àfys. *Edad*. —Ab la edat un còbra señy. *Con la edad uno se hace cuerdo*.
Ederàn. *m.* Oficial qui passa sas ordes del generál. *Edecan*.
Edéma. *m.* Tumor blan de pòc dolor. *Edema*.
Edemàtic, ca. *adj.* Pertañent á edémas. *Edematoso*, sa.
Edematós, sa. *adj.* El qui té edéma ò lo pertañent á edéma. *Edematoso*, sa.
Edetá, na. *adj.* De València de Espàña. *Edetano*, na.
Edició. *f.* Publicació, impressió, presentació de una òbra en públic. *Edicion*.
Edicte. *m.* Decrèt, ordenansa, lléy, etc. *Edicto*.
Edificació. *f.* Fàbrica, construcció. —Bòn eczèmp. *Edificacion*.
Edificad, da. *p. p.* de edificar. *Edificado*, da.

NOTA.

Tots aquets articles precedents qui despues de la e ténen cz en mallorquí, se escrivian en castellá sólament ab x, y áre molts los escriuen ab es; y axí qui losy vól escriurer lo pòt fer sense ningún escrúpol ni temor de saltar d la ortografia, y la nota es para los mallorquins.

Edificador, ra. *m. f.* El qui edifica. *Edificador*, ra.
Edificant. *p. a.* de edificar. El qui edifica. *Edificante*.
Edificar. *v. a.* Fer algún edifiç. —Donar bòn eczèmp. *Edificar*.
Edificatiu, va. *adj.* Lo qui edifica y mōu á pietat y virtút. *Edificativo*, va.
Edifici. *m.* Óbra, fàbrica de càsa, etc. *Edificio*.
Edil. *m.* Magistrat romá qui se cuydava dels jòcs, edificis públics, etc. *Edil*.
Edilicio, cia. *adj.* Pertañent al edil. *Edilicio*, cia.
Edilidat. *f.* Dignidat del edil. *Edilidad*.
Editor. *m.* El qui se cuyda de la impressió de òbra de àltri. *Editor*.
Educació. *f.* Criansa, ensenansa. *Educacion*.
Educad, da. *p. p.* de educar. *Educado*, da.
Educador, ra. *m. f.* El qui educa. *Educador*, ra.
Educando, da. *m. f.* Los qui se enseñan en convent ò collègi. *Educando*, da.
Educar. *v. a.* Criar; enseñar, donar educació. *Educar*.
Educció. *f.* El acte de inferir ò treurer una còsa de àltra. *Educcion*.
Eduid, da. *p. p.* de eduir. *Educido*, da.
Eduir. *v. a.* Deducir, collegir, inferir una còsa de àltra. *Eduir*.
Èf. y Efe. *f.* Nòm de la lletra *f.* *Efe*.
Efècte. *m.* Lo produid per àltre. —Fi para que se fà una còsa. *Efecto*. —Devolutiu: judici que fà un jutge superior de las providèncias de un inferior sense suspèndrer el sèu efècte. *Devolutivo*. —Suspensiu: judici que fà un jutge, etc. y suspèn la ecxecució. *Suspensivo*. —En efècte: en reyalidat. *En efecto*. —En efècte: en consecucència de.. *En efecto*. —Efèctes. *m. pl.* Cauçals, béns. *Efectos*.
Efectiu, va. *adj.* Lo qui té efècte. *Efectivo*, va.
Efectivament. *adv.* En reyalidat. *Efectivamente*.
Efectuad, da. *p. p.* de efectuar. *Efectuado*, da.
Efectuar. *v. a.* Posar en òbra, en ecxecució. *Efectuar*.
Efectuarse. *v. n.* Succeir. *Efectuarse*.
Efedro. *m. ant.* El athlèta qui no tenia contràri. *Efedro*.
Efemérides. *f. pl.* Diàri. *Efemerides*. —Astronòmicas: tàulas astronòmicas qui señalan cada dia el llòc de los planetas. *Astronómicas*.
Efervecència. *f.* Bull. *Efervecencia*.
Eficàcia. *f.* Virtút para produir un efècte. *Eficacia*. —No tenir eficàcia: no tenir mirament. *No tener circunspeccion*.
Eficaz. *adj.* Qui produèix son efècte. *Eficaz*.

Eficàsmént. *adv.* De un módo eficàs. *Eficazmente.*
Eficàsíssim, *ma. sup.* Molt eficàs. *Eficacísimo, ma.*
Eficàsíssimamént. *adv.* Ab molta eficàcia. *Eficacissimamente.*

Eficiència. *f.* Virtút para produir un efecte. *Eficiencia.*

Eficiént. *adj.* El qui fà alguna còsa y la càusa qui la produèix. *Eficiente.*

Eficiéntmént. *adv.* Eficàsmént. *Eficientemente.*

Efigie. *f.* Figura, imatge, majorment de sànts. *Efigie.*

Efímera. *f.* Fébra de un dia. *Efímera.*

Efímero, *ra. adj.* Lo qui no dura sinó un dia. *Efímero, ra.*

Efluvi. *m.* Vapor que despedexen los còssos. *Efluvi.*

Efugi. *m.* Surtida, escusa. *Efugio.*

Efusió. *f.* Derramamént de líquido, majorment de sàng. *Efusion.*

EG.

Égida. *f.* El escút de Minérva. *Égida.*

Egipcíaco, *ca. adj.* De Egipte. *Egipcíaco, ca.*

Egipcíauo, *na. adj.* De Egipte. *Egipciano, na.*

Egipcio, *cia. adj.* De Egipte. *Egipcio, cia.*

Egira. *f.* Època dels mòros. Aquést nòm en àra-be vòl dir fuyta. *Egira.*

Eglesia. *f. ant. V.* Iglesia. *Eglesia.*

Eglesiaístic. *m.* Capèllà ò fràre. *Eclesiástico.*—Màl vestid. *Clerizonte.*

Eglesiaístic, *ca. adj.* Pertañent á la Iglesia. *Eclesiástico, ca.*

Ègloga. *f.* Poèma en qui se imitan los costúms de la gent del càmp. *Ègloga.*

Ègo, àntes *Ègua.* *f.* La famèlla de cavàll. *Yegua.*

Egoïsme. *m.* Cuydàdo de la sèua pròpia conveniència sens atèndrer á la de los àltres. *Egoïsme.*

Ègoïsta, *m.* El qui solamént cuyda de la sèua conveniència y profit. *Egoísta.*

Eguí. *m.* La veu del cavàll, y per extensió la de tot bestiar gròs. *Relincho.*

Eguí, *na. adj.* Axò se diu de mul ò mula nàds de ègo y àse. *Castellano, na.*

Eguinàd, *da. p. p.* de eguinar. *Relinchado, da.*

Eguinar. *v. a.* Formar la sèua veu el cavàll. *Relinchar.*

EL.

El. Article masculí. *El.*—La lletra *l.* *Ele.*

Elaboració. *f.* Òbra primorosa y perfècta. *Elaboracion.*

Elaboràd, *da. p. p.* de elaborar. *Elaborado, da.*
Elaborar. *v. a.* Trabayar en perfecció. *Elaborar.*

Elació. *f.* Altivès, supèrbia. *Elacion.*

Elamí. *m.* Nòta de sòlfa. *Elamí.*

Elàstic, *ca. adj.* Lo qui té virtút para posarse axí còm estàva àntes, v. g. una verga qui, torsentla y la amòllan, se torna posar dreta. *Eldstico, ca.*

Elasticidat. *f.* Propiedat de un còs de posarse axí còm estàva. *Elasticidad.*

Elatèri. *m.* Medicamént purgànt. *Elaterio.*

Elecció. *f.* Nombramént de persona ò còsa per vòts ò sense vòts.—Escullimént.—Elevació de persona á dignidat, etc. *Eleccion.*

Electiu, *va. adj.* Lo que se fà ò se dona per vòts. *Electivo, va.*

Elector, *ra. m. f.* El qui elegèix. *Elector, ra.*

Elector. *m.* Càda un de los príncipes á qui correspon elegir emperador de Alemània. *Elector.*

Electora. *f.* La dòna del príncipe elector. *Electrix.*

Electorál. *adj.* Lo pertañent á príncipe elector. *Electorat.*

Electorát. *m.* Estát sobérano de Alemània. *Electorado.*

Elèctric, *ca. adj.* Lo qui té, comunica electricidat ò li pertàny. *Eléctrico, ca.*

Electricidat. Propiedat de los còssos de despedir en cèrt estat espiras de fòc, de excitar fòrtas commocións y apartar los còssos léves qui se acostan á ells. *Electricidad.*

Electrisàd, *da. p. p.* de electrisar. *Electrizado, da.*

Electrisar. *v. a.* Comunicar la electricidat.—Avivar, excaltar, encèndrer el ànimo de algú. *Electrizar*

Electrisarse. *v. r.* Avivarse, encèndrerse, y excaltarse el ànimo. *Electrizarse.*

Èlectro. *m.* Betúm gròg y trasparènt. *Electro.*

Electroforo. *m.* Instrument para conservar la electricidat. *Electroforo.*

Èlectròmetro. *m.* Instrument para conèxer la fòrça de la electricidat. *Electrómetro.*

Èlectuàri. *m.* Opiàta escellènt. *Electuario.*

Elefància. *f.* Lepra qui rusa sa péll. *Elefancia,*

Elefanciàc, *ca. adj.* Pertañent á la elefància ò el qui en té. *Elefanciaco, ca.*

Elefànt. *m.* El més gròs de los quàdrúpedos conegúds. *Elefante.*—Hòmo menjadoròt. *Gomia.*

Elefantí, *na. adj.* Pertañent á elefànt. *Elefantino, na.*

Elegància. *f.* Pulidès, bòn gust, elecció y bòna collocació de paràulas y fràses. *Elegancia.*

Elegant. *adj.* Bén fèt, compòst, culto, pulid.—Agúd, diseràt. *Elegante.*

Elegantment. *adv.* Ab elegància. *Elegantemente.*
Elegantíssim, *ma. sup.* Molt elegànt. *Elegantíssimo, ma.*

Elegantíssimament. *adv. sup.* Ab molta elegància. *Elegantíssimamente.*

Elegia. *f.* Poëma tièrno y trist y á vegádas alégre y amorós. *Elegia.*

Elegiàc, *ca. adj.* Pertaiént á la elegia. *Elegiàco, ca.*

Elegible. *adj.* Qui pôt ser elegid, escüllid. *Elegible.*

Elegid, *da. p. p.* de elegir. *Elegido, da.* = Elegids.
m. pl. Los predestinàds á la glòria etèrna. *Elegidos.*

Elegir. *v. a.* Nombrar una persona para algún fl. = Escüllir alguna còsa. = Predestinar. *Elegir.*

Element. *m.* Principi físic de que se compònen tots los còsos. = Foneménts y principis de tots los àrts y cièncias. *Elemento.*

Elemental y elementar. *adj.* Pertaiént á element. = Fundamentál, principál. *Elemental, y elementar.*

Elènc. *m.* Catálogo, llista ab orde. *Elenco.*

Elespònt. *m.* Estrèt qui sepàra la Euròpa de la Àssia menor. *Elesponto.*

E'èl. *m.* Elegid. *Electo.*

Elevació. *f.* El àcte de alçar amunt. = Altura. = Grandesa. = Ecaltació á dignidat. = Suspensió de sentita. = Altivès, presunció. = Figura retòrica. *Elevacion.*

Elevacioneta. *f.* Petita elevació. *Elevacioncilla.*

Elevád, *da. p. p.* de elevar y elevarse. *Elevado, da.*

Elevadamént. *adv.* Ab elevació. *Elevadamente.*

Elevar. *v. a.* Alçar amunt, càp, uys, etc. = Collocar en puést. *Elevar.*

Elevarse. *v. r.* Alçarse. = Créxer, pujar. = Qnédar ab suspensió de sentits. *Elevarse.* = Embabalirse. *Embebecerse.*

Elicàble. *adj.* Lo que se pôt elicar. *Elijable.*

Elicació. *f.* El àcte de fer bàilir los simples. *Elijacion.*

Elicád, *da. p. p.* de elicar. *Elijado, da.*

Elicar. *v. a.* Térme de químic. Fer bàilir simples en algún líquido convenient para estréurer después la séua sustància. *Elijar.*

Elice. *f.* Línea de revólta per lo redó de cilindro. *Elice.*

Elictra. *f.* Cada una de las péssas qui tàpan sas alas de insécto, v. g. de escarabát. *Elictra.*

Eliotròpi. *m.* Pédra preciosa verde y retráda de vermèy. = Girasól. *pl. Eliotropio.*

Elipse. *f.* Figura geométrica. *Elipse.*

Elipsis. *f.* Figura gramaticál per la qual se omi-

texen algunas paráulas necessàrias al sentit per-fet. *Elipsis*

Elíptic, *ca. adj.* Pertaiént á la elipse. *Elictico, ca.*

Elisair. *m.* Estrát de liquors, de sustàncias medicínals. *Elixir.*

Elisséo. *m.* Habitació de los héroes y hòmos virtuosos segóns la fábula. *Eliseo.* = Càmps elisséos.
m. pl. V. Elisséo. = Lòc deliciós. *Campos eliseos.*

Elocució. *f.* Mòdo de esprimirse, escüllimént de paráulas. *Elocucion.*

Elocuència. *f.* Àrt de parlar bé, de commòurer, de persuadir. = Bòna collocació ò distribució de paráulas, y abundància de éllas. *Elocuencia.*

Elocuent. *adj.* El qui té elocuència. = Pertaiént á la elocuència. = Nòble, escüllid: bén dit. *Elocuente.*

Elocuentment. *adv.* Ab elocuència. *Elocuentemente.*

Elocuentíssim, *ma. sup.* Molt elocuent. *Elocuentísimo, ma.*

Elocuentíssimament. *adv. sup.* Ab molta elocuència. *Elocuentissimamente.*

Elògi. *m.* Alabànsa. *Elogio.*

Elogiád, *da. p. p.* de elogiar. *Elogiado, da.*

Elogiador, *ra. m. f.* El qui elogia. *Elogiador, ra. ò ant. elogista.*

Elogiar. *v. a.* Alabar. *Elogiar.*

Elucidació. *f.* Declaració, explicació de lo obscur. *Elucidacion.*

Eludíd, *da. p. p.* de eludir. *Eludido, da.*

Eludir. *v. a.* Fugir de la dificultat, escapar-se. *Eludir.*

Éll, éle. *f.* El nòm de la lletra l. *Ele.*

Élla, éla. *Pronòm.* *El, ella.*

Élle. *f.* Nòm de la doble ll. *Elle.*

EM.

Em. Cás irregular del pronòm jó, y me al revés. *Me.*

Em. *m.* Nòm de la lletra m. *Eme.*

Emagrirse. *v. n.* Posarse màgre. *Enmagrecer.*

Emanació. *f.* Derivació. *Emanacion.*

Emauád, *da. p. p.* de emanar. *Emanado, da.*

Emanánt. *p. a.* de emanar. El qui ò lo qui emana. *Emanante.*

Emanar. *v. n.* Dimanar, provenir, derivarse de altri. *Emanar.*

Emancipació. *f.* El àcte y efecte de emancipar. *Emancipation.*

Emancipád, *da. p. p.* de emancipar. *Emancipado, da.*

Emancipador, *ra. m. f.* El qui emancipa. *Eman-*
cipador, ra.
Emancipar. *v. a.* Donar llibertat. = Posar el pare
á sos fíys eczént de la seua potestát. *Eman-*
cipar.
Embabayád, *da. adj.* El qui está embambád,
admirád. *Embelesado, da.*
Embabayarse. *v. n.* Quédar embambád, admirád.
Embelesarse, embobarse. = Toruar bábmbol. *Abo-*
barse ó embobecerse.
Embafád, *da. p. p.* de embafar. *Empalagado, da.*
Embafament. *m.* Afartament, disgúst para el men-
jar. *Empalagamiento.*
Embafar. *v. a.* Fastidiar el menjar, cansar, enfa-
dar. = Fastidiar, etc. áltra còsa. *Empalagar.*
Embafarse. *v. a.* Disgustárse, prènder fástitx de
alguna còsa. *Empalagarse.*
Embalzamád, *da. p. p.* de embalsamar. *Embal-*
samado, da.
Embalzador, *ra. m. f.* El qui embalsama. *Em-*
balsamador, ra.
Embalzamar. *v. a.* Posar bá'zem y áltres ingre-
diénts para impedir la corúpció de los cadá-
vers. *Embalsamar.*
Embalúm. *m.* Tot lo que impedèix la claror á
un. *Pantalla.*
Emhambád, *da. p. p.* de emhambarse. *Embaza-*
do, da, embelesado, da. = *Abobado, da ó*
embohecido, da.
Embámbarse. *v. r.* Quédar admirád. *Embazarse*
ó embelesarse. = Tornar bábmbol. *Embobarse ó*
embobecerse.
Embarás. *m.* Impediment, dificultát. *Embarazo.*
Embarassád, *da. p. p.* de embarassar y embara-
ssarse. *Embarazado, da.* = *Embarbascado, da.*
= *Encabestrado, da.* = *Enfrascado, da.* = *En-*
cabrilado, da, segóns el vérb de qui es partícip.
= Embarassád còm un escarabát entre borras.
Embarazado como pollo en la estopa.
Embarassáda. *adj.* La dóna en cinta. *Embara-*
zada.
Embarassar. *v. a.* Impedir, posar dificultáts. *Em-*
barazar.
Embarassarse. *v. r.* Trobar embarás, dificultát,
posarse en negóci dificultós. *Embarazarse.*
= Dins un espès de garriga, etc. *Enfrascarse.*
= Sa aráda ab rèis de ábre ó pédras. *Embar-*
bascarse. = Sa còrda ab sa corriòla ó sa corriò-
la ab sa còrda. *Encabrilarse.* = Una histia en so
cabreste. *Encabestrarse.*
Embarassós, *sa. adj.* Lo qui càpsa embarás. *Em-*
barazoso, sa.
Embarassosíssim, *ma. sup.* Molt embarassós. *Em-*
barazosisimo, ma.

Emharassosíssimament. *adv. sup.* Ab molt de em-
barás. *Embarazosisimamente.*
Embárc. *m.* Entráda en bárco. = Viátge per mar.
Emharco. = Comèrs. *Comercio marítimo.*
Embarcació. *f.* Quálsevòl bárco en qui se pòt ne-
vegar. = Viátge per mar. *Embarcacion.*
Embarcád, *da. p. p.* de embarcar. *Embarcado, da.*
Embarcador, *ra. m. f.* El qui embárca alguna cò-
sa. *Embarcador, ra.*
Embarcador. *m.* Llòc destinád para embarcar.
Embarcadero.
Embarcar. *v. a.* Posar còsas dins un bárco. *Em-*
barcar.
Embarcarse. *v. r.* Entrar en bárco para navegar.
Embarcarse. = Embarcarse ab una bárca de cà-
fia: emprènder un negóci sens lo necessári para
surtir de ell. *Embarcarse con poco bizcocho.*
Embardissád, *da. p. p.* de embardissar. *Embarda-*
do, da.
Embardissar. *v. a.* Posar hardissa. *Embardar.*
Embárg. *m.* Secueítre. *Embargo.*
Embargád, *da. p. p.* de embargar. *Embargado, da.*
Embargar. *v. a.* Secuestrar. *Embargar.*
Embarrancarse. *v. r.* Posarse dins barráncs ó en
empéñs ó negócis dificultosos. *Embarrancarse.*
= Dins un espès de garriga. *Enfrascarse.*
Embarrád, *da. p. p.* de embarrar. *Atrancado,*
da. = *Empezado, da.*
Embarrar. *v. a.* Posar sa bárra á pórtia. *Atran-*
car. = Comensar. *Empezar.*
Embarrilád, *da. p. p.* de embarrilar. *Embarrila-*
do, da.
Embarrilar. *v. a.* Posar còsas dins barrils. *Emba-*
rrilar.
Embarriolád, *da. p. p.* de embarriolar. *Embaucado,*
da. = *Enredado, da.*
Embarriolar. *v. a.* Enganar. *Embaucar.* = *Emba-*
rassar. *Enredar.*
Embassád, *da. p. p.* de embassar. *Rebalsado, da.*
Embassáda. *f.* Abundància. *Copia, diluvio.*
Embassador. *m.* Llòc fondo ahónt se embássa áy-
go. *Embalsadero.*
Embassar. *v. n.* Umplirsé de áygo es càmp. *Re-*
balsarse.
Embastád, *da. p. p.* de embastar. *Embastado, da*
ó hilvanado, da,
Embastar. *v. a.* Assegurar ab fil lo que se há de
cusir. *Embastar ó hilvanar.*
Embát. *m.* Ventèl fresc de mar. *Embate.*
Embatòl. *m.* Embát petit. *Embatillo.*
Embaxáda. *f.* Diputació de sobérano á áltre. *Em-*
bajada. = Arregáñy. *Rociada.*
Embaxador. *m.* El enviád de sobérano á áltre.
Embajador.

Embaxadora. *f.* La dòna de embaxador ò la enviada, etc. *Embajadora* ò *embajatriz*.

Embaynàl, *da. p. p.* de embaynar. *Envainado, da.*

Embaynar. *v. a.* Posar espàsa, sàbre dins sa beyna. *Embainar* ò *envainar*.

Embeçú, *da. p. p.* de embeurer. *Encogido, da.* = *Embebido, da.* = *adj.* De càre. *Chupado, da.*

Embeurer. *v. a.* Xupar alguna còsa en sí lo líquido, còm espónja á áygo. *Embeber*. = *Cusir* estirant màssa es punt. *Encoger*.

Embellid, *da. p. p.* de embellir. *Embellecido, da.*

Embellir. *v. a.* Adornar, hermoseyar. *Embellecir*. = *Agradar*. *Embelesar*.

Embenà, *da. p. p.* de embenar. *Embendado, da.* = *Entablillado, da.*

Embenar. *v. a.* Ab beas. *Embendar*. = *Ab posetas*. *Entablillar*.

Embetumà, *da. p. p.* de embetumar. *Embetunado, da.*

Embetumar. *v. a.* Posar betúm. *Embetunar*.

Embigà, *da. p. p.* de embigar. *Envigado, da.*

Embigar. *v. a.* Posar sas bigas. *Envigar*.

Emblanquinà, *da. p. p.* de emblanquinar. *Blanqueado, da.*

Emblanquinador, *ra. m. f.* El qui emblanquina. *Blanqueador, ra.*

Emblanquinar. *v. a.* Posar blànc. *Blanquear*.

Embléna. *m.* Figura, estàmpa qui representa un sentit moràl. *Emblema*.

Emblevins. *m. pl.* Gèstos. *Monadas*. = *Espànts* ab accions y crits descompassàds. *Aspavientos*.

Embó. *m.* El foràt de la estiba de bàrco para surtir la áygo. *Embornal*.

Embotàda. *f.* El àcte y efecte de agafar un cà sa càssa ab sa boca. *Abocamiento*. = *Tenir embocada un cà*. *Abocar*.

Embotàda de carrer. *f.* La entràda de éll. *Bocacalle*.

Embocadura. *f.* Pàrt de sa brilla. *Embocadura*.

Embotar. *v. a.* Posar alguna còsa dins sa boca. = *Menjar molt*. *Embotar*. = *À la càre*. *Encajar a la cara*.

Embolé. *m.* Enredó. *Embolismo*.

Embolé, *da. p. p.* de embolicar. *Envuelto, ta.* = *Entrapado, da.* = *Enredado, da.* = *Arrebujaado, da.* = *Agasapado, da.* = *Ensabanado, da.*, segons el verb de qui es particip.

Embolicar. *v. a.* Mentidas. *Embotar*. = *Ròba*, papers. *Envolver*. = *Ab pedàsos*. *Entrapar*. = *Ab llençol*. *Ensabanar*. = *Agafar a us*. *Agasapar*. = *En* asunto, disputa, etc. *Enredar*. = *Fil*, còrda deuntut, *v. g.* màneg de granera ò espotador de tayaduras. *Entorchar*.

Emboliscarse. *v. a.* Ab sa ròba, càpa, etc. *Envolverse*. = *Ab sa ròba* dins es llit. *Arrebujaarse*. = *Ab llençol*. *Ensabanarse*. = *Barayàntse*. *Envolverse*. = *En* asunto, disputa, etc. y las plantas á àbre. *Enredarse*.

Embolisme. *m.* Afagitura de cèrts dias para ignalar el àny de una espècie ab el de àltra, còm el lunar y civil ab el del sòl. *Embolismo*.

Embolo. *m.* El màneg de bomba, xeringa, etc. *Émbolo*.

Emborrà, *da. p. p.* de emborrar. *Emborrado, da.*

Emborrar. *v. a.* Posar òli á sa llàna los peráys. *Emborrar*.

Emborratxà, *da. p. p.* de emborratxar, se. *Emborrachado, da.*

Emborratxar. *v. a.* Fer pèrder el judici los licors. *Emborrachar*.

Emborratxarse. *v. r.* Bèurer licors fins á pèrder el judici. = *Enfurir* molt. *Emborracharse*.

Embós. *m.* La pàrt de càpa, mànta, etc. ab que se abossan. *Embozo*. = *De cauàl*, ciquia, etc. *Broza*. = *De aràda*. *Albardilla*.

Embosà, *da. p. p.* de emboscar. *Emboscado, da.*

Emboscada. *f.* Ocultació. *Emboscada*.

Emboscar. *v. a.* Amagar partida de tròpa para sospèndrer. *Emboscar*.

Emboscar-se. *v. r.* Amagarse para sospèndrer. = *Entrarse* dins bòsc. *Emboscar-se*.

Embosàl, *da. p. p.* de embosar. *Cegado, da* ò *atascado, da.* = *Es nàs*. *Tabicada*.

Embosar. *v. a.* Tapar ab brutó canàls, ciquias, etc. *Cegar* ò *atascar*.

Embosarse. *v. r.* Canàls; ciquias; etc. *Cegarse* ò *atascarse*. = *Sa aràda*. *Embozarse*. = *Sa gargamèlla*. *Atragantarse*. = *Es nàs*. *Tabicarse*.

Emhotigà, *da. p. p.* de embotigar. *Emboticado, da.*

Emhotigar. *v. a.* Posar dins botiga, magatzem. *Emboticar*.

Embotà, *da. p. p.* de embotar. *Encubado, da.* = *Envasado, da.*

Embotar. *v. a.* Posar vi dins botas. *Encubar*. = *Òli* dins odres. *Envasar*.

Embotèl, *v. a.* Posar vi dins botèlles, barràls, etc. *Embotellar*.

Embotonà, *da. p. p.* de embotonar. *Abotonado, da.*

Embotonar. *v. a.* Pasar los botóns dins es tràus. *Abotonar*.

Emboyrà, *da. p. p.* de emboyarse. *Anublado, da.*

Emboyarse. *v. r.* Taparse el cèl de bòyras. *Anublar-se*.

Embrégà, *da. p. p.* de embregar. *Embragado, da.*

Embregament. *m.* El acte de embregar. *Embregamiento.*
Embregar. *v. a.* Demanar bestiar, carruatge, etc. *Embragar.*
Emhriagad, *da. p. p.* de embriagar. *Embriagado, da.*
Embriagar. *v. a. V.* Emborratxar. *Embriagar.*
Embriagarse. *v. r. V.* Emborratxarse. *Embriagarse.*
Embrigués. *f.* Turbació de judici. *Embrigués.*
Embrion. *m.* El feto antes que se distinguesca la organissació. *Embrion.*
Embrocar. *v. a.* Assegurar los sabaters la sola ab brúcas. *Embrocar.*
Embróll. *m.* Enredó, engafny. *Embrolla* ó *embrólla.*
Embróll. *m. f.* El qui embrólla. *Embrollon.*
Embróllad, *da. p. p.* de embróllar. *Embrollado, da.*
Embróllador, *ra. m. f.* El qui embrólla. *Embrollador, ra* ó *embrollon.*
Embróllar. *v. a.* Confondre, enredar, enganar. *Embróllar.*
Embróllarse. *v. r.* Confundirse, enredarse. *Embróllarse.* = El témps. *Anublarse.*
Embromad, *da. p. p.* de embromar. *Embromado, da.*
Embromad, *da. adj.* El qui lo está de nâs. *Arromadizado, da.*
Embromador, *ra. m. f.* El qui embroma. *Embromador, ra.*
Embromar. *v. a.* Posar desorde. = Enganar ab hõnas parâufas. *Embromar.*
Embromarse. *v. r.* De nâs. *Arromadizarse.*
Embrutad, *da. p. p.* de embrutar. *Ensuciado, da.* = *Emporcado, da.*
Embrutar. *v. a.* Soyar. *Ensuciar.* = Paper. *Emporcar.*
Embrutarse. *v. r.* Soyarse. *Ensuciarse.* = Fer ó dir un desbarât. *Echar un chafarrinon.*
Embusteretjad, *da. p. p.* de embusteretjar. *Embusteadado, da.*
Embusteretjar. *v. a.* Dir mentidas, enganar. *Embustear.*
Embusteret, *ta. m. f.* Petits mentiders. *Embusterruelo, la.*
Embusteria. *f.* Falsedat, mentida, engafny. *Embusteria.*
Embustéro, *ra. m. f.* Fals, mentider. = Impostor, hipòcrit. *Embustero, ra* ó *sicofanta.*
Embusterot, *ta. m. f.* Grâns embustéros. *Embustero, za* ó *embusteron, na.*
Emhuid, buir, etc. *V.* Imbuir.
Embut. *m.* Cosa coneguda. *Embudo.* = Gròs para

umplir botas, etc. *Envasador.*
Embutet. *m.* Embut petit. *Embudico, illo, tro.*
Embutid, *da. p. p.* de embutir. *Embutido, da* ó *ataraceado, da.*
Embutir. *v. a.* Ajustar pèssas ó pèdras de vários colors. *Embutir* ó *ataracear.*
Embutxacad, *da. p. p.* de embutxacar. *Embolsado, da.*
Embutxacar. *v. a.* Posar dins butxaca ó en la bossa. *Embolsar.*
Embúy. *m.* Mentida, astucia. *Embuste.* = De jugador. *Fulleria.* = De râm. *Maraña.* = De moltes cosas confusas. *Embolismo.* = Engafny. *Guadramaña.* = De llana, cabèys. *Vedija.*
Embúy. *m. f.* Et qui fa embúys. *Tramposo, sa.* = Jugant. *Fullero, ra.*
Embuyad, *da. p. p.* de embuyar. *Embaucado, da.* = *Enmarañado, da.* = *Enredado, da.* = *Privado, da.*
Embuyar. *v. a.* Confondre, mesclar sens orde. *Enredar.* = Enganar. *Embaucar.* = No fer bé râm, etc. *Enmarañar.* = Embuyar un asunto para tenir tot es profit un. *Hacer merienda de negros.*
Embuyarse. *v. r.* Enredarse. = Cabèis, râms, etc. *Enmarañarse.* = De lieors. *Privarse.*
Embuyós, *sa. m. f.* Los qui fan embúys. *Tramposo, sa.* = Jugant. *Fullero, ra.*
Eme. *f.* La lletra *m*, y el seu nòm. *Eme.*
Emenologia. *f.* Tractat dels mèstruos. *Emenologia.*
Emergencia. *f.* Cas fortúit, incident, occurrència. *Emergencia.*
Emergent. *adj.* Qui se deriva, qui procedeix, qui neix de altre, qui sobrevé. *Emergente.*
Emérit. *adj.* El soldat entre los româns qui havia cumplid bé es servici. = En algunas religions el qui havia enseñad teologia. *Emérito.*
Emersiô. *f.* La surtida de un planeta de darrera el qui lo eclipsava. *Emersion.*
Emètic. *m.* Vomitta violent. *Emético.*
Emètic, *ca. adj.* Lo qui fa vomitar violent. *Emético, ca.*
Emeticidat. *f.* Virtut emética. *Emeticidad.*
Emigració. *f.* Surtida de un llôc para establirse en altre. *Emigracion.*
Emigrad, *da. p. p.* de emigrar. = *adj.* El qui ha passad de un país y se es establid en altre. *Emigrado, da.*
Emigrar. *v. n.* Déxar el seu país, y establirse en altre. *Emigrar.*
Eminencia. *f.* Altura, llôc eminent. = Escellencia de gâni, de virtut, etc. = Títol de honor que se dona als cardenals, y que se donava al grânmestre de Málta. *Eminencia.* = Ab emiñencia

adv. Potencialment, virtualment segons los filòsfs. *Con eminencia.*

Eminenciál. adj. Lo diuen los filòsfs de la causa qui solament virtualment produèix el efecte.

Eminencial.

Eminènt. adj. Àlt, elevád. = Sobresaliènt en mèrit, dignidat, virtut, etc. *Eminente.*

Eminèntment. adv. Ab eminència. *Eminentemente.*

Eminentíssim, ma. sup. Molt eminent. *Eminentísimo, ma.* = Títol que se dona á los cardenals.

Eminentísimo.

Emissári. m. Explorador, enviad secret per espia, espia. *Emisario,*

Emmagatzemád, da. p. p. de emmagatzemar. *Almacenado, da.*

Emmagatzemar. v. a. Posar còsas dins magatzem. *Almacenar.*

Emmalaid, da. p. p. de emmalairse. *Enconado, da* ó *indignado, da.*

Emmalairse. v. n. Prènder malícia boñy, llàga, etc. *Enconarse* ó *indignarse.*

Emmalaltirse. v. r. Càurer malalt. *Enfermar* ó *amalarsse.* = Es gats per menjar mássa ratas.

Ratonarse.

Emmidonád, da. p. p. de emmidonar. *Almidonado, da.*

Emmidonar. v. a. Posar midó á rúba. *Almidonar.*

Emmorronxád, da. p. p. de emmorronxar. *Embotijado, da.*

Emmorronxarse. v. r. Irritarse. *Embotijarse.*

Emolient. adj. Lo qui ablanèix. *Emoliente.*

Emolument. m. Profit, guany. *Emolumento.*

Empacientád, da. p. p. de empacientar. *Impacientado, da.*

Empacientar. v. a. Molestar, enfadar. *Impacientar.*

Empacientarse. v. r. Enfadarse. *Impacientarse.*

Empadronád, da. p. p. de empadronar. *Empadronado, da.*

Empadronador. m. El qui empadrona. *Empadronador.*

Empadronar. v. a. Àllistar. *Empadronar.*

Empadronarse. v. r. Àllistarse. *Empadronarse.*

Empagad, da. p. p. de empagair. *Corrido, da* ó *avergonzado, da.*

Empagaidor, ra. m. f. Los qui fàcilment se empagaxen. *Empachoso, sa.*

Empagaiment. m. El acte y efecte de empagair, se. *Empacho.*

Empagair. v. a. Causar vergonya, rubor. *Empachar.*

Empagairse. v. r. *Empacharse, correrse.*

Empalád, da. p. p. de empalar. *Empalado, da.*

Empalar. v. a. Espidar á un ab un palo axí còm se espida una áve al àst. *Empalar.*

Empantanád, da. p. p. de empantanar. *Empantanado, da.* = Estar empantanád: posád dius una dificultat de abont no se pòt sortir. *Estar empantanado.*

Empantanar. v. a. Umplir de aygo un terréno = Posar dius un pantano. = Posar dius assunto ó lance escabros. *Empantanar.*

Empantansse. v. r. *Empantansse.*

Empaxád, da. p. p. de empaxar. *Empachado, da.*

Empauxament. m. El acte y efecte de empaxar. *Empacho.*

Empaxar. v. a. Causar indigestió. *Empachar.*

Empaxarse. v. r. *Empacharse* ó *empaparse.*

Empapád, da. p. p. de empapar. *Empapado, da.*

Empapar. v. a. Posar en remdy. *Empapar.*

Empaparse. v. r. Embèurarse una còsa el líquidu còm una esponja á aygo. *Empaparse.*

Empaquetád, da. p. p. de empaquetar. *Empaquetado, da.*

Empaquetar. v. a. Fer paquets. *Empaquetar.*

Empara. f. Secuestre. *Empara.*

Emparád, da. p. p. de emparar. *Emparado, da.*

Emparar. v. a. Embargar, secuestrar. *Emparar.*

Emparedád, da. p. p. de emparedar. *Emparedado, da.*

Emparedar. v. a. Tancar entre quàtre parèts. *Emparedar.*

Emparedarse. v. r. Tancarse per devoció entre quàtre parèts, còm lo feu una señora millorquina en la seu de Mallorca. *Emparadarse.*

Emparentád, da. p. p. de emparentar. *Emparentado, da.*

Emparentar. v. n. Contrèurer parentesc, per casament. *Emparentar.*

Empast. m. Unió perfectá y sucosa de colors, y tinta en pintura. *Empaste.*

Empastád, da. p. p. de empastar. *Empastado, da.*

Empastador. m. El qui dona pasta á sas señas pinturas. = Pinzell para axó. *Empastador.*

Empastar. v. a. Umplir de pasta. = Tapar ab molt de color paraque no se veja el dibdix ó la primera passada. *Empastar.*

Empât. m. Igualdat. *Empate.*

Empatád, da. p. p. de empatar. *Empatado, da.*

Empatar. v. a. Fer iguals los vòts, las cartas de jugar, etc. *Empatar.* = Tirar per la càre. *Echar á la cara.*

Empatarse. v. r. *Empatarse.*

Empavessád, da. p. p. de empavessar. *Empavessado, da.*

Empavessar. v. a. Adornar un barco ab bandéras y gayerdets. *Empavesar.*

Empecatád, da. m. f. Maltrads. *Empecatado, da.* = Estar empecatád: no sortir bé la còsa á un-

Estar hecho en pecado.

Empedernir, da. *p. p.* de empedernirse. *Empedernido, da.*

Empedernirse. *v. r.* Ferse dur, insensible, cruél. *Empedernirse.*

Empedragâd, da. *p. p.* de empedragar. *Empedrado, da.*

Empedragador. *m.* El qui empedraga. *Empedrador.*
Empedragar. *v. a.* Fer es pis de carrer, etc. de pédras picâdas. *Empedrar.*

Empedrât. *m.* V. Empedragât. *Empedrado.*

Empedreid, da. *p. p.* de empedreirse. *Apelmazado, da.*

Empedreirse. *v. n.* Ferse molt clôsa una còsa, v. g. es pâ. *Apelmazarse.*

Empegâd, da. *p. p.* de empegar. *Empegado, da.*
= *Empeguntado, da.*

Empegar. *v. a.* Uutar ab pega. *Empegar.* = Señar ab pega al bestiar de llâna. *Empeguntar.*

Empeguntar. *v. a.* Soyar. *Embadurnar* ô *emplastar.*

Empeguntarse. *v. r.* Soyarse sas mâus, es péus, etc. *Embadurnarse* ô *emplastarse.*

Empêlt. *m.* Abre empeltâd. *Engerto* ô *ingerto.*

Empeltâd, da. *p. p.* de empeltar. *Engerto, ta* ô *ingerto, ta.*

Empeltâda. *f.* El terrêno ahônt se há empeltâd. *Engertal.*

Empeltador. *m.* El qui empêlta. *Engertador* ô *engeridor.* = De mentidas. *Zurcidor, ra* de mentiras.

Empeltar. *v. a.* Còsa sabuda. *Engertar* ô *ingerir.* = De escudèt. *De escudete.* = De muda. *De pua.*
= Empeltar mentidas: dirnè. *Zurcir mentiras.*
= Sa pigôta. *Inocular* ô *engertar las viruelas.*
= Alguna còsa qui cân del âyre. *Zampar.* = Ab sa boca. *Atrapar con la boca.*

Empena. *f.* La péll de devânt de sabâta. *Empella.*
= De espordefia. *Capellada.*

Emprènder. *v. a.* Comensar, intentar alguna còsa. *Emprender.* = Emprènderse un de un âltre. *Surbirse d las barbas.*

Empenedid, da. *adj.* El qui té pèsar de haver fèt alguna còsa. *Pesaroso, sa.*

Empenedirse. *v. r.* Teuir pèsar de haver fèt alguna còsa. *Arrepentirse.* = S'empenedirà: lo que se diu al qui no vòl seguir el consèy ô avis que se li dona. *No lloraré sus duelos.*

Empenta. *f.* V. Sempenta. *Empenta.* = Ab una âltra empenta arribarèm. *Con otro ea llegarémos d la aldea.*

Empéñâd, da. *p. p.* de empéñar, se. *Empeñado, da.*

Empéñar. *v. a.* Assegurar el pàgo. = Obligar, precisar. = Posar á un per empéño. = Endeutar. *Empeñar.*

Empéñarse. *v. r.* Esforsarse ab actividât. = Intercedir per âltri. = Endeutarse. *Empeñarse.*

Empéñer. *v. a.* Fer esfòrs para mûurer, ô aturar alguna còsa. *Empujar.* = Incitar. *Impeler.* = Sa pôrta, no tancarla de tot. *Entornar.* = Las duas pôrtas de finêstra ô portâl, ajontarlas només. *Emparejarlas.*

Empéñerse. *v. r.* Es parèy en carruâtge. *Carrearse.*

Empéño. *m.* Esfòrs. = Grân desftx de lograr una còsa. = El qui se empéña per âltri. *Empeño.*

Emperador. *m.* Sobérâno. = Un péix. *Emperador.*
Emperatris. *f.* La dôna del emperador ô la qui té la dignidât. *Emperatriz.*

Emperifollâd, da. *p. p.* de emperifollar, se. *Emperigelado, da.*

Emperifollar. *v. a.* Adornar ab perifollos. *Emperigelar.*

Emperifollarse. *v. r.* Adornarse ab perifollos. *Emperifollarse.*

Emperô. Preposició. *Pero.* = Teuir un emperô: una fâlta en sí ô de alguna còsa. *Tener un que.*

Empérrâd, da. *p. p.* de empérrar. *Emperrado, da.*

Empérrar. *v. a.* Irritar. *Emperrar.*

Empérrarse. *v. r.* Irritarse. *Emperrarse.*

Empessolarse. *v. a.* Menjar. *Zampar.* = Tot sòl: mây convidar á ningú. *Ser un come d oscuras.*

Empestiferâd, da. *p. p.* de empestiferar. *Apestando, da.*

Empestiferar. *v. a.* Despedir mâl olor, pudor. *Apestar.*

Empinâd, da. *p. p.* de empinar, se. *Empinado, da.* = *Arbolado, da* ô *encabritado, da.*

Empinar. *v. a.* Alear amúnt. = Bèurer molt. *Empinar.*

Empinars. *v. r.* Posarse de puntas alsânt es talôns. *Empinars.* = Possarse el bestiar demúnt es péus de derrera y alzar los de devânt. *Empinars, arbolarse* ô *encabritarse.* = Anar empinâd el hómo: grâve, sèrio. *Andar tieso.*

Empixonâd, da. *p. p.* de empixonarse. *Amoscado, da.*

Empixonarse. *v. r.* Prènder mosca, irritarse. *Amoscarse.*

Empíreo. *m.* El cêl suprêmo. = El llôc de los benaventurâds. *Empíreo.*

Empíric, ca. *m. f.* El qui sòlamént se govèrna per un principi. *Empírico, ca.*

Empírica. *f.* Pârt de la medicina qui sòlamént cura per experiència. *Empírica.*

Empít. *m.* Pujâda escabrosa. *Repecho.*

Empiâsta. *f.* Medieamént. *Emplasto.* = Posar emplâstas. *Emplatar.*

Emplàstic, ca. *adj.* Qui se apéga ò se alérra.

Emplàstic, ca.

Emplé, ad, da. *p. p.* de empléyar. *Empleado, da.*

Empléyad. *m.* El qui té algún empléyo. *Empleado.*

Empléyar. *v. a.* Ocupar á algú en algún negòci. =

Gastar los dõbbés en alguna cõsa. = Usar del témps, de alguna cõsa, eczercitar. *Emplear.*

Empléyarse. *v. r.* Ocuparse en alguna cõsa. *Emplearse.*

Empléyo. *m.* Càrreg, ocupació, ofici. *Empleo.*

Emplomad, da. *p. p.* de emplomar. *Emplomado, da.* = *Emplumado, da.* = *Zampado, da.*

Emplomar. *v. a.* Posar ò saldar ab plom. *Emplomar.* = Posar plomas per adorno ò per sfronta.

Emplumar. = Empeltar al áyre. *Zampar.* = Càurer emplomad es sòl. *Caer de plomo.*

Empobrir y empobrirse. *v. n.* Tornar pòbre. *Empobrecer.*

Empolvad, da. *p. p.* de empolver. *Empolvado, da.* = *Enharinado, da.*

Empolver. *v. a.* Posar polvos. *Empolver* ò *empolvorizar.*

Empolvarse. *v. r.* Posarse polvos, umplirse de pols. *Empolvarse* ò *empolvorizarse.* = El qui cèrn. *Enharinarse.*

Emporcad, da. *p. p.* de emporcar. *Emporcado, da.*

Emporear. *v. a.* Soyar, umplir de porqueria. *Emporcar.*

Emporcarse. *v. r.* *Emporcarse.*

Empòri. *m.* Llòc ahònt concorren moltes naciõs para comerciar. = Llòc famós per las cièncias ò àltra cõsa. *Emporio.*

Empostissad, da. *p. p.* de empostissar. *Entablado, da.*

Empostissada. *f.* Piso de pòsts. *Entablado.*

Empostissar. *v. a.* Posar pòsts, *v. g.* á piso. *Entablar.*

Emptad, da. *p. p.* de emprar. *Usado, da.*

Emprar. *v. a.* Servirse de alguna cõsa. *Servirse* ò *usar de...*

Emprènder. *V.* *Empènder.*

Empreñada. *p. p.* de empreñarse. *Empreñada.*

Empreñar. *v. a.* Fer concèber á la famèlla. *Empreñar.*

Empreñarse. *v. r.* Concèber la famèlla. *Empreñarse.*

Empres, sa. *p. p.* de emprènder. *Emprendido, da.*

Empresa. *f.* Acció àrdua que se emprèn ab coratge. = Progècte de alguna cõsa. = Figura enigmàtica acompañada de paràulas. *Empresa.*

Emprèstito. *m.* Cõsa dexada á tornar. = Tribút, contribució, imposició. *Emprèstito.*

Emprimad, da. *p. p.* de emprimir. *Emprimado, da.* = *Adelgazado, da.*

Emprimir. *v. a.* Donar la última càrda á sa llàna.

Emprimir. = Fer més prima á una cõsa. *Adelgazar.*

Emprimarse. *v. r.* Discórrer ab sutilesa, avivar lo ingèni. *Adelgazar.* = Enflaquirse. *Adelgazarse.*

Empru. *m.* Dret, facultat. *Derecho.*

Emprivada. *f.* Mèrda. *Privada.*

Empuñad, da. *p. p.* de empuñar. *Empuñado, da.*

Empuñador, ra. *m. f.* Los qui empuñan. *Empuñador, ra.*

Empuñadura. *f.* La guarnició de espàsa. *Empuñadura.*

Empuñar. *v. a.* Prènder y tancar ab so puñy. =

Alcansar algún puésto. *Empuñar.* = Es bastó: alcansar el màndo. *El baston.* = Es cètro: comensar á reynar. *El cetro.*

Emulació. *f.* Desítz nòble de igualar ò supèrar. Tànt se pren en bõna còm en màla pàrt. *Emulacion.*

Emulad, da. *p. p.* de emular. *Emulado, da.*

Emulador, ra. *m. f.* Guerrer, contràri, concurrènt, tocàds de emulació. *Emulador, ra.*

Emular. *v. a.* Imitar las acciõs de àltri, procurar igualarlas ò supèrarlas. *Emular.*

Emulgènt. *adj.* Qui da sa sàng dins es rosiõs parlànt de cèrtas artèrias ò venas. *Emulgent.*

Èmulo, la. *adj.* Inimíg, contràri, oposad. *Èmulo, la.*

Èmulo. *m.* Inimíg, etc., concurrènt. *Èmulo.*

Emulsió. *f.* Beguda refrescant. *Emulsion.*

Emunctoris. *m. pl.* Glàndulas ubèrtas para el descàrreg de los escreménts y de los humors. *Emunctorios.*

Emundació. *f. ant.* Rentada. *Emundacion.*

EN.

En. Preposició qui significa llòc ò témps en qui se fà una cõsa, *v. g.* en ivèrno fà fret. *En invierno hace frio:* en la iglesia herá festa. *En la iglesia hay fiesta.* = Tàmbé significa *dins*, *v. g.* estàn en cása. *Están en casa.* En. = Lo matèix que *ab*. *Con*, y *ant.* *en.*

En. Anteposad á nòm pròpi éra lo matèix que superior ò dõu. *Don*, y áre el, *el.*

En. Partícula relativa, *v. g.* en Juàn menja pà y en Pére no en menja, y la partícula de *en* menja se referèix al pà, y servèix para no repetir la cõsa de que se tracta; pués sense élla se hauria de dir: Juàn menja pà, y Pére no menja pà. *De ello, la, ellos, ell as, etc.*

En. *f.* El nòm de la lletra *n.* *En e.*

Enegenàble. *adj.* Lo qui pòt ser enegenad. *Enagenable.*

Enegenàd, da. *p. p.* de enegenar. *Enagenado, da.*
 Enegenar. *v. a.* Desferse de una còsa per baràt, donació, venda. *Enagenar.*
 Enàgos. *m. pl.* Faldetas. *Enaguas.*
 Enàlage. *f.* Figura per la qual se pòsa una part de la oració per àltra. *Endlage.*
 Enamoràd, da. *p. p.* de enamorar, se. *Enamorado, da.*
 Enamoràd. *m.* El qui festetja. *Galan, cuyo.*
 Enamoràda. *f.* La qui festetja. *Dama.*
 Euamoradèt, ta. *m. f.* Un pòc enamoràds. *Enamoradillo, lla, ito, ita.*
 Enamoradís, ssa. *adj.* Fàcils en enamorar-se. *Enamoradizo, za ò blando, da de carona.*
 Enamorado, ra. *m. f.* Los qui enamoran ò diuen amores. *Enamorado, ra.*
 Enamoramént. *m.* El àcte y efecte de enamorar, se. *Enamoramiento.*
 Enamoràut. *p. a.* de enamorar, se. El qui enamora ò se enamora. *Enamorante.*
 Euamorar. *v. a.* Mòurer en un àltre la passió de amor. *Enamorar.*
 Enamorar-se. *v. r.* Prendarse de alguna persona ò còsa. *Enamorar-se.*
 Enarbolàd, da. *p. p.* de enarbolar. *Enarbolado, da.*
 Enarbolar. *v. a.* Alsar, posar amunt bandéras, estandàrts. *Enarbolar.*
 Enardid, da. *p. p.* de enardir. *Enardecido, da.*
 Enardir. *v. a.* Avivar, escitar. *Enardecer.*
 Enavàll. *adv.* Abajo. = De teulàdas enavàll. *De tejas abajo.*
 Enavànt. *adv.* En adelante.
 Encabermàd, da. *p. p.* de encabermarse. *Encaprichado, da.*
 Encabermarse. *v. r.* Encabotarse. *Encapricharse.*
 Encabessàd, da. *p. p.* de encabeçar. *Encabezado, da.*
 Encabéçar. *v. a.* Al·listarse ò posar en llista. *Encabezar.*
 Encabéçar-se. *v. a.* Encabezarse.
 Encabotàd, da. *p. p.* de encabotarse. *Encapotado, da.*
 Encabotarse. *v. r.* Enfadar-se. *Encapotarse.* = En so seu parèr. *Encapricharse.*
 Encadenàd, da. *p. p.* de encadenar. *Encadenado, da.* = Ensartado, da ò engarzado, da.
 Encadenar. *v. a.* Fermar ab cadenas. *Encadenar.* = Rosària, coronas, etc. *Encadenar, ensartar ò engarzar.*
 Encadenàt. *m.* Travadura. *Encadenamiento, encadenadura.* = Sa derréra filàda de parèt. *Verdugo.*
 Encadarnàd, da. *p. p.* de encadarnar. *Acatarrar-*

do, da. = *adj.* El qui té cadàrn. *Catarroso, sa.*
 Encadarnar. *v. a.* Causar embaràs alguna còsa. *Embarazar.*
 Encadarnarse. *v. r.* Aplegar cadàrn. *Acatarrarse.*
 Encàllad, da. *p. p.* de encàllar, se. *Atascado, da ò atollado, da.* = *Encallado, da.*
 Encàllador. *m.* Llòc ahònt se pòt encàllar. *Atascadero ò atolladero.* = Per bàrcas. *Encalladero.*
 Encàllar. *v. a.* Posar dins encàllador. *Atascar, atollar.* = Bàrcas. *Encallar.*
 Encàllarse. *v. r.* Posarse dins encàllador. *Atascarse ò atollarse.* = Sas bàrcas dins arena, entre ròcas, ò hòmo en assunto. *Encallarse.* = Fins en es còll. *Meterse hasta las trenzas.*
 Encalentíd, da. *p. p.* de encalentir, se. *Calentado, da.*
 Encalentir. *v. a.* Comunicar calor. = Avivar, donar prèssa paraque se fàsse alguna còsa. *Calentar.*
 Encalentir-se. *v. r.* Prènder calor. = Encèndrerse en disputas, etc. = *Avivarse. Calentarse.* = Encalentir-se es càp bevént. *Calentar el horno.*
 Encàls. *m.* Persecució. *Alcance.*
 Encalsàd, da. *p. p.* de encalsar. *Perseguido, da.*
 Encalsar. *v. a.* Perseguir. *Perseguir ò seguir el alcance.*
 Encapèllàd, da. *p. p.* de encapèllarse. *Encamorado, da.*
 Encapèllarse. *v. r.* Pujar á llòc àlt. *Encamerarse.*
 Encaminàd, da. *p. p.* de encaminar. *Encaminado, da.*
 Encaminar. *v. a.* Mostrar el camí. = Dirigir, governar. *Encaminar.*
 Encaminarse. *v. r.* Seguir el camí, mètode. *Encaminarse.*
 Encamissàda. *f.* En témps passàd éra sorpress militar de nit y àre moxaganga ab llums. *Encamidada.*
 Encanastràd, da. *p. p.* de encanastrar. *Encanastado, da.*
 Encanastrar. *v. a.* Posar còsas dins canàstras. *Encanastar.*
 Encànt. *m.* Bruxeria, etxís. *Encanto.* = Venda per mèdi de pregoner ò sens éll. *Almoneda.* = Fer encànt de alguna còsa. *Almonedear.*
 Encantàd, da. *p. p.* de encantar. *Encantado, da.* = *Almonedeado, da.* = *Pregonado, da.*
 Encantador, ra. *m. f.* Bruxòt, bruza. *Encantador, ra.*
 Encantamént. *m.* Bruxeria, etxís. *Encantamiento ò encantamiento.*
 Encantar. *v. a.* Etxisar, fer bruxerías. = Pasmar, admirar, atreurer la atenció. *Encantar.* = Vèndrer en públic á veu de pregoner. *Almonedear.*

—Publicar sas cōsas. *Pregonar.*

Eueantarse. v. n. Pasmarse, admirarse. *Encantarse.*

Encañissád, da. p. p. de encañissar. *Encañado, da.*
Eucañissáda. f. Corral ô bardissa de cañas. *Encañisado ô encañado.*

Encañissar. v. a. Posar sas cañas para fer después sa teuláda. = Posar cáñas á plántas paraque se agnânten dretas. *Encañar.*

Encapád, da. adj. Los que duen molt sa câpa. *Encapado, da.*

Encaparse. v. r. Posarse sa câpa. *Encaparse.*

Encapillád. p. p. de encapillarse. *Encapillado.*

Encapillar. v. a. y encapillarse. v. r. Posar ô posarse sa capilla. *Encapillar y encapillarse.*

Encapotád, da. p. p. de encapotarse. *Encapotado, da.*

Encapotarse. v. r. Posarse es capôt. *Encapotarse.*

Encapüllád, da. p. p. de encapüllarse. *Encapüllado, da.*

Encapüllarse. v. r. Posarse sa capülla. *Encapüllarse.*

Eucarád, da. p. p. de encargar. *Encaprichado, da.*

Eucaradis, ssa. adj. El qui fácilment se encára. *Antojadizo, sa.*

Encaramént. m. Desitx ô gânas fôrtas de alguna cōsa. *Antojo, y ant. antojamiento.*

Encargar. v. a. Causar desitx capritxós de alguna cōsa. *Encaprichar.*

Encargarse. v. r. Desitjar per capritxo alguna cōsa. *Antojarse ô encapricharse.*

Encâre. adv. Aun, todavía. = Encâreque. *Aunque.*
= Encâre du sa llét á nes morros ô s'âygo beneyta á s'hâbit: encâre es pôc esperimentád. *Apénas ha salido ya del cascarron.* = Encâre li há de costar des prebe. *Aun le ha de sudar el rabo.* = Encâre hey há que esterrossar: que fer. *Aun hay que heñir.* = Encâreque el dimônt en pás. *Aunque se aventuren rocín y manzanas.*

Encaríd, da. p. p. de encarrirse. *Encarecido, da.*

Encarrirse. v. n. Pujar de prên las cōsas. *Encarecer.*

Encarnaciô. f. El color de cârn ab que se pintan las câres, etc. de las figuras humanas. *Encarnacion.*

Encarnád, da. p. p. de encarnar. *Encarnado, da.*
= El color de cârn. *Encarnado.*

Encarnadura. f. La calidât de la cârn de un cōs. *Encarnadura.*

Encarnamént. m. Recupéraciô de la cârn en llâga ô ferida anánt bé. *Encarnamiento.*

Encarnar. v. a. Donar color de cârn á las esculturas. *Encarnar.*

Encarnissád, da. adj. Cruél, inhumâ, enfuríd.

Encarnizado, da.

Encarnissarse. v. r. Enfurirse molt cōtra un. *Encarnizarse.*

Encárreg. m. Comissió, cuydâdo que se dona á un de alguna cōsa. = La matéxa cōsa encarregáda. *Encargo.*

Encarregád, da. p. p. de encarregar, se. *Encargado, da.*

Encarregamént. m. El âcte de encarregarse en dôbbés, fincas, etc. *Censo.*

Encarregar. v. a. Comissionar, encarregar: etc. *Encargar.*

Encarregarse. v. r. Prênder á son cârreg, á son cuydâdo alguna cōsa. *Encargarse.* = En dôbbés fént es tânt per cént. *Tomar d censo.*

Encartád, da. p. p. de encartar. *cur. Encartado, da.* = Per mosso. *Escriturado.*

Encartamént. m. cur. Proscripciô. = Condenmáciô en rebellía. *Encartamiento.*

Encartar. v. a. cur. Cridar môrt ô viu, condenmar en rebellía, cridar á judici. *Encartar.* = Per mêtstre al mosso. *Escriturar.*

Encartarse per mêtstre. Asentar con amo ô con maestro.

Eucapironât. m. El qui vâ vestíd de blâu en caperutxa. *Capirote ô disciplinante.*

Encastellád, da. p. p. de encastellarse. *Enriscado, da.* = *Encastillado, da ô engarbado, da.*

Encastëllarse. v. r. Pujar á llôc amúnt. *Encastillarse ô engarbarse.* = Á puig. *Enriscarse.*

Encativád, da. p. p. de encativar. *Cautivado, da.*

Encativar. v. a. Fer catlu ô presioner. = Subjectar las potências de la ânima ô de algd. *Cautivar.*

Encâtx. m. Ajúst de una cōsa ab âltra. *Encaje.* = Forât. *Muesca.*

Encatxád, da. p. p. de encatxar. *Encajado, da.*

Encatxar. v. a. Posar una cōsa dins âltra. *Encajar.*

Encatxoslád, da. p. p. de encatxofarse. *Amadrigado, da.*

Encatxofarse. v. r. Tancarse el qui câsi sêmpre está tancád. *Amadrigarse.*

Encauád, da. p. p. de encauarse. *Encavado, da.* = *Amadrigado, da.* = *Ataneado, da.*

Encauarse. v. r. Posarse dins es câu sa cásxa. *Encavarse.* = El hōmo dins câ séua. *Amadrigarse.* = Sa fura ô furôt. *Atanearse.*

Encaxonád, da. p. p. de encaxonar. *Encajonado, da.*

Encaxonar. v. a. Posar cōsas dins caxóns. *Encajonar.*

Encenâys. m. pl. Llêña menuda para fer fôc. *Enjutos ô fagina.*

Encéndrer. v. a. Fer que una cōsa se créu ô tén-

ga llum.=Pégar fòc.=Causar ardor, y axí se diu que sa sàng se encén.=Incitar, acalorar, inflamar. *Encender*.=En impuresa. *Recalentar*.=Encéndrer es fòc: fomentar bregas, discòrdias, etc. *Echar fuego, aceite ò leña al fuego*.
Encéndrerse. v. r. Pégar-se fòc, abrasarse, acalorar-se, etc. *Encenderse*.=En impuresa. *Recalentarse*.
Encèns. m. Goma aromàtiga. *Incienso*.=Màscles. *Olibano*.
Encensàd, da. p. p. de encensar. *Incensado*, da.
Encensàd, da. adj. Embambàts. *Embelesado*, da.=Fàtuos. *Insensato*, ta.
Encensàda. f. La acció de encensar. *Incensacion*.
 =Donàda á un. *Humoreda*.
Encensar. v. a. Donar el fum de encèns.=Adular. *Incensar*.
Encensarse. v. r. Quédar estoràds; embambàds. *Embazarse ò embelesarse*.
Encenser. m. Còsa coneguda. *Incensario ò turbulo*.
Enceràd, da. p. p. de encerar. *Encerado*, da.
Encerar. v. a. Uatar ò posar cera.=Soyar de cera. *Encerar*.
Enceràt. m. Ròba untàda de cera para gnardar alguna còsa de aygo, humitát.=Ròba ò paper que se pòsa á finèstra en llòc de vidres, enceràd ò sense encerar. *Encerado*.
Encerolàd, da. p. p. de encerolar. *Encerotado*, da.
Encerolar. v. a. Donar ceròl á fil, etc. *Encerotar*.
Encerrar. v. a. Estojar al Santíssim. *Cerrar ò reservar*.
Encerregàd, da. p. p. de encerregar. *Enrocado*, da.
Encerregàda. f. El càfiom, lli, estopa, etc. posàds á sa filoua. *Copo*.
Encerregar. v. a. Posar càfiom, etc. á sa filoua para filar. *Enrocar*.
Encertàd, da. p. p. de encertar. *Insertado*, da.
Encertar. v. a. Posar dins un llòc alguna còsa tiràntlèy. *Insertar*.
Encès, sa. p. p. de encéndrer. *Encendido*, da.=Moltíssim de càre. *Difunto de taberna*.=Còm una fàya. *Como una ascua*.
Encetàd, da. p. p. de encetar. *Encentado*, da.
Encetar. v. a. Comensar á gastar ò tayar alguna còsa. *Encentar ò decentar*.=Sa pòlla: fer sa primèra vegàda una còsa. *Encentar el melon, ò echar ò poner la primera piedra*.
Encetarse. v. r. Escorxarse. *Encentarse ò decentarse*.
Encíclic, ca. adj. Circular. *Enciclico*, ca.
Enciclopèdia. f. Ciència universàl.=Llibre qui la conté. *Enciclopedia*.
Encièrro. m. La acció de tancar.=Clausura, re-

cüllimént. *Encierro*.=Del Santíssim. *Encierro ò reserva*.
Encistàd, da. p. p. de encistar. *Encestado*, da.
Encistar. v. a. Posar còsas dins còvos, portadoras, etc. *Encestar*.
Enclaustràd, da. adj. Tancàds dins convént. *Enclaustrado*, da.
Enclavàd, da. p. p. de enclavar. *Enclavado*, da.
Enclavar. v. a. Aficar ab clàus. *Enclavar*.=Viña. *Plantar*.
Enclític, ca. adj. Lo qui apàrta de sí. *Enclítico*, ca.
Enclòs, sa. p. p. de enclòurer. *Incluso*, sa.
Enclotàd, da. adj. Lo qui fà clòt còm mârfege, matalàs. *Undido*, da.=Terrèno. *Ahondado*, da.
Enclotàd, da. p. p. de enclotar ceps. *Acodado*, da.
Enclotar. v. a. Viñas. *Acodar*.
Enclotarse. v. n. Ferse un clòt en mârfege, etc. *Undirse*.
Enclòtxa. f. Foràt estès per llàrg. *Hendedura*.
Enclotxàd, da. p. p. de enclotxar. *Encajado*, da.
Enclotxar. v. a. V. Encertar. *Encajar*.
Enclòurer. v. a. Conténir, incluir, comprènder. *Incluir ò encerrar*.=Al mitx. *Rodear*.=La pòrta ò àltra còsa, v. g. es dits. *Coger*.
Enclòurerse. v. r. Conténirse, incluirse. *Incluirse ò encerrarse*.
Enclúa. f. Péssa de fèrro ahónt se forjan los metalls. *Yunque*.=De argenter. *Tas*.
Encobeid, da. p. p. de encobeir. *Amparado*, da.
Encobeir. v. a. Amparar. *Amparar*.
Encoblàd, da. p. p. de encoblar. *Atraillado*, da.
Encoblar. v. a. Posar es coble. *Atraillar*.
Encodernació. f. El àcte y efècte de encodernar. *Encuadernacion*.
Encodernàd, da. p. p. de encodernar. *Encuadernado*, da.
Encodernador. m. El qui encodàrna. *Encuadernador*.
Encodernar. v. a. Unir y lligar plegs ab las cubèrtas. *Encuadernar*.
Encolerisàd, da. p. p. de encolerisar. *Encolerizado*, da.
Encolerisar. v. a. Fer que un se pòs colèric. *Encolerizar*.
Encolerisarse. v. r. Posarse colèric. *Encolerizarse*.
Encomanàd, da. p. p. de encomanar. *Encomendado*, da.
Encomanar. v. a. Encarregar alguna còsa á algú. *Encomendar*.=Es formàtge á nes gàt. *Encomendar las ovejas al lobo*.=Enviar comandaciós. *Encomendar*.
Encomanarse. v. r. Posarse bàix la protecció de algú. *Encomendarse d...*=Encomanarse á bòn

ant: á hõmo dolént. *Encomendarse d ruin.*—Sense encomanarse á Déu ni al diáble: emprendre alguna cõsa sense reflexió. *Sin encomendarse d Dios ni al diablo.*

Encomânda. *f.* Recáldo, encárreg. *Encomienda.*

Encõmi. *m.* Alabânsa. *Encomio.*

Encomiástic, *ca. adj.* Lo qui alábs ô conté alabânsa. *Encomidstico, ca.*

Encomiênda. *f.* Dignidât que se dona als cavallers militars ab rénda sufficient. — La creu brodâda que duen los cavallers de las ordes militars. *Encomienda.*

Enconar. *v. a.* Donar sa priméra llét á un infânt reciént nâd. *Hacerle las entrañas.*

Encono. *m.* Rencor radicâd. *Encono.*

Encontrâd, *da. p. p.* de encontrar. *Encontrado, da.*—*adj.* Una dôna ab el mêstruo. *Menstruada.*

Encontrâda. *f.* La acció de encontrar trobântse. *Encuentro:* topântse un ab lo âltre. *Encontron.*

Encontrar. *v. a.* Trobar alguna cõsa ô persona que se cerca ô per casualidât. *Encontrar ô hallar.*

Encontrarse. *v. r.* Topar uns ab los âltres. *Encontrarse.*—Una cõsa ab âltra. *Encontrarse ô chocar.*—Toparse juntas duas ô més personas en un matéix llòc.—Discordar: no avenirse ô ser de contrâri parèr, opinió, etc. *Encontrarse.*—Ab sas câmas, pèus: ferir uns als âltres. *Alcanzarse, ludirse, rozarse, tropezarse.*

Encordâd, *da. p. p.* de encordarse. *Envarado, da.*—*Entumecido, da.*

Encordamént. *m.* El âcte y effècte de encordarse. *Envaramiento.*

Encordarse. *v. n.* Tenir impedid el movimént dels mirvis. *Envararse.*—Perque un tumor câusa el impedimént. *Entumecerse.*

Encorralâd, *da. p. p.* de encorralar. *Circuitdo, da, cerrado, da.*—*Encorralado, da.*

Encorralar, *v. a.* Tancar al mitx á algú. *Circuir, cerrar.*—Posar al bestiar al corral. *Encorralar.*

Encorregúd, *da. p. p.* de encórrer. *Incurrido, da.*

Encorregúd, *da. adj.* Empagaids. *Corrido, da.*

Encórrer. *v. n.* Càurer, *v. g.* en péna. *Incurrir, y ant. encorrer.*

Encortâd, *da. adj.* El qui no se pôt môurer. *Partitioso, sa.*

Encortinâd, *da. p. p.* de encortinar. *Encortinado, da, entapizado, da.*—*Empaliado, da.*

Encortinâda. *f.* Endomassâda. *Tupiceria.*

Encortinar. *v. a.* Posar sas cortinas ô adornar ab ellas. *Encortinar.*—Endomassar. *Entapizar,*—

Carrers. Entoldar.—Per haver de passar processó. *Empaliar.*

Encortinar. *v. a.* Tornar vermèy per empagaimént. *Sonrosearse.*—Fer encortinar: fer empagair. *Sonroscar ô softamar.*

Encotonâd, *da. p. p.* de encotonar. *Acolchado, da.*

Encotonar. *v. a.* Posar cotó á vânavas, etc. *Acolchar.*

Encreuâd, *da. p. p.* de encreuar. *Cruzado, da.*

Encreuar. *v. a.* Posar en forma de creu. *Cruzar.*

Encubêrt, *ta. p. p.* de encubrir. *Encubierto, ta.*

Encubridor, *ra. m. f.* El qui encubrèix. *Encubridor, ra.*—De mâlfactors. *Receptor, ra.*

Encubrir. *v. a.* Amagar. *Encubrir.*—Mâlfactors, *v. g.* llâdres. *Encubrir ô receptor.*

Encusid, *da. p. p.* de encusir. *Encogido, da ô arrugado, da.*

Encusidura. *f.* El effècte de encusir. *Arruga ô fuelle.*

Encusir. *v. a.* Ruar lo que se cus per estirar mâssa es punt. *Encoger ô arrugar.*

Encuxar. *v. a.* Posar sas câmas dins las de âltre. *Entrepernar.*

Encuxinâd, *da. p. p.* de encuxinar. *Acollarado, da.*

Encuxinar. *v. a.* Posar es cuxíns al bestiar. *Acollarar.*

Encuytâd, *da. p. p.* de encuytarse. *Arrebatado, da.*

Encuytarse. *v. r.* Secarse ântes d'hõra es sembrât. *Arrebatarse.*

Endecasíllabo. *m.* Pèn de vérs de onze síllabas. *Endecasílabo.*

Endemesa. *f.* Acció ordinâriamént dolénta. *Fechuria.*

Endemoniâd, *da. adj.* Possèid del dimõui. —Dolént, pervêrs. *Endemoniado, da.*

Endeutâd, *da. p. p.* de endeutar. —*adj.* El qui té deutes. *Adeudado, da.*

Endeutar. *v. a.* *Adeudar.*

Endeutar-se. *v. r.* Contrèurer deutes. *Adeudarse.*

Endevinâd, *da. p. p.* de endevinar. *Adivinado, da.*

Endevinédéro, *ra. m. f.* El qui pretén endevinar lo qui há de succeir y las cõsas ocultas. *Adivino, na.*

Endevinador, *ra. m. f.* Endivinadéro. *Adivinador, ra.*

Endevinar. *v. a.* Assegurar per via de conjecturas lo qui há de veuir. —Trobar el sentit ocúlt de una endevinâya. *Adivinar.*

Endevinâya. *f.* Esposició de una cõsa naturâl en térmes obscurs y métafòrics qui la fân dificultosa de endevinarla. *Acertijo.*—La qui con-

sistèix en prènder sas pàrts de una paràula en diferents significats. *Lagógrifo*.

Endiablád, da. *adj.* V. Eudemoniád. *Endiablado, da.*

Eudiabláda. *f.* Funció jocosa ab máscaras, y figuras de diábles. *Endiablada.*

Endiablarse. *v. r.* Posseirse del diáble. *Endiablarse.*

Endiáua. *f.* Rôba. *Indiana*.—De piquets. *De pinta.*

Endíns. *adv.* V. Dins. *Adentro.*

Endiôt. *m.* Àve molt coneguda. *Pavo, pago ô gallo de Indias.*

Endiôta. *f.* La famélla del endiôt. *Pava ô polla de Indias.*

Endioter, ra. *m. f.* El qui guárda ô ven endiôts. *Pavero, ra.*

Endiotèt, ta. *m. f.* Endiôts petíts. *Pavillo, lla ô pavipollo, lla.*

Endivia. *f. pl.* *Endivia.*

Endoblád, da. *p. p.* de endoblar. *Doblado, da.*

Endoblar. *v. a.* Posar en doble.—Multiplicar per dos. *Doblar.*

Endolád, da. *p. p.* de endolar. *Enlutado, da.* —*Encubertado, da.*

Endolar. *v. a.* Posar dôl. *Enlutar*.—Á bistia. *Encubertar.*

Endomassád, da. *p. p.* de endomassar. *Entapizado, da.*—*Empaliado, da.*

Endomassáda. *f.* El agregât de domássos. *Tapiceria.*

Endomassar. *v. a.* V. Encortinar. *Entapizar ô entoldar ô empaliar.*

Endoyar. *v. a.* Anar per aquí y per allá sens precisíó. *Biltrotear.*

Endrèt. *m.* Llôc. *Parage, sitio, puesto.*

Endrèt. *m.* La càre de las còsas. *Cara, derecho, haz.*—*adv.* *Hacia.*

Endulsíd, da. *p. p.* de endulsir. *Endulzado, da.*

Endulsir. *v. a.* Fer dôlsa á una còsa.—Suavisar. —Preparar sas tintas de mòdo que no estigan fòrtas. *Endulzar.*

Enduríd, da. *p. p.* de endurir, se. *Endurecido, da.*

Endurir. *v. a.* Fer dura á una còsa.—Fer insensible, obstinád, cruèl á un. *Endurecer.*

Endurirse. *v. r.* Posarse dura una còsa.—Ferse un insensible, obtidád, cruèl. *Endurecerse.*

Ène. *f.* Nòm de la lletra *n*, ô ella matéxa. *Ene.*

Eneágon. *m.* Figura de nôu costâts. *Eneágono.*

Eneátic, ca. *adj.* Lo qui pertáñy al nombre nôu. *Enedtico, ca.*

Enemistád, da. *p. p.* de enemistar, se. *Enemistado, da.*

Enemistar. *v. a.* Fer pèrder la amistât. *Enemistar.*

Enemistarse. *v. r.* Ferse inimígs, rómprer la amistât. *Enemistarse.*

Enemistât, *f.* Ódi, oposició. *Enemistad ô enemiga.*

Energía. *f.* Fòrsa, eficácia, propiedât de las paráu-las. *Energia.*

Enèrgic, ca. *adj.* El qui té energia. *Enérgico, ca.*

Enèrgicamént. *adv.* Ab energia. *Enérgicamente.*

Energúmeno, na. *m. f.* El qui está posseïd del dimóni. *Energúmeno, na.*

Enfadád, da. *p. p.* de enfadar, se. *Enfadado, da.*

Enfadamént. *m.* V. Enfâdo. *Enfado, y ant. enfadamiento.*

Enfadar. *v. a.* Donar enfâdo. *Enfadar*.—En repetir una còsa. *Macear.*

Enfadar-se. *v. r.* Enutjarse, irritarse, prènder enfâdo. *Enfadarse*.—Jugânt y malair. *Soltar la broma*.—Fastidiarse de alguna còsa. *Embazar-se*.—Per una còsa de no res. *Reparar en repulgos de empanada*.—El qui prést se enfâda. *Enfadadizo, za.*

Enfâdo. *m.* Impressió molésta en el ánimo. *Enfado.*

Enfadós, sa. *adj.* Enutjadors, impertinènts, el qui dona enfâdo. *Enfadoso, sa ô sobrehueso.*

Enfadósamént. *adv.* Ab enfâdo. *Enfadosamente.*

Enfadósísim, ma. *adj.* Molt enfadós. *Enfadósísimo, ma.*

Enfangád, da. *p. p.* de enfangar, se. *Enlodado, da.*—*Atascado, da ô atollado, da.*

Enfangar. *v. a.* Soyar de fânc. *Enlodar.*

Enfangarse. *v. r.* Soyarse de fânc. *Enlodarse*. —Encállarse dins fânc ô en negòci, disputa, etc. *Atascarse ô atollarse*.—Fins á nes còll. *Meterse hasta las trenzas*.—Estar enfangád: no sáber qué dir ô fer. *Estar d la cuarta pregunta.*

Enfarinoád, da. *p. p.* de enfarinoar, se. *Enharinado, da.*—*Enalbardado, da.*

Enfarinoar. *v. a.* Soyar de farina. *Enharinar*. —Posar farina á lo que se hà de fregir. *Enalbardar.*

Enfarinoarse. *v. r.* Umplirse de farina, soyarse de élla, v, g. el qui cérn. *Enharinarse.*

Énfassis. *m.* Adorno afectád en discurs, en los escrits, en la pronuncia.—Figura retòrica, per la cual se significa més de lo que se diu ô no se diu. *Énfasis.*

Enfátic, ca. *adj.* Lo qui conté énfassis. *Enfático, ca.*

Enfáticamént. *adv.* Ab énfassis. *Enfáticamente.*

Enferistolád, da. *adj.* Embambáds. *Papamoscas.*
Enferistolarse. *v. r.* Embambarse. *Papamoscas.*
Enfermedát. *f.* Malaltia. *Enfermedad.*
Enfervoríd, da. *p. p.* de enfervorir. *Enfervoroci-*
do, da.

Enfervorir. *v. a.* Animar, encéndrer, donar co-
 ratge. *Enfervorecer.*

Enfervorisád, da. *p. p.* de enfervorisar, se. *Enfer-*
vorizado, da.

Enfervorisar. *v. a.* V. **Enfervorir**. *Enfervorizar.*

Enfervorissarse. *v. r.* Acalorarse, cobrar ánimo,
 corátge, etc. *Enfervorizarse.*

Enfeudació. *f.* El acte de enfeudar. *Enfeudacion.*

Enfeudad, da. *p. p.* de enfeudar. *Enfeudado, da.*

Enfeudar, *v. a.* Concedir un á áltre el domini útil
 de béus immòbles, ab la condició juramentáda
 de serli faèl á èl y á los séus. *Enfeudar.*

Enfilád, da. *p. p.* de enfilarse. *Enhilado, da, en-*
sartado, da.—*Enebrado, da*

Enfilarse. *v. a.* Passar el fil per el cos de guya.
Enhilar ó enebrar.—Coronas, rosáris, pèrlas,
 etc. *Enhilar ó ensartar.*—Mentidas: dirne. *Es-*
labonar ó zurzir mentiras.—Desbaráts, adágis,
 sentèncias. *Enhilar ó ensartar.*—Enfilarse sa
 guya pe sa punta: trastornar el órde delas cò-
 sas. *Tomar el rdbano por las hojas.*

Enfilarse. *v. r.* Pujar á llòc amúnt. *Engaravitar-*
se.—Sas plántas per ábres, parèts. *Enredarse.*

Enfilarse. *v. n.* Créxer. *Crece.*—Còm una caraba-
 sséra: créxer molt en pòc témps. *Crece como*
espuma ó d palmos.

Enfiláy. *m.* Multitút de còsas posádas en orde en
 una còrda, fil, etc. *Sarta, sartal ó retrahila.*
 —De recéptas qui no están pagádas, y que ten-
 nen los potecáris enfiládas en un fil de sèrro.
Recetero.

Enfilóal y enfiloar. V. **Encerregar**.

Enfít. *m.* Indigestió. *Ahitera, ahito.*

Enfítád, da. *p. p.* de enfitar, se. *Ahitado, da.*

Enfitar. *v. a.* Causar indigestió. *Ahitar.*

Enfitarse. *v. r.* *Ahitar.*

Enfiteussis. *m.* Cèrt contrácte en que se conce-
 dèix un immòble en quánt á la utilidát, y no
 á la propiedát. *Enfiteusis.*—El qui concedèix.
Propietario.

Enfiteuta. *m.* El qui reb lo enfiteussis. *Enfiteuta.*

Enflaquíd, da. *p. p.* de enflaquirse. *Enflaque-*
cido, da.

Enflaquirse. *v. n.* Posárse mágre. *Enflaquecer.*
 —Tornar pervèrs. *Malearse.*

Enflocád, da. *p. p.* de enflocar, se. *Emperegila-*
do, da.

Enflocar. *v. a.* Posar flòcs y banderetas. *Empe-*
regilar.

Enflocarse. *v. r.* Posarse flòcs y banderetas. *Em-*
peregilarse.

Enfondíd, da. *p. p.* de enfondir. *Ahondado, da.*

Enfondir. *v. a.* Fer fondo. *Ahondar.*

Enfoñar. *v. a.* Posar á dins. *Meter d dentro.*

Enfoñarse. *v. r.* Posarse á dedíns. *Entrarse.*

Enfoñy y enfoñáy. *m.* Amagatáy. *Escondrijo.*

Enfòre. *av.* Llufiy. *Léjos.*

Enforèt. *adv.* Un pòc llufiy. *Lejuelos.*

Enformador. *m.* Eyna de fuster. *Esclopo.*

Enfornád, da. *p. p.* de enfornar. *Ahornado, da*
ó enhornado, da.

Enfornar. *v. a.* Posar es pá, etc. dins es forn.
Ahornar ó enhornar.

Enfortíd, da. *p. p.* de enfortir. *Enfurtido, da.*

Enfortir. *v. a.* Donar consistència á sa ròba. *En-*
furtir.

Enfosquíd. *p. p.* de enfosquirse. *Enfoscado, da.*

Enfosquirse el cèl. *v. n.* Taparse. *Enfoscarse.*

Enfrescád, da. *adj.* Empagaíds. *Corrido, da.*

Enfrescarse. *v. r.* Empagairse. *Correrse.*

Enfrónt. *m.* Càre de edifici. *Fachada, frente.*
 —*adv.* *En frente.*—Á s'enfrónt: al cáb. *Al*
cabo.—Arribar á s'enfrónt. *Llegar al cabo.*

Enfuríd, da. *p. p.* de enfurir. *Enfurecido, da.*

Enfurir. *v. a.* Irritar. *Enfurecer.*

Enfurirse. *v. r.* Irritarse. *Enfurecerse.*—El mar.
Encrespase.

Engabiád, da. *p. p.* de engabiar. *Enjaulado, da.*

Engabiar. *v. a.* Posar dins gábia. —Dins sa presó.
Enjaular.

Engafetád, da. *p. p.* de engafetar. *Encorcheta-*
do, da.

Engafetar. *v. a.* Posar es gafèts dins sas gafetas.
Encorchetar.

Engalonád. da. *p. p.* de engalonar. *Galoneado, da.*

Engalonar. *v. a.* Posar galóns. *Galonear.*

Engalláda. *f.* Engáñy. *Maula.*

Enganád, da. *p. p.* de enganar. *Engañado, da.*

Enganador, ra. *m. f.* El qui engana. *Engañador,*
ra. —*m.* Embróllador. *Burlador.*

Engaña pastors. *m.* Àve. *Engaña pastor.*

Enganar. *v. a.* Fer créurer lo que noyhá. —De-
 fraudar. —Seduir. *Engañar.* —En hònas. *En-*
gatar, engaitar, embelear. —Fingint sáber
 endevinar. *Embelear.* —En firas. *Dar perro ó*
perro muerto. —Ab saléro. *Entrampar.* —Ser
 mál de enganar. *Saber vender sus madejas.*

Enganarse. *v. r.* Equivocarse, prènder una còsa per
 la áltra. *Engañarse.*

Engañar, se. V. **Enganar**, se.

Engáñx. *m.* La acció de enganxar. *Enganche ó*
enganchamiento.

Enganxád, da. *p. p.* de enganxar, se. *Enganche*

do, da. = *Enzarzado, da.*
Enganxador. *m.* El qui engança soldáts. *Enganchador.*
Enganxamént. *m.* La acció de enganxar. *Enganchamiento.*
Enganxar. *v. a.* Aferrar ab gånxo, penjar alguna cõsa en éll. = Á un per soldát. *Enganchar.*
Engauxarse. *v. r.* *Engancharse.* = En bardissa, romaguers, etc. *Enzarzarse.* = Sa cõrda á sa corriõla. *Encarrillarse.*
Engañy. *m.* Fálta de veritát, astucia, burla. *Engaño.* = Ab apariència de utilidát. *Engañifa.* = De mitjas. *Lesion enorme;* y si es de moltísim. *Lesion enormísima.*
Engarbüllad, *da. p. p.* de engarbüllar. *Engarbuñado, da.*
Engarbüllar. *v. a.* Descompõndrer, confõdrer, enredar. *Engarbullar.*
Engassád, *da. p. p.* de engassar. *Apiolado, da.* = *adj.* Cá y cussa. *Enredado, da.*
Engassar. *v. a.* Fermar un pèu ab un áltre de la cása para porèr la dur penjáda = Passar una ploma per los arandéls de una áve y per los de áltra, etc. *Apiolar.*
Engassarse. *v. n.* Cá y cussa...! *Enredarse.*
Engást. *m.* La acció de engastar. = Pèrta redona per un cãp y plãna per lo áltre. *Engaste.*
Engastád, *da. p. p.* de engastar. *Engastado, da.*
Engastador. *m.* El qui engásta. *Engastador.*
Engastadura. *f.* V. Engást. *Engastadura.*
Engastar. *v. a.* Encatxar una cõsa dins áltra. *Engastar.*
Engatád, *da. p. p.* de engatar. *Emborrachado, da, embriagado, da.*
Engatar. *v. a.* Emborratxar ô embriagar. *Emborrachar, embriagar.*
Engatarse. *v. r.* *Emborracharse, embriagarse.*
Engegád, *da. p. p.* de euegar. *Despedido, da ô despachado, da.*
Engegar. *v. a.* Despedir, despatxar. *Despedir ô despachar.* = Ab máls mōdos. *Enviar á la dula.*
Eugenrād, *da. p. p.* de engenrar. *Engendra-do, da.*
Engenrador, *ra. m. f.* El qui engēna. *Engendrador, ra.*
Engenrar. *v. a.* Procrear, produir. = Causar, ocasionar. *Engendrar.*
Engiñy. *m.* Māña. *Ingenio, maña.*
Engiñarse. *v. r.* Procurar mēdis para fer ô lograr una cõsa. *Ingeniarse.*
Engiñós, *sa. adj.* Industriosos, mañosos. *Ingenioso, sa.*
Engolfád, *da. p. p.* de engolfarse. *Engolfado, da.*
Engolfarse. *v. r.* Entrar en álta mar. = Posarse en

assuntos delicáds ô intrincáds. *Engolfarse.*
Engomád, *da. p. p.* de engomar. *Engomado, da.*
Engomar. *v. a.* Posar goma. *Engomar.*
Engorro. *m.* Embarás, moléstia. *Engorro.*
Engorrós, *sa. adj.* Molést, dificultós. *Engorroso, sa.*
Engramponador. *m.* Instrumént para posar y trèu-rer es grampõns. *Destornillador ô desenvol-vedor.*
Engrandíd, *da. p. p.* de engrandir. *Agrandado, da, engrandado, da ô engrandecido, da.*
Engrandimént. *m.* Aumentació. *Engrandecimiento.*
Engrandir. *v. a.* Fer més grãu una cõsa, aumentarla. *Agrandar, engrandar ô engrandecer.*
Engreíd, *da. p. p.* de engreir, se. = *adj.* Orgullós, supérbo. *Engreido, da.*
Engreir. *v. a.* Donar orgüllo, álas. *Engreir.*
Engreirse. *v. r.* Ensuperbirse. *Engreirse.*
Eugrexád, *da. p. p.* de engrexar. *Engordado, ce-bado, sainado, embarnecido, da.*
Engrexar. *v. a.* Posar grãs. = *v. n.* Posarse grãs. *Engordar, embarnecer ô sainar,* parlant dels animáls posántlos grãssos.
Eugronsád, *da. p. p.* de engronsar. *Columpiado, da.* = *Mecido, da.*
Engronsáda. *f.* La acció de engronsar, se. *Columpio.* = De bres. *Mecedura.* = De bårco de popa á proa. *Arfada.*
Engronsador. *m.* Põst, cenáya, cõrda ahónt se põsa el qui s'engrousa. *Columpio, mecedero.*
Engronsar. *v. a.* Fer anar y venir al qui estã en el engronsador ô al bres. *Columpiar ô mecer.*
Engronsarse. *v. a.* Ferse anar y venir éll matéix. = Balansatjar caminant. *Columpiarse ô ginflar.* = Lo qui pēnja cõm sa pēndula de rēllõtge. *Bam-banear ô oscilar.* = Á sa cadira. *Tartalear.* = Bårco de popa á proa. *Arfar.*
Engrofiád, *da. p. p.* de engrofiarse. *Engurriñado, da.*
Engrofiarse. *v. r.* Enfadarse, prēnder mosca. *Engurriñarse.*
Engrossir. *v. a.* Fer tornar gruxád. = *v. n.* Tornar gruxád. *Engrosar.*
Engrunád, *da. p. p.* de engrunar. *Majado, da.*
Engrunar. *v. a.* Fer micas de una cõsa, picarla. *Majar.*
Engrút. *m.* Brutó. *Sain, sarro.*
Enguāñy. *adv.* En el presént āñy. *Hogaño ô hogañazo.*
Enguitxádas. *f. pl.* Se diu de las cornetas y trom-petas penjádas ab cordõns des cõll en escúts de ármes. *Enguichadas.*
Engüllíd, *da. p. p.* de engüllir. *Engullido, da.*
Engüllir. *v. a.* Menjar seuse roegar. *Engüllir.* = Menjar aviát. *Zampar.*

Enguixad, da. *p. p.* de enguixar. *Enyesado*, da.
Enguixar. *v. a.* Posar guix. *Enyesar*.
Enhòrabòna. *f.* Felicitació. *Enhorabuena* ò *nora-buena*.
Enhòramàla. *f.* *Enhoramala* ò *noramala*.
Enigma. *m.* Pregunta obscura y dificultosa de entèndrer. = *Endevinàya*. *Enigma*.
Enigmàtic, ca. *adj.* Obscur, difícil de entèndrer. *Enigmàtico*, ca.
Enigmatista. *m.* El qui parla ab [enigmas. *Enigmatista*.
Enjoyad, da. *p. p.* de enjoyar. *Enjoyado*, da.
Enjoyar. *v. a.* Adornar ab jòyas. = *Engastar* pèdras preciosas ab jòyas. *Enjoyar*.
Enjoyarse. *v. r.* *Enjoyarse*.
Enlàs. *m.* Unió de una còsa ab àltra. = *Parentèsc*. *Enlace*, *enlacedura* y *enlacimiento*.
Enlassad, da. *p. p.* de enlassar. *Enlazado*, da.
Enlassar. *v. a.* Unir una còsa ab àltra. *Enlazar*.
Enlassarse. *v. r.* Casarse. *Enlazarse*.
Enllà. *Espressió* para apartar á algú. *Oxte*.
Enllardad, da. *p. p.* de enllardar. *Mechado*, da.
Enllardar. *v. a.* Aficar llèncas de xuya en la càrn que se hà de aguiar. *Mechar*.
Enllestir. *v. a.* Despatxar. = *Matar*. *Despachar*.
Enllestirse. *v. r.* Vestirse. *Vestirse*. = *Adornarse*. *Emperegilarse*.
Enllòc. *adv.* En ningún lloc. *En lugar alguno* ò *en ningun lugar*.
Enlluernad, da. *p. p.* de enlluernar. *Deslumbrado*, da ò *encandilado*, da.
Enlluernar. *v. a.* Impedir es veurèy á càusa de màssa claror. = *Alucinar*, déxar duplós á un ab rahòns obscuras. *Deslumbrar* ò *encandilar*.
Enmorrofiad, da. *V.* Eugrofiad.
Ennegrid, da. *p. p.* de ennegrir. *Ennegrecido*, da.
Ennegrir. *v. a.* Fer tornar negre. = *v. n.* Tornar negre. *Ennegrecer*.
Ennegrirse. *v. n.* Taparse el cèl ab hòyras negras. *Cerrarse*.
Ennigulad, da. *p. p.* de ennigularse el cèl. *Anublado*, da ò *entoldado*, da.
Ennigularse el cèl. *v. n.* Taparse ab nigulàts. *Anublarse*, *entoldarse*.
Ennoblid, da. *p. p.* de ennoblir. *Ennoblecido*, da.
Ennoblir. *v. a.* Fer nòble. = *Adornar* una ciutàt ab grans edificis. *Ennoblecir*.
Enorme. *adj.* Desproporcionad. = *Gràve*, deshonést. *Enorme*.
Enormemént. *adv.* Ab desproporció, ab escés. *Enormemente*.
Enormidat. *f.* Desmasía, desproporció, escés. *Enormidad*.
Enormíssim, ma. *sup.* Molt enorme. *Enormísimo*, ma.

Enormíssimamén t. *adv. sup.* *Enormísimamente*.
Enquimerad, da. *p. p.* de enquimerarse. *Encaprichado*, da.
Enquimerarse. *v. r.* Desitjar per capritxo. *Encapricharse*, *antojarse*.
Enrabiad, da. *p. p.* de enrabiar. *Encorajado*, da ò *ensañado*, da. = *Emberrinchado*, da.
Enrabiar. *v. a.* Fer prènder ràbia. *Encorajar* ò *ensañar*.
Enrabiar-se. *v. r.* Prènder ràbia. *Encorajarse* ò *ensañarse*. = *Los nins*. *Emberrincharse*.
Enramad, da. *p. p.* de enramar, se. *Enramado*, da. = *Engarbado*, da ò *encaramado*, da.
Enramada. *f.* Adorno de brànecas de àbre. = *Brànecas* posadas para fer hombra. *Enramada*. = *De portál* de Iglesia, etc. *Feston*. = *De portál* de càsa. *Ldmpara*. = *Paraque* sas cucas de seda hey fassen ets amellòns. *Embojo*.
Enramar. *v. a.* Posar brànecas per adorno ò fer hombra. *Enramar*.
Enramarse. *v. r.* Pujar los animàls, v. g. genetas á demut àbres, y las àves posarse á lo més amunt de ells. *Encaramarse* ò *engarbarse*. = *Sas* cucas de seda. *Embojarse*.
Enredad, da. *m. f.* Aturad, de pòc ànimo, de pòcas màssas. *Zope*.
Enredad, da. *p. p.* de enredar, se. *Enredado*, da. = *De fret*. *Aterido*, *entelerido* ò *encogido*, da ò *de frio*.
Enredadera. *f. pl.* Èura forastèra. *Enredadera*.
Enredador, ra. *m. f.* El qui enrèda. *Enredador*, ra.
Enredar. *v. a.* Embuyar una còsa, negòcis, assuntos. *Enredar*.
Enredarse. *v. r.* Embuyarse. *Enredarse*. = *De fret* *Aterirse*, *encogerse de frio*.
Enredo. *m.* Embaràs, embúy, engàfy, mentida. *Enredo*.
Enredós, sa. *adj.* Ple de ambaràsos, de dificultàts. *Enredoso*, sa.
Enredoltad, da. *p. p.* de enredoltar. *Circuido*, da ò *rodeado*, da.
Enredoltar. *v. a.* Tancar al mitx. *Circuir*, *rodear*.
Enredonid, da. *p. p.* de enredonir. *Redondeado*, da.
Enredonir. *v. a.* Fer redona á una còsa. *Redondear*.
Enrèra. *Espressió* para fer apartar. *Atras*.
Enrestad, da. *p. p.* de enrestar. *Arrestado*, da.
Enrestar. *v. a.* Posar pres. *Arrestar*.
Enrestat. *m.* Penitènt qui en la semmana santa daya los bràsos encreuàds en un garròt. *Aspado*.

Enretjolád, da. *p. p.* de enretjolar. *Enladrilla-do, da.*
 Enretjolar. *v. a.* Posar retjolas. *Enladrillar.*
 Enretjolát. *m.* El efecte de enretjolar. *Enladri-luado.* = De retjolas de diversos colors. *Almo-rrefa.*
 Enrehüllar. *v. a.* Posar rehüls es cabèys. *Encres-par.*
 Enrehüllarse es cabèys. *v. n.* *Encrespase.*
 Enrevenád, da. *adj.* Influcible, qui no se pòt tòrser. *Yerto, ta.* = De fret. *V. Enredád.*
 Enrevenarse. *v. r.* *Ponerse yerto.* = Posarse sério, demostrar autoridát. *Espetarse.*
 Eurevexinád, da. *p. p.* de enrevexinarse. *Espetado, da.* = *Erizado, da.*
 Enrevexinarse. *v. r.* Posarse sério, demostrar gravedát. *Espetarse.* = *Alsarse* es cabèys, *puas.* *Erizarse.*
 Enriquíd, da. *p. p.* de enriqueir, se. *Enrique-cido, da.*
 Enriqueir. *v. a.* Fer ric. *Enriquecer.*
 Enriqueirse. *v. r.* Ferse ric. *Enriquecar.*
 Enrocád, da. *p. p.* de enrocar-se. *Atascado, da* ò *atollado, da.* = *Sonrodado, da.* = *Enriscado, da.*
 Enrocar-se. *v. r.* Embarassarse en assunto, etc. el hòmo. *Atascarse* ò *atollarse*: dins pedras y ròcas. *Enriscarse.* = *Carruátge*: emberassarse ab ròcas ò pedras. *Sonrodarse.*
 Enrodillád, da. *p. p.* de enrodillar. *Arrollado, da.* = *Encarrujado, da.* = *Enroscado, da.* = *Adujado, da.* = *Abarquillado, da.*
 Enrodillar. *v. a.* Aplegar en forma de ròllo. *Arrollar.* = *Áxi* còm se enrodilla sa sèrp ò sa còrda á árga. *Enroscar.* = *Càbs* ò *gúmeras.* *Adujar.* = *Fuyas* ò *plegamíns.* *Abarquillar.*
 Enrodillarse. *v. r.* *Arrollarse.* = *Fil* per màssa tor-súd ò cabèys. *Encarrujarse.* = *Sa sèrp*, ò còm en árga. *Enroscarse.* = *Fuyas* de ábre ò *plaga-míns.* *Abarquillarse.*
 Enroncar. *v. n.* Principiar. *Engergar.*
 Enroñád, da. *p. p.* de enroñar. *Enroñado, da.*
 Enroñar. *v. a.* Donar roña. *Enroñar.*
 Ens. *ant.* Pronòm. Lo matèix que mos. *Nos.*
 Ens. *m.* Tot lo qui eczistèix. *Ente.* = De rahó: èus qui no eczistèix sinó en la imaginació. *De* *razon.* = *Nonèus*: hòmo un no res. *Ente.* *Quin* *nonèus* ¡*Qué ente!*
 Ensá. *adv.* *Acá.* = De quánd ensá. *¿De cudndo* *acá?* = *Fét* ensá. *Apdrtate.*
 Ensabonád, da. *p. p.* de ensabonar. *Enjabonado, da* ò *jabonado, da.* = *Ensañado, da.*
 Ensabonar. *v. a.* Posar sebó para reutar, afey-tar, etc. *Enjabonar.* = *Arritar.* *Ensañar,*

Ensacád, da. *p. p.* de ensacar. *Ensacado, da.*
 Ensacar. *v. a.* Posar gráns dius sács. *Ensacar.* = *Menjar.* *Embaular.* = *Menjar molt.* *Atra-car-se.*
 Ensafranád, da. *p. p.* de ensafronar. *Azafrana-do, da.*
 Ensafronar. *v. a.* Tefir de safrá. *Azafrantar.*
 Ensaimáda. *f.* Coca plána enrodillada de pástá em-salm. *Ensaimada.*
 Ensalsád, da. *p. p.* de ensalsar. *Ensalsado, da.*
 Ensalsar. *v. a.* Alabar, eczaltar. *Ensalsar.*
 Ensangrentád, da. *p. p.* de ensangrentar. *Ensan-grentado, da.*
 Ensangrentar. *v. a.* Soyar de sâng. = *Derramar* sâng. *Ensangrentar.*
 Ensangrentarse. *v. r.* Soyar-se de sâng. = *Encén-drer-se* barayántse. *Ensangrentarse.*
 Ensas. *f. pl.* Demasiád favor, atrevimént abusánt del favor. *Asas* ò *alas.*
 Ensáy. *m.* Pròva, tentativa. *Ensayo.* = De los metáills. *Ensayo.*
 Ensayád, da. *p. p.* de ensayar. *Ensayado, da.*
 Ensayador, ra. *m. f.* El qui ensáya. *Ensayador, ra.*
 Ensayar. *v. a.* Provar. *Ensayar.*
 Ensayarse. *v. r.* Provar una còsa per ferla bé. *Ensayarse.*
 Ensegonád, da. *p. p.* de ensegonar los texidors. *Atusado, da.*
 Ensegonáda. *f.* Emplásta de segó. *Puchada.*
 Ensegonador. *m.* Espècie de granereta de rèls de jones ab que llévan es segó de lo que tixen es texidors. *Empesador.*
 Ensegonar. *v. a.* Posar segó á lo que se há de te-xir, y al matèix tèmps llévarlo ab lo ensegonador. *Atusar.*
 Ensegonarse. *v. r.* Engatarse. *Alumbrarse.*
 Ensèllád, da. *p. p.* de ensèllar. *Aparejado, da.* = *Ensillado, da.*
 Ensèllement. *m.* Bást ò aubardá, bayássas, etc. *Aparejo.*
 Ensèllar. *v. a.* Posar lo ensèllement. *Aparejar.* = *Posar* sa sèlla. = *Enganar.* = *Entronisar.* *Ensi-llar.*
 Ensanáda. *f.* Revòlta que forma el mar entránt en la tèrra. *Ensanada.*
 Ensensád, da. *adj.* Tonto, sâtuo. *Insensato, ta.*
 Enseñád, da. *p. p.* de enseñar. *Enseñado, da.*
 Enseñador, ra. *m. f.* El qui enséña. *Enseñador, ra.*
 Enseñansa. *f.* Instrucció, doctrina. *Enseñanza* ò *enseñamiento.*
 Enseñar. *v. a.* Instruir, manifestar, mostrar. *En-señar.*
 Enseñarse. *v. r.* Habituarse á una còsa. *Enseñarse.*

Enseñorid, da. *p. p.* de enseñorirse. *Señoreado, da.*
Enseñorirse. *v. a.* Apoderarse de alguna cosa. = *v. n.* Usar de gravedad en el porte, trácto, vestit. *Señorearse.*
Ensiâm. *m.* Cosa coneguda. *Ensalada*. = Còpia, multitud. *Diluvio.*
Ensitjàd, da. *p. p.* de ensitjar. *Ensilado, da.*
Ensitjar. *v. a.* Posar gràs dins sitja = Menjar molt. *Ensilar*. = Posar es g' àns a nes graners. *Entrojar.*
Ensofràd, da. *p. p.* de ensofrar. *Azufrado, da.*
Ensofrar. *v. a.* Posar sofre a ròba. *Azufrar.*
Ensucràd, da. *p. p.* de ensucrar. *Azucarado, da.*
Ensucrar. *v. a.* Posar sucra. *Azucarar.*
Esumàd, da. *p. p.* de esumar. *Olido, da.* = *Oliscado, da.*
Esumar. *v. a.* Olorar. *Oler*. = Investigar. *Oliscar* ò *humear.*
Ensuperbíd, da. *p. p.* de ensuperbir, se. *Ensoberbecido, da.*
Ensuperbir. *v. a.* Causar supèrbia. *Ensoberbecer.*
Ensuperbirse. *v. r.* *Ensoberbecerse*, *engolodrinarse*, *engolletarse* ò *enquillotrarse.*
Esutjàd, da. *p. p.* de esutjar. *Enjorguinado, da.*
Esutjar. *v. a.* Soyar de sutja. *Enjorguinar.*
Eutabanàd, da. *p. p.* de eutabonar. *Encalabrinado, da.*
Eutabonar. *v. a.* Torbar es càp algùn vapor, pudor, etc. *Encalabrinar*, y ant. *encalabriar.*
Eutapinàd, da. *adj.* Borràtxos. *Alumbrado, da.*
Eutapinarse. *v. r.* Emborratzarse. *Alumbrarse.*
Eutanàd, da. *p. p.* de euntanlar. *Desbastado, da.* ò *desguazado, da.* = *Entablado, da.*
Eutaular. *v. a.* Disminuir sa gruxa de, v. g. llefiàm para trabayarlo. *Desbastar* ò *desguazar*. = mòurer algùn assunto. *Entablar.*
Entelàd, da. *p. p.* de eutelar. *Empañado, da.*
Entelar. *v. a.* Fer oscur a miray, uys, vista. *Empañar.*
Entelarse. *v. r.* *Empañarse*. = Los uys de moribundo. *Vidriarse* ò *empañarse.*
Entena. *f.* Verga de bàrco. *Entena*. = De moll. *Aspa.*
Entèndrer. *v. a.* Conèxer, pènetrar, percèber, comprendre, oir. = Sàber ab perfecció una cosa. *Entender*. = À un: conèxer la seua intenció. *A uno*. = Còls per caragòls. *Coles por bersas* ò *ajos por cebollas.*
Entèndrerse. *v. r.* Conèxerse, anar uníds, avenirse, etc. *Entenderse*. = Càdshú s'entén. *Cada uno se entiende*. = Èlles s'enténen: ocultamént se esplugan. *Ellos se entienden.*
Entèndido, da. *adj.* Sàbis. *Entendido, da.*

Entenedor, ra. *m. f.* El qui entén. *Entendedor, ra.*
Entenènt. *adj.* Inteligènt, dèstre. *Inteligente*. = Donar entenènt: fer comprendre, esplicar. *Dar d entender*. = Donar entenènt figas per llentèrnas: volèr fer créurer una cosa per àltra. *Dar gato por liebre*. = El dimòni quiu enténga. *No lo entenderd Galvan.*
Entenimènt. *m.* Potència de la ànima ab que conèx, conèix y discorre. = Capacidat, intelligència, judici. *Entendimiento.*
Enter, ra. *adj.* Sencèr, qui té totas sas pàrts. *Entero, ra.* = *m.* El nombre qui no es quebrat. *Entero.*
Enteràd, da. *p. p.* de enterar. *Enterado, da.*
Entèramènt. *adv.* Del tot. *Enteramente.*
Enterar. *v. a.* Informar, instruir bé. *Enterar.*
Enterarse. *v. r.* Informarse, instruirse bé. *Enterarse.*
Enteresa. *f.* Integridat, perfecció. *Entereza.*
Enterníd, da. *p. p.* de enternir, se. *Enternecido, da.*
Enternir. *v. a.* Mòurer a compassió. *Enternecer.*
Enternirse. *v. r.* Mòurerse a compassió. *Enternecerse.*
Enterologia. *f.* Tractat de las entràñas. *Enterologia.*
Euterràd, da. *p. p.* de enterrar. *Enterrado, da.*
Euterrador. *m.* V. Fosser. *Enterrador.*
Enterrar. *v. a.* Donar sepultura a mòrts. = Posar devall tèrra. = Vèurer la mòrt de un àltre. *Enterrar*. Mos euterrará a tots: viurá més que nòltros. *Nos enterrarrd d todos*. = Dur a enterrar. *Llevar d enterrar*. = Enterrarse en vida: retirarse del büllicio del mon. *Enterrarse en vida.*
Entèrro. *m.* El acompanyamént qui vá ab un mòrt. = El seú funerál ò esèquias. *Entierro.*
Entibiàd, da. *p. p.* de entibiar. *Entibiado, da.*
Entibiar. *v. a.* Refrenar sas passións, moderar el fervor. *Entibiar.*
Entibiarse. *v. r.* Pèrder el fervor. *Entibiarse.*
Entidat. *f.* Lo qui constituèix la essència de una cosa. *Entidad*. = Cosa de pòca entidat: de pòca sustància. *De poca entidad.*
Eutima. *f.* Notificació. *Intima* ò *intimacion.*
Eutimàd, da. *p. p.* de entimar. *Intimado, da.*
Entimar. *v. a.* Notificar, fer a sàber, manar. *Intimar*. = À la càre. *Echar en cara* ò *en rostro.*
Entinènnma. *m.* Silogisme imperfèt de duas proposicions. *Entimema.*
Entipàra. *f.* Cà'sa de pell. *Polaina.*
Eutonació. *f.* El èfècte de entonar. = Altivès. *Entonacion.*
Entonàd, da. *p. p.* de entonar. *Entonado, da.*
Eutonador, ra. *m. f.* El qui entona. *Entonador, ra.*

Entonar. *v. a.* Donar tó. *Entonar.* = Santifona: mōurer assunto, matèria. *Tocar la tecla.*

Entonarse. *v. r.* Engreirse, mudarse. *Entonarse.*

Entónces. *adv.* Á las hōras. *Entónces.*

Entonpêu. *m.* Vela ô páño que se pôsa per la redó de vestit. *Ruedo ô pestaña.*

Entórn. *adv.* *Al redor.* = Non véngas entórn: no me enfādas. *No me marces.*

Entornād, *da. p. p.* de entornarse. *Encogido, da.*

Entornarse. *v. n.* Acursarse ô estreñerse sa rōba. *Encogerse.*

Entorpid, *da. p. p.* de entorpir, *se.* *Entorpecido, da.*

Entorpir. *v. a.* Turbar lo entenimént, lo ingēni. *Entorpecer.*

Entorpirse. *v. r.* Posarse torpe, pésād, tård. *Entorpecerse.*

Entorsillād, *da. p. p.* de entorsillar. *Enroscado, da.*

Entorsillar. *v. a.* Enrodillar á módo de sērp. *Enroscar.*

Entorsillarse, *v. g.* la sērp. *Enroscarse.*

Entrād, *da. p. p.* de entrar. *Entrado, da.*

Entrāda. *f.* El ácte de entrar. = El llóc per ahónt se entra. = Funció pública ab que se reb alguna persona de autoridāt. = El principi de algún llibre, discurs, etc. = Amistāt en una cāsa ô ab alguna persona, etc. *Entrada.* = La espēcie de plassetta quey há en cāsas grāns. *Patio ô zaguan.* = De carrer. *Bocacalle.* = Entrāda y surtida fre. cuént de sas beyas des buc. *Tria.* = Entrāda de fosca ô de nit. *adv.* Al comensar á fer mitja fosca. *Entrada de ô d boca de noche ô entre dos luces.*

Entrāñas. *f. pl.* Párt interior del cōs qui comprèn es cōr, fēige, llēu, etc. = Lo més profundo de la tērra, montāña, etc. = Lo qui es cēntro. = Afēcte, voluntāt. = El naturāl y gēni de una persona. *Entrañas.*

Entrar. *v. a.* Passar de defōre á dedíns. = Introduir una cōsa dins áltra. = *v. n.* Comensar una cōsa, cōm āñy, estiu, ivērn, assunto, etc. *Entrar.* = Á un: lograr que fāsse lo que se li demāna. *A uno.* = En párt: cobrar y pagar cōm los áltres. *En parte.* = Per parént á algú. *Meterle por el aro ô arillo.* = Renōu, etc. dins es cāp ô cervéll. *Taladrar la cabeza.* = Entrar y surtir ab frecuēcia sas beyas des buc. *Triar.* = No podèr entrar á un: no podèr lograr de éll lo que se voldría. *No hay por dónde entrarle.* = Entrar á las sordas: sense dir res. *Entrar de redondon.* Entrar per una oreya y surtir pe s'áltra. *Entrar por un oído y salir por el otro.* = No entrar una cōsa á un: no ter cās de élla. *No entrar de dientes d dentro.*

Entrarsēn. *v. n.* Cāurer edifici, havery molts de crits, renōu en una cāsa. *Undirse.*

Entre. Preposició qui denōta situació en mitx de duas accións ô cāsas. *Entre.*

Entrecanāl. *m.* Lo espāy entre las canāls de una columna. *Entrecanal.*

Entrecāno, *na. adj.* Mitx blānc y mitx negre. *Entrecano, na.*

Entrecavād, *da. p. p.* de entrecavar. *Entrecavado, da.* = Escardado, *da ô sachado, da.* = Aparado, *da.*

Entrecavador, *ra. m. f.* Escardador, *ra ô escardadera.*

Entrecavar. *v. a.* Remenar se tērra demúnt demúnt. *Entrecavar.* = Para llēvar es cārts ô áltres hērbas. *Escardar ô sachar.* = Sas plāntas sa primēra vegāda. *Aparar.*

Entrecuytād, *da. p. p.* de entrecuytarse. *Arrebatado, da.*

Entrecuytarse. *v. r.* Secarse māssa prést el sembrāt. *Arrebatarse.*

Entredit. *m.* Prohibició. = Censura egleșiástica. *Entredicho.*

Entredoble. *adj.* Ni gruxād ni prim. *Entredoble.*

Entreff, *na. adj.* Mitx fi. *Entrefino, na.*

Entréga. *f.* El ácte y efēcte de entregar. *Entrega.*

Entregād, *da. p. p.* de entregar. *Entregado, da.*

Entregador, *ra. m. f.* El qui entréga. *Entregador, ra.*

Entregar. *v. a.* Donar, posar en mās ô podèr de áltre. *Entregar.*

Entregarse. *v. r.* Posarse en mās ô podèr de áltre, subjectarse al sēu arbitri ô direcció. *Entregarse.* = De alguna cōsa: encarregarse de élla. *De alguna cosa.* = Al estudi, trabāy, etc. *Al estudio, trabajo, etc.*

Entrégo. *m.* V. Entréga. *Entrego y entregamiento.*

Entreguārt. *m.* Péssa de fusters. *Codales.*

Entreinaliād, *da. adj.* Industriosos. *Mañoso, sa.* = Esburbāds. *Travieso, sa.*

Entremès. *m.* Representació burlésca. *Entremes.*

Entremesclād, *da. p. p.* de entremesclar. *Entremezclado, da.*

Entremesclād, *da. adj.* Parénts. *Allegado, da ô aparentado, da.*

Entremesclar. *v. a.* Mesclar ab áltres. *Entremesclar.*

Entremesclarse. *v. r.* Ferse parénts. *Aparentar.*

Entremeterse. *v. r.* Posarse entre áltres ô allā ahónt nol demānan. *Entremeterse.*

Entremetido, *da. adj.* El qui se pôsa allā ahónt

nol demànan. *Entremetido, da.*
Entremítx. adv. Entre un y àltre témps, llòc, espáy ò còsa. *Entremedias.*
Enterrómpir. v. a. Impedir el continuar. *Interrumpir, y ant. interrómpir.* = Sa convèrsa. *Desollar el cuento.*
Entresseña. f. Quàlsevòl còsa ab que se há convengú para entèndrerse. *Seña, y ant. entresseña.*
Entressuàd, da. p. p. de entressuar. *Resudado, da ò trasudado, da.*
Entressuar. v. n. Suar un pòc. *Resudar ò trasudar.*
Entretànt. adv. Entre alguns témps. *Entretanto.*
Entretayàd, da. p. p. de entretayar. *Entretallado, da.*
Entretayar. v. a. Gravar, trabayar á mitx rèlléu. = Fer bossús ò tayarlos de ròba, paper. *Entretallar.*
Entretengú, da. p. p. de entretenir. *Entretenido, da.*
Entretenidor, ra. m. f. El qui entretén. *Entretenedor, ra.*
Entretenimént. m. Diversiò, distracció de ànimo. *Entretenimiento.*
Entretener. v. a. Tenir aturàd á un dilatàntí el fi ò efècte de alguna còsa. = Devertir, distrèuer el ànimo. *Entretener.*
Entretenirse. v. r. *Entretenerse.* = Los allòts ab sas joguetas. *Trebejar.* = Ab sa piòta el qui juga tot sòl no dexàntla càurer en tèrra. *Jugar d las bonitas.*
Entretexí, da. p. p. de entreteixir. *Entretegido, da.*
Entreteixir. v. a. Posar fils diferénts en una péssa. = Travar una còsa ab àltra. = Incluir paràulas, vèrsos, etc. en un escrit. *Entreteger.*
Entretòc. m. *Toque.* Donar un entretòc : provar, eexaminar. *Dar un toque ò un tiento.*
Entrevesàd, da. p. p. de entreveassar. *Atravesado, da.* = *Atragantado, da.*
Entrevesàd, da. adj. Fiys de pàres de divèrsa càsta. *Atravesado, du ò mestizo, za.*
Entreveassar. v. a. Posar una còsa de través, y servir de embaràs. = Posar més en el jòc. = Posar massions. *Atravesar.*
Entreveassarse. v. n. Alguna còsa, v. g. òs dins sa gargamèlla. *Atragantarse.*
Entreveürer. v. a. Vèurer confusamént. *Entrever.*
Entrevíst, ta. p. p. de entreveürer. *Entrevisto, ta.*
Entrevista. f. Vista, concurrència, conferència en llòc determinàd. *Entrevista.*
Entrincàd. m. V. Intrincàd. *Entrincado.*
Entristí, da. p. p. de entristir. *Entristecido, da.*

Entristir. v. a. Donar ò causar tristor. *Entristecer.*
Entristitse. v. r. Posarse trist. *Entristecerse.*
Entrivàls. m. pl. Espècie de calsòus de péll que sòlen usar majorment los segadors. *Zafones ò zahones.*
Entronisació. f. El àcte y efècte de entronisar. *Entronizacion.*
Entronisàd, da. p. p. de entronisar. *Entronizado, da.*
Entronisar. v. a. Posar en el tròno. = En àlt estat. *Entronizar.*
Entronisarse. v. r. Ensuperbirse. *Entronizarse.*
Entumí, da. p. p. de entumirse. *Entumido, da.*
Entumirse. v. r. Posarse còm immòble algún membre. *Entumirse.*
Entussiasmàd, da. p. p. de entussiasmar, se. *Entusiasmado, da.*
Entussiasmar. v. a. Causar entussiàme. *Entusiasmar.*
Entussiasmarse. v. r. Prènder entussiàsme. *Entusiasmarse.*
Entussiàsme. m. Commoció de la imaginació. *Entusiasmo.*
Enumeració. f. Còmputo, conte. = Una de las pàrts del epílogo. *Enumeracion.*
Enuméràd, da. p. p. de enumerar. *Enumerado, da.*
Enumerar. v. a. Reterir sas còsas per son orde. *Enumerar.*
Enunciació. f. Manifestació de còsa no sabuda. *Enunciacion.*
Enunciàd, da. p. p. de enunciar. *Enunciado, da.*
Enunciar. v. a. Manifestar lo iguoràd ò ocúlt. *Enunciar.*
Enunciatíu, va. adj. Lo qui enuncia. *Enunciativo, va.*
Enunció. m. V. Enunciació. *Enuncio.*
Enutjàd, da. p. p. de enutjar. *Enojado, da.*
Enutjar. v. a. Molestar, enfadar, irritar. *Enojjar.*
Enutjarse. v. r. Enfadarse. *Enojarse.* = Sas plàntas. *Marchitarse, mustiarse, trasnocharse.*
Enutjèt. m. Pettít enfàdo. *Enojuelo.*
Enutjós, sa. adj. Difícil, molést. *Enojoso, sa.*
Enútx. m. Tristor, enfàdo. *Enojo.*
Envànt. adv. Adelante ò en adelante.
Euveja. f. Tristor de la felicità de àltri. = Mál la voluntàt. = Desít de còsa bòna. *Envidia ò embidia.* = Sa enveja el se menja. *Se come de envidia.*
Envejeta. f. Petita enveja. *Enviduela.*
Envejós, sa. adj. El qui té enveja. *Envidioso, sa.*
Envelàda. f. Vela que se pòsa á càrro, galèra, pa-

ra alliberarse de pluja, serena. *Toldo* ó *tienda*.
 =La que se pôsa para alliberarse des sòl. *Toldadura*.

Envelar. *v. a.* Posar sa vela á càrro, etc. *Entoldar*. =Desplegar sas velas de bàrco ó molí. *Tender las velas*.

Envèllaquid, *da. p. p.* de envèllaquirse. *Abellacado, da*.

Envèllaquirse. *v. r.* Tornar vellàco. *Abellacarse*.

Envencad, *da. p. p.* de envencarse. *Hundido, da*.

Envencarse. *v. r.* Enfosarse la àygo dins sa tèrra.
 =Càurer edifici. *Hundirse*. =Pèrderse, *v. g.* una guya del qui cus y no podèrse trobar.
 =Caer en el pozo airon.

Enventreyad, *da. p. p.* de enventreyarse. *Ahitado, da*.

Enventreyarse. *v. r.* Enfitarse. *Ahitarse*.

Enverinad, *da. p. p.* de enverinar. *Envenenado, da*.

Enverinar. *v. a.* Donar verí. *Envenenar*.

Envernissad, *da. p. p.* de envernissar. *Barnizado, da*. =*Vidriado, da*.

Envernissar. *v. a.* Donar vernís. *Barnizar*. = À plàts y demés òbra de tèrra. *Vidriar*.

Envés. Preposició. *Hacia* ó *enves*.

Envestid, *da. p. p.* de envestir. *Embestido, da*. =*Investido, da*.

Envestida. *f.* El àcte de envestir. *Embestida*. =Pègar una envestida: créxer. *Dar un estiron*.

Envestidura. *f.* El àcte de donar á algú un réyne, dignidat, etc. *Envestidura*.

Envestir. *v. a.* Acomètrer. *Embestir*. =Donar un sobèrano réyne, dignidat á un. *Envestir*.

Envestirse. *v. r.* Acomètrerse. *Embestirse*. =Còm á càus de hòu. *Como dogos*.

Enviad, *da. p. p.* de enviar, se. *Embiado, da*. =*Tragado, da*.

Enviad. *m.* Ministre diputad. *Enviado*.

Enviar. *v. a.* Despatxar de una pàrt á àltra.
 =Dur una còsa á àltri. *Enviar*. =Alguna còsa al qui fà fèsta. *Colgarle*. =À cagar. *A cagar*. =À filar. *A escardar*. =À fregir òus de lòca. *A freir espàrragos*. =À la mórda. *A la mierda* ó *a buscar la cagada del lagarto*. =Al diàble. *Al diablo*. =Al röllo. *Al rollo*. =À màl viatge: despedir ab furia ó ab màls mòdos. *A la dula*. À galèras, presidi, etc. *A galeras, presidio, etc*.

Enviarse. *v. r.* Passarse alguna còsa pe sa gargamèlla. *Tragar*. =Sa saliva, no parlar. *Tragar saliva*.

Envidad, *da. p. p.* de envidar. *Envidado, da*.

Envidar. *v. a.* Convidar á posar més de lo convidat. *Envidar*. =De sàls: envidar ab

pòcs punts para enganar. *De falso*. =El résto: jugar tots es dòbbés que un té devànt: fer el últim esfòrs. *Envidar el resto*.

Envidia. *f.* V. Enveja. *Envidia*.

Envidiàble. *adj.* Digne de ser envidiàd. *Envidiable*.

Envidiar. *v. a.* Tenir enveja. =Desitjar còsa bona. *Envidiar*.

Envinagràd, *da. p. p.* de envinagrar. *Encurtido, da*.

Envinagrar. *v. r.* Posar una còsa ab òli y vinagre. *Encurtir*.

Envinagrar-se. *v. r.* Enfurir-se. *Enfurecerse*. =Acalorarse. *Acalorarse*.

Enviscad, *da. p. p.* de enviscar. *Enviscado, da* ó *enligado, da*.

Enviscar. *v. a.* Untar de visc. *Enviscar* ó *enligar*.

Enviscar-se. *v. r.* Untarse de visc. *Enviscar-se* ó *enligarse*.

Envit. *m.* El àcte y efècte de envidar. *Envite*.

Enviudar. *v. n.* Quèdar viudo, *da. Enviudar*.

Èse. *f.* La lletra y el nòm de la lletra ñ. *Èñe*.

EO.

Eòlic. *m.* Un des cinc mòdos de la música grèga. *Eólico*. =*adj.* Dialècto grèg. *Eólico, ca*.

Eolo. *m.* El fabulós déu del vènt. *Eolo*.

Eolípila. *f.* Instrument para conèxer la resistència del àyre. *Kolpila*.

EP.

Epàcta. *f.* El nombre de dias qui son onze, en que el àny solar escedèix al àny lunar. *Epacta*.

Epanáfora. *f.* Figura retòrica per la qual molts de versos, clàusulas ó matèrias comènsan de seguida per un matèix mot. *Epanáfora*.

Epanalèpsis. *f.* Figura retòrica: repeticó al fi de un período de las matèxas paràulas ab las que se comènsa. *Epanalèpsis*.

Epanástrofe. *f.* Figura retòrica: repeticó de paràulas, fràses já ditas para fer conèxer millor la sentència. *Epanástrofe*.

Epanòrtosis. *f.* Figura retòrica: retractació fingida para aumentar la expressió, la fòrça, etc. *Epanòrtosis*.

Epèntesis. *f.* Figura gramatical: enserció de una lletra dins un mot. *Epèntesis*.

Èpic, *ca. adj.* Pertañent á la poesia heròica. *Èpico, ca*.

Èpicament. *adv.* De un mòdo èpic. *Epicamente*.

Epicàrpi. *m.* Emplàsta posada demunt es pòls des pufi de sa mà. *Epicarpio*.

Epicèdi. *m.* Poëma fúnebre en alabansa de difunt. *Epicedio.*

Epicéno. *na. adj.* Nòm comú á dos sêcos, ô qui báiç de nua terminació comprèn al gènere masculí y femcal, còm falcó. *Epiceno, na.*

Epiciclo. *m.* Pettít círculo dias el quál se supôsa que el sòl se móu. *Epiciclo.*

Epicrêsis. *m.* Censura, judici, confirmació de discurs, sermó, etc. *Epícrêsis.*

Epicúreo. *rea. adj.* Secuâces de Epicuro. *Epícureo, rea.*

Epidèmia. *f.* Malaltia generál, contátge, pèste. *Epidemia.*

Epidemiál. y **epidèmic.** *ca. adj.* Pertañent á epidèmia. *Epidemial.=Epidémico, ca.*

Epidermis. *f.* Membrana exterior qui cubrèix el cutis. *Epidermis.*

Epifania. *f.* Aparició, manifestació.—El dia dels Réys dia 6 de jauer. *Epifania.*

Epifonéma. *f.* Esclamació sentenciosa. *Epifonema.*

Epigástre. *m.* La part baxa del ventre. *Epigastro.*

Epigástric. *ca. adj.* Pertañent al epigástre. *Epigástrico, ca.*

Epígrafe. *m.* Resúmen.—Divisa, sentència que sòlen posar los autors á la cabessera de las sénas obras. *Epígrafe.*

Epigrama. *m. f.* Composició poética bréu, y aguda á la fi. *Epigrama.*

Epigrámic. *ca. adj.* Pertañent á epigrama. *Epigrámico, ca.*

Epigramista. *m.* El qui compón epígramas. *Epigramista.*

Epilèctic. *ca. V.* Epilèptic. *Epilèctico, ca.*

Epilepsia. *f.* Malaltia qui consistèix en una convulsió de tot el còs ô de alguna part, y á qui el vulgo anomena gota corál. *Epilepsia.*

Epilèptic. *ca. adj.* El qui patèix gota corál. *Epilèptico, ca.*

Epilogació. *f. V.* Epílogo. *Epilogacion.*

Epilogad. *da. p. p.* de epilogar. *Epilogado, da.*

Epilogar. *v. a.* Compendiar, fer un resúmen de lo já dit. *Epilogar.*

Epilogisme. *m.* Còmputo astronòmic. *Epilogismo.*

Epílogo. *m.* Compèndi ô resúmen de lo que se hà dit ántes.—Conclusió de un discurs, sermó, etc. *Epílogo.*

Epímone. *f.* Repetició de una matèxa sentència, de un matèix vers en una cansó. *Epímone.*

Epíquèya. *f.* Prudent interpretació de sa llèy. *Epíquèya.*

Epirota. *adj.* El natural de ô lo pertañent á Epiro provincia de la Turquía europèya. *Epirota.*

Epiròtic. *ca. adj.* Pertañent á Epiro. *Epiròtico, ca.*

Episcopál. *adj.* Pertañent á bisbe. *Episcopal.*

Episcopát. *m. V.* Bisbat. *Episcopado.*

Episcopològi. *m.* Catálogo, llista, sèrie de los bisbes de un bisbat. *Episcopologio.*

Epissòdi. *m.* Digressió.—Acció segundària de un poëma dependènt de la principál. *Episodio.*

Epístola. *f.* Carta.—Part de la missa.—Subdiacónat. *Epistola.*

Epistolàr. *adj.* Pertañent á carta. *Epistolar.*

Epistolàri. *m.* El qui per ofici ô de torn canta la epístola. *Epistolero.*—Llibre qui conté las epístolas que se cantan en la Iglesia ô el qui conté várias cartas de un autor. *Epistolario.*

Epistolets. *f.* Epístola curta. *Epistolilla.*

Epitáf. *m.* Inscripció posada á sepulcre. *Epitafio.*

Epitalámi. *m.* Poëma á ocasió de matrimòni, cant nupciál. *Epitalamio.*

Epitássis. *f.* Part de comèdia qui conté lo principál del enredo. *Epitasis.*

Epitécto. *m.* Nòm qui califica. *Epiteto.*

Epítima. *f.* Confortaut exterior. *Epítima.*

Epilimar. *v. a.* Aplicar confortants exteriors. *Epilimar.*

Epitomád. *da. p. p.* de epitomar. *Epitomado, da.*

Epitomar. *v. a.* Compendiar, trèurer sa sustància de un discurs, etc. *Epitomar.*

Epítome. *m.* Compèndi, resúmen.—Figura retòrica per la qual se repetèix las derreras paraulas de un discurs, etc. para la séna millor claredat. *Epítome.*

Epítrit. *m.* Pèn de vers llatt. *Epítrito.*

Epítrope. *f.* Figura retòrica. *Epítrope.*

Època. *f.* Punt notáble, fíxo y determinad de témps desde que se comènsan á contar los anys. *Època.*

Èpodo. *m.* El derrer vers de la estància. *Èpodo.*

Epodó. *m.* Poesia de dos versos desiguals. *Epodon.*

Epopeya. *f.* Poëma en qui se referèix la acció més illustre de un héroe. *Epopeya.*

Eptacordo. *m.* Lira de set còrdas. *Eptacordo.*

Epiàgonu. *m.* Figura de set ángulos. *Eptadgonu.*

Epulóns. *m. pl.* Tres hòmos qui en témps de los antigs romàns se cuydavan de los convites que se oferían á los seus déus. *Epulones.*

EQ.

Equáble. *adj.* Se diu del moviment ab que los còssos caminau espáys iguals en témps iguals. *Ecuable.*

Equació ò **ecuació**. *f.* Diferència entre el moviment mèdi, y el ventader ò aparént de algún ástro. = Igualació, oporació aritmética. *Ecuacion.*

Equador. *m.* Círculo màgimo de la esfèra, qui igualment dista de un y àltre polo. *Ecuador* ò *equador*.

Equanimidat. *f.* Igualtat dè ànimo, rectitut de ànima. *Equanimidad.*

Equestre. *adj.* Pertañent á cavàller ò á orde de cavàlleria. *Equestre* ò *equestre*.

Equiàngulo, *la*. *adj.* De àngulos iguals. *Equidngulo*, *la*.

Equidat. *f.* Igualtat, justicia, rectitut. *Equidad.*

Equidic. *adj.* Se diu del vers compòst de pàrts iguals encàreque oposadas. *Equidico.*

Equidistànt. *adj.* Igualment distànt. *Equidistante.*

Equidistar. *v. n.* Igualment distar unas còsas de una tercera. *Equidistar.*

Equilàtero, *ra*. *adj.* Lo qui té es costats iguals. *Equilater* ò *equilatero*, *ra*.

Equilibràd, *da*. *p. p.* de equilibrar. *Equilibrado*, *da*.

Equilibrar. *v. a.* Posar en equilibri. = Fer que una còsa no escedesca á àltra. *Equilibrar.*

Equilibri. *m.* Igualtat de pes. = Còntrepès. *Equilibrio.*

Equimúltiple. *adj.* Nombres qui denòtan igual nombre devegadas á àltre. *Equimultiplice.*

Equinòcci. *m.* El témps en qui las nits son iguals á los dias. *Equinoccio.*

Equinocciàl. *adj.* Pertañent á equinòcci. *Equinoccial.*

Equipàd, *da*. *p. p.* de equipar. *Equipado*, *da*.

Equipar. *v. a.* Preparar, dispòndrer, proveir de lo necessari. *Equipar.*

Equiparse. *v. r.* Prepararse, etc. *Equiparse.*

Equiparació. *f.* Comparació, cotètx. = Provisió de lo necessari. *Equiparacion.*

Equiparàd, *da*. *p. p.* de equiparar. *Equiparado*, *da*.

Equiparar. *v. a.* Comparar una còsa ab àltra igualàntlas. *Equiparar.*

Equipátge. *m.* Provisió de las còsas que se duen en los viàtges. *Equipage.*

Equipollàd. *m.* El escút de àrmas dividid en cassetas. *Equipolado.*

Equipollència. *f.* Igualtat de valor, estimació segòns los lògics. *Equipolencia.*

Equipollént. *adj.* del mateix prèu, estimació que àltre. *Equipolente.*

Equiponderàd, *da*. *p. p.* de equiponderar. *Equiponderado*, *da*.

Equiponderànt. *p. a.* y *adj.* Del mateix pes. *Equiponderante.*

Equiponderar. *v. n.* Pésar lo mateix que àltre. *Equiponderar.*

Équis. *f.* El nòm de la lletra *x*. *Equis.*

Equitació. *f.* El àrt de montar á cavàll. *Equitacion.*

Equitatíu, *va*. *adj.* Lo qui té equidat, just. *Equitativo*, *va*.

Equitativament. *adv.* Ab equidat. *Equitativamente.*

Equivalència. *f.* Igualtat de valor. *Equivalencia.*

Equivaléut. *adj.* Qui es del mateix prèu, del mateix valor. *Equivalente.*

Equivalèxer. *v. n.* Ser del mateix prèu, valor, virtut. *Equivaler.*

Equivocació. *f.* Engàny, error, qui fa prendre una còsa per àltra. *Equivocacion.*

Equivocàd, *da*. *p. p.* de equivocar, se. *Equivocado*, *da*. = *Trabucado*, *da*.

Equivocar. *v. a.* Prender una còsa per àltra. *Equivocar.*

Equivocarse. *v. r.* Enganarse. *Equivocarse.* = Dir una còsa per àltra. *Trabucarse.* = Equivocarse una còsa ab àltra: semblarse extrémament. *Equivocarse una cosa con otra.*

Equivoco, *ca*. *adj.* Lo qui se pòt entendrer en diversos sentits. *Equivoco*, *ca*.

Equivoco. *m.* Paràula qui significa diferents còsas, còm còll, qui significa el del còs de animal, y un dels signes. *Equivoco.*

Equivoguèt. *m.* Equivoco petít. *Equivoguillo.*

I R.

Éra. Primèra persona del singular del passad imperfèt de ser. *Era.*

Éra. *f.* Punt fíxo de ahònt se comènsan á contar los àñys. = Duració de cèrt témps. *Era.* = Cristiana, comuna ò vulgar: la de los cristians. *Cristiana*, *comun* ò *vulgar.* = Española: comen-sava trenta vuyt àñys àntes de la cristiana. *Espanola.*

Éra. *f.* Llòc plà y redó y unid para bàtrer. *Era.* = Llévar d'era: aplegar lo batúd. *Alzar* ò *levantar de era.*

Eràda. *f.* Lo estès ò batúd de un pic. *Parva.*

Eràri. *m.* Tresor reyàl, públic, fisc. *Erario.*

Eràto. *f.* La musaa qui presideix á los cànts de amores. *Erato.*

Ère. interjecció para aturar al bestiar. *Cho.*

Erecció. *f.* Institució, establímént, fundació. *Ereccion.*

Erector, *ra*. *m. f.* El qui institueix, establèix, fundador, *ra*. *Erector*, *ra*.

Eremític, *ca*. *adj.* Pertañent á solitàri. *Eremítico*, *ca*.

Erigid, da. *p. p.* de erigir. *Erigido*, da.
Erigir. *v. a.* Fundar, instituir, fabricar. *Erigir*.
Erissad, da. *p. p.* de erissar. *Erizado*, da.
Erissar. *v. a.* Posar dret y enrravanad es pel, pua. *Erizar*.
Erissarse. *v. n.* Posarse drets es cabèys. *Erizarse*.
Erissó. *m.* Animâl de quâtre câmas, ple de pnaas.
Erizo. = De mar: vògamari. *Erizomarin* ò *esquino*. = Es pels de demunt sa naturalesa...
Pendejo.
Eritreo, ea. *adj.* Pertañent al mar vermèy segons los poëtas. *Eritreo*, ea.
Ermafrodita. *m.* El qui té los dos sêcos. *Ermafrodita*.
Ermas. *m.* Câmp sense contrar. *Erial* ò *eriaz*.
Ermita. *f.* Habitació de ermitâns. *Ermita* ò *eremitorio*.
Ermitâ, na. *m. f.* El qui viu retirad del mon en desêrt. *Ermitaño*, ña.
Erotic, ca. *adj.* Pertañent á amor. *Erotico*, ca.
Erotimâ. *f.* Pregunta segons los retòrics. *Erotima*.
Errad, da. *p. p.* de errar. *Errado*, da.
Errada. *f.* Error. *Error*.
Errant. *p. a.* El qui êrra. *adj.* Vâgamundos. *Errante*.
Errar. *v. a.* Obrar ab error, faltar, pecar. *Errar*. = Es còp, es tir. *El golpe*, *el tiro*.
Errarse. *v. r.* *Errarse*.
Erràstic. Tèrme de gramàtics ab que se nôta que un no hà dit bé. *Punto*.
Errata. *f.* Fâlta de impressor ò del qui copia. *Errata*. = Fe de errâtas: satisfacció de las fâlts que se son sêtas en una òbra de ingèni. *Fe de erratas*.
Êrre. *f.* Nòm de la lletra *r*. *Êrre*. = Êrre que êrre. *adv.* Ab pertinàcia y obstinació. *Êrre que erre*.
Êrro. *m.* V. *Error*. *Error*, y ant. *erro*.
Erròneo, nea. *adj.* Lo qui conté error. *Erròneo*, nea.
Erronia. *f.* Oposició, tirria. *Erronta*.
Error. *m.* Judici fâls. = Fâlta, defècte, culpa. = Engañy. *Yerro*. = Êrro ò error de conte. *Error de cuenta*, *gabarro* ò *trabacuenta*.
Erubescència. *f.* Empagaiment naturâl. *Erubescència*.
Erudició. *f.* Doctrina, estès sâber. *Erudicion*.
Erudit, ta. *adj.* Dòctes, instruïds. *Erudito*, ta. = A la violeta: el qui sâb quâtre còsas, y fâ de sa bdd. *A la violeta* *Erudito*.
Eruditament. *adv.* Ab erudició. *Eruditamente*.
Eruditissim, ma. *sup.* Molt erudit. *Eruditissim*, ma.
Eruditissimament. *adv. sup.* Ab molta erudició.

Eruditissimamente.

Erupció. *f.* Espulsió ò surtida de grâns, tâcas, etc. en el còs. = En los volcâns la surtida de pèdras còm á toscas. *Eruption*.

Eruptiu, va. *adj.* Pertañent á erupció. *Eruptivo*, va.

ES.

Es. Article masculí qui ântes de nòm singular qui comença per consonant es lo mateix que *el*, y ântes de plural lo mateix que *els* ò *los*, *v. g.* *es bôu* es lo mateix que el bôu: *es bôus* lo mateix que *els* ò *los bôus*. *El*. = *Los*. = Ântes de nòm singular qui comença per vocal ò per *h* se dèxa la *e*, y sôlament se pòsa la *s* ab una coma demunt axí: *s'*, y se unèix ab la vocal del nòm, y axí: *s'âse* se pronuncia com si estàs escrit axí: *sâse*: aximateix: *s'hômo* còm si estàs escrit *shomo*, y vòl dir: *el ase*, *el homo*. *El*.
 Es. Tercera persona singular del present del indicatiu del verb ser. *Es*.

Esbassonad, da. *p. p.* de esbassonar. *Desvainado*, da.

Esbassonar. *v. a.* Llèvar es grâ de bajôca de fâvas, fesòls, etc. *Desvainar*.

Estarbar. *v. a.* Tayar sas rêls á la hêrba que se arrànca, *v. g.* á manâda de cugula. *Desbarbar*.

Esharrad, da. *p. p.* de esbarrarse. *Estraviado*, da. = *Desmandado*, da.

Esbarrarse. *v. r.* Pèrderse, anar perdúds. *Estraviarse*. = El bestiar. *Desmandarse*.

Esbart. *m.* Multitud de âves qui vòlan juntas. *Bandada*. = De âltres animâls, hòmos. *Nubada* ò *nubada*.

Esbaltid, da. *p. p.* de esbaltirse. *Desmayado*, da.

Esbaltirse. *v. n.* Desmayarse. *Desmayarse*.

Esboldregad, da. *p. p.* de esboldregar. *Desparpajado*, da, *desbaratado*, da.

Esboldregar. *v. a.* Descompòndrer confusament. = *Desbaratar*. *Desparpar*. = *Desbaratar*.

Esborrâ, da. *p. p.* de esborrar. *Borrado*, da.

Esborrânc. *m.* Esquéix en rôba. *Desgarro*. = Gròs. *Desgarron*.

Esborrar. *v. a.* V. *Borrar*. *Borrar*.

Esborrarse. *v. r.* V. *Borrarse*. *Borrarse*.

Esbancad, da. *p. p.* de esbrancar. *Desgajado*, da. = *adj.* Àbre qui en escút de ârmas té sas brâncas tayâdas. *Ebrancado*, da.

Esbancar. *v. a.* Tayar sas brâncas á rân de sa sôra. *Desgajar*.

Esbancarse. *v. r.* Rómprerse sas brâncas. *Desgajarse*.

Esbavâd, da. *p. p.* de esbravarse. *Desfogado*,

da ô *desahogado*, *da*. = *Desbrevado*, *da*.
Esbravar-se. *v. r.* Dir un á áltre lo que té cõntra de éll. *Desfogarse* ô *desahogarse*. = *Pêrder sa fõrsa los licors*. *Desbrevarse*.
Esbréc. *m.* Fálta de lo que ocupáva una cõsa. *Mella*.
Esbrecád, *da*. *p. p.* de esbrecar. *Mellado*, *da* ô *descantillado*, *da*.
Esbrecar. *v. a.* Rómprer un bossí de voréra de gêrra, plát, etc. *Mellar* ô *descanillar*.
Esbriñar. *v. a.* Fer brius de la càrn. *Desbriñar*.
Esbrostád, *da*. *p. p.* de esbrostar. *Deslechugado*, *da*.
Esbrostar. *v. a.* Llévar es brots supêrfluos de cep ô párra. *Deslechugar*.
Esbucád, *da*. *p. p.* de esbucar. *Destruído*, *da*. = *Demoliço*, *da*. = *Rompido*, *da*.
Esbucar. *v. a.* Destruir. *Destruir* ô *echar d perder*. = *Tomar edificios*. *Demoler*. = *Espefiar sabátas*, *vestit*. *Romper*.
Esbudellád, *da*. *p. p.* de esbudellar. *Destripado*, *da*.
Esbudellar. *v. a.* Trêurer es budells. *Destripar*.
Esburbád, *da*. *adj.* Inconsiderád, qui fã sas cõsas ab mûssa prêssa. *Atronado*, *da* ô *tolondron*, *na*.
Esbutzád, *da*. *p. p.* de esbutzar. *Despanzarrado*, *da*.
Esbutzar. *v. a.* Trêurer sa butza ô sa pânza. *Despanzarar*.
Esca. *f.* Matêria per trêurer fõc. *Yasca*. = *Per cassar* ô *pescar*. *Cebo* ô *esca*. = *Incentín*, *atrectín*. *Esca* ô *yasca*. = *Cotxo véy y podríl*. *Carichoché*. = *Donar esca á los pêtos*: *menjar*. *Cabar*. = *Al dimõni*: *obrar mû'*. *Dar de comer al diablo*.
Escabetzád, *da*. *p. p.* de escabetzar. *Escabechado*, *da*.
Escabetzar. *v. a.* Posar es péix etc. en una sálta fêta de vinágre, õli y fuyas de llorer, y áys para conservarlo. *Escabechar*.
Escabëtzo. *m.* La cõsa escabetzada. *Escabeche*.
Escabeyád, *da*. *p. p.* de escabeyar, *se*. *Desgreñado*, *da* ô *despreinado*, *da* ô *desmelenado*, *da*.
Escabeyar. *v. a.* Descompõndrer sa coua. *Desgreñar*, *desmelenar*, ô *despeinar*.
Escabeyarse. *v. r.* Amõllarse sa coua ô es cabèys. *Desgreñarse*, *desmelenarse* ô *despeinarse*.
Escabillós, *sa*. *adj.* Bõns y fúciis de picarse, de olêndrerse. *Vidrioso*, *sa*.
Escabiosa. *f. pl.* *Escabiosa*.
Escabrós, *sa*. *adj.* Áspre, desigual, mál de pujar. = *Dificultós*. *Escabroso*, *sa*.
Escabrosidád. *f.* Asprura, desigualdád, fálta de plá. *Escabrosidad*.

Escabús. *m.* Arma de fõc. *Azcabuz*.
Escabussetjád, *da*. *p. p.* de escabussetjar. *Arca-buceado*, *da*, *fusilado*, *da* ô *pasado*, *da* por *las armas*.
Escabussetjar. *v. a.* Matar ab bñla de fuséll. *Arca-bucear*, *fusilar* ô *pasar por las armas*.
Escafid, *da*. *adj.* Vestit estrèt. *Ajustado*, *da*.
Escála. *f.* Cõsa coneguda. *Escala* ô *escalera*. = *El pòrt ahónt los bárcos se proveyexu de lo necessari*. *Escala*. = *Línea partida en cêrtas pãrts qui representá grãus, llégos, etc. y la escala de sôla*. *Escala*. = *De mã, de cõrda, de fúst*. *Escala* ô *escalera de cuerda, de mano, de palo*. = *De càrro*. *De carro*. = *Escala de cõrda ab escalõns de fúst*. *Escalera de cubos*. = *Escala de encortinar*: *aquél á qui se carregan totas sas feynas*. *Pagote*. = *Donar pêu á escala*. *Sacar de pie*.
Escalabrád, *da*. *p. p.* de escalabrar. *Descalabrado*, *da*.
Escalabrâda. *f.* El ácte y effêcte de escalabrar. *Escalabro*.
Escalabradora. *f.* Contusió en es cãp. *Descalabradora*.
Escalabrar. *v. a.* Rómprer ab alguna ferida el cãp. *Descalabrar*. = *Surtir escalabrãd*, *surtir de un negõci* ab pêrdua. *Salir descalabrado*.
Escalád, *da*. *p. p.* de escalar. *Escalado*, *da*.
Escaláda. *f.* Assált ab escãlas. *Escalada*.
Escalar. *v. a.* Pujar á algún llõc ab escala. *Escaca*.
Escaldád, *da*. *p. p.* de escaldar, *se*. *Escaldado*, *da*. = *Calado*, *da*. = *Escudillado*, *da*. = *A hervorado*, *da*. = *Sahornado*, *da*. = *adj.* Escalivãda, resselosos. *Escaldado*, *da*.
Escaldadura. *f.* Petita escorxedura en el cõs. *Sahorno*.
Escaldar. *v. a.* Creinar ab áygo calênta. *Escaldar*. = *Fer escudéllas*, *axô es*, *umplirlas de cny-nãt*. *Escudillar*. = *Bañar ab brõu calênt sopas*. *Calar* ô *mojar la sopa*.
Escaldarse. *v. r.* Escorxarse algún tant alguna pãrt del cõs per mûssa calor. *Sahornarse*. = *Gastarse* ô *pêrderse los sembrãts per el demasiãd calor del sôl*. *Ahorvarse*. = *Sas fruytas*. *Ahor-nagarse*.
Escaldêts. *m. pl.* Térme mêdic. *Consumados*.
Escaldúms. *m. pl.* Guisãt de menudillos de áves. *Pepitoria*.
Escaleta. *f.* Escála petita. *Escalerilla*, *ita*. = *De sôlfa*. *Gama*.
Escalivád, *da*. *p. p.* de escalivar, *se*. *Escarmen-tado*, *da*.
Escalivar. *v. a.* Corregir ab rigor de òbra ô de

parâula. *Escarmentar*.

Escalivar. *v. r.* Prênder enſeñansa en lo que se há vist en sí ô en âltre para no câurer después en perſill. *Escarmentar*.

Escallatina. *f.* Malaltia. *Alfombrilla*.

Escálm. *m.* La estáca abónt está afiansád el rem de bárco. *Escalamo* ô *escalmo*.

Escaló. *m.* El pás de pédra ô de fúst para pujar ô abaxar á alguna párt. = El gráu á que se puja en dignidât, y el pás que adelanta un en sas séuas pretensões. *Escalon* ô *grado*. = De cotxo. *Estribo*. = De escâla de fúst. *Mampirlan*. = Á escaló, escaló. *De grado en grado*. = Escalóns. *m. pl.* Para pujar á altar. *Graderia*. = Para pujar á iglesia, câsa, etc. *Gradas*.

Escalonáda. *f.* Agregât de escalóns. *Graderia*.

Escalvinád, *da. adj.* Cálvos. *Calvo*, *va* ô *muerte peluda*.

Escamád, *da. p. p.* de escamarse. *Escabullido*, *da*.

Escamarse. *v. r.* Fugir, anarsen. *Escabullirse*.

Escambéll. *m.* Bânc. *Banco*.

Escambrí. *m.* Jôc de cârtas. *Brisca*.

Escampád, *da. p. p.* de escampar. *Derramado*, *da*. = *Disipado*, *da*. = *Esparcido*, *da*.

Escampador, *ra. m. f.* El qui fâ mâlbé sas séuas côsas. *Disipador*, *ra*.

Escampar. *v. a.* Vêssar côsas líquidas. = Divulgar, publicar, esténdrer. *Derramar*. = Âygo: cagar ô pizar. *Hacer campos*. = Mâlgastar. *Disipar*. = Murta: xerrar molt. *Parlotear*. = Flôrs, murta, etc. pes carrers, iglesias, etc. *Tender flores*, etc.

Escamparse. *v. r.* Ferse enſôre. = Côsas menudas per en têrra. *Desparramarse*. = Noticia, etc. *Esparcirse*.

Escandalisád, *da. p. p.* de escandalisar, se. *Escandalizado*, *da*.

Escandalizador, *ra. m. f.* El qui escandalisa. *Escandalizador*, *ra*.

Escandalisar. *v. a.* Donar escândol. *Escandalizar*.

Escandalisarse. *v. r.* Prênder escândol. *Escandalizarse*.

Escandalós, *sa. adj.* El qui dona escândol. *Escandaloso*, *sa*.

Escandalosament. *adv.* Ab escândol. *Escandalosamente*.

Escandây. *m.* Côrda ab plom á un câp para midar el fous de âygo. *Escandallo*. = Crits y manâdas descompassáds. *Aspavientos*. = Fer escândây. *Asparse d gritos*.

Escândol. *m.* Acció ô parâula qui es câusa de la rufna espirituál del prôxim. *Escândalo*. = Farisáic ô pres: el que se pren sense câusa ni motín. *Farisidico*.

Escannád, *da. p. p.* de escannar, se. *Escarmentado*, *da*.

Escannar. *v. a.* V. Escalivar. *Escarmentar*.

Escannarse. *v. r.* Escalivar. *Escarmentarse*.

Escantéllád, *da. p. p.* de escantéllar. *Descanterado*, *da*.

Escantéllar. *v. a.* Llévar cantélls á pá, coca. *Descanterar*.

Escantonád, *da. p. p.* de escantonar. *Descanteado*, *da*. = *Descanterado*, *da*.

Escantonar. *v. a.* Llévar es cantóns ô cantonádas. *Descantear*. = Llévar es cantóns á pá ô coca. *Descanterar*.

Escanzéll. *m.* Armament de fust ab que se impedêix la vista en las iglesias y sâlas. = Una vidriera en palácio reyál. *Cancel*.

Escañád, *da. p. p.* de escañar, se. *Ahogado*, *da*. = *Agargantado*, *da* ô *desgañifado*, *da*.

Escañament. *m.* Opressió á sa gargamélla. *Ahogamiento*.

Escañar. *v. a.* Oprimir sa gargamélla. *Ahogar*.

Escañarse. *v. r.* Aufegarse. *Ahogarse*. = De cridar. *Agargantarse* ô *desgañifarse*. = De sed. *Ahogarse* ô *apalambrarse de sed*.

Escapád, *da. p. p.* de escapar. *Escapado*, *da*.

Escapád, *da* de milâns. *adj.* Pôc ô no jéns cuydadosos de anar bèn vestíds. *Arrancado*, *da* de un tapiz.

Escapáda. *f.* Fuyta apressuráda ô surtida oculta. *Escapada*, *escape* ô *escapamiento*.

Escapar. *v. a.* Âlliberar de perſill. = *v. n.* Surtir de algún apriêto. *Escapar*. = De bôna: de grôs dâñy ô perſill. *Roer el anzuelo*. = De entre sas mâns. *De entre las manos* ô *irse de la mano*.

Escaparse. *v. r.* Fugir ô âlliberarse de perſill, etc. *Escaparse* ô *escapar*.

Escaparâta. *f.* Espêcie de armâri de fust para posar sânts, figuras, etc. *Escaparaté*.

Escapatôria. *f.* Surtida oculta. = Disculpa, excusa. *Escapatoria*.

Escapolâri. *m.* Pedassèt de rôba ab vetas ô cordóns y beneíd. = Péssa de rôba ab còll al mitx que duen alguns religiosos. *Escapulario*.

Escapöllad, *da. p. p.* de escapöllar. *Despezonado*, *da*. = *Descabezado*, *da*. = *Escapulado*, *da*.

Escapöllar. *v. a.* Llévar es capólls. *Despezonar*. = Sas espigas des blât, ôrdi, etc. *Descabezar*. = Voltar un câp un bárco. *Escapular*. = Escapöllarla: no avenirla. *Errarla*.

Escapöllarse. *v. r.* Lléverse es capólls. *Despezonarse*. = Sas espigas. *Descabezarse*.

Escapoló. *m.* Trôs de rôba qui quéda de alguna péssa. *Retal*.

Escapsád, *da. p. p.* de escapsar. *Cercenado*, *da*. =

Cortado, da ò *alzado, da.* = *Dejado, da* d' *pie.*
Escapsar. v. a. Tayar cãps ò puntas. *Cercenar.* = *Jugânt.* *Atzar* ò *cortar.* = *Llévar á un del em- pléyo.* *Dejar d' pie.*
Escar. m. Llòc para posar es lladts. *Varadero.*
Escarabát. m. Insècto conegú. = *Escrít mál for- mād.* *Escarabajo.* = *Eyna de fuster.* *Corchete.* = *Estar còm un escarabát entre borras: emba- rassád.* *Estar como pollo en la estopa.* = *Fer es- carabáts escrivint.* *Escarabajear.*
Escarabotád, da. p. p. de *escarabotar.* *Desparpa- jado, da.* = *Descompuesto, ta.* = *Vuelto, ta lo de arriba abajo.*
Escarabotar. v. a. Mesclar còsas confusamént. *Des- parparjar.* = *Desbaratar.* *Descomponer.* = *Girar demúnt deváll.* *Volver lo de arriba abajo.*
Escaráda. f. Feyna que se dona ò pren per un tant. *Destajo.* = *Á escaráda. adv.* *Á destajo.* = *Donar ò prender escaráda.* *Dar ò tomar d' destajo.*
Escarader, ra. m. f. El qui pren escaráda. *Des- tajoro, ra.* = *Major.* *Manigero de destejadores.*
Escaramussa. f. Combát. = *Contiènda, disputa.* *Es- caramuza.*
Escarapèlla. f. Divisa militar que se du en el capèll. *Escarapela.*
Escardád, da. p. p. de *escardar.* *Cascado, da, hen- dido, da* ò *rajado, da.*
Escardar. v. a. Xapar òllas, pláts, botèllas, etc. *Cascar, hendir* ò *rajar.*
Escardarse. v. r. *Cascarse, hundirse, rajarse.*
Escarláta. f. Rôba carmasina. *Escarlata.*
Escarmént. m. Ecxèmple, experiència en sí ò en àltres. = *Cástig.* *Escarmiento.*
Escarmentád, da. p. p. de *escarmentar.* *Escar- mentado, da.*
Escarmentar. v. a. Corretgir ab rigor. *Escarmen- tar.*
Escarmentar. v. n. Corretgirse ab lo que há pa- ssád en sí ò en àltre. *Escarmentar.*
Escarníd, da. p. p. de *escarnir.* *Escarnecido, da.* = *Remedado, da.*
Escarnidor, ra. m. f. El que se burla y fà bêfa de àltri. *Escarneedor, ra.* = *El qui fà ò imita las accions de àltre.* *Arrendajo.*
Escarnir. v. a. Burlarse y fer bêfa de algú. *Escar- necer, y ant.* *escarnir.* = *Imitar las accions de àltre.* *Remedar.*
Escárnio. m. Burla, bêfa. *Escarnio.*
Escarpèll. m. Eyna de cirugiá. = *Ràsps de escul- tor, fuster.* *Escarpelo.*
Escárpera. f. Eyna de fuster, picapedrer, etc. *Esclopo* ò *cincel.*
Escarpó. m. La punta de sa espináda. *Rabadilla.*
Escarrinxád, da. p. p. de *escarrinxar, se.* *Saja-*

do, da. = *Descompadrado, da.* = *Rasgado, da.*
Escarrinxáda. f. En la càrn. *Sajadura.* = *En sa rô- ba.* *Rasgon* ò *rasgadura.*
Escarrinxar. v. a. Fer tàys ò incisións en la càrn. *Sajar.* = *En rôba.* *Rasgar.*
Escarrinxarse. v. r. Ferse incisións ò escorxarse sa càrn. *Sajarse.* = *Barayarse.* *Picotearse* ò *re- picotearse.* = *Estar escarrinxáds: desavengúds.* *Estar descompadrados.*
Escarrufamént. m. Horror, espánt causád per lo que se veu ò se òu. *Grima.* = *Per malaltía.* *Ca- lofrio.*
Escarrufar. v. a. Causar espánt lo que se veu ò se òu. *Dar grima.*
Escarrufarse. v. r. *Pasmarse.*
Escarxíller. m. El qui té sas clàns de preso y se cuyda des presos. *Alcaide.*
Escarxíllera. f. Sa dôna de escarxíller. *Alcaidesa.*
Escàs, ssa. adj. Curt, limitád, pòc. *Escaso, sa.*
Escássamént. adv. Ab escassès. *Escasamente.*
Escassès. f. Poquedât, misèria. *Escasex.*
Escát. m. Péix. *Lija* ò *melgacho.*
Escáta. f. Cròsta transparent qui cubrèix sa càrn majormént de alguns péxos. *Escama.* = *Árna des cap* ò *crostèra demúnt llága já curáda.* *Caspa.*
Escatád, da. p. p. de *escatar.* *Escamado, da.*
Escatar. v. a. Llévar sa escáta. *Escamar.*
Esaufád, da. p. p. de *escaufar.* *Calentado, da.*
Esaufador. m. Instrument para escaufar es lilit. *Calentador.*
Esaufapánxas. m. Espècie de fornal dins parèt. *Chimenea.*
Esaufar. v. a. Encalentir. *Calentar, y ant.* *es- calfar*
Esaufarse. v. r. Encalentirse devòre es fòc. *Ca- lentarse.*
Esaufeta. f. Breserèt per tenir calént el menjar á sa tàula. *Escalfeta, chofeta* ò *escalfador.*
Esaufó. m. Sòlamént se diu en aquèta frás: prender un esaufó. *Darse un calentón.*
Esaució. f. El àcte y efecte de escavar. *Escava- cion.*
Esaucád, da. p. p. de *escavar.* *Escavado, da.*
Escavar. v. a. Cavar para cercar alguna còsa. *Es- cavar.*
Escaxalád, da. p. p. de *escaxalar.* = *adj.* El qui no té caxáls. *Desmolado, da.*
Escaxalar. v. a. Llévar es caxáls. *Desmolar.*
Escayòla. f. pl. y llevar de élla. *Alpiste.* = *Borda.* *Alpiste vano.*
Escáyre. f. Eyna para fer àngulos drets. *Escua- dra.* = *Ab escáyre: á àngulo dret.* *Á escuadra.*
Escedént. adj. Escassu, va. *Escedente.*
Escedíd, da. p. p. de *escedir.* *Escedido, da.*

Ecedir. *v. a.* A ventatjar. = Passar los límites de alguna cosa. *Exceder* ò *esceder*.

Escellència. *f.* Perfecció, noblesa. = Tracto de respecte y cortesia. *Escelencia*.

Escellent. *adj.* Insigne, magnífic, etc. *Escelente*.

Escellentment. *adv.* Ab escellència. *Escelentement*.

Excellentissim, *ma. sup.* Molt excellent. *Escelentissimo, ma.*

Excellentissimament. *adv. sup.* De un módo molt excellent. *Escelentissimamente*.

Escélso, *sa. adj.* Molt alt, elevád. *Escelso, sa.*

Escélsament. *adv.* *Escelsamente*.

Escéna. *f.* El tabláu abónt representan los comediantes. = La part de la comédia en qui parlan las matexas personas. = En qui se muda de repente tota la perspectiva del teátro. = En qui se descubríx de prònta la vista interior del teátro. *Escena*.

Escénic, *ca. adj.* Pertanyent á la escéna. *Escénico, ca.*

Escenografía. *f.* Perspectiva de pintura, delinació del objècte. *Escenografia*.

Escenogràfic, *ca. adj.* Lo qui pertany á la escenografía. *Escenográfico, ca.*

Escéntric, *ca. adj.* Lo qui està fóre del céntru. *Escéntrico, ca.*

Escéntricament. *adv.* Fóre del céntru. *Escéntricamente*.

Escentricidat. *f.* Lo que un cos se sparta de son céntru. *Escentricidad*.

Escepció. *f.* Restricció, exclusió. *Escepcion*.

Escepcionar. *v. a. cur.* Posar escepcions en defensa del dret. *Escepcionar*.

Escèpte. *adv.* Fóre, mánco, ménos. *Escepto*.

Esceptiu, *va. adj.* Lo qui esceptúa. *Esceptivo, va.*

Esceptuació. *f.* V. Escepció. *Esceptuacion*.

Esceptuád, *da. p. p.* de esceptuar. *Esceptuado, da.*

Esceptuar. *v. a.* Escluir. *Esceptuar*.

Esceptuar-se. *v. r.* Escluir-se. *Esceptuar-se*.

Escés. *m.* Fóre de orde, demasia. = Delicte. *Esceso* ò *exceso*.

Escessiu, *va. adj.* Fóre de rétgla, demasiád. *Escesivo, va.*

Escessivament. *adv.* Ab escés. *Escesivamente*.

Escitád, *da. p. p.* de escitar. *Escitado, da.*

Escitar. *v. a.* Animar, móurer, provocar. *Escitar* ò *excitar*.

Escitativ, *va. adj.* Lo qui escita. *Escitativo, va.*

Esclafád, *da. p. p.* de esclafar. *Machacado, da.* = *Aplastado, da.*

Esclafáda. *f.* Coca. *Torta.* = Mèrda en llòc públic. *Privada*.

Esclafar. *v. a.* Desfer en parts menudas. *Macha-*

car ò *desmenuzar.* = *Aplanar.* *Plastar*.

Esclafidor. *m.* Lo últim de assòt de cotxer, de bassetja qui fa un renou ágre, y sòl esser de cadassos. *Chasqueador*.

Esclafir. *v. a.* Comensar á riurer. *Soltar la risa.* = *Á plorar.* *Soltar el llanto*.

Esclafit. *m.* Cèrt renou agúd. = De bassetja, de assòt de cotxer, etc. *Chasquido.* = De dit. *Castañeta.* = De arma de foc. *Estampido.* = De aglans, castañas dins foc y dels óssos. *Castañetazo.* = Ferse s'esclafit: resòldrerse alguna cosa, *Resolverse*.

Esclamació. *f.* La acció de esclamar. = Figura retòrica. *Esclamacion*.

Esclamar. *v. a.* Fer, alsant la ven, expressió de pena, sentiment, indignació, etc. *Esclamar*.

Esclamatóri, *ria. adj.* Pertanyent á la esclamació. *Esclamatorio, ria.*

Esclanzád, *da. adj.* Barayáds. *Reñido, da.*

Esclát. *m.* Cayguda fórt y qui fa renou. *Batacazo.* = Pégar un esclát: ser privád del empleyo. *Dar batacazo*.

Esclatád, *da. p. p.* de esclatar, se. *Rebentado, da.*

Esclatadura. *f.* Vexiga. *Matadura*.

Esclatar. *v. a.* Rebentar. *Rebentar.* = *Fònts.* *Brostar.* = Es nàs á qualcú. *Hacerle la mostaza.* = En cucs, poys, etc. *Manar en gusanos, etc.* = De grás. *Rebentar de gordo.* = Está qui esclata. *Está que hiende*.

Esclatar-se bofí, etc. *Rebentar.* = De riurer. *Descoserse* ò *descoyuntarse de risa.* = *Esclatar-se* es bofí ò sa botifarra: ferse públic lo que se tenia amagád, ò alsarse los oprimíds cóntra los opressors. *Rebentar la mina*.

Esclátasang. *m.* Cosa coneguda. *Hongo*.

Escláu, *va. m. f.* Catíus. *Esclavo, va.*

Esclavina. *f.* Mussa de pell ò ròba que duen los pelegríns. *Esclavina*.

Esclavisád, *da. p. p.* de esclavisar. *Esclavizado, da.*

Esclavisar. *v. a.* Reduir á esclavitut. *Esclavizar*.

Esclavitut. *f.* Captivèri, subjecció. *Esclavitud*.

Escobletjar-se. *v. r.* Barayar-se de paràula. *Repiquearse.* = Sas dónas diéutse paràulas picants. *Picotearse*.

Esclóp. *m.* Sabáta de fust y de una péssa. *Almadreña*.

Esclós, *sa. p. p.* de esclourer. *Escluido, da.*

Esclourer. *v. a.* No admètrer una cosa, déxar de fóre, reprobar. *Escluir*.

Escloveyád, *da. p. p.* de escloveyar. *Descascara-do, da.* = *Desvainado, da.* = *Manifestado, da.*

Escloveyar. *v. a.* Llèvar sa cloveya á cosas dures, v. g. mellas. *Descascarar.* = *Á cosas blanas, v. g. sàvas ténras.* *Desvainar.* = *Declarar, ma-*

nifestar una còsa. *Manifestar, especificar.*
 Escluid, da. *p. p.* de escluir. *Excluido, da.*
 Escluir. *v. a.* V. Esclourer. *Excluir.*
 Esclusió. *f.* El acte de escluir. *Exclusion.*
 Esclusiu, va. *adj.* Lo qui esclueix. *Exclusivo, va.*
 Esclusivament. *adv.* Ab exclusió. *Exclusivamente.*
 Esclusiue. *adv.* Ab exclusió. *Exclusive.*
 Escocad, da. *p. p.* de escocar. *Despuntado, da* ò
obtusó, sa,
 Escocar. *v. a.* Llévar sa punta. *Despuntar.*
 Escodra. *f.* Eyna para picar pédras. *Escodo.*
 Escòla. *f.* Enseñansa. *Escuela.* — El llòc ahont se
 enseña. *Aula* ò *escuela.*
 Escolá. *m.* El secular qui servèix en alguna igle-
 sia para assistir al ofici, batisme, etc. *Sacristan.*
 — D'ámèn: el qui seguèix á cégas el parèr de
 àltre. *Sacristan de amen.*
 Escolad, da. *p. p.* de escolar. *Colado, da.*
 Escoladuras. *f. pl.* Es bàxos de bòtil, tassó, etc.
Ecurriduras.
 Escolanèt. *m.* El qui per ofici servèix missa, du ci-
 riàl, etc. *Monacillo, monago* ò *managuillo.*
 Escolar. *adj.* Pertañent á escòla. *Escolar.*
 Escolar. *v. a.* Mudar la àygo á lo que se cón. *Co-
 lar.* — Trèurer fins á la última gota el licor de
 bòtil, etc. *Ecurrir.*
 Escolàstic, ca. *adj.* Pertañent á escòla. — El mèto-
 do ab que se enseña la teología en las escòlas.
Escolastico, ca.
 Escoliad, da. *p. p.* de escoliar. *Escoliado, da.*
 Escoliador, ra. *m. f.* El qui pòsa escoliòns. *Esco-
 liador, ra.*
 Escoliar. *v. a.* Posar escoliòns. *Escoliar.*
 Escolims. *m. pl.* V. Escoladuras. *Ecurriduras.*
 Escolió. *m.* Nòta bréu. *Escolion.*
 Escolopéndra. *f.* Insècto, hërba, péix. *Escolopendra.*
 Escolta. *f.* Partida de soldàts. *Escolta.* — Mònja
 qui acompaña á àltra en el torn, etc. *Escucha.*
 Escoltad, da. *p. p.* de escoltar. *Escolado, da.* —
Escuchado, da.
 Escoltar. *v. a.* Acompanyar para defènsa de alguna
 persona ò còsa. *Escoltar.* — Atèndrer á lo que se
 diu, se fà ò se màna. — Obeir. *Escuchar.* — Flo-
 retas: acusaciòns supèrfluas. *Dar oido á chis-
 mes.*
 Escoltarse. *v. r.* Parlar ab afectada pàusa. *Escu-
 charse.*
 Escollèra. *f.* Óbra para defènsa de mòil ò càla. *Es-
 collera.*
 Escollo. *m.* Peña ò ròca devall la àygo de mar. —
 Obstàcle, enbaràs, perfill. *Escollo.*
 Escombrad, da. *p. p.* de escombrar. *Barrido, da.*
 Escombrar. *v. a.* Agranar forns, fornàls. *Barrer.*
 Escomès, sa. *p. p.* de escomètrer. *Saludado, da.*

— *Solicitado, da.* — *Enflautado, da.*
 Escomesa. *f.* El acte de escomètrer. *Salutacion.* —
Solicitudacion.
 Escomètrer. *v. a.* Saludar. *Saludar.* — Á deshones-
 tidat. *Solicitar*, y familiarmènt. *Enflautar.*
 Escomunicació. *f.* Pena espirituàl ab que castiga
 la Iglesia. *Excomunion.*
 Escomunicad, da. *p. p.* de escomunicar. *Excomul-
 gado, da.* — Vitando: el escomunicad á qui no
 se pòt parlar, ni tractar ab éll. *Vitando.*
 Escomunicar. *v. a.* Privar de los béns espirituàls,
 etc. *Excomulgar.*
 Escondid, da. *p. p.* de escondir. *Escondido, da.*
 Escondir. *v. a.* Amagar, ocultar. *Esconder.*
 Escondirse. *v. r.* Amagarse, ocultarse. *Esconderse.*
 Escopeta. *f.* Arma de fòc coneguda. *Escopeta.* —
 Dur sa escopeta curta: tenir pòc concèrt. *Andar
 de pié quebrado.*
 Escopetada. *f.* Tir de escopeta. *Escopetazo.*
 Escopeter. *m.* El qui fà ò manetja escopeta. *Esco-
 petero.*
 Escopetetjar. *v. a.* Tirar tirs de escopeta repetida-
 mént. *Escopetear.*
 Escopetetjarse. *v. r.* Tirarse ab escopeta. *Escope-
 tearse.*
 Escorbáy. *m.* Péix. *Escorvina.*
 Escorbèys. *m. pl.* *Angarillas.*
 Escorbútic, ca. *adj.* Pertañent á escorbuto. *Es-
 corbútico, ca.*
 Escorbuto. *m.* Malaltia qui corròmp sas genivas.
Escorbuto.
 Escòria. *f.* Sa lrutó des metalls. — Còsa vil, des-
 preciàble, de ninguna estimació. *Escoria.*
 Escórpera. *f.* Péix. *Escorpena, escórpera* ò *es-
 corpina.*
 Escorpi. *m.* Insècto verinós. *Alacran, escorpin*, y
escorpion. — Negre. *Eslabon.* — Hòmo qui prést
 àlta sa coua: se enfàda. *Vidrioso, sa,*
 Escorpión. *m.* Signe. — Instrument antig ab que se
 atormentàva. *Escorpion.*
 Escorsad, da. *p. p.* de escorsar. *Escorzado, da.*
 Escorsar. *v. a.* Reduir en la pintura la llargària de
 un còs á menor espáy. *Escorzar.*
 Escorterad, da. *p. p.* de escorterar. *Descuartiza-
 do, da.*
 Escorterar. *v. a.* Fer quàrtos de un còs. *Descuar-
 tizar.*
 Escórxa. *f.* La primèra cloveya de àbre. *Corteza.*
 — La segona y fluxa. *Alborno* ò *alubre.* — La
 primèra mòlta para adobar cuyros. *Casca* ò *taño.*
 — Hòmo dolènt, inútil. *Ruin.* — Hòmo y majormènt
 dòna véys, y dolènts, bistia màgre. *Car-
 camal.* — Cavall dolènt y màgre, y qui tròta.
Matalon.

Escorad, da. *p. p.* de escoriar. *Desollado, da, despellejado, da* ó *escorinado, da.* = *Arroyado, da* ó *arramblado, da.* = *Decenado, da* ó *encentado, da.*

Escorador, ra. *m. f.* El qui escorixa. *Desollador, ra.*

Escorador. *m.* El llòc ahont se escorixa. *Mata-dero* ó *rastró.*

Escoradura. *f.* El acte y efecto de escoriar. *Desolladura* ó *saborno.*

Escoriar. *v. a.* Llevar sa pell. *Desollar* ó *escorchar.* = La aygo á la tèrra. *Arroyar* ó *arramblar.* = Es gât de suc. *Desollar el lobo, la zorra, la mona, el cernícalo* ó vomitar la borrachera.

Escorxarse. *v. n.* Alguna part del còs, *v. g.* gràtant. *Escorixarse.* = Un malalt. *Decentarse* ó *encentarse.*

Escorxeta. *f.* Escorixa petita ó prima. *Cortecica, illa, ita.*

Escòt. *m.* Rôba. *Anascote.*

Escòta. *f.* Cèrta còrda de hârcó. *Escota.*

Escotad, da. *p. p.* de escotar. *Escotado, da.*

Escotar. *v. a.* Tayar de tál manéra el vestit de dôna que se môstra sa gargamèlla y part del pit. *Escotar.*

Escotera ó **escoteras.** *f.* La ubèrta quey há en el costât de una embarcació, etc. *Escotera* ó *escoteras.*

Escotí. *m.* Es câp de vela menor. *Escotin.*

Escotilla. *f.* La pòrta per ahont se entra el carregament en un hârcó. *Escotilla.*

Escotilló. *m.* Trâpa quey há en el tablado de teatro. *Escotillon.*

Escotista. *adj.* El qui seguèix la opinió de Escòt. *Escotista.*

Escouad, da. *p. p.* de esconar. *Descolado, da.* = *Desrabado, da.* = *Chapodado, da.*

Escouad, da. *adj.* El qui no té cona y en sòl tenir. *Rabon, na.*

Esconar. *v. a.* Tayar sa coua ó arrancarla á las âves. *Descolar.* = Á animâl de lâna. *Descolar* ó *desrabar.* = Privar á algu del empleyo. *Chapodar.*

Escrecència. *f.* Carnosidât qui se âlsa cònta lo natarâl. *Excrecencia.*

Escrement. *m.* La escòria que se despedèix del vèntre, boca, nâs, etc. *Excremento.*

Escrementâl. *adj.* Lo pertañent á escrement. *Excremental.*

Escrementici, cia. *adj.* V. Escrementâl. *Excrementicio, cia.*

Escrementós, sa. *adj.* Lo qui se convertèix més en escrement, que en nutrició. *Excrementoso, sa.*

Escriba. *m.* Doctór y intérprete de la llèy entre los judíos. *Escriba.*

Escrít, ta. *p. p.* de escriurer. *Escríto, ta.*

Escrít. *m.* Óbra de escriptor. *Escríto.*

Escritor, ra. *m. f.* Los autors de algún escrít. *Escrítor, ra.*

Escriptóri. *m.* Gaxó ah calaxèts para guardar papers. = La oficina de los escrivâns y negociânts. *Escrítorio.*

Escriptura. *f.* Escrít de quâlsevol còsa. = Instrument públic davânt testimòis, y autorizad per escrivá ó notâri. = Péssa de un procés. = Per antonomásia los llibres del vèy y nôu Testament. *Escrítura.*

Escripturad, da. *p. p.* de escripturar. *Escríturado, da.*

Escripturar. *v. a. cur.* Assegurar ab escriptura pública los contrâctes y obligaciós. *Escríturar.*

Escripturâri, ria. *adj.* Pertañent á escriptura. *Escríturario, ria.*

Escripturâri. *m.* El qui enseña la sagrada escriptura ó té grâ inteliçencia de élla. *Escríturario.*

Escriurer. *v. a.* Formar letras. = Compòndrer escrítos. = Enviar cârtas, billèts. = Fer testament, *Escribir.* = El notâri. *Escribir.* ó *escriurar.* = Bèurer. *Refrendar.*

Escriurerse. *v. r.* Âllistarse en algún cuèrpo. *Escribirse.*

Escrivâ. *m.* Aquèl en qui residèix la fe pública. = El qui escriu. *Escribano.*

Escrivâna. *f.* La dôna de escrivâ. = La qui escriu. *Escribana.*

Escrivâna. *f.* El empleyo de escrivâ. = El llòc ahont se guârdan els escrítos, y la oficina del escrivâ. *Escribana.*

Escrivanl. *adj.* Lo qui se referèix á escrivâ. *Escribanil.*

Escrivent. *m.* El amannénse qui escriu y copía. *Escribiente.* = Qui escriu aviât. *Pendolista.*

Escróto. *m.* Sas bossas de... *Escróto.*

Escrudiñad, da. *p. p.* de escrudiñar. *Escrudiñado, da.*

Escrudiñador, ra. *m. f.* El qui escrudiña. *Escrudiñador, ra.*

Escrudiñar. *v. a.* Examinar, inquirir, averiguar ab cuydâdo. *Escrudiñar.*

Escrúpol. *m.* Dificultat, dubte, remordiment de conciència. = Pes. = Mâc dins sa sabâta. *Escrúpulo.* = Escrúpol de frâre Gargây: Ferse escrúpol de còsas léves, y no ferné de còsas grâves. *Escrúpulos de fray Gargajo* ó *ca sus, y traga el avestruz.*

• **Escropolât. m.** Petit escrúpol: *Escrupulete* ô *escrupulillo*.

Escrupulisar. v. a. Formar escrúpols, dubtes, dificultats. *Escrupulizar*.

Escrupulós, sa. adj. El qui té escrúpols, demasiad eczacte y cuydadós. *Escrupuloso, sa*.

Escrupulosamént. adv. Ab escrúpol. *Escrupulosamente*.

Escrupulosidât. f. Eczâmen eczacte. *Escrupulosidad*.

Escrupulosíssim, ma. sup. Molt escrupalde. *Escrupulosissimo, ma*.

Escrupulosíssimamént. adv. sup. Ab molt de escrúpol. *Escrupulosissimamente*.

Escrutini. m. Eczâmen, averiguació diligént para formar judici de las cósas.—Averiguació de los vòts segrèts en una elecció. *Escrutinio*.

Escrûn, ua. adj. Molést, pénós. *Escabroso, sa*.

Escuâdra. f. Cêrt nombre de soldâts ab el câbo. —La plâssa de câbo.—Pârt de armâda. *Escuadra*.

Escuadreta. f. Escuâdra petita. *Escuadrilla*.

Escuadró. m. Cêrt nombre de soldâts.—Cuadrilla de gènt. *Escuadron*.

Escuadronâd, da. p. p. de escuadronar. *Escuadronado, da*.

Escuadronar. v. a. Formar la trôpa per escuadrons. *Escuadronar*.

Escuadronèt. m. Escuadró petit. *Escuadroncete, escuadroncillo*.

Escudélla. f. Ôbra de tèrra y coneguda. *Escudilla*.—De fûst. *Dornillo y hortera*.—Âguîât ab brôn de càrn ô de peïx. *Sopa*.—De llegûm. *Escudilla* ô *potage*.

Escudèller. m. E' qui fâ ô ven escudéllas. *Alfare-ro*.—Estânt para posâr escudéllas, plâts, etc. *Vasar*.

Escuder. m. Crîd de cavâller militar. *Escudero*. **Escuderâtge. m.** El ministèri del escuder, qui éra de dur el escût del señor. *Escuderago*.

Escuderia. f. El ministèri del escuder. *Escuderia*.

Escuderil. adj. Pertañent á escuder. *Escuderil*.

Escuderilmént. adv. Al mêdo dels escuders. *Escuderilmente*.

Escudriñâble. adj. Lo què se pôt escudriñar. *Escudriñable*.

Escudriñâd, da. p. p. de escudriñar. *Escudriñado, da*.

Escudriñador, ra. m. f. Los qui escudriñan. *Escudriñador, ra*.

Escudriñar. v. a. V. Escudriñar. *Escudriñar*.

Esculâd, da. p. p. de escular. *Desfondado, da* ô *desoulado, da*.

Escular. v. a. Rómprer es cul á ôlla, botélla, etc.

Descular ô *desfondar*.

Escullér. m. El qui visura lo que se há de menjar en palâcio reyâl. *Esculler*.

Escüllid, da. p. p. de escüllir. *Escogido, da*.

Escüllir. v. a. Triar; *Escoger*.

Esculpid, da. p. p. de esculpir. *Esculpido, da*.

Esculpir. v. a. Trabayar de escultura. *Esculpir*.

Escultor, ra. m. f. El qui fâ estâtuas. *Escultor, ra* ô *entallador, ra*.

Escultura. f. El ârt de escultor. *Escultura*.

Esuma. f. La matèria léve qui se âlsa en quâlsévól licor. *Espuma*.

Esumâd, da. p. p. de esumar. *Espumado, da*.

Esumar. v. a. Llèvar sa esuma. *Espumar*.

Escupid, da. p. p. de escupir. *Escupido, da*.—*adj.* Moltíssim semblânt. *Pintiparado, da*.

Escupida. f. El âcte y effècte de escupir. *Escupida*.

Escupidor, ra. m. f. El qui escúp espessas vegâdas. *Escupidor, ra*.

Escupidor, m. y escupidora. f. Espècie de escudèlleta ab mâneg para escupiry dedins. *Escupidera*.

Escupidor. m. Llôc apòsta per escupiry. *Escupidero*.—De pôrta, llistô per escupir sa pluja. *Vertiente* ô *pestaña*.

Escupinâda. f. Sa saliva que se trêu pe sa boca. *Escupidura* ô *escupitina*.

Escupir. v. a. Tirar sa saliva fôre de sa boca.

—Despreciar alguna còsa.—Desperar tas ârmas, bâlas, y es niulâts llâmps ô tâyos. *Escupir*.—Sas Flèumas. *Desfleamar*.—Â sa bacio: donar ô pagar. *Escupir en la bacia*.—Al cêl. *Escupir al cielo* ô *blasfemar contra el Poderoso*.—Fôre de sa trôna: surtir á âltre llôc. *Salirse de la parva*, y en estil bâix. *Mear fuera del tiesto*.—No escupir una còsa: no refuarla. *No escupirla*.

Ecurâd, da. p. p. de escurar. *Limpiado, da*.—*Fregado, da*.—*Desensangado, da* ô *desentarquinado, da*.

Ecurâda. f. Lo escurâd de un pio. *Limpia*.

Ecuradénts. m. Bastonèt de fûst ô de plâta per escurar sas dénts. *Ecuradientes* ô *palillo*.

Ecurador, ra. m. f. El qui escura. *Limpiador, ra*.—De plâts, escudéllas, etc. en cuyna. *Fregon, na*.—De llôcs comuns, vâsos, pous, etc. *Pozero* ô *ygriego*.

Ecuraoreyas. m. Cuereta de plâta per escurar sas oreyas. *Escarbaorejas*.

Escurar. v. a. Llèvar sa bratô ô immundicia. *Limpiar*.—Ôllas, plâts, etc. *Fregar ollas, etc*.—Ci-quias, pous, safarèys, etc. *Desensangar* ô *desentarquinar*.—Escararse sa butxâca. *Mondar la faltriquera*.—Escararse es nâs ab sos dits. *Urgarse las narices con los dedos* ô *hacer pitillitas*.

Excursió. *f.* Entrada de gent armada en país inimic. *Excursion.*

Excusa. *f.* Disculpa, pretexte. *Excusa.*

Excusable. *adj.* Digne de excusa. *Excusable.*

Excusació. *f.* Excusa. *Excusacion.*

Excusad, da. *p. p.* de excusar. *Excusado, da.*

Excusad, da. *adj.* El qui està excusat de alguna cosa.—Supèrflu, inútil para el fi que se desitja.—Lo qui no es precís que se fassa ó diga. *Excusado, da.*

Excusador, ra. *m. f.* El qui excusa.—*Cur.* El qui sense poder del réyo lo excusa. *Excusador, ra.*

Excusar. *v. a.* Disculpar, justificar.—Evitar, impedir, *v. g.* pléa.—Eximir de fer alguna cosa. *Excusar.*

Excusarse. *v. r.* Disculparse. *Excusarse.*—Ab rahons foradadas: de ningun valor. *Cubrirse con la cola.*—Un ántes que se li deman una cosa. *Mostrar la horca antes que el lugar.*

Excusat. *m.* El dret de elegir en cada parroquia una casa qui contribuesca al réy ab los déumes. —La cantidad que produex. *Excusado.*

Excussió. *f. cur.* Proceiment judicial contra los béns del deutor ántes de proceir contra los del qui li féu fiánsa. *Excusion.*

Escút. *m.* Rodella de fust para defensarse del inimig.—Amparo, defensa.—Moneda.—De armas abont se pintan las armas de una familia. —Pessa de ferro, llautó, pláta que se posa davant pany. *Escudo.*

Escutet. *m.* Moneda.—De pany. *Escudito.*—Bossi de casarxa de ábre para empaltar. *Escudete.*

Esdentegad, da. *adj.* El qui no té dents ó li faltan algunas. *Desdentado, da.*

Esjerrécop. *adv.* Finalmént. *En fin, por fin ó finalmente.*

Esdrucula. *m.* Espécie de vers dáctilo. *Esdrujulo.*

Esfenoidál. *adj.* Pertañent al esfenóide. *Esfenoidal.*

Esfenóide. *m.* Un ós des cap. *Esfenóide.*

Esféra: *f.* Bolla qui representa tots los círculos principals del cel ó de la terra.—La calidat y condició de algunas personas.—Globo. *Esfera.*

Esfèric, *ca. adj.* De figura redona. *Esférico, ca.*

Esféricidat. *f.* Redondès. *Esfericidad.*

Esfteroidál. *adj.* Pertañent á la esferóide. *Esferoi-dal.*

Esféroide. *f.* Figura geométrica. *Esferoide.*

Esfilagassad, da. *p. p.* de esfilagassar. *Desfilarechado, da.*—*Desflecado, da.*—*Deshilado, da.*

Esfilagassar. *v. a.* Desfer es fil de roba. *Desfilarechar, deshilar.*—Para formar una espécie de randa. *Desflecar.*

Esfilagassarse. *v. r.* Desferse es fil de roba. *Deshilarse.*

Esfige. *f.* Animal fabulós.—Figura qui té sa cara y es pits de dona y lo restant del cos de lleó; tals son las figuras del pensetx des born. *Esfige.*

Esforad, da. *p. p.* de esflorar. *Desbriñado, da.* —*Desflorado, da.*

Esflorar. *v. a.* Llevar sas flors al safrá, fer de la carn fils. *Desbriñar.*—Llevar sas flors á las plantas. *Desflorar.*

Esflorarse. *v. r.* Càurer ó pèrder sa flór los ábres y plantas. *Desflorarse.*

Esfòrs. *m.* Animo, valor.—Impetu, fòrsa, valentia. *Esfuerzo.*—Fer s'últim esfòrs. *Echar el último esfuerzo.*

Esforsad, da. *p. p.* de esforsar.—*adj.* Animad, valerós. *Esforzado, da.*

Esforsador, ra. *m. f.* El qui esfòrsa. *Esforzador, ra.*

Esforsar. *v. a.* Animar, infundir valor.—Corroborar ab rahons ó exémples. *Esforzar.*

Esforsarse. *v. r.* Animarse, empenharse, confiar en sí. *Esforzarse.*

Esfuyad, da. *p. p.* de esfuyar, es. *Deshojado, da.*

Esfuyar. *v. a.* Llevar sas fuyas. *Deshojar.*

Esfuyarse. *v. r.* Pèrder sas fuyas. *Deshojarse.*

Esgargamellad, da. *p. p.* de esgargamellarse. *Desgargantado, da.*—*desganifado, da.*—*despepitado, da.*

Esgargamellarse. *v. r.* Cridar ab violència.—Posar se roanco á fòrsa de cridar. *Desganifarse, despepitarse ó desgargantarse.*

Esgarronad, da. *p. p.* de esgarronar. *Descarcanalado, da.*

Esgarronar. *v. a.* Pègar ab sos pès al garrócs de áltre. *Descarcanalar.*

Esgoder, *ra. m. f.* El qui no deu licors. *Aguado, da* ó *abstemio, mia.*

Esgotad, da. *p. p.* de esgotar. *Agotado, da.*

Esgotar. *v. a.* Treure los líquidos sense dexar cap gota. *Agotar.*

Esgotzi. *m.* Ministre de justicia. *Alguacil* ó *esbirro.*—Major: empleyad honorífic quey havia en la audiència. *Mayor.*

Esgranad, da. *p. p.* de esgranar. *Desgrañado, da.*

Esgranar. *v. a.* Llevar es grans. *Desgrñar.*

Esgrarnarse. *v. r.* Llevarse es grans de espiga ó de reym. *Desgranarse.*

Esgrima. *f.* Art de manetjar la espasa. *Esgrima.*

Esgrimad, da. *p. p.* de esgrimar. *Esgrimido, da.*

Esgrimador. *m.* El qui esgrima. *Esgrimidor.*

Esgrimar. *v. a.* Eczercitarse en el manetx de la

espasa.—Péssar ab ella. *Esgrimir.*

Esguerrád, da. p. p. de esguerrar. *Errado, da.*

Esguerrar. v. a. Fer maldad una cosa. *Errar.*

Esguêro. m. falta. *Error.*

Eslemád, da. p. p. de esllemar. *Deslendrado, da.*

Esllemar. v. a. Llevar sas llémas. *Deslendar.*

Esllomád, da. p. p. de esllomar. *Desllomado, da.*

Esllomar. v. a. Máltractar ó rómprer es lloms. *Desllomar.*

Esllomarse. v. r. *Desllomarse.*

Esmált. m. Pásta de vidre de vários colors. *Esmalte.*

Esmaltád, da. p. p. de esmaltar. *Esmaltado, da.*

Esmaltador, ra. m. f. El qui esmálta. *Esmaltador, ra.*

Esmaltar. v. a. Trabayar ab esmált. *Esmaltar.*

Esmálti. m. Bláu para pintar. *Esmaltin.*

Esména. f. Correcció. *Enmienda.*

Esménád, da. p. p. de esménar, se. *Enmendado, da.*

Esménar. v. a. Corretjir. *Enmenhar.*

Esménarse. v. r. Corretjirse. *Enmendarse.*

Esmént. m. Cuidado.—Parar esmént. *Parar mientes.*

Esmenussáble. adj. Lo que se pôt esmenussar. *Desmenussable.*

Esmenussád, da. p. p. de esmenussar. *Desmenussado, da.*

Esmenussador, ra. m. f. El qui esmenussa. *Desmenussador, ra.*

Esmenussar. v. a. Desfer en párts menadas, fer micas ó polys alguna cosa.—Eczaminar menudament, apurar. *Desmenuzar.*

Esmenussarse. v. r. *Desmenuzarse.*

Esmérád, da. p. p. de esmérar, se. *Esmerado, da.*

Esméráda. f. Pédras preciosas de color verd y molt trasparént. *Esmeralda.*

Esmérar. v. a. Pulir, netetjar, donar lustre. *Esmerar.*

Esmérase. v. r. Cuydarse molt de obrar ab acêrt. *Esmerarse.*

Esméril. m. Pédra côm á férro ab que los vidriers táyan es vidres y los lapidâris las pédras preciosas.—Péssa petita de artillería. *Esmeril.*

Esméro. m. Grán cuydado ó atenció diligént. *Esmero.*

Esmitjád, da. p. p. de esmitjar. *Demediado, da ó partido, da por mitades.*

Esmitjar. v. a. Partir en mitáts. *Demediar ó partir por mitades ó por dos.*

Esmocád, da. p. p. de esmocar. *Desentrañado, da ó destripado, da.*

Esmocar. v. a. Treurer sa hntza á péix. *Desentrañar ó destripar.*

Esmolád, da. p. p. de esmolar. *Amolado, da, ó aguzado, da.*

Esmoláda. f. El ácte y effete de esmolar. *Amoladura.*

Esmolador. m. El qui esmola. *Amolador.*

Esmoladora. f. Pédra en qui se esmola. *Esmoladera, aguzadera, piedra de amolar ó asperon.*

Esmolar. v. a. Treurer táy á instrument de cér ó férro. *Amolar ó aguzar.*—Es caxáls ó sa garróva: xerrár molt. *Garlar.*

Esmollád, da. p. p. de esmollar. *Amollado, da.*

Esmollar. v. a. Posar una cosa igual al móllo. *Amollar.*

Esmóllas. f. pl. Instrument para prènder fôc. *Tenazas.*

Esmólletas. f. pl. Esmóllas petitas. *Tenacitas.*

Esmorréllád, da. p. p. de esmorréllar. *Aportillado, da.*

Esmorréllar. v. a. V. Ebreocar. *Aportillar.*

Esmórtayád, da. p. p. de esmortayar. *Amortajado, da.*

Esmortayar. v. a. Vestir un môrt ab mortáya. *Amortajar.*

Esmórtid, da. p. p. de esmortirse. *Amortecido, da.*

Esmortir. v. a. Déxar côm á môrt. *Amortiguar, y ant. amortecer.*

Esmortirse. v. r. Quédar côm á môrt. *Amortecerse.*

Esmotxád, da. p. p. de esmotxar. *Recortado, da.*

Esmotxar. v. a. Tayar lo sobrânt, igualar es brots, v. g. de muriera. *Recortar.*

Esmús, ssa. adj. El hómo. *Dado de dentera.*—Ganivét, fâus, etc. *Embotado, da.*

Esmussád, da. p. p. de esmussar. *Embotado, da.*

Esmussamént. m. Sensació áspra en las dénts causada per lo ácido, etc. *Dentera.*

Esmussar. v. a. Causar sensació áspra y desagradable en las dénts lo ácido ó fregáda de metáll, v. g. en llima. *Dar dentera.*—Llevar es táy á ganivets, fâus, etc. *Embotar.*—Fer pô una cosa. *Dar grima.*

Espadád, da. p. p. de espadar. *Espadado, da, espadillado, da ó tascado, da.*

Espadador. m. El instrument ahónt se espáda. *Graniilla.*

Espadador, ra. m. f. El qui espáda. *Espadador, ra.*

Espadadora. f. El instrument á módo de espáda. *Espadilla.*

Espadar. v. a. Atupar càñom, ili para llévarlos sas borras. *Espadar.*

Espadó. m. El hómo senád. *Espadon.*

Espagiric, ca. adj. Pertañent á la química. *Espagirico, ca.*

Espagfrica. f. El art químic. *Espagfrica.*

Espalla f. ò espallas. *f. pl.* La pàrt posterior del còs oposada al pit. = La pàrt del vestit qui tãpa sas espallas. = Àmparo, protecció. *Espalda, das.* = Gròssas. *De molinero.* = Girar sas espallas: anarsen ò fugir. *Dar ò volver las espaldas.* = Guardar sas espallas a un: estar para defensarlo. *Guardarle las espaldas.* = Menjar una espalla a un: menjar ò viurer a còsta de ell. *Comer un lado d uno.*

Espallar. m. Armadura antiga. *Espaldar.* = Péssa de aquèsta armadura. *Espaldarcete.*

Espallera. f. Tira de àbres a ràn de parèt. *Espaldera.*

Espallad, da. adj. El qui té sas espallas àmplias. *Espaldudo, da.*

Espamologia. f. Tractat de la espàuma. *Espamologia.*

Espampolad, da. p. p. de espampolar. *Despampado, da.*

Espampolar. v. a. Llévar fuyas de pàmpol. *Despampamar.*

Espànt. m. Admiració, consternació, temor. *Espanto.*

Espantable. adj. Admirable, horrorós. *Espantable.*

Espantablement. adv. Ah espànt. *Espantablemente.*

Espàntacòssos. adj. El qui fàcilment se espànta. *Espantadizo, za.*

Espantad, da. p. p. de espantar, se. *Espantado, da.*

Espantador, ra. m. f. El qui espànta. *Espantador, ra.*

Espantar. v. a. Fer pò. *Espantar.* = La burra a algú: parlarli clar ò dirli la veritat. *Echarle el agraz en el ojo ò darle con los ocho y nueve.*

Espantarse. v. r. Atemorizarse, tenir pò. *Espantarse.*

Espantós, sa. adj. Lo qui càusa admiració ò temor. *Espantoso, sa.*

Espantós, sa. adj. El qui fàcilment ò de no res se espànta. *Espantadizo, za.*

Espantosament. adv. Ah espànt. *Espantosamente.*

Espànts. m. pl. Juanets. *Aspavientos.* = Fer espànts. *Hacer aspavientos.*

Espàña. f. Réyue de Euròpa. *España.*

Español, la. adj. El naturál de ò lo pertañent a Espàña. *Español, la.* = A la espanhòla: a us de Espàña. *A la espanhòla.*

Español. m. El idioma ò llengo de Espàña. *Español.*

Españolad, da. adj. El estranger qui parèix espanhòl. *Españolado, da.*

Españolèt, ta. adj. Diminutiu de espanhòl. *Españolito, ta.*

Espanioleta. f. Bèll espanhòl antig. *Espanioleta.*

Espaniolisad, da. p. p. de espaniolisar. *Espaniolizado, da.*

Espaniolisar. v. a. Donar a paràula estrangèra la pronuncia espanhòla ò admètrerla en espanhòl. *Espaniolizar.*

Espaniolisarse. v. r. Prènder es costúms espanhòls. *Espaniolizarse.*

Espàreg. m. El uy que trèu la espareguèra. *Esparrago.*

Esparaguèra. f. pl. Espinosa, y produïda de espàregs espigads. *Esparguera.* = Quèdar ò romàndrer per llevar de esparaguèra: expressió burlésca para dir que un no se hà de morir. *Quedar para simiente de rdbanos.*

Espargid, da. p. p. de espargir. *Esparcido, da.*

Espargir. v. a. Escampar, estèndrer, separar. = Divulgar, publicar. *Esparcir.*

Esparramad, da. p. p. de esparramar. *Esparramado, da.*

Esparramar. v. a. Escampar. *Esparramar.*

Esparráy. m. Péix. *Esparo.*

Espàrt. m. Hèrba de que se fàn còrdas, estoras, etc. *Esparto.* = El terrèno ahònt ny hà. *Espartizal.*

Esparter, ra. m. f. Los qui fàn y venen òbras de espàrt. *Espartero, ra.*

Esparteria. f. Paratge ò botiga ahònt se fàn òbras de espàrt. = El ofici de esparter. *Esparteria.*

Esparver. m. Àve semblant a falcó. *Gavilan.*

Espàsa. f. Àrma blànca coneguda. = Pinta de càrta de jugar. = Péix. *Espada.* = Gròssa. *Espadon.* = De dos tàys. *De dos hilos.* = Passar a fil de espàsa: matar ab éla. *Pasar a hilo de espada.* = Presentar la espàsa: fer cortesia ab éla. *Presentar la espada.* = Rendir la espàsa: entregarse. *Rendir la espada.* = Posarse se espàsa. *Cenirse la espada.* = Entrar espàsa en mà. *Entrar con espada en mano.*

Espasada. f. Tòc ab espàsa. *Espadada.*

Espaser. m. El qui fà ò ven espàsas. *Espadero.* = El qui sàb mauetjar bé sa espàsa. *Espadachin.*

Espaseta. f. Espàsa petita. = El às de espàsa. = La insignia vermeya en forma de espàsa, que duen los cavallers del orde de Santiàgo. *Espadilla.*

Espasí. m. Espàsa curta. *Espadin.*

Espasòta. f. Espàsa gròssa. *Espadon.*

Epassad, da. p. p. de espassarse. *Culmado, da.*

Epassarse. v. n. Calmar el témps, calor, dolor. *Calmar.* = Sa fàm. *Matar la hambre.*

Espatriad, da. p. p. de espatriar. *Expatriado, da.*

Espatriar. v. a. Desterrar. *Expatriar.*

Espatriarse. v. r. Déxar sa pàtria. *Expatriarse.*

Espátula. f. Instrument de potecàri redó per un

cáp, y plá per el áltre. *Espdtula*.
 Espáuma. *f.* Malaltía. *Espasmo* ó *pasmo*.
 Espaumád, da. *p. p.* de espauamar. *Cepillado*, da.
 Espaumador. *m.* Instrument para espauamar. *Cepillo*. = De cerrras para llévar sa pols al bestiar. *Bruza*.
 Espauamar. *v. a.* Llévar sa pols ab el espauamador. *Cepillar*.
 Espumatôri. *m.* Espèce de canalôbre ab mâneg. *Palmatoria*.
 Espaumôdic, ca. *adj.* Pertañént á espáuma. *Espasmódico*, ca.
 Espáy. *m.* Capacidât de terréno ó llôc. = Interválo, amplária, buyt. = Distância de un llôc á áltre. = Leutitût, tardânsa, páusa. *Espacio*. = Entre tira y tira de viña. *Entreliños*. = Entre escul y las párts deshonestas. *Perineo* ó *tornillo*. = Entre biga y biga. *Tabica*. Entre columna y columna. *Entrepaño*. = Entre replá y replá de escála. *Tramo*. = Entre solc y solc. *Entresurco*.
 Espayarse. *v. r.* Passetjarse, recreyarse, etc. *Espaciarse*. = De dolor, sentiment, etc. *Resollar por la herida*.
 Espayós, sa. *adj.* Capás, ámple, estès. = Târd, pausád. *Espacioso*, sa.
 Espéciál. *adj.* Particular, singular, no comú. *Especial*.
 Especialidât. *f.* Particularidât, singularidât. *Especialidad*.
 Especialíssim, ma. *sup.* Molt especiál. *Especialísimo*, ma.
 Especialíssimamént. *adv. sup.* Ab molta especialidât. *Especialísimamente*.
 Especiálment. *adv.* De un módo especiál. *Especialmente*.
 Espèce. *f.* Lo qui está báix del género, y conté báix de éll molts de individuos segóns los llôgics. = Concêpte, idèya, apariència, representació. = La matèxa imaginació. = Cás, succés particular. = Matèria, assunto, negôci. = Apariència, pretésto. *Especie*. = Ridículo. *Pata de gallo* ó *de cabra*. = Espèces sacramentáls: las apariências de pá y vi en la Eucaristía. *Especies sacramentales*. = En espèce: axí côm es sa còsa, y no valuáda eu dóbbés. *En especie*. = Dur espèce á un: durli tiria. *Tener esquina contra uno*. = Tener espèces: locura. *Tener locura*.
 Espécific, ca. *adj.* Lo qui distingèix una còsa de la áltra. *Específico*, ca.
 Espécific. *m.* Medicamént. *Específico*.
 Espécificació. *f.* Explicació, declaració ecrácta. *Especificacion*.
 Espécificád, da. *p. p.* de específicar. *Especificado*, da.

Espécificadament. *adv.* Ab específicació. *Específicadamente*.
 Espécificar. *v. a.* Declarar, explicar ab individuolidât. = Constituir la espèce de una còsa. = Particularisar. *Especificar*.
 Espécificatíu, va. *adj.* Lo qui té virtút para específicar. *Especificativo*, va.
 Espécios, sa. *adj.* Hermós, perfét, precios. *Especioso*, sa.
 Espéciosamént. *adv.* Perféctamént. *Especiosamente*.
 Espéciosíssim, ma. *sup.* Molt espéciosos. *Especiosísimo*, ma.
 Espéciosíssimamént. *adv. sup.* *Especiosísimamente*.
 Espéctació. *f.* Espérânsa de alguna còsa importánt. = La fésta de la Máre de Déu de la Ó. *Espéctacion*.
 Espéctacle. *m.* Succés gráve, atrós. = Digne de admiració, de llástima. *Espéctaculo*. = El qui se pòsa devánt áltre y li impedèix sa claror ó la vista. *Pantalla*.
 Espéctador, ra. *m. f.* El qui mira ó contémpla. *Espéctador*, ra.
 Espéctar. *v. n.* Pertañer, tocar. *Pertenecer*, *espectar*.
 Espéctativo. *f.* Espérânsa fundáda ó ab fonamént. *Espéctativa*.
 Espéctoració. *f.* El ácte de tréurer sas fièumas. *Expectoracion*.
 Espéctorád, da. *p. p.* de espéctorar. *Expectorado*, da.
 Espéctoránt. *p. a.* de espéctorar. = *adj.* Lo qui fá espéctorar. *Expectorante*.
 Espéctorar. *v. a.* Tréurer sas fièumas y supérfluidâts del pit. *Expectorar*.
 Espéctro. *m.* Fantásma, figura ó imátge horrible. *Espéctro*.
 Espéculació. *f.* Consideració, contemplació, observació. *Especulacion*.
 Espéculád, da. *p. p.* de espécular. *Especulado*, da.
 Espéculador, ra. *m. f.* El qui espécula. *Especulador*, ra.
 Espécular. *v. a.* Considerar, contemplar, observar ab cuydádo y atenció. *Especular*.
 Espéculatíu, va. *m. f.* El qui espécula. = El qui se atura en la espéculació. = Contemplatíu. *Especulativo*, va.
 Espéculativa. *f.* La facultât de la ánima para espécular. = Ciència qui sólament se atura en la espéculació, y no pássa á óbra. *Especulativa*.
 Espéculativamént. *adv.* Ab cuydádo. *Especulativamente*.
 Espedassád, da. *p. p.* de espadassar. *Despedazado*, da. = *adj.* Mál vestít. *Despillado*, da.
 Espedassar. *v. a.* Fer tróssos. *Despedazar*, y ant. *espedazar*.

Espedició. *f.* Facilitat, desembaràs, prontitud en el obrar. = El acte de *espedir* y *despatzar*. = Bréu *despàtz* de la curia romana. = Empresa militar. *Espedicion*.

Espedicionari, *ria.* *adj.* El exercit ò trópa qui està prònte para alguna *espedició*. *Espedicionario, ria*.

Espedicioner. *m.* El qui se cuyda de fer venir las *espedicions* de Roma. *Espedicionero*.

Espedient. *m.* Negòci de léve discussió. = El agregat de tots los autos de un procés. = Mèdi de donar fi á un assumto. = Destresa en menetjar los negòcis. = Prontitud, diligència. *Espediente*.

Espedir. *v. a.* *Despatzar*, abreviar, donar *préssa* á negòcis. = Fer de *préssa* alguna *còsa*. = Esténdrer per escrit *bullas*, *privilegis*, etc. = Donar *decrèts*. *Espedir*.

Espedit, *ta.* *adj.* Desembarrassad, prònte en el obrar. *Espedito, ta.* = *p. p.* de *espedir*. *Espedito, da*.

Espedregad, *da.* *p. p.* de *espedregar*. *Despedreado, da*.

Espedregar. *v. a.* Llévar *sas* *pedras*. *Despedrear*.

Espèlissad, *da.* *p. p.* de *espèlissar*. *Rasgado, da* ò *rompido, da*.

Espèlissad, *da.* *adj.* Vestits de *pèl* *eringos*. *Desguinado, da*, *desharrapado, da*.

Espèlissar. *v. a.* Fer *hossins* de vestit. *Rasgar* ò *romper*.

Espèllofad, *da.* *p. p.* de *espèllofar*. *Deshollejado, da*.

Espèllofar. *v. a.* Llévar *sa* *pèllarôfa*. *Deshollejar*.

Espèllocad, *da.* *p. p.* de *espèllocar*. *Rebuscado, da*.

Espèllocar. *v. a.* Cercar si há *romàs* cap *réym* después de haver *vermad* ò cap *oliva* después de haver *ouid*. *Rebuscar*.

Espèllocayas. *f. pl.* Lo *espèllocad*. *Robusca* ò *rebusco*.

Espensas. *f. pl.* Gastos. *Espensas*.

Espenad, *da.* *p. p.* de *espenar*. *Apañuscado, da*. = *Arruinado, da*. = *Desamplonado, da*. = *Destruído, da*, *gastado, da*, *rompido, da*.

Espenador, *ra.* *m. f.* El qui *espena* es vestit. *Rompedor, ra*.

Espenar. *v. a.* Fer *malbé* una *còsa*. *Arruinar*, *destruir*, *echar d perder*. = Méstras que la *còsa* se pren de *sa* *má* de altre. *Apañuscar*. = *Cálsas*, *sabátas*, vestits. *Romper*. = El orde que duen *sas* *còsas*. *Malear*. = *Salút*, *ventrèy*. *Estragar*. = Fer tornar *dolénta* una *còsa*. *Melear*.

Espenar. *v. r.* Una *còsa*. *Gastarse*. = Un *malalt*. *Empeorar*. = Es *morros*, *nás*, etc. *Deshacerse los Labios, la nariz, etc.* = Es *ventrèy*. *Estragarse*. = No se *espenará*: axó se diu del qui se

atropèlla pòc en *sa* *seyna*. No se *deslomard*. = *Má* per fer *mássa* *súrta*. *Desamplonar*.

Espéra. *f.* La acció de *espéar*. = *cur.* Tèmps *señalad*. *Espera*. = Comprar ò *vèndrer* *espéra*. *Comprar* ò *vender al fiado* ò *sobre tarja*.

Espérad, *da.* *p. p.* de *espéar*. *Esperado, da*.

Espérador, *ra.* *m. f.* El qui *espéra*. *Esperador, ra*.

Espéransa. *f.* Virtut teologál. = *Confiansa* de lograr alguna *còsa*. = *Cèrta àncora*. *Esperanza*. = *Tenir* *bònas* *espéransas*. *Tener buenas esperanzas*.

Espéransad, *da.* *p. p.* de *espéransar*. *Esperanzado, da*.

Espéransar. *v. a.* Donar *espéransa*. *Esperanzar*.

Espéranseta. *f.* Léve *espéransa*. *Esperancilla*.

Espéar. *v. a.* *Tenir* *confiansa* de lograr una *còsa*. = *Aguardar*, fer *tèmps*. *Esperar*. = En algú. *En alguno*. = Es *batúts*: *sa* *ocasió*. *Estarce d la capa* ò *al husmo*. = Qui *espéra* *deseépéra*. *Quien espera desespera*.

Esperdeña. *f.* Sabàta de *càñom*. *Alpargata*. = De *espàrt*. *Esparteña*. = Fer *esperdeñas*. *Alpargatear*. = De *pèll*. *Zapato alpargatado*.

Esperdeñada. *f.* Túc de *esperdeña*. *Alpargatada*.

Esperencó. *m.* Instrument para *cassar* *aucèlls*. *Esplinque*. = *Tràmpa*. *Armadijo*.

Esperiència. *f.* Práctica en *conèxer* y *sáber* *usar* de *sas* *còsas*. *Experiencia*.

Esperiment. *m.* Pròva, tentativa. *Experimento*.

Esperimentad, *da.* *adj.* El qui té *esperiència*. *Esperimentado, da*.

Esperimentador, *ra.* *m. f.* El qui *esperimenta* ò *fà* *esperimentes*. *Experimentador, ra*.

Esperimentál. *adj.* Lo qui se *funda* en la *esperiència* ò se *sáb* y *lògra* per *èlla*. *Experimentar*.

Esperimentálmént. *adv.* Ab *esperiència*. *Experimentalmemente*.

Esperimentar. *v. a.* Provar, tentar, practicar, fer *esperièncias*. = *Vèurer* en *si* *matéix* alguna *còsa*. *Experimentar*.

Esperit. *m.* Sustància *immeteriál* y *incorpórea*. = Do ò *gràcia* particular que *Déu* *dona* á algú, *còm* *esperit* de *profecia*. = El *vigor* *naturál* qui *anima* al *còr* para *obrar*. = *Energia*, *súrta*. = *E*, vapor que *eczhála* el *licor*. = Las *pàrte* *més* *puras* y *sutíls* que se *trèuen* de alguns *còssos*. *Espíritu*. = De *contradicció*: el *hòmo* *inclinad* á fer *contrári*. *De contradiccion*. = *Inquiét*: el qui *máy* *está* *quiét*. *Lanzadera*. = *Maligne*: el *dimóni*. *Maligno*. = *Sànt*: La *tercéra* *persoua* de la *santíssima* *Trinidad*. *Santo*. = El qui *diu* á un lo que *aquést* há de *dir*. *Soplador*. = Fer de *Esperitsànt*: *dir* á un *deváll* *deváll* lo que há de *dir*. *Soplar*.

Esperitad, da. *adj.* Endemoniada. *Espirado*, da.
Esperitar. *v. a.* Fer entrar el dimóni dins el còs de algú. *Espiritar*.
Espiritar-se. *v. r.* Ser posseïd del dimóni. *Espiritar-se*.
Esperitós, sa. *adj.* De molt de valor, qui té molt de ànimo. = Licor qui té molta fòrsa, ò fàcil de eczhalarse. *Espiritoso*, sa.
Esperó. *m.* Puñidor de metall en forma de estrèlleta para puñir al bestiar. *Espuela*. = Un òs puntagud qui surt á càma de gall ò de perdiu. *Espolon* ò *corvejon*. = Àngulo ò punta do cása en es carrer. *Espolon* ò *cornijon*.
Esperonada. *f.* Puñida ab esperó. *Espolada*.
Esperonatjar. *v. a.* Forsatjar. *Bregar*.
Espès, sa. *adj.* Apretad, sólido, condensad, no clar. *Espeso*, sa.
Espès. *m.* Llòc ahònt están molt espessos los àbres y arbustos. *Espesura*.
Espès. *adv.* Sovint. *Amenudo*.
Espessid, da. *p. p.* de espessir. *Espesado*, da.
Espeisir. *v. a.* Fer espessa una còsa. *Espesar*. = Parlar aviàt. *Hablar d borbotones* ò *d chorretadas*.
Espeisir-se. *v. r.* Ferse espessa una còsa. *Espesar-se*. = Los sembràts. *Matearse*.
Espeuad, da. *p. p.* de espeuarse. *Despeado*, da.
Espeuarse. *v. r.* Máltractarse los pèus el qui camina molt. *Despear-se*.
Espia *m.* ò *f.* El qui observa para manifestar lo observad. *Espia*. = Nòm indecènt, que se dona á los dependènts de la rènda. *Dependiente*.
Espiació. *f.* Purificació. *Espiacion*.
Espiar. *v. a.* Observar, registrar. *Espiar*, *amaitinar* ò *atisbar*. = Purificarse de las culpas per mèdi de los sacrificis. = Reconciliar témples ò àltres còsas sagradas. *Espiar*. = Espiar la còsta: observar ab curiosidat. *Deshollinar*.
Espiatu, va. *adj.* Lo qui servèix para purgar sas culpas. *Espiativo*, va.
Espiatòri, ria. *adj.* Satisfactòris. *Espiatorio*, ria.
Espiciad, da. *p. p.* de espiciar. *Espiciado*, da.
Espiciar. *v. a.* Posar espicias á lo que se agufa. *Espiciar*.
Espicias. *f. pl.* Castèlla, clavèll, prebebò, etc. *Espicia*. = Tòtas espicias. *f. pl.* Espècie de prebebò qui servèix en llòc de sas àltres espicias. *Malagueta* ò *pimienta de chiapa* ò *de tabasco*.
Espicier, ra. *m. f.* Los qui venen espicias. *Espiciero*, ra.
Espidàd, da. *p. p.* de espidar. *Espetado*, da. = *Empalado*, da.
Espidar. *v. a.* Atravessar ab instrument puntagud. *Espetar*. = Als hòmos: mòdo de castigar dels

mòros qui consistèix en aficarlos un bastó llarg y gruxad pes derrera. *Empalar*.
Espidar-se. *v. r.* *Espetarse*.
Espiga. *f.* Lo superior del bri, ahònt nèix el grà ò llevar en algunas plàntas. = La part de la espasa ahònt se assegura la guarnició. = La punta de algú bossí de fust qui entra dins forat. = Una de las velas de galèra. *Espiga*. = Ab arèsta. *Barbuda*. = Sense arèsta. *Arista mocha*. = De blat de las Indias. *Mazorca*. = De blat de mòro. *Panosa*. = De còl. *Bokordo*. = Bèu granda. *Lora*. = De càrt de cardar. *Capota*.
Espigad, da. *p. p.* de espigar. *Espigado*, da.
Espigar. *v. a.* Fer punta á trós de fust para ajuntar ab àltre. = Fer alguna còsa en forma de espiga. *Espigar*.
Espigar. *v. n.* Trèurer sas espigas las plàntas. *Espigar*. = Es lli. *Bagar*. = Espigar màssa prést. *Dar en grana*.
Espigó. *m.* El timó de aràda. *Timon* ò *engero*. = De cotxo. *Lanza*. = De préusa de biga de tafona. *Husillo*. = Jove grán, àlt. *Espigado*, da.
Espigolad, da. *p. p.* de espigolar. *Espigado*, da ò *respigado*, da. = Manada de espigolad. *Moraga*.
Espigolador, ra. *m. f.* Los qui espigolan. *Espigadero*, ra ò *espigador*, ra ò *respigador*, ra ò *respigadero*, ra.
Espigolar. *v. a.* Recuir sas espigas qui càuen en segar. *Espigar* ò *respigar*.
Espigolayas. *f. pl.* *Rebusca* ò *rebusco*.
Espigueta. *f.* Espiga petita. *Espiguilla*, ita.
Espina. *f.* Còs puntagud y adherent á la plànta. = Las parts dures y picants de los péxos. = Escrúpul, resel, sospita. *Espina*. = La des mitx de péix. *Espina* ò *raspa*. = Espina ventosa: corrupció interior de ós. *Espina ventosa*. = Arábega & egipcia: plànta estingent. *Ardiga* ò *egipcia*. = Estar dins espinas: dins grans inquietuts. *Estar en espinas*.
Espinacs. *m. pl.* *Espinaca*. = Bort: cadell ò de ferro. *Abrojos*.
Espinad, da. *p. p.* de espinar, se. *Espinado*, da.
Espinada. *f.* El òs llarg de la esquena. *Espinazo* ò *navato*.
Espinál. *m.* Círerer de pastor. *Espino albar* ò *majueto*.
Espinar. *v. a.* Picar sas espinas. *Espinar*.
Espinar-se. *v. r.* Picarse ab espinas. *Espinar-se*.
Espineta. *f.* Espina menuda. *Espinica*, illa, ita. = Manacor petít. *Espineta*.
Espingart. *m.* Fusell gruxad y llarg. *Espingarda*.
Espingartada. *f.* Ferida feta ab espingart. *Espingardada*.

Espingarter. *m.* Soldat. armad de espingart. *Espingardero.*

Espinas. *sa. adj.* Lo qui té espinas. *—* Ardor, difficulthés, intrincad. *Espinosa.* *sa.*

Espipellad. *da. p. p.* de espipellar. *Pellisçada, da.*

Espipellar. *v. a.* Llevar en poca quantitat una cosa de altra. *Pellisear.*

Espira. *f.* Partícula qui salta de una a de otra en una part petita de l'oc. *Consello, chipa, mpeticella.* *—* Hòmo prònte, viu. *Chipa.*

Espiració. *f.* El acte de respirar. *—* Els derten el el *—* El módo ab que lo Esperitant procedim del

Pare y del Fil. *Espiracido.*

Espirad. *da. p.* de respirar. *Espirado, da.*

Espirado. *adj.* Lo qui té vides de líneas tortas, espil

el espigó de prenas. *Espirado.*

Espirant. *p. a.* de respirar. *Lo qui respira.*

Espirante.

Espirar. *v. a.* Alenar. *—* Exhalar. *—* Estirar lo alé.

— Posar per espigado el Pare y el Fil al Esperitant. *—* Acabarse una cosa. *—* Morir. *Espirar.*

Espivertat. *v. a.* Despedir espigas. *Chipaer, consel*

— Llevar. *—* Quitar la taca ab el oc. *—* Llevar.

Espitay. *m.* Fesit para sortir aye o fem. *Respi*

— radero. *—* El de botas para treure vi. *Chitafino.*

— El de canonada de Aygo para que surti el

Aye. *Atade & ventosa.*

Espitant. *adj.* Lo pertanyent a l'esperit. *—* Hòmo

devòt. *Espiritual.* *—* Pare espiritual el confessor.

— Padre espiritual.

Espiritualitat. *f.* Qualitat de lo qui es esperit.

— Qualitat de una persona o cosa qui pertany

a la Iglesia. *Espiritualitat.*

Espiritualisad. *da. p. p.* de espiritualisar. *Espiri*

— tualisado.

Espiritualisar. *v. a.* Fer espiritual per mèdi de

la gràcia, de la pietat. *—* Donar a un pasatge

de la Escripura un sentit espiritual, místic o de

vòt. *—* Considerar lo corpóreo com espiritual per

entendrerlo ab major claredat. *—* Reduir a espe

rit las pèrtes més puras y santes segons los quí

mics. *—* Fer que alguns bens seculars se fa

ssen eglesiàstics. *Espiritualisar.*

Espiritualisim. *ma. sup.* Molt espiritual. *Espiri*

— tualisimo, *ma.*

Espiritualisament. *adv. sup.* *Espiritualisima*

— mente.

Espiritualista. *m.* El qui tracta de los esperito

vitals. *Espiritualista.*

Espiritualment. *adv.* Ab esperit, en esperit. *Es*

*—*piritualmente.

Espt. *m.* Barra para penjar es paper luégo de es

tampad. *Colgador, y ant. espito.*

Esptellad. *da. p. p.* de esptellarse. *Despechuga*

— do, *da.*

Esptellareta. *m.* Desferse es guárdapits, es gipó,

y mostrar es pits. *Despechugarse.* *—* Indecent

ment: no per calor, sinó para mostrarlos las

dónas. *Euhar la pechuga al aire.*

Esplana. *f.* Eyna de cercar. *Alisador.*

Esplanació. *f.* Declaració. *Esplanacion.*

Esplanad. *da. p. p.* de esplanar. *Alisado, da.*

— Esplanado, *da.*

Esplanado. *f.* Rústica de murada o fortificació

fin a la campsia. *Esplanada o glacis.* *—* El

esp. abontant en carreretas des onons de

bàtrer. *Esplanada.*

Esplanar. *v. a.* Alisar, tirar, etc. *Alisar.* *—* Apli

car. *Esplanar.*

Esplanología. *f.* Tractat de las entradas. *Esplano*

— logia.

Esplendiment. *m.* Capacitat. *Capacidad.* *—* De fi

nestra. *Derrame.*

Esplendor. *m.* Claridat, resplendor. *—* Glòria, hon

ora, lustre, noblesa. *Esplendor.*

Esplet. *m.* Culla abundant, gròsa. *Guilla.* *—* De

— *—* *Oleada.* *—* De reyna. *—* *Uada.*

Espletad. *da. p. p.* de espletar. *Cargado, da.*

Espletar. *v. n.* Treure molt de fruit los arbres.

— *Cargar de fruto.*

Esplacació. *f.* Declaració, esposició, el acte y efec

tes de explicar. *Esplacacion.*

Esplacad. *da. p. p.* de explicar. *Esplacado, da.*

Esplacaderas. *f. pl.* Facilitat de explicar-se bé.

Esplacaderas.

Esplador. *ra. m. f.* Los qui explcan. *Esplaca*

— dor, *ra.*

Explicar. *v. a.* Aclarir un sentit obscur, donarlo a

entendrer clarament. *—* Declarar, y donar enten

der. *Explicar.*

Explicarse. *v. r.* Declararse, manifestarse. *Explicar*

— se. *—* Pòc. Pòc o tener muchas conchas.

Explicit. *ta. adj.* Clar, manifest. *Explicito, ta.*

Explicitament. *adv.* Clarament. *Explicitamente.*

Esplomica. *v. a.* Llevar es plomissó. *Quitar el*

— plomón.

Esploració. *f.* El acte y efecte de explorar. *Es*

— ploracion.

Esplorad. *da. p. p.* de explorar. *Esplorado, da.*

Esplorador. *ra. m. f.* El qui esplora. *—* Espias. *Es*

— plorador, *ra.*

Esplorar. *v. a.* Examinar, mirar ab molt de cuy

dado. *—* Espiar. *Esplorar.*

Esploratori. *m.* Eyna de cirugía. *Esploratorio.*

Esplissió. *f.* Moviment repentí de lo qui se esclá

ta. *Explosion.*

Esplugad. *da. p. p.* de esplugar. *Esplugado, da,*

-que se manifestan los pensamientos. = Regalo ab-
demostració de afecte. *Expresion.*

Expresións. f. pl. *Comandsoions. Expresiones.*

Espresso. va. *adj.* Lo qui espressa clarament una
cosa. *Espresso.* va.

Esprigol. m. pl. *Espliego ó alucema.*

Esprimí. da. p. p. de *esprimir.* *Esprimido.* da.

Esprimidor. m. Instrument para *esprimir.* *Esprimidora.*

Esprimir. v. a. *Prémer ó preniar una cosa para*
trèurerti es.suc. Esprimir.

Esprín. va. *adj.* V. *Esquil.* *Esquivo.* va.

Espulsió. f. Humor qui tart fóre en el cós. *Espulsion.*

Espuntád. da. p. p. de *espuntar.* se. *Despuntado.*
da. ó *obtusó.* ta. = *Repuntado.* da. ó *apitonado.*
da. = *Torcido.* da.

Espuntar. v. a. *Llévar se.punta. Despuntar.*

Espuntarse. v. r. *Llévarse sa punta. Despuntar-*
se. = *Barayarse. Repuntarse. apitonarse. des-*
compadrarse. = *Prènder punta los licors. Tor-*
cersse.

Espurgád. da. p. p. de *espurgar.* *Espurgado.* da.

Espurgar. v. a. *Fer net, purificar.* = *Correçgir li-*
bres. etc. *Espurgar.*

Espurgatòri. m. Índice dels llibres prohibíds ó
mauáds *espurgar. Espurgatorio.*

Espurgatòri. ria. *adj.* Lo qui *espurga* ó *fä net.*
Espurgatorio. ria.

Espurgo. m. *Purificació.* = *Correcció de llibres.*
Espurgo ó *espurgacion.*

Espurio. ria. *adj.* Bords. = *Fäls.* qui *degenera*
del seu origen. *Espurio.* ria.

Espussád. da. p. p. de *espussar.* *Espulgado.* da.

Espussador. ra. m. f. El qui *espussa.* *Espulga-*
dor. ra.

Espussador. m. Lloc apòsta destinád para *esp-*
ssar. se. *Espulgadero.*

Espussamént. m. La acció de *espussar.* se. *Es-*
pulgo.

Espussar. v. a. *Llévar ó matar sas pussas. Espul-*
gar. = *Enviar á espussar gäts: despedir ab mali-*
cia. Enviar d espulgar un galgo.

Espussarse. v. r. *Llévarse ó matarse sas pussas.*
Espulgarse.

Esputo. m. Saliva, flèuma. *Esputo.*

Esquádra. esquádro, y áltres. V. *Escuadra.* etc.

Esquesid. da. *adj.* Vestit mássa estrèt. *Ajusta-*
do. da.

Esquella. f. Billèt, carteta. *Esquela.* = Ab que se
convida. *Membrete.*

Esqueléto. m. Los óssos del cós sense càrn y en-
càre uníds. = *Hómo molt màgre. Esqueleto.*

Esquella. f. *Picaról grós. Esquila.* zumba.

Esquelláda. f. Sò de *esquella.* *Cancerrada.* y en
Aragó *esquilada.*

Esquèiler. m. El *pàsaxòt.* *Mansó* ó *julo.*

Esquena. f. La pàrt posterior del cós desde es còll
fins á sa cinta. *Esquena.* *espaldas.* *espinazo.* y
en estil familiar *enves.* = De *histia.* *ganivèt.*
etc. *Lomo.* = D'ase: la pàrt superior de parèt
qui està en disminució, ó vé en ròst. *Arbaldilla*
ó *caballet.* = Á *esquena* de áltre: á *còsta del.*

A costa: agena. = Á *esquena* de *histia:* dur de-
munt *histia:* y no en *carroàtge.* *A lomo de*
bestia. = Dur á *s'esquena:* *estar encarregád de*
las obligaciós ó *mantenimént de áltre.* *Llevar d*
cuestas. = *Parar s'esquena:* *sufrir las impertinèn-*
cias y molèstias de áltre. *Estar al junque.* =
Posar s'esquena á bòn lloc: *guardarse de áltre.*
Guardar la ropa. = *Tenir bòn s'esquena:* se *dia*
axò de aquell á qui se acumula tot es mal que
succeyèix. *Ser el dedo malo.* = *Tocar s'esquena:*
atupar. Medir las costillas.

Esquena. f. La pàrt de *gipó.* *jác.* etc. de *derrera.*
Espaldilla.

Esquerd. da. *adj.* *Prims. Censeno.* na.

Esquerda. f. Bossi ó trós de alguna cosa. *Pedazo*
ó *trozo.* = De ós *rompád.* *Esquirla.* = Qui ho-
tèix *picant pedras.* *Rocalla.* = *Pédras* ó *tro-*
sám de mitjà. *Ripio.* = De *ventáy.* *Varilla* ó
guarda. = La més gróssa de cada *costát.* *Guia.*
= El *agregát de totes.* *Varillage.*

Esquerdád. da. p. p. de *esquerdar.* *esquerdarse.* V.
Escardar. etc.

Esquerdas de milloca, estèl. *Armaçon de la come-*
ta. = De *filona.* ahont se pòsa sa *encerregáda.*
Castillejo ó *rocadero.*

Esquèrra. f. Una de las máns que se usa ó *emprá*
máuco que la áltre. *Isquierda* ó *manca.* = *adj.*
Lo qui està á *má* ó *costát.* y el *matéix costát*
esquèrra. *Isquierdo.* da.

Esquerrá. na. *adj.* El qui *empra més la má es-*
quèrra que la *dreta.* *Isquierdo.* da ó *zurdo.* da.

Esquerrá. adv. Á *repèl.* *A pospelo.*

Esquèix. m. Uy de plánta. *Esquege* ó *vdstago.* =
En *róba.* *Rasgon.* *esgarro.* y si es grós *desga-*
rron. En ábre. *Gancho.*

Esquexád. da. p. p. de *esquexar.* *Desgajado.* da,
rajado. da. = *Gastado.* da ó *rompido.* da.

Esquexar. v. a. *Rómpre* bráncas, etc. *Desgajar*
ó *rajar.* = *Espeñar sa róba.* *Romper.* *rasgar.*

Esquexarse. v. r. *Desgajarse* ó *rajarse.* = *Rom-*
perse. *gastarse.*

Esquinència. f. *Inflamació violéna de sa gargamè-*
lla. *Esquinencia* ó *esquinancia.*

Esquinsád. da. p. p. de *esquinsar.* *Rompido.* da ó
gastado. da.

d la boca. = Demunt la ròda: en fèlts fortuna. *Estar en pinganitos.* = Estar acabàntse una còsa. *Boquear.* = Estar dins sa gàbia: dins sa pressó. *Estar en caponera ò en casa de tia.* = Estar béu doyta una possessió. *Estar bien gobernada.* = Estar tant hé una còsa á un còm á un pòrc. *Estarle ò sentarle como d la burra las arracadas.* = Estar ignàls: tenir lo matèix. *Estar patata.* = Estar en là: suspès, sens ofici, etc. *Estar en el aire.* = Estar empecatàd: no surtir bé la còsa á un. *Estar hecho en pecado.* = Estar fílló: descontent. *Estar mal guisado.* = Estar fét á una còsa: acostumád á élla. *Estar curtido d...* = Estar mál aplèr en un llòc. *No hallarse en...* = Estar tocàd, da fruyta ò fruyt. *Estar tocado, da.* = Estar molt madur: ser véy y atzacós. *Estar hecho un cascajo.* = Estar fét un nèro: rabiós. *Estar hecho una botija.* = Estar mál sufríd. *Estar climatérico.* = Estar xopo: bafíad fins á sa pell. *Estar hecho un pato.* = Estar en einta la dòna: preñada. *Estar en cinta.* = Estar béu paratàd: béu gràs. *Estar de buen año.* = Estar de gom en gom un llòc: ple. *Estar de bote en bote.* = Estar ab un pèu àlt: aparayád. *Estar en un pie como grulla ò estar con las botas puestas.* = Estar còm un pòrc dins sa soll. *Estar como ruin puerco.* = Estar á punt. *Estar d punto.* = Estar entre duas mòlas: estar dubtós sense resòlirre. *Estar entre dos aguas.* = Estar tot remúy de suor. *Estar hecho un agua ò un pollo de agua.* = Estar enferistolàd: no saber que respòndrer. *Estar d la cuarta pregunta.* = Á la bombé un vestít: còmsevuya. *Estar d las once.* = Estar enfembràd: enamoràd de dònas. *Estar amartelado de mugeres.* = Estar tants á tants: tenir un es matèxos punts que un àltre. *Estar d tantas.*

Estar á lo últim: al fi. *Estar d lo último ò los últimos.* = Estar gát ò moix còm una sopa: molt horratxo. *Estar hecho un cesto ò una lia.* = Estar mitx gát: mitx barratxo. *Estar alumbrado ò tener unos peñillos.* = Estar rabiós per no haver logràd lo que pensáva. *Estar mascando retama.* = Estar para càurer del empléyo. *Estar en balanza.* = No estar en càsa ni en fogar: estar càsi sèmpre fòre de cà sèua. *Ser huésped en su casa.* = No estar per bèrbas. *No estar la Madal·na para tafetanes.* = No estar per causóns. *No estar para jdcaras.* = No estar per rouxas. V. Per bèrbas. *No estar con sus alfileres.* = No estar en lo que se fà. *Estar en bahia.* = No estar de recibo. *Estar de mal talante.* = No està aquí la dificultat. *No pende de ahí el arado.* = ¿Estàs en ton seüy? *Estás en tu camisu?*

Estarre. v. r. Detenirse en algún llòc ò en alguna còsa. *Estarre.* = Estarse màus plegàdas: ocios. *Estarre con los brazos cruzados ò mano sobre mano.*

Éstassis. m. Suspensió del us de los sentíts. *Éxtasi ò éxtasis.*

Estàtic, ca. adj. El qui està en éstassis ò hey sòl estar. *Extético,* ca.

Estática. f. Ciència de los pesos. *Estdtica.*

Estàtua. f. Figura de bulto. *Estatua.* = Hòmo paràd, y pasmàd. *Estafermo.* = Figura de hòmo qui servèix de columna. *Atlante.* = Figura de àngel, de hòmo ò de dòna qui servèix de bandèra en campanar ò torre. *Giraldà.* = De dòna qui du una canàstra de flòrs demunt es cap. *Caridtide.*

Estatuàri. m. El qui fà estatúas. *Estatuario.*

Estatuària. f. El àrt de fer estatúas. *Estatuaria.*

Estatuder. m. El qui éra cap de Hollànda quánd éra república. *Estatúder.*

Estatuderat. m. El empléyo ò dignidat del estatuder. *Estatuderato.*

Estatuíd, da. p. p. de estatuir. *Estatuido,* da.

Estatuir. v. a. Establr, ordenar. *Estatuir.*

Estatút. m. Rètgla, liéy, ordenàusa. *Estatuto.*

Estatura. f. Altura de la tàya de una persona. *Estatutura.*

Estáy. m. Gròssa còrda desde la gàbia major fins á triquèt, y desde aquí fins al broprès. *Estay.*

Éste, ta, to. Pronòm demostratíu. ant. *Este,* ta, to.

Este. m. El llevànt. *Este.*

Estatócèla. f. Tumor del escroto ò de sas bossas... *Estatócèla.*

Esteganogràfia. f. Àrt de escriurer en cifras, y esplicarlas. *Esteganografia.*

Esteganogràfic, ca. adj. Pertañent á la esteganogràfia. *Esteganográfico,* ca.

Estèl. m. Tot còs del cèl qui resplandèix. = La clàpa blànca que téuen alguns animals en el front. *Estrella.* = Milòca. *La cometa,* birlocha ò pandorga. = Estèl de s'áuba. *Estrella ò lucero del alba,* de la aurora ò *Vénus.* = Estèl en coua. *Cometa,* comato ò *crinato.*

Estelàd, da. adj. Adornàd de estrellas. *Estrellado,* da, ò segòps los poétas. *Estelífero,* ra.

Estemenetjàd, da. p. p. de estemenetjar. *Zamarreado,* da.

Estemenetjar. v. a. Fer anar de una pàrt á àltra ab sempentas. *Zamarrear.*

Estèndrer. v. a. Desplegar per àmple ò llarg, allargar, prolongar. = Aumentar, engrandir. = Escampar noticias, opinions, etc. *Estender.* = Sacoua las àves. *Espadamar.* = Es si àts per cassar.

Enredar ò *tender las redes*. = *Matar. Tender*.
= Sa rôba bañada paraque axúg. *Tender*. = Lo
que se há de bñtr. *Aparvar* ò *emparvar*.
Enténdrerse. v. r. *Allargarse*, *dilatarse*. = *Propa-*
garse. = *Estenderse*. = *Morirse. Tenderse*. =
Molt ets ábres y plñtas. *Parrar*.

Estenedor. m. Llòc per esténdrer. *Tendalero* ò *tend-*
dedero.

Esténsamént. adv. Á lo llárg. *Estensamente*.

Estensió. f. El ácte y effcte de esténdrer. *Estension*.

Estensíssim, ma. sup. *Estensísimo*, ma.

Estensiu, va. adj. Lo qui se pôt aplicar á áltas
côsas no espressadas. *Estensivo*, va.

Estensivamént. adv. Llárgamént. *Estensivamente*.

Estenuació. f. Debilitació de tôrsas. *Estenuacion*.

Estenuád, da. p. p. de estenuar. *Estenuado*, da.

Estenuadíssim, ma. sup. *Estenuadíssimo*, ma.

Estenuar. v. a. Debilitar á pôc á pôc sas tôrsas,
enflaquir. *Estenuar*.

Estenuarse. v. r. Enflaquirse, pèrder á pôc á pôc
sas tôrsas. *Estenuarse*.

Estenuatiu, va. adj. Lo qui estenua. *Estenuati-*
vo, va.

Estepa. f. Arbusto. *Estepa*.

Estepar. m. Llòc de molts estepas. *Estepar*.

Esterografía. f. Àrt de representar los sólidos de-
munt un plà. *Esterografía*.

Esterogràfic, ca. adj. Qui pertàny á la estereo-
grafia. *Esterográfico*, ca.

Esteriomètric, ca. adj. Pertàny á la estereo-
metria. *Esteriométrico*, ca.

Esterometría. f. Ciència qui trácta de midar los
sólidos. *Esterometria*.

Esterotipád, da. p. p. de estereotipar. *Esteroti-*
pado, da.

Esterotipar. v. a. Estampar ab plñxas sólidas.
Esterotipar.

Esterotipia. f. Àrt de imprimir ab plñxas firmes.
Esterotipia.

Esterotípic, ca. adj. Pertàny á la estereotipia.
Esterotípico, ca.

Estèril. adj. Lo qui no produèix fruyt. = La dôna
xôrca. = Àny de màla cuíta. *Estéril*. = *Estérils*.
pl. Los signes brássos, virgo, lleó. *Estériles*.

Esterilidad. f. Defècte de producció. = *Carestia*,
escassès, fálta de víveres, màla cuíta. *Esterili-*
dad.

Esterilíssim, ma. sup. *Esterilísimo*, ma.

Esterilisád, da. p. p. de esterilisar. *Esteriliza-*
do, da.

Esterilisar. v. a. Fer estèril. *Esterilizar*.

Exterior. adj. Lo qui está defòre. *Exterior*. = *Óbras*
exteriors: las qui están delòre de fortificació.
Obras exteriores.

Exterior. m. Aspècte, pôrte, tràssa de una perso-
na. *Esterior*.

Esterioridat. f. Conducta, pôrte esterior de nna
persona. = *Simulació*. = *Honor* de pura cerimò-
nia. *Esterioridad*.

Esteriormént. adv. Á lo esterior. *Esteriormente*.

Esterlina. f. Moneda inglesa qui vâl 4 lliuras 18
sòus. *Esterlina* ò *libra esterlina*.

Esteriminád, da. p. p. de esterminar. *Estermina-*
do, da.

Esterminador, ra. m. f. El qui estermina. *Ester-*
minador, ra.

Esterminar. v. a. Acabar, abolir, destruir entera-
mént. *Esterminar*.

Estermini. m. Abolició, totál destrucció. *Ester-*
minio.

Estèrn, na. adj. Exterior. = *Estràny*. *Esterno*, na.
= Fer s'estèrn. *Estrañar*.

Esterrossád, da. p. p. de esterrossar. *Desterrona-*
do, da. = *Atablado*, da.

Esterrossador, ra. m. f. El qui esterrossa. *Des-*
tripaterrones. = *Manjadoròts*. *Tragon*, na.

Esterrossar. v. a. Escclar es terròssos. *Desterro-*
nar. = Menjar molt. *Atracarse*. = Engrunar es
terròssos ab una pôst. *Atablar*.

Estès, sa. p. p. de esténdrer. *Estendido*, da. = *Ten-*
dido, da. = *Aparvado*, da ò *emparvado*, da.

= adj. Dilatád, especiós, vásto. *Estendido*, da.

Estesa. f. El agregát de rôba estesa. *Tendido*. = *Su-*
lada. *Montantada*. = Agregát de côsas estesas
sense orde. *Tendalere*.

Estestefeyád, da. p. p. de estestefeyar. *Machaca-*
do, da.

Estestefeyar. v. a. Picar á alguna côsa. *Muchacar*.

Estige. m. Riu del infèrn. *Estige*.

Estigia. f. Bàssa ò riu del infèrn. *Estigia* ò *laga-*
na estigia.

Estigio. gia. adj. Lo qui pertàny al estige. = In-
fernál segóns los poètas. *Estigio*, gia.

Estíl. m. Mòdo de parlar, de escriurer, obrar.
proceir. = Costúm, mòda, us. = *cur*. Mòdo de
proceir en justicia. *Estilo*. = Prènder el estil ele-
vád. *Levantat el estilo* ò *calzar el coturno*.

Estilád, da. p. p. de estilar, se. *Estilado*, da.

Estilar. v. n. Tenir costúm de ò practicar. *Es-*
tilar.

Estilarse. v. n. Ser de costúm, de mòda, de m.
Estilarse ò *estilar*.

Estillád, da. p. p. de estillarse. *Depurado*, da.

Estillarse. v. r. Aclarirse los licors. *Depurarse*.

Estilogós. m. Músculo de sa lléngo. *Estilogoso*.

Estím. m. Judici que se fà del valor ò prèu de
una côsa. *Estima*.

Estimabilidad. f. Calidat de lo qui es estimable.

Estimabilidad.

Estimable. *adj.* Digne de estimació. *Estimable.*
Estimabilíssim, *ma. sup.* *Estimabilísimo*, *ma.*

Estimació. *f.* Judici del valor ò prèu de una còsa. = Cás que se fa de una persona. *Estimacion.*

= Pròpia estimació: opinió que un té de sí mateix. *Estimacion propia.*

Estimad, *da. p. p.* de estimar. *Estimado*, *da.*

Estimad. *m.* El enamorad. *Galan.*

Estimada. *f.* La enamorada. *Dama.*

Estimadíssim, *ma. sup.* *Estimadísimo*, *ma.*

Estimador. *m.* El qui declàra el just prèu de una còsa. *Estimador*, *ra.* = Tercer: el que pòsan per no haverse avengúds àltres. *Tercer drbitro.*

Estimadèt, *ta. m. f.* *Queridito*, *ta.*

Estimar. *v. a.* Apreciar: fer judici de lo que val una còsa. = Fer cás de... = Crèurer, judicar, pensar. = Regonèxer un benèfici, un servèy. *Estimar.*

Estimativa. *f.* La facultat que la ànima té de judicar. = El instint natural de los irracionals. *Estimativa.*

Estimulació. *f.* Escitació, instigació. *Estimulacion.*

Estimulad, *da. p. p.* de estimular. *Estimulado*, *da.*

Estimolant. *p. a.* de estimular. El qui estimula. *Estimulante.*

Estimular. *v. a.* Animar, avivar, escitar, instigar, puñir. *Estimular.*

Estímulo. *m.* Escitació. *Estímulo.*

Estinció. *f.* Destruecció total. *Extincion.*

Estingible. *adj.* Lo que se pòt estingir. *Estingible.*

Estingid, *da. p. p.* de estingir. *Estinguido*, *da.*

Estingir. *v. a.* Destruir enterament. *Estingir.*

Estioméno. *m.* Corrupció total de la càrn qui la fa insensible. *Estiomeno.*

Estipèndi. *m.* Sòn, pàga, salàri. *Estipendio.*

Estipendiàri, *ria. m. f.* El qui reb salàri. *Estipendiario*, *ria.*

Estipita. *f.* Espècie de pilàstra semblant a piràmida ab sa punta abàix. *Estipite.*

Estíptic, *ca. adj.* Lo qui restrèñ. *Estíptico*, *ca.*

Estipulació. *f.* Clàusulas, condicions, pàctes de un contràcte. *Estipulacion.*

Estipulad, *da. p. p.* de estipular. *Estipulado*, *da.*

Estipulant. *p. a.* de estipular: El qui estipula. *Estipulante.*

Estipular. *v. a. cur.* Fer una estipulació. *Estipular.*

Estirad, *da. p. p.* de estirar. = *adj.* Nets, asseyàds. *Estirado*, *da.* = El cèl. *Despejado.*

Estirada. *f.* El àcte de estirar. *Estiron* ò *tiron.*

= De cabèys. *Repelon.* = De oreya. *Orejon.*

Estiragassad, *da. p. p.* de estiragassar. *Estirajado* ò *estirado*, *da.*

Estiragassada. *f.* Estirada a un. *Estirajon* ò *estiron.*

Estiragassar. *v. a.* Estirar de un. *Estirajar* ò *estirar.*

Estiragassó. *m. pl.* Y fruyt. Pèsol. *Pezol* ò *guizante.*

Estiramént. *m.* La acció de alsar y àllargar bràssos y còs per causament ò gáns de dormir. *Desperero* ò *esperero.*

Estirar. *v. a.* Estèndrer ab fòrsa, fer que se àllarg una còsa. *Estirar.* = Es còll: penjar. *Estirar el pescuezo.* = Sas oreyas: ecziminant. *Poner las orejas coloradas.* Es corrèys: economisar el gásto. *Bandearse*, *ahorrarse.* = Per sa càpa, casàca, etc. *Estirar de la capa*, etc.

Estirarse. *v. r.* Fer estiraménts. *Desperezarse*, *esperezarse*, *estirarse.* = Para arribar a una còsa ò àllargarse sa ròba. *Estirarse.* = El cèl. *Despararse.* = Es témps. *Serenarse.* = Es cabèys los qui se baràyan. *Andar a la greña.*

Estisorada. *f.* El àcte y efecte de tayar ab estisoras. *Tijeretada.* = Puñida. *Tijeretazo.*

Estisoras. *f. pl.* Còsa coneguda. *Tijeras.*

Estisoretas. *f. pl.* *Tijeretetas.*

Estiu. *m.* Una de las quàtre parts del àñy y la més calorosa. *Estio* ò *verano.*

Estiuènc, *ca. adj.* Lo qui pertàñy al estiu. *Estival* ò *estivo*, *va.*

Estiuèt. *m.* Estiu petit. *Veranico*, *illo*, *ito.* = De san Martí. *Veranillo de san Martin.*

Estivada. *f.* La pastura después de haver segad. *Agostadero.*

Estòc. *m.* Espàsa llarga y estreta. *Estoque.* = *Reyal*: la espàsa desembaynada que se da devant los réys. *Estoque real.*

Estocada. *f.* Tòc ab estòc. *Estocada.* = *Arregañy. Repasata.*

Estófa. *f.* Vanidat. *Penacho.*

Estòic, *ca. acj.* Lo pertañent a los estòics. *Estòico*, *ca.*

Estòic. *m.* De la sècta de Zénón. = El qui fa una vida austera y retirada. *Estòico.*

Estòicament. *adv.* Còm a estòic. *Estòicamente.*

Estoicismo. *m.* La filosofia de Zénón. = *Austeridat. Estoicismo.*

Estóig. *m.* Càpsa para posar y conservar alguna còsa. *Estuche.* = Per capèl. *Sombrerera.* = Per cuèra, forqueta y ganivèt. *Posada.* = Per llancetas. *Lancetero.* = Per rahors. *Navajero.* = Per nyèras. *Autojera.*

Estojad, *da. p. p.* de estojar. *Escondido*, *da.* = *Enfundado*, *da.* = *Endurado*, *da.* *Guarda.*

do, da. = Reservado, *da*.

Estovar. *v. a.* Amagar. *Esconder* ò *ocultar*. = Posar dins estoig. *Enfundar*. = Para guardar para àltri ò para àltra ocasió. *Reservar*. = El Santíssim. *Reservar*. Es càmis, casulla, etc. *Guardar*. = El avàro. *Endurar*.

Estòl. *m.* Esbàrt. *Bandada*. = De gènt. *Peloton*. = De gènt qui vā plegada. *Comitiva*, y *antestol*.

Estòla. *f.* Vestidura sagrada. *Estola*. = Màgna: una estòla molt àmpla y que du el díaca en advent y corema quau no du planèt ni dalmàtign. *Estolon*.

Estolidès. *f.* Totál fàlta de discurs. = Brutalitat, incapacitat. *Estolides*.

Estòlido, da. *adj.* Touto, torpe, ximple. *Estòlido, da*.

Estomacàl. *adj.* Lo pertañent ò convenient al ventrèy. *Estomacal*.

Estomacó. *m.* Emplàsta para confortar al ventrèy. *Estomacón*.

Estona. *f.* Espay curt de témps. *Rato*. = A estonas. *adv.* *A Ratos*. = Já há estona. *Rato ha*.

Estoneta. *f.* Estona curta. *Ratito*.

Estopa. *f.* Lo básto de cáñom ò llé pentináds. = Rôba de estopa. *Estopa*. = Estopa gróssa: rôba de estopa gruçada. *Estopa gruessa, estopon* ò *malacuenda*.

Estopàla. *f.* Emplàsta. *Estopada*.

Estopetjad, da. *p. p.* De estopetjar. *Enjuaguado, da*.

Estopetjar. *v. a.* Axugar y netetjar llàgas, etc. *Enjuagar*.

Estopenc, ca. *adj.* Còsa de estopa. *Estopeño, na* ò *estoposo, sa*.

Estora. *f.* Llàtas de espàrt, de pàumas ò joncs unidas y cosidas. *Estera*.

Estoràl, da. *p. p.* de estorar. *Esterado, da*.

Estorád, da. *adj.* Embambáds. *Pdparo, ra*.

Estorar. *v. a.* Posar estoras á quárto, etc. *Esterar*.

Estorarse. *v. r.* Embambarse. *Embazarse*.

Estornell. *m.* Àve. *Estornino*. = Hòmo astút. *Zarzal*. = ¡ Quin estornell! *¡ Qué zarzal!*

Estorsió. *f.* Cobrança violenta de los drets, deutes, tribúts, etc. *Extorsion*.

Estovád, da. *p. p.* de estovar. *Sazonado, da*.

Estovar. *v. n.* Prènder el punt bó es menjar aguiád. *Sozonarse*.

Estováyas. *f. pl.* Péssa de rôba que se pòsa demunt sa tàula ahont se menja. *Manteles*. = La que se pòsa demunt altar. *Toalla*, y la demunt las àltras. *Sibanilla*. = La que se pòsa demunt es pá cruu. *Musera*.

Estracció. *f.* Traspòrt de gèneros de una pàrt á àltra. = La separació de alguna de las pàrts qui compònen un còs. = El àcte de trèurer los números en lotería. *Extraccion*. = De rèls en aritmètica. *De raices*.

Estractád, da. *p. p.* de estractar. *Extráctado, da*.

Estractador, ra. *m. f.* El qui estrácta. *Extráctador, ra*.

Estractar. *v. a.* Compèndiar. *Extráctar*.

Estrát ò estrácto. *m.* Compèndi, resúmen. = La sustància que se trèu de los vegetáls per infusió ò fòc. *Extracto*.

Estrádo. *m.* La péssa ahont sas señoras reben sas visitas de cumpliment. = La tarima cubèrta ab catifa para el tròno reyál. *Estrado*. = Estrádos. *m. pl.* Las sàlas de los concèys y tribunáls reyáls. *Estrados*.

Estrafolàri, ria. *m. f.* Estravagant en sas sènas còsas. *Estrafulario, ria*.

Estragad, da. *p. p.* de estragar. *Estragado, da*.

Estragar. *v. a.* Corrómpre, destruir, viciar. *Estragar*.

Estrágo. *m.* Corrupció, destracció, dany. *Estrago*.

Estrajudiciál. *adj.* Fét fòre de la via judiciál. *Extrajudicial*.

Estrajudiciálmént. *adv.* Sense observar las fórmulas judiciáls. *Extrajudicialmente*.

Estrambosidát. *f.* Malaltia dels nys. *Estrambosidad*.

Estrambòtic, ca. *adj.* Burlésco, estravagant, irregular. *Estrambótico, ca*.

Estramordíd, da. *p. p.* de estramordir. *Estremecido, da*.

Estramordir. *v. a.* Perturbar. *Estremecer*.

Estramordirse. *v. a.* Perturbarse, retgirarse. *Estremecerse*.

Estramúros. *adv.* Fòre de sas murádas. *Extramuros*.

Estranger, ra. *adj.* El qui es ò lo qui vé de país estranger. *Extrangero, ra*.

Estranger, ra. *m. f.* Personas de àltre país. *Extrangero, ra*.

Estrangeria. *f.* La calidat de estranger. = Mòdos, costúms estrangers. *Extrangeria*.

Estràngol. *m.* Jòc. *Tàngano*.

Estrangolar. *v. a.* Aufegar. *Ahogar*.

Estrañació. *f.* La acció de apartar. = Destèrro. *Extrañacion*.

Estrañád, da. *p. p.* de estrañar. *Extrañado, da*.

Estrañamént. *adv.* Ab admiració. *Extrañamente*.

Estrañar. *v. a.* Àlluñar, fer enfòre de si. = Destrèrrar. = Admirar, trobar estrañy. *Extrañar*.

Estrañesa. *f.* Novèdát, raresa, *Extrañesa*.

Estrañíssim, ma. *sup.* *Extrañísimo, ma*.

Estráñy, *fia. adj.* Ràro, singular.—Estranger, foraster. *Extraño, ña.*
Estraordinàri, *ria. adj.* Fòre de orde regular. *Extraordinario, ria.*—*m.* Correu particular. *Extraordinario.*
Estraordinàriament, *adv.* Fòre del curs regular. *Extraordinariamente.*
Estràs, *m.* Composició qui imita al diamànt. *Estras.*
Estrategéma, *f.* Ardít, astucia, engàñy artificios. *Estrategema.*
Estratèmpora, *f.* Permis de rèber sas ordes sagradas fòre del témps señalád per la Iglesia. *Estratèmpora.*
Estravagància, *f.* Raresa, ridiculès. *Extravagancia.*
Estravagànt, *adj.* Ràro, ridículo, singular. *Extravagante.*
Estravagànts, *f. pl.* Las constitucions dels Pàpas afagidas al dret canònic. *Extravagantes.*
Estravenàda, *p. p.* de estravenarse. *Extravenada.*
Estravenarse, *v. r.* Surtir sa sang de sas venas. *Extravenarse.*
Estraviád, *da. p. p.* de estraviar. *Estraviado, da.*
Estraviar, *v. a.* Fer pèrder es camí.—Pervertir, prevericar. *Estraviar.*
Estraviarse, *v. r.* Pèrder el camí.—Pervertirse, prevericarse. *Estraviarse.*
Estravío, *m.* El acte de estraviarse.—Desarrètglo en la vida. *Estravío.*
Estráy, *m.* Eczercici pènos ò para conservar ò recobrar la salut. *Ejercicio.*
Estrèb, *m.* Péssa de fèrro en que pòsa es pèus el qui quálca. *Estríbo.*
Estrellad, *da. adj.* *Travieso, sa.*
Estrella, *f.* V. Estèl. *Estrella.*—Ficsa: la qui parèix que està aficada al cèl, y que no se mòu. *Estrella fija.*—Posar demunt sas estrel·las: alabar, eczaltar molt á un. *Ponerle sobre las estrellas.*—Tenir estrella: ser fèlís, venturós. *Tener estrella.*—Tenir bona ò málá estrella: ser venturós ò desditzád. *Tener buena ó mala estrella.*
Estrella, *f.* Destino, sèrt.—Espècie de péix. *Estrella.*
Estrellád, *da. p. p.* de estrellar.—*adj.* Adornád de estrel·las. *Estrellado, da.*
Estrellar, *v. a.* Tirar ab violència alguna còsa. *Estrellar.*—Á la càre. *Dar en cara ó en rostro, y ant. estrellar.*
Estrellèta, *f.* Estrella petita. *Estrellica, ita ò estrelluela.*—Sa que se pòsa en escrit ò estampád. *Estrella.*
Estrellòta, *f.* Estrella gròssa.—Cáda una de las estrel·las que se pòsan á quádros de iglesia. *Estrellon.*

Estrem, *m.* Lo primer ò derrer de una còsa, càp, fi.—El últim punt á que pòt arribar una còsa.—El últim esfòrs de una opèració. *Estremo.*

Estrem, *ma. adj.* Grán, excessiu, elevád, etc. *Estremo, ma.*—Ab, en ò per estrem. *adv. Con, en ó por extremo.*

Estremád, *da. adj.* Escellènt, perfèt.—Sumamènt bò ò dolènt. *Estremado, da.*

Estremádament, *adv.* Bé. *Estremadamente.*

Estremadíssim, *ma. sup.* *Estremadísimo, ma.*

Estremadíssimament, *adv. sup.* *Estremadísimamente.*

Estremidàt, *f.* Càp, fi. *Estremidad.*

Estremunciád, *da. p. p.* de estremunciar. *Oleado, da.*

Estremunciar, *v. a.* Administrar el sacramènt de la Estremunció. *Olear.*

Estremunció, *f.* Un dels sacramènts de la Iglesia. *Extremauncion.*

Estrenád, *da. p. p.* de estrenar. *Estrenado, da.*

Estrenar, *v. a.* Usar la primèra vegada de una còsa. *Estrenar.*

Estrenuillàt, *f. ant.* Corátge, firmesa, vigor. *Estrenuidad.*

Estrenuo, *nua. adj.* Animós, fòrt, vigorós. *Estrenuo, nua.*

Estrefedor, *m.* Màquina de fuster para estrèñer péssas ajuntádas, etc. *Carcel.*

Estreñer, *v. a.* Fer més estreta una còsa, reduirla á mánco espáy.—Apretar. *Estrechar.*—Al réntre de mòdo que no puga espèllir el escrement.

Estreñir,—Posar los fusters alguna péssa al estreñedor. *Encarcelar.*—Es corrèys: economisar el gástó. *Estrecharse.*—De pàsso a un: posarlo en un aprèto. *Apretarle las empulgueras.*

Estreñirse, *v. r.* Ferse més estrèt, apujarse, apretarse. *Estrecharse.*—Es véntre. *Estreñirse.*

Estrèt, *ta. p. p.* de estreñer.—*adj.* De pòca ampària.—Apretád.—Aváro, cric, rígidó. *Estrecho, cha.*—De véntre. *Estreñido, da.*

Estrèt, *m.* El brás curt de mar per ahónt se comunican dos mars, v. g. el de Gibaltar.—Espáy curt y pòc àmple entre dos parátges.—Aprèto ò aprièto. *Estrecho.*—Entre duas muntáñas. *Angustura.*

Estreta, *f.* *Apreton.*

Estretíssim, *ma. sup.* Molt estrèt. *Estrechísimo, ma.*

Estretíssimament, *adv. sup.* *Estrechísimamente.*

Estretxès, *f.* Pòca estèusió, de pòc témps.—Austeridàt de vida. *Estrechez.*

Estrevengúd, *da. p. p.* de estrevenirse. *Acacido, da.*

Estrevenirse. *v. n.* Succeir. *Acaecer.*
Estría. *f.* Canál en columna. *Estría.*
Estríad, da. *p. p.* de estriar. *Estríado, da.*
Estriar. *v. a.* Fer canáls en columna, etc. *Estriar.*
Estribád, da. *p. p.* de estribar. *Estribado, da.*
Estribar. *v. n.* Descansar, apoyarse una còsa demunt áltra. = Fundarse en alguna còsa. *Estribar.*
Estribor. *m.* El costât dret de vaxéll. *Estribor.*
Estrígol. *m.* Iastrumént de fërro para fregar al bestiar gròs y llévarli sa pols. *Almohaza.* = Fregarlo ab lo estrígol. *Almohazar.*
Estrínsec, ca. *adj.* Exterior. *Extrinseco, ca.*
Estrínsecamént. *adv.* Esteriormént. *Extrinsecamente.*
Estrivillo. *m.* Cobleta curta que se repetèix al principi ò fi de poesia. = Expressió que se repetèix sovnt en un discurs. *Estríbillo.*
Éstro. *m.* Entussiasme ò acoloramént de poeta. *Estro.*
Estrôfa. *f.* Estância de vers. *Estrofa.*
Estroncád, da. *p. p.* de estroncar, *se.* *Estancado, de ò restañado, da.*
Estroncar. *v. a.* Aturar el curs de alguna còsa, majorment de la sang. *Estancar ò restañar.*
Estroncarse. *v. n.* Aturarse el curs de ávgo, etc. *Estancarse.* = De la sang. *Estancarse ò restañarse.*
Estropevád, da. *p. p.* de estropear. *Estropeado, da ò lisiado, da.*
Estropear. *v. a.* Llèvar el us de algún mèmbr. *Estropear.*
Estruendo. *m.* Renòu gròs. *Estruendo.*
Estrúmbol. *m.* Hòmo no bó per res, inútil. *Cachivache, cascariuelas.*
Estrupáda. *p. p.* de estrupar. *Estrupada.*
Estrupador. *m.* El qui estrupa. *Estrupador ò estuprador.*
Estrupar. *v. a.* Desverjar una vèrge fèntli violència. *Estrupar y estuprar.*
Estrupo. *m.* Violència fèta á una vèrge. *Estupro ò estrupo.*
Estucád, da. *p. p.* de estucar. *Estucado, da.*
Estucar. *v. a.* Emblanquinar ab estuco. *Estucar.*
Estuco. *m.* Composició ò mescla de cals, gnix ò mármo blánc picád, ávgo cuyta, etc. *Estuco.*
Estudi. *m.* Aplicació, trabáy de esperít ò entenimént. = Quárto ahónt se estudia. = Diligència, cuydado para fer alguna còsa. = Llòc ahónt se ensenya. = El ácte de aprènder la doctrina á que se aplica. *Estudio.* = General: universidát. *Estudio general.* = Ab estudi: ab cuydado. *Con estudio.* = Fer estudi de alguna còsa: obrar ab árt, y reflexió. *Hacer estudio de alguna cosa.*

= Donar estudi á un: enviarlo á escòla. *Dar estudio d uno.* = Estudis menors: gramática, retórica, etc. *Estudios menores.* = Majors: la filosofia, teología. *Mayores.*
Estudi. *m.* Quárto de báix de una cása. *Entresuelos.*
Estudiád, da. *p. p.* de estudiar. *Estudiado, da.*
Estudiador, ra. *m. f.* El qui estudia molt. *Estudiador, ra.*
Estudiánt. *m.* El qui estudia ò el qui vá á escòla, *Estudiante.* = De la sopa. *Sopista ò sopen.* = El qui se fá explicar sa lliçó per un áltre. *Passaturo.* = Hòmo astút, viu, belitre. *Pua.* = ¡Quin estudiánt! *Qué linda pua!*
Estudiantás. *m.* El qui estudia molt. *Estudianton.* = El qui es tengúd per grán estudiador. *Estudiantazo.*
Estudiantèt. *m.* Estudiánt petít. *Estudiantico, illo.* = El qui estudia pòc. *Estudiantillo.*
Estudiantíl. *adj.* Lo pertañent á estudiánt. *Estudiantil.*
Estudiantôt. *m.* El já de edát qui vá á escòla. *Estudianton.*
Estudiar. *v. a.* Aplicar lo entenimént para aprènder. = Anar á escòla. = Aprènder de còr ò de memòria. = Procurar, *v. g.* agradar. *Estudiar.*
Estufa. *f.* Màquina para encalentir quárts. = Quárto en los baños para fer suar es maiálta. *Estufa.*
Estufád, da. *p. p.* de estufarse. *Ahuecado, da.* = *Crecido, da ò cundido, da.* = *Pavoneado, da.*
Estufád, da. *adj.* Presumíds. *Pavoneado, da, endiosado, da ò enquillotrado, da.*
Estufarse. *v. r.* El vestít, etc. *Ahuecarse.* = En-diòt, pàgo, etc. *Pavonearse.* = Blát y demés gráns. *Crece ò cundir.* = El hòmo. *Pavonearse, endiosarse, enquillotarse.* = Sas allòtas es vestít rodánt, y acotarse en tèrra. *Hacer pompa.* = Cóm un enliòt. *Como gallo de cortijo.*
Estufât. *m.* Guisât. *Estofado.*
Estuféra. *f.* Vanidát. *Penacho.* = De ábres, plántas. *Frondosidad.* = Vísia jova de un áñy. *Greña.*
Estugós, sa. *adj.* Equilimoso, *sa.*
Estulticia. *f.* Tontería. *Estulticia.*
Estulto, ta. *adj.* Tontos. *Estulto, ta.*
Estupéndo, da. *adj.* Admiráble, assombrós. *Estupendo, da.*
Estupidès. *f.* Tontería. *Estupidez.*
Estúpido, da. *adj.* Nècio, tonto. *Estúpido, da.*
Esturí. *m.* Estoreta en forma redona. *Redor ò valeo.* = Peltúd. *Peludo.* Para cuir fèms. *Cogedor de basura.*
Esturió. *m.* Pèix. *Esturion.*
Esturmía. *f.* Assiéuto de páuma ò espárt redó y ple

de páya. *Posadero* ó *poson* = Para figas, pân-sas, etc. *Cofin*.
Estutxa. *f.* El agregát de ás de básto, de espása, y de marílla. *Estucha*.
Estuviád, da. *p. p.* de estuiar. *Endurado*, da ó *economizado*, da.
Estuviador, ra. *m. f.* El qui estuviá. *Endurador*, ra.
Estuiar. *v. a.* Moderar el gásto. *Endurar*. = Pa-ráulas. *Ahorrar palabras*.
Estuiarse. *v. r.* Pláñerse en sa feyna. *Ahorrase*.
Esvauvúd, da. *p. p.* de esvauvarse. *Arrebatado*, da.
Esvauvarse. *v. r.* Secarse en sec el sembrát. *Arre-batarse*.
Esveíd, da. *p. p.* de esveir. *Exterminado*, da ó *extinguido*, da.
Esveir. *v. a.* Llívar del tot una còsa, *v. g.* sas xin-xas de una càsa. *Exterminar* ó *extinguir*. = Llívar lo véy de ábres. *Desvahar*.
Esventád, da. *p. p.* de esventar. *Aventado*, da.
Esventar. *v. a.* Tirar una còsa al vént, *v. g.* el blát quánd se fá net. *Aventar*.
Esvergar. *v. a.* Donar, *v. g.* una bofetada, còp, etc. *Dar un bofetón*, etc.
Esvergar-se. *v. r.* Posarse: *v. g.* á ríurer. *Echar-se d reir*, etc. = Menjar. *Echar al coieto*.
Esvórt. *m. V.* Abórt. *Aborto*. = *Aborton*.
Esvortar. *v. a. V.* Abortar. *Abortar*.
Esxofáda. *f.* Mèrda gròssa á llòc públic. *Privada*.

NOTA,

Tots ets articles mallorquins qui coménsan per es y el seu corresponént espanhól per ex, també si escrivian, y el qui losy vól escriurer encàre lo pát ser.

ET.

Etcétera. Expressió llatina qui vól dir quey há més que dir. *Etcétera*. = Y per abreviació sòlament se pòsa etc. *Etc*.
Eteològia. *f.* Tractát des costúms. *Eteologia* ó *etio-logia*.
Eteopèya. *f.* Pintura des costúms. *Eteopea*.
Èter. *m.* Flúido molt sutil qui umpl lo espáy abónt están los ástros, y los mòu segóns los físics. = Licor molt esperitós trèt del esperít de vi y de òli de vidriól. *Èter*.
Etéreo, rea. *adj.* Pertañént al cèl ó al èter. *Eté-reo*, rea.
Etèrn, na. *adj.* Sense principi ni fi. = De llàrga duráda. *Eterno*, na.
Eternál. *adj. ant.* Etèrn. *Eternal*.
Eternálmént. *adv.* Pòc usád. *Eternalmente*.
Etèrnamént. *adv.* Sense principi ni fi. = Duránt

molt de témps. *Eternamente*.
Eternidát. *f.* Duració sense principi ni fi. = Llàrga duració de témps. *Eternidad*.
Eternisád, da. *p. p.* de eternisar. *Eternizado*, da.
Eternisar. *v. a.* Fer durar una còsa per molt de témps. = Donar fàma molt duradéra. *Eternisar*.
Eteromància. *f.* Fabulós árt de endevinar per el cànt y vól de las áves. *Eteromancia*.
Ètic, ca. *adj.* Pertañént á la ètica. *Ètico*, ca.
Ètica. *f.* Ciència de los costúms, filosofia morál. *Ètica*.
Etimología. *f.* Orígen de las paráulas, la séua de-rivació. *Etimologia*.
Etimològic, ca. *adj.* Pertañént á etimología. *Eti-mològico*, ca.
Etimologista. *m.* El qui se dedica á cercar el orí-gen de las paráulas. *Etimologista*.
Etiología. *f.* Proposició qui pròva á una àltra. *Eteologia*.
Etíope. *adj.* El de la Etiòpia provincia de África. *Etíope*.
Etiqueta. *f.* Ceremònia de estil. *Etiqueta*.
Etjofagarse. *v. r.* Aleuar de cansád. *Jadear*.
Ets. *Article plural*. Lo matéix que *els* ó *los*, y mò-lamént se pòsa devánt el nòm qui coménsa per vocál ó per *h*. *Los*.
Èts. Segona persona de indicatíu de ser. *Eres*.
Etzâ. *m.* Desgràcia. *Azar*.
Etzabâra. *f.* Espècie de pita. *Áloes* ó *zdbila*.
Etzêl. *m.* Sustància metálica blanquinosa. *Zinc*.
Etzerôla. *f.* Fruyta. *Aserola*.
Etzeroléra. *f.* Ábre fruytál. *Aserolo*.
Etzibar. *v. a.* Pégar. *Dar* ó *echar*.
Etzibarse. *v. r.* Menjar. *Calar* ó *calarse*.

EU.

Euballó. *m. V.* Auballó. = El de entráda de càsa grán. *Sumidero*.
Eubólia. *f.* Virtút qui ajuda á parlar axí còm con-vé. *Eubolia*.
Eucaristía. *f.* El santíssim Sagramént de lo Altar. *Eucaristia*.
Eucarístic, ca. *adj.* Pertañént á la Eucaristía. = Se diu de tota òbra tant en pròsa còm en vers, cuyo objècte ó assunto es de donar gràcias. *Euc-arístico*, ca.
Eucològi. *m.* Llibre de oracions para los diumen-ges y fèstas. *Eucologio*.
Eufenisme. *m.* Trôpo para dulcificar las expressions. *Eufenismo*.
Eufònia. *f.* Dolsa pronuncia. *Eufonia*.
Eufôrbi. *m.* Arbusto de Mauritània. *Euforbio*.
Eufràssia. *f.* Hérba bona per los uys. *Eufrasia*.

Eufrosina. *f.* Una de las fabulosas grácias. *Eufrosina.*

Eulógias. *f. pl.* Còsas de menjar benedidas. *Eulogias.*

Euménides. *f.* Furia del infèrn. *Euménides.*

Eunuco. *m.* Hòmo senàl.—Antigament en el Oriént el favorito del rey. *Eunuco.*

Eura. *f. pl.* *Yedra.*—Forastèra. *Enredadera.*

Euritmia. *f.* Simetría y bòn orde de las párts de un edifici. *Euritmia.*

Èuro. *m.* Vènt de llevànt. *Euro.*

Euròpa. *f.* Una de las quàtre párts del mon. *Europa.*

Európeo, *éa. adj.* El natural de Euròpa y lo pertañent á ella. *Europeo, ea.*

Entérpe. Una de las musas. *Euterpe.*

Eutiquià, *na. adj.* El qui seguèix la heregia de Eutiques. *Eutiquiano, na.*

Eutropèlia. *f.* Virtut qui modèra los divertiments. *Eutropelia.*

Eutropèlic, *ca. adj.* El qui es moderad en los divertiments. *Eutropèlico, ca.*

EV.

Evacuació. *f.* Buydamént, desocupació. *Evacuacion.*

Evacuàd, *da. p. p.* de evacuar. *Evacuado, da.*

Evacuar. *v. a.* Buydar, desocupar.—Estrèurer, fer surtir. *Evacuar.*—Evacuar un negòci ò diligència: acabarlos, terminarlos. *Evacuar un negocio ò diligencia.*—Evacuar un escrit ò llibre, etc.: estrèurer de éills lo que se necessita. *Evacuar un escrito, etc.*—Evacuar los humors: trèurerlos del còs. *Evacuar los humores.*

Evacuatiu, *va. adj.* Lo qui fà evacuar. *Evacuativo, va.*

Evacuatiuri, *ria. adj.* Lo qui té virtut para fer evacuar. *Evacuatorio, ria.*

Evangèli. *m.* Bóna nòva.—La història de N. S. Jesucrist contenguda en los quàtre llibres de los quàtre evangelistas.—Lo que en sa missa se llix de algú de aquèsts llibres después de la epístola. *Evangelio.*

Evangèlic, *ca. adj.* Pertañent al evangèli. *Evangelico, ca.*

Evangèlicament. *adv.* Conforme al evangèli, *Evangelicamente.*

Evangèlis. *m. pl.* Llibrèt qui conté part dels evangèlis y que duen penjads del vestit los nins. *Evangelios.*

Evangelista. *m.* El qui compongué los evangèlis.—El qui lo canta. *Evangelista.*—El destinad para cartarlo per ofici. *Evangeliero.*

Evaporáble. *adj.* Lo que se pòt evaporar. *Evaporable.*

Evaporació. *f.* Ecshalació, elevació de los vapors. *Evaporacion.*

Evaporàd, *da. p. p.* de evaporar, *se.* *Evaporado, da.*

Evaporar. *v. a.* Reduir un líquidu á vapors.—Despedir de sí vapors. *Evaporar.*

Evaporarse. *v. r.* Ecshalarse. *Evaporarse.*

Evaporatori, *ria. adj.* Lo qui té virtut para fer evaporar. *Evaporatorio, ria.*

Evaporisàd, *da. p. p.* de evaporisar. *Evaporizado, da.*

Evaporisar. *v. a.* Evaporar. *Evaporizar.*

Evassió. *f.* Escapatòria, surtida. *Evasion.*

Eventuál. *adj.* Se diu de los emoluments que se prenen á més de la dotació fissa. *Eventual.*

Eversió. *f.* Òdi. *Aversion.*—Destrució total. *Eversion.*

Evicció. *f. cur.* Seguretát de respòndrer del preu de lo venud, pagad ò dexad. *Eviccion.*

Evidència. *f.* Certesa clàra, demostració de una còsa. *Evidencia.*—Moral: la certitut de una còsa de qui es temeridat judicar lo contrari. *Moral.*—**Evidenciàd,** *da. p. p.* de evidenciar. *Evidenciado, da.*

Evidenciar. *v. a.* Fer patènt, manifestá y notòria alguna còsa. *Evidenciar.*

Evidènt. *adj.* Clar, manifest, notòri. *Evidente.*

Evidèntíssim, *ma. sup.* Molt evidènt. *Evidentissimo, ma.*

Evidèntíssimament. *adv. sup.* *Evidentissimamente.*

Evidèntment. *adv.* Clàrament. *Evidentemente.*

Evitáble. *adj.* Lo que se pòt evitar. *Evitable.*

Evitad, *da. p. p.* de evitar. *Evitado, da.*

Evitar. *v. a.* Fugir de lo dañós, desagradáble. *Evitar.*

Evitèrn, *na. adj.* Lo qui no tendrà fi encàreque hája tengud principi. *Eviterno, na.*

Evitèrnidat. *f.* La duració de las còsas qui no ténen fi ò del témps sense térme. *Eviternidad.*

Èvo. *m. V.* Evitèrnidat. *Evo.*

Evocació. *f.* El acte y effete de evocar. *Evocacion.*

Evocàd, *da. p. p.* de evocar. *Evocado, da.*

Evocar. *v. a.* Cridar á algú en son aussili y favor.—Entre los gentils invocar los mòrts. *Evocar.*

Evolució. *f.* Maniòbra de las tròpas ò armadas en formació. *Evolucion.*

EX.

Ex. *adv.* Qui es estád, *v. g.* éxgenerál qui vòl dir que es estád generál. *Ex.*

Exám. m. Multitud de beyas jovas.—Còpia de áltres còsas. *Enjambre.*

Examàd, da. p. p. de examar. *Enjambrado, da.*

Examar. v. a. Fer axáms sas beyas. *Enjambrar.*

Èxe, sa. so. ant. Pronòm demostratiu: aquést, ta, axò. *Este, ta, to.*

Exid, da. p. p. de exir. *Salido, da y ant. exido, da.*

Exida. f. Surtida. *Salida, y ant. exida.*

Exir. v. n. Surtir. *Salir, y ant. exir.*

EY.

Ey. Interjecció para cridar á algú. *Ola.*

Eyma. f. Judici, prudència. *Tino.*—Pèrder s'eyma. *Perder el tino.*

Eyna. f. Instrument de qui se servèix para fer obrar ò trabayar alguna còsa. *Trebejo.* = *Eynas:* el agregât de ellas. *Apero.*—Las necessàrias para fer alguna còsa. *Amaños.*—De càmp. *Haberio.*

FAC

F. La sèsta lletra del alfabeto mallorquí y la quarta de las consonánts. *F.*

Fá. m. El quàrt punt de sòlfa. *Fa.*—Tercéra persona del singular del presént de indicatiu de fer. *Hace.*

Fabiòl. m. V. Fubiòl.

Fabordó. m. Mòdo de cantar ab tota igualdât. *Fa-bordon.*

Fábrica. f. La acció de fabricar.—Edifici suntuós. Llòc ahònt se fabrica.—Idèa, imaginació. *Fábrica ò fabricacion.*

Fabricàd, da. p. p. de fabricar. *Fabricado, da.*

Fabricador, ra. m. f. El qui fabrica.—Autor, càu-sa. *Fabricador, ra.*

Fabricànt. p. a. de fabricar. El qui fabrica. *Fábricante.*

Fabricànt. m. El qui té alguna fàbrica. *Fabricante.*

Fabricar. v. a. Construir, edificar.—Idear, imaginar, inventar. *Fabricar.*

Fabril. adj. De menestral. *Fabril.*

Fábula. f. Cuénto, rondáya, ficció morâl, novèlla.—Argument de un poema èpic. *Fábula.*

Fabuleta. f. Fábula petita. *Fabulilla, ita.*

Fabulista. m. El qui conte, escriu ò compón fàbulas. *Fabulista.*

Fabulós, sa. adj. Fingid. *Fabuloso, sa.*

Fabulosament. adv. Fingidament. *Fabulosamente.*

Facció. f. Acció militar.—Parcialidât, partit. *Faccion.*

Faccionàri, ria. adj. Partidàri, aderid á algún partit. *Faccionario, ria.*

Facciós, sa. adj. Partidàri.—Perturbador de la tranquilidât. *Faccioso, sa.*

Faceto, ta. adj. Alegre, divertid, xistos. *Chistoso, sa, y ant. faceto, ta.*

FAC

Fàcil. adj. Bò de fer.—Inconstànt, mudàble.—Fràgil, juger, de pòca consistència. *Fàcil.*

Facilidât. f. Pòca ò ninguna dificultât.—Pronitât en el obrar.—Indulgència ò condescendència excessiva. *Facilidad.*—De adormirse. *Dormideras.*

Facilèt, ta. adj. Un pòc fàcil, y se diu de una còsa molt dificultosa, per ironía. *Facilillo, illa.*—Un pòc fàcil en veritat. *Facilito, ita.*

Facilíssim, ma. sup. Molt fàcil. *Facilísimo, ma.*

Facilíssimament. adv. sup. Ab molta facilidât. *Facilísimamente.*

Facilitàd, da. p. p. de facilitar. *Facilitado, da.*

Facilitar. v. a. Fer fàcil. *Facilitar.*

Fàcilment. adv. Sense pena ni trabáy. *Fàcilmente.*

Facinerós, sa. adj. Dolènts, criminàls, màlvàds. *Facineroso, sa.*

Factible. adj. Lo qui se pòt fer. *Factible.*

Facticio, cia. adj. Artificial, fèt per àrt. *Facticio, cia.*

Factor. m. El encarregàd de comprar, vèndrer, etc. de los mercaders.—El multiplicàdo y el multiplicador. *Factor.*

Factoría. f. Empléyo del factor.—Llòc ahònt son los factors de la compañía de comèrs. *Factoria.*

Factura. f. Estât del prèu, de la calidât, etc. de una mercadería. *Factura.*

Fàculas. f. pl. Tàcas lluminosas en el sòl. *Fàculas.*

Facultat. f. Podèr, virtut.—Resistència, fòrsa.—Ciència, àrt.—Cuèrpo de catedràtics de una universidât.—Llecència, permissió. *Facultad, y ant. facultat.*

Facultatíu, va. adj. Pertañent á àrt, ciència.—Qui dependèix de la facultât ò permissió otorgada. *Facultativo, va.*—Àcte facultatiu: acció que se pòt fer ò notar. *Acto facultativo.*

Facultatiu. *m.* Professor de una ciència, de una facultat, de un art. = *Métge. Facultativo.*
Facultativament. *adv.* Segons regla de una facultat. *Facultativamente.*
Facundia. *f.* Elegància, elocució, fluïdesa de paraules, gràcia, bon dir. *Facundia.*
Facundo, da. *adj.* Elocuent, qui parla bé y ab facilitat. *Facundo, da.*
Fad, da. *adj.* Faltó de la sal corresponent. = *Homo pòc parlant. Soso, sa ò zonso, za.*
Fàla. *f.* Bruxa. *Hada.*
Fadri, na. *m. f.* El qui no se es casat y ja es casador. *Soltero, ra.* = *Veyardos. Solteron, na.* = *Fadrina garruda qui ja té molts d'any.* *Donce-lueca.*
Fadrinatge. *m.* El estat de fadri. *Solteria.*
Fadrinèt, ta. *m. f.* Fadrins joves. *Solterito, ta.*
Fadrinot, ta. *m. f.* Allot, ta grans qui ja pòden fer feyna y estiman més jugar que feren. *Zangarullon, na.*
Faèl. *adj.* Lleal, qui guarda fe. = *m.* El cristià catòlic. *Fiel.*
Fàig. *m.* Àbre. *Haya.* = *El seu fruyt. Hayuco.*
Falaguer, ra. *adj.* Cariños, atractiu, adulator. *Halagüeno, na.*
Falagadura. *f.* Cariño, atractiu, jocs, festas. *Halago,* = *Fer falagaduras. Halagar.*
Falange. *f.* Tròs de infanteria macedònia. = *Los tres ordes dels ossos des dits de màns y pès.* *Falange.*
Fálca. *f.* Tescó. *Cuña,* y en Aragó. *Falca.*
Falcada. *f.* El manat de segad que el segador se posa dins sa mà. *Manada ò tramo.*
Falcidia. *f. cur.* Dret de completar un herenatge ò la quarta part de los béus heredats. *Falcidia.*
Falcó. *m.* Àve de rapinya. *Halcon.* = *Antiga péssa de artilleria. Falcon.*
Falconet. *m.* Falcó petit. *Halconcito.* = *Petita péssa de artilleria. Falconete.*
Fàlda. *f.* La part del vestit desde sa cinta fins á baix. = *La part de muntanya desde baix de tot fins á mitjan costa. Falda.* = *De vestit desde sa cinta fins als jonóys. Regazo ò seno.*
Faldá. *m.* Espècie de faldetas curtes que duyen los soldats vestits de fort y que duen es cosiers. *Faldar.* = *De camia. Faldon ò pañal.* = *El de devant. Pañal delantero, y el de darrera. Pañal trasero.*
Faldada. *f.* Lo que se du ò cab dins sa fàlda. *Hal-dada.*
Faldetas. *f. pl.* Vestidura de dona. *Basquiñas.* = *Blancas per dur devall. Faldillas.*
Faldons. *m. pl.* Faldetas. *Basquiñas.*

Falguera. *f. pl.* *Elecho.*
Fallàcia. *f.* Engany, mentida. *Falacia.*
Fallàs. *adj.* Enganyador, embustero, mentider. *Fallaz.*
Fallibilitat. *f.* Calidat qui constitueix fallible. *Fallibilidad.*
Fallible. *adj.* El qui se pòt enganar ò errar. *Fallible.*
Fàls, sa. *adj.* Enganyós, incert, fingid, mentider, simulat, contrefet. = *Falto de lléy. Falso, sa.*
Fàlsa. *f.* Falta de consonància en la música. *Falsa.*
Fàlsabrega. *f.* Òbra de fortificació. *Falsabrega.*
Fàlsament. *adv.* Ab falsedat. *Falsamente.*
Falsari, ria. *adj.* Falsificador de instruments públics, axò es escrits. = *Mentidera. Falsario, ria.*
Falsedat. *f.* Falta de veritat, de uniformitat. = *Engany, mentida. Falsedad.*
Falsèt, ta. *adj.* Diminutiu de fàls. *Falsito, ta.*
Falsèt. *m.* Mòdo de cantar. *Falsete.* = *Cantar de falsèt. Cantar en falsete.*
Falsetjad, da. *p. p.* de falsetjar. *Falseado, da.*
Falsetjar. *v. a.* Corrompre, contrefere, adulterar. *Falsear.* = *v. n.* No dir una corda de instrument músic. *Cerdear.*
Falsificació. *f.* Adulteració, corrupció. *Falsificación.*
Falsificad, da. *p. p.* de falsificar. *Falsificado, da.*
Falsificador, ra. *m. f.* El qui falsifica. *Falsificador, ra.*
Falsificar. *v. a.* Adulterar, corrompre escripturas, monedas, etc. *Falsificar.*
Falsíssim, ma. *sup.* Molt fàls. *Falsísimo, ma.*
Falsíssimament. *adv. sup.* *Falsísimamente.*
Fàlta. *f.* Defecte, privació de alguna cosa. = *Culpa, pecat.* = *Cessació de la regla en una dona en cinta. Falta.* = *Caure en falta. Caer en falta.* = *Una fadrina. Manchar su honor.* = *Fer falta: faltar una cosa de que se necessita ò no trobarse en un lloc al temps quey devía esser. Hacer falta.* = *Per falta de... Por falta de... Seus falta. Sin falta.*
Faltad, da. *p. p.* de faltar. *Faltado, da.*
Faltar. *v. n.* No tenir una cosa lo que deu tenir ò necessita. = *Acabarse, consumirse.* = *Estar ausent, no comparèxer.* = *No tenir. Faltar.* = *No faltar cap grà á sa dobla: haver tot lo necessari y encare més. No faltar chichota ò no faltar ni un cabello.*
Falteta. *f.* Falta petita. *Faltilla.*
Fàlto, ta. *adj.* Defectuós, destituid de lo que se há de tenir. *Falto, ta.*
Fàlúa. *f.* Càsta de barco. *Falua.* = *Homo qui se posa devant un y altre y li fa ombra. Sombrajo.*

Faluca. *f.* Bàrca petita de sis rems. *Falluca.*
Falzia. *f.* Hérba. *Culantrillo*, *culantro*, *adrianto*, *brenca*.—Àve. *Vencejo* ò *arrejaco*.
Fàlla. *f.* Fàlta. *Falla*.
Fallàd, *da.* *p. p.* de fallar. *Fallado*, *da*.
Fallàda. *f.* Fàlta de càrta de la pinta de la que se juga. *Fallada*.
Fallar. *v. n.* No tenir càrta de la pinta de la que se juga.—*v. a.* Fer sentència un tribunál. *Fallar*.
Fàllo. *m.* Fàlta de càrta, etc.—Determinació, sentència. *Fallo*.
Fàlló, *na.* *adj.* Desconténts. *Malguisado*, *da*.
Fàm. *f.* Gràn gâna de menjar.—Fàlta de víveres, majorment de blât.—Gròs desítz de alguna còsa. *Hambre*.—Canina: qui no se espâssa per molt que se menj. *Canina* ò *caninez*.—À tota hòra. *Hora estudiantina*.—Qui âlsa. *Cazuza*.—Sa fàm fà discórrer. *Mas discorre un hambriento que cien letrados*.—Sa fàm gòsa á nes jèurer. *El hambre desecha sueño*.
Fâma. *f.* Veu comuna, hòn nòm, reputació. *Fama*.
Famèlla. *f.* La dòna y el animál qui pòt parir. *Hembra*.—De prénssa, tornillo, etc. *Hembra* ò *tuerca*.—Hòmo cobârd. *Marica*.—Hòmo qui oòm á dòna se cuyda molt de anar bén vestid, pen-tinád, etc. *Ninfa*.
Famèllud. *adj.* Hòmo delicád, de pòc esperít. *Muricon*.
Família. *f.* Tota la gènt qui habita en una càsa bàix de un càp.—Tots es criáds y criádas de una càsa.—El enérpo de religiosos.—Collecció de tots los animáls ò de totes sas plântas qui ténen relació naturál entre sí.—Parentèlla. *Familia*
Familiar. *adj.* El qui tràcta frecuentment ab algú.—Casolar, frecuent, de us comú.—El estil y paráulas que se usan en la conversació ò en las càrtas entre amígs. *Familiar*.
Familiaridát. *f.* Amistát, tràcto frecuent. *Familiaridad*.
Familiarisád, *da.* *p. p.* de familiarisar, se. *Familiarizado*, *da*.
Familiarisar. *v. a.* Fer comuna una còsa. *Familiarizar*.
Familiarisarse. *v. r.* Acomodarse al tràcto familiar de algú. *Familiarizarse*.
Familiarment. *adv.* Ab familiaridát. *Familiarmente*.
Famós, *sa.* *adj.* Célebre, distingíd, escellent, illustre.—Bó, perfét. *Famoso*, *sa*.
Famosament. *adv.* Escellentment. *Famosamente*.
Famosíssim. *ma.* *sup.* Molt famós. *Famosísimo*, *ma*.
Fàmula. *f.* Criáda. *Fámula*.

Fanal. *m.* Llantèrna gròssa. *Fanal* ò *farol*.
Fanalèt. *m.* Fanál petít. *Fanalito* ò *farolito*.
Fanàtic, *ca.* *adj.* Obstinád en defensar errors en matèria de religió.—Entussiasmád per alguna còsa, *v. g.* per música. *Fandtico*, *ca*.
Fanatisme. *m.* Obstinació ò entussiasme de fanàtic. *Fanatismo*.
Fandàngo. *m.* Tocáda ò bàll. *Fandango*.—Bàllar un hòn fandàngo.
Fanèga. *f.* Mesura de duas barcèllas pòc més ò méuos. *Fanega*.
Fanfàrria. *f.* Arrogància, vâna glòria, etc. *Fanfàrria*.
Fàng. *m.* Còsa coneguda. *Lodo* ò *cieno*.—À fons de âygo. *Fango*.—De mòro: mescla de càls y gráva. *Mortero*.—Blân, y en qui, si algú pâssa per demúnt, sy afoua. *Tremadal* ò *tremadal*.—Que déxa s'âygo embàsada. *Lama*.
Fangós, *sa.* *adj.* Ple de fàng. *Lodoso*, *sa* ò *sangoso*, *sa*.
Fanguer. *m.* Llòc de molt de fânc. *Lodazal* ò *sangar*.—Fânc apégád á bàxos de vestít. *Casarrrias*.
Fantasia. *f.* Imaginació.—Presunció.—Vanidât.—Ficció. *Fantasia*.
Fantasiós, *sa.* *adj.* Nets, pulcros. *Aseado*, *da*.
Fantasma ò *fantârma.* *f.* Visió, ombra. *Fantasma*.—Per fer pò. *Fantasma* ò *marimanta*.—Hòmo molt grân. *Estantigua* ò *jayan*.
Fantàstic, *ca.* *adj.* Imaginád, quiméric.—Entonád, presuntuós, vâ. *Fantástico*, *ca*.
Fantàsticament. *adv.* De un mòdo fantàstic. *Fantásticamente*.
Farramàlla. *f.* Moltes còsas juntas. *Retahila*.
Farcíd, *da.* *p. p.* de farcir. *Relleno*, *na*.—*Plagado*, *da*.
Farciment. *m.* El efecte de farcir. *Relleno*.
Farcir. *v. a.* Umplir una âve, carabassó, etc. de càru picáda, mellas, y âltres ingredients. *Rellenar*.—De poys, roña, etc. *Plagar de...*
Farcirse *sa* pânxa: umplírlase de menjar. *Atestar el panzo* ò *la andorga*.—Farcirse de poys, etc. *Plagarse de piosos*, etc.
Fârd. *m.* Bolle de ròba, càrrega. *Fardo*.
Fardèt. *m.* Fârd petít. *Fardillo*, *ito*.
Farést, *ta.* *adj.* Lo qui càusa pò. *Torvo*, *va*, *horrando*, *da*.
Farina. *f.* El grâ reduíd á pols. *Harina*.—Estasáda. *Abalada*.—Sa flôr de farina. *Lo flor de la harina*.—Fer bôua ò mâla farina: bé ò mâl. *Hacer buena* ò *mala harina*.—Fer *sa* farina blâna, humiliarse, subjectarse. *Besar la Correa*.
Farinetas. *f. pl.* Cûrt aguiât de fariua. *Gachas* ò *puches*, y en Aragó. *Farinetas*.

Farisàic, ca. *adj.* Pertanyent a fariseo. *Farisàico*, ca.
Fariseo. *m.* Cert sectari entre los judios. = Hòmo de mal naturàl. *Fariseo*.
Faristol. *m.* Pulpit de altar. *Atril*. = De cor para posar es llibres o el de cantar epístolas, etc.
Facistol. = Hòmo qui està devànt altre. *Pantalla*.
Farmacèutic. *m.* Potecari. *Farmacèutico*.
Farmàcia. *f.* La ciència de potecari. *Farmacia*.
Farmacopèa. *f.* Tractat de la preparació de los medicaments. *Farmacopea*.
Faro. *m.* Torre qui té un gran fanal para fer llam als navegants. *Faro*.
Faró. *m.* Flamada de llum. *Llama*.
Farol. *m.* Fanal. *Farol*.
Farolèt. *m.* Farol petit. *Farolico*, *illo*, *ito*.
Farratge. *f.* El sembrat verd que se dona al bestiar gros. *Alcedel*, *alceder* o *herren*. = El terrenu abont està sembrada. *Herrenal*.
Farratx. *m.* Escudella de ordi. *Farro*.
Farsa. *f.* Comèdia. = Agregad de comediants. *Farsa*. = Burla. *Burla*.
Farsant, ta. *m. f.* Comediants. *Farsante*, ta.
Fart, ta. *adj.* Ple de menjar. = Anutjád, disgustad. *Harto*, ta.
Fàs. *m.* Pàuma. *Palma*. = Sas matines de los últims tres dias de la semmana santa. *Tinieblas*. = De lleña: atupada ab bastó, verga, etc. *Tunda de palos*. = Donar un fàs de lleña. *Tundir a palos*. = Per fàs o per nefas. Frase adverbial. Justament o injustament. *Por fas o por nefas*. = La santa fàs: la imatge que dexa de la seua care estampada Cristo en el vel de la Verónica o copia de ella. *La santa Faz*.
Fàsces. *f. pl.* La insignia del cònsul romà qui se componia de una destrál ab un manadèt de verges. *Fasces*.
Fasol. *m. pl.* Y fruyt. *Frisol* o *judihuelo*. = Fassol judio. *Fasol de carreta*. = Tenre, però massa véy. *Cascarrudo* o *zapatudo*.
Fasse. *f.* La diferent aparició de alguns planets. *Fase*.
Fasser. *m.* Ábre. *Palma* o *palmera*.
Fassèt. *m.* Nòm que en alguns llocs donan a sa xapeta. V. *Xapeta*.
Fastidi. *m.* Disgust, ásko, enfado, repugnancia. *Fastidio*.
Fastidiad, da. *p. p.* de fastidiar, se. *Fastidiado*, da.
Fastidiar. *v. a.* Cansar fastidi. *Fastidiar*.
Fastidiarse. *v. r.* Prender fastidi. *Fastidiarse*.
Fastidiós, sa. *adj.* Lo qui causa fastidi. *Fastidioso*, sa.
Fastidiosament. *adv.* Ab fastidi. *Fastidiosamente*.

Fastidiosíssim, ma. *sup.* *Fastidiosísimo*, ma.
Fastidiosíssimament. *adv. sup.* *Fastidiosísimamente*.
Fástitx. *m.* Ásko. *Hastio* o *fastidio*. = Cansar fástitx. *Fastidiar* y *ant.* *hastiar*.
Fastos. *m. pl.* Calendari o prouostic dels romans ahont estavan notads los dias de festa o de audiència. = Registres publics qui contenen accions grans y memorables. *Fastos*. = Consulars: taulas cronològicas dels cònsuls de Roma. *Consulares*.
Fatál. *adj.* Desastrós, funést, infélis. = Casuál. *Fatal*.
Fatalidat. *f.* Desastre, desgracia, etc. *Fatalidad*.
Fatalíssim, ma. *sup.* Molt fatál. *Fatalísimo*, ma.
Fatalíssimament. *adv. sup.* *Fatalísimamente*.
Fatalisme. *m.* Opinió falsa, errònea y herética de los fatalistas. *Fatalismo*.
Fatalista. *m.* El qui se pensa que tot succeïx per casualidat. *Fatalista*.
Fatálmént. *adv.* Infélmént. *Fatalmente*.
Fatallarí. *f.* Cosa de poca entidat. *Frusleria*.
Fatiga. *f.* Cansament, trabáy. *Fatiga*. = Dret que se paga al señor quánd se ven algún immòble qui era de ell. *Fadiga*.
Fatigad, da. *p. p.* de fatigar. *Fatigado*, da.
Fatigar. *v. a.* Cansar, molestar, enfadar, etc. *Fatigar*.
Fatigarse. *v. r.* Cansarse. *Fatigarse*.
Fatuament. *adv.* Nèciament. *Fatuamente*.
Fatuidat. *f.* Tontedat, ximplessa, necedat. *Fatuidad*.
Fátuo, ua. *adj.* Nècios, tontos, ximplés. *Fatuo*, tua.
Fàtx. *m.* Ábre. *Haya*. = Mòdo de estar un barco. *Facha*. = Estar en fàtx. *Estar en facha*.
Fatxada. *f.* Enfrónt de edifici. = Presència, figura de elgú. *Fachada*.
Fatxenda. *adj.* Vá, presuntuós. *Fachenda*. = Fer de fatxenda. *Fachendear*.
Fatxenderia. *f.* Mal mòdo de obrar. *Fechoria*.
Fàtxo. *m.* Presència de sa care. *Facciones*.
Fàuces. *f. pl.* Sa gargamella. *Fauces*.
Fàuno. *m.* El déu de los camps entre los gentils. *Fauno*.
Fàus. *f.* Instrument tort y ab dents para segar. *Hoz*. = Còm la que pintan a la mòrt. *Guadaña*.
Fausó. *m.* Faus petita. *Hocina*.
Fàusto. *m.* Ostentació, vanidat. = Orgüllo. *Fausto*.
Faustós, sa. *adj.* Vá, orgüllós. *Faustoso*, sa.
Fautor, ra. *m. f.* El qui oferèix partit. = El qui amaga un malfactor o un ríbo. *Fautor*, ra.
Fautoría. *f.* La acció de afavorir un partit, etc. *Fautoria*.
Fáva. *f.* Llegum ben conegud. *Haba*. = Bultèt en

la càrn de un còs. *Haba ò roncha.* = Son fàvas contadas: la còsa es clàra. *Son habas contadas.*
Favar. m. Terréno sembrad de fàvas. *Habar.*
Favària. f. pl. *Favaria.*
Favéra. f. pl. *Haba.*
Faveria. f. pl. *Siempre viva.*
Favó. m. Fàvas de càsta menuda. *Habon.*
Favolí. m. Fàva menuda. *Habita.*
Favor. m. Ajuda, bènèfici, gràcia, protecció. *Favor.*
Favoràble. adj. Conveniènt, útil, profitós. *Favorable.*
Favoràblemént. adj. *Favorablemente.*
Favorito, ta. m. f. Estimad ab preferència. *Favorito, ta.*
Fàxa. f. Còsa coneguda. *Faja.* = Gròssa y àmpla. *Fajon.* = De punt para faxar nins. *Fajero.*
Faxad, da. p. p. de faxar. *Fajado, da.*
Faxad, da. adj. Arquitectura qui té fàxas. *Fajeado, da.*
Faxamént. m. El àcte de faxar. *Fajamiento.*
Faxar. v. a. Fermar ò lligar ab fàxas. *Fajar.*
Faxeta. f. Fàxa petita. *Fajuela.*
Faxina. f. Pàrapéto para defensarse. *Fajina.*
Faxòta. f. Fàxa gròssa. *Fajon.*
Faxúg, ga. adj. Qui pésa molt. = Enfadós, molést. *Pesado, da.*
Fàya. f. Mauat de brins de càrritz ò de espàrt para fer llum. *Hacho.*
Fayzá. m. Àve. *Faisan.*

FE.

Fe. f. Virtut tèologal ab que firmamént creym las veritats reveladas per Déu. = Confiànsa, y deym: ténc fe ab el mètge. = Cfoyència. = Paràula, promessa. = Testimòni. = Seguretat. *Fe.* = À fe. *À fe.* = En bona fe; ab ingenuidat. *À la buena fe.* = À fe de hòmo, de cristià, etc. *À fe de hombre, de cristiano, etc.* = Crèurer ab sa fe des carboner: sense volèr sàber més que Déu lo hà revelad. *Creer con la fe del carbonero.* = Donar fe: testificar. *Dar fe.* = Fer fe: testimoni. *Hacer fe.*
Féaldat. f. Deformidat, falta de simètria. = Acció dolenta. *Fealdad.*
Fébeo, ea. adj. Pertañent á Fébo. *Fébeo, ea.*
Fébo. m. El sòl. *Febo.*
Fébra. f. Malaltia. *Fiebre ò calentura.* = Curòlla. *Afan.* = Cucurèlla: fingida. *Calentura de pollo para comer gallina.*
Febrada. f. Fébra àlta de punt. *Calenturon.*
Febrer. m. El segón més del àny. *Febrero.*
Febreta. f. Fébre petita. *Calenturilla.*

Febrós, sa. adj. El qui té fébra. *Febricante ò calenturiento, ta.*
Fecundad, da. p. p. de fecundar. *Fecundado, da.*
Fecundamént. adv. Copiosamént. *Fecundamente.*
Fecundar. v. a. Fer produir. *Fecundar.*
Fecundidat. f. Abundància, fertilitat. *Fecundidad.*
Fecundisad, da. p. p. de fecundisar. *Fecundizado, da.*
Fecundisar. v. a. V. Fecundar. *Fecundizar.*
Fecundíssim, ma. sup. Molt fécundo. *Fecundísimo, ma.*
Fécundo, da. adj. Abundant, copiós, fèrtil. *Fecundo, da.*
Fefaciént. adj. Lo qui fà fe. *Fefaciente ò fefaciente.*
Fefaut. m. Nòta musicàl. *Fefaut.*
Fèl. f. Lliquido molt amàrg. *Hiel.* = Amargura, disgust. *Hiel.* = No tenir fèl: ser pacífic. *No tener hiel.*
Félicitat. f. Ditxa, ventura. *Felicidad.*
Félicíssim, ma. sup. Molt fèlís. *Felicitismo, ma.*
Félicíssimamént. adv. sup. Ab molta félicitat. *Felicitissimamente.*
Félicitació. f. La acció de félicitar. *Felicitacion.*
Félicitad, da. p. p. de félicitar. *Felicitado, da.*
Félicitar. v. a. Donar la enhòrabòna. *Felicitar.*
Felipuéri. m. Individuo de la congregació de san Felip Nèri. *Filipense.*
Fèlís. adj. Ditxós, venturós. *Feliz.*
Félimént. adv. Ab ditxa. *Felizmente.*
Fèlonta. f. Infidelidat, trahició. *Felonía.*
Fèlpa. f. Ròba. *Felpa.*
Felpeta. f. Cordó de seda ab pel. *Felpilla.*
Femad, da. p. p. de femar. *Estercolado, da.*
Femada. f. Engrexamént de sa tèrra per mèdi des féms. *Estercuero.*
Femar. v. a. Posar féms á sa tèrra. *Estercolar.*
Fembra. f. ant. Femèlla. *Fembra.*
Femèlla. f. La dòna y el animál del sècso femení. *Hembra.* = Còfre: axò es la péssa ahont entra sa redòlta de préusa. *Hembra ò tuerca.* = Hòmo cobard. *Marica.*
Femèllud. adj. Hòmo ab accions de dòna. *Maricon.* = Vá, fantàstic en so vestir. *Ninfa.*
Femenilmént. adv. De un mòdo efeminad. *Femenilmente.*
Femer. m. Liòc para posar féms. *Basurero ò muladar.* = Munt de féms. *Estercolero.*
Femeter, ra. m. f. El qui aplega féms. *Basurero, ra.*
Féms. m. pl. Escremént de tot animál, còsa podrida, etc. *Estiercol.* = De sgranad. *Basura ò barradura.* = De colóm. *Palomina.* = De càbra

ò xòt. *Sirle* ò *surria*.

Fenás. m. Hérba. Heno.

Fener, ra. m, f. El qui viu de fer feyna. Obrero, ra.—El qui fà molta feyna. *Laborioso, sa* ò *oficioso, sa.*

Fénics. f. Àve fabulosa. Fénix.

Fènna. f. Mèrda. Excremento.

Fenómeno. m. Còsa digna de admiració.—Tot lo qui sospren per la seua raresa ò novédât. *Fenómeno.*

Fesedor. m. Pòst para fèñer. Hintero.

Fèñer. v. a. Fer es pàns. Heñir, gramar ò *so-bar.*

Fer. v. a. Produir, fabricar, efectuar, causar, ocasionar, agniar, comprendre, etc. etc. Hacer, y ant. fer.—Fer almòyna á ricos. *Llevar agua al mar, hierro á Biscaya, leña al monte* ò *dar por Dios al que tiene mas que vos.*—Fer anar y venir al qui demàna alguna còsa. *Traerle como pallo de barquillero.*—Fer s'adormí. *Hacer del dormido.*—Fer àsco ò òy. *Hacer asco.*—Fer àygo per provisió. *Hacer agua* ò *aguada:* un bàrco, entrarny. *Hacer agua:* sa bàrca: trempoletjar ò estar apretâd un. *Estar con el agua á la boca.*—Fer aliotâdas. *Hacer muchachadas.*—Fer axecar sa càssa. *Levantar la caza.*—Fer axecar màssa dematí. *Dar un madrugon.* Fer la bàrba: afaytar. *Hacer la barba.*—Fer la barbata: jòcs á sa càre. *Hacer la mamola* ò *la mamona.*—Fer bèllunas: ombra. *Hacer sombrajos.*—Fer benas de sa ròba: espeñarla á bossús. *Hacer giras la ropa* ò *arparla.*—Fer bàñas á algú acalânt dos dits de sa mà. *Hacer cuernos.*—Fer bossinets de un aguiât. *Bocadear.*—Fer es benèyt. *Hacer el bendito.*—Fer bèrbas. *Chancear.*—Fer boca: menjar alguna còsa àntes de bèurer. *Hacer boca.*—Gañar un. *Hacer brecha con...*—Fer bossa es vesmít. *Hacer bolsa, buches* ò *bolsear.*—Fer bossa comuna alguns. *Juntar meriendas.*—Fer hosseta: aplegar dòbbés. *Hacer bolsillo.*—Fer el hòtx. *Loquear.*—Fer bruxerías. *Brujear.*—Fer tróssos. *Hacer trozos.*—Fer botifarra: llârg en so obrar y xerrar. *Tirar largo.*—Fer bulto. *Hacer número.*—Fer càbra y anveya: sas duas pàrts hònas. *Comer á dos carrillos:* càbras jugânt. *Echar cabras.*—Fer es cà, gàll, es cégo, mud, etc. *Remedar el perro, gallo, el ciego, etc.*—Fer sa cabeyéra á un: adularlo. *Hacerle la mamola.*—Fer càp. *Hacer cabeza.*—Fer es séu càp envànt. *Ir su camino.*—Fer la càpa: anar derréra el qui vá ab àltres. *Hacer cola* ò *soga:* en processó. *Hacer el preste:* arrihar es derrer. *Traer las llaves.*—Fer capellèt ò Inca:

tânt per hòm. *Echar un guante.*—Fer càre: resistir. *Hacer cara* ò *frente:* edificis: estar enfrónt. *Hacer fachada.*—Fer càrn los animâls, v. g. càns. *Hacer carne:* el carnicer: vendrèn. *Hacer carniceria.*—Fer càsa. *Hacer casa.*—Fer la càsa: anar de càsa en càsa sens motíu. *Andar de votarro en cotarro.*—Fer càsa sânta: durseuhó tot. *Levantarse con el santo y la limosna.*—Fer càsa limpia: no déxar res. *No dejar estaja en la pared* ò *irse con la boca y los bodigos.*—Fer cent nous á un dòbbé. *Echar otro nudo á la bolsa.*—Fer càllar màlas lléngos. *Dar un tapa bocas.*—Fer canóns per texir. *Encanillar, encañar* ò *encañonar.*—Fer càla buyda. *Dar en vacío.*—Fer càma mēga: no cumplir lo promès. *Volver el pie atrás.*—Fer ceyas: màla càre. *Poner ceño.*—Fer càma d'aráña: plouént molt prim. *Cerner* ò *chispear.*—Fer caguéra, sòn: cantânt, xerrânt, etc. *Jacarear.*—Fer càl-sa ò calseta: robar en el empleyo. *Pringarse.*—Fer carbó. *Carbonear.*—Fer còp: causar admiració. *Dar choz* ò *golpazo.*—Fer sa corema: predicarla. *Predicar la cuaresma* ò *cuaresmar.* Dejunar. *Hacer la cuaresma.*—Fer córrer un delinquént. *Hacerle pasear las calles.*—Fer córrer la ven. *Echar la voz.*—Fer coblas á un. *Echarle coplas.* Fer del còs: cagar. *Hacer del cuerpo* ò *hacer campos.*—Fer cossigöyas endfús á un: apretarlo. *Apretarle las clavijas.*—Fer compàres y comàres: pàrts y quàrts. *Partilizar.*—Fer corrâls los estudiànts. *Hacer corrales* ò *novillos.*—Fer de cotxer. *Cochear.*—Fer sas còsas en biâx. *Soslear.*—Fer sas còsas murmurânt. *Orejea.*—Fer es contes á sa bossa. *Contar con la bolsa.*—Fer eucs per sa boca, cul, etc. *Arrojar gusanos por la boca, etc.*—Fer es cuc de s'oreya malâlt. *Atronar* ò *aturdir los oidos.*—Fer ciquias. *Acequiar.*—Fer de cavàller. *Caballerear.*

Fer el desentès. *Hacer la disimulada.*—Fer el desmenjâd en talént. *Hacerse de pencas.*—Fer dòl: servirlo. *Hacer duelo.*—Fer màl dòl. *Dar duelo.*—Fer el dos de bàsto: morir-se el hòmo. *Doblar la servilleta* ò *estirar la pierna:* morir-se animâl. *Estirar la pierna.*—Fer dòbbés el qui ven. *Hacer dineros* ò *cuartos.*—Fer es delicâd. *Afeñicarse.*—Fer es doctor. *Doctorear.*—Fer discursos al àyre. *Hacer calendarios.*—Fer durar una còsa: estuviarla. *Endurar.*

Fer èco. *Hacer eco.*—Fer encànt. *Almondear.*—Fer empagair. *Sonrojar.*—Fer escaydâys. *Hacer aspavientos.*—Fer esclafits en bassetja, etc. *Chasquear.*—En sos dits ò ets aglâns, castâñas dins es fòc. *Castañetear:* de riurer. *Dar carcajadas.*—Fer de Esperitsânt: dir á un lo que hà

de dir ô fer. *Soplar*. = Fer esperdeñas. *Hacer al-pargatas* ô *alpargatear*. = Fer emblevins. *Cocar*. = Fer s'estèrn. *Estrañarse*. = Fer s'astugós. *Hacer melindres*. = Esfórros para surtir de apré-tos. *Arañar la cubierta*. = Fer es llit sas parté-ras. *Echar las pares*.

Fer s'istitx. *Fastidiar*. = Fer sa farina blána. = *Blan-dear*. = Fer femer de alguna còsa: tenirne mol-ta. *Rebosar de...* = Fer s'èndi: sntjectarse. *Dar-se* ô *rendirse*. = Fer fer. *Mandar hacer*. = Fer feyna. *Trabajar*: còm un mòro: molta. *Como un negro*. = Fer sas feynas. *Hacer las faenas*. Fery sas feynas: surtir màlament de funció, etc. *Salir por el albañal* ô *por el abollon*. = Fer fe-redlàt. *Dar* ô *causar grima*. = Fer fèstas: jòcs. *Hacer fiestas*. = Fer setxida ô figa àrma de fòc. *Dar higa*. = Fer figas sas câmas. *Bambolear*. = Fer figas en sa mà. *Dar higas*. = Fer fiànsa. *Salir fiador* ô *garante*. = Fer fils los licors. *Hacer madejas*. = Fer fòc. *Encender fuego*: àrma de fòc: tirar ab élla. *Hacer fuego*: per sa boca de ràbia. *Hacer fuego por la boca* ô *echar chispas* ô *espumarrajos por la boca*. = Fer fira. *Feriar*: mostrar lo que se du amagàd. *Hacer palacio*. = Fer finèstra: agoytar per élla. *Ventanear* ô *hacer ventana*. = Fer feyna en sa nit. *Lucubrar*. = Fer fortuna después de misèria. *Salir de capa rajada*. = Fer fusca. *Hacer obscura*: còm á te-nébras. *Hacer obscura como boca de lobo*. = Fer manádas. *Manotear*: fexèta. *Amanojar*. = Fer fugir: arruxar. *Ojear*: sa sòn. *Espantar el sue-ño*. = Fer frànc á algú: àllicerarlo de donar ô pagar. *Franquear*.

Fer gála. *Hacer gala*: de còsa mála. *Hacer gala del san benito*. = Fer de sa gárria pòta. *Hacer de las tripas corazon*. = Fer sa gáta pàrda: fer de hipòcrit, fer còm qui no sàber alguna còsa. *Hacer la gata ensogada* ô *muerta*. = Fer ca-rangòlas á pòst, etc. *Ruñar*. = Fer sas còsas á grapádas. *Farfollar*: á puntádas de pèu: màla-mént. *Hacerlas con la pesuña*. = Fer glopádas de sàng. *Hacer boconadas de sangre*. = Fer gitar sàng viva. *Hacer echar la hiel*. = Fer de guàpo: de malèyt. *Guapear*.

Fer hòpo á un. *Hacerle hombre*. = Fer més que hòmo. *Hacer mas que hombre*. = Fer de hortolá per divertimént. *Hortelanear*.

Fer el ignorànt. *Hacer el zorro*. = Fer es jàs. *Hacer la cama*: ahónt se vuya. *Hacer la rosca del galgo*. = Fer en Juán gentíl: el ignorànt. *Hacerse el zorro*. = Fer de jove el véy. *Garzonear*. = Fer jugar el bastó: donar bastonádas. *Hacer andar el palo*.

Fer es lòco. *Loquear*. = Fer sa llagrimeta, *Hacer*

pucheros ô *pucheritos*. = Fer llàmps. *Relampa-guear*. = Fer llàrg: ponderar màssa. *Tirar lar-go*: en so bèurer. *Cargar delantero*. = Fer llàs-tima. *Dar lástima*. = Fer llàta. *Hacer pleita*. = Fer hòna ô mála lliga ab àltri. *Hacer buenas* ô *ma-las migas*. = Fer lléua. *Leñear*. = Fer es llit. *Ha-cer la cama*. = Las partéras. *Echar las pares*. = Fer llit: estar maláit. *Hacer cama*. = Fer llòc. *Hacer plaza*: estreñénte. *Dar lugar*: para po-sary cò-as. *Hacer lugar*. = Fer llòc á gént api-ñáda. *Hacer calle*. = Fer lluént. *Enlucir*. = Fer llum. *Alumbrar*. = Fer la d'ase y seca. *Hacerla ce-rrada*.

Fer má de mètge. *Untarse las manos*. = Fer ma-garrufas. *Echar dado falso*. = Fer mála càre es llum. *Entremorir*. = Fer màlbé una còsa. *Echar-la d perder*: sa hasiènda. *Disiparla*: vestít. *Gas-tarlo*. = Fer mála funció. *Hacer mal recado*. = Fer es sèus mèmèntos. *Hacer sus mementos*. = Fer manádas, v. g. de ferrátge. *Mangear*. = Fer manádas ô manotádas. *Manotear*. = Fer màmbàlletas. *Hacer palmadas* ô *palmotear*. = Fer marrádas. *Hurtar el cuerpo*. = Fer es maláit. *Ha-cerla de rengo*. = Fer màl de càp. *Marear*. = Fer mèl sas beyas. *Enmelar*. = Fer una mèrda ô merdàda: desbarát ô mála acció. *Echar un cha-farrinon*. = Fer menjar pols: tirar en tèrra. *Tender por tierra*. = Fer es molinèt: jòc de al-lòts. *Remolinarse*. = Fer es mòro: es desentès. *Hacerse el sueco*. = Fer mescla de càls, etc. *Es-tropear*. = Fer moxonías. *Popar*. = Fer morros. *Estar de hocico*. = Fer es mòrt. *Hacer la mor-tesina*. = Fer moneyádas. *Hacer muecas*. = Fer es mossátge. *Picar la berza*. = Fer es mud en una convèrsa. *Estar en muda*. = Fer màl á la vis-ta llum, sòl, etc. *Quebrar los ojos*. = Fer morir á las hèticas: mortificar á pòc á pòc y ab porfia. *Matar con cuchillo de palo*. = Fer moxonías ab sutilesa. *Engatusar*. = Fer màig: causar grán dàñy. *Dar una mazada*. = Fer net. *Limpiar*: una còsa fregànt. *Acicalar*: plàta ô pédras pre-ciosas. *Sedear*. Acabar. *Dar finiquito*: á s'èra. *Abalear*. = Fer ninádas. *Hacer ninádas*. = Fer es niu las àves. *Anidar* ô *nidificar*. = Fer nòsa. *Ha-cer obstáculo* ô *estorbar*.

Fer olor. *Oler*: de escaufáid. *Oler d encerrado*: de herétge, etc. *Oler d herege*, etc.: de fum. *Oler d humo*: de hòmo. *Oler hombruno*: de càbra. *Oler d chotuno*: de sacorrím. *Oler d chamusqui-na* ô *d socorrina*: de xèlla. *Oler d sobaquina*. = Fer òus. *Huevar* ô *poner huevos*. = Fer ets òus en tèrra: no lograr lo que se pensàva, etc. *Po-ner los huevos en la ceniza* ô *hacerse las nari-ces*. = Fer ofèrtas de barrál buyd: promèter lo

que no se té. *Bien rezar, pero mal ofrecer.* = Fer olor de mòrt. *Encarcarinar.* = Fer oració per torn al Santíssim. *Velar.* = Fer orejas de mercader: no volèr escoltar. *Hacer orejas de mercader* ò *de consul.* = Fer òscas á sa tãya. *Tarjar.* = Fer s'orbèt. *Hacerse de nuevas.* = Fer òy. *Dar asco.*

Fer la pãla: adular. *Hacer la mamola.* = Fer pãxa parèt. *Hacer barriga.* = Fer partióus. *Hacer rajás.* = Fer partit, v. g. un mètge. *Abonarse.* = Fer paper en una fuició, etc. *Hacer papel.* = Fer pãrts y quãrts. *Parcializar.* = Fer passar per un cos de guya: apretar á un. *Meter en un zapato.* = Fer passar sas péuas del infèrn: mortificar molt. *Infernar:* sas del purgatòri. *Hacer pasar las penas del purgatorio.* = Fer prènder còs. *Dar cuerpo.* = Fer pèrder el color. *Robar el color.* = Fer patarrèlles. *Hacer pucheros.* = Fer es perxàngo: es màlfener. *Haraganear.* = Fer peròls: xerrar. *Garlar.* = Fer pèu de muráda. *Relejar.* = Fer sa plorejeta. *Hacer la guaya.* = Fer pò: atemorisar. *Poner miedo:* causar admiració. *Asonbrar:* als animàls: arruxarlòs. *Ojear.* = Fer de pastor. *Pastorear.* = Fer còm qui plorar. *Lloriquear.* = Fer de pãremèstre. *Marstrear.* = Fer parádas per sembrar. *Erar.* = Pòca vía un bàrco. *Trincar.* = Fer pets á algú per bërba ò burla. *Echarle pedos.* = Fer paradelas. *Hacer aspavientos.* = Fer pols: axecarur. *Levantat polvo:* destruir una còsa. *Hacerla ceniza.* = Fer portèlles en parèt. *Aportillar:* en eczèrcit. *Hacer claros.* = Fer un pegát á un bànc: treballar supèrfluamènt ò en vã. *Hacer una raya en el agua* ò *coger agua en cesto.* = Fer plers á bèstias. *Echar agua al mar.* = Fer un pet. *Echar un pedo* ò *un cuesco.* = Fer bòn paper una còsa deimúnt àltra. *Ser miel sobre hijuelas.* = Fer plát en la tãula. *Hacer plato.* = Fer parlar: incitar á àltre á que pãrl, lo que no seria si no fos provocád. *Sacar d pasear.* = Fer es pòbre gruegànt. *Llorar pobreza* ò *echar la bribia.* = Fer una pixeráda. *Hacer una meada.* = Fer posar péll á una llàga. *Encorecer.* = Fer un pregó: publicarló. *Echar un pregon:* xerrar ò dir alguna còsa. *Dar un cuarto al pregonero.* = Fer procurador. *Nombrar procurador.* = Fer un pròpi. *Despachar un propio.* = Fer perque lo sãn ets àltres. *Irse tras el hilo de la gente.* = Fer pòcas pussas: estar pòc en un llòc. *No calentar el asiento:* no torbarse. *No tardar.* = Fer punt el mèstre de escòla. *Dar punto.* = Fer punta á alguna còsa. *Apuntar:* oposarse. *Hacer punta.* = Fer es porúg. *Hacer la temblona.*

Fer que, que, que las perdiús. *Agear.* = Fer quec-

querequèc los galls. *Hacer quiquiriquic.*

Fer el rãnxo: guiar de menjar. *Hacer el rancho:* aturarse para descansar ò menjar. *Asentar el rancho.* = Fer rãsgos ab ploma. *Hacer rasgos* ò *rasguear.* = Fer rãsgos, retxas, figuras juguetetjànt. *Borraquear.* = Fer redolar pédras de llòc amúnt per devertimènt. *Echar galgas.* = Fer redolar la àygo, vént alguna còsa. *Arrollar.* = Fer renòn. *Hacer ruido:* menjànt còsas duras. *Roznar:* á viudos qui se tornan casar. *Dar cencerrada:* sas rullãnas de jouóys: fer esclafits. *Castañetear:* ab sa boca. *Mistar.* = Fer ripúnts. *Pespuntar.* = Fer ríurer al diàble: fer una còsa màla. *Dar de comer al diablo.* = Fer un roy: una pixeráda. *Hacer una meada.* = Fer roy de alguna còsa: gastarne molta. *Rebosar de boquera.* = Fer rollèt la gènt. *Hacer la ciaboga.* Fer sabonèra per sa boca de ràhia ò escupir salivèra. *Echar espumarajos.* = Fer sãcos: robar los de càsa. *Hacer galima:* prenút las dònas es dòbbès de dedíns sa butxàca del marít quãnd dòrm. *Tocar maitines* ò *d maitines.* = Fer salád: bèurer màssa. *Cargar delantero.* = Fer salivãdas ò salivèra. *Echar espuma.* = Fer el sãnto bãxo. *Besar la correa.* = Fer sãntos el qui diu missa. *Alzar á Dios:* pègar-se á los pits. *Golpearse los pechos.* = Fer un sãyo màl tayád. *Hacer un corte.* = Fer s'ase per no pagar s'hostalátge. *Hacer el memo.* = Fer el sèu sementer. *Hacer su hecho.* = Fer sa sèua. *Hacer la suya.* = Fer de sas sèuas. *Hacer de las suyas.* = Fer seña ab sa boca de volèr mamar el recièunád. *Paladear.* = Fer seregàys la pluja. *Arroyar.* = Fer òn: molestar cantànt, etc. *Jacarear.* = Fer la sièsta. *Hacer la siesta* ò *sestar.* = Fer as caminànt. *Hacer ss* ò *xx.* = Fer surtir es fètge: molestar molt. *Devanar las tripas.* = Fer suar. *Hacer sudar.* = Fer surtir es fum de algún llòc. *Desahumar.*

Fer tafãrra: escedir en so obrar ò parlar. *Tirar largo.* = Fer tàstá los nins, malálts ò véys. *Hacer pinos* ò *pinicos.* = Fer tec tec el còr. *Dar latidos* ò *latir:* bofý, llàga. *Latir* ò *entrepunzar.* = Fer testimoni. *Hacer testigo* ò *atestiguar.* = Fer títol de capèllá. *Constituir patrimonio.* = Fer es tonto. *Hacerse el tonto.* = Fer tornar vermèy: empagair. *Sonrosear:* al metáll. *Caldear.* = Fer tornar véy los trabàys. *Avejentar.* = Fer tornas el qui baráta. *Hacer tornas:* resistir. *Hacer frente.* = Fer tornar mòll: ablanir. *Enmolecer.* = Fer tòrt: trèurer un uy. *Entortar.* = Fer la tòrta: aclucar un uy. *Guiñar.* = Fer á tots jugànt. *Triunfar.* = Fer tànt per hòm. *Echar un guante.* = Fer trãus en ròba. *Ojalar.* = Fer sa traveta para fer càurer. *Dar zancadilla:* para

engañar. *Armar sancadilla.* = Fer es traydor. *Hacer la de rengo.* = Fer trompadas. *Andar al morro.* = Fer tróssos de càrn para salar. *Atasajar.* = Fer tufo. *Hacer tufo.* = Fer tumbéssolas. *Dar tumbas.* = Fer trubs y beldufas. *Hacer mangas y cabezones.* = Fer trabáys: cagar es nius. *Hacer campos.* = Fer un trô plorânt. *Asparse d gritos.* = Fer tempestât. *Hacer tempestad ô tempestear.* = Fer un trenc. *Hacer una grieta.*

Fer bots. *Dar brincos ô saltos:* es qui duen gril-lóns. *Saltar de tronca.* = Fer un brindis. *Hacer un brindis:* correspondrer al que se há fét. *Hacer la razon.* = Fer una coca de alguna còsa: esclafarla. *Hacer una tortilla.* = Fer una creu quând un s'envâ de algún llòc per no tornary. *Dar la bendicion.* = Fer una déxa. *Hacer una manda.* = Fer un esborrânc. *Hacer un desgarron.* = Fer una sârsa. *Hacer una burla.* = Fer un flâc servèy. *Hacer un flaco servicio.* = Fer una música á algú. *Dar una música.* = Fer un nuu. *Hacer un nudo.* = Fer un pâm de morros. *Estar con tanta geta.* = Fer nna passâda fênt càlsa. *Echar una vuelta:* jugânt. *Echar una mano.* = Fer uy el témps: aclarirse. *Abrirse:* una còsa: pèrderse. *Undirse.* = Fer uyèt ab la vista. *Hacer del ojo.* = Fer uyèts en rôba. *Ojetear.*

Fer el vâgo ô vâgamundo. *Harganear.* = Fer vâsa jugânt. *Hacer baza:* autoridât. *Hacer autoridad.* = Fer véga. *Hacer gira:* de alguna còsa: agradarse de élla. *Gustar de ella.* = Los estndiânts: faltar á escôla. *Hacer novillos.* = Fer ventosidâts: pets. *Ventearse.* = Fer vèurer ets estèls ab un còp ô tòc. *Hacer ver las estrellas.* = Fer vèurer carena á un: apretarlo. *Aturullar d uno.* Fer vía. *Aviar.* = Fer venir es colors á sa càre á un: emp·gairlo. *Sacarle los colores.* = Fer visâtges: gèstos. *Hacer visages.* = Fer una vòlta. *Dar una vuelta.* = Fer voltèra para arribar á un llòc. *Rodear:* para alcansar algún fi. *Andar por las márgenes.* = Fer voretas: vorèllar. *Orillar.* = Fer vòuverin ôu. *Arrullar.*

Fer xangleta de algú: burlarse de éll. *Hacer chacota.* = Fer xep á xep: parlar de menudas. *Cuchichear:* los qui sestetjan. *Estar en locutorio.* = Fer es ximple. *Hacerse el simple.* = Fer xocolâte los xocolaters. *Labrar chocolate:* bïllir-ló per prènder. *Hacer chocolate.* = Ferhó pagar al primer qui vé devânt. *De rabia matar la perra.*

Fer res á senendrèt. *No hacer cosa d derechas.* = No fer boud: sa obligació. *Morder el freno.* = No fer càs de gastar un. *No dolerle el gasto.* = No fer pârts ni quârts. *Echar el cordel.* = No fer tòrt á uirgú: semblar á la càsta. *No*

despintar de la casta.

Ferse. v. r. ô n. *Hacerse.* = Ágre. *Agriarse.* = Ferse hòsc, garriga un terréno. *Embosquecer.* = Ferse curt: enfadarse. *Tomar cabra ô cabrito.* = Ferse espassar sa fâm. *Matar la hambre.* = Ferse estèrn. *Estrañarse.* = Ferse fòrt á nes ôros. *Hacer hincapié.* = Ferse fosc. *Caerse las tejas.* = Ferse de nit. *Hacerse de noche ô anochecer.* = Ferse sa llét: aprènderse. *Cuajarse.* = Ferse frâre ô mônja. *Meterse fraile ô monja.* = Ferse es dogâl: causarse un per sí matèix es mál. *Labrarse el dogal.* = Ferse una còsa repugnânt. *Hacerse cuesta arriba.* = Ferse un nuu á sa gargamèlla. *Atravesarse un nudo.* = Ferse pererós. *Hacerse perezoso ô criar molleca.* = Ferse sas plântas naturálmént. *Nacer.* = Provar en algún llòc. *Venir.* = Ferse pregar. *Hacerse de rogar.* = Ferse robeta. *Salir de capa rajada.* = Ferse pregar per prènder lo que se desitja. *Regodearse.* = Ferse sefias los enamorâds. *Hacerse cocos.* = Ferse séu á un: gofiarlí sa voluntât. *Haverle cortado el ombligo.* = Ferse mál-bé un. *Echarse d perder:* espefiarse una còsa. *Gastarse.* = Ferse á tot. *Hacerse d todo.* = Ferse sopas dins sa escudèlla. *Ensopar.* = Fersy sopas: estar mássa en una visita. *Calentar el asiento:* en dir ô fer una còsa. *Saborearse en ella.* = Ferse s'esclafit: publicarse alguna còsa oculta. *Rebentar la mina.* = Ferse señor. *Hacerse señor.* = Ferse târd. *Hacerse tarde.* = Ferse tróssos. *Hacerse trozos:* trabayar ab eficâcia. *Hacerse costillas ô pizcas:* bârca pégânt á rôca ô seca. *Fracasar.* = Ferse una coca: aplanarse una còsa. *Hacerse una tortilla.* = Ferse es véapre. *Anochecer.*

Feredât. f. Horror. 'Grima.

Ferést, ta. adj. Horrorós. *Torvo, va, horrendo, da.*

Fèria. f. Quâlsevòl dia de la semmâna fòre diumenge y dissâpte. = El dia que no se résa de sânt ni de mistèri. *Feria.* = Curòlla. *Afan.*

Feriâd, da, adj. Los dias en qui estân tancâds los tribunâls ô las escôlas. *Feriado, da.*

Feriâl. adj. Qui pertâfny á fèria. *Ferial.*

Feríd, da, p. p. de ferir. *Herido, da.*

Ferida. f. L'âga, posida, tòc. = Ofènsa. *Herida.*

= Quést. *Rastro ô pista.* = No's ferida mortâl: es mál no es tânt grâve, que no ténga cura. *No es mancha de judío.* = Per sa ferida. *Por el rastro.* = Manxar sa ferida. *Resollar por la herida.*

Ferir. v. a. Pégar, donar tòcs. = Agraviar, ofènder. = Tocar una còsa á âltra. *Herir.* = Sas lletras: pronunciarlas: fer fòrsa las consonânts en las vocâls para formar las síllabas. *Her-*

rir las letras.—Ferir la dificultât: ferse capàs de élla, enténdrerla. *Herir la dificultad.*—No ferir al llòc: parlar inconsequént. *No dar palotada.*

Ferm. adv. Molt. *Mucho.*

Ferma. f. Rivèt. *Ribete.*

Fermád, da. p. p. de fermar. *Atado, da.*

Fermadora. f. La pàrt ahónt se ferma. *Atadero.*
—Sa bàula quey há en las entrádas de càsa ahónt se fermau sas bistias. *Arrendadero.*

Fermàusa. f. Térme de Llumajor. *Ferías.*—Compràr sa fermàusa: comprar còsas á sas firas, y regalarlas, majormént á sa enamorada. *Dur ferías.*

Fermar. v. a. Unir una còsa ab àltra.—Impedir ô llévar es movimént.—Lligar una còsa ab àltra.

Atar.—Una bistia derréra àltra. *Reatar.*—Per sa coua. *Rabiatar.*—Sa carretáda. *Ratigar.*—Sas vetas ô cordons de sabátas. *Majolar.*—Sas màns: impedir á un el obrar. *Atar las manos.*

Fermént. m. Lo qui fá fermentar.—Es llévât para pastar. *Fermento.*

Fermentád, da. p. p. de fermentar. *Fermentado, da.*

Fermentar. v. n. Tovar sa pâsta.—Büllir es vi, suc de hérbas, etc. *Fermentar.*

Feró. m. Flamáda. *Llama.*—Claror. *Resplandor.*

Ferocidât. f. Crueldât, fieresa. *Ferocidad.*

Férós, sa. adj. Cruèl, fiéro, brutál. *Feroz.*

Férosissim, ma. sup. Molt sérós. *Ferocísimo, ma.*

Ferrád, da. p. p. de ferrar. *Herrado, da.*

Ferráda. f. Espècie de ribèll àlt y tân àmple de dàlt còm de hàix ahónt càu sa llét quând se muñy. *Herrada, colodra ô taro.*

Ferradura. f. Planxeta de fèrro en figura de mitja lluna que se cláva á pòta de bistia. *Herradura.*—Mostrar sas ferraduras: tirar còssas ô fugir el hòmo. *Mostrar las herraduras.*

Ferraménta. f. Los iustrumènts de fèrro ab que trabáyan los menestráls.—El fèrro que se pòsa á una còsa, v. g á càrro. *Herramienta ô herrage.*

Ferrar. v. a. Posar sas ferraduras á bistia.—Fer fòrta una còsa ab fèrro. *Herrar.*

Ferràssa. f. Péix. *Pastinaca.*—*m.* Hòmo codiciós. *Arpia.*

Ferrátge. f. V. Farrátge.—Mescla de còsas confus-sas. *Forrage.*

Ferrer. m. El qui trabáya el fèrro. *Herrero.*
—Grosser: el qui fá còsas bàstas. *Herrero chapucero.*—Dolént, el qui no sàb bé el sèu ofici. *Herreron.*—Estar còm un ferrer sense carhó: no tenir feyna que fer. *Estar de vagar.*

Ferrería. f. La botiga de ferrer.—El ofici de fe-

rrer.—El càrrer ahónt hey hà molts de ferrers *Herrería.*—Ferrería des llums: carrer ahónt se fàn y venen òbras de calderer. *Caldereria.*

Ferrerèt. m. Ferrer qui sàb pòc el sèu ofici. *Herreron.*

Ferrericó. m. Aucèllèt petit. *Herrezuelo, holleca.*

Ferritja. f. Àygo en qui se hà apagád fèrro, y servèix per medicina. *Agua errada.*

Fèrro. m. Metáll molt conegúd.—Quàlsevòl iustrumént de fèrro. *Hierro.*—Flamatjànt. *Hierro albando.*—Fus. *Hierro calado.*—Qui aguánta lo que se planetja. *Corchete.*—Voltád para posary sas cortinas para no tocar ca tèrra. *Alzapàño.*

Fèrroparèt. m. Uua planxeta de fèrro para entra-ry el piu de pàny. *Cerradero.*

Fèrros de cuyua. m. pl. Un triàngulo de fèrro ab càmas ahónt se pòtan òllas, calderas para escaufar àygo, etc. *Trebedes.*—Los qui aguántan balcó per bàix. *Cartelas.*

Ferrugineyo, neya. adj. Lo qui té fèrro ô las séuas qualidâts. *Ferrugíneo, nea, ferrugiento, ta ô ferruginoso, sa.*

Fèrtil adj. Abundánt, qui produéix molt. *Fértil.*

Fertilidât. f. Abundàucia. *Fertilidad.*

Fertilisád, da. p. p. de fertilisar. *Fertilizado, da.*

Fertilisar. v. a. Fer fèrtil. *Fertilizar.*

Fertilíssim, ma. sup. Molt fèrtil. *Fertilísimo, ma.*

Fèrula. f. Sas paumetas de corretjas de mèstre de escola. *Férula.*—Estar hàix de la fèrula de algú: bàix de la séua correcció. *Estar bajo la férula de alguno.*

Feruto, ta. adj. El qui fá màla càre. *Ceño-so, sa.*

Fèrvido, da. adj. Ardént. *Férvido, da.*

Fervor. m. Ardor, vivacidât.—Movimént de la ànima devòta. *Fervor.*

Fervorisád, da. p. p. de fervorisar. *Fervorizado, da.*

Fervorisar. v. a. V. Enfervorisar. *Fervorizar.*

Fervorós, sa. adj. El qui té fervor: calént, animád, devòt. *Fervoroso, sa.*

Fervorosamént. adv. Ab fervor. *Fervorosamente.*

Fervorosíssim, ma. sup. Ab molt de fervor. *Fervorosísimo, ma.*

Fes, sa. adj. Rompúd, xapád. *Cascado, da.*—No hà rompúd càp plát fes. Se diu per ironía del qui hà fèt un mál. *No ha rompido un plato.*

Fesòl. m. V. Fasòl.

Fèsta. f. Solemnidât de la Iglesia.—Alegria, diversió.—Recréyo públic del pòble. *Fiesta y ant. festa.*—Colènda: en qui no se pòt trabayar. *Colènda.*—Dè precepte ô de guardar: colènda,

De precepto ò *de guardar*.—*Llévada*: en qui se hà de oir missa, y se pòt trabayar. *Media fiesta*.—Del patró de un pòble. *Fiesta mayor*.—Fer fèsta: no trabayar en dia fener. *Hacer fiesta*.—Fèstas. *f. pl.* Jòcs, caricias. *Fiestas*. De Cincogema. *Pascuas del Espiritusanto* ò *de Pentecostes*: de Nadàl. *Pascuas de Navidad*: de Pàsco. *Pascuas de Resurreccion*.—Donar sas hònas fèstas. *Dar las pascuas*.—No estar per fèstas: no estar de humor. *No estar para fiestas*.

Fester. m. Instrument de fèrro ahònt se pòsa teya per fer llum. *Tedero*.—Para pescar de nit. *Candelero*.

Festetjád, da. p. p. de festetjar. *Festejado, da, y ant. festeado, da*.

Festetjador, ra. m. f. Los qui festetjan. *Festeador, ra*.

Festetjamént. m. La acció de festetjar. *Festejo* ò *festeo*.

Festetjar. v. a. Còsa sabuda.—Fer jòcs ò fèstas. *Festear* ò *ant. festear*.—Cercar lograr una còsa. *Galantear*.—Festetjar los enamoráds de petitas. *Estar en locutorio*.

Festinació. f. Diligència, prèssa, velocidat. *Festnacion*.

Festiu, va. adj. El dia de fèsta.—El hòmo alègre, divertíd, xistós. *Festivo, va*.

Festivamént. adv. Alègramént. *Festivamente*.

Festividat. f. Fèsta. *Festividad*.—Alegría, contén-to.—Agudesa en so mòdo de parlar. *Festividad*.

Fét, ta. p. p. de fer, se. *Hecho, cha*.—Sa llét. *Cuajada*.

Fétge. m. Pàrt de sa frexura. *Higado*.—Paxànsa. *Flema* ò *Sorna*.—Tenir un fétge de hòu: ser tàrd en sas còsas, paciént, atropèllarse pòc. *Pasedrsele el alma por el cuerpo*.

Fetgèt. m. Fétge petit. *Higadillo*.

Fetidès. f. Pudor. *Fetidez*.

Fétido, da. adj. Pudént. *Fétido, da*.

Fetjúd, da. adj. El qui té catxàssa. *Flemático, ca, pando, da* ò *panza en gloria*.

Féto. m. El infànt ò animál dins sas entràñas de sa màre. *Feto*.

Fetor. m. Pudor. *Hedor* ò *hediondez*.

Fétxa. f. El dia y àny que se pòsa en carta, etc. *Fecha*.—Posar sa fétxa. *Poner la fecha* ò *fechar*.—De la creu fins á sa fècha: desde el principi fins á la fi. *Desde la cruz hasta la fecha*.

Fetxoría. f. Mál acció, mál mòdo de obrar. *Fechoria* ò *fechuria*.

Feudál. adj. Pertañent á féudo. *Feudal*.

Feudalidat. f. Qualidat de féudo. *Feudalidad*.

Feudar. v. a. ant. V. Enfeudar. *Feudar*.

Feudatàri, ria. adj. El qui posseïx un féudo.

Feudatario, ria.

Feudista. m. cur. El versád en la matèria del féudo. *Feudista*.

Féudo. m. Contracte en qui concedèix un señor el domini útil de un immòble ò de còsa honorífica á un, prometentli aquést ab juramént fidelidat y obsèqni personal para ell ò para los seus successors. *Feudo*.—De càmara. Renda en diner que el feudatàri hà de pagar càda àny. *Feudo de cdmara*.—De frànc: El qui no està subjècte á vassallatge ni á servici personal. *Franco*.—Impròpi: aquél á qui falta alguna condició. *Impropio*.—Pròpi: el qui té totes las condicions de féudo. *Propio*.—Rècte: el qui obliga á vassallatge y al servici personal. *Recto*.

Féix. m. Porció de algunas còsas fermàdas. *Haz*.—Es pécàts que un hà de confessar al confessor. *Talega*.—Emplèyo, dignidat. *Carga*.—De lleña: atupáda. *Carga de lleña*. Donar un féix de lleña. *Cargar de leña*.—Féix de lleña menuda. *Fagote*.—De tot fà féix: tot heu aplega. *Salga pez, salga rana d la capacha*.

Fexèt. m. Féix petit. *Hacecillo*.—De lleña menuda. *Ramujos*.

Feyna. f. Trabay de màns. *Faena*.—De càp. *Oficio de cabeza*.—Fexuga, v. g. sa de ferrer. *Reventadero*.—Sa den Jofà, qui fà y desfà. *La tela de Penelope*.—Còrrer sa feyna: haverny que fer. *Correr el oficio*.—Donar feyna que fer. *Dar obra*.

Fèyo, ya. adj. Llétx. *Feo, ea*.

FI.

Fi. m. Acabamént, térme, consumació de alguna còsa.—Càp, estrém. *Fin*.—Fi del mitx dia ò de mitjanit. *Hilo de medio dia* ò *de media noche*.—Al fi. *adv.* Últimamént. *Al fin*.—Donar fi: acabar. *Dar fin*.

Fi, na. adj. Delicad, esquisid, de hòna calidat. —Astút, ingenios. *Fino, na*.

Fiád, da. p. p. de fiar. *Fiado, da*.

Fiád, da. adj. Aquél de qui se pòt fiar. *Fiado, da*.

Fiador, ra. m. f. El qui fia. *Fiador, ra*.—Surtir fiador: fer fiànsa. *Salir fiador*.

Fiador. m. Trena, cordó ab que se afiànsa ò se assegura una càpa. *Fiador*.

Fiàmbre. m. Lo qui después de cuyt ò rostit se menja fret. *Fiambre*.—Fer fiàmbre. *Fiambrar*.

Fiànsa. f. Obligació de fer hòna ò assegurar una còsa ò persona. *Fianza*.—Fer fiànsa *Dar fianza*.

Fiar. *v. a.* Confiar una còsa á àltri. = Confiar de algú, fer confiança de éll. **Fiar.** = Qui no fia no es fiad. *Quien no se fia no es de fiar.* = No li fiaria un dòbbé de safrá: no tenir jéus de confiança de algú. *No le fiaria un saco de alacranes.* = Not fias de un borrátzo. *De persona beoda no fies tu bolsa.*

Fiar-se. *v. r.* Tenir confiança. **Fiar-se.**

Fiastre, *tra. m. f.* El fíy ô fia que qualsevòl de los casáds du al segón, teroer, etc. *matrimòni.*

Hijastro, *tra, alnado, da* ô *antenado, da.*

Fiát. *m.* Térme llatí usad còm á substantiu, ab que se manifestá el consentimént de que se fàsse una còsa. **Fiat.**

Fibla. *f.* Conducte per áygo. **Conducto** ô **canal.**

Fib'ad, *da. p. p.* de fiblar. **Sobado, da.**

Fiblar. *v. a.* Atupar. **Sobar.**

Fibló. *m.* El pic ab que pican beyas, etc. *Aguijen.* = Pluja impetuosa qui tot s'enhodú. *Turbion.*

Fibra. *f.* Uns còm á filéts qui unexen unas párts del còs ô de plánta. **Fibra.**

Fibrós, *sa. adj.* Qui té fibras. **Fibroso, sa.**

Fic. *m.* Dureyó càllós. **Arruga.**

Ficad, *da. p. p.* de ficar. **Fijado, da.**

Ficar. *v. a. V.* Aficar. **Fijar.**

Ficció. *f.* Falsedát, fábula, invenció. = Apariència. **Ficcion.**

Ficsad, *da. p. p.* de ficsar. **Fijado, da.**

Ficsar. *v. a.* Posar la vista demunt una còsa. = Aficar cartéls, etc. *Fijar la vista, carteles, etc.*

Ficsarse. *v. r.* Posarse es mal en alguna párt y permanèxer en élla. **Fijarse.**

Ficso, *sa. adj.* Constant, immutáble. = Determinad, difinid. **Fijo, ja.**

Ficticio, *cia. adj.* Fabulós, fingid. **Ficticio, cia.**

Fidecomís. *m.* Disposició del qui en el testamént vincla la hasiènda. **Fidecomiso** ô **fideicomiso.**

Fidecomissad, *da. p. p.* de fidecomissar. **Vinculado, da.**

Fidecomissar. *v. a.* Vinclar sa hasiènda. **Vincular.**

Fidecomissari. *m.* La persona á qui se fá el fidecomís. **Fidecomisario.**

Fidecomissos. *m. pl.* Assuntos, negòcis. **Quehaceres.**

Fidedigue, *na. adj.* Digne de fe. **Fidedigno, na.**

Fidelidat. *f.* Lealtát. = Eczaetitút en servir sa paràula ô en lo que se té encarregad. **Fidelidad.**

Fidelíssim, *ma. sup.* Molt faèl. = Sobrenòm dels réys de Portugal. **Fidelísimo, ma.**

Fidelíssimamént. *adv. sup.* Ab molta fidelidat. **Fidelíssimamente.**

Fidèu ô **fidèus.** *m. pl.* Pàsta de farina en forma de cordèlina. **Fideo** ô **fideos.**

Fideuer. *m.* El qui fá fidèus. **Fabricante de fideos.**

= El qui los ven y non fá. **Vendedor de fideos.**

Fiéra. *f.* Bèstia sauvátge, animál fèrós, carnicer. **Fiera.**

Fiéramént. *adv.* Ab fieresa. **Fieramente.**

Fieresa. *f.* Crueldat, inhumanidat. = Orgüllo, altivès. = Feroçidat dels animáls. **Fiereza.**

Fiéro, *ra. adj.* Crpèl, inhumá. = Orgüllós, intrac-táble. = Fèrós. **Fiero, ra.**

Fierosíssim, *ma. sup.* Molt fiéro. **Fierosísimo, ma.**

Figa. *f.* El fruyt de la figuera. **Higo, ant. figo.** =

Flór. *Breva.* = De móro. **Higochumbo, de pala** ô **de tuna.** = Primerença. **Higo temprano.** = Crivèllada. **Higo regañado.** = Secayona. **Higo avellana-**
nado. = Aubacó ô aubacosa. **Macoca.** = Qui té lletrada. **Higo en leche.** = La de vidre para xupar un nin. **Chupador:** el segregát: cascavéls, cordó y vidre. **Solito.** = Sa figa encàre no es matura: encàre no es témps. *Ese pero no es maduro.* = Són figas d'altre sostre. *Es otro cantar, es harina de otro costal* ô *es remiendo de otro paño.* = Vendrer figas per llantèrnas. **Vender gato por liebre.**

Figa, f. Burla que se fá á un ab sa mà y el dit gròs posad entre es dos immediáds. **Higa.** = Figas pes métege. **Higas al médico.**

Figó. *m.* Figa áutes de madurar. **Higo por madurar.** = Hòmo benèyt. **Bendito.**

Figuera. *f.* Àbre molt conegud á Mallòrca. **Higuer-**
ra, y ant. figuera. = De móro. **Nopal** ô **higuera de pala, de chumba** ô **de tuna.** = Borda. **Silvestre** ô **pagana.** = Qui fá figas flòrs. **Breval.**

Figuerál. *m.* Terréno plantad de figueras. **Higueral, y ant. figueral.**

Figuereta. *f.* Figuera petita. **Higuerita.**

Figueta. *f.* Figa petita. **Higuico, illo, ito.**

Figura. *f.* Disposició, forma. = Estátua, imátge. = Espáy taucad de molt de costáts. = Mòdo de parlar lòre del us comú. = Hòmo fèyo y de màla tràssa. **Figura.** = La que se pòsa á edificis, *v. g.* de cà. **Mascaron.**

Figurad, *da. p. p.* de figurar, se. **Figurado, da.**

Figuradamént. *adv.* Ab mòdo figurad. **Figuradamente.**

Figurar. *v. a.* Formar, donar figura á alguna còsa. = Representar. **Figurar.**

Figurarse. *v. r.* Imaginarse, pensar, créurer. **Figurarse.**

Figureta. *f.* Figura petita. **Figurita.**

Figuratíu, *va. adj.* Lo qui figura àltra còsa. **Figurativo, va.**

Figurativamént. *adv.* De un mòdo figuratíu. **Figurativamente.**

Figurí. *m.* Dòna de bulto para mòdas. **Figurin.**

Figurón. *m.* Figura gròssa. = Hòmo fastástic y en-

tonad. = El personatge principal, ridícul y es-
travagant en algunas comédias. *Figuron*.
Figurôta. *f.* Figura grôssa ô lletja. *Figuron*.
Fil. *m.* Lo filad. *Hilo*. = De càrn. *Hebra* ô *brizna*.
= Encerolad ô obrad para pescar. *Sedal*. = El
tây de espasa. *Hilo*. = De fêro ô de llautó. *Alam-
bre*. = De licors. *Hebra*. = Mâl filad. *Hilaza*. = Mâl
torsúd. *Hilolen*. = Prim de llautó. *Doradillo*. =
D'emplomar. *Bramante*, *hilo de plomar* ô *guita*.
De ôr ô plâta mesclad ab seda. *Hilo briscado*. =
Flux de sabater. *Hilo laso*. = Câda passâda que
se fâ ab sa llansadora. *Lucha*. = El qui aguanta al
canó dins sa llansadora. *Broca* ô *hembrilla*. = Fil
per randa. *B por b y c por c*. = Â fil de espasa.
Â hilo de espada. = Â dret fil. *Â hilo*. = Pèrder
es câp des fil: olvidar de lo que se anava á dir.
Perder el hilo. = Posar fil á sa guya: posarse á
trabayar, etc. *Poner mano d' la obra*.
Fila. *f.* Orde, continuació de còsas. = La linea que
forman los soldats de front. *Fila*.
Filad, da. *p. p.* de filar. *Hilado*, da.
Filada. *f.* Orde de pédras, mitjans, retjòlas ab
que se pôsan en fer parèt. *Hilada* = La derrera.
Verdugo.
Filadís. *m.* Seda bâsta. *Filadiz*.
Filadora. *f.* La qui fila. *Hiladora*. = Pédra para es-
molar rahors. *Afiladera*.
Filament. *m.* La rêl prima y delicâda de plânta.
Filamento.
Filanera. *f.* La qui fila. *Hilander*.
Filantropía. *f.* Amor envés de los hômos. *Filan-
tropia*.
Filântropo, pa. *m. f.* Amadors dels hômos. *Filân-
tropo*, pa.
Filar. *v. a.* Reduir câñom, llâna, lli, etc. á fil. =
Fer sas cucas ets amellóns. *Hilar*. = Filar ra-
hors. *Afil*. = Filar sa seda: llévarla dels amel-
lóns. *Hilar en verde*. = Filar prim: discórrer ab
sutilesa. *Hilar delgado*.
Filassa. *f.* Fil gruxad y desigual. *Hilaza*.
Filats. *m. pl.* Còsa coneguda. *Red* ô *redes*. = Rôba
clâra. *Red de pájaros*. = Para cassar guâlleras.
Trasmallo. = Prims para cassar aucells. *Arañue-
lo*. = Que se pôsan á costât de bârco. *Filarete*.
Filegrès, sa. *m. f.* El qui pertâny á determinâda
parròquia. *Feligres*, sa.
Filegressia. *f.* El térme ô jurisdicció de una pa-
rròquia. *Feligresia*.
Filempúa. *f.* Rôba. *Estopilla*.
Filéra. *f.* Orde, fila. *Hilera*. = *Cerilla*. *Cerilla*. =
Gânas de filar. *Ganas de hilar*,
Filèt. *m.* Diminutiu de fil. *Hilete*, *ico*, *illo*, *ito*.
Filète. *m.* Mollurâ delicâda. *Filete*.
Filèts y fileyóns. *m. pl.* Bossinets de fil que pôsan

á llâgas. *Hilas*. = Fileyóns qui se apégan á vestit.
Hilitos. = Qui pênjan de vestit espeñad. *Hilacha*.
= Los de bâix de cadira, tâula, etc. *Tamo*. =
Los de bâix de taléssos. *Cerdura*.
Filiació. *f.* Descendència. = Dependència de una
iglesia de âltra. = Adopció. = Admissió del sol-
dat al retgimént. *Filiacion*.
Filiad, da. *p. p.* de filiar. *Filiado*, da.
Filiâl. *adj.* Pertânyent á fiys. *Filial*.
Filiar. *v. a.* Prènder sa filiació á un. *Filiar*.
Filicomís, etc. *V.* Fidecomís, etc.
Filigrâna. *f.* La ôbra formâda de fils de ôr ô plâta
unids y saldâs ab perfecció. *Filigrana*.
Filipèndula. *f. pl.* *Filipèndula*.
Filologia. *f.* Coneximént de totes las cièncias ma-
jormént de la crítica. *Filologia*.
Filològic, ca. *adj.* Pertânyent á filologia. *Filològi-
co*, ca.
Filològica. *f. V.* *Filologia*. *Filològica*.
Filólogo. *m.* El qui enseña ô estudia la filologia.
Filólogo.
Filosóf. *m.* El qui enseña ô estudia filosofia. *Filó-
sofo*.
Filosofar. *v. a.* Parlar, discórrer en matèrias filo-
sòficas. *Filosofar*.
Filosofastro. *m.* El qui pretén de filosof y nou es.
Filosofastro.
Filosofia. *f.* Amor de la sabiduria. = Ciència de las
còsas naturâls. *Filosofia*. = Morâl: la qui tracta
de las virtuts y vicis. *Moral*. = Racional: la lògi-
ca. *Racional*.
Filosòfic, ca. *adj.* Pertânyent á la filosofia. *Filosó-
fico*, ca.
Filosòficament. *adv.* Al môdo de los filosofs. *Filo-
sóficamente*.
Filosofisme. *m.* Sècta ô opinió de los filosofs. *Filo-
sofismo*.
Filona. *f.* Còsa coneguda. *Rueca*.
Filouâda. *f.* Tôc ab sa filona. *Ruecazo*.
Filtració. *f.* El âcte de filtrar. *Filtracion*.
Filtrad, da. *p. p.* de filtrar. *Filtrado*, da.
Filtrar. *v. a.* Colar. *Filtrar*.
Fill, lla. *m. f. V.* *Fiy*, ya més usad. *Hijo*, ja.
Fin. *m.* Térme, estremidât, acabament. *Fin*. = En
fin: finalmént. *En fin*. = Per fin, finalmént. *Por
fin*.
Final. *adj.* Lo qui acâba á una còsa, el fi de élla.
= Pertânyent á fi. *Final*.
Finalisad, da. *p. p.* de finalisar. *Finalizado*, da.
Finalisar. *v. a.* Acabar á una còsa. *Finalizar*.
Finalisar. *v. n.* Acabarse una còsa. *Finalizar*.
Finalmént. *adv.* Per últim. *Finalmente*.
Finca. *f.* Tèrra ô âltra còsa demunt de qui se hi-
potèca una rênda. *Finca*.

Finesa. *f.* Bondât, perfecció, puresa de alguna cosa. = Amor. = Dâdiva, do, present, regalo. = Gràcia, favor. *Fineza.*

Finestra. *f.* Cosa coneguda. *Ventana.* = Ab una columna al mitx. *Ajimez.* = Finestra portâl. *Puertaventana.* = Demunt teulâda ab teuladeta apoyâda á sa parèt. *Buharda:* cuya teuladeta está enfôre de parèt, côm la de tafona. *Guardacalada.* = Estreta de pâr de fôre, y âmpla de pâr de dins. *Saetera.*

Finestreta. *f.* Finestra petita. *Ventanilla, ita.*

Finestrot. *m.* Finestreta. *Ventanico, illo.* = De porta ô finestra. *Cuarteron.*

Fingid, *da. p. p.* de fingir: *Fingido, da.*

Fingid, *da. adj.* El qui fingèix, fâls, postâ. *Fingido, da.*

Fingidament. *adv.* Ab foció: *Fingidamente.*

Fingidor, *ra. m. f.* El qui fingèix. *Fingidor, ra.*

Fingimént. *m.* La acció de fingir. *Fingimiento.*

Fingir. *v. a.* Còntreser, disfrassar. = Forjar, inventar. = Idear, imaginar-se, figurar-se lo que noy há. *Fingir.* = Fingir-se malâlt. *Fingir-se enfermo ô encojar.* = Fingir, tenir pô para ferne á âltri. *Hacer la temblona.*

Finid, *da. p. p.* de finir. *Finido, da.*

Finir. *v. a.* Acabar, finir. = Morir. *Finar ô fencer.*

Finissim, *ma. sup.* Molt fi. *Finissimo, ma.*

Finitim, *ma. adj.* Confinant, contiguo. *Finltime, ma.*

Fius. Preposició qui denôta el térme de llôc y acció de témps. *Hasta.*

Finura. *f.* Bôna calidât de una cosa. = Perfecció, elegància. *Finura.*

Fiol, *la. m. f.* Aquell de qui un es padrí en batisme ô confirmació. *Ahijado, da.* = Bri de blât, ôrdi, etc, qui sort târd de sas rêls. *Hijo.*

Fiola. *f.* Eyna de fuster. *Chapa.*

Fioleta. *f.* Pèssata de rôba quadrâda ab que se tâpa es câlis. *Hijuela.*

Fira. *f.* Mercât ahont se ven y barâta. *Feria.* = Del bestiar: el llôc ahont està á sa fira. *Rodeo.* = Bôna: de molt de concêrt. *Feria socorrida.*

Firar. *v. a.* Vèndrer ô comprar en la fira. *Feriar.*

Firer. *m.* El qui ven en la fira. *Feriero.* = El qui compra. *Feridor.*

Firma. *f.* Nòm y llinâtge posâds á baix de un escrit ô imprès. *Firma.* = Mitja firma: aquèlla en qui sôlamente se pôsa el llinâtge. *Media firma.*

Firmâd, *da. p. p.* de firmar. *Firmado, da.*

Firmament. *m.* El cêl de las estrêllas. = El cêl de los béueventurâds. *Firmamento.*

Firmar. *v. a.* Posar sa firma. *Firmar ô suscribir.*

= Bèurer. *Refrendar.* = No. estar para firmar: estar borrâtxo. *No. estar para firmar.*

Firmarse. *v. r.* *Firmarse.*

Firme. *adj.* Segurs, constânts, sòrts, perseverants. *Firme.*

Firmament. *adv.* Ab firmesa. *Firmemente.*

Firmesa. *f.* Constància, perseverància, fortaleza. seguratât. *Firmesa.*

Firmíssim, *ma. sup.* Molt firme. *Firmísimo, ma.*

Firmíssimament. *adv. sup.* Ab molta firmesa. *Firmíssimamente.*

Firó. *m.* Fira petita. *Ferietà.*

Fisc. *m.* El erâri reyâl. *Fisco.*

Fisca. *f.* V. Frontissa. *Fija.* = Barla. *Fisga.*

Fiscâl. *adj.* Lo pertañent al fisc. *Fiscal.*

Fiscâl. *m.* Ministre de la audiència. = El qui critica las opèracions de âltri. *Fiscal.*

Fiscalia. *f.* El ofici y empléyo del fiscâl. *Fiscalia.*

Fiscalisâd, *da. p. p.* de fiscalisar. *Fiscalizado, da.*

Fiscalisar. *v. a.* Fer el ofici de fiscâl. = Criticar, censurar las accions de âltri. *Fiscalizar.*

Fiscó, *na. adj.* El qui se burla de âltri. *Fisgon, na.*

Fisic, *ca. adj.* Pertañent á la física. *Fisico, ca.*

Fisic. *m.* El filosòf qui enseña la física. = El barber de bârco. *Fisico.*

Física. *f.* Ciència de las cosas naturâls. *Física.*

Fisicament. *adv.* Reyâlmént, corporâlmént. *Fisicamente.*

Fisiologia. *f.* Tractât del còs humâ estânt bô. *Fisiologia.*

Fisionomia. *f.* Trâssa, aspècte particular de la càre. *Fisionomia.*

Fisionòmic. *ca. adj.* Pertañent á la fisionomia. *Fisionómico, ca.*

Fisionomista. *m.* El qui conjectura lo que há de succeir á un per la figura de la càre. *Fisionomista.*

Fisónomo. *m.* V. Fisionomista. *Fisónomo.*

Fistola. *f.* Llâga fonda y callosa. *Fistola.*

Fistula. *f.* Fistola. *Fistula.*

Fistular. *adj.* Pertañent á fistula. *Fistular.*

Fistulós, *sa. adj.* Se diu de las llâgas en qui se forman fistulas ô lo qui se parèix á ellas. *Fistuloso, sa.*

Fita. *f.* Pédra que se pôsa para dividir sas têrras ô sâber sa partió de ellas. *Mojon ô hito.* = Posar fitas. *Anojonar ô mojonar.* = Posar fita: aturarse. *Pararse.*

Fitora. *f.* Eyna de pescar. *Fiura ô fisga.*

Fitorâd, *da. p. p.* de fitorar. *Fisgado, da.*

Fitorar. *v. a.* Aficar sa fitora. *Fisgar.*

Fito, *fito. adj.* Sense remanar ets uys. *De hito en hito.*

Fiy, ya. *m. f.* El engendrâd de mâscle y famélla respècte de sos pâres. *Hijo*, ja. = Bastârdos ô bords. Els engendrâds quâund sos pâres no se porían casar. *Bastardo*, da ô *borde*. = Fiy llegítim ô de béndició: el nâd de llegítim matrimôni. *Hijo legítimo* ô *de bendicion*. = De sa câsa grân: de qui no conexen sos pâres. *De la inclusa* ô *de la piedra*. = Fiy del hómo: Jesucrist. *Hijo del hombre*. = Naturâl: el de pâres no casâds. *Natural*. = Fiy de sos pâres: no conegûds. *Hijo de sus padres*. = Fiy major: el qui vâ néxer el primer. *Mayorazgo*. = Espurio: el qui no té pâres conegûds ni se pôden conèxer perque sa mãre tengué âcte ab molts. *Espurio*. = Espirituâl: quâlsevôl persona respècte del séu confessor. *Espiritual*. = Fiy llegâd: quâlsevôl fôre es major. *Segundon*. = Fiy de sa pòlla rossa. *Hijo de gallina blanca*. = Fiy de dôna pública. *Mancel* ô *mancer*.

Fiyèt, ta. *m. f.* Fiys petïts. = Expressió de ternura. *Hijico*, ca, ito, ita, hijuelo, la.

FL.

Flâc, ca. *adj.* Mâgre, prim, de pòcas cârns, macilént. = Dolént, mâlvâd. = Sense vigor, sense fôrsas. = Frâgil, subjècte á pécar. = Defectuós parlânt de discurs. = Mâgre, estéril parlânt de têrras. = Dêbil, fluxa parlânt de la memôria. *Flaco*, ca. = Flâc de câp, de memôria: el qui té es câp, la memôria flâca. *Flaco de cabeza*, de *memoria*. = Fer un flâc servici: obrar en perjúy de âltri. *Hacer un flaco servicio*.

Flâca. *f.* Principâl defècte de passió dominânt de uua persona. *Feble* ô *flaco*. = Afinar sa flâca á un. *Hallarle el feble* ô *el flaco*.

Flacura. *f.* La calidât de estar ô ser flâc. *Flacura*.

Flamâda. *f.* La pârt del fôc qui puja amunt. *Llama*. = Las que se fân per S. Antôni de Viâna ô los soldâts acampâds. *Fogata*.

Flamânt. *adj.* Llúent y resplandént. *Flamante*.

Flamatjânt. *p. a.* de flamatjar. *Centellante*.

Flamatjar. *v. n.* Fer espiras. *Centellar* ô *centellear*.

Fiamênc, ca. *adj.* El naturâl de ô lo pertaüent á Flândes. = La lléngo flamenca. *Flamenco*, ca. = Parlar flamênc: no donarse enténdrer. *Hablar en griego*, en *gringo* ô en *quirigay*. = ¿Qué parl flamênc? *Lo he de decir cantado* ô *rezado*?

Flamênc. *m.* Àve. *Flamenco* ô *fenicoptero*.

Flâneo. *m.* Vel de color de fôc que duyan en âltre têmes las novías. *Flameg*.

Flâuc. *m.* Pârt de bestió de murâda. = Costât de quâlsevôl còsa. *Flanco*.

Flanêlla. *f.* Rôba. *Flanella*.

Flanqueyâd, da. *p. p.* de flanqueyar. *Flanqueado*, da.

Flanqueyânt. *p. a.* de flanqueyar. *Flanqueante*.

Flanqueyar. *v. a.* Defensar una fortificació per una âltra: se diu tâmbé de una fortificació cunya artillería arriba á una ciutât, etc. *Flanquear*.

Flanqueyarse. *v. r.* Defensarse unas á las âltres parlânt de las ôbras de fortificació. *Flanquearse*.

Flâo. *m.* Pauâda de brossât y ôus. *Flaon*.

Flaquea. *f.* Magror, extenuació. = Fragilitât, inclinació al mâl. = Fâlta de podèr. = Fâlta de fôrça y de vigor en las còsas de la ànima. *Flaqueza*. = Dolentia. *Maldad*, *ribalderia*.

Flaquèt, ta. *m. f.* Diminutíu de flâc. *Flaquillo*, illa, ito, ita.

Flaquetjar. *v. n.* Decâurer de ânimo. *Titubear*. = Ce-dir sens resistència. Pêrder la actividât, el ardor. *Desistir*. Debilitarse. *Flaquear*.

Flaquissim, ma. *sup.* *Flaquísimo*, ma. Molt dolénts. *Nefario*, ria.

Flâsco. *m.* Botêila quadrâda ô quadrilonga ô plâna y ab so còll estrèt. *Frasco*.

Flasquéra. *f.* Cazó ab estâncias para posar flâscos. *Flasquera*.

Flasquèt. *m.* Flâsco petít. *Frasquillo*, ito.

Flassâda. *f.* Còsa coneguda. *Manta*, *frazada* ô *vellida*.

Flassador. *m.* Flassâda prima. *Frazadilla*.

Flastomâd, da. *p. p.* de flastomar. *Imprecado*, da.

Flastomador, ra. *m. f.* El qui flastoma. *Imprecador*, ra.

Flastomar. *v. a.* Dir flastomías. *Imprecar*.

Flastomia. *f.* Maldició. *Imprecacion*.

Flâto. *m.* Vênt qui surt del còs. = Vapors ô âyre ficiâd en alguna pârt del còs. *Flato*. = Capritxo. *Mania* ô *rabanillo*. = Pêgar es flâto de... *Dárselo d uno el rabanillo de...*

Flatós, sa. *adj.* El qui té ô câusa flâtos. *Flatoso*, sa.

Flatulént, ta. *adj.* Lo qui câusa flâtos ô el qui los té. *Flatulento*, ta.

Flânta. *f.* Instrument músic y de buf. *Flauta*.

Dolsa. *Dulce*. = Travassêra. *Traviesa*.

Flautât. *m.* Registres de flâutas en ôrga. *Flautado*.

Flauteta. *f.* Flâuta petita. *Flautilla*.

Flautista. *m.* El qui fâ, ven ô toca flâutas. *Flautista* ô *flautero*.

Flebotomia. *f.* El ârt de sangrar. = La sangría. *Flebotomia*.

Flebotomiâ. *m.* El qui sangra. *Flebotomiano*.

Flecsible. *adj.* Fâcils de doblegar. *Flexible*.

Flecsió. *f.* El âcte de doblegar, se. *Flexion*.

Flesca. *f.* Eyna de vidrier. *Puntel*.

Fletâd, da. *p. p.* de fletar. *Fletado*, da.

Fletador, ra. m. f. El qui flêta. *Fletador*, ra.
Fletar. v. a. Llogar una bàrca. *Fletar*.
Flête. m. El prêu de anar en bàrco ò de llogarió.
Flete.
Flêtxa. f. Àrma. *Flecha*.—De campanar, torre, etc.
Veleta.—Cobleta que se diu anant en missió.
Saetilla.—Jugueta de allòts. *Rehilete*.
Fletxád, da. p. p. de fletxar. *Flechado*, da.
Fletxar. v. a. Tirar, ferir ab flêtxas. *Flechar*.
Fletxer. m. El qui fâ, ven ò tira flêtxas. *Flechero*.
Flêuma. f. Ua dels humors qui compònen sa màssa de sa sâng. —Saliva espessa que se trêu per sa boca. *Flema*.—Hòmo impertinent. *Mosca*.
Fléix. m. Àbre ver. *Fresno*.
Flòbia de nêu. f. Partícula de nêu qui cau del cel.
Copo de nieve.
Flòc. m. Veta de seda àmpla y de vários colors.
Fleco ò flueco.—Porció de cabêis ò llàna. *Me-chon*, *mecha*, *vedija*. —De auveyas, càbras, etc. *Atajo de...*—De capèll. *Cintillo*.—Llis. *Ra-pacejo*.—Flòcs y banderetas. *Carambainas*, *al-fileres*.
Flocadura. f. Espècie de textí de ahónt pênjan file.
Flocadura.—De càp de bistia. *Quitapon*.
Flocar. v. n. Estar alegre, contént. *Estar en sus glorias*.—Crêxer, aumentar. *Floreecer*.
Flòcs. m. pl. Aquella espècie de flòcs que se fân ab sa plâna quând se planetja. *Acepilladuras ò virutas*.
Floquèt. m. Flòc petít. *Fluequecito*.—Plânta. *Nicaragua*.
Flôr. f. Còsa coneguda. *Flor*.—De tot l'àsy. *De mano*.—De cotonéra. *Empeine*.—De d... *Flor*.—De guitèrra. *Rosa*.—Don Jofâ. *Nerufar*, *gol-fan ò ninfea*.—De s'òlla: lo millor des cuynât. *Cabeza de olla*.—Des safrâ. *Flor ò rosa*.—De gavarréra. *Gavanza*.—De sa farina. *Flor*.—De señorida. *Epítimo*.—Estar en flôr los àbres, sem-brâts, etc. *Estar en flor ò en ciérne*.—Trêu- rer sa flôr de sa fariua. *Florear la harina*.
Flôra. f. Entre los gentils la diosa de las flôrs.
—Tractât de las plântas de un país. *Flora*.
Floréra. f. Adorno que se pôsa en altar, y se compòm de pèssetas de tálco. *Ramilletero*.
Florésta. f. Terréno poblád de àbres y plântas de flôr. —Collecció de cuéntos gustosos. *Flor-esta*.
Florèt. m. Lo mes esquisít de una còsa. *Flor*.
—Àrma. *Florete*.
Floreta. f. Flôr petita. *Florezilla*.—Acusació. *Chis-me ò soplo*.—Escoltar floretas. *Dar oído d chismes*.—Portar floretas: murmurar ò acusar. *Chismear*.
Floretjád, da. p. p. de floretjar. *Floreado*, da.

Floretjar. v. a. Adornar ab flôrs. *Florear*.
Floríd, da. adj. De càre. *Fresco*, ca. —Qui té flôrs.
Florecido, da. —Pâ, formátge, etc. corrompúd.
Florecido, da. —Lléña. *Carcomido*, da.
Floridura. f. Corrupció. *Moho*.
Florir. v. n. Trêurer los àbres y plântas sas flôrs.
—Prospérar, trobarse en felicitàt. —Eczistir en témps determinád. —Resplandir ab las prèndas de ingèni. *Floreecer*.
Florise. v. n. corromprese pâ, formátge, etc.
Floreerse ò enmohecerse.
Florí. m. Moneda. *Florin*.
Florista. m. f. El qui fâ flôrs ò en ven. *Florista ò florero*, ra.
Flòrlisáda. adj. Se diu de la creu cuyos brâsos acábau en flôrs de lis. *Florlisada*.
Fioró. m. Fiôr en arquitectura. *Floron*.
Floronco. m. Bosy. *Divieso*.
Flòs retòricas. f. pl. Gràcias, adornos de un discurs, sermó, etc. *Flores retòricas*.
Flòs santòrum. m. Llibre qui referèix vidas de sànts. *Flos sanctorum*.
Flôta. f. Escuàdra de bàrcos já mercànts, ja de guèrra. —Multitúd de gènt ò de còsas de una matèxa càsta. *Flota*.
Flotar. v. n. Aguantarse un còs demunt àygo sen-se nadar. *Flotar*.
Flucs y reflucs del mar. m. Pujáda y devalláda de las séuas àygos, etc. *Flujo y reflujo del mar*.
Flucsió. f. Hmôr que espellèix el còs. *Fluxion*. —Del nêa. *Blemerrea*.
Fluctuació. f. Irresolució, dubte. —Movimènt de sas onas. *Fluctuacion*.
Fluctuànt. adj. Irresolúd, duptós. *Fluctuante*.
Fluctuar. v. n. Estar en dubte en las resolucións. —Estar á perill de pèrderse en el mar. *Fluctuar*.
Flúid, da. p. p. de fluir. *Fluido*, da.
Fluïdès. f. Calidât qui constituèix fluída á alguna còsa. *Fluidex*.
Flúido, da. adj. Tot còs líquido, cuyas pàrts fâ-cilmènt se desunexen. *Ftuido*, da.
Fluir. v. n. Destillar ò sortir humor, licor. *Fluir*.
Fluviál. adj. Pertañént á riu. *Fluvial*.
Flux, xa. adj. Pòc estiràd, pòc apretád. —De pò- ça actividât y fortaleza. —Afeminád, cohârd, mudàble. *Flojo*, ja. —De boca: xerrador. *Bo- quiroto*, ta ò blando de boca: animâl. *Blando de boca*. —De càp. *Casquivano*, na. —De ori. *In- continente de orina*.
Fluxedât. f. Debilitât, flaqueza. *Flojedad*. —De ori. *Incontinencia de orina*. —De nirvis. *Per- lesta ò parallsis*.
Fluxetjar. v. n. No estar fòrt. *Estar flojo*.

FO.

Fòc. m. Un dels elements físics calént, qui fa llum y resplendèix.—La matèria encesa, còm un caliu.—Càsa, y axí deym en tál pòble, heyá tants de fòcs, axò es tãntas càsas.—El bull de la sãng ab senjals esteriors, còm grãns, vermeyó etc.—El ardor de las passións.—Lo empèñad y viu de las accións y disputas.—Las flamadas que fan las torres. *Fuego*.—De san Antóni: malaltia. *Gangrena*.—Fátuo: el llumenerèt de san Antelm. *Fatuo*.—Lento: pòc fòc. *Lento*.—A fòc y á sãng. *A sangre y fuego*.—Pègar fòc: incendiar. *Pegar fuego*.—Posar fòc: discòrdia. *Levantat fuego*.—Encèndrer es fòc: fomentat discòrdias, bregas, riñas. *Añadir fuego al fuego*.—Fer fòc per sa boca: estar enfurid. *Echar fuego por la boca ò por los ojos*.—Tocar per fòc. *Tocar d fuego*.—Estar dins un fòc: dins una grã inquietut. *Estar en ascuas*.—Fer fòc: desparar àrmas de fòc. *Hacer fuego*.

Foco. m. El punt ahònt se rehunxen los ràyos des sòl en un vidre ustòric. *Foco*.

Focòt. m. Espulsió en el còs. *Sahorno*.

Fogar. m. El llòc ahònt se fa fòc en una càsa.—La càsa ò el domioli de un. *Hogar*.—No tenir càsa, ni fogar: ser molt pòbre. *No tener casa, ni hogar*.—No estar en càsa, ni fogar: estar màssa á fòre càsa. *Ser huésped en su casa*.

Fogarada. f. Muntat de llèña encesa. *Fogata ò lumbrarada*.

Fogassa. f. Péssa de formátge. *Queso*.

Fogasser. m. Mòllo ò càñom ab que se fa la péssa de formátge. *Encella*.

Fogasseta. f. Fogassa petita. *Quesito*.

Fogó. m. Llòc ahònt se fa fòc. *Fogon*.—Qualsevòl dels qui estàn demunt es llòc ahònt nyhá molts. *Hornilla*.—Ahònt se créman los sentenciads. *Brasero*.—Movedis. *Anafe*.—Prènder de fogó una còsa: no lograse. *Salir huera*.—Fer figa la àrma de fòc. *Dar higa ò marrar*.

Fogonèt. m. Fogó petít. *Fogonillo*.

Fogós, sa. adj. Encès, demasiad viu. *Fogoso, sa*.

Fogossidat. f. Ardor, demasiada vivess. *Fogosidad*.

Foguer. m. Fèrro para trèurer fòc. *Eslabon*.

Foguer, ra. adj. Laciús. *Braguetero, ra*.—Pròntes, atropèllads. *Pimienta*.

Foguesar. v. a. Fer es formátge. *Encellar*.—El qui foguessa. *Roperio*.

Foguetjàd, da. p. p. de foguetjar. *Fogueado, da*.

Foguetjàd, da. adj. Esperimentad, mal de enganar. *Toro corrido*.

Foguetjar. v. a. Acostumar als hòmos ò als animals al fòc de àrma. *Foguesar*.

Fòl. m. Fuya de llibre ò escrit. *Folio*.—De àutos, procés. *Folio ò foja*.

Folgar. v. a. Devertirse, juguetetjar. *Holgar, y ant. folgar*.

Foliad, da. p. p. de foliar. *Foliado, da*.

Foliar. v. a. Posar el nombre á las fuyas de escrits, etc. *Foliar*.

Follèto. m. Paper imprès de pòcas fuyas. *Folleto*.

Foment. m. Calor, abrigo, aussili, protecció, medicament. *Fomento*.

Fomentad, da. p. p. de fomentat. *Fomentado, da*.

Fomentador, ra. m. f. El qui fomenta. *Fomentador, ra*.

Fomentar. v. a. Abrigar, donar calor, escitar, promòurer, protegir. *Fomentar*.

Fòmes. m. Lo qui móa á fer una còsa, majorment pecaminosa. *Fòmes*.

Fona. f. Amplària. *Huelgo, holgura ò vuelo*.

Fonad, da. adj. Qui té molta fona. *Holgado, da ò trefe*.

Fonda. f. Càsa ahònt se dona alocament, beurer y menjar. *Fonda*.

Fondària. f. Profundidat. *Hondura*.—Midar sa fondària. *Hondear ò fondear*.

Fonder. m. El qui té fonda ò se enyda de ella. *Fondista*.

Fondeyad, da. p. p. de fondeyar. *Fondeado, da*.

Fondeyar. v. a. Aturar una bàrca dies es mòl ò en àltre llòc. *Fondear*.

Fondista. m. V. Fonder. *Fondista*.

Fondo. m. Lo més principal y essencial de una còsa.—El espáy en que se forman los soldats pit ab espalla.—El caudal de una persona, junta ò corporació.—Abundància de alguna còsa no material, v. g. de sabiduria. *Fondo*.—Donar fondo: posar sas àncoras para assegurar una bàrca. *Dar fondo*.—Eczaminar á fondo. *Examinar d fondo*.—Cavar fondo: discòrrer molt. *Hilar delgado*.

Fondo, da. adj. Profundo.—Molt en dins.—Terréno baix. *Hondo, da*.

Fóndrer. v. a. Cera, néu, etc. *Derretir*.—metalls. *Fundir*.—La hasienda. *Disipar*.

Fóndrer. v. r. Pèrder la solidèz, la consistència. *Deshacerse, derretirse*.—Sa néu. *Desnevvar, derretirse*.—Un desitjant ò esperant alguna còsa. *Consumirse, quemarse ò estar mascando retama*.—Envençarse una còsa: pèrderse. *Undirse*.—La hasienda sense sàber còm, ò pèrder sas càrns un. *Comerse de polilla*.—Es paper: travessarlo sa tinta. *Cular*.—Una còsa en sas màns de àltri. *Rehundirse*.—Àtxas, ciris

Correrse.—Còm una candela: aviât la hasiénd-a, caudâls, etc. *Hacerse sal y agua.*

Fonéll. m. El tãp de buc de beyas. *Cobija.*—Els foradèts para surtir y entrar sas beyas. *Piquera.*

Fonemént. m. El principi de un edifici. —La rahó ab que se assegura ò se pròva una còsa. —*Orígen ò rèl de còsa no materiál. Fundamento.*—Posar los foneménts de un edifici. *Fundamentar, cimentar ò echar los fundamentos.*

Fonóy. m. pl. *Hinojo ò maratro.* —*Fonóy marí. Hinojo marino.*

Fons. m. Fonidària en àygo. *Hondura.*—La pãrt de devãnt de bota. *Ondillon.*—De derréra. *Sobanda.*—Anar á fons una bàrca: aфонarse. *Irse á fondo:* tirarláy. *Echar á fondo.*

Fònt. f. Àygo qui surt demúnt sa tèrra. *Fuente.*—Principi, orígeu de una còsa. *Fuente.*—Del brás. *Sangradura.*—En el còs paraque surtan es màls humors. *Fuente ò cauterio.*—Lloc ahónt se guárda àygo para hèurer, emprar, etc. *Cisterna.*—Del pèu. *Alma del pié.*—À s'uy de sa fònt. *Al origen de la fuente.*

Fontanál. adj. Pertañént á fònt. *Fontanal.*

Fontanèlla. f. Fonteta. *Fuentecita.*

Fontener. m. El qui fã los conductes de las àygos. *Fontenero.*

Fonteta. f. Fònt petita. *Fontezuela, fuentecica.*

Foquét. m. Fòc petit. *Fueguesillo.*

Fôr. m. Lléy municipál. —Podèr, jurisdicció. —Privilègi, eczenció. *Fuero.*

Foradád, da. p. p. de foradar. *Agugereado, da, horadado, da.*

Foradar. v. a. Fer forát. *Agugerear ò horadar.*

Foradèt y foradí. m. Forát petit. *Agugerito, illo.* —En ròba. *Piquete.*

Forál. adj. Pertañént á fôr. *Foral.*

Foranías. f. pl. Es contòrns de població. *Los afueras ò alrededores.*

Forester, ra. adj. La persona ò còsa qui no es de la tèrra ahónt se tròba. *Forastero, ra.*

Forát. m. Còsa coneguda. *Agugero, y si travessa de pãrt á pãrt. Horado.*—Forát de àrna. *Apolilladura.*—De cortí, cortero, etc. *Piquera.*—De bàsariquer. *Tueca, tueco.*—En corretja fèt apòsta para assegurarla. *Punto.*—De barrina. *Barreno.*—Para passar gàts. *Gutera.*—Para fer aius es colóms. *Hornilla.*—Para posar sa bastiménta en edifici. *Mechinal.*—Para tirar sas càrtes en la càsa del corrèu. *Buzon.*—Des rentador. *Canalon ò ventedero de fregadero.*—Des tròns: des cul. *Sieso ò taza de fuente.*—Ahónt està el vògamari. *Madriz.*

Forc. m. La distància del dit gròs al índice axam-

pláds. *Geme.*—De àys, cebas. *Horca, horco ò ristra de ajos, cebollas.*

Forca. f. Instrument de fust en forma de una n ahónt pénjan los sentenciáds. *Horca ò ene de palo.*—Pálo qui acába en duas puntas. *Horca.*—De ventar. *Aventador.*

Forcád, da. adj. Fèt en figura de força. *Horcado, da.*

Forcát. m. La pãrt dels àbres ahónt se dividexen las bràncas. *Horcadura.*—De entre sas cuxas. *Entrepierñas.*—De calsóns. *Bragadura.*—Ab que se comènça bàrco. *Singlon.*—De jou: lo tòrt de éll qui se pòsa á nes còll de la bistia. *Camella ò gamella.*

Forcó. m. Forca petita. *Horquilla.*—De força ò sorqueta de menjar. *Pua ò diente.*

Forcòta. f. Forca gròssa ò estaló para aguantar àbres. *Horcon.*

Fôre. adv. *Fuera.*—À fôre. *A fuera.*—De fôre: exteriorment. *De fuera.*—Per fôre. *Por fuera.*—Per sa pãrt de fôre. *Por la parte de fuera.*—Fôra de sí. *Fuera de sí.*—Mànco, ménos, escépte, á escepció. *Fuera.*

Fôre. Expressió ab que se engéga á un. *Oxte.*—Para fer fugir càns. *Za.*—Para fer fugir gàts. *Zape.*—Fôre dimòni. *A redro vayas demonio.*—Fôre témps. *Fuera de tiempo.*

Fôremida. adv. Innuméràble. *Sobremedida.*

Forèuse. adj. Pertañént á fôr ò á tribunál. *Forense.*

Forjád, da. p. p. de forjar. *Forjado, da.*

Forjador, ra. m. f. El qui fôrja. *Forjador, ra.*

Forjadura. f. La acció de forjar. *Forja.*

Forjar. v. a. Donar la priméra forma á lo que se fã. —Inventar, fingir. *Forjar.*

Forma. f. Lo qui determina la matèria. —Figura, disposició exterior. —Mòdo de fer alguna còsa. —Hòstia para dir missa. *Forma.*—Para fer sabátas. *Horma.*—En forma. *En forma.*—En tota forma: cumplidamént. *En toda forma.*—Posar en forma: vèncer á un en disputa. *Dar caperuza.*

Formàble. adj. Lo que se pòt formar. *Formable.*

Formació. f. El àcte y efecte de formar, se. *Formacion.*

Formád, da. p. p. de formar, se. *Formado, da.*

Formador, ra. m. f. El qui forma. *Formador, ra.*

Formál. adj. Pertañént á la forma. —Sèrio, puntuál, eczàcte. —Precís, determinád, espres. *Formal.*

Formalidât. f. Eczactitút, puntualidât. —Seriedât de algún àcte. *Formalidad.*—Formalidât escolástica: el mòdo de argumentar en forma. *Formalidad escolástica.*

Formalisád, da. p. p. de formalisar. *Formalizado, da.*

Formalisar. *v. a.* Donar la forma, la perfecció.

Formalizar.

Formalisarse. *v. r.* Oféndrerse, picarse. = Posarse sério. *Formalizarse.*

Formálmént. *adv.* Espréssamént, sèriamént. *Formalmente.*

Formânt. *p. a.* de formar. El qui forma. *Formante.*

Formar. *v. a.* Donar forma. = Compôndrer una còsa de moltes áltres. = Arretglar, posar en orde. = Produir, donar el sèr. = Enseñar, instruir, criar. *Formar.*

Formarse. *v. r.* Posarse en orde, instruirse, etc. *Formarse.*

Formátge. *m.* Llét apresada y preparáda para que se consérvi. *Queso.* = Brescád. *Ojoso* ó *esponjoso.* = Tènre. *Fresco.* = De fasser ó garbayó. *Cogollo* ó *palmito.* = Tot es hú formátge ó quésso. *Olivo y aceituno todo es uno.*

Formatjada. *f.* Dulce de formátge. *Quesadilla.*

Formatjar. *v. a.* Fer formátge. *Encellar* ó *quesear.*

Formént. *m. ant.* Blát. *Trigo.*

Formicánt. *adj.* Se diu des pòls báix y débíl. *Formicante.*

Formiga. *f.* Insècto. = Malaltia. *Hormiga.* = La qui té las álas patènts. *Aluda.* = En pota de bistia. *Hormiguillo, illa.*

Formiguer. *m.* Llòc ahónt se críen sas formigas ó habitan: llòc ahónt se mòu molta gènt. = Munt de llèua tapád de terròssos y tèrra. *Hormiguero.*

Fórmula. *f.* Eczepliar, nòrma. mòdo establíd para explicar alguna còsa. *Fórmula.*

Formulári. *m.* Llibre qui conté fórmulas. *Formulario.*

Forn. *m.* Fábrika para còurer pà y áltres còsas. *Horno.* = Grán y gròs. *Hornazo.* = De càls. *Horno de cal* ó *calera.* = Per còurer retjòlas. *Horno de ladrillos* ó *ladrillal.* = Llòc molt calènt. *Chicharero.*

Fornáda. *f.* Lo que se còu en una vegáda. *Hornada* ó *cochura.*

Fornál. *f.* El fogó dels menestráls qui trabáyan es metáls. *Fragua.* = De argentera. *Forja.* = La de cunya. *Fogon.*

Forner. *m.* El qui fà y còu pà, etc. *Hornero* ó *panadero.* = De forn de càls. *Calero.* = Qui fà el pà para alguna comunidat. *Arrobero.*

Fornéra. *f.* La dòna de forner ó la qui té forn. *Hornera* ó *panadera.*

Fornèt. *m.* Forn petít. *Hornillo.* = De fèrro para fer xocoláte. *Fornelo.*

Fornicació. *f.* El acte carnál entre dos qui no son casáds. *Fornicacion.*

Fornicád, da. *p. p.* de fornicar. *Fornicado, da.*

Fornicador, ra. *m. f.* Los qui fornican. *Fornicador, ra.*

Fornicar. *v. a.* Tènr acte carnál dos qui no son casáds. *Fornicar.*

Fornicári, ria. *adj.* Los qui fornican. *Fornicario, ria.*

Forníd, da. *p. p.* de forrir. *Provetdo, da.* = *Plagado, da.*

Fornir. *v. a.* Abastar. *Proveer.* = Umplir de pòys, pussas, rofia. *Plagar de...*

Fornitura. *f.* La porció de lletra qui compléta una fundició. = El correátge del soldát. *Fornitura.*

Forqueta. *f.* Forca petita. *Horquilla.* = Para menjar. *Tenedor, y ant. forqueta.*

Forrád, da. *p. p.* de forrar. *Forrado, da.*

Forrád, da. *adj.* Rics. *Holgado, da.*

Forradura. *f.* Péll. *Badana.*

Forrar. *v. a.* Posar fèrro. *Forrar* ó *aforrar.*

Forrarse. *v. r.* Enriquirse. *Enriquecer.* = Robar en el empleyo que se té. *Pringarse.*

Forreyát. *m.* Instrument para tancar. *Cerrojo.* = De dàlt á báix de pòrta. *Falleba.*

Fèrro. *m.* La ròba que se añaðeix á lo interior de vestít. = La cubèrta que se pòsa á pilòta ó á áltra còsa. *Forro.*

Forróy. *m.* Verga de fèrro ó tió de llèua torsáda á un càb para atiar y trèurer fòc. *Hurgon* ó *tizoner.*

Fòrsa. *f.* Robustès, vigor. = Violència. = Virtút natural de las còsas. = La pàrt més principal y més fòrta de una còsa, v. g. de un eczèrcit. = Precisió, necessidat. = Fortalesa. *Fuerza.* = Res li fà fòrsa. *Nada le hace fuerza* ó *todo lo convierte en sustancia.* = Á fòrsa de brássos, diners, trabáys, etc. *A fuerza de brazos, dinero, etc.* = Á viva fòrsa: sense perdonar trabáys, diligència. *A viva fuerza.* = Per fòrsa: ab violència. *Por fuerza.* = Per fòrsa pàre: expressió ab que se diu que se fà una còsa per fòrsa y no de hòn grát. *Al buey traba el arado, pero no de su grado.* = De grát ó per fòrsa. *De grado* ó *por fuerza.* = Trèurer fòrsas de flaquesa. *Sacar fuerzas de flaqueza.* = Ab tota sa fòrsa. *Con toda la fuerza* ó *a raja tabla.*

Forsád, da. *p. p.* de forsar. *Forzado, da.*

Forsador. *m.* El qui fòrsa, qui fà violència. *Forzador.*

Forsagúd, da. *adj.* Fòrt, robúst, qui té molta fòrsa. *Forcejudo, da* ó *forzudo, da.*

Forsar. *v. a.* Fer violència. = Rendir á fòrsa de armas. = Ocupar per fòrsa alguna còsa. = Precisar á fer alguna còsa. *Forzar.* = Una pòrta: tirarla en tèrra ó obrirla sense cláu. *Forzar una puerta.*

Forsatjar. *v. a.* Fer esfòrs para defensarse, escapar-se, fugir, etc. *Forcejar.*

Forsós, sa. *adj.* Necessári, inexcusable. *Forzoso, sa.*

Forçosa. f. Certa jugada en el joc de dames. *Forzosa.*

Forçosament. adv. Per força. *Forzosamente.*

Forçud, da. adj. El qui té molta força. *Forzudo, da.*

Fòrt, ta. adj. Lo qui té força y resistència. = Robust, valeros. = Animad, animos. = Dur, qui es mal de obrar. = Eccessiu, grave, rigoros. = De mala condició. = Actiu, picant, v. g. vinagre. = Vehement, fiero. *Fuerte.* = De cammas: el qui camina molt. *Perneador, ra.* = Còm á bronzo ó cer. *Como roble.* = Ferse fòrt. *Hacerse fuerte.* = Aguantar. *Tenerse fuerte.* = Fòrt y not mógas. *Tieso que tieso.*

Fòrt. m. Lloc fortificad, v. g. castell. *Fuerte.* = Para assentar los fonements de edifici. *Légamo.*

Fortalesa. f. Vigor, constància, firmesa, resistència. = Virtut cardinál. = Lloc fortificad. *Fortaleza.*

Fòrtepiàno. m. Instrument músic. *Fuertepiano ó piano.*

Fortí. m. Petit fòrt. *Fortin.*

Fortificació. f. El acte y efecte de fortificar. = Tot lo qui serveix de defensa. = El art de fortificar. *Fortificacion.*

Fortificad, da. p. p. de fortificar. *Fortificado, da.*

Fortifi-ant. p. a. de fortificar. Lo qui fortifica. *Fortificante.*

Fortificar. v. a. Donar força, vigor. = Fer obra de fortificació. = Fer fòrt y constant. *Fortificar.* = Ab bossins de còrda es costats de bàrco qui há patid detriment. *Atortorar.*

Fortificarse. v. r. Cobrar força. = Fer fortificacions para defensarse. *Fortificarse.*

Fortinèt. m. Fortí petit. *Fortinillo.*

Fortíssim, ma. sup. Molt fòrt. *Fortísimo, ma.*

Fortíssimament. adv. sup. Ab molta força. *Fortísimamente.*

Fortó de témps. m. *Fortaleza de tiempo.*

Fortúitament. adv. Casualment. *Fortúitamente.*

Fortúito, ta. adj. Casual, impensad. *Fortúito, ta.*

Fortuna. f. Casualidat, accident. = Bona sort, felicitat, ventura. = Borràsca, tempestat en mar ó en terra. = Una diosa del paganisme. *Fortuna.* = Córrer fortuna: perill de pèrderse una embarcació. *Correr fortuna.* = Fer fortuna: adquirir béns, empleyes, etc. *Hacer fortuna.* = Bofar la fortuna bé á un: venirli bé sas còsas. *Soplarle la fortuna.* = Provar fortuna: arriscarse. *Probar fortuna.* = Per fortuna: per felicitat. *Por fortuna.* = Fortuna major: planèt de Júpiter. *Fortuna mayor.* = Menor: planèt de Vénus. *Menor:* per aspècte: planèt de Mèrcurio. *Por aspecto.*

Fortuneta. f. Fortuna petita. *Fortuniella.*

Fosc, ca. adj. Sense claror. *Oscuro, ra.* = De color. *Fosco, ca ó hosco, ca.* = Ferse fosc. *Oscurecer.*

Fosca. f. Falta de claror. *Oscuridad.* = Anar á las foscas: sense llum. *Ir á oscuras:* tenir pòc conèrt. *Andar de pié quebrado.* = Fosca còm á tenebras. *Oscuro como boca de lobo.* = Fer fosca: ser de nit. *Hacer oscuro.*

Foscáuó ò entre duas foscas. adv. Al comensar á fer fosca. *A boca de noche ó entre dos luces.*

Foscra. f. Pò, fantasma. *Sombra.*

Fosfòric, ca. adj. Lo qui dona claror á las foscas. *Fosfórico, ca.*

Fòsforo. m. Matèria qui fàcilment se encén. *Fósforo.*

Fosquetjar. v. a. Comensar á ferse fosc. *Anochecer.*

Fòssa. f. Clòt. *Hoyo.* = Clòt para enterrar. *Fuesa.* = Llit de mòrt. *Andas ó fétetro.*

Fossar. m. Cementèri. *Fosal.*

Fòsso. m. Váll de mnrada. *Foso.*

Fotesa. f. Còsa de pòca entidat. = Dit ó fét de pòca sustància. *Chilindria, musaranya, pamplina, telaraña.* = Atórrarse en fotesas. *Coger las musarañas.*

Fòtja. f. Àve auíbia. *Foja, cerceta, zarceta, ó zarceto.*

FR.

Fr. m. Abreviadura de *frère* y de *fray*. *Fr.*

Frà. m. Contracció de *frère*. *Fray.*

Fracàs. m. Infortuni, succés llastimos. *Fracaso.*

Fracció. f. Divisió de una còsa en parts. = Nombre quebrat. *Fraccion.*

Fraccionàri. adj. El quebrat. *Fraccionario.*

Fractura. f. Trencadura. *Fractura.*

Fracturad, da. p. p. de fracturar. *Fracturado, da.*

Fracturar. v. a. Fer una fractura. *Fracturar.*

Fragància. f. Olor suàve. *Fragancia ó fragancia.*

Fragànti (In). adv. Al matèix instant de comètrer el delict. *In fragante.*

Fragàta. f. Certa bàrca. *Fragata.*

Fragateta. f. Petita fragàta. *Fragatin.*

Fràgil. adj. Fácil de ròmprer. = Débil para resistir á las tentacions, majorment de deshonestidat. *Frdgil.*

Fragilidat. f. Facilitat de ròmprerse ó de càurer en las tentacions. *Fragilidad.*

Fragilíssim, ma. sup. Molt fràgil. *Fragilísimo, ma.*

Fràgilmènt. adv. Ab ó per fragilidat. *Frdgilmente.*

Fragment. m. Tròs ó bossí. *Fragmento.* = Frag-

ménts: tróssos ò bossíns de llibre. *Fragmentos*.
 Franc. *m.* Nòm pròpi de hòmo. = Moneda francesa: pesseta de 34 dòbbés. *Franco*.
 Franc, *ca. adj.* Desembarassad, eczént, privilegiad. = Ingènuo, senzill. *Franco, ca.* = De franc. *adv.* Sense pagar res. *De balde*.
 Francamént. *adv.* Ab franquesa. *Francamente*.
 Francès, *sa. adj.* El naturál de ò lo pertasiént á Frànca. = *m.* El idioma ò la lléngua francesa. *Frances, sa.*
 Francèsch. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Francisco, farruco, frazco, curro, franchò ò paco*.
 Francesquèt. *m.* Diminutiu de Francèsch. *Frasquito*.
 Francesilla. *f. pl. y flòr.* *Francesilla*.
 Frància. *f.* Rèyme de Euròpa. *Francia*.
 Francisca. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Francisca, curra ò frazca*.
 Francináyua. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Francisca Ana*.
 Francisca. *f.* V. Francina. *Francisca*.
 Franciscàno, *na. m. f.* Religiós, sa de san Francèsch. = *adj.* Partasiént á la religió de san Francèsch. = *adj.* *Franciscano, na*.
 Francisco. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Francisco de Paula*.
 Franèlla. *f.* Ròba. *Franela*.
 Frànge. *m.* La divisió del escút de àrmas fèta en duas diagonàls qui se tàyan en el céntr. *Frangé*.
 Franquesa. *f.* Llibertat, eczenció. = Ingennidat, senzillès. *Franquesa*.
 Franqueyad, *da. p. p.* de franqueyar. *Franqueado, da*.
 Franqueyar. *v. a.* Fer frànc de drets, tribúts, etc. = Donar ò déxar alguna còsa á àltri. *Franquear*.
 Franquicia. *f.* Eczenció de drets; etc. *Franquicia*.
 Frànca. *f.* V. Frància. *Francia*.
 Fraràda. *f.* Acció cònta el orde. *Frailada*.
 Fràre. *m.* Religiós. = El doblèg per amunt que se fà en vestít. = El bossí de paper qui no quèda bèn estampad. *Fraille*. = Insècto negre que se pòsa al blát. *Mordihut*. = Fràre de breviàri: el religiós qui no seguèix sa carrèra de las lletas. *Fraille de missa y olla*. = De ràpa ò de cloveya de fàva que fàn ets allòts. *Fraillecito*.
 Frarer, *ra. adj.* El qui es amíg de fràres. *Frailero, ra*.
 Frarèt. *m.* Fràre petít ò allòt vestít de fràre que deym de prometènsa. *Frailito*.
 Fravòt. *m.* Fràre gràn ò de màla conducta. *Frailon, y per lo segón.* *Frailote ò frailucho*.

Fràse. *f.* Brèu y elegant disposició de las partulas. *Fràse*.
 Fratèrna. *f.* Correcció ò reprensió áspra. *Fraterna*.
 Fraternal. *adj.* Pròpi de germàns. *Fraternal*.
 Fraternalmént. *adv.* Còm á germàns. *Fraternalmente*.
 Fratèrnidat. *f.* Amor, unió entre germàns. *Fratèrnidad*.
 Fratèrno, *na. adj.* Partasiént á germàns. *Fratèrno, na*.
 Fraticida. *adj.* El qui màta á germà. *Fraticida*.
 Fraticidi. *m.* Mòrt violènta de un causada per un germà seu. *Fraticidio*.
 Fráu. *m.* Engany, malícia. *Fraude*.
 Fraudulència. *f.* Falsedat, màla fe. *Fraudulencia*.
 Fraudulént, *ta. adj.* Enganador, maliciós, de màla fe. *Fraudulento, ta*.
 Fràula. *f.* Fruyta. *Fresa*. = Gròssa. *Freson*.
 Fràulas. *f. pl.* El terrèno sembrad de fràulas. *Fresal*.
 Fre. *m.* Instrumént de ferro para subjectar y governar á la bestia el qui enálca. = Subjecció. *Freno*. = No tenir fre á sa lléngua: parlar atrevidament. *No tener freno ò polilla en la lengua*.
 Frecuència. *f.* Repitició, continuació, reiteració. *Frecuencia*.
 Frecuènt. *adj.* Reiterad. *Frecuente*.
 Frecuènt. *adv.* Sovint. *Frecuente*.
 Frecuentació. *f.* V. Frecuència. *Frecuentacion*.
 Frecuentad, *da. p. p.* de frecuentar. *Frecuentado, da*.
 Frecuentador, *ra. m. f.* Qui frecuenta. *Frecuentador, ra*.
 Frecuentar. *v. a.* Repetir sovint algún acte. = Assistir ab frecuència. = Visitar espessas vegadas, v. g. una càsa. *Frecuentar*.
 Frecuentatiu. *adj.* Se diu del verb qui en la seua significació denòta frecuència de son primitiu. *Frecuentativo*.
 Frecuentmént. *adv.* V. Frecuènt. *adv.* *Frecuentemente*.
 Fred, *da. adj.* Lo qui té falta de calor. = Lo qui dona ò càusa fret. = El qui per naturalesa es impotént para engenrar. = Indiferént. = Sense gràcia ni agudesas. *Frio, ia*. = Quina còsa tã freda, insulsa! *Qué cosa tan fria!*
 Fredolég, *ga. adj.* El qui sent molt el fret. *Friolento, ta*.
 Fredor. *f.* Fret. *Frio, y ant. fredor*.
 Freg no freg. *adv.* Si arriba no arriba. *Ras con ras*.
 Fregad, *da. p. p.* de fregar. *Fregado, da*. =

Alcoffado, da.

Fregà. *f.* La acció y efecte de fregar. *Fregado* ò *fregadura*.—Qui fà taca. *Raboseada*.—Demunt demunt. *Rozadura* ò *roce*.—Para fer neta alguna còsa. *Limpion*.—Sobre algún asunto. *Refregon*.—Fòrta rentant. *Jabon de piedra*.

Fregar. *v. a.* Còsa sabuda. *Fregar*.—De pàsso, *v. g.* el qui caminant topa ab àltre. *Rozar*.—Per el còs. *Frotar*.—Sas faldetas, càpa, etc. per sas càmras. *Ludir*.—Ab sos dits ò ungles. *Rascar*.—Es trispòl de retjòlas. *Alcoffar*.—Una còsa ab àltra para ferla neta. *Estregar*.—Fregar sa morena á un. Adularlo. *Lagotear*.—Bàrcas. *Afretar*.—Parèts ab fregay. *Estropajear*.

Fregarse. *v. r.* Ab sos dits ò ungles. *Rascarse*.—À àbre, parèt á càusa de picor: ets uys para fer fugir sa sòn. *Estregarse*.—*Los ojos*.

Fregay. *m.* Manadèt de espàrt sense picar y fermad para escurar. *Fregador* ò *estropajo*.—Entre mariners. *Fregajo*.—De cuyna: el hòmo qui sòlamènt escura. *Galopin*: dòna. *Fregona*, *fregata* ò *fregatiz*.—Bossinèt de estora enrodillada para fregar bestiar gròs. *Espartilla*.

Fregid, *da. p. p.* de fregir. *Frito, ta.*

Fregir. *v. a.* Còurer dins sa pèlla. *Freir*.—Es sòl: ferlo fòrt. *Freir* ò *curtir*.—Fregirse de calor. *Freirse*.

Frenesí. *f.* Malaltia, deliri furiós, arrastament de una passió. *Frenesí, y ant. frenesia*.

Frenètic, *ca. adj.* Acomès de frenesí. *Frenético, ca.*

Fresc, *ca. adj.* Mediànamènt fred. —Recènt, nòu. —Alègre, divertid. —De hòn color. *Fresco, ca.* —Quèdar fresc: no lograr lo que se esperàva. *Quedar fresco*.

Fresca. *f.* Ayre, tèmps més freds que calènts. *Fresco* ò *frescura*.—Fer fresca. *Hacer fresco* ò *fresca*.—Prènder la fresca. *Tomar la fresca* ò *el fresco*.—Posarse á la fresca: desferse guàrdapits, gipò ò llèvarse ròba. *Desalforjarse*.

Fresca. *f.* Tonterja, impertinència. *Fresca*.—Sortir ab la fresca de... *Salir con la fresca de...*

Frescal. *adj.* No del tot fresc parlant de peix. *Frescal*.

Frescor. *m.* Frescura. *Frescor*.

Frescura. *f.* *V.* Fresca. —Aménidat de algún llòc. —Respòsta fòrte de propòsit. —Tranquilidat de ànimo. *Frescura*.

Fresquèt, *ta. adj.* Un pòc fresc. *Fresquecito, ta* ò *fresquillo, illa, ò, ita*.

Fressa. *f.* Desfressad, *da. Mascara*.

Fressa. *f.* El escremènt dels animals, las gratadas que fàn en tèrra y las potadas quey sehan. *Fressa*.

Fret. *m.* Qualidat oposada al calor. *Frio*.—Estar gelad de fret. *Estar helado de frio*.—Estar enravanad de fret. *Estar aterido*.—Enravanarse de fret. *Aterirse*.—Fer fret. *Hacer frio*.—Tenir fret. *Tener frio*.—Tremolar de fret. *Tiritar*.—Fer fret qui trapàna. *Hacer frio que corta*.

Frèu. *m.* Estrèt. *Frèu*.

Frexura. *f.* Fétge, llèu, etc. *Asadura* ò *corazonada*.—Aguiat ò frit de frexura. *Chanfaina*.

Frey. *m.* Trácto que se dona á los cavallers de las ordes militars. *Frey*.

Fricandó y fricasser. *m.* Aguiats francesos. *Fricando y fricaser*.

Friega. *f.* Fregadas ab ràn de fil ò ròba crua en el còs per medicina. *Friega*.

Frigidès. *f.* Fálta de calor. —Descuyt en so obrar. —Pòc interés, fluxedat. *Frigidez* ò *frialdad*.

Frioléra. *f.* Còsa de pòca entidat. *Friolera*.—Aturarse en friolèras. *Pararse en frioleras*.

Fris. *m.* Adorno de arquitectura. *Friso*.—De cassilla. *Cenefa*.

Frisó, *na. adj.* Cavall ò égo de Frissia. *Frison, na.*

Frissar. *v. n.* Anar ò dur préssa. *Ir* ò *andar* ò *llevar prisa, y ant. acuciar*.

Frissor. *m.* Préssa. *Priesa* ò *prisa*.

Frit, *ta. p. p.* de fregir. *Frito, ta.*

Frit. *m.* El agregat de còsas frites. *Frito*.—De frexura. *Chanfaina*.—De frexura de confy. *Cachuela*.—De pebres y domátigas. *Pisto*.

Fritada. *f.* *V.* Frit. *Fritada* ò *fritura*.

Frívol, *ls. adj.* Vá, inútil, de pòca sustància. *Frivolo, la*.

Frívolament. *adv.* De un mòdo frívol. *Frivolamente*.

Frivolidat. *f.* Caràcter de lo qui es frívol. *Frivolidad*.

Frondots, *sa. adj.* El qui té molts brànques y fuyas. —Abundant, copios. *Fronroso, sa*.

Fronodosidat. *f.* El fuyatge de àbre. —Abundància de paràulas. *Fronodosidad*.

Fronodosissim, *ma. sup.* Molt frondós. *Fronodosismo, ma*.

Front. *m.* Lo àlt de sa càre entre ceyas y cabèys. —La fatxada principál de edifici ò àltras còsas. —Estensió de la càre de un batalló. *Fronte* ò *fronte*.—De animal. *Testuz*.—Durhó escrit á nes front de que es, *v. g.* dolent. *Traer en la frente el sobrescrito de que es, etc.*

Fronteris, *ssa. adj.* Lo qui està enfront de àltra còsa. —Lo qui està á sa frontèra ò á sa ràya. *Fronterizo, sa*.

Frontèra. *f.* Ràya de un rèyne, etc. *Frontera*.

Fròntis. *m.* Càre de edifici. *Fròntis, fronte* ò *frontispicio*.

ontissa. *f.* Duas planxetas de ferro enlassadas ab un passador qui sosténen pórtas. *Bisagra.*
 ructífero, *ra. adj.* Qui dona fruyt. *Fructifero, ra.*
 ructificació. *f.* El acte de fructificar. *Fructificación.*
 ructificad, *da. p. p.* de fructificar. *fructificado, da.*
 ructificador, *ra. m. f.* El qui fructifica. *Fructificador, ra.*
 ructificar. *v. a.* Produir ó donar fruyt. = Produir utilitat. = Donar bon exémples, edificar. *Fructificar.*
 ructuos, *sa. adj.* Convenient, útil, qui dona fruyt. *Fructuoso, sa.*
 ructuosament. *adv.* Ab fruyt. *Fructuosamente.*
 ructuosissim, *ma. sup.* Molt fructuosos. *Fructuosísimo, ma.*
 rugal. *adj.* Pàrco en so menjar y vestir, qui de pòc se conténta. *Frugal.*
 rugalidat. *f.* Moderació en so menjar, vestir, etc. *Frugalidad.*
 rugalissim, *ma. sup.* Molt frugala. *Frugalísimo, ma.*
 rugalment. *adv.* Ab frugalidat. *Frugalmente.*
 ruició. *f.* Possessòri del bé desitjad. *Fruicion.*
 ruitin, *va. adj.* Lo qui dona gòig, satisfacció, possessòri del bé desitjad. *Fruitivo, va.*
 ruementici, *cia. adj.* Qui pertàny á blát. *Fruementicio, cia.*
 rustad, *da. p. p.* de frustar, *se.* *Frustado, da.*
 rustáneo, *nea. adj.* Vá, inútil. *Frustáneo, nea.*
 rustar. *v. a.* Privar de una còsa deguda ó esperada. *Frustar.*
 rustarse. *v. r.* Mállograr-se, succeir una còsa al contràri de lo que se esperava. *Frustarse.*
 ruyt. *m.* Lo que produèix àbre, plànta fòre flòr y fuya. = Producció de la tèrra y dels animals, y en general quant es útil y profitós. *Fruto.* = De béndició: infant nàd de llegítim matrimoni. *Fruto de bendicion.* = Fruyts: las produccions de la tèrra de que se fà cuíta. *Frutos.* = Donar fruyt. *Dar fruto.* = Trèner fruyt. *Sacar fruto.* = Aplegar es fruyts. *Recoger los frutos.*
 ruyts. *f.* El fruyt de àbres y plàntas que se pòt menjar. *Fruta.* = Del témps, *v. g.* cadàrn en el ivèrn. *Del tiempo.* = Àgra. *Agria.* = Novèlla. *Nueva.* = Primerenca: qui prést madura. *Temprana.* = Tardana: qui madura tard. *Tardia.* = Madura. *Madura.* = Passada: màssa madura. *Pasada de madura.* = Copetjada. *Macada.* = Sense piñól. *Sin hueso.*
 ruytál. *adj.* El àbre qui fà fruyta. *Frutal.*

Fruyter, *ra. adj.* Qui dona fruyt. *Fructifero, ra.* = Qui en dona molt. *Esquimeño, na.*
 Fruytera. *f.* Plát para trèner sa fruyta. *Frutera.* = Fruyts pintadas en quàdra, parèt, etc. *Frutera ó frutero.*
 Fruyteta. *f.* Fruyta petita. *Frutilla.*

FU.

Fu. Interjecció de enfado. *Fu.*
 Fúa. *f.* Envestida atropellada que dona, *v. g.* es falcó á colóms. *Calada ó falsada.*
 Fuada. *f.* Lo filad y posad á mes fus. *Huada ó mazorca.*
 Fuatge. *m.* El agregat de fuyas en àbre, plànta ó en escultura. *Follage.*
 Fubiól. *m.* Espècie de flauteta de que usen molt es pastors. *Torloroto.* = Registre de órga. *Faviol.*
 Fuéll. *m.* La péssa de carruatge á cuyos eàbs estan sas ròdas. *Eje.* = Posar fuéll á carruatge. *Echar eje ó enejar.*
 Fuéll. *m.* Aucéll. *Chorlito.*
 Fuéro. *m. V.* Fôr. *Fuero.*
 Fuéros. *m. pl.* Bravatas. *Fieros.* = Fer fuéros. *Hacer ó echar fieros.*
 Fugacidat. *f.* Pòca duració de una còsa. *Fugacidad.*
 Fugás. *adj.* Lo qui fàcilment futx, de pòca duració. *Fugaz.*
 Fugasissim, *ma. sup.* Molt fugás. *Fugacísimo, ma.*
 Fugir. *v. n.* Apartarse prònte y ab temor de algún llòc, escapar-se. *Huir.* = Los aucélls del nia ó el hòmo que vãn á cercar ó prènder. *Saltar del nido.* = Es conly: lo que se anáva á dir. *Raerse de la memoria.* = Fugir de quàtres: ab tota préssa. *Huir d escape ó d carrera abierta.* = Fugir per pò de s'esquena. *Salir por la puerta de los perros.* = Fugir una còsa de sa memòria. *Irse de la memoria:* no fugir de élla. *No des-puntarse.* = Fugir el licor: tornar ágre ó fòrt. *Despuntarse.* = Á fugir tòcan: avis paraque se fuja. *A huir que azotan.* = Fugir la áygo del llòc que se réga. *Sorregar.*
 Fugir. *v. a.* Evitar, abatenir-se. *Huir.*
 Fugitfu, *va. ajd.* Fuyt, escapad. = Lo qui pása prést. = El qui futx. *Fugitivo, va.*
 Fuláno, *na. m. f.* Paràula qui supleix el nòm de tota persona. *Fulano, na.* = Fuláno y sutáno: personas indeterminadas. *Fulano y zutano.*
 Fulgént. *adj.* Brillant, resplandént segons los pòetas. *Fulgente.*
 Fulgor. *m.* Lluentor, resplandor. *Fulgor.*
 Fulgurar. *v. a.* Lluir, resplandir segons los pòetas. *Fulgurar.*

Falginés. m. pl. Vapors fuliginosos qui surten del globo des sòl. *Fuligenes.*
Fuliginós, sa. adj. De naturalesa ò de color de sutja. *Fuliginoso, sa.*
Fälla. f. ant. Fuya. *Hoja.*
Füllèt. m. Un dimòni ab qui, còm fàlsamént creu la gènt, té tràcto y lo té dins un paper, anèll, etc. *Familiar.*
Fülletjar y àltres. ant. V. Fuyetjar, etc.
Fulminaciò. f. El àcte de fulminar. *Fulminacion.*
Fulminàd, da. p. p. de fulminar. *Fulminado, da.*
Fulminador, ra. m. f. El qui fulmina. *Fulminador, ra.* = *m.* Sobrenòm de Júpiter. *Fulminador.*
Fulminànt. p. a. de fulminar. El qui fulmina. *Fulminante.*
Fulminar. v. a. Tirar pèstas y missas. *Fulminar.* = Una escumunió: posarla. *Fulminar una escumunion.*
Fum. m. Vapor negre que despedèix lo qui se créma, bull ò està calént. = Vanidat, presumció. *Humo.* = De aguiat dins òlla, plát, etc. *Vaho.* = Fum de formatjada: còsa de pòca entidat, de pòc valor. *Dos de queso.* = Convertirse en fum una còsa: desvanèxer, desaparèxer. *Irse en humo.* = Fums de ventrèy. *Vapores.*
Fumád, da. p. p. de fumar *Fumado, da.*
Fumád, da. adj. Negres. *Negro, gra.* = Empe rráds. *Picado, da.*
Fumáda. f. Lo que se fuma ab una vegáda, lo que càb dins sa pipa ò se empra per un xigárrro. *Fumada ò fumarada.*
Fumànt. p. a. de fumar. Lo qui fà fum segòns los poètas. *Fumante.*
Fumador. m. El qui fuma molt. *Cigarrista.*
Fumar. v. a. Despedir ò fer fum. = Gastar tabac en pipa ò en xigárrro. *Fumar.* = Lo aguiat. *Vahar ò vahear.*
Fumaráda. f. El fum qui surt ab un pic. *Fumarada.*
Fumarál. m. El forat de forn, etc. per ahónt surt es fum. *Bravera ò respiradero.*
Fumària. f. pl. *Fumaria.*
Fumássa. f. Molt de fum y espès. *Humazo ò humarazo.*
Fumèt. m. Fum petít. *Fumito.*
Fumigaciò. f. La acció de fumigar. *Fumigacion.*
Fumigar. v. a. Reduir, segòns los químcics, alguna sustància á fum ò á gás. *Fumigar.*
Fumigatòri, ria. adj. Pròpi á produir fum. = Se diu dels instrumènts para introduir fum dins el còs. *Fumigatorio, ria.*
Fumoróls. f. pl. Cavidats de ahónt surt fum de sofre. *Fumorolas.*

Fumós, sa. adj. Lo qui fà fum. *Fumoso, sa ò humoso, sa.*
Fumosidat. f. La matèria des fum. *Fumosidad.*
Funàmbulo, la. m. f. Los qui bàllan demunt còrda. *Fundnibulo, la.*
Funció. f. Eczercici de un empleyo, ofici. = Solemnidat, ceremònia pública. = Agregat de gènt en una càsa para una fèsta, etc. = Compliment, política. = Acció, combát. *Funcion.* = Funcions. *f. pl.* Accions ò movimènts dels esperits vitals. *Funciones.*
Funda. f. Estóix para pistòlas, etc. *Funda.*
Fundaciò. f. La acció de fundar. = Establiment, institució. = Fondos dexáds para una òbra piadosa. = Créació de nna rènda. *Fundacion.*
Fundád, da. p. p. de fundar. *Fundado, da.*
Fundador, ra. m. f. El qui fonda. *Fundador, ra.*
Fundament. m. Fonament de un edifici. = Principál apoyo. = Principi ò rèl de còsa ne material. = Càusa, motiu. *Fundamento.*
Fundamentád, da. p. p. de fundameptar. *Fundamentado, da.*
Fundamentál. adj. Lo qui servèix de fundament. *Fundamental.* = Línea fundamentál: línea, qui dividida en pàrts iguàls, servèix para la divisió de àltres líneas del compàs de proporció. *Línea fundamental.* = Pedra fundamentál. *V. Pedra Piedra fundamental.*
Fundamentálmènt. adv. En fonament. *Fundamentalmente.*
Fundamentar. v. a. Edificar, fabricar, posar lès fonaments. = Fer firme una còsa, assegurarla *Fundamentar.*
Fundar. v. a. Erigir, establir, instituir. = Edificar. = Apoyar ab rahòns alguna còsa. *Fundar.*
Fundarse. v. r. Apoyarse demunt una còsa. *Fundarse.*
Fundible. adj. Lo qui se pòt fòndrer ò ser fus. *Fundible.*
Fundibulo. m. Màquina antiga para tirar pédras. *Fundibulo.*
Fundiciò. f. El àcte de fòndrer es metalls. = El art de fòndrerlos. = La oficina ahónt los fonen. = El conjunt de mòllo y lletras necessàries para una impressió. *Fundicion.*
Fundidor. m. El qui fon es metalls. *Fundidor.*
Fundilari. m. El soldat romá qui peléava ab bassetja. *Fundilario.*
Fúnebre. adj. Pertañent á funerál. = Funést, trist, llamentáble. *Fúnebre.*
Funerál. m. Ecsequis, entèrrro. *Funeral.*
Funerària. f. Ecsequis. *Funeraria.*
Funést, ta. adj. Melancòlics, trists. = Cruèl, perjudiciál, fatál. *Funesto, ta.*

Funestidat. *f.* Melancolia, tristor. *Funestidad.*
Funestissim, *ma. sup.* Molt funést. *Funestisimo, ma.*
Funicular. *adj.* Compòst, segòns los físics, de còr-das. *Funicular.*
Fura. *f.* Animál para trèurer la càssa des càu. *Hurona.*—Hòmo qui cerca averiguarlo tot. *Huron.*
Furar. *v. a.* Posar sa fura dins càu paraque surta, *v. g.* es confy.—Cercar el hòmo sàber tot quânt se pàssa. *Uroncar.*
Furbo, *ba. adj.* Morretosos. *Ceñudo, da, torvo, va.*
Furént. *adj.* Furiós segòns los poétas. *Furente.*
Furia. *f.* Furor, ira, ràbia.—Violència, actividat de las còsas inanimadas, còm de màr, vent.—Prèssa ab que se fa una còsa.—Dòna furiosa.—Diosa de las venjansas entre los gentils. *Furia.*
Furibundo, *da. adj.* Furiós. *Furibundo, da.*
Furiós, *sa. adj.* Frenètic, privad de judici, lòco, endimoniad.—Violént, impetuós.—Colèric, rabios, etc. *Furioso, sa.*
Furiosament. *adv.* Ab furor. *Furiosamente.*
Furiosissim, *ma. sup.* Molt furiosos. *Furiosissimo, ma.*
Furiosissimament. *adv. sup.* *Furiosissimamente.*
Furor. *m.* Mania, frenesi.—Ira, ràbia. *Furor.*
Furôt. *m.* El màscle de la fura. *Huron.*
Furier. *m.* El comissionad de los alocaments, de nombrar el servici y distribuir el pà y raciones. *Furier.*
Furiéra. *f.* El empleyo de los encarregads de las claus del palácio reyál. *Furiera.*
Furt. *m.* Ròbo. *Hurto.*—Trobar en so furt en sa mà: al matèix instant que fa una còsa. *Hallar con el hurto en la mano ò con las manos en la pasta.*
Furtad, *da. p. p.* de furtar. *Furtado, da.*
Furtar. *v. a. ant.* Robar. *Furtar.*
Furtiu, *va. adj.* Ocúlt, de amagad. *Furtivo, va.*
Furtivament. *adv.* Ocultament. *Furtivamente.*
Fus, *sa. p. p.* de fòndrer. *Derretido, da.*—*Fundido, da.*—*Disipado, da.*
Fus. *m.* Instrument para filar. *Huso, y ant. fuso.*—De torn de filar. *Huso ò husano.*—De tòrser. *Huso torcedor.*
Fusa. *f.* Lo fus de un pic. *Fundicion.*—Nòta musical. *Fusa.*
Fusell. *m.* Àrma de fòc bèn coneguda. *Fusil.*—Para fer rànda. *Palillo.*
Fusellad, *da. p. p.* de fusellar. *Fusilado, da.*

Fusellada. *f.* Tir de fusell. *Fusilazo.*
Fusellar. *v. a.* Matar á fuselladas. *Fusilar.*
Fuseller. *m.* El soldat de infanteria qui no es granader ni cassador. *Fusilero.*
Fust. *m.* Tota còsa de llèfia. *Madera.*—El que té sa pinta entre púas y púas. *Forzal.*—Bossi ò trës de fust: hòmo torpe. *Pedazo de madera.*
Fusta. *f.* Fust. *Madera.*—Para posar licors: el agregat de botas, carratells, corteròlas, etc. *Vasija ò piperta.*—Para edificis. *Maderamen.*
Fustayna. *f.* Ròba. *Fustan.*
Fuster. *m.* El menestral qui trabàya el fust. *Fustero ò carpintero.*—De càrros, aradas, camèllas, etc. *Aperador.*—Grosser. *Carpintero de carretas.*—El qui fa cotxos. *Maestro de coches.*
Fusterèt. *m.* Fuster de pòcas màfias. *Maderero.*
Fusteretjar. *v. a.* Fer feyna de fuster ò el fuster. *Carpintear ò carpintear.*
Fusteria. *f.* Botiga de fuster ò llòc ahont trabàya es fuster. *Carpinteria.*
Fútil. *adj.* De pòca importància.—*Và. Fútil.*
Futilidat. *f.* Pòca ò ninguna importància de una còsa. *Futilidad.*
Fútilment. *adv.* Inútilment. *Fútilmente.*
Futur, *ra. adj.* Lo qui hà de venir. *Futuro, ra.*
Futura. *f.* Dret á la successió de algun empleyo. *Futura.*
Futurari, *ria. adj.* El qui té la futura. *Futurario, ria.*
Futuro. *m.* El tèmpe 'del verb qui significa lo qui hà de venir. *Futuro.*
Fuy. *m.* de paper. *Pliego.*—En metáil. *Hoja.*—En tày. *Pelo.*—En pasta. *Hoja.*
Fuya. *f.* Còsa coneguda. De àbre ò de peper. *Hoja.*—De càrt. *Penca.*—De ganivèt, espasa, etc. *Hoja.*—De pàmpol. *Padmpana.*—De pi. *Pinocha.*—Girar fuya: mudar de convèrsa. *Volver la hoja.*—Fuyas blàncas que se pòsan devànt y dèrrera de lo estampad en llibres. *Guardas.*
Fuyaca. *f.* Multitud de fuyas caygudas de àbre.—Tota còsa de pòca sustància. *Hojarasca ò seroja.*
Fuyatge. *m.* La abundància de fuyas en los àbres, plàntas y en escultura. *Follage.*
Fuyetjar. *v. a.* Girar fuyas. *Ojear.*
Fayeta. *f.* Fuya petita. *Hojica, illa, ita, jueca.*
Fuyós, *sa. adj.* Qui té molts fuyas. *Hojoso, sa ò ojudo, da.*
Fuyt, *ta. p. p.* de fugir. *Huido, da.*
Fuyta. *f.* El acte y efecte de fugir. *Huida ò fuga.*

GAL

G. *f.* La sèptima letra del alfabeto mallorquí y una de las consonantes. *G.*

Gabella. *m.* Compañero. *Camarada* ò *compinche*.

Gabella. *f.* El llòc ahont se ven sa sàl en gròs. *Alfoli* ò *salin*.

Gàbia. *f.* Màquina para tenir aucells. *Jaula*.—De bàrco. *Gavia*.—Para los lócos. *Gavia* ò *jaula*.—De oráts: càsa ahont hey há renòu. *Casa de locos*.—La que ténen es menescals para el bestiar. *Potro*.—Engañosora. *Pajarera*.—De fèrro ahont se pòsa pàrt del còs de sentenciàd. *Linterna*.—Sa presó. *Caponera* ò *casa de tia*.

Gabecina. *f.* Àrma antiga. *Gabecina*.

Gabier. *m.* El qui fà ò ven gàbias. *Jaulero*.—De bàrco. *Gaviero*.

Gabieta. *f.* Gàbia petita. *Jaulica*, *ita*, *illa*.

Gabiòta. *f.* Gàbia gròssa. *Jaulon*.

Gabrièl. *m.* Nòm de àngel y de hòmo. *Gabriel*.

Gaditá, *na*. *adj.* De Càdis. *Gaditano*, *na*.

Gaetà, *na*. *adj.* De Gaetà. *Gaetano*, *na*.

Gàfa. *f.* Planxeta de fèrro para lligar ò unir duas còsas. *Grapa*.—Refòrs de edifici. *Gafa*.—Gàfas. *f. pl.* Sas polsèras de nyéras. *Gafas*.

Gafarró. *m.* Aucell. *Verdecillo*.

Gafet, *ta*. *m. f.* Còsa bastant coneguda. *Corchete*, *ta*, en Aragó. *Gafete*, *ta*.

Gàla. *f.* Bisarria, gàrbo, gràcia en dir ò fer alguna còsa.—Fèsta á la cort ò de alegría pública.—Hàbit ò vestit de fèsta. *Gala*.—Fer gàla de alguna còsa: gloriarse. *Hacer gala*: y si la còsa es màla. *Hacer gala del sanbenito*.

Gàla. *f.* Un còm á tumor que se cria en tronc ò en fuya de àbre, y de que se fà tinta. *Agalla*.

Galamó. *m.* La càrn qui créix y abulta devàll sa bàrra. *Papada*.

Galán, *na*. *adj.* Bén vestids.—*Galan*, *na* ò *galano*.—*m.* El hòmo ayrós.—El qui festetja.—El primer actor de comèdia, òpera, etc. *Galan*.

Galánament. *adv.* De bona gràcia. *Galanamente*.

Galànga. *f.* Rèl que duen de la Xina. *Galanga*.

Galanía. *f.* Adorno, compostura. *Galanura*, y *ant. galanta*.

Galantsim, *ma*. *sup.* Molt galáns. *Galantísimo*, *ma*.

Galanteria. *f.* Obsèqui, bisarria. *Galanteria*.

Galentetjador. *m.* El qui obsequia ò festetja dónas. *Galanteador*.

Galentetjar. *v. a.* Fer la cort á dónas. *Galantear*.

Galatèa. *f.* Ninfa del màr ò poema. *Galatea*.

GAL

Galèra. *f.* Bàrco, càrro de quatre ròdas.—Tira de llits al mitx de una sala de hospital.—Tàula para prensar els llibres en las imprèntas. *Galeria*.—De àve. *Caballote*.—Vida pénosa. *Renco*.—Estar en galèras: tenir molt que sufrir. *Estar en galeras*.

Galeráda. *f.* Carretáda en galèra. *Galerada*.

Galerer. *m.* El qui mena sa galèra. *Galerero*.

Galería. *f.* *Galeria*.

Galetjar sa veu. *v. a.* *Jugar la voz*.

Gàlia. *f.* La Frànsa.—Instrument para fer orinar. *Galia*.

Gàlic. *m.* Mál francès. *Gdlico*.

Galicá, *na*. *adj.* Pertañent á Frànsa. *Galicano*, *na* ò *gdlico*, *ca*.

Galicisme. *m.* Expressió ò construcció afrancesáda. *Galicismo*.

Galima. *f.* Ròbo de gent de càsa. *Galima*.

Galina. *f.* Àve molt coneguda. *Gallina*.—De àygo. *Gallina de rio*.—De Faraó. *Gallina indiana*.—Orba: jòc de allòts. *Gallina ciega*.—Hòmo cobárd, tímido. *Gallina*.—Colgarse ab sas galinas: de jòru. *Acostarse con las gallinas*.

Galindó. *m.* El òs del nexemènt del dit gròs des peu. *Juanete*.

Galiner. *m.* El llòc ahont jènen sas galinas.—Pàmèra para dur galinas. *Gallinero*.—Gàbia de fust para dur galinas. *Gallinero* ò *alcabaz*.—No arribar á galiner: no mèdrar un allòt ò morirse prést. *No llegar á granazon*.

Gallànda. *f.* Corona de flòrs naturáls ò artificials. *Guirnalda*.

Gallànda. *f. pl.* *Contueso*, *guirnalda*, *amaranto* ò *flor de amor*.

Galiòta. *f.* Bàrca. *Galeota*.—Hòmo pàupa. *Pachen*.

Gàllic. *m.* Mál francès. *Gdlico*.

Galicá, *na*. *adj.* Pertañent á Frànsa. *Galicano*, *na*.

Galicád, *da*. *adj.* El qui té mál francès. *Galicado*, *da* ò *picado*, *da del alacran*.

Galó. *m.* Faxeta fòrta de òr, plàta ò de fil. *Galon*.

Galòp. *m.* Andadura de cavàl. *Galope*.

Galopar. *v. n.* Anar á galòp. *Galopar* ò *galoppear*.

Galotxáda. *f.* Empagament. *Sonrojo*.

Gàlta. *f.* Pàrt de la càre. *Mejilla*.—Gàltas de pà torràd: gròssas. *Carrillos de monja boba* ò *mosteletes*.—Primas. *Mejillas caídas*.

Galtáda. *f.* Tòc á sa gálta. *Bofeton* ò *cachete*.—Ab lo de demunt sa mà. *Tornuscon*.

Galtatjàd, da. p. p. de galtatjar. *Abofeteado, da.*
 Galtatjar. v. a. Donar ò pégar galtàdas. *Abofetear.*
 Galtòt. m. Pàrt de sa càre de pòrc. *Carrillada.*
 Galtúd, da. adj. El qui té sas gáltas gròssas. *Carrilludo, da* ò *mostetudo, da.*
 Galzar. v. a. Térme de fuster. *Echar una muestra.*
 Galze. m. ant. Cális. *Cdliz.*—Canàl en fust treballat. *Rebajo.*
 Galzador. m. Eyna de fuster. *Juntera.*—De boter. *Argallera.*
 Gáll. m. Àve bén coneguda. *Péix.*—El mandón en un pòble. *Gallo.*—D'indi: endiòt. *Gallo de Indias.*—Fer-se es gáll, voler mandar. *Hacerse el gallo.*—Ser es gáll: fer autoridat. *Ser el gallo.*—Es gáll eànta, y fà quecquerequec. *El gallo canta, y hace quicquiriquic.*
 Gállèt. m. Gáll petít. *El qui en un pòble fà de mandón. Gallito.*
 Galleta. f. Panèt petít y bescuytad. *Galleta* ò *biscocho.*
 Gallina. f. V. Galina més usad. *Gallina.*
 Gallófa. f. V. Directòri para resar. *Gallofa.*
 Gallópa. f. Eyna de fuster. *Garlopa.*
 Gàna. f. La famèl·la de gamo. *La escaleta dels punts de sòl·fa. Gama.*
 Gàmba. f. Péix. *Camaron* ò *salicoite.*
 Gambàda. f. Movimènt violènt de càma. *Pernada.*
 Gambaner. m. Cércol ab filàts. *Nasa.*—Á módo de mànega. *Garlito.*—Càurer dins es gambaner: en la tràm·pa que se ly hà paràd. *Caer en el garlito.*—Enclòurer dins es gambaner: agafar á un. *Cogerle en el garlito.*
 Gambatjar. v. a. Mòurer sas càmas ab violència. *Pernear.*—Andoyar. *Callejear.*
 Gàna. f. Apètit de menjar. *Desitx de alguna còsa. Gana.*—De menjar á tota hòra. *Hora estudiantina.*
 Ganància. f. Profit, utilidat. *Ganancia.*—Sa ganància de na péix frit: un qui fà una còsa per àltri, y tot lo pòsa de lo seu. *El sastre del portillo, que cosia de balde, y ponía el hilo.*—Bòna ganància es aquèxa; y es molt dolènta ò pèrdua. *Buena ganga es esa.*—Béne gananciàls, cur: los que se adquirexen durànt el matrimoni. *Bienes gananciales.*
 Gandúa. f. Hòmo àlt y esquerd. *Gambalúa.*
 Gànga. f. Espècie de àve des Pirinèus. *Còsa no bona á res. Ganga.*
 Gangàya. f. Tròs de ferradura. *Casco de herradura.*
 Gànguïl. m. Bèrco. *Gidnguïl.*—Gambaner. *Garlito.*
 Ganivèt. m. Còsa coneguda. El qui se tànca.

Navaja.—El qui no se tànca. *Cuchillo.*—Ab mòl·la. *Navaja con gozne.*
 Ganiveta. f. Ganivèt llàrg y àmple. *Cuchilla.*—Para matar al bestiar que se hà de menjar. *Gifero.*
 Ganivetàda. f. Pòñida ab ganivèt ò ganiveta. *Cuchillada.*—Pégar ganivetàdas. *Dar cuchilladas* ò *acuchillar*
 Gànso, sa. adj. Rústica. *Ganso, sa.*
 Ganxèt. m. Gànxo petít. *Ganchillo.*—Clàn fàl·la. *Ganzda.*
 Gànxo. m. Fèrro ò bastó torsúd á un càb qui serveix para agafar, etc. *Gancho* ò *garfio*: y si es tòrt per amunt en forma de mitx círculo. *Garabato.*—Para cuir figas, etc. *Descolgadero.*
 Gàña. f. La pàrt exterior de sa gargamèl·la. *Bran·cha.*—La interior. *Agalla.*—Tenir á un per·sa gàña: tenirlo fermad moràlmènt. *Tenerle de la oreja.*
 Gàques. m. pl. Emolumènts. *Gages, percances.*
 Garangòla. f. Canaleta que se fà á dogà. *Gargol.*
 Garànte. m. El príncipe qui assegura un tractat de pau. *Garante.*
 Garantía. f. Fiànsa. *Garantia.*
 Garavàna. f. Multitud de personas qui viàtjan jun·tas per seguretad. *El nombre de cavallers que destinàva el gràn Mèstre de Málta per anar en cos. Garabana.*—Fer sas garavànas: anar tres àñys en cos los novicis maltesos. *Correr las garabanas.*
 Gàrba. f. Féix de lo segad. *Gavilla.*—De cànom ò lli. V. Mòstra. *Maña.*
 Garbatjàd, da. p. p. de garbatjar. *Garbado, da, garbeado, da, sacado, da* ò *barcinado, da.*
 Garbatjar. v. a. Dar sas gàrbas á s'èra. *Garbar, garbear, sacar* ò *barcinar.*
 Garbéll. m. Màquina para porgar. De plegamí. *Cri·ba*: de espàrt ò joncs. *Garbillo, zaranda.*
 Garbéllèt. m. Garbéll petít. *Cribillo* ò *zarandillo.*—Para porgar escayòla. *Alpistero.*
 Garbéra. f. Munt llàrg y en diminuciò de gàrbas. *Hacina, meda* ò *facina.*—Compòndrer garbéras. *Hacinar* ò *medar.*
 Garbeyó. m. Arbusto de cuyas fuyas se fan capèl·ls, senàyas, etc. *Palmito* ò *margallon.*
 Gàrbo. m. Generosidat, bisarria, hermosura, etc. *Garbo.*
 Garbó. m. Manat de sermènts lligadas. *Mostela* ò *capon.*
 Garboner. m. Llòc ahònt se pòsan es garbòns. *Mostelera.*
 Garbós, sa. adj. Ayrós, bén dispòst, dadivós. *Garboso, sa.*
 Garbosament. adv. Ab gàrbo. *Garbosamente.*
 Garbosidat. f. Bòn àyre, lliberalidat. *Garbosidad.*

Garbúll. *m.* Confusió de persones mesclades woss ab altres, v. g. de allòts qui ván a ferrapúlla.
Garbullo.
Gargamella. *f.* La part exterior y interior des còll. *Garganta.*
Gargay. *m.* Etíema. *Gargafo.* = *Gròs. Flenon.*
Garnátxa. *f.* Cep y vi. *Garnacha.*
Garra. *f.* La part de la cama unida al taló. *Garron.* = Fer de sa garra pòta. *Hacer de las tropas corasque.*
Garràta. *f.* Espècie de hotèla. *Garrasa.* = *Gròssa.*
Garrafon.
Garrafal. *adj.* Qui escadèix los tèrmes ordinàris.
Garrafal.
Garrama. *f.* Tribút entre mòros. = *Ròba. Garrama.*
Garrid, *da.* *adj.* Hermosos. *Garrido,* *da.*
Garridèt, *ta.* *adj.* *Hermosita,* *ta.*
Garriga. *f.* Llòc de arbres y arbustos. *Selva ò soto.*
Garrigó. *m.* Garriga petita. *Sotillo.*
Garriguer. *m.* El guardià de garrigas y bòcs, etc.
Guardabosque.
Garrigueta. *f.* V. Garrigó. *Sotillo.*
Garró. *m.* La estremidat des peu qui mira al ventre de sa cama. *Calcañal ò calcañar,* y en Aragó. *Garron.*
Garròt. *m.* Bastó de una gruxa mediana, y llarg á proporció. = Pena de mòrt qui consistèix en asfegar al sentenciàd ab una argülla de ferro.
Garrote. = Mando. *Baston.* = Llarg y gruxad. *Va-ral ò varejon.* = Qui servèix de gayáto. V. Gayáto. = El que pòsan al còll de cà paraque no càs. *Transgallo.* = Donar vòlta de garròt: matar etc. *Dar garrote.*
Garrotáda. *f.* Tòc donad ab garròt. *Garrotazo.* = Bén donada. *Vuelta de podenco.* = Donar garrotadas. *Dar de garrotazos.*
Garrotád, *da.* *p. p.* de girrotar. *Agarrotado,* *da.*
Garrotadeta. *f.* Garrotáda petita. *Pasa-Gonzalo.*
Garrotar. *v. a.* Estrèñer sa còrda ab que està fermada alguna còsa per mèdi de un garròt. *Agarrotar.*
Garrôva. *f.* El fruit de garrover. *Algarroba,* *garroba ò garrofa.*
Garrover. *m.* Ábre bén conegdd á Mallòrca. *Algarrobo ò algarrobera.* = Del diàble. *Palo hediondo.*
Garrovéra. *f.* Llòc ahònt pòsan sas garrôvas. *Lugar,* etc.
Garroverál. *m.* Terréno de molts de garrovers. *Algarrobal ò garrobal.*
Garroveta. *f.* Garrôva petita. *Algarrobilla,* *ita.* = Pésseta de ferro que se pòsa á grillòns paraque no los se puga treurer el qui los du. *Chaveta.*

Garroví. *m.* Sà llevor de garrover. *Pépita de algarrobo.* = Sa flor de garrover. *La flor de algarrobo.* = Sas garrovetas fòre de flor. *Garrobillas.*
Garroví. *m.* Espècie de carabasseta de còll para prènder tabac de pols. *Fusique ò tabaquera.*
Garrúid, *da.* *adj.* Já de edat. *Talludo,* *da.*
Garsa. *f.* Ave. *Garza.* = *Ròba. Gasa.*
Garseta. *f.* Cabeyèta. *Cabellera.*
Garsón. *m.* El ajudant de guàrdias de corps. *Garzon.*
Gás. *m.* El còs qui combinad ab el calòric pren forma de ayre. *Gas.*
Gaseta. *f.* Imprès de noticias. *Gaceta.*
Gasater. *m.* El qui fa sa gaseta. *Gasetero.*
Gasetí. *m.* Gaseta petita. *Gacetilla.*
Gassendista. *m.* El qui seguedix la opinió de Gasséndo. *Gasendista.*
Gasséds, *sa.* *adj.* De la naturalesa de gás segòns los químics. *Gaseoso,* *sa.*
Gassómetro. *m.* Instrument para ficsar la cantidat de gás empleyad en una opèració. *Gasómetro.*
Gást. *m.* El acte y efecte de gastar. *Gasto.*
Gastáble. *adj.* Lo que se pòt gastar. *Gastable.*
Gastád, *da.* *p. p.* de gastar. *Gastado,* *da.*
Gastador, *ra.* *m. f.* Los qui gástan mássa. *Gastador,* *ra.*
Gastador. *m.* Lo que té un para gastar ò vòl gastar. *Gastadero.*
Gastar. *v. a.* Empleyar el diner. = Consumir, arruinar, destruir. *Gastar.* = Bón ò mál humor. *Gastar buen ò mal humor ò pisar buena ò mala yerba.* = Lòcamént. *Dilapidar.*
Gastarse. *v. r.* Destruirse una còsa per lo us. *Gastarse.* = Les dónas en cinta: parir ántes de hòra. *Malparir.*
Gásto. *m.* Lo que se gasta y lo que se há gastád. *Gasto.* = Excessu per ostentació. *Barrumbada.* = Gastos de sa presó. *Cancelage.*
Gástric, *ca.* *adj.* Estomacál. *Gástrico,* *ca.*
Gastrites. *f.* Inflamació del ventrèy. *Gastrites.*
Gastrocele. *f.* Hèrnia del ventrèy. *Gastrocele.*
Gastronomia. *f.* Tractát, escrit sobre el bòn menjar y beurer. = El menjar y beurer bé. *Gastronomia.*
Gastrónomo. *m.* El qui se agráda de menjar y beurer bé. *Gastrónomo.*
Gastrorafía. *f.* El art de cusir el ventre. *Gastrografía.*
Gastrotomía. *f.* Ubèrta, xáp, forát fét á nes ventre. *Gastrotomia.*
Gát, *ta.* *m. f.* Animals bén conegúds. *Gato,* *ta.* = Fer sa gáta parda: de hipòcrit. *Hacer la*

gata parda ò *ensogada* ò *muerta*. = *Gât sau-vâtge*. *Gato montes* ò *de clavo*. = *Fogoner*: el hòmo qui sèmpre està á rân des fòc. *Torrez-nero*.

Gât, ta. *adj.* Privâds de judici per haver begüd màssa licor, vi, àygordént, etc. *Boracho*, cha. = *Gât de ràbia*. *Borracho*. = *Gât còm una sopa molt*. *Borracho como una sopa, hecho un cesto*, ò *una équis*. = *Agafar un gât*. *Emborratxarse*, *Co-ger* ò *pillar un mono, un lobo, un cernicàlo* ò *un zorro*. = *Escorxar es gât de bèurer*. *Desollar el mono, el lobo, etc.*

Gatàda. *f.* De bèurer. *Borrachera*. = *Burràda*. *Borricada*. = *Desbaratàda*. *Garrafaton*.

Gatèra. *m.* El qui té el vici de engatar-se. *Odre, odrina* ò *pellejo*.

Gateria. *f.* El costúm ò vici de engatar-se. *Borracheria*. = *Reunió de gâts animals*. *Gateria*.

Gatèt, ta. *m. f.* Gâts petits. *Gatico*, ca, illo, illa, ito, ita. = *De bèurer*. *Borrachuelo*, la.

Gatifiàd, da. *p. p.* de gatiñarse. *Picoteado*, da.

Gatiñarse. *v. r.* Barayarse de paràulas. *Pico-tearse*.

Gató. *m.* Péix. *Mielga*.

Gatôt, ta. *m. f.* Gâts gròssos. *Gatazo*, za. = *De bèurer*. *Borrachon*, na ò *pellejon*, na.

Gatova. *f. pl.* Espinosa. *Gatuna*, *gatuña*, *asna-cho* ò *asnallo*.

Gàts. *m. pl.* Plànta. *Amor de hortelano*.

Gatzóll. *m.* Ganivèt ab sa fuya y màneg tòrt. *Corvillo* ò *falce*. = *De ecsequeyador*. *Mdrcola*.

Gatzoneta. (À la) *adv.* Mòdo de estar assegüd sen-se tocar á ningùn llòc sas àncas. *En cuclillas*. = *Posarse á la gatzoneta*. *Ponerse en cuclillas* ò *acurrucarse*.

Gàudeamus. *m.* Vèga, fèsta. *Gaudeamus*.

Gaudíd, da. *p. p.* de gaudir. *Gozado*, da.

Gaudir. *v. a.* Posseir, tenir, ser amo de una cò-sa. *Gozar*.

Gaufó. *m.* El sèrro sobre de qui se mòu una púr-ta. *Gorron*.

Gaváig. *m.* Una espècie de bossa que ténen las àves bàix del còll y ahònt pòsan es menjar. = *El còr de hòmo considerád còm á deposità-ri de los secrèts*. *Buche*. = *De capílla*: aquèlla musseta que té devànt. *Muceta*. = *No saber te-nir res dins es gaváig*: no saber càllar sas cò-sas. *No saber tener nada en el estómago*.

Gavàtx, xa. *adj.* Francesos. *Gavacho*, chu.

Gavèlla. *f.* Manàda de lo segád. *Manejo*. = *No en-trar* ò *no voler entrar en gavèlla*: en rahó. *No entrar* ò *no querer entrar por vereda*.

Gaverréra. *f.* Arbusto semblànt á roser. *Escara-mujo*, *gavanzo*, *tapaculo*, *zarza-perruna*.

Gaveta. *f.* Clotèt quadrèt para sembrary cep, àbrecs. *Gavia*. = *Pastereta* para donar menjar á galinas, pòrcs, etc. *Dornajo*: para escurar. *Arteson*: para pastar guix ò dar mescla. *Cuezo*.

Gavetàda. *f.* *Dornajo*. = *Arteson*. = *Cuezo*.

Gaveteta. *f.* Gaveta petita para escurar. *Arteson-cillo*.

Gavina. *f.* Àve del mar. *Gavina* ò *gaviota*.

Gavinòt. *m.* Gavina. *Gavinà* ò *gaviota*.

Gàya. *f.* Bossí de ròba triangular que se cus á la pèssa principal para donar més fons á vestit, etc. *Nesga* ò *sesga*. = *De càmp*. *Lengueta*.

Gayàrd, da. *adj.* Hermosos. *Gallardo*, da.

Gayardèt, ta. *adj.* Hermosets. *Gallardito*, ta.

Gayardèt. *m.* Bandèra llàrga y estreta. *Gallar-dete*.

Gayatàda. *f.* Tòc ab gayàto. *Garrotazo*.

Gayatèt. *m.* Gayàto petit. *Gayadillo*.

Gayàto. *m.* Garròt tortuèd que usàvan' en àltre tèmps los pestors. *Cayada*, y *cayado*. = *Garròt para afiansarse*. *Baston*. = *De càssa de India* ò *jouc*. *Bengala*. = *Sense llevorar*. *Lata*. = *El què du an cègo*. *Tienta*.

Gayó. *m.* Gayeta petita que se pòsa á càlçons. *On-dillo*.

Gáyre. *adv.* Pòc, no molt, y se usa ab la nè-gativa, *v. g.* No tenc gáyre salút. *No tengo mucha salud*. *Poco*, no mucho.

Gáyta. *f.* Alegria, hòn hnmor, contènto. *Gaita*. = *Estar de gáyta*: contènt, etc. *Estar de gai-ta* ò *de chungà*.

GE.

Gé. *f.* El nòm de la letra g. *Ge*.

Gefid, da. *adj.* Còsa malfèta ò de mál vèurer. *Ruin*.

Gegànt, ta. *m. f.* Persona de altària molt supe-rior á las àltres, que fingiren los poètas. *Gigan-te*, ta. = *El hòmo molt més àlt que los regu-lars gràus*. *Gigante* ò *filisteo*. = *De bulto*. *Gigan-ton*.

Gegantí, na. *adj.* Pertañent ò semblànt á gegànt. *Gigantesco*, ca.

Gèl. *m.* La àygo convertida en còs sèlido per el fret. = *La gelàda*. = *Fredor en los afeetes*. *Hielo*. = *Estar còm á gèl*: molt fred. *Estar hecho un hielo*.

Gelàd, da. *p. p.* de gelar, se. *Helado*, da.

Gelàd, da. *adj.* De color entre blànc y negre. *Ru-cio*, cia.

Gelàda. *f.* La roàda ò serena gelàda. *Helada*, es-carcha ò *rosada*.

Gelar. *v. n.* Càurer la roàda ò serena gelàda.

Gen. *a.* Fer el fret sòlido á algú líquido. = Pasmat suspèndrer á un. = Acobardar, desanimar. *Helar.*

Gelarse. *v. r.* Posar-se molt freda una còsa. = Aprènder-se un líquido á causa del fret. *Helarse.*

Gelât. *m.* Àygo, formátge, llét que se han refredat ab gel ó neu. *Helado.*

Gelatina. *f.* Medicina ó confitura gelada. *Jaletina* ó *gelatina.*

Gelós, sa. *adj.* Sospitós de que la persona amada ly sia infael. *Zeloso, sa.*

Gelosía. *f.* Sospita de que, etc. *Zelos.* = Pòrta de llistons entreveçad. *Celosa.*

Gemég. *m.* La acció de gemegar, crit llastimós. *Gemido.*

Gemegád, da. *p. p.* de gemegar. *Gemido, da.*

Gemegador, ra. *m. f.* El qui geméga. *Gemidor, ra.*

Gemegar. *v. a.* Fer crits llastimosos, plaut dolors. *Gemir.* = Ahucar alguns animals com qui fer geméga. *Gemir.* = Gemegar molt fòrt per ser-lo el dolor. *Poner los gritos al cielo.*

Gemeguèt. *m.* Gemég petit. *Gemidico.*

Gèminis. *m.* El tercer signe. = Cèrta emplàsta. *Gèminis.*

Genciàna. *f. pl.* *Genciana.*

Gendárma. *m.* Hòmo de àrmas. = Soldat de cavall de la guàrdia reyál de França. *Gendarma.*

Gendarmasía. *f.* El cuèrpo de los gendármas. *Gendarmeria.*

Genealogía. *f.* Sèrie de los antepassáds de una família, y el escrít qui la conté. *Genealogia.*

Genealógic, ca. *adj.* Pertañent á la genealogía. *Genealógico, ca.* = Àbre genealógic: de parentesc. *Árbol genealógico.*

Genealogista. *m.* El qui estudia, sàb ó compón genealogías. *Genealogista.*

Generáble. *adj.* Lo que se pòt engendrar, produir. *Generable.*

Generació. *f.* La acció de engendrar. = Producció. = Gènere, espècie. = Nació, pòble. = Càda descendència de páres á fíys. = Posteridat. *Generacion.*

Generador. *m.* Lo qui movént produèix una línea, una superfície. *Generador.*

General. *m.* El cap de un exèrcit. = El cap de una religió. *General.*

General. *adj.* Universál, comú á tots: comú á una espècie, á una comunidat: qui convé al més grós nombre. = Universál en todas las cièncias. *General.* = En general. *adv.* En comú, indistintamént, sense especificació particular. *En general.*

Generála. *f.* La dona del general. = Còrt tòn de

tambó. *General.*

Generalât. *m.* El ofici y ministèri del general. *Generalato.*

Generalidat. *f.* Universalidat. *Generalidad.*

Generalisació. *f.* El acte de generalisar. *Generalizacion.*

Generalisád, da. *p. p.* de generalisar. *Generalizado, da.*

Generalisar. *v. a.* Fer general ó comuna á alguna còsa. *Generalizar.*

Generalíssim. *m.* El qui té el mánco superior al del general de un exèrcit ó armada. = El general de las religions. *Generalissimo.*

Generalíssim, ma. *sup.* Molt general. *Generalissimo, ma.*

Generalíssimamént. *adv. sup.* Ab molta generalidat. *Generalissimamente.*

Generalmént. *adv.* Ab generalidat. *Generalmente.*

Generatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para produir ó engendrar. *Generativo, va.*

Genèric, ca. *adj.* Comú, general. *Genérico, ca.*

Genèricamént. *adv.* Generalmént. *Genéricamente.*

Gènere. *m.* Lo qui es comú á moltes còsas ó en comprèn moltes. = Naturalesa, calidat, classe. = Mòdo ab que se fa una còsa. = La divisió dels nòms segons el seu sècs ó terminació. = Mercaderia. *Género.*

Generós, sa. *adj.* Nòble, franc, dadivós. *Generoso, sa.* = Enravenad, estirad. *Tieso, sa.* = Anar generós: estirad. *Andar tieso.*

Generosamént. *adv.* Ab generositat. *Generosamente.*

Generositat. *f.* Noblesa, desinterés, esfòrs, valor. *Generosidad.*

Generosíssim, ma. *sup.* Molt generós. *Generosissimo, ma.*

Gènesis. *m.* Generació. = El primer llibre del antig Testament. *Génesis.*

Geneta. *f.* Espècie de gat dañós á galinas, coloms, etc. *Geneta, fuina, garduà.* = Hòmo belitfe, astút, viu. *Zorro, ra* ó *trasgo.*

Genetiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para engendrar. *Genitivo, va.*

Genetiu. *m.* El segon cas del nòm. *Genitivo.* = No sàber dos genetius: ser molt torpe. *No saber las declinaciones.*

Genetliac, ca. *adj.* Pertañent á la genetliaca. *Genetliaco, ca.*

Genetliaca. *f.* La ciència fabulosa y supersticiosa de dir ó pronosticar sa bona ó mala planeta per el dia ó hòra en que néix un. *Genetliaca.*

Gengibre. *m. pl.* *Gengibre.*

Gèni. *m.* Natural, esperit, inclinació, disposició, ingènè, capacidat. = Gust, humor. = Àngel hò ó

mál. *Genio*.—Gèni dolént. *Genio avieso*.—Tenir gèni para alguna còsa. *Tener genio para...*—Mál gèni. *Mal genio*.—Gèni y figura fins á la sepultura. *Genio y figura hasta la sepultura*.

Genial. *adj.* Conforme al gèni, al gèn, á la inclinació. *Genial*.

Genialidat. *f.* Costúm, hàbit conforme al gèni. *Genialidad*.

Genialment. *adv.* Segóns el gèni. *Genialmente*.

Genibró. *m.* Àbre. *Enebro* ó *junpero*.

Genissaro, *ra*. *adj.* Nàts de un pare y de una mare de diferénts nacións. *Genizaro, ra*.

Genissaro. *m.* Soldat de infanteria turca, y de la guarda del grán Turc. *Genizaro*.

Gèni. *V.* Gèni. *Genio*.

Genitrals. *m. pl.* Los señals del hòmo. *Testiculos*.—*Signe*. *Escorpion*.

Gènre. *m.* El casad ab una fya de un. *Hierno*.

Genolí. *m.* Pàsta de un gròg clar para pintar. *Genoli*.

Gèns. *adv.* No res. *Nada*.—Pòc ó molt pòc. *Nada*.

Gènt. *f.* Pluralidat de personas.—*Nació*, pòble.—Los soldats.—*Familia*, parentèlla. *Gente*.—*Bàxa*.

Gente baja: de la escòria del pòble. *Gente bahuna*.—De bàlla: joves qui no pensen sinó en divertir-se.

Gente del bronce.—De càpa ròtja, pagesos. *Gente de capa parda*.—Comuna ó vulgar. *Comun* ó *vulgar*.—*Gènt jova*. *Gente moza*.

—*Gènt de plàssa*: los qui la frecúentan. *Gente de plaza*.—*Gènt rica*. *Gente rica, de pelo ó de pelusa*.—De la temperantàna, de màla vida. *De la hampa*—De divertir-se. *Del bronce*.—De l'ungla: llàdre. *De la garra*.—*Gènt principal*: de distinció. *Principal*.—*Fer gènt*: reclutar soldats. *Hacer gente*.

Genteta. *f.* El pòble bàix.—La despreciable. *Gentevilla* ó *gentuza*.

Gentil. *m.* El qui no es batiad. *Gentil*.—*Fer en Juan Gentil*. *V.* *Fer*.—*Vivir com un gentil*: á lo bruto. *Vivir á lo gentil* ó *gentilizar*.

Gentilesa. *f.* Gárbo, bizarría, elegància, actividat, magnificàcia, etc. *Gentileza*.

• *Gentilhòmo*. *m.* El hòmo nòble, ben nàd.—El criad qui en las càsas nòbles acompanya á una persona. *Gentilhombre*.—De boca: el criad qui servèix á la tàula del rey. *De boca*.—De càmera: criad del rey de molta distinció. *De camara*.—De mànega: El criad qui servèix á las personas reyals quánd son petites. *De manga*.

Gentilio, *ca*. *adj.* Pertañent á los gentils. *Gentilico, ca*.

Gentilici, *cia*. *adj.* Pertañent á las gènts ó llinatge. *Gentilicio, cia*.

Gentilidat. *f.* La falsa religió de los gentils, y el

conjunt de tots ells. *Gentilidad*.

Gentilisar. *v. a.* Observar los ritos dels gentils.

Gentilizar.

Gentilisme. *m.* Gentilidat. *Gentilismo*.

Gentilment. *adv.* Al mòde dels gentils. *Gentilmente*.

Gentio. *m.* Grán concurs de gènt. *Gentio*.

Gentòta. *f.* Gènt dolénta. *Gentualla* ó *gentuza*.

Genuflexió. *f.* El acte de ajonayarse. *Genuflexion*.

Genúino, *na*. *adj.* Pur, natural, vertader, sense mescla. *Genúino, na*.

Geocèntric, *ca*. *adj.* Pertañent á un planeta vist de la tèrra. *Geocèntrico, ca*.

Geoda. *f.* Una pedra que diuen que se tròba en el niaró de àguila y sòna com un cascavell. *Geoda*.

Geodesia. *f.* La ciència de midar y dividir sas tèrras. *Geodesia*.

Geodèsic, *ca* y *geodètic*, *ca*. *adj.* Pertañent á la geodesia. *Geodèsico, ca*, *geodético, ca*.

Geografia. *f.* Ciència qui tracta de la posició de las regións terrèstres. *Geografia*.

Geogràfic, *ca*. *adj.* Pertañent á geografia. *Geogràfico, ca*.

Geogràficament. *adv.* Segóns la geografia. *Geogràficamente*.

Geógrafo. *m.* El qui sàb geografia y el qui fa mapas. *Geógrafo*.

Geologia. *f.* Ciència de la naturalesa y de la producció de las parts de la tèrra. *Geologia*.

Geomància. *f.* Art fabulós de endevinar per punts fets per casualidat en la tèrra. *Geomancia*.

Geomàntic. *m.* El qui practica la geomància. *Geomàntico*.

Geomàntic, *ca*. *adj.* Pertañent á la geomància. *Geomàntico, ca*.

Geòmetra. *m.* El qui sàb la geometria ó la practica. *Geòmetra*.

Geometria. *f.* Ciència qui ensenya á midar la extensió. *Geometria*.

Geomètric, *ca*. *adj.* De geometria. *Geométrico, ca*.

Geomètricament. *adv.* Segóns las rètglas de geometria. *Geomètricamente*.

Georgià, *na*. *adj.* De Geòrgia. *Georgiano, na*.

Geòrgica. *f.* Òbra litterària qui tracta de agricultura. *Geòrgica*.

Geostática. *f.* Part de la mecànica qui tracta del equilibri dels còssos sòlidos. *Geostática*.

Gép. *m.* Bulto que alguns hòmos tenen en el pit ó á s'esquena. *Giba, gibo* ó *corcova*.—En còsa inanimada. *Curvatura*.

Gépar. *v. a.* Fer esforços para pujar amunt. *Upar*.

Geperud, *da*. *m. f.* Los qui tenen gép. *Gibado, da, giboso, sa* ó *corcovado, da*.—Ab so gép gròs. *Regibado, da*.

Gerànio. *m. pl.* *Geranio*.

Gerarquia. *f.* Orde entre los còrps dels àngels y de los diversos gràus de la Iglesia. *Gerarquia.*
Geràrquic, *ca. adj.* Pertanyent á gerarquia. *Geràrquico, ca.*
Germà, *sa. m. f.* El qui es fíy de uns matèxos pares. = El donat entre los religiosos. = El criatí y el religiós respècte de los àltres en la seua classe. = El participànt ó qui participa de los privilègis y gràcias de alguna religió. = Una còsa respècte de àltra semblant. *Hermano, na.* = Bó, na: los qui téuen uns matèxos pares. *Carnal.* = De llet: el fíy de la dida respècte del àlletat. *De leche ó collazo, za.* = De la tercera rètgle. *Tercero, ra ó terciario, ria.* = Segón, tereer, etc. *Segundon, na.* = Polític, ca: enfiàds. *Político, ca.*
Germanastre, *tra. m. f.* Los fíys de un matèix pare, però de diversa màre. *Mediohermano, na.* = De una matèxa màre, però de distínt pare. *Uterino, na.*
Germandat. *f.* Relació de parentesc entre germans. *Hermanidad ó hermanazgo.* = Iglesia de los germans de la tercera rètgle. *Iglesia de los terceros.*
Germània. *f.* Alemaniá. *Germania.*
Germania. *f.* El agregat de comuneros en tèmps del emperador Càrlos V. *Germania.*
Germànic, *ca. adj.* Alemany. *Germánico, ca.*
Gèrmen. *m.* Llevor. = Orígen, principi. *Gérmen.*
Germinació. *f.* Térme botànic. *Germinacion.*
Germinar. *v. n.* Comensar á demostrarse ó néixer sa plànta. *Germinar.*
Gerofant. *m.* Sacerdot de Elèusis. *Gerofante.*
Gerolífic. *m.* Figura qui conté un sentit misteriós còm sa pàuma qui significa victòria. = Las figuras que usávan los egipcios y megiàns en lloc de lletres, y las qui en el dia contenen un sentit amagat. *Gerolífico.*
Gerolífic, *ca. adj.* Qui pertany á gerolífic. *Gerolífico, ca.*
Geroui, *nia. m. f.* Noms pròpis de hòmo ó de dòna. *Gerónimo, ma ó Geromo, ma.*
Gerònim, *ma. m. f.* Individuos del orde de san Geròni. *Gerónimo, ma ó geronimiano, na.*
Gèrra. *f.* Còsa bastant coneguda. *Cántaro.* = Para mesurar. *Cántara.* = Somaral: molt grán ó gròssa. *Zalona.* = Vinatèra. *Belhez.*
Gerrer. *m.* El qui fa gèrras, plàts, esudèllas, etc. *Alfarero ó barrero.*
Gerrer. *m.* Pedris ahont se pòsan gèrras para hèurer ó emprar aygo. *Cantarera ó safariche.*
Gerréra. *f.* La dòna de gerrer. *Alfarera.*
Gerrería. *f.* El lloc ó la càsa ahont se fa obra de tèrra. *Alfar.*
Gerrèt. *m.* Peix. *Caramel.* = Moc. *Mocarro.* = Po-

sar es gerrèt, enganar. *Poner los cuernos.*
Gerreta. *f.* Gèrra petita. *Cantarilla.*
Gerricó. *m.* *Cantarillo.*
Gèrs. *m. pl.* Arbusto y el seu fruyt. *Fambuesa ó sambueso.*
Gerundiada. *f.* Expressió ridícula para demostrar erudició. *Gerundiada.*
Gerundio. *m.* El qui diu ó fa gerundiadas. *Gerundio.*
Gerundiu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Gerundio.*
Gessòlrèut. *m.* El primer signe musical. *Gesolreut.*
Gèsta. *f.* Càrç, semblant. = Gèsto. *Catadura.*
Gèsto. *m.* Movimènt ridícul de sa càre, màs y á vegadas de tot el còs. *Gesto.* = Para fer riurer á allòs. *Coquito.* = El que se fan los enamorats. *Amoricon.* = Fer gèstos. *Hacer gestos.* = El qui en fa. *Gestero, ra.*

GL

Gilmèstre. *m.* El qui fa de majoral en el govèrn de las bistias qui tiran á canóns ó morters. *Gilmaestro.*
Gilobàlzem. *m.* La llènia del àbre qui destila esbàlzem. *Girobalsamo.*
Gimnassi. *m.* Lloc de ensenansa pública. *Gimnasio.*
Gimnástica. *f.* Àrt de eczercitar el còs para fortificarlo. *Gimnástica.*
Gímnica. *f.* La ciència dels pròpis eczercicis de los athlètas. *Gimnica.*
Gímnico, *ca. adj.* Pertanyent á gímnica. *Gimnico, ca.* = Jòcs gímnics: jòcs públics ahont los athlètas pèlèavan tot despuyats. *Juegos gimnicos.*
Gimnopedía. *f.* Bàll religiós, majorment en Lacedemònia. *Gimnopedía.*
Gimmosofista. *m.* El antig filósof de la India orientál. *Gimmosofista.*
Ginèbra. *f.* Ciutat. = Cèrt jòc de càrtas. = Renou confús de molts qui parlan y no se enténen. *Ginebra.*
Ginebrada. *f.* Espècie de tortada ó de gató. *Ginebrada.*
Ginebrès, *sa. adj.* De Ginèbra. *Ginebres, sa.*
Ginebrí, *na. adj.* Ginebrès. *Ginebrino, na.*
Ginebró. *m.* Àbre. *Enebro, junipero, y ant. ginebro.*
Ginecocràcia. *f.* Estát, réyne ahont pòden governar sas dònas. *Ginecocracia.*
Ginèsta. *f.* Arbusto. *Ginesta, hiniesta, escorbera, y més usual. Retama.*
Ginibró. *m.* V. Genibró.
Ginjol. *m.* Fruyt de ginjoler. *Azufaifa, ginja, ginjol, ginjo ó yuyuva.*

Ginjòl. *m. pl.* Lirio cárdeno.

Ginjoler. *m.* Àbre qui produèix ginjols. *Azufaifo; ginjo, ginjoler* ò *sebesten*.

Giña. *f.* El senyal ò aquèlla siquieta que fà en tèrra la ròda de carruàtge. *Carril* ò *rodada*.—Sa còrda fermada á sa càña de pescar y ab qui està fermad s'am. *Sedal*.

Giñad, *da. p. p.* de giñar. *Doblado, da.*

Giñar. *v. a.* Fer fer á un lo que se li demana ò se vòl de ell. *Doblar*.—Casi per fòrsa. *Traer d la gamella*.

Giñiva ò geniva. *f.* La càrn ahont están sas dents. *Encia*.

Giñól. *m.* Lás para agafar aucells. *Lazo* ò *oncejera*.

Giñóla. *f.* Còrda para tirar líneas los fusters. *Cordel*.—Para fer los picapedrers las óbras en línea rècta. *Tendel*.—Fét á giñóla. *Hecho d cordel*.

Gipó. *m.* Vestidura de òna. *Jubon*.—Sense mànegas. *Justillo* ò *coletillo*.—Atupada per sas ancas. *Jubon, zurra, pages, azotes: sùrt. Azotazo*.—Donar un gipó: arregañar. *Dar un jubon*.

Gipouèt. *m.* Gipó petít. *Juboncico, ito, illo*.

Giponòt. *m.* Gipó gròs. *Jubonazo*.

Gira. *f.* Adorno en vestít. *Vuelta*.

Girad, *da. p. p.* de girar. *Vuelto, ta*.—*Rompido, da*.—*Revuelto, ta*.

Girada. *f.* Vòlta. *Vuelta*.—Jugant. *Volteta*.—De mercaderías. *Giro*.—De peràyre. *Girada*.—De pèu. *Torcedura*.

Girant. *m.* Lluna nòva. *Girante, luna nueva* ò *novilunio*.

Girar. *v. a.* Donar una vòlta.—Posar una còsa de un costát en àltre ò lo de devall demunt. *Volver*.—Camí, rumbo. *Volver* ò *torcer el camino, el rumbo*.—Carrer, sa cláu. *Doblar la calle, la llave*.—Carruàtge: tombarló. *Volcar*: ferló mudar de direcció. *Volver*.—De costát. *Torcer de lado*.—Es càyre á sa pèdra: mudar de pensament, etc. *Mudar de bisiesto*.—Cantó. *Doblar la esquina*.—Demunt devall. *Volver de arriba d bajo* ò *trasegar*.—Una càxa, v. g. descompòndrer sa ròba. *Revolver*.—Cap en coua. *Volver el hopo*.—S'esquena: anarsèn. *Volver las espaldas*.—Llaurant. *Alzar* ò *romper*.—Fer mudar de parèr, partít, etc. *Volcar*.—Pèu. *Recalcar el pié*.—En redó. *Volver el hopo*.—Es tày á gani-vèt, etc. *Torcer el filo*.—Ets uys en blauc. *Poner los ojos en blanco*.—Es ventrèy, v. g. vèurer vomitar. *Estomagar* ò *levantar el estómago*.—Sas còsas: prènderlas al revés. *Trocar los frenos*.

Girarse. *v. r.* *Volverse*.—Sa casàca: passar-se al partít contràri. *Volver casaca*.—De àllá ahont vé

es vént: al partít qui guàtia. *Mudarse d todo aire*.—Mudar de parèr. *Mudarse*.—De una pàrt á la àltra. *Revolverse*.—Es vént. *Cambiar* ò *mudarse*: de repènte. *Saltar*.—Es trunfos ò sa truyta: es partít ò sas còsas. *Volverse la tortilla*.—Es ventre. *Revolverse el estómago*.—No sàber ahont girarse de feynas: tenirne molts. *No poderse rodear*.—No poderse girar per màssa gènt ò pèr ser es ilòc màssa estrèt. *No poder revolverse*.

Gíras. *f. pl.* Las de càpa, capòt, etc. *Becas*.

Gírgola. *f.* Producció esponjosa de la tèrra. *Seta*.

Gíro. *m.* Movimènt circular. — Circulació de lletras de oànvi. *Giro*.

Giscar. *v. a.* Cèrt mòdo de gemegar los hòmos. *Dar alaridos*.—Los aucells. *Chillar* ò *chirriar*.—Los contys. *Chillar*.—v. n. Molíns, pòrtas, ròdas. *Chillar, gruñir, rechinar*.—Càxas y tot fòrt per sentir témps. *Chasquear*.—Lo que se fritx. *Chillar* ò *chirriar*.

Gisco. *m.* Crit llastimós. De hòmo. *Alarido*.—De animál ò aucell. *Chillido*.

Gitad, *da. p. p.* de gitar. — *adj.* Hòmo màgre. *Vomitado, da*.

Gitada. *f.* El àcte y efecte de gitar. *Vòmito*.

Gitanada. *f.* Acció pròpia de gitànos. *Gitanada*.

Gitàno, *na. m. f.* Càsta de gènt vágamunda, qui regularmènt se ocupa en vèndrer ò baratar bestiar gròs, en llegir sa planeta, y per lo comú es gènt dolènta y llàdra. *Gitano, na*.

Gitar. *v. a. V.* Vomitar. *Vomitare, lanzar, y anti gitar*.—Gitar es fétge: gitar molt. *Echar las entrañas*.—Fer gitar es fétge á un: molestarlo molt. *Hacerle echar la hiel*.

GL.

Glaciál. *adj.* Gelad, fred en estrém. *Glacial*.

Gladiador. *m.* El qui en los jòcs públics y bàrbaros de los romàns pèlèava sòlament ab espàs. *Gladiador*.

Gladiator. *m. V.* Gladiador. *Gladiator*.

Glándula. *f.* Vèrtola. *Glandula*.

Glandulós, *sa. adj.* Lo qui té glándulas. *Glanduloso, sa*.

Glàs. *m.* Gèl. *Hielo*.

Glàssa. *f.* Ròba. *Glase*.—Goma. *Grasa*.

Glassad, *da. adj.* *Helado, da*.

Glassarse. *v. n. V.* Gelarse. *Helarse*.

Glausió. *f. pl.* *Glausion*.

Gleva. *f.* Terròs ò grum. *Gleba*.—Tèrra texida de hèrbas y rèls. *Césped*.—De sàng. *Grumo*.

Globèt. *m.* Globo petit. *Globulillo* ò *glóbulo*.

Globo. *m.* Còs redó. *Globo*.—Para tenir sas hòs-

tias consagradas. *Copon*.
 Globós, *sa. adj.* Fét en forma de globo. *Globo*, *sa.*
 Globalós, *sa. adj.* Compòst de petíts globos. *Globuloso*, *sa.*
 Glop. *m.* La porció de líquido que se pren dins sa boca ab una vegada. *Sorbo*: gròs. *Sorbeton*.= Desgràcia. *Trago*.= Málta notícia. *Pildora*.= Lo qui càb dins sa boca. *Boconada*.= À càtla bossinada un glop. *Tras cada pregon azote*.= À glops. *A sorbos ò d pistos*.
 Glopada. *f.* Tot lo que se beu de licor de una tirada. *Buchada ò gorgoratada*.= Vomitada de sang ò àltre licor qui surt de la boca. *Espadada*.= De pluja. *Aguacero*, *chaparron ò chubasco*.= Fòrta de àygo y vent. *Grupada*.
 Glopèt. *m.* Glop petít. *Sorbillo*, *ito*.
 Glopètar. *v. r.* Rentarse sa boca ò sas dents. *Enjuagar*.= Bèurer á glops. *Sorber*.
 Glòria. *f.* Fàina, hermosura, reputació. = La béneventurança etèrna. = Gòig, gust, plèr. = Majestàt, resplandor. = Pintura ahònt hey há àngels, resplandors, etc. *Gloria*. = Estar en la glòria: á demés del sentit rècte de estar en el cèl, vòl dir: estar bé en aquèst mon. *Estar en la gloria*. = Estar en sas séuas glòrias: alègre, content. *Estar en sus glorias*.
 Glòriam amamus. Expressió llatina qui vòl dir que un té el matèix defècte que acumula á àltre. *Todos la matamos*.
 Glòriapàtri. *m.* Oració curta; però la més adecuada para alabar á la santíssima Trinidat. *Gloriapatri*.
 Glòriapàtri. *m.* El grà més gròs de rosàri ò corona. *Gloriapatri*, *dez*, *padre nuestro*, *agallon*.
 Gloriar-se. *v. r.* Fer glòria, avanarse, tenir vanidat de alguna còsa. *Gloriarse*. = Tenir la séua glòria, el sèu delèyte, alegrarse molt. *Gloriarse*. = Gloriar-se en el Señor: dirigir á Déu el bé que se fà. *Gloriarse en el Señor ò en Dios*.
 Glorieta. *f.* Glòria petita. *Gloriecilla*.
 Glorieta. *f.* Llòc en hòrt ò jardí ab retxàts de fust en forma de mitja taronja y cubèrts de herbas. *Glorieta*.
 Glorificació. *f.* El àcte de glorificar. *Glorificacion*.
 Glorificad, *da. p. p.* de glorificar. *Glorificado*, *da*.
 Glorificador. *m.* El qui glorifica. *Glorificador*.
 Glorificar. *v. a.* Fer gloriós á un. = Donar Déu la glòria. = Alabar. *Glorificar*.
 Gloriós, *sa. adj.* El qui gòsa de Déu en el cèl. = Honorós, famós, digne de honra y alabansa. = El qui se vānagloria. *Glorioso*, *sa*.
 Gloriosamènt. *adv.* Ab honor. *Gloriosamente*.
 Gloriosíssim, *ma. sup.* Molt gloriosos. *Gloriosísimo*, *ma*.

Glòsa. *f.* Explicació. = Amplificació del sentit de alguns vèrbs posant al fi el que se glòsa. = Variació sobre uns matèxos punts de sòlta. *Glosa*.
 Glòsa. *f.* Cansó, *Poesia*.
 Glosad, *da. p. p.* de glosar. *Glosado*, *da*. = Poetizado, *da*.
 Glosador. *m.* El qui explica, interpreta. *Glosador*.
 Glosador, *ra. m. f.* El qui fà cansóns. *Poeta*, *poetiza*.
 Glosar. *v. a.* Explicar, interpretar. *Glosar*. = Fer cansóns. *Poetizar*.
 Glosari. *m.* Diccionari qui explica sas paraulas. *Glosario*.
 Gloseta. *f.* Glòsa petita. = Caràcter de lletra de impressió. *Glosilla*.
 Glosografía. *f.* Descripció de la lléng. *Glosografía*.
 Glosologia. *f.* Us de la lléng. *Glosologia*.
 Glosotomia. *f.* Dissecció de la lléng. *Glosotomia*.
 Glotó, *na. m. f.* Los qui menjan y beuen en demasia. *Gloton*, *na*.
 Glotoneria. *f.* Demasia en menjar y bèurer. *Glotoneria*.
 Glotonetjar. *v. a.* Menjar molt de préssa ò menjar y bèurer en demasia. *Glotoncar*.
 Glotonót, *ta. m. f.* Grans glotóns. *Glotonazo*, *za*.
 Glúten. *m.* Sustància blāna y elástica. = Tot lo qui unèix còm betúm, àygocuyta, pasteta, etc. *Glúten*.
 Glutinós, *sa. adj.* Viscós, apégads. *Glutinoso*, *sa*.

GN.

Gnomón. *m.* Basca de rèllòtge de sòl. *Gnomon*.
 Gnomònic, *ca. adj.* Pertañent á la guomònica. *Gnomónico*, *ca*.
 Guomònica. *f.* Àrt de fer rèllòtges y de conèxer la diversidat dels climas y dels polos. *Gnomónica*.

GO.

Gocèt. *m.* Péssa del antig vestít de fòrt qui correspon al morrió, capèl ò gorra. *Gocete*.
 Gòcia. *f.* Província de Suècia y la tèrra de los godos. *Gocia* ò *Gotia*.
 Godo, *da. adj.* El de ò lo pertañent á la Gòcia. *Go*, *da*. = Ser de los godos: de noblesa antiga. *Ser de los godos*. = Ferse de los godos: gloriarse de nòble. *Hacerse de los godos*.
 Gòig. *m.* Alegria, complacència. *Gozo*.
 Gójós, *sa. adj.* Alègre, content. *Gozoso*, *sa*.
 Gojosamènt. *adv.* Ab gòig. *Gozosamente*.
 Gojosíssim, *ma. sup.* Molt gojosos. *Gozosísimo*, *ma*.
 Gola. *f.* Apetít desordenad de menjar y bèurer. *Gula*.

Gola. *f.* Plànxa de llautó en forma de mitja lluna que alguns oficials de infantaria duen pròp des còll estant de guàrdia. *Gola.*

Goláfre. *adj.* Menjadoròts. *Golafre.*

Goleta. *f.* Gola petita. *Gulita.*—Bàrca. *Goleta.*

Golf. *m.* Brás de mar qui entra grán trétxo dintre tèrra del continent. — Extensió del mar distànt de tèrra. *Golfo.*

Golós, sa. *adj.* El qui està posseïd de la gola. — El qui se agrada molt de còsas dolsas y de menjars més gustosos que útils. *Goloso, sa.*

Golosament. *adv.* Ab gola & golosina. *Golosamente.*

Golosina. *f.* El menjar qui servèix més per gust que per sustentó. — Desfex de aquést menjàr & de qualsevòl altre. — Qualsevòl còsa més agradable que útil. *Golosina.*

Golosíssim, ma. *sup.* Molt golosos. *Golosísimo, ma.*

Golosòt, ta. *adj.* *Golosazo, za.*

Golpe. *m.* Tòc, desgràcia, ferida ab qualsevòl instrument. — Admiració, sorpresa, impressió. *Golpe.* — De golpe. *adv.* Prést. *De golpe.* — D'un golpe: de una vegada. *De golpe.*

Golpetjàd, da. *p. p.* de golpetjar. *Golpeado, da.*

Golpetjador, ra. *m. f.* El qui golpetja. *Golpeador, ra.*

Golpetjar. *v. a.* Donar tòcs. *Golpear.*

Golla. *m. pl.* Tumor á sa gargamèlla. *Lamparones & papera.*

Gom en gom. (De). *adv.* Lo qui està molt ple, v. g. un camí tot ple de gent. *De bote en bote.*

Goma. *f.* Suc viscos que destilan alguns àbres. *Goma.* — Àrábica. *Ardbiga.* — De màta. *Elemí.* — La que se pòsa al paper paraque no se fonga. *Grassilla.*

Gombóy. *m.* Escòlta para dur ab seguretát alguna còsa. — La matèxa còsa. *Convoy.*

Gomós, sa. *adj.* Lo qui té goma. *Gomoso, sa.*

Gonèlla. *f.* Faldetas. *Basquiñas.* — Hòmo benèyt. *Bendito.* — Á qui se dóna comànda. *Gurumino.*

Gonèllas. *f. pl.* *Basquiñas.* — Aquèlla espècie de devantál que per decència pòsan á Sant-Christo. *Pañetes.*

Gonorreya. *f.* Fluxedat de sèmen. *Gonorrhea.*

Gofiad, da. *p. p.* de gofiar. *Ganado, da.*

Gofiar. *v. a.* Adquirir, aumentar. — Conquistar. — Vènsen en fòrsas. *Ganar.* — Sa voluntát, lo amor, etc. *Captar la voluntad, etc.* — D'esquena sas... *Ganar por su cuerpo.* — Tenir més fòrsa. *Vencer.*

Gofiar-se. *v. r.* Lo amor, voluntát, etc. *Captarse el amor, etc.* — La vida cavànt, escrivint, etc. *Ganar la vida d cavar, etc.*

Gorá. *m.* El àne àlt y gròs y determinad regularment para páre. *Garañon.* — Hòmo torpe. *Goyo.*

— Laciu, luesuriós. *Garañon.*

Gorét. *m.* La tèrra llaurada para sembrarla á son témps. *Barbecho.*

Goretád, da. *p. p.* de goretar. *Barbechado, da.*

Goretar. *v. a.* Llaurar se tèrra para sembrarlai en venir el témps. *Barbechar,*

Gorg. *m.* Clòt fondo y ple de aygo. *Pozo.*

Görga. *f.* Sa gargamèlla exterior & de part desdore. *Gorja.*

Gorgorá. *m.* Cèrta ròba de seda. *Gorgoran.*

Gorguéyo. *m.* Cèrt mòdo de cantar. *Gorgeo.* — Fer gorguéyos. *Gorgear.*

Gòrigòri. *m.* Veu qui imita el cant de los entèrros. *Gorigori.*

Gorilla. *f.* Còll ab mòllo que lduyan los jutges, misèrs, nancios de bisbe, etc. — *m.* El qui du gorilla. *Golilla.* — Es cabèys llargs á nes clotèl. *Cabellera.*

Gornició. *f.* Brodat, adorno, engast, defènsa que se pòsa á arma para defensar la mà. — La tròpa qui està en un llòc. — El correatge de cavalls & mulas qui tiran á carraatge. *Guarnicion.*

Gornid, da. *p. p.* de gornir. *Guarnecido, da.* — *Emplumecido, da & emplumado, da.*

Gornir. *v. a.* Adornar ab gornicions. — Engastar. — Posar tròpas en algún llòc. — Posar sas gornicions á sas mulas, etc. *Guarnecer.*

Gornir. *v. n.* Comensar á treurer plomas los aucèllets y los pòllets. *Emplumar & emplumecer.*

Gorra. *f.* Barrèt de diferents mòdos para cubrir es cap. — Gorrero. *Gorra.* — Gròssa. *Gorron.* — Anar & viurer de gorras: convidarse á menjar. *Andar & vivir de gorra.*

Gorrada. *f.* Cortesia ab sa gorra. *Gorrada & gorretada.* — Tòc ab sa gorra. *Gorretazo.*

Gorradura. *f.* Espulsió ab granèts qui sòl surtir en el còs en témps de calor. *Salpullido & sarpullido.*

Gorrer, ra. *m. f.* El qui fà gorras. *Gorrero, ra.*

Gorréro, ra. *m. f.* El qui fà & viu de gorras. *Gorrero, ra.*

Gorreta. *f.* Gorra petita. *Gorrilla, ita.*

Gorretada. *f.* V. Gorrada.

Gorrió. *m.* Aucèll conegud. *Gorrion.* — Barbarisco. *Barbaresco.*

Gorrionèt. *m.* Gorrió petít. *Gorrioncico, illo, ito.*

Gorrista. *m.* V. Gorréro. *Gorrista.*

Gorro. *m.* Barrèt llarg & bèca. *Gorro.*

Gos, ssa. *m. f. ant.* Cà, cussa. *Perro, ra.*

Gosád, da. *p. p.* de gosar. *Gozado, da.* — *Vencido, da.*

Gosar. *v. a.* Tenir, posseir. *Gozar.* — Tenir més fòrsa, ciència, habilitat, etc. *vencer. Vencer & sobrepujar.* — Atrevir-se. *Osar.*

Gòt. *m.* Diccio presa del inglès. *Vaso.*

Gota. *f.* Pàrt petita ò mínima de qualsevòl licor.

—Gràn escassès de alguna còsa quánd se usa

ab negació. *Gota.*—Gota á gota. *Gota d gota.*

—No dar una gota d'aygo: ser molt aváro. *No*

dar una gota de agua.—No veurèy gota: gèns.

No ver gota.—Gotas. *pl.* Adornos de arquitec-

tura en forma de campanetas. *Gotas.*—Gròssa.

Goteron.—De ciri, etc. *Perdon.*

Gota. *f.* Malaltia. *Apoplegia*—Gota corál. *V.* Epi-

lepsia. *Gota coral.*—Gota serèna: privació totál

de la vista sens conèxerse en los uys. *Gota se-*

rena.

Gota. *f.* De moc qui pánja del nàs. *Moquita.*—

Qui cau de llám. *Perdon.*

Gotèra. *f.* Petit forát per ahont degota la pluja

per bàix de tenlára, la aygo qui degota, y el

señal que dexa.—El qui continuamént demána

ò heu molt de licors. *Gotera.*

Gotereta. *f.* Gotèra petita. *Goteroncillo.*

Goteròta. *f.* Gotèra gròssa. *Goteron.*

Goteta. *f.* Gota petita. *Gotica, illa.*

Gòtic, *ca. adj.* Trásse de arquitecna introduf-

da per los godos.—El qui ò lo qui vé de élla.

Gòtico, ca.

Gotòta. *f.* La gròssa de quánd plòu. *Goteron.*

Govèrn. *m.* Manètx, conducta, direcció.—Admi-

nistració, estat, jurisdicció, mánd. *Gobierno.*

—Béns. *Caudal.*

Governació. *f.* Govèrn. *Gobernacion.*

Governád, *da. p. p.* de governar. *Gobernado, da.*

Governador, *ra. m. f.* El qui dirigèix.—El qui

mána en una població, castèll, etc. *Governa-*

dor, ra.

Governadora. *f.* La dòna del governador. *Gober-*

nadora.

Governánt. *p. a.* de governar. El qui govèrna. *Gobernante.*

Governar. *v. a.* Regir ab autoridát.—Dirigir,

guiar, conduir.—Reynar. *Gobernar.*

Governarse. *v. r.* Dirigirse á sí matèix, y dirigir

sas séuas còsas. *Gobernarse.*

Governatíu, *va. adj.* Pertañént á govèrn. *Go-*

bernativo, va ò *gubernativo, va.*

Gòx. *m.* Bri de qui eu son surtíds áltres. *Ma-*

colla.

Goxád, *da. p. p.* de goxar. *Amacollado, da.*

Goxar. *v. r.* Trèurer uys los brins en sas rèls.

Amacollar, se.

Gòxo, *xa. adj.* Gròssos.—*Gordo, da.*

Gòy. *m.* Vèrsos. *Gozo.*

GR.

Grà. *m.* El fruyt y llevar del blát y de algunas

áltres plántas.—*Pes.*—Porció petita de qualse-

vòl còsa, còm grà de arena, anís, etc.—Espè-

cie de gráva gròssa que se trôba en las pédras

ab qui fà còs.—Tumorèt qui nêx en algunas

pàrts del còs.—El foradèt de arma de fòc per

ahont se ly péga fòc, etc. *Grano.*—Grà á grà.

Grano d grano.—Grà del ány passád: gráns:

blát, òrdi, etc. que encàre no se hán venúd.

Suelos.—Grà de rosári. *Cuenta.*—Passar es grà.

Rezar el rosario, corona, etc.

Gracéjo. *m.* Xiste, gràcia en so dir. *Gracejo.*

Gràcia. *f.* Do de Déu ordenád á lograr la glòria.

—Do natural qui fà agradáble al qui lo té.—

Afabilidát, benevolència.—Belleza, hermosuras

etc. *Gracia.*—Gràcia efícas, suficiént. *Eficaz,*

suficiente.—Gràcia grátis dáta: la que se dona

para utilidát del pròcsim. *Gracia gratis data.*

—Originál: la que infundí Déu á Adám y

Éva en el estat de la innocència. *Original.*—Con-

firmád en gràcia: preservád de péccr. *Confir-*

mado en gracia.—Cáurer de la gràcia: de la

amistát ò estimació. *Caer de la gracia.*—Gràcia

pésáda. *Gracia mohosa.*—La gràcia de Déu: es

pá. *La gracia de Dios.* Gràcias: heu agrayesc.

Gracias.—Donar gràcias: agrair. *Dar gracias*

—Donar gràcia á alguna còsa: ferla agradáble.

Dar gracia.

Graciáble. *adj.* Afáble, graciós, benefactor.—Fá-

cil en donar.—Qui pòt ser perdonáble. *Gracia-*

ble.

Gracieta. *f.* Gràcia petita. *Graciecita.*

Graciòla. *f. pl.* *Graciola.*

Graciós, *sa. adj.* Agradáble, qui té gràcia.—Alé-

gre, divertíd, xistós.—Bénefactor, inclinád á

fer bé.—Gratúito.—Ridículo, impertinént. *Gra-*

cioso, sa.

Graciós. *m.* Es bòvo de comèdia. *Gracioso.*

Graciosamént. *adv.* Ab gràcia. *Graciosamente.*

Graciosèt, *ta. m. f.* Diminutíu de graciós: lo que

se diu de un nin qui té gràcia, hermosura,

etc. *Graciocico, illo, ito.*

Graciosidát. *f.* Agrádo, bèllesa, perfecció.—*Grá-*

cia en lo que se diu ò fà. *Graciosidad.*—Quina

graciosidát! espressió para denotar una paráula

impertinént, una proposició estravagant. *¡Qué*

gracia!

Graciosíssim, *ma. sup.* Molt graciós. *Graciósíss-*

mo, ma.

Graciosíssimamént. *adv. sup.* Ab molta gràcia. *Gra-*

ciosíssimamente.

Gradació. *f.* Pujada de gráu en gráu. *Gradacion.*
Gradatim. *adv.* Paramént llatí. Per gráus, póc á póc. *Gradatim.*
Graduació. *f.* El ácte y efécte de graduar. = Divisió en gráus. = Dignidát, condecoració de una persona. = El gráu que té cáda individuo. *Graduacion.*
Graduad, *da.* *p. p.* de graduar. *Graduado, da.*
Graduad. *adj.* El qui no té en propiedát el empleyo que correspón al gráu que gósa. *Graduado.*
Graduál. *m.* Versets que se diuen acabáda sa epístola. *Gradual.*
Graduál. *adj.* Dividíd en gráus, posád per gráus. = Pertañent á gráu. *Gradual.*
Graduálmént. *adv.* Per gráus. *Gradualmente.*
Graduando. *m.* El qui há de rèbrer algún gráu. *Graduando.*
Graduar. *v. a.* Donar á una còsa el gráu que li correspón, y en la milícia donar el gráu, y no la propiedát. = En las universidáts donar el gráu de doctor. *Graduar.*
Graduarse. *v. r.* Rèbrer el gráu de doctor. *Graduarse.*
Grafila. *f.* Sa voreta de una pàrt y áltra de sa moneda. *Grafila.*
Gráfico. *m.* Eyna de daurador. *Grafio.*
Grafómetro. *m.* Instrument matemátic. *Grafómetro.*
Gràlla. *f.* Àve. *Graja*, y el màscle. *Grajo.*
Gràm. *m.* Hórba, y medicínal. *Grana.*
Gramaticál. *adj.* Fertañent á gramátiga. *Gramatical.*
Gramaticálmént. *adv.* Segóns rétgles de gramátiga. *Gramaticalmente.*
Gramátig. *m.* El qui enséña ó el qui estudia gramátiga. *Gramtico.* = Pur gramátic: el qui sòlamént há estudiád gramátiga. *Gramticon* ó *gramatista.* = Partida de gramátigs: partida de áses. *Asneria.*
Gramátiga. *f.* Àrt de parlar y escríurer corrècte. = El llibre qui conté dit àrt. *Gramtica.*
Gramanéra. *f.* Insècto. *Gorgojo.*
Grampó. *m.* Cláu ab guías. *Tornillo.*
Grán. *adj.* Àlt, àmple, sumptuós, magnífic, molt vehemént. = Primer ó principál en alguna clásse, còm Grán-Turc. *Grande:* però pèrd la síllaba de devánt sustantíu, y sòlamént se diu: *Gran*, *v. g.* *Gran soldado.*
Grána. *f.* Páño de color vermèy, el color ab que se tiñy es páño; y segóns los poétas el color vermèy des morros y gálts. *Grana.*
Granád, *da.* *p. p.* de granar. *Granado, da.*
Granád, *da.* *adj.* Fòrt. *Reçio, cia.* = Já de edát.

Grecido, da. = Grás. **Gordo, da.** = Ser más granád para aprènder sas còsas. *Tener ya dura la mollera.*
Granáda. *f.* Bomba petita. *Granada.*
Granader. *m.* El soldát de la priméra compañía de retgimént. = Hòmo àlt. *Granadero.*
Granadéra. *f.* Bossa que en àltre témps duyan es granaders para dur sas granádas. *Granadera.*
Granadillo. *m.* Àbre, y la setua lléña. *Granadillo.*
Granar. *v. n.* Umplirse el grá en las espigas. *Granar.* = No granará: lo que se diu de un alótt, *v. g.* qui vá malaltís. *No llegard d granazon.*
Granáta. *f.* Pédra preciosa. *Granate.*
Granátxa. *f.* Cep y vi. *Granacha.*
Grán bèstia. *f.* Animál. *Gran bestia.*
Grancanon. Gráu de lletre. *Grancanon.*
Grandària. *f.* Àltària ó amplària, el tamáñy de las còsas. *Grandor* ó *grandeza.*
Grànde, *sa.* *m. f.* Los señors principáls de un réyue. *Grande, za.* = Grànde d'Espàña: señor á qui el réy dona aquést títol, y pòren parlar ab éll capéll posád. *Grande de España.*
Grandesa. *f.* El tamáñy de alguna còsa respècte de áltra de la matéxa càsta. = Autoridát, magestát, poder. = La dignidát de grànde d'Espàña. *Grandeza.*
Grandesas. *f. pl.* Gástos excessíus. *Barrumbada.* = Fer grandesas: gastar molt. *Echar barrumbadas.*
Grandét, *ta.* *adj.* *Grandeciso, ca, illo, illa, ito, ita.*
Grandiós, *sa.* *adj.* Grán, magnífic. *Grandioso, sa.*
Grandiosamént. *adv.* Ab grandesa. *Grandiosamente.*
Grandiosidát. *f.* Grandesa, magnificèncià. *Grandiosidad.*
Grandíssim, *ma.* *sup.* Molt grán. *Grandísimo, ma.*
Grandíssimamént. *adv. sup.* Ab molta grandesa. *Grandisimamente.*
Grandolàs, *ssa.* *adj.* Molt gráus. *Grandillon, na.*
Grandòt, *ta.* *adj.* Molt gráus. *Grandon, na.*
Grauer. *m.* Llòc para posar grá. = País fèrtil en gráus y qui en proveèx á àltres. *Granero* ó *troje.* = Grauer de tafona ahónt se pòsa sa oli-va que se cuy. *Algorin* ó *truja.*
Granéra ó **garnéra.** *f.* Còsa coneguda. *Escoba.* = Ab màneg de fust, de fornál de ferrer ó per fer nets bassins, etc. *Escobon.* = De forn. *Barredero.*
Granerúda. *f.* Agranánt. *Escobada.* = Tòc ab granéra. *Escobazo.*
Grancrèta. *f.* Granéra petita. *Escobilla.*

Graneròta. *f.* Granera gròssa. *Escobon.*
Granèt. *m.* Grà petit. *Granillo, ito.* En ròba.
Mota. Dins cascavèll ab que sòna. *Escrupulillo.* Qui surt demunt sa coua de aucèll. *Grani-to* ò *culero.*
Grangéna. *f.* Fòc de san Antòni. *Gangrena.*
Grangenád, *da. p. p.* de graugenarse. *Gangrenado, da.*
Grangenarse. *v. n.* Posarse fòc de san Antòni. *Gangrenarse.*
Grangéyo. *m.* Ganància. *Grangeo* ò *grangeria.*
Granguárdia. *f.* La tròpa de cavàlteria apostada distànt del ezcèrcit. *Granguardia.*
Grandt. *m.* Animàl de àygo. *Rana.*
Granotèt. *m.* Grandt petit. *Ranilla.*
Gràns. *m. pl.* Los qui càuen porgànt. *Suelos.*
Grabál. *adj.* No bèn madur ò no bèn sec. *Cerollo, lla* ò *ceroyo, ya.*
Grapáda. *f.* La acció de agafar ab sas màns. *Grasada.* Lo que càb dins una mà. *Puñado* ò *manada:* lo que càb dins sas duas. *Almorzada, almuerza* ò *puñera.* À grasadas. *A puñadas.* Còsa fèta á grasadas: màlamente. *Cosa hecha con los piés* ò *con la pezuña.*
Grápas. (De) *adv.* Ab sos pèus y màus pen tèrra. *A gatas.* Anar de grápas. *Andar d gatas* ò *gatear.* Pujar de grápas. *Gatear* ò *trepar.*
Grapát. *m.* Tant còm sa mà tancada pòt contenir. Petit número de, etc. *Puñado.*
Graponetjar. *v. a.* Tocar ab sas màus. *Manoscar.*
Grás, esa. *adj.* Qui té molt de gréix. *Graso, sa* ò *gordo, da.* Còm un pòrc: molt grás. *Atocinado, da.* Grás qui esclàta. *Gordo que hiende.* Qui no's pòt etjofagar. *Obeso, sa.* Estar grás còm un pòrc. *Estar como ruin puerco.*
Grása. *f.* Finestra ab retxàts de convènt de mònjas. *Reja.*
Graseta. *f.* Grása petita. *Rejilla.* Ròba. *Griseta.*
Grát, ta. *adj.* Agradable, gustòs, agraid, bèn rebud. *Grato, ta.*
Grát. (De) *adv.* Gustosament, de bona voluntat. *De grado.* De grát ò per fòrsa. *De grado ó por fuerza.* Més per fòrsa que de grát. *Mas por fuerza que de grado.* De màl grát. *A regaña perro* ò *d regañadientes.*
Gratáda. *f.* La acció de gratar, se. *Rascadura* ò *rascamiento.*
Gratar. *v. a.* Fregar á sa pèll regularment ab sas ungles. *Rascar.* Sa consciència: remordir; sas galinas, coníys, etc. en tèrra. *Escarbar.* À sa pòrta. *Arañar la puerta.*
Gratarse. *v. r.* Rascarse. Sa butzáca. *La salrique-*

ra. Sa pánxa: estar sense fer res. *Rascarse la panza.*
Grátament. *adv.* Ab agrádo. *Gratamente.*
Grátas. *f. pl.* Eyna de plater. *Gratas.*
Gratèlla. *f.* Picor qui escita á gratarse. *Rascazon.*
Gratificació. *f.* Regàlo, recompensa, bènèfici. *Gratificacion.*
Gratificád, *da. p. p.* de gratificar. *Gratificado, da.*
Gratificador, *ra. m. f.* El qui gratifica. *Gratificador, ra.*
Gratificar. *v. a.* Recompensar, remunerar. Complàurer. *Gratificar.*
Gratíl. *m.* Còrda para las velas de bárco. *Relinga.*
Grátis. *adv.* De frànc. *Gratis.*
Gratísad, *da. adj.* Donád, da de gràcia sens ningún mèrit. *Gratisado, da.*
Gratitút. *f.* Agraiment de bènèfici rebud. *Gratitud.*
Gratuitament. *adv.* De frànc. *Gratuitamente.*
Gratúito, ta. *adj.* Donád de frànc. *Gratúito, ta.*
Gratulatòri, ria. *adj.* Cant ò discurs en qui se dona la nhòrabòna. *Gratulatorio, ria.*
Gráu. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Gerardo.*
Gráu. *m.* Clásse, estat, graduació, puéstó. Títol y honor que se dona al qui se gradúa. Cada una de las 360 pàrts en que se dividèix la circumferència del círculo ò ròllo. *Grado.* Gráus menors: las quàtre ordes menors. *Grados menores.*
Gráu. *m.* Plája qui servèix de desembarcadéro ò còsta entre dos pláus. *Grao.*
Graúó. *m. ant.* Escaló. *Grada, do* ò *escalon.*
Gráva. *f.* Tèrra còm á arena, sinó que es ròtja. *Arena.* Gròssa. *Arena gruesa* ò *sablon.*
Gravád, *da. p. p.* de gravar. *Grabado. da.* Nielado, da.
Gravád, *da. adj.* El qui té clotèts que li fèu sa pigòta á sa càre. *Hoyoso, sa.*
Gravador. *m.* El qui gráva. *Gravador.*
Gravámen. *m.* Càrreg, obligació. Molèstia, pesadura. *Gravámen.*
Gravar. *v. a.* Carregar, molestar. Fer láminas en metáll, pédras ò fust. Imprimir en la ànima, en la memòria. *Grabar.* Demunt òr ò plàta. *Nielar.*
Gravát. *m.* El efècte de gravar. *Grabado.* Demunt òr ò plàta. *Niel.*
Gravatíu, va. *adj.* V. Gravós en la primera escepció. *Gravativo, va.*
Gràve. *adj.* Pésad, intolleràble, molést. De molta entidat, àrduo, difícil, grós. Sèrio. *Grave.* Fer de pàre gràve: mostrar gravetat. *Hacer del grave.*
Gravedát. *f.* Pésadès de los còssos. Compostu-

ra, modèstia, seriedat. = Austeridat, severidat. *Gravedad*.

Gràvémént. *adv.* Ab escés. *Gravemente*.

Gravíssim, *ma. sup.* Molt gràve. *Gravissimo, ma. Gravíssimamént. adv. sup. Gravíssimamente*.

Gravitació. *f.* El acte de gravitar. *Gravitacion*.

Gravitar. *v. n.* Prestar un còs demunt àltre. *Gravitar*.

Gravós, *sa. adj.* Pésad, molést, intolleràble. *Gravoso, sa.* = Qui té gràva. *Arenoso, sa* ò *arenisco, ca.*

Gráy. *m.* La flauta de xeremias. *Flauta de gaita*.

Grèba. *f.* Péssa del vestít de fòrt desde es jonóys fins demunt es pèu. *Greba*.

Gréc. *m.* El vent y espáy entre llevant y tremuntàna. *Griego*.

Gréca. *f.* Fàxa de líneas paralélas. *Greca*.

Grècia. *f.* Regió de Euròpa. *Grecia*.

Grecisme. *m.* Expressió presa del grég. *Grecismo*.

Grég, *ga. adj.* El naturál ò pertañent á la Grècia. *Griego, ga, greciano, na* ò *greco, ca.* = *m.* La lléngua gréga. *Griego.* = Usar de paránlas grégas. *Grecisar*.

Gregál. *m.* El vent gréc. *Gregal*.

Gréll. *m.* De llimóna, tarónja, etc. *Casco.* = De ceba. *Cebolleta.* = El efecte de grèllar los gráns ò llevors. *Grillo.* = De nou. *Pierna.* = No pujar un gréll d'ou : ser de pòca entidat. *No montar un comino.*

Grèllad, *da. p. p.* de grèllar. *Grillado, da* ò *entallecido, da.*

Grèllar. *v. n.* Trèurer los gráns ò llevors. *Grillar* ò *entallecer*.

Gréllas. *f. pl.* Còsa coneguda. *Parrillas*.

Grèllat. *m.* Es fèrros de fornál, de fogóns, etc. *Enrejado*.

Grèmi. *m.* Cuérpo de personas qui ténen un matéix ofici ò lleys. = El cuérpo de los faèls qui ténen per cap al Pápa. *Gremio*.

Gremiál, *m.* Un dels ornáménts aglesiàstics. *Gremial*.

Grén. *m.* Dolor, pesar. *Dolor, pesar.* = Sáber grén: tenir pesar de haver dit ò fét alguna còsa. *Saber mal* ò *dolerse*.

Gréix. *m.* Còsa coneguda. *Gordura* ò *grasa*.

Grexós, *sa. adj.* Qui té gréix. *Graso, sa,*

Grexina. *f.* *Grasura.* = De sa tèrra. *Légamo*.

Grexonéra. *f.* Còsa de tèrra qui servèix para aguiar que menjar. *Cazo*.

Gri. *m.* Insecto. *Grillo*,

Grifált. *m.* Culebrina petita, arma de fòc. *Grifalte*.

Grifarse. *v. r.* Estar violent en algú llòc ò no poder dir ò fer alguna cosa. *Desvirarse, consumir*

se ò *quemarse*: esperant alguna còsa. *Estar mascando retama*.

Grifo. *m.* Animál fabulós mitx àguila y mitx leó. *Grifo*.

Grifó. *m.* Canó de bronzo ò llantó que se pòsa á bota, etc para trèurer vi, etc. *Grifon* ò *espita.* = Posar grifó á bota. *Espitar.* = Anar còms un grifó: tenir cagarèlla ò càmbra. *Ir como una canilla*.

Grilló *m.* Espècie de anèlla que se pòsa á pèu de delinquent. *Grillete*.

Grillóns. *m. pl.* Trávas de fèrro para aturar als hòmos. *Grillos.* = Gròssos. *Grillones.*

Grímpola. *f.* Insignia militar antiga y triangular. = Cèrta bandèra de que actualmènt se usa. *Grímpola*.

Grinálida. *f.* Màquina antiga de fòcs artificiàls. *Grinalda*.

Grínjol. *m.* Gemégde cá. *Gañido*.

Grinjolar. *v. a.* Gemegar los cáns. *Gañir* ò *bauvear*.

Grifòl. *m.* Grínjol. *Gañido*.

Grifolar. *v. a.* V. Grinjolar. *Gañir* ò *bauvear*.

Gripia. *f.* Sa menjadora. *Pesebre.* = Tenir bona gripia: molt que menjar. *Tener buen pesebre*.

Gris. *m.* Color mesclad de blànc y negre. *Gris*.

Gris, *sa. adj.* El qui té el color gris. *Ceniciento, ta.*

Gris, *sa. adj.* El qui té es cabèys grisos. *Entrecano, na.*

Grisòl. *m.* Espècie de llumanéra. *Velon.* = De canalòbre. *Arandela* ò *cazoleta.* = Para fòndrer. *Crisol*.

Grisoláda. *f.* Lo qui cab dins grisòl. *Crisolada*.

Gròg. *m.* El color gròg. *Amarillo*.

Gròg, *ga. adj.* Lo qui té el color gròg. *Amarillo, lla.*

Gròga. *f.* Dobra de vint. *Ojo de bucy*.

Grogor. *f.* El color gròg. *Amarilles*.

Groguènc, *ca. adj.* Qui tira á gròg. *Amarillento, ta.*

Groguèt, *ta. adj.* Un pòc gròc. *Amarillejo, ja* ò *amarillito, ta.*

Groguetjar. *v. n.* Tirar á gròg. = Tenir el color gròg. = Tornar gròg. *Amarillear*,

Grüller, *ra. adj.* Mal vestíds. *Zarrapostoso, sa.* = En so fer feyna. *Fargallon, na.*

Grop. *m.* Nua de àbre. *Nudo*.

Gròs, *ssa. adj.* Corpulent, abultad. *Grueso, sa.* = En gròs. *adv.* En grueso, por mayor ò en gros.

Gròssa. *f.* Dotze dotzenas. = Cèrta distribució en las catedràls. *Gruesa*.

Grosser, *ra. adj.* Malfét, bàsto. = Impolític, des-

cortès. *Grosero, ra.*
Grosseria, f. Fálta de cortesia, rusticidat. *Gros-
ria.*
Grossíssim, ma. sup. Molt gròssos. *Grotsimo, ma.*
Grda, f. Àve. *Grulla.*
Grufad, da. p. p. de grufar. *Hozado, da* ò hoci-
 jado. *da.*
Grufada, f. El clòt que fà el animál grufant. *Ho-
zadura.*
Grufar, v. a. Alsar sa tèrra ab el morro. *Hozar* ò
hocicar. = Busquetjar, inquirir el hòmo. *Uro-
near.*
Grülla, f. Àve. *Grulla.*
Grum, m. Porció de líquido après. *Grumo.*
Grumèt, m. Grum petit. *Grumillo.*
Grumète, m. Allòt de bàrco. *Grumete* ò *gurumete.*
Grumeyó, m. Grum. *Grumo, y* si es petit. *Gruni-
llo.* = Anar s'arròs á grumeyóns: la còsa màla-
 ment ò còmsevuya. *Ir al retortero.*
Gruñy, m. La veu del pòrc y la del hòmo quánd
 regatetja y parla entre dénts. *Gruñido.*
Gruñidor, ra. m. f. El qui gruñy. = El hòmo qui
 recapitola ò arregaña. *Gruñidor, ra.*
Gruñir, v. a. Formar el pòrc el sò de la seua veu.
 = Quexarse el hòmo entre dénts ò arregañar.
Gruñir. = El cà mostrant sas dénts. *Regañar.* =
 Porcellí. *Guñir.*
Grupo, m. El conjunt de còssos apiñáds. *Grupo.*
Gruta, f. Còva natural ò artificial. *Gruta.*
Grux, m. El còs de alguna còsa. = Mida, v. g. el
 grux de un dit, duro, etc. *Grueso.*
Gruzad, da. adj. Corpulent, abultad. = Torpe, ru-
 do. *Grueso, sa.*
Gruzària, f. Corpulència. *Grueso.*

GU.

Guacamayo, m. Llòro de càsta gròssa. *Guaca-
mayo.*
Guadaquil, f. Cacáu inferior al de Caràcas. *Gua-
daquil.*
Guàllera, f. Àve coneguda. *Codorniz.*
Guànt, m. Còsa coneguda. *Guante.* = De fèrro. *Ma-
nopa.* = Posarse es guànts. *Ponerse* ò *calzarse*
los guantes. = Llévarse es guànts. *Quitarse* ò *des-
calzarse* los guantes.
Guàñy, m. Profit. *Ganancia, lucró.*
Guañar, v. a. V. Guñar. *Ganar.*
Guapament, adv. Guapamente.
Guapíssim, sup. ma. Molt guàpos. *Guapísimo, ma.*
Guapíssimament, adv. sup. Guapísimamente.
Guàpo, pa. adj. Garríds. *Bello, lla.* = Valént, ani-
 mós. *Guapo.* = Malèyt. *Guapeton.*
Guàpo, ad. v. Guapamente.

Guàrda, m. f. El qui guàrda. *Guarda.*
Guàrda, m. De la réuda. *Dependiente.*
Guàrda, f. Agregat de animáls, de desbarats, de
 mentides, etc. *Huto.* = De bestiar de llàna. *Ma-
nada.* = De ases ò soméras. *Borricada.* = De
 aúells. *Corderada.* = De bistias de tragi. *Recua.*
 = De boccs. *Machada.* = De hòus. *Boyada.* = De
 bràus. *Torada.* = De cavalls. *Caballada.* = De
 égos. *Yeguada.* = De endiòts. *Pavada.* = De lò-
 cos, pícaros, tontos, etc. *Hato de locos, etc.* =
 De moltóns. *Carnerada.* = De muls ò mulas. *Mu-
letada.* = De poltros. *Potrada.* = De pòrcs. *Pia-
ra* ò *vecera.* = De pòys. *Ganado de piojos.* = De
 vadélls ò vadéllas. *Novillada.* = De xòts. *Mana-
da* ò *hato.* = De càus de càssa. *Muta* ò *recova.*
 = De animáls qui no arriban á cincuenta. *Rebu-
jal.* = De aucélls. *Bandada* ò *nubada.*
Guàrda-brás, m. Pàrt del vestít de fòrt qui de-
 fensava al brás. *Guarda-brazo.*
Guàrda-càre, m. La péssa del vestít de fòrt qui
 guardava sa càre fins á sa bàrra. *Guarda-cara.*
Guàrda-còstas, m. Bàrco qui guàrda sas còstas de
 mar paraque no se introduesca còntraubndol.
Guarda-costas.
Guàrda-costats, m. Baràua de pònt. *Guarda-lado.*
Guàrda-cufiys, m. El qui se cuyda des cufiys y de-
 més eynas en càsa de fer moneda. *Guarda-cu-
ños.*
Guàrda-dàmas, m. Empléyo de càsa reyál, y el qui
 lo tenia hevía de anar al costat del cotxo de
 las dàmas paraque ningú se acostás á ellas, y
 àre ha de desembarassar la sala de la réyna en
 dia de funció. *Guarda-damas.*
Guàrda-dòna, m. La criada de la réyna qui se se-
 guía después de la dàma de honor. *Guarda-mu-
ger.*
Guàrda-jòyas, m. El qui las guàrda y el llòc ahònt
 se guàrdan. *Guarda-joyas.*
Guàrda-mà, f. La guarnició de espàsa qui tàpa sa
 mà. *Guarda-mano.*
Guàrda-megatzèm, m. El qui lo guàrda. *Guarda-
almacen.*
Guàrda-materiáls, m. El qui compra los materiáls
 en càsa de moneda. *Guarda-materiales.*
Guàrda-menjar, m. El llòc ahònt se guàrdan los
 menjars en càsa reyál. *Guardamangel* ò *guarda-
mangier.*
Guàrdapèas, m. pl. Vestidura de dòna. *Guarda-
piés* ò *brial.*
Guàrdapíts, m. pl. Vestidura de hòmo. *Chaleco.*
Guàrda-pols, m. La péssa qui està unida á bota
 y càu demunt es pèn. = *m. pl.* Los fèrros de
 cotxo qui van des balanci al fuéll. *Guarda-
polvo.*

Guárda-sellos. *m.* El qui los guárda. *Guarda-sellos.*

Guárda-timóns. *m.* Los canóns que se pôsan á cada costât de timó. *Guarda-timones.*

Guárda-vela. *f.* Córda qui estrèñy sas velas de sa gâbia de bárco. *Guarda-vela.*

Guárda de vista. *m.* El qui guárda un pres devóre éll. *Guarda de vista.*

Guardád, *da. p. p.* de guardar. *Guardado, da.*

Guardar. *v. a.* Cuydar, estojar, cumplir, etc. *Guardar.* = Bestiar. *Apacentar* ô *guardar.* = S'esqueua: anar alêrta. *Guardar la ropa.* = Sas espâllas á un: defensarlo. *Guardar las espaldas.* = Guardar molt de secrèt: esplicarse pôc ô no gêns. *Tener mas conchas que un galdpago.* = Guárda es ble: véis alêrta. *Guarda la gamba.* = Men guardaré prôu: no diré ô feré tâl côsa. *Guarda pablo,* ô *no entiendo de graja pelada.* Guardèu per tu: refoar lo que se dona per trobar que no merèix es prènder. *Arrópate con ello.*

Guardarse. *v. r.* Cuydarse de st, etc. *Guardarse.* = De s'aygo côm plôu. *Asubiar.*

Guárdas de pâñy. *Guardas.*

Guardeta. *f.* Guárda menuda de bestiar. *Hatajo.*

Guardí. *m.* La córda qui sospén la pôrta de la artillería de bárco. *Guardín.*

Guárdia. *f.* Centinèlla. *Guardia.* = De corps: el soldât qui fâ guárdia á la persona reyál. *De corps.* = Reyá! soldât de cêrt retgimént de distinció. *Real.* = De la réuda. *Dependiente.*

Guárdia ô gordiá. *m.* El superior locâl de convént de S. Francèsch. *Guardian.* = El qui guárda alguna côsa. *Guarda.* = El qui guárda es sembráts. *Meseguero.*

Guardianta. *f.* El ofici, el territóri de la jurisdicció del guardiá y el tèmpe que dura. *Guardianta.*

Guarentigi, *gia. adj. cur.* Axó se diu de la escriptura ab que se dona podèr á la justícia para fer cumplir algún contrácte. *Guarentigio, gia.*

Guarisme. *m.* Nombre. *Guarismo.*

Guarnició y áltres. *V.* Gornició, etc.

Guáspa. *f.* Péssa de sârro ô llantó que se pôsa á gayáto. *Birola.*

Guayábs. *f.* Fruyta del guayábo. *Guayaba.*

Guayábo. *m.* Ábre de América. *Guayabo.*

Gubèllèt. *m.* Dulce. *Cubelete.*

Gubernatiu, *va. adj.* Pertañént á govèrn. *Gubernativo, va.*

Gubernativament. *adv.* Per vía de govèrn. *Gubernativamente.*

Gubía. *f.* Eyna de fuster. *Gubia.*

Gúella. *f. pl.* *Aguja de pastor* ô *peine de Venus.*

Guèrra. *f.* Rompémént de la páu entre dues ô més nacións. = Oposició, contrarietât. = Dissensións.

Guerra. = Civil: la que se fâ entre los de un matèix réyne, etc. *Civil.* = De entenimént: contrarietât de opinións, de parèrs, etc. *De entendimiento.* = Interior: combât de las passións còntra la rahó. *Interior.* = Fer la guèrra. *Hacer la guerra* ô *guerrear.*

Guerrer. *m.* Inclínâd á la guèrra. *Guerrero.* = El qui festetja una allôta que âltre festetja. *Rival.*

Guerrètjar. *v. a.* Fer la guèrra. *Guerrear.* = Festetjar. *Festejar* ô *galantear.*

Guerrilla. *f.* Partida de trópa separáda de eczèrcit. *Guerrilla.*

Guerriller. *m.* El soldât qui vá en guerrilla. *Guerrillero.*

Guillérmo. *m.* Eyna de fuster. *Guillame.*

Guís. *f.* El qui enseña el camí á âltre, qui dirigeix en el estudi, perfecció, etc. = El despátx de trasportar gêneros. *Guia.* = De forasters ô egle-siástica: llibrèt ab los nôms de los qui compónen los tribunáls, estât militar ô egle-siástico. *De forasteros* ô *eclesiástica.*

Guiád, *da. p. p.* de guiar. *Guiado, da.*

Guiadéras. *f. pl.* Aquéllas duas pôsts entre las quâls está sa biga de tafona paraque no se tórse á cap costât. *Viaderas* ô *virgenes.*

Guiador, *ra. m. f.* El qui guís. *Guiador, ra.*

Guiar. *v. a.* Anar devánt mostránt el camí. = Encaminar, dirigir en algún negôci. *Guiar.*

Guias. *f. pl.* Bossí de sêrro quadrád que se pôsa dins canó de ârma de fôc. *Dados.* = De grampó, reddôlta. *Muesca espiral.* = De famèlla de redolta, etc. *Rosca.*

Guillotina. *f.* Cástig ab que se tâya es cap á sentenciád. = El tayánt ab que se tâya y la màquina abónt se tâya. *Guillotina.*

Guillotinád, *da. p. p.* de guillotinar. *Guillotinado, da.*

Guillotinar. *v. a.* Tayar es cap ab guillotina. *Guillotinar.*

Guinèya. *f.* Moneda inglesa qui equivál á sis duros de plâta ô un pôc més. = Grán país de África. *Guinea.*

Guió. *m.* La creu que se du devánt en funció egle-siástica. = La retxa que se pôsa á la fi de la tira quând se dividèix una parâula en lo escript ô estampád. = El punt de sôlfa posád á la fi de la retxa para denotar el punt que se seguèix. *Guion.*

Guisád, *da. p. p.* de guisar. *Guisado, da.*

Guisadèt. *m.* Un aguiát petít. *Guisadillo.*

Guisadôt. *m.* Aguiát mál, dolént. *Guisote.*

Guisar. *v. a.* Aguiar el que menjar en el fôc. *Guisar.*

Guitèrra. *f.* Instrument músic de còrdas. *Guitarra* ò *migüela*.—Estar bén ò mal trampáda sa guitèrra: á demés del sentit naturál, vòl dir: estar de bon ò mal humor el hòmo. *Estar bien* ò *mal templada* la guitarra.

Guiterrer. *m.* El qui fa ò ven guitèrras. *Guitarre-ro*.—El qui la tòca. *Guitarrista*.

Guitarreta. *f.* Guitèrra petita. *Guitarrita*.

Guiterró. *m.* Guiterreta de sò alt y viu. *Discante*, *guitarro*, *guitarrito*, *tiple*.

Guix. *m.* Cèrta pedra. *Yeso*.—Crun y sense picar. *Aljez*.—Trús de guix llevád de parèt. *Yeson*.—Guixmád. *Yesomate*.—De mirayèt. *Espejuelo*.—Donar guix el manòbre. *Alzar*.—Pastar guix. *Amasar*.—Axugarse es guix, secarse. *Fraguar*.

Guixa. *f.* Llegúm. *Alnorta*, *guixa* ò *diente de muerto*.—Hòmo tropèll, solèric. *Alquitran*.—Ser una guixa: colèric, etc. *Ser un alquitran*.

Guixer. *m.* El qui té quixeria, el qui trabàya en ella ò el qui trèu es guix de sa pedrera. *Yesero*.

Guixera. *f.* La dòna del guixer. *Yesera*.

Guixeria. *f.* Llòc ahònt se mòl guix ò se ven.—El llòc de ahònt se trèu. *Yeseria*.

Guixòt. *m.* Hérba y la séua llevar. *Alverja*.

Gúmera. *f.* Còrda gruixáda y llàrga para las áncoras, etc. *Gúmena*.

Gusbèu (De). *adv.* *Recostado*, *da*.

Gusmán. *m.* El nòble qui en àltre témps servia de distingíd en la marina ò en eczèrcit. *Guzman*.

Gust. *m.* Un dels cinc sentits corporals. — El sabor dels menjars y begudas. — Plèr, deléyte, alegría de alguna còsa. — Complacència, voluntat pròpia. — Capritxo, diversió. — Finura, conexemént. *Gusto*. — Pòbre: extravagant. *Gusto ratero*. — Dolèpt: per ser el menjar passád ò pudént. *Tasto*. — Ressábi. *Resabio*. — De arám, ferro, etc. *R-lumbre*. — Á gust de tot hòm ò de tot el mon. *En haz y en paz*. — Donar gust. *Dar gusto*. — Prènder gust. *Tomar gusto*. — Prènder molt de gust en alguna còsa. *Saborearse*.

Gustáble. *adj.* Lo digne de ser gustád. *Gustable*.

Gustád, *da.* *p. p.* de gustar. *Gustado*, *da*.

Gustar. *v. a.* Provar, tastar, sentir el sabor de las còsas. — Tenir complacència en una còsa, desitjarla, volèria. — Agradar una còsa ò agradarse de élla. *Gustar*.

Gustèt y gustillo. *m.* Gust petít. *Gustillo*.

Gustós, *sa.* *adj.* Agradáble, saborós. — Devertíd, xistós. *Gustoso*, *sa*.

Gustosamént. *adv.* Agradáblemént — De bona voluntat. *Gustosamente*.

Gustosíssim, *ma.* *sup.* Molt gustosos. *Gustosísimo*, *ma*.

Gutagamba. *f.* Cèrta goma medicinal y que se empléya en vernissos. *Gutagamba*.

Gutámba. *f.* Àltra goma. *Gutamba*.

Gutiambar. *m.* El ábre qui produèix la gutagamba. *Gutiambar*.

Gutturál. *adj.* Pròpi de ò pertaiént á la gargamèlla. *Gutural*.

Gutturálmént. *adv.* Ab pronuncia de gargamèlla. *Guturalmente*.

Guya y ant. agulla. *f.* Instrument ab que se cus. — Pirámide. — Péix. *Aguja*. — De càp. *Alfiler*. — De baster, esparter, etc. *Aguja de bastero*, etc. — De matalasser ò de fer coxins. *Aguja de ensalmar*. — De enllardar. *De mechar*. — De fer càlsa. *De hacer media*. — Qui sostén edifici. *Machon*. — De navegar. *De marear*. — Saquèra. *Saquera*.

Guyáda. *f.* Picáda de guya de càp. *Alfilerazo*. — De guya de cusir. *Agujazo*.

Guyeta. *f.* Guya petita. *Agujita*. — Es piu de páñy ahònt entra sa cláu. *Macho*. — Jòc de allòts. *Alfileres* ò *crucillo*. — Donar per guyas, regalar alguna còsa á dónas. *Dar alfileres*.

Guyer ò guyeter. *m.* El qui fa ò ven guyas. *Agujetero*.

Guyóta. *f.* Guya gròssa. *Agujon*.

HA

H. *f.* La octáva lletra del alfabéto mallorquí, encàrque molts de gramàtics diuen que no es lletra, sinó solamént una espiració. *H*.

¡Há! Interjecció para expresar vários afectes, v. g. ¡há infelís de mí! *Ha!*

Há. Tercèra persona del singular del indicatíu de

HAB

haver. *Hay*.

Há, *há,* *hà.* Interjecció de riàya. *Ha, ha, ha*.

Hàbil. *adj.* Dèstre, capás, inteligént, sábi, á propòsit. — Fi, ingenió, sutíl. *Habil*.

Habilidad. *f.* Capacidat, disposició. — Destresa, mà-
sa. *Habilidad*. — Destresa en fer sas còsas ab la

major perfecció. *Filis.*

Habilíssim, *ma. sup.* Molt hàbils. *Habilísimo, ma.*

Habilíssimament. *adv. sup.* Ab molta habilitat. *Habilísimamente.*

Habilitació. *f.* El acte de habilitar. *Habilitacion.*

Habilitat, *da. p. p.* de habilitar. *Habilitado, da.*

Habilitado. *m.* Oficial qui se cuyda de los interéssos del retgimént. *Habilitado.*

Habilitador, *ra. m. f.* El qui habilita. *Habilitador, ra.*

Habilitar. *v. a.* Declarar á un per bò y capàs per un empleyo. *Habilitar.*

Hàbilment. *adv.* Ab destresa. *Hdbilmente.*

Habiôt. *m.* Hàbit de ròba gruxada. *Hdbito grosero.*

Hàbit. *m.* Vestít de los elesiàstics, majorment regulars. = Costúm, habituació. = La insignia ab que se diferencián las ordes militars. *Hdbito.* = Pettít. *Habitico, illo, ito.* = Déxar ets hàbits el novici ò el qui no té sòbdiaca. *Colgar los hdbitos.* = Prènder el hàbit. *Tomar el hdbito.*

Habitàble. *adj.* Lo qui se pòt habitar. *Habitable.*

Habitació. *f.* Llòc ahónt se habita. *Habitacion.*

Habitat, *da. p. p.* de habitar. *Habitado, da.*

Habitador, *ra. m. f.* El qui habita en algún llòc. *Habitador, ra.*

Habitant. *p. a.* de habitar. = *adj.* El vesí de algún llòc ò càsa. = El qui habita en algún llòc. *Habitante.*

Habitar. *v. a.* Viurer, residir en algún llòc. *Habitar.*

Habituat, *da. p. p.* de habitar, *se.* *Hbituado, da.*

Habituál. *adj.* Lo que se fa, patèix ò succeïx ab frequència ò per costúm. *Hobitual.*

Habituàlment. *adv.* Ab frequència, per costúm. *Habitualmente.*

Habituat. *v. a.* Fer que un se acostúm á alguna còsa. *Habituat.*

Habituarse. *v. r.* Acostumar-se á alguna còsa. *Habituarse.*

Habitut. *f.* Relació que una còsa té á àltra. *Habitut.*

Hátxe. *f.* El nòm de la lletra *h.* *Hache.*

Hádo. *m.* Destino, sòrt y tot lo que succeïx conforme á lo dispòst per Déu. *Hado.*

Halágo. *m.* Carícia, carífo. = Adulació. *Halago.*

Hálito. *m.* Lo alè, el áyre que respira el animál. = El vapor que despedèix qualsevól còsa. *Hálito.*

Hálo y hálou. *m.* Ròllo qui aparèix per la redó del sòl y lluna de colors molt bàxos. *Halo y halon.*

Harmonía. *f.* La consonància de veus ò instrumènts, etc. *V.* Armonía. *Harmonia.*

Harmoniós y àltres. *V.* Armoniós, etc.

Hasendád, *da. adj.* El qui té molta hasiènda, ric.

Hacendado, da.

Hasiènda. *f.* Béns, tèrras, riquesas. *Hacienda.*

Hasiendeta. *f.* Hasiènda curta. *Hacendeja, hacendilla ò hacenduela.*

Hassáfia. *f.* Fét ò acció heròics. *Hazaña.*

Hástta. *f.* Vára, *v. g.* de tálamo. *Vara.*

Hátxa. *f.* Ciri molt gròs. *Hacha ò antorcha.*

Hatxéro. *m.* El soldát destraler. *Gastador.*

Haver. *verb auxiliar.* Succeir, sobrevenir, ser ò eczistir. *Haver.* = Pòc há. *Poco ha.* = Havía molt. *Havia mucho.* = Hagué molt. *Huvo mucho.* = Haverlas ab algú. *Haverlas con alguno.* = Haverlas ab sas dónas: frecuentarlas. *Doñear.* = Haver mester sas hèrbas de S. Juán: costar molt de trabáy fer fer alguna cosa á un. *Haver menester la cruz y los ciriales.* = Haver topád ab la ronda: haver aplegád mál francès. *Estar picado del alacran.* = Haver de mester curador. *Haver menester tutor.*

Havery carabassotàdas, estiràdas, escrips y ecrops en eleccions, juntas, etc. *Haver cañas y toros.* = Havery molt que esterrossar: molta dificultat que supèrar ò molta feyna que fer. *Haver mucho que heñir.* = Havery mòros: estar barayàds. *Estar descompadrados.* = Havery un sánquintín, brega gròssa. *Haverla de S. Quintin ò la de mozagatos.* = En haveny que pillar tuthòm acudèix. *Al llamado del que le piensa viene el bucy á la melona.* = En no haveny que pillar tuthòm se decánta. *Quitóse el culo al cesto y acabóse el parentesco.* = Havery mòll: mássa áygo para trabayar en el càmp. *Estar pesados los campos.*

Haverny per vèndrer: demés. *Haver tela de que cortar.* = Haverny sèt cànas demés. *Sobrar tela de que cortar.* = Haverny per sa màre y na Bàt y sèt de cá séua. *Haver para dar garrote.*

No haver manester menar per sa mà: tenir já experiència de sas còsas. *Poder comer pan con corteza.* = No haveny pá partídl: ser molt amígs. *No haver pan partido.* = No haveny tu ni vòssa mercè: no servir respècte á ningú. *No ahorrar-se con nadie, ni con su padre.* = Noy há res de axó. *Nada hay de eso ò no hay tales carneros.*

Havessos. *m. pl.* Béns. *Haberes.* = Eynas para fer una còsa. *Amaños.*

HE.

He. Expressió ab que se demòstra cansament, sentiment, etc. *He.*

¿He? Lo matèix que: que dius, diu, etc.? *He?*

Hebràic, *ca. adj.* Pertanyent a los hebreos. *Hebràico, ca.*
 Hebràic. *m.* La llengua hebrèa. *Hebreo.*
 Hebraisme. *m.* La professió de la llei de Moisés. —Idiotisme dels hebreos. *Hebraismo.*
 Hebrêo, *èa. adj.* Judíos. *Hebreo, ca.*
 Hebrêo. *m.* La llengua hebràica. —El text hebrêo de la sagrada Escritura. *Hebreo.*
 Hécate. *m.* Nòm poètic de sa lluna. *Hécate.*
 Hecatomba. *f.* Sacrifici de cent víctimes. *Hecatomba y hecatombe m.*
 Hecatonfomia. *f.* Sacrifici de cent hòmos. *Hecatonfomia.*
 Hectàrea. *f.* Mida de superfície, etc. *Hectàrea.*
 Hectógramo. *m.* Pes de tres unssas, duas dràgmas y dotze grans. *Hectógramo.*
 Hectolitre. *m.* Mida de dos pèus, etc. *Hectolitre.*
 Hectómetro. *m.* Mida de 307 pèus, etc. *Hectómetro.*
 Heczácordo. *m.* El conjunt de sis còrdas. *Hexacordo.*
 Heczáedro. *m.* Còs de sis superfícies plànas. *Hexaedro.*
 Heczágono. *m.* Figura plana terminada per sis costats. *Hexágono, na.*
 Heczámetro. *m.* Vers llatí de sis pèus. *Hexámetro.*
 Heczápeda. *f.* Mida de sis pèus francesos, y de set castellans. *Hexápeda.*
 Hedommadàri, *ria. m. f.* La persona qui en las comunidats regulars està de setmana per torn para cantar el ofici o fer la doma en el còr. *Hedomadario, ria.*
 Hegira. *f.* Època desde ahont comèssen a contar los ànys los mahometàns, qui comensa 522 ànys después del nexament de Cristo. *Hegira.*
 Helena. *f.* Nòm pròpi de dòna. —Metéoro qui sòl aparèixer demunt alguns còssos después de tempestat. *Helena.*
 Helenisme. *m.* Tò, pronuncia grèga. *Helenismo.*
 Helenista. *m.* Judío grèc de Alecsandria. —Grèg fèt judío. *Helenista.*
 Helice. *f.* La ursa major. —Línea curva a mòdo de caragòl o espiral. *Helice.*
 Heliómetro. *m.* Instrument para midar el diàmetre del sòl. *Heliómetro.*
 Helioscòpi. *m.* Trompa ab vidres colorada para observar al sòl. *Helioscopio.*
 Heliotrópi. *m. pl.* Girassòl. —Cèrta pedra preciosa. *Heliotropio.*
 Helvècia. *f.* La Suissa. *Helvecia.*
 Helvètic, *ca. adj.* De la Suissa. *Helvético, ca, y helvecio, cia.*
 Hematites. *f.* Pedra mineral de ferro de color

regularment de sang. *Hematites.*
 Hemicicle. *m.* Mitx círculo. *Hemicicle.*
 Hemisfèri. *m.* Mitja esfèra. *Hemisferio.*
 Hemistiqui. *m.* Mitx vers. *Hemistiquio.*
 Hemorragia. *f.* Fluxedat de sang, inajorment del nas. *Hemorragia.*
 Hemorroida. *f.* Morenaa, malaltia. *Hemorroida o hemorride.*
 Hepàtic, *ca. adj.* El qui té es fètge malalt o lo pertanyent a fètge. *Hepàtico, ca.*
 Hepàtica. *f. pl.* Linquen. —Nòm de algunas herbas qui ténen virtut para curar las malalties de fètge. *Hepatica.*
 Heptacordo. *m.* La sèptima espècie compresa en el diapasson. *Heptacordo.*
 Heptàgono, *na. adj.* Lo qui té set àngulos y set costats. *Heptágono, na.*
 Heràld. *m.* Rey d'armas. *Heraldo.*
 Heràldica. *f.* El art qui tracta dels escuts de armas. *Heràldica.*
 Hérba. *f.* Nòm genèric de las plantas menudas. *Yerba.* —De bethlèm. *Brusco.* —De cent fuyas. *Poligono.* —De cinc venas. *Llanten menor.* —Còlera. *De cuajo.* —Cuquera. *Yerba cuquera.* —De fràre. *Tartago.* —De san Juan. *De san Juan.* —De lòcos. *Estramonio.* —De poys. *Piojera.* —De pussas. *Pulguera o zaragatona.* —De renegad. *Algodosa.* —Sabonera. *Jabonera.* —Den Josè. *Nenufar o golfan.* —De ventrèy. *Solano.*
 Hérbas. *f. pl.* Verduras cuytas. *Yerbas.* —Àltres herbas: àltres còsas. *Otras yerbas.*
 Herbassana. *f. pl.* *Yerba buena o menta.* —Borda. *Alcino, mastranzo o sandalo.*
 Herbátge. *m.* El conjunt de herbas de un camp. *Herbage.*
 Herbatjar. *v. n.* Comensar a néixer herbas. *Herbecer.*
 Herbeta. *f.* Hérba petita. *Yerbecica, lla, ta.*
 Herbolàri. *m.* Botànic. *Herbario.* —El qui cerca herbas para potecàris. *Herbolario.*
 Herbós, *sa. adj.* Abundant, ple de herbas. *Herboso, sa.*
 Herbòta. *f.* *Yerbaza.*
 Heredad, *da. p. p.* de heredar. *Heredado, da.*
 Heredar. *v. a.* Ser herèu de algú. *Heredar.*
 Hereditari, *ria. adj.* Pertanyent a la herència o lo que correspon per élla. *Hereditario, ria.*
 Heregia. *f.* Error voluntari y pertinàs contrari en part a la fe catòlica. *Heregia.*
 Herència. *f.* Successió en los béns de algú difunt. *Herencia.*
 Heresiàrca. *m.* Autor, cap de heregia. *Heresiarca.*
 Heretát. *f.* Porció de terrenó. *Heredad.*
 Herétge. *m. f.* El batiad qui nega algún article ale

fe. *Herege*. — Càre d'herétge: lletja. *Cara de herege*.

Herètic, ca. *adj.* Pertanyent a heregia. *Herético, ca.*

Hereticàl. *adj.* V. Herètic. *Heretical*.

Heretjòt, ta. *m. f.* Herétge grós. *Herejazo, sa.* — Obstinada. *Herejote, ta.*

Herèu, va. *m. f.* Aquells a qui pertany una herència. *Heredero, ra.* — Forsosos: los descendents y ascendents qui sense causa lleghítima no pòden ser esclúds de la herència. *Forzoso, sa.*

Herenatge. V. Herència. *Herencia, y ant. heredage.*

Hermasodrita. *m.* Hòmo, animal, planta qui té el sèxo de mascle y de femella. *Hermasodrita.*

Hermàno. *m.* El subjècte qui du hàbit religiós, habita entre religiosos, y no es novici, ni profès. *Hermano o donado.*

Hermàs. *m.* Terrèno sense cultivar. *Erial o vago.*

Heruèticament. *adv.* Tapad vidre ab tap de vidre. *Herméticamente.*

Hermós, sa. *adj.* Garrid, vistós, ben fét, agradable. *Hermoso, sa.*

Hermosament. *adv.* Ab hermosura. *Hermosamente.*

Hermosèt, ta. *adj.* Diminutiu de hermós. *Hermosito, ta.*

Hermoseyad, da. *p. p.* de hermoseyar. *Hermoseado, da.*

Hermoseyador, ra. *m. f.* El qui hermoseya. *Hermoseador, ra.*

Hermoseyar. *v. a.* Adornar, fer hermós. *Hermosear.*

Hermosíssim, ma. *sup.* Molt hermosos. *Hermosísimo, ma.*

Hermosíssimament. *adv. sup.* Ab molta hermosura. *Hermosísimamente.*

Hermosura. *f.* Bèllesa, proporció de las parts de un tot. *Hermosura.*

Hèrnia. *f.* Trencadura de botó. *Hernia.*

Héroe. *m.* Hòmo illustre per las seúas proesas, y digne de fama. *Héroe.*

Heròic, ca. *adj.* Famos per las seúas proesas o virtúts. *Heróico, ca.*

Heròicament. *adv.* Ab heroicitat. *Heróicamente.*

Heroicitat. *f.* Acció famosa. *Heroicidad.*

Heroína. *f.* Dona de grán esperit y valor. *Heroína.*

Heroisme. *m.* Las proesas qui fan héroe a un. *Heroismo.*

Hérpes. *m.* Espulsió cutànea qui termina en cros-téras. *Herpes.*

Herpètic, ca. *adj.* El qui té hérpes. *Herpético, ca.*

Hespèria. *f.* Antig nom de Espàña. *Hesperia.*

Hespérides. *f. pl.* V. Pléyadas. *Hespérides.*

Héspéro. *m.* La estrella Vénus o de s'auba quand

surt a ponent al càbvespre. *Héspéro.*

Hespèri, ria. *adj.* De la Hespèria. *Hesperio, ria.*

Heteròclit. *adj.* Lo qui se aparta de las rètglas de la analogia gramaticàl. *Heteròclito.*

Heterodocsta. *f.* Oposició a la fe catòlica, a la ver-tadèra doctrina. *Heterodoxia.*

Heterodocsa, sa. *adj.* Contràri a la fe catòlica, etc. *Heterodoxo, xa.*

Heterogeneidat. *f.* Mescla de còsas de distinta naturalessa. *Heterogeneidad.*

Heterogèneo, nea. *adj.* Compòst de parts de dis-tinta naturalessa. *Heterogèneo, nea.*

Hètig, ca. *adj.* El qui va a mala malaltia o el qui té febra lenta. *Hético, ca.*

Hètig, ga. *adj.* El molt flac per malaltia. *Hético, ca.*

Hètiga. *f.* Mala malaltia o febra lenta. *Hética.* — Fer morir a las hètigas. V. Morir.

Hetiguès. *f.* Hètiga. *Hetiguez.*

Hetzura. *f.* Persona qui deu a una altra sa fortuna, etc. *Hechura.*

Heu. Lo matèix que lo; v. g. heu din. *Lo dica: Lo.*

Hey. *He.*

HI.

Hi, hi, hi. Expressió de riàya. *Hi, hi, hi.*

Hiadas. *f. pl.* Sèt estrèllas ficeas en es cap de Tàuro. *Hiadas o hiades.*

Hiato. *m.* Encontrada desagradable de duas ve-cals. *Hiato.*

Hicocérvo. *m.* Animal fabulós mitx boc y mitx céro. *Hicocervo.*

Hidàlgo, ga. *f.* Nòble. — Generós, franc, dadivos. *Hidalgo, ga.*

Hidalguèt, ta. *adj.* De noblesa dubtosa. *Hidal-guejo, ja.* — Diminutiu de hidalgo. *Hidalguillo.*

Hidalgua. *f.* Noblesa. — Generositat, franquesa. *Hidalgua.*

Hidalgússim, ma. *sup.* Molt hidàlgo. *Hidalguíssimo, ma.*

Hidra. *f.* Espècie de sèrp de aygo. — Mòstruo fabulós en sèt caps. — Desorde qui pareix au-mentarse al matèix tèmpe que lo destruxen. — Constellació austràl. *Hidra.*

Hidràgogo. *m.* Medicament qui purga las aygos de un còs. *Hidragogo.*

Hidràulic. *m.* El professor de hidràulica. *Hidráulico.*

Hidràulic, ca. *adj.* Pertanyent a la hidràulica. *Hidráulico, ca.*

Hidrànlica. *f.* Ciència qui ensenja de conduir y fer pujar las aygos. *Hidráulica.*

Hidria. *f.* Espècie de aubietta. *Hidria.*

Hidrocefalo. *m.* Infú des cap. *Hidrocefalo.*

Hidrodinàmica. *f.* Ciència de los fluids. *Hidrodi-
nàmica.*
Hidrofilaci. *m.* Cavitat subterrànea plena de ay-
go. *Hidrofilacia.*
Hidrofòbia. *f.* El mal de ràbia. *Hidrofobia.*
Hidrofobo, *ba. adj.* El qui té el mal de ràbia.
Hidrofobo, ba.
Hidroftalmia. *f.* Infló de ny. *Hidroftalmia.*
Hidrógeno. *m.* Sustància simple y un de los prin-
cipals constitutius de la aygo y ayre atmosfè-
ric. *Hidrógeno.*
Hidrogogia. *f.* Art de llevellar las aygos. *Hidro-
gogia.*
Hidrografia. *f.* Descripció de los mares. — Art de
navegar. *Hidrografia.*
Hidrogràfic, *ca. adj.* Pertañent a la hidrografia.
Hidrogràfico, ca.
Hidrógrafo. *m.* El qui sàb la hidrografia. *Hidrógrafo.*
Hidromància. *f.* Art fabulós de endevinar per mè-
di de la aygo. *Hidromància.*
Hidromàntic, *ca. adj.* Lo pertañent a la hidro-
mància. *Hidromàntico, ca.*
Hidromètra. *m.* El qui sàb ó professa la hidrome-
tria. *Hidromètra.*
Hidrometria. *f.* Art de midar las diferents propie-
dats de los fluids. *Hidrometria.*
Hidrómetro. *m.* Instrument para pesar los fluids.
Hidrómetro.
Hidropesta. *f.* Malaltia causada per un depòsit de
aygo dins el còs. *Hidropesta.*
Hidròpic, *ca. adj.* Los qui están inflats. *Hidròpi-
co, ca.*
Hidrostatic, *ca. adj.* Pertañent a la hidrostática.
Hidrostatico, ca.
Hidrostática. *f.* Ciència de la pressió y equilibri
de los fluids, y de los sólidos posats en los
fluidos. *Hidrostática.*
Hidrostaticament, *adv.* Segons la hidrostática. *Hi-
drostaticamente.*
Hidrotecnia. *f.* Ciència de las máquinas hidràuli-
cas. *Hidrotecnia.*
Hiemal. *adj.* Cosa de ivèrn. *Hiemal.*
Hiéna. *f.* Animal carnicer. — Gròs peix. *Hiéna.*
Higrometria. *f.* Ciència qui tracta de conèixer la
cantidat de aygo quey hà en la atmósfera. *Hi-
grometria.*
Higròmeto. *m.* Instrument para conèixer la hu-
mitat y sequedat del ayre. *Higròmeto.*
Himeneo. *m.* Casament. — Déu de las nòssas segons
los poetas. *Himeneo.*
Himne. *m.* Cànt en alabansa de algú, majorment
de Déu y de los sants. *Himno.*
Himnógrafo. *m.* Compositor de himnes. *Himno-
grafo.*

Himnologia. *f.* Cànt ó reso de himnes. *Himnologia.*
Hipàlage. *f.* Figura retòrica. *Hipàlage.*
Hipérbaton. *m.* Trasposició de paraulas. *Hipé-
baton.*
Hipérbola. *f.* Figura geomètrica. *Hipérbola.*
Hipérbole. *n* pondéra sup
mentant ó *erbole.*
Hiperbòlic, *n* ipérbola ó *hipérbole.*
Hiperbòlicam *o. Hiperbòli-
camente.*
Hiperdulia. *f.* El culte que se dona a Maria Sant-
íssima. *Hiperdulia.*
Hipermètria. *f.* Divisió de una paraula en el vèrs.
Hipermètria.
Hipermetro. *m.* Vèrs de una sílaba demés. *Hiperm-
metro.*
Hipnàl. *m.* Sèrp qui mossegant causa un sòmit
mortàl. *Hipnàl.*
Hipo. *m.* Ràbia contra un. *Hipo.*
Hipocentàure. *m.* Mòstruo flogit mitx hòmo y
mitx cavall. *Hipocentauro.*
Hipocondria. *f.* Malaltia. *Hipocondria.*
Hipocòndric, *ca. adj.* El qui té hipocòndria ó le
pertañent a ella. *Hipocòndrico, ca.*
Hipocòndrios. *m. pl.* Part del còs baix de sas cos-
tèllas falsas. *Hipocòndrios.*
Hipocràtic, *ca. adj.* Pertañent a Hipòcrates ó a la
seua doctrina. *Hipocràtico, ca.*
Hipocréne. *f.* Font del Parnasso. *Hipocréne.*
Hipocrénides. *f. pl.* Nòm de las musas del Parnà-
sso. *Hipocrénides.*
Hipocresia. *f.* Falsa apariència de virtut. *Hipo-
cresia.*
Hipòcrit, *ta. adj.* El qui aparenta lo que no es.
— Beyatos falsos. *Hipòcrita ó hipòcrito, ta.*
Hipòcritament. *adv.* Fingidament. *Hipòcritamente.*
Hipocritèl, *ta. adj.* *Hipocritillo, illa.*
Hipocritòt, *ta. adj.* *Hipocriton.*
Hipogàstro. *m.* Part inferior del baix-ventre. *Hi-
pogastro.*
Hipoglossa. *f.* Llorer alexandrino. *Hipoglossa.*
Hipògrif. *m.* Animal fabulós ab alas. *Hipògrifo.*
Hipòmanes. *m.* Célebre verí dels antigs. *Hipòmanes.*
Hipopotàmo. *m.* Cavall marí. *Hipopotamo.*
Hipòstasis. *f.* Persona. *Hipòstasis.*
Hipostàtic, *ca. adj.* Personal. *Hipostàtico, ca.*
Hipostàticament. *adv.* Personalment. *Hipostàtica-
mente.*
Hipotèca. *f.* Alaca, finca obligada a ser renda ó a
pagar dentes. *Hipoteca.* — Nin. *Muñeco, ca.* —
Hòmo petit. *Arrancapinos.*
Hipotecàble. *adj.* Lo que se pòt hipotecar. *Hipo-
teable.*

Hipotecad, da. *p. p.* de hipotecar. *Hipotecado, da.*
 Hipotecar. *v. a.* Donar al·l·ca, f·uca per f·i·ansa. *Hipotecar.*
 Hipotecari, ria. *adj.* Pertai·ent a la hipot·ca. *Hipotecario, ria.*
 Hipotenusu. gulo oposad al
 angulo d
 Hipot·sis. particular. *Hipot·sis.*
 Hipot·tic, una hipot·sis.
Hipot·tic
 Hipotip·sis. *f.* Descripci· de una c·sa ab energia, y viva. *Hipotip·sis.*
 His·p. *m. pl.* *His·p.*
 Hispal·ense. *adj.* De Sevilla. *Hispal·ense.*
 Hisp·nic, ca. *adj.* De Esp·ña. *Hisp·nic, ca.*
 Hispanisme. *m.* M·do de parlar esp·ñol qui se aparta de las r·eglas de gram·tica. *Hispanismo.*
 Hist·ric. *m.* M·l de m·re o f·lta de m·struo. *Hist·ric.*
 Hist·ric, ca. *adj.* El qui t· hist·ric. *Hist·ric, ca.*
 Hist·ria. *f.* Narraci· de c·sas passadas. = Cu·to, f·bula. = Brega, disputa, pend·ncia. *Historia.*
 = Natural: descripci· de las c·sas de la natural·sa. *Natural.* = D·xarse de hist·rias: anar a lo sustanci·l. *Dejarse de historias.*
 Histori·d, da. *p. p.* de historiar. *Historiado, da.*
 = Libre histori·d: qui t· est·mpas relatives a lo de que tracta. *Libro historiado.*
 Historiador, ra. *m. f.* El qui escriu hist·ria. *Historiador, ra.*
 Histori·l. *adj.* Pertai·ent a hist·ria. *Historial.*
 Historiar. *v. a.* Comp·ndrer, escriur, contar hist·rias. *Historiar.*
 Hist·rie, ca. *adj.* Pertai·ent a hist·ria. *Hist·rico, ca.*
 Hist·ricam·nt. *adv.* Ab m·do hist·ric. *Hist·ricamente.*
 Historieta. *f.* Hist·ria petita. = Cu·to, f·bula de poca import·ncia. *Historieta.*
 Histori·grafo. *m.* Historiador. *Histori·grafo.*
 Histri·, na. *m. f.* Comedi·nts. *Histrion, na.*

HO.

Ho. Article lo mat·ix que lo, y se p·sa derrera verb. *Lo.*
 Hola. Interjecci· qui serv·ix de cridar a alg·. = Qui den·ta la sorpresa, la admiraci·. *Hola.*
 Holgass·, na. *m. f.* M·lfener, perer·s, desenfey·ad, v·gamundo, oci·s. *Holgazan, na.*
 Holgazan·ria. *f.* Peresa, m·lfeneria, etc. *Holgazaneria.*
 Holland·. *f.* R·ba. *Holanda.*

Holland·, sa. *adj.* De Holl·nda reyne de Eurs·. *Holandes, sa.*
 Holland·s. *m.* La ll·ngo holand·sa. *Holandes.*
 Hollandeta. *f.* R·ba. *Hollandeta o holandilla.*
 Holoc·usto. *m.* Sacrifici en qui se consumia tota la v·ctima per el f·c. = La mat·xa v·ctima. *Holocausto.*
 H·m. *m.* Abreviadura de h·mo. *Hombre.* = Tot· h·m: tot·. *Todos o todo hombre.* = Fer tant per h·m: pagar cada hu. *Echar un guante.*
 Hombria de b·. *f.* Hourad·. *Hombria de bien.*
 H·mo. *m.* H·mo. *Home.*
 Homen·tge. *m.* Resp·cte, summissi·, veneraci·. *Homenaje.* = Prestar homen·tge: fidelitat. *Prestar homenaje.*
 Homenetjar. *v. a.* Fer de h·mo el jove. *Hombrear.*
 Homeniqu·u. *m.* H·mo molt petit. *Arrancapinos* y si t· sa c·re y tr·ssa m·ls. *Homicaco.*
 Homicida. *m. f.* El qui com·t homicidi. = *adj.* Lo qui don· a c·usa la m·rt. *Homicida.*
 Homicidi. *m.* M·rt injusta y violenta que un de·na a c·usa a ·ltre. = C·rt tribut antiq·. *Homicidio.*
 Homilia. *f.* Serm·, pl·tica qui explica las c·sas de la religi·. *Homilia.*
 Homili·ri. *m.* El llibre de las homilias. *Homiliario.*
 H·mo. *m.* El animal racion·l. = El marit. = El qui ja es arribad a la edat varonil. *Hombre.* = De lo antiq·. *De lo antiguo.* = De duas c·res. *De dos caras o de dos haces.* = Descarad: sense vergo·ia. *Faroton.* = Despreci·ble per el seu porte. *Drope.* = Burro y de lloguer·t. *Paleta.* = No h· per res. *Barulaque.* = F·t: acabad. *Hecho.* = De b·, de c·r, de experi·ncia, etc. *De bien, de corazon, etc.* = De b·lla: a·gre, divertid. *De bur-las.* = De g·yta. *Gaitero.* = P·e, cientific. *Lleno.* = M·l f·t. *Contrahecho.* = Gr·s y l·tx. *Amon-dongado.* = B·n h·mo: h·mo b·; per· de p·cas m·l·as. *Buen hombre; pero mal saetre.* = De fondo: qui s·b molt. *De fondo.* = De mostat·os: const·nt. *De bigotes.* = De m·l g·ni: intract·ble. *De mala digestion.* = De neg·ci: qui mercadetja. *De negocio.* = De p·t·xo: val·nt, const·nt. *De pecho o de pelo en pecho.* = De p·c m·s o m·nos. *De poco mas o menos.* = De punt. *De punto.* = De un sigle: s·bi. *De un siglo.* = Men·al: apoc·l. *Menudo.* = L·is: ing·nuo. *Liso.* = De retxa. *De chapa.* = De b· a totes passadas. *De macha martillo.* = Flux. *Badea.* = General: s·bi en tots es r·ms. *De todas sillas.* = ·lt y m·gre. *Galavardo.* = Sec: de p·cas par·ulas. *Seco.* = Prim. *Pilongo.* = molt ·lt y prim. *Cirial.* = Ri-

dicuto, embustéro. Cachivache. = Qui tot heu sofrèix para lograr es sêu fi. *Soga.* = Qui vâ de câsa en câsa sense fer res. *Comadrero.* = Miraclós: qui se guârda mâtta per pô de malaltia. *Lucenciado Vidriera.* = De cartó ô pâya. *Musarraña.* = Un nonêns. *Echacantos ô echacuervos.* = Mitx hómo. *Medio hombre.* = Ser hómo de parâula. *Ser hombre de palabra.* = Ser hómo per tot. *Ser hombre para todo.* = No es hómo de bûlla. *No es hombre de burlas.* = No es hómo per malaïda la còsa: no bô per res. *No es hombre para maldita la cosa.* = No êts hómo per axô: para fer ô dir una còsa. *No eres hombre para ello.* = Es el primer hómo del mon: ponderació del qui es molt excel·lent en alguna còsa. *Es el primer hombre del mundo.* = Jôc. *Hombre.* Grân, sâbi. *Hombron.*

Homofagia. f. Us de viândas cruas. *Homofagia.*

Homofonia. f. Concêrt de molts veus qui cântan unissonas. *Homofonia.*

Homogeneidât. f. Qualidât de lo qui es homogêneo. *Homogeneidad.*

Homogêneo, nea. adj. De sa matêxa naturalêsa. *Homogêneo, nea.*

Homólogo, ga. adj. Semblânts ab el nôrn. *Homólogo, ga.* = Homólogos. [pl. Térmes iqui significa un matêix nôrn, segóns los llògics. *Homólogos.*

Homonêt. m. Hómo petit. *Hombrecito, ico, illo ô hambrecuzelo.*

Homonêu. m. V. *Homonêt.* *Hombrecito, etc.*

Homônim. adj. Del matêix nôrn ab distnt significât. *Homónimo.*

Homonôt. m. Hómo de gròssa corpulência. *Hombracho ô hombron.*

Honêt, ta. adj. Conforme al honor, á la virtút. = Cásto, just, virtuós. *Honesto, ta.*

Honêtamént. adv. Ab decência. *Honestamente.*

Honestidât. f. Compostura, decência, modêstia. = Castedât. *Honestidad.*

Honestissim, ma. sup. Molt honêt. *Honestissimo, ma.*

Honestissimamént. adv. sup. Ab molta honestidât. *Honestissimamente.*

Honor. m. Respêcte que se dona á algú. = Concêpte, crêdit, reputació. = Estimació, sâma. = Castidât. = Aplâuso, obsêqui. = Dignidât. *Honor.* = Honors, pl. Títol honorífic sense funció ni emolumênts. *Honores.*

Honor. m. Títol que se dona als âmos. *Honorable.*

Honorabilíssim, ma. sup. Molt honorable. *Honorabilísimo, ma.*

Honorable. adj. Digne de honra y respêcte. *Honorable.*

Honorâblemént. adv. Ab honor. *Honorâblemente.*

Honorâri, ria. adj. Lo qui enclôu y dona honor. = m. f. El qui té los honors y no la propiedât de algú empleyo. *Honorario, ria.*

Honorêt. m. Honor petit. *Honorcillo.*

Honorífic, ca. adj. Lo qui enclôu ô dona honor. *Honorífico, ca.*

Honorificamént. adv. Honràdamént. *Honorificamente.*

Honorificência. f. El âcte y effêcte de honrar. *Honorificencia.*

Honra. f. Esplendor, llustre, dignidât. = Estimació, aprêci, obsêqui. = Honestidât y recâto. *Honra.* = Honras, pl. Ecsêquias. *Honras.*

Honràd, da. p. p. de honrar. *Honrado, da.*

Honràd, da. adj. Respectâd, condecorâd. = El qui té bôn proceïmént. *Honrado, da.*

Honràdamént. adv. Ab honra. *Honradamente.*

Honradès. f. Bondât, rectitút. *Honradex.*

Honradíssim, ma. sup. Molt honràds. *Honradísimo, ma.*

Honradíssimamént. adv. sup. Ab molta honra. *Honradissimamente.*

Honrador, ra. m. f. El qui honra. *Honrador, ra.*

Honrar. v. a. Respectar, vénêrar. = Afavorir, protegir. = Il·lustrar, fer honor. = Condecorar. = Alabar, aplaudir. *Honrar.*

Honrós, sa. adj. Decênt, honêt, nôble, virtuós. = Zelós del sên honor. *Honroso, sa.*

Honrosamént. adv. Ab honra. *Honrosamente.*

Honrosíssim, ma. sup. Molt honrosos. *Honrosísimo, ma.*

Honrosíssimamént. adv. sup. *Honrosissimamente.*

Hôra. f. Una delas vint y quatre pârts del dia. = El témps determinâd para alguna còsa. = Espây de camí. *Hora.* = Hôra bâxa: á la fi des capréspre. *Sobre tarde.* = Hôra bâxa de tot. *A la caída de la tarde.* = Hôra canònica: câda pârt en que està dividid el ofici divino. *Canónica:* major: matinas y lâudes ô véspre. *Mayor:* menor: las âltras cinc. *Menor.* = Á l'hôra d'âre: en aquêst momént. *A la hora de ahora.* = Á bôn'hôra: á bôn témps. *A buena hora.* = Per hôra: câda hôra. *Por hora.* = Ferse hôra, v. g. de fer una còsa. *Hacerse hora.* = Eu bôn'hôra: bé. *En hora buena.* = De hôra en hôra. *De hora en hora.* = Tâl hôra t'axêcs demâ. *A tal hora te amanesca.* = Arribar s'nôra: morirse. *Llegar ô llegarse la hora.* = Hôra: aquêlla en qui un se es obligâd á fer oració per toru al Santíssim. *Vela.* = Hôra quiêta: la hôra de la nit en qui tot està en siênci y quietút. *Conticinio.* = Á las hôras, adv.: per las hôras y desde las hôras: en aquêl témps. *Entónces, por entónces y desde entón-*

ces. = De mitj'hôra passà: dolént en son ofici.
De media tijera.

Horàri. m. La busca de rëllòtge de sòl. *Horario.*
Horàri, ria. adj. Pertañent á hòras. *Horario, ria.*
Hòrfe, fa. adj. Allòts cuyos pàres y màres son mòrts. *Huérfano, na.*

Horfendát. f. El estat de la persona hòrfa. *Horfandad.*

Horissontál. adj. Paralélo al horissonte. *Horizontal.*

Horissontálmént. adv. *Horisontalmente.*

Horissonte. m. Un dels gràns círculos de la esfèra.
 = Pàrt de la tèrra ò del cèl que descubrèix la vista per la redó de nosàltres. *Horizonte.*

Hornabèca. f. Fortificació exterior. *Hornabeque.*

Horòscopo. m. La estrèlla que se déxa vèurer al tèmpe de néxer un en el horissonte, y per élla sàlsaméut se pretén endevinar lo que succeirà al reciéut nàd. *Horòscopo.*

Horréndo, da. adj. Horrorós, espantós, farést. = Prodigios. *Horrendo, da.*

Horrendamént. adv. Ab horror. *Horrendamente.*

Horrendíssim, ma. sup. Molt horréndo. *Horrendísimo, ma.*

Horribilitát. f. La calidat de lo horréndo. *Horribilidad.*

Horribilíssim, ma. sup. Molt horrible. *Horribilísimo, ma.*

Horrible. adj. Espantós, fiéro, terrible, lléx. *Horrible.*

Horriblemént. adv. Ab espànt, etc. *Horriblemente.*

Horripilació. f. Terme médic. Càlfrèts. *Horripilacion.*

Horripilatú, va. adj. Lo qui dona càlfrèts. *Horripilativo, va.*

Horror. m. Pò; temor. = Aversió, avorrimént. *Horror.*

Horrorisád, da. p. p. de horrorisar, se. *Horrorizado, da.*

Horrorisar. v. a. Atemorisar, fer pò. *Horrorizar.*

Horrorisarse. v. r. Espantarse, tenir pò. *Horrorizarse.*

Horrorós, sa. adj. Lo qui càusa horror. = Molt fèyo. *Horroroso, sa.*

Horrorosamént. adv. Ab horror. *Horrorosamente.*

Hòrt. m. Càmp ahónt se sembran verduras, àbres fruytals, llegúms. *Huerto.*

Hòrta. f. Llòc de molts d'hòrts. *Huerta.*

Hortál. m. Péssa de tèrra tancáda de parèt y pròp de las càsas de possessió. *Cortinal.*

Hortèt. m. Hòrt petít. *Huertecico, illo, ito.*

Horteta. f. Hòrta petita. *Hortezuela.*

Hortolá. m. El qui se cuyda de hòrt. *Hortelano.*
 = Fer de hortolá per divertimént. *Hortolancar.*

Hortolána. f. La dòua de hortolá ò la qui se cuyda de hòrt. *Hortelana ò hortolana.*

Hortolissa. f. Las hérbas que se menjan cruas ò cuytas. *Hortaliza.*

Horténse. adj. Còsa qui se cría en hòrt. *Hortense.*

Horxàta. f. Beguda fèta ab es suc de llevor de meló, etc. *Horchata.* = De suc de òrdi. *Hordia-te.* = De suc de siváda. *Avenate.*

Hospédád, da. p. p. de hospèdar. *Hospedado, da.*

Hospèdar. v. a. Alojjar, donar posáda. *Hospedar.*

Hospèdarse. v. r. Alojarse. *Hospedarse.*

Hospédátje. m. El alojamént que se dona á un. *Hospedaje ò hospedamiento.*

Hospeder. m. El qui se cuyda de sas hòstas. *Hospedero.*

Hospedería. f. Càsa petita de religiosos shónt se hospèdan los religiosos del matéix orde quánd vàn de camí. = Apartamént destinád en un convent para hospèdar á los estèrns. *Hospederia.*

Hospici. m. Càsa para hospèdar los viatjers pòbres. *Hospicio.* = La misericòrdia. *Casa de beneficencia.*
 = Pòbre qui està á la misericòrdia. *Hospiciano, na.*

Hospitál. m. Càsa fundáda para curar á los maláts pòbres. *Hospital.* = De sàng: el siti que se destina para la priméra cura de los feríds en campàña. *Hospital de la sangre ò de la primera sangre.* = Ser un hospitál una càsa: havery molts de maláts. *Ser un hospital.* = Anar al hospitál á cercar pedássos: demanar á àltre lo que éll hà mester. *Ir al hospital por hilas ò por mantas.*

Hospitalári, ria. adj. Las religions cuyo institút es la hospitalidat. *Hospitalario, ria.*

Hospitaler, ra. m. f. El qui se cuyda de hospitál. = La persona caritativa qui hospèda. *Hospitalero, ra.*

Hospitalidát. f. Caridat que se usa ab los pòbres passatjers. = Bón acüllimént que se dona á los estráñys. *Hospitalidad.*

Hospitálmént. adv. Ab hospitalidat. *Hospitalmente.*

Hòspite insálutáto. Locució llatina qui se diu de una persona qui entra ò surt de una càsa sense dir áse ni bèstia. *Hòspite insalutato.*

Hòsta. f. El qui se hospèda ò es hospédád en càsa estèrna. *Huésped.* = Nòsa. *Estorbo ò obstáculo.* = Nòsa á sa tàula. *Pegote.*

Hostál. m. Càsa ahónt se dona alojamént, menjar y bèurer. En poblát. *Hosteria, meson y hostal;* però pòc usád. = En despoblát. *Venta.* = Ab porxada para carruátge. *Parador.*

Hostalátge. m. Lo que se pàga de estar á hostál. *Hostalage.*

Hostaler, m. f. Àmos de hostál. *Mesonero, ra.*

=*Ventero*, *ra*.

Hostalèt. *m*. Hostál petit. *Mesoncillo*. = Eu despo-
blát. *Ventorillo* ò *ventorro*.

Hòstia. *f*. La víctima que se oferèix en sacrifici. =
La forma de pá que se consagra en la missa.

Hostia.

Hostiàri. *m*. El qui està ordenad de hostiariát. *Hos-
tiario*.

Hostiariát. *m*. La priméra orde menor. *Hostiariado*.

Hostier. *m*. El qui fà hòstias. *Hosiero*. = Càtse pa-
ra tenir hòstias sense consagrar. *Hostiario*.

Hostil. *adj*. Inimíg, contràri. *Hostil*.

Hostilidát. *f*. Dâny que en témps de guèrra se fà
als inimígs. *Hostilidad*.

Hostilisad, *da*. *p. p.* de hostiliar. *Hostilizado*, *da*.

Hostiliar. *v. a.* Comètrer hostilidâts. *Hostilizar*.

Hostilmént. *adv*. Ab hostilidát. *Hostilmente*.

Hoy hoy. *m*. Lo que diuen es uns al mal que té-
nen, *v. g.* á ferida, llága, etc. *Buba*, *hupa* ò
pupa.

Hôy. *m*. Fâstitz, gânas de vomitar. *Asco* ò *ndusea*.

HU.

Hu. *m*. Nombre, y millor unidát. *Uno*.

Huéco, *ca*. *adj*. Españól y adoptad en mallorquí.
Buyd per dedíns. *Hueco*, *ca*.

Huerfanèt, *ta*. *adj*. Pettís òrfes. *Huerfanico*, *ica*,
illo, *illa*, *ito*, *ita*.

Huérfano, *na*. *adj*. *V. Orfe*, *fa*. *Huérfano*, *na*.

Hule. *m*. Rôba encerâda ò envernissâda. *Hule*.

Humâ, *na*. *adj*. Pertañent al hómo. = Afâble, bé-
nigne, suâve. *Humano*, *na*.

Humanad. *p. p.* de humanar. *Humanado*.

Humánamént. *adv*. Ab humanidát. *Humanamente*.

Humanar. *v. a.* Trasformar en hómo segóns los
poétas. *Humanar*.

Humanarse. *v. r.* Ferse hómo parlant de Cristo. =
Ferse més afâble, més tractâble. *Humanarse*.

Humanidát. *f*. Naturalesa humana. = Amor envés
dels hómo. = Corpulència. = La fragilidát de la
cârñ, inclinació á la lúscuria. = Afabilidad, bon-
dát. *Humanidad*.

Humanidâts. *f. pl.* Las lletres humanas, côm la
història, la poesia y âltres. *Humanidades*.

Humanísim, *ma*. *sup.* Molt humans, suâves, etc.
Humanísimo, *ma*.

Humaníssimamént. *adv. sup.* Ab molta humanidát.
Humanísimamente.

Humanisad, *da*. *p. p.* de humanisar. *Humaniza-
do*, *da*.

Humanisarse. *v. r. V.* Humanarse. *Humanizarse*.

Humanista. *m*. El instruít en las lletres humanas.
Humanista.

Humíd, *da*. *adj*. Bafad un pòc. *Húmedo*, *da*. = Te-
rréno humíd. *Humedal*.

Humíl. *adj*. El qui té humildát. = Obscur, de baix
nexemént. = Músculo del uy. = Estíl baix. *Hu-
milde*.

Humildát. *f*. Virtút. = Condió, nexemént baix.
Humildad. = Fingida, afectâda, falsa. *Humildad
de garabato*.

Humiliació. *f*. Abatimént, sumissió. = Grán y pro-
fundo abatimént devánt de Déu. *Humillacion*, *y
ant.* *humiliacion*.

Humiliad, *da*. *p. p.* de humiliar. *Humillado*, *da*.

Humiliador, *ra*. *m. f.* El qui humilla. *Humilla-
dor*, *ra*.

Humiliar. *v. a.* Abâtrer, baxar, inclinar, *v. g.* es
câp. = Llevar el orgüllo. *Humillar*.

Humiliarse. *v. r.* Fer âctes de humildát. = Subjee-
tarse. = Déxar el orgüllo. *Humillarse*.

Humilíssim, *ma*. *sup.* Molt humíla. *Humildísi-
mo*, *ma*.

Humilíssimamént. *adv. sup.* Ab molta humildát.
Humildísimamente.

Humilmént. *adv*. Ab humildát. *Humildemente*, *y
ant.* *humilmente*.

Humí *m.* y *humitát*. *f*. La calidát de lo humíd.
Humedad, *y ant.* *humidad*.

Humor. *m*. Suc de alguna còsa. = Gèni, naturál,
carâcter. = Dulsura del gèni. = Substància tènua
y flúida. = La bôna disposició para fer alguna
còsa. *Humor*. = Salád y qui pica. *Icor*. = Estar
de humor: alégre, devertíd. *Estar de humor*,
= Gastar bôn humor: ser devertíd. *Gastar buen
humor*.

Humorâda. *f*. Bôn humor, gèni festíu. = Mòdo agra-
dâble de parlar ò de obrar. = Capritxo, fantasía,
ridículos. *Humorada*.

Humorâl. *adj*. Pertañent á humor. *Humoral*.

Humorèt. *m*. Diminutíu de humor. *Humorico*,
illo, *ilo*.

Humorós, *sa*. *adj*. Plens de humor. *Humoroso*, *sa*.

Humorosidát. *f*. Abundància de humors. *Humoro-
sidad*.

Humorôt. *m*. Aumentatíu de humor. *Humorazo*.

Huracán. *m*. Ventâda fôrta. *Uracan* ò *huracan*.

IDE

I. *f.* La novena lletra del alfabetó mallorquí y la tercera de las vocáls. *I.*

Ibèria. *f.* Espàña. *Iberia.*

Ibèric, ca. *adj.* Españòl. *Ibérico, ca.*

Íbero, ra. *adj.* Españòl. *Ibero, ra.*

IC.

Iconografia. *f.* Pla de un edifici. *Iconografia.*

Iconogràfic, ca. *adj.* Pertañent á iconografia. *Iconográfico, ca.*

Iconologia. *f.* Representació de las còsas moráls baix de formas sensibles. *Iconologia.*

Iconoclàsta. *m.* Destruïdor de imátges. *Iconoclasta.*

Iconologia. *f.* V. Iconología. *Iconologia.*

Iconómaco. *m.* V. Iconoclàsta. *Iconómaco.*

Icor. *m.* Matèria pudrida de llàga. = Humor àgre de sa sang. *Icor.*

Icorós, sa. *adj.* Lo qui té icor. *Icoroso, sa.*

Icosaèdro. *m.* Còs regular de vint càres. *Icosaedro.*

Ictericia. *f.* Malaltia: sa fèl sobrexida. *Ictericia.*

Ictericiàd, da. *adj.* El qui té sa fèl sobrexida. *Ictericiado, da.*

ID.

Idem. Paràula llatina: lo matèix. *Idem.* = Idem per idem. Lo matèix es una còsa que àltra. *Idem per idem.*

Idèntic, ca. *adj.* Lo que en la essència es lo matèix que àltra còsa. *Idéntico, ca.*

Identidàd. *f.* La calidat qui constituèix idèntica una còsa. *Identidad.* = De persona. *cur.* Ficció de dret per la qual lo herèu se té per una matèxa persona que el testador en las accions activas y passivas. *De persona.*

Identificàd, da. *p. p.* de identificar. *Identificado, da.*

Identificar. *v. a.* Fer que duas ò més còsas aparescan una matèxa. *Identificar.*

Identificarse. *v. r.* Se diu de aquèllas còsas que la rahó mira còm á diferents, encàrque en reyalidat sían una matèxa. *Identificarse.*

Idelogia. *f.* Tractat de las idèyas. *Idelogia.*

Idèya. *f.* Percepció, representació de un objècte en la ànima. = Memòria, recòrt de lo que mos hà succèid. = Mira, pla, projecte que se té dins es cap. = Objècte, si que se propòsa. = Visió,

IGL

imaginació. *Idea.* = Idèyas platòniques: vānas imaginacions. *Ideas platónicas.*

Ideyàd, da. *p. p.* de ideyar. *Ideado, da.*

Ideyál. *adj.* Lo qui no té sèr sinó en la imaginació. *Ideal.*

Ideyálmént. *adv.* En la idèya. *Idealmente.*

Ideyar. *v. a.* Formar la idèya de alguna còsa. *Idear.*

Idilio. *m.* Poèma curt y pastoril. *Idilio.*

Idilio-elèctric, ca. *adj.* Sustància qui pòt ser electrisada en so fregar. *Idilio-eléctrico, ca.*

Idioma. *m.* La lléngua vulgar. = Manèra de parlar de cèrts estats, còm de la cort, de la audiència, etc. *Idioma.*

Idiopatia. *f.* Malaltia pròpia á una part del còs. *Idiopatia.*

Idiopàtic, ca. *adj.* Pertañent á idiopatia. *Idiopático, ca.*

Idiòta. *m.* Ignorant, nècio. *Idiota.*

Idiotisme. *m.* Construcció contrària á las rètglas, però usada en algún llòc. = Cuèrpo de los idiòtas ò la ignorància matèxa. *Idiotismo.*

Idò. Preposició. Puis. *Pues.*

Ídol. *m.* Figura, estàtua de una falsa divinitat ò de un fals déu. = Objècte amad ab molta passió. *Idolo.*

Idòlatra. *adj.* Adorador dels ídols. = El qui àma ab escés. *Idólatra.*

Idolatràd, da. *p. p.* de idolatrar. *Idolatrado, da.*

Idolatrar. *v. a.* Adorar los ídols. = Amar ab escés. *Idolatrar.*

Idolatria. *f.* Culto dels ídols. = Amor excessiu. *Idolatria.*

Idolèt. *m.* Ídol petít. *Idolejo, idolico, illo.*

Idoneidat. *f.* Aptitud, capacidat, habilitat, proporció, suficiència. *Idoneidad.*

Idóneo, nea. *adj.* Àpte, capàs, etc. *Idóneo, nea.*

Iduinéo, méa. *adj.* De Idumèa. *Idumeo, mea.*

Ídus. *f.* El dia quinze de màrs, màig, juriòl, y octubre, y el dia tretze de los àltres mècos. *Idus.*

IG.

Iglesia. *f.* Congregació de los faèls. = Estát del clèro. = Domini temporál del pápa. = Tèmple consagrad á Déu. *Iglesia.* = Militant: la congregació de los faèls en la terra. *Militante.* = Purgant: la congregació dels faèls qui se purifícan en el purgatori. *Purgante.* = Triunfant: la congregació de los sànts en el cèl. *Triunfante.* = Prender

iglesia: retirarsy un delinquent. *Retraerse* ó *tomar sagrado*.

Ígneo, *nea*. *adj.* Lo qui es de fòc. *Ígneo*, *nea*.
Ignició. *f.* Aplicació des fòc á los metalls fins que sían vermèys. *Ignición*.

Ignífero, *ra*. *adj. poétic.* Lo qui conté ó despedeix fòc. *Ignífero*, *ra*.

Ignipotént. *adj.* El qui té poder sobre el fòc, es axò un epíteto que los poétas donan á Vulcano. *Ignipotente*.

Ignívomo, *ma*. *adj. poétic.* Lo qui vomita fòc. *Ignívomo*, *ma*.

Iguominia. *f.* Deshonor, deshonra, infàmia. *Iguominia*.

Iguominiós, *sa*. *adj.* Infamiós, deshonrós. *Iguominiós*, *sa*.

Iguominiosament. *adv.* Ab deshonor. *Iguominiosamente*.

Iguorád, *da*. *p. p.* de ignorar. *Ignorado*, *da*.

Iguorància. *f.* Fálta de conexement, de ciència, de experiència.—Descúyt, inadvertència. *Ignorancia*.—Crassa: la que se vól tenir. *Crasa*.—Sapi-na: la qui vé de peresa de sprèndrer sas còsas. *Supina*.—De drèt: la del qui ignòra la lléy. *De derecho*.—De fét: la que se té de algún fét. *De hecho*.—Invencible: la qui no se pòt no tenir. *Invencible*.

Iguorànt. *p. p.* de ignorar. El qui ignòra. *Ignorante*.

Iguorànt. *adj.* El qui ignòra.—Nècio, tonto, idiòta, ximple. *Ignorante*.—Fer s'iguorànt. *V. fer*.—El qui no'u es y el fà. *Morlaco*, *ca*, ó *morlon*, *na*.

Iguorantíssim, *ma*. *sup.* Molt ignorànts. *Ignorantíssimo*, *ma*.

Iguoràntment. *adv.* Ab ignorància. *Ignorantemente*.

Iguorantót, *ta*. *adj.* Molt ignorànts. *Ignoranton*, *na*.

Iguorar. *v. a.* No saber. *Ignorar*.

Iguál. *adj.* Semblànt.—Qui té sas matéxas propiedats ó qualidats.—Plá, llis.—Uniforme, sèmpre lo matéix. *Iguál*.

Iguál. *adv.* V. Iguálment. *Iguál*.

Iguála. *f.* Eyna de picapedrer para conèxer lo plá de tàpia ó trispòl. *Iguála*.

Igualachió. *f.* El acte y efècte de igualar.—Ecuació. *Igualachion*.

Igualád, *da*. *p. p.* de igualar. *Iguulado*, *da*.—*Retundido*, *da*.—*Enrasado*, *da*.

Iguador, *ra*. *m. f.* El qui iguála. *Iguador*, *ra*.

Igualar. *v. a.* Fer una còsa iguál á àltra.—Aplanar, posar á llivèll.—Judicar sens fer pàrts ni quàrts. *Igualar*.—Marès ó pédra posáds já en sa parèt. *Retundir*.—Posar plá y llis ó fer que dos edifi-

cis téngan sa matéxa altària. *Enrazar*.

Igualse. *v. r.* Ferse iguál. *Igualse*.

Igualdát. *f.* Conformidat, correspondència, proporció, semblansa.—Cotètx. *Igualdad*.

Igualèt. *m.* Diminutín de ignál. *Igualeto*, *llo*, *to*.

Igualdát. *f. ant.* *Igualdad*.

Iguálment. *adv.* Ab igualdát.—Tàmbé, axí còm. *Iguálmente*.

Iguána. *f.* Reptil de Amèrica molt hò per menjar. *Iguana*.

IL.

Iléo. *m.* El tercer budèll. *Ileo*.

Ilació. *f.* Consecucència. *Ilacion*.

Illegát. *adj.* Còtra lléy. *Illegal*.

Illegaldát. *f.* Fálta de legalidát. *Illegalidad*.

Illegálmént. *adv.* Sense legalidát. *Illegalmente*.

Illegible. *adj.* Lo que no se pòt llegir. *Illegible*.

Illegítim, *ma*. *adj.* Contràri á la lléy ó á la rétgla.—Fingíd.—Bord. *Illegítimo*, *ma*.

Illegitimád, *da*. *p. p.* de illegitimar. *Illegitimado*, *da*.

Illegitimament. *adv.* Sense illegitimidát. *Illegitimately*.

Illegitimar. *v. a.* Privar de illegitimidát. *Illegitimizar*.

Illegitimidát. *f.* Fálta de illegitimidát. *Illegitimidad*.

Ilès, *ssa*. *adj.* No dañád, no ferid. *Ileso*, *sa*.

Ilíberitá, *na*. *adj.* De Ilíberi, ciutat que en àltre tèmps havia á las immediacions de Granáda. *Ilíberitano*, *na*.

Ilícit, *ta*. *adj.* Injúst, prohibíd. *Ilícito*, *ta*.

Ilícitament. *adv.* Còtra lléy. *Ilícitamente*.

Ilimitád, *da*. *adj.* Lo qui no té límites. *Ilimitado*, *da*.

Ilíquid, *da*. *adj.* Lo qui no está passád en conte. *Ilíquido*, *da*.

Ilíterát, *ta*. *adj.* Ignorànt. *Iliterato*, *ta*.

Iluminació. *f.* El acte de illuminar.—Adorno de molts de llums ordenáds.—La tintura de colors que se dona á pintura. *Iluminacion*.

Iluminád, *da*. *p. p.* de illuminar. *Iluminado*, *da*.

Iluminador, *ra*. *m. f.* El qui illumina. *Iluminador*, *ra*.

Iluminar. *v. a.* Donar llum.—Adornar ab llums ó ab colors.—Il·lustrar lo enteniment ab estudi, ciència, etc. *Iluminar*.

Iluminatíu, *va*. *adj.* Lo qui té virtút para illuminar. *Iluminativo*, *va*.

Illús, *sa*. *adj.* Enganáds. *Iluso*, *sa*.

Illusió. *f.* Fálta imaginació. *Ilusion*.

Illusíu, *va*. *adj.* Apparent, fàls. *Ilusivo*, *va*.

Illusòri, *ria*. *adj.* Lo qui es capás de enganar.—*cur*. Nullo, de ningúu efècte, ni valor. *Ilusorio*, *ria*.

Il·lustració. *f.* El acte y efecte de *il·lustrar*. *Il·lustracion*.

Il·lustrad, *da. p. p.* de *il·lustrar*. *Il·lustrado da.*

Il·lustrador, *ra. m. f.* El qui *il·lustra*. *Il·lustrador, ra.*

Il·lustrar. *v. a.* Aclarir, explicar, illuminar, adornar. = Ennoblir, honrar, fer *il·lustre* á persona ó á cosa. = Inspirar Déu á la criatura ab llum sobrenatural. *Il·lustrar*.

Il·lustre. *adj.* Famós, distingit, nòble, magnífic, insigne, célebre. = Títol de dignidat. *Il·lustre*.

Il·lustremént. *adv.* Ab un módo *il·lustre*. *Il·lustremente*.

Il·lustrissim, *ma. sup.* Molt *il·lustres*. = Títol que se dona á bisbes y á áltres personas. *Il·lustrissimo, ma.*

ILL

Ílla. *f.* Terra rodada de mar. *Isla*. = Barrío de un pòble. *Isla ó manzana*.

Íllada. *f.* Part del còs. *Ijada*.

Ílleta. *f.* Isla petita. *Illita*. = Ílla de pòble. *Manzana ó isla*.

Íllot. *m.* Ròca gròsa dins mar y qui surt defòre de s'aygo. *Islote*.

IM

Imaginàble. *adj.* Lo que se pòt *imaginar*. *Imaginable*.

Imaginació. *f.* La facultat qui representa las imàtges á la ànima. = La matèxa cosa *imaginada*. = Fals judici, opinió. *Imaginacion*.

Imaginad, *da. p. p.* de *imaginar*. *Imaginado, da.*

Imaginar. *v. a.* Ideyar, formar espècies, pensar. = Inventar, fingir, maquinar. *Imaginar*.

Imaginàri, *ria. adj.* Fingit. *Imaginario, ria.*

Imaginària. *f.* Guàrda nombrada para suplir la qui guàrda el còrter si surt de éll. *Imaginario*.

Imaginatiu, *va. adj.* El qui cási continuament *imagina*. *Imaginativo, va.*

Imaginativa. *f.* La facultat ó potència de *imaginar*. *Imaginativa*.

Imàn. *m.* Pedra qui atrèn al ferro. = Misto qui fa lo matèix. *Iman*.

Imàtge. *m. y f.* Figura, representació. = Estàtua, estàmpa de sànts. = Semblansa. = Descripció, idèya. *Imàgen*.

Imatgèt. *m.* Imàtge petit. *Imagencica, illa, ita*.

Imbècil. *adj.* Dèbil de esperit ó de gèni. *Imbècil*.

Imbecilidat. Dehilitat de esperit. *Imbecilidad*.

Imbuïd, *da. p. p.* de *imbuir*. *Imbuído, da.*

Imbuir. *v. a.* Instruir, persuadir. *Imbuir*.

Imitàble. *adj.* Lo que se pòt *imitar*. *Imitable*.

Imitació. *f.* El acte y efecte de *imitar*. *Imitacion*.

Imitad, *da. p. p.* de *imitar*. *Imitado, da.*

Imitador, *ra. m. f.* El qui *imita*. *Imitador, ra.*

Imitar. *v. a.* Fer alguna cosa á eczèmp·le ó semblansa de àltra. = Retrar, representar. *Imitar*.

Imitatíu, *va. adj.* Lo qui té virtut para *imitar*. *Imitativo, va.*

Immaculad, *da. adj.* Net, pur, sense màcula. *Immaculado, da.*

Immaculadament. *adv.* Sens màcula. *Immaculadamente*.

Immanent. *adj.* La acció cuyo térme no surt de la càusa qui la produèix, còm lo acte del enteniment. *Inmanente*.

Immarcessible. *adj.* Lo qui no se pòt mustiar, ni corrompre. *Inmarcesible*.

Immaterial. *adj.* Lo qui no còsta de matèria. *Immaterial*.

Immaterialidat. *f.* La calidat de lo *immaterial*. *Immaterialidad*.

Immatur, *ra. adj.* No madur. = Demasiad primerenc. *Imaturo, ra.*

Immediació. *f.* Cercania. *Inmediacion*.

Immediat, *ta. adj.* Pròp, contigue. *Inmediato, ta.*

Immediatament. *adv.* Al istant, luègo. *Inmediatamente*.

Immedicàble. *adj.* Lo qui no se pòt curar. *Inmedicable*.

Immemoriàl. *adj.* Antig, y de qui no se sàh el principi ó comensament. *Inmemorial*.

Immèns, *sa. adj.* Infuïd. Déu y los céus atributs. = Enorme, fondo, grán, àlt, baix. *Imenso, sa.*

Immènsament. *adv.* Ab immensidat. *Immensamente*.

Immensidat. *f.* Infuïditat: atribut unicament de Déu. = Profundidat, enormidat, multitud, estensió grán. *Imensidad*.

Immensuràble. *adj.* Lo que no se pòt midar. *Immensurable*.

Immeritòri, *ria. adj.* Lo qui careix de mèrit. *Immeritorio, ria.*

Immersió. *f.* El acte de tirar dins aygo. *Inmersion*.

Imminent. *adj.* Pròp á succeir. *Inminente*.

Immòble. *adj.* Lo que no se pòt mōurar. = Constant, invariàble. *Inmoble*.

Immoderació. *f.* Falta de moderació. *Inmoderacion*.

Immoderad, *da. adj.* Deseretglad. = Ecesia. *Inmoderado, da.*

Immoderadament. *adv.* Sense moderació. *Inmoderadamente*.

Immodèst, *ta. adj.* Descarad, lactu. *Inmodesto, ta.*

Immodèstament. *adv.* Seuse modèstia. *Inmodestamente*.

Immodèstia. *f.* Descaro, laciua. *Inmodestia.*
Immolació. *f.* Sacrifici de víctima. *Inmolacion.*
Immolad, *da. p. v.* de immolar. *Inmolado, da.*
Immolar. *v. a.* Sacrificar. *Inmolar.*
Immoral. *adj.* Dolent, laciua. *Inmoral.*
Immoralidat. *f.* Dolentia, laciua. *Inmoralidad.*
Immortal. *adj.* Lo qui no pòt morir. = Lo qui dura moltíssim de temps. *Immortal.*
Immortalidat. *f.* Eternidat. = Perpetuidat, duració molt llarga de una cosa. *Immortalidad.*
Immortalisad, *da. p. p.* de immortalisar. *Immortalizado, da.*
Immortalisar. *v. a.* Fer durar una cosa en la memòria dels hòmos. *Immortalizar.*
Immortalment. *adv.* Para sempre. *Immortalmente.*
Immortificació. *f.* Falta de mortificació. *Immortificacion.*
Immortificad, *da. adj.* No mortificad. *Immortificado, da.*
Immovible. *adj.* Immòble. *Immovible.*
Immudable. *adj.* Immòble. *Inmudable ò inmutable.*
Immudablement. *adv.* Perpètuament. *Inmudablemente ò inmutablemente.*
Immundicia. *f.* Brutó, porqueria. = Impuresa. *Immundicia.*
Immundo, *da. adj.* Brut, asquerós. = Impur. *Immundo, da.*
Immune. *adj.* Eczent, libre, qui gosa de immunitat. *Immune.*
Immunitat. *f.* Eczenció, privilegi. = Seguretát. = El privilegi de algunes iglesias paraque no se pogan trèurer de ellas á los qui s'y retiran. *Immunidad.*
Immutabilidat. *f.* Constància, firmesa, perpetuidat. *Immutabilidad.*
Immutable. *adj.* V. Immudable. *Immutable.*
Immutablement. *adj.* Inmutablemente.
Immutació. *f.* Alteració, variació, transformació. *Inmutacion.*
Immutar. *v. a.* Alterar, transformar, variar. *Inmutar.*
Impaciència. *f.* Falta de sufriment. = Moviment repentí de ràbia. *Impaciencia.*
Impacient. *adj.* El qui no té paciència. *Impaciente.*
Impacientad, *da. p. p.* de impacientar. *Impacientado, da.*
Impacientar. *v. a.* Enfadar. *Impacientar.*
Impacientarse. *v. r.* Enfadarse. *Impacientarse.*
Impalpable. *adj.* Lo que no se pòt tocar. *Impalpable.*
Impar. *adj.* Designal, lo qui no té igual. = El nombre cuya mitat conté quebrat, com 5 cuya mitat es dos y mitx. *Impar.*
Imparcial. *adj.* Indiferent. *Imparcial.*

Imparcialidat. *f.* Indiferència, neutralidat. *Imparcialidad.*
Imparciàlment. *adv.* Sense parcialidat. *Imparcialmente.*
Impartible. *adj.* Lo que no se pòt partir. *Impartible.*
Impassibilidat. *f.* Incapacitat de patir. *Impasibilidad.*
Impassible. *adj.* Qui no pòt patir. *Impasible.*
Impàvido, *da. adj.* El qui no té pò ni temor. *Impavido, da.*
Impécabilidat. *f.* Impossibilitat de pecar. *Impeccabilidad.*
Impécable. *adj.* El qui no pòt pecar. *Impeccable.*
Impedid, *da. p. p.* de impedir. *Impedido, da.*
Impediment. *m.* Embaràs, obstàcle. *Impedimento.*
 = Impediént: el qui fa el matrimoni illcit, però no nullo. *Impediente.* = Dirimént: el qui fa nullo el matrimoni. *Dirimente.* = Entre es padrí y sa fiòla. *Impedimento de catecismo.*
Impedir. *v. a.* Embarassar. = Detenir. = Oposarse. = Incomodar. = Suspèndrer. *Impedir.*
Impeditiu, *va. adj.* Lo qui pòt impedir. *Impeditivo, va.*
Impellént. *adj.* Lo qui dona impuls, qui incita, mou, indueix, etc. *Impelente.*
Impellid, *da. p. p.* de impellir. *Impelido, da.*
Impellir. *v. a.* Incitar, estimular, mouer, donar impuls. *Impelir.*
Impenetrabilidat. *f.* Propiedat del còs qui impedeix que un estiga en el llòc que ocupa un altre. *Impenetrabilidad.*
Impenetràble. *adj.* Lo que no se pòt pèncrar. = Ahont no se pòt entrar = Lo que no se pòt entèndrer. *Impenetrable.*
Impenitència. *f.* Obstinació en el pecat. *Impenitencia.* = Final: perseverància en el pecat fins á la mòrt. *Final.*
Impenitènt. *adj.* Obstinad en el pecat. *Impenitente.*
Impensad, *da. adj.* Lo que succeïx sense pensar-ho. *Impensado, da.*
Impensadament. *adv.* De improvís. *Impensadamente.*
Impérant. *p. a.* de impèrar. El qui mända. *Imperante.*
Imperatiu, *va. adj.* El qui mända. *Imperativo, va.*
Imperatíu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Imperativo.*
Imperativament. *adv.* Ab impèri. *Imperativamente.*
Imperatòri, *ria. adj.* Pertaiént á emperador. *Imperatorio, ria.*
Imperceptibilidat. *f.* La calidat de lo imperceptible. *Imperceptibilidad.*
Imperceptible. *adj.* Lo que no se pòt percèber. *Imperceptible.*

Imperceptiblement. De un mōdo imperceptible. *Imperceptiblemente.*
Imperdonable. *adj.* Lo qui no merèix perdó. *Imperdonable.*
Imperfecció. *f.* Defecte, falta de perfecció. *Imperfeccion.*
Imperfét, ta. *adj.* Faltó de perfecció. = No acabad. *Imperfeto, ta.*
Imperfèctament. *adv.* Ab imperfecció. *Imperfèctamente.*
Impèri. *m.* Mādo. = Principat, señorío. = Los estats subjèctes al emperador. = Domini. *Imperio.*
Imperiál. *adj.* Pertañent al impèri y al emperador. *Imperial.*
Impèricia. *f.* Ignorància. *Impericia.*
Imperiós, sa. *adj.* Altíu, supèrbo. *Imperioso, sa.*
Imperiosament. *adv.* Ab altívés, ab orgüllo. *Imperiosamente.*
Imperito, ta. *adj.* Ignorant, qui no té habilitat. *Imperito, ta.*
Impermutáble. *adj.* Lo qui no se pōt baratar. *Impermutable.*
Impersonál. *adj.* El vèrb qui no té més que la tercera persona. = El mōdo de parlar á un inferior sens donar títol algú. *Impersonal.*
Impersonálmént. *adv.* De un mōdo impersonál. *Impersonalmente.*
Impersuassible. *adj.* Lo qui no se pōt persuadir. *Impersuasible.*
Impertiúència. *f.* Dit ó fét estravagant. = Molèstia, importunidat. *Impertinencia.*
Impertiúent. *adj.* Importuno, incòmodo, molést. *Impertinente.* = Circunstàncies impertinents: dit ó fét qui no ténen res de comú ab el fondo de la causa. *Circunstancias impertinentes.*
Impertiúent. *m. f.* El cansad en demanar cōsas havèntne rebudas já. *Estregador, ra de la cortesía.* = Ser impertiúent en demanar una cōsa després de haverne rebuda altra. *Estregar la cortesía.*
Impertiúentmént. *adv.* Ab impertiúència. *Impertinentemente.*
Impertiúentíssim, ma. *sup.* Molt impertinents. *Impertinentísimo, ma.*
Imperturbáble. *adj.* Inalteráble. *Imperturbable.*
Impétra. *f. cur.* Consecució de los despátxos para un béuèfici qui està en plét ab conòrt des perills y gāstos. *Impetra.*
Impétració. *f.* Consecució ab pregàries de alguna cōsa. *Impetracion.*
Impétrad, da. *p. p.* de impétrar. *Impetrado, da.*
Impétrador, ra. *m. f.* El qui impétra. *Impetrador, ra.*

Impétrar. *v. a.* Alcansar ab pregàries. *Impetrar.*
Impetu. *m.* Violència, moviment atropellad. = Estímulo. = Violència de las passións, de los vénts, etc. *Impetu.*
Impétuós, sa. *adj.* Furiós, vehemént, violént. *Impetuoso, sa.*
Impétuosament. *adv.* Ab impetu. *Impetuosamente.*
Impétuosidat. *f.* V. Impetu. *Impetuosidad.*
Impiament. *adv.* Ab impiedat. *Impiamente.*
Impiedat. *f.* Irreligió. = Fálta de piedat. *Impiedad.*
Impio, ia. *adj.* Cruél, inhumà. = Sense religió, dolént. *Impio, ta.*
Implacáble. *adj.* Qui no se pōt aplacar. *Implacable.*
Implacáblemént. *adv.* Ab ira. *Implacablemente.*
Implacticáble. *adj.* El qui no admèt conversació, ni tracto. *Implaticable.*
Implicació. *f.* Contradicció de los termes entre sí. *Implicacion.*
Implicad, da. *p. p.* de implicar. *Implicado, da.*
Implicància. *f.* V. Implicació. *Implicancia.*
Implicant. *p. a.* de implicar. El qui implica. *Implicante.*
Implicar. *v. a.* Embrollar, enredar, confondre las cōsas. *Implicar.*
Implicar. *v. n.* Oposarse los termes entre sí. *Implicar.*
Implicarse. *v. r.* Enredarse, confondirse un en lo que diu ó fa. *Implicarse.*
Implicatòri, ria. *adj.* Lo qui inclou implicància. *Implicatorio, ria.*
Implicit, ta. *adj.* Lo que se inclou en una cōsa sens espressarse, sobrentès, *sa. Implicito, ta.*
Implicitamént. *adv.* Ab un mōdo implicit. *Implicitamente.*
Imploració. *f.* Pregària humil. *Imploracion.*
Implorad, da. *p. p.* de implorar. *Implorado, da.*
Implorar. *v. a.* Demanar ajuda, auxilli, favor. *Implorar.*
Implume. *adj.* Sense plomas. *Implume.*
Impolític, ca. *adj.* Descortesos. *Impolitico, ca.*
Impolítica. *f.* Descortesía. *Impolitica.*
Imponderáble. *adj.* Lo que no se pōt ponderar. *Imponderable.*
Importància. *f.* Lo qui fa important, utilidat, conveniència. *Importancia.*
Important. *p. a.* de importar, *y adj.* Lo qui importa. *Importante.*
Importantmént. *adv.* Útilmént. *Importantemente.*
Importantíssim, ma. *sup.* Molt importants. *Importantísimo, ma.*
Importar. *v. n.* Convenir, interessar. = Valèr, muntar, fer un tot. *Importar.*

Importe. *m.* Lo que val una còsa comprada ò venduda. = El total de un conte. *Importe.*

Importunació. *f.* Pèticció, súplica porfiada. = *Molestia. Importunacion.*

Importunad, da. *p. p.* de importunar. *Importunado, da.*

Importunadament. *adv.* V. *Importunament. Importunadamente.*

Importunament. *adv.* Ab importunació, fóre témpo, fóre de ptopósit. *Importunamente.*

Importunar. *v. a.* Cansar, molestar ab súplicas repetidas. *Importunar.*

Importunidat. *f.* Témps importuno. *Importunidade.*

Importuníssim, ma. *sup.* Molt importunos. *Importuntissimo, ma.*

Importuno, na. *adj.* Imperficient, molest. = Fóre de ocasió, fóre témps. *Importuno, na.*

Imposad, da. *p. p.* de imposar. *Impuesto, ta.*

Imposar. *v. a.* Acusar falsament. = Informar, instruir. = Causar respecte. *Imponer.*

Imposarse. *v. r.* Informarse, instruirse. *Enterarse.*

Imposició. *f.* El acte y efecte de posar càrreg, contribució, tribút, etc. *Imposicion.* = De bestiar grós. *Quatropes.* = De mans: cerimònia eglesiastica. *Imposicion de manos.*

Impossibilitat. *f.* Fálta de possibilitat. *Imposibilidad.* = Física: la absoluta repugnancia quey há para eczistir ò verificarse una còsa en el orde natural. *Fisica.* = Metafísica: la qbi enciòu contradicció, v. g. ser y no ser. *Metafisica.* = Moral: la inverosimilitut de que puga succeir ò ser alguna còsa. *Moral.*

Impossibilitat, da. *p. p.* de impossibilitar. *Imposibilitado, da.*

Impossibilitar. *v. a.* Llevar la possibilitat de fer ò de lograr alguna còsa. *Imposibilitar.*

Impossible. *adj.* Lo que no pòt ser, ferse ò succeir. *Impossible.*

Impossiblement. *adv.* *Imposiblemente.*

Impòst, ta. *p. p.* de imponer. *Impuesto, ta.*

Impòsta. *f.* La última pétra demúit de qui se comença alzar un arc. *Imposta.*

Impostor, ra. *m. f.* Embusteros, engañadores. *Impostor, ra.*

Impostura. *f.* Calumnia, fàls testimonio. *Impostura.*

Impotència. *f.* Fálta de poder, debilitat, flaqueza. *Impotencia.*

Impotent. *adj.* Fálto de poder, de fórms, débil. = Incapàs de engrundrar. *Impotente.*

Impracticable. *adj.* Lo que no se pòt practicar. *Impracticable.*

Imprecació. *f.* Mallició, flastomia. *Imprecacion.*

Imprecad, da. *p. p.* de imprecar. *Imprecado, da.*

Imprecar. *v. a.* Flastomar, malair. *Imprecar.*

Imprecatori, ria. *adj.* Lo que se fa ab imprecació. *Imprecatorio, ria.*

Impregnació. *f.* El acte y efecte de impregnarse. *Impregnacion.*

Impregnarse. *v. r.* Rèbrer un còs dins es seus pòros las pàrts y virtuts de un altre. *Impregnarse.*

Imprésta. *f.* El art de estampar. = La oficina del estampador ò impressor. *Impronta.*

Imprès, sa. *p. p.* de imprimir. *Impreso, sa.*

Imprès, sa. *adj.* Señalad per fórsa. = Marcad ab fòc. = Ficiad en lo ehteniment, memòria ò voluntat. *Impreso, sa.*

Imprescindible. *adj.* Lo que no se pòt prescindir. *Imprescindible.*

Imprescriptible. *adj.* Lo que no se pòt prescriure. *Imprescriptible.*

Impressió. *f.* El acte y efecte de estampar ò de impresionar. = El senyal de sello, petjada, etc.

= Qualsevol obra estampada = La alteració que causa en un còs un altre estrany, v. g. fret, calor, etc. = El moviment que fan las còsas espirituals en la ànima. *Impresion.*

Impressionad, da. *p. p.* de impresionar. *Impresionado, da.*

Impressionar. *v. a.* Persuadir alguna còsa á un. *Impresionar.*

Impressionarse. *v. r.* Persuadirse vivament alguna còsa. *Impresionarse.*

Impressor. *m.* El qui estampa ò es el dueño de la imprésta. *Impresor.*

Impressora. *f.* La dòna del impressor. *Impresora.*

Imprevíst, ta. *adj.* No prevíst. *Imprevisto, ta.*

Imprimad, da. *p. p.* de imprimir. *Imprimado, da.*

Imprimador. *m.* El qui imprima. *Imprimador.*

Imprimadora. *f.* Ganiveta que usan los pintors para imprimir las telas que han de pintar. *Imprimadora.*

Imprimir. *v. a.* Donar sa primerra mà á las telas que se han de pintar. *Imprimir.*

Imprimid, da. *p. p.* de imprimir. *Imprimido, da.*

Imprimir. *v. a.* Estampar. = Infundir en la ànima algún afecte. *Imprimir.*

Improbabilitat. *f.* Fálta de probabilitat. *Improbabilidad.*

Improbable. *adj.* Lo que no se pòt provar. *Improbable.*

Improbablement. *adv.* *Improbablemente.*

Improbidat. *f.* Dolentia, maldat. *Improbidad.*

Improho, ba. *adj.* Malvad. *Improbo, ba.* = Pénos. *Id.*

Improperad, da. *p. p.* de improperar. *Improperado, da.*

Improperar. *v. a.* Iajuriar á la càre. *Improperar.*

Improperi. *m.* Injuria á la càre. *Improperio.*
 Impròpi, pia. *adj.* Lo qui no es pròpi ò qui no es del cas ò no convé. *Impropio, pia.*
 Impròpiament. *adv.* *Impropriamente.*
 Impropietât. *f.* Fâlta de propietât. *Impropiedad.*
 Improporció. *f.* Fâlta de proporció. *Improporcion.*
 Improporcionád, da. *adj.* Lo qui carèix de proporció. *Improporcionado, da.*
 Impròpiament. *adv.* *Impròpiament.* *Impropia-*
mente.
 Impropietât y altres. *V.* *Impropietat,* etc.
 Improrogâble. *adj.* Lo que no se pòt prorogar. *Improrogable.*
 Impròvidament. *adj.* Sense previsió, sense prudència. *Impròvidamente.*
 Improvis. *ssa. adj.* Improvisat, no pensât, repenti. *Improviso, sa.* = De improvis. *adv.* *De improviso.*
 Improvisament. *adv.* Sense previsió. *Improvisamente.*
 Improvisat, ta. *adj.* *V.* *Improvis.* *Improvisato, ta.*
 Imprudència. *f.* Fâlta de prudència. *Imprudencia.*
 Inprudént. *adj.* Inconsiderád, indiscret, sense reflexió. *Imprudente.*
 Imprudentíssim, ma. *sup.* Molt imprudent. *Imprudentísimo, ma.*
 Imprudentíssimament. *adv. sup.* Ab molta imprudència. *Imprudentísimamente.*
 Imprudentment. *adv.* Sense prudència. *Imprudentemente.*
 Impudència. *f.* Descâro, desvergoïa, atreviment. *Impudencia.*
 Impudent. *adj.* Atrevíd, descarád. *Impudente.*
 Impúdic, ca. *adj.* Deshonést, impur. *Impúdico, ca.*
 Impudicament. *adv.* Sense vergoïa. *Impudicamente.*
 Impudícia. *f.* Descâro, deshonestidât. *Impudicia.*
 Impugnâble. *adj.* Lo que se pòt impugnar. *Impugnabile.*
 Impugnació. *f.* Contradicció, oposició. *Impugnacion.*
 Impugnád, da. *p. p.* de impugnar. *Impugnado, da.*
 Impugnador, ra. *m. f.* El qui impugna. *Impugnador, ra.*
 Impugnar. *v. a.* Contradir, oposarse. *Impugnar.*
 Impúls. *m.* Escitament, moviment, fôrça, sempena. *Impulso.*
 Impulsió. *f.* Encontrâda. = Moviment causád per encontrâda quând dos còssos se topan. *Impulsion.*
 Impulsiu, va. *adj.* Qui òbra per impulsió. *Impulsivo, va.*

Impulsor, ra. *m. f.* Lo qui dona la impulsió. *Impulsor, ra.*
 Impune. *adj.* Qui quèda sense càstig. *Impune.*
 Impunement. *adv.* Sense càstig, sense perill. *Impunemente.*
 Impunidât. *f.* Fâlta de càstig, llibertât, seguretât. *Impunidad.*
 Impur, ra. *adj.* Deshonést, laciú. = Lo qui no es pur. *Impuro, ra.*
 Impurament. *adv.* Torpement. *Impuramente.*
 Impureza. *f.* Deshonestidât, laciú. *Impureza.*
 Impurificació. *f.* Reprobació. *Impurificacion.*
 Impurificád, da. *p. p.* de impurificar. *Impurificado, da.*
 Impurificar. *v. a.* Reprovar, condemnar. *Impurificar.*
 Impuríssim, ma. *sup.* Molt impur. *Impurísimo, ma.*
 Imputabilitât. *f.* *V.* *Imputació.* *Imputabilidad.*
 Imputâble. *adj.* El qui ab justícia pòt ser acusád. *Imputable.*
 Imputád, da. *p. p.* de imputar. *Imputado, da.*
 Imputador, ra. *m. f.* Fâlsos acusadors. *Imputador, ra.*
 Imputar. *v. a.* Acumular, atribuir fâlsament per lo ordinâri una còsa á âltre. *Imputar.*

IN.

In. Preposició llatina qui se antepòsa á alguna parâula, y aquèsta á las hòras significa lo contràri de lo que significa sens ella, còm inacció qui significa no acció. *In.*
 Inacabâble. *adj.* Lo qui no se pòt acabar. *Inacabable.*
 Inaccessibilitât. *f. ant.* La calidât de lo inaccessible. *Inaccessibilidad.*
 Inaccessible. *adj.* Abònt no se pòt acostar ò arribar. = La persona ab qui es difícil de parlar. *Inaccessible.*
 Inacció. *f.* Cessació de tota acció. *Inaccion.*
 Inadactâble. *adj.* Lo que no se pòt adaptar. *Inadactable.*
 Inadecuád, da. *adj.* No adequád. *Inadecuado, da.*
 Inadmissible. *adj.* Lo que no se pòt admétre. *Inadmissible.*
 Inadvertència. *f.* Fâlta de advertència. *Inadvertencia.*
 Inadvertíd, da. *adj.* El qui no repâra en lo que deu. = Lo que no se advertèix. *Inadvertido, da.*
 Inadvertidament. *adv.* Sense advertència. *Inadvertidamente.*
 Inafectád, da. *adj.* No afectád. *Inafectado, da.*
 Inagotâble. *adj.* Lo qui no se pòt azugar. *Inagotable.*

Inaguantable. adj. Lo que no se pôt sufrir, tollerar. *Inaguantable.*

Inalienable. adj. Lo que no se pôt alienar. *Inalienable.*

Inalterable. adj. Lo qui no se pôt alterar. *Inalterable.*

Inalterablement. adv. *Inalterablemente.*

Inalterabilitat. f. *Immutabilitat. Inalterabilitat.*

Inalterad, da. adj. No alterad. *Inalterado, da.*

Inamissible. adj. Lo que no se pôt pèrder. *Inamissible.*

Inamovible. adj. Lo que no se pôt llèvar ni canviar. *Inamovible.*

Inanició. f. Gràn debilitat per falta de aliment. *Inanicion.*

Inanimad, da. adj. Lo qui carèix de ànima. *Inanimado, da.*

Inapagable. adj. Lo que no se pôt apagar. *Inapagable.*

Inapèable. adj. Lo que no se pôt concèber. *Inapèable.*

Inapèllable. adj. Sentència de qui no se pôt apèllar. *Inapelable.*

Inapetència. f. *Desgana. Inapetencia.*

Inapetent. adj. El qui no té gana. *Inapetente.*

Inaplicació. f. Falta de aplicació. *Inaplicacion.*

Inaplicad, da. adj. El qui no se aplica. *Inaplicado, da.*

Inapreciable. adj. Lo qui per el seu valor ò mèrit no se pôt apreciar axí còm se deuria. *Inapreciable.*

Inaptitud. f. *Incapacitat. Inaptitud.*

Inarticulad, da. adj. No articulad. *Inarticulado, da.*

Inassequible. adj. Lo qui no se pôt alcansar. *Inassequible.*

Inaudit, ta. adj. No oïd, nòu. *Inaudito, ta.*

Inauguració. f. Conjectura.—Eczaltació de un sobèrano al tròno. *Inauguracion.*

Inaugurad, da. p. p. de inaugurar. *Inaugurado, da.*

Inaugural. adj. Se diu del discurs que se diu en la abertura dels estudis. *Inaugural.*

Inaugurar. v. a. Volèr endevinar per el cant y vòl de las àves. *Inaugurar.*

Inaveriguable. adj. Lo que no se pôt averiguar. *Inaveriguable.*

Incausable. adj. Dificil de cansar. *Incausable.*

Incausablement. adv. *Incausablemente.*

Incantable. adj. Lo que no se pôt cantar. *Incantable.*

Incapacitat. f. *Ineficiència.*—Torpesa de ànimo, rudesa. *Incapacidad.*

Incapaz. adj. El qui no té capacitat. —Torpe,

rudo. *Incapaz.*

Incardinació. f. Renda que un percèb de una iglesia que administra sense tenir la propietat. *Incardinacion.*

Incarnació. f. El sagrad mistèri de la incarnació del Vèrbo divino. *Encarnacion.*

Incassable. adj. El qui no se vòl ò no pôt casar. *Incassable.*

Incàsto, ta. adj. El qui no es càsto. *Incasto, ta.*

Incàutament. adv. Sense precaució. *Incautamente.*

Incàuto, ta. adj. El qui no té cautèla. *Incauto, ta.*

Incèndi. m. Fòc gròs qui crema cases, ciutats, etc. —Calor excessiu.—Lo que encén las passions de amor, ira, etc.—Turbació, renou. *Incendio.*

Incendiad, da. p. p. de incendiar. *Incendiado, da.*

Incendiar. v. a. Pègar fòc maliciosament. *Incendiar.*

Incendiar-se. v. r. Pègar-se fòc. *Incendiarse.*

Incendiari, ria. m. f. El qui maliciosament péga fòc. *Incendiario, ria.*

Incendiària. f. Àve de màla ombra entre los atígs, y cuyo nòm se ignòra. *Incendiaria.*

Incessurable. adj. Lo que no se pôt censurar. *Incessurable.*

Incentiu. m. Estímulo, impuls.—Foment de una passió. *Incentivo.*

Incèrt, ta. adj. No cèrt, duptós.—Inconstant, irresolút, no fíco. *Incierto, ta.*

Incèrtament. adv. Ab incertitud. *Inciertamente.*

Incertitud. f. Falta de certitud.—Irresolució. *Incetidumbre, y ant. incertitud.*

Incessable. adj. Continuo, qui no cessa. *Incessable.*

Incessablement. adv. Sense cessar. *Incesablemente.*

Incésant. adj. Qui no cessa. *Incesante.*

Incésantament. adv. Continuament. *Incesantemente.*

Incèsto. m. Pècat de la càrn entre parènts. *Incesto.*

Incèstuós, sa. adj. El qui comèt incèsto. *Incestuoso, sa.*

Incèstuosament. adv. *Incestuosamente.*

Incidència. f. Succés casual, accessòri a lo principal.—Comensament de un eclipse.—Cayguda de una línea ò de un còs demúat un plà. *Incidencia.*

Incident. m. V. *Incidència. Incidente.*

Incident. adj. Qui dependèix de la qüestió principal. *Incidente.*

Incidentment. adv. Per incidència. *Incidentemente.*

Incidir. v. n. Incórrer, caurer en alguna còsa. *Incidir.*

Incineració. f. Reducció de los vegetals a cènra. *Incineracion.*

Incinerar. v. a. Reduir los vegetals a cènra. *Incinerar.*

Incipient. *adj.* El qui comença. *Incipiente.*
Incircuncís, sa. *adj.* No circuncidada. *Incircunciso, sa.*
Incircuncisió. *f.* *Incircuncision.*
Incircunscrit, ta. *adj.* Illimitad. *Incircunscrito, ta.*
Incisa. *f.* Petita frase. *Incisa.*
Incisió. *f.* Táy. *Incision.*
Incissiu, va. *adj.* Prôpi para tayar. *Incisivo, va.*
Incisôri, ria. *adj.* Lo qui taya ô pôit tayar. *Incisorio, ria.*
Incitació. *f.* Provocació. *Incitation.*
Incitád, da. *p. p.* de incitar. *Incitado, da.*
Incitador, ra. *m. f.* El qui incita. *Incitador, ra.*
Incitament. *m.* Incitació. *Incitamento y incitamiento.*
Incitar. *v. a.* Escitar, avivar, provocar, solicitar á alguna còsa. *Incitar.*
Incitatiu, va. *adj.* Lo qui incita, provôca, etc. *Incitativo, va.*
Incitativa. *f. cur.* Orde de un tribunál superior á un inferior de fer justícia á una part qui demana. *Incitativa.*
Incivil. *adj.* Impolític, rudo, rústic. *Incivil.*
Inclémencia. *f.* Rigor, crueldat. = Rigor de las estaciones del témps. *Inclémencia.* = A la inclémencia. *adv.* Al descubért, al seré. *A la inclémencia.*
Inclément. *adj.* Rigurós, cruél, áspre. *Inclémente.*
Inclinació. *f.* El estat de lo qui está inclinad ô la acció de inclinar-se. = Reverência acalánt es cap ô es còs. = Afició á alguna persona ô còsa. = Oblicuidat de una línea demunt una altra. *Inclinacion.*
Inclinád, da. *p. p.* de inclinar, se. *Inclinado, da.*
Inclinador, ra. *m. f.* El qui inclina. *Inclinador, ra.*
Inclinar. *v. a.* Doblegar, tórser, móurer, persuadir. *Inclinar.*
Inclinarse. *v. r.* Tórserse, doblegar-se, acalar es cap ô còs per reverência, aficionarse á alguna persona ô còsa. *Inclinarse.*
Inclinatiu, va. *adj.* Lo qui inclina. *Inclinativo, va.*
Inclito, ta. *adj.* Célebre, illustre, nôble. *Inclito, ta.*
Inclós, sa. *p. p.* de inclôurer. *Incluso, sa.*
Inclôurer. *v. a.* Comprènder, contenir. *Incluir.*
Inclôid, da. *p. p.* de incluir. *Incluido, da.*
Incluir. *v. a.* V. Inclôurer. *Incluir.*
Inclusió. *f.* El acte y effete de incluir. *Inclusion.*
Inclusiu, va. *adj.* Lo qui inclôu. *Inclusivo, va.*
Inclusivament. *adv.* Ab inclusió. *Inclusivamente.*
Inclusive. *adv.* Ab inclusió. *Inclusive.*
Incluyent. *p. a.* de incluir. Lo qui inclôu. *Incluyente.*
Incoatiu, va. *adj.* Lo qui denôta el comensament

de una acció. *Incoatiu, va.*
Incoabrable. *adj.* Lo qui no se pôit ô es molt difícil de cobrar. *Incoachable.*
Incôgnit, ta. *adj.* No conegúds. *Incôgnito, ta.* = De incôgnit. *adv.* Sense ser conegúds. *De incôgnito.*
Incôgnita. *f.* La lletra qui en álgebra representa una cantidat no coneguda. *Incôgnita.*
Incognoscible. *adj.* Lo qui no se pôit conèixer. *Incognoscible.*
Incoherència. *f.* Desunió. *Incoherencia.*
Incoherént. *adj.* Fálto de unió. *Incoherente.*
Incombustibilitat. *f.* La calidat de lo incombustible. *Incombustibilidad.*
Incombustible. *adj.* Lo qui no se pôit cremar. *Incombustible.*
Incomerciáble. *adj.* Lo que no se pôit comerciar. *Incomerciable.*
Incomodád, da. *p. p.* de incomodar. *Incomodado, da.*
Incômodament. *adv.* Ab incomodidat. *Incômodamente.*
Incomodar. *v. a.* Enfadar, molestar. *Incomodar.*
Incomodarse. *v. r.* Enfadarse. *Incomodarse.*
Incomodidat. *f.* Molèstia, trabáy, etc. *Incomodidad.*
Incômodo, da. *adj.* Molést, enfadós, impertinent. *Incômodo, da.*
Incomparáble. *adj.* Lo qui no té comparació. *Incomparable.*
Incomparáblement. *adv.* Sense comparació. *Incomparablemente.*
Incompassible. *adj.* El qui no té compassió. *Incompassible.*
Incompatibilitat. *f.* La repugnància de una còsa para unir-se á altra. *Incompatibilidad.*
Incompatible. *adj.* Repugnánt á unir-se ab altre. = Qui no se pôit lograr ô no se pôit concordar. *Incompatible.*
Incompatiblement. *adv.* *Incompatiblemente.*
Incompetència. *f.* Fálta de poder, de autoridat. *Incompetencia.*
Incompetént. *adj.* Qui no es competént. = Fôre propòsit, mál á propòsit, fôre témps y ocasió. *Incompetente.* = Jutge incompetént: el qui no té poder para judicar. *Juez incompetente.*
Incompeténtment. *adv.* Sens jurisdicció. *Incompetentemente.*
Incomplèx, sa. *adj.* Simple, no compòst. *Incomplexo, sa.*
Incomplét, ta. *adj.* Imperfét, no cumplíd. *Incompleto, ta.*
Incomplétament. *adv.* Imperfèctament. *Incompletamente.*
Incomponible. *adj.* Lo que no se pôit compòndrer.

Incomponible.

Incomportable. *adj.* Lo qui no es sufridor, intolerable. *Incomportable.*

Incomposició. *f.* Falta de composició. *Incomposicion.*

Incomprensibilitat. *f.* La impossibilitat o la summa dificultat de comprendre o ser comprès. *Incomprensibilidad.*

Incompreensible. *adj.* Lo que no se pòt concèber o entèndrer. *Incompreensible.*

Incomprimible. *adj.* Lo que no se pòt comprimir. *Incomprimible.*

Incomunicabilitat. *f.* La condició de lo incomunicable. *Incomunicabilidad.*

Incomunicable. *adj.* Lo que no se pòt comunicar. *Incomunicable.*

Incomunicació. *f.* Falta de comunicació. *Incomunicacion.*

Incomunicad, da. *adj.* Privats de comunicació. *Incomunicado, da.*

Inconceivable. *adj.* Lo que no se pòt concèber. *Inconceivable.*

Inconciliable. *adj.* Lo que no se pòt conciliar. *Inconciliable.*

Inconcús, sa. *adj.* Cèrt, constant. *Inconcuso, sa.*

Inconcusament. *adv.* Cèrtament. *Inconcusamente.*

Inconducent. *adj.* Lo qui no es a propòsit para algún fi. *Inconducente.*

Inconfés, sa. *adj.* El réyo qui no confessa el seu delict. *Inconfeso, sa.*

Inconfidència. *f.* Desconfiança. *Inconfidencia.*

Inconfident. *adj.* Infaèl, de qui no se pòt fiar. *Inconfidente.*

Incòngruament. *adv.* Ab incongruència. *Incongruamente.*

Incongruència. *f.* Falta de conformidat, de proporció. *Incongruencia.*

Incongruent. *adj.* Desproporcionad, pòc convenient. *Incongruente.*

Incòngruentment. *adv.* V. Incòngruament. *Incongruentemente.*

Incòngruo, grua. *adj.* V. Incongruent. *Incongruo, grua.*

Incommensurable. *adj.* Qui no té nombre. *Incommensurable.*

Inconnècs, sa. *adj.* Fálto de unió. *Inconnexo, xa.*

Inconnexió. *f.* Falta de relació, de unió. *Inconnexion.*

Inconquistable. *adj.* Lo que no se pòt o es difícil de conquistar. *Inconquistable.*

Inconsequència. *f.* Falta de consecucència en lo que se diu o fa. *Inconsecuencia.*

Inconsecuent. *adj.* Lo que no té consecucència. *Inconsecuente o inconsguiente.*

Inconsideració. *f.* Inadvertència, imprudència. *Inconsideracion.*

Inconsiderad, da. *adj.* Imprudent, temerari, sense seny. *Inconsiderado, da.*

Inconsideradament. *adv.* Sense reflexió. *Inconsideradamente.*

Inconsolable. *adj.* El qui no se pòt consolar. *Inconsolable.*

Inconsolablement. *adv.* Sense consòl. *Inconsolablemente.*

Inconstància. *f.* Jugeresa en los sentiments. = Movibilitat de las còsas humanas. *Inconstancia.*

Inconstant. *adj.* Variàble, fàcil en mudar. *Inconstante.*

Inconstantment. *adv.* Sense firmesa. *Inconstantemente.*

Inconstruible. *adj.* Lo que no se pòt construir. *Inconstruible.*

Inconsútil. *adj.* Lo qui no té costura, v. g. la túnica que dnyà Cristo en la tèrra. *Inconsútil.*

Incontable. *adj.* Lo que no se pòt comptar. *Incontable.*

Incontaminad, da. *adj.* Pur, sense tàca. *Incontaminado, da.*

Incontestable. *adj.* Cèrt, manifest. *Incontestable.*

Incontinència. *f.* Destemplansa, luxuria. *Incontinencia.* = De orina: fluxedat. *De orina.*

Incontinent. *adj.* El qui següeix sas passions, majorment las de la càrn. *Incontinente.*

Incontrastable. *adj.* Lo qui no se pòt impugnar ab rahóns sólidas. = El qui no se déxa vénsen. *Incontrastable.*

Incontravertible. *adj.* Lo qui no admèt dubte ni disputa. *Incontravertible.*

Inconvensible. *adj.* El qui no se déxa vénsen per sa rahó. *Inconvencible.*

Inconveniència. *f.* Cònatrémps, incomodidat, impropiedat. *Inconveniencia.*

Inconvenient. *adj.* Dafiós, lo qui no convé. *Inconveniente.*

Inconvenient. *m.* Dáñy, perjuy. *Inconveniente.*

Inconversable. *adj.* Intractable. *Inconversible.*

Inconvertible. *adj.* Lo qui no se pòt o es molt difícil de convertirse. = Imudable. *Inconvertible.*

Incòrdi. *m.* Mula de mal francès. *Incordio.*

Incorporació. *f.* Agregació, mescla de unas còsas ab àltras. = Cuèrpo de personas. *Incorporacion o incorporo.*

Incorporad, da. *p. p.* de incorporar, se. *Incorporado, da.*

Incorporal. *adj.* Qui no té còs. *Incorporal.*

Incorporàlment. *adv.* Sense còs. *Incorporalmente.*

Incorporar. *v. a.* Mesclar una còsa ab àltra para fer un còs. *Incorporar.*

corporarse. *v. a.* Agregar-se una ò molts personas para fer un cuérpo. *Incorporarse.* = Ampararse de algú. *Ampararse.*

corporeidat. *f.* Carència de còs. *Incorporeidad.*
corpóreo, rea. *adj.* Qui no té còs. *Incorpóreo, rea.*

correcció. *f.* Fálta de correcció. *Incorreccion.*
corregibilidat. Obstinació. *Incorregibilidad.*
corregible. *adj.* Incapàs de correcció. *Incorregible.*

corregid, da. *p. p.* de incorrer. *Incurrido, da.*
= *adj.* Empagats. *Corrido, da.*

córrer. *v. a.* Càurer en culpa, fálta, òdi, péna, etc. *Incurrir, y ant. incorrir.*

corrupció. *f.* Estat de lo qui no se corrómp. = Puresa, santedat de costúms. *Incorruption.*
corruptament. *adv.* Sens corrupció. *Incorruptamente.*

corruptibilidat. *f.* Calidat de lo incorruptible. *Incorruptibilidad.*

corruptible. *adj.* Lo qui no se corrómp. *Incorruptible.*

corrupto, ta. *adj.* Sencèr, preservad de corrupció. = No corrompud en los costúms ò vida. *Incorrupto, ta.*

corrupta. *f.* La dòna vèrge. *Incorrupta.*

crassad, da. *p. p.* de incrassar. *Incrasado, da.*

crassant. *p. a.* de incrassar. = *adj.* Lo qui fa espès la sang a los humors. *Incrasante.*

crassar. *v. a.* Espessar la sang los humors. *Incrasar.*

cread, da. *adj.* Lo qui eczistèix sens ser cread. Déu. *Increado, da.*

credebilidat. *f.* Lo qui fa una còsa increible. *Incredibilidad.*

credulidat. *f.* Repugnància en creurer. = Fálta de fe catòlica. *Incredulidad.*

credululo, la. *adj.* El qui no creu. *Incrédule, la.*

creible. *adj.* Lo que no se pòt ò es difícil de creurer. *Increible.*

crement. *m.* Aument. = Aument dasllabas en el cas de uom. *Incremento.*

crepació. *f.* Arregaiy, reprensió fòrta. *Increpacion.*

crepad, da. *p. p.* de increpar. *Increpado, da.*

crepador, ra. *m. f.* El qui increpa. *Increpador, ra.*

crepant. *p. a.* de increpar. El qui increpa. *Increpante.*

crepar. *v. a.* Arregaiyar, reprènder fòrt. *Increpar.*

creuent. *adj.* Sense derramament de sang: axò se diu del sacrifici de la missa. *Incruento.*

creuentment. *adv.* Sens derramament de sang. *In-*

cruentemente.

Incrustació. *f.* Adorno que se fa á pédra dura y esmolada. *Incrustacion.*

Incrustad, da. *p. p.* de incrustar. *Incrustado, da.*

Incrustar. *v. a.* Adornar ab pédras duras y esmoladas. *Incrustar.*

Incubo. *adj.* Se diu del dimòni qui en forma de hòmo té segons el vulgo tráctos il·lícits ab dònas. *Incubo.*

Inculcació. *f.* El acte de inculcar. *Inculcacion.*

Inculcad, da. *p. p.* de inculcar. *Inculcado, da.*

Inculcar. *v. a.* Repetir molts vegadas una matèxa còsa. = Ensenyar. = Juntar massa sas lletres unas á áltres estampant. *Inculcar.*

Inculpable. *adj.* Sense culpa. *Inculpable.*

Inculpablement. *adv.* Sense culpa. *Inculpablemente.*

Inculpació. *f. cur.* El acte de inculpar. *Inculpacion.*

Inculpád, da. *p. p.* de inculpar. *Inculpado, da.*

Inculpament. *adv.* Sense culpa. *Inculpadamente.*

Inculpar. *v. a. cur.* Culpar, acusar. *Inculpar.*

Incult, ta. *adj.* No cultivad. = Grosser, toco. *Inculto, ta.*

Incultament. *adv.* Grosserament. *Incultamente.*

Incultivable. *adj.* Lo que no se pòt cultivar. *Incultivable.*

Incultora. *f.* Fálta de cultivo ò de cultura. *Incultura.*

Incumbència. *f.* Encàrreg, obligació de fer alguna còsa. *Incumbencia.*

Incumbir. *v. a.* Tenir incumbència. *Incumbir.*

Incurable. *adj.* Qui no té cura, camèxa ò remey. *Incurable.*

Incuria. *f.* Descuyt, pòc cuydado. *Incuria.*

Incurios, sa. *adj.* Descuydad. *Incurioso, sa.*

Incursió. *f.* Entrada de tròpa dins país inimig. *Incurcion.*

Indagació. *f.* Averiguació, informació. *Indagacion.*

Indagad, da. *p. p.* de indagar. *Indagado, da.*

Indagador, ra. *m. f.* El qui indaga. *Indagador, ra.*

Indagar. *v. a.* Cercar saber, informar-se. *Indagar.*

Indebidament. *adv.* Il·lícitament. *Indebidamente.*

Indecència. *f.* Fálta de decència. *Indecencia.*

Indecent. *adj.* Deshonést. *Indecente.*

Indecentment. *adv.* Ab indecència. *Indecentemente.*

Indecible. *adj.* Lo que no se pòt dir. *Indecible.*

Indeciblement. *adv.* De un módo indecible. *Indeciblementé.*

Indecís, sa. *adj.* Dubtós, indeterminad, neutrál. *Indeciso, sa.*

Indecisió. *f.* Indeterminació, irresolució. *Indecision.*

Indeclinable. *adj.* Lo qui no se pòt declinar. = El uom qui no té sinó un cas. *Indeclinable.*

Indecorós, sa. *adj.* Indecent, deshonest. *Indecoroso, sa.*

Indecorosa-ment. *adv.* Ab indecència. *Indecorosamente*

Indefectibilitat. *f.* Impossibilitat de faltar. *Indefectibilidad.*

Indefectible. *adj.* Lo que no pòt déxar de ser. *Indefectible.*

Indefectiblement. *adv.* *Indefectiblemente.*

Indefens, sa. *adj.* Lo qui carèix de defensa ò el qui no se defensa essent acomès. *Indefenso, sa.*

Indefensàble. *adj.* Lo qui no se pòt defensar. *Indefensible.*

Indeficiént. *adj.* Lo qui no pòt faltar. *Indeficiente.*

Indefinible. *adj.* Lo que no se pòt definir. *Indefinible.*

Indefinid, da. *adj.* Universal, indeterminad. = No definid. = Lo qui no té terme conegud en la àlgebra. *Indefinido, da.* = Soldat qui té sa llecència indeterminada. *Indefinido.*

Indefinit, ta. *adj.* V. Indefinid. *Indefinito, ta.*

Indelèble. *adj.* Lo que se no pòt borrar. *Indeleble.*

Indegud, da. *adj.* Il·lícit. *Indebido, da.*

Indegudament. *adv.* Il·lícitament. *Indebidamente.*

Indeliberació. *f.* Irreflecció. *Indeliberacion.*

Indeliberad, da. *adj.* Lo fèt sense reflexió. *Indeliberado, da.*

Indeliberadament. *adv.* Sense reflexió. *Indeliberadamente.*

Indémne. *adj.* Eczént de dany, de pèrdua, de perjudy. *Indemne.*

Indemnidat. *f.* Eczenció de dany, etc. *Indemnidad.*

Indemnisació. *f.* Reparació del dany causad. *Indemnizacion.*

Indemnisad, da. *p. p.* de indemnisar. *Indemnizado, da.*

Indemnisar. *v. a.* Reparar el dany ocasionad. *Indemnizar.*

Independència. *f.* El estat del qui no està subjècte, ni dependèix de àltri. *Independencia.*

Independént. *adj.* Qui no dependèix de altre. *Independente ò independiente.* = Ferse independént: llévarse la dependència de àltri. *Hacerse independiente.*

Independéntment. *adv.* Sense dependència. *Independientemente ò independientemente.*

Independénts. *m. pl.* Sectàris qui despreciàvan la autoritat sobèrana. *Independientes.*

Independentisme. *m.* La sècta de los independénts. *Independentismo.*

Indescifràble. *adj.* Lo que no se pòt descifrar. *Indescifable.*

Indescribible. *adj.* Lo que no se pòt definir. *Indescribible.*

Indestructibilitat. *f.* La calidat de lo que no se pòt destruir. *Indestructibilidad.*

Indestructible. *adj.* Lo que no se pòt destruir. *Indestructible.*

Indeterminàble. *adj.* Lo que no se pòt determinar. = El qui no se determina. *Indeterminable.*

Indeterminació. *f.* Irresolució. *Indeterminacion.*

Indeterminad, da. *adj.* Indefinid. = No resolt. = Vago. = El qui no sàb quia partit há de prènder. *Indeterminado, da.*

Indevoció. *f.* Falta de devoció. *Indevocion.*

Indevòt, ta. *adj.* El qui no té devoció. *Indevoto, ta.*

Indevòtament. *adv.* Sense devoció. *Indevotamente.*

Indi. *m.* Pàsta feta de sas fuyas y troncs de una plànta de las Indias ab que se tiñy de blau. *Añil, indico, indigo, jigalet.*

Índia. *f.* Grán país de la Àssia. *India.*

Índias. *f. pl.* La Amèrica. *India occidental ò Índias.* = Riquesa. *India.*

Indiàno, na. *adj.* Pertañent á las Indias. *Indiano, na.*

Indiàno. *m.* Hòmo qui snà á las Indias y es tornad á Espàña. *Indiano.*

Indicació. *f.* El acte de indicar. *Indicacion.*

Indicad, da. *p. p.* de indicar. *Indicado, da.*

Indicador. *m.* El músculo del dit índice. *Indicador.*

Indicant. *p. a.* de indicar. = *adj.* El qui indica. *Indicante.*

Indicant. *m.* Síntoma en una malaltia. *Indicante.*

Indicar. *v. a.* Demostrar, mostrar, señalar, explicar, denotar. *Indicar.*

Indicativ, va. *adj.* Lo qui indica. *Indicativo, va.*

Indicativ. *m.* El primer módo del verb. *Indicativo.*

Indicció. *f.* Convocació para junta sinodal ò conciliar. = Còmputo de quinze en quinze anys, y que se usa en las bullas del Pàpa. *Indiccion.*

Índice. *m.* Táula de los capítols de un libre ò de las còsas més notables de ell. = La busca de rellotge. = El dit segon de las màns. *Índice.* =

Índice expurgatòri: lista de los libres prohibids ò que se han de espurgar. *Índice expurgatorio.*

Índici. *m.* Anuncio, avís, señal, nota qui indica lo ocúlt. = Sospita. *Índicio.*

Indiciad, da. *p. p.* de indiciar. *Indiciado, da.*

Indiciador, ra. *m. f.* El qui indicia. *Indiciador, ra.*

Indiciar. *v. a.* Descubrir per indicia á algún delincuént. *Indiciar.*

Indiferència. *f.* Disposició de la ànima qui no se inclina á una part ni á la àltra. = Estat de una persona indiferént. = Llibertat de escullir entre dos objètes oposads. *Indiferencia.*

Indiferént. *adj.* El qui no està determinad á una

pàrt ni á la áltra. = Lo qui no impòrta que es-
tiga de un módo ò de áltre. = Pòc interessànt.
= Lo qui en sí no es hò ni màl. *Indiferente*.
Indiferéntment. *adv.* Ab indiferència. *Indiferen-
temente*.
Indígena. *adj.* El naturál del llòc de qui se pár-
la ò trácta. *Indígena*.
Indigència. *f.* Escassès, misèria, pobresa. *Indi-
gencia*.
Indigènt. *adj.* Necessitàd, pòbre. *Indigente*.
Indigèst, *ta*. *adj.* Mál de pair. = Mál paíd. *Indi-
gesto*, *ta*.
Indigestible. *adj.* Lo que no pòt còurer el vèntre.
Indigestible.
Indigestió. *f.* Cruesa de ventrèy. *Indigestion*.
Indiget. *m.* El nòm de los héroes, de los sèmi-
déus de un país. *Indigete*.
Indignació. *f.* Enútx, ràbia, enfàdo. *Indignacion*.
Indignàd, *da*. *p. p.* de indignar, *se*. *Indigna-
do*, *da*.
Indignamènt. *adv.* Infamiosamènt. *Indignamente*.
Indignar. *v. a.* Enfurir, enrabiar. *Indignar*.
Indignarse. *v. r.* Enfurirse, enrabiar-se. *Indig-
narse*.
Indigne, *na*. *adj.* El qui no té mèrit para alguna
còsa. = Lo qui no correspon á la calidat del sub-
jècte. = Despreciable, vil, *Indigno*, *na*.
Indignidat. *f.* Fálta de mèrit. = Baxesa, vilesa. *In-
dignidad*.
Indigníssim, *ma*. *sup.* Molt indigne. *Indignissi-
mo*, *ma*.
Indigníssimamènt. *adv. sup.* Ab fálta de mèrit. *In-
digníssimamente*.
Indiligència. *f.* Pòc enyàdo. *Indiligencia*.
Indio, *dia*. *adj.* Pertañent á las Indias. *Indio*, *dia*.
Indirecta. *f.* Mèdi que se usa para dir ò fer alguna
còsa distinta de lo que aparèix á primèra vis-
ta. *Indirecta*.
Indirectamènt. *adv.* Al revés. = Ab dissimulo. *Indi-
rectamente*.
Indirècte, *ta*. *adj.* Qui no vâ tot dret al fi. *Indi-
recto*, *ta*.
Indirècte. *adv.* V. Indirèctamènt. *Indirecte*.
Indisciplinàble. *adj.* Incapàs de disciplina. *Indisci-
plinable*.
Indisciplinàd, *da*. *adj.* Qui no té disciplina. *Indis-
ciplinado*, *da*.
Indiscreció. *f.* Inconsideració, imprudència, torpe-
sa. *Indiscrecion*.
Indiscrèt, *ta*. *adj.* El qui no té discreció. *Indiscre-
to*, *ta*.
Indiscrètamènt. *adv.* Sense discreció. *Indiscreta-
mente*.
Indisculpàble. *adj.* Impossibile ò molt difícil de dis-

culpar, *Indisculpable*.
Indisolubilitat. *f.* Calidat de lo insoluble. *Indi-
solubilidad*.
Insoluble. *adj.* Qui no se pòt dissòlre. *Insoluble*.
Insolublemènt. *adv.* *Insolublemente*.
Indispensàble. *adj.* Lo que no se pòt dispensar. = Lo
qui es necessari. *Indispensable*.
Indispensàblemènt. *adv.* Precisamènt. *Indispensa-
blemente*.
Indispòndrer. *v. a.* Privar de la disposició con-
veniènt. = Posar discòrdia, desunió. *Indisponer*.
Indispòndrerse. *v. r.* Posarse indispòst. = Desave-
nir-se. *Indisponerse*.
Indisposició. *f.* Fálta de disposició. = Malaltia ló-
ve. *Indisposicion*.
Indispòst, *ta*. *p. p.* de indispòndrer, *se*. = Un pòc
malalt. *Indispuesto*, *ta*.
Indisputàble. *adj.* Lo qui per cèrt no admèt dis-
puta. *Indisputable*.
Indisputàblemènt. *adv.* Sense disputa. *Indisputa-
blemente*.
Indissoluble y áltres. V. Insoluble, etc.
Indistint, *ta*. *adj.* Confús, mesclad. = Lo que no
se pòt distingir. = Lo que no se pòt percèber
clàramènt. *Indistinto*, *ta*.
Indistintamènt. *adv.* Confusamènt. *Indistintamente*.
Individuació. *f.* Abstrát del individu. *Individua-
cion*.
Individuàl. *adj.* Pertañent al individu. = Lo més
particular y pròpi de nua còsa. *Individual*.
Individualitat. *f.* La calidat particular, per la quèl
una còsa se distingèix de áltra. *Individualidad*.
Individualisat, *da*. *p. p.* de individualisar. *Indi-
vidualizado*, *da*.
Individualisar. *v. a.* Tractar de càda còsa en par-
ticular, espècificar. *Individualizar*.
Individuàlmènt. *adv.* Distintamènt. *Individual-
mente*.
Individuamènt. *adv.* Distintamènt. *Individuamente*.
Individuar. *v. a.* V. Individualisar. *Individuar*.
Individuo. *m.* El sèr de càda còsa, = Persona. *Indi-
viduo*. = Cuydar del individu: de sa persona.
Cuidar del individuo.
Individuo, *dua*. *adj.* Indivisible, inseparable. *Indi-
viduo*, *dua*.
Indivís, *sa*. *adj.* No dividit. *Indiviso*, *sa*.
Indivisamènt. *adv.* Sense divisió. *Indivisamente*.
Indivisibilitat. *f.* La incapacitat de poderse dividir
una còsa. *Indivisibilidad*.
Indivisible. *adj.* Lo que no se pòt dïvidir. *Indivi-
sible*.
Indivisiblement. *adv.* Sens divisió. *Indivisible-
mente*.
Indòcil. *adj.* Difícil de enseïar, de governar. *In-
dócil*.

Indocilitat. *f.* Torpesa de gèni, duresa de cap. *Indocilidad.*

Indòcte, *ta. adj.* Ignorant, pòc iastruïd. *Indocto, ta.*

Indoctíssim, *ma. sup.* Molt indòcte. *Indoctísimo, ma.*

Indole. *m.* Natural, gèni, caràcter. *Indole.*

Indolència. *f.* Inseusibilitat a las còsas. = Estupides. *Indolencia.*

Indolént. *adj.* Insensible a las còsas. *Indolente.*

Indoléntmént. *adv.* Ab indolència. *Indolentemente.*

Indomàble. *adj.* Lo que no se pòt subjectar. *Indomable.*

Indoméstic, *ca. adj.* No domesticad. *Indoméstico, ca.*

Indomesticàble. *adj.* Lo que no se pòt domesticar. *Indomesticable.*

Indòmit, *ta. adj.* Intractàble, fiéro. = Hòmo desenfreuad, dissolut. *Indòmito, ta.*

Indotació. *f.* Fàlta de dotació. *Indotacion.*

Indotàd, *da. adj.* Sense dôt. *Indotado, da.*

Indubitàble. *adj.* Lo que no se pòt dubtar. *Indubitable.*

Indubitàblemént. *adv.* Sense dubte. *Indubitabilmente.*

Inducció. *f.* Persuassió, escitació. = Arguènt oratòri. *Induccion.*

Induïd, *da. p. p.* de induir. *Inducido, da.*

Induïdor, *ra. m. f.* El qui induèix. *Induïdor, ra.*

Induir. *v. a.* Escitar, mōurer, persuadir. *Inducir.*

Indulgència. *f.* Condescendència, benignitat. = Perdó que dona la Iglesia de las penas degudas per los pecats. *Indulgencia.* = Parciàl, plenària. *Parcial, plenaria.*

Indulgént. *adj.* Benigne, fàcil en dissimular y perdonar. *Indulgente.*

Indultàd, *da. p. p.* de indultar. *Indultado, da.*

Indultar. *v. a.* Perdonar. = Eczimir de alguna llei. *Indultar.*

Indulto. *m.* Perdó, gràcia. = Eczenció. *Indulto.*

Industria. *f.* Māfia, artifici, destresa, habilitat. = Feyna, comèrs. *Industria.* = De industria: apòsta. *De industria.*

Industriàd, *da. p. p.* de industrial. *Industrial, da.*

Industriàl. *adj.* Produïd per la industria ò pertanent a ella. *Industrial.*

Industrial. *v. a.* Eusefiar, instroir. *Industrial.*

Industriós, *sa. adj.* Qui té industria, māfia, etc. *Industrioso, sa.*

Industriosamént. *adv.* Ab industria. *Industriosamente.*

Ineczácte, *ta. adj.* Imperfèt, fàlta de eczactitut.

Inexacto, ta.

Ineczactitut. *f.* Fàlta de eczactitut. *Inexactitud.*

Ineczistént. *adj.* Lo qui eczistèix en àltre. *Inexistente.*

Ineczoràble. *adj.* Incapàs de tenir piedat. *Inexorable.*

Inèdia. *f.* Dieta més que regular. *Inedia.*

Inèdit, *ta. adj.* Escrit però no publicad ò estampad. *Inédito, ta.*

Inefabilitat. *f.* Dificultat de ser explicada una còsa. *Inefabilidad.*

Inefàble. *adj.* Inexplicable. *Inefable.*

Inefàblemént. *adv.* Inefablemente.

Ineficàcia. *f.* Fàlta de eficàcia, de fòrsa. *Ineficacia.*

Ineficàs. *adj.* Qui no produèix efecte. *Ineficaz.*

Ineficasmént. *adv.* Sense eficàcia. *Ineficazmente.*

Inelegànt. *adj.* Fàlta de elegància. *Inelegante.*

Inèpcia. *f.* Absurdo, necedat. *Inepcia.*

Inèptamént. *adv.* Nèciamént. *Ineptamente.*

Inèpte, *ta. adj.* Incapàs, inútil, sense māfia. *Inepito, ta.*

Ineptitut. *f.* Incapacitat. *Ineptitud.*

Inèrcia. *f.* Propriedat dels còssos de quèdar en el seu estat de quietut ò de movimént. = Fàlta de activitat. *Inercia.*

Inèrme. *adj.* Desarmad, sense armas. *Inerme.*

Inerràble. *adj.* Lo qui no pòt faltar. *Inerrable.*

Inerrànt. *adj.* Ficso, parlant de àstros y estrèllas. *Inerrante.*

Inérte. *adj.* Sense activitat. *Inerte.*

Inescurtāble. *adj.* Lo que no se pòt pénétrar. *Inescrutable.*

Inescusàble. *adj.* Qui no té excusa. *Inescusable.*

Inescusàblemént. *adv.* Sense excusa. *Inescusablemente.*

Inesperàd, *da. adj.* Imprevist. *Inesperado, da.*

Inesperiência. *f.* Fàlta de esperiència. *Inesperiencia.*

Inespèrt, *ta. adj.* Fàlta de esperiència. *Inesperito, ta.*

Inespiàble. *adj.* Qui no té perdó. *Inespiable.*

Inesplicable. *adj.* Lo que no se pòt explicar. *Inesplicable.*

Inespugnàble. *adj.* Lo que no se pòt conquistar. *Inespugnable.*

Inestèns, *sa. adj.* Lo qui no té estenció. *Inestenso, sa.*

Inestimabilitat. *f.* La condició de lo incestimable. *Inestimabilidad.*

Inestimàble. *adj.* Lo qui no té preu. *Inestimable.*

Inestimàd, *da. adj. cur.* No estimad. *Inestimado, da.*

Inestingible. *adj.* Lo que no se pòt estingir ò apagar. *Inestinguible.*

Inevitable. *adj.* Lo que no se pôt evitar. *Inevitable.*
Inevitablement. *adv.* Precisament. *Inevitablemente.*
Infacundo, *da. adj.* Fálto de elocuçência, qui no se sâb explicar. *Infacundo, da.*
Infâel. *adj.* Desleâl.—Gentil, pagâ. *Infel.*
Infâelment. *adv.* Sense fe, sense fidelidât. *Infelmente.*
Infalibilitât. *f.* Impossibilitât de enganarse y de enganar. *Infalibilidad.*
Infalible. *adj.* Qui no pôt enganarse ni enganar. *Infalible.*
Infaliblement. *adv.* Cêrtament. *Infaliblemente.*
Infamaciô. *f.* El âcte de infamar. *Infamacion.*
Infamâd, *da. p. p.* de infamar, *se.* *Infamado, da.*
Infamador, *ra. m. f.* El qui infâma. *Infamador, ra.*
Infamânt. *p. a.* de infamar.—*adj.* Qui câusa infâmia. *Infamante.*
Infamar. *v. a.* Llêvar la fâma, disminuir la estimaciô, la reputaciô. *Infamar.*
Infamarse. *v. r.* Llêvarse la fâma. *Infamarse.*
Infamatîu, *va. adj.* Lo qui infâma. *Infamativo, va.*
Infamatôri, *ria. adj.* Qui deshoura. *Infamatorio, ria.*
Infâme. *adj.* De mâla fâma, sense honor, sense crêdit.—*Infamâd* per la llêy. *Infame.*
Infâmement. *adv.* Sens honor. *Infamemente.*
Infâmia. *f.* Deshonra, descrêdit, afronta, indignidât, etc. *Infamia.*
Infamiôs, *sa. adj.* Qui deshoura. *Infamatorio, ria,* y *ant. infamoso, sa.*
Infamosament. *adv.* Ab infâmia. *Infamosamente.*
Infância. *f.* La edât del hómo fins á 7 âñys. *Infancia.*
Infândo. *adj. ant.* Indigne de dirse. *Infando.*
Infânt, *ta. m. f.* Tot hómo qui no es arribâd á la edât de 7 âñys.—Los fiys y fiyas, escêpte el major, de los réys de Espâña y Portugál. *Infante, ta.*
Infantât. *m.* El territôri destinâd para la manutenciô dels infânts reyâls. *Infantado.*
Infanteria. *f.* Trôpa á pên. *Infanteria.*
Infanteria. *f.* Multitût de allôts. *Muchacheria.*
Infantêt, *ta. m. f.* Nins petîts. *Infantico, ca, illo, illa, ilo, ita.*
Infanticida. *m. f.* Matadors de infânts. *Infanticida.*
Infanticidi. *m.* Môrt violêta de infânt. *Infanticidio.*
Infantô. *m. f.* V. Infantêt. *Infantico, etc.*
Infantîl. *adj.* Côsa de infânts. *Infantil.*
Infatigâble. *adj.* Que no se pôt cansar. *Infatigable.*
Infatigâblement. *adv.* Sense cansarse. *Infatigablemente.*

Infatuaciô. *f.* El âcte y effêcte de infatuar. *Infatuacion.*
Infatuâd, *da. p. p.* de infatuar, *se.* *Infatuado, da.*
Infatuar. *v. a.* Fer tornar fâtuo. *Infatuar.*
Infatuarse. *v. r.* Tornar fâtuo. *Infatuarse.*
Infâustament. *adv.* Infêlismênt. *Infautamente.*
Infâusto, *ta. adj.* Funêst, infêlís. *Infauasto, ta.*
Infecciô. *f.* Corrupciô, contâtge. *Infeccion.*
Infectâd, *da. p. p.* de infectar. *Infectado, da.*
Infectar. *v. a.* Comunicar malaltia, pête, etc. *Infectar.*
Infêcte, *ta. adj.* Corrompûds, pudrids. *Infecto, ta.*
Infectîu, *va. adj.* Lo qui infêcta. *Infectivo, va.*
Infecundidât. *f.* Esterilidât. *Infecundidad.*
Infecundo, *da. adj.* Estêril. *Infecundo, da.*
Infêlucidât. *f.* Desdîtxa, desventura. *Infelicidad.*
Infêlís. *adj.* Desgraciâd, desventurâd, calamitôs, miserâble. *Infeliz.*
Infêlismênt. *adv.* Ab mâl succês. *Infelizmente.*
Inferid, *da. p. p.* de inferir. *Inferido, da.*
Inferior. *adj.* Lo qui estâ deváll, lo qui es ménos que âltre: subjêcte á âltri. *Inferior.*
Inferioridât. *f.* La condiciô de lo inferior. *Inferioridad.*
Inferir. *v. a.* Concluir, deduir.—Trêurer una côm de âltra. *Inferir.*
Inferirse. *v. r.* *Inferirse.*
Infêrn. *m.* El llôc de los condemnâds.—Discôrdia, renôu y el llôc abônt ny há. *Infierno.*
Infernâl. *adj.* Lo qui es del infêrn.—Molt mâl, dañôs, perjudiciâl. *Infernal.*
Infestaciô. *f.* El âcte de infestar. *Infestacion.*
Infestâd, *da. p. p.* de infestar. *Infestado, da.*
Infestar. *v. a.* Contagiar.—Arruinar, destruir. *Infestar.*
Inficiô. *f.* V. Infecciô. *Inficion.*
Inficionâd, *da. p. p.* de inficionar. *Inficionado, da.*
Inficionar. *v. a.* Contagiar, empestifêrar.—Corrômprer, viciar, pervertir. *Inficionar.*
Infidelidât. *f.* Deslealtât, perfidia, trahiciô.—Fâlta de fe catôlica.—El agregât de los gentîls. *Infidelidad.*
Infidelíssim, *ma. sup.* Mòlt infâel. *Infidelissimo, ma.*
Infidência. *f.* Fâlta de confiânsa. *Infidencia.*
Infidênt. *adj.* Desleâl, infâel. *Infidente.*
Infigurâble. *adj.* Lo qui no pôt tenir figura corporâl. *Infigurable.*
Ínfim, *ma. adj.* Lo més bâix, lo qui es ménos que âltre, lo més despreciâble en quâlsevôl línea. *Ínfimo, ma.*
Infuidât. *f.* Lo qui no té fi.—Grâu nombre ô multitût de côsas. *Infinidad.*

Iníust, ta. *adj.* Lo qui no té fi. = **Excessu**, seuse nombre. *Iníusto*, ta.

Inínitament. *adv.* Sense fi. *Inínitamente*.

Inínitú. *m.* El módo del vérb qui no denôta témps, ni uombre, ni persona. *Inínitivo*.

Inínitèssims. *f.* Pàrt inínitament petita segós los matemàtics. *Inínitèssima*.

Inínitèssimâl. *adj.* Se diu en matemàtica de una pàrt inínitament petita. *Inínitèssimal*.

Inífirmâd, da. *p. p.* de inífirmar. *Inífirmado*, da.

Inífirmar. *v. a. cur.* Declarar nullo, invàlid. *Inífirmar*.

Iníflâd, da. *p. p.* de iníflar. *Iníflado*, da ò *hinchado*, da. = **Abotagado**, du.

Iníflamâble. *adj.* Fàcil de encèndrer. *Iníflamable*.

Iníflamació. *f.* El àcte y efecte de iníflamar ò encèndrer. = Inífló en còs de animâl. *Iníflamacion*.

Iníflamâd, da. *p. p.* de iníflamar. *Iníflado*, da.

Iníflamar. *v. a.* Encèndrer alguna còsa. = Acalorar sas passíons. *Iníflamar*.

Iníflamarse. *v. a.* Abrasarse. = Iníflarse alguna pàrt del còs posàntse de nn color eucès. *Iníflamarse*.

Iníflar. *v. a.* Bufar, umplir de vent ò àyre. *Inchar* ò *iníflar*. = Sas gâltas. *Iníflar*, *hinchar* ò *abofellar los carrillos*. = Lo que fân los allòts quând un inífla sas gâltas, y un àltre las desinífla ab un tòc. *Hucer el buz*.

Iníflarse. *v. r.* Umplirse de àyre. ò àygo dins es còs ò de matèria un boñy, tumor, etc. *Iníflarse* ò *hincharse*. = Còm una bota: molt. *Abotagarse*. = Sa pânxa bevént molta àygo. *Encharcarse de agua*. = Ensuperbirse. *Iníflarse*, *hincharse*.

Iníflatú, va. *adj.* Lo qui inífla. *Iníflativo*, va.

Iníflescibilitâd. *f.* Impossibilitâd que té una còsa de doblegar-se. = Constància y firmesa de ànimo. *Iníflescibilidad*.

Iníflescible. *adj.* Lo qui no se déxa doblegar ò tòrser. = Constant, firme. *Iníflescible*.

Iníflesió. *f.* Dobleg, torsedura. = Variació de la veu. = Declinació del nòm ò conjugació del vérb. *Iníflescion*.

Inífló. *m.* Tumor, iníflamació. *Hinchazon*.

Iníflonèt. *m.* Inífló petit. *Hinchazoncico*, illa, ita.

Iníflúcs. *m. V.* Iníflúencia. *Iníflujo*.

Iníflúencia. *f.* El àcte de inífluir, acció de una còsa qui ajuda á produir. *Inífluencia*.

Inífluént. *adj.* ò *p. a.* de inífluir. El qui iníflúeix. *Inífluente*.

Iníflúid, da. *p. p.* de inífluir. *Inífluido*, da.

Inífluir. *v. a. ò n.* Causar cèrts efectes un còs en àltre. = Ohrrar per una virtút secreta. = Comunicar Déu algú do de la séua gràcia. *Inífluir*.

Iníforciât. *m.* La segona pàrt de las paudèctas de Justinià. *Iníforciado*.

Iníformació. *f.* Averiguació, iníquisició. *Iníformacion*.

Iníformâd, da. *p. p.* de iníformar, se. *Iníformado*, da.

Iníformâl. *adj.* Fâlto de formalidât. *Iníformal*.

Iníformalidât. *f.* Carència de formalidât. *Iníformalidad*.

Iníformânt. *m.* El comissionâd para prènder las iníformacions de algú. *Iníformante*.

Iníformar. *v. a.* Donar noticia de alguna còsa. = Donar sa primèra forma. *Iníformar*.

Iníformarse. *v. r.* Eczaminar, iníquirir, preguntar. *Iníformarse*.

Iníforme. *m.* Noticia, instrucció. = *adj.* Tosco, sense forma. *Iníforme*. = Prènder ets iníformes. *Tomar las iníformaciones*.

Iníformidât. *f.* Calidât de lo qui es iníforme. *Iníformidad*.

Inífortificâble. *adj.* Lo qui no se pòt fortificar. *Inífortificable*.

Inífortuna. *f.* La màla inífluència de los àstros. *Inífortuna*. = Major ò primèra: Saturno. *Mayor* ò *primera*. = Segona: Màrte. *Segunda*.

Inífortunâd, da. *adj.* Desgraciâd, infélis. *Inífortunado*, da.

Inífortunâdamént. *adv.* Infèlismént. *Inífortunadamente*.

Inífortuni. *m.* Calamidât, desgràcia. *Inífortunio*.

Inífracció. *f.* Rompement. = Transgressió de lléy, pàcte, etc. *Inífraccion*.

Inífractor, ra. *m. f.* El qui romp lléy, etc. *Inífractor*, ra.

Inífraescrit, ta. *adj.* Los abàix firmâds. *Inífraescrito*, ta.

Inífrangible. *adj.* Lo qui no es frágil. *Inífrangible*.

Inífraoctâu, va. *adj.* Algú de los dias de una octâva. *Inífraoctavo*, va.

Inífraoctâva. *f.* Los sis dias compresos entre el dia de la fèstividât y el càp de la octâva de alguna fèsta. *Inífraoctava*.

Inífrucció. *f. ant.* Tribút que se pagâva per el tràst de càsa. *Inífruccion* ò *insurcion*.

Inífructífero, ra. *adj.* Lo qui no dona fruyt, profit ò utilidât. *Inífructífero*, ra.

Inífructuós, sa. *adj.* Qui no dona fruyt = Inútil, sense profit. *Inífructuoso*, sa.

Inífructuosamént. *adv.* Inútilmént. *Inífructuosamente*.

Inísula. *f.* Mitra, turbânt. = Altivès, presunció. *Inísula*.

Inífundâd, da. *adj.* Lo qui no té fonemént. *Inífundado*, da.

Inífundible. *adj.* Lo qui no se pòt fòndrer. *Inífundible*.

Infundir. *v. a.* Comunicar, inspirar. = Donar ànimo, valor, etc. *Infundir.*

Infús. *sa. p. p.* de infundir. *Infuso, sa* ò *infundido, da.*

Infús. *sa. adj.* Se diu de la sabiduria ò ciència que Déu infundèix en la ànima. *Infuso, sa.*

Infusió. *f.* El acte de infundir. = El módo ab que Déu infundèix en nosàltres la sèna gràcia. = Preparació de una còsa para adquirir las propietats de una àltra. = La acció de tirar la àygo demunt es cap del que baltan. *Infusion.*

Ingeneràble. *adj.* Lo qui no pòt ser engendrâd. *Ingenerable.*

Ingèni. *m.* La facultât ab que el hòmo discorre. = Industria, màia, capacidât, habilitât, sutilesa. = Qualsevòl màquina en la mecànica. = Molt de sucra. *Ingenio.*

Ingeniós. *sa. adj.* Industriós, hàbil, sutil, fi. *Ingenioso, sa.*

Ingeniosament. *adv.* Agudament. *Ingeniosamente.*

Ingeniosidât. *f.* Sutilesa de esperit. *Ingeniosidad.*

Ingeniosíssim. *ma. sup.* Molt ingeniosos. *Ingeniosísimo, ma.*

Ingènit. *ta. adj.* No engendrâd, naturâl, innâd. *Ingénito, ta.*

Ingenuament. *adv.* Ab ingenuidât *Ingenuamente.*

Ingenuidât. *f.* Senzillès, veracidât, honradès. *Ingenuidad.*

Ingènuo. *nua. adj.* Vèràs, honràd, senzill. *Ingenuo, nua.*

Inglès. *m.* La llèngo inglesa. *Ingles.*

Inglès. *sa. adj.* El naturâl de ò lo pertañent à Inglatèrra. *Ingles, sa.*

Inglesa. *f.* Casâca curta. *Inglesa.*

Ingleseta. *f.* Casaqueta. *Ingleseta.*

Inglèt. *m.* La línea qui dividèix en duas parts el àngulo dret del càrtabò. *Inglete.*

Ingovernàble. *adj.* Qui no pòt ser governâd. *Ingovernable.*

Ingrât. *ta. adj.* Desagraïd, desatent à los benefícios rebúds. = Incòmodo, molést à los sentits. = Terrèno estèril. *Ingrato, ta.*

Ingrátament. *adv.* Ab ingratiut. *Ingratamente.*

Ingratiut. *f.* Desagraïment, olvido de los benefícios rebúds. *Ingratitud.*

Ingredient. *m.* Qualsevòl dròga qui entra en la composició de un medicament. *Ingrediente.*

Ingrés. *m.* Entrâda. = Principi, comensament. *Ingreso.*

Inhàbil. *adj.* Incapàs, inútil para alguna còsa. = Fâlto de habilitât. *Inhàbil.*

Inhabilitât. *f.* Fâlta de habilitât. = Obstàcle qui impedeix el eczercici ò el lògro de algùn empleyo. *Inhabilidad.*

Inhabilitésim. *ma. sup.* Molt inhàbils. *Inhabilitésimo, ma.*

Inhabilitació. *f.* El acte y efecte de inhabilitar. *Inhabilitacion.*

Inhabilitâd. *da. p. p.* de inhabilitar. *Inhabilitado, da.*

Inhabilitar. *v. a.* Donar per inhàbil à algú. = Impossibilitar à un para alguna còsa. *Inhabilitar.*

Inhabilitarse. *v. r.* Ferse inhàbil. *Inhabilitarse.*

Inhabitâble. *adj.* Lo que no se pòt habitar. *Inhabitable.*

Inhabitâd. *da. adj.* Lo que no se habita. *Inhabitado, da.*

Inherència. *f.* Unió del accident à la sustància. *Inherencia.*

Inherent. *adj.* Unid inseparàblement. *Inherente.*

Inhesió. *f.* Unió. *Inhesion.*

Inhibició. *f. cur.* Prohibició del conexement de una càusa. *Inhibicion.*

Inhibid. *da. p. p.* de inhibir. *Inhibido, da.*

Inhibir. *v. a.* Prohibir el conexement de una càusa. *Inhibir.*

Inhibitòri. *ria. adj. cur.* Lo qui prohibèix à un jutge el conexement de una càusa. *Inhibitorio, ria.*

Inhonést. *ta. adj.* Deshonést, indecènt. *Inhonesto, ta.*

Iphonéstament. *adv.* Indecèntment. *Inhonestamente.*

Inhonestidât. *f.* Deshonestidât. *Inhonestidad.*

Inhospitalidât. *f.* Fâlta de hospitalidât. *Inhospitalidad.*

Inhumâ. *na. adj.* Bàrbaro, cruèl, fièro, tigre. *Inhumano, na.*

Inhumànament. *adv.* Ab inhumanidât. *Inhumanamente.*

Inhumanidât. *f.* Crueldât, fieresa. *Inhumanidad.*

Inhumaníssim. *ma. sup.* Molt inhumânos. *Inhumanísimo, ma.*

Inhumaníssimament. *adv. sup.* Ab molta inhumanidât. *Inhumanísimamente.*

Iniciació. *f.* El acte y efecte de iniciar. *Iniciacion.*

Iniciâd. *da. p. p.* de iniciar. *Iniciado, da.*

Iniciâl. *adj.* Se diu de la lletra majúscula ab que se comença capítol, parâula después de punt, etc. *Inicial.*

Iniciar. *v. a.* Admètrer à un à los secrets y mistèris de una religió ò de una sècta absurda. *Iniciar.*

Iniciar-se. *v. r.* Instruir-se en los mistèris, etc. *Iniciarse.*

Iniciatíu. *va. adj.* Lo qui comença, y serveix de comensament à una còsa. *Iniciativo, va.*

Laico, ca. *adj.* Dolents, málvads, injústs. *Inicuo*, *cua*.

Inicuamént. *adv.* Injustamént. *Inicuamente*.

Inicuo, *cua*. *adv.* V. *laico*.

Inimagináble. *adj.* Lo que no se pôt imaginar. *Inimaginable*.

Inimitáble. *adj.* Lo que no se pôt imitar. *Inimitable*.

Inintelligible. *adj.* Lo que no se pôt enténdrer. *Ininteligible*.

Iniquidát. *f.* Injusticia, dolentía, maldát. *Iniquidad*. = Sa iniquidát el se menja. *Se come de iniquidad*.

Iniquíssim, *ma*. *sup.* Molt inico. *Iniquísimo*, *ma*.

Iniquíssimamént. *adv. sup.* Ab molta iniquidát. *Iniquísimamente*.

Injecció. *f.* El efecte y ácte de posar sas màns. *Inyeccion*.

Injuria. *f.* Agravi, afronta. impropèri. = Acció de qui se seguèix dâñy, afronta. *Injuria*. = Sòlamént de parâula. *Denuesto*.

Injuriád, *da*. *p. p.* de injuriar. *Injuriado*, *da*. = De parâula. *Denostado*, *da*.

Injuriador, *ra*. *m. f.* El qui injuria. *Injuriador*, *ra*. = De parâula. *Denostador*, *ra*.

Injuriar. *v. a.* Dir ô fer alguna còsa qui càusa dâñy, afronta á algú. *Injuriar*, *denostar*.

Injuriós, *sa*. *adj.* Qui càusa injuria. *Injuriioso*, *sa*.

Injuriósamént. *adv.* Ab injuria. *Injuriosamente*.

Injúst, *ta*. *adj.* Contrári á justícia ô còntre rahó. *Injusto*, *ta*.

Injustamént. *adv.* Còntre justícia. *Injustamente*.

Injusticia. *f.* Acció còntre justícia, lley, rahó. *Injusticia*.

Injustíssim, *ma*. *sup.* Molt injúst. *Injustísimo*, *ma*.

Injustíssimamént. *adv. sup.* Ab molta injustícia. *Injustísimamente*.

Illegible. *adj.* Lo que no se pôt llegir. *Inlegible*.

Ilícit, *ta*. *adj.* *Ilcito*, *ta*.

Innát, *ta*. *adj.* Connatural. *Innato*, *ta*.

Innavegáble. *adj.* Lo que no se pôt navegar. = Bârco véy ô espeñád. *Innavegable*.

Innegáble. *adj.* Lo que no se pôt negar. *Innegable*.

Innòble. *adj.* No nòble. *Innoble*.

Innocència. *f.* Bondát, pureza, eczenció de tota culpa. = Estréma simplicidát. *Inocencia*. = Estat de la innocència, aquèll en qui fone créad el primer hòmo. *Estado de la inocencia*.

Innocént. *adj.* Eczént de tota culpa. = Benèyt en extrém. = Allòt qui no arriba á sèt aïys. *Inocente*.

Innocéntmént. *adv.* Sense malícia. *Inocentemente*.

Innocentíssim, *ma*. *sup.* Molt innocéuts. *Inocentísimo*, *ma*.

Innocentíssimamént. *adv. sup.* Ab molta innocènciacia. *Inocentísimamente*.

Innòcua, *cua*. *adj.* Qui no es dâñós. *Innocuo*, *cua*.

Innominád, *da*. *adj. cur.* Se diu de un contracte qui no té nòm particular. *Innominado*, *da*.

Innovació. *f.* Alteració, mudânsa. *Innovacion*.

Innovád, *da*. *p. p.* de innovar. *Innovado*, *da*.

Innovador, *ra*. *m. f.* El qui innòva. *Innovador*, *ra*.

Innovar. *v. a.* Introduir alguna còsa nòva. = Prosseguir un procès. *Innovar*.

Innovarse. *v. r.* *Innovarse*.

Innumerabilidát. *f.* Inmensidát, infinidát, multi-tút excessiva. *Innumerabilidad*.

Innumerable. *adj.* Lo qui no se pôt contar, dir ô señalar el sèu nombre. *Innumerable*.

Innumeráblemént. *adv.* Sens nombre. *Innumerablemente*.

Inobediència. *f.* Fálta de obediència. *Inobediencia*.

Inobediént. *adj.* El qui no obeeix. *Inobediente*.

Inobserváble. *adj.* Lo que no se pôt observar. *Inobservable*.

Inobservància. *f.* Fálta de observància. *Inobservancia*.

Inobservánt. *adj.* El qui no obsèrva. *Inobservante*.

Inoculació. *f.* Empèlt de sa pigòta. *Inoculacion*.

Inoculád, *da*. *p. p.* de inocular. *Inoculado*, *da*.

Inoculador. *m.* El qui empèlta sa pigòta. *Inoculador*.

Inocular. *v. a.* Empeltar sa pigòta. *Inocular*.

Inofès, *sa*. *adj.* No agraviád. *Inofenso*, *sa*.

Inoficiós, *sa*. *adj. cur.* Fòre témps. *Inoficioso*, *sa*.

Inoíd, *da*. *adj.* No oíd. *Inaudito*, *ta*.

Inopináble. *adj.* Lo que no se pôt concèber, qui no se pôt prevèurer. = Increible. *Inopinable*.

Inopinád, *da*. *adj.* Impensád. *Inopinado*, *da*.

Inopinádamént. *adv.* De improvís. *Inopinadamente*.

Inordenád, *da*. *adj.* Desordenád, confús. *Inordenado*, *da*.

Inordenádamént. *adv.* Sense orde. *Inordenadamente*.

Inordinád, *da*. V. *Inordenád*. *Inordinado*, *da*.

Inquiét, *ta*. *adj.* Commogúd, perturbád. = Qui no té sosseg. *Inquieto*, *ta*.

Inquietád, *da*. *p. p.* de inquietar, se. *Inquietado*, *da*.

Inquietador, *ra*. *m. f.* El qui inquiéta. *Inquietador*, *ra*.

Inquietar. *v. a.* Eufadar, molestar, irritar, móurer. *Inquietar*.

Inquietarse. *v. r.* Enfadarse, irritarse. *Inquietarse*.

Inquietíssim, *ma*. *sup.* Molt inquiéta. *Inquietísimo*, *ma*.

Inquietíssimamént. *adv. sup.* Ab molta inquietúdt.

Inquietissimamente.
Inquietút. f. Estat, pena, sentiment. *Inquietud.*
Inquilinidat. f. cur. El dret que inquirèix el llogater. *Inquilinidad* ò *inquilinato.*
Inquilino, na. m. f. El qui té alguna casa llogada. *Inquilino, na.*
Inquirid, da. p. p. de inquirir. *Inquirido, da.*
Inquiridor, ra. m. f. El qui inquirèix. *Inquiridor, ra.*
Inquirir. v. a. Investigar, cercar ab cuydado. *Inquirir.*
Inquisició. f. Investigació, averiguació.—Tribunál qui castiga los ímpios y infels.—La casa ahont se judica. *Inquisicion.*
Inquisidor, ra. m. f. El qui inquirèix. *Inquisidor, ra.*
Inquisidor. m. El individuo del tribunál de la inquisició. *Inquisidor.*
Inquitáble. adj. Lo que no se pòt quitar. *Inquitable.*
Insabible. adj. Lo que no se pòt saber. *Insabible.*
Insaciabilitat. f. Fam, sed qui no se pòt apagar. *Insaciabilidad.*
Insaciáble. adj. El qui no se assacia. *Insaciable.*
Insaciáblement. adv. Sense saciedat. *Insaciablemente.*
Insània. f. Locura, frenesi. *Insania.*
Insàno, na. adj. Lleo, insensad. *Insano, na.*
Inscribir. v. a. Gravar, posar una inscripció.—Compondrer una figura dins altra. *Inscribir.*
Inscripció. f. Títol, ròtulo en memòria de algún succés.—Escriptura en sepulcre, pedra, estàtua, etc. *Inscripcion.*
Insecto. m. Tot animal qui no té ossos, com llimac, serp, etc. *Insecto.*
Insensescència. f. Calidat de lo qui no torna véy. *Insensescencia.*
Insensad, da. adj. Fatuo, necio, tonto. *Insensato, ta.*
Insensatès. f. Fatuidat, falta de seny. *Insensatez.*
Insensibilitat. f. Falta de sensibilitat.—Duresa de cor.—Fatuidat. *Insensibilidad.*
Insensible. adj. El qui no sent.—Privad de sentits per algún accident.—Lo que no se percèb per los sentits.—Qui res li fa forsa. *Insensible.*
Insensiblement. adv. Poc a poc. *Insensiblemente.*
Inseparabilitat. f. Calidat de lo inseparable. *Inseparabilidad.*
Inseparable. adj. Lo qui no se pòt ò es molt difícil de separar. *Inseparable.*

Inseparáblement. adv. Sense separació. *Inseparablemente.*
Insepult, ta. adj. No enterrad. *Insepulto, ta.*
Inserció. f. Introducció de una cosa dins altra. *Insersion.*
Insertad, da. p. p. de insertar. *Inserto, ta.*
Insertar. v. a. Introduir una cosa dins altra. *Insertar.*
Insidia. f. Emboscada, trampa. *Insidia.*
Inservible. adj. Lo qui no pòt servir. *Inservible.*
Insidiad, da. p. p. de insidiar. *Insidiado, da.*
Insidiador, ra. m. f. El qui insidia. *Insidiador, ra.*
Insidiar. v. a. Posar tràmpan, llassos para sorprendre.—Trahir, enganar. *Insidiar.*
Insidiós, sa. adj. Engafós, falsari. *Insidiosos, sa.*
Insidiosament. adv. Ab engafuy. *Insidiosamente.*
Insigna. f. Senyal. *Seña.*
Insigne. adj. Célebre, illustre, famós, singular. *Insigne.*
Insignement. adv. Famosament. *Insignemente.*
Insignia. f. Distintiu, bandera, penó qui servèix de distintiu. *Insignia.*
Insignificació. f. Ninguna significació. *Insignificacion.*
Insignificant. adj. Lo qui no significa res. *Insignificante.*
Insinuació. f. El acte y efecte de insinuar.—La acció del orador de introduir en el ànimo dels oyents.—*cur.* Presentació de una escriptura paraque el jutge interpós en ella la seua autoridat. *Insinuacion.*
Insinuad, da. p. p. de insinuar. *Insinuado, da.*
Insinuar. v. a. Apuntar, tocar de passó alguna especie. *Insinuar.*
Insinuarse. v. r. Introduir en el orador ab suavitat en el ànimo de los oyents. *Insinuarse.*
Insipidès. f. Falta de sabor. *Insipidez.*
Ísipido, da. adj. Sense sabor, sense gust.—Sense gracia, sense vivesa. *Ísipido, da.*
Ísipiència. f. Ignorancia. *Ísipiencia.*
Ísipiènt. adj. Ignorant. *Ísipiente.*
Insistència. f. Porfia. *Insistencia.*
Insistir. v. a. Porfiar, continuar, repetir. *Insistir.*
Ínsito, ta. adj. Natural. *Ínsito, ta.*
Insociabilitat. f. Falta de sociabilitat. *Insociabilidad.*
Insociáble. adj. Contrari a la societat. *Insociable.*
Insolència. f. Descaro, desvergoña.—Acció mala. *Insolencia.*
Insolènt. adj. Descarad, sense vergoña.—Atrevíd,

superbo, dolent. Insolente.
Insolídum. adv. Tots per sí, y un per tots. *Insolídum.*
Insòlit, ta. adj. No acostumád. *Insólito, ta.*
Insoluble. adj. Lo que no se pòt pagar. *Insoluble.*
Insolvència. f. Impossibilitát de pagar. *Insolven-
 cia.*
Insolvent. adj. El qui no té de que pagar. *In-
 solvente.*
Insòmni. m. Desvellamént, vigília. *Insomnio.*
Insondeyáble. adj. Lo qui no se pòt midar ô sá-
 ber á fondo. *Insondeable.*
Isoportáble. adj. Lo que no se pòt ô es mál de
 sufrir. *Insoportable.*
Inspecció. f. Observació cuydadosa. = Càrreg de
 alguna còsa. = La oficina del inspector. *Inspec-
 cion.*
Inspeccionád, da. p. p. de inspeccionar. *Inspec-
 cionado, da.*
Inspeccionar. v. a. Observar ab cuydádo. *Inspec-
 cionar.*
Inspector, ra. m. f. El qui inspecciona. *Inspec-
 tor, ra.*
Inspector. m. Quéfe militar qui vella sobre la trô-
 pa que té á son càrreg. *Inspector.*
Inspiració. f. El ácte y efecte de inspirar. *In-
 spiracion.*
Inspirád, da. p. p. de inspirar. *Inspirado, da.*
Inspirád, da. adj. Ple del esperít de Déu. =
 Iluminád divinamént. *Inspirado, da.*
Inspirar. v. a. Enviar-se el áyre estèrn. = Dictar
 alguna còsa. = Mòurer Déu interiorment á un.
Inspirar.
Inspirítu, va. adj. Lo qui inspira. *Inspiríti-
 vo, va.*
Instabilitát. f. Inconstància, jugeresa. *Instabili-
 dad.*
Instáble. adj. Inconstánt, pòc firme, vário. *Ins-
 table.*
Instalació. f. El ácte y efecte de instalar. *Insta-
 lacion.*
Instalád, da. p. p. de instalar. *Instalado, da.*
Instalar. v. a. Posar en possessôri. *Instalar.*
Instància. f. Pétició efícas. = Impugnació de la res-
 pòsta al argument. *Instancia.*
Instància. f. Acusació. *Acusacion.*
Instánt. m. El més curt espáy del témps. *Instan-
 te.* = Á càda instánt. *adv.* Molt sovínt. *Á cada
 instante.* = Al instánt: al punt, luégo. *Al ins-
 tante.* = En un instánt: molt prést. *En un ins-
 tante.* = Per instánts: con'inuamént. *Por ins-
 tantes.*
Instánt. p. a. de instar. = *adj.* Urgént, qui do-

na préssa. *Instante.*
Instantaneidát. f. Eccistència momentànea. *Instan-
 taneidad.*
Instantàneo, nea. adj. De molt pòca duració.
Instantáneo, nea.
Instar. v. a. Demanar ab instància, persistir,
 importunar. = Impugnar la respòsta. *Instar.*
Instauració. f. Renovació. *Instauracion.*
Instaurád, da. p. p. de instaurar. *Instaurado, da.*
Instaurador, ra. m. f. El qui instàura. *Instaura-
 dor, ra.*
Instaurar. v. a. Renovar, restablir. *Instaurar.*
Instauratíu, va. adj. Á propòsit para restaurar. =
 Qui repára sas fòrsas. *Instaurativo, va.*
Instigació. f. Escitació, exhortació vehemént. *Ins-
 tigation.*
Instigád, da. p. p. de instigar. *Instigado, da.*
Instigador, ra. m. f. El qui instiga. *Instigador, ra.*
Instigar. v. a. Escitar, estimular, tentar. *Insti-
 gar.*
Instilació. f. Destilació. *Instilacion.*
Instilar. v. a. Vessar gota á gota. *Instilar.*
Instínt. m. Impúls, moviment interior de Déu. =
 Inclínació que la naturalesa, axò es Déu, há do-
 nàda á los animals para governarse en sas séuas
 opèraciones. *Instinto.*
Institució. f. Establímént, fundació. = Educació,
 enseñansa. *Institucion.*
Instituíd, da. p. p. de instituir. *Instituido, da.*
Instituidor, ra. m. f. El qui instituèix. *Institui-
 dor, ra.*
Instituir. v. a. Establir, fundar. = Enseñar, ins-
 truir. *Instituir.*
Institút. m. Establímént, mòdo de vida. = Propò-
 sit, intént. *Instituto.*
Instituta. f. Principis del dret romá. *Instituta.*
Instituyént. p. a. de instituir. El qui instituèix.
Instituyente ò instigante.
Instrucció. f. Enseñansa. = Orde que se dona á al-
 gú. *Instruccion.*
Instructíu, va. adj. Lo qui instruèix. *Instructi-
 vo, va.*
Instructivamént. adv. Para instrucció. *Instructi-
 vamente.*
Instruíd, da. p. p. de instruir. *Instruido, da ò
 instructo, ta.*
Instruidor, ra. m. f. El qui instruèix. *Instructor,
 ra, y ant. instruidor, ra.*
Instruir. v. a. Enseñar. = Informar, donar instruc-
 cions. *Instruir.* = Un procés: formalisar-lo. *Ins-
 truir un proceso.*
Instrument. m. Tot lo qui servèix para fer una
 còsa. = Mòli. = Escríu qui fá fe. *Instrumento.* =
 Música: màquina qui sòsa. *Músico.* = De but: el

qui para sonar necessita vent. *De viento*. = Astronòmic, el qui servèix para observar los àstros, etc. *Astronómico*. = Ab que los gerrers perfeccionan la òbra. *Alaria*. = Ab que se fan los grampons. *Terraja*. = Fer parlar un instrument músic: tocarlo bé. *Hacer hablar un instrumento*. = Instrument: hòmo sense màñas. *Modrego*. = Instruments para trèurer fòc: pedra, esca y foguer. *Lumbres*.

Instrumental. *adj.* Pertaiént á instrument. *Instrumental*.

Instrumentalmént. *adv.* Á manera de instrument. *Instrumentalmente*.

Instrumentista. *m.* Músic qui tòca instrument. *Instrumentista*.

Insuàve. *adj.* Desagradàble. *Insuave*.

Insusbistència. *f.* Inconstància, pòca solidès. *Insusbistencia*.

Insusbistént. *adj.* Inconstànt, pòc segur. *Insusbistente*.

Insustanciàl. *adj.* De pòca entidat ò valor. *Insustancial*.

Insuficiència. *f.* Ineapacidat, inaptitud. *Insuficiencia*.

Insuficiént. *adj.* Qui no basta. *Insuficiente*.

Insuficiéntmént. *adv.* Ab insuficiència. *Insuficientemente*.

Insufrible. *adj.* Lo que no se pòt sufrir ò tollerar. *Insufrible*.

Insufriblemént. *adv.* De un mòdo intolleràble. *Insufriblemente*.

Insular. *adj.* Pertaiént á ò de isla. *Insular*.

Insúls, *sa*. *adj.* Fàd, sense sàl. = Sense gràcia, sense viva. *Insulso*, *sa*.

Insulsès. *f.* Fàlta de gràcia. *Insulsez*.

Insulsamént. *adv.* Sense gràcia, sense viva. *Insulsamente*.

Insultàd, *da*. *p. p.* de insultar. *Insultado*, *da*.

Insultador, *ra*. *m. f.* El qui insulta. *Insultador*, *ra*.

Insultànt. *p. a.* de insultar. El qui insulta. *Insultante*.

Insultar. *v. a.* Fer bèsa y barla, ofèndrer, irritar á algú. *Insultar*.

Insultarse. *v. r.* Accidentarse segons los mètges. *Insultarse*.

Insulto. *m.* Bèsa, barla, ofèusa, irrisió. = Atac repentí de malaltia. *Insulto*.

Insupéràble. *adj.* Lo que no se pòt vèuser. *Insuperable*.

Insupuràble. *adj.* Qui no pòt supurar. *Insupurable*.

Insurgént. *adj.* Rebellàd. *Insurgente*.

Insurrecció. *f.* Rebellió, sublevació. *Insurreccion*.

Insustanciàl. *adj.* Lo qui té pòc mèrit ò valor. *Insustancial*.

Intàcto, *ta*. *adj.* Sencèr, pur, no espeñad. *Intacto*, *ta*.

Integèrrim, *ma*. *sup.* Molt sencèr. *Integèrrimo*, *ma*.

Integració. *f.* La acció de integrar en la matemàtica. *Integracion*.

Integràl. *adj.* Se diu de las pàrts qui compòsen la integridat de un tot. *Integral*.

Integràlmént. *adv.* De un mòdo integràl. *Integralmente*.

Integramént. *adv.* Entèramént. *Integramente*.

Integrànt. *p. a.* de integrar. El qui intégra. *Integrante*.

Integrar. *v. a.* Trobar la integràl de una cantidat diferenciàl en la matemàtica. *Integrar*.

Integridat. *f.* Estát de un tot qui té totes las pàrts. = Puresa de costúms. = Virginidat. *Integridad*.

Íntegro, *gra*. *adj.* Sencèr, complèt, á qui res fàlta. = Rècte, irrepreensible. = Qui no se dexa corrompre per empèños, regàlos, etc. *Integro*, *gra*.

Intellecció. *f.* La acció de comprendre, de entendre. *Inteleccion*.

Intellectiu, *va*. *adj.* Pertaiént á la intellecció. *Intelectivo*, *va*.

Intellectiva. *f.* La facultat de entendre. *Intelectiva*, ò *intelectivo m.* ò *intelectualidad*.

Intellectuàl. *adj.* Pertaiént al entenimént. = Immaterial. *Intelectual*.

Intellectuàlmént. *adv.* Per opèració sola del entenimént. *Intelectualmente*.

Intelligència. *f.* Facultat intellectiva. = Comprensió, conexemént. = Pràctica de un ofici. = El sentit de un dit, de una expressió. = Destreza, experiència. = Trácto secrèt. = Sustància espiritual. = Concòrdia, unió. = *Inteligencia*. = En intelligència: ben entès. *En inteligencia*.

Intelligenciàd, *da*. *adj.* Qui entén el fèt de una còsa. *Inteligenciado*, *da*.

Intelligent. *adj.* Dòcte, hàbil, sàbi. = El qui té intelligència. *Inteligente*.

Intelligible. *adj.* Fàcil de ser entès. = Lo que se òu clàramént. = Lo que solamént eczistèix en nòstron entenimént. *Inteligible*.

Intelligiblemént. *adv.* Clàramént. *Inteligiblemente*.

Intemperància. *f.* Vici oposad á la temperància. *Intemperancia*.

Intemperànt. *adj.* Destrempad. *Intemperante*.

Intempèrie. *f.* Málta disposició dels humors del còs. = Destemplàusa del témps. *Intemperie*.

Intempestiu, *va*. *adj.* Fòre témps ò lòre propòsit. *Intempestivo*, *va*.

Intempestivament. *adv.* Fòre témps. *Intempestivamente.*

Intenció. *f.* Pensament, designi, ànimo, voluntat. *Intencion.* = Primera intenció: el prosseir clar y ab ingenuidat. *Primera intencion.* = Segona intenció: el prosseir solopad, y fallas. *Segunda intencion.*

Intencionad, *da. adj.* El qui té intenció. *Intencionada, da.*

Intencionadament. *adv.* Ab intenció. *Intencionadamente.*

Intencionâl. *adj.* Pertañent á la intenció. *Intencional.*

Intencionâlmént. *adv.* De un modo intencionâl: *Intencionalmente.*

Intendânt. *m.* El primer director de la reyâl básienda en una provincia ò en un exèrcit. *Intendente.*

Intendânta. *f.* La dôna del intendânt. *Intendenta.* **Intendència.** *f.* Cuydado, direcció, govèrn de alguna còsa. = El ofici ò despâtx de intendânt. *Intendencia.*

Intèus, *sa. adj.* Fòrt, vehemént. *Intenso, sa.*

Intèusament. *adv.* Ab vehemència. *Intensamente.*

Intensió. *f.* Estòrs, actividat, eficàcia. *Intension.*

Intensiu, *va. adj.* Vehemént. *Intensivo, va.*

Intensíssim, *ma. adj. sup.* Molt veheménts. *Intensísimo, ma.*

Intensíssimament. *adv. sup.* Ab molta intensió. *Intensísimamente.*

Intént. *m.* Intenció, fi, mira, designi. *Intento.* = Àrduo, temerâri. *Intentona.* = De intént: apòsta. *De intento.*

Intentad, *da. p. p.* de intentar. *Intentado, da.*

Intentar. *v. a.* Pretenir, provar, procurar alguna còsa. *Intentar.*

Intercadència. *f.* Desigualdat en la conducta, en el estâ ò en el pols. = Inconstància en los afèctes. *Intercadencia.*

Intercadént. *adj.* Desiguâl, inconstânt. *Intercadente.*

Intercadéntmént. *adv.* *Intercadentemente.*

Intercalació. *f.* Collocació de una còsa entre âltres. *Intercalacion.*

Intercalad, *da. p. p.* de intercalar. *Intercalado, da.*

Intercalar. *adj.* Posad entre âltres. *Intercalar.* = Dia intercalar: el dia que se afiix al febrer en el àny de bixést. *Dia intercalar.*

Intercalar. *v. a.* Posar una còsa entre âltres. *Intercalar.*

Intercedid, *da. p. p.* de intercedir. *Intercedido, da.*

Intercedir. *v. a.* Demanar, pregar, suplicar para

âltre. *Interceder.*

Interceptad, *da. p. p.* de interceptar. *Interceptado, da.*

Interceptar. *v. a.* Prènder una còsa ântes de arribar al sèu destino. *Interceptar.*

Intercessió. *f.* Médiació, pregària. *Intercesion.*

Intercessor, *ra. m. f.* Médiadors. *Intercesor, ra.*

Intercessôri, *ria. adj.* Qui intercedèix. *Intercessorio, ria.*

Intercolumni. *m.* El espây entre columna y columna. *Intercolumnio.*

Intercostâl. *adj.* Lo qui està entre sas costèllas. *Intercostal.*

Intercutâneo, *nea. adj.* Lo qui està entre càrn y cuyro. *Intercutáneo, nea.*

Interdicció. *f.* Prohibició. *Interdicion.*

Interés. *m.* Comoditat, utilitat. = Ganància, lucro, profit. = Lo qui interèssa. = Profit demunt lo que se hà dexad. *Interes.* = Donar ò prènder á interés. *Dar ò tomar d interes ò d daño.*

Interessad, *da. p. p.* de interessar. = *adi.* Avâro, demasiadament apégad á los sèus interèssos. *Interesado. da.*

Interessadament. *adv.* Ab interés. *Interesadamente.*

Interessadíssim, *ma. sup.* Molt interessada. *Interesadísimo, ma.*

Interessalidat. *f.* Lo qui dona interés, profit. *Interesalidad.*

Interessânt. *adj.* Útil, còmodo. *Interesante*

Interessar. *v. n.* Ser útil alguna còsa, ser convenient. *Interesar.*

Interessarse per algú. *v. r.* Prènder interés para èll. *Interesarse.*

Interessència. *f.* Assistència personâl. *Interesencia.*

Interessèt. *m.* Interés petít. *Interesillo.*

Interim. *adv.* Entretânt. *Interim ò interin.*

Interinament. *adv.* Provisionâlmént. *Interinamente.*

Interinidat. *f.* El témps en que un servèix per âltre. *Interinidad.*

Interino, *na. adj.* El qui servèix interinament. *Interino, na.*

Interior. *adj.* Lo qui està á sa pàrt de dedins. *Interior.*

Interior. *m.* Lo de dedins. *Interior.*

Interioridat. *f.* Lo de dedins de una còsa. *Interioridad.*

Interiorment. *adv.* En lo interior. *Interiormente.*

Interjecció. *f.* Pàrt de la oració gramaticâl ab que se esplican vârios afèctes de la ànima. *Interjeccion.*

Interlinéad, *da. p. p.* de interlinear. *Interlineado, da ò entrerenglonado, da.*

Interlineal. *adj.* Lo escrit entre las retxas escritas.
Interlineal.
Interlinear. *v. a.* Escriurer entre sas retxas escritas. *Interlinear* ò *entrerenglonar*.
Interlocució. *f.* Interrupció de una plática per interposició de altra. = Plática alternáda entre duas ò més personas. *Interlocucion.*
Interlocutor, ra. *m. f.* El qui párla en nôm de áltre. = Cada una de las personas qui párlan en un diálogo. *Interlocutor, ra.*
Interlocutôri, ria. *adj.* Se diu de la sentència que se dona ántes de la difinitiva. *Interlocutorio, ria.*
Interluni. *m.* El témps en qui no se ven sa llana. *Interlunio.*
Intermedi. *m.* El espáy de una còsa ò de una acció á áltra. *Intermedio.*
Intermedi, dia. *adj.* Lo qui està al mitx. *Intermedio, dia.*
Intermináble. *adj.* Lo qui no té térme. *Interminable.*
Intermissió. *f.* Interrupció. *Intermision.*
Intermitència. *f.* Cessació de, *v. g.* fébra qui torna. *Intermitencia.*
Intermitént. *adj.* Lo qui cessa y torna. *Intermitente.*
Intèrn, na. *adj.* Interior, ocúlt, de la párt de dedíns. *Interno, na.*
Internació. *f.* El ácte de internar, *se.* *Internacion.*
Internád, da. *p. p.* de internar, *se.* *Internado, da.*
Intèrnament. *adv.* Interiorment. *Internamente.*
Internar. *v. a.* Entrar endíns. *Internar.*
Internarse. *v. r.* Entrar endíns. = Profundisar en alguna matèria. *Internarse.* = Dins bòsc, garri-ga. *Ensotarse.*
Internuuci. *m.* Interlocutor, intérprete. = Ministre del Pápa qui fà de nuncio. *Internuncio.*
Interpellació. *f.* Entima, avís, citació. *Interpelacion.*
Interpellád, da. *p. p.* de interpellar. *Interpelado, da.*
Interpellar. *v. a.* Implorar aussili y ampáro de álttri. = *cur.* Citar, instar sobre el cumpliment de a lgún mandáto. *Interpelar.*
Interpollació. *f.* Collocació de unas còsas entre álttras. = Cessació. *Interpollacion.*
Interpollád, da. *p. p.* de interpollar. *Interpollado, da.*
Interpollar. *v. a.* Collocar unas còsas entre álttras. *Interpollar.*
Interposád, da. *p. p.* de interposar. *Interpuesto, ta.*
Interposar. *v. a.* Posar per intercessor á algú. = Posar al mitx. *Interponer.* = La séua autoridát: *cur.* Corro bórar el jutge ab el séu decret algún

instrument. *Su autoridad.*

Interposició. *f.* Intervenció, médiació. = Espáy qui média de un témps á áltre. = Posició de unas còsas entre álttras. *Interposicion.*
Interpòsta persona. *f.* El qui fà una còsa per áltre. *Interpòsta persona.*
Interpretació. *f.* Declaració, explicació. = Secretaría qui té á son càrreg traduir los papers es-crits en áltre idioma. *Interpretacion.*
Interpretád, da. *p. p.* de interpretar. *Interpretado, da.*
Interpretador, ra. *m. f.* El [qui intérpreta. *Interpretador, ra.*
Interpretar. *v. a.* Declarar, explicar. = Traduir de un idioma á áltre. *Interpretar.*
Interpretatíu, va. *adj.* Lo qui servèix para interpretar. *Interpretativo, va.*
Interpretativament. *adv.* *Interpretativamente.*
Intérprete. *m.* El qui intérpreta. *Intérprete.*
Interrégne. *m.* El témps sense réy. *Interregno.*
Interrogació. *f.* Pregunta. = Figura retòrica. *Interrogacion.*
Interrogád, da. *p. p.* de interrogar. *Interrogado, da.*
Interrogador, ra. *m. f.* El qui interròga. *Interrogador, ra.*
Interrogánt. *p. a.* de interrogar. = El qui fà sas preguntas jurídicás. = El púnt de interrogació axí: ? *Interrogante.*
Interrogar. *v. a.* Preguntar. *Interrogar.*
Interrogatíu, va. *adj.* Lo pertañent á interrogació ò lo qui servèix para preguntar. *Interrogativo, va.* = El punt interrogánt. *Punto interrogativo.*
Interrogatôri. *m.* Sèrie de preguntas. = Eczámen del réyo ò dels testimônís. *Interrogatorio.*
Interrómpre. *v. a.* Aturar, impedir de continuar, sospèndrer. *Interrumpir, y ant. interrromper.*
Interrompúl, da. *p. p.* de interrómpre. *Interrumpido, da.*
Interrupció. *f.* Descontinnuació per algún témps. *Interrupcion.*
Intersecád, da. *p. p.* de intersecarse. *Intersecado, da.*
Intersecarse. *v. r.* Estar en creu, entreveçarse duas líneas. *Intersecarse.*
Intersticis. *m. pl.* El espáy de témps que média entre una còsa y áltra, còm entre orde y orde sagrádas. *Intersticios.*
Interválo. *m.* Espáy, distància de llòc y témps ò de una ven á áltra. *Intervalo.*
Intervenció. *f.* El ácte y efecte de intervenir. = *cur.* La assistència del nombrád para conèxer en algún negòci. *Intervencion.*

Intervengúd, da. p. p. de intervenir. *Intervenir, do, da.*

Intervenir. v. a. Assistir, estar present. = Médiar. *Intervenir.*

Interventor, ra. m. f. El qui intervé. *Interventor, ra.*

Interjacéut. adj. Intermèdi, dia. *Interyacente.*

Intestád, da. adj. Mòrts sense haver fét testamént.

Intestado, da. = Ab intestáto. *adv.* Sense haver fét testamént. *Ab intestato.*

Intestinal. adj. Pertañent á budéll. *Intestinal.*

Intestino. m. Budéll. *Intestino.*

Íntim, ma. adj. Interior, intèrn. = Se diu de la amistát y del amig de molta confiànsa. *Íntimo, ma.*

Íntimamént. adv. Ab confiànsa. *Íntimamente.*

Intimidád, da. p. p. de intimidar. *Intimidado, da.*

Intimidar. v. a. Fer pô. *Intimidar.*

Intimidát. f. Gròssa amistát. *Intimidad.*

Intitulád, da. p. p. de intitular. *Intitulado, da.*

Intitular. v. a. Posar títol. = Donar ô posar títol á una còsa ô persona. *Intitular.*

Intocàble. adj. Lo que no se pôt tocar. *Intangible.*

Intolleràble. adj. Lo que no se pôt sufrir. *Intolerable.*

Intollerància. f. Fálta de tollerància. *Intolerancia.*

Intollerànt. adj. Qui no tolléra. *Intolerante.*

Intonso. adj. poétic. El qui no està afaytád. = Ignorànt. *Intonso.*

Intramuros. adv. Dins la ciutat ô dins àltre llòc. *Intramuros.*

Intransitáble. adj. Lo que no se pôt transitar, còm camí espeñál, garriga espessa. *Intransitable.*

Intransítiv. adj. Se diu del verb cuya acció no pása á àltra còsa, còm morir, néxer. *Intransitivo.*

Intransmutáble. adj. Lo que no se pôt trasmutar. *Intransmutable.*

Intrèpidamént. adv. Ab intrepidès. *Intrèpidamente.*

Intrepidès. f. Valor. = Atravimént. *Intrepidez.*

Intrèpido, da. adj. Animós, qui de res se espànta. *Intrèpido, da.*

Intriga. f. Mauètx ocúlt para lograr alguna còsa ô para engauar. *Intriga.*

Intrigànt. p. a. de intrigar. El qui intriga. *Intrigante.*

Intrigar. v. a. Maquinar ocultamént. *Intrigar.*

Intrincád, da. adj. Embrüllád, embuyád, confús, mál de averiguar. *Inrincado, da.*

Intrincàdamént. adv. Confusamént. *Intrincadamente.*

Intrinsec, ca. adj. Interior, intèrn. *Intrinseco, ca.*

Intrinsecamént. adv. Interiorment. *Intrinsecamente.*

Introducció. f. El acte de introduir ô fer entrar. = Principis de alguna ciència. = Eczòrdi, preparació. *Introduccion.*

Introduíd, da. p. p. de introduir, se. *Introducido, da.*

Introductor, ra. m. f. El qui introduèix. *Introductor, ra.*

Introduir. v. a. Enviar, posar dedíns. = Condoir, trasportar. = Fer admètrer en una càsa ô llòc. = Fer entrar. = Usar de una còsa, v. g. mòda. = Donar principi á una còsa. *Introducir.*

Introduir-se. v. r. Entrarse una còsa dins àltra. = Entrar una mòda, un costúm, etc. *Introducir-se.*

Introduir-se. v. r. Posarse allá ahònt nol demáuan. *Introduir-se ô ingerir-se.*

Intròit. m. La priméra còsa que llitx en el missál el qui diu missa. = Entráda de alguna còsa ô principi de élla. *Intróito.*

Intrús, sa. adj. El qui té alguna dignidát, v. g. de réy, bisbe, etc. sense tocaíí. *Intruso, sa.*

Intrusamént. adv. Ab intrusió. *Intrusamente.*

Intrusió. f. Usurpació. *Intrusion.*

Intuició. f. Visió beatífica de Déu. *Intuicion.*

Intuítiv, va. adj. Pertañent á la intuició. *Intuitivo, va.*

Intuitivamént. adv. Ab visió beatífica. *Intuitivamente.*

Intúito. m. Miráda, nyáda. *Intúito.*

Intumescència. f. Infló. *Intumescencia.*

Intumíd, da, y àltres. V. Entumíd, etc.

Inúlt, ta. adj. Sense el degúd càstig. *Inulto, ta.*

Inundació. f. Multitút excessiva de áygo ô de qual-sevól àltra còsa. *Inundacion.*

Inundád, da. p. p. de inundar. *Inundado, da.*

Inundar. v. a. Negar la pluja ô la áygo de riu ô torrent qui treucan á los càmps. = Umplir un país de gent ô de àltres còsas. *Inundar.*

Inundarse. v. r. *Inundarse.*

Inurbá, na. adj. Descortesos, impolítics, incúlts. *Inurbano, na.*

Inurbánamént. adv. Incultamént. *Inurbanamente.*

Inurbanidát. f. Rusticidát, impolítica. *Inurbanidad.*

Inusitád, da. adj. Lo qui já no se usa. *Inusitado, da.*

Inusitádamént. adv. Fòre del us. *Inusitadamente.*

Inútil. adj. Lo qui no servèix de res. *Inútil.*

Inutilidát. f. Condió de lo inútil. *Inutilidad.*

Inutilíssim, ma. sup. Molt inútils. *Inutilísimo, ma.*

Inutilíssimamént. adv. sup. Ab molta inutilidát. *Inutilísimamente.*

Inútilmént. adv. En va. *Inútilmente.*

Inutilisad, da. *p. p.* de inutilisar. *Inutilizado*, da.
Inutilisar. *v. a.* Fer inútil. *Inutilizar*.
Inuvadeáble. *adj.* La párt de riu, torrén que no se pôť passar. *Invadeable*.
Invadíd, da. *p. p.* de invadir. *Invadido*, da.
Invadir. *v. a.* Acomètrer, assaltar, entrar á la fôrsa. *Invadir*.
Inválid. *m.* El soldát qui já no pôť servir. *Invdlido*.
Inválid, da. *adj.* Nullo, de ningún valor. *Invdlido*, da.
Invalidació. *f.* Anullació. *Invalidacion*.
Invalidad, da. *p. p.* de invalidar. *Invalidado*, da.
Inválidamént. *adv.* De un módo nullo. *Invdlidamente*.
Invalidar. *v. a.* Anullar. *Invalidar*.
Inválits. *m. pl.* Retiro, sôu que se dona á los soldáts inválids. *Invdlidos*.
Invariabilitát. *f.* Condiçió de lo invariáble. *Invariabilidad*.
Invariáble. *adj.* Constánt, firme, que no se pôť variar. *Invariable*.
Invariáblemént. *adv.* Firmemént. *Invariabilmente*.
Invassió. *f.* Assált, acometemént. *Invasion*.
Invassor, ra. *m. f.* El qui acomèt á la fôrsa. *Invassor*, ra.
Invectiva. *f.* Declamació, discurs vehemént côntra algú. *Invectiva*.
Invençió. *f.* La acció de inventar. = Ficció, mentida, cuénto alégre, fabulós. = La cõsa inventáda. *Invention*.
Invendible. *adj.* Lo que no se pôť vèndrer. *Invendible*.
Invisible. *adj.* Lo que no se pôť vénser. *Invisible*.
Invisiblemént. *adv.* Sense poderse vénser. *Invisiblemente*.
Inventád, da. *p. p.* de inventar. *Inventado*, da.
Inventador, ra. *m. f.* V. Inventor. *Inventador*, ra, ant. *inventor*, ra.
Inventar. *v. a.* Imaginar. = Trobar, fer una cõsa de nõu. = Compõndrer. = Fingir. *Inventar*.
Inventári. *m.* Llista de los móbles. *Inventario*.
Inventariád, da. *p. p.* de inventariar. *Inventariado*, da.
Inventariar. *v. a.* Prènder inventári. *Inventariar*.
Inventíu, va. *adj.* El qui té inventiva. *Inventivo*, va.
Inventiva. *f.* La disposició para inventar. *Inventiva*.
Inventor, ra. *m. f.* El qui invénta. *Inventor*, ra.
Inverecundo, da. *adj.* Descaráds, deshonést. *Inverecundo*, da.
Inverossímil. *adj.* Lq qui no té apariência de veritát. *Inveresímil* ò *inverosímil*.

Inverossimilitút. *f.* Fálta de verossimilitút. *Inverossimilitud* ò *inverosimilitud*.
Invêrs, sa. *adj.* Girád al revés. *Inverso*, sa.
Inversió. *f.* El ácte y efècte de invertir. *Inversion*.
Invertíd, da. *p. p.* de invertir. *Invertido*, da ò *inverso*, sa.
Invertir. *v. a.* Mudar, trastornar las cõsas. = Mudar los térmes de una proposició, axõ es de los consecuents fer antecedénts. *Invertir*.
Investíd, da. V. Envestir. *Investido*, da.
Investidura. *f.* V. Envestidura. *Investidura*.
Investigáble. *adj.* Lo que no se pôť cercar: amagád, impénétráble. *Investigable*.
Investigació. *f.* Pesquisa, diligência, cerca ab molt de cuydád. *Investigacion*.
Investigád, da. *p. p.* de investigar. *Investigado*, da.
Investigador, ra. *m. f.* El qui investiga. *Investigador*, ra.
Investigar. *v. a.* Cercar ab cuydád. *Investigar*.
Investir. *v. a.* V. Envestir. *Investir*.
Inveterád, da. *adj.* Antíg, véy. *Inveterado*, da.
Inveterádament. *adv.* Ab módo inveterád. *Inveteradamente*.
Inveterarse. *v. n.* Ferse véy. *Inveterarse*.
Invictamént. *adv.* Invensiblemént. *Invictamente*.
Invicto, ta. *adj.* No vensúds. *Invicto*, ta.
Invigilar. *v. a.* Atèndrer molt á una cõsa. *Invigilar*.
Inviolabilitát. *f.* Condiçió de lo invioláble. *Inviolabilidad*.
Invioláble. *adj.* Pur, incorrupto. *Inviolable*.
Invioláblemént. *adv.* Inviolablemente.
Inviolád, da. *adj.* Incorrupto, sencèr. *Inviolado*, da.
Invisibilitát. *f.* Condiçió de lo invisible. *Invisibilidad*.
Invisible. *adj.* Lo que no pôť ser vist. *Invisible*.
Invisiblemént. *adv.* Ab un módo invisible. *Invisiblemente*.
Invitatõri. *m.* La antífona del comensamént de matíñas. *Invitatorio*.
Invocació. *f.* El ácte y efècte de invocar. *Invocacion*.
Invocád, da. *p. p.* de invocar. *Invocado*, da.
Invocador, ra. *m. f.* El qui invõca. *Invocador*, ra.
Invocar. *v. a.* Cridar demanánt ajuda. *Invocar*.
Invocatõri, ria. *adj.* Lo qui servèix para invocar. *Invocatorio*, ria.
Involuntári, ria. *adj.* Lo contrári á la voluntát. *Involuntario*, ria.
Involuntáriamént. *adv.* Per fôrsa. *Involuntariamente*.
Involuntariédát. *f.* La acció de fer per fôrsa, cõtra son gust. *Involuntariedad*.

Invulnerable. *adj.* Qui no pôt esser ferid. *Invulnerable.*

Íñigo. *m.* Ignáci nõm prõpi de hõmo. *Íñigo.*

IP.

Ipaláge. *f.* Figura de paráulas. *Ipalage.*

Ipécacuana. *f. pl.* Medicinál. *Ipecacuana.*

Ipercatalèctic. *ca. adj.* Se diu del vers qui té asl-labas de més. *ipercatalèctico, ca.*

Ipocentáuro. *m.* Mõstruo fabulós mitx hõmo y mitx cavall. *Ipocentauro.*

Ipsófácto. *adv.* Per el matéix fét. *Ipsofacto.*

Ipsojure. *adv.* Per el matéix dret. *Ipsojure.*

IR.

Ira. *f.* Ràbia, furor. *Ira.*

Iracundia. *f.* Hàbit viciós inclinád á la ira. *Iracundia.*

Iracundo. *da. adj.* Inclinád á la ira. = Enfurid. *Iracundo, da.*

Irascible. *adj.* Pertañent á la ira y el qui se déxa dominar de ella. *Irascible.*

Irenarca. *m.* Magistrát entre los románs qui se cuydáva de la tranquilidad pública. *Irenarca.*

Iris. *m.* S'arc de S. Martí. = El róllo de vários colors immediát á sa nineta del uy. = El qui pòsa páu entre los barayáds. *Iris.*

Irlandès. *sa. adj.* El natural de ó lo pertañent á Irlanda. *Irlandes, sa.*

Ironía. *f.* Figura retòrica ab que se diu lo contrári de lo que es, com dir gegánt á un náu. *Ironía.*

Irònic. *ca. adj.* Lo que se diu al contrári de lo que es. *Irónico, ca.*

Irònicament. *adv.* Ab ironía. *Irónicamente.*

Irracional. *adj.* La calidat qui diferencia los brutos de los hõmos. = Lo qui carèix de rahó ó causa. = Lo oposád á sa rahó. = Lo que en aritmética no se pôt explicar ab nombre cèrt. *Irracional.*

Irracionalidat. *f.* La propiedat de lo qui carèix de rahó. *Irracionalidad.*

Irracionálmént. *adv.* Sense rahó. *Irracionalmente.*

Irradiació. *f.* El acte y efècte de irradiar. *Irradiacion.*

Irradiád. *da. p. p.* de irradiar. *Irradiado, da.*

Irradiar. *v. a.* Illuminar ab rāyos de llum. *Irradiar.*

Irrahonáble. *adj.* Lo qui no es rahonáble. *Irrazonable.*

Irreconciliáble. *adj.* El qui resistèix á la reconciliació. *Irreconciliable.*

Irreconciliáblemént. *adv.* *Irreconciliablemente.*

Irrecuperáble. *adj.* Lo que no's pôt recobrar. *Irrecuperable.*

Irrecusáble. *adj.* Inevitáble. *Irrecusable.*

Irredemible. *adj.* Lo que no se pôt redimir. *Irredimible.*

Irreduible. *adj.* Lo que no se pôt reduir. *Irreducible.*

Irreformáble. *adj.* Lo que no se pôt reformar. *Irreformable.*

Irrefragáble. *adj.* Lo que no se pôt cõtradir, refutar. *Irrefragable.*

Irregular. *adj.* Fòre de rétgle. = Extraordinári. = Cõtra rahó. *Irregular.*

Irregular. *m.* El qui té impediment para ordenarse ó usar de la potestát de las ordes. *Irregular.*

Irregularidat. *f.* calidat qui constituèix irregular á una cõsa. = Impediment canònic qui impedeix el prènder ordes ó eczercitar las presas. *Irregularidad.*

Irregularment. *adv.* Fòre de rétgle. *Irregularmente.*

Irreligió. *f.* Impiedat, desprèci de la religió. *Irreligion.*

Irreligiós. *sa. adj.* Impíos. *Irreligioso, sa.*

Irreligiosament. *adv.* Impiamént. *Irreligiosamente.*

Irreligiosidat. *f.* Impiedat. *Irreligiosidad.*

Irremediáble. *adj.* Lo que no se pôt remèdiar. *Irremediable.*

Irremediáblemént. *adv.* Sense remèy. *Irremediabilmente.*

Irremissible. *adj.* Lo que no se pôt perdonar. *Irremisible.*

Irremissiblement. *adv.* Sense remissió. *Irremissiblement.*

Irremunerád. *da. adj.* No premiád. *Irremunerado, da.*

Irreparáble. *adj.* Lo que no se pôt reparar. *Irreparable.*

Irreparáblemént. *adv.* Sense adób. *Irreparablemente.*

Irrepreensible. *adj.* Lo qui no merèix represió. *Irrepreensible.*

Irrepreensiblement. *adv.* Sense culpa. *Irrepreensiblemente.*

Irresistible. *adj.* Lo que no se pôt resistir. *Irresistible.*

Irresistiblement. *adv.* De un mòdo irresistible. *Irresistiblemente.*

Irresòlt. *ta. adj.* No resòlts, dubtosos. *Irresuelto, ta.*

Irresoluble. *adj.* El qui no sáb determinarse. *Irresoluble.*

Irresolució. *f.* Incertitút de ánimo. *Irresolucion.*

Irresolút. *ta. adj.* Dubtós, indeterminád. *Irresoluto, ta.*

luto, ta ò *irresueltio, ta*.
Irreverència. *f.* Fálta de reverència y 'de respècte. *Irreverencia*.
Irreverént. *adj.* El qui fálta á la reverència. *Irreverente*.
Irreveréutment. *adv.* Sense reverència. *Irreverentemente*.
Irrevocabilitât. *f.* Calidât de lo irrevocâble. *Irrevocabilidad*.
Irrevocâble. *adj.* Lo que no se pôt revocar. *Irrevocable*.
Irrevocâblement. *adv.* Sense revocació. *Irrevocablemente*.
Irrisió. *f.* Bêsa, desprêci. *Irrision*.
Irrissóri, ria. *adj.* Lo qui provôca á irrisió. *Irrisorio, ria*.
Irrissóriament. *adv.* Per môdo de irrisió. *Irrisoriamente*.
Irritabilitât. *f.* Facilitât de irritarse. *Irritabilidad*.
Irritâble. *adj.* Fâcil de irritarse. = Lo que se pôt anullar. *Irritable*.
Irritació. *f.* Ira, ràbia. = Anullació. = Movimént violént dels humors. *Irritacion*.
Irritâd, da. *p. p.* de irritar, se. *Irritado, da*.
Irritador, ra. *m. f.* El qui irrita. *Irritado, ra*.
Irritamént. *m.* Irritació. = Anullació. = Movimént violént dels humors. *Irritamiento*.
Irritamént. *adv.* Irritamenté.
Irritar. *v. a.* Enfurir, picar, escitar á ira. *Irritar*.
Irritarse. *v. r.* Enfurirse. *Irritarse*.
Írrito, ta. *adj.* Nullo, invàlid, vá. *Írrito, ta*.
Irrupció. *f.* Acometement violént y impensâd. *Irrupcion*.

IS.

Isla. *f.* Tèrra rodâda de âygo. *Isla*.
Islâd, da. *p. p.* de islar. = Un edifici tot sòl. *Islado, da*.
Islar. *v. a.* Circuir per totes pârts de âygo. *Islar*.
Islas balears. *f. pl.* Mâllôrca, Menôrca y Ervissa. *Islas balears* ò *pituhisas*.
Isleño, ña. *adj.* El naturâl de ò pertañént á isla. *Isleño, ña*.
Isleta. *f.* Isla petita. *Isleta, ica, ita*.
Isquiou. *m.* El òs sâcro. *Isquion*.
Israel. *m.* Sobrenòm del patriârca Jacôb y de tot el pòble descendént de éll. *Israel*.
Israelita. *adj.* Naturâl del pòble de Israël ò lo pertañént á éll. *Israelita*.

Israelític, ca. *adj.* Pertañént á los israelitas. *Israelítico, ca*.
Issa. *adv.* Ab ânimo, vâmos. *Issa*.
Issâd, da. *p. p.* de issar. *Issado, da*.
Issagoge. *f. ant.* Introducció, principi. *Isagoge*.
Issagôgic, ca. *adj.* Pertañént á la issagoge. *Issagógico, ca*.
Issar. *v. a.* Alsar una còsa en un bârco, v. g. sas velas, vergas, etc. *Izar*.
Issógono, na. *adj.* Equiàngulo. *Isógono, na*.
Issometría. *f.* Reducció de quebrâts á un matèix denominador. *Isometria*.
Issopérimetro, tra. *adj.* Se din de las figuras qui ténen circumferèncias iguals. *Isoperímetro, tra*.
Issopléuro, ra. *adj.* Equilaterâl parlânt de un triàngulo. *Isopleuro, ra*.
Issóceles. *adj.* El triàngulo qui té dos costâts iguals. *Isóceles*.
Istme. *m.* Estrèt de mar. *Istmo*.
Istria. *f.* Cauâl ò mitja càña en arquitectura. *Istria*.
Istriâd, da. *p. p.* de istriar. *Istriado, da*.
Istriar. *v. a.* V. Estriar. *Istriar*.

IT.

Italiâ, na. *adj.* El naturâl de ò lo pertañént á Itàlia. *Italiano, na*.
Italiâ. *m.* La lléngo italiâna. *Italiano*.
Itâlic, ca. *adj. ant.* V. Italiâ, na. *Itálico, ca*.
Itálica. *f.* Una ciutat quey havía pròp de Sevilla. *Itálica*.
Ítèm. *adv.* Més, tâmbé. *Ítem.* = Per dos ítems: per dos motius. *Por atun y ver al duque*.
Itinerâri. *m.* Relació de un viâtge. = Llista de los pòbles del trànsit. *Itinerario*.
Itinerâri, ria. *adj.* Pertañént á camí. *Itinerario, ria*.
Itzeta. *f.* La lletra z. *Zeta* ò *zeda*.

IV.

Ivèrn. *m.* La estació més freda del âñy qui comença dia 22 de desembre y acaba dia 22 de mars. *Invierno*.
Ivernâda. *f.* El tèmps del ivèrn. *Invernada*.
Ivernar. *v. n.* Passar lo ivèrn en algún llòc. = Ser ivèrn. *Invernar*.
Ivernènc, ca. *adj.* Còsa de ivèrn. *Ivernizo, za*.
Ivernetjar. *v. n.* Fer tèmps de ivèrn. *Ivernar*.

JAS

J. *f.* La desena lletra del alfabeto mallorquí y consonánt. *J.*
Já. *adv.* Conjunció, interjecció. *Ya.*
Jác. *m.* Vestidura de hòmo. *Chaqueta.* — Llarg. *Jaqueton* ò *jaqueta.*
Jác. *m.* Eyna de fuster. *Garlopa.*
Jàcera. *f.* Biga gròssa qui aguanta las petites. *Jàcena.* — Hòmo molt àlt. *Varal* ò *peranton.*
Jacinto. *m.* Nòm pròpi de hòmo. — Pédra y plànta. *Jacinto.*
Jactància. *f.* Vanidat, orgullo, ostentació. *Jactancia.*
Jactanciós. *sa.* *adj.* Orgüllós, vâ, vâaglòriós. *Jactancioso, sa.*
Jactanciosament. *adv.* Ab jactància. *Jactanciosamente.*
Jactura. *f.* Dâny, pèrdua. *Yactura.*
Jaculatòri. *ria.* *adj.* Bréu y fervorós. *Jaculatorio, ria.*
Jaculatòria. *f.* Oració bréu y fervorosa. *Jaculatoria.*
Jalêca. *f.* Guàrdepits. *Chaleco.*
Jalatina. *f.* Confitura. — Brèu espèa de várias càrns mesclâdas ab hàña de céro y sucra per medecina. *Jaletina.*
Jâmây. *adv.* *Jamas* ò *nunca.* — Jâmâymés. *Nunca jamas.* — Jâmây para sèmpre: etèrnament. *Por siempre jamas.*
Jâmbic. *ca.* *adj.* Pertañent á jâmbó. *Yâmbico, ca.*
Jâmbó. *m.* Cèrt vérs. *Yambo.*
Janer. *m.* El primer més del âny. *Enero.*
Jansenisme. *m.* La heregia de Jâménio. *Jansenismo.*
Jansenista. *m.* El qui seguèix la heregia de Jâménio. *Jansenista.*
Jaquèt. *m.* V. *Jâc.* *Chaqueta* ò *sayo.*
Jaramí y jaraminer. *m.* Arbusto. *Jazmin.*
Jàrcia. *f.* Los ormèys de bàroo. *Jarcia.*
Jardí. *m.* Hortèt de recreyo. — El llòc comú de bàroo. *Jardin.*
Jardinier. *m.* El qui per ofici se cuyda de un jardí. *Jardinero.*
Jardinèria. *f.* El art de cuydar ò de cultivar jardins. *Jardinèria.*
Jardinèt. *m.* Jardí petít. *Jardinito.*
Jàs. *m.* Segona persona del impératiu irregular de prènder. *Toma.*
Jàs. *m.* El llit de cony ò llèbra. *Cama.* — De hòmo. *Yacica.* — Fer es jàs. V. *Fer.*

JO

Jàspe. *m.* Pédra de vários colors. *Jaspe.*
Jaspéad. *da.* *p. p.* de jaspéar. *Jaspeado, da.*
Jaspéar. *v. a.* Pintar imitant el jàspe. *Jaspear.*
Jân. Segona persona plural del impératiu irregular de prènder. *Tomad.*
Jây, ya. *m. f.* Hòmo molt véy. *Vejanson; na.* — Jây verd: el qui ostenta juvenut. *Verde* ò *potrilla.* — Xerúe: el qui já sâ cadufos. *Noño, ña.* — Nòm que donâm á un més véy que nòltros encàreque no sia jây. *Abuelo; la.* — De san Tèm. *Anciano del gremio de los marcanes.*
Jayôt, ta. *m. f.* Nòm que donâm á los véys per buria. *Carcamal.*

JE

Jerossolimità. *na.* *adj.* Naturál de ò pertañent á Jerusalem ciutat de Palestina. *Jerosolimitano, na.*
Jesucrist. *m.* El fill de Déu fèt hòmo. *Jesucristo.*
Jesúta. *m.* El individuó de la compaña de Jesús. *Jesuita.*
Jesútic. *ca.* *adj.* Pertañent á los jesútas. *Jesuitico, ca.*
Jesús. *m.* Nòm angúst del fill de Déu fèt hòmo. *Jesus.* — Jesús! Expressió de admiració ò de espant. *¡Jesus!*
Jesús. *m.* La figura de Jesús que en àltre témps se posáva en la càrta de aprènder sas llettras. *Christus.* — No sàber es Jesús: ser molt ignorànt. *No saber el Christus.*
Jesusèt. *m.* Diminutiu de Jesús. *Jesusito.*
Jesusetjar. *v. n.* Dir moltras vegâdas Jesús. *Jesusear.* — En un dir Jesús. *adv.* En un instant. *En un decir Jesus.*
Jèurer. *v. a.* No estar dret ni assegú. *Yacer.* — En es llit. *Yacer* ò *estar en cama.* — Per malàlt. *Haçer cama.*
Jèurerse. *v. a.* Acostarse. — Ahónt seunya. *Tender la rassa.* — Ab sas galinas: dejorn. *Acostarse con las gallinas.* — Los sembràts. *Echarse* ò *encamarse.*
Jeya. *f.* Llit. *Yacica.* — Tenir màla jeya: remanar-se dins es llit. *Ser de mala yacica.*

JO.

Jò. Pronòm de la primèra persona. *Yo.* — Jò el rey: mòdo de firmar el rey de Espàña. *Yo el rey.* — Jò no som jò: escusa de no haver fèt alguna

côsa. *De mis viñas vengo.*

Jòc. *m.* Diversió, entretenimént, pàssatèmps, re-crèyo. = El nombre de còsas qui téuen relació entre sí, v. g. un jòc de càlsas. = El conjunt de hònas càrtas en jugar. = El llòc ahònt se juga. = La acció de jugar. *Juego.* = Jòc de allòts: prosteimént sense formalidat. *Juego de niños.* = De baldosa. *De peonza.* = De bòllas. *De bochas.* = De càrtas. *De cartas* ò *de naipes*: el conjunt de totes éllas. *Baraja* ò *cuaderna.* = De dàmas. *De damas.* = De flussada. *Manteamiento.* = De màns: la sutilesa ab que se fan vèurer còsas al parèixer impossibles. *De manos.* = De nins. *De niños.* = De nòlits. *De tula.* = De pastanagas. *De tablas reales.* = De plòta, jugant a las llargas. *De pelota:* tirant a sa parèt. *Ple.* = A la bàrra de nòm. *Mamola* ò *mamona*: fèitlos pagar sas dents unas a las àltres. *Cascarileta.* = En qui los allòts se pessègan sas màns. *Pizpirigaña.* = Carteyad: sense envidar. *Carteado.* = Fer jòc: dir una còsa ab àltra. *Hacer juego.* = Fer jòcs: fèstas. *Hacer fiestas.* = Dir el jòc: tenir hòna sòrt jugant. *Acudir el juego.* = Dir bé ò mál el jòc. *Dar bien* ò *mal el juego.* = Vèurer el jòc mál parat: conèixer el mál estat de una còsa. *Ver el juego mal parado.*

Jòcs. *m. pl.* Fèstas. *Juegos* ò *garaiusa.* = De àygos. *De aguas.*

Jocós, *sa. adj.* Alègre, festiu, xistós. *Jocoso, sa.*

Jocosament. *adv.* Alègramént. *Jocosamente.*

Jocosidat. *f.* Xiste. *Jocosidad.*

Jonc. *m. pl.* *Junco.*

Joncar. *m.* Llòc de jonqueras. *Izaga.*

Jònic. *adj.* Un dels ordes de arquitectura. *Jónico.*

Jonóy. *m.* Còsa coneguda. *Rodilla.*

Jonoyada. *f.* Còp que se dona ab so jonóy. = La postura des jonóy en tèrra. *Rodillada* ò *rodillazo.*

Jonoyéra. *f.* Llaga ò señal de llaga en jonóy. *Rodillera.*

Jonquera. *f. pl.* *Junquera.*

Jòrdi. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Jorge.* = Jò som en Jòrdi: prènder àyres de superioridat. *Tener mucho gallo.*

Jorn. *m. ant.* Dia. *Dia.*

Jornada. *f.* El camí de un dia. = Espedició militar. = Qualsevòl part en que se dividèix la comèdia. = El tèmps de vida del hòmo. *Jornada.*

Jornadeta. *f.* Jornada petita ò curta. *Jornadica, lla, ta.*

Jornal. *m.* Sa feyna que fa un jornalier ò sa paga que se li dona per haverla fèta. *Jornal.* = De parèy. *Yugada, huebra* ò *obrada.* = Tornar el jornal: correspondrer un a lo que se li ha fèit.

Pagar la peonada. = Anar a jornal. *Trabajar d jornal.*

Jornaler, *ra. m. f.* El qui trabàya a jornal. *Jornalero, ra.* = Llogar jornalera. *Ajornalar.*

Jòta. *f.* El nòm de la lletra j. = Còsa molt petita.

Jota. = Sens faltar una jota: sense faltar res. *Sin faltar una jota.*

Jou. *m.* Péssa de fust ab que se jufiy al bestiar al càrro, arada. = El matrimoni. = Opressió, tirania, servitud. = Qualsevòl càrrega pesada. *Yugo.* = Posar es jou. *Acoyundar* ò *echar el yugo.* = Trèurerse el jou a cosas: sostrèurerse de la opressió. *Sacudir el yugo.*

Jovada. *f. ant.* Poreió de tèrra. *Jovada* ò *juvada.*

Jove, *va. adj.* El qui està en la edat de la juventut, parlant de personas. *Jóven.* = De més de catorze ànys. *Mozo, za.* = Àbre, plànta. *Jóven*

ò *nuevo, va.*

Jovenet, *ta. m. f.* Diminutiu de jove. *Jovencillo, lla; ito, ta,* y en estil pòetic. *Jovenete.*

Jovensà, *na. adj.* Casada de pòc tèmps. *Recien-casado, da,* y *ant. manton, na.*

Joviàl. *adj.* Alègre, divertid de hòn humor. *Jovial.*

Joviàlidat. *f.* Bòn humor. *Jovialidad.*

Jòya. *f.* Alàca, adorno preciós, majormént de dòna. = Prèmi de habilitat, destresa, v. g. el de córrer més que àltre. *Joya.* = Gòñar sa jòya. *GANAR la joya* ò *la prenda.*

Joyeta. *f.* Jòya menuda. *Joyel.*

JU.

Juàq, *na. m. f.* Nòm pròpi de hòmo ò de dòna. *Juan, na.*

Juanáyna. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Juana-Ana.*

Jeauet, *ta. m. f.* Diminutiu de Jeàa, *na. Juani-to, ta.*

Juanets. *m. pl.* Espànts ab accions y veus descompassadas. *Aspavientos.* = Fer juanets. *Hacer aspavientos.*

Juanillo. *m.* Reym primerèno. *Sanjuanero.*

Juba. *f.* Vestidura de hòmo. *Chupa.*

Jubilació. *f.* Descans, retiro. *Jubilacion.*

Jubilad, *da. p. p.* de jubilar. *Jubilado, da.*

Jubilar. *v. a.* Retirar del trabáy, de algun empleyo ab retenció dels honors. *Jubilar.*

Jubilat. *m.* El lector en las religions qui há cumplid sa carrèra. *Jubilado.*

Jubilèu. *m.* Indulgència plenària ab cèrtas facultats. = Fèsta pública que celebravan los judios cada cincuenta ànys. *Jubileo.*

Júbilo. *m.* Alegria, gòig. *Júbilo.*

Jubó. *m.* Juba petita. *Clupeta, illa, ita.*

Jucla. *f.* Un des sèt pauts que los árabes pòsan demunt sas lletras para reemplassar sas nôstras vocâls. *Jucla.*

Judáic, *ca. adj.* Pertañent á los judíos. *Juddico, ca.*

Judaísant. *p. a.* de judaísar. El qui judaísa. *Judaizante.*

Judaísar. *v. a.* Practicar las ceremonias de los judíos. *Judaizar.*

Judaísmo. *m.* La religió de los judíos. *Judaismo.*

Júdas. *m.* Lo apóstol que trahí á Cristo. = Hòmo traydor, alevós. = Figura ridícula de hòmo que se pénja en carrer y se créma al dissapte de Pâsoo. *Júdas.* = De sas tayaduras de Júdas: dolént. *De la piel del diablo.*

Judería. *f.* El bérrio de los judíos. *Juderia.*

Judiáda. *f.* Acció dolénta. *Judiada.*

Judicád, *da. p. p.* de judicar. *Juzgado, da.*

Judicador, *ra. m. f.* El qui judica. *Juzgador, ra.*

Judicar. *v. a.* Pensar, créuer. = Fer judici. = Donar el séu dictámen, parèr. = Sentenciar. *Juzgar.*

Judicatura. *f.* El eczercici de judicar. = La diguidat y jurisdicció de jutge. *Judicatura.*

Judici. *m.* La facultat de la ánima de judicar. = Sana rahó contrária á la locura. = Averiguació, eczámen. = Dictámen, parèr. = Tribunál abónt se judica. = Combinació de duas idêas. = Bóna conducta, cordura, prudència, etc. *Juicio.* = Fer pèrder es judici á un: trastornarló. *Volver el juicio d uno.* = Entrar en judici: conèxer sa rahó. *Entrar en juicio.* = Comparèxer á judici. *Parecer en juicio.* = Tenir es judici en es clotèll: tenir pòca reflexió. *Tener el juicio en los talones.* = No tenir es judici assentád. *No tener el juicio sentado.*

Judiciál. *adj.* Pertañent á judici, justícia ò á jutge. *Judicial.*

Judiciálmént. *adv.* En judici. *Judicialmente.*

Judiciári, *rri. adj.* Pertañent á la astrologia judiciária. = *m. f.* Els astròlegs judiciáris. *Judiciario, ria.*

Judiciós, *sa. adj.* Prudent, de bòn judici. *Juicioso, sa.*

Judiciosamént. *adv.* Prudentmént. *Juiciosamente.*

Judío, *día. m. f.* El qui seguèix la lléy de Moysès. = Parábula de desprèci. *Judio, día.*

Judièt, *ta. m. f.* Diminutiu de judío. *Judihuelo, la.*

Judiòt, *ta. m. f.* Aumentatiu de judío. *Judiazoz, za.*

Juèn, *ua. m. f. ant.* Judíos. *Judio, día.*

Juèns. *m. pl.* Gèstos. *Monadas.*

Juevèrt. *m. pl.* *Peregil.* = Mòta de juevèrt. *Mata de peregil.*

Jugád, *da. p. p.* de jugar. *Jugado, da.*

Jugáda. *f.* La acció de jugar. = Acció mála y no es-péráda cònta algú. *Jugada.* = Mála fèta jugánt. *Jugareta.*

Jugador, *ra. m. f.* El qui juga. = El qui es hábil en so jugar. = El qui té el vici de jugar. *Jugador, ra.* = Jugador de mitj'óra passar: qui en sáb pòc. *Chambon, na ò zaramplo, pla.* = De ofici. *Tahur.* = Qui fà embúys jugánt. *Fullero, ra.*

Jugar. *v. a.* Devertirse, entretenirse en algún joc. = Botar, córrer, saltar, etc. = Tirar la càrta. = Mòurerse una màquina. *Jugar.* = Al bot del mòro. *Al fil derecho.* = Á càrt ò creu. *A cara ó cruz.* = Á conions amagáds. *Al escondite ò d escondecucas.* = Á galina òrba. *A la gallina ciega.* = Á estira cabèys. *A la greña.* = Á càrta destapáda. *A naípe visto.* = Á cavallèra pòrta. *A pares ó nones.* = Á la flassáda. *Mantear ò d manteamiento.* = Á màcs sas allòts. *A los cantitos.* = Al diáble delòre. *Ande la rueda y cox con ella.* = Á la òlla. *Al inferndculo.* = Á peñoras. *A prendas.* = Á péxos: muyarse un un dit de saliva y pègar ab éll demunt es puñy de áltre. *A sardinetas.* = Á las quatò pòsts. *A quebrantahuesos.* = Á sabát sabát. *A batanes.* = Á nòlits. *A la talu ò al pùo.* = Á tòcs. *A las bonitas.*

Jugar bé ò mála una péssa: manetjarse bé ò mála. *Jugar bien ó mal el lance.* = Fòrt ò gròs: molta cautidat. *Jugar fuerte ò grueso.* = Net: sense far embúys. *Jugar limpio.* = Per pur devertimént: sens interès. *Jugar d las bonicas.* = Per riurer: per pásatèmps. *Jugar los años.* = La missa los sacerdlòts: axò es, la caridat de élla. *Jugar los kiries.* = Jugaría sas cláus de san Pére: per dir que un jugaría quánt té. *Jugaria hasta la camisa.* = Jugárlhó tot: tot quánt té on. *Jugar el sol dntes que nazca.* = Jugar sa veu: cantar bé, fer lo que se vòl de sa veu. *Jugar la voz.* = Jugar tres cònta un para robarli es dòbbès. *Jugar tres al mohino.*

Jugar. *v. a.* Botar, córrer los allòts ò el bestiar. *Jugar, retozar.* = Los allòts ab sas sèmas juguetas. *Trebejar.*

Juger, *ra. adj.* Àgil, prònte, vélos. = De pòc pes. = Inconstant, variáble. *Ligero, ra.* = De càp. *Casquivano, na.*

Jugeresa. *f.* Inconstància. = Agilitat, prontitud, velocitat. = Facilitat en créuer, en parlar, en fer una còsa. *Ligereza.*

Jugeríssim, *ma. sup.* Molt jugers. *Ligerísimo, ma.* **Jugeríssimamént.** *adv. sup.* Ab molta jugeresa. *Ligerísimamente.*

Jugueta. *f.* Aquèlla còsa en que se entretènen es nins. = Burla, xànsa. = Devertimént de pòc mo-

ment. = Cosa pòca. *Juguetete*. = Nins. *Jugueton*, na.

Juguetetjar. v. a. Botar, saltar, etc. *Juguetear*. = Hòmos ab dònas passetjantse, pufintse, fèntse còssigas, etc. *Retozar*.

Juliól. m. El setè més del àny. *Julio*.

Jumént. m. Bistia majorinént àse. = Hòmo ignoránt. *Jumento*.

Jumentál y jumentíl. adj. Pertañent á jumént. *Jumental*, *jumentil*.

Jumentèt. m. Jumént petít. *Jumentillo*.

Jumentòt. m. Jumént gròs. *Jumentazo*.

Junquillo. m. pl. flòr. *Junquillo*.

Junsa. f. Hérba. *Juncia*.

Junt. adv. Pròp, á un matèix témps. *Junto*.

Junt, ta. adj. Pròp, aferrád, uníd. *Junto*, ta.

Junta. f. Concurrència de personas. = Unió de còsas. = El tot que formau las còsas unidas. = Congregació, concili, tribunál. *Junta*. = Entre retjòla y retjòla, etc. *Degolladura*. = Molts de pareys qui llàuran dins un matèix càmp. *Abesana*.

Juntád, da. p. p. de juntar. *Juntado*, da. = *Luchado*, da.

Juntador, ra. m. f. El qui junta. *Juntador*, ra. = *Luchador*, ra.

Juntamént. m. V. Junta. *Juntamiento*. = *Lucha*.

Juntamént. adv. Ab compaña, ab unió, tot junt. *Juntamente*.

Juntar. v. a. Agregar, unir unas còsas á áltres. = Acopiar. *Juntar*. = Aferrarse dos para vèurer ó provar qui té més fòrsa. *Luchar*.

Juntéra. f. Eyna de fuster. *Juntera*.

Juntura. f. La pàrt per ahónt se unexen, v. g. dos òssos. *Juntura*. = Còrda para jufir los animals. *Coyunda*.

Jufíd, da. p. p. de jufir. *Uncido*, da, y ant unido, da. = *Gisád*. *Doblado*, da.

Jufir. v. a. Posar el bestiar á càrro, etc. *Uncir*, *enyugar*, y ant. *unir*. = *Gisar*. *Doblar*.

Jufiy. m. El sisè més del àny. *Junio*. = En es jufiy sa fàus en es puñy. *En junio hoz en puño*.

Júpiter. m. Un de los sét planèts. = El estáfuy segòns los quíemics. = El cèl segòns los poétas. = Déu segòns la fábula. *Júpiter*.

Jura. f. Juramént. = El àcte solémne de jurar fidelidat al sobérano. *Jura*.

Jurád, da. p. p. de jurar. *Jurado*, da.

Jurador, ra. m. f. El qui jura. = El qui flastoma. *Jurador*, ra.

Juraduría. f. El ofici y dignidat del jurát. *Juraduría*.

Juramént. m. Afirmació ó negació de una còsa posant á Déu per testimoni de la veritat. *Juramento*.

Juramentád, da. p. p. de juramentar. *Juramentado*, da.

Juramentar. v. a. Prènder á juramént. *Juramentar*.

Juramentarse. v. r. Prestar juramént. *Juramentarse*.

Jurar. v. a. Assegnrar ab juramént. = Promèter ab juramént. = Flastomar. *Jurar*. = Còm un carrater: flastomar molt. *Como un carretero*.

Jurát. m. ant. Retgidor. *Jurado*.

Juratòri. m. El instrument en qui còsta haver jurád. *Juratorio*.

Juratoria. f. Làmina de plàta shónt está el evangèli sobre de qui pòsa sas màns el qui jura en Aragó. *Juratoria*.

Jurídic, ca. adj. Conforme á las lléys. *Jurídico*, ca.

Jurídicamént. adv. En forma de judici. *Jurídicamente*.

Juriól. m. V. Juliól. *Julio*.

Juriconsulto. m. Doctor en lléys. *Juriconsulto*.

Jurisdicció. f. Autoridat, facultat, poder. = Señorío, domini. = Térme de un pòble ó provincia. *Jurisdiccion*. = Declinar la jurisdicció: allegar no ser competént el jutge. *Declinar la jurisdiccion*. = Prorrogar la jurisdicció: subjectarse al jutge competént. *Prorrogar la jurisdiccion*. = Resumir la jurisdicció: suspènderla al qui la tenia donada. *Resumir la jurisdiccion*. = Refóncher ó refóndrerse la jurisdicció: recòrner en un la que tentan molts. *Refundir ó refundirse la jurisdiccion*.

Jurisdiccional. adj. Pertañent á jurisdicció. *Jurisdiccional*.

Jurispérito. m. El sábi en la jurisprudència. *Jurisperito*.

Jurisprudència. f. Ciència dels drets. *Jurisprudencia*.

Jurista. m. El qui há escrit sobre matèrns del dret. = Doctor de lléys. = El estudiánt en dret. *Jurista*.

Just, ta. adj. Equitativ. = Qui té la proporció convenient. = Curt, estrèt. = Igual. = Digne, degú. = Faèl observador de las lléys y de la religió. *Justo*, ta.

Just. m. Innocént, sense pecát. *Justo*.

Just. adv. Estretamént. *Justo*. = Just just. *Si alcanza no llega*. = Just y cabál. *Por sus cabales*. = Just en cláu: adequadamént. *Pie con bola*. = Tot just: tot dret. *En derecho*.

Justacòro. m. ant. Espècie de casaca. *Justacor*.

Justamént. adv. Ab justicia. = Ab justa proporció. *Justamente*.

Justicia. f. Virtút. = Atribút de Déu. = Equidat, rectitút. = Péna pública. = El tribunál qui fa

justicia.—El ajuntament. *Justicia*.
Justicier, ra. *m. f.* El qui castiga ab rigor los delictes. — El qui ab rigor fà observar ô obsérva la justicia. *Justiciero*, ra.
Justifét. *adj.* Molt semblant. *Pintiparado*, da.
Justificació. *f.* Descàrreg de la acusació. — Escusa del culpád. — Prôva convincént de alguna còsa. — Rectitút. — Santificació del hòmo per la gràcia, etc. *Justificacion*.
Justificád, da. *p. p.* de justificar. — *adj.* Just. *Justificado*, da.
Justificádamént. *adv.* Ab equidát, ab rectitút. *Justificadamente*.
Justificadíssim, ma. *sup.* Molt justificáds. *Justificadísimo*, ma.
Justificadíssimamént. *adv. sup.* Ab molta justificació. *Justificadísimamente*.
Justificador. *m.* El qui justifica. *Justificador*.
Justificánt. *p. a.* de justificar. El qui justifica. *Justificante*.
Justificar. *v. a.* Fer justa una còsa. — Provar judicialmént ab rahóns convincénts. — Declarar inno-

cént á algú. — Santificar Déu á algú donántli la séua gràcia. *Justificar*.
Justificarse. *v. r.* Disculparse de una acusació. *Justificarse*.
Justificatiu, va. *adj.* Lo qui servèix para justificar. *Justificativo*, va.
Justillo. *m.* Vestidura. *Justillo*.
Justíssim, ma. *sup.* Molt justs. *Justísimo*, ma.
Justíssimamént. *adv. sup.* Ab molta justicia ô rectitút. *Justísimamente*.
Jutge. *m.* El qui está posád para administrar justicia. — Persona capás para judicar una còsa. *Juez*.
Jutipiri. *m.* Bèfa, burla. *Escarnio*. — Fer jutipiria. *Escarnecer*.
Juvenil. *adj.* Pertañént á la juventút. *Juvenil*.
Juventút. *f.* La edát entre la niñès y la viríl. — Multitút de joves. *Juventud*.
Juy. *m. ant.* Judici per el tribunál. *Juicio*.
Juy. *m.* Hérba dolénta qui se cria entre los sembráts. *Borrachuela*, zizaña.

KAO

K. *f.* La onzena lletra del alfabéto mallorquí y sòlamént usáda en paráulas estrangéras. *K*.
Ká. *f.* El nóm de la lletra *k*. *Ka*.
Kán. *m.* El sobérano entre los tártaros. *Kan*.
Kaolí. *m.* La tèrra de que fan los xinos la òbra fina. *Kaolin*.

KIR

Keratoglóssis. *m.* Pàrt de la lléngo. *Keratoglosis*.
Kérnes. *m.* In-ècto qui servèix para ténir de carmesí. *Kérnes* ô *kérnes*.
Kirieleisson. *m.* Paráula gréga qui vòl dir: Señor, teniu misericòrdia de nosáltres. *Kirieleison*.
Kiris. *m. pl.* *Kiries*.

LAB

L. *f.* La dotzena lletra del alfabéto mallorquí, consonánt y numéral qui vál 50 en los nombres románs. *L*.
La. Article semení qui se pôsa devánt los nòms femeníns. — Acusatiu singular del pronòm personal élla. *La*.
Lá. *m.* El sisè punt de sòlfa. *La*. — Estar en lá: en el áyre. — En pòca consistència, solidès ô seguretát. *Estar en vilo*. — Estar en lá còm sa jáya Miquèla: ni fer ni desfer. *Estar como el alma de Gariway*.
Lábaro. *m.* Baudéra ricamént brodáda que duyan á campània los emperadors románs. *Ldbaro*.
Lábérinto. *m.* Llòc de diferénts caminòys, creu-

LAB

ers de ahónt es difícil es sàrtir. — Còsa confusa y enredáda. — Vérsos, qui de qualsevòl manera que se llijan, forman un sentít. — Una cavidát de s'oreya. *Laberinto*.
Làbia. *f.* Gràcia en so dir, bòn parlar. *Labia*.
Labiád, da. *adj.* Botànic. *Labiado*, da.
Labiál. *adj.* Pertañént á los morros. — Qui se pronuncia ab sos morros tancáds. *Labial*.
Lábio. *m. ant.* Morro. *Labio*.
Laboratiu, va. *adj.* Fener, trabayador. *Laborativo*, va.
Laboratòri. *m.* Llòc ahónt ténen es fogóns los químics. *Laboratorio*.
Labràusa. *f.* El àrt de pagès. *Labranza*.

Lâca. *f.* Goma encarnada. *Laca.*
Lacâyo. *m.* Criad de librêya. *Lacayo.*
Lacetâ, *na. adj.* Los habitants del territôri de Lârida. *Lacetano, na.*
Lâcio. *m.* La campiña de Roma. *Lacio.*
Laciu, *va. adj.* Lucsoriosos. *Lacivo, va.*
Lacivia. *f.* Lucsuria. *Lacivia.*
Lacônic, *ca. adj.* Brêu, compendiós. *Lacónico, ca.*
Lacônicament. *adv.* Brêvémént. *Lacônicamente.*
Laconisme. *m.* Môdo de parlar concís, qui ab pôcas parâulas se dinen molts còsas. *Laconismo.*
Lâcra. *f.* Cêrta pâsta para imprimir sêllos, tapar botêllas, etc. *Lacre.*
Lacrâd, *da. p. p.* de lacrar. *Lacreado, da.*
Lacrar. *v. a.* Tapar botêllas, etc. *Lacrear.*
Lacsânt. *adj.* Lo qui afluxa el véntre. *Lacsante* ò *laxante.*
Lâcso, *sa. adj.* Relacsâd. *Laxo, xa.*
Lactância. *f.* El témps en que un infânt mâma. *Lactancia.*
Lacticini. *m.* Sa llét ò menjar compòst de llét. *Lacticinio.*
Lacticinis. *m. pl.* Llét, òus, formâtge, mantéga. *Lacticinios.*
Ladillo. *m.* Péssa movedissa de buc de cotxo. *Ladillo.*
Lâdo. *m.* La persona qui afavorèix, defênsa á âltra, etc. *Lado.*
Lagart. *m.* Espêcie de dragó, però molt més gròs. *Lagarto.*
Lâgo. *m.* Estâfey de Aygo. *Lago.*
Laicâl. *adj.* Pertañént á los llêcs. *Laical.*
Lâma. *m.* El sacerdot entre los târtaros. *Lama.*
Lâma. *f.* Tela ab fils de ôr ò plâta. = Especie de xòt. *Lama.*
Lamedor. *m.* Medecina para ablanir el pit. *Lamedor.*
Lamênto. *m.* Gemég, plôr, quêxa. *Lamento.*
Lâmia. *f.* Mõstruo fabulós ab càre de dôna y còs de drâg. *Lamia.*
Lâmina. *f.* Plâxa de arâm ò fust en que estâ gravâd algún dibúx. *Lamina.*
Lamineta. *f.* Lâmina petita. *Laminita.*
Lampiño. *m.* El hòmo qui no té bárba. *Lampiño.*
Lampiño, *ña. adj.* Lo qui té pôc pel. *Lampiño, ña.*
Lanar. *adj.* Cubêrt de llâna ò de pel. = Còsa fêta de llâna, = Bestiar de llâna. *Lanar.*
Lânce. *m.* Succés, sòrt, casualidât. = Ocasíó crítica. *Lance.*
Lancéro. *m.* El soldât qui usa de llânsa. *Lancero.*
Lângrâve. *m.* Jutge de una provincia en Alemânia. *Langrave.*
Langraviât. *m.* El territôri ahónt té la jurisdicció el lângrâve. *Langraviado.*

Languidès. *f.* Debilitât, flaquesa. *Languidez.*
Lânguido, *da. adj.* Dêbil, flâc. *Lânguido, da.*
Lanifici. *m.* El âcte de obrar sa llâna. *Lanificio.*
Lanilla. *f.* Rôba de llâna fina. *Lanilla.*
Lâpida. *f.* Pédra en que se pôsa alguna inscripció. *Lapida.*
Lapidâri. *m.* El qui trabâya ò trâcta en pédras preciosas. *Lapidario.*
Lapidâri, *ria. adj.* Pertañént á pédras preciosas. *Lapidario, ria.*
Lápideo, *ea. adj.* Lo qui es de pédra ò té sas sênas propiedâts. *Lápideo, dea.*
Lâpis. *m.* Minerâl negre qui servèix para dibuxar ò retxar. *Lapis.*
Lâpislâssuli. *m.* Pédra preciosa blâva ab diferents retxas. *Lapislâssuli.*
Lapissêra. *f.* Canonèt ple de lâpis para dibuxar ò retxar. *Lapicero.*
Lâquêssis. *f.* Una de las tres pârcas. *Lâquesis.*
Lâres. *m. pl.* Los déus de las câsas entre los antigs. *Lares.* = Péuâts: los déus de la ciutât de Roma. *Penates.*
Lâs. *m.* Instrument para cassar ò agafar animals. *Lazo.*
Lâstre. *m.* Sorra de bârco. *Lastre.*
Laterâl. *adj.* Pertañént á costât. = Lo qui estâ al costât de âltra còsa. = Lo qui no vé línea rêcta. *Lateral.*
Laterâlmént. *adv.* De costât. *Lateralmente.*
Laticlâvi, *m.* ò laticlâvia. *f.* Vestít talar de los senadors del antig pòble româ. *Laticlavio* ò *laticlavia.*
Latitút. *f.* Amplâria, estensió. = La distância quey hà de un llòc al ecuâdor. *Latitud.*
Latitudinâl. *adj.* Lo que se estén á lo âmple. *Latitudinal.*
Lâtria. *f.* La adoració sòlamént deguda á Déu. *Latria.*
Latrocini. *m.* Furt, rôbo. *Latrocinio.*
Lazaréto. *m.* Llòc ahónt se fâ fer corentena á los qui vénen de llòc apéstâd ò sospitós de pête. *Lazareto.*
Laudâble. *adj.* Digne de alabânsa. *Laudable.*
Lâudano. *m.* Estrât de òpit. *Lâudano.*
Laudatôria. *f.* Elôgi. *Laudatoria.*
Laudatôri, *ria. adj.* Qui alâba. *Laudatorio, ria.*
Lâudes. *f. pl.* Pârt del ofici divino. *Laudes.*
Laureâd, *da. p. p.* de laurear. *Laureado, da.*
Laureâudo. *m.* El qui estâ en vigília de ser agraduâd en una universidât. *Laureando.*
Laurear. *v. a.* Coronar de llover. = Agraduar en una universidât. = Honrar. *Laurear.*
Lauréola. *f.* Corona de llover. = Corona de râys que se posa á cap de sâ t. = Plâta: espêcie de

mirabajà. *Lauréola*.

Láuro. *m.* Glòria, honor, triunfo. *Lauro*.

Làus. *m.* Alabansa. *Lauda* ò *laude*.

Láva. *f.* Matèria fusa qui surt dels volcàns. *Lava*.

Lávabo. *m.* La cerimònia de rentarse es dits el sacerdot en la missa. *Lavatorio*.

Lavativa. *f.* Ajuda, cervical. *Lavativa*.

Lavatòri. *m.* Pica de aygo para rentarse sas màns los sacerdots àntes y después de sa missa. = La cerimònia de rentar es pèus que se fà en el di-jòus sànt. *Lavatorio*.

LE.

Leâl. *adj.* Faèl. *Leal*.

Leàlmént. *adv.* Ab lealtat. *Lealmente*.

Lealtat. *f.* Fidelidat, hombría de bé. *Lealtad*.

Leccionàri. *m.* El llibre de còr qui conté las lliçons de matinas. *Leccionario*.

Leccionista. *m.* El màstre qui vâ á donar llió á sas cásas particulars. *Leccionista*.

Lector, *ra.* *m. f.* El qui llixa. *Lector, ra*.

Lector. *m.* El qui té el ofici de enseñar filosofia ò teologia en las religions. = El qui està ordenad del orde de lectorat. *Lector*.

Lectoral. *m.* Canonge qui té obligació de explicar la sagrada Escripura. = El canonicat. *Lectoral*.

Lectorat. *m.* Orde eglesiástica. *Lectorado*.

Lectoria. *f.* El ofici de lector. *Lectoria* ò *lectura*. = Respòsta importuna. *Bachilleria, letraderia*.

Lectura. *f.* El acte de lletgir. = De enseñar públicament. = Caràcter de lletra de estampa. *Lectura*. = El ofici de lector. *Lectura* ò *lectoria*.

Legacia. *f.* El empleyo del embaxador. *Legacia*.

Legad. *m.* Embaxador. *Legado*. = Á làtere: embaxador extraordinari del Pàpa. *Áldere*.

Legál. *adj.* Posad per sa lléy = Fidedigne, puntual, faèl en cumplir las obligacions. *Legal*.

Legalidat. *f.* Conformidat ab sa lléy. = Puntualidat y rectitut en cumplir las obligacions. *Legalidad*.

Legalisació. *f.* Certificació de la llegitimidat de una escriptura. *Legalizacion*.

Legalisad, *da.* *p. p.* de legalisar. *Legalizado, da*.

Legalisar. *v. a.* Certificar ab se pública la llegitimidat de una escriptura. *Legalizar*.

Legalíssim, *ma.* *sup.* Molt legál. *Legalisimo, ma*.

Legálmént. *adv.* Segons lléy. *Legalmente*.

Legió. *f.* Cuérpo de milicia entre los antígs románs. = Grán nombre de personas ò de esperits. *Legion*.

Legionári. *m.* Soldat de la legió. *Legionario*.

Legionári, *ria.* *adj.* Pertañent á una legió. *Legionario, ria*.

Legislació. *f.* Dret de fer lléys. = El còs de las lléys. *Legislacion*.

Legislador, *ra.* *m. f.* El qui fà ò establèix lléys. *Legislador, ra*.

Legislar. *v. a.* Fer lléys. *Legislar*.

Legislatiu, *va.* *adj.* Se diu del poder ò potestat de fer lléys. *Legislativo, va*.

Legislatura. *f.* El cuérpo legislatiu y el témps de la séua duració. *Legislatura*.

Legisperito. *m.* Sàbi en lléys. *Legisperito*.

Legista. *m.* Advocat, missèr. *Legista*.

Lelili. *m. pl.* Los crits que fan es móros en las séuas festas ò peléant. *Lelili*.

Lélo, *la.* *adj.* Fátuo, xotxo. *Lelo, la*.

Léma. *m.* Argument posad àntes de poema, etc. = Proposició cuya demostració es necessària para una àltra qui se seguèix. *Lema*.

Lenidat. *f.* Blandura, snavidat. *Lenidad*.

Lenitíu. *m.* Medicina para mitigar el dolor. *Lenitivo*.

Lenocini. *m.* Alcabotaria. *Lenocinio*.

Léntamént. *adv.* Pòc á pòc. *Lentamente*.

Lénte. *m.* Vidre redó. *Lente*.

Lentitút. *f.* Tardansa, espáy. *Lentitud*.

Lénto, *ta.* *adj.* Tàrd, pererós. *Lento, ta*.

Lénto. *adv.* Á pòc á pòc. *Lento*.

Lentor. *m.* Humor crás y viscos. *Lentor*.

Leoncia. *f.* Pédra preciosa. *Leoncia*.

Lepidi. *m.* Hérba còtra escorbuto. *Lepidio*.

Lepídotes. *f.* Pédra preciosa qui imita sas escátas de péix. *Lepidotes*.

Lépra. *f.* Malaltía. *Lepra*. = Blànca: tàca blànca en sa péll. *Lepra blanca*.

Leprós, *sa.* *adj.* El qui té lépra. *Leproso, sa*.

Lérdo, *da.* *adj.* Pàupa, rudo, torpe. *Lerdo, da*.

Lerdó. *m.* Infló, tumor en jonóy de bistia. *Lerdon*.

Lessió. *f.* Ferida, dany, ofensa, perjuy. *Lesion*.

Lessiu, *va.* *adj.* Dafiós, ofensiu, etc. *Lesivo, va*.

Léste. *m.* Vént de llevánt. *Leste*.

Letál. *adj.* Mortál, qui càusa la mòrt. *Letal*.

Letàrgic, *ca.* *adj.* Pertañent á letàrgo. *Letárgico, ca*.

Letàrgo. *m.* Sopor profundo y còtra naturalesa. = Torpesa de enteniment. *Letargo*.

Léte. *m.* Un fingid riu del infèrn. *Lete*.

Létéo, *ea.* *adj.* poétic. Pertañent al léte. *Leteo, ea*.

Leticia. *f.* ant. Alegría. *Leticia*.

Letífero, *ra.* *adj.* Qui càusa la mòrt. *Letifero, ra*.

Letificad, *da.* *p. p.* de letificar. *Letificado, da*.

Letificant. *p. a.* de letificar. El qui letifica. *Letificante*.

Letificar. *v. a.* ant. Alegrar. *Letificar*.

Letxicó. *m.* Diccionari. *Lexicon*.

Letxicògràfo. *m.* Autor de un diccionari. *Lexicógrafo*.

Léve. *adj.* De pòc pes, de pòca importància, pe-
tít. *Leve.*
Lévedât. *f.* Jugeresa: pòc pes. *Levedad.*
Lévement. *adv.* Veniàlmént. *Levemente.*
Lévissim, *ma. sup.* Molt léve. *Levísimo, ma.*
Levissimamént. *adv. sup.* Ab molta lévedât. *Le-
visimamente.*
Levita. *m.* De la tribu de Levi. = El diàca. *Le-
vita.*
Levita. *f.* Casàca. *Levita.*
Levític. *m.* Un llibre de la sagrada Escripura.
Levítico.
Léxa. *f.* Déxa, llegât. *Legado.*
Lexâd, *da. p. p.* de lexar. *Legado, da.*
Lexar. *v. a.* Fer alguna déxa ò llegât en el tes-
tamént. *Legar.*
Leyênda. *f.* Lo que se llixa. = Historieta ò vida de
sànts. *Leyenda.*

LI.

Li. Càs oblicuo del pronòm masculí y femení de
la tercera persona. *Le.*
Libació. *f.* Derramamént de vi ò de àltre licor que
los antiga feyan en honor de los seus déus fàl-
sos, y los judíos en honor del Déu vertader. *Li-
bacion.*
Libâmen. *m. ant. V.* Libació. *Libdmen.*
Libar. *v. a.* Fer una libació. *Libar.*
Libêla. *f. ant.* Moneda romàna qui valia un dôb-
bé mallorquí. *Libela.*
Libelar. *v. a. cur.* Presentar peticions. *Libelar.*
Libêllo. *m.* Memoriâl, peticio. *Libelo.* = Infama-
tòri: escrit injuriós. *Infamatorio, porque.* = De
repudi: la escriptura ab que el marit repudiâ-
va á sa muller. *De repudio.*
Libidinós, *sa. adj.* Lucuriósos. *Libidinoso, sa.*
Libidinósamént. *adv.* *Libidinosamente.*
Libitum. (Ad) Á voluntât. *Ad libitum.*
Libració. *f.* Engrousamént de un còs fins que es-
tiga en equilibri. *Libracion.*
Libre. *adj.* El qui pòt fer y desfer. = El qui no
es nâd escláu. = El qui no dependèix de àltri.
= El qui no està pres. = El qui no es casâd. *Li-
bre.*
Libremént. *adv.* Ab llibertât. *Libremente.*
Licéo. *m.* Lloc de ensenâsa. *Liceo.*
Lícit, *ta. adj.* Permès per sa lléy. *Lícito, ta.*
Lícitamént. *adv.* *Lícitamente.*
Licor. *m.* Sustància flúida y líquida. *Licor.* =
Qui té mál gust. *Pistrage.*
Licorós, *sa. adj.* Esperitós. *Licoroso, sa.*
Lictor. *m.* Esgotí qui anava devànt los magistrats
româus ab un garròt llarg ab una espècie de

destrál y un fexèt de vergas. *Lictor.*
Lignum-crucis. *m.* Reliquia de la creu de Cristo.
Lignum-crucis.
Lila. *f.* Ròba de llana de vârios colors. *Lila.*
Lilâyla. *f.* Ròba de llana molt prima, clara y
estre'a. *Lilaila.*
Limitació. *f.* El àcte de posar límites. = Coartació.
Limitation.
Limitâd, *da. p. p.* de limitar. *Limitado, da.*
Limitar. *v. a.* Posar límites, fitas, térme. = Coar-
tar. *Limitar.*
Límite. *m.* Térme, fi, tassa, frontèra. *Límite.*
Limítrofe. *adj.* Confinant, confrontant. *Limítrofe.*
Lince. *m.* Animâl. *Lince.*
Lincuri. *m.* Pédra preciosa que se trêu del cor
del lince. *Lincurio.*
Lindesa. *f.* Hermosura. *Lindesa.*
Lindo, *da. adj.* Hermosos. *Lindo, da.*
Línea. *f.* Longitud sense àltra dimensió. = Brân-
ca de parentèsc. = Cordó militar. = Retxa, ti-
ra. = Formació de trôpa en forma de batàlla. =
La dotzena part de una pulgada. = El equador.
Linea. = Tirar sas seûas líneas para lograr al-
gún fi. *Echar ò tirar lineas.*
Lineâd, *da. p. p.* de linear. *Lineado, da.*
Lineâl. *adj.* Pertaiént á línea ò fêt ab línea.
Lineal.
Linear. *v. a.* Fer ò tirar líneas. *Linear.*
Linsa. *f.* Humor aygolós del còs. = La àygo segòs
los poëtas. *Linsa.*
Linsàtic, *ca. adj.* Pertaiént á ò abundant de lin-
sa. *Linsático, ca.*
Linquen. *m. pl.* *Linquen.*
Lipiria. *f.* Fébra maligna ab calor intèrn y al ma-
téix témps ab fret estèrn. *Lipiria.*
Lipogamàtic, *ca. adj.* Se deya de una òbra abòst
noy havia alguna de las lletres del alfabetó. *Li-
pogramático, ca.*
Lipotímia. *f.* Desmây, espàuma. *Lipotimia.*
Liquefacció. *f.* Mutació de un còs qui se fâ líqui-
do. *Liquefaccion.*
Liquidació. *f.* La acció de ajustar un conte. = Fa-
sió, derritació. *Liquidacion.*
Liquidâd, *da. p. p.* de liquidar. *Liquidado, da.*
Liquidamént. *adv.* Clàramént. *Liquidamente.*
Liquidar. *v. a.* Fòndrer, derretir. = Aclarir sa ha-
sienda ò un conte. *Liquidar.*
Liquidarse. *v. r.* Pèrder el seu sò una lletra per
rahó de la qui la antecedeix. *Liquidarse.*
Líquido, *da. adj.* Lo qui té sas parts flúidas y
qui fàcilment se sepàran. = Net, clar parlant de
bèns ò de conte. = La lletra qui muda de sò per
la unió ab la lletra qui la precedeix. *Liqui-
do, da.*

Lira. *f.* Instrument de música.—Constellació septentrional.—Casta de poesia. *Lira.*

Líric, *ca. adj.* Pertanyent a la lira.—Poesia lírica: la que se pot cantar. *Poesia lírica.*

Liró. *m.* Espècie de rata. *Liron.*

Litarge y **litargiri.** *m.* Mescla de plom, terra y aràm quey há en sa plàta ántes de purificarla.

Litarge y litargirio.

Litigant. *m.* El qui pledetja. *Litigante.*

Litigar. *v. a.* Pledetjar, altrecar, disputar. *Litigar.*

Litigós, *sa. adj.* Lo qui està en plét.—El afectat de pledetjar. *Litigioso, sa.*

Litisconsorte. *m. f.* El qui està unid ab altre para pledetjar. *Litisconsorte.*

Litiscontestació. *f.* Respòsta á la demànda. *Litiscontestation.*

Litisexpensas. *f. pl.* Los gastos de un plét. *Litisexpensas.*

Litispèndencia. *f.* El estat de un plét corrent. *Litispendencia.*

Litocola. *f.* Betúm fet de polvos de marmol, pega, y blanc de òu. *Litocola.*

Litófago. *m.* Menjador de pedra. *Litófago, ga.*

Litografia. *f.* Part de la història natural qui té per objecte la descripció de las pedras. *Litografía.*

Litógrafo. *m.* Naturalista qui se aplica á la litología. *Litógrafo.*

Litologia. *f.* Ciència de las pedras. *Litologia.*

Litólogo. *m.* V. Litógrafo. *Litólogo.*

Litotriptic. *m.* Remèy para el mal de pedra. *Litotriptico.*

Litotomia. *f.* La operació para treurer sas pedras de dedins sa bufeta. *Litotomia.*

Litotomista. *m.* Cirugiá qui en particularidat se aplica á la sobredita operació. *Litotomista.*

Litótomo. *m.* Instrument á propòsit para fer dita operació. *Litótomo.*

Litteral. *adj.* Conforme á la lletra del tèsto. *Litteral.*

Litteralment. *adv.* Segons el sentit de la lletra. *Litteralmente.*

Litterari, *ria. adj.* Pertanyent á las llettras, á cièncias, estudis. *Literario, ria.*

Litterat. *m.* Dòcte, erudit, dedicad á las llettras. *Literato.*

Litteratura. *f.* Doctrina, erudició, conexement de las llettras, cièncias, etc. *Literatura.*

Lituo. *m.* Instrument antig de música. *Lituo.*

Liturgia. *f.* La forma y módo de celebrar los divinos officis. *Liturgia.*

Litúrgie, *ca. adj.* Pertanyent á liturgia. *Litúrgico, ca.*

Liviá, *na. adj.* Laciu, impúr.—Jager, de pès pes.—Inconstant. *Liviano, na.*

Liviament. *adv.* Ab liviandát. *Livianamente.*

Liviandát. *f.* Lacivia.—Jugeresa, pès pes de una còsa.—Inconstància de ànimo.—Incontinència.

Liviandad.

Lívido, *da. adj.* De mal color. *Lívido, da.*

LO.

Lo. Pronòm relatiu qui se antepòsa ó pospòsa á los verbs, v. g. lo amar, amarlo. *Lo.*

Lo. Article masculí y neutre qui se antepòsa á los nòms masculíns y á los adjectius sustantiváds, v. g. lo blanc.—Ántes de nòm qui comensa per vocál ó átxe, se déxa la o, y la l fá síllaba en la vocál del nòm, y axí: lo amor, lo honor, se pronuncian còm si estàssen escrits *lamor, lhonor*: y á vegádas no se escriu *lo*, sinó sólament la éle ab una coma demunt axí: *L' el* parlant de nòm, y *lo* parlant de adjectiu sustantivád. *El, Lo.*

Loa. *f. ant.* Alabansa. *Loa.*

Loa. *f.* Pròleg de péssa de teàtro, axò es de comèdis, etc. *Loa.*

Loàble. *adj.* Digne de alabansa. *Loable.*

Loàblement. *adv.* Ab alabansa. *Loablemente.*

Loád, *da. p. p.* de loar. *Loado, da.*

Loador, *ra. m. f.* El qui alába. *Loador, ra.*

Loar. *v. a.* Alabar. *Loar.*

Lóbrego, *ga. adj.* Fosc, oscúr, tenebrós.—Melancòlic, trist. *Lóbrego, ga.*

Lobreguès. *f.* Oscuridat. *Lobregues.*

Lobuno, *na. adj.* Pertanyent á llop. *Lobuno, na.*

Locació. *f. cur.* El contracte de arrendament. *Locacion.*—Locació y conducció: el acte de donar ó prènder arrendament. *Locacion y conduccion.*

Locál. *adj.* Pertanyent á llòc. *Local.*

Localidat. *f.* Calidat, circumstància qui fica sas còsas á un llòc determinád. *Localidad.*

Lòcamènt. *adv.* Ab locura.—Fòre mida. *Locamente.*

Locàndo, *da. adj.* El qui òbra ó parla còm un lòc. *Alocado, da.*

Loció. *f.* El acte y efecte de rentar. *Locion.*

Lòco, *ca. m. f. adj.* Fálto de judici, fàtuo, insensat.—Inconsiderad, qui òbra sense reflexió.—Abundant, fèrtil. *Loco, ca.*—Lòco acabád. *Loco rematado.*—Lòco fermador. *Loco de atar.*—Lòco furiós. *Loco furioso.*—Lòco de alegrí, goig, etc. *Loco de alegría, etc.*—Tornar lòco. *Bolverse loco.*—Fer tornar lòco á un: confondre ab espècies, etc. *Volver loco d uno.*

Loco-moció. *f.* Mutació de llòc. *Loco-mocion.*

Locució. *f.* Mòdo de parlar, estil. = *Expressió*, frase. *Locucion.*
Locura. *f.* Privació de judici, fatuidat. = *cur*. Acció estravagant, inconsiderada. *Locura.* = Fer locuras, en un escàs de gòig ò de aflicció. *Hacer locuras.*
Locureta. *f.* Locura petita. *Locurilla.*
Locutòri. *m.* El parlador de couvent de mònjas. *Locutorio.*
Logaritme. *m.* Nombre pres en una progressió aritmètica corresponent à àltra, pres en una progressió geomètrica. *Logaritmo.*
Logarítmic, *ca. adj.* Pertañent à logaritmes. *Logarítmico, ca.*
Logaritmotècna. *f.* Ciència de los logaritmes y el art de fer sas séuas taulas. *Logaritmotecnia.*
Logógrif. *m.* Eudeuinàya qui consisteix en la mutació de las síllabas de un mot. *Logógrifo.*
Logràd, *da. p. p.* de lograr. *Logrado, da.*
Lograr. *v. a.* Alcansar, conseguir. *Lograr.*
Lograrse. *v. r.* Arribar als séus fins. *Lograrse.*
Logrer, *ra. m. f.* Usurers. *Logrero, ra.*
Logrería. *f.* Usura. *Logrería.*
Logro. *m.* Ganància, profit, consecució. = *Usura.* *Logro.*
Lona. *f.* Rôba molt atapida y fôrta. *Lona.*
Longa. *f.* Nôta musicâl. *Longa.*
Longanimidat. *f.* Constància, firmesa de ànimo en las adversidats. *Longanimidad.*
Longànimo, *ma. adj.* Constant, firme, paciènt en los trabâys. *Longânimo, ma.*
Longimetria. *f.* Àrt de midar las lîneas. *Longimetria.*
Longitudinâl. *adj.* Pertañent à la longitùt. *Longitudinal.*
Longitudinâlmént. *adv.* À lo llàrg. *Longitudinalmente.*
Longitùt. *f.* Extensió à lo llàrg. = La distància de un llòc respècte del primer mèridiàno. = La distància quey hà entre duas estrèllas. *Longitud.*
Longobàrdo, *da. adj.* Naturâl de ò pertañent à Lombardía. *Longobardo, da, lombardico, ca ò lombardo, da.*
Loquacidat. *f.* Vici de xerrar molt. *Locuacidad.*
Loquàs. *adj.* Molt xerrador. *Locuas.*
Loquacíssim, *ma. sup.* Molt xerradors. *Locuacissimo, ma.*
Loquèla. *f.* El mòdo particular de parlar càdahú. *Locuela.*
Loquer, *ra. m. f.* Los qui guàrdan es lôcos. *Loquero, ra.*
Loquería. *f.* V. Locura. *Locura.*
Loquèt, *ta. adj.* Diminutiu de lôco. *Loquillo, lla, ò, ta.*

Loquetjar. *v. n.* Dir ò fer estravagàncias. = *Devertirse.* *Loquear.*
Lôrd. *m.* Señor. *Lord.*
Lorquí, *na. adj.* De Lôrca. *Lorquino, na.*
Lossànge. *f.* Cèrta figura en escút de àrmas. *Lossange.*
Lossania. *f.* Verdor, frondositat dels àbres y plàntas. = Robustès en los hòmos y animals. *Lozania.*
Lossàno, *na. adj.* El qui té lossania. *Lozano, na.*
Lotería. *f.* Rifa. = Jòc ab nombres posats à cartòus. *Lotería.*

LU.

Lúbric, *ca. adj.* Lucuriós. *Lábrico, ca.*
Lubricidat. *f.* Lucuria. *Lubricidad.*
Lucense. *adj.* De Lugo. *Lucense.*
Lucéro. *m.* El estèl de la àuba: Vènus. = Tota estrèlla resplandent. *Lucero.*
Lucífero, *ra. adj. poétic.* Resplandent. *Lucifero, ra.*
Lucífugo, *ga. adj.* Qui futz de sa claror. *Lucifugo, ga.*
Laco. *m.* Sumptuosidat escesiva. *Lujo.*
Lucratíu, *va. adj.* Lo qui dona ganància. *Lucrativo, va.*
Lucro. *m.* Ganància, profit, utilidat. *Lucro.*
Lucuria. *f.* El pecat de la càrn. *Lujuria.*
Lucuriós, *sa. adj.* Lacíu, impúr. *Lujurioso, sa.*
Lucuriosamént. *adv.* Impuramént. *Lujuriosamente.*
Luctuós, *sa. adj.* Trist, lamentàble. *Luctuoso, sa.*
Luctuosamént. *adv.* Deploràblemént. *Luctuosamente.*
Lucubració. *f.* Óbra qui hà costad moltras velladas. *Lucubracion.*
Ludibri. *m.* Escàrnio. *Ludibrio.*
Luégo. *adv.* Prònte, al istant. = De seguida, després. = Poés, per consecuent. *Luego.*
Lúgubre. *adj.* Funést. *Lígubre.*
Lumbréra. *f.* El còs qui despedeix llum. = La persona qui ab la séua virtut ò doctrina illumina à àltras. *Lumbrera.*
Luminar. *m.* Tot estèl qui de sí despedeix llum. *Luminar.*
Lunària. *f.* Pédra preciosa ab la figura de lluna plena y de color de cendra. *Lunaria.*
Lupanar. *m.* Càsa de prostitució. *Lupanar.*
Lussità, *na. adj.* Portuguesos. *Lusitano, na.*
Lussitània. *f.* Portugal. *Lusitania.*
Lústric, *ca. adj.* Pertañent à lustro. *Lástrico, ca.*
Lustro. *m.* Espay de cinc anys. *Lustro.*
Lustrós, *sa. adj.* Lo qui té llustre. *Lustroso, sa.*
Lustrosamént. *adv.* Ab llustre. *Lustrosamente.*

Luterà, na. *adj.* El qui seguèix á Lutéro. *Lutera-*
no, na.

Luteranisme. *m.* La heregia de Lutéro. *Lutera-*

nismo.

Lútria. *f.* V. Nútria. *Lutria.*

LLA

Lle. *f.* La tretzena lletra del alfabeto mallorquí, doble en la figura, però senzilla en el valor, per lo que no se separa á lo últim de la retxa. *Ll.*

Llacor. *m.* Sustància gràssa de sa tèrra. *Légamo.*

Lladella. *f.* Espècie de poy redó. *Ladilla.*

Lladó. *m.* El fruyt de lladoner. *Almesa, almecina*
ó aloton.

Lladoner. *m.* Ábre ben conegútl. *Almez, almecino, ledon* ó *aligonero.*

Lladr. *m.* Sa veu del cà. *Ladrado, y si es continuo. Ladra.*

Lladrador, ra. *m. f.* El qui lladra. *Ladrador, ra.*

Lladrar. *v. a.* Forinar sa aigua veu es cà. *Ladrar.*

Lladre. *m.* El qui rüba. *Ladron.* = Astútl, sutil.

Galafate. = De còsas menudas. *Ladron ratero.* =

De escrit que áltre há compòst. *Plagiarío.* = Fi.

Caco. = Véy, qui há molt que rüba. *Bailon.* =

De xòts. *Abigeo* ó *apartador de ganado.* = Llâ-

dres, llâdres: avis de quey há llâdres. *Ladrones, ladrones.*

Lladrèt. *m.* Llâdre petít. *Ladroncillo, illa.*

Lladriola. *f.* Instrument de tèrra ahónt los allòts guàrdan es dòbbés. *Alcancia, huchá* ó *ollaciega.*

Lladró. *m.* Llâdre petít. *Ladroncillo.*

Lladrona. *f.* Dóna qui rüba. *Ladrona.*

Llâga. *f.* Còsa coneguda. = Malaltia de ànima, mál espirituál. *Llaga.* = Á sas càmras per haverse en-contrád. *Alcanzadura.* = Fèta per esperó. *Espleadura.* = En es taló. *Espolon.*

Llagád, da. *p. p.* de llagar. *Llagado, da.*

Llagar. *v. a.* Fer ó causar llâgas. *Llagar.*

Llagàña. *f.* Humor dels uys qui se espessèix en el llagrimar. *Lagaña, legaña, pitaña* ó *pitarra.*

Llagaños, sa. *adj.* El qui té llagàñas. *Lagañoso, legañoso, pitañoso* ó *pitarroso, sa.*

Llagóst. *m.* Insècto. *Langostino, salton.*

Llagosta. *f.* Llagóst gròs y qui vòla. = Péix. *Langosta* ó *matacandil.* = Verda. *Langoston.*

Llagôt. *m.* Acusació, instància. *Lagoteria* ó *chisme.* = Escoltar llagôts. *Dar oído d chismes.* =

Portar llagôts. *Lagotear, chismear* ó *malsinar.*

Llagoter, ra. *m. f.* Los qui pòrtan llagôts. *Lagotero, ra, chismoso, sa, malilla, correvedile* ó *mal sin.*

LLA

Llàgrima. *f.* Gota de humor qui surt del uy. = Petita porció de licor. = Suc que destilan sas párras, etc. *Ldgrima.* = De rosári. *Cuenta.* = De viu. *Ldgrima de David* ó *de Job.* = Llâgrimas de cocodrillo: fingidas. *Ldgrimas de cocodrilo.* = Llâgrimas de la aurora: gotas de roâda segóns los poëtas. *Ldgrimas de la aurora.* = Plorar llâgrimas de sâng: estar excessivamént afligid. *Llorar ldgrimas de sangre.* = Surtirlí sas llâgrimas. *Saldrsele las ldgrimas.* = Do de llâgrimas. *Don de ldgrimas.*

Llagrimer. *m.* Gròs àngulo del uy. *Lagrimal.*

Llagriméra. *f. pl.* *Ldgrima de David* ó *de Job.*

Llagrimeta. *f.* Llâgrima petita. *Lagrimita.* = Fer sa llagrimeta. *Hacer pucheros.*

Llagrimetjar. *v. n.* Plorar. *Lagrimar.*

Llagueta. *f.* Llâga petita. *Laguilla.*

Llamâda. *f.* Señâl en los escrits pâra cridar la atenció. = Tòc de tambor para convocar sa trôpa. = Movimént para enganar. *Llamada.*

Llamarâda. *f.* Vermeyó repenti y momentáneo de sa càre. *Llamarada.*

Llambróx. *m.* Eyna para llevar sa pôta de bistia. *Pujavante.*

Llambroxar. *v. a.* Llevar sa pôta de bistia para ferrarla. *Despalmar* ó *destalonar el casco.*

Llamentâble. *adj.* Digne de compassió ó de ser plorâd. *Lamentable.*

Llamentació. *f.* Gemég, crit de plôr. = El trist càntic de Jeremías. *Lamentacion.*

Llamentâd, da. *p. p.* de llamentarse. *Lamentado, da.*

Llamentador, ra. *m. f.* El qui se llaménta. *Lamentador, ra.*

Llamentarse. *v. r.* Queixarse, suspirar de dolor. = Compatirse. *Lamentarse.*

Llamentó. *m.* Gemég, plôr, suspir. *Lamento.*

Llamentós, sa. *adj.* El qui se llaménta. *Lamentoso, sa.*

Llàmp. *m.* Metéoro igneo. *Reldmpago.* = Ab vergas. *Rayo.*

Llampagar y llampatjar. *v. n.* Fer llâmps. *Relampaguear.*

Llampuga. *f.* Péix. *Lampuga.*

Llana. *f.* El pel de xòt. *Lana.* = Bruta: axí còm se ton. *Sucia ò en puerco.* = Sens obrar. *En barro.* = Mitja llana: ròba. *Telon.* = Cardar sa llana á un: arregafiarlo fòrt. *Cardarle la lana.*
Llanada. *f.* Espècie de granera para fer netas las pèssas de artillería. *Lanada.* = Para donar alquitrà á bårca. *Píncel.*
Llanceta. *f.* Eyna de barber. *Lanceta ò escalpelo.* = De menescál. *Fleme.*
Llancetada. *f.* Puñida de llanceta. *Lancetada ò lancetazo.*
Llándá. *f.* Péssa de ferro per lo redó de ròda. *Llántas.*
Llandéra. *f.* Còrda prima de càsiom. *Cordel.* = De corretjadas. *De ldtigo.* = De singla. *Latiguera.*
Llanderáda. *f.* Tòc ab llandéra. *Cordelazo.*
Llanderina. *f.* Llandéra prima. *Cordelejo, ico, ito, illo.*
Llanegáda. *f.* La acció de llanegar. *Resbalon.* = Es señál que quèda de haver llanegád. *Resbaladura ò resbalamiento.*
Llanegadís, *ssa. adj.* Lo qui fàcilment llanega ò el llòc ahónt es fàcil llanegar. *Resbaladero, ra ò resbaladizo, za.*
Llanegador, *ra. m. f.* El qui llanega. *Resbalador, ra.*
Llanegador. *m.* Llòc ahónt se llanega. *Resbaladero.*
Llanegar. *v. n.* Donar una pássa falsa. *Resbalar.* = Escapar. *Resbalar ò escurrirse.* = De sas màns. *Escabullirse.*
Llanegáy. *m. V.* Llanegador. *m.* *Resbaladero.*
Llauesa. *f.* Senzillès, hòna fe. *Lleza.*
Llanguíd, *da. adj.* Persona ò còsa llarga y estreta. *Llanguito, ta.*
Llanilla. *f.* Ròba. *Lanilla.*
Llano, *na. adj.* Ingènnos. *Llano, na.*
Llansa. *f.* Àrma ofensiva. *Lanza.*
Llansád, *da. p. p.* de llansar. *Lanzado, da.*
Llansáda. *f.* Puñida de llansa. *Lanzada.* = Vomitàda. *Gargantada.*
Llansador, *ra. m. f.* El qui llansa. *Lanzador, ra.*
Llansador. *m.* Pòrta de fust para aturar ò amòllar la àygo en molt d'àygo. *Paradera.*
Llansadora. *f.* Espècie de barqueta ab que se pássa es fil texínt. *Lanzadera ò jugadera.*
Llansadoráda. *f.* Passáda de llansadora. *Lucha.* = Tòc ab llansadora. *Lansaderazo.*
Llansadoreta. *f.* Llansadora petita para entreteixir flòrs en lo que se tix. *Espolin.*
Llansamént. *m.* El àcte de llansar. *Lanzamiento.*
Llansar. *v. a.* Fer olor. *Oler.* = Acabussar càns. = Tirar. = Vomitar. *Lanzar.*
Llansarse. *v. r.* Acomètrer. *Lanzarse.*
Llánt. *m.* Plòr. *Llanto.*

Llanta. *f. V.* Llándá. *Llántas.*

Llánterna. *f.* Espècie de fanál. = Ròda petita de molí en quí entran las dénts de la gròssa. *Linter-na.* = La que du la trópa en la retréta. *Marmota.* = Gota de moc qui pénja del nàs. *Moca ò mocarro.* = Mágica: la qui per mèdi de vidres pintáds represènta vários objèctes. *Mágica.*

Llantarner. *m.* El qui fà llantèrnas. *Linternero.* = El qui fà òbra de llanna. *Hojalatero.*

Llantaneta. *f.* Llánterna petita. *Linternilla.*

Llantanòta. *f.* Llánterna gròssa. *Linternon.*

Llántia. *f.* Còsa coneguda. *Lámpara.*

Llantieta. *f.* Llántia petita. *Lamparilla.*

Llantiòta. *f.* Llántia gròssa. *Lampion.*

Llantó. *m.* Instrument de vidre ahónt se créma òli para fer llum. *Lámpara.*

Llànxa. *f.* Barqueta de rema. *Lancha.*

Llanxada. *f.* El carregamént que du sa llànxa. *Lanchada.*

Llapássa. *f. pl.* *Lampazo.*

Llapissós, *sa. adj.* Lo spégád y mál de auarèa. *Pegajoso, sa.*

Llàrg, *ga. adj.* Lo qui té longitúd. = Dilatád, de molta duració. = Eccessu. *Largo, ga.* = De llèngo: xerrador imprudent. *De lengua.* = De màns: atrevíd. *De manos.* = De ungias: lládre. *De uñas.* Á lo llàrg. *adv.* Á lo largo. = De llàrg á llàrg: de càb á càb. *De largo á largo.* = Á las llàrgas: á pòc á pòc. *Á la larga.* = Passar de llàrg: no aturarse. *Pasar de largo.*

Llàrg y redó. *adj.* *Rollizo, za.*

Llàrgamént. *adv.* Molt de tèmps. *Largamente.*

Llargària. *f.* Lo llàrg de una còsa. *Largueza, y ant. largaria.*

Llargarúd, *da. adj.* *Largo, ga.*

Llargót, *ta. adj.* *Largon, na.*

Llarguesa. *f.* Libersidát. *Largueza.*

Llarguèt, *ta. adj.* Diminutiu de llàrg. *Larguito, ta.*

Llarguissim, *ma. sup.* Molt llàrg. *Larguísimo, ma.*

Llarguissimamént. *adv. sup.* De molta llarg. *Larguissimamente.*

Llàs. *m. V.* Làs. *Lazo.*

Llàstima. *f.* Compassió, pietát. *Lástima.* = Fer llàstima. *Hacer lástima.* = Tenir llàstima. *Tener lástima.*

Llastimád, *da. p. p.* de llastimar, *se.* *Lastimado, da.*

Llastimar. *v. a.* Dañar ò fer mál. *Lastimar.*

Llastimarse. *v. r.* Ferse mál. *Lastimarse.*

Llastimarse. *v. r.* Quexarse, donar señáls de dolor. = Compatirse. *Lastimarse.*

Llastimós, *sa. adj.* Digne de llàstima. *Lastimoso, sa.*

Llastimosamént. *adv.* De un mòdo llastimós. *Lastimosamente.*

Llastimosíssim, *ma. sup.* Molt llastimosos. *Lastimosísimo, ma.*

Llat. *m.* La veu de cá. *Ladrado.*

Llàta. *f.* Espècie de fàxa de espàrt ò de pàumas. *Pleita.* — Estreta de espàrt cuyt y bafiad. *Crezeja.* — Fer llàta. *Hacer ò tejer pleita.*

Llatí. *m.* La lléngo llatina. *Latin.* — Anar llatí: consecuent. *Ir consiguiente.*

Llatinidat. *f.* El llatí. *Latinidad.*

Llatinisad, *da. p. p.* de llatinisar. *Latinizado, da.*

Llatinisar. *v. a.* Donar la terminació llatina á las paraulas de altra lléngo. *Latinizar.*

Llatinot. *m.* Mál llatí. *Latinajo.*

Llàuna. *f.* Plàuxa de ferro molt prima y bláuca. *Hoja de lata.*

Llauner. *m.* El qui fà obras de llàuna. *Hojalatero.*

Llaurad, *da. p. p.* de llaurar. *Arado, da.*

Llaurada. *f.* Terréno llaurad. *Arada.*

Llauradís, *ssa. adj.* Lo qui es apte para ser llaurad. *Labrantito, tia.*

Llaurador, *ra. m. f.* El qui llaura. *Arador, ra.* — *m.* El parayer. *Yugero.*

Llaurar. *v. a.* Remonar sa tèrra ab la arada. *Arar.* — Demunt demunt: pôc fondo. *Arañar.* — No llaurar plegado: no ser amígs. *No pararse los coches.*

Llaüt. *m.* Bårco petít. *Laud.*

Llavó y llevónsa. *adv.* En aquell témps, en aquélla ocasió. *Entonces.* — Después. *Despues.* — Desde llavó. *Desde entonces.* — Per llavó. *Por entonces.*

Llavorad, *da. p. p.* de llavorar. *Labrado, da.* — *Arramblado, da ò arregazado, da.* — *Azolado, da.*

Llavorar. *v. a.* Obrar còsa de fust. *Labrar.* — Durar sa tèrra la áygo quãd plou. *Arramblar ò arregazar.* — Obrar fust ab áxa. *Azolar.*

LLE.

Lleal. *adj.* Faèl. *Leal.*

Llealment. *adv.* Ab fidelidat. *Lealmente.*

Llealtat. *f.* Fidelidat. *Lealtad.*

Llebètx. *m.* Vent ò el espáy entre ponèst y mitjorn. *Lebeche ò sudoeste.*

Llebetxada. *f.* Ventada sòrta de llebètx. *Ventarron de lebeche.*

Llebra. *f.* Còsa coneguda. *Liebre.* — Correguda: mala de agafar. *Matacan:* hòmo astút. *Liebre corrida.* — Creimar es cul á sas llebras: ser molt calènt es sòl. *Asarse las pajaritas.*

Llebrer. *m.* Cà á propòsit para cassar llebras. *Galgo.* — Hòmo astút. *Lebraston.*

Llebrera. *f.* La famèila de cà llebrer. *Galga.*

Llebreta. *f.* Llebra jova. *Lebrato.*

Llebrétó, *na. m. f.* Llebra petita. *Lebratico, ca.*

Llebrót, *ta. m. f.* Llebras gròssas. *Lebron, na.*

Lléc, *ca. adj.* El qui no té orde clerical. — El religiós, *sa,* qui no son vestids para el còr. *Lego, ga*

Llecència. *f.* Facultat, permís, llibertat. *Licencia.*

— En blànc: demasiada llibertat. *Licencia abierta.* — Poètica: llibertat que prenen los poètas de usar frases, figuras ò paraulas no usadas ò contràries á las régles gramaticals. *Licencia poetica.*

Llecenciad, *da. p. p.* de llecenciar. *Licenciado, da.*

Llecenciad. *m.* El graduad en alguna facultat. *Licenciado.*

Llecenciado. *m.* El estudiant qui já vestid de capellà. *Licenciado.*

Llecenciar. *v. a.* Donar llecència. — Despedir ab llecència. *Licenciar.*

Lledànias. *f. pl.* Lletànias. *Ledanias.*

Llegad. *m.* Déxa. *Legado.* — Llegat pio: fet á còsa de la Iglesia. *Legado pio.*

Llegats. *m.* Qualsevòl fíy de una familia sòre es major. *Segundon.*

Llegatari. *m.* La persona á qui se fà el llegat. *Legatario.*

Llegenda. *f.* Història. *Leyenda.*

Llegible. *adj.* Lo qui se pòt llegir. *Legible.*

Llegid, *da. p. p.* de llegir. *Leido, da.*

Llegidor, *ra. m. f.* El qui lligit. *Lector, ra.* — El qui se agrada de llegir. *Leedor, ra.* — El qui lligit en el refetor. *Lector, ra de mesa.*

Llegir. *v. a.* Pronunciar lo escrit ò mirarlo sense pronunciarlo. — Enseñar en públic. — Pénètrar sa intenció de jàltri. *Leer.* — Atropellad. *Despavillar.* — Á premudas. *Leer d tropezones ò macullando.* — Sa planeta á algú. *Decir la ventura.*

Llegítim, *ma. adj.* Just, conforme á rahó ò á lléy. — Cèrt, vertader. *Legítimo, ma.*

Llegítima ò llegítima. *f.* La part de la hasienda de sos pares que tòca á un. *Legítima.*

Llegitimad, *da. p. p.* de legitimar. *Legitimado, da.*

Llegitimar. *v. a.* Fer llegítim lo que no lo es. — Justificar una còsa conforme lléy. *Legitimar.*

Llegitimar. *v. a.* Demanar sa llegítima. *Pedir ò tomar la legítima.*

Llegitimidat. *f.* La calidat qui fà llegítima una còsa. *Legitimidad.*

Llégo. *f.* Mida de los camíns diferents entre las nacions. La espanhòla consta de vint mil pèas. *Legua* — De una llégo. *adv.* *De legua.*

Llegóst y èltres. *V.* Llagóst, etc.

Llégua. *f.* Llégo. *Legua.*

Llegúin. *m.* Nòm genèric de las llevors que se menjan. *Legumbre.* — Es cuynad. *Potageria.* — Gròs. *Granos mayores.* — Menud. *Granos menores.*

Lléma. *f.* Óu de pay. *Liendre.*

Llemós, *sa. adj.* El qui té llénas. *Lendreso, sa.*

Llemosí. *m.* La lléngo llemosina. *Lemosin.*

Lléuca. *f.* Bossí llárg y estrèt. *Tira.*—La pàrt petita qui botèx de pédra quánd la pican. *Rocalla.*

Llengátge. *m.* El idioma de càda nació. —El môdo de parlar de càdahú. *Lenguage.*

Lléngo. *f.* El principál òrga ò mèmbe del gust dels animals y també del parlar en los hòmos. —El llengátge ò idioma. *Lengua.* —De hòu : *pl.* De buey ò buglosa. —De cà : *pl.* De perro. —De escorpi : murmuradors. *De escorpion.* —Lárga : xerradors. *Largo, ga de lengua.* —Matèrns : la de allá ahónt se néix. *Materna.* —Mórta : La qui já no se pàrta en càp nació, *v. g.* la llatina. *Muerta.* —Viva : la que se pàrta en càda nació. *Viva.* —Sànta : la hebréa. *Santa.* —De vívora : murmuradors. *Lengua viperina.*

Lléngo de pedás : el qui pronuncia málament sas paráulas. *Lengua de trapo.* —Málas lléngos : els murmuradors. *Malas lenguas.* —Mitja lléngo : el qui pàrta baldusènc. *Media lengua.* —Ab un pám de lléngo : ab sa lléngo desfòre. *Con la lengua de un palmo.* —Destruvar sa lléngo. *Destruvar la lengua.* —Fermar sa lléngo : aturar de parlar. *Ajar la lengua.* —Mossegarse sa lléngo : detenirse en so parlar. *Morderse la lengua.* —Ferse lléngos de alguna còsa : alabarla. *Hacerse lenguas de...* —Prènder lléngos : informarse. *Tomar lengua.* —Tenir sa lléngo gruxáda los bo-rràtxos. *Tener la lengua gorda.* —Bé está sa lléngo dins sa boca : es hò es càllar. *Al buen callar llaman Sancho.*

Llengueríd, *da. adj.* Atrevíds en so parlar. *Lengueraz.*

Llengueta. *f.* Lléngo petita. —El gánxo del àm de àncora, etc. *Lengueta ò lenguezuela.* —De balánsas. *Lengua, lengüeta ò fiel.* —De instrument de buf. *Lengueta ò estranguh.*

Llenqueta. *f.* Llénca petita. *Tirica, lla.*

Llensòl. *m.* Còsa coneguda. *Sabana.*

Llensolèt. *m.* Llensòl petit. *Sabanilla.*

Llèntia. *f. pl.* y fruyt. *Lenteja.*

Llèntisca. *f.* La llevor de màta. *Baya de lentisco.*

Lléña. *f.* La despuya dels àbres, màtas, arbustos que se embran per fòc. *Leña.* —Menuda. *Fusta.* —Tota còsa de fust. *Madera.* —Qui té fils. *Repeloso, sa.* —Donar lléña : atupar. *Cargar de leña.*

Lleñám. *m.* La pàrt sòlida dels àbres. —La que se òbra. —Tió. *Madero.* —Obrád já. *Beneficiado.* —Fòrt. *Arqueado.* —Para bàrcas. *Maderage.*

Lleñám. *m.* Multitud de bigas, tións, etc. *Maderada.* —Biga qui descansa demunt àltra. *Durmiente.*

Lleñamèt. *m.* Lleñám petit. *Maderuelo.*

Lleñater. *m.* El qui tàya sa lléña. *Leñador.* —El qui la du ò la ven. *Leñero.* —El qui la du pa-ra fornars. *Hornijero.*

Lleñer. *m.* Llòc para posáry lléña. *Leñera.*

Lleó. *m.* Animál el més fòrt de tots. —Un dels signes. *Leon.* —Fer es lleó : vomitar. *Vomitare.*

Lleona. *f.* La famélla del lleó. *Leona.*

Lleonèt. *m.* Lleó petit. *L-oncico, llo, ito.*

Lleonòt. *m.* Lleó gròs. *Leonazo.*

Lleonòta. *f.* *Leonaza.*

Lleopàrdo. *m.* Animál molt fèròs. *Leopardo.*

Llépa. *m.* Adulador. *Zalamero, ra.* —Gorrer. *Gorrero, ra.*

Llepád, *da. p. p.* de Llepar. *Lamido. da.*

Llepáda. *f.* La acció de llepar. Ab sos morros. *Lametada.* —Ab sa lléngo. *Lenguetada ò lenguerada.* —Fregáda. *Rozadura ò roce.*

Llepador, *ra. m. f.* El qui llépa. *Lamedor, ra.*

Llepaplàts. *m.* Mál nòm que se dona a los criáda. *Lameplatos.*

Llepar. *v. a.* Tocar un pòc ab sa lléngo. —Fregar càsi la còsa ò un pòc. *Lamer.* —Llepar es cul-adular. *Popar, zalamear, hacer carantoñas.* —Aviàt y ab gust. *Lamiscar.*

Lleparse es morros. *v. r.* *Relamerse.* —Lleparsèn es dits : trobar molt gustosa una còsa. *Comerse las uñas tras de ella.*

Llepàssa. *f.* En ròba : petit nuu. *Mota.*

Llepassád, *da. p. p.* de Llepassar. *Carmenado, da ò escarmenado, da.* —*Alijado.*

Llepassar. *v. a.* Sa llána. *Carmenar ò escarmenar.* —El cotó : llevarly sas llevora. *Alijar.*

Llépol, *la. adj.* Golosos. *Goloso, sa.*

Llepolís. *f. v.* Golosina. *Golosina.*

Lléscas. *f.* Porció llárga y prima que se tàya des pà y de àltra còsa de menjar. *Rebanada.* —Frita. *Picatoste.*

Llescád, *da. p. p.* de Llescar. *Rebanado, da.*

Llescar. *v. a.* Fer llescas. *Rebanar.*

Llesqueta. *f.* Lléscas petita. *Rebanadilla.* —Llesquetas per malàlt. *Sopas.*

Llést, *ta. adj.* Sábís. *Sabio, bia.* —Acabád. —Prònte, diligent. *Listo, ta.*

Llestesa. *f.* Prontitud. *Ligereza.*

Llét. *f.* Licor blànc de los pits de las faméllas ab que crían a sos fiys. —La primera enseñansa. *Leche.* —Nuáda. *Palo.* —De soméra. *De burra.* —Dels véys : el vi. *De los viejos.* —De mella. *Almendrada.* —Animál de llét. *Animal de leche ò lechal.* —Estar ab sa llét a los morros : no ser es-

perimentad. *Estar con la leche d los labios.*—Mamar alguna còsa en sa llét: aprèndentla de petit. *Mamarla con la leche.*—Tenir encàre sa llét en es morros: tenir pòca experiència. *Tener aun la leche en los labios ò apénas haver salido del escaron.*

Lletania. *f.* Rogativa, súplica.—Enfilay de còsas. *Letania.*—Lauretana: de la màre de Déu. *Lau-reтана.*

Lleter, ra. *m. f.* El qui ven llét. *Lechero, ra.*

Lleteròlas. *f. pl.* Algunas pàrts de sa frexura. *Lechecicas, llas.*

Llétja. *adj.* De màla vista ò de màl vèner. *Fea.*

Llètjasa. *f.* Disformidat. *Fealdad.*

Llètjòt, ta. *adj.* Molt sèyos. *Feazo, za.*

Llètjnra. *f.* Fealdat, tàca. *Fealdad.*

Lletós, sa. *adj.* Lo qui té suc blànc còm á llét. *Lechoso, sa.*

Lletra. *f.* Cifra, caràcter del alfabeto.—El sonido ò sò de cada cifra.—La forma particular de es-criurer de cada un.—El sentit gramaticàl de cada fràse, sentència ò paràula, etc. *Letra.*—De cassament: escriptura qui dona facultat de casar. *Letra matrimonial.*—De canvi: escriptura que se dona á un para cobrar diner á pàrt estràña. *De cambio.*—Cursiva: la estam-pada semblant á la manuscrita. *Cursiva ò bas-tardilla.*—Dominicàl: la qui en el còmputo egle-siàstic senhala al diumenge. *Dominical.*—Espessa: la qui està molt junta. *Metida.*—De estampa. *De molde.*—Majúscula: la gròssa. *Mayúscula.*—Minúscula: la petita. *Minúscula.*—Floretja-da: la majúscula ab adornos. *Florida.*—Histo-riada: la majúscula ab figuras. *Historiada.*—Consonant: la qui per sí sola no pòt formar síllaba. *Consonante.*—Redona. *Redonda.*—Vo-càl: la qui per sí sola pòt formar síllaba. *Vo-cal.*—Semivocàl: la qui para pronunciarla se ne-cessita de una vocàl anteposada á ella. *v. g. ef. Semivocal.*—Líquida: la qui pèrd el seu sonido per càusa de la precedent. *Líquida.*—Iniciàl: la qui sola vòl dir una paràula, *v. g. S. per sant. Inicial.*—Muda: la consonant, cuya pronuncia-ció no comèusa per vocàl, còm B, C, D. etc. *Muda.*—Letra menuda: La astucia de algú. *Letra menuda.*—Sàber molta lletra menuda: ser astút. *Tener mucha letra menuda.*—Lletras di-vinas: la sagrada Escriptura. *Letras divinas.*—Humànas: las no divinas. *Humanas.*—Sagrà-das. *V. Divinas. Sagradas.*—Bèllas lletres: las cièncias. *Bellas letras.*—Testimoniàls: las qui donan fe de lo que diuen. *Testimoniales.*—Pa-tènts: las qui se despàtxan ab sèllo de supe-rior. *Patentes.*—À la lletra: segons la significa-

ció de la paràula. *A la letra.*—Al pèu de la lletra: exí còm sòna. *Al pie de la letra.*—Lle-tra per lletra: paràula per paràula. *Letra por letra.*—À lletra vista: luègo que se presenta la lletra de canvi. *A letra vista.*

Lletrada. *f.* El suc blànc que ténen alguns àbres, plàntes y fruytas no bèn maduras. *Leche.*—Te-nir lletrada. *Estar en leche.*

Lletraferid, da. *adj.* Astút, traïdor, viu. *Matre-ro, ra.*

Lletréra. *f. pl.* *Lechetrezna, tittmalo.*

Lletréro. *m.* Rètol, inscripció. *Letrero.*

Lletreta. *f.* Lletra petita.—Composició poètica. *Le-trilla.*

Lletrúd, da. *adj.* Dòctes, sàbis. *Letrado, da.*

Llèts. *m. pl. V.* Lleteròlas. *Lechecicas, llas.*

Lletsó. *m.* Hérba. *Cerrajas ò sonco.*

Lletuga. *f. pl.* Bèa coneguda. *Lechuga.*—Aco-pada. *Repolluda.*—Reülla. *Rizada.*

Lletugueta. *f.* Lletuga petita. *Lechugica, lla, ita.*

Llètx. *adj.* Desagradàble á la vista, disforme, do-lènt. *Feo.*—El Hòmo de sa càre: *Caranta-maula.*—Cavall. *Gurrufiero.*

Llén. *m.* Pàrt de sa frexura. *Bofes ò livianos.*

Llènrer. *v. n.* Tenir tèmps per fer alguna còsa. *Tener tiempo.*

Lléva. *f.* Surtida de bàrco de pòrt.—Aplèg de ociosos, etc. *Leva.*—Pèssa de lléva, canonà-da qui avisa que el bàrco vâ á partir. *Pieza de leva.*

Llevad, da. *p. p.* de llevar. *Quitado, da.*

Llevadís, ssa. *adj.* Lo qui se pòt llevar. *Levadi-zo, za.*

Llevadora. *f.* La dòna qui assistèix á las dònas qui vâ de pàrt. *Partera, comadre, ma-trona.*

Llevamá. *m.* Hérba. *Calendula ò flor de todos meses.*

Llevánt. *m.* La pàrt de ahònt surt es sòl.—Vént qui vé des llevánt. *Levante.*—Se menjaría un llevánt: expressió qui denòta que un menja molt. *Comeria un elefante.*

Llevantetjar. *v. n.* Fer vént de llevánt. *Orien-tar.*

Llevar. *v. a.* Apartar, separar, suprimir, privar de alguna còsa, etc. *Quitar.*—Lo auherdà ò es bàst á bistia. *Desenbaldar.*—Sas brossèllas á sa llét. *Desnatar.*—De éra. *Alzar ò levantar de era.*—La crisma: amenàssa. *Descrismar.*—Sas gornicions al bestiar. *Desguarnecer.*—Fàls testimoni. *Levantar falso testimonio.*—Sas lle-vors des cotó. *Alijar.*—Sas àrnas. *Desapolillar.*—Sa àrna des càp. *Descaspar.*—Sa floridura.

Desenmohecer. = Es gréix. *Desengrasar.* = Es gust de una còsa menjàntne una altra. *Desen-sebar.* = Es lleusòls des llit. *Desensabanar.* = Es sèllo. *Desellar.* = Lo qui tãpa á una còsa para-que la vejan. *Safaldar.* = Es caramúll. *Descol-mar.* = Sa pèll: robar. *Quitar el pellejo.* = Sa pèll des cul: atupar fòrt. *Quitar el culo d azo-tes.* = Sa tèrra de pròp de la sòca de ábre y de-xary un clotèt. *Alumbrar.* = Lo sec dels ábres. *Desvabar.* = Sas rèls véyas. *Resuñar.* = Sas venas. *Desvenar.*

Llévar es brots y fuyas inútils dels ábres. *Desfolo-nar.* = Es mèl de sa càre: amenàssa de atupar. *Quitar la cara.* = Ets amellòus de sas botxas. *Desembojar.* = Es gausòus, frontissas. *Desgoz-nar.* = Lo òli á passò ab argilla y sebò ántes de posarlò al molí. *Escurar.* = Pàrt de tèrra de montània ò pàrt de una ròca. *Peinar.* = Lo mustíy de plàntas. *Desvaliar.* = Sa peresa. *Des-emperezar.* = Sa ràpa de réym. *Descobajar.* = Sa teulàda. *Destejar.* = Sa traginada. *Des-techar.*

Llévarse. v. r. Apartarse, separarse, treurese vestít, sabátas, etc. *Quitarse.* = Es bàst á co-sas: alliberarse de càrrega, subjecció, tiranía, etc. *Quitarse el yugo.* = Axecarse del llit. *Le-vantarse de la cama.* = Dejòrn. *Levantarse tem-prano.* = Dematí. *Madrugar.* = Llévarse sa màs-cara: pèrder sa vergoña. *Quitarse la mdscara.* = Sas buscas de devànt: escusarse. *De mis viñas vengo.* = Es capèll, gorra, etc. *Descaperuzarse.* No llévar mà: continuar lo comensád. *No dejar de la mano.* = Ni'n llève, ni'n dona: me es indi-ferént. *No me da frio, ni calor.*

Llevát. m. Pàsta que se guàrda para tornar pas-tar. *Fermento, levadura ò recentadura.* = Po-sar llevát para pastar *Recentar.* = Médis para lograr algún fi. *Tirar medidas.*

Llevor. f. El grá de la plànta qui en conté una nòva desa matèxa càsta. = Quálsevòl còsa qui es càusa de que se prodnesca una altra de sa matèxa espècie. *Semilla ò simiente.* = De càñom. *Caña-mon.* = De genibró. *Enebrina.* = De lli. *Linaza ò gárgola.* = De náb. *Mabiza.* = De ráve. *Ra-baniza.* = Quèdar ò no quèdar per llevar de esparreguèra. *Quedar ò no quedar para simien-te de rdbanos.* = Duas, tres, etc llevors: axò se diu del sembrát qui há retúd al doble, tri-plo, etc. de sa llevar que se sembrá. *Dos, tres, etc. semillas.*

Llevoreta. f. Llevor petita. *Sementilla.*

Lléxa. f. Llegát. *Legado.*

Llexád. da. p. p. de llexar. *Legado, da.*

Llexar. v. a. Déxar llegáts fént testamént. *Legar.*

Llexa. m. Áygo bállida en cènra. *Legia.* = De capitèll: molt fòrt. *Metido.*

Llexiváda. f. Áygo qui há servíd para rentar. *La-vacias ò lavazas.*

Lléy. f. Orde, rétgla, estatút. = Quilát del òr ò de la pláta. = Conformidát de una còsa féta segòus lo arretglamént que se há establíd. *Ley.* = An-tiga ò de Moisés: la donáda per Déu en la mon-tània de Sinat. *Antigua ò de Moises.* = De Déu: los déu manaménts. *De Dios.* = De gràcia ò evangélica: el nòu Testamént. *De gracia ò evan-gélica.* = Escrita: escrita per la mà de Déu de-múnt las táuas de la lléy. *Escrita.* = Naturál: la que dicta la naturalesa. *Natural.* = En tota lléy: segòus totas las lléys. *A toda ley.* = Donar la lléy: comandar ab autoridát. *Dar la ley.* = = Lléys. pl. El còs del dret civil. *Leyes.*

LLI.

Lli. m. pl. = Ròba de lli. *Lino.*

Lliberád. da. p. p. de lliberar. *Librado, da.*

Lliberador. ra. m. f. El qui llibéra. *Librador, ra.*

Lliberál. adj. Bénéfic, dadivós, almoynar, cari-tatíu. *Liberal.* = Árt lliberál: el qui no se fà ab las màns, sinó ab lo entenimént. *Arte liberal.*

Lliberalidát. f. Llarguesa, benéficència. *Libera-lidad.*

Lliberalíssim. ma. sup. Molt lliberál. *Liberalísimo, ma.*

Lliberalíssimamént. adv. sup. Ab molta lliberali-dát. *Liberalísimamente.*

Lliberálment. adv. Ab lliberalidát. *Liberalmente.*

Lliberar. y millor alliberar. v. a. Preservar ò treurer á algú de dáñy, perill, etc. *Librar.*

Lliberarse. v. r. *Librarse.*

Llibèrt. ta. adj. El qui no està pres ni subjecte. = El qui no té que fer. *Libre.* = El quã ántes éra escláu. *Liberto, ta.*

Llibertát. f. Facultát, podèr de fer ò no fer. = La condició del qui no es escláu, del qui no es-tá pres ni subjecte á ningú. *Libertad.*

Llibertí. na. adj. El qui viu ab llibertát desen-frenáda ò no té religió. = El fíy y fíya del qui éra escláu. *Libertino, na.*

Llibertinatge. m. El módo de vívur desenfrenád. = Fálta de religió. *Libertinage.*

Llibrànsa. f. Lletra, orde paraque se pág alguna cantidát de dinèr. *Libranza.*

Libre. m. Porció de plegs escrits y enséds junts. = Una de las pàrts en que se dividexen las llibras escritas. = Òbra escrita. *Libro.* = Becerro en qui se nòtan las determinaciòus de una comun-i-dát. *Becerro.* = De coránta fuyas: las càrtas de

jugar. *De las cuarenta hojas.* = En qui los mer-caders assàntan lo que deuen y lo que se los deu. *Bilance.* = Mèstre: en qui se nòta la en-tràda y gásto de una càsa. *Maestro.* = De òbits: en qui se assànta á los qui mòren. *Libro mor-tuorio ò de fallecimientos.* = Historiád: el qui té estámpas per mitx relatives al assunto de que trácta. *Historiado.* = De memòria: en qui se nòta lo que impòrta tenir presént. = *De memoria.* = Verd: en qui se nòtan las particularidáts de un país, de una familia. *Verde.* = In sòlio: en qui los plegs no ténen sinó duas fuyas. *In folio.* = In quárto, in octavo: en qui los plegs ténen quatre, vuyt fuyas. *In cuarto, in octavo.* = De cavallerías: en qui se referexen las imaginárias proesas de cavallers andántes. *De cavallerías.* = De còr: en qui está escript lo que se cànta en el còr. *De coro.* = De la vida: en qui están escripte los nòms de los predestináds. *De la vida.* = De recéptas: aquèll ahónt se assànta lo que ordéna es métege. *Recetario.* = Es llibre m'ho há dit: que se diu als allòts, donántlos entenént que té-men los quia diuen un llibre qui tot heu en-devina. *Me lo ha dicho el escardillo.* = No po-sarse en llibres de cavallerías: allá ahónt no tòca. *No meterse en libros de caballerías.* = Tòc ab llibre. *Librazo.*

Llibremént. *adv.* Ab llibertát. = Ab ingenuidát. = Ab atrevimént. *Libremente.*

Llibremént. *m.* V. Llibrànsa. *Libramiento.*

Llibrería. *f.* La càsa ahónt se venen llibres. *Libre-ria.* = De comunidát ò pública. *Biblioteca.* = Del còr: ahónt están los llibres del còr. *Versí-cala.*

Llibrèt. *m.* Llibre petít. *Librito, librete.*

Llibreta. *f.* Llibre petít. *Librito, librete, librejo.* = Axò no està á sa llibreta: lo que se diu de una còsa màlamént dita ò dolénta. *Eso no está en el mapa.*

Llibreter. *m.* El qui ven llibres y en compra per vèndrer. *Librero.*

Llibròt. *m.* Llibre gròs. *Librazo ò librote.* = Des-preciáble ò dolént. *Librote.*

Llicència y altres. V. Llecència.

Llicor. *m.* V. Licor. = Para rentar sa boca ò sas dénts. *Enjuage.*

Lliga. *f.* Aliànsa. = La porció de àltre metáll que se mescla á lo òr y á la plàta. *Liga.*

Lligád, *da. p. p.* de lligar, *se.* *Ligado, da.* = Ca-ponado, *da.* = Trabado, *da.* = Enredado.

Lligador. *m.* Quartèt para vestir-se. *Tocador.*

Lligám. *m.* Còsa ab que se lliga. *Ligadura, liga-villa.* = Para fermar cèrcols. *Liaza.*

Lligar. *v. a.* Fermar, embanar. = Fer gárbas els

segadors. *Ligar.* = Per sas màns. *Manietar:* sas màns: no déxar obrar. *Atar las manos.* = Sas viñas. *Caponar.*

Lligarse. *v. r.* Unirse algúns para algúñ fi. *Ligar-se.* = El licor: espessirse. *Trabarse.* = Cà y cu-ssa. *Enredarse.*

Llim. *m.* Fànc. *Limo ò cieno.* = Matèria. *Materia ò podredumbre.* = Bàva espessa. *Limazo.*

Llima. *m.* Eyna de ferrer y de àltres menestráls. *Lima.* = Redona. *Limaton.* = Sorda: la qui cu-bèrta de plom fà pòc renòu. *Sorda.* El hòmo qui al parèxer es un aturád y no déxa de fer lo possible para lograr el sèn fi. *Mosca muerta.*

Llimád, *da. p. p.* de llimar. *Limado, da.*

Llimadnras. *f. pl.* Sas micas que càuen de lo que se llima. *Limadura.* = De òr ò de plàta. *Esco-billa.*

Llimác. *m.* Insècto. *Babosa, caracol baboso ò li-mazo.*

Llimar. *v. a.* Fregar ab llima. = Palir, corretgir á rístics. *Limar.*

Llimicós, *sa. adj.* *Viscoso, sa.*

Llmit. *m.* Mòdo. *Limite.* = No tenir llmit. *No te-ner llmite.*

Llimona. *f.* Còsa coneguda. *Limon.* = De S. Jerò-ni. *De S. Gerónimo.*

Llimonáda. *f.* Beguda. *Limonada.*

Llimonéra. *f.* El àbre qui fà llimonas. *Limonero ò limon.*

Llimpiád, *da. p. p.* de llimpiar. *Limpiado, da.*

Llimpiar. *v. a.* Fer net, llèvar sa brutó. *Limpiar.*

Llimpiesa. *f.* Netedát, asséyo, hermosura. *Limpieza.* = De sang: no tenir tàca de infàmia. *De sangre.* = De còr: sinceridát, rectitdt. *De corazon.*

Llimpio, *pia. adj.* Par, sense tàca. = Asseyád, curios. = Clar. *Limpio, pia.* = En llimpio. *En limpio.*

Llims. *m. pl.* El llòc ahónt vàn los nins qui mòren sense batisme. *Limbo.* = Estar en els llims: dub-tós, incèrt. *Estar en el limbo.* = Á las foscas. *Estar en oscuras.*

Llinar. *m.* Terréno sembrád de lli. *Linar.*

Llinària. *f. pl.* Medicinál. *Linaria.*

Llinda de portál. *m.* Péssa de fust ò de pédra po-sáda de través: la de bàix. *Umbral:* la de dalt.

Lintel ò dintel.

Lliquidació y altres. V. Liquidació. etc.

Lliri. *m. pl.* y flor. *Lirio.* = Bláu. *Lirio cárdeno.*

Llis. *m.* Blát y xéxa. *Cereales.* = Guix. *Yeso.*

Llis, *sa. adj.* Àllisád, plá, sense nuus. *Liso, sa.* = Llis còm es càll de sa mà. *Liso como la pal-ma de la mano.*

Llisó. *f.* Lo que diuen los estudiánts càda dia á la escòla. = Porció de escriptura, de vida de sànt,

etc, que se diu después de cada noctúrn de matinas.—Lo que diu el qui fa oposicions. *Leccion* ò *licion*.—De semmana: desafio litterari. *Ejercicios de sdbado*.—Donar llió: asseñalar lo que se há de estudiar. *Dar* ò *echar leccion*.—Prender llió: ferla dir. *Tomar lecion* ò *leccion*.

Llissoneta. *f.* Llió curta. *Leccioncica*, *illa*, *ita*.
Llista. *f.* Bossí de paper escrit.—Anomenament de personas en alta ven. *Lista*.—Passar llista.
• *Pasar lista*.

Llista. *f.* Rôba. *Listado* ò *lsteado*.—Texir llista. *Varetear*.

Llister. *m.* El qui fa rôba de llista ò en ven. *Lencero*.

Llistó. *m.* Bossí de fust llarg, estrèt y obrad. *Liston*.—Llistóns de bandolats. *Barrandal*.—De serra. *Codales*.

Listonèt. *m.* Llistó petít. *Listoncico*, *illo*, *ito*.

Llit. *m.* Cosa coneguda. *Lecho* ò *cama*.—De camp: ampla para jèurey dos. *De matrimonio*.—De corriòla. *Carriola*.—De infant dins es ventre de sa màre. *Secundinas*.—De bàncs y pôsts. *Tarima*.—De mòrt. *Andas* ò *fèretro*.—De brànques, garbóns, etc. *Cadalecho*.—De tela. *Catre*.—De tisora. *De tijera*.—Dolent. *Camastro*.—Fer es llit: कंपoundrèl para dormir. *Hacer la cama*.—Fer llit: jèurer per estar malalt. *Hacer cama*.—Fer es llit sas partéras. *Echar las pares*.—Desfer es llit. *Deshacer la cama*.

Llitera. *f.* Espècie de silla de mànos. *Litera*.—Per jèurer. *Echadero*.

Llitàt. *m.* Llít petít. *Camita*, *illa*.

Llitjèra. *f.* Eyna de texidor para posar es fils al urdidor. *Pulidero*.

Lliura. *f.* Pes de divèrs nombre de unsas segóns los réynes ò provincias.—Signe.—Moneda de distínt valor segóns las nacions. *Libra*.—Carnicera: de 36 unsas. *Carnicera*.—De sètze unsas. *Arrate*.—De xocoláte. *Ladrillo de chocolate*.

Lliurad, *da*. *p. p.* de lliurar. *Librado*, *da*.

Lliurar. *v. a.* Acabar de encantar. *Librar*.

Llivàña. *f.* Xàp en rôca, en tàp de la tèrra. *Hendedura* ò *grieta*.

Llivèll. *m.* Instrument para ecziminar las inclinacions de un pla.—La igualdat del terrèno. *Nivel*.—De aygo ò de ayre. *De agua* ò *de aire*.—À llivèll. *A nivel*.

Llivèllació. *f.* El àcte de llivèllar. *Nivelacion*.

Llivèllad, *da*. *p. p.* de llivèllar. *Nivelado*, *da*.

Llivèllar. *v. a.* Posar à llivèll. *Nivelar*.

Lloba. *f.* Vestidura de elesiàstic sense màuegas.

Loba.—Cáu de lloba. *Llave de loba*.

Llòc. *m.* Puést, siti, parátge, població. —Motiu, oració, témps. —El siti que uu ocupa. —Autoridat, tésto de algún autor. *Lugar*. —Bò para trobar contys, llébras, perdíus, etc. *Achaquiento de conejos*, etc. —Comú: bàssas. *Comun*, *privada* ò *secreta*. —Sembrad de càñom. *Cañamar*. —De lli. *Linar*. —Ahónt hey há coscòys. *Carrascal*. —Ahónt hey há espárt. *Espartizal*. —Ahónt està sa brúxula en bárc. *Escandalar*. —Ahónt se créma sa barrèlla. *Barrillar*. —Ahónt fan es uiu sas gnàleras. *Madrid*. —Para sembrar planter. *Almajara*. —Tancad de arbustos còm pita, romaguers, etc. *Repajo*. —Para tenir frescas càrn, fruytas, etc. *Sibil*. —Donar llòc: axò es motiu de fer alguna cosa. *Dar lugar*. —Fer llòc: apartarse, axamplarse. *Hacer lugar*. —En ningún llòc: en uinguna part. *En ningún lugar*. —En llòc de. *En lugar de*. —Noy há llòc: *cur*. *No hay lugar*. —En primer llòc: primérament. *En primer lugar*.

Llòca. *f.* La galiua qui vòl covar ò qui há covad, y mena pòlls. *Clueca*. —Alcabòta. *Cobertura*. —Posar llòcas. *Echar gallinas*.

Llocada. *f.* El agregat des pòlls que há trèts una llòca. *Pollada*.

Llòctinent. *m.* El qui fa de sustitút de àltre. *Lugartiniente*.

Llogad, *da*. *p. p.* de llogar, *se*. *Alquilado*, *da*, y *ant.* *logado*, *da*.

Llogadis, *ssa*. *adj.* Qui pòt ser llogad. *Alquiladizo*, *za*.

Llogar. *v. a.* Arrendar. *Alquilar* y *ant.* *logar*. —Jornalers. *Ajornalar*. —Estar per llogar. *Estar de alquiler*.

Llogarse. *v. r.* Ajustarse per un cèrt trabáy y per un cèrt preu. *Alquilarse* y *ant.* *logarse*.

Llògia. *f.* El llòc ahónt ténen sas juntas los sectàris ò la matèxa junta. *Logia*.

Llògic, *ca*. *adj.* Pertañent à la llògica. *Lògico*, *ca*. —*m.* El qui ensenya ò estudia llògica. *Lógico*.

Llògica. *f.* La primèra part de la filosofia. *Lògica*.

Llògicàlmént. *adv.* Segóns rétgles de llògica. *Lògicamente*.

Llògística. *f.* La àlgebra. *Logística*.

Lloguer. *m.* El preu de lo que se llòga. *Alquiler*.

Lloguerèt. *m.* Població petita. *Aldea*.

Llogueretó. *m.* Lloguerèt petít. *Aldehuela*, *aldeorrio*, *aldehorro*.

Llogueter, *ra*. *m. f.* El qui té lo llogad. *Inquilino*, *na*. —El qui dona lo llogad. *Alquilador*, *ra*.

Llom. *m.* Part inferior de sa esquena. = Esquena ò gruxària de llibre. *Lomo.*
Llombrígol. *m.* El forat que tenim al mitx del ventre. *Omblico.*
Llomillo. *m.* Diminutiu de llom. *Lomillo.*
Llongo. *m.* Salt, passa llarga. *Tranco.*
Llónja. *f.* Edifici para juntas de mercaders y altres còsas. *Lonja.*
Llop, *pa.* *m. f.* Animál carnícers. *Lobo, ba.* = Péix. *Llovarro.*
Llopèt, *ta.* *m. f.* Llops petits. *Lobillo, lla.* = Recéntyáds. *Lobato, ta.*
Llorer. *m.* Àbre. *Laurel.*
Lloriga. *f.* Péssa de ferro de càrro. = Armadura antiga. *Loriga.*
Lloriguera. *f.* Siti ahont se retiren los animáls. = Los hòmos de màla vida. *Madriguera.* = De coníys. *Gazapera.*
Llòro. *m.* Àve. = Hòmo xerrador. *Loro.*
Llòs. *m.* Aceró. *Boca.*
Llòsa. *f.* Pédra posáda para agafar animáls y àves. *Losa.* = Pédra quadráda para enretjolar. *Baldosa ò losa.*
Llosar. *v. a.* Afagir ferro á punta de càveg, de xáda, etc. *Echar boca.*
Llosco, *ca.* *adj.* El qui hey ven pòc. *Cigarrita.*
Llòsa. *f.* Paleta redona para escumar òllas. *Espumadera.* = Para partir el menjar en los convénts. *Paleta.*
Llòt. *m.* Fàuc bláu y pudént. *Cieno.* = De safarètx, cistèrna. *Tarquín.* = De torrènt. *Légamo.*
Llotós, *sa.* *adj.* Lo qui té llòt. *Cenagoso, sa.*
Llourer. *(A)* *adv.* Ab llibertát. *Suelto, ta.*

LLU.

Lluc. *m. ant.* Bòsc espès. *Luco.* = Nòm pròpi de hòmo. *Lúcas.*
Llucifer. *m.* El príncipe de los dimònis. *Lucifer.*
Lluciferino, *na.* *adj.* Pertañént á Llucifer. *Luciferino, na.*
Lluént, *ta.* *adj.* Brillànt, resplandént. *Luciente.* = Animál ò es seu pel qui lluu. *Lucio, cia.*
Lluentó. *m.* Resplandor. *Brillo.*
Lluèrna. *f.* Insècto qui á las foscas despedèix llum ò claror. *Lucièrnaga, lucerna ò noctilúca.* = Péix. *Lucerna.* = Nin. *Muñeco, ca.*
Lluíd, *da. p. p.* de lluir. = *adj.* Resplandént, magnífic. *Lucido, da.* = Surtir lluid: bé de alguna funció. *Salir airoso.*
Lluimént. *m.* Esplendor, magnificència. *Lucimiento.*
Lluir. *v. n.* Resplandir, despedir llum. = Manifestar lo adelantamént. *Lucir.* = Es pel. *Relucir.*

La Àygo del mar en sa nit. *Relampaguear.*
Lluirse. *v. r.* *Lucirse.*
Lluís. *m.* Moneda francesa qui pòc més ò ménos vái sèt lliuras mallorquinas. *Luis.*
Lluísa ò luíssa. *f. pl.* *Luisa.*
Llum. *f.* Claror, resplandor, lo qui illumina los objèctes. = Conexemént, capacidat. *Luz.* = Donar á llum: publicar algún escrit ò parir. *Dar d luz.* De pòcas llums: de pòca capacidat. *De pocas luces ò de pocos alcances.*
Llum. *m.* Instrumént de ferro ò de llàuna conegud. *Candil.* = Tòc ab so llum. *Candilazo.* = Llum de teya per fàlta de òli. *Candelero.*
Llumanéra. *f.* Còsa coneguda. *Velon.*
Lluminària. *f.* Llántia qui créma dia y nit devànt el Santíssim. = Illuminació per festa pública. *Luminaria.* = Molts de llums. *Illuminacion.*
Lluminós, *sa.* *adj.* Clar, lluent. *Luminoso, sa.*
Lluna. *f.* El planèt més pròp de la tèrra y qui illumina en la nit. = Péix. *Luna.* = De miráy. *De espejo.* = Nòva. *Nueva.* = Véya. *Llena.*
Llunáda. *f.* Péix. *Martillo ò cijena.*
Lluuació. *f.* Sas llunas de càda més. *Lunacion.*
Llunar. *adj.* Pertañént á sa lluna. *Lunar.*
Llunári. *m.* Pronòstic perpètuu. *Lunario.*
Lluuària. *f.* Pédra preciosa en forma de mitja lluna. *Lunaria.*
Lluuas. *f. pl.* Intervállos de locura. *Lunas.* = Tenir llunas. *Tener lunas.*
Llunàtic, *ca.* *adj.* Lòcos á intervállos. *Lundtico, ca.*
Lluneta. *f.* Diminutiu de lluna. *Lunica, ita, illa.* = Cèrt llòc en el teàtro. *Luneta.*
Llueto. *m.* Cèrta vòlta en edifici. *Luneta.*
Lluñy. *adj.* Apartád. *Lejano, na.* = *adv.* Enfòre. *Lejos.* = De lluny. *De lejos.* = En lluny: avís pa-raque se fàssen enfòre. *Fuera ò oxe.*
Llupí. *m. pl. y fruyt.* *Altramuz.*
Llupia. *f.* Tumor. *Lupia ò lobanillo.*
Llúpol. *m. pl.* *Lúpulo ò hombrecillos.*
Lluquèt. *m.* Còsa coneguda. *Luquete ò pajuela.*
Llur, *llurs.* Pronòms recíprocs. *ant.* *Su, sus.*
Llus. *m.* Péix. *Pescada.*
Llustració. *f.* Purificació per mèdi de sacrifici. *Lustracion.*
Llustrád, *da. p. p.* de llustrar. *Lustrado, da.*
Llustrál. *adj.* Pertañént á llustració. *Lustral.*
Llustrar. *v. a.* Purgar, purificar ab sacrificis y aspèrsions. *Lustrar.*
Llustre. *m.* Lluentó de las còsas-brufidas. = Glòria, honor. = Noblesa de sàng. *Lustre.* = Donar llustre. *Dar lustre.*
Llustrós, *sa.* *adj.* Lo qui té llustre. *Lustroso, sa.*
Llustrosamént, *adv.* Ab llustre. *Lustrosamente.*

MAN

M. *f.* La catorzena lletra del alfabeto mallorquí, consonant y en los nombres románs vál mil. *M.*
Ma. Pronòm possessiu femení. *Mi.*
Má. *f.* Part del brás. = Passada de color, vernís, etc. = Podèr, impèri, mândo. = Favor, patrociní. = El primer qui há de jugar. = 25 fuyes de paper. *Mano.* = De apòstol: gróssa. *De zopo.* = Má dreta. *Mano derecha, drecha.* = Esquèrra. *Izquierda* ò *manca.* = Á má dreta, á má esquèrra: al costat dret ò esquèrra. *A mano derecha, d mano izquierda.* = Á má: pròp, avinent. *A mano ò d la mano.* = Derréra má: el qui há de jugar derrer. *Pié.* = Segona má. *Tras mano.* = Per segona má: per mèdi de àltre. *Por segunda mano.* = Á derréra má: á repèl. *A tras-pelo.* = De má en má. *De mano d mano.* = Bòna má: destresa, habilitat. *Buena mano.* = Déxat de la má de Déu: el olvidat de las obligacions de cristiá. *Dejado de la mano de Dios.* = Curt de màns: de pòca habilitat. *Corto de manos.* = Llarg de màns: lladre. *Largo de uñas.* = Alsar la má: déxar de fer una còsa. *Alzar ò levantar la mano.* = Apretar la má: castigar fòrt. *Apretar la mano.* = Donar la má á un: ajudarli. *Dar la mano d uno.* = Donar sa derréra má: acabar una còsa. *Dar la última mano.*
Arribar á sas màns: atuparse los qui se baráyan de paràula. *Llegar d las manos.* = Dur entre màns: aplicarse á alguna còsa. *Traer entre manos.* = Estar en sas màns plegadas: sense fer res. *Estar mano sobre mano ò con los brazos cruzados.* = Estar en má fòrta una còsa: ser difícil de trèurerla de qui la té. *Estar en papo de buitre.* = Estar en ta, etc. má: podèr fer la còsa de que se tracta. *Estar en tu, etc. mano.* = Tornar en sas màns buydas. *Bolver con las manos vacías.* = Mudar de má. *Mudar de mano.* = Posarse sa má en es pit. *Meterse la mano en el pecho ò seno.* = Remenar sas màns: trabayar aviát. *Menear las manos.* = Tenir sa má trencada á una còsa: avesada. *Tener la mano suelta d...*
Màns. *f. pl.* El trabáy de fer alguna còsa. *Manos ò hechura.* = Màns buydas: el qui no du res en sas màns. *Manivacio, cia.* = Foradadas: el qui gasta massa. *Bolsa rota.* = Càurer en bõnas màns: se diu de un negòci confiát á una persona inteligent ò de una còsa perduda y trobada per un hòmo de bé. *Caer en buenas manos.* = Untar sas

MAD

màns: fer regálos. *Untar las manos.* = Fermar sas màns á un: impedirli el obrar. *Atar las manos.* = Prènder ab sas duas màns: ab molt de gust. *Tomar con dmbas manos.* = Tenir sas màns báubas. *Tener las manos pasmadas ò arrecidas.* = Tenir bõnas màns: habilitat, destresa. *Tener buenas manos.* = Posar sas màns demunt un: agafarlo. *Meterle la mano.* = Déu lo ténga de la séua má: lo guiy. *Téngale Dios en su mano.*
Má. *m.* Nòm que donan los nins á los qui los servan. *Niñero.* = Es má y sa teta: dos qui sèmpre vãn plegadas. *La maza y la mona.*
Mábre. *m.* Màrmol. *Mármol.*
Mác. *m.* Pedreta. *China.* = Dins sabáta. *Escrúpulo.* = De torrènt, mar llis y pelad. *Peladilla.* = Qui per descúyt ò casualidat quèda dins pasta de fer retjólas ò teulas y se convertèix en càl. *Calice.* = Mács: jòc de allòtas. *Cantitos, chinas, pitas ò pitos.*
Mác. *m.* Glob de aygordènt. *Sorbo ò trago.* = De fràre: gròs. *Sorbeton.*
Mácadéro, *ra. adj.* *Macadero, ra.*
Macàna. *f.* Àrma ofensiva de indios. *Macana.*
Macarró. *m.* Fidèu llarg, gruxad y buyd dedins. *Macarron.*
Macarrònic, *ca. adj.* Pertaiènt á macarronisme. *Macarrónico, ca.*
Macarronisme. *m.* Composició burlésca ab paràulas de diferents llèngos. *Macarronismo.*
Maceració. *f.* Mortificació. *Maceracion.*
Macerad, *da. p. p.* de macerar. *Macerado, da.*
Macerar. *v. a.* Mortificar el còs ab penitèncias. *Macerar.*
Macerina. *f.* Plát ab assiènto al mitx para posary sa xicara. *Macerina.*
Macilènt, *ta. adj.* Dèbil, flac, malaltís. *Macilento, ta.*
Macís, *sa. adj.* Clòs, sólido. *Macizo, za.*
Macisamènt. *adv.* Ab solidès. *Macizamente.*
Máco, *ca. m. f.* Xixisbèyos. *Majo, ja.*
Mácula. *f.* Culpa, tàca. *Mdcula.*
Maculad, *da. adj.* *Maculado, da.*
Maculí. *m.* Mac petít. *Chinita.* = Dins sabáta. *Es-crúpulo.*
Maculinada. *f.* El agregat de mács quey há en torrènt, á vorèra de mar y àltras parts. *Cascajo.*
Madíma. *f.* Dàma, senhora. *Madama.*
Madástra. *f.* La dòna casada ab viudo qui já tenia

infants. *Madrastra*.
Madís, m. Las costéllas de bárco. *Costilla*.
Madô, f. Abreviadura de madôna. *Madona*.
Madôna, f. La dôna de âmo, la qui té hasiênda séua ô llogâda. = Señora. *Madona*, ama.
Madramonier, m. El qui intervê en el casamênt de âltre. *Casamentero*.
Madramoniêra, f. La qui intervê en... etc. *Casamentera*.
Madrépora, f. pl. *Madrépora*.
Madrigâl, m. Poesia. *Madrigal*.
Madrillêño, ña. *adj.* El naturâl de Madrît la capital y la cort del réy de España. *Madrillêño*, ña.
Madur, ra. *adj.* Lo qui hâ acobâd de ser verd. = Véys. *Maduro*, ra. = Judiciosos. *Maduro*, ra ô machucho, cha.
Maduraciô, f. El âcte de madurar. *Maduracion*.
Madurâd, da. p. p. de madurar. *Madurado*, da.
Maduramênt, m. V. *Maduraciô*. *Maduramiento*. = Venir á maduramênt boñy, etc. *Madurar*. = *adv.* Ab madurês. *Maduramente*.
Madurar, v. n. Déxar de ser verd el fruyt, la fruyta. = Déxar de estar entumid boñy, tumor. *Madurar*. = Mâssa prést la fruyta. *Asolanarse*.
Maduratiu, m. Remèy lenitiu. *Madurativo*.
Maduratiu, va. *adi.* Lo qui fâ madurar tumors. *Madurativo*, va.
Madurês, f. El estât perfêt de las fruytas. = Gravedât, judici, prudência. *Madurez*.
Maestrânsa, f. Orde de cavâllería. = El llôc ahónt se trabâyan los materiâls para bârcos. *Maestranza*.
Maestrânte, m. El individuo de la maestrânsa. *Maestrante*.
Maestrângo, m. La dignidât de maêstre en las ordes militars. *Maestrazgo*.
Maêstre, m. El superior en las ordes militars. *Maestre*.
Magâña, f. Côp en la cârn del côs. *Magulladura* ô *magullamiento*. = En fruyta. *Maca*.
Magâñâl, da. p. p. de magañar. *Magullado*, da. = *Macado*, da.
Magañar, v. a. Copetjar. *Magullar*. = Á sa fruyta sa pédra ô calabruix. *Magullar* ô *macar*.
Magañarse, v. r. *Magullarse* ô *macarse*.
Magarrufa, f. Trâmpa. *Maula*, treta.
Magatatiôns, (De). De secrêts. *Con tapillos* ô *con tapucos*.
Magatzê, m. Llôc para posar mercaderías y âltras côsas. *Almacen*.
Magestât, f. Grandesa, ostentaciô. = Gravedât. = Títol que se dona á Déu y á los réys. *Magestât*.

Magestuós, sa. *adj.* Ple de magestât. *Magestuoso*, sa.
Magestuosamênt, *adv.* Ab magestât. *Magestuosamente*.
Magestuosidât, f. La calidât de lo magestuós. *Magestuosidad*.
Mágia, f. Ârt ab que se fân côsas admirâbles. *Mágia*. = Artificial: la qui per industria fâ côsas qui parexen impossibles. *Artificial*. = Blanca ô naturâl: la qui per aplicaciô de côsas naturâls fâ esêctes qui parexen sobrenaturâls. *Blanca* ô *natural*. = Negra: la qui per invocaciô del dimôni ôbra côsas admirâbles, y muda, côm fâlsamênt creu el vulgo, divêrsas formas. *Negra*.
Mâgic, ca. m. f. Bruxa y bruxôt. *Mágico*, ca.
Mâgic, ca. *adj.* Pertañênt á la mágia. *Mágico*, ca.
Magistêri, m. Euseñâusa. = Grâu ô títol de mêstre. = Presidência. = Preparaciô química. *Magisterio*.
Magisteriâl, *adj.* Pertañênt á magistêri. *Magisterial*.
Magistrâl, *adj.* Pertañênt á mêstre. = Un de los quâtre canonicâts de ofici. *Magistral*.
Magistrâl, m. El canônge qui té el canonicât magistrâl y la obligaciô de predicar en côrts dias. = Beguda côntra el mâl francès. *Magistral*.
Magistrâlniênt, *adv.* Ab tô de mêstre. *Magistralmente*.
Magistrât, m. Persona qui té cârreg civil y públic côm retgidor. = La dignidât del magistrât. = Tot consèy ô tribunâl. *Magistrado*.
Magistratura, f. Cârreg ô empléyo públic en lo civil. *Magistratura*.
Magnânimamênt, *adv.* Ab magnanimidât. *Magnánimamente*.
Magnanimidât, f. Grandesa de ânimo. *Magnanimidad*.
Magnânim, ma. *adj.* De grân côr. *Magnánimo*, ma.
Magnâte, m. Persona principal. *Magnate*.
Maguêssia, f. Têrra absorbênt. *Magnesia*.
Magnêtic, ca. *adj.* Pertañênt al imân. = Lo qui té virtút de atrêurer. *Magnético*, ca.
Magnetisâd, da. p. p. de magnetisar. *Magnetizado*, da.
Magnetisar, v. a. Comunicar el magnetisme. *Magnetizar*.
Magnetisme, m. Virtút del imân. *Magnetismo*.
Magnífic, ca. *adj.* Illustre, pompós,untuós. = Títol de honor. *Magnífico*, ca.
Magnificâd, da. p. p. de magnificar. *Magnificado*, da.
Magnificamênt, *adv.* Suntuosamênt. *Magníficamente*.

Magnificar. *v. a.* Alabar, exaltar. *Magnificar.*
Magnificat. *m.* El càntic de la Mãre de Déu que se diu á véspas. *Magnificat.*
Magnificència. *f.* Pompa, esplendor. *Magnificència.*
Magnificentíssim, *ma. sup.* de magnífic. *Magnificentissimo, ma.*
Magnitud. *f.* Cantidat que se pòt calcular ò midar, objècte de la matemàtica. = La corpulència de las còsas. = Escellència, dignidat. *Magnitud.* = De un eclipse: la part obscura del sòl ò de la lluna. *De un eclipse.* = Irracional: la qui no se pòt midar. *Irracional.*
Máguo, *na. adj.* Epíteto, *v. g.* Albérto Máguo, Alecsándro Máguo. *Magno, na.*
Mágo. *m.* Nòm dels autígs sàbis orientals. *Mago.*
Mágo, *ga. adj.* El qui vâ de màgia. *Mago, ga.*
Magràna. *f.* El fruyt del magraner. = Bombeta. *Granada.* = Àgradoisa. *Agri dulce ò cajon.* = Aubâ. *Albar.* = Àgra. *Agria.*
Magraner. *m.* Àbre qui fâ magrànas. *Granado.* = Bort. *Silvestre ò pagano.*
Mâgre. *m.* Càrn sense gréix. *Magro.*
Mâgre, *gra. adj.* Dèbil, flâc, macilènt, prim. *Magro, gra.* = Pòc concèrt. *Escaso, sa.*
Magrèt, *ta. adj.* Diminutiu de màgre. *Magrico, ca, illo, lla, ito, ita.*
Magror y magrura. *f.* La calidat de lo màgre. *Magrez ò magrura.*
Maguéy. *m.* Àbre de Amèrica. *Maguey.*
Mahometâ, *na. adj.* El qui professâ el mahomatisme ò lo qui li pertàñy. *Mahometano, na.*
Mahomètic, *ca. adj. ant.* Mahometâ, *na. Mahomético, ca.*
Mahometisar. *v. a.* Seguir el mahometisme. *Mahometizar.*
Mahometisme. *m.* La sècta de Mâhoma. *Mahometismo.*
Mahometista. *m.* V. Mahometâ. *Mahometista.*
Mahonès, *sa. adj.* De Mahó. *Mahones, sa.*
Mâig. *m.* El quint més del àñy. *Mayo.* = Fer màig: causar grân dâñy. *Dar una mazada.*
Major. *adj.* Més grân. = Superior. = El qui hà cumplicid la edât establida para usar des sêus drets. = Primèra proposició de un silogisme. = Lo qui escedèix á àltre. *Mayor.* = De guàrdias de corps. *Garzon.* = Majors. *pl.* Antepassâds. = Los de la primèra clâsse en la escòla de gramàtica. *Mayores.* = Alsarse á majors: ensuperbirse. *Levantarse á mayores.*
Majora. *f.* La dôna del major. *Mayora.*
Majorâl. *m.* El qui se cuyda de alguna hasiènda. *Cachican.* = El qui té esmènt á trabayadors. *Sobrestante.*

Majorâla. *f.* La dôna del majorâl de hasiènda. *Cachicana.*
Majorâgo. *m.* El agregât de bènes vinclâds. = Dret del fuy major de una família. *Mayorazgo.*
Majordôm. *m.* El qui se cuyda del govèrn econòmic de una càsa. *Mayordomo.* = Sobreposât de confraria. *Prohombre.*
Majordôma. *f.* La dôna del majordôm de càsa. *Mayordoma.*
Majorèt. *m.* Diminutiu de major. *Mayorcico, llo, ito.*
Majoria. *f.* Escellència, preeminència. = El major nombre ò la major part. *Mayoria.*
Majoridat. *f.* Majoria. *Mayoridad.*
Majormènt. *adv.* Principàlmènt. *Mayormente.*
Majúscula. *f.* Lletra de sas gròssas. *Mayúscula.*
Mâl. *m.* Dâñy, desgràcia, trahây. = Dolor malaltia. = Culpa, delictè, vici. *Mal.* = De càp. *De cabeza:* cuydâdo, ànsia. *Quebradero de cabeza:* enfâdo. *Desazon:* del qui està gelós. *Martelo.* = De càurer. *Caduco ò epilepsia.* = De caxâl. *Dolor de muelas.* = De ceya. *Jaqueja.* = De còr, *De corazon.* = De costât. *De costado.* = Francès, *Mal frances.* = De màre. *De madre.* = De san Pâu. *Mal caduco ò epilepsia.* = De parir. *Dolores de parto.* = De uys. *Mal de ojo.* = De ventre. *Dolor de vientre, de tripas ò torozon.* = De ventrèy. *De estómago.* = Fer mâl. *Hacer mal.* = Posar en mâl. *Poner ò meter en mal.*
Mâl. *adv.* De la mauèra que no hauria de ser. *Mal.*
Mâl, *la. adj.* Lo qui no té la bondât corresponent. = Viciós, dolènt, corrompud, málvâd. = Culpâd, delinquènt. *Malo, la.*
Mâlagradós, *sa. adj.* Ofensiu á la vista. *Desagradable.*
Mâlágana. *f.* Malaltia. *Desazon.*
Malâlt, *ta. adj.* Qui no té salut. *Enfermo, ma.* = Dels uys. *Trasijado, da.* = De sa mèisa. *Esplénico, ca.* = Fer es malâlt per no fer feyna. *Hacer la de rengo.*
Malaltia. *f.* Mâl, indisposició, fâlta de salut. *Enfermedad.*
Malaltis, *ssa. adj.* El qui gôsa de pòca salut. *Enfermizo, za, enteco, ca, maluco, ca ò encleñque.*
Mâlâment. *adv.* Mâl al revés de lo que correspôn. *Malamente.*
Mâlâpareyâd, *da. p. p.* de mâlâpareyar. *Malparado, da.*
Mâlâpareyar. *v. a.* Mâltractar de ôbra. *Malparar.*
Mâlâpêste! Espècie de flastomia. *Pésete! pesia d tal! ascuas!*
Mâlbaratâd, *da. p. p.* de Mâlbaratar. *Malbara-*

tado, da.
Málbaratador, ra. m. f. El qui málbaráta. *Malbaratador, ra.*
Málbaratar. v. a. Descompòndrer, desordenar. = *Málgastar los béus. Malbaratar.*
Málcas. m. Acció dolénta. *Malcaso.*
Málcasãd, da. p. p. de málcasar, se. *Malcasado, da.*
Málcasar. v. a. Casar málamént. *Malcasar.*
Málcasarse. v. r. Casarse málamént. *Malcasarse.*
Málcompòst, ta. adj. Sense orde. *Malcompuesto, ta.*
Málcontént, ta. adj. Disgustãd. *Malcontento, ta.*
Málcórátge. m. Hérba medicinál. *Malcorage.*
Málcriad, da. adj. Fálto de criãsa. *Malcriado, da.*
 = Qui no vól obeir. *Malmandado, da.*
Málcriadesa. f. Dolentía. *Malhecho.*
Málcriar. v. a. No donar criãsa. *Malcriar.*
Málcunyat. m. Acció mála. *Malguisado.*
Maldát. f. Crímen, delicta, péccat. *Maldad.*
Máldemént. adv. Que pás, que se fãsse. *Pase, transeat.*
Maldició. f. Imprecació, flastomía. *Maldicion.* = De Déu: cástig que envía. *De Dios.*
Malèdicència. f. Murmuració. *Maledicencia.*
Máldicént. adj. Murmurador. *Maldiciente.*
Malèficència. f. Incliniació á fer mál. *Maledicencia.*
Malefici. m. Ecís para fer dany y el matéix dany. = *cur.* Crímen de haver donãd verí. *Maleficio.*
Maleficiãd, da. p. p. de maleficiar. *Maleficiado, da.*
Maleficiar. v. a. Dañar, eosisar. *Maleficiar.*
Maleid, da. p. p. de malair. *Maldecido, da* ô *maldito, ta.*
Maleid, da. adj. Dolént, pèrvèrs, noningú. *Maldito, ta* ô *malddadoso, sa.* = Noningú. *Maldito, ta.*
Malaidor, ra. adj. Mála lléngo, satírica. *Maldecidor, ra* ô *maldiciente.*
Malair. v. a. Entregar á la ira de Déu. = *Flastomar. Maldecir.*
Málavegúid, da. adj. Oposãda. *Desavenido, da.*
Málaventura. f. Desgràcia, desventura. *Malaventura.*
Malenãd, da. adj. Desgraciãds, infélices. *Maharon, na.* = Malenãd, da de mí! *Infeliz de mí!*
Málenténder. v. n. No oir bé. *Trasoir.* = Enténder málamént la cõsa. *Malentender.*
Mántenént. adj. Torpe, rudo. *Malentendedor, ra.*
Málentès, sa. p. p. de málenténder. *Malentendido, da.* = *Trasoldo, da.*
Malésa. f. Dolentía, maldát. *Maleza.*
Malèt, ta. adj. Dolentès. *Malillo, lla, ito, ta.*

Maleta. f. Bossa gròssa de péll para dur ròba. *Maleta.* = Para dur càrtas. *Malija, y la qui vé de Frãsa. Mala.*
Málevolència. f. Mála voluntát, òdi. *Malevolencia.*
Málevolo, la. adj. Incliniãd á fer mál. *Malévolo, la.*
Malèyt, ta. adj. De mál gèni. *Aspero, ra.* = *Breguista. Bravo, va.*
Málfaxãd, da. adj. Mál vestíds. *Desaliñado, da.*
Málfector, ra. m. f. El qui comèt delictes. *Malhechor, ra.*
Málfener, ra. m. f. El qui no vól fer feyna. *Haragon, na, holgazan, na, remolon, na.* = El qui cerca pretéstos para no fernò. *Zanguango, ga.* = El qui tot le dia se passetja. *Sobrantero, ra.* = El traydor qui se excusa de fernò. *Sobon, na.*
Málfenerãdo, da. m. f. *Málfeners. Galbanero, ra. V. Málfener.*
Málfeneria. f. Aversió á sa feyna. *Haraganeria* ô *holgazaneria.*
Málfét, ta. adj. MM formãd. *Malecho, cha.* = Indispòst. *Malguisado, da.*
Málfét. m. Acció mála. *Malhecho.*
Málgast. m. La acció de málgastar. *Malgasto.* = Lo que se concedèix á un para el seu gástu particular. *Gastos particulares.*
Málgastãd, da. p. p. de málgastar. *Malgastado, da.*
Málgastar. v. a. Fòndrer es séus béns. *Malgastar.*
Málhãya. Espècie de flastomía. *Malhays.*
Málmorãd, da. adj. Atxaós. = Displícént, trist. *Malhumorado, da.*
Malicia. f. Astacia, maldát, picardía. = Mála interpretació = Incliniació á lo mál. *Malicia.* = Òdi. *Hincha.* = Prènder malicia: enrabiar-se. *Irruarse.* = Boñy, llàga. *Enconarse* ô *indignarse.*
Maliciãd, da. p. p. de maliciar. *Maliciado, da.*
Maliciãda. f. Indignació. *Irritacion.* = Aversió, òdi. *Encono.*
Maliciar. v. a. Resselar, sospitar. *Maliciar.*
Malicieta. f. Malicia petita qui dura pòc. *Fanfurriña.*
Maliciós, sa. adj. El qui òbra ab malicia. = Astút, traydor. *Malicioso, sa.*
Maliciosemént. adv. Ab malicia, ab traydoría. *Maliciosamente.*
Maligne, na. adj. Pèrvèrs, mál intencionãd. = Nocíu, perjudiciál. *Maligno, na.*
Malignamént. adv. Ab mála intenció. = Ab perjudici. *Malignamente.*
Malignãnt. adj. Se diu en llògica de la negació

formál de una proposició. *Malignante*.

Malignidát. *f.* Mála vol'untát. = Perjudici. *Malignidad*.

Malíssim, *ma. sup.* Molt dolénts. *Malísimo, ma.*

Malíssimament. *adv. sup.* Ab molta maldát, etc. *Malísimamente*.

Mállevád, *da. p. p.* de mállevar. *Tomado, da. emprestado, da.*

Mállevád, *da. adj.* Qui no es naturál, v. g. cona qui no es des cabèys de la qui la du. *Postizo, za.*

Mállevar. *v. a.* Prènder una còsa para usarla al-gún tèmps. *Tomar emprestado*. = Mállevar á no tornar. *Petardear, trampear*. = Mállevar y no tornar. *Pegar un parche ó un parchazo*.

Málmanád, *da. p. p.* de málmanar. *Sobajado, da.*

Málmanar. *v. a.* Máltractar una còsa manucletjánt-la ab sas màns. *Sobajar*.

Málmenjád, *da. adj.* Pòc alimentáds. *Malcomido, da.*

Málnòm. *m.* *Malnombre*. = Per burla. *Apodo*.

Málogrâd, *da. p. p.* de málograr, *se. Malogrado, da.*

Málograr. *v. a.* Pèrder, no aprofitar, desconcertar los projèctes, etc. *Malograr*.

Málograrse. *v. r.* Pèrderse las esperánsas, los projèctes per morirse un. *Malograrse*.

Málparád, *da. p. p.* de málparar. *Malparado, da.*

Málparar. *v. a.* Dispòndrer málament sas còsas. *Malparar*.

Málparir. *v. a.* Parir ántes de hòra. *Malparir*.

Málparlâd, *da, y málparlânt. adj.* Qui párlan málament. *Malhablado, da.*

Málpárt. *m.* Esvòrt. *Malparto*.

Málquist, *ta. adj.* Málvist, avorrid dels áltres. *Malquisto, ta.*

Málquistâd, *da. p. p.* de málquistar, *se. Malquistado, da.*

Málquistar. *v. a.* Posar discòrdia. *Malquistar*.

Málquistarse. *v. r.* Posarse málvist, ferse odiós. *Malquistarse*.

Málsá, *na. adj.* Nocfa, perjudiciál á la salut. *Mal-saño, na.*

Málsonânt. *adj.* Ofensu á los oídos, piadosos. *Malsonante*.

Málsufríd, *da. adj.* Qui prést se enfáda. *Malsu-frido, da ó escolimoso, sa.*

Máltès, *sa. adj.* De Málta. *Maltes, sa.*

Máltèrs. *m.* Perjudici. *Maltercio*.

Máltractâd, *da. p. p.* de máltractar. *Maltratado, da.*

Máltractar. *v. a.* Afligir, injuriar, atormentar, mortificar. = Destruir, desordenar. *Maltratar, y ant. maltractar*.

Máltrácto. *m.* Dolént trácto. = La acció de desor-denar ó descompòndrer manuclânt. *Maltracto*.

Malura. *m.* Impertinént, enfadós. *Flema*.

Málvâd, *da. adj.* Pervèrs, pòlissa, vil. *Mavado, da.*

Malvâdamént. *adv.* Vilment. *Malvadamente*.

Malvadíssim, *ma. sup.* Molt malvâds. *Malvadísi-mo, ma.*

Málvesâd, *da. p. p.* de málvesar, *se. Malvezado, da.*

Málvesar. *v. a.* Málacostumar. *Malvezar*.

Malvesarse. *v. r.* Málacostumarse. *Malvezarse*.

Málviâtge. *m.* Imprecació. *Pesia d tal*. = Enviar á málviâtge: despedir, engegar ab ràbia. *Enviar d la dula*.

Mállorquí, *na. adj.* Naturál de ó pertañent á Mál-lòrca isla del mèditerràneo. *Mallorquin, na.*

Mâma. *f.* Nòm que los nins donan á sa mamélla. *Mama*.

Mamá. *f.* Nòm ab que los nins anomenan á sa mà-re. *Mamã*.

Mainâd, *da. p. p.* de mamar. *Mamado, da.*

Mamar. *v. a.* Xupar sa llét de sa mamélla. *Mamar*. = Donar mamar. *Dar de mamar ó amamantar*.

Mâmarrucas. *m. f.* Nòm que se dona als nins qui mâman, majorment mes tèmps que el regular. *Mamon, na.*

Mamây. *f.* V. Mamã. *Mamay*.

Mâmbàlletas. *f. pl.* Tôcs ab una mâ á la àltra. *Palmadas*. = Fer mambàlletas. *Palmotear*.

Mameluco. *m.* Soldât de la milícia de Egipte. *Mameluco*.

Mamilar. *adj.* Pertañent á sa mamélla. *Mamilar*.

Mampâra. *f.* Antepòrta. *Mampara*.

Mamassar. *v. a.* Prènder un infànt sa mamélla, dexarla y tornarla prènder várias vegâdas. *Mamujar ó mamular*.

Manacôr. *m.* Instrument músic de còrdas y ab téclas. *Monacordio*.

Manacorí, *na. adj.* De Manacôr la vila de més gént de Mállòrca. *Manacorino, na.*

Manâd, *da. p. p.* de manar. *Mandado, da.*

Manâda. *f.* Lo que abràssa sa mâ. = Fexèt petit, v. g. de ausâus. *Manada ó manojo*. = De espigolât. *Moraga*.

Manâdas, *f. pl.* Remenament de sas màns para demostrar algun afècte del ànimo. *Manoteo ó manoteado*.

Manament. *m.* Orde, precèpte. *Mandamiento*.

Manar. *v. a.* Governar ab autoridât, ordenar, donar ordes, fer fer alguna còsa. *Mandar*. = A cossas: ab rigor. *Mandar d coces*.

Manât. *m.* V. Manâda. *Manejo*. = De auveyas, cá-bras, etc. *Manada de...* = De cabèys ó pàya.

Mellon. = De plomas. *Plumageria* ò *plumeria*.
Mancad, da. p. p. de mancar. *Faltado, da.*
Mancar. v. n. Faltar. *Faltar.* = No mancar cap grà á sa doble: no faltar res, áus bé havery demés. *No faltar chichota.*
Mânco, ca. adj. Estropeada de brás ò de mà. *Manco, ca.*
Mânco. adv. Escepte, sòre. *Ménos.* = En mânco. *En ménos.* = Per mânco. *Por ménos.* = Venir á mânco: decaurer de son estat. *Venir d ménos.*
Mânco. m. La més pòca còsa. *Ménos.* = Lo mânco que puc fer, es, etc. *Lo ménos que puedo hacer, es, etc.*
Mâncomunad, da. p. p. de mâncomunarse. *Mancomunado, da.*
Mâncomunadament. adv. Ab unió. *Mancomunadamente.*
Mâncomunarse. v. r. Ajuntarse ò unir-se duas ò més personas para algún fi. *Mancomunarse.*
Mâncomunidat. f. Unió de personas para algún fi. *Mancomunidad.*
Mandad, da. p. p. de mandar. *Mandado, da.*
Mandar. v. a. Decretar, ordenar, governar. *Mandar.*
Mandarí. m. Governador entre los xinos. *Mandarín.*
Mandatári. m. Comissionad. = El qui comissiona. = Aquél á qui se déxa algún legat. *Mandatario.*
Mandato. m. Mansment, orde. = La ceremònia eclesiástica de rentar es pèus al dijòus sànt. *Mandato.*
Mandil ala. f. Sa dentadura, es barràm. *Mandíbula.*
Mandil. m. Taveyòla fina de seda que se pòsan al còll el sacerdot ò diàca para dur el Santíssim, y el subdiàca para dur sa patena. *Superhumeral.*
Mádo. m. Autoridat, poder, superioridat. *Mando.*
Mandón, na. m. f. El qui màna ab autoridat y més de lo que deu. *Mandon, na.*
Mandràgora. f. pl. *Mandrdgora.*
Mandurria. f. Instrument músic de còrdas. *Mandurria.*
Mánec. m. Cáb de un instrument ò de eyna per abont se agáfan para manetjarlós. *Mango.* = De eyna de menestrál. *Mango ò maceta.* = De creu. *Asta.* = De guiterra. *Mango ò mdsil.* = De ganivet. *Mango ò cacha.* = De granera. *Palo de escoba:* y si no té páumas. *Escobon.* = De romana. *Astil.* = De bomba de treurer aygo, de esquitxador, etc. *Embolo, manubrio.* = De xeringa. *Mango ò palo de la ayula.*
Mánega. f. La part del vestit qui tápa es brássos. *Manga.* = De xèrxa: lo derrer de élla qui té sas máyas molt estretas. *Mangas ò copo.* = La

partida de cassadors qui forman línea para dur la càssa á certa part. *Manga.* = Mássa llarga. *Mangarro.* = Mássa àmpla y llarga. *Mangote.* = Penjant sòre des brás. *Manga perdida.*
Manégot. m. Mitja mànega que se pòsa demunt sa mànega. *Manguito ò miton.*
Manegòta. f. Mànega gròssa. *Mangote.*
Maneguí. m. Espècie de parfalá que sa duya en àltre témps als puièts de sa camí. *Puño.* = Girà bláva que duyan los inquisidors. *Bolillo.*
Maneguí. m. Nòm que donan en algunas parts al manégot. *Manguito ò miton.*
Manéra. f. Mòdo, forma de fer alguna còsa. *Manera.* = De manérs. *De manera.* = De màla manera: màlamente. *Mal y de mala manera.* = De manéra que. *De manera que.*
Mànes. m. pl. Ombra ò la ànima dels mòrts. *Manes.*
Menescál. m. El qui per ofici cura al bestiar. *Albeitar.*
Manescalfa. f. El art de curar bestiar. *Albeiteria ò veterinaria.*
Maneta. f. Mà petita. = Nòta en forma de mà que se posa en los llibres. *Manecica, illa, ita, y manezuela.* = De culassa de campàna ò de torn. *Manija ò cigüeña.* = De mantí de arada. *Manija.*
Manetjad, da. p. p. de manetjar. *Manejado, da.*
Menetjadis, sa. adj. Lo qui es fàcil de manetjar. *Manejable.*
Menetjar. v. a. Dur entre màns algún negòci. = Governar, dirigir. *Manejar.* = Menetjar es dòb-bés ò sas doblas á cossas: tenirne molts. *Apalear los doblones.*
Manetjarse. v. r. Conduirse, portarse bé. = Reco-brar el moviment lo qui lo tenia impedid. *Manejarse.*
Manètx. m. Direcció, govèrn. *Manejo.*
Manganesa. f. Metál. *Manganesa.*
Manganeta. f. Engañy, màula, sutilsa de màns. *Manganilla.*
Manguito. m. Espècie de cilindro de pèll para posar y sas màns para no tenir las fredas. *Manguito ò estufilla.*
Manta. f. Espècie de locura. = Desitx estravagant. = Capritxo. *Mania.* = Antipatía. *Tema.*
Maniàtic, ca. adj. El qui té manía. *Manidtico, ca.*
Manifàctura. f. Fabricació de cèrtas òbras. = El llòc abont se fabrican. *Manifectura.*
Manifest. m. Escríu en qui se justifica alguna còsa. *Manifesto.*
Manifest: ta. adj. Clar, declarad, patént. *Manifesto, ta.*
Manifestació. f. Declaració. = Aparició. *Manifestacion.*
Manifestad, da. p. p. de manifestar. *Manifestado,*

da ò *manifesto*, *ta*.
Manifestament. adv. Clàrament. *Manifestamente.*
Manifestar. v. a. Declarar, descobrir, fer veurer.
 =Presentar, fer aparèixer. *Manifestar.*
Manifestarse. v. r. Descobrirse, ferse patent, dè-
 xarse veurer. *Manifestarse.*
Manillas. f. pl. Grillons para sas màns. *Manillas* ò
esposas.
Maniobra. f. Óbra de màns.=Evolució de la trô-
 pa.=El art de menetjar las embarcacions.=Los
 armèys de un bàrco. *Maniobra.*
Maniobrâd, da. p. p. de maniobrar. *Maniobrado,*
da.
Maniobrar. v. a. Trabayar ab sas màns.=Dirigir
 las embarcacions.=Cercar mèdis para lograr
 alguna còsa. *Maniobrar.*
Maniebrista. m. El hàbil en la maniobra de em-
 barcació. *Maniebrista.*
Maniple. m. Pàrt del vestít sacerdotâl. *Manípulo.*
Manípulo. m. Compània de dèu soldàts entre los
 romàns. *Manípulo.*
Maniqueisme. m. La heregia de Maniquèu. *Mani-*
queism.
Maniquèu, èa. adj. El qui admèt dos principis
 de las còsas, un bò y un màl. *Maniqueo, ea.*
Maniquí. m. Figura movable qui servèix de mo-
 dèllo á los pintors. *Maniquí.*
Manida. p. p. de manir. *Manida.*
Manir. v. a. Atupar sa càrn paraque sía blàna. *Ma-*
nir.
Mànirroto, ta. adj. Gastador, pròdig. *Maniroto, ta.*
Mannâ. m. La roâda ab que Déu alimentá als is-
 raellitas en el desèrt.=Sustància gomosa y me-
 dicinâl. *Mand.*=Còpia, abundància. *Bendicion.*
Mâno mâno, adv. Á brassèt.=Den un en un. *Ma-*
no mano.
Manòbre. m. El qui pâsta guix y el dona al pica-
 pedrer. *Manobre* ò *peon de albañil.*
Manôta. f. Mâ gròssa. *Manaza.*
Manotâda. f. Tôc ab sa mâ. *Manotada* ò *manota-*
zo.=*Manotâdas. f. pl.* Acció demasiâda de màns.
Manoteo.
Manotetjar. v. a. Mòurer molt sas màns. *Mano-*
tear.
Mansió. f. Aturâda, detenció.=*Habitació. Man-*
sion.
Maniula. f. Tôc ò còp. *Sotana, manta.*
Mânso, sa. adj. Apacible, bènigue, tractâble.=
 Domesticâd, ximple parlânt de animâl. *Man-*
so, sa.
Mansuetût. f. Virtût.=Afabilitât, bèniguidât.
Mansuetud.
Mânta. f. Vestidura de dôna. *Mantilla.*=Tapa-
 dura para bestiar. *Manta, mantilla* ò *gruperâ.*

=Á mânta de Déu: ab abundància. *Á manta*
de Dios.=Passetjar sa mânta: endoyar sas dô-
 nas. *Mantear.*
Mantéga. f. La sustància gràssa y oleosa de sa llét,
 y per semblànsa la de cacáu, mella, etc. *Man-*
teca.
Mantegós, sa. adj. Lo qui té mantéga ò gréix.
Mantecoso, sa.
Manteguedilla y millor mantegadilla. f. Cèrta pâ-
 ta frita. *Mantecado.*
Mantell. m. Vestidura que en àltre tèmps duyan
 sas dônas y que encàre duen algunas figuras de
 la mãre de Déu. *Manto* ò *pendil.*
Mantengúd, da. p. p. de mantenir, se. *Manteni-*
do, da.
Mantenimént. m. Alimént, menjar. *Mantenimiento.*
Mantenir. v. a. Alimentar, proveir lo necessari
 á la subsistència ò vida.=Sosténir, defensar,
 continuar, etc. *Mantener.*=La sèua parâula.
Su palabra.
Mantenirse. v. r. Alimentarse.=Persistir en una
 opinió, en una empresa ò en un matèix estat.=
 Defensarse, etc. *Mantenerse.*
Manteta. f. Rebosillo. *Rebocino.*
Mantèu. m. Càpa. *Manteo.*
Mautí. m. El màneg de arâda. *Esteva, estevon* ò
mancera.
Mânto. m. La càpa de alguns religiosos. *Manto.*=
 Capitular: càpa de cerimònia des cavallers de
 orde militar. *Manto capitular.*=Reyal: càpa de
 cerimònia de réys. *Manto real.*=Ducâl. *Ducal.*
Manuâl. m. Llibre qui conté las cerimònias de la
 administració dels sacraments, etc. *ca* qui se
 comprèn lo més sustanciâl de alguna matèria ò
 en qui assantan los mercaders el càrreg y des-
 càrreg. *Manual.*
Manuâl. adj. Lo que se fâ ab las màns, fâcil de fer
 ò de manetjar. *Manual.*
Manuclâd, da. p. p. de manuclar. *Manoscado, da.*
Manuclar. v. a. Tocar molts vegâdas una còsa ab
 sas màns. *Manosear.*
Manuèlla. f. Eyna para fer el forât de barrobí.
Barreña.=De timó. *Pinzote.*
Manufactura. f. V. Manufactura. *Manufactura.*
Manumissió. f. El âcte y efecte de manumitir.
Manumision.
Manumissor, ra. m. f. El qui manumitèix. *Manu-*
misor, ra.
Manumitíd, da. p. p. de manumitir. *Manumiso, sa.*
Manumitir. v. a. cur. Donar llibertât á los esclâs,
 posar en llibertât. *Manumitir.*
Mâns-Christi. m. Medicina para confortar es ven-
 trèy ò emplâsta resolutiva. *Manus-Christi* ò *ma-*
nus-Dei.

Mànuscrit. *m.* Escrit de mà. *Manuscrito.*
Mànuscrit, *ta.* *adj.* Escrita, no estampada. *Manuscrito, ta.*
Manutenció. *f.* El acte y efecte de mantenir, se. — *Conservació. Manutencion.*
Manutenir. *v. a. cur.* Mantenir un dret. *Manutener.*
Mànxa. *f.* Tàca, culpa. *Mancha.*
Mànxa. *f.* Instrument para bufar al foc ò para donar vent al òrga. *Fuelle.* — De fornàl de ferrer. *Barquin ò barquinera.* — Hòmo qui escita. *Fuelle.*
Manxador, *ra. m. f.* El qui mànxa en botiga de ferrer. *Fueller, ra.* — Para tocar òrga. *Entonador, ra.* — El qui escita, instiga. *Fuelle.*
Manxar. *v. a.* Donar vent ab mànxa. *Afollar.* — A òrga. *Afollar ò entonar.* — Instigar. *Soplar.*
Manxeta. *f.* Mànxa petita. *Fuellecico.*
Manxó. *m.* Manxeta. *Fuellecico.*
Manxòl, *la. adj.* V. Mânco. *adj.* Manco, ca.
Mànxa. *f.* Destresa, habiitud, industria. — Astucia, artífici. *Maña.*
Mañà. *m.* Dolent treballador. *Chapucero.*
Mañella. *m.* El eutremétido. *Mequetrefe.* — Andador de grèmi. *Andador ò mullidor.*
Mañeta. *f.* Petita màña. *Mañuela.*
Maños, *sa. adj.* Industriós, hàbil. — Fét ab art y màña. *Mañoso, sa.* — Astút, traydor. *Mañero, ra.*
Màpa. *m.* El paper ò altra còsa qui representa la situació de diferents rèynes, ciutats, terrenos, etc. *Mapa.*
Màpamundi. *m.* Màpa de los dos hemisfèris de la tèrra. *Mapamundi.*
Maquiavèlic, *ca. adj.* Relatiu á Maquiavèlo, als seus principis ò màximas. *Maquiavèlico, ca.*
Maquiavelisme. *m.* Sistèma de Maquiavèlo. *Maquiavelismo.*
Maquiavelista. *m.* Partidari del sistèma de Maquiavèlo. *Maquiavelista.*
Màquina. *f.* Enginy, instrument á propòsit para fer mouer, etc. — Edifici sumptuos. — Invenció, intriga, sutilesa de entenimènt. — El orde de las parts del univèrs. — Agregat de mòlles de pèssas para algú fi. *Máquina.* — Hidràulica: la qui servèix para la conducció de las aygos y de ferlas pujar. *Hidráulica.* — Elèctica, neumática, etc. *Elèctica, neumática, etc.*
Maquinació. *f.* Tràma, ardit, conspiració. *Maquinacion.*
Maquinador, *ra. m. f.* El qui maquina. *Maquinador, ra.*
Maquinàlment. *adv.* Maquinamente.
Maquinaut. *p. a.* de maquinar. El qui maquina. *Maquinante.*

Maquinar. *v. a.* Projectar. — Tramar, conspirar. *Maquinar.*
Maquinària. *f.* Ciència de las màquinas. *Maquinaria ò maquinica.*
Maquinista. *m.* Inventor ò fabricant de màquinas. *Maquinista.*
Mar. *m. y f.* tant en mallorquí com en espanyol. Gràn agregat de aygo salada. — Abundància de còsas. *Mar.* — Adriàtic, atlàntic, vermèy, etc. *Adriàtico, atlàntico, vermejo, etc.* — Estar el ò la mar com òli: molt quiet. *Estar el ò la mar en leche.*
Maràfia. *f.* Embuy, engany. *Maraña.* — Defecte. *Defecto.*
Maràsme. *m.* Magror excessiva. *Marasmo.*
Maravedís. *m.* Moneda en el dia imaginària: pués no ny hà cab en pèssa. El seu valor varià en àltre tèmps; però vuy en dia 34 fan un reyál de velló espanyol, y 36 un reyál de nona dòbbés mallorquins; per lo que un maravedís en Mallòrca val la quarta part de un dòbbé ò una màya. *Maravedí.*
Maravilla. *f.* Miracle, prodigi, succés admirable. — Plànta. *Maravilla.*
Maravillós, *sa. adj.* Admirable. *Maravilloso, sa.*
Maravillosament. *adv.* Admirablement. *Maravillosamente.*
Maravillosíssim, *ma. sup.* Molt maravillosos. *Maravillosísimo, ma.*
Màrc. *m.* Pes de vuyt onzas. *Marco.*
Màrca. *f.* Nòta, senyal. *Marca.* — De aduana. *Marchamano.* — De màrca: notàble. *De marca.* — De màrca major: sobressaliènt. *De marca mayor.*
Marcad, *da. p. p.* de marcar. *Marcado, da.* — *Marchamado, da.*
Marcad, *da. adj.* Ab sa màrca de sa fàbrica ahont se fa sa ròba. *Tavellado, da.*
Marcador, *ra. m. f.* El qui posa sa màrca. *Marcador, ra.* — En aduana. *Marchamero.*
Marcar. *v. a.* Posar sa màrca. *Marcar.* — En aduana. *Marchamar.*
Marcial. *adj.* Pertaiènt á guèrra. *Marcial.*
Mardà. *m.* El moltó pàre. *Morueco.* — Hòmo rudo. *Zote.* — Hòmo laciú. *Garañon.*
Màre. *f.* La famèlla qui hà parid. — Títol que se dona á las religiosas. — La part ahont se concèb y se alimenta el feto. *Madre.* — Màssa indulgent. *Madraza.* — Anar axicòm se màre l'hà fét: tot nou. *Ir á la cordovana.* — Surtir de màre riu, torrènt: trencar. *Salir de madre.*
Marepèrta. *f.* Péix en cuya conxa se crien sas pèrtales. *Madreperla.*
Marépora. *f.* Còs marí de naturalesa de pedra. *Marépora.*

Marès. *m.* Mitjà. *Piedra suave* ò *arenisca*.
 Mareta. *f.* Diminutiu de màre. *Madrecilla*, *ita*.
 Mareta. *f.* Maró petita del mar. *Mareta*.
 Maretjàd, da. *p. p.* de maretjar, se. *Marcado*, da.
 Maretjada. *f.* Maró. *Marejada*.
 Maretjar. *v. a.* Causar vòmit ò bàscas. *Marear*.
 =Enfadar, molestar. *Marear*.
 Maretjarse. *v. r.* *Marearse*.
 Màrrega. *f.* Còsa bén coneguda. =Dòna gruxada.
 =Sa pàuxa. *Jergon*, *maregon* y *màrfega* en Aragó. =Umplir ò buidar sa màrrega: menjar ò cagar. *Llenar* ò *vaciar el jergon*. =Prensar sa màrrega: jeurer molt. *Pisar el sapo*.
 Màrfil. *m.* Dènt de elefànt. *Marfil*. =Còsa fèta de màrfil. *Marfileño*, *ña*.
 Margalida. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Margarita*. =De estepa. *Hipocistide*, *hipocisto* y *ant. hipocistidos*.
 Margalideta. *f. pl.* *Bellorita*.
 Màrge. *m.* Parèt de una càre fèta á llòc ròst paraque la pluja no sen duga sa tèrra. *Horma*.
 Màrge. *m.* Lo blànc que se déxa á àlt y bàix y als costats de un escrit. =Motiu, ocasió. *Màrgen*.
 Màrgrave. *m.* Títol de dignidat en Alemània. *Margrave*.
 Margraviat. *m.* La dignidat y territòri del màrgrave. *Margraviato*.
 Maria. *f.* Nòm de la Mãre de Déu. =*Marla*. =Nòm de dòna. *Maria*, *mari* ò *marica*.
 Mariàl. *m.* Llibre qui conté alabansas de Maria Santíssima. *Marial*.
 Mariàl. *adj.* Pertañent á Maria Santíssima. *Marial*.
 Mariàno, na. *adj.* V. Mariàl. *Mariano*, na.
 Mariàyna. *f.* Doble nòm de dòna. *Maria-Ana*.
 Maridàd, da. *p. p.* de maridar, se. *Maridado*, da.
 Maridar. *v. a. ant.* Casar. *Maridar*. =Donzella á maridar. *Doncella d maridar*.
 Maridarse. *v. r.* Casarse. *Maridarse*.
 Maridatge. *m.* Casament. *Maridage*.
 Maridèt. *m.* Marít despreciàble. *Maridillo*.
 Maridèt. *m.* Caxouèt ab fòc para escaufarse es pèus las dònas. *Maridillo*, *estufa* ò *estufilla*.
 Marieta. *f.* Diminutiu de Maria. *Marihueta*. =Llàgrima de rosàri. *Cuenta*: de viu. *Llàgrima de David* ò *de Job*.
 Marilla. *f.* Jòc. *Malilla*. =Ciri blànc que se pòsa demunt de tot el candeléro des fàs de la setmana santa. *Maria*.
 Marina. *f.* Terréno junt ò pròp del mar. =El art de navegar. *Marina*.
 Mariuèuc. *adj.* Pertañent á marina. *Marinesco*, ca. =Hòmo torpe, rudo. *Artebalero*, ra, mà-

zorral, palurdo, da, charro, rra.
 Mariner. *m.* El qui vâ eu bàrca de ofici. *Marinero*.
 Marineria. *f.* El agregat de mariners. *Marineria*.
 Marinetjar. *v. n.* Fer olor de mar el péix. *Oler d marisco*.
 Marino, na. *adj.* Pertañent al mar ò á la armáda. *Marino*, na.
 Mariòllo. *m.* Jàc de punt. *Eldástico* ò *eldstica*.
 Marisc. *m.* Tot péix menud qui está dins clòsca, còm caragolèt, pegèllida. *Marisco*.
 Mariscàl. *m.* Oficial major que es brigadier. *Mariscal*.
 Marít. *m.* El espòs. *Marido*.
 Maritàl. *adj.* Pertañent á marít ò á matrimòni. *Marital*.
 Marítim, ma. *adj.* Pertañent al ò estar pròp del mar. *Marítimo*, ma.
 Marjada. *f.* Penjant de còsta. *Ribazo*. =Dins hòrt. *Banca*.
 Marjàl. *m.* Llòc pantanós. *Marjal*. =De sa marjàl: rústic. *De las Batuecas*.
 Marmassor, ra. *m. f.* Encarregads de cumplir las òbras pias. *Albacea*.
 Màrmol. *m.* Pèdra coneguda. *Mármol*. =Còsa de màrmol. *Marmóreo*, rea.
 Marmolista. *m.* El qui trabàya en màrmol. *Marmolista*.
 Marmòta. *f.* Animàl. *Marmota*. =Hòmo pàupa. *Pachon*.
 Máro. *m.* Hèrba olorosa. *Maro*.
 Maró. *f.* Movimènt del mar. *Marejada*.
 Maroreta. *f.* Maró petita. *Mareta*.
 Maròta. *f.* Aumentatiu de màre. *Madraza*. =La qui cria los fiys vaciàds. *Madrona*.
 Marquès. *m.* Títol de honor. *Marques*.
 Marquesa. *f.* La dòna de marquès ò la qui té marquesat. *Marquesa*.
 Marquesat. *m.* La dignidat y el territòri del títol de marquès, sa. *Marquesado*.
 Marràco, ca. *adj.* El qui faig del tràcto de la gent. *Huraño*, *ña*.
 Marràda. *f.* Astucia de sa càssa qui se acota, déxa passar es càns, y torna arréra. *Gatada*.
 Marraner, ra. *m. f.* El qui fà fèstas, jòcs y caricias. *Mego*, ga. =El qui en fà para enganar. *Maulero*, ra.
 Marràfiys. *m.* Fossier. *Sepulturero*.
 Máro. *m.* Jòc de allòts. *Castro*.
 Marroquí. *m.* Pèll de boc ò de càbra adobada. *Marroquin*.
 Marròta. *f.* Dòbbès. *Gato* ò *hucha*.
 Marrucatjar. *v. a.* Fer los colòms, tòrterres y tudons un sò ab sa gargamèlla. =Festeljar. *Arru-*

Uar.—Cercar, desitjar alguna còsa. *Galantear*.
Màra. m. El tercer més del àfey. *Marzo*.
Màrt. m. Ànimàl sauvatgi. *Marta*.
Màrte. m. Un de los sèt planèts.—El fingit déu de la guèrra.—El sùc segóms los químic. *Marte*.
Martèll. m. Instrumént bèn conegud. *Martullo*.—Para tayar sèrro calèut. *Cortadera*.—Para tayar sèrro fred. *Cortafrio*.—Martèll ab mordàlas. *Martillo con orejas*.
Martèllada. f. Tòc ab martèll. *Martillada*.
Martèllatjar. v. a. Pégar martèlladas. *Martillar*.
Martèllèt. m. Martèll petít. *Martillejo*.—Para trempar instrumènts músics. *Martillo ò templador*.—Para fer sonar símbol, manacòr. *Martinete*.
Martí, na. m. f. Nòm pròpi de hòmo ò de dòna. *Martin, na*.
Martí pescador. m. Péix. *Martin pescador*.
Martinèt. m. Martèll que la àygo fà picar en algunas màquinas. *Martinete*.
Màrtir. m. f. El qui mòr per la fe de Jesucrist.—El qui patèix molt. *Màrtir*.
Martiri. m. Mòrt, tormènt patida per la fe.—Pèna llàrga. *Martirio*.
Martirisad, da. p. p. de martirisar. *Martirizado, da*.
Martirisador, ra. m. f. El qui martirisa. *Martirizador, ra*.
Martirisar. v. a. Matar ò atormentar per la fe.—Atormentar, afligir. *Martirizar*.
Martirologi. m. Catàlogo de los màrtirs.—Sa calènda. *Martirologio*.
Màrxa. f. El àcte de partir.—Cèrt tòc de tambó. *Marcha*.
Marxád, da. p. p. de marxar. *Marchado, da*.
Marxáudo, da. m. f. El qui ven ròbas, flòcs guyas, etc. *Murchante*.—De panèra. *Buhonero, ra*.
Marxar. v. a. Caminar.—Partir, partirse. *Marchar*.
Màs. m. Fexèt. *Mazo*.—De tabàc. *Rollo*.
Màscara. f. Caròta de cartó ò àltra còsa ab quese tàpa sa càre un desfressad. *Màscara*.—Llévar-se sa màscara, axò es, sa vergoña. *Quitarse la màscara*.
Mascàra. f. Quàlsevòl còsa qui mascàra, còm subja. *Tizne*.
Mascarád, da. p. p. de mascarar, se. *Tiznado, da*.—*Atezado, da*.
Mascaràda. f. Tàca de mascàra. *Tiznon*.
Mascarar. v. a. Soyar de mascàra. *Tiznar*.
Mascararse. v. r. Soyarse de mascàra. *Tiznarse*.—Apòsta sa càre per no ser coneguda, còm làn es llàdris. *Atearse*.
Màscle. m. El qui té el sèxo mascuàl: hòmo. *Pa-*

ron.—Animàl. *Macho*. De grisó. *Llave*.—Tor-nillo.—Valént. *Macho*.—De timó. *Patilla*.
Masclet. m. Un màscle petít. *Machuelo*.
Mascleta. f. Ròba. *Mezclilla*.
Mascuàl, na. adj. Pertañent á màscle. *Masculino, na*.—El primer gènere del nòm. *Masculino*.—*Masculins. pl.* Epíteto que los astròlegs donan á alguns planetas y á alguns signes. *Masculinos*.
Masculinidat. f. cur. Calidat, caràcter de màscle. *Masculinidad*.
Masèll, lla. adj. ant. Leprosos. *Leproso, sa*.
Masèlls. m. pl. ant. Hospitál dels leprosos. *Lepre-ria*.
Masmorra. f. Presó subterrànea ahónt es mòros tàncan ets esolàus. *Mazmorra*.
Màssa. f. Instrumént para picar.—Redona de molí paperer ò de pólvora. *Maza*.—En forma de martèll ò de molí draper. *Mazo*.—Per estèllar. *Almadrana, almadrena y almadrina*.—De morter. *Mano*.—De sa sang: el agregat de élla en un còs. *Masa sanguinaria*.—Hòmo rudo. *Mazo*.—Sord còm una màssa: moltíssim. *Sordo como una tapia*.
Màssa. adv. Ab escés. *Demasiado*.
Màssabéns. m. pl. Escessiva abundància de béns. *Demases*.
Massàda. f. Tòc ab màssa. *Muzada*.
Màssapà. m. Pàsta, dulce. *Mazapan*.
Masser. m. El qui da sa massòta de ajuntamént. *Macero ò pertiguero*.
Massèt. m. Porció de lli per filar. *Mazillo*.
Masseta. f. Màssa petita. *Mazillo*.—Para fer cordó. *Bolillo*.—Para fer ràuda. *Palillo ò majaderillo*.—De tambor. *Baqueta*.
Massó. m. Sectàri. *Mason*.
Massòla. adj. Rudo, torpe. *Botarate*.
Massòlas. f. pl. Instrumént de que se servèix en la semmana santa en llòc de campànas. *Matraca*.—Las que se tòcan dins la iglesia. *Carraca*.
Massòt. adj. Rudo, torpe. *Mazorral*.
Massòta. f. Màssa gròssa. *Mazon*.—De ajuntamént, de mayòl ò de virèll. *Maza ò pertiga*.—Para fer llam: garròt ab estopa empegada á un càb. *Hachon*.—Para pégar. *Porra*.—Espigó de pita. *Piaco y piton*.
Mastegad, da. p. p. de mastegar. *Mascado, da*.—*Ajado, da*, *apanuscado, da*, *sobajado, da* ò *sobado, da*.
Mastegar. v. a. Roegar. *Mascar ò masticar*.—Llévar el llustre á ròba, paper, etc. *Ajar, apanuscar, sobajar, sobar* ò *percutir*.—Mas-tegar fasòls: no explicar-se del tot. *Mascar*.
Mástig. m. Goma. *Almdeiga*.
Màta. f. Arbusto y á vegadas àbre. *Lentisco, mas-*

ta, mata ô charnoca.

Matá. m. Llòc de moltes màtas. *Lentiscal.*

Màtacristsians. m. Llòc penós ô trabáy gràve. *Matadero.*

Matadéro. m. El llòc ahónt se màta el bestiar para menjar. *Matadero ô rastro.*

Matador, ra. m. f. El qui lléva la vida á persona humana. *Matador, ra.* = De pòrcs, xòts, etc. *Jifero.* = En el inatadéro. *Matarife.*

Màtasòcs. m. Màquina para apagar incèndis. *Matafuegos.*

Matansa. f. Mortandát. *Matanza.*

Matansas. f. pl. De pòrc. *Matanza.*

Màtapóll. m. Herba. *Matapallo.*

Màtapóy. m. Hérba. *Albarraz ô yerba piojera.*

Matar. v. a. Llèvar la vida, donar la mòrt. = Molestar, atormentar. *Matar.* = Los acreedores á un qui los den, 'ò sas pussas picar molt á un. *Acribillar ô matar.* = Matar de enfados. *Matar d pesares.* = Ni màta, ui espànta. *Ni mata, ni sana.* = Las màta càllando. *Matalas callando.*

Matarse. v. r. Donarse la mòrt. = Afligirse per no lograr lo que vòl. = Trabayar ab escés. *Matarse.* = Desitjar molt alguna còsa. *Matarse por...* = De fàm: plàñerse el menjar per avaricia. *Matarse de hambre.*

Màtarràtas. m. El qui ajuda al botxí en fer funció. *Vigolero.*

Màtasanos. m. Mál nòm que per irrisió se dona als mètges dolènts y als curaudéros. *Matasanos.*

Matalás. m. Còsa coneguda. *Colchon.*

Matalasser, ra. m. f. El qui fà matalassos. *Colchoner, ra.*

Matemàtic, ca. adj. Pertañent á la matemàtica. *Matemático, ca.*

Matemàticamént. adv. Segóns rètglas de matemàtica. *Matemáticamente.*

Matemàtica ô matemática. f. Ciència de la cantidat. *Matemática.*

Matèria. f. Principi, qui determinád per la forma, constituèix un sèr. = Sustància estesa y impenètrable. = Assunto, objècte. = Lo que un catedràtic, lector, etc. dicta ô dona als dexebles. = Modèllo per escripturer. = Còsa sensible ab que se fàn los sacramènts. = Motiu, ocasió para tractar de alguna còsa. = Sàng ô humor del còs corrompud. *Materia.*

Material. m. Ingredient. = Lo que se necessita para fer una òbra. *Material.*

Material. adi. Lo qui còsta de matèria. = Lo pertañent á matèria. = Lo oposád á esperit. = Grosser. = Litterál. *Material.*

Materialidat. f. Calidat de lo qui es matèria. = Acció fèta sense conexement y sense llibertat.

Materialidad.

Materialisme. m. Error de aquèlles qui no vòlen que la ànima racional stá esperit. *Materialismo.*

Materialista. m. El qui néga la espiritualidat de la ànima. *Materialista.*

Materialmènt. adv. Grossèramènt, etc. *Materialmente.*

Maternál. adj. Pertañent á màre. *Maternal.*

Maternalmènt. adv. Ab asècte de màre. *Maternalmente.*

Maternidat. f. La calidat de màre. *Maternidad.*

Matèrno, na. adj. Pertañent á màre. *Materno, na.*

Matèix, xa. Pronòm personal. *Mismo, ma ô mesmo, ma.* = Lo matèix que. *Lo mismo que.* = Es lo matèix que. *Es lo mismo que.* = Á un matèix tèmps. *A un mismo tiempo.* = Per lo matèix. *Por lo mismo.*

Matèxa. f. Ballada. *Danza.*

Matí. m. El tèmps del dia desde que fà claror fins á mitx dia, ô desde mitja nit fins á mitx dia. *Mañana.* = De dematí fins al vèspre. *Desde la mañana hasta la noche.* = Desde dematí fins al càpvèspre. *Desde la mañana hasta la tarde.* = Vuy dematí. *Hoy por la mañana.*

Matinada. f. Bén dematí. *Madrugada.*

Matinál. adj. Pertañent al matí. *Matutino, na.*

Matinas. f. pl. La pàrt principál del ofici divino. *Maitines.*

Matiner, ra. m. f. El qui se axéca molt dematí. *Madrugador, ra.*

Matís. La unió de divèrsos colors en la deguda proporció. *Matiz.*

Matissád, da. p. p. de matissar. *Matizado, da.*

Matissar. v. a. Unir vârios colors ab la proporció deguda. *Matizar.*

Matjencád, da. p. p. de matjencar. *Binado, da ô majencado, da.*

Matjencar. m. El tèmps de matjencar. *Binazon.*

Matjencar. v. a. Cavar segona vegada sas plântes. *Binar ô majencar.* = Sas viñas. *Binar, majencar, hedrar ô rendar.*

Matràcas. f. pl. Instrument qui servèix de campana en la semmana santa. *Matraca.*

Matricida. m. El qui màta á sa màre. *Matricida.*

Matricidi. m. El crímen de matar á sa màre. *Matricidio.*

Matricula. f. Empadronament, llista de personas. = Àllistament de mariners. *Matricula.*

Matriculád, da. p. p. de matricular. *Matriculado, da.*

Matriculador. m. El qui matricula. *Matriculador.*

Matricular. v. a. Àllistar. *Matricular.*

Matricularse. v. r. *Al·listarse*.—*Ferse mariner. Ma·tricularse.*

Matrimòni. m. *Casament.*—*Marit y muyer. Ma·trimonio.*—*Clandestí:* el qui se celebra sense la presència del rector y testimònis. *Clandestino.*—*Consumad:* en qui ja se hà tengut acte carnal. *Consumado.*—*Fingid:* unió de dos màsle y famèlla qui se flugezen casáds. *Fingido ó por detrás de la iglesia.*—*Rato:* antes de tenir acte carnal. *Rato.*—*De concjència:* el qui se celebra sense las solemnidads acostumádas. *De concien·cia.*

Matrimonial. adj. Pertañent á matrimòni. *Matrimonial.*

Matrimonialment. adv. Segóns costum de los casáds. *Matrimonialmente.*

Matrona. f. Dóna majorment de respecte per las seúas bónas qualidats. *Matrona.*

Matutino, na. adj. Pertañent al matí. *Matutino, na.*

Máxima ó mácsima. f. Rètgle, intenció, sentèn·cia, principi.—*Nòta musical. Máxima.*

Máximo, ma. adj. Lo més grán en la seúa espè·cie. *Máximo, ma.*

Matzinad, da. p. p. de matzinar. *Envenenado, da ó atosigado, da.*

Matzinad, da. adj. Dolénts. *Perverso, sa.*

Matzinador, ra. m. f. El qui dona matzinas. *En·venenador, ra ó atosigador, ra.*

Matzinar. v. a. Donar matzinas. *Envenenar ó ato·sigar.*—*Á la áygo, v. g. de safaretx ab balá·dre ó altra còsa para entorpir los péxos. Em·barbascar.*

Matzinas. f. pl. Verí.—*Còsa nociva á la salut.*—*Cèrta medicina.*—*Mál gust de aguiát. Veneno ó tósigo.*

Mátxo. m. Burro. *Machó.*

Màn. m. La ven de gát. *Mau ó miau.*

Màula. f. Engañy, polissonáda.—*m. El engana·dor. Maula.*

Maurar. v. a. Sa pasta. *Sobar.*

Mausoléo. m. Sepulcre magnífic. *Mausoleo ó mau·solo.*

Màvia. f. La màre de sos pàres.—*Dóna véya. Abuela.*

Máy. m. Martell grós de ferrer. *Macho ó acotillo.*

Máy. adv. En ningún témps, en ninguna ocasió. *Jamas ó nunca.*—*Máymés ó pus. Nunca jamas.*—*Máymés para sèmpre. Por siempre jamas.*

Màya. f. Monéda: la mitát de un diner. *Meaja.*—*De brou ó d'òli, etc. Ojo.*—*De filáts, punt de·ré, etc. Malla.*

Máyna. f. Abundància. *Diluvio ó bendiccion.*

Maynad, da. p. p. de maynar. *Menguado, da.*

Maynar. v. n. Cessar. *Menguar.*

Mayól. m. Viña jova. *Majuelo.*—*El cep. Majue·lillo.*

Mayól. m. El viréll de universidat. *Bedel.*—*El qui se cuyda de la tranqüidat de un tèmple. Ce·lador.*

ME.

Me. Cás irregular del pronòm jó. *Me.*

Mé. m. Xòt ó aféll en alguns llòcs. *Carnero ó cor·dero.*

Mé. m. Cà para cassar el qui càssa de escopeta. *Perro perdiguero ó pachon.*

Méar. v. a. Orinar. *Mear.*

Meato. m. Conducta, via segóns los métxes. *Meato.*

Mecánic. m. El qui professa la mecànica. *Mecdnico.*

Mecánic, ca. adj. Industriós.—*Pertañent á la mecànica.*—*Còsa despreciable. Mecdnico, ca.*—*Aváro. Mezquino, na.*

Mecànica. f. Pàrt de la matemátiga.—*La òbra de màns ó de ingèni, ó despreciable.*—*Acció inde·corosa. Mecdnica.*—*Avaricia. Mezquindad.*

Mecanisme. m. La compostura de un còs segóns las lléy de la mecànica. *Mecanismo.*

Mécénas. m. El protector de las lletras y de los sàbis. *Meçénas.*

Mecóni. m. El primer escrement de los infànts re·cientnàds.—*Suc de cascáy. Meconio.*

Medàlla. f. Péssa redona ó ovaláda de metall ab alguna figura ó inscripció. *Medalla.*

Medalléa. f. Medàlla petita. *Medallica.*

Medalló. m. Medàlla gròssa. *Medallon.*—*Bàix re·lléu ahont està representád el cap de un prín·cipe, etc. en arquitectura. Medalla ó medallon.*

Medallóta. f. Medàlla gròssa. *Medallon.*

Mèdi. m. Acció, tràssa para lograr algún fi.—*Au·ssili, camí.*—*El térme ab que se compàran los estréms de un silogisme. Medio.*

Médiació. f. El acte y efféte de mediar. *Mediacion.*

Médiad, da. p. p. de mediar. *Mediado, da.*

Médiador, ra. m. f. El qui média. *Mediador, ra.*

Médianamént. adv. Ni màssa molt ni màssa pòc. *Medianamente.*

Médianer, ra. adj. El qui média. *Medianero, ra.*

Médianía. f. Moderació.—*El mitx de un bàrco. Medianta.*

Médiàno, na. adj. Ni grán ni petít, ni grós ni me·núd. *Mediano, na.*—*Còsa mitx figa, mitx réym: axó es ni bona bona, ni despreciable.*

Entre merced y señoría.—*Médiànos. pl. La quàrta clàsse de gramátiga. Medianos.*

Médiànt. p. a. de mediar. El qui média. *Mediante.*

Médiànt. adv. Per mèdi. *Mediante.*

Médiar. v. a. Intercedir.—*Estar al mitx. Mediar.*

Mediastí. *m.* Certa membrana. *Mediastino.*
Médiatament. *adv.* *Mediatamente.*
Médiator. *m.* Jòc. *Mediator.*
Mèdic, *ca. adj.* Pertaiént á medicina. *Médico, ca.*
Mèdicable. *adj.* Que se pòt curar ò medicar. *Medicable.*
Mèdicad, *da. p. p.* de medicar. *Medicado, da ò medicinado, da.*
Mèdicament. *m.* Remèy. *Medicamento.*
Mèdicar. *v. a.* Aplicar medicina. *Medicar ò medicinar.*
Medicina. *f.* El art de curar malalties. = Remèy. *Medicina.*
Mèdicinâl. *adj.* Lo qui té virtut para curar, lo pertaiént á medicina, lo que servèix de medicina. *Medicinal.*
Medid, *da. p. p.* de medir. *Medido, da.*
Medida. *f.* El nombre de síllabas de que se compòn un vers. *Medida.*
Mediocre. *adj.* Mediàn. *Mediocre.*
Mediocridat. *f.* Mediania. *Mediocridad.*
Mèdir. *v. a.* Arretglar. *Medir.* = Midar los versos per las séuas síllabas. *Escandir.*
Mèdirse. *v. r.* Conténirse, moderarse. *Medirse.*
Mèditació. *f.* El acte de mèditar. = Oració mentâl. *Meditacion.*
Mèditad, *da. p. p.* de mèditar. *Meditado, da.*
Mèditar. *v. a.* Pensar ab atenció, espècular, reflexionar, cabillar. = Fer oració mentâl. *Meditar.*
Mèditatfu, *va. adj.* Lo qui explica el desítx y no el acte. *Meditativo, va.*
Mèditerràneo, *nea. adj.* Qui està en mitx de tèrras ò circuld de tèrras. *Mediterraneo, nea.*
Mèdra. *f.* Progrés, aument. *Medra.*
Mèdrad, *da. p. p.* de mèdrar. *Medrado, da.*
Mèdrar. *v. a.* Créxer, aumentar, fer progrèssos. *Medrar.*
Mèdrós, *sa. adj.* Porúg, tímido. *Medroso, sa.*
Mèdrosament. *adv.* Ab temor. *Medrosamente.*
Médulla. *f.* La sustància principâl de una còsa. = Mòll de òs ò sustància mòlla dins els àbres. *Médula.*
Mèdullar. *adj.* Pertaiént á médulla. *Medular.*
Mèdullós, *sa. adj.* Qui té médulla. *Meduloso, sa.*
Mèl. *f.* Licor dols que sas beyas aplegan de sas flòrs. = El licor que destilan las càñamèls en la segona culta. *Miel.* = Déxar á un ab sa mèl en es morros: privarlo de lo que comensáva á gusar ò distrutar. *Dejar d uno con la miel en los labios.*
Mèl y brossat. *m.* Color de càrn. *Carne de doncella.*
Melancolia. *f.* Un dels humors del còs. = Tristor. *Melancolia.*

Melapèglic, *ca. adj.* El qui té melancolia. *Melapèglic, ca.*
Melancolisad, *da. p. p.* de melancolisar. *Melancolisado, da.*
Melancolisar. *v. a.* Causar tristor. *Melancolisar.*
Melauteria. *f.* Espècie de pèdra negra carregada de vidriòl. *Melauteria.*
Mèlssa. *f.* Las solâtges ò escuma de sa mèl. *Mc-laza.*
Melcion, *na. m. f.* Nòm pròpi de hòmo ò de dòsa. *Melchor, ra.*
Melindro. *m.* Pàsta ab sucra. *Melindro.*
Mèlicotó. *m.* Fruyta del mèlicotoner. *Melocoton.* = Tènre. *Membrilla.*
Mèlicotoner. *m.* Àbre. *Melocoton.*
Mella. *f.* Fruyta bèn coneguda. *Almendra.* = Mòllar: ab sa cloveya fluxa. *Mollar.* = Tènre. *Alloza.* = Hòmo rudo, ignorant. *Camueso.*
Mellèt. *m.* Torreta ò torreyó demunt edifici. *Almena.*
Mèlissuidat. *f.* Dulsura, suavidat. *Melissuidad.*
Mèlissuo, *ua. adj.* Lo qui té mèl. = El qui es dols en so parlar ò en so escriure. *Melissuo, ua.*
Mèlsmelada. *f.* Confitura de colóñy. *Mermelada.*
Meló. *m.* Còsa coneguda. *Melon.* = Aygolós. *Badea.* = Carabàssa: verd. *Calabaza ò vaharera.*
Mèlodia. *f.* Dulsura, suavidat. *Melodia.*
Mèlodràma. *m.* Diálogo en música. *Melodrama.*
Melonar. *m.* Terréu sembrad de melonéras. *Melonar.*
Melonérs. *f. pl.* *Melonera.*
Melonèt. *m.* Meló petit. *Meloncete.*
Mèlós, *sa. adj.* Lo qui té mèl ò participa de la séua propiedat. = Suàve. *Meloso, sa.*
Mèlossidat. *f.* Dulsura, suavidat. *Melosidad.*
Mèlrosat. *m.* Azaròp. *Mielrosada.*
Mèlrubí. *m. pl.* *Marrubio.*
Mèlss. *f.* Pàrt interior del còs de animâl. *Bazo ò melsa.*
Mèlva. *f.* Péix. *Melva.*
Mèlvasia. *f.* Cep y yi. *Malvasia.*
Mèlvi. *m. pl.* *Malvaisso, altea, corroma ò acalia.*
Membrana. *f.* Pèll delicada. *Membrana.*
Membranas. *f. pl.* Pàrts nirviosas del còs. *Membranas.*
Membranós, *sa. adj.* Cubèrt de membranas. *Membranoso, sa.*
Membre. *m.* Pàrt del còs de animâl para algun us. = El individuo de algún cnèrpo. *Miembro.* = Viril: el de la generació. *Viril.*
Membrud, *da. adj.* Nirviós, robúst. *Membrudo, da.*
Mèmento. *m.* La pàrt de la missa en qui se explica y se oferèix el sacrifici ò se plega para algu.

Meménto. *—* Fer es seus meméntos: reflectir sà-riament alguna cosa. *Hacer sus mementos.*
Memorable. *adj.* Digne de memòria. *Memorable.*
Memòria. *f.* Una de las tres potències de la ànima. *—* Fàma, glòria. *—* Testimoni de amistat. *—* Co-
 mendacions. *—* Llibre de apuntaments. *Memoria.*
*D'ase: grán. Memorion. — De gall: petita, flà-
 ò fluxa. Memoria de gallo ò de grillo. — De
 memòria: de ebr. De memoria. — Fer memòria.
 Hacer memoria.*
Memoriàl. *m.* Escrí en qui se demàna alguna co-
 sa. *—* Pèticíó, súplica. *—* Llibreta de apunta-
 ments: *Memorial.*
Memorialista. *m.* El qui fa memoriàls. *Memoria-
 lista.*
Memòries. *f. pl.* Comendacions. *Memorias.*
Memoriàssa y memoriòta. *f.* Memòria grán. *Me-
 morion.*
Mèna. *m.* Mentider. *Echacuervos. — f.* Mentida.
Mentira. V. Mentida.
Mèna. *f.* La famèlla de cà mè. *Perra perdiguera
 ò pachona.*
Menador. *m.* El qui fa voltar torn. *Menador.*
Menar. *v. a.* Conduir, guiar. *Conducir. — Menar
 xòta. Aballar. —* Pes cabreste á histia. *Llevar
 del cabestro, del diestro ò de diestro. —* Sas do-
 blas á palàdas: tenir molt de diner. *Apalea-
 los doblones.*
Menar. *v. a.* Rodar torn. *Menar.*
Mencáb. *m.* Diminució. *Menoscabo.*
Mencabar. *v. a.* Disminuir. *Menoscabar.*
Menció. *f.* Commemoració, recordànsa. *Mencion.*
— Fer menció. Mencionar.
Mencionád, *da. p. p.* de mencionar. *Mencion-
 do, da.*
Mencionar. *v. a.* Fer menció. *Mencionar.*
Méndicació. *f.* Acápta. *Mendicacion.*
Méndicant. *adj.* El qui acápta per ser pòbre. *Men-
 dicante. — Méndicants. pl.* Las religions qui per
 el seu institut demànan almdyna. *Mendicantes.*
Méndigo, *ga. m. f.* El qui acápta de pòrta en pòr-
 ta. *Mendigo, ga ò pordiozero, ra.*
Méndiguès. *f.* Pobresa qui precisa á acaptar. *Men-
 diguez.*
Menester. *m.* Fálta, necessidat de alguna cosa.
Menester.
Menestrál. *m.* El qui fa òbra de màns. *Menestral,
 artesano, oficial.*
Menestràla. *f.* La dòna de menestrál. *—* La qui fa
 òbra de màns. *Oficiala.*
Menèt, *ta. m. f.* Mèns petíts. *Pachonico, illo, ito.*
Méngua. *f.* Diminució. *—* Defecte, fálta. *—* Pobresa.
— Deshonor. *Mengua.*
Menguád, *da. p. p.* de menguar. *Menguado, da.*

Menguant. *m.* La disminució de sa lluna. *Menguante.*
Menguar. *v. a.* Disminuirse una cosa. *Menguar:*
Menjád, *da. p. p.* de menjar. *Comido, da.*
Menjád. *f.* La acció de menjar. *Comida.*
Menjador. *m.* El llòc ahónt se menja. *Comedor ò
 comedero. —* En hòrt. *Cenador.*
Menjador, *ra. m. f.* El qui menja. *Comedor, ra. —
 El qui menja molt. Comilon, na.*
Menjador, *ra. adj.* Lo qui està á punt de portè-
 se menjar. *Comedero, ra. —* La hërba, pastura,
 etc. bona já para dar al bestiar. *Pacedero, ra.*
Menjador, *ra. m. f.* De càrn humana. *Antropófa-
 go, ga.*
Menjador. *m.* Tassonèt, caxonèt, etc. ahónt se
 pòta el menjar á los aucells. *Comedero.*
Menjadora. *f.* El llòc ahónt menja el bestiar en la
 estàbla. *Pescbre.*
Menjagegants. *m.* Brevetjador de malèyt. *Traga-
 hombres.*
Menjar. *m.* Lo que se menja. *Manjar. —* Á uf: molt.
Manjorrada. — El que se dona als aucells pe-
 tits. *Cebo.*
Menjar. *v. a.* Esmenussar lo alimént dins sa boca
 y posarló al vèntro. *—* Gastar, fòndrer sa hasièn-
 da. *—* Destruir, y axí se diu que el royè se men-
 ja al fèrro, etc. *—* En el jòc de aquedrés y de
 dâmas gofiar una péssa al contràri. *Comer. —* Men-
 jar á la bërba de àltri. *Comer de mogollon. —* Bé:
 molt. *Bien ò ser de buen comer. —* Bledas: pon-
 derar. *Tirar largo. —* Ab duas caxalâdas: de pré-
 ssa. *Con dos bocados. —* Á esclâta butzas: moltí-
 ssim. *A la rebentona. —* Ab dos esquéxos: fer
 sas duas pàrts hònas. *A dos carrillos. —* Una ho-
 ssinâda de préssa. *Dar un tiento á la vida. —* Ge-
 gants: brevetjar de valént. *Tragar hombres. —*
 Una cosa para llèvar el gust de àltra que se hà
 menjád ò begúd. *Desensebar. —* Á inés no porèr.
A tente bonete. — Pòc para anar bèn vestít. *Va-
 nidad y pobreza todo en una pieza. —* Aviât.
Zampar ò zambujar. — Una espàlla á algú: la
 seus hasièda. *Comerle un lado. —* Còm un ele-
 fânt ò còm un trabúc: molt. *Comer como un sa-
 bañon, como una gomia, como un buitre ò co-
 mo un descosido. —* Còm un ropít: molt pòc.
Como un gorrion. — Tèrra: ser mòrt. *Estar co-
 miendo tierra ò hacer bodoques. —* Dins un ma-
 téix plât: ser molt amígs. *Morder en un confite.*
— La misèria, pòys á un. *Comerse de miseria,
 de pijos, etc. —* Á uf: molt. *A pasto. —* Ab la
 vista. *Con los ojos. —* Á volèr. *A pasto. —* Men-
 jar y plorar. *Comer y gruñir. —* No menjar boc:
 no ser benèyt. *No ser rana ò no mamar se el
 dedo. —* No nudar de menjar: sèmpie lo ma-
 téix. *Azotes y galeras. —* Jò en menjarla demúnt

es cap de un tiñós i espresat plem de dotar lo molt que agrada lo qu'a se menja. *Lo somari sobre la cabeza de un tiñoso.*

Menjarblanc. *m.* Un compost de farina de arròs, llev y sucre. *Manjarblanco.*

Menjarse. *v. r.* Comerse. — Ses paraules no pronunciarlas bé. *Las palabras.* — Sas ungles: no tenir que menjar. *Comerse los uñes de hambre.*

— **Gruu** á un altre: ser més tibi, valent, etc. *Sorberse d uno.* — Sas pedras, metalls, etc.: destruirse. *Escomerse.* — Los animals ets dys des brots. *Ramonear.* — Sa última vocat de mot. *Ellidir.* — Uns als altres: tenir enveja, discòrdia. *Comerse unos d los otros.*

Menjim. *m.* y menjia. *f.* Còsas de menjar. *Buqólica.*

Menjul. *m.* Certa goma. *Menjul* ó *benjul.*

Menològi. *m.* El calendari ó martirelògi grég. *Menologio.*

Menor. *adj. comparatiu.* Inferior, més petit. — Lo qui té máuco còs. — El fuy de familia qui no té 25 anys. — La segona proposició de silogisme. — El fratre de san Francèsc. — Tò de sòla. *Menor.*

Menoria. *f.* Inferioridat. *Menoria.*

Menoridat. *f.* Edat menor. *Menoridad.*

Menorista. *m.* El estudiànt de gramátiga de la última ciásse. *Minorista.*

Menorquí, *na.* *adj.* De Menòrca la segona íala balear. *Menorquin, na.*

Menors. *m. pl.* Las ordes menors. *Menores.* — Clérigs menors: los Cayetanos. *Clérigos menores.*

Ménos. *adv.* V. Máuco, *Ménos.* — Al ménos. *A lo ménos.* — Molt ménos. *Mucho ménos.* — Ni més ni ménos. *Ni mas ni ménos.* — Per lo ménos. *Por lo ménos.* — Pòc més ó méaos. *Poco mas ó ménos.* — En ménos. *En ménos.* — Venir á ménos. *Ir d ménos.*

Ménoscáb. *m.* V. Mencáb. *Menoscabo.*

Ménoscabád, *da.* *p. p.* de ménoscabar. *Menoscabado, da.*

Ménoscabar. *v. a.* V. Mencabar. *Menoscabar.*

Ménosprèci. *m.* Desprèci, pòc aprèci, pòc cás. *Menosprecio.*

Menospreciád, *da.* *p. p.* de menospreciar. *Menospreciado, da.*

Menospreciador, *ra.* *m. f.* El qui menosprecia. *Menospreciador, ra.*

Menospreciar. *v. a.* Despreciar, no fer cás. *Menospreciar.*

Menospruciarse, *v. r.* No estimarse á sí matéix. *Menospruciarse.*

Ménsa. *f.* El conjunt de réndas egleiásticas. *Mesa.*

Ménstruació. *f.* Buydamént de la sang ménstruál. *Menstruacion.*

Ménstruáda. *p. p.* de ménstruar. *Menstruada.*

Ménstruál. *adj.* Relatiu á ménstruo. *Menstrual.*

Ménstruáment. *adv.* Cada més. *Menstrualmente.*

Ménstruánt. *p. a.* de ménstruar. *Menstruante.*

Ménstruar. *v. n.* Tenir la rétgla la dòna. *Menstruar.*

Ménstruo. *m.* La rétgla de las dònas. *Menstruo.*

Ménstruo, *na.* *adj.* De cada més. *Menstruo, trua.*

Ménstruosa. *adj.* La qui té el ménstruo segons los métgés. *Menstruosa.*

Mensual. *adj.* Lo que se fá ó succeïx cada més. *Mensual.*

Mensualment. *adv.* Cada més ó tots los méso. *Mensualmente.*

Mensura. *f.* Mida. *Mensura.*

Mensurable. *adj.* Lo que se pèt mensurar ó midar. *Mensurable.*

Mentál. *adj.* Pertañent al entenimént. *Mental.*

Mentálmént. *adv.* Fét per lo entenimént. *Mentalmente.*

Mentecateria. *f.* Tooteria. *Mentecateria.*

Mentecato, *ta.* *adj.* Fátuo, tonto. *Mentecato, ta.*

Mentida. *f.* Dit ó fét còstra lo que sent lo entenimént. *Mentira.* — Ab una mentida volèr afinar una veritat. *Decir mentira por sacar verdad.* — *Mentidas.* *pl.* *Mentiras* ó *bernardinias.*

Mentider, *ra.* *adj.* El qui diu mentidas. *Mentiroso, sa.*

Mentiderèt, *ta.* *adj.* Diminutiu de mentider. *Mentiroso, ta.*

Mentideròt, *ta.* *adj.* Molt mentiders. *Embustero, za.*

Mentidòta. *f.* *Mentiron.*

Mentir. *v. n.* Dir ó fer còstra lo que sent lo entenimént. — Fingir, desfressar. *Mentir.* — Á cada passa: molt. *Mentir mas que de partir.* — Á cada paraula: á cada mot. *Mentir mas que de partir, mentir sin suelo.* — Més que no donan per amor de Déu. *Mentir mas que no dan por Dios.*

Mentor. *m.* Guia, consayer. *Mentor.*

Méntres ó **méntraa.** *adv.* Entretánt, en témps ó ocasió que. *Mientras.*

Menúd, *da.* *adj.* Petit, de pòca consideració. *Menudo, da.* — *m.* Moneda de còurer. *Menudo.* — Á la menuda. *adv.* En pòca cantidat. *Por menor.*

Menudáy. *m.* Dráps, fàxas, etc. para vestir los reciéntuáds. *Canastilla* ó *fajas.*

Menudència. *f.* Còsa petita ó pòca. *Menudencia.*

Menudèt, *ta.* *adj.* Diminutiu de menúd. *Menudico, ca, llo, lla, to, ta.*

Menudíssim, *ma.* *sup.* Molt menúds. *Menudisimo, ma.*

Menúts. *m. pl.* Dòbbés. *Menudos.* — Menudas parts de dedíns una áve. *Menudillos.* — De pòrc. *Menudencias.*

Mequetrefe. *m.* El qui se pôsa en tot y no fà res.

Mequetrefe.

Méramént. *adv.* Puramént, simplement. *Meramente.*

Mercadâl. *m.* V. Mercât. *Mercado.*

Mercader, *ra.* *m. f.* Comerciant, negociant. *Mercader, ra.* = De blât. *Triguero, ra.* = De còsas menudas. *Mercero, ra.* = De tràstos véys. *Chamarillero, ra.*

Mercaderèt, *ta.* *m. f.* El qui mercadetja en pòc. *Mercaderillo, lla.*

Mercaderòt, *ta.* *m. f.* El qui mercadetja molt y en molt. *Mercaderazo, za.*

Mercadetjàd, *da.* *p. p.* de mercadetjar. *Mercadeado, da.*

Mercadetjar. *v. a.* Comerciar, tractar en mercaderías. *Mercadear.*

Mercaduría. *f.* Comèrs, tràfic, negòci. = Tot gènero en que se comercia. *Mercaderia y mercaduria.*

Mercâl. *m.* Moneda del tèmps de san Fernâdo. *Mercal.*

Mercancia. *f.* Tràfic de comprar y vèndrer. *Mercancia.*

Mercant. *m.* Mercader. *Mercante.* = Bàrca. *Mercante ò merchante.*

Mercantil. *adj.* Pertañent al comèrs. *Mercantil.*

Mercât. *m.* Fira. = Llòc destinad para vèndrer y comprar. *Mercado.*

Mercè. *f.* Dàdiva, gràcia. = Títol de cortesía. *Mercèd.* = La religió reyâl y militar. *La Merced.*

Mercenâri. *m.* Jornalèr. *Mercenario.*

Mercenâri, *ria.* *m. f.* Religios, sa de la Mercè. *Mercenario, ria ò mercedario, ria.*

Mercuri. *m.* Argènt viu. = El planèt més pròp des sòl. = Déu de los gentils. = Pèriòdic. *Mercurio.*

Mercuriâl. *adj.* Pertañent á mercuri. = Hérba. *Mercurial.*

Mèrda. *f.* Escrement. *Mierda.* = De bòu. *Boñiga.* = De cà. *Canina.* = De colom. *Palomina.* = De galina. *Gallinaza.* = De xòt. *Sirle ò sirria.* = Fer mèrda: surtir màlamént de alguna funció. *Salir por el abollon.*

Mèrdacaner, *ra.* *m. f.* El qui aplega sa mèrda de cà para adobar cuyros, etc. *Caninero, ra.*

Mèrdós, *sa.* *adj.* Soyâds de mèrda. *Mèrdoso, sa.* = Allòts. *Muñeco, ca.*

Merénga. *f.* Dulce. *Merengue.*

Merescúd, *da.* *p. p.* de merèxer. *Merecido, da.*

Merescút. *m.* El càstig de que es digne un. *Merecido.*

Meretrici, *cia.* *adj.* Relatín á dónas públicas. *Meretricio, cia.*

Meretrís. *f.* Dòna pública. *Meretriz.*

Merexedor, *ra.* *m. f.* El qui merèix. *Merecedor, ra.* *Merexemént.* *m.* V. Mèrit. *Merecimiento.*

Merèxer. *v. a.* Ser digne, ser acreyador. *Meracer.*

Mergây. *m.* Hérba. *Vallijo.*

Meridiàna. *f.* Línea rècta de sa tramuntàna al mitjòrn. = Línea para conèxer el mitxidia. *Meridiana.*

Meridiàno. *m.* Un de los grâns círculos de la esfèra. *Meridiano.* = Primer meridiàno: aquell de ahòut se comènsa á contar los grâus de longitud. *Primer meridiano ò meridiiano primero.*

Meridiàno, *na.* *adj.* Pertañent al mitjòrn. *Meridiano, na.*

Meridionâl. *adj.* Pertañent al mitjòrn ò lo que li està al costât. *Meridional.*

Mèrit. *m.* En las personas es lo qui las fà agradables, y en las còsas lo qui las fà bònas y escelènts. = Lo qui fà nô-tras òbras dignas de prêm; ò de càstig de pàrt de Déu. *Mérito.* = Mèrits. *pl.* Los efectes de la gràcia. *Méritos.*

Mèritíssim, *ma.* *sup.* Ab molt de mèrit. *Meritísimo, ma.*

Mèritíssimamént. *adv. sup.* *Meritísimamente.*

Mèritòri, *ria.* *adj.* Digne de prèmi ò de càstig. *Meritorio, ria.*

Mèllara. *f.* Aucèll. *Merla, mierla, mirla ò mirlo.* = Glop. *Trago.*

Merxândo, *da.* *m. f.* El qui ven flòcs, guyas, ròbas, etc. *Marchante.* = De panèra. *Buhonero, ra.* = El qui plâuta sa tènda á qualsevòl pàrt ò pasetja sa mercadería per la campàña. *Merchifle.*

Més. *m.* Càda una de las dotze pàrts del àny. = El nombre de dias fins á trenta. = El mèstruo de las dónas. *Mes.* = *pl.* *Meses.*

Més. *adv.* *Mas.* = Á lo més. *Á lo mas.* = Més que inây. *Mas que nunca.* = Per més que. *Por mas que.* = Seus més ni més. *Sin mas ni mas.* = Sens més ni ménos. *Sin mas ni ménos.* = De més á més. *De mas d mas.* = Á més d'axò. *Á mas de esto.* = De pòc més ò ménos: qui no vâl molt. *De poco mas ò ménos.* = Noy hà més: axò es tot. *No hay mas.*

Mésâda. *f.* El espây de un més. *Mes.* = Pàga. *Mesada.* = De capítol: el més en qui tòca á capítol donar las prebèndas elesiàsticas. *Mes ordinario ò del obispo.* = Del réy: en qui tòca al réy donar las ditas prebèndas. *Mes de rey ò apostólico.*

Mescla. *f.* Mistura de una còsa ab àltra. *Mezcla.* = De còsas desharatâdas. *Mescolanza.* = De diferènts vins. *Calabriada.* = Para fer òbra. *Mescla ò forja.* = Fer mescla para fer òbra. *Forjar.*

Mesclad, da. *p. p.* de mesclar. *Mezclado, da.*
Mesclador, ra. *m. f.* El qui mescla. *Mezclador, ra.*
Mescladura. *f.* *Mezcladura.*
Mesclar. *v. a.* Ajuntar unas còsas ab àltras. = Con-
fóndrer una còsa ab àltra. *Mezclar.* = Còls en
caragòls. *Mezclar berzas con capachos.* = Sas càr-
tas de jugar. *Barajar ò mezclar.* = Es pôys: ets
interéssos. *Juntar meriendas.*
Mesclarse. *v. r.* Posarse entre àltres. = Casarse. *Mez-*
clarse. = En assunto, negòci, etc. sense deman-
narlèy. *Venirse con sus once ovejas.* = Ab gènt
bàxa. *Adocenarse.*
Mescleta. *f.* Mescla petita. *Mezclilla.*
Mesclilla. *f.* Ròba. *Mezclilla.*
Mésliènt. *m.* El qui diu més en encànt. *Pujador.*
Mésilla. *f.* Pàga. *Mesilla.*
Mesó. *m.* V. Masó. *Mason.*
Mesquí, na. *adj.* Desdixàd, infèlts, miseràble,
ruf. = Pettí. *Mezquino, na.* = Mesquina de mi!
Interjecció de dolor. *Infeliz de mi!*
Mesquita. *f.* El tèmple des mòros. *Mesquita.*
Méssa. *f.* La pédra consagràda de altar. *Mesa.*
Messàna. *f.* Àbre y vela de bàrco. *Mesana.*
Méssas. *f. pl.* La pàga del trabáy, v. g. del segar.
Vendimia.
Messentèri. *m.* El entreví. *Mesenterio.*
Messentèric, ca. *adj.* Pertañent á messentèri. *Me-*
sentérico, ca.
Messias. *m.* Jesucríst. *Mestas.*
Messións. *f. pl.* Lo que se pôsa entre dos y molts
en una disputa, etc. *Apuesta ò postura.* = Posar
messións. *Apostar.*
Mestây. *m.* Mescla de blât y ôrdi, etc. *Mezcladi-*
zo, ò mestura en Aragó y Galicia.
Mestayàd, da. *p. p.* de mestayar. *Mesturado, da.*
Mestayar. *v. a.* Mesclar. *Mesturar ò mezclar.*
Mèstra. *f.* La dóna qui ensèña. *Maestra.*
Mestràl. *m.* El vent entre tramuntàna y ponènt.
Maestral, maestro ò noroeste.
Mestràl. *m.* El espáy entre tramuntàna y ponènt.
Maestral.
Mestraletjàda. *p. p.* de mestraletjar. *Maestralizada.*
Mestraletjar. *v. n.* Girarse sa búxula al mestràl.
Maestralizar.
Mestràtje. *m.* El ofici y dignidat de mètstre. *Maes-*
tria. = Dignidat de grán mètstre de orde militar.
Maestrazgo.
Mètstre. *m.* El qui ensèña. = El qui està eczaminàd
en algùn ofici. = El qui està agraduàd en algu-
na universidat. *Maestro.* = D'âxa: el qui adoba
ò fà bàrcos. *Carpintero de ribera.* = El qui
acompañia allòts. *Ayo ò pedagogo.* = Del sàcro
palàcio: empleyàd en el palàcio del Pàpa para
eczaminar los llibres que se hán de estampar.

Del sacro palacio. = Grán mètstre: el superior de
los extingids maltesos. *Gran-maestro.* = El supe-
rior de las ordes militars. *Maestre.*
Mètstreescòla. *m.* Dignidat egleciàstica. *Maestress-*
cuela ò maestrescuela.
Mètstrecolía. *f.* La dignidat. *Maestrecolia.*
Mestressa. *f.* La dóna de mètstre. *Maestra.* = La
dóna ab qui un péca. *Matresa.*
Mèstruo. *m.* V. Mènstruo. *Ménstruo.* = El primar
después del pàrt. *Mesillo.*
Mesura. *f.* Instrument ab que se mesura, còm bar-
cèlla, quartèra, etc. *Medida.*
Mesura. *f.* Compostura, gravèdàt, modèstia. *Me-*
sura.
Mesuràd, da. *p. p.* de mesurar. *Medido, da.*
Mesurador. *m.* El qui mesura. *Medidor.*
Mesurar. *v. a.* Umplir las medidas para donar le
corresponènt, etc. *Medir.*
Metacàrpo. *m.* Es cáll de sa mà, segòns anatòmies.
Metacarpo.
Metacronisme. *m.* Relació de un fèt en tèmps an-
terior á aquèl en que succeí. *Metacronismo.*
Metafísic. *m.* El qui estudia metafísica. *Metafísico.*
Metafísic, ca. *adj.* Pertañent á la metafísica. = Di-
fícil de eczeutar, de posar en òbra. = Molt su-
tíl. *Metafísico, ca.*
Metafísica. *f.* Ciència qui tràcta de los primers
principis, de las idèyas universàls y de los sèrs
espirituàls = El mòdo de discórrer ab sutilesa y
las còsas axí discorregudas. *Metafísica.*
Metafísicamènt. *adv.* Ab sutilesa. *Metafísicamente.*
Metàfora. *f.* Traslació de una còsa pròpia á una no
pròpia. *Metáfora.*
Metafòric, ca. *adj.* Lo qui conté metàfora. *Meta-*
fórico, ca.
Metafòricamènt. *adv.* Traslativamènt. *Metafòrica-*
mente.
Metaforisar. *v. a.* Usar de metàforas. *Metaforizar.*
Metagoge. *f.* Figura per la qual se atribueix sentit
á las còsas qui no en ténen, v. g. es càmps ri-
uen. *Metagoge.*
Metalèpsis. *f.* Figura. *Metalépsis.*
Metàll. *m.* Nòm genèric de diferents mineràls, còm
fèrro, òr, etc. = El sonido de la ven. *Metal.*
Metàllic, ca. *adj.* Pertañent á metàll ò es de me-
táll. *Metálico, ca.* = *m.* El diner en espècie ò efec-
tiu. *Metálico.*
Metàllica. *f.* Ciència de beneficiar los metàlls. *Me-*
tálica.
Metàllista. *m.* El qui trabàya en metàll. *Metalista.*
Metalúrgia. *f.* V. Metàllica. *Metalurgia.*
Metalúrgic, ca. *adj.* Pertañent á metàllica. *Meta-*
lúrgico, ca.
Metamòrfossis. *f.* Transformació de una còsa en

Àltra.—La mudansa de formas que se observa en las cucas de seda, papayóns, etc. *Metamorfosis*.

Métánea. *f.* Figura retórica. Correcció. *Metánea*.

Metaplásme. *m.* Figura gramaticál. *Metaplasmo*.

Métastásis. *f.* Mutació de una malaltia en àltra. *Metastasis*.

Métatèssis. *f.* Figura gramaticál: trasposició de lletres. *Metatesis*.

Métempsicosis. *f.* Pàs ò tránzit fabulós de la ànima de un còs a àltre. *Metempsychosis*.

Météòric, *ca. adj.* Pertañent a météoro. *Meteórico, ca.*

Météorista. *m.* Intelligent en los météoros. *Meteorista*.

Météoro. *m.* Còs ò fenómeno qui se forma en el àyre, còm eszalació, llàmp, néu, etc. *Météoro*.

Météorologia. *f.* Ciència qui trácta de los météoros. *Meteorologia*.

Meteorològic, *ca. adj.* Pertañent a la meteorologia. *Meteorológico, ca.*

Métge. *m.* El professor de medicina. *Médico, y ant. mege ò meye.*—Espirituál: el qui dirigeix sa consciència de algú. *Espiritual.*—De càsa: el qui per lo regular assisteix als malalts de una càsa. *De cabecera.*—De consulta: el qui se crida per consulta. *De apelacion.*—De mitjóra passá, no mássa bò. *De media tijera.*—Dolent. *Medicastro*.

Metgessa. *f.* La dòna de métge. *Doctora*.

Metjòt. *m.* Ignorant en la medicina. *Medicastro*.

Métòdic, *ca. adj.* Pertañent al mètode. *Metódico, ca.*

Métòdicament. *adv.* Ab mètode. *Metódicamente*.

Mètode. *m.* Àrt, mòdo, orde de dir, euseñar, obrar. *Método.*—Analític: el qui proceèix del fi a los mèdis. *Analítico.*—Sintètic: el qui proceèix de lo més fàcil a lo mes difícil. *Sintético*.

Métonomia. *f.* Figura per la qual se pren la càusa per el efecte, el continent per el contengut y el autor per la seua òbra. *Metonomia*.

Metràlla. *f.* Munició de gnèrra de bàlas menudas, bossús de ferro, etc. *Metralla*.

Metréta. *f.* Mesura antiga. *Metreta*.

Mètric, *ca. adj.* Pertañent a vers. *Métrico, ca.*

Mètrica. *f.* El àrt de fer versos. *Métrica*.

Mètricament. *adv.* Eu vers. *Métricamente*.

Méto. *m.* Vers. *Metro*.

Métròpoli. *f.* Capitál, càb de provincia ò de rèyne.—Iglesia arcabisbál. *Metrópoli*.

Métrapolità, *na. adj.* El arcabisbe respècte a los seus sufragàncos.—La iglesia arcabisbál. *Metropolitano, na.*

Metxa. *f.* Còrda encesa. *Mecha*.

Metxó. *m.* El canonèt aliòut se pòsa es ble en llamanera, el ciri en canalòbre y el bec de llum. *Mechero*.

Méu, *ua.* Pronòm possessiu. *Mio, ia.*

Mèu. *m.* La veu del gât. *Mau ò miau.*—Borràtxo. *Mono*.

Meyâm. Expressió ab que se demàna veurer alguna còsa. *A ver*.

MI.

Mi. Càs irregular y oblíquo del pronòm *jó*. *Mi*.

Mi. *m.* Punt de sòlfa. *Mi*.

Mia. Pronòm. Méua. *Mia*.

Miàsme. *m.* Vapor maligne. *Miasma*.

Mica. *f.* Pàrt molt petita de qualsevòl còsa. *Miaja, miga y migajada.*—Ab negació. *Gota ò pesca.*—A micas. *A migajadas.*—Fer micas de una còsa: reduirla a petitas porcions. *Migar*.

Mico. *m.* Monèya ab coua llarga. *Mico*.

Micòmetro. *m.* Trompa para observar sas estrèlles. *Micómetro*.

Microcosmos. *m.* Petít mon, y axò se diu del hòmo. *Microcosmos*.

Microfòno. *m.* Instrument para aumentar sa veu. *Microfono*.

Microscòpi. *m.* Vidre qui auménta molt los objèctes. *Microscopio*.

Mida. *f.* Instrument para midar. *Medida.*—Flòs beneít, y de la llargària de alguna estàtua de sànt. *Medida ò estadal.*—De cént y vint bràssas usada entre marinos. *Cable*.

Midád, *da. p. p.* de midar. *Medido, da.*

Midador, *ra. m. f.* El qui mida. *Medidor, ra.*

Midar. *v. a.* Ecziminar la altura, amplària, llargària de las còsas.—Prender mida. *Medir.*—Midar, *v. g.* una parèt: càurer de élla. *Medir*.

Midó. *m.* Còsa coneguda. *Almidon*.

Midoner, *ra. m. f.* El qui fà ò ven midó. *Almidonero, ra.*

Mieta. *f.* Diminutiu de Maria. *Marihueta*.

Mil. *adj.* Dèu vegadas cént. *Mil*.

Milà. *m.* Péix. *Milano*.

Milàna. *f.* Àve. *Milano.*—*adj.* Hòmo mál vestít, dexád. *Madeja, panara*.

Milana. *m.* El agregát de còsas qui compònen el nombre de mil. *Millar.*—A milanars. *A millares ò a millaradas*.

Milanès, *sa. adj.* De Milán. *Milanes, sa.*

Milànta. *f.* Cantidat indefuida. *Milenta*.

Milfuyas. *m.* Hérba. *Mil en rama*.

Milhombres. *m.* Hòmo petít. *Arrancapinos*.

Milícia. *f.* Àrt militar.—El servici de las armas. *Milicia*.

Miliciàno. *m.* Soldat de milicias. *Provincial.*
Milicias. *f. pl.* (el retgiment de.) *Provinciales.*
Militànt. *adj.* Se diu de la congregació de los fàels cristiàns. *Militante.*
Militànt. *p. a.* de militar. El qui milita. *Militante.*
Militar. *m.* El soldat. *=adj.* Pertanyent á la milicia. *Militar.*
Militar. *v. n.* Servir en la milicia. *Militar.*
Militarmént. *adv.* Á lo militar. *Militarmente.*
Millenàris. *m. pl.* Herétges qui ensenhan que després del judici fiol havem de estar mil ànys en aquést mon. *Milenarios.*
Milôca. *f.* Estèl de paper que fan volar los allòts. *Cometa.* *f.* *Birlocha, milocha.* *=Hòmo dèxád. Madeja.*
Milôrd. *m.* Títol, dignidat en Inglatèrra. *Milor.*
Milla. *f.* Mida de camí de mil pàssas geomètriques. *Milla.*
Millar. *m.* Nombre de mil. *Millar.*
Milló. *m.* Dèu vegadas cent mil. *Millon ó cuento.*
Millonàri, ria. *adj.* El qui posseïx un milló de béns. *Millonario, ria.*
Millonèssim, ma. *adj.* Qui completá un milló. *Millonésimo, ma.*
Millor. *adj.* Lo qui escedèix á àltra còsa, lo qui es més convenient, més útil. *Mejor.*
Millor. *adv.* Més perfèt. *Mejor.*
Millora. *f.* Aument, progrès. *cur.* *=Ventàtja que se dona en testamént á un dels fiys, ó aument de producte, de valor. Mejora.* *=En hasiènda. Mejora ó perfecto.*
Millorád, da. *p. p.* de millorar. *Mejorado, da.*
Millorar. *v. a.* Aumentar, bonificar. *=Fer més bona una còsa.* *=Aventatjar á un per testamént. Mejorar.*
Millorar. *v. n.* Anar millor un malàlt. *=Posarse bô el témps. Mejorar.*
Millorarse. *v. r.* Arribar á un puéstó més consideràble. *Mejorarse.*
Milloria. *f.* Aument, adelantamént. *=Diminució de malaltia.* *=Superioridat, ventatja. Mejoria.*
Mimarse. *v. r.* Percèber rènda. *Comer.*
Mimèssis. *f.* Figura retòrica: imitació de los costums de àltri. *Mimesis.*
Mímic, ca. *adj.* Pertanyent á los mimos. *Mimico, ca.*
Mimo. *m.* Entre los antígs espècie de comèdia abont se imitáva ó escarnía ab impudència las accions y mòdos de alguna persona conegüda. *=El actor qui representáva ó qui la componia. Mimo.*
Mina. *f.* Lliura y moneda antiga grèga, romàna, etc. *Mina.*

Mina. *f.* Conducte subterràneo atacad de pólvora para volar las fortificacions. *=Llòc subterràneo de ahont se trèuen los metalls y mineràls. Mina.*
Minád, da. *p. p.* de minar. *Minado, da.*
Minador. *m.* El qui fà minas. *Minador.*
Minador, ra. *m. f.* El qui mina. *Minador, ra.*
Minál. *adj.* Pertanyent á mina. *Minal.*
Minar. *v. a.* Fer minas. *=Descavar per baix.* *=Esplorar.* *=Destruir, trastornar los fonemènts de un estát, etc. Minar.*
Miner. *m.* El qui trabàya en sas minas. *Minero.*
Minerál. *m.* Còs sólido que se trèu de sas minas. *=Surtida de aygo.* *=El llòc de ahont se trèuen es mineràls. Mineral.*
Minerál. *adj.* Pertanyent als mineràls. *=Lo qui participa de mineràls, còm aygo minerál, etc. Mineral.*
Mineralisació. *f.* El acte y efecte de mineralisar. *Mineralizacion.*
Mineralisád, da. *p. p.* de mineralisar. *Mineralizado, da.*
Mineralisar. *v. a.* Combinar el sofre ab el arsènic. *Mineralizar.*
Mineralogía. *f.* Ciència qui tracta dels mineràls. *Mineralogía.*
Mineralògic, ca. *adj.* Pertanyent á mineralogía. *Mineralógico, ca.*
Mineralògo. *m.* Professor de mineralogía. *Mineralogo.*
Minérva. *f.* La fabulosa diosa de la sabiduría, etc. *Minerva.*
Minéstra. *f.* Aguiát de hèrbas. *Menestra.*
Mini. *m.* Matèria vermeya que se estrèu de la càls de plom. *=Vermeyó. Minio.*
Miniatura. *f.* Pintura en petit. *Miniatura.* *=Pintar miniaturas. Miniar.*
Miniaturista. *m.* El qui pinta miniaturas. *Miniaturista.*
Mínim, ma. *adj.* El menor de tots. *=El religiós, sa de san Francisco de Pàula. Mínimo, ma.*
Mínima. *f.* Nòta musicál. *Mínima.*
Ministèri. *m.* Empléyo, ofici. *=Ocupació manuál. =El govèrn del estát baix de la autoridat del sobéràno.* *=Servici, mediació. Ministerio.*
Ministeriál. *adj.* Pertanyent á ministèri. *Ministerial.*
Ministrád, da, dor, ra, ar. *V. Administrar. Ministrado, da, dor, ra, ar.*
Ministre. *m.* El qui servèix. *=El qui administra. =El qui té càrreg públic. =El superior de algunes religions. Ministro.* *=Ministres. pl. Diacon y subdiaca. Ministerio ó vestuario.*
Ministre. *m.* Esgotzí. *Esbirro ó minestril.*
Minoració. *f.* Diminució. *Minoracion.*

Minorad, da. *p. p.* de minorar. *Minorado*, da.
Minorar. *v. a.* Acursar, disminuir, reducir á
máncu. *Minorar*.

Minoratíu, va. *adj.* Lo qui minora. *Minorativo*, va.
Minoridat. *f.* Menor edat. *Minoridad*.

Minotáuro. *m.* Mòstruo fabulós mitx hòmo y mitx
bòu. *Minotauro*.

Minucia. *f.* Menudència. *Minucia*.

Minuèt. *m.* Bàll ò composició musical. *Minuete* ò
minué.

Minúscula. *f.* Lletra petita. *Minúscula*.

Minút. *m.* La sexantena part de una hòra. = Ins-
tant. *Minuto*. = En ò diu un minút: prést. *En*
un minuto.

Minuta. *f.* Borrador, llista ahónt se nòta alguna
còsa. *Minuta*.

Minutera. *f.* La busca de rèlòtge qui senyala es
minúts. *Minutero*.

Miñó, na. *m. f.* Nin, na. *Niño*, ña.

Miñonèt, ta. *m. f.* Ninèt, ta. *Niñito*, ta.

Miñóns. *m. pl.* Jòc de allòts. *Pan* ò *vino*.

Miope. *adj.* Curt de vista. *Miope*.

Miopía. *f.* Estát del miope. *Miopia*.

Miquèl, la. *m. f.* Nòm de hòmo ò de dòna. *Mi-
guel*, *Micaela*.

Miquelèt, ta. *m. f.* Diminutíu de Miquèl, la. *Mi-
guelito*, *Micaelita*.

Miquelèt. *m.* Soldat. *Miquelete*.

Miqueta. *f.* Mica petita. *Migajuela*.

Mira. *f.* Advertència, fi, intenció, repàro. *Mira*.
= Estar á la mira. *Estar á la mira*. = Posar sa
mira. *Poner la mira*.

Mirabajá. *m. pl.* *Don-diego-de noche*.

Mirabolá. *m. pl.* Medicinal. *Mirabolano*.

Miracle. *m.* Efecte superior al orde natural. =
Succés extraordinari y maravilós. *Milagro*. =
Viurer per miracle. *Vivir de milagro*.

Miraclos, sa. *adj.* Espantós, temorég. *Cogijoso*, sa.

Miraculós, sa. *adj.* El qui fa miracles. = Lo qui
escedeix al orde natural. = Admirable, maravi-
llós. *Milagroso*, sa.

Miraculosament. *adv.* Per miracle. = Maravillosa-
ment. *Milagrosamente*.

Mirad, da. *p. p.* de mirar. *Mirado*, da.

Miráda. *f.* Uyáda. *Mirada*. = Siti para mirar. *Mi-
radero*. = Ab una miráda. *De una mirada*.

Mirador. *m.* Puésto, siti para mirar. *Miradero*.

Mirador, ra. *m. f.* El qui mira. *Mirador*, ra.

Miramént. *m.* Atenció, respècte. *Miramiento*.

Miranda. *f.* V. *Mirador*. *m.* *Miradero*.

Mirar. *v. a.* Posar los uys en alguna còsa, tenirla
per objècte ò fi, estar élla situáda enfrónt de
áltra, considerarla ab cuydado. = Observar la
conducta de algú. *Mirar*. = Mirar bisco: ab sos

uys tòrts. *Mirar bisco*. = Ab sa boca badáda y
embembád. *Estar en babia*. = De coua d'uy. *De
rejo*. = Demunt demunt. *Por encima*. = Fito
fito. *De hito en hito*. = Á la biòrxa. *Bisquear*. =
Al devánt. *Mirar con anteojos de larga vista*.
= Ab hòu ò mál uy á algú. *Mirar con buenos* ò
malos ojos. = Mirar de mál uy á algú: tenirlí
aversió. *Mirarle de rabo de ojo*. = De través.
De traves. = De traydor. *Al soslayo*. = Sas càr-
tas á pòc á pòc el qui juga. *Brujulear*. = Á la
xorbèlla: á la biòrxa. *Bisquear*. = Sas càrtas
al jugador contrári. *Merendar*. = Distrèit: allá
ahónt no se deu. *Mirar d las musarañas*. = De
llòc ált á baix. *Otear*. = Mirar y cállar. *Mirar*,
oir y callar. = Mirar, cállar, y cuir pédras.
Mirar, callar y piedras apañar. = Mirèm y non
tòcs. *Miradme y no me toquéis*. = No mirar cap
ni coua: no sèrvar respècte á ningú. *No aho-
rrarse con nadie*. = No mires el do, sino el hòu
amor. *No mires la obra, sino la voluntad con
que se hace*.

Mirarse. *v. r.* *Mirarse*. = En fer alguna còsa. *Es-
merarse*. = Còm es fasòls: estar barayáds. *Estar
de esquina*. = Es sèn gèp: es sèus defèctes. *Dar-
se una vuelta* ò *ponerse una piedra en la manga*.

Miráy. *m.* Còsa coneguda. *Espejo*.

Mirayèt. *m.* Miráy petít. *Espejico*, llo, to ò *es-
pejuelo*.

Miró, na. *m. f.* El qui mira ab curiosidat. *Mi-
ron*, na.

Mirra. *f.* Goma olorosa y el àbre qui la produèix.
Mirra.

Miscelánea. *f.* Mescla de várias còsas. = Escríit qui
trácta de divèrsas matèrias. *Miscelanea*.

Miserable. *adj.* Desditzad, infélís, pòbre. *Misc-
rable*.

Miserablement. *adv.* Ab misèria. *Miserablemente*.

Miserèrè. *m.* Sàlm. *Miserere*.

Miseretjar. *v. a.* Pláñerse el menjar. *Miserear*.

Misèria. *f.* Estát infélís, estréma necessidat. = Ava-
ricia. = Còsa de pòc valor. *Miseria*. = Anar ah
misèrias. *Miserear*. = Morirse de misèria: no
tenir que menjar, etc. *Comerse de miseria*.

Misericòrdia. *f.* Compassió, piedat. = Gràcia, per-
dó. *Misericordia*.

Misericordiós, sa. *adj.* El qui té misericòrdia.
Misericordioso, sa.

Misericordiosament. *adv.* Ab misericòrdia. *Miseri-
cordiosamente*.

Misericordiosíssim, ma. *sup.* *Misericordiosísimo*,
ma.

Misericordiosíssimament. *adv. sup.* *Misericordio-
síssimamente*.

Missa. *f.* Sacrifici del còs y sàng de Jesucrist.

Missa. = Missa hâxa. *Misa rezada* = Còs present. *De cuerpo presente.* = Nôva; la priméra que diu el nôu sacerdot. *Nueva.* = De partéra. *De parida.* = De rêquiem. *De requiem.* = De môrt. *De difuntos.* = Des gall: la que se diu passad mitja nit el dia de Nadâl. *Del gallo.* = Solême: la cantâda. *Solemne.* = Conventuâl: el ofici major. *Conventual.* = Seca: en la que no se consagra. *Seca ô en seco.* = Missa priméra: axô es las batayâdas que se tôcan per sa priméra. *Apelde.* = Dir missa nôva. *Cantar misa.* = Venir á missas ditas: târd. *Venir al ite misa est ô al atar de los trapos.* = Missas: flastomías cònta nôltros. *Mizas de salud;* y axô se diu irònicament. = Servir ô ajudar missa, *Ayudar d misa.*

Missadiént. *m.* El qui diu missa nôva. *Misacantano.*

Missâl. *m.* El libre qui conté el mòdo y orde de dir missa. = Grâu de lletra de imprenta. *Misal.*

Missantropia. *f.* Aversió y ôdi als hòmos. *Misantropia.*

Missântropo, *pa. adj.* El qui avorrèix als hòmos. *Misântropo, pa.*

Missâtge. *m.* El enviâd. *Mensagero.* = El llogâd para trabayar en el câmp. *Gañan ô mozo de labranza.* = De forner, etc. *Mazo de...*

Missêr. *m.* El advocât. *Abogado ô vocero.* = Lletraferid. *Letrado.* = Xerrador. *Abogado.*

Misseria. *f.* El ofici de missêr. *Abogacia,* y per burla. *Abogadil.* = Doctoria. *Bachilleria.*

Missió. *f.* El âcte de enviar. = Predicació. = El llòc ahòut se predica als infâels. *Mision.*

Missionâd, *da. p. p.* de missionar. *Misionado, da.*

Missionar. *v. a.* Predicar missió. *Misionar.*

Missioner. *m.* El qui predica missió. *Misionero ô misionario.*

Missionista. *m.* Missionér. *Misionista:* = El indviduo de la congregació de S. Vicéns de Paul. *Paul.*

Missta, *va. adj.* Lo que se envia. *Misivo, va.*

Mistêri. *m.* Lo quey hà inés secrèt en una religió. = Arcâno, còsa oculta, dificultosa de comprènder, de endevinar. *Misterio.* = Fer mistêri de alguna còsa: tenir en secrèt. *Hacer misterio.*

Misteriós, *sa. adj.* Amagâd, enigmâtic, secrèt. *Misterioso, sa.*

Misteriosament. *adv.* Ocultament. *Misteriosamente.*

Místic, *ca. adj.* Pertañent á mística. = Devòt. *Mistico, ca.*

Mística. *f.* Teologia de la vida espirituâl. *Mistica.*

Místicament. *adv.* Segóus el sentit místic. = Espirituâlmént. *Misticamente.*

Misticón, *na. m. f.* Místics. *Misticon, na.*

Mistifòri. *adj.* Se diu de las causas que pòt difinir

tânt el jutge eglesiâstic, còm el secular. *Mistifori.*

Mistillíneo, *ea. adj.* Compòst de líneas rëctas y de tórtas. *Mistillíneo, nea.*

Misto. *m.* Còs compòst de diferents còsas. *Misto.*

Mistura. *f.* Mescla. *Mistura.*

Misturâd, *da. p. p.* de misturar. *Misturado, da.*

Misturar. *v. a.* Mesclar. *Misturar.*

Mitât. *f.* Una de las duas pârts iguâls en que se divideix un tot. *Mitad ô metad.* = Mitât per mitât. *Mitad por mitad.* = Eugauar, se de la mitât. *Engañar, se en la mitad.*

Mitigació. *f.* Càlma, diminució de alguna còsa, v. g. de dolor. *Mitigacion.*

Mitigâd, *da. p. p.* de mitigar. *Mitigado, da.*

Mitigador, *ra. m. f.* El qui mitiga. *Mitigador, ra.*

Mitigar. *v. a.* Aplacar, calmar, suavisar. = Aman-sar. *Mitigar.*

Mitigarse. *v. r.* Aplacarse, etc. *Mitigarse.*

Mitigatíu, *va. adj.* Lo qui mitiga. *Mitigativo, va.*

Mitja. *f.* La mitât de una còsa. *Media.* = Á mitjas. *adv.* Á tânt perbòim. *Á medias.* = Á mitjes costuras. *Á medias.*

Mitjà. *m.* Marès. *Piedra arenisca ô suave.* = Per enretjolar. *Baldosa.* = Garrigó. *Selvita.*

Mitjacàna. *f.* La mitât de una càna. *Vara.* = Mol-lura, llima, vaseta. *Mediacana.*

Mitjàlluna. *f.* Eyua de cayua. *Medialuna.*

Mitjacárn. *adj.* Ni grâs, ni màgre. *Entreverado, da.*

Mitjàllâna. *f.* Ròba de fil y llâna. *Telon.*

Mitjan. (*À*). *adv.* Al mitx. *À la mitad ô d medidos.* Còm á mitjàn escâla. *À la mitad de la escalera:* á mitjàn july. *À mediados de junio.*

Mitjanâda. *f.* Parèt prima qui sepâra los apos-tos ô los quârts, etc. *Tabique ô acitara.* = Gruxâda. *Tabicon.*

Mitjàullòc. *m.* La mitât, v. g. de camí. *Mediania.*

Mitjanser, *ra. adj.* V. Mediano, na. *Mediano, na.*

Mitjörn. *m.* La pârte oposâda á la tramuntâna, el véut qui vé de élla. *Mediodia, austro, sur.*

Mitologia. *f.* Història de los déus de la fâbula. *Mitologia.*

Mitológic, *ca. adj.* Pertañent á la mitologia. *Mitológico, ca.*

Mitologista. *m.* El qui sâb ô escriu de mitologia. *Mitologista.*

Mitólogo. *m.* Mitologista. *Mitólogo.*

Mitra. *f.* Ornament que duen al cap los bisbes. = Bisbât, dignidât de bisbe. *Mitra.*

Mitrâd, *da. adj.* El qui té dret de dur mitra. *Mitrado, da.*

Mitrar. *v. n.* Ser elegid bisbe. *Mitrar.*

Mitx. *adj.* Mitât. *Medio.* = Á mitx camí. *À me-*

dio camino. = Mitx mon. *Medio mundo.* = Mitx témps. *Medio tiempo.* = Eu mitx de... *En medio de...* = Llévar des mitx: alluñar ô matar. *Quitar de en medio.* = Posarse pes mitx: ser méliador en una brega. *Ponerse por ô en medio.* = Mitx fi; na. *Entrefino, na.* = Mitx blânc y mitx negre. *Entrecano, na.* = Mitx tayâd, da: no tayâd de tot. *Entrecortado, da.* = Mitx tayar. *v. a.* no tayar de tot. *Entrecortar.* = Mitx ubêrt, ta. *Entreabierto, ta.* = Mitx obrir. *Entreabrir.* Mitx. *m.* Punt igualnént distânt de los estréms. *Medio.* = El mitx, *v. g.* de Mallorca. *Comedio.* Miulador, *ra. m. f.* Gât qui no fá sinó miular. *Miulador, ra.* Miular. *v. a.* Formar el gât el sô de la séua veu. *Maullar.* Miulo. *m.* La veu del gât. *Maido, maullido ô mauilo.* Mixoner, *ra. adj.* Crics. *Cicatero, ra.* Mixonería. *f.* Avaricia, misèria. *Cicatería.* = Anar ab mixonerías: donar ô gastar pôc. *Cicatear.*

MO.

Mo. Lo matéix que *ma* pronôm possessiu. *Mi.* Moâtre. *m.* Contracte illeít. *Moatra ô mohatra.* Moblâd, *da. p. p.* de moblar. *Moblado, da.* Moblar. *v. a.* Alacar ab môbles. *Mohlar.* Môble. *m.* Utensili de câsa, côm cadira, llit, tâula, etc. *Mueble.* = Béns môbles. *V. Béns.* Moc. *m.* Humor qui surt del nâs. *Moco.* = El qui pénja des nâs per fâlta de amocarse. *Mocarro:* per cânsa del fret. *Moca.* = De endiôt: espècie de carnôt que té demúnt es béc. *Moco de pavo.* Moca. *f.* Cafè de Moca. *Moca.* Môca. *f.* Las entrâñas de péix. *Entrañas.* = Trêuer sa môca: esmocar. *Desentrañar ô destripar.* Mocador. *m.* Bossi de rôba para amocarse, torcarse sa suor, etc. *Pañuelo, mocadero, mocador ô sonadero.* = Qui servêix de mânta. *Manton.* = Petít para uins. *Moquera.* = Qui aguânta brâs malâlt. *Cabestrillo.* = Para dur al còll. *Gregorillo.* = Prim que en âltre témps duyen sas dônas al pit. *Pañoleta ô bufanda.* Mecedât. *f.* La edât desde catorce âñys fins á vint y cinc. *Mocedad.* Moció. *f.* Movimént. = Inspiraciô de Déu en las ânimas. *Mocion.* Mocós, *sa. adj.* Ple de moc. = Pôc esperimentâd. = Presumíd. *Mocososo, sa.* = Bistia qui té moc. *Muermoso, sa.* Mocossidât. *f.* Humor mocós ô viscós. *Mocosiidad.* Môda. *f.* Costúm de vestir, *us.* *Moda.* Modâl. *adj.* Lo qui té mûdo. *Modal.*

Modâls. *m. pl.* El mûdo de las acciôns estérnas. *Modales.* Modelâd, *da. p. p.* de modelar. *Modelado, da.* Modelar. *v. a.* Formar de matéria blâna alguna figura ô adorno. *Modelar.* Modêllo. *m.* Eczemplar. = Plânta de una ôbra. = Figura de cera ô de fâng. *Modelo.* Moderaciô. *f.* Môdo, modêstia, parsimônia, templânsa. *Moderacion.* Moderâd, *da. p. p.* de moderar. = *adj.* Pârco, modêst, templâd. *Moderado, da.* Moderâdamént. *adv.* Ab moderaciô. *Moderadamente.* Moderar. *v. a.* Aplacar, sossegar. = Governar. *Moderar.* Moderarse. *v. r.* Contenírse. *Moderarse.* Moderatiu, *va. adj.* Lo qui modéra. *Moderativo, va.* Modêrn, *na. adj.* Nôu, recént. *Moderno, na.* Modêrnamént. *adv.* Nôvamént. *Modernamente.* Modêst, *ta. adj.* Decént, honêst, recatâd. *Modes-to, ta.* Modêstamént. *adv.* Ab modêstia. *Modestamente.* Modêstia. *f.* Decência, honestidât, recâto. *Modestia.* Modestíssim, *ma. sup.* Molt modêsts. *Modestísimo, ma.* Modestíssimamént. *adv. sup.* Ab molta modêstia. *Modestísimamente.* Modêt. *m.* Diminutíu de môdo. *Modillo.* = De arquitectura. *Modillon.* Môdi. *m.* Mesura antiga. *Modio.* Modificaciô. *f.* El âcte y efêcte de modificar. *Modificacion.* Modificâd, *da. p. p.* de modificar. *Modificado, da.* Modificador, *ra. m. f.* El qui modifica. *Modificador, ra.* Modificar. *v. a.* Limitar, reformar, restrêñer. *Modificar.* Modificatiu, *va. adj.* Lo qui modifica. *Modificativo, va.* Modisme. *m.* Môdo de parlar qui se apârta de las rétgla de gramâtiga. *Modismo.* Modista. *m. f.* El qui vâ de môdas ô las invénta. *Modista.* Môdo. *m.* Minéra, orde, rétgla. = Cortesía, urbanidât. = Forma particular de fer una còsa. = La diferência de la conjugaciô del vérb. *Modo.* = Del matéix môdo. *Del mismo modo.* = De ningún môdo. *De ningun modo.* Modorra. *f.* Espècie de vêssa, de sôn. = Malaltía de xòts. *Modorra.* Modorro, *ra. adj.* El qui patêix modorra. *Modorro, ra.* = El qui fá morros. *Cenudo, da.*

Modulació. *f.* Armonia del cant. = Variedat de la veu. *Modulacion.*

Modulad, da. *p. p.* de modular. *Modulado, da.*

Modulador, ra. *m. f.* El qui modula. *Modulador, ra.*

Modulant. *adj.* Lo qui modula. *Modulante.*

Modular. *v. a.* Cantar ab dulsura. *Modular.*

Mòdulo. *m.* Mida para arretglar las proporcions en arquitectura y de diferenciar la veu. *Módulo.*

Mofa. *f.* Burla y irrisió. *Mofa.* = Fer mofa. *Mofar.*

Mogúid, da. *p. p.* de mōurer, se. *Movido, da.* = Famella de animál. *Calentada* ô en zelo.

Môla. *f.* Pédra redona para mōlrer, esnuolar, etc.

Muela. = La de bâix de molí. *Solera:* la de dâlt.

Corredera, galga ô *volandera.* = De xicolater.

Silleta. = De mōlrer colors. *Piedra de batir colores* ô *moleta.*

Môle. *adj.* Blân. = *f.* Corpulència. *Mole.*

Molécula. *f.* Pârt molt petita qui ab âltras entra en la composició de algún cōs. *Molécula.*

Molést, ta. *adj.* Enfadós, inpertinent, pésad, pénós, trabayós. *Molesto, ta.*

Molestad, da. *p. p.* de molestar. *Molestado, da.*

Molestador, ra. *m. f.* El qui molésta. *Molestador, ra.*

Moléstament. *adv.* Ab moléstia. *Molestamente.*

Molestar. *v. a.* Afligir, donar péna, enquiatar. *Molestar.*

Moléstia. *f.* Enfado, incomodidat, péna. *Molestia.*

Molestíssim, ma. *sup.* Molt molést. *Molestisimo, ma.*

Moleta. *f.* Môla petita. *Moleta.*

Molí. *m.* Màquina para mōlrer, esmenussar ô aprimar. *Molino.* = De aubó: jugueta de nins.

Rehilandera, religera ô *gallo.* = De âygo. *Aceña* ô *molino de agua.* = Draper. *Batan.* = Paperer. *Molino papelerero* = De sang. *Tahona, molino de sangre* ô *de bestia.* = De vent. *De viento.*

Molibdâto. *m.* Sâl de âcido molíbdic. *Malibdato.*

Molibdéna. *f.* Pédra minerâl. *Molibdena.*

Molíbdic, ca. *adj.* Àcido qui té per bânse la molibdéna. *Molíbdico, ca.*

Molinâda. *f.* Cantidat de blât, de olivas, etc. que se mōl ab un pic. = La acció de mōlrer. *Molien-da.* = De carbó. *Cisco.* = De tafona: sa âygo ab que se há prensad las olivas. *Oleaza.*

Molinar. *m.* Agregat de molíns. *Molineria.* = El llôc ahont hey há molts de molíns. *Molinar.*

Moliner. *m.* El qui té ô se cuyda de molí. *Molinerio.* = De molí de âygo. *Aceñero.* = De molí draper. *Batanero.*

Molinéra. *f.* La dôna de moliner ô la qui té molí. *Molineria.* = *Aceñera.* = *Batanera.*

Molinèt. *m.* Molí petit. *Molinete* ô *molinillo.* = El que fâp los allôts rodant. *Remolino.* = Allôt ô lûo-

mo qui mây está aturad. *Molino:* zerradors. *Taravilla.* = Fer es molinèt: rodar los allôts. *Remolinar-se.*

Molitja. *f.* Moléstia. *Molestia.*

Môllo. *m.* Instrument ab qui ô en qui se fâ ô forma una cōsa. *Molde.* = De fer retjôlas. *Gradilla.* = De fer teulas. *Galdpago.* = De fer tortâdas. *Tortera.*

Mollura. *f.* Adorno de arquitectura. *Moldura.*

Molô. *m.* Espèce de barreta de pédra ab que se mōl es cacáu. *Mano.* = Moleta a b que se mōlen es colors. *Moleta.*

Mōlrer. *v. a.* Reduir á farina los grâns. = Engrenar olivas. = Reduir á pols, v. g. al guix, sâl, etc. = Cansar, molestar. *Moler.* = Á bassâdas el molí de âygo. *De represa.* = Côm un cadellèt: xerrar molt. *Como una taravilla.*

Môlsa. *f.* Brutó que du torrènt. *Brosa.* = De fruyta. *Carne.*

Molt. *adv.* En grân cantidat. = Excessivament. *Mucho.*

Molt, ta. *adj.* Abundant, numerós. *Mucho, cha.*

Môlt, ta. *p. p.* de mōlrer. *Molido, da.*

Moltíssim, ma. *sup.* *Muchisimo, ma.*

Moltó. *m.* El mâscle de la auveya. *Carnero.* = De cinc corters. *De cinco cuartos.* = De llevar: per câsta. *De cimiente.* = Picad. *Castrado.* = Cercar cinc pèus de moltó: bregas. *Andar buscando tres piés al gato, y el tiene cuatro.*

Moltonènc. *adj.* Pertañent ô semblant á moltó. *Carneruno, na.*

Môll. *m.* La sustância que té no ôs dedíns. *Tuf-tano.* = Péix. *Salmonete, barbo, mulo, trigla* ô *trilla.* = Lloc para estar bârcas. *Muelle.* = Massa âygo en los câmps. *Pesades de los campos.* = Ha-very môll. *Estar pesados los campos.*

Môll, lla. *adj.* Blân. *Muelle.* = Flux. = Flojo, ja. = Hêmo fâcil de girar, inconstant. *Mollar.*

Môlla. *f.* Lo de dins es pâ. *Molledo, miga* y en Murcia. *Molla.* = Llêvâda sa crôsta. *Migajon.* = De ganivèt, pâny, etc. *Muelle* ô *resorte.* = De réym sense pensar. *Orujo* ô *pié:* prensâda. *Carca* ô *bagazo.*

Môllar. *adj.* Fâcil de rômprer, flux. *Mollar.*

Môllas. *f. pl.* Instrument para prènder fôc. *Tenazas.*

Môllâtge. *m.* Dret de pôrt de mar. *Ancorage.*

Môlleta. *f.* Môlla petita de pâ. *Migajuela.*

Môlletas. *f. pl.* Môllas petites. *Tenacillas.* = Para atiar es llum. *Despaviladeras.*

Môlló. *m.* Môlleta de pâ. *Migajuela.*

Momèlla. *f.* Cōsa coneguda. *Teta.* = De animál. *Teta* ô *ubre.* = Sense contar es mugaró. *Mamilla.*

Momèlleta. *f.* Momèlla petita. *Tetilla,* majorment la de hōmo.

Momelló, *m.* Bròc. *Pico.*

Momellú, *da. adj.* El qui té sas moméllas gròssas-
Teton, na.

Momént, *m.* Iustánt. = Importància. *Momento.* = À càda momént: sense cessar. *A cada momento.* = Al momént: al iustánt, prònte. *Al momento.* = Per moménts: à càda momént. *Por momentos.* = Còsa de pòc momént: de pòca entidat ò sustància. *Cosa de poco momento.*

Momentàneamént, *adv.* De pòca duràda. *Momentaneamente.*

Momentàneo, *nea. adj.* Lo qui dura pòc. *Momentaneo, nea.*

Momòc, *ca. adj.* Bèàtes fàlsos. *Gasmoño, ña ò camandulero, ra.*

Mion, Pronòm possessiu. *Mi.*

Mon, *m.* El agregát de cèl y tèrra y de tot lo contingú en élls. = La esfèra celèstre. = Sa bòlla que du el miòuèt Jesús en sa mà ò que té éll bàix des pòcs ò la Puríssima. = El mòdo de vida ò tràcto dels hòmos. *Mundo.* = Per tot quánt hey hà en el mon: para ninguna còsa. *Por todos los haberes del mundo.* = Encàre que el mon se fonga: vénga lo que vénga. *Húndase el mundo ò aunque se hundiera el mundo.* = El mon vâ á searevés. *Anda el mundo al revés.* = Desde que el mon es mon: de témps immemoriàl. *Desde que el mundo es mundo.* = El nòu mon: la Amèrica. *El nuevo mundo.* = El àltre mon: la vida futura. *El otro mundo.* = No ser de aquést mon: estar retiràd. *No ser de este mundo.* = Segòns el mon: de un mòdo mundà. *Segun el mundo.* = Tot el mon es mon: tots els hòmos son ignàls. *Todo el nundo es país.* = Viurer al càb del mon: á los estréins de població. *Vivir al cabo del mundo.* = Promèter el mon y la mona. *Prometer el oro y el moro.*

Monacàl, *adj.* Pertañent á los mònjos. *Monacal.*

Monacát, *m.* El estat de mònjo. *Monacato.*

Monaquisme, *m.* La professió del monacát. *Monaquismo.*

Monàrca, *m.* Réy, sobéràno. *Monarca.*

Monarquía, *f.* Govèrn en qui mànda un tot sòl. *Monarquía.*

Monàrquic, *ca. adj.* Pertañent á monàrca ò á monarquía. *Monárquico, ca.*

Monàstic, *ca. adj.* Pertañent á la vida dels mònjos. *Monástico, ca.*

Monàsticamént, *adv.* *Monásticamente.*

Monastir, *m.* Convént. *Monasterio.*

Monàvi, *m.* El pàre de sou pàre. = Hòmo vey. *Abuelo.*

Moneda, *f.* El diner. *Moneda.* = Qui no té cordó. *Moneda macuquina.* = Qui no té el pes corres-

ponént. *Flebe.* = Corrént: la qui pásca en el dia. *Corriente.* = Fer moneda. *Hacer ò batir moneda.* = Pagar ab sa matèxa moneda: tornar es jornal. *Pagar con la misma moneda.*

Monetari, *m.* Collecció de monedas y medallas de divèrsos témps y llòcs. = El llòc ahòut se consèrvan. *Monetario.*

Mouèya, *f.* Animàl conegú. El màscle. *Mono y la famèlla.* *Mona.* = El hòmo qui fà gèstos ò escarnèix lo que fàn els àltres. *Mono.* = Borràtxo. *Mona.* = Nin. *Monuelo.*

Moneyàda, *f.* Gèsto, figura afectàla. *Monada.*

Moneyeta, *f.* Monèya petita. *Monilla, ita.*

Moneyòt, *ta. m. f.* Monèya gròssa. *Monazo, za.*

Monitor, *m.* El qui avisa, amonèsta. = Periòdic. *Monitor.*

Monitòri, *ria. adj.* Lo qui servèix para avisar. *Monitorio, ria.*

Monitòria, *f.* Letra para forsar á comparèxer á tribunàl. *Monitoria ò monitorio.*

Monitoriàl, *adj.* Lo qui servèix para avisar. *Monitorial.*

Mouja, *f.* Religiosa. *Monja.* = Llèca: la qui no es vestida para el còr. *Lega.*

Monjeta, *f.* Mouja jova. *Monjita.*

Monjeta, *f. pl.* Y el séu fruyt. *Abichuela ò judia:*

Monjetèra, *f. V.* Monjeta. *pl: Abichuela ò judia.*

Monjista, *m.* El qui se agràda de tractar ab múnjas. *Devoto de monjas.*

Mònjo, *m.* Religiós solitari. *Monge.*

Monnòm, *m.* El qui té el matèix nòm que àltres. *Colombroño ò tocayo.*

Monoceròt, *m.* Animàl qui no té sinó una bàña. *Monocerate.*

Monòculo, *la. adj.* Tòrts, qui no téneu sinó un uy. *Monòculo, la.*

Monòculo, *m.* En òptica un antéoco sòlamént per un uy y en cirugia bendátge para fistola lacrimàl. *Monòculo.*

Monogàmia, *f.* Casamént ab una sòla dòna. *Monogamia.*

Monógamo, *m.* El casàd ab una sòla dòna ò qui no se es casàd sinó una vegàda. *Monógamo.*

Monogràma, *m.* Cifra qui enclòu el nòm. *Monograma.*

Monólogo, *m.* Dràma que representa un sòl actor. *Monólogo.*

Monomàquia, *f.* Desafio particular de un en un. *Monomaquia.*

Monopàstos, *m.* Corriòla simple. *Monopastos.*

Monopòli, *m.* Convèni secrèt entre mercaders para pujar ò devèllar el preu de las mercaderías. *Monopolio ò monopolio.*

Monopolista, *m.* El qui fà monopòli. *Monopolista.*

δ *monopodista*.
Monoptèri. m. Tèmples redó demunt columnas. *Monopterio*.
Monosillàbic, ca. adj. Lo qui té totes sas paràulas de una sola síl·laba. *Monosilábico, ca.*
Monosil·lábico, ba. adj. De una sola síl·laba. *Monosilabo, ba.*
Monóstrofe. m. Vers de una sola estròfa. *Monóstrofe*.
Monotonía. f. Uniformidat fastidiosa. *Monotonía*.
Monótono, na. adj. El qui té uniformidat en la conversació ò en el tò de la veu. *Monótono, na.*
Mousethor. m. Títol de honor. *Monseñor*.
Mousethor. m. Señor. *Monsiur*.
Moustruo y altres. V. Mòstruo.
Monta. f. La suma de várias partidas.—Estimació y valor intrínsecs de las còsas.—Senyal para muntar á cavall. *Monta*.
Montad, y montar. V. Muntad y muntar.
Montant. m. Espasa ampla. *Montante*.
Montaña. f. Puig.—Embaràs difícil de supèrar.—Cordillera de puys. *Montaña*.
Montañes, sa. adj. Pertanyent á montañas.—El qui es nàd en la montañas. *Montañes, sa.*—Grosser, rústic. *Mantaraz*.
Montañós, sa. adj. Terréno de montañas. *Montañoso, sa.*
Montera. f. Gorra de diferents formas para es cap. *Montera*.
Monteria. f. Càsta de animals gròssos, còm llops, oncos, etc. *Monteria*.
Montuós, sa. adj. Abundant de puys. *Montuoso, sa.*
Montura. f. Ets arrèus de cavall de soldat de cavalleria. *Montura*.
Monument. m. Óbra pública para memòria y recordansa.—Sepulcre y aquell en que se pòsala hòstia consagrada en el dijsus sant.—Bossi de història de còsas passadas. *Monumento*.
Moño. m. Certa postura des cabèys des cap. *Moño*.
Mora. f. La fruyta del morer.—Pàusa, tardansa. *Mora*.—De batzer. *Zarzamora*.
Morabatí. m. Moneda antiga qui valia vuyt còsas. *Morabatino*.
Morabito. m. Ermita entre los mōros. *Morabito*.
Morad, da. adj. De color morad. *Morado, da.*—Bàix. *Moracho, cha.*
Morada. f. Càsa, habitació, posada. *Morada*.
Moradenc, ca. adj. Qui tira á morad. *Moradado, da.*
Morador, ra. m. f. Habitant, vesí. *Morador, ra.*
Moradux. m. Hérba. *Almoradux, amaraco, mejorana ò sampsuco*.
Morál. m. Ciència qui tracta de las accions ha-

manas en quant á lo lícit ò il·lícit. *Moral*.
Moralidat. f. Condió de los costums. *Moralidad*.
Moralista. m. El qui ensenya ò escriu morál.—El qui lo estudia. *Moralista*.
Moralisad, da. p. p. de moralisar. *Moralizado, da.*
Moralisar. v. a. Explicar alguna còsa ab relació als hòus costums. *Moralizar*.
Moralmént. adv. Segons règtlas de morál ò del comú sentir dels hòmos. *Moralmente*.
Morar. v. n. Habitar ò viurer en algún llòc. *Morar*.
Moratòri, ria. adj. Lo qui servèix para retardar. *Moratorio, ria*.
Moratoria. f. Concessió de tèmps para pagar es deutes. *Moratorio*.
Môrbo. m. Malaltia. *Morbo*.
Morbós, sa. adj. Malalt, malsá. *Morbozo, sa.*
Morcas. f. pl. Solàtjas de oli. *Morga*.
Mordacidat. f. Acrimònia, picor.—Asprura de la fruyta.—Murmuració. *Mordacidad*.
Mordálas. f. pl. Dents ò ungles ab que alguns animals prenen sas còsas. *Tenazas*.—De martell. *Orejas*.
Mordant. m. Eyna de estampador. *Mordante*.
Mordás. adj. Corrosiu, áspre, picant.—Murmurador, satíric. *Mordaz*.
Mordassa. f. V. Bos. *Mordaza*.
Mordént. adj. Lo qui pica. *Mordicante*.
Morélla. f. Hérba: roquera. *Parietaria, cañarroya ò helgine*.—Vera. *Yerbamora ò halicacubo*.
Morena. f. Pèix. *Morena*.
Morenas. f. pl. Malaltia. *Almorranas*.
Morenell. m. Instrument de pescar. *Carriego*.
Morenèt, ta. adj. Diminutiu de moreno. *Morenillo, illa, ito, ita*.
Moreno, na. adj. Qui tira á negre. *Moreno, na*.
Morer. m. Àbre. *Moral ò morera*.
Morèt, ta. m. f. Mōros petíts. *Morillo, illa*.
Moribundo, da. adj. El qui està para morir. *Moribundo, da*.
Morigeració. f. Moderació. *Morigeracion*.
Morigerád, da. adj. Moderads, de hòus costums. *Morigerado, da*.
Morigerar. v. a. Moderar los afèctes y costums. *Morigerar*.
Morir. v. n. Acabar de viurer el qui té vida, hòmo, àbre, plánta.—Cessar qualsevól còsa inanimada, còm ayre, calor, vent, etc. *Morir*.—En el jòc de òca arribar á la caseta de la mòrt. *Morir*.—Apagarse el foc ò llum. *Morir ò morirse*.—Morir còm á moscas: molts. *Morir como chinches*.
Morirse. v, r. *Morirse*.—De amor, fàm, sed, etc.

Mortise de amor, hambre, etc.—De riâyas. *De risa*.—Sense dir Jesús: repentinament. *Sin decir Jesus*.—De pô: tenirne molta. *De miedo*.—Al mon: renunciarlo. *Al mundo*.—Per algu: amarlo ab estrêu. *Por alguno*.—Per alguna cõsa: desitjarla molt. *Morirse* ô *finir por...*

Morisc, ca. *adj.* Pertañent á los môros. *Morisco*, ca.

Morisca. *m. pl.* Los môros betiâds qui quélâren en Espâña. *Moriscos*.

Morisme. *m.* La sêcta de Máhoma. — Multitûd de môros plegâds. *Morismo*.

Morma. *f.* Cõp ô tõe ab sa mã. *Enves*.

Môro, ra. *m. f.* El naturâl de Mauritània. — El qui seguèix la lléy de Máhoma. *Moro*, ra. — Vi pur qui no té âygo. *Vino moro*. — Môro de feyna: el qui en fâ molta. *Burro para el trabajo*. — Fer es môro: es desentès. *Hacerse el sueco*. — Havery môros: estar barayâds. *Haver moros y cristianos*.

Morós, sa. *adj.* Pâupa, târd. *Moroso*, sa.

Morosament. *adv.* Ab pâusa. *Morosamente*.

Morosidât. *f.* Tardâusa. *Morosidad*.

Morrâda. *f.* Tõe de câp. *Morrada*. — Tõe que se dona als morros. *Moquete*. — La que dona el câ á la câssa. *Hocicada*.

Morrâl. *m.* Instrument de espârt, de fêrro ô de péll que se pôsa als morros de animâl perque no mossèg ô no pastur. *Bozal*, y *ant. badal*.

Morralet. *m.* Morrâl petit. *Bozalejo*. — Per fura. *Prisuelo*.

Morratjàd, da. *p. p.* de morratjar. *Asqueado*, da.

Morratjar. *v. a.* Despreciar alguna cõsa. *Asquear*.

Morrâubò, ba. *adj.* El qui fâ morros, trist. *Cenudo*, da.

Morrió *m.* Armadura para el câp. *Morrion*. — Para donar ô menjar el bestiar. *Morral*.

Morrisa. *m. pl.* *Mastuerzo*. — De la réyna. *Capuchina*.

Morro. *m.* La pârt de la boca qui tâpa sas dents. — Sa vorêra de gêrra, tassó, etc. *Labio*. — De animâl. *Hocico*. — De peña. *Morro*. — Gròs de hõmo. *Morro*. — Xapâd. *Labio hendido*. — Mossègarse es morros: mostrar sentiment. *Morderse los labios*. — Pégar de morros: câurer de câp. *Dar de hocicos*. — Morros de trompeter: gròssos. *Carrillos de trompetero*.

Morrotós, sa. *adj.* Eniâdâd, trist. *Amorrado*, da.

Morrúd, da. *adj.* El hõmo qui té es morros gròssos. *Bezudo*, da. — El animâl. *Hocido*, da.

Môrt. *m.* El cadâver humâ. *Muerto*. — Cõin de un môrt á un viu: molt distnt. *Como de lo vivo d lo pintado*. — Fer es môrt: fingirse môrt. *Hacer la mortecina*. — Nedar sense vogar. *Flotar*.

Môrt. f. El fi de la vida. — Separació de la ânima del cõs. — El esquelêto humâ. — Enfâdo, trabây molt pénós. *Muerte*. — Hõmo molt màgre: *Gata parida*.

Môrt, ta. *p. p.* de morir. *Muerto*, ta. — De matar. *Muerto*, ta ô *matado*, da.

Mortâl. adj. Capâs de morir. — Lo qui mâta ô câusa la môrt. — Lo qui desitja matar, cõm ôdi mortâl. *Mortal*.

Mortalidât. f. Capacidât de morir. *Mortalidad*.

Mortâlmént. adv. Grâvemént. *Mortalmente*.

Mortandât. f. Môrt de molts en una epidèmia, guèrra, etc. *Mortandad*.

Mortâya. f. El llensòl ab que se vèst á un môrt. *Mortaja*.

Morter. m. Instrument para picar sâl y âltras cõsas. — Péssa de artilleria para tirar bombas. *Mortero*. — De cõurer. *Almirez*.

Morterâda. f. Lo que câh dins el morter. — Lo que se pica de una vegâda. *Morteraida*.

Morterèt. m. Morter petit. *Morteruelo*, ico, illo, ito.

Mortífero, ra. adj. Lo qui câusa ô pôt causar la môrt. *Mortifero*, ra.

Mortificació. f. El âcte y efêcte de mortificar. — Afflicció, molèstia, trabây. — Virtût qui enseña de moderar sas passions. *Mortificacion*.

Mortificâd, da. *p. p.* de mortificar. *Mortificado*, da.

Mortificânt. p. a. de mortificar. El qui mortifica. *Mortificante*.

Mortificar. v. a. Moderar las passiona. — Affligir, molestar. — Castigar ab penitèncias es cõs. — Alterar la organisació de un cõs. *Mortificar*.

Mortificarse. v. r. Privarse del gust y de lo que demâna la inclinació naturâl. *Mortificarse*.

Mortuôri. m. Entêrro, funeral. *Mortuario*.

Mortuôri, ria. adj. Pertañent á los môrts. *Mortuario*, ria.

Môrula. f. Petita tardâusa. *Mórula*.

Moruno, na. adj. Pertañent á môro. *Moruno*, na.

Mos. Pronòm personal. Nos.

Mosâic, ca. adj. Pertañent á Moysès. — Ôbra embutida de pédras de vários colors. *Mosdico*, ca.

Mosca. f. Insêcto qui vòla y bèn conegûd. *Mosca*. — Hõmo impertinent, importuno, pésâd. *Mosca* ô *moscardon*. — Constellació celêste. *Mosca*. — De âse. *De burro*, *de mula*. — De bõu. *Tdbano*. — Gròssa. *Moscon*. — Dur mosca: estar enfadâd ô senzid. *Andar con mosca*. — Picar sa mosca: se jia del hõmo qui en el estenimént té alguna cõsa qui lo molêsta. *Picar la mosca*. — Prènder mosca: enfadar-se, sentir-se. *Tomar cabra* ô *cabrito*. — Moscas blâncas. *pl.* Flòvias de néu. *Moscas blancas*.

Moscardéra. *f.* Cortina de rôba molt clàra para alliberarse des moscarts y de moscas. *Mosquite-ra* ô *mosquitero*.

Moscart. *m.* Insècte volàtil y molt conegut. *Mosquito*. = De taverna: el hòmo qui la frequenta molt. *Mosquito*, *guinda*, *pilar* ô *poste de taberna*.

Moscatell. *m.* Cep y vi. *Moscatel*.

Mosquer. *m.* Multitud de moscas. *Diluvio* ô *bandada de moscas*. = Manad de herbas penjad para agafar moscas. *Mosquero*.

Mosquera. *f.* Mâta fêta abre. *Lentisco*.

Mosquit. *m.* Moscart. *Mosquito*.

Mossa. *f.* Allôta grân. *Moza*. = Criada. *Moza*. = Eyna de fuster. *Picadero*.

Môssa. *f.* Ôsca. *Muesca*.

Mossatge. *m.* El témps en qui un aprèn algún ofici. *Aprendizage*. = Fer es mossatge. *Picar la berza*.

Mossegad. *da. p. p.* de mossegar. *Mordido*, *da*. = *Ratonado*, *da*.

Mossegada. *f.* El acte y efecte de mossegar. *Dentellada*, *mordedura*, *mordisco*. = El trôs que se llêva de alguna còsa. *Bocado* ô *mordisco*. = À mossegadas. *À dentelladas* ô *à mordiscos*. = Pêgar una mossegada: meujar un pòc á càusa de anar de préssa. *Dar un tiento*.

Mossegadeta. *f.* Mossegada petita de menjar. *Bocadito*.

Mossegador. *ra. m. f.* El qui mossega. *Mordedor*, *ra*.

Mossegar. *v. a.* Aferrar ab sas dents, aficarlas en alguna còsa. = Picar, ser corrossiu, âspre al gust, al tacto. *Morder* ô *tarascar*. = Ser càra una còsa. *Tener mucha pimienta*. = Sas ràtas una còsa. *Ratonear*.

Mossegar-se. *v. r.* *Morderse*. = Es dits: enrabiar-se per no podèr fer lo que se voldria. *Morderse los dedos* ô *las manos*. = Sa llengo per no podèr parlar. *La lengua*: per no demostrar la ràbia, sentiment. *Tascar el freno*. = Es morros per no riarer. *Los labios*.

Mosseña. *m. ant.* Señor. *Señor*.

Mossèt. *ta. m. f.* Jovenets. *Mozito*, *ta*. = Mossèt de pastor. *Zagalito*.

Mosso. *m.* Jove. *Mozo*. = El qui segnèix algún ofici. *Aprendiz*. = De barber. *Mancebo de cirujano*. = De mercader: el qui li du sa botiga. *Hortera*. = De forner. *Mozo de hornero*, y el qui vâ á las cásas á dur es pâ cruu y ley torna cuyt. *Anacalo*. = De pastor. *Zagal*. = De pèu: el qui á pèu acompània al qui quâlca. *Espolista*.

Mossón. *m.* Señor. *Señor*. = Reteñids: señor pòbre. *Pelagatos*. = El criad de collègi ô siminari. *Fdmulo*.

Most. *m.* El vi ântes de bullir. *Mosto*. = Molt espès. *Mostazo*.

Mostassa. *f. pl.* *Mostazo*. = Sa séua llevar. *Mostaza*. = Perdigons petíts. *Mostaza* ô *mostacilla*.

Mostassaf. *m.* Empléad qui en âltre témps se cuydâva dels pesos, mesuras y de âltras còsas. *Almotacen*.

Mostatxéra. *f.* Espècie de bosseta ahont se posavan es mostatxos paraque no se desfessen. *Bigotera*.

Mostatxo. *m.* El pel y majorment el qui se dèxa llârg demunt es morro de dâlt. *Bigote* ô *mostacho*. = Tâca que se fâ á un. *Mostacho*. = Hòmo de mostatxos: constant. *Hombre de bigotes*. = Tenir mostatxos: ser constant. *Tener bigotes*.

Mostatxud. *da. adj.* El qui da ô té mostatxos. *Mostachoso*, *sa*.

Mostèl. *m.* Animâl. *Comadreja*.

Mostela. *f.* Bosfagueta. *Vejiga*.

Môstra. *f.* Señâl, pròva, indici de alguns còsas. = Porció petita de alguna còsa para vèner si agrâda. = Modèllo. *Muestra*. = Llèfia per fora. *Hornija*. = Boss de fil paraque se en fil de germâ. *Grueso de la hilaza*. = Fèix de càfiom ô de lli de cèrt nombre de manâdas. *Maña*.

Mostrâble. *adj.* Lo qui se pòt mostrar ô es digne de ser vist. *Mostrable*.

Mostrador. *m.* El taurèl de botiga. *Mostrador*.

Mostrador. *ra. m. f.* El qui môstra. *Mostrador*, *ra*.

Mostrar. *v. a.* Enseñar, manifestar, descobrir, donar entèndrer, señalar. = Dissimular, fingir. = Provar, convènsar. *Mostrar*. = Sas âncas ô escul: surtir mâlamènt de alguna funció. *Salir por el albañal* ô *por el abollon*. = Ègo á cavall paraque despuès prenga somèra. *Recelar*. = Sas ferraduras: fugir. *Mostrar las herraduras*. = Sa filâssa: lo que es un. *Mostrar la hilaza*. = Los pits ab indecència. *Echar la pechuga al aire*. = Lo que se pensa dur amagad. *Hacer palacio*. = No mostrar sas dents: ferse tènner. *Mostrar colmillos*.

Mostrarse. *v. r.* Manifestarse. *Mostrarse*. = Agrâd, favorable, humâ, etc. *Mostrarse agradecido*, favorable, etc.

Mostrènc. *ca. adj.* Lo qui no té duèfio conegut y pertâny al fisc. *Mostrenco*, *ca*.

Mot. *m.* Parâula. *Palabra*. = No sâbrer mot, y s' de llegir. *No saber palabra de...*

Môta. *f.* Branqueta, y g. de juevèrt. *Mata*. = Capital. *Capital*.

Motar. (No). No parlar. *No chistar*.

Motèt. *m.* Diminutiu de mot. *Palabrita*. = Ni un motèt. *Ni una palabrita*.

Motèt. *m.* Composició musicâl curta para cantar

en la iglesia. *Motete*.
Motetjád, da. *p. p.* de motetjarse. *Sonado*, da.
Motetjarse. *v. n.* Comensarse a dir una còsa oculta. *Sonarse*.
Moti. *m.* Alboròt. *Motin*. = Cáp de moti. *Cabeza de motin*.
Motiu. *m.* Càusa, rabó, impuls, pretèsto. *Motivo*.
Motiu, va. *adj.* Lo qui mōu. *Motivo*, va.
Motivád, da. *p. p.* de motivar. *Motivado*, da.
Motivar. *v. a.* Donar motiu para fer una còsa. = Donar es motiu de haverse sèta. *Motivar*.
Motor. *m.* El qui mōu. *Motor*.
Motris. *adj.* Lo qui mōu. *Motriz*.
Môtupròpio. Expressió llatina: de son arbitri. *Motupropio*.
Mōurer. *v. a.* Fer que un còs dèix el llòc que ocupa, donar moviment, remenar. = Causar, ocasionar, y se usa ab la partícula *d.* = Com-mōurer, escitar, incitar, etc. *Mover*. = Broma ò picina. *Levantar cantera*. = Càssas qui dōrmen. *Despertar al que duerme*. = Sa càssa: fer-la axecar. *Levantar la caza*. = Incitar a un cōtra àltre. *Concitar*.
Mōurerse. *v. r.* Passar de un llòc a àltre, remenarse. *Moverse*. = Fret, vent, etc. *Levantarse frio*, viento, etc. = Sas faméllas dels animals: desitjar māsle. *Calentarse*. = Engronsàntse: de una pàrt a àltra. *Blandearse*. = No mōurer un pèu: no fer cáp diligència. *No dar pie ni patada*. = Sense mōurer cáp pèu: de aturad. *A pie quedo*. = Nis mōu, nis mena. *Ni al vado, ni d la puente*.
Movedis, ssa. *adj.* Fàcil de mōurer ò ser mōgdd. = Lo qui no està aferrad ò unid. = Lo que vā y vé. = Fàcil de mudar de dictamen ò parer. *Movedizo*, za.
Movént. *p. a.* de mōurer. El qui mōu. *Moviente*.
Movible. *adj.* Lo qui se pōt mōurer. = Lo qui vā y vé. = Inconstant, vário. *Movible*.
Mōvil. *adj.* Lo qui se mōu ò se pōt mōurer. *Móvil*. = Primer mōvil. El primer motor ò càusa de una còsa ò aquèlla esfèra superior qui se considèra més àlta que el firmament. *Primer móvil*.
Movilidadát. *f.* Potència, facilitat de mōurerse. = Inconstància, instabilitat. *Movilidad*.
Movimènt. *m.* Pàs de un llòc a àltre, remenada. = Alteració, commoció, inquietat. = El acte y efecte de mōurer, se. = El impetu de alguna passió. *Movimiento*. = Accelerad: qui vā sempre en aument. *Acelerado*. = Igual, sempre el mateix. *Igual ò ecuable*. = Misto: compòst de dos simples. *Mixto*. = Natural: la inclinació del còs grāve al cèntro de la tèrra. *Natural*. = Violent:

el qui apàrtā un còs del cèntro de la tèrra. *Violento*. = Retardad: qui sempre se vā disminuint. *Retardado*. = Primer movimènt: la primèra impulsio ò impuls de una passió. *Primer movimiento*.
Mox, xa. *m. f.* V. Gât. *Micho*, cha ò mozo, za. = Mox mōx, xa xa. Paràulas ab que cridan es moros. *Miz miz*, za za.
Mox, xa. *m. f.* Borràtxos. *Mono*, na. = El qui té el vici de engatarse. *Odrina*. = Moxos. *pl.* La herbà cicuta ò fonoyassa. *Cicuta*.
Moxegàngá. *f.* Fèsta de desfressads. = Còsa ridícula: *Moxiganga*.
Moxèt, ta. *m. f.* Gâts petíts. *Mozito*, ta.
Moxeta. *f.* Àve de rapisla. *Mochete*.
Moxina. *f.* Bassí molt àlt. *Servicio ò tito*. = Capell de moxina. *Sombbrero redondó*.
Moxó. *m.* Gât petít. *Mozito*. = Pélx. *Ciento en boca*. = Dòbbés. *Gato ò mosca*.
Moxonfa. *f.* Caricias, halāgo. *Garatusa*. = Per enganar. *Marrulleria*.
Moya. *adj.* Pàupa. *Tardon*, na.

MU.

Mu. *m.* El bremul del bōu. *Mu*.
Mud, da. *adj.* El qui no pōt parlar per tenir impedida sa llèngüa. = El qui pōt parlar y cälla. *Mudo*, da. = Lletra muda: la qui no comensa per vocal, còm *b*, *c*. *Letra muda*. = Estar ò fer es mud: no parlar en una tertulia, etc. *Estar en muda*.
Muda. *f.* El acte y efecte de mudar, se. = El témps en que los animals mudan es pel y las àves sas plomas. *Muda*.
Muda. *f.* Tronquèt verd de àbre para empeltar. *Espiga ò puà*.
Mudàble. *adj.* Inconstant, vário. *Mudable*.
Mudàblemènt. *adv.* Ab inconstància. *Mudablemente*.
Mudád, da. *p. p.* de mudar, se. *Mudado*, da.
Mudáda. *f.* Lo agregat de ròba que se muda en un pic. *Muda*.
Mudamènt. *adv.* Sense parlar. *Mudamente*.
Mudàusa. *f.* Mutació, alteració, inconstància, variació. = Pàs de un llòc a àltre. *Mudanza*. = En la sòlfa. *Mudanza ò mutanza*.
Mudar. *v. a.* Alterar, baratar, canviar, variar. = Trastornar, convertir en àltra còsa. = Donar ò prender àltre ser. = Déxar la còsa que se té ò se usa per una àltra. = Apartar de un llòc, de empleyo. *Mudar*. = Sas brāgas ò bragetas als nins sense desfaxàrlós. *Entrometer*. = Mudar de color, condició, de mà, etc. *Mudar de color*,

condicion, mano, etc. = De convèrsa. *De plática.* = Los joves sa ven. *Estar de muda.* = Sa corrént los rius, torrénts. *Sorregar.* = Clapers: mallévar á un para pagar á áltre. *Trampear* ó *trampa adelante.* = Los qui duen, v. g. un mórt. *Revezar.* = Sa márca. *Tresenadar.* = Als nins para estar compixáds ó concagáds. *Poner en seco.* = Trástos. *Trastear.*

Mudarse. v. r. Variar de opinió. = Déxar el módo de vida. = Posarse áltra rôba. = Déxar el llôc, eâsa y posarse en áltre. *Mudarse.* = Per estar bañáds. *Ponerse en seco.* = El témps, vént. *Mudarse.* = El vént de repénte. *Saltar.* = Mudem de convèrsa. *Pdrrafo d parte.*

Mudès. f. Privació de parlar. *Mudex.*

Mué. m. Rôba. *Mué* ó *muer.*

Mugueró. m. La punta de la momélla per abónt xupan sa llét los qui mâman. *Pezon.*

Mújol. m. Péix. *Muyol* ó *mugil.*

Mújol. adj. El qui cälla ó pârla pôc. *Cazurro, rra.*

Mul. m. Animâl conegúds. *Mulo* ó *macho.* = Egni: fíy de égo y áse. *Castellano.* = Someri: fíy de soméra y de caváll. *Burdégano, mohino* ó *romo.* = Qui mâma. *Lechuzo.* = De tragí. *Accemila.*

Mula. f. La famélla del mul. *Mula.* = Eguina. *Castellana.* = Somerina. *Roma, burdegana* ó *mohina.* = Qui mâma. *Lechusa.* = Véya y doléuta. *Candonga.* = La tercera y qui tira devánt á carruátge. *Reata.*

Mula. f. Tumor ocasionád per mál francès. *Encordio* ó *incordio.*

Mulât. m. El mul de un ó dos âfys. *Muleto.*

Mulât. ta. adj. Fíy de hòmo blânc y de dôna negra ó al revés. *Mulato, ta.*

Muler, ra. m. f. El qui se cuyda de muls. *Mulatero, ra* ó *muletero, ra.*

Mulèt. ta. m. f. El mul y mula joves. *Muleto, ta.*

Muli y áltres. V. *Molí,* etc.

Multa. f. Péna pécuniària. *Multa.*

Multâd, da. p. p. de multar. *Multado, da.*

Multar. v. a. Coudemnar á péna pécuniària. *Multar.*

Multiforme. adj. De molts formas ó figuras. *Multiforme.*

Multilâtero, ra. adj. De molts de costâts. *Multilatero, ra.*

Multinômi, adj. Cantidât algebràica de molts de térmes. *Multinomio.*

Multiplicâl le. adj. Lo qui se pôt multiplicar. *Multiplicable.*

Multiplicació. f. Aument. = El producte de dos nombres un per áltre y la régla de multiplicar. = Repitició de una matèxa còsa. *Multiplicacion, ó multiplico* per el producte.

Multiplicád, da. p. p. de multiplicar. *Multiplicado, da.*

Multiplicador. m. El nombre per qui se multiplica. *Multiplicador.*

Multiplicador, ra. m. f. El qui multiplica. *Multiplicador, ra.*

Multiplicâdo. m. El nombre que se multiplica per un áltre. *Multiplicando.*

Multiplicar. v. a. Aumentar. = Prènder un nombre tântas vegádas quântas unidâts té on áltre per qui se multiplica. *Multiplicar.*

Multiplicar. v. n. Aumentar per vía de generació. *Multiplicar.*

Multiplicarse. v. r. Aumentarse. *Multiplicarse.*

Multiplice. adj. De molts manéras. *Multiplice.*

Multiplicitât. f. Quantidât de còsas divèrsas. *Multiplicitad.*

Multitút. f. Pluralidât, grân nombre. *Multitud.*

Multura. f. Lo que se pâga en grâ per el mólrer. *Mdquila.*

Multurád, da. p. p. de multurar. *Maquilado, da.*

Multurar. v. a. Pagar en grâ ó en farina el mólrer. *Maquilar.*

Mundâ, na. adj. Pertañent al mon. = Qui âma las venidâts del mon, qui segnèix el mon. *Mundano, na.* = Dôna mundâna: prostituta, puta. *Muger mundana.*

Mundauâl. adj. ant. *Mundanal.*

Mundanalidât. f. ant. Calidât de las còsas del mon. *Mundanahdad.*

Mundificád, da. p. p. de mundificar. *Mundificado, da.*

Mundificar. v. a. Netetjar, purgar, purificar segóns los métgés. *Mundificar.*

Mundificatíu, va. adj. Lo qui netetja, etc. *Mundificativo, va.*

Mundinôvi. m. Càxa en qui per uns vidres graduâds se veuen vários objèctes multiplicáds ó aumentáds. *Mundinovi.*

Municíó. f. Provisió de las còsas necessàrias á un eczèreit, á un castéll, etc. = Sa càrrega de una arma de fôc. *Municion.* = Municions de guèrra ó de boca. *Municiones de guerra* ó *de boca.*

Municionâd, da. p. p. de municionar. *Municionado, da.*

Municionar. v. a. Proveir de municions. *Municionar.*

Municipâl. adj. Pertañent al dret ó costúms de un pòble ó país. *Municipal.* = Cuèrpo municipal: el agregât de los retgidors de un pòble ó ciutât. *Cuerpo municipal.*

Municipalidât. f. Ajuntament de una població. = El districte de la jurisdicció del ajuntament de la població. *Municipalidad.*

Municipi. *m.* Ciutât qui se governa per sas señas lléys y costúms, y entre los románs la qui gosáva de la llibertât romana. *Municipio.*

Munífic. *ca. adj.* Caritatiu, generós. *Munífico, ca.*

Munificència. *f.* Caridât, generositât. *Munificencia.*

Munitória. *f.* El ârt de fortificar una plâssa. *Munitoria.*

Mout. *m.* Caramúll. = Junta de gènt. *Montón* ò *rimero*. = De arena. *Medano* ò *medaño*. = De bàlas. *Balería*. = De tèrra que fâ la corrént de torrènt, etc. *Torrentero.*

Muntâd, *da. p. p.* de muntar. *Montado, da.*

Muntâda. *f.* Pujâda. *Subida.*

Muntâña. *f.* V. *Montaña*. *Montaña*. = Prènder muntâña: retirarse á sa muntâña per pô. *Amon-tarse.*

Muntânt. *m.* De pôrta. *Jamba*. = Pujâda de puig. *Subida.*

Muntar. *v. a.* Pojar. = Importar. *Montar*. = La guârdia, la plâssa, etc. *Montar la guardia, etc.*

Musida. *p. p.* de musir. *Ordeñada.*

Musidor, *ra. m. f.* El qui musy. *(Ordeñador, ra.*

Musir. *v. a.* Trèurer ab sos dits sa llèt de sa mò-méla. *Ordeñar*. = Regalar. *Untar el carro.*

Murâda. *f.* Patèr qui tâuca una ciutât. *Muralla.*

Murâl. *adj.* Pertañent á murâda. *Mural.*

Murgó. *m.* Sermènt no tayâda des cep y sembrâda. *Murgon* ò *provena.*

Múrice. *m.* Marisc de qui los antígs treyan el color de púrpura. *Múrice.*

Murir. *v. n. V.* Morir. *Morir.*

Murirse. *v. n. V.* Morirse. *Morirse.*

Murmüllo. *m.* Renôu confús de molts en sessât de aprobació ò vitupèri. = El renôu que fâ la âygo qui corre ò las fuyas de âbre mogudas per el âyre. *Mormullo.*

Murmuració. *f.* El âcte y efècte de murmurar. *Murmuracion.*

Murmurâd, *da. p. p.* de murmurar. *Mormurado, da* ò *murmurado, da.*

Murmurador, *ra. m. f.* El qui murmura. *Murmurador, ra.*

Murmurar. *v. a.* Dir mâl de algú. = Fer renôu la âygo qui corre ò las fuyas de âbre mogudas per el âyre. = Parlar entre dénts. *Mormurar* ò *murmurar.*

Murria. *f.* Melancollâ. *Murria.*

Murrió. *m. V.* Morrió. *Morrion.*

Murta. *f.* Los brots ò fuya de murtéra. *Murta* ò *mirtó.*

Murter. *m. V.* Morter.

Murtéra. *f.* Arbusto y á vegâdas âbre. *Arrayan.*

Murterâ. *m.* Terréno de molts murtéras. *Arra-*

yanal ò *murtera.*

Murtilla. *f.* Âbre de Xile. *Murtilla* ò *murtiña.*

Murtó. *m.* El fruyt de la murtéra. *Murton* ò *murtiño.*

Musclérâ. *f.* Refòrs que se pôsa á camâ. *Hombri-lló.*

Musclèjar. *v. a.* Remenar es musclos per càusa de picor. *Concomerse.*

Musclo. *m.* Pârt del còs humâ coneguda. *Hombro.* = Dur demúnt es musclos alguna còsa. *Llevar al hombro.* = Artufar es musclos: espressió para denotar que una còsa no té remèy ò no se pôt fer. *Encoger los hombros.*

Muscosidât. *f.* Floridura ò rovèy que se trôba en el ventrèy de animâl qui remuga. *Muscosidad.*

Muscular. *adj.* Pertañent á musclo. *Muscular.*

Músculo. *m.* Pârt del còs compòsta de fibras car-nosas, nirvis, tendóns, etc. *Músculo.*

Musculós, *sa. adj.* Ple de músculos. *Musculoso, sa.*

Músic, *ca. m. f.* El qui sâb de música. *Músico, ca.*

Música ò *musica.* *f.* El ârt y ciència de cantar ab compâs. = El âcte de cantar. = Agregât de músics qui cânten. = Los papers de sôlfa. *Música.* = De quâtre gâts: dolénta. *Música ratonera.* = El re-môu de los ferrers dematinâda. *Quebrantasue-ño.* = Ab bôna música t'en véns. *Con buena mú-sica te vienes.* = No me empâtix de músics. *No entiendo de música.*

Musicâl. *adj.* Pertañent á música. *Musical.*

Mussa. *f.* Diosa de la fâbula. *Musa.* = De bisbe ò canônge. *Muceta.* = De doctor. *Capirote.*

Mussarâbe. *adj.* La missa y el réso que usâvan los cristiâns quând estâvan mesclâds ab los môros y que encâre se usa en una capèlla de la catedral de Tolêdo. *Muzarabe* ò *mizabe.*

Musserôla. *f.* Correja de brilla. *Muserola.*

Musséo. *m.* Acadèmia de ârts y cièncias. = Mone-târi. *Museo.*

Mussôl. *m.* Âve nocturna. = El hómo retirâd. *Bu-ho.* = Anar tot sôl côm un mussôl. *Ir como un duende.*

Mussôla. *f.* Pèix. = *Cazon*, nioto ò niotu.

Mussolina. *f.* Rôba *Muselina.*

Musulmân, *na. adj.* Môros. *Musulman, na.*

Mustiâd, *da. p. p.* de mustiar, *sa. Mustiado, da,* *marshito, ta.*

Mustiar. *v. a.* Fer pèrder sa verdor á plântas, flôrs, etc. *Marchitar* ò *mustiar.*

Mustiarse. *v. r.* *Marchitarse* ò *mustiarse.*

Mustiy, *ya. adj.* Gròg, fâlto de fòrsas. = Indis-pòst: *Mustio, tia.*

Mutabilidât. *f.* Inconstància. *Mutabilidad.*

Mutació. *f.* Mudâusa. *Mutacion.*

Mutillació. *f.* El âcte de mutilar. *Mutilacion.*

Mutilad, da. *p. p.* de mutilar. *Mutilado, da.*
 Mutilador, ra. *m. f.* El qui mutila. *Mutilador, ra.*
 Mutilar. *v. a.* Tayar un membre de còs viu. *Mutilar.*
 Mútu, tua. *adj.* Aguál en la correspondència. *Mutuo, tua.*
 Mútu, m. Contrácte. *Mutuo.*
 Mutuamént. *adv.* Recíprocamént. *Mutuamente.*
 Mutxilla. *f.* Talég en que los soldáts duen sa rôba. *Mochila.*
 Muxéll. *m. Copo.* Para filar al torn. *Copo para hilanderas.*

Muxina. *f. V. Moxina.*
 Muxinada. *f. Bacinada.*
 Muxiner. *m.* El qui buyda sas muxinas. *Cauiler.*
 Muya. *f. Carn. Falda.*
 Muyad, da. *p. p.* de muyar. *Mojado, da.*
 Pringado, da.
 Muyar. *v. a.* Bañar. *Mojar.* De suc de pôrc, etc. *Pringar.*
 Muyât. *m.* De suc de pôrc, etc. *Pan pringado*
 ô *pringada de pan.*
 Mpyer. *f. Dôna. Muger y ant. muyer.*

NAN

N. *f.* La quinzena lletra del alfabeto mallorquí y consonánt. Usáda sôlamént ab un puet exi: *N.* supleix el nôm que no se sâb ô no se vól dir. *N.*
 Na. Article femení en singular y se antepôsa al nôm prôpi de dôna, côm na María. *La, y ant. na.*
 Nâb. *m. pl. Nabo.* Petít. *Nabiza.* Redó. *Rapo.*
 Nâbs. *pl. Negació. Naranjas.*
 Nacéla. *f.* La mollura cóncava que se fâ al pên de columna. *Nacela.*
 Nació. *f.* Collecció de habitants de un país, réyne. *Nacion.*
 Nacional. *adj.* Pertañént á nació. *Nacional.*
 Nacionalidât. *f.* Propiedât, afecció particular de una nació. *Nacionalidad.*
 Nâd, da. *p. p.* de néxer. *Nacido, da.*
 Nâd, da. *adj.* Apte, bô, á propôsit para alguna còsa. Deceendént, oriundo. *Nacido, da.*
 Bën nâd: de bôn llinátge. *Bien nacido.*
 Nadâl, m. Nôm prôpi de hómo. *Emanuel ô Natal.* El dia en que vâ néxer el bôn Jesús. *La natividad ô navidad del Señor.*
 Nâdir. *m.* El puet de la esfêra celéste bâix de nôstros pêus. *Nâdir.*
 Nadís. *m.* El animâl jove del bestiar. *Cria.* Mul ô mula. *Lechuzo, za.*
 Nâfra. *f.* Llâga. *Llaga.* En bestiar. *Matadura.*
 Nafrâd, da. *p. p.* de nafrar. *Llagado, da.*
 Limpiado, da.
 Nafrar. *v. a.* Fer llâgas. *Llagar.* Robar. *Lunpiar.*
 Nâsta. *f.* Cêrt betám. *Nasta.*
 Nâu, na. *m. f.* Demasiadament petíts. *Enano, na.*

NAS

Napêt, ta. *m. f.* Nâns joves. *Enanito, ta.*
 Napolitâ, na. *adj.* Nateral de ô pertañént á Nâpols. *Napolitano, na.*
 Napolitâna. *f.* El coujunt de âs, dos y tres de sa matéxa pinta en el jôc de tretsêti. *Napolitana.*
 Narcís. *m.* Nôm de hómo, de una flôr y de la plânta qui la produêix. *Narciso.*
 Narcôtic, ca. *adj.* Lo qui té virtût para adormissar. *Narcótico, ca.*
 Nârd, m. *pl. Nardo.*
 Narració. *f.* Relació, la acció de referir alguna còsa. Una de las pârts del discûrs oratôri. *Narracion.*
 Narratíu, va. *adj.* Pertañént á narració. *Narrativo, va.*
 Narrativa. *f.* La destresa y habilitât de referir sas còsas. *Narrativa.*
 Nâs, m. El ôrga del olfâto. El sentít del olfâto. El bêu de elambi. *Nariz.* De càrro. *Pertigo, timon.* Grôs. *Narigon:* el qui ley té. *Narigon, narigante,* y en estil familiar. *Naricismo, ma.*
 Plâ, y el qui ley té. *Chato, ta* ô *macho, cha.*
 El sentít que té el câ para trobar sa càssa. *Sa-gacidad.* De xoriguer: tórt. *Nariz encorvada.*
 Tenir bôn nâs: pénétrar ô prevèurer sas còsas. *Tener largas narices ô tener narices de perro perdiguero.* Posar es nâs per tot. *Meter las narices en todo.* El qui no té nâs. *Desnarigado, da.*
 Nassâda. *f.* Tôc al nâs. *Moquete ô papirote.* Pégar nassâdas. *Moquetear ô dar papiroles en las narices.*
 Nassaréno. *m.* Àbre. *Nazareno.* La figura de

Cristo ab la tñica moráda. *Nazareno*. = Judío consagrát á Déu. *Nazareno* ô *nazareo*.
Nassatjar. v. n. Fer ab so nás una espècie de grufy.
Refunfunar.

Nassèt. m. Nás petit. *Narigueta* ô *nariguilla*.

Násso. m. El nás. *Naso*.

Nassôt. m. Nás gròs y el qui ley té. *Narigon*.

Nassúd, da. *adj.* El qui té es nás gròs. *Narigudo*, da.

Natál. *adj.* Pertañent al nexemént. *Natal*.

Natalici, cia. *adj.* Pertañent al dia del nexemént.
Natalicio, cia.

Natío, va. *adj.* Naturál, innád, nád ab nosáltres.
 = Prôpi, conforme á la naturalesa de una còsa. = Allá ahont se néix. *Nativo*, va.

Natividat. f. Nexemént, majormént el de Jesús y de María. *Natividad*.

Náto, ta. *adj.* Anècs á alguna dignidat, còm secretári náto. *Nato*, ta.

Natró. m. Sál alcáli naturál. *Natron*.

Natura. f. ant. V. *Naturalesa*. = Mòdo naturál de la música sense béuòlls, ni bécuàdros. *Natura*.
Naturál. m. Gèni, inclinació pròpia, complexió de cada un. *Natural*.

Naturál. *adj.* Pertañent á la naturalesa. = Conforme la naturalesa y propiedats de una còsa. = Oriundo de un llòc. = No alterád. = Qui succeïx de ordinári, conforme al curs ordinári de la naturalesa. = Ingènuo, senzill. *Natural*. = Al naturál: sens art, ni composició. *Al natural*.

Naturalesa. f. La essència de las còsas. = El agregat y disposició de totes las entidats qui compònen el mon. = Gèni, instint y inclinació de las còsas, la séua propiedat y virtút. = El origen de un del llòc ahont es nád. = El orde de totes las còsas criadas. = El sêcso majormént en las faméllas. *Naturaleza*.

Naturalidat. f. El origen que té un ô que há adquirí en una població ô réyne. = Ingenuidat, senzillès. *Naturalidad*.

Naturalisació. f. Admissió del estranger per naturál. *Naturalizacion*.

Naturalisad, da. p. p. de naturalisar. *Naturalizado*, da.

Naturalisar. v. a. Admètrer còm á naturál al estranger. *Naturalizar*.

Naturalisarse. v. r. Acostumarse á alguna còsa. *Naturalizarse*.

Naturalisme. m. Sistéma de irreligió qui tot lo atribueïx á la naturalesa. *Naturalismo*.

Naturalista. m. El qui se dedica á copèxer y ecziminar las còsas naturáls. = El sectári del naturalisme. *Naturalista*.

Naturálmént. *adv.* Segóus la naturalesa. = Sens art

sinó ab un mòdo naturál. *Naturalmente*.

Náu. f. Bàrca. *Nao*. = Pàrt de ig'esia. *Nave*.

Naufragant. p. a. de naufragar. El qui naufrága. *Naufragante*.

Naufragar. v. n. Pèrderse una embarcació dins la mar. *Naufragar*.

Naufrátx. m. Pèrdua de embarcació. = Desgràcia, desastre, destrucció. *Naufragio*.

Náufrago, ga. *adj.* El qui há patíd naufrátx. *Ndufrago*, ga.

Naumáquia. f. Fingíd combát navál. *Naumaquia*.

Náusea. f. Vòmit ô gáuas de vomitar. *Náusea*.

Nàutic. m. Mariner, marino. *Ndutico*.

Nàutic, ca. *adj.* Pertañent á navegació. *Ndutico*, ca.

Nàutica. f. Art de navegar. *Ndutica*.

Naváda. f. Náu de ig'esia. *Nave*.

Navál. *adj.* Pertañent á bàrco, á la marinería. *Naval*.

Navárra, ra. *adj.* De Navárra. *Navarro*, rra.

Navegáble. *adj.* Lo qui pòt aguantar bàrcos qui navegan. *Navegable*.

Navegació. f. El ácte y effècte de navegar y el témps que dura el navegar. *Navegacion*.

Navegant. p. a. de navegar. El qui navega. *Navegant*.

Navegar. v. n. Anar per mar ab bàrca. = Comerciar de una pàrt á àltra. *Navegar*.

Navío. m. Bàrco gròs. *Navío*.

Naxer. v. n. V. *Néxer*. *Nacer*.

Náya. f. Pònt de un carrer á àltre. *Puente*.

NE.

Ne. Partícula relativa qui se pòs sèmpre despñés del verb y unida á éll, y significa la còsa de que se párla, v. g. en Pére es á cercar esclátassangs, y en durnè en menjarèin. *Pedroes d buscar hongos, y en trayéndolos los comerémos. Los, las*.

Nebód, da. m. f. Fiys de germá ô de germána. *Sobrino, na*.

Neboder, ra. m. f. Fiys de nebód ô de neboda. *Resobrino, na*.

Necedat. f. Tonteria, beneytura, imprudència. *Necedad*.

Necessári, ria. *adj.* Precís, indispensáble. *Necesario, ria*.

Necessáriamént. *adv.* Precisamént. *Necesariamente*.

Necessárias. f. pl. Llòc comú. *Necesaria*, ô *letrina*.

Necessarissim, ma. *sup.* Molt necessáris. *Necessarissimo, ma*.

Necessidat. f. Precisió. = Pobresa, fálta de las còsas precisas. *Necesidad*. = Major: caguéra. *Mayor*. = Menor: pixéra. *Menor*. = Sa necessidat fà

trabayar. *La necesidad hace d la vieja trotar.*
 =Sa necessitat no té lléy. *La necesidad carece de ley ó tiene cara de herege.*
 Necessitat, da. *p. p.* de necessitar. = *adj.* Pòbre. *Necesitado, da.*
 Necessitar. *v. a.* Precisar. = *v. n.* Tenir falta de alguna còsa. = Ser pòbre. *Necesitar.*
 Necessitat. *f. V.* Necessitat. *Necesidad.*
 Nèciamént. *adv.* Ab necedât. *Neciamente.*
 Nêcio, cia. *adj.* Burro, fâtuó, ignorânt, ximple. *Necio, cia.*
 Necíssim, ma. *sup.* Molt nêcios. *Necísimo, ma.*
 Necrològi. *m.* Llista de la data de la môrt dels bisbes. *Necrologio.*
 Necrologia. *f.* Llista de môrts. *Necrologia.*
 Necrològic, ca. *adj.* Pertañent á necrologia. *Necrológico, ca.*
 Néctar. *m.* Beguda dulcíssima de los déus de la fâbula. = Per analogia se diu de tot licor dols y agradable. *Néctar.*
 Nedada. *f.* La acció de nedar. *Nado ó nadadura.*
 Nedador. *m.* El qui neda ó es hàbil en nedar. *Nadador.*
 Nedar. *v. n.* Servarse demunt la âygo los animals per sos moviments. = Servarse demunt la âygo las âltras còsas. *Nadar.* = Ab s'âygo: estar dins la abundància. *Nadar.* = Devàll âygo. *Bucear, chapusar ó sumurmiar.* = Passar riu, torrent, tròs de mar nedânt. *Pasar d nado.*
 Nefândamént. *adv.* Abominâblement. *Nefandamente.*
 Nefandíssim, ma. *sup.* Molt nefândo. *Nefandísimo, ma.*
 Nefandíssimamént. *adv. sup.* *Nefandisimamente.*
 Nefândo, da. *adj.* Dolént, indigne, abominâble. *Nefando, da.* = Pécât nefândo: sodomia. = Bés-tialidât. *Pecado nefando.*
 Nefâri, ria. *adj.* Dolentíssims. *Nefario, ria.*
 Nêfas. *adv.* Usâd sòlamént en aquêta frâse *per fâs ó per nefas*: qui vòl dir: ab rahó ó sense rahó, just ó injustamént. *Nefas.*
 Nefrític, ca. *adj.* Se diu del màl de pedra. *Nefrítico, ca.*
 Negâble. *adj.* Qui de sa sêua naturalesa se pòt negar. *Negable.*
 Negació. *f.* El âcte de negar. = La partícula negativa. *Negacion.*
 Negád, da. *p. p.* de negar, se. *Negado, da.* = *Anegado, da.*
 Negador, ra. *m. f.* El qui néga. *Negador, ra.*
 Negânt. *p. a.* de negar. El qui néga. *Negante.*
 Negar. *v. a.* Dir que una còsa no es vera, no convenir. = No concedir lo que se demâna. = Amargar. *Negar.* = Es bòn dia. *Negar el habla.*

Negar. *v. a.* Aufegar dins âygo ó âltre líquido. *Anegar.*
 Negarse. *v. r.* No volèr fer alguna còsa. = Fer dir que no està en câsa. *Negarse.*
 Negarse. *v. r.* Aufegarse dins âygo ó âltre líquido. *Anegarse.* = En pòca âygo: embarassarse en pòca dificultât. *Tropezar en una china ó en un garbanzo.* = Negarse câmp, sembrât. *Agacharse.*
 Negatíu, va. *adj.* Qui néga. = Lo qui denòta negació. *Negativo, va.* = Argumént negatíu: trèt del silènci de un autor, etc. *Argumento negativo.* = Precepte negatíu: qui sèmpre y en tot tèmps obliga, el qui prohibèix. *Precepto negativo.*
 Negativa. *f.* Negació, repulsa. *Negativa.*
 Negativamént. *adv.* Ab negació. *Negativamente.*
 Negligència. *f.* Descuyt, omissió, falta de atenció. = Peresa. *Negligencia.*
 Negligênt. *adj.* Descuydâd, omís, pererós. *Negligente.*
 Negligêntmént. *adv.* Ab negligència, descuyt, etc. *Negligentemente.*
 Nêgo. *m.* Parâula llatina qui servèix de negació. *Nego.*
 Negôci. *m.* Térme genêric qui se substituèix per los termes pròpis y particulars de càda còsa. = Agència, dependència, pretenció. = Assunto, empleyo, ocupació. = Hasienda. = Interés, utilidât que se trèn del comêrs. *Negocio ó negociado.*
 Negociació. *f.* Comêrs, manètx, tràfeg. *Negociacion.*
 Negociád, da. *p. p.* de negociar. *Negociado, da.*
 Negociador, ra. *m. f.* El qui negocia. *Negociador, ra.*
 Negociânt. *p. a.* de negociar. El qui negocia. *Negociante.*
 Negociânt. *m. V.* Negociador. *Negociante.*
 Negociar. *v. a.* Comerciar, trafegar. = Manetjar dependèncias y negôcis. *Negociar.*
 Negocièt. *m.* Negôci petít. *Negozielo.*
 Negociós, sa. *adj.* Cuydadós de los sêus negôcis. *Negocioso, sa.*
 Negre. *m.* El color més obscur de tots. *Negro.*
 Negre, gra. *adj.* El color més obscur de tots. El qui té aquêst color. *Negro, gra.* = Còm un còrp: molt negre. *Como un tizon ó como una endrina.*
 Negrênc, ca. *adj.* Lo qui tira á negre. *Negral ó negrusco, ca.*
 Negrèt, ta. *adj.* No molt negre. = *m. f.* Negres petíts. *Negrillo, illa, ito, ita ó negrecillo, illa.*
 Negrèt. *m.* Antig depòsit de dòbbès, de ôr ó plata amagâd y de qui no se sâb el duêño. *Tesoro.* = Ferir es negrèt: acertar ó endevinar lo ocull,

la dificultât. *Acertar en el blanco ô dar en el hito*
 Negretjant. *p. a.* de negretjar. Lo qui negretja. *Negreguante.*
 Negretjar. *v. n.* Tirar á negre. = Parèxer negre. *Negrear ô negreguear.*
 Negreyó. *m.* En el sembrât. *Neguilla.*
 Negror. *f.* Negrura. *Negrura y ant, negror.*
 Negrura. *f.* Calidât qui fâ negre. *Negregura ô negrura.* = Eu el cêl. *Cerrazon.*
 Nel. Article en llôc de *el. El.*
 Néma. *f.* El sêllo de la cârta ô el efêcte de clôurer-la. *Nema.*
 Némico, *ea. adj.* De Némica. *Némico, ea.* = Jôcs némeos: los qui se feyan prôp de la garriga de Némica. *Némicos.*
 Nemeôuic. *m.* El qui gosâva en dits jôcs. *Nemeónico.*
 Némine discrepante. *adv. llatí.* Ab tots es vôts, sense contradicció. *Némine discrepante.*
 Némona. *f. pl.* y la séua flôr. *Némona.*
 Nén. Article en llôc de *d ô al,* y las més vegâdas es redundânt, axôes, no neccessâri. *v. g.* Vétèn á neu Père, qui se podia sôlaimént dir: Vétèn á Père. *A ô al.*
 Néuias. *f. pl.* Causóns tristas que en alabâusa de los môrts se cantâvan per ploradoras llogâdas. *Nenias.*
 Neôfit, *ta. m. f.* El nôu convertíd. *Neófito, ta.*
 Neografisme. *m.* Môdo nôu de escriurer contrâri á la usuâl ortografia. *Neografismo.*
 Neógrafo. *m.* El qui escriu ab nôu môdo y contrâri á la usuâl ortografia. *Neógrafo.*
 Neología. *f.* Invenció de termes nôus ô us de véys en sentít nôu. *Neología.*
 Neològic, *ca. adj.* Pertañent á la neología. *Neológico, ca.*
 Neologisme. *m.* Cerca de termes nôus ô us de véys en sentít nôu. *Neologismo.*
 Neólogo. *m.* El qui cerca termes nôus ô usa de véys en sentít nôu. *Neólogo.*
 Neomênfa. *f.* El dia dos girânt. *Neomenia.*
 Népote. *m.* Parâula italiâna qui significa el parént seu que declâra el Pâpa ab aquést títol. *Népote.*
 Neptuno. *m.* El fabulós déu del mar y de las âygos. *Neptuno.*
 Nêquâquâm. *adv.* Expressió llatina qui vól dir de ninguna manéra. *Nequaquam.*
 Neréidas. *f. pl.* Las fabulosas ninfas del mar. *Nereidas.*
 Nêrvi. *m. V.* Nirvi. *Nervio.*
 Nerví. *adj.* Se diu del unguént fét ab ôli y saím. *Nervino.*

Nes. Article en llôc de *al, v. g.* *puja en es puig, en llôc de dir: puja al pug. Al.*
 Nesciència. *f.* Fâlta de ciència, ignorância. *Nesciencia.*
 Nesciént. *adj.* Ignorânt. *Nesciente.*
 Néspla. *f.* Fruyt de nespléra. *Nispera, nispero ô nispola.*
 Nespléra. *f.* Ábre fruytâl. *Néspéra, nispero.*
 Nét, *ta. m. f.* Fiys de fuy ô de fuya. *Nieto, ta.*
 Net, *ta. adj.* Sense brutó. *Limpio, pia.* = Lo que quèda líquido en la suma, prèu ô valor de una còsa. *Neto, ta.* = Net côm una plâta. *Limpio como un espejo.* = Fer neta alguna còsa. *Limpia:* fregânt. *Acicalar.* = Plâta ô pédras preciosas. *Sedear.* = Acabar. *Dar finiquito.* = Es grâ dâlt la éra, llévâda sa pâya. *Abalear.*
 Netedât. *f.* Asséyo, hermosura. *Limpieza.*
 Netèt, *ta. m. f.* Nêts petíts. *Netezuelo, la.*
 Netetjád, *da. p. p.* de netetjar. *Limpiado, da.*
 Netetjar. *v. a.* Llêvar sa brutó, rentar, purificar. *Limpia:* = Sas cucas de seda: llévârlas sa brutó. *Deslechar.*
 Nêtsia. *f.* Procréació de animâls. *Cria.*
 Nêu. *f.* Vapor qui se gêla en el âyre y câu en têrra. *Nieve.* = Blânc côm la néu. *Blanco como la nieve.* = Blânc côm la tofa de la néu. *Blanco como el ampo de la nieve.*
 Nêu. Partícula negativa. *Nieve.*
 Néula. *f.* Hôstia. *Suplicacion.* = Ensucrâda. *Barquillo.* = Còll en móllo. *Valona.*
 Neunêlla. *f.* Pârt de sa boca. *Campanilla ô gallilo.*
 Neulers. *m. pl.* Instrument para fer néulas. *Barquillero.*
 Nêuma. *f.* Figura retòrica per la quâl se esprêssa lo que se pensa mès ab g'istos y señas que ab parâulas. *Neuma.*
 Neumátic, *ca. adj.* Lo qui ôbra ô se môu per mēdi del âyre. = Pertañent al âyre. *Neumático, ca ô pneumático, ca.*
 Neurisme. *m.* Tumor per haverse rompuda una artêria. *Aneurisma ô neurisma.*
 Neutrâl. *adj.* Indiferént, el qui no es de una pârt ni de la âltra. *Neutral.*
 Neutralidât. *f.* Indiferència, indeterminació. *Neutralidad.*
 Néutre, *tra. adj.* Los nôms qui no son masculíns ni femeníns en el llatí y los vérbs qui no significan acció ni passió. *Neutro, tra.* = Néutre, tra. Hômo burro. *Zote.*
 Nevâda. *f.* La néu que câu ô es cayguda. *Nevada, nevazo, nevisca.* = Ab vént. *Nevasca.*
 Nevar. *v. n.* Câurer néu. *Nevar.*
 Neveter, *ra. m. f.* El qui ven néu. *Nevero, ra.* = La câsa ahónt se ven néu. *Neveria.*

Nevós, sa. adj. Cubèrt de néu. *Neviso, sa.*
Nexemént. m. El acte de néxer. = Càsa, família, sang. = El llòc ahònt se néix. = La càusa, origen ò principi de alguna còsa. *Nacimiento.*
Nexént. p. a. de néxer. Lo qui néix. *Naciente.*
Néxer. v. n. Surtir del véutre de sa màre. = Surtir y aparèxer de nòu. = Dependir, venir. = Produir-se, engenrar-se. = Criar-se una còsa en àltra. = Comeusar á aparèxer los àstros. *Nacer.* = Es polls. *Salir del huevo.* = Sas llevors sense sembrar-las: grèllar. *Nacerse.* = Néxer de péus: sortir bé las còsas á un, ser ditzós. *Nacer de piés.*

NL

Ni. Partícula ab que se négan los estréms. = Con-junció ab que se néga absolutamént alguna còsa. *Ni.* = Ni per aquéxa. *Nipor esas.*
Niál. adj. Se diu del òu qui no produèix poll. *Hue-ro.* = Estar niál el hòmo: indispost: malfét. *Estar malguisado ò mustio.*
Niál. m. El òu que se pòsa en el niaró demúnt de qui pòn una galina. *Nidal ò ponedero.*
Niaráda. f. Llocáda ò el agregát de aucèllèts qui surten de un niaró. *Nidada.*
Niaró. m. Aquélla espècie de senayó tã artificios en que las àves fàn sas séuas crías. *Nido.* = Para pòndrer sas galinas. *Ponedero.*
Nicociàna. f. pl. Tabaquéra. *Nicociana.*
Nictalope. m. El qui hey veu més en sa nit que de dia. *Nictalope.*
Nictalopía. f. Malaltía qui fà nictalope al hòmo. *Nictalopia.*
Niél. m. Rèlléu que se fà en metáll que se òbra. *Niel.*
Nielád, da. p. p. de nielar. *Nielado, da.*
Nielar. v. a. Fer rèlléus en metáll. *Nielar.*
Nig, ga. adj. Colèrics. *Vidrioso, sa.*
Nigromància. f. Àrt supersticiós de endevinar ò fer còsas estráfias per invocació del dimòni. *Nigromancia.*
Nigromàntic, ca. adj. El qui usa de nigromància. = Pertañéut á nigromància. *Nigromántico, ca.*
Nigua. f. Insècto de Amèrica. *Nigua.*
Niguláda. f. Multitút de niguláts. *Nubada ò nublado.*
Niguladèt. m. Nigulát petít. *Nubecica, lla, ta.*
Nigulát. m. Núbe. *Nube.* = Gròs y separád dels àltres. *Nubarron.* = Multitút de còsas, v. g. de estornèlls. *Nubada ò nube.*
Nimiament. adv. Ab desmasía. *Nimiamente.*
Nimiedát. f. Desmasía, superfluidát. *Nimiedad.*
Nímio, mia. adj. Desmasiad, llargarúd, excessiu. *Nimio, mia.*

Nin, na. m. f. Allòts qui no arriban á sèt àñys.

Niño, niña. = De pedás, cartó, jugueta de ninas. *Muñeco, ca.* = Hòmo qui òbra ab pòca reflexió, còm á nin. *Niño, ña de la rollona.* = Nin de momèlla: qui màma. *De teta.* = Fer es nin: ninádas. *Hacer el niño.* = Desde nin: desde petít. *Desde niño.* = No stas nin. *No seas niño.* = Já no's nin. *Ya no es niño.* = Còm á nin: sense judici. *Como niño.*

Nináda. f. Fét ò dit pròpi de nins. *Niñada.* = Fer ninádas. *Hacer niñadas.*

Niner, ra. adj. El qui se agráda de servir nins, ferlos jòcs y jugar ab élls. *Niñero, ra ò niñon, na.*

Ninèt, ta. adj. Diminutiu de nin, na. *Niñito, ta, chicorrotin, chicorrotico, ica, llo, illa, ito, ita, ò nene.*

Nineta. f. Aquélla espècie de taca qui parèix negra al mitx del uy. *Niña, niñeta, niñita.*

Ninetjar. v. n. Obrar còm á nins, fer ninádas. *Niñear.*

Ninfa. f. Fabulosa diosa de las àygos, bòscs, garri-gas. = El insècto qui, después de haver viscut còm á tál, se convertèix en papeyó. = La dòna jova. *Ninfa.*

Ninfo. m. El jove qui du vanidat en el vestir còm las dònas. *Ninfa.*

Ningú, na. adj. Nocáp. *Ninguno, na.* = De ninguna manera. *De ninguna manera.*

Ningún. adj. Lo matèix que ningú, y no se pòs sinó devánt sustantius masculins. *Ningun.* = De ningún mòdo. *De ningun modo.*

Niní. m. Ninèt petít. *Nene.*

Ninxo. m. Concavidat dins parèt ò capèlla para posáry alguna estatua. *Nincho.*

Niquél. m. Cuyro mineralisád ò càrta sustància minerál. *Niquel.*

Nirvi. m. Pàrt orgànica del còs qui servèix para los movimènts. = La pàrt més fòrta de qualsevol còsa. = La fòrsa de un argument, discurs, etc. = Los fils de las fuyas de las plàntas. *Nervio.*

Nirvièt. m. Nirvi petít. *Nervecillo.*

Nirviós, sa. adj. Ple de nirvis. = Fòrt, sólido, enèrgic. *Nervioso, sa ò nervoso, sa.*

Nirviosidat. f. La fòrsa des nirvis. = La de un argument, de un discurs. = Flec-sibilitat de los metalls. *Nervosidad.*

Nirviúd, da. adj. El qui té bons nirvis. = Fòrt, robúst en los nirvis. *Nervudo, da.*

Nit. f. La pàrt del dia en que el sòl està baix de nòstro horissonte. *Noche.* = Del dissapte. = Nòdal. *Noche buena.* = De mòros: la que se passa sense porèr dormir, encàreque se vulga. *Tolledana.* = Nit y dia: sense cessar. *Noche y dia.*

En sa nit: en el temps de la nit. *En la noche.*
⇒Entrada de nit: comensament de la nit. *Entrada ò boca de noche.* ⇒ À primèra nit: desde que comença sa nit fins á mitjanit. *A primera noche.* ⇒ Fer nit en algún llòc: romàndrèy en la nit. *Hacer noche.* ⇒ Ferse de nit. *Hacerse de noche ò anochecer.*
Nitido, da. adj. poètic. Brillant, pur, net. *Nüido, da.*
Nitrál. m. El llòc ahont se forma el nitro. *Nítral ò nítrerta.*
Nitrát. m. químic. Sál formada per la combinació del àcidu nítric ab àltra sustància. *Nítrato.*
Nitro. m. Espècie de sál. *Nitro.*
Nitrós, sa. adj. Qui té nitro. *Nitroso, sa.*
Niu. m. Aucèll de càsta menuda. *Pájaro.*
Niu. m. Niaró. *Nido.* ⇒ De lladres, etc. *Nido de ladrones, etc.* ⇒ La càsa ò habitació de un. *Nido.* ⇒ De xinxas. *Chincharrero.* ⇒ Niu buyd: còsa de ninguna sustància. *Badea.* ⇒ Compòndrer ò fer es niu los aucèlles. *Hacer el nido ò nidificar.*
Ninèt. m. Aucèllèt. *Pajarito, ta, llo, lla.* ⇒ Niaronèt. *Nidito.*
Niy. Partícula relativa. *Hay.*

NO.

No. adv. negatiu ò partícula negativa. *No.*
Nobiliàri. m. Catàlogo de las càsas nòbles. *Nobiliario.*
Nobilíssim, ma. sup. Molt nòble. *Nobilísimo, ma.*
Nòble. adj. El qui gòsa de noblesa per son nexement, etc. ⇒ Distingid, illustre en son gènere. ⇒ Estimàble, honoràble. *Noble.*
Nòblemènt. adv. de un mòdo nòble. *Noblemente.*
Noblesa. f. Calidat per la quál un es nòble. ⇒ Elevació de las idèyas, de los sentiments. ⇒ Tot el cuèrpo de los nòbles. *Nobleza.*
Noció. f. Conexement, idèya de una còsa. ⇒ Intelligència de un mot. *Nocion.*
Nocional. adj. Pertañent á noció. *Nocional.*
Nocia, va. adj. Dasiós, perjudiciál. *Nocivo, va.*
Noctambulisme. m. Malaltía del noctàmbulo. *Noctambulismo.*
Noctàmbulo, la. adj. El qui camina de dormid. *Noctàmbulo, la.*
Noctiluco, ca. adj. El qui dona, despedeix llum en sa nit. *Noctiluco, ca.*
Noctivàgo, ga. adj. poètic. El qui vâ de nits. *Noctivago, ga.*
Nocturlàbi. m. Instrument para prènder la altura de las estrèllas. *Nocturlabio.*
Noctúrn, na. adj. Lo qui se fá ò succeïx en sa nit.

Nocturno, na. ⇒ Ave nocturna: la qui vâ en sa nit còm mussòl. *Ave nocturna.* ⇒ En hòra nocturna. *cur. En sa nit. En hora nocturna.*
Noctúrn. m. Part de matinas. *Nocturno.*
Nocturnál. adj. V. Noctúrn, na. *Nocturnal.*
Nocturnament. adv. En sa nit. *Nocturnamente.*
Nodació. f. Tumor dur demunt sas junturas des nirvis. *Nodacion.*
Nodo. m. Tumor dur demunt ets òssos. *Nodo.*
Noéma. f. Figura retòrica per la quál se fá entèndrer una còsa distinta de lo que se diu. *Noema.*
Noguer. m. Àbre. *Nogal, noguera ò nocedal.*
Noguerar. m. Terréno de molts de noguers. *Nogueral.*
Nolició. f. Àcte de la voluntat en que no se vòl una còsa. *Nolicion.*
Nolietjàd, da. p. p. de nolietjar. *Fletado, da.*
Nolietjar. v. a. Llogar una bàrca. *Fletar.*
Nòlimetàngere. m. Llaga maligna; v. g. crànc, qui si la tòcan es pitjor. ⇒ Quàlsevòl còsa molt delicada. *Nolimetàngere.*
Nòlits. m. pl. Lo que se pàga de embarcar alguna còsa ò de embarcarse. *Flete.* ⇒ Los dos bastons ab que se juga al jòc de nòlits y el jòc. *Tala.*
Nòltros. Pronòm personál y primèra persona del plural. *Nosotros.* ⇒ Nòltros llauràm digué es moscàrt al hòu. *Aramos dijo la mosca al buey.*
Nòm. m. La paràula ab que se anomenan las còsas. ⇒ Crèdit, fàma, opinió. ⇒ La primèra part de la oració gramaticál. *Nombre.* ⇒ Apellatió: el qui significa còsa comuna á molts, còm réy. *Apelativo.* ⇒ Adjectiu: el qui no pòt estar tot sòl en la oració. *Adjetivo.* ⇒ Sustantiu: el qui pòt estar tot sòl. *Sustantivo.* ⇒ De batisme. *De pila.* ⇒ Defectiu: el qui careïx de alguns casos. *Defectivo.* ⇒ Pròpi, còm Juán, Juàna, etc. *Propio.* ⇒ Málnòm. *Mal nombre,* y si es per burla y irrisió. *Apodo.*
Nombràd, da. p. p. de nombrar. *Nombrado, da.*
Nombràdamènt. adv. Esprèssament. *Nombradamente.*
Nombrament. m. Elecció. ⇒ Cédula, despàtx. *Nombramiento.*
Nombrar. v. a. Destinar, elegir. *Nombrar.*
Nombradía. f. Fàma, opinió. *Nombradia.*
Nombre. m. Agregat de unitats. ⇒ Quàlsevòl cifra numérica. ⇒ Cantidat determinada de personas en un ràm ò en una comunidat, y axí se diu: procurador, jubilat de número. ⇒ La propietat del nòm qui se declina, y se dividèix en singular qui significa un, y en plural qui significa molts. ⇒ Un dels sagràds llibres. *Número.* ⇒ Compòst: el número de còsas de diferent espècie, còm lliuras, sòus y diners. *Compuesto.* ⇒ Quadràd:

el qui se produèix multiplicàntlo per éll matèix una vegada. *Cuadrado*. = Cubic: el qui se produèix multiplicàntlo per éll matèix duas vegadas. *Cúbico*. = Denominad. V. Compòst. *Denominado*. = Impar: el qui no té mitât justa. *Impar*. = Pâr: el qui té mitât justa. *Par*. = Sencèr: el qui no es quebrât. *Entero*. = Quebrâd: el qui es pâr de un sencèr, v. g. un têts. *Quebrado* ò *fraccion*.

Noménclatura. f. Llista de nòms. *Nomenclatura*.

Nômina. f. Fâma. *Nombradia*.

Nominació. f. La acció de anomenar per el nòm. *Nominacion*.

Nominador. m. El nombre de demúnt el quebrât qui indica las pârts que se prenen del sencèr. *Nominador*.

Nominâl. adj. Pertañent á nòm. *Nominal*.

Nominatíu. m. El primer cás del nòm. *Nominativo*.

Non. Abreviadura de *no* y *en*. *No*.

Nova. f. Una de las pârcas. = Una de las hòras en que los româns dividían el dia, qui corresponia á las tres de la târde. = Una de las hòras del résó eglesiástic. *Nona*. = *Nonas*. pl. La segona pâr del més entre los româns. *Nonas*.

Nonâl, da. adj. El qui es nâd per haver xepâd el ventre de sa mãre. *Nonato*, ta.

Nonagèssim, ma. adj. Lo qui cumplèix el nombre norânta. *Nonagésimo*, ma.

Nonagonâl. adj. Pertañent al nombre 9. *Nonagonal*.

Nonâgono. m. Figura plana de nòu ângulos y nòu costâts. *Nondgono*.

Nonó. m. Cantèt para adormir als nins. *Nand*. = Fer nonó. *Hacer nand*. = Anar á fer nonó: á dormir los nins, *Ir d ia mu* ò *d la roró*.

Nônplusultra. adv. *latí*. Para pouderar las còsas. *Non-plus-ultra*.

No-obstânt. adv. Ab tot axò. *No obstante*.

Nopâl. m. Figuera de las Judias, figuera de môro. *Nopal*.

Nôra. f. La dôna del fíy. *Nuera*. = Pâr de sa frexura. *Cuajar*.

Nôrahôna. f. Fêlicitació. *Norabuena*.

Nôramâla. f. *Noramala*. = Vétèn á nôramâla. *Vete d noramala*.

Norânta. adv. Nòu vegadas dèu. *Noventa*.

Norantí, na. adj. El qui té norânta âñys. *Noventon*, na.

Nôrd. m. El vent de tramuntâna. *Nord*.

Nordéste. m. El vent de grég. *Nordeste*.

Nordestear. v. n. Inclinar-se sa búxula al llevânt. *Nordestear*.

Nordouéste. m. El mestral. *Nordoueste*.

Nordovestear. v. n. Inclinar-se sa búxula al pouént. *Nordovestear*.

Norès. m. El no ser. = Ninguna còsa. = Pòe ò molt pòe. *Nada*. = Hòmo. *Juan Palomo*.

Nôrma. f. Llèy, règla. *Norma*. = Pâga de anar escòla. *Salario*.

Normândo, da. adj. De Normandia, *Normando*, da. *Norta*. m. La tramuntâna y el vent. = Direcció, gufa. *Norte*.

Noruéste. m. Es. mestral. *Norueste*.

Nos. Pronòm personâl. *Nos*.

Nôsa. f. Embaràs, impedimènt. *Obstacula*. = El qui en fâ. *Obstante*, *obstaculo*. = Fer nôsa. *Obstar*.

Nosâltres, tras. Pronòm. V. Nòltros. *Nosotros*, tras.

Noser, ra. adj. El qui fâ nôsa. *Obstante*. = A sa tâula. *Pegote*.

Nôssas. f. pl. Casament ò la sèua fèsta, *Boda*. = De pòbre; de pòc concèrt. *Bodas de hongos*.

Nossomântica. f. Art de curar per encantament. *Nosomdntica*.

Nostalgia. f. Gânas fòrtas de tornar y vèurer sa sèua pàtria. *Nostalgia*.

Nostrâmo. m. Abreviadura de nòstro âmo. *Nuestramo*.

Nòstro, tra. adj. Lo que nos es pròpi ò nos pertâñy. = m. f. El qui es del nòstro partít, etc. *Nuestro*, tra.

Nòstron. adj. Lo matèix que nòstro. *Nuestro*.

Nôta. f. Mârca, señâl. = Observació, repâro de las accions de los âltres. = Apuntació de algunas còsas. = Tâca de infâmia. = La cifra musicâl. *Nota*.

Notâble. adj. Digne de atenció. = Grâve. *Notable*.

Notâblemènt. adv. Señâlâdamènt. *Notablemente*.

Notació. f. ant. Nôta. *Notacion*.

Notâd, da. p. p. de notar. *Notado*, da.

Notar. v. a. Apuntar, marcar, censurar, criticar, observar, señalar, etc. *Notar*.

Notâri. m. Escrivâ en qui residèix la fe pública. *Notario*.

Notaria. f. El ofici ò la oficina del notâri. *Notaria*.

Notariâtge. m. El nombrament de notâri. *Notariato*.

Nôtas. f. pl. Las escripturas de notâri. *Notas*.

Noteta. f. Petita nôta. *Notilla*.

Noticia. f. Ciència, conexemènt. = Avis. = Novèdât. *Noticia*. = De botigó. *De horno*. = Grossa y coneguda per fâlsa. *Pajarota* ò *pajarotad a*. = Volânt. *De calle*. = Bòua noticia: lo que se diu quând se avisa para menjar. *Santa palabra*. = Axò es sa primèra noticia. *Ahora lo oigo*.

Notiâd, da. p. p. de noticiar. *Noticiado*, da.

Noticiar. v. a. Avisar, fer á sâber. *Noticiar*.

Noticier. m. El qui cerca noticias. *Paradisiere*.

Noticiós, sa. adj. Instruïd, informâd. = Erudit, sâ-

hi, qui té molts de conexeménts. *Noticioso, sa.*
Notificació. f. El acte de notificar. *Notificacion.*
Notificad, da. p. p. de notificar. *Notificado, da.*
Notificar. v. a. Donar noticia de alguna cosa.—
cur. Fer á saber. Notificar.

Notíssim, ma. sup. Molt conegut. *Notissimo, ma.*
Notòri, ria. adj. Evident, manifest. *Notorio, ria.*
Notòriament. adv. Manifestament. *Notoriamente.*
Notoriedat. f. Conexement públic, evidència de un
fét generalment reconegut. *Notoriedad.*

Nou. Abreviatura de no, y hen, qui vòl dir no,
lo. No, lo, v. g. *Nou sé. No lo sé.*

Nôu. f. El fruyt del noguer. *Nuez:* cova: la qui
no té bassó ò lo té pudrit. *Vana.*—La de ciprer.
Nuez ò galbulo.—De se gargamella. *Nuez ò la-*
ringe.—Moscàda. *Moscada.*

Nôu. m. El agregat de nôu unitats.—La cifra 9.
Nueve—Nôucéts, nôu mil, etc. *Nuevecientos,*
nueve mil, etc.

Nôu, va. adj. Fresc, recént, qui comença á ser,
á aparèxer, fét de pôc, que se veu ò se du per
sa priméra vegada.—*Refét, renovád.*—Princi-
piant, novici, etc. *Nuevo, va.*—Quey hà de
nôu? *Qué hay de nuevo?*—Venir de nôu una
cosa: causar admiració ò novédât. *Coger de*
nuevo.

Nôva. f. Noticia, novélât. *Nueva.*

Nôvament. adv. Recéntment, de pôc témps. *Nue-*
vamente.

Novació. f. cur. Barât de un contracte en altre.
—Renovació de contracte ò de obligació. *No-*
vacion.

Novád, da. p. p. de novar. *Novado, da.*

Novar. v. a. Renovar la obligació contrêta. *No-*
var.

Novè, na. adj. Lo qui conté el nombre nôu y lo
qui lo completa. *Noveno, na.*

Novè. m. Una de las nôu pârts en que se dividèix
un tot. *Noveno.*

Novédât. f. Estât de las còsas recént fêtas, disco-
rregudas ò nôvament oídas ò vistas ò la séua
mutació. *Novedad.*

Noveléro, ra. adj. Curios, amig de novédâts.—
Vário en el séu proceir. *Novelero, ra.*

Novelista. m. Escripтор de novêllas. *Novelista ò*
novelador.

Novêlla. f. Història fingida.—Ficció, mentida.—
Qualsevòl lléy nôva de los emperadors asagida
al còdig de Justiniano. *Novela.*

Novèll, lla. adj. Nôu, principiànt. *Novel.*

Novèllâda. f. Partida de animals joves. *Cria.*

Novembre. m. El onzè més del àny. *Noviembre.*

Novena. f. Espáy de nôu dias dedicâds á Déu ò á
algún de los séus sànts.—El llibrèt qui conté las

oracions de la novena. *Novena.*

Novenâri. m. Lo matèix que novena. *Novenario.*

Noviânsas. f. pl. Bodas.

Novici, cia. adj. Nôu, principiànt.—El qui es-
tà á pròva en las ordes religiosas. *Novicio, cia.*

Noviciât. m. El témps de estar á pròva y el llòc
ahont están los novicis. *Noviciado.*

Noviluni. m. El girànt. *Novilunio.*

Novíssim, ma. adj. El últim en el orde de las cò-
sas. *Novissimo, ma.*

Novíssimement. adv. Molt recént. *Novissimamente.*

Novíy, ya. m. f. Recént casâds. *Novio, via.*

Noy. Abreviatura de no y hey. No.

Nôy, ya. m. f. Terme català. Allòts. *Muchacho,*
cha.

NU.

Nuâd, da. p. p. de nuar. *Anudado, da.*—En-
redado, da.

Nuar. v. a. Ajuntar, unir fênt nuus. *Anudar.*

Nuarse sa veu. No poder parlar. *Anudarse.*—Cà y
cussa, etc. *Enredarse.*

Nube. f. Agregat de vapors pujâds de la tèrra y
mar al âyre. *Nube.*

Nuca. f. La pârt superior de las espâllas. *Nuca.*

Nudríd, da. p. p. de nudrir. *Nutrido, da.*

Nudrir. v. a. Alimentar, criar, mantenir. *Nutrir*
y ant. nudrir.

Nullidât. f. Defecte, tâtxa, vici. *Nulidad.*

Nullo, la. adj. Invàlid, de ningun valor. *Nulo, la.*

Numantí, na. adj. De Numància voy en dia Sô-
ria. *Numantino, na.*

Númen. m. Fâlsa divinidad del paganisme.—*Dau.*
—Gèni poètic, ardor, fòc de la poesia. *Nú-*
men.—Númen tutelar: àngel custòdi. *Númen*
tutelar.

Numerâble. adj. Lo que se pôt contar per nom-
bres. *Numerable.*

Numeració. f. El acte y efecte de contar per nom-
bres. *Numeracion.*

Numerád, da. p. p. de numerar. *Numerado, da.*

Numerador. m. El nombre qui està demunt de
un quebrât. *Numerador.*

Numerâl. adj. Qui denòta un nombre. *Numeral.*

Numerar. v. a. Contar per el orde dels nombres.
Numerar.—Posar nombres á los fòls ò pàginas.
Numerar ò foliar.

Numerâri, ria. adj. Pertasiént á los nombres. *Nu-*
merario, ria.

Numerâri. m. Diner efectiu. *Numerario.*

Numerâta pecunia. adv. llati. Dòbbés contànts. *Nu-*
merata pecunia.

Numêric, ca. adj. Individuâl, pròpi al individuó.
—Relatíu al nombre. *Numérico, ca.*

Numéricament. *adv.* Individuàlment. *Númericamente.*
Número. *m.* V. Nombre. *Número.* = Número àureo: espáy de dênôu âñys. *Número duro* ô *decem-novenal.*
Numéros, *sa.* *adj.* Copiós, qui es en grân nombre. = *Harmoniós. Numeroso, sa.*
Numérosament. *adv.* En grân nombre. = *Ab cadência; ab harmonía. Numerosamente.*
Numérosidât. *f.* Grân cantidât. *Numerosidad.*
Numérosíssim, *ma.* *sup.* Molt en número. *Numerosísimo, ma.*
Numisma. *m.* Moneda. *Numisma.*
Numismátic, *ca.* *adj.* Pertañent á las monedas y medallas antigas. *Numismático, ca.*
Numismática. *f.* Descripció de las monedas y medallas antigas. *Numismática.*
Numismatografia. *f.* Numismática. *Numismatografía.*
Numulári. *m.* El qui comerciá ab el diner. *Numulario.*
Nunci. *m.* Enviád, missátge. = Embaxador del Pápa. *Nuncio.*
Nunciatura. *f.* Empléyo, dignidât de nunci. = El tribuul ô cása de la nunciatura. *Nunciatura.*
Nuncio. *m.* V. Nunci. *Nuncio.*
Nuncupatíu, *va.* *adj.* Se diu del testamént no escrit, sinó de parâula devânt testimoniis. = Lo qui té el nôm de una còsa y no la reyalidât.

Nuncupativo, *va.*
Nuncupatôri, *ria.* *adj.* Dedicatôria: parlant de una ôbra, etc. *Nuncupatorio, ria.*
Nundinâs. *f. pl.* Las vuyt priméras letras del alfabeto. *Nundinales.*
Mupciâl. *adj.* Pertañent á matrimôni. *Nupcial.*
Nupcias. *f. pl.* Matrimôni, nôssas. *Nupcias.* = De priméras, segonas, etc. nupcias: infânts del primer, según, etc. matrimôni. *De primeras, segundas, etc. nupcias.*
Nutació. *f. botânic.* Direcció de la plânta del costât des sôl. *Nutacion.*
Nutra y nutria. *f.* Animâl amfibio. *Nutra, tria.*
Nutrició. *f.* Opéració per la qual es còs es nudreix. *Nutricion.*
Nutrimént. *m.* Aliment. *Nutrimiento.*
Nutriméntal. *adj.* Qui alimenta. *Nutritional.*
Nutritíu, *va.* *adj.* Qui nudreix. *Nutritivo, va ô nutricio, cia.*
Nuu. *m.* Lligadura, vínculo. = Dificultât, doble. = Grop de âbre. = De sa gargamélla. *Nudo.* = Corredor. *Lazo corredor.* = Dels dits. *Artejo ô nudillo.* = De duas bâgas. *Lazada.* = Que se fâ á còrda paraque no se desfâsse. *Trancahilo.* = De teixidor. *De tejedor.* = Que éll matéix se fâ al fil casint. *Oqueruela.*
Nuu, *ua.* *adj.* Despuýád. *Nudo, da.*
Nuêt. *m.* Nuu petit. *Nudillo.*
Nuós, *sa.* *adj.* Lo qui té molts de nuus. *Nudoso, sa.*

NÃÑ

Ñ. *f.* Lletra sêtzena del alfabeto. *Ñ.*
Ñão. *m.* Tây ô ferida gròssos, *Grande incision.*

NÕÑ

Ñic-ñac. *m.* Disputa, contienda, brega curta. *Ñic-rasé.*
Ñôñ, *m.* Pôrc. *Gochô ô guarra.*

OBC

Ó. *f.* Lletra dècima tèrcia y la quârta de las vocâs. *O.*
Ô. Interjecció. = Partícula disjuntiva. = Cifra aritmética qui significa zêro. *Ô.* = La mãre de Dêu de la Ó: de la Espéransa. *Nuestra señora de la O.*
Obcecció. *f.* Cegnedât. *Obcecacion.*
Obcecád, *da.* *p. p.* de obcecar, *se.* *Obcecado, da.*
Obcecar. *v. a.* Cegar, eulluernar. *Obcecar.*

OBE

Obcecar-se, *v. r.* Cegarse. *Obcecar-se.*
Obduració. *f.* Duresa, obstinació. *Obduracion.*
Obediència. *f.* Subjecció á la voluntât de âltri. = La docilidât ab que los animâls se subjectan al hòmpe. = Orde per escrit que un superior dona á un religiós para mudar de couvênt. = El superior de la escôla de Cristo. *Obediencia.*
Obedienciâl. *adj.* Pertañent á la obediència. *Ober*

dencial.
Obedient. *adj.* El qui obeeix. = *Puntual, summis.*
Obediente.
Obedientíssim, *ma. sup.* Molt obedients. *Obedientíssimo, ma.*
Obeïd, *da. p. p.* de obeir. *Obedecido, da.*
Obeïdor, *ra. m. f.* El qui obeeix. *Obedecedor, ra.*
Obeir. *v. a.* Cumplir, fer lo que se mana. = Déxarse menar los animals. = Cedir las cosas inanimadas. *Obedecer.*
Obelisco. *m.* Espècie de piràmida. = Señal ab que se nòta alguna cosa en el marge de un escrit. *Obelisco.*
Obsessió. *f.* Demasiad gréix del còs humà. *Obsessió.*
Òbi. *m.* Tió en forma de canàl para bènèr animals. *Ganella.*
Òbice. *m.* Embaràs, impediment. *Óbice.*
Òbit. *m.* Fe de mòrt. *Fe de muerte ò de entierro.*
Objecció. *f.* Argument en contràri. = Acusació. *Objeción.*
Objectad, *da. p. p.* de objectar. *Objetado, da.*
Objectar. *v. a.* Refutar, replicar, acusar. *Objectar.*
Objècte. *m.* Lo que se presenta á la vista y lo que se percèb per qualsevòl sentit. = Fi y térme de las potèncias. = Intént á qui se dirigèix alguna cosa. = La matèria de que tracta una ciència. *Objeto.*
Objectiu, *va. adj.* Pertañent á objècte. *Objetivo, va.*
Objectivament. *adv.* En quant al objècte ò per rahó de ell. *Objetivamente.*
Ob'ació. *f.* Sacrifici, ofèrta. *Oblacion.*
Obláta. *f.* La hòstia y vi oferids en la missa ántes de la consagració. *Oblata.* = Áltra cosa oferida. *Oblada.*
Oblèya. *f.* Pàsta de hòstia teñida. *Oblea.*
Oblicuament. *adv.* Ab oblicuidat. *Oblicuamente.*
Oblicuidat. *f.* Direcció de través ò de costat. *Oblicuidad.*
Oblicuo, *cua. adj.* Lo qui està ab oblicuidat. *Oblicuo, cua.*
Obligació. *f.* Deute, precisió, vínculo. = Corresponsaldencia que se deu al bènèfici rebud. *Obligación.*
Obligad, *da. p. p.* de obligar, se. *Obligado, da.*
Obligant. *p. a.* de obligar. El qui obliga. *Obligante.*
Obligar. *v. a.* Forsar, precisar, violentar. = Empeñar, goñar la voluntat de algú. *Obligar.*
Obligarse. *v. r.* Posarse obligació. *Obligarse.*
Obligat. *m.* Cert cant ò tocada. *Obligado.*
Obligatòri, *ria. adj.* Lo qui obliga. *Obligatorio, ria.*

Oblocracia. *f.* Govern popular. *Oblocracia.*
Oblongo, *ga. adj.* Molt llarg. *Oblongo, ga.*
Obnòcsi, *sia. adj.* Esposad á... *Obnoxio, xia.*
Òbra. *f.* Qualsevòl cosa feta per un agent. = Escrit, llibre, tractat. = Feyna de menestral. = Edifici que se vá fent. = Qualsevòl acció moral qui se encamina al profit de la ànima. *Obra.* = Feta á grapadas: còmsevuya. *Hecha con los pies ò con la pezuña.* = Fina de València. *Loza.* = De gerrer: escudellas: plàts, etc. *Terralla.* = De iglesia. *Fabrica.* = De passamaner. *Pasamaneria.* = De réy: llarga ò costosa. *De romanos ò del Escorial.* = Posar en òbra: ezeccutar una cosa. *Poner en obra.* = Ni òbra bona ni paràula dolenta. *Ni obra buena ni palabra mala.*
Obrad, *da. p. p.* de obrar. *Obrado, da.*
Obrador, *ra. m. f.* El qui òbra. *Obrador, ra.*
Obrar. *v. a.* Fer, construir, edificar, produir. = Fer elècte un remey ò medicina. *Obrar.* = Los gerrers. *Plasmar.* = Obrar ab molt de secret. *Andar con zapatos de fieltro.* = Obrar bé y dexar fer á Déu. *Obrar bien que Dios es Dios.*
Òbraspias. *f. pl.* Llegats piadosos. *Mandapia.*
Obrat. *m.* Rôha en qui hey há fils qui sobrepujan á àltres. *Brochado.*
Obrecció. *f.* Narració ò suplica en qui se cälla un fèt vertader. *Obreccion.*
Obrectici, *cia. adj.* Lo que se lògra ab obrecció. *Obrecticio, cia.*
Obrecticiament. *adv.* Ab obrecció. *Obrecticiamente.*
Obrer, *ra. m. f.* El qui fa feyna. = El qui se cuyda de cosa de iglesia. *Obrero, ra.*
Obreria. *f.* El càrreg dels obrers. *Obreria.*
Obreta. *f.* Óbra petita. *Obrilla.*
Obrir. *v. a.* Posar descubèrt y patènt lo qni estàva tancad. = Destapar. = Xapar. *Abrir.* = Brètxa, camí, pas, es cap, etc. *Abrir brecha, paso, camino, la cabeza, etc.* = Un animal después de mòrt. *Despanzurrar.* = El còr á algú: esplicarse ab ell, etc. *Abrir el corazon.* = Es grifó de bota paraque ràtx. *Espitar.* = Ets nys còm un saler: mirar ab molta curiosidat. *Aguzar la vista.* = Un pàm d'oreya: escoltar ab molta atenció. *Aguzar las orejas.* = La escòrxa del àbre que se empèlta para posary sa muda. *Despegar la corteza.* = Sa pòrta: donar motiu y ocasió para fer lo matèix. *Abrir la puerta.*
Obris. *adj.* Se diu del òr molt fi y pur. *Obrizo.*
Obscenament. *adv.* Deshonèstament. *Obscenamente.*
Obscenidat. *f.* Deshonèstidat. *Obscenedad.*
Obscèno, *na. adj.* Brut, deshonèst. *Obsceno, na.*
Obscur y àltres. *V. Obscur, etc.*
Obscuent. *adj.* Obedient, summis. *Obscuenta.*

Obsèqui. *m.* Obediència, summissió. = Coudescendència, bòn ofici, servèy. *Obsequio.*
 Obsequiàd, *da. p. p.* de obsequiar. *Obsequiado, da.*
 Obsequiador, *ra. m. f.* El qui obsequia. *Obsequiador, ra.*
 Obsequiànt. *p. a.* de obsequiar. = *adj.* El qui obsequia. *Obsequiante.*
 Obsequiar. *v. a.* Cortetjar, fer la cort, procurar agradar, servir. *Obsequiar.*
 Obsequiós, *sa. adj.* Cortetjador, summiss. *Obsequioso, sa.*
 Obsequiosament. *adv.* Ab obsèqui. *Obsequiosamente.*
 Observàble. *adj.* Lo qui pòt ser observàd. *Observable.*
 Observació. *f.* Nòta, reflexió, repàro. = *Observància. Observacion.*
 Observàd, *da. p. p.* de observar. *Observado, da.*
 Observador, *ra. m. f.* El qui obsérva. *Observador, ra.*
 Observador. *m. V.* Observatòri. *Observador.*
 Observància. *f.* Compliment ecracte. = El antig' estat de las religiós a diferència de la reforma. *Observancia.*
 Observànt. *p. a.* de observar. El qui obsérva. *Observante.*
 Observànt. *m.* El religiós de san Francèsc de la Observància. *Observante.*
 Observantísim, *ma. sup.* Molt observànt. *Observantísimo, ma.*
 Observar. *v. a.* Advertir, espècular, mirar ab reflexió, notar, reparar. = Cumplir y guardar lo que se mânia ò està manàd. *Observar.*
 Observatòri. *m.* Llòc alt y destinàd para observar las estrèllas. *Observatorio.*
 Obsés, *sa. adj.* Atormentàd esteriorment per los esperits malignes. *Obseso, sa.*
 Obsessió. *f.* Assistència exterior del dimòni en un còs. *Obsesion.*
 Obsidional. *adj.* Pertañent a siti de una plàssa. *Obsidional.*
 Obstàcle. *m.* Embaràs, impediment. = Oposició. *Obstaculo.*
 Obstànt. *p. a.* de obstar. Lo qui òbsta. *Obstante.*
 = No obstànt: encàreque. *No obstante.*
 Obstar. *v. n.* Embarassar, impedir. = Oposarse. *Obstar.*
 Obstinació. *f.* Pertinàcia, porfia, tenacidat. *Obstinacion.*
 Obstinàd, *da. adj.* Contumàs, pertinàs. *Obstinado, da.*
 Obstinadament. *adv.* Ab contumàcia. *Obstinadamente.*
 Obstinadíssim, *ma. sup.* Molt obstinàds. *Obstina-*

disimo, ma.

Obstinarse. *v. r.* Persistir, porfiar. *Obstinarse.*
 Obstrucció. *f.* Tapament de las vías del còs causàd per los humors. *Obstruccion.*
 Obstruïd, *da. p. p.* de obstruir, se. *Obstruido, da.*
 Obstructiu, *va. adj.* Lo qui càusa obstrucció. *Obstructivo, va.*
 Obstruir. *v. a.* Tapar los humors las vías del còs. *Obstruir.*
 Obstruirse. *v. r.* Taparse las vías del còs. *Obstruirse.*
 Obtenció. *f.* Consecució, lògro. *Obtension.*
 Obtengú, *da. p. p.* de obtenir. *Obtenido, da.*
 Obténir. *v. a.* Alcansar, conseguir, lograr. *Obtener.*
 Obtént. *m.* Renda eglesiàstica qui servèix de congrua. *Obtento.*
 Obtestació. *f.* Amenàssa, protèsta. *Obtestacion.*
 Obtús, *sa. adj.* Escocàd, espuntàd. *Obtuso, sa.*
 Obtusàngulo, *la. adj.* Lo qui té un àngulo obtús. *Obtusangulo, la.*
 Obuè. *m.* La trompa de càsea. *Obue.*
 Obús. *m.* Cèrta pèssa de artilleria. *Obus.*
 Obvenció. *f.* Profit casual qui sobrevé al principal. *Obvencion.*
 Obviàd, *da. p. p.* de obviar. *Obviado, da.*
 Obviar. *v. a.* Evitar, fugir, apartar de lo que pòt ser contràri. *Obviar.*
 Ólvio, *via. adj.* Lo qui se pòsa ò se tròha devant ets uys. = Clar, patént, qui no té dificultat. *Obvio, via.*

OC.

Óca. *f. Ave.* Oca, ansar ò pato. = Jòc. *Oca.*
 Ocalá. Interjecció. Vulga Déu. *Ojald.*
 Ocasí. *f.* Temps. = Càusa, motiu. *Ocasión.*
 Ocasionàd, *da. p. p.* de ocasionar. *Ocasionado, da.*
 Ocasionador, *ra. m. f.* El qui ocasiona. *Ocasionador, ra.*
 Ocasional. *adj.* Lo qui dona ocasió ò sobrevé per accident. *Ocasional.*
 Ocasionalment. *adv.* Per accident. *Ocasionalmente.*
 Ocasionar. *v. a.* Donar ocasió. = Mòurer, escitar. = Posar en perill. *Ocasionar.*
 Ocasioneta. *f.* Diminutiu de ocasió. *Ocasionequilla.*
 Occéano. *m.* El mar grán. *Océano.*
 Occident. *m.* Es ponént. *Occidente.*
 Occidental. *adj.* Pertañent al occident. *Occidental.*
 Occipici. *m.* Es clotèll. *Occipicio.*
 Occipital. *adj.* Pertañent al òs des clotèll. *Occipital.*
 Occurrència. *f.* Succés casual. = Espècie que vé a la imaginació. *Ocurrencia.*
 Occurrént. *p. a.* de ocurrir. Lo que succeïx. *Ocurrente.*

Ocurríd, da. *p. p.* de *ocurrir*. *Ocurrido*, da.
Ocurrir. *v. n.* Succeir. = Venir á la memòria ò al pensament. *Ocurrir*.
Óci. *m.* Ociosidat. *Ocio*.
Ociós, sa. *adj.* Málfeuer, pererós, el qui no fa res. *Ocioso*, sa.
Ociosament. *adv.* Sense fer res. *Ociosamente*.
Ociosidat. *f.* Málfeueria. *Ociosidad*.
Ócra. *f.* Tèrra gròga. *Ocre*.
Octáedro. *m.* Un dels cinc còssos regulars qui còsta de vuyt triángulos equiláteros. *Octaedro*.
Octagná. *adj.* Pertañent al octàgono. *Octagonal*.
Octàgono. *m.* Figura de vuyt costats. *Octágono*.
Octàgono, na. *adj.* Lo qui còsta de vuyt costats. *Octágono*, na.
Octant. *m.* Instrument para prènder la altura del sòl y para áltres observacions. *Octante*.
Octápla. *f.* Biblia en vuyt idiomas. *Octapla*.
Octáu, va. *adj.* Lo qui enclòu el nombre 8. *Octavo*, va.
Octáu. *m.* La octáva pàrt de nn tot. *Octavo*.
Octáva. *f.* Espáy de vuyt dias en que la Iglesia celebra la festa de algún mistèri ò de algún sànt. = Composició de vuyt versos. = Llibre qui conté el réso de una octáva. = La veu qui complèta el diapassón. *Octava*. = Privilegiada: la qui no dona llòc á áltre sànt. *Cerrada*.
Octavád, da. *p. p.* de *octavar*. = *adj.* Lo qui té vuyt costats. *Octavado*, da.
Octavar. *v. a.* Fabricar en forms octaváda. *Octavar*. = Formar las octávas en instrument de còrdas. *Octavar*.
Octavári. *m.* La festa qui se fa en los vuyt dias de la octáva. *Octavario*.
Octentèssim, ma. *adj.* La vuytantena pàrt de vuytanta. *Octentésimo*, ma.
Octogènari, ria. *adj.* El qui té vuytanta àñys. *Octogenario*, ria.
Octogentèssim, ma y octogèssim, ma. *adj.* La vuytantena pàrt de un tot. *Octogentésimo*, ma. = *Octogésimo*, ma.
Octosilábic, ca. *adj.* Compòst de vuyt síllabas. *Octosilábico*, ca.
Octosílabo, ba. *adj.* De vuyt síllabas, parlant de vers. *Octosílabo*, ba.
Octostil. *m.* Edifici de vuyt colúmnas de front. *Octostilo*.
Octuogèssim, ma. *adj.* V. Octogèssim. *Octuagésimo*, ma.
Octubre. *m.* El desè més del àñy. *Octubre*.
Octuplicar. *v. a.* Multiplicar per 8. *Octuplicar* ò *octuplar*.
Óctuplo, pla. *adj.* Lo qui conté vuyt vegádas. *Óctuplo*, pla.

Ocular. *adj.* Pertañent als uys. = El qui veu ab sos pròpis uys. *Ocular*. = Testimoni ocular ò de vista: el qui há vist la còsa per sos pròpis uys. *Testigo ocular*.
Ocularment. *adv.* Visiblement. *Ocularmente*.
Oculista. *m.* Cirugiá para mál de uys. *Oculista*.
Ocult, ta. *adj.* Amagád, ignorád, secrèt, retirád. *Oculto*, ta.
Ocultació. *f.* El ácte y efècte de ocultar. *Ocultacion*.
Ocultád, da. *p. p.* de *ocultar*, se. *Ocultado*, da.
Ocultador, ra. *m. f.* El qui oculta. *Ocultador*, ra.
Ocultament. *adv.* De amagád. *Ocultamente*.
Ocultar. *v. a.* Amagar, encubrir, cállar. *Ocultar*.
Ocultarse. *v. a.* Amagarse. *Ocultarse*.
Ocupació. *f.* Assunto, feyna, negòci. = Cuydado: traháy, etc. *Ocupacion*.
Ocupát, da. *p. p.* de *ocupar*. = *adj.* Distrèt, empléyád, impedíd. *Ocupado*, da.
Ocupador, ra. *m. f.* El qui ocupa. *Ocupador*, ra.
Ocupar. *v. a.* Umplir un espáy ò llòc. = Donar feyna que fer. *Ocupar*.
Ocuparse. *v. r.* Empléyarse en alguna còsa. *Ocuparse*.
Ocurrència y áltres. V. *Ocurrência*, etc.
Ocxávo. *m.* Moneda equivalent á un diner mallorquí. *Ochavo*. = No vâl un ocxávo: norès. *No vale un ochavo*.

OD.

Óda. *f.* Càsta de poema líric. *Oda*.
Odalisca. *f.* Dòua de serrall. *Odalisca*.
Odeó. *m.* Teàtro de Atenas. *Odeon*.
Ódi. *m.* Avorrimént, màta voluntat. *Odio*.
Odiád, da. *p. p.* de *odiar*. *Oliado*, da.
Odiar. *v. a.* Tenir òdi, avorrir. *Odiar*.
Odiarse. *v. r.* Ferse odiós. *Odiarse*.
Odiós, sa. *adj.* Avorrible. *Odioso*, sa.
Odiosament. *adv.* Ab òdi. *Odiosamente*.
Odiosíssim, ma. *sup.* Molt odiosos. *Odiosísimo*, ma.
Odissèa. *f.* Poéma de Homéro. *Odisea*.
Odométro. *m.* Instrument para saber lo que se há caminád. *Odometro*.
Odontalgia. *f.* Mál de hàrras. *Odontalgia*.
Odontálgic, ca. *adj.* Se diu dels remèys para curar el mál de hàrras. *Odontálgico*, ca.
Odoráble. *adj.* Qui fa hòn olor. *Odorable*.
Odoriferíssim, ma. *sup.* Lo qui despedèix molt de olor. *Odoriferísimo*, ma.
Odorífero, ra. *adj.* Lo qui despedèix hòn olor. *Odorifero*, ra.
Odre. *m.* Pell de boc cusida para dur òli, etc. *Odre ò pellejo*, y en Aragó. *Boto*. = Pell de hòu cusida còm un odre. *Odrina*.

Odrer. *m.* El qui fà odres. *Odrero.*
 Odrèt. *m.* Odre petit. *Odresillo* ò *odrezuelo.* —
 Para dur vi. *Botillo.*
 Oéste. *m.* El ponént y el vént de ponént. *Oeste.*

OF.

Oféndrer. *v. a.* Desagradar, fer dâñy, injuriar, violar. *Ofender.*
 Ofèndrerse. *v. r.* No càurer bé una còsa, picarse. *Ofenderse.*
 Ofenú. *m.* Pàsta de sucra pastada ab òli de mellas dolsas. *Alfenique.* — Més blân que un ofenú. *Mas blando que alfenique.*
 Ofènsa. *f.* Agrâvi, dâñy, disgust, injuria. — Culpa, pecat. *Ofensa.*
 Ofensió. *f.* Ofènsa. *Ofension.*
 Ofensiu, *va. adj.* Lo qui ofén, qui servèix per ofèndrer. *Ofensivo, va.*
 Ofensiu. *m.* Tot lo qui servèix per defensar. *Ofensivo.*
 Ofensivament. *adv.* De un mòdo ofensiu. *Ofensivamente.*
 Ofensor, *ra. m. f.* El qui ofén. *Ofensor, ra.*
 Oferént. *m. f.* El qui oferèix. *Oferente.*
 Oferíd, *da. p. p.* de oferir. *Ofrecido, da.*
 Oferidor, *ra. m. f.* El qui oferèix. *Ofrecedor, ra.*
 Oferiment. *m.* La acció de oferir. *Ofrecimiento.*
 Oferir. *v. a.* Promèter. — Presentar. — Dedicar, consagrar á Dén. — Posar prèu. *Ofrecer.* — Per pura cerimònia. *Por pura ceremonia* ò *ofrecer con la boca chica.*
 Oferirse. *v. r.* Entregar-se per fer lo que àltre voya. — Venir alguna còsa á la imaginació. *Ofrecerse.*
 Ofèrta. *f.* Oferiment. *Oferta.* — Donatín á Dén y á los sânta en sufragi de los difunts. — Lo que se oferèix en el ofertòri de la missa. *Ofrenda.*
 Ofertòri. *m.* El acte de oferir. — Pàrt de la missa en que el sacerdot oferèix el pà y el vi, y la antífona que se diu ántes. *Ofertorio.* —
 Ofès, *sa. p. p.* de ofèndrer, se. *Ofendido, da.*
 Ofici. *m.* Càrreg, empléyo, ministèri, ocupació. — Serviç, favor. — Professiò de algún art. *Oficio.* — Pèndrer bòn ofici: un ofici qui trèu. *Aprender buen oficio.* — Passar ofici: comunicar ordes. — *Pasar oficio.* — De ofici: ab formalidat. *De oficio.* — Fer bòns ofics: bòns servèys. *Hacer buenos oficios.* — Fer es seu ofici: cumplir es seu càrreg. *Hacer su oficio.* — Sense ofici ni benefici. Se diu de un pererós qui no té mèdis per viurer, ni vòl trabayar. *Sin oficio ni beneficio* ò *¿qué oficio teneis? Este que veis.*
 Ofici. *m.* Pàrt de breviâri qui se diu cada dia. *Oficio.* — De difunts. *De difuntos.* — Pàrvo: ofi-

ci de la Mãre de Déu. *Parvo.*

Ofici. *m.* La missa conventuâl, la cantada. *Missa conventual, cantada.* — Major: la qui se diu ab més solemnidat que las àltras. *Mayor.* — Des gall. *Misa del gallo.* Solemne: ab ministres. *Solemne.*

Oficiâl. *m.* El militar de alferes en amunt. — El empléyad en alguna oficina. *Oficial.* — El sâtx. *Oficial sache.*

Oficialèt. *m.* Oficiâl menad. *Oficialico, llo, to.*

Oficialta. *f.* El empléyo de oficiâl de oficina. *Oficialta.*

Oficialidat. *f.* El agregât de oficiâls de retgimènt ò de ecezèrcit. *Oficialidad.*

Oficiânt. *m.* El diâca ò subdiâca qui assistexen al sacerdot en funció. *Ministro del altar.* — Tots dos. *Vestuarios.*

Oficiar. *v. a.* Ajudar á la celebració de los ofics divinos, fer la doma en ells. *Oficiar.*

Oficina. *f.* Botiga. — El llòc destinad para el trabáy en alguna secretaría. *Oficina.* — Oficinas, *pl.* Los quârtos bàxos de una càsa. *Oficinas.*

Oficiós, *sa. adj.* Serviçiènts. *Oficioso, sa,*
 Oficiosament. *adv.* Oficiosamente.

Oficiosidat. *f.* Aplicació al trabáy. *Oficiosidad.*

Oficiosíssim, *ma. sup.* Molt oficiosos. *Oficiosísimo, ma.*

Oftalmia. *f.* Malaltia dels uys. *Oftalmia.*

Oftálmic, *ca. adj.* Pertañent als uys ò á las seus malalties. *Oftálmico, ca.*

Oftalmografia. *f.* Tractât sobre los uys. *Oftalmografia.*

Ofuscació. *f.* Turbació de la vista. — Ceguedat de esperit, confusió de idèas. *Ofuscacion.*

Ofuscad, *da. p. p.* de ofuscar. *Ofuscado, da.*

Ofuscar. *v. a.* Perturbar, fer ombra. *Ofuscar.*

Oguer. *m.* El qui guârda égos *Yeguro.*

OL.

Old, *da. p. p.* de oir. *Oldo, da.*

Oído. *m.* El sentit de oir. — La oreya. — El foradèt per ahont se comunica el foc á la pólvora en arma de foc. *Oido.* — Al oído: junt á sa oreya. *Al oido.* — Tenir bòn oído: entendrer bé. — Distingir bé la consonància y dissonància de la música. *Tener oido.*

Oidor, *ra. m. f.* El qui òu. *Oidor, ra.*

Oidor. *m.* Jutge ò conseyer. *Oidor.*

Oir. *v. a.* Percèbrer ab el oído, escoltar. *Oir.*

OL.

Ola. *f.* Interjecció. *Ola.*

Olfato. *m.* El sentit de olorar. *Olfato.*

Olí *m.* Licor que se estréu de olivas, plântas, animals. *Aceite.* = De olivas: el que se trèn dels bàxos del oli. *De hojuela.* = De cornets. *De balsamina.* = De genibré. *De énebro ò miera.* = De lli. *De linaza ò de arder.* = De mellas, uèus, etc. *De almendras, nueces, etc.* = Des torrò: de olivas no maduras. *Infancino.* = Vèrge: el qui surt sense preñar. *Virgen.* = Per estremuniar. *Óleo.*

Óliba. *f.* Àve nocturna. = El hòmo qui vâ de nits. *Lechaza.*

Oliéra. *f.* Càtse per tenir ets òlis beneïds. *Oliera.*

Oligarquia. *f.* Govèrn de pòcs. *Oligarquia.*

Olimpiada. *f.* Espây de quatre àïys. *Olimpiada.*

Olimpic, *ca. adj.* Pertañent a los jòcs olímpics de los grègs. *Olimpico, ca.*

Olimpo. *m.* Puig altíssim de Tessàlia ahònt, segons los poètas, habitan las Mussas ò el cèl. *Olimpo.*

Oliós, *sa. adj.* Lo qui té oli. *Oleoso, sa.* = Ròba a qui no se hà llevâd bé s'oli. *Juardoso, sa.*

Oliva. *f.* El fruyt de olivéra. *Aceituna ò olva.* = Blava. *Moracha.* = Massanilla. *Mansanilla.* = Moriscar: gròssa. *Sevillana.* = Pansida. *Arrugada ò avellanada.* = Sabatéra. *Zapatera.*

Olivar. *m.* Terréno de olivéras. *Olivar.*

Olivârda. *f. pl.* *Olivarda.*

Olivéra. *f.* Àbre qui fâ sas olivas. *Olivera, olivo ò aceituno.*

Olivó. *m.* El fruyt del uyâstre. *Acebuchina.*

Olor. *m.* La sensació que percèb el olfâto. *Olor.* = De santidat: bona fâma. *De santidad.* = De malalt ò de brutó de hòmo. *Cochambre.* = De hòmo. *Olor hombruno.* = De càbra. *Chotuno ò de macho de cabrio.* = De rescús. *Olor d encerrado ò d humedad.* = De sacorrin. *Chamusquina ò socorrina.* = De xèlla. *Sobaquina.* = Fer olor. *Oler.* = De fum, de herétge, de judío, de rescús. *de, etc.* *Oler d hamo, herege, judío, d encerrado, etc.* = La càrn: ser passâda. *Oliscar.* = Podir. *Heder.*

O'orâd, *da. p. p.* de olorar. *Olido, da.* = *Oliscado, da.*

Olorar. *v. a.* Ensumar. = Inquirir, conjecturar. *Oler.* = Cercar ab lo olfâto. *Oliscar.*

Olorèt. *m.* Olor petít. *Olorcillo.*

Oloreta. *f.* Olorèt. *Olorcillo.*

Olorós, *sa. adj.* Lo qui fâ olor. *Oloroso, sa.*

Olvidâd, *da. p. p.* de olvidar, se. *Olvidado, da.*

Olvidadis, *ssa. adj.* El qui fâcilment se olvida. *Olvidadizo, za.*

Olvidar. *v. a.* Pèrder la memòria de las còsas. *Olvidar.*

Olvidarse. *v. n.* Fugir de la memòria las còsas. *Olvidarse.* = Entèrament de una còsa y no saber donar claricia de élla. *Perder los memoriales.*

Olvido. *m.* Fâlta de memòria. *Olvido.*

Òlla. *f.* Còsa coneguda. *Olla.* = De aràm. *De cobre.* = Ab tapadora. *Marmita.* = De caragòls: el pit de malalt. *Hervidero.* = Coléra. *Saladero.* = De cistèrna. *Calderilla.* = Ab so còll llarg y estrèt. *Pucia.* = Podrida: cuynâd de vârias còsas. *Pudrida.* = Jòc de allòts. *Inferndculo.*

Òllâda. *f.* Lo quey hà dins sa òlla. *Olla.* = Tòc ab òlla. *Ollazo.*

Òller. *m.* El qui fâ ò ven òllas. *Ollero.*

Òllería. *f.* El llòc ahònt se fân òllas. *Olleria.*

Òl'eta. *f.* Òlla meunda. *Ollica, lla, ta.*

Òllòta. *f.* Òlla grân. *Ollaza.*

OM.

Om. *m.* Àbre. *Olmo.*

Ombra. *f.* La foscura que càusa un còs qui atura sa claror. *Sombra.* = Fer ombra. *Sombrear.*

Ombrívol. *adj.* Lo qui fâ ombra. *Sombrio, ia.*

Oméga. *f.* La ò llarga de los grègs. *Omèga.*

Omént. *m.* La tela qui cubréix es budèlles. *Omento.*

Omentâl. *adj.* Pertañent al omént. *Omental.*

Ómicron. *f.* La ò bréu de los grègs. *Ómicron.*

Omis, *ssa. adj.* Descuydâd; pererós, pòc cuydâdos. *Omis, sa.*

Omissió. *f.* El âcte de omitir. = Descuyt, peresa. *Omission.*

Omitid, *da. p. p.* de omitir. *Omitido, da.*

Omitir. *v. a.* Déxar de fer sas còsas. = Càllar, passar per âlt alguna còsa. *Omitir.*

Omnipotént. *adj.* El qui tot lo pòt. *Omnipotente, y sòlâment es Déu.*

Omnipotència. *f.* Podèr infinid, atribut sòlâment de Déu. *Omnipotencia.*

Omniscio. *adj.* El qui tot lo sâb, y sòlâment es = Déu. *Omniscio*

ON.

Ona. *f.* Movimènt de las àygos y dels sembrâts. *Ola ò onda.* = En vestit. *Ola ò aguas.* = Gròssa.

Oleada. = La qui se romp y fâ sabonéra. *Cachon.* = Fer onas. *Ondear.*

Onclo. *m.* Jermâ de son pàre ò de sa màre. *Tio.* = Señor onclo: es cal. *Salvohonor.*

Onfalocèla. *f.* Hèrnia al llombrícol. *Onfalocela.*

Onique. *m.* Pédra preciosa. *Onique.*

Onirocrécia. *f.* Fâls ârt de endevinar los sòmits. *Onirocracia.*

Onirocrícia. *f.* Esplicació dels sòmits. *Onirocrícia.*

Onirocrítica. *f.* Fals art de endevinar lo que signifiquen los sòmits. *Onirocrítica.*
Onocrátulo. *m.* Àve de estàty. *Onocrátulo.*
Onomància. *f.* Fals art de llegir sa planeta per el nòm de un. *Onomancia.*
Onomástico, ca. *adj.* Lo qui se compòn de nòms. *Onomástico, ca.*
Onomatopéya. *f.* Figura retòrica per la qual se inventan nòms para las còsas qui no en ténen ò lo ténen impròpi. *Onomatopeya.*
Onotàuro. *m.* Fiy de hòu y de soméra. *Onotauro.*
Ôns. *f. pl.* Sèt entiffonas qui comènsan per ò y se cantan àntes del dissapte de Nadál una càda dia. *O, O.*
Onsèt, ta. *m. f.* Onsos joves. *Osesno, na.*
Onso. *m.* Quàdrupado fiéro. *Oso.* = Hòmo molt gràs. *Cachigordo.*
Onze. *adj.* Nombre cardinál. *Once.* = Fer las onze: beurer licor àntes de dinar. *Hacer ò echar las once.*
Onzè. *m.* Una pàrt de onze. *Onzavo.*

OP.

Opàcament. *adv.* Oscurament. *Opacamente.*
Opacidat. *f.* Fàlta de trasparència. *Opacidad.*
Opàco, ca. *adj.* Qui no es trasparént. *Opaco, ca.*
Opàlo. *m.* Pédra preciosa. *Opalo.*
Opció. *f.* Llibertat de elegir ò triar y la matèxa elecció. *Opcion.*
Ópera. *f.* Representació còmica ab música. = La péssa que se representa. *Opera.*
Opéràble. *adj.* Lo qui pòt ser opérád. *Operable.*
Opéració. *f.* La acció de obrar. = El efècte de los medicaments. = Actes del enteniment. = Acció hòna ò màla. = Ubèrta de alguna pàrt del còs sèta per mèui de instrument. *Operacion.* = Opéració cessàrea: incisió que se fà bàix des llombriol de dòna preñada para tréarer un infànt. *Operacion cesàrea.*
Opérant. *p. a.* de opèrar. = *adj.* El qui opéra. *Operante.*
Opèrar. *v. a.* Obrar, majorment parlant de un remèy. *Operar.*
Opérari. *m.* Jornaler, menestral, trabayador. = Predicador del evangèli. *Operario.*
Opératfu, va. *adj.* Lo qui òbra y fà son efècte. *Operativo, va.*
Opérista. *m. y f.* El qui representa la òpera. *Operista.*
Opérós, sa. *adj.* Pénós, qui còsta molt de trabay. *Operoso, sa.*
Opiàta. *f.* Medicament. *Opiata.*
Opilació. *f.* Enbaràs en las vías del còs, obstruc-

ció. *Opilacion.*
Opilad, da. *p. p.* de opilar. *Opilado, da.*
Opilar. *v. a.* Tapar los conductes del còs de anímál. *Opilar.*
Opilatfu, va. *adj.* Lo qui càusa opilació. *Opilativo, va.*
Opinàble. *adj.* Qui se pòt defensar per una pàrt y per la contrària. *Opinable.*
Opinast. *p. a.* de opinar. = El cabecanid en sa seua opinió. *Opinante.*
Opinar. *v. n.* Ser de parèr. *Opinar.*
Opinatu, va. *adj.* Inclinat a seguir opinió estravagànt. *Opinativo, va.*
Opinió. *f.* Judici, parèr, conjectura. = Fàma, reputació. *Opinion.* = Fer opinió: fer autoritat en una matèria. *Hacer opinion.*
Opinioneta. *f.* Opinió màl fundada, de pòc pes. *Opinioncilla, ita.*
Opiparè, ra. *adj.* Abundant, copios, espléndido, parlant de convite. *Opiparo, ra.*
Ópit. *m.* Suc de cabèssas de castay. *Opio.*
Opitulació. *f. poètic.* Ajuda, aussili. *Opitudacion.*
Opobàlsem. *m.* El bàlsem par, y líquido. *Opobalsamo.*
Oportunament. *adv.* A hòn témps, en hòna ocasió. *Oportunamente.*
Oportunidat. *f.* Témps a propòsit. *Oportunidad.*
Oportuno, na. *adj.* Fèt a témps. *Oportuno, na.*
Oposad, da. *p. p.* de oposar. = *adj.* Contrari, inimig. *Opuesto, ta.*
Oposar. *v. a.* Impedir. = Posar una còsa contrària a la àltra, posarla al enfront, en comparació. *Oponer.* = Algún delict ò fàlta a un. *Imputar, y ant. oponer.*
Oposarse. *v. r.* Fer contrari, resistir. = Ser una còsa contrària a àltra. = Donar nòm para fer oposició. *Oponerse.*
Oposició. *f.* Contrariedat, repugnància: resistència. = Concurs litterari. *Oposicion.*
Opositor, ra. *m. f.* El qui se opòsa. = El qui fà oposicions litteràrias. *Opositor, ra.*
Opressió. *f.* El àcte y efècte de oprimir. *Opreston.*
Opressivament. *adv.* Ab opressió. *Opressivamente.*
Opressor, ra. *m. f.* El qui oprimèix. *Opresor, ra.*
Oprimid, da. *p. p.* de oprimir. *Oprimido, da ò opreso, sa.*
Oprimir. *v. a.* Apretar, comprimir, violentar. *Oprimir.*
Opòbi. *m.* Afronta, injuria. *Oprobio ò oprobrio.*
Oprobiós, sa. *adj.* Afrontós, deshonorós. *Oprobioso, sa.*
Ops. *f.* La fabulosa dòna de Saturno. *Ops.*
Optantfu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Optantivo.*
Óptic, ca. *adj.* Pertañent a la òptica. *Óptico, ca.*

Óptica. *f.* Ciència de la llum y de las règles de la visió. *Óptica.*

Óptim, *ma. sup.* Molt hò. *Óptimo, ma.*

Óptimament. *adv.* Molt bé. *Óptimamentè.*

Optimisme. *m.* Sistema de filosòfs qui creuen que tot es hò en summo gráu. *Optimismo.*

Optimista. *m.* Secuàs del optimisme. *Optimista.*

Opugnació. *f.* Atac, assalt, contradicció. *Opugnación.*

Opugnád, *da. p. p.* de opugnar. *Opugnado, da.*

Opugnador, *ra. m. f.* El qui opugna. *Opugnador, ra.*

Opugnar. *v. a.* Oposarse ab violència. = Atacar, assaltar. = Contradir, repugnar. *Opugnar.*

Opulencia. *f.* Abundància de béns, riquesa. *Opulencia.*

Opulént. *adj.* Ric, poderós. *Opulento, ta.*

Opuléntament. *adv.* Ab abundància. *Opulente-mente.*

Opulentíssim, *ma. sup.* Molt opulént. *Opulentísim, ma.*

Opusculèt. *m.* Opúsculo petít. *Opusculico, llo, ito.*

Opúsculo. *m.* Escríu bréu y compéndiu. *Opúsculo.*

Oquerissa. *f.* Òdi, rencor, mála voluntat. *Ojeriza.*

OR.

Ór. *m.* El metall més preciós y més apreciád. *Oro.*

= Batúd: en planxilla. *Batido.* = Barberí: planxilla de llantó. *Oro barbarisco* ò *oropel.* = Bru-

fid. *Brunido.* = Sense bruñir. *Oro mate.* = Fals.

Falso. = Com un òr. *Como un oro.* = Valèr á pes

d'òr. *Valer tanto oro como se pesa.* = Bulla de

òr: constitució del emperador Càrlos IV. *Bula*

de oro. = No es tot òr lo qui lluu. *No es todo*

oro lo que reluce. = Òr fulminant: fus precipi-

tád dins aygo règia. *Oro fulminante.* = Òr coro-

nári: fi y pur. *Oro coronario.*

Oració. *f.* Discurs, sermó. = Deprecació, peticó,

súplica. = Expressió qui, ab algunas paràulas

cóm á part seua, fin sentit perfet. *Oracion.* =

Dominicál: el Pare nòstro. *Dominical.* = Per

torn al santíssim Sagrament. *Vela.* = Jaculatò-

ria: bréu y fervorosa. *Jaculatoria.* = Mental:

elevació de la ànima á Déu. *Mental.* = Vocál: la

que se fa ab paràulas. *Vocal.* = La que diuen

los curandéros. *Ensalmo.* = Fúnebre: el sermó

que se fa de un difunt. *Fúnebre.* = De las àni-

mas. *De las animas.* = Oracions: las que se en-

senian als allòts, el Pare nòstro, etc. *Oraciones.*

= Fer oració per torn al Santíssim. *Velar.* =

Rómpre sas oracions: interrómpre una con-

versa ab fotesas. *Romper las oraciones.*

Oracional. *m.* Llibre compòst de oracions. *Oracional.*

Oráculo. *m.* Respòsta que dona Déu per sí ò per los seus ministres. = Pretenguda respòsta de los déus del paganisme y la estàtua qui los representa. = Veritat enuncíada en la sagrada Escritura. = La persona recomendáble per el seu saber. *Oraculo.*

Orád, *da. adj.* Malèys. *Aspero, ra.*

Oráda. *f.* Péix. *Orada.*

Orador. *m.* El qui harenga en públic. = Predicador. = El qui fa oració, el qui supplica. *Orador.*

Oradora. *f.* *Oradora.*

Orar. *v. a.* Fer oració. = Supplicar. = Parlar en públic. *Orar.*

Oráte. *m.* Lloco, insensád. *Orate.*

Orátge. *m.* Ventèt. *Oreo.*

Oratjád, *da. p. p.* de oratjar. *Oreado, da.*

Oratjar. *v. a.* Esposar al ayre. *Orear.*

Oratjarse. *v. r.* *Orearse.*

Oratòri. *m.* Llòc destinád en una càsa para dir missa. = Espècie de composició dramática. *Oratorio.* = Iglesia en despoblád. *Santuario.*

Oratòri, *ria. adj.* Pertañent al orador. *Oratorio, ria.* = Estil oratòri: nòble. *Estilo oratorio.*

Oratòria. *f.* La retòrica. *Oratoria.* = Sagrada: elocuència que se usa en la tròna. *Sagrada.*

Oratòriament. *adv.* De un mòdo oratòri. *Oratoriamente.*

Órb, *ba. adj.* Cegos. *Ciego, ga.* = Sense pare ni mare. *Huérfano, na.*

Órbe. *m.* El mon. *Orbe.* = Cego. *Ciego.*

Orbicular. *adj.* Circular, redó. *Orbicular.*

Orbicularment. *adv.* De un mòdo circular. *Orbicularmente.*

Órbita. *f.* Línea qui fa un planèt per el seu moviment pròpi. *Órbita.*

Orca. *f.* Péix grós. *Orca.*

Orco. *m.* El infèrn segóns los poetas. *Orco.*

Orde. *f.* Disposició, distribució. = Mòdo, rètgle de fer las còsas, sèrie, successió de ellas. = El siè sagrament de la Iglesia. = Manament, precepte, lléy. = La religió aprobada per el Pàpa. *Orden.* = Ab, en, per, sense orde. *Con, en, por, sin orden.*

Ordenació. *f.* Disposició, orde, providència. = Collació de las ordes egle-siásticas. *Ordenacion.*

Ordenád, *da. p. p.* de ordenar. *Ordenado, da.*

Ordenádamént. *adv.* Ab orde. *Ordenadamente.*

Ordenador, *ra. m. f.* El qui ordéna ò dona ordes. *Ordenador, ra.*

Ordenándo. *m.* El qui hà de prènder ordes egle-siásticas. *Ordenando* ò *ordinante.*

Ordenánt. *p. a.* de ordenar. El qui ordéna. *Ordenante.*

Ordenant. *m.* El bisbe qui conferèix las ordes. *Ordenante.*

Ordenansa. *f.* Llèy, estatut, manament. = El soldat qui està á la porta de comandant per rebre y donar sas ordes. *Ordenanza.* = Ordenansas. *pl.* Llèys militars. *Ordenanzas.*

Ordenar. *v. a.* Arretglar, dispòndrer, posar en orde. = Establir, encaminar, dirigir. = Manar. = Donar ordes al bisbe. *Ordenar.*

Ordenarse. *v. r.* Prendre sas ordes egleziásticas. *Ordenarse.*

Órdi. *m.* Grà. *Cevada*, y *ant.* *ordio*. = El sembrat de òrdi. *Cevadal.*

Ordinació. *f.* V. Ordenació. *Ordinacion.*

Ordinál. *adj.* Pertañent á orde. = Nombre ordinál: el qui indica orde. *Ordinal.*

Ordinar. *v. a.* *ant.* V. Ordenar. *Ordinar.*

Ordinàrj. *m.* El gást de cada dia. = El bisbe. *Ordinario.*

Ordinàri, ria. *adj.* Comú, frecuent, qui succeïx sovint. = De pòc valor, de pòca consideració. *Ordinario, ria.* = De ordinàri, per lo ordinàri: per lo regular. *De ordinario ò por lo ordinario.* = Via ordinària: curs regular de un plèt, etc. *Via ordinaria.*

Ordinàriament. *adv.* Comunment, regularment. *Ordinariamente.*

Ordinariíssim, ma. *sup.* Molt ordinàris. *Ordinariísimo, ma.*

Ordinativ, va. *adj.* Pertañent al orde. *Ordinativo, va.*

Orenga. *f. pl.* *Orégano.*

Oreya. *f.* Còsa coneguda. = El oïdo. *Oreja.* = De arada ò de barrèt. *Orejera.* = De llebra: herba. *Oreja de liebre.* = De sabata. *Oreja de zapato.* = De rata: herba. *Pelosilla.* = Estar ab tanta oreya: escoltar ab atenció. *Estar con tanto oïdo.* = Fer oreya de cònsul: fer es sord. *Hacer ò tener oïdos de mercader.* = Anar oreya baxa; trist. *Andar con las orejas caídas.* = Estirar sas oreyas: arraganiar fòrt: lo qui se diu al qui vè á confessarse ò ecziararse. *Poner las orejas coloradas.* = Tenir sas oreyas floridas de alguna còsa: estar já enterat de ella. *Tener los oïdos podridos.* = Tenir á algú pe s'oreya: tenirlo lligat. *Tenerle de la oreja.* = Taparse sas oreyas: no volèr escoltar. *Taparse los oïdos.*

Oreyàua. *f.* Certa pasta frita. *Oreja de abad, de fraile ò lasaña.*

Oreyeta. *f.* Oreya petita. *Orejica, ita, illa.* = Fer oreyeta el bestiar. *Amuzgar.*

Oreyôta. *f.* Oreya gròssa. *Orejon.*

Oreyúd, da. *adj.* El qui té sas oreyas gròssas. *Orejudo, da.* = Capessúds. *Capzudo, da,*

Órle, fa. *adj.* El qui no té pare ni mare. *Huerfano, na.*

Orfandàt y orfanidat. *f.* El estat dels òrfes. *Orfandad, orfanidad.*

Órga. *m.* Instrument músic. = Part del còs qui serveix á la sensació. *Órgano.*

Orgànic, ca. *adj.* Pertañent á instruments mecànics y á los òrgas del còs. *Orgánico, ca.*

Organisació. *f.* Composició de las parts. *Organizacion.*

Organisad, da. *p. p.* de organisar. *Organizado, da.*

Organisar. *v. a.* Arretglar, compòndrer, ordinar. *Organizar.*

Organista. *m. f.* El qui tòca el òrga, majorment per ofici. *Organista.*

Orguer. *m.* El qui fa òrgas. *Organero.* = El qui el tòca. *Organista.*

Orguèt. *m.* Òrga petit. *Organillo.*

Orguets. *m. pl.* Òrgas petits qui se pòden dur de un llòc á àltre. *Realejo.*

Orgüll. *m.* Presunció, supèrbia, vanidat. *Orgullo.*

Orgülls. *f.* Presunció, etc. *Orgullo y ant, orgulleza.*

Orgülo. *m.* V. Orgüll. *Orgullo.*

Orgüllós, sa. *adj.* Presumit: supèrbo, vè. *Orgulloso, sa.*

Orgüllosament. *adv.* Ah orgülllo. *Orgullosamente.*

Orient. *m.* El nexement de alguna còsa. = Es llevant. *Oriente.*

Orientàl. *adj.* Pertañent á orient. *Oriental.*

Orifici. *m.* Boca, forat, obertura. = El forat dos tròns. *Orificio.*

Origen. *m.* Càusa, principi. = Motiu, ocasió. = El llòc ahont veïx un. = La ascendència ò família. = La etimologia de las paraulas. *Origen.*

Originad, da. *p. p.* de originar, se. *Originado, da.*

Originál, m. Modèllo, patró. = Escrit qui no es còpia ò copiàd. *Original.*

Originál. *adj.* Pertañent al origen. = Lo qui es primer y nou en la seua espècie. = Participad per via de nexement. *Original.*

Originàlment. *adv.* Segons lo originál. *Originalmente.*

Originar. *v. a.* Causar, ser principi y origende una còsa. *Originar.*

Originarse. *v. r.* Provenir de alguna còsa. *Originarse.*

Originàri, ria. *adj.* Descendent. *Originario, ria.*

Orina. *f.* Pixat. *Orina.*

Orinad, da. *p. p.* de orinar. *Orinado, da.*

Orinál. *m.* Instrument ahont se orina. *Orinal, y* si es de tèrra. *Orinal ò potro.* = Del cèl: ahont plou molt, com deyá á Pollensa. *Orinal del cielo,*

Orinar. *v. n. ô a.* Pixar. *Orinar.*
 Oringue. *m.* Cáb fermád á âncora, etc. *Oringue.*
 Oriô. *m.* Constellació meridional. *Orion.*
 Oriundo, *da.* *adj.* Descendént. *Oriundo, da.*
 Ormetjád, *da. p. p.* de ormetjar, se. *Armado, da.*
 Ormetjar. *v. a.* Dispôndrer. *Armar.*
 Ormetjarse. *v. r.* Proveirse de las côsas. *Armarse.*
 Ormêys. *m. pl.* Eynas de trabayador de quâlse-
 vól côsa. *Apero ô arneses.* = De câsa. *Ajuar.* =
 De cuyna majorment de arâm. *Bateria.* = De pes-
 car. *Arneses ô jarcia.*
 Ornabêca. *m.* V. Hornabêca. *Ornabeque.*
 Oruád, *da. p. p.* de ornar. *Ornado, da.*
 Ornádament. *adv.* Ah ornament. *Ornadamente.*
 Ornament. *m.* Adorno, compostura. *Ornamento ô*
ornamiento. = Ornaments: vestiduras sacerdo-
 tâls. *Ornamentos.*
 Orusmentád, *da. p. p.* de ornamentar. *Ornamen-*
tado, da.
 Ornamentar. *v. a.* V. Adornar. *Ornamentar.*
 Ornar. *v. a.* V. Adornar. *Ornar.*
 Ornâto. *m.* Ornament, compostura. *Ornato.*
 Ornitologia. *f.* Histôria natural de las âves. *Orni-*
tologia.
 Ornitologista. *m.* El qui té conexement de las âves.
Ornitologista.
 Ornitonouância. *f.* Ârt fabulós de endevinar per
 el vól de las âves. *Ornitonomania.*
 Oronêla. *f.* V. Aronêla.
 Oronôl. *m.* Péix. *Hirundo.*
 Oropêulula. *f.* Âve. *Oropêndula ô oriol.*
 Ôros. *m. pl.* Pinta de cârta de jugar. *Oros.*
 Ôrpiment. *m.* Espêcie de arsênic. *Oropimiento.*
 Orquésta. *f.* El llôc ahónt estân es músics en el
 teâtro = Entre los grêgs éra el llôc destinád pa-
 ra el bâll, y entre los româns lo que deym llune-
 ta. *Orquesta ô orquestra.*
 Orquestografia. *f.* Ârt y descripció del bâll. *Or-*
questografia.
 Orsar. *v. n.* Posar un bárco de borina. *Orzar.* = Á
 ôrsa: de borina. *Arza.*
 Ortiga. *f. pl.* *Ortiga.*
 Ortigar. *v. a.* Azotar con ortigas.
 Ortíu, *va.* *adj.* Astronômico. Orientál. *Ortivo, va.*
 = Amplitúd ortiva: ârc del horissonte en que
 puja un âstro y entre el oriênt vertader. *Am-*
plitud ortiva.
 Ôrto. *m.* Surtida de un âstro sobre el horissonte.
Orto.
 Ortodocsia. *f.* Calidât de lo ortodoxo. *Ortodoxia.*
 Ortodoxo, *sa.* *adj.* Conforme á la sâna doctrina
 en matêria de religiô. *Ortodoxo, xa.*
 Ortodromia. *f.* Ruta en línea dreta de un bárco.
Ortodromia.

Ortogôni. *adj.* Se diu de un triângulo qui té un
 ângulo rêcte. *Ortogonal.*
 Ortografia. *f.* Ârt de escriurer corrêcte. *Ortogra-*
fia.
 Ortográfic, *ca.* *adj.* Pertañent á la ortografia. *Or-*
tográfico, ca.
 Ortógrafo. *m.* El inteligént en ortografia. *Ortó-*
grafo.
 Ortologia. *f.* El Ârt de pronunciar bé. *Ortologia.*
 Ortopédia. *f.* Ârt de corretgir las diformidâts del
 côs de los infânts. *Ortopedia.*
 Ortópnea. *f.* Opressió qui impedêix alenar. *Ortóp-*
nea.
 Oruga. *f.* Insêcto. *Oruga.*
 Orxâta. *f.* Beguda compôsta de sucre y âltres in-
 gredientes. *Orchata.*

OS.

Ôs. *m.* La pârt més dura y sôlida del côs de ani-
 mál. *Hueso.* = De sa câma. *Canilla ô espinilla.* =
 De sa cuxa. *Babada.* = De sa espinâda. *Vertebra*
ô nabato. = Del escarpó. *Hueso sacro.* = Des ta-
 lô. *Zancarron.* = Des turmêll. *Hueso del tobillo.*
 = No déxar ôs sencêr á algú: murmurar de élla
 manifestânt tots es seus defêctes. *No dejar d uno*
hueso sano = Desenterrar ôssos môrts: murmur-
 rar de los difûnts de una familia. *Desenterrar*
los huesos de alguno. = Sâc d'ôssos: hómo véy
 já no hô per res. *Costal de huesos.* = No tenir si-
 mó sa péll y ets ôssos: estar magríssim. *Estar*
en los huesos ô en la espina.
 Ôsca. *f.* Tayêt en espâsa, fuya de ganivèt, etc.
Mella. = En fus. *Huesca.* = En tâya. *Muesca.*
 Oscád, *da. p. p.* de oscar. *Mellado, da.* = *Tarja-*
do, da.
 Oscar. *v. a.* Fer ôscas en espâsa, etc. *Mellar.* = En
 tâya. *Tarjar.*
 Oscilació. *f.* Movimént de una côsa qui vá y vé
 côm la pêndola de rellôtgê. *Oscilacion.*
 Oscilânt. *p. a.* de oscilar. Lo qui té movimént de
 anáda y venguda. *Oscilante.*
 Oscilar. *v. n.* Môurerse anânt y venínt. *Oscilar.*
 Oscilatôri, *ria.* *adj.* Se diu del movimént de aná-
 da y venguda. *Oscilatorio, ria.*
 Ôsculo. *m.* Besâda. *Ôsculo.*
 Oscur, *ra.* *adj.* Lo qui no té claror. = Confús, di-
 fícil, embrôllád, intrincád, mál de enténdrer.
 = Pôc conegúd, de bâix nexement. = Cási negro.
Oscuro, ra.
 Oscurament. *adv.* Á las foscas. *Oscuramente.*
 Oscuridât. *f.* Fálta de claror. = Baxesa de uxe-
 ment. = Fálta de intelligência. = Ombra espessa
 de bôsc, garriga, etc. = Fálta de orde en un es-

crit, etc. = Confusió, dificultat, ignorància, etc.
Oscuridad.

Oscuríssim, *ma. sup.* Molt oscur. *Oscurísimo*, *ma.*

Óssa, *f.* El conjunt dels òssos de un còs. *Osamenta*.

Ossam, *m.* La òssa. *Osambre*.

Osséra, *f.* Sepultura. *Osar*, *osario* y *osero*.

Ossèt, *m.* Ós petit. *Huecico*, *illo*, *ito*.

Ossúd, *da. adj.* Qui té molts de òssos. *Osudo*, *da.*
= Qui té òssos ó es de naturalesa de ós. *Oso*, *sa*.

Ostensió, *f.* Manifestació. *Ostension*.

Ostensiu, *va. adj.* Lo qui servéix para mostrar.
Ostensivo, *va.*

Ostentació, *f.* La acció de mostrar, de fer véurer.
= Vánaglòria, vanidat. *Ostentacion*.

Ostentád, *da. p. p.* de ostentar. *Ostentado*, *da.*

Ostentador, *ra. m. f.* El qui osténta, fà véurer.
Ostentador, *ra.*

Ostentar, *v. a.* Mostrar, fer véurer. = *v. n.* Vánagloriarse, tenir vanidat. *Ostentar*.

Ostentatíu, *va. adj.* El qui fà ostentació de alguna cosa. *Ostentativo*, *va.*

Ostentosamént, *adv.* Ab ostentació. *Ostentosamente*.

Osteografia, *f.* Pàrt de la anatomía qui té per objecte la descripció dels òssos. *Osteografía*.

Osteología, *f.* Pàrt de la anatomía qui tracta dels òssos. *Osteología*.

Osteotomía, *f.* La acció de fer anatomía dels òssos.
Osteotomia.

Ostiári, *m.* El qui té el orde del ostiariát. *Ostiarío*.

Ostiariát, *m.* Un dels quàtre ordes menors. *Ostiaríato*.

Ostiátim, *adv.* *Uatí*. De pòrta en pòrta. *Ostiatim*.

Óstra, *f.* Péix de copíia. *Ostra*.

Ostracisme, *m.* Espècie de destérro per deu ànys entre los atenienses. *Ostracismo*.

Oxipèlla, *f.* Malaltía. *Erisipela*.

OT.

Otomá, *na. adj.* Del impèri del Grán-Tarc. *Otomano*, *na.*

Otoñál, *adj.* Pertañent al otoño. *Otoñal*.

Otoño, *m.* El témps desde 21 de setembre fins á 21 de desembre. *Otoño* ó *otoñada*.

Otorgád, *da. p. p.* de otorgar. *Otorgado*, *da.*

Otorgador, *ra. m. f.* El qui otorga. *Otorgador*, *ra.*

Otorgamént, *m.* Concessió. *Otorgamiento*.

Otorgar, *v. a.* Concedir, condescendir, consentir. *Otorgar*.

OU.

Ou, Interjecció para fer aturar al bestiar. *Cho* ó *jo*.

Óu, *m.* Cosa béu coneguda. *Huevo*. = Bullíd. *Pasado por agua*. = Del dia, fresc, frit. *Del dia, fresco, frito*. = De fura. *Duro*. = Niál: perdúd. *Huevo huero*. = El que se déxa en el niaró. *Ponedero*, y si es de guix. *Falso*. = Pöllád: en qui já hey há poll. *Empollado*. = Menád. *Rebuelto*. = Estréllád. *Estrellado*. = Mòll: batúd en sucre. *Molle*. = Sense clòsca. *Sin edscara*. = El agregát de òus de péix. *Hueva*. = Blànc d'òu. *Blanco ó clara de huevo*. = Vermey d'òu. *Yema de huevo*. = Fer òus las àves, insèctos y péxos. *Ovar* ó *poner huevos*. = Fer ets òus en tèrra. *V. Fer*.

Ouéra, *f.* El llòc ahónt ténen ets òus las àves. *Huervera*, *ovario* ó *madrecilla*.

Ouèt, *m.* Óu petit. *Huevecico*, *illo*, *ito*, ó *ovezuela*.

OV.

Ovació, *f.* Triunfo. *Ovacion*.

Ovâda, *f.* La famèlla qui té òus. *Ovada*.

Ovâl, *adj.* Lo qui té figura de òu. *Oval*.

Ovânt, *adj.* Triunfánt, victoriós. *Ovante*.

Óvalo, *m.* Figura plâna en forma de òu. *Óvalo*.

Ovâri, *m.* El llòc ahónt ténen còm apiñáds los ouèts las àves. *Ovario*.

Oveya, *f.* *V. Auveya*.

Ovíparo, *ra. adj.* Se diu del animal qui pón òus.
Oviparo, *ra.*

OY.

Óy, *m.* Ásco ó fàstix. *Asco* ó *hastio*. = Gânas de vomitar. *Nausea*.

Oyóy, *m.* Ab que anomenan los nins á una llagatáy, etc. *Buba*, *hupa* ó *pupa*.

Oyént, *adj.* El qui escolta. *Oyente*.

Oyós, *sa. adj.* El qui per brut càusa ásco. *Asqueroso*, *sa*.

PAC

P. *f.* Lletra dècima octáva del alfabeto mallorquí y consonant. Tota sola ab un punt servèix de abreviatura y significa páre y també pèus parlant en cortesia. *P.*

Pá. *m.* Farina pastada y cuyta al forn. *Pan.* = Axúd: tot sol sense res més que menjar. *Seco.* = Bofegad. *Olivado.* = Brescad. *Esponjoso* ó *ojo-o.* = Crenad. *De orejas.* = Cuyt al caliu. *Jallullo.* = De blat de las Indias. *Pan de maiz* ó *borona.* = Fermentad: ab llevat. *Fermentado.* = Empedreid: ben clós. *Apelmazado.* = Florid. *Mohoso.* = De figas. *De higos.* = Mestayad. *Mistura.* = Moll. *Tierno.* = Negre. *Moreno.* = De nòssas: el bon tracto que el marit dona á sa dona los primers dias después de casads. *De la boda.* De porc. *pl.* *Porcino.* = De rocernud. *De soma.* = De segó per los cans. *Perruna.* = Ássimo: sense llevat. *Azimo* ó *sin levadura.* = Recolat. *De flor.* = De sant Estéva: pedra. *Lágrima de san Pedro.* = Fét en casa. *Casero.* = Tou. *Leudo.*

Pá y aygo: penitència. *Pan y agua.* = Pá y mël: trabáys petits respècte de áltres qui pòden sobrevenir. *Tortas y pan pintado.* = Pá, pá: péix, péix: ingenuidat. *Pan, pan y vino, vino.* = Pá y cállemos: respòsta que se dona quánd se demana lo que no se vol dir. *Pan y callares* ó *cor-tapicos y callares.* = Des séu pá ferá sopas. *Con su pan se lo coma.* = No havery pá partid: ser molt amígs. *No haver pan partido.* = No li vé á un pá y ou trós: tenir riquesa. *Tener barro d mano.* = Es pá dur vol bones dents. *A pan duro diente agudo* ó *hambre de tres semanas.*

Pábulo. *m.* Alimént, menjar. = Mantenimént de las cosas inanimadas, com sa lleña des foc. *Pábulo.*

Pacció. *f.* Pácte. *Paccion.*

Paccionad, *da.* *p. p.* de paccionar. *Paccionado, da.*

Paccionar. *v. a.* Fer un pácte. *Paccionar.*

Paciència. *f.* Costància en sufrir, coratge en soportar la adversidat, los mals, etc. = Catxassa.

Paciencia. = Paciència: es precis tenir paciència.

Paciencia. = Ab sa paciència se guanya el cel: se alcansa un fi. *Con la paciencia se gana el cielo.*

Pèrder sa paciència: inquietarse. *Perder la paciencia.* = Fer pèrder sa paciència á un sant: al més paciént. *Hacer perder la paciencia d un santo.* = Provar la paciència á un: tentar-lo para véurer si té paciència. *Probar* ó *tentar la paciencia d uno.* = Tén paciència: no te enquiets.

PAD

Ten paciencia.

Paciént. *adj.* El qui té paciència. = El qui reb la impressió de un agent físic. = El qui sufrèix una oporació dolorosa. *Paciente.* = El qui fa sas cosas ab paciència. *Pacienzudo, da.*

Pacientíssim, *ma.* *sup.* Molt paciént. *Pacientísimo, ma.*

Pacientíssimamént. *adv. sup.* Ab molta paciència. *Pacientísimamente.*

Pacientamént. *adv.* Ab paciència. *Pacientemente.*

Pacífic, *ca.* *adj.* Quiét, sossegad, qui vol pau. *Pacífico, ca.*

Pacificació. *f.* Restabliment de la pau. = Pau, repós, tranquilidat, *Pacificacion.*

Pacificad, *da.* *p. p.* de pacificar, *se.* *Pacificado, da.*

Pacificador, *ra.* *m. f.* El qui pacifica. *Pacificador, ra.* **Pacificamént.** *adv.* Ab tranquilidat. *Pacificamente.*

Pacificar. *v. a.* Aquietar, posar pau, reconciliar, sossegar. *Pacificar.*

Pacificarse. *v. r.* Aquietarse, sossegar-se hómo, mar, vent, etc. *Pacificarse.*

Páco. *m.* Espècie de moltó del Perú. *Paco.*

Pacotilla. *f.* Petita cantidat de mercaderia que un embarca para sí. *Pacotilla.* = Frànca: el dret de embarcar para ell. *Pacotilla franca.*

Pactad, *da.* *p. p.* de pactar. *Pactado, da.*

Pactar. *v. a.* Fer pácte. *Pactar.*

Pácte. *m.* Convèni, concèrt, tractat. *Pacto.*

Pacxorra. *f.* Fetjúd, páupa. *Pachorra.*

Padastre. *m.* El casad ab la seua mare y no es son páre. *Padastro.* = Bossinèt de pell alsada devore sas ungles de dit. *Padastro* ó *respingon.*

Padrí. *m.* El qui serve un nin quánd lo batian ó confirman. = El qui afavorèix y patrocina. = El qui assistèix al qui se gradúa. = Persona escollida en un desafio para cada desafiador para acompanyar-lo. *Padrino.*

Padrí. *m.* El páre de son páre ó de sa mare. = Persona véya. *Abuelo.*

Padrina. *f.* En batisme, confirmació. *Padrina* ó *madrina.* = La mare de son páre ó de sa mare. = Que deym á una dona véya. *Abuela.*

Padrinatge. *m.* El acte de fer de padrí. = El càrreg del padrí. *Padrinazgo.*

Paduá, *na.* *adj.* De Pádua. *Paduano, na* ó *patevino, na.*

Pafó. *m.* Terme de arquitectura. *Pafon.*
Pága. *f.* La acció de pagar. = Satisfacció de un delict, etc. per una péua proporcionáda. = Cantidat que se pága. = Prè, sôn de militar. = Agraimént ab que se pága un benéfici. *Paga.* = Pága grôssa. *Paga alta.*
Pága. *f.* Sa famélla del págo. *Pava real.*
Pága. *f.* Lo que se pága para donar cavall ô gorá á égo ô á soméra. *Caballage.*
Pagá, *na.* *adj.* Gentil. *Pagano, na.*
Pagád, *da.* *p. p.* de pagar. *Pagado, da.* = *Pagád,* *da* desí matéix. *adj.* Presuntuós, vá. *Pagado, da* de sí.
Pagador, *ra.* *m. f.* El qui pága. = El oficiál qui té la incumbéncia de pagar. *Pagador, ra.* = Lo que se há de pagar á certé temps ô lo que se pôt pagar ab facilitát. *Pagadero, ra.* = Bó ô mal pagador. *Buen ô mal pagador ô buena ô mala paga.*
Pagaduría. *f.* Tresorería. *Pagaduría.*
Pagamént. *m.* Pága. *Pagamento y ant. pagamiento.*
Paganisme. *m.* Las naciós pagánas. = La superstició de los gentils. *Paganismo y ant. pagania.*
Pagar. *v. a.* Satisfèr lo que se deu. = Agrair un benéfici, favor, etc. = Patir sa péua de un delict, etc. *Pagar.* = De contánts. *De contado.* = Á cumplimént. *Por entero.* = En doble. *Doble ô al doble.* = Es séu pecát. *Su pecado.* = Á cossas. *Acoces.* = Sa fésta: es gástos, v. g. de una véga. *La fonda.* = El refrèsc, etc, per haver fét á un canônge, rector, retgidor, etc. *El poseso.*
El páto: el càstig que àltri merexia. *El pato.* = De sa séua bossa. *De su bolsillo.* = Ab usura: correspondrèr á un benéfici ab un àltre major. *Con usura.* = En pagarà. *Ne se irá alabando.* = Já há pagád. *Ya lleva su merecido.* = Pagar-hó ab sa péll: morirè. *Pagarlo con el pellejo.* = Me la pagarás: amenássa. *Me la pagarás.* = No pagar s'axécar den tèrra: ser de pòc aprèci una còsa. *No valer las coplas de la zarabanda.*
Pagarse. *v. r.* De sí matéix. *Pagarse de sí mismo.* = Per sas séuas màns: de lo que se manetja. *Por su mano.*
Págra. *f.* Péix. *Pagre.*
Páge. *m.* Allòt criád de príncips, etc. *Page.*
Pagéll. *m.* Péix. *Pagel ô besuguete.*
Pagéll. *m.* Márca. *Marco.* = En pesos ô mesuras. *Pote.* = En meló ô síndria. *Cala.*
Pagéllad, *da.* *p. p.* de pagéllar. *Marcado, da.* = *Potado, da.* = *Calado, da.*
Pagéllador. *m.* *Marcador.* = De pesos y mesuras. *Potador.* = Del réy. *Real.*

Pagéllar. *v. a.* Pesos y medidas: posarlos es pagéll. *Marcar ô potar.* = Meló ô síndria: llévarlos una tayadeta. *Calar.*
Pagéllida. *f.* Marisc. *Almeja.* = De duas copiñas. *Tellina.*
Pagès, *sa.* *m. f.* No ciutadà. *Aldeano, na, labriego, ga, pages, sa ô rústico, ca.* = El qui trabáya en el càmp. *Labrador, ra.*
Pagès. *m.* Instrumént de fúst para penjar es llam, etc. *Velador.*
Pagesía. *f.* *Aldeania.*
Pagesèt. *m.* El pagès qui té pòca tèrra que conrar. *Labrantin.*
Pagèt. *m.* Páge petít. *Pagecico, llo, to.*
Página. *f.* Plána de paper, fuya, fôl. *Página.*
Págo. *m.* Pága, entréga de diner que se deu. = Prèmi, recompénsa. *Pago.* = De càrta giráda. *Ate.*
Págo, *ga.* *m. f.* Àve. *Pavon, na ô pavo, va real.*
Paíd, *da.* *p. p.* de pair. *Digerido, da.* = *Tragado, da.*
Pair. *v. a.* Consumir el vèntre al menjar. *Digerir.* = Sufrir. *Tragar.* = Parirhó tot: no fer cás de res. *Convertirlo todo en sustancia.*
País. *m.* Regió, tèrra, clima. = Pintura qui representa ábres, cásas, ciutáts, etc. *País.*
Pála. *f.* Instrumént compòst de una fuya plána y màneg. *Pala.* = La de imprènta. *Volandera.* = La de cuir féms. *Cogedor de basura.* = La de ventar. *Pala ô aventador.* = Fer la pála: adular. *Hacer carantoñas.*
Palabréro, *ra.* *adj.* Xerradors. *Palabrero, ra.*
Palaciégo, *ga.* *adj.* Pertañent á palácio: El qui servèix en palácio. *Palaciégo, ga.*
Palácio. *m.* Càsa reyál. = Quàlsevól càsa suntuosa. *Palacio.*
Paláda. *f.* Lo de dins sa pála. *Palada.* = Tòc ab pála. *Palazo.* = De guix, mescla, etc. *Pellada.* = En duas paládas: prést. *En dos paletas.*
Paladar. *m.* La párt cóncava interior y superior de sa boca. = El gust. *Paladar.* = Enretjolád, fôr. *Boca empedrada.* = Aferrarse sa lléngo á un paladar: tenir molta sed ô sa boca molt seca. *Pegarse la lengua al paladar.* = Á gust del paladar. *Al sabor del paladar.*
Palaménta. *f.* El agregát dels rema de una embarcació. *Palamenta.*
Palánca. *f.* Barra de ferro ô de fust para alzar ab facilitát molt de pes. *Palanca ô manuela.*
Palancáda. *f.* Tòc ab palánca. *Palancada.*
Palangána. *f.* Bacia. *Palangana.*
Palanqueta. *f.* Palánca petita. *Palanqueta.*
Palanquí. *m.* Còrda grôssa para issar sas veias. *Palanquin.*

Palatindt. *m.* Dignidat, títol de alguns príncipes de Alemaniá. *Palatinado.*

Palatino. *m.* Títol de dignidat corresponent a virrey ó capitá general. *Palatino.*

Palatjád, *da. p. p.* de palatjar. *Apaleado, da* ó *paleado, da.*

Palatjar. *v. a.* Remenar blát, órdi, etc.; ab pála. *Apalejar* ó *palejar.*

Pálas, *f.* La fingida diosa dels pastors, pasturas y bestiar. = *El fingid majoral de Júpiter. Pd-las.*

Paláu. *m.* La casa de bisbe. *Palacio del obispo* ó *obispalla.*

Pálico. *m.* Quárto ó escalonada para véurer fístas. *Palco.*

Paleografia. *f.* Art de llegir escripturas antigas. *Paleografista.*

Palestina. *f.* La terra santa. *Palestina.*

Palestino, *na. adj.* De Palestina. *Palestino, na.*

Paléstra. *f.* Certámen en que se ezercitan las fôr-sas del còs y del ingèni. = *Lloc públic ahont se desfensen conclusions, se donan grâus, etc. Pa-lestra.*

Palestrins. *m. pl.* De Palestrina ciutat del Lácio. *Palestrinos y palestrina.*

Paleta. *f.* Pála petita. *Paleta.* = *De braser. Paleta* ó *badil.* = *De fúcapedrer. Paleta, palustre* ó *plana.*

Paletillas de rallòtge. *f. pl. Paletillas.*

Paletó. *m.* Paleta petita. *Paletilla.*

Paliació. *f.* Dissimulo, pretésto. *Paliacion.*

Paliád, *da. p. p.* de paliar. *Paliado, da.*

Paliar. *v. a.* Dissimular, tapar. *Paliar.*

Paliatíu, *va. adj.* Lo qui palia. *Paliativo, va.*

Paliatôri, *ria. adj.* Paliatíu. *Paliatorio, ria.*

Palidès. *f.* Grogor. *Palidez.*

Párido, *da. adj.* Descolorid, esblanqueid. *Pdli-do, da.*

Paliéra. *f.* Lloc para posar es pális. *Frontalera.*

Palièts. *m. pl.* Pális petíts. *Frontalete.*

Palilogía. *f.* Figura retòrica. *Paklogia.*

Palinòdia. *f.* Retractació de lo que se há dit. *Palinodia.*

Pálio. *m.* Ornamént enviád per el Pápa á los arcabisbes. = *Espècie de dossier para dur devall' ell el Santíssim* ó *estátua de sànt. Palio.*

Pális. *m.* Adorno que se pòsa devant altar. *Frontal.*

Pálm. *m.* V. Pám. *Palmo.*

Pálma. *f.* La capital de Mallòrca. *Palma.*

Pálma. *f.* V. Páuma. *Palma.*

Pálo. *m.* Bastó llarg, y gruxád. *Palo.* = *El que se pren per terciánas. Quina, quina quina.* = *Campetxe: ábre. Campeche* ó *del Brasil.*

Paló. *m.* Espècie de bandera en esdít de armas. *Palon.*

Palometa. *f. pl.* *Esquila de caballero.*

Palomida. *f.* Péix. *Palometa.*

Palomina. *f. pl.* *Palomilla.*

Palònia. *f.* Nòm de dòna. *Apotonia.*

Palót. *m.* Retxa perpendicular que fan los qui comèusan escriurer. *Palote.*

Palpáble. *adj.* Lo que se pòt tocar ab sas màns. = *Clar, evident, patént. Palpable.*

Palpáblement. *adv.* Claramént. *Palpablemente.*

Palpitació. *f.* Movimént continuu del còr y artèrias ó intèrn, y involuntári y trémulo de part del còs. *Palpitacion.*

Palpitar. *v. n.* Mòurerse ab palpitació. *Palpitar.*

Pállardería. *f.* Málfenería, ociosidat. *Holgazaneria.*

Pállardo, *da. m. f.* Ociosos, málfeners. *Holgazan, na.* = *Málvestids, pòc nets. Fargallon, na.*

Pálleringo. *m.* Bossinèt de ròba esquinada qui penja del vestít. *Andrajo, arapo, arrapiezo, giron.*

Pállissa. *f.* Pél de càbra ab que se 'abrigan pastors, etc. *Pellico.* = *Atupáda. Paliza.* = *Donar una pállisa: atupar. Dar una paliza.* = *Espolsar sa pállisa á un: atuparló. Sacudir el bdago.*

Pám. *m.* La distància de la punta del dit gròs fins á la punta del dit palít estànt sa mà axampláda. = *Mida. Palmo.* = *De pám en pám. De palmo en palmo* = *Sèt páms de terra en es fossar.*

Siete palmos de tierra.

Páua. *f.* Vèllut de cotó. *Pana.*

Panáda. *f.* Cosa coneguda. *Empanada.*

Panadeta. *f.* Panáda petita. *Empanadilla.*

Panalís. *m.* Mál en el dit. *Panadizo.*

Panárrro, *ra. adj.* El qui menja molt de pá. *Paniego, ga.*

Panastátge. *m.* La persona qui se pòsa devant altra y li fa ombra ó nòsa. *Pantalla.* = *Dins sa cuyna devòre es fòc. Torreznoro.*

Páncaritat. *m.* Pá beneid. *Pan de caridad.* = *Véga. Gira.*

Pandéctas. *f. pl.* Títol de los cincúante llibres de la collecció que féu fer el emperador Justinia de las llèys del dret romá. *Pandectas.*

Pandéro. *m.* Instrument músic compòst de un circulo de fust y un plegamí y màueg. *Pandero.* = *En bõnas màns està es pandéro. Está el pandero en manos que le sabrán tocar.* = *Tòc ab so pandéro. Panderada* ó *panderazo.* = *Tocar es pandéro. Panderetear.*

Pandéro, *ra. adj.* Málfeners. *Pelafustan.* = *Páupa en sa feyna. Remolon, na.* = *Fer es pandéro: no fer feyna. Holgazanear.*

Pándol. *adj.* Páupa, tård. *Pando, da.*

Pandòla. *adj.* Páupa. *Pánfilo, la.*

Panegíric. *m.* Alabáusa, elògi. = *Sermó. Panegirico.*

Panegíric, *ca. adj.* Pertanyent a panegíric. *Panegírico*, *ca.*

Panell, *m.* Manadèl de plomas para saber de ahont vé es vent. *Catayientos*.

Paner, *m.* Cosa coneguda. *Cesta*. = Gràn, *Cesto*.

Paner, *ra. adj.* El qui menja molt de pà. *Panengo*, *ga.*

Panera, *f.* Paner gròs *Cesta*. = Des pà, *Panera*. = Para der gallinas, òus, etc. *Banasta*. = La de marxando. *Cajon*.

Panerada, *f.* Lo que se du o està dins paner, *Cestada*.

Panerer, *m.* El qui fa o ven paners. *Cestero*.

Peneret, *m.* Paner petit. *Cestico*.

Panereta, *f.* Panera petita. *Cestica*, *lla*.

Panèt, *m.* Pà petit. *Panecillo*.

Pànic, *ca. adj.* Se diu de un temor repentí y sense sonament. *Pánico*, *ca.*

Pania, *m.* Càsta de grà. *Panizo*.

Panrás, *m.* Escudella. *Panetela* o *panotela*.

Pàusa, *f.* Grà de réym escaldad ab llexia. *Pasa*. = Vèrge: el hòmo ximple. *Bendito*.

Pansid, *da. p. p.* de pansirse. *Arrugado*, *da*, *avellanado*, *da*.

Pansirsc, *v. r.* Ruarse, secarse. *Arrugarse* o *avellanarse*.

Pantalóns, *m. pl.* Calsóns ab sas càmars llargas fins demunt o cási demunt es pèus. *Pantalones* y *ant. cal-acalson*.

Pantàx, *m.* Respiració causada y violenta. *Resuello*.

Pantàno, *m.* Còpia de aygo aturada. *Pantano*.

Pantanós, *sa. adj.* Lo qui abunda de pantànos. *Pantano*, *sa*.

Pantera, *f.* Fièra. *Pantera*.

Panteyon, *m.* Tèmple de la antiga Roma consagrada a tots los seus déus. = Sepultura para los príncipes, *Panteon*.

Pantometra, *m.* Instrument de geometría. *Pantometra*.

Pantomima, *f.* Representació ab gèstos y visatges sense parlar. *Pantomima*.

Pantomimo, *ma. adj.* El qui representa pantomima. *Pantomimo*, *ma*.

Pantomina, *f.* Fotesa, friolera. *Pata de gallo*.

Pànxa, *f.* El ventre de animal, de parèt, bota, gèrra, etc. *Panza* o *barriga*. = La del hòmo en estil familiar. *Andorga*, *bandullo*, *baul*, *jergon*, *pancho*, *sacristia*. = La de animal qui remuga. *Ventruz*. = Pànxa vergonhant: el qui menja a còsta de àltri convidantse ell. *Panza al trot* o *estómago aventurero*. = Pànxa al ayre: de esquena. *Panza* o *barriga arriba*. = De pànxa; ajeclat o acalad. *De o a bruces*. = Fer pànxa una parèt: pèrder sa direcció. *Huer panza* o *barriga*.

Panxada, *f.* Còp que se dona ab sa pànxa. = La acció de menjar molt, de dormir molt, de estudiar molt, etc. *Panxada*. = De réyms al matí. *Perrada*. = Pègar panxada de menjar, de dormir, de estudiar, etc. *Darse una panzada de comer*, *dormir*, etc. = Pègar panxada de mossón: menjar molt. *Atacar bien la plaza*.

Panxeta, *f.* Pànxa petita. *Barriguilla*.

Panxó, *m.* Panxada. *Panzada*.

Panxota, *f.* Pànxa gròssa. *Panson*. = *m.* El hòmo qui té sa pànxa gròssa. *Tripon*, *na*.

Panxud, *da. adj.* Lo qui té molta pànxa. *Panxudo*, *da*.

Pàny, *m.* Plànxa de ferro o de àltre metall ab divèrsas pèssas que serveixen para tancar y obrir pòrtas, etc. *Cerradura*. = Part de càpa. *Camarda*, *camba* o *canto*. = De clàustro, parèt, etc. *Lienzo* o *jastial*. = De arma de fòc. *Llave*. = De maleta. *Candado*. = De còp. *De golpe*. = De òr o plàta para daurar. *Pan de oro* o *de plata*.

Pàño, *m.* Ròba de llàna molt atapida. *Paño*. = Lo qui sòbra es pàño. *Sobra tela de que cortar*.

Pàños, *m. pl.* Calsóns àmples y curts. *Bañetes*.

Pàpa, *m.* El supmo pontífice de los fàcils catòlics y el càp visible de la Iglesia. *Papa*.

Papà, *m.* Nòm que donau es nins a son pare. *Papà*.

Papagáy, *m.* Àve y plànta. *Papagayo*. = Hòmo zerrador. *Loro*. = Dòna. *Cotorra*.

Papagàya, *f.* La famèlla del papagáy. *Papagaya*.

Papàl, *adj.* Pertanyent al Pàpa. *Papal*.

Papàlment, *adv.* Ab autoridad papàl. *Papalmente*.

Papàrra, *f.* Insècto. *Garrapata*.

Paparró, *m.* Re insècto. *Rezo*.

Papàs, *m.* Nòm que en las còstas de Àfrica donau als sacerdots cristians. *Papaz*.

Papàt, *m.* La dignidat de Pàpa y el tèmpe que dura. *Papado* y *papazgo*.

Papáy, *m.* V. Pàpà. *Papay*.

Papayó, *m.* Insècto volàtil. *Mariposa*. = De blât, òrdi, etc. *Palomica*.

Papayona, *f.* *Mariposa*. = Pintada. *Vambara*.

Papelera, *f.* Escriptóri. *Papelera*.

Papeleta, *f.* Esquella, paper de avís. *Papeleta*.

Paper, *m.* Cosa molt coneguda. = Escrit qui serveix para avisar y per àltre fi. *Papel*. = Blâuc: el qui no té res escrit. *Blanco*. = Blâu. *Azul*. = Daurad, platayad o pintad que se pòsa a àrxa o ciri. *Feullar*. = Destrassa. *De estraza* o *de anefa*. = De mà major. *De marca mayor*. = De mà mitjana. *De marquilla*. = De florèt: fi, *De florete*. = De càb. *Papel costero*. = De seda: molt transparent. *De seda* o *de culebrilla*. = Qui serveix de moneda. *Papel moneda*. = Que se pòsa a pèssa de ròba ab el nombre de càums que

tiza. Membrete. = Que se pòsa demunt lo escrit paraque no se esborr. *Teleta.* = Dur es papers basàds: donar noticias falsas ò afirmar còsas sense fonament. *Tràer los papeles mojados.* = Embrutar paper: escriurer fotesas ò còsas inútils. *Embarrar papel.* = Fer paper: fer figura ò representació. *Hacer papel.* = Fer es seu paper. *Hacer su papel.* = Papers, figuras, gèstos, etc. *Papeles.* = Fer papers: gèstos, etc. *Hacer papeles.*

Paperèt. m. Bossí de paper. *Papelillo, tò.*

Paperista. m. El qui manetja papers y es intelligènt en el manètx de ells. *Papelista.* = El qui se agràda de fer funció. *Papelón.*

Paperòt. m. Escrit llarg. *Papelón.*

Papisme. m. Nòm odiós que los protestants donan á la religió catòlica. *Papismo.*

Papista. m. f. Nòm que donan los protestants á los catòlics. *Papista.*

Pápo. m. El gavàtx. *Papo.*

Pápula. f. Tumor á sa gòrga. *Pápula.*

Pápuya. adj. El qui per cortedat ò debilitat de la vista há de aclarar un pòc ets uys para véurer. *Cegarrita.*

Paquebòt. m. Càsta de barco. *Paquebote.*

Paquèt. m. Agregat de papers, cartas, etc. *Paquete.*

Par. m. Títol de dignitat en Frànsa. *Par.*

Par (Á la). adv. Juntament, en un matèix témps, igualment, sense distinció. *Á la par.* = De par en par: pórtas, finéstra ubèrtas del tot. *De par en par.*

Para. Preposició qui indica el motiu, la càusa final, la destinació. *Para.* = Para sempre. *Para siempre.* = Sens que, ni para que: sense motiu, sense rahó. *Sin que, ni para que.* = ¿Para que? per quina rahó? *Para que?*

Parabànda. f. De carruatge. *Ladera.* = De pònt. *Guarda-lado.*

Parabé. m. Eshòrabòna. *Parabien.* = El qui el dona. *Parabienero, ra.*

Paràbola. f. Cuènto qui enclón alguna moralitat. = Figura geomètrica. *Parabola.*

Parabolá. m. El qui parla ab paràbolas. *Parabolano.*

Parabòlic, ca. adj. Pertañent á la paràbola geomètrica. = Lo qui enclón alguna paràbola. *Parabólico, ca.*

Paracronisme. m. Còmputo errat de témps. *Paracronismo.*

Parád, da. p. p. de parar. *Parado, da.*

Paráda. f. Aturada, detenció. = Reunió de la tròpa qui munta la guàrdia. = La porció de diner que se pòsa en el jòc de envit. *Parada.* =

Correguda. Carrera. = Para verdura. *Era.* = Sembrada de raves. *Rabanal.* = Fer paradas para verdura. *Erar.*

Paradèlla. f. pl. Romaza.

Paradèra. f. Pòst para aturar ò amèllar la aygo de tu molt. *Paradèra.*

Paradéro. m. Llòc ahont se pára ò se vā á parar. = Fi y térme de una còsa. *Paradèro.*

Paradeta. f. Aturadeta. *Paradèlla.* = Corregudeta. *Corredica.*

Paradetas. f. pl. Espants. *Aspavientos.*

Paradís. m. El cèl. = Llòc de deléytes y delicias.

Paraiso. = Paradís terrèstre: jardí deliciós ahont Déu posá á Adám. *Paraiso terrestre ò terrenal.*

Paradoca. f. Proposició ò sentència contrària á la opinió comuna. *Paradoja.*

Paradògic, ca. adj. Qui conté paradoca ò el qui ama las paradocas. *Paradójico, ca.*

Paradogisme. m. Figura retòrica qui consistèix en reunir demunt un matèix subjècte atribúts, qui, á primèra vista, parexen contradictòris. *Paradojismo.*

Paradora. f. Tanlesta para servici de la taula. *Aparador.*

Parafèrnals. adj. Los béns que la casada se reserva á demés del dòt. *Parafèrnals ò parafrenales.*

Parafrasead, da. p. p. de parafrasear. *Parafraseado, da.*

Parafrasear. v. a. Explicar una còsa ab extensió y de divèrsos mòdos. *Parafrasear.*

Paráfrasi. f. Explicació més estesa que el tèsto. *Paráfrasi.*

Paráfraste. m. El qui explica una còsa ab paráfrasi. *Paráfraste.*

Paráfrástic, ca. adj. Pertañent á la paráfrasi. *Paráfrástico, ca.*

Paráfrásticament. adv. Ab paráfrasi. *Paráfrásticamente.*

Parágoce. f. Addició de una síllaba á la fi de un mot. *Parágoce.*

Paragráf. m. Divisió de un discurs, de un capítol, etc: qui se nòta ab aquèst señal §. *Paragrafo ò párrafo.*

Paralàce ò paralàcsis. f. Diferència entre el llòc vertader y el apparènt de una estrèlla. *Paralaje ò paralàxis.*

Paralàctic, ca. adj. Pertañent á paralàce. *Paralàctico, ca.*

Paralèpidèdo. m. Figura geomètrica. *Paralepípedo.*

Paralelisme. f. Estát de duas líneas paral·las. *Paralelismo.*

Paralèlo, la. adj. Se diu de duas líneas igualment distants en tots es seus punts. = Semblant, corresponent. *Paralelo, la.*

Paralelo. m. Comparació. *Paralelo.*
Paraletógramo. m. Figura de quatre costats respectivament paral·lels. *Paraletógramo.*
Paralelógramo, ma. adj. Fet en paralelógramo. *Paralelógramo, ma.*
Paralipómenon. m. Un dels llibres de la Bíblia. *Paralipómenon.*
Paralísis. f. Malaltia per la qual se afluxen es nervis, pèrden sa força, es moviment y la sensació. *Paralísis.*
Paralític, ca. adj. Acomès de paralísis. *Paralítico, ca.*
Paralíticad, da. adj. Se diu de las parts tocadas de paralísis. *Paralíticoado, da.*
Paralogisme. m. Discurs fallas apoyad en rahons appareus. *Paralogismo.*
Paralogissad. da. p. p. de paralogissar. *Paralogizado, da.*
Paralogissar. v. a. Persuadir ab discursos falsos. *Paralogizar.*
Parámetro. m. Línea invariable qui entra en la formació de una curva. *Parámetro.*
Paramént. m. Adorno, alça, trasto. *Paramento.*
Paraménts sacerdotals. m. pl. Las vestiduras sagradas. *Paramentos sacerdotales.*
Parangó. m. Comparació, semblansa. *Parangon.*
Paraugona. f. Caràcter de lletra de estampa. *Parangona.*
Paraninífic. adj. Se diu del orde de arquitectura en la que, en lloc de columnas, se empleyan figuras de ninfas. *Paraninífico.*
Paraninfo. m. Entre los romans el qui acompanyava sa novia á cas novy. = Portador de bouas noves. *Paraninfo.*
Paranomásia. f. Figura retórica, y se fa quan se usa de paràulas de unas matexas lletres; però de diferent significació. *Paranomasia.*
Parany. m. Lloc, siti. *Parage.* = El lloc ahont està el cassador qui aguayta sa càssa. *Paranza.* = Medi para engauar. *Armadijo.* = Estar ben parads es paranyis, axò es ben posads es medis para lograr algún fi. *Estar bien puestos los bolos.*
Parapétad, da. p. p. de parapétarse. *Parapetado, da.*
Parapétarse. v. r. Posarse derrera parapeto. *Parapetarse.*
Parapeto. m. Munt de terra ó de pedras qui supera la fortificació para estar á cubert la trôpa. *Parapeto.*
Paraplegia. f. Gota en totas las parts del cos desde es cõil en avall. *Paraplegia.*
Pàrapluja. m. Pàraygo. *Paragua.*
Parar. v. a. Aturar, detenir, impedir el moviment

ó accions de altri. = En el joc de envst señalar la cantidat que se pôsa. = Reduirse una cosa en altra. = Anar á algún lloc ó fi. = Aturarse el cá estant pròp de la càssa. = Al qui futx. *Parar.* = Ab capell, devantal, mans, etc. *Aparar.* = Botiga de menestral. *Poner tienda:* de vèndrer. *Abrir tienda.* = Esmént: atèndrer. *Parar mientes.* = Llâsos. *Parar armadijos.* = Còsas fortes, v. g. nòus. *Pelar.* = Còsas fluxas. *Pelar ó mondar.* = No parar. *No parar.*

Parar. v. n. Arribar á un terme. = Càurer ó tornar en algú una cosa después de haver passad per moltes mans. = Succèir de altre mòdo de lo que se pensava. *Parar.* = Parar ja mal: acabar en mal fi. *Parar en mal ó parar en tragedia.*

Pararse. v. r. Aturarse, detenirse. *Pararse.*

Pàrarrayos. m. Màquina qui atrèu es llâmps. *Pàrarrayos.*

Pàrassol. m. Pàraygo. *Parasol ó quitasol.*

Parasseléne. f. Imatge de sa lluna figurada en un nigulat. *Paraseleno.*

Parassisme. m. El temps més dolorós de una malaltia. *Paracismo.*

Parátge. m. Lloc, siti. *Parage.* = Parátges estraviads sòre de camí. *Ankurriales.*

Paràula. f. Expressió, vocable, veu pronunciada.

= Promesa, seguretât. = El fill de Déu. *Palabra.*

= De casament. *De matrimonio.* = Bruta. *Sucia.*

= Dishonesta, torpe. *Deshonesta, torpe.* = Gru-

xada. *Dura.* = Cariñosa. *Cariñosa ó caroca.* =

De dos sentits. *Ambigua.* = Picant. *Picante ó*

pulla. = De rey: inviolable. *De rey.* = Preñada.

Preñada. = De Déu ó divina: el evangeli, la

doctrina cristiana, etc. *Palabra de Dios ó di-*

vina. = Paràula per paràula: mot per mot. *Pa-*

labra por palabra. = Á sa primera paràula. *Á la*

primera palabra. = De paràula: á viva veu. *De*

palabra. = En una paràula: últimament. *En una*

palabra. = Donar paràula: prometer. *Dar pala-*

bra: de casament. *Dar palabra y mano.* = Dur

en paràulas: enguad. *Traer en palabras.* = Es-

touviar sas paràulas: no pèrder es temps xerrant.

Ahorrrar palabras. = Déxar en sa paràula á sa

boca: interròmpre, no voler escoltar. *De-*

jar con la palabra en la boca. = Menjarse sas

paràulas. *Comerse las palabras.* = Faltar á la pa-

ràula: no cumplir lo promès. *Faltar á la pa-*

labra. = Faltar paràulas: termes, expressions.

Faltar palabras. = No tenir paràula: no cumplir-

la. *No tener palabra.* = Tenir paràulas ab algú:

barayarse. *Tener palabras.* = Escapar una paràula.

Irse ó escapar una palabra. = Pèndrer sa pa-

ràula: parlar. *Tomar la palabra.* = Tractar mal

de paràula. *Tratar mal de palabra.* = Paràulas

major: injuriosas. *Palabras mayores*. = Mitjas paràulas: màl pronunciàdas. *Medias palabras*. = Paràulas de sànt y fèts de dimòni. *Palabras de santo y uñas de gato*. = De sa mèna paràula en pòden tirar un àcte. *Mipalabra es prenda de oro*.
Paraulada. f. Paràula indecént. *Palabrada*.
Parauleta. f. Paràula petita. *Palabrita*.
Paraulôta. f. Paràula deshonestà, indecént. *Palabrada*.
Pàràygo. m. Còsa coneguda. *Paragua*.
Pàrca. f. Entre los pagàns dios qui presidían à la vida del hòmo. = Segòns los poètas la mòrt. *Parca*.
Pàrcamént. adv. Ab moderació. *Parcamente*.
Pàree. m. Billetèt de perdó en las escòlas. *Parce* ò *parco*.
Parciàl. adj. Qui fà pàrt de un tot. = El qui se guèix el partit de àltri. *Parcial*.
Parcialidat. f. Facció, partit. = Estàt de una pàrt respècte del tot. *Parcialidad*.
Parciàlmént. adv. *Parcialmente*.
Parcidat. f. Economia. *Parcidad*.
Parcimònia. f. Moderació. *Parcimonía*.
Parèssimamént. adv. sup. Ab molta economia. *Parcissimamente*.
Pàrco, ca. adj. Moderàd en el us de las còsas. = *Cric. Parco, ca.*
Pàrdo, da. adj. De color rotjènc qui tira en negre. *Pardo, da*.
Pàre. m. El qui hà engenràd à àltre. = La primèra persona de la santíssima Trinidad. = El qui fà ofici de pàre. = El religiós sacerdot en señàl de respècte. *Padre*. = De ànimas: el rector. *De almas*. = De concili: el bisbe qui assistèix à un concili. *De concilio*. = De la Iglesia: los mèstres y doctors de ella. *De la Iglesia*. = De familia. *De familia*. = Espirituàl: el confessor. *Espiritual*. = Del desèrt: hermità. *Del yermo* ò *desierto*. = Sànt: el Pàpa. *Santo*. = Putatfu: el qui se té per pàre y no'u es. *Putativo*. = Màssa hò, axò es qui no corretjèx axí còm se deu als fiys. *Padrazo* ò *padron*. = Pàre nòstro: la oració dominicàl ò el religiós qui es estàd provinciàl ò té los honors de serhó estàd. *Padre nuestro*.
Pàre y fiy. m. Hérba. *Yerba estrellada*.
Paredàd, da. p. p. de paredar. *Cercado, da, tabicado, da*.
Paredar. v. a. Tapar finèstras, etc. *Tabicar*. = Tancar de parèt, càmp, etc. *Cercar*. = Fer parèt. *Hacer pared*.
Parelia ò *parelio. m.* Figura del sòl en un nigulàt. *Parelia* ò *parelio*.
Parèssis. f. Avís, eczhortació, arregàfiy. *Parèssis*.

Parènètic, ca. adj. El qui eczhòrta. *Parènètico, ca*.
Parént, ta. adj. El qui pertàfiy à una familia per qualsevòl línea. *Pariente*. = De Jùdas: ròig. *Pello de Jùdas*. = Semblànt. *Pariente*.
Parentació. f. Ecsèquias, fuèrál. *Parentacion*.
Parentèla. f. Tots es parènts. *Parentela*.
Parentesc. m. Unió, vinculo de sang ò de las còsa entre si. *Parentesco*. = Espirituàl: afinidat entre padrins y padrinas y fiòls y fiòlas. *Espiritual*.
Parèntesis. m. Interposició de paràulas en un pèrìodo qui lo interròmp, però no el muda. = Aquèst señàl ( ). *Paréntesis*.
Parèr. m. Dictàmen, opinió, sentència, vòt. *Parècer*.
Parèt. f. Còsa coneguda. *Pared*. = De cantóns. *De silleria*. = Ab mescla. *De mamposteria*. = Mèstra. *Maestra*. = Mitjèra. *Medianera*. = De pèdra quadrada. *De piedra labrada*. = Romàsa caygud lo edifici. *Paredon*. = Seca: sense mescla ni fànc. *Seca* ò *albarrada*. = Qui tànca càmp, viña, etc. *Cerca*.
Pareta. f. Nòm pròpi de dònna. *Petronila*.
Pareteta. f. Parèt petita. *Paredilla*.
Paretôta. f. Parèt gròssa. *Paredon*.
Parèxer. v. n. Semblar. *Parecer*. = Sa plàssa: fer renòu molts qui xèrran molt. *Parecer una carniceria*. = Parèix que lo encàlsan: que se diu del qui camina aviàt. *Parece que ha comido cazuela*. = Parèix que li hân de fer llòc: que se diu del qui vâ estufàd. *Parece que come asadores*. = Parèix que hà vist ànimas: que se diu de un dèbil y molt màgre. *Parece que ha comido alejijas*. = Parèxer 'un sautèt el qui n'ou es. *Parece que no enturbia el agua*. = Al parèxer: segòns la apariència. *Al parecer*.
Parèy. m. El conjúnt de duas còsas de una matèxa càsta. *Par*. = Dos animals jufids à un matèix jou. *Par* ò *yunta*. = A parèys: de dos en dos. *A pares*.
Parèys. m. pl. El conjúnt de los qui llàuran. *Yunteria*.
Pareya. f. Agregat de duas còsas semblànts. = Duas càrtas del matèix nombre, dos rèys, etc. *Pareja*. = Pareyas. Jòc. *Parejas*.
Pareya. f. Flòr de olivèra. *Flor* ò *rapa*.
Pareyer. m. El qui fà feyna ab parèy de bestiar. *Yugero*.
Paridat. f. Comparació. = Igualdat de una còsa ab àltra. *Paridad*.
Paridora. adj. La famèlla qui parèix molts vegàdas. *Paridera*.
Parir. v. a. Donar à llum la famèlla el fèto que havia concebùd. = Pòndrer las àves y los pèxos. = Produir una còsa à àltra. *Parir*. = Més màscles

que faméllas. *Machear.*—Més faméllas que más-cles. *Hembrear.*

Parisiense. *adj.* De París. *Parisiense.*

Parláu, da. *p. p.* de parlar. *Hablado, da.*—*Parlado, da.*

Parlador. *m.* Llòc destináu para parlar en los convents de múnjas. *Locutorio* ó *libratorio.*

Parlador, ra. *m. f.* El qui parla embarrassáu ó abescés. *Parlador, ra.*

Parlament. *m.* Oració ó discurs que se fa en junta ó congrés.—Las cors de Inglaterra. *Parlamento.*

Parlamentáu, da. *p. p.* de parlamentar. *Parlamentado, da* ó *parlamenteado, da.*

Parlamentál. *adj.* Pertañent á parlament. *Parlamental.*

Parlamentar. *v. a.* Conversar uns ab áltres.—Tractar de ajúst.—Enviar parlamentáris. *Parlamentar* ó *parlamentear.*

Parlamentári. *m.* El enviáu para tractar de ajúst. *Parlamentario.*

Parlar. *v. a.* Dir, articular las paráulas.—Tractar, explicar el seu sentit.—Conversar ab áltre. *Hablar.*—Algúns animals: imitar la veu del hòmo. *Parlar* ó *hablar.*—Parlar á bolics. *A chorretadas.*—*A bulto.* *A bulto.*—*Arrogant.* *De papo.*—*Al ayre.* *Al ayre.*—*Atropelláu.* *De hilvan.*—*Derrera.* *Por detras.*—*Derrera* áltre: dir lo que áltre há dit. *Por boca de ganxo.*—*Báix.* *Bajo,* *paso* ó *quedo.*—*Embuyáu* el qui há begúid mássa. *Tropezar en las erres.*—Ab el diáble: expressió para indicar que un sáib moltíssim. *Con el diablo.*—*Clar,* *fört,* *gròs.* *Claro,* *fuerte,* *gordo.*—*De veras:* formál. *De véras.*—*Desbaratáu.* *Hablar por esos trigos* ó *echar á trompa y talega.*—*De famélla.* *Afeminado.*—*Entre dénts.* *Entre dientes* ó *mascular y musitar.*—*Espès.* *A borbotones.*—*Flamenc* ó *morisc:* donarse entendrer pòc ó nojéns. *En griego,* *gringo* ó *en guirigay.*—*Ab sas màns:* manetjarlas molt parlant. *De manos.*—*Pes colzos:* xerrar moltíssim. *Por los codos.*—*Per regálos:* ferlos á aquél á qui se há de parlar. *Con lengua de plata.*—*Per ríurer.* *De burlas* ó *de chansa.*—*A s'oreya.* *Cuchichear.*—*Petit los enamoráu.* *Estar en locutorio.*—*Xàmporráu.* *Champorrar.*—*Parlar per parlar.* *Hablar por hablar.*—*No parlar:* estar mud. *Estar sin habla* ó *en muda.*—*No parlar ni motar.* *No hablar ni pablar.*—*Non parlèm pos.* *Cepos quedos.*—*¿Que parl flamenc?* *Lo he de decir cantado* ó *rezado?*—*Parlar de càb de nã.* *Gan-guear.*

Paròdia. *f.* Imitació burlesca en vérs de una obra sèria de litteratura. *Parodia.*

Paròdic, *ca.* *adj.* Pertañent á la paròdia. *Parò-dico, ca.*

Paròla. *f.* Espedició ó escés en so parlar. *Parola* ó *parla.*

Paronomàssia. *f.* Semblança de paráulas per el sonido y ortografia ab diferents significats. *Paronomasia.*

Paròtiga ó *paròtida.* *f.* Malaltia. *Paròtida.*

Parotsismál. *adj.* Pertañent á parotsisme. *Parotsism.* *l.*

Parotsisme. *m.* Accident cási mortál en qui el malalt pèrd la acció y sentit. *Paroxismo* ó *paroxismo.*

Parpál. *m.* Barra de ferro para alzar còsa de molt de pes. *Alza prima* ó *palanca.*

Pàrra. *f.* Còsa coneguda. *Parra.*—*Borda.* *Parriza* ó *parron.*—*Suc de pàrra:* el vi. *Zumo de parras* ó *de cepas.*

Parrál. *m.* Armament qui sostén pàrras. *Parral.*

Parreta. *f.* Parra petita. *Parrilla,* *ita.*

Parricida. *m.* El qui mata á sos pàres. *Parricida.*

Parricidi. *m.* El delict de matar á sos pàres. *Parricidio.*

Pàrroco. *m.* El rector de parróquia. *Párroco.*

Parróquia. *f.* Iglesia ahont se administran sacraments y es administrada y regida per rector.—La jurisdicció y el territori del rector. *Parroquia.*—*Taverna* en estil báix. *Hermita de Baco.*—Cumplir ab la parróquia: confessar y combregar per á Pàsco. *Cumplir con la parroquia:* fer una visita, v. g. de obligació ó de compliment. *Hacer su deber.*

Parroquiá, *na.* *adj.* El qui està dins es districte de una parróquia.—El qui ordinàriament compra en una matèxa càsa ó se servèix de un matèix menestrál. *Parroquiano, na.*

Parroquiál. *adj.* Lo qui es de ó pertàny á la parróquia. *Parroquial.*

Parroquialidat. *f.* Dret parroquiál. *Parroquialidad.*

Parsimònia. *f.* Moderació, economia. *Parsimonia.*

Pàrt. *f.* Porció de un tot.—Lo que tòca á un en fer partions.—Llòc, siti.—Costat.—Divisió de un llibre.—Persona interessada en un negòci, etc.—El qui pledetja contra un áltre.—Facció, partit.—Se diu del temps present respecte al passad, v. g. de vuyt dias en aquesta pàrt.—Los òrgas de la generació. *Parte.*—*Alicòta:* la qui es mida cabál de un tot. *Alicota.*—*Alicuanta:* la qui multiplicada per qualsevòl nombre no fa el seu tot, còm 2 respecte de 9. *Alicuanta.*—*Essencial:* la qui constituèix la essència del seu tot. *Esencial.*—*Integrál* ó *integrant:* necessari á la integridat de un tot; però no á la seua essència. *Integral* ó *integrante.*—*De lleuam* llevorad qui queda ab escòrxa. *Gema.*—*De pàrt á pàrt:* de

bànda á bànda. *De parte d parte.* = En ninguna pàrt: en ningún llòc. *En ninguna parte.* = Per totes pàrts. *Por todas partes.* = Donar pàrt: avisar. *Dar parte.* = Prènder per àltra pàrt: per àltre camí ò via. *Echar por otra parte.* = Prènder pàrt en negòci, assunto, etc. *Tomar parte.* = Entrar en pàrt. *Entrar en parte.*

Pàrt. m. El àcte de parir. = Qualsevòl producció física. *Parte.* = Anar de pàrt la dòna preñada. *Estar de parto.* = Bòu pàrt. *Feliz parto.* = Pàrt entrevesad. *Parto revezado.*

Partera. f. La qui hà pòc que hà parid. *Parida.*

Parterátge. m. El tèmps que se segueix immediàdamènt al pàrt. *Sobreparto.*

Parteta. f. Pàrt petita. *Partecica, lla, ita.*

Partible. adj. Lo que se pòt partir. *Partible.*

Partició. f. Divisió, repartimènt. *Particion.*

Particip. m. Una pàrt del verb qhí té las propietats del nòm, perque se declina còm él, y perque participa de un y àltre se anomena axí. Se dividèix en actiu y passiu. *Participio.*

Particip. adj. El qui té pàrt en alguna còsa. *Particionero, ra, participe.* = El màncomunad ab àltres para un interés comú. *Aparcero, ra.*

Participàble. adj. Lo que se pòt participar. *Participable.*

Participació. f. El àcte de participar. = Avís, notícia, pàrt. *Participacion.*

Participad, da. p. p. de participar. *Participado, da.*

Participant. p. a. de participar. El qui participa. *Participante.*

Participar. v. a. Donar avís, donar pàrt, comunicar. = *v. n.* Tenir pàrt, rèbrer alguna còsa de un àltre, ferlase pròpia. *Participar.*

Participiàl. adj. Pertañent al particip. *Participial.*

Partícula. f. Pàrt molt petita. = Nòm que se dona á las pàrts de la oració indeclinables. *Particula.*

Particular. adj. Singular, pèculiar, pròpi. = Singular, oposad á universál. = Estrordinàri, pòcas vegadas vist. = El qui no té títol qui lo distinguesca de los àltres. = *m.* Algún punt ò matèria de que se trácta. *Particular.*

Particularidat. f. Individualidat, singularidat. *Particularidad.*

Particularisad, da. p. p. de particularisar, se. *Particularizado, ds.*

Particularisar. v. a. Expressar una còsa ab totes sas séuas circumstàncias. *Particularizar.*

Particularisarse. v. r. Distingirse en alguna còsa. *Particularizarse.*

Particularíssim, ma. sup. Molt particular. *Particularísimo, ma.*

Particularíssimamènt. adv. sup. Ab molta particu-

laridat ò e pècialidat. *Particularísimamente.*

Partícula mèt. adv. Espècialmènt. *Particularmente.*

Partid, da. p. p. de partir. *Partido, da.*

Partida. f. La acció de partir ò surtir. = La nòta de batisme, etc. qui quèda en los llibres parroquiàls. = La cantidat de nombres en los contes. = La cantidat que se pòsa en el jòc y el nombre de jugadors. *Partida.* = De gramàtics, axés, de ases. *Asneria.* = De gènt qui fà grán renou. *Tabla de la vaca.* = Partidas. *pl.* Col·lecció de las llèys de Castilla fèta en tèmps de san Fèrnando y de son fíy D. Alonso el sàbi. *Partidas.*

Partidari. m. El qui segueix el partit de àltre. *Partidario.*

Partideta. f. Porció petita. *Porcioncilla.*

Partidor, ra. adj. El qui partèix. *Partidor, ra.*

Partidor. m. El nombre per el qui se partèix en los contes. *Partidor ò divisor.* = El llòc de la cuyua ahont se distribuèix el menjar. *Pitanceria.*

Partió. f. Ràya de càmp, réyne, térme, etc. *Confin, linde, lindero.* = Repartimènt. *Particion, division.*

Partir. v. a. Dividir en pàrts, dividir un nombre per àltre, separar una còsa de à'tra. *Partir.* = Còsa pòca á molts. *Hacer el caldo tajadas.* = El menjar en el partididor. *Pitar.* = Pes mitx en duas mitats. *Por en medio.*

Partir. v. n. Posarse en camí, enarsèn. *Partir.* = De càp còm es bous: sense reflexió. *Partir de carrera ò de ligero.*

Partirse. v. r. Anarsèn. *Partirse.* = Prènder alguna pàrt de un tot. *Repartirse.*

Partit. m. Bando, facció, trácto, convèni. = Marít. *Partido.*

Partitiu, va. adj. Lo que se pòt partir. *Partitivo, va.* = El verb qui significa partició. *Partitivo.*

Parturiént. adj. La qui vâ de parir. *Parturiente.*

Partilis. m. Tumor pituitós baix de sa lléngu ò á sas givivas. *Partilis.*

Pàrva. f. Pòca cantidat de alimènt que se pren al matí en dia de dijuni. *Parva.*

Parvedat ò parvidat. f. Poquedat. *Parvedad ò parvidad.*

Pàrvulo, la. m. f. Nin, na. *Párvulo, la.*

Pàs. m. El módo de caminar. = La acció de passar de un llòc á àltre. = El moviment còmodo del bestiar gròs. = El llòc per ahont se passa de una pàrt á àltra. = La diligència que se fà en sollicitut de una còsa. = Llecència de poder passar per algún llòc. = El succés més notàble de la passió del hòu Jesús, y aquèlla espècie de tabernacle en

que duen la seua figura en la processó del di-
jòus sant. = Cláusula de un escrit. = Conducta,
mòdo de vida. = El trànzit de la mòrt. *Paso.* =
À pás de hòu: à pòc à pòc. *A paso de buey.* =
À hòu pás: aviât. *A buen paso.* = Pás estrèt en
cami. *Desfiladero.* = Pás de riurer. *Paso de co-
media.* = Mâl pás que té el bestiar qui trôta.
Paso de la madre ò pasitrote. = Al pás que. *Al
paso que.* = Atropèllar ò apretar el pás: ca-
minar aviât. *Atropellar ò apretar el paso.*
Pásco. f. La fésta més solèmn de los judíos. = El
dia que ressucità Cristo. *Pascua.* = Florida.
Florida ò de flores. = Granâda. *Del Espiritu
Santo.* = Contént còm un pásco. *Contento como
una pascua.*
Pasmâd, da. p. p. de pasmar, se. *Pasmado,* da.
Pasmar. v. a. Atolondrar, aturdir, umplir de ad-
miració. *Pasmar.*
Pasmarse. v. r. Atolondrarse, aturdirse, umplirse
de admiració. *Pasmarse.*
Pásmo. m. Atolondramént, grân admiració y el ob-
jècte qui lo càusa. *Pusmo.*
Pasmós, sa. adj. Lo qui càusa pásmo. *Pasmoso,* sa.
Pasmosamént. adv. Ab admiració. *Pasmosamente.*
Pasquâl, la. m. f. Nòm pròpi de hòmo ò de dò-
na. *Pascual,* la.
Pasquâl. adj. Pertañent à pásco. *Pascual.*
Pasquí. m. Paper satíric ò injuriós aficâd à parèt,
etc. *Pasquin.*
Pasquinâda. f. Ditxo agúd y satíric. *Pasquinada.*
Pâssa. f. El espây que un pèu adelânta al âltre.
Paso. = Curta. *Paso corto:* el qui lay té. *Pasi-
corto.* = Llârga. *Largo:* el qui lay té. *Pasulargo.*
= Geomètrica: mida de cinc pèus geomètrics.
Paso geométrico. = À càda pâssa: ab frequèn-
cia. *A cada paso.* = En duas pâssas: prést. *En
dos zancadas.* = À pòcas pâssas: pròp. *A pocos
pasos.* = Costar moltes pâssas: molta diligència.
Costar muchos pasos. = Tornar sa pâssa arréra.
Volver paso atras. = No donar una pâssa: no
fer càb diligència. *No dar paso* = No podèr
donar pâssa: no podèr caminar. *No poder dar
un paso.*
Pâssa. f. Espècie de epidèmia. *Constelacion.* = Ha-
very pâssa, v. g. de cadàrn. *Correr constelacion
de...*
Pâssa. f. Malaltia de cà. *Moquillo.*
Passâble. adj. Lo qui se pòt passar. *Passable.*
Passâd, da. p. p. de passar. *Passado,* da.
Passâd, da. adj. Corrompúd, pudríd, anterior.
= Atravessâd. *Passado,* da. = Lo passâd, passâd:
non parlèm pus. *Lo pasado,* pasado.
Passâda. f. Trànzit de una pàrt à âltra. *Pasada.*
= Fènt càlsa. *Vuelta.* = Fènt âtxas, ciris, etc.

Baño. = Emblanquinant, referint parèts, etc.
Capa. = Mâl passâda: acció fèta en perjuy de
âltre. *Mala pasada.* = De passâda: de pásco. *De
pasada.*
Passâddemâ. m. El dia siguiént à demâ. *Passado
mañana ò trasmañana.*
Passadís. m. Travessia. *Passadizo.*
Passador, ra. adj. Ni hò, ni mâl. = Lo que se
pòt sufrir y tollerar. *Passadero,* ra.
Passadora. f. Càda pèdra gròssa que se pòca à to-
rrènt, ciquia para passar. *Pasadera ò pasa-
dero.*
Pâssafòre. Interjecció. Parâula para fer fugir es-
câns. *Za.* = Dir pâssafòre. *Zacear.*
Pâssamá. m. Còrda, bârra de fèrro ò de fust para
afiansarse pujânt escâlas. = Còrt galó. *Pasamano.*
Pâssamaner, ra. m. f. El qui fâ òbra de botòns,
peras, borlas, etc. *Pasamanero,* ra.
Pâssamaneria. f. El ofici y feyna y la càsa de pâ-
ssamaner. *Pasamaneria.*
Passânte. adj. Ni hò, ni mâl. *Passadero.*
Pâssapòrt. m. Llicència escrita para passar de un
llòc à âltre. *Pasaporte.*
Passar. v. a. Trasladar-se ò trasladar una còsa de
un llòc à âltre. = Anar dins algú llòc. = Mudar
de un estat à âltre. = Pujar de un empleyo al âl-
tre: de classe inferior à superior. = Fugir es-
tèmps. = Estèndrerse la pèste, etc. de un llòc
à âltre. = Cessar, calmar. = Còrrer sa moneda.
= Llegir el qui aprèn de llegir. = No jugar en
cèrts jòcs ò tenir més punts de los precisos pa-
ra goñar. = Entrar una còsa dins âltra. = Escedir,
supèrar. = Déxar de ser. = Sofrir, tollerar, etc.
Passar. = Devânt à un caminant, corrént. *Tomar
la delantera:* escedirlo en ciència, etc. *Echar-
le la pierna encima:* fer ò lograr primer una
còsa. *Ganar por la mano.* = Un bârco devânt un
âltre. *Rebasar.* = Àyre. *Correr ayre.* = Contes.
Ajustar cuentas. = Per demúnt. *Por encima.* =
De llârg ò de llis: no aturarse. *De largo.* = Pe-
sa garròva à un: murmurar de éll. *Hacerle la
barba.* = Péna. *Penar:* pe'l dimòni: axò se dia
dels hòmos y majorment de las dònas qui pâ-
ssan péna para anar bèn vestidas. *Passar cochu-
ra por hermosura.* = Las pénas del purgatóri:
molts de trabâys. *Las penas del purgatorio.* =
Na bláva: el mar. *El charco.* = Sa ploma per de-
múnt escrit: esborrarlo. *Tildar.* = Pòrca à agla-
nar. *Cerdos d montanera.* = La trôpa revista.
Revista: per un pás estrèt. *Desfilas.* = Rahors.
Afilas navajas. = À mâl viâtge. *Embiar d la du-
la.* = Sa bugâda. *Sacar.* = El bestiar à sa montâ-
fia al estín. *Trashumar.* = Sa ràya. *De raya.* =
Una nit de môros: no dormir estânt al llit. *No*

che toledana.—Sa rasadora igual: no fer parts ni quarts. *Passar* ó *medir* por un raseró.—El rosári y áltres devocións ó obligaciós mássa aviát. *Passar cuentas.*—Sas tristas: tenir miséria. *Estar d la estaca.*—Per áygo: rentar. *Lavar de remojo.*—Rius, torrents per el llòc ahont hey há máncó áygo. *Vadear.*—Passar y traspasar per un matéix llòc. *Zarcear.*—Perú: esfondrarse. *Undirse.*—Passarhó tot á fòc y á sang: destruírhó tot. *No dejar piante ni mamante.*—Já passarás per cá ména: Amenássa que se fáu los allòts. *Somos arrieros y en el camino nos encontráremos.*—Já passarem contes: amenássa. *Al dar la cuenta me lo diréis.*—Passèim á áltre assunto. *Alon que pinta la uva.*—Fer passar á un per un cos de guya: apretarlo molt. *Meter en un zapato.*—Passarhó bé ó mal. *Passarlo bien ó mal.*

Passar. v. n. Morirse. *Passar.*

Passarse. v. r. Corromprese, pudrirse.—Al partit contrári. *Passarse.*

Pàssatèmp. m. Devertimént, entretenimént, recreyo. *Pasatiempo.*

Passátge. m. El qui du, v. g. una carta. *Portador.*—Facultat de passar. *Paso.*

Passatger, ra. m. f. El qui vá de camí. *Pasagero,* ra.

Pàssavolant. m. Espècie de cotxo. *Silla volante.*—Pèssa de artilleria. *Pasavolante.*

Pàssaxòt. m. El xòt destinád para anar devánt y guiar als áltres. *Manso ó julo.*

Pàsse. m. Permis. *Pase.*

Pàssera. Aucéll. *Pájaro solitario.*

Passaréll. m. Aucéll. *Pardilla* ó *pardillo.*—Reyal: ab so pit vermèy. *Pechicolorado.*—Hòmo astút. *Zorzal* ó *pdjaro.*—Quin estornèll; *Qué zorzal* ó *pdjaro*!

Passèt. m. Pèssa de trànsit estreta y curta. *Pasiello.*—Caminóy estrèt. *Coladero.*

Passetjád, da. p. p. de passetjar, se. *Paseado,* da.—*Pregonado,* da.

Passetjada. f. El ácte y efecte de passetjar, se. *Paseo.*—Llarga. *Caminata.*

Passetjador, ra. m. f. El qui se passetja molt. *Paseador,* ra.

Passetjador. m. Llòc para passetjarsy. *Paseo.*

Passéante. p. a. de passetjarse. El qui se passetja. *Paseante.*—En corte: desenfeynád, qui no té empleyo. *Paseante en corte.*

Passetjar. v. n. Caminar ab el fi de fer eczercici ó recreyarse.—v. a. Trèurer á passetjar á un nin, á un convalacént, etc. *Pasear.*—Sa càpa els hòmos. *Tener la capa en el hombro.*—Sa mànta ó manteta sas dónas: andoyar. *Mantear.*

—Sa gallànda: endoyar. *Correr la gandaya.*—Alguna còsa que vèudrer. *Pregonar.*

Passetjarse. v. r. V. *Passetjar.* v. n. *Pasearse.*—Per no tenir res que fer. *Barzonear.*—*Passetjèt:* enjagar ab enláu. *Anda d pasear.*

Passètj. m. La acció de passetjarse y el llòc. *Paseo.*

Pàssia. f. La part del evangèli qui referèix la passió y mòrt de Cristo. *Pasion* ó *pasia.*

Passibilitád. f. Capacidád de patir. *Passibilidad.*

Passible. adj. Capàs de patir. *Passible.*

Passier. m. El qui cànta la pàssia. *Pasionero.*

Passig. m. Aquèll adorno de pássta torsuda que se pòsa á panáda, pastaló, etc. y ab que se afiánssa sa tapadora. *Repulgo.*

Passigád, da. p. p. de passigar. *Pelliscado,* da.—*Repulgado,* da.

Passigáda. f. El ácte y efecte de passigar.—Porció, molt petita que se pren ó se llèva de alguna còsa. *Pellizco.*

Passigar. v. a. Apretar ab sos dits gròs y segón una part del còs de módo que càusa dolor. *Pellizcar.*—Fer es passics á panáda, etc. *Repulgar.*—v. n. Ser càra una còsa. *Tener pimienta.*

Passió. f. Afècte, movimént, perturbació de ànima.—El ácte de patir.—Los tormentes y mòrt que patí Cristo.—Desítj, afició, amor, inclinació.—Afició vehemént á alguna còsa, v. g. á cantar.—El dolor de la part del còs qui patèix malaltia, desorde. *Pasion.*—De riurer. *Pujos de risa.*—Tenir passió á alguna còsa. *Tener passion d...*

Passió. f. La flòr de passionèra y la passionèra. pl. *Pasionaria* ó *granadilla.*

Passionera. f. Arbusto. *Pasionaria,* *pañoncilla.*

Passiu, va. adj. Qui reb la acció del agent físic. *Passivo,* va.

Passiva. f. Infleksió dels vérbs consideráds còm objècte de la acció. *Passiva.*—Veu passiva: capacidád de ser elegid. *Voz pasiva.*

Passivament. adv. Sens acció.—En sentit, passiu. *Passivamente.*

Passive. adv. llat. *Passivament.* *Passivè.*

Pàssó (De.) adv. Sense aturarse. *De paso.*—Áve de pássó: la qui se embárca. *Ave de paso.*

Pàssos. m. pl. Módo de obrar, de conduirse.—Diligèncias. *Pasos.*—Per sos pássos contáds: segón son curs natural y ordinári. *Por sus pasos contados.*

Pàssos. m. pl. Estaciós contemplánt el camí que feu Cristo al calvári y el llòc que se camina. *Viacrucis* ó *viasacra.*

Pást. m. Alimént para snténto. *Pasto.*—Espirituál: la enseniansa que se dona á los fàels. *Es-*

piritual. = De bõn pãst: mãnso, de bõn gẽni el hõmo. *Buena masa ò pasta*.
Pãsta. *f.* Quãlsevõl cõsa sãta de cõsas pulverisãdas y mesclãdas ab ãygo. = Tot metãll fús. *Masa ò pasta*. = De cẽnra cuyta ab mõlla de õssos y ãltres ingrediẽnts para afinar sa plãta. *Cendra*. = Para fer hõstias. *Batido*. = Para fer pĩndolas. *Trocisco*. = Frita. *Fruta de sarten*. = De sobressãda, etc. *Chacina*. = En pãsta: llibre encodernãd de pells bruñidas y pintãdas. *En pasta*.
Pastãd, *da*. *p. p.* de pastar. *Amasado*, *da*. = *Tramado*, *da*.
Pastador, *ra*. *m. f.* El qui pãsta. *Amasador*, *ra*.
Pastador. *m.* El llõc ahõnt se pãsta. *Amasijo*, *cer-nadero ò panaderia*.
Pastalõ. *m.* Panãda grõssa. *Pastalon*.
Pastanãga. *f.* Hërba. *Zanaoria*, *pastinaca*. = Lla-gosta verda. *Langoston*.
Pastanãgas. *f. pl.* Jõc. *Tablas reales*. = Es cazõ ahõnt se juga. *Tublero*.
Pastar. *v. a.* Mesclar farina, guix, fer mescla. *Amasar*. = En pã dor: tenir dõbbès molts. *Tener barro d mano*. = Pastar es gerrers y õllers sa tẽrra. *Escarchar*. = Enviar á pastar á algú: despedirlõ ab desprẽci. *Enviarle d escardar*, *d fregar ò d pasear*. = Pastar: maquinar en se-crèt alguna intriga. *Tramar*.
Pastarãda. *f.* Lo que se pãsta ò se hã pastãd en una vegãda. *Amasijo*.
Pastell. *m.* Pessa de fẽrro para tancar. *Pestillo*.
Pastera. *f.* Instrumẽt ahõnt se pãsta. *Artesa ò amasadera*. = Grõssa y grãn. *Masera*. = De cinia. *Artesilla de noria*. = En jardí ò hõrt. *Arriate*.
Pastereta. *f.* Pastera petita. *Artesilla y artesuela*.
Pasteta. *f.* Pãsta para aficar imãtges, unir papers, etc. *Engрудо*.
Pastilla. *f.* Una unsa de pãsta de xocolãte. *Pastilla*. = *Gargáy*, *Gargajo*.
Pastís. *m.* Cocorrõy. *Pastel de hierbas*. = Dulce. *Pastel*.
Pastisacr. *m.* El qui fã dulces de pãsta. *Pastelero*.
Pastissèt. *m.* Pastís petít. *Pastelejo*, *pastelerito y pastelillo*, *to*.
Pastor, *ra*. *m. f.* El qui guãrda xõts. *Pastor*, *ra*. ò *ovejero*, *ra*. = El qui guãrda sa bassiva. *Vaciero*, *ra*. = El qui fã es formãtge. *Ropero*. = Es major. *Mayoral*. = Segón. *Rabadan*. = El mosso de pastor: bergantell. *Zagal*. = Allõt, *ta*. *Zagalito*, *ta*.
Pastor. *m.* Quãlsevõl prelãd eglesiãstic qui té cuydãdo de ànimas. *Pastor*. = Universãl: el Pã-pa. *Universal ò sumo*. = El bõn Pastor: Jesu-críst. *El buen Pastor*. = La divina Pastora: Ma-

ria puríssima. *La divina Pastora*.
Pastoral. *adj.* Pertañent á los pastores, major mẽnt eglesiãstics. *Pastoral*. = Carta pastoral: escrit en que un prelãd eglesiãstic eczhõrta á sos sũb-dits. *Carta pastoral*.
Pastorella. *f.* Cànt, tocãda al mõdo de los pastores. *Pastorela*.
Pastorells. *m. f.* Cànt ò tocãda alegres y á la mõda des pastores. *Pastorela*.
Pastorèt, *ta*. *m. f.* Pastors petíts. *Pastorcico*, *ca*, *llo*, *lla*, *to*, *ta* ò *zagalito*, *ta*.
Pastorici, *cia*. *adj. V.* Pastoril. *Pastorcio*, *cia*.
Pastoril. *adj.* Pertañent á pastor de bestiar. *Pas-toril*.
Pastorilmẽt. *adv.* Al mõdo de pastores de bestiar. *Pastorilmente*.
Pastors. *m. pl.* El agregãt de pastores. = El sãn ofi-ci. *Pastoria*.
Pastós, *sa*. *adj.* Blãn, suãve al tãcto cõm la pãsta. *Pastoso*, *sa*.
Pastosidãt. *f.* Blanura. *Pastosidad*.
Pastura. *f.* El pãst del bestiar. *Pastura*. = El llõc ahõnt està el dit pãst. *Dehesa*, *pacedura*, *pas-tura*. = El llõc ahõnt pastura el bestiar. *Pastu-rage*. = Tenir bõna pastura los hõmos: tenir bõn menjar y bõn beurer. *Estar en montanera*.
Pasturãd, *da*. *p. p.* de pasturar. *Apacentado*, *da*. = *Pacido*, *da*.
Pasturar. *v. a.* Menjar los animãls en pastura. *Pa-cer ò pastar*. = Gordarlõs. *Apacentar ò pasto-rear*.
Pasturãtge. *m.* La hërba. = La pãga de pasturar en algũn llõc. *Pasturage*.
Patã, *na*. *adj.* Rústic, torpe, toscó. *Patan*, *na*.
Patanãda. *f.* Tonteria. *Panateria*.
Patãca. *f.* Espèce de medãlla. *Pataca*.
Patacó. *m.* Moneda de plãta. *Patacon*. = *adj.* Al-lõts. *Meñique*.
Pataplãf. *m.* Tõc. *Zaparrazo*.
Patarãta. *f.* Cõsa ridicula y despreciãble. *Patarata*.
Patarater, *ra*. *m. f.* El qui usa de patarãtas. *Pa-taratero*, *ra*.
Patãta. *f.* Cõsa coneguda. *Patata ò batata*. = El hõmo. *Patate*.
Patateta. *f.* Patãta petita. *Patatin*.
Pataví, *na*. *adj.* De Pãdua. *Patavino*, *na*.
Pãte. *f.* La creu de escút de àrmas cuyas estremi-dãts se axãmplan un põc. *Pate*.
Patena. *f.* Espèce de medãlla que se du, *v. g.* á rosãri. *Medalla*. = La qui cubrẽix el cãlis. *Pa-tena*. = Mẽrda en devanter de camia. *Palomina*.
Patẽnt. *f.* Carta en que los prelãds avisan, eczhõr-tau ò mãnan alguna cõsa. = Despãtx para poder surtir un lãrco. *Patente*.

Patént. *adj.* Clar, manifest, perceptible, visible.
Patente.
Paténtmént. *adv.* Claramént. *Patentement.*
Pátera. *f.* Bacina ampla y pôc fonda que antigament se usáva en los sacrificis. *Patera.*
Paternal. *adj.* Pertañent á páre. *Paternal.*
Paternalmént. *adv.* Ab amor de páre. *Paternalmente.*
Paternidat. *f.* La calidat y afecte de páre y la relació que diu al fiy. = Títol que se dona als religiosos. *Paternidad.*
Patérno, na. *adj.* Pertañent á páre. *Paterno, na.*
Patérnoster. *m.* La oració dominicál que se diu en la missa y en el ofici divino. *Paternoster.*
Patètic, ca. *adj.* Lo qui mōu los asèctes y passions.
Patético, ca.
Patèticament. *adv.* De un mōdo patètic. *Patéticamente.*
Pàti. *m.* Llòc descubert en las cásas, clàsta ò entrada. *Patio.*
Patibulo. *m.* Forca ò cadañal para ajusticiar. *Patibulo.*
Patid, da. *p. p.* de patir. *Padecido, da.*
Patiet. *m.* Pàti petit. *Patin.*
Patilla. *f.* La porció de pel desde es polsos abáix. = Cèrta postura dels dits en el màneg de guitàrra. *Patilla.*
Patir. *v. a.* Pénar, sufrir, tollerar. = Sentir los agravis, injurias. = Estar possedid de, v. g. equivocació, error. *Padecer.* = Per àltri. *Lastrar.*
Patologia. *f.* La pàrt de la medicina qui trácta de la naturalesa de las malalties. *Patologia.*
Patològic, ca. *adj.* Pertañent á la patologia. *Patológico, ca.*
Patotxada. *f.* Despropòsit. *Patochada.*
Patràña. *f.* Falsodát, mentida. *Patraña.*
Pàtria. *f.* País, llòc ahónt un néix. *Patria.* = Celestial: el cèl. *Celestial.*
Patriárca. *f.* Cap de una numérosa familia. = Títol de dignidat de alguns bisbes. = Los fundadors de las religions. *Patriarca.* = Estar ò viurer cōm un patriárca: tenir hòna vida. *Estar ò vivir como un patriarca.*
Patriarcál. *adj.* Pertañent á patriárca. *Patriarcal.*
Patriarcát. *m.* La dignidat, jurisdicció y territòri del patriárca. *Patriarcado.*
Patricio, cia. *adj.* Nòble entre los romàns. = De una matèxa pàtria. *Patricio, cia.*
Patriquess. *f.* Práctica. *Pergeño.*
Patrimòni. *m.* Béns heredats ò adquirids. *Patrimonio.*
Patrimonial. *adj.* Pertañent á patrimòni. *Patrimonial.*
Patrimonialidat. *f.* El dret que un té de alcansar

alguna cōsa de la pàtria. *Patrimonialidad.*
Pàtrio, tria. *adj.* Pertañent á páre ò la pàtria.
Patrio, tria.
Patriòta. *adj.* El qui ama la pàtria y mira para son bé. *Patriota.*
Patriòtic, ca. *adj.* Pertañent á pàtria y á pat riòta.
Patriótico, ca.
Patriotisme. *m.* Amor de la pàtria. *Patriotismo.*
Patrò, na. *m. f.* Protector, defensor, advocad. = El sànt titular de una iglesia. = El qui té el dret de donar, v. g. un bènèfici. = El amo de la càsa ahónt está alojad un soldat. El qui govèrna una bàrca. *Patron ò patrono.* Modèllo sobre de qui sa trabàya. *Patron, y si es fèt ab pics de guya. Patron picado.*
Patrona. *f.* La dòna del patrò. *Patrona.*
Patrocinaç, da. *p. p.* de patrocinar. *Patrocinado, da.*
Patrocinar. *v. a.* Afavorir, defensar, protegir. *Patrocinar.*
Patrocini. *m.* Amparo, ausili, defensa, protecció.
Patrocinio.
Patronat. *m.* El dret de donar un bènèfici. = Fundació de una òbra pia. *Patronado ò patronazgo.*
Patronímic. *m.* Nòm trèt del nòm del páre. *Patronímico.*
Patronímic, ca. *adj.* Del nòm patronímic. *Patronímico, ca.*
Patrulla. *f.* Partida de soldats qui fan ronda. = Quadrilla de gent. *Patrulla.*
Patrullar. *v. a.* Fer la ronda. *Patrullar.*
Patuà. *m.* Llengátge incult de algun llòc particular. *Patuè.*
Patxorra. *f.* Pésadès, tardansa. *Pachorra.*
Patxucad, da. *p. p.* de patxucar. *Acribillado, da.*
Patxucar. *v. a.* Molestar los acreedors, sas pussas, etc. *Acribillar.*
Páu. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Pablo.* = Nòm de emperador ò de Pàpa. *Paulo.*
Páu. *f.* Quietut. = Concòrdia. = Ajúst de estats después de una guèrra. = La imatge que se dona á besar en la missa. *Paz.* = La plànxa ahónt está la imatge que se dona á besar. *Portapaz.*
Pàula. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Paula.*
Paulina. *f.* Escomunió para descubrimént de cōsas amagadas ò robadas. *Paulina.*
Pàuma. *f.* La brànca ò fuya de fasser ò de garbayó. = La insiguia de la victòria y de perpètua virginitat. *Palma.* = Dur en pàumas d'òr: donar gust en tot á algú. *Llevar ò traer en palmas.* = Dur la pàuma: merèixer el aplausso general. *Llevarse la palma.*
Paumetas. *f. pl.* Bossí de fust redó y ab forats y màneg corresponent ab que los mèstres castigan

als dexebles en las máns. = El tòc ab éllas. *Palmeta*.

Pàupa. *adj.* Pésad, târd. *Pelmazo*, *za*. = En so fer feyna. *Remolon*, *na* ò *zorronglon*, *na*.

Paupád, *da*. *p. p.* de paupar. *Palpado*, *da*. = *Manoseado*, *da*. = *Sondado*, *da*.

Paupáda. *f.* La acció de paupar. *Palpadura*. = *Manoseo*.

Paupamént. *m.* *Paupáda*. *Palpamiento*.

Paupar, *v. a.* Tocar ab sas máns. *Palpar*. = *Manuciar*. *Manoscar*. = *Sondroyar* á algú para que se esplic. *Sondar*. = El qui noy ven y cerca. *Buscar d tiento*. = Anar á pòc á pòc. *Andar de espacio*. = Obrar ab lentitút. *Remolonear*. = ¡Que pàupas xê! Se diu para esplicar el gust que se té de vèurer que àltre se ha fêt mál. *Sór-bete ese huevo*.

Paupánt. *adv.* Á las foscas. *À tientas*.

Paupôta. *adj.* *Tardon*, *na*.

Pàusa. *f.* Interrupció, repòs, tardànsa. = Bréu témps en qui se interròmp la veu. *Pausa*. = Fer pàusa. *Pausar*.

Pàuta. *f.* Instrument para retxar paper. *Paula*.

Pavèlló. *m.* Espècie de tén-da en punta. = Cortinâtge de llit. = Bandéra posáda al àbre mèstre de bàrco. *Pabellon*.

Pavimént. *m.* Pis de càsa ò iglesia. *Pavimento*.

Paúra. *f.* Pò. *Pavura*.

Pàya. *ant.* Pàlla. *f.* Còsa coneguda. *Paja*. = De blât. *Trigaza*. = De òrdi. *Cevadaza*. = Llârga: de òrdi qui se romp y no se bàt de tot. *Larga*. = No pésar una pàya: ser molt juger. *No pesar una paja*. = No valèr una pàya. *No importar una paja*. = Tot es pàya: son parâulas sense sustància. *Todo es paja*.

Payer, *m.* Munt gròs y àlt de pàya que se fâ en es càmp. *Almear* ò *almiar*, y si dins el céntr hey há grâ. *Niara*.

Payéra. *f.* Lòc, sàrria, etc. para tenir pàya avimént dins estàbla. *Pajera*.

Payeta. *f.* Pàya petita. *Pajita*. = Hérba ab que se tiñ de gròg. *Gualda*. = Para fer xegárros. *Tusa*.

Payetjar. *v. n.* Tenir fuyas secas los sembrâts. *Pajear*.

Payâso. *m.* El bòvo de titeréros. *Payaso*.

Pàyo, *ya*. *adj.* Hòmo del càmp. = Ignorânt, torpe. *Payo*, *ya*.

Payôl. *m.* Térme náutic. *Planchada*.

Payús. *m.* Lo que déxa de sa pàya el bestiar. *Pajuzo* ò *pajaza*. = La pàya dolénta de éra. *Tumo*.

Payzá, *na*. *adj.* El qui es de un matèix país. = El qui no es militar. *Paisano*, *na*.

Paysanâtge. *m.* La gènt qui no es militar. *Puisanage*.

PE.

Pé. *f.* El nòm de la lletra *p*. *Pe*.

Pe. Abreviadura de *per*. *Por* ò *para*.

Péaña. *f.* Pedestrâl de estàtua. *Peana* ò *peaña*. = De òrga: tècla que se tòca ab los pèus per tèrra. *Contra*.

Péatge. *m.* Lo que se pàga de dur una còsa. *Porte*.

Pécâble. *adj.* Capàs de pécar. *Pecable*.

Pécâd. *p. p.* de pécar. *Pecado*.

Pécador, *ra*. *m. f.* El qui péca. *Pecador*, *ra*. = *Pécador de mí!* ây de mí! *Pecador de mí!*

Pécadora. *f.* Oració que se diu àntes de confessar-se y en àltras ocasions. *Confiteor* = Dòna pública. *Pecadora*.

Pécadorèt, *ta*. *adj.* Diminutiu de pécar, *ra*. *Pecadorcillo*, *lla*, *ito*, *ta*.

Pécadorêt, *ta*. *m. f.* Grâns pécadors. *Pecadorazo*, *za*.

Pécaminós, *sa*. *adj.* Exposád á pécar. = Lo qui conduèix á pécar. *Pecaminoso*, *sa*.

Pécaminosamént. *adv.* De un módo criminâl. *Pecaminosamente*.

Pécânt. *p. a.* de pécar. *Pecante*. = Humor pécant, el qui domina. *Humor pecante*.

Pécar. *v. a.* ò *n.* Rómprer la lléy de Déu. = Faltar á la obligació. = Faltar á las rétgles en qualsevòl línea, *v. g.* péca per màssa grân. *Pecar*.

Pécât. *m.* Dit, fêt, pensamént còntre la lléy de Déu. = Qualsevòl còsa qui se apârta de lo just. = El escés en qualsevòl línea. = Cèrt jòc de càrtas. *Pecado*. = Mortâl: la trasgressió de la lléy de Déu en còsa grâve. *Mortal*. = Veniâl: trasgressió en còsa léve. *Venial*. = Personâl: el que comét la voluntât del agént. *Personal*. = Originâl: el qui vé de Adâm. *Original*. = *Pécât petít*; però abultâd per los àltres. *El pecado de la lentèja*. = Pes pécats véys. *Por penitencias no cumplidas*.

Pécâtèt. *m.* *Pécât mentíd*. *Pecadillo*.

Pécâtôt. *m.* *Pécât gròs*. *Pecadazo*.

Pècora. *f.* Astút, viu. *Pècora*. = Dolént. *Mala pècora*.

Péctorâl. *m.* La creu que per insignia duen los bisbes y àltres prelâds en el pit. = *adj.* Pertañent ò profitós al pit. *Pectoral*.

Péculât. *m.* Ròbo del diner públic fêt per el matèix á qui està confiâd. *Peculado*.

Peculi. *m.* Caudâl. = El que el pàre permèt al fuy para son us. = El diner que particularmént té caudâl. = El capitâl posád á interés. *Peculio*.

Péculiar. *adj.* Particular, pròpi. *Peculiar*.

Péculiarment. *adv.* Particularment. *Peculiarmente*.

Pécunia. *f.* El diner. *Pecunia.* = Pécunia numérata. *cur.* El diner efectiu ò de contànts. *Pecunia numerata.*

Pécuniàri, ria. *adj.* Pertañent á diner. *Pecuniarío, ria.*

Pédagóg. *m.* Mèstre majorment de joves. *Pedagogó.*

Pédáneo. *adj.* El jutge de jurisdicció limitada. *Pedáneo.*

Pédante. *m.* El mèstre de gramàtica qui la ensenya en las càsas. = El qui brevetja de sabúd y no'u es. *Pedante.*

Pédantear. *v. a.* Manifestarse sàbi y no rerló. *Pedantear.*

Pédanteria. *f.* Afectació de sabiduría. *Pedanteria.*

Pédantèsc, *ca. adj.* Pertañent á los pédantes, el seu estil y mòdo de parlar. *Pedantesco, ca.*

Pédantisme. *m.* V. Pédanteria. *Pedantismo.*

Pedás. *m.* Bossi, trós de una còsa. *Pedazo.* = Para axugar plàts. *Albero.* = Para fregar trispòl. *Alcofisa.* = Para posar es pel afeytant. *Navajero.* = Véy. *Trapo.* = Adób. *Remiendo.* = Mál custd ò aficad. *Chafallo.* = Ab unguént. *Empadrapo.* = De també ahont se embàsta lo que se hà de brodar. *Proprienda.* = Posar còm un pedás brut: arregafiar, reprènder fòrtament. *Poner como trapo.* = Fer pedàssos de alguna còsa: esquexarla. *Hacer peduzos.*

Pedasser; *ra. m. f.* El qui cerca y compra pedàssos véys. = El qui comercia en axò. *Trapero, ra.*

Pedissèt. *m.* Pedás petit. *Pedazito.*

Pedassòt. *m.* Pedás gròs. *Trapazo.*

Pedestrál. *m.* Pèu de columnas, de estàtues, de Sànt Cristó. *Pedestral.*

Pedestre. *adj.* Qui vá á pèu ò li pertàny. *Pedestre.*

Pédimènt. *m.* Pèticció. *Pedimento.*

Pédra. *f.* Còsa coneguda. *Piedra.* = De àrc. *Dobela.* = De aronèlla. *Alidona.* = Bòns de obrar. *Franca ò suave.* = De cantonada. *R-canton ò trascanton.* = De escopeta. *De escopeta ò de lumbrè.* = Filosòfai: ab que alguns pretènen convertir en òr los metalls. *Filosofal.* = Fita: malaltia eu pòta de bistia. *Clavadura ò escarza.* = Foguera. *Pedernal.* = Fundamentál: tot lo qui es fònt, principi de ahont dimàna alguna còsa. *Fundamental.* = De escàndol: el qui es molt escandolós. *De escàndalo.* = De branca de portál. *Tranquero.* = Imàn: la qui strèn al fèrro. *Iman.* = Inferuál: un compòst de plàta fusa ab àcido nítric. *Infernal.* = Lípis: un compòst de aràm y àcido sulfúric. *Lipis.* = Llisa de ciquia, torrént, etc. *Guijarro.* = Preciosa: la qui es brillant, dura y trasparént. *Preciosa,* y si es falsa fèta de

pedàssos. *Doblete.* = De llum. *Alabastrina.* = Picàda. *Labrada.* = De sepultura ò qualsevòl qui ténga epitáfí ò inscripció. *Lápida.* = Tosca. *Piedra pómez.* = De verí: la qui lo atrèu. *Bezar, bezaar ò bezoar.* = La qui cau del cèl: calabrúx. *Piedra.* = La qui se pòsa á bàix de hota. *Combo ò poino.* = La qui despedèix el volcàn. *Lava.* = La matèria dura qui se cría en el còs, majorment en roñó ò bufeta. *Piedra.* = Fer plorar sas pedras: mōurer á molta compassió y llástima. *Ablandar ò enternecer las piedras.* = No dexar pedra sobre pedra: arrasarlo ò destruirlo tot. *No dejar piedra sobre piedra.* = Picar pedra de molt. *Picar la piedra paraque muela:* pedra para fèr obra. *Picar ò labrar piedra.* = No dexar pedra seuse mōurer: posar tots es mèdis. *No dejar piedra por mover.* = Posar sas pedras fènt parèt. *Asentar las piedras.*

Pedràda. *f.* Tòc que dona sa pedra tirada, es senyal que dexa y la acció de tirarla. *Pedrada.* = De calabrúx. *Pedrada ò pedrizco.*

Pedrál. *m.* Pedra qui servèix de àncora. *Potala.* **Pedregar.** *m.* Llòc ple de pedras: menudas. *Pedregal:* gròssas. *Pedregoso.*

Pedrèny. *m.* *Piedra.* = De marès. *Piedra arenisca.* **Pedrèra.** *f.* Llòc de ahont se trèuen pedras ò mitjàns. *Cantera ò pedrera.* = De pedras de guix. *Yesera, yezal ò yezar.*

Pedreta. *f.* Pedra petita. *Piedrecita.* = Dins sa sabàta. *Escrípulo.*

Pedris. *m.* Banc de pedra arrambad á sa parèt para sèurer. *Poyo.*

Pedrull. *m.* Pedra petita. *China.*

Pedrulinèt. *m.* Pedrull petit. *Chinita.*

Pedrusca. *f.* Jòc de allòts. *Uneta.*

Pedruscada. *f.* Agregat de pedretas quey hà en ciquia, torrént, etc. *Cascajo ò guijo.* = Que se pòsan á caní quánd lo adoban ò fan nou y á altres parts. *Casquijo.*

Pega. *f.* Composició que se fà ah rèyna de pi. *Pez.* = Grèga. *Griega.* = Negació. *Nones.*

Pégad, *da. p. p.* de pègar. *Pegado, da.*

Pegadèt. *m.* Pegat petit. *Pegadillo ò parchito.*

Pegador, *ra. m. f.* El qui pega. *Pegador, ra.* = El qui pega molt, v. g. mèstre. *Cascador, ra.*

Pègar. *v. a.* Donar tòcs. *Pegar.* = Una bofetada, sempenta, etc. *Dar un bofeton, empujon, etc.* = De càp. *Dar de cabeza:* no considerar lo que fà. *Partir de ligero.* = Cossas. *Coccar:* á alguna còsa: dexar de ferla. *Arrimarla ò darle libelo de repudio.* = Demènt: ancalear. *Ir al alcance:* rufurarse de un. *Molejar.* = Al bestiar paraque canín. *Avilspar.* = Fòc: incendiar. *Fuego:* atropèllar algu assunto. *Meter ò poner fuego.* = Bè-

câdas de sôn. *Dar cabezadas.* = Bots ô sâltos de alegría. *Brincar ô saltar de alegría.* = Bots lo-tânt y al matéix témps pégarse al pêu ô á sa sa-bâta. *Dar zapatetas.* = Câbets á hõlla jugânt. *Bollar.* = Colzáda. *Dar de codo.* = Colzáda ô de cul: câurer. *Sentarse:* pèrder. *Dar de culo.* = Euvestida. *Embestir.* = Una envestida, arregâñy. *Una repasata:* créxer. *Dar un estiron.* = De fo-gó una cõsa: no lograrse. *Salir huera.* = Fer fi-ga la ârma de fõc. *Dar higa.* = De morros: câu-ner de câre. *Dar de hocicos.* = Grapáda á algu-na cõsa. *Echar mano d...* = Tiráda fõrta de bri-lla ô de cabreste. *Sofrñar.* = Un esclât: caygu-da fõrta. *Dar batacazo.* = Fõrt. *Fuerte ô dar con aire ô de buen aire.* = Petit. *Darle con que be-va y tres con que coma.* = Panzáda: menjar. *Darse panzada.* = De mossón: menjar molt. *Lle-narse como un cesto:* una panzáda de estudiar, llegir, etc. *Dar una panzada de estudiar,* etc. = Resquilládas. *Dar traspies.* = Sepegádas. *Dar tropezones.* = Una cõsa á âltra, v. g. es sòl al rèllõte. *Dar d...* = Es vestit pe sas câmas. *Lu-dir.* = Pégarla á un: abusar de sa sèua confiân-sa. *Pegarla d uno.* = Pégarla en estudiar, llegir, etc. *Dar en estudiar,* etc.

Pégarse. v. r. Barayarse, donarse tòcs. *Pegarse.* = Pes câp: per no sâber lo que se desitja. *Darse de calabazadas ô una palmada en la frente.* = Pe sa parèt: apurarse per no asertar ab lo que se voldría. *Darse por las paredes.* = Cádahú per allá ahónt li péga. *Cada loco con su tema.*

Pegasso. m. Cavâll fingid ab âlas. *Pegaso.*

Pegât. m. Emplâsta. *Pegado ô parche.* = De con-fõrt. *Bizma.* = De pega. *Pegote.* = Per tiña. *Cas-quete.*

Pel. m. Cõsa coneguda. = Xapèt llârg que sòlen tenir los metâlls, vidre, etc. = Un filèt quey há á vegádas en el xâp de ploma qui embarássa es-críurer. = Filèt de llâna, de seda, de pãño, rô-ba. = Espècie de cotó que ténen algunas fruytas. *Pelo.* = Cõsa de põca importância. *Pelo ô pelo de cabra.* = Blânc, blauquinós, rôig, ros. *Blanco, blanquecino, rojo, rubio.* = Rucâ. *Bozo.* = Castâño. *Castâño.* = De confy per capèlla. *Conejuna.* = De Júdas: nôme de burla del qui es rôig. *Pelo de Jú-das ô de cofre.* = En pel: despuýád. *En pelo.* = Es un pòc de pel: un norès. *Es pelo de ca-bra.* = Aferrarse ab un pel, valèrse de un pre-tèsto léve. *Agarrarse de un pelo.* = Déxar en pel: robarhó tot á un. *Dejar en cueros.* = Es pel li lluu: estâ grâs. *Le reluce el pelo.* = Pel obrât para pescar. *Pelo.*

Pel. Abreviadura de *per* y *el*, v. g. axò es pel mès-tre, en llòc de dir per el mèstre. *Pura ô por.*

Pelâd, da. *adj.* El qui no té cabèys ô pels. = Te-rrèno sense âbres ni arbustos. *Pelado, da.* = El qui estâ pòbre. *Pelon.*

Pelâd, da. *p. p.* de pelar. *Pelado, da.* = *Mondado, da.* = *Descortezado, da.*

Peladura. f. Lo que se há llévâd pelânt. *Cdscara, peladura ô corteza.*

Pelagiâ, na. *adj.* El qui seguèix la heregía de Pe-lâgio herétge del sigle IV. *Pelagiano, na.*

Pelagianisme. m. La heregía de Pelâgio. *Pelagia-nismo.*

Pelar. v. a. Arrancar, llévar, tayar es cabèys ô pels. = Goñar tots es dôbbés á un: robarli. *Pe-lar.* = Fruyta: llévarli sa cloveya ô sa pèll. *Mon-dar ô pelar.* = Âbres, bastóns, etc. *Descortezar ô pelar.*

Pelar. v. n. y pelarse. v. r. Pèrder es cabèys ô pels. *Pelarse.* = Pelarse sa bârba: estar molt enfurid. *Pelarse las barbas:* estar enfadâd per haver perdud una hòna ocasió. *Quedarse pelando las barbas.*

Pelâtge. m. La calidât des pel ô de sa llâna. *Pe-lage.*

Pelâya. f. Péix. *Platija.*

Peldefebre. m. Rôba de llâna y de pel de câbra. *Peldefebre.*

Peléa. f. Barâya, batâlla, combât, contiènda, ri-fia. = Barâya entre animâls. = Combât interior de las passións, etc. = Trabây, péna, fatiga. *Pelea.*

Peléâd, da. *p. p.* de peléar. *Peleado, da.*

Peléador. m. El qui peléa. *Peleador.*

Peléar. v. a. Barayarse, batâllar, refir. = Traba-yar para vénser sas passións. *Pelcar.*

Pelegri, na. *adj.* El qui viâtja á país estranger. = El qui per devoció vá á visitar algún santuâri. = El qui estâ en aquèst mon. = Cõsa estrâña y pòcas vegádas vista. *Peregrino, na.* = Fer ou pe-legrí los marineros de bârco qui hân patit tor-mènta: enviar algún de élls á visitar algún sânt. *Echar un romero.*

Pelegrinació. f. Viâtge á país estranger. = Per de-voció á santuâri. = La habitació del hòmo en aquèst mon. *Peregrinacion.*

Pelegrinamént. adv. Extraordinâriamént. *Peregrin-amente.*

Pelegrinânt. p. a. de pelegrinar. El qui pelegrina. *Peregrinante.*

Pelegrinar. v. a. Viatjar á país estèrn. = Anar per devoció á algún santuâri. = Habitar en aquèst mon. *Peregrinar.*

Pelegrinidât. f. Calidât de lo qui es râro. *Pere-grinidad.*

Pelèt. m. Pel petit. *Pelillo, ito.*

Pellicâ. m. Eyua de barber. *Pelicano.* = Ave. *Ono.*

erdtulo ô pelicano.
Peloella. f. pl. Oreja de raton.
Pels. m. pl. Los de pipella. Pestaña. = No tenir pels á sa llengo: dir clarament lo que se pensa. *No tener pelillo ô polilla en la lengua.*
Pelúcl, da. adj. El qui té molt de pel. Velloso, sa ô peludo, da. = De pits. *Cerdoso.* = El qui es pòbre y no té res. *Pelon, na.* = Animál. *Peliagudo, da.*
Pelussa. f. Pel curt y suàve de fruyta. Pelusa. = De àbre. *Pelusa.* = De ciuró de àbre. *Vello.* = De piànta. *Lanosidad, pelusa, vello.* = La part de pel qui se separa de ròba. *Borrilla ô pelusa.*
Pell. f. Còsa coneguda: aferrada á sa càrn. Piel ô pellejo: desferrada. Pelleja. = Ab sa llana. *Pellica.* = De aùell. *Corderuna.* = De cabrit. *Cabritilla.* = Adobada y fòre llana. *Curtida:* ab sa llana. *Zalea:* adobada y molt blana. *Baldes.* = Daurada. *Guadamacil.* = Para espolsar. *Zorro.* = Ab que los gerrers allisan la obra. *Alpanata.* = Qui se para los grans de magrana. *Carozó.* = De fruyta. *Pellejo.* = Moix: borratxerla. *Mona.* = De tamió. *Parche.* = Déxar sa pell: morir-se. *Dejar el pellejo.* = No càber en pell: éstar molt gràs. *No caber en pellejo.* = No tenir sinó sa pell y ets óssos: éstar molt màgre. *No tener mas que el pellejo.* = La pell qui penja de sa gòrga. *Perigallo.* = De sa pell del diable: dolent, màlvad. *De la piel del diablo.*
Pella. f. Còsa coneguda. Sarten. = Para servici de màlt. *Silleta.*
Pellada. f. Lo qui en una vegada se cou ô fritx. Sartenada. = Tòc ab sa pella. *Sartenazo.*
Peller. m. El qui fa ó adoba pellas. Calderero. = Espèllissad, màl vestit. *Fargallon ô guinapo.*
Pellerenca. f. Bossi de càrn màgre abónt noy há sinó pell. Piltraca ô piltraca.
Pelleringo. m. Bossi de ròba qui pánja de vestit véy. Arambel, arapiexo, arapo ô argamandel.
Pelleta. f. Pell petita y prima. Pellejina. = Para trèurer fòc. *Yasca.*
Pelleta. f. Pella petita. Sartenaja, sartenica, lla, ita.
Pelleteter. m. El qui compón pells ô comerca en ellas, y son fines. Peletero, y si son comunes. Pellejero.
Pelleteria. f. El ofici de pelleteter y la botiga en que se venen las pells fines. Peleteria. = Las comunes. *Pellejaria.*
Pelissa y altres. V. Pallissa.
Pellissa. f. Adorno de pells finissimas que en el dia duen sas dónas. Paletina.
Pellòfa ô pelleròfa. f. La pell prima de fruyta, majorment de grà de réym. Hollejo, y ant. holleja.

Pellucad, da. p. p. de pellucar. Rebuscado, da.
Pellucador, ra. m. f. El qui pelluca. Rebuscador, ra.
Pellucar. v. a. Cercar las olivas que han dexad las cuidoras. Rebuscar.
Pellucayas. f. pl. El efecte de pellucar. Rebusca ô rebusco.
Pen. Abreviatura de per y en. V. Per. Por ô pard.
Péna. f. Aflicció, dolor, pesar, sentiment, torment. Pena. = Capital: la de mòrt. *Capital.* = Da dany: la eterna privació de la càre de Déu en la altra vida. *De dany.* = De sentit: la qui atormenta el còs de los condemnads. *De sentida.* = Ordinària: cur. La de tòrt. *Ordinaria.* = Pecuniària: munta. *Pecuniaria.* = Del talió: del tant per tant. *Del talion.* = Baix de péna de... *Sopena de...* = Ni péna ni glòria: ser insensible. *Ni pena ni gloria.* = Péna sense profit. *A remo y sin sueldo.* = Not don péna axó. *No te dé pena eso.* = Passar sas penas del purgatori: molts de tmbáys. *Pasar las penas del purgatorio.*
Pénad, da. p. p. de penar. Penado, da.
Pénal. adj. Lo qui pertány á la péna ô la inclòu. Penal.
Pénalitat. f. Capacitat de passar penas. = Sufriment actual de una péna. = Fatiga, torment. *Penalidad.*
Pénant. p. a. de penar. = *adj. El qui passa péna. Penante.*
Penar. v. a. Passar péna. = Denitjar ab ardor alguna còsa. *Penar.*
Pénates. m. pl. Los fingids déus de una casa. Penates.
Pendència. f. Brega, disputa, riña. Pendencia.
Pendént. adj. Lo qui pénya. Pendiente.
Péndola. f. Pes á un cab de vergueta de ferro qui arrétgla los moviments de rèlòtge. Péndola.
Pèndrer. v. a. V. Prender.
Pèndula. f. V. Pèndola. Péndola.
Penedid, da. adj. El qui té pesar de haver fét alguna còsa. Pesaroso, sa.
Penedirse. v. r. V. Empenadirse.
Penetrabilitat. f. Capacitat de ser un còs penetrable per un altre. Penetrabilidad.
Penetrable. adj. Lo qui se pòt travessar. = Lo qui fàcilment se comprèn. *Penetrable.*
Penetració. f. Introducció. = Conexement, intelligència. *Penetracion.*
Pénetrad, da. p. p. de penetrar. Penetrado, da.
Pénetrador, ra. m. f. El qui péntra. Penetrador, ra.
Pénetrant. p. a. de penetrar. El qui péntra. Penetrante.
Pénétrar. v. n. Entrar dedins, introducirse, pasar

ençant. = Passar, atravessar per... = Ferse sentir alguna cosa, v. g. es fret. = Comprendre, entendre bé las cosas. *Penetrar*.
Pénétratiu, va. *adj.* Lo qui pénétra. *Penetrativo*, va.
Península. *f.* Terra rodada de aygo fóre de una part. *Península* ó *penisla*.
Penitència. *f.* Virtut qui consisteix en el dolor sobrenatural de haver pecad. = Un de los set sacraments de la Iglesia. = Qualsevol mortificació. = La pena que posa el confessor. = El càstig que se dona á un per el mal que ha fet. *Penitencia*.
Penitenciad, da. *p. p.* de penitenciar. *Penitenciado*, da.
Penitenciál. *adj.* Pertanyent á penitència. *Penitencial*.
Penitenciar. *v. a.* Imposar càstig ó pena á los delinquentes. *Penitenciar*.
Penitenciári. *m.* El cardenal president de la penitenciaría de Roma. *Penitenciario*.
Penitenciária. *f.* Tribunal eclesiàstic en Roma para despatxar las dispensas en matèria de confessió. = La capellania que posa al qui la poseeix la obligació de confessar. = La dignitat ó càrreg del penitenciári. *Penitenciaria*.
Penitencier. *m.* El canonge qui té la obligació de confessar. *Penitenciario*.
Penitent, ta. *adj.* El qui se arrepen-teix, el qui fa penitència y el qui se confessa ab un sacerdot. *Penitente*, ta.
Penjád, da. *p. p.* de penjar. *Colgado*, da ó *ahorcado*, da.
Penjád, da. *adj.* Astut, belitre. *Taimado*, da.
Penjador. *m.* Instrument para penjary cosas. *Percha*. = Ahont se posean los plega novament impresos. *Colgador*.
Penjador, ra. *adj.* Dolents. *Ganforro*, ra, *digno*, na de horca ó *ant. ahorcadizo*, za.
Penjaut. *p. a.* de penjar. = *m.* Costa, rost de alguna altura. = Recada. *Pendiente*.
Penjar. *v. a.* Posar alguna cosa qui no tóe en terra. = Estèndrer lo imprès. *Colgar*. = En la forca. *Ahorcar* ó *colgar*. = De un fil: estar para caurer, poc firme. *Pender de un hilo*.
Penjar. *v. n.* Estar penjád. *Colgar*. = Una cosa, v. g. somada á una part. *Cabecear*.
Penjarse. *v. r.* *Colgarse*. = Para matarse. *Ahorcar-se* ó *colgarse*. = Allá ahont cau: afagir trabáys al qui en té. *A la borrica arrodillada doblarle la carga*. = Contradirse: allegar lo contrári á lo que vol provar. *Contradecirse*.
Penjóy. *m.* Réyms, pomas, etc. penjáds para conservarlós. *Colgajo* ó *cuella*. = Hómo penjád. *Racimo*.

Pennada. *f.* Cossa. *Coz* ó *pernada*.
Penó. *m.* Bandera llarga ab maneg gruixad y llarg que se du en las processóus. *Pendon*. = Hómo ó dona ált. *Pendon* ó *peranton*.
Penoner. *m.* El qui du es penó. *Confalonier*.
Pénos, sa. *adj.* Lo qui dona pena, torment, trahay, molt que fer. *Penoso*, sa.
Pénosament. *adv.* Ab pena. *Penosamente*.
Pénosíssim, ma. *sup.* Molt pénos. *Penosísimo*, ma.
Pensad, da. *p. p.* de pensar. *Pensado*, da. = Cas pensad: premeditad. *Caso pensado*. = De pensad: de intent. *De pensado*. = De cas pensad: sense motiu ni fi. *De caso pensado*.
Pensador, ra. *m. f.* El qui pensa. *Pensador*, ra.
Pensament. *m.* El acte de pensar. = Consideració, atenció, meditació. = Intenció, projecte. = Opinió, parer, sentència. = Prentitud estréna. *Pensamiento*. = Es ó áhnt na pensament: moltíssim prest. *En un pensamiento*. = Mal pensament. *Mal pensamiento*. = Ni per pensament: no encare pensad. *Ni por pensamiento*.
Pensar. *v. a.* Considerar, contemplar, discórrer, imaginar, reflectonar. = Judicar, meditar, projectar, etc. *Pensar*. = Donar que pensar. *Dar en que pensar*. = Donar mal que pensar. *Dar espina*. = Sense pensary. *Sin pensarlo*.
Pensatiu, va. *adj.* El qui pensa profundament. *Pensativo*, va.
Pensió. *f.* Paga anual. = Cuydado, molèstia, trahay que du ab sí un empleyo, etc. *Pension*.
Pensionad, da. *p. p.* de pensionar. *Pensionado*, da.
Pensionar. *v. a.* Donar, fer pensió ó posarla. *Pensionar*.
Pensionári. *m.* El qui paga ó á qui se paga una pensió. *Pensionario*.
Pensionista. *m.* El qui cobra ó paga pensió. *Pensionista*.
Pentágono. *m.* Figura geométrica de cinc costats. *Pentdgono*.
Pentágono, na. *adj.* Lo qui té cinc costats. *Pentdgono*, na.
Pentagrama. *m.* Las cinc retxes en qui se escria los punts de sòlfa. *Pantagrama*.
Pentámetro. *m.* Vers llatí de cinc peus. *Pentámetro*.
Pentatéuco. *m.* Los cinc primers llibres de la biblia. *Pentateuco*.
Pentecòstes. *m.* Ciucogema. *Pentecòstes*.
Pentinád, da. *p. p.* de pentinar, se. *Peinado*, da. = *Rastillado*, da.
Pentinád. *adj.* Se diu del hómo famallud qui se vést ab vanidat. *Peinado*.
Pentiuada. *f.* El acte y efecte de pentinar, se. = Los cabéis que se arráncan ab sa pinta. *Peina-*

da ô peinadura.

Pentinador, ra. m. f. El qui pentina. *Peinador*, ra. = El qui pentina câsom ô lli. *Rastrillador*, ra.

Pentinador. m. Tavayôla que se pôsa al còll para pentinar, se. *Peinador*. = Puât. *Rastrillo*.

Pentinar. v. a. Arretglar, compôndrer es cabèys ab una pinta, el pel ô llâna dels animâls. *Peinar*. = Câsom ô lli. *Rastrillar*, y si el puât es de pûas primas. *Asedar*. = Sa perruca á un: arregañarlo fôrt. *Cardarle la lana*.

Pentiuó. m. La llâna qui quèda en los piutes, trèt lo estâm. *Entrepeines*.

Pénúltim, ma. adj. Immediád ântes del derrer. *Penúltimo*, ma.

Penumbra. f. Petita ombra que se obsérva ântes de ombra totâl en los eclipses. *Penumbra*.

Pénuria. f. Fâlta, necessitât, pobresa. *Penuria*.

Peña. f. Rôca grossissima ô pédra viva qui surt de sa têrra. *Peña*. = De montâña. *Peñasco*. = Tanyâda. *Tajada*. = De voréra del mar. *Acantillado*.

Peñâl. m. Montâña plena de peñas. *Peñascal*.

Peñón. m. Montâña molt âlta. *Peñon*.

Peñora. f. La còsa que se dona para assegurar el pàgo que se ha de fer. *Prenda*. = Donar peñora. *Dar prenda*. = Prènder peñora. *Hacer ô tomar prenda*.

Peñorâd, da. p. p. de peñorar. *Apremiado*, da.

Peñorar. v. a. Obligar per justícia á pagar ô fer âltra còsa. *Apremiar*.

Peó. m. El qui vá á pèu. = Soldât de infanteria. = Pèu de véra. = Péssa de aquedrés ô del jòp de dâmas. *Peon*.

Peônia. f. pl. y sa flôr. *Peonia*.

Pêp. m. Abreviadura de Josêp. *Pepe*.

Pêpa. f. Abreviadura de Josêpa. *Pepa*.

Pêpê. Terme ab que los nins anomenan sa mërda. *Pu ô pua*.

Pepèt, ta. Diminutiu de Pêp y de Pêpa. *Pepito*, ta.

Per. Preposició cansâl ô finâl, moltíssimas vegâdas se usa en llòc de *para*. *Por ô para*. = Si después de *per* se seguèix en auteposâd á nôw, se suprimèix la *r* de *per* y la *e* de *en* y se pronuncia *pen*. *Por ô para*. = Per axó ô per esó. *Por esto ô por esq*. = De *per* st. *De por st*. = *Per devânt*. *Por delante*. = Per menjar. *Para comer*, etc.

Pera. f. Fruyta coneguda y ny hà de várias câstas.

Pera. = Ôbra de passamaner. *Perilla*.

Perá. m. Llòc de moltes paréras. *Peraleda*.

Peráyre. m. El qui de llâna fâ estâm. *Pelaire*.

Perayría. f. La botiga de peráyre. *Pelairia*.

Perbóc. m. Aceró. *Calce*. = Punta. *Boca*.

Perbocar. v. a. Posar aceróns es ferrers. *Calzar*.

= Fer sa punta á alguna còsa los fusters. *Echar boca*.

Perböllida. f. Bòfega. *Postilla*.

Percèber. v. a. Rèber, disfrutar. = Comprènder, estèndrer. *Percibir*.

Percebúd, da. p. p. de percèber. *Percebido*, da.

Percepció. f. Comprensió, intelligència. *Percepcion*.

Perceptible. adj. Lo qui se pôt percèber. *Perceptible*.

Perceptiblement. adv. De un môdo perceptible. *Perceptiblemente*.

Perceptiu. m. El qui té facultât de percèber. *Perceptivo*.

Percinta. f. Un bossí de péll llârg y estrèt para ajustar sa cinta. *Cinto*.

Percuciént. adj. El qui fer. *Percuciente*.

Percussió. f. Tôc violént, el âcte de ferirse un cós ab âltre. *Percusion*.

Pecussor. m. Percuciént. *Percusor*.

Pèrder. v. a. Déxar de tenir lo que se posseja. = Abandonar, despreciar, málgastar. = No lograr lo que se desitjâva. = Corrómprer, destruir en lo físic y morâl, etc. *Perder*. = Es bôus: es judici. *Perder la chaveta ô los estribos*. = Es câb des fil: no recordarse de lo que se volia dir. *Perder el hilo*. = Es confy. V. es câb des fil. = Es caxâls en alguna còsa: ocupar-se molt en élla. *Envejecer en ella*. = Sas manâdas pes rostóy. *Perder el ripio*. = Sas pâssas: sas diligèncias que se fâu. *Gastar la pólvora en salvas*. = Es rumbo un bârco. *Perder el rumbo, desgarrar ô desgarrarse*. = S'âse y sas magránas: estar mâssa en un llòc. *Hacer humo*. = Es sâc y sas peras: tot. *El rocín y las manzanas*. = El témps en vá: no aprofitarló. *Gastar almacén*. = El témps y sa lleyó. *Ordeñar los castrones, coger agua en cesto ô harnero, andar d'caza con huron muerto*. = Es corbâm: es béns, majormént per sa séua culpa. *Dar de culo ô con el culo en las goteras*. = El témps en fotesas. *Andar d'picos pardos*. = Sa vergoña. *Perder la vergüenza ô echar la capa al toro*. = El témps en pretenir alguna còsa. *Andar d'caza de gangas*.

Pèrderse. v. r. Acabarse, destruirse, pudrirse. = Espeñarse. = Entregarse á los vicijs. = No usar-se já una còsa. = No trobar per ahónt surtir de bôsc, câsa, etc. = Pèrder es caní. = Desapcrèxer la âygo de fônt, torrènt, etc. = Olvidarse, borrar-se de la memòria. = Déxar de tenir estimació, etc. *Perderse*. = Per es séu xerrar. *Perderse por el pico*.

Pèrdició. f. Dâny morâl, rufna. = Desarrètglo de los costúms. = La câusa qui ocasiona algún dâny.

— Amor desenfrenad. — Málgaſt de los béus. — Condemnació etèrna. — Perjúdy notáble. *Perdicion*. — Es una pérdició: un gròs dâñy. *Es una perdicion*.

Perdigáya. *f.* *Perdiu* jóva. *Perdigon* ô en aragònès. *Perdigana*.

Perdigó. *m.* Bòlleta petita de plom. — Esquít de sàliva. *Perdigon*.

Perdiu. *f.* Àve. *Perdiz*. — *Perdiu* per bârba. *adv.* Per câp ô persona. *A perdiz por barba*.

Perdiuer, *ra*. *m. f.* Mèus. *Perdiguero*, *ra*.

Perdiueta. *f.* *Perdiu* petita. *Perdigoncico*, *cillo*, *cito*.

Perdiuôta. *f.* *Perdiu* gròssa. *Perdigon*.

Perdó. *m.* Gràcia, remissió de culpa, de deute, de injuria, etc. — Indulgència. *Perdon*.

Perdonàble. *adj.* Lo digne de perdó. *Perdonable*.

Perdonad, *da*. *p. p.* de perdonar. *Perdonado*, *da*.

Perdonador, *ra*. *m. f.* El qui perdona. *Perdonador*, *ra*.

Perdonant. *p. a.* de perdonar. El qui perdona. *Perdonante*.

Perdonar. *v. a.* Fer gràcia. — Esceptar, esceptuar, dispensar. *Perdonar*. — No perdonar á mēco: no mirar respēctes. *No ahorrarse con nadie, ni con su padre*. — Perdone, perdón vòstè, perdonáu. *Perdone, perdone usted, perdonad*. — Déu tho perdón. *Dios te lo perdone*.

Perdonavidas. *m.* Bravetjador de valént, — Breguista. *Perdonavidas*.

Pèrdua. *f.* Privació de lo que se posseía. — Dâñy, detrimént, destrucció, mēcâb, ruina. *Pèrdua*.

Perdúd, *da*. *p. p.* de pèrder, se. *Perdido*, *da*.

Perdúd, *da*. *adj.* Arruinad, desesperad. — El qui hà málgaſtâd los séus béus. — El qui está entregâd á los viciis. *Perdido*, *da*. — Vâgamundo. *Pan perdido*. — Málſeuer. *Galfarro*, *ra*. — El qui acâpta para no fer feyna. *Gallofero*, *ra*. — El qui está perdúd per llibres: qui los desitja ô los lliix molt. *Bibliomanidtico*. — Gēnt perduda: de málâ vida. *Gente perdida*. — Dôna perduda: prosti-tuta. *Muger perdida*. — Còsa perduda: hōmo entregâd á los viciis, incorretgible, etc. *Cosa perdida* ô *perdida cosa*. — Estar perdúd per una dôna. *Estar perdido por* ô *amartelado de una muger*. — *Perdúd* dâñi per perdúd. *A juego perdido cabe le digo*.

Perdulâri, *ria*. *adj.* El qui se descayda de la séua persona y de las séuas còsas. *Perdulario*, *ria*, — *Perdúda*. *Perdido*, *da*.

Perdurâble. *adj.* Etèrn, perpètuu. — Lo qui dura molt de témps. *Perdurable*,

Perdurâblemént. *adv.* Etèrnâment. *Perdurablemente*.

Pére. *m.* Nòm pròpi de hōmo. *Pedro* ô *Pedrucho*. — En *Pére Cresta*: hōmo nn norès, un nonèas. *Juan Lanas*.

Peregrí y àltres. *V.* *Pelegri*, etc.

Peremaſier. *m.* Àbre. *Peral de san Miguel*.

Pérematén: estraſolâri. *Estafalario*.

Perendenga. *f.* Fotesa. *Friolera*. — Adorno de dôna. *Perendengue*.

Pérénâl. *adj.* *V.* *Péréane*. *Perennial*.

Pérénâlmént. *adj.* *V.* *Pérénnemént*. *Perennialmente*.

Péréanne. *adj.* Continuo, perpètuu, sens intermiſsió. *Perenne*.

Perénnemént. *adv.* Continnamént. *Perennemente*.

Pérénnidât. *f.* Continua duració. *Perennidad*.

Perentôri, *ria*. *adj.* Decissiu, terminânt. *Perentorio*, *ria*.

Perentôriamént. *adv.* Decissivâment. *Perentoriamente*.

Peréra. *f.* Àbre. *Peral*. — Borda. *Peruetano*.

Pererós, *sa*. *adj.* Málſeuer, târd en obrar. — El qui es mál de fer axecar des lliit, de cadira, etc. *Perezoso*, *sa*.

Pererosamént. *adv.* Ab peresa. *Pererosamente*.

Pererosíssim, *ma*. *sup.* *Pererosisimo*, *am*.

Peresa. *f.* Descúyt, lentitúdt, negligència. — Fálta de atenció, de vigilància. — Dificultât de axecarse des lliit, etc. *Pereza*. — Sa peresa el roega. *Se come de pereza*.

Perèt. *m.* Diminutiu de *Pére*. *Perico*.

Pereta. *f.* Nòm pròpi de dôna. *Petronila*. — Pera petita. *Perilla*.

Perfecció. *f.* El acte de perfeccionar. — Complimént. — El gráu de bondât á que pôt arribar una còsa. — La virtút en sumo gráu. — Conclusió, sa derréra mâ que se dona á una còsa. *Perfeccion*. *Perfeccionad*, *da*. *p. p.* de perfeccionar. *Perfeccionado*, *da* ô *perficionado*, *da*.

Perfeccionador, *ra*. *m. f.* El qui perfecciona. *Perfeccionador*, *ra*.

Perfeccionar. *v. a.* Acabar, donar sa derréra mâ. *Perfeccionar* y *ant.* *perficionar*.

Perlét, *ta*. *adj.* Acabâd, cumplid, bèn trabajâd. — Bèn formâd, hermós, pulid. — El qui té el gráu âlt de virtút cristiàna ô el major de bondât. *Perfecto*, *ta*.

Perfèctamént. *adv.* Ab perfecció. *Perfectamente*.

Perfectíssim, *ma*. *sup.* Molt perfèts. *Perfectissimo*, *ma*.

Perfectíssimâment. *adv. sup.* Ab molta perfecció. *Perfectisimamente*.

Perfectu, *va*. *adj.* Lo qui perficiona. *Perfectivo*, *va*.

Perficiént. *adj.* Lo qui perfecciona. *Perficiénte.*
Perficiónd, *da. p. p.* de perficionar. *Perfició-*
nado, da.

Perficionar. *v. a. ant.* Perfeccionar. *Perficionar.*

Pêrfidamént. *adv.* Ab perfidia. *Pêrfidamente.*

Perfidia. *f.* Deslleiyaltât, trahició. *Perfidia.*

Pêrfido, *da. adj.* Deslleiyâl, infaêl, traydor. *Pêr-*
fido, da.

Perfil. *m.* La línea de una figura. = Adorno su-
 til y delicád que se pôsa á voréra de quálsevôl
 côsa. = El rásgo ab que acában sas lletras. = La
 vista de una figura miráda de costât. *Perfil.*

Perfilád, *da. p. p.* de perfilar. *Perfilado, da.*

Perfiladura. *f.* La acció de perfilar. = El matéix
 perfil. *Perfiladura.*

Perfilar. *v. a.* Trêurer es perfil á una côsa. = Di-
 bujar simplement. *Perfilar.*

Perfilarse. *v. r.* Presentarse de costât. *Perfilarse.*

Perfúm. *m.* Matêria olorosa. = El olor y fum que
 despedexen los aromas. *Perfume.*

Perfumád, *da. p. p.* de perfumar. *Perfumado, da.*

Perfumador, *ra. m. f.* El qui perfuma. *Perfuma-*
dor, ra.

Perfumador. *m.* Ólla, perôl, etc. en que se pô-
 san al fôc los perfúms. *Perfumador ô perfuma-*
dera.

Perfumar. *v. a.* Donar fum de bônas olors á una
 côsa. = Donar olor já bô, já mál. *Perfumar.*

Perfumería. *f.* La câsa ahónt se fân ô venen per-
 fúms. *Perfumeria.*

Perfumista. *m.* El qui fâ ô ven perfúms. *Perfu-*
mista.

Perfuntôri, *ria. adj.* Lo qui fâ pôca impressió en
 el ánimo. *Perfuntorio, ria.*

Perfuntôriamént. *adv.* Superficialmént, de pássô.
Perfuntoriamente.

Periámbo. *m.* Pêu de vérs de duas bréus. *Pe-*
riambo.

Pericárdio. *m.* Bossa qui cubrêix el côr. *Pericar-*
dio.

Pericárpio. *m.* La ta'eta qui cubrêix el fruyt de
 una plânta. *Pericarpio.*

Pêricia. *f.* Practiquesa, conexemént, habilidât.
Pericia.

Pericráneo. *m.* Membrána espessa qui cubrêix el
 cásco des câp per defôre. *Pericrdneo.*

Perifêria. *f.* V. Circunferência. *Periferia.*

Pêrifôllos. *m. pl.* Adornos de dônas. *Perifollos.*

Perifraseád, *da. p. p.* de perifrasear. *Perifrasea-*
do, da.

Perifrasear. *v. a.* Usar de rodéos para espressar lo
 que se portá dir en pôcas paráulas. *Perifrasear.*

Perifrassi y perifrasis. *f.* Figura retòrica, y se fâ
 quánd per adorno se afix á la oració frâse ô pa-

râula no necessârias. *Perifrasi y perifrasis.*

Perigéo. *m.* La situació més prôp de un ástro á
 la têrra. *Perigeo.*

Perihélio. *m.* El punt en que un planèt estâ més
 prôp des sôl. *Perihelio.*

Perill. *m.* Dâñy, riésgo. *Peligro.* = Estar de perill.
Estar en peligro. = De cáurer del empleyo, etc.
Estar en balanza. = Estar fôre de perill. *Estar*
fuera de peligro.

Perillar. *v. n.* Estar en perill, esposád á rêbrer,
 dâñy. *Peligrar.*

Perillo. *m.* Canonèt ahónt afiânsan una guya las
 qui fân câlsa. *Palillo ô dagailla.*

Perillós, *sa. adj.* Esposád, dubtôa. *Peligroso, sa.*

Perillosamént. *adv.* Ab perill. *Peligrosamente.*

Perímetro. *m.* Circunferência. *Perímetro.*

Perinéo. *m.* El espây entre el áno y las párts na-
 turâls. *Perineo.*

Perineumonía. *f.* Pulmonía. *Perineumonia.*

Perineumôtic, *ca. adj.* El qui té pulmonía. *Perti-*
neumótico, ca.

Périôdic. *m.* Diâri. *Periodico.*

Périôdic, *ca. adj.* El qui té el séus péríodos. *Pe-*
riódico, ca. = Fébra périódica: intermíttent. *Ca-*
lentura periódica.

Périôdicamént. *adv.* Ab péríodo. *Periodicamente.*

Périodista. *m.* El qui compôn ô publica périódics.
Periodista.

Péríodo. *m.* Revolució de un ástro. = Espây de
 témps. = El punt més âlt de elevació de un á-
 stro ô el gráu més âlt de fortuna, glôria, etc. =
 Revolució de las fébras intermíttents. = La cláu-
 sula sencera y perfêta de la oració gramaticâl.
Pertodo.

Perióstio. *m.* Membrána qui cubrêix ets ôssos.
Periostio.

Peripatêtic, *ca. adj.* El qui següeix la filosofia de
 Aristóteles. = Ridículo y estrevagânt en sas séuas
 opiniús. *Peripatético, ca.*

Peripáto. *m.* La doctriua de Aristóteles. *Peripato*
ô peripatetismo.

Peripecia. *f.* Impensâda mudânsa de bôna ô málâ
 fortuna á lo contrâri; majormént en los personât-
 ges del drâma, del poéma líric y de un román-
 ce. *Peripecia.*

Periplo. *m.* La navegació que los antígs feyan còs-
 ta côsta y de qui se té noticia. *Periplo.*

Periptêri. *m.* Edifíci ab sis columnas islâdas á de-
 fôre. *Peripterio.*

Periscios. *m. pl.* Habitânts de sonas fredas, qui
 ténen es sôl ô sa fosca un ô més dias sencêrs.
Periscios.

Perisología. *f.* Figura retòrica. V. Redundância.
Perisologia.

Peristáltic, ca. *adj.* Se diu del moviment de los budells quand se axámpian y se estrefien para espellir el escremènt. *Peristáltico*, ca.

Peristíl. *m.* Galeria cubërta sostenguda per columnas. *Peristilo*.

Perístrofe. *f.* Figura retòrica ab que convertím á favor nòstro la proposició del contrári. *Perístrofe*.

Péritíssim, ma. *sup.* Molt périto. *Peritísimo*, ma.

Perito, ta. *adj.* Práctics, esperimentáds, dòctes, sábs. *Perito*, ta.

Peritóneo. *m.* Membrána qui cubrèix interiorment la párt inferior del vèntre abónt estàn sas párts deshonestas. *Peritóneo*.

Perjudicád, da. *p. p.* de perjudicar. *Perjudicado*, da.

Perjudicador, ra. *m. f.* El qui perjudica. *Perjudicador*, ra.

Perjudicar. *v. a.* Causar ò domar dáñy. *Perjudicar*.

Perjudici. *m.* Dáñy, meucáb, pèrdna. *Perjuicio*.

Perjudiciál. *adj.* Lo qui cáuza perjudici. = *cur.* La acció ò escepció qui ántes de tot deu ser examináda. *Perjudicial*.

Perjudicialíssim, ma. *sup.* Molt perjudiciál. *Perjudicialísimo*, ma.

Perjudicialíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de perjudici. *Perjudicialísimamente*.

Perjudiciálmént. *adv.* Ab perjudici. *Perjudicialmente*.

Perjurád, da. *p. p.* de perjurar, se. *Perjurado*, da.

Perjurador, ra. *m. f.* El qui jura fàls. *Perjurador*, ra.

Perjurar. *v. n.* Jurar fàls. = Jurar molt. *Perjurar*.

Perjurar-se. *v. r.* Faltar á la fe promesa en el juramént. *Perjurar-se*.

Perjuri. *m.* Juramént fàls. *Perjurio*.

Perjuro, ra. *adj.* El qui jura fàls. *Perjuro*, ra.

Perjúy. *m.* Lo matéix que perjudici. *Perjuicio*.

Pèrla. *f.* Sustància dura y blánca qui se forma dins la conxa de cèrt marisc. = Dènt molt blánca segóns los poétas. = Lo qui té sa forma y la trasparència de pèrla. *Perla*. = Taqueta blánca en el uy. *Granizo*. = De pèrlas. *Perfèctamént. De perlas*.

Pèrla. *f.* La qui no es redona. *Barrueco* ò *berrucco*.

Perlessia. *f.* Malaltía qui priva de moviment y de sentít. *Perlesia*.

Perleta. *f.* Pèrla petita. *Perlezuela*.

Perllongád, da. *p. p.* de perllongar. *Prolongado*, da.

Perllongar. *v. a.* Dilatar, retardar. *Prolongar*.

Permanència. *f.* Costància, duració firme, establidat, perseverància. *Permanencia*.

Permanént. *adj.* Lo qui permanèix. *Permanente*.

Permanescúd, da. *p. p.* de permanèixer. *Permanecido*, da.

Permanèixer. *v. n.* Continuar, perseverar, mantenir-se en sa séua opinió. = Durar sense mudarse. = Detenir-se, estar llárg témps, romàndrer. *Permanecer*.

Permès, sa. *p. p.* de permètrer. *Permitido*, da ò *permiso*, sa.

Permètrer. *v. a.* Condescendir, sufrir, tollerar. = No impedir lo que se pòt. = Déxar passar en las escòlas una còsa fàlsa còm si fos vera. *Permitir*.

Permis. *m.* Concessió, facultat, llecència. *Permiso*.

Permissió. *f.* Permis. = Figura retòrica per la qual el orador concedèix algunas rahóns contràrias. *Permission*.

Permissú, va. *adj.* Lo qui enclòu permís, etc. *Permisivo*, va.

Permissivamént. *adv.* Ab permís. *Permisivamente*.

Permistió. *f.* Mescla majormént de còsas líquidas. *Permision*.

Permòdol. *adj.* Ataràds. *Estafermo*, ma. = m. Còsa de arquitectura. *Can* ò *modillon*.

Permuta. *f.* Barát, càuvi. = Barát de bénefici. *Permuta*.

Permutació. *f.* Permuta. *Permutacion*.

Permutád, da. *p. p.* de permutar. *Permutado*, da.

Permutar. *v. a.* Baratar, canviar. *Permutar*.

Pèrn. *m.* Clavilla de fèrro. *Perno*. = Instrument de fèrro ab que se táucan y òbrin pòrtas, finèstras, etc. *Pierno*. = Del mon: línea rècta que se concéb passar per el cèntro de la tèrra y terminarse á los polos. *Eje del mundo*. = De hipèrbole, parábola, de cilindre, etc. *Eje de hipèrbole*, etc. = De ròda de carruátge. *Pezonera*.

Pèrna. *f.* Càma. *Pierna*. = Ventar la pèrna, passetjarse. *Estirar las piernas*.

Pèrnèt. *m.* Pèrn petit. *Pernete*.

Pèrnetjar. *v. a.* Mòurer ab violència sas càmas. *Pernejar*. = Tirar cossas. *Coccar* ò *pernejar*.

Pèrniciós, sa. *adj.* Fatál, perjudiciál, dañós. *Pernicioso*, sa.

Pèrniciósamént. *adv.* Fatálment. *Perniciosamente*.

Pèrniciósíssim, ma. *sup.* Molt pèrniciosos. *Perniciosísimo*, ma.

Pèrnoctar. *v. a.* Passar tota sa nit vellánt ò fènt alguna còsa. *Pernoctar*.

Peró. Conjunció adversativa ab que un estrém de la oració se còntropòsa al àltre moderànt ò destruint el seu sentít. *Pero*.

Peról. *m.* Espècie de caldèra. *Perol*. = Para escar-

far aygo. *Escalfador*. = De llantó de que usau los potecáris. *Caceta*. = Para torrar cacáu ó caffè. *Paila*.

Perolèt. *m.* *Peròl* petit. *Perorillo*.

Perone. *m.* Un ós petit baix del ós de sa cãma. *Perone*.

Péroració. *f.* Recopilació, última párt del discurs en que el orador mou los oyénts. *Peroracion*.

Pérorar. *v. a.* Concèuir el orador la oració. = Demanar ab eficácia. = Parlar en públic. *Perorar*.

Pétrót. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Pedro-Odon*. = Pera gròssa. *Peraza*.

Perôta. *f.* Pera gròssa. *Peraza*.

Perpendicular. *adj.* Dret de dalt á baix. *Perpendicular*.

Perpendicularment. *adv.* Á plòm. *Perpendicularmente*.

Perpendículo. *m.* El plòm para lliuellar. *Perpendículo*.

Pérpétració. *f.* El ácte de pérpétrar. *Perpetracion*.

Pérpétrar. *v. a.* Comètrer algú delictè. *Perpetrar*.

Perpétua. *f.* Plánta, y la séua flôr. *Perpetua*.

Perpétuació. *f.* El ácte de pérpétuar. *Perpetuacion*.

Perpétuad, *da*. *p. p.* de pérpétuar. *Perpetuado, da*.

Perpétuament. *adv.* Para sèmpre. *Perpetuamente*.

Pérpétuar. *v. a.* Fer perpétua una còsa. = Eternisar. *Perpetuar*.

Perpétuidat. *f.* Duració etèrna ò moltíssim llarga. *Perpetuidad*.

Perpétuo, *ua*. *adj.* Etèrn. = Continno, no interrompú. = Durader. *Perpetuo, ua*.

Perplèca, *sa*. *adj.* Confús, dubtós, incèrt. *Perplejo, ja*.

Perplecidat. *f.* Dubte, irresolució, obscuridat. *Perplejidad*.

Perque. Conjunció qui indica la càusa, motiu ò rahó de una còsa. = La matèxa càusa, etc. *Porque*.

Perquènes. Expressió ab que se indica no volèr dir el motiu porque se diu ò se fà una còsa. *Por penitencias mal cumplidas ò nitos*.

Per quins cinc sòus? Per quin motiu? Por qué carga de agua?

Pérreria. *f.* Injuria, paràula picant. *Perreria*. = Dir ò dirse sas mil pérrerias. *Decir ò decirse las mil perrerias*.

Perruca. *f.* Cabeyéra postissa = Arragáñy. *Peluca*. = El qui en du. *Pelucon*. = Donar una bona perruca: arregañar. *Echar una peluca*. = Fer sa perruca á uu: adularlo. *Popar*. = Pentinar sa perruca á un: murmurar de éll. *Roerle los zancajos*.

Perrucòta. *f.* *Perruca* gròssa. *Pelucon*.

Perruquer. *m.* El qui per ofici pentina, fà ò ven perrucas. *Peluquero*.

Perruqueta. *f.* *Perruca* petita. *Peluquin*.

Pèrsa. *adj.* De Pèrsia. *Persa*.

Persecució. *f.* El ácte de perseguir. = Los trahàs y molèstias de la ànima, del còs. = Los torments que donàvan los emperadors pagàns als cristiàns. = Importunidat continua y pesada. *Persecucion*.

Perseguid, *da*. *p. p.* de perseguir. *Perseguido, da*.

Perseguidor, *ra*. *m. f.* El qui perseguèix. *Perseguidor, ra*.

Perseguint. *m. V.* *Persecució*. *Perseguimiento*.

Perseguir. *v. a.* Ancalsar al qui futz. = Cercar á un per totes párts. = Atormentar, donar que sufrir, que patir, etc. *Perseguir*. = De mòrt á un. *Perseguirle hasta la mata*.

Perséo. *m.* Costellació boreyal. *Perseo*.

Persevánt. *m.* Oficial inferior al réy de armas. *Persevante*.

Perseverància. *f.* Continuació, duració, permanència. *Perseverancia*. = Final: costància en la virtut fins á la mòrt. *Final*.

Perseverad, *da*. *p. p.* de perseverar. *Perseverado, da*.

Perseveránt. *p. a.* de perseverar. El qui persevera. *Perseverante*.

Perseverar. *v. a.* Mantenir-se firme y constant. = Continuar, durar. *Perseverar*.

Persá, *na*. *adj.* De Pèrsia. *Persiano, na*.

Persiana. *f.* Espècie de gelosia. *Persiana*.

Pèrsic, *ca*. *adj.* De Pèrsia. *Persico, ca*.

Persicària. *f. pl.* *Persicaria*.

Persignarse. *v. r.* Señarse ab el señál de la creu. *Persignarse*.

Persistència. *f.* Permanència. *Persistencia*.

Persistent. *p. a.* de persistir. El qui persistèix. *Persistente*.

Persistir. *v. n.* Durar llarg témps. = Perseverar en la séua opinió. *Persistir*.

Persona. *f.* Individuo de la naturalesa humana. = Qualsevòl hòmo ò dóna cuyo nòm se ignòra. = La disposició ò figura del còs. = Hòmo distingíu en la república. = Qualsevòl de las tres personas de la santíssima Trinidat. *Persona*. = En persona: per sí matèix. *En persona*.

Persona. *f.* Qualsevòl nòm ò pronòm ab qui concèrta el verb. *Persona*.

Personat. *m.* Dignidat eglesiástica sens jurisdicció ni ofici. = El qui posseïx tal dignidat. *Personado*.

Personál. *adj.* Lo qui es pròpi de la persona. ò li pertàñy. *Personal*.

Personalidat. *f.* La diferència qui constituïx la distinció de personas. *Personalidad.*
ersonalment. *adv.* En persona. *Personalmente.*
Personatge. *m.* Subjècte de distinció. = Persona oculta ab algun desfrès. = Estranger ò no conegud. *Personage.*
Parsonéro. *m.* El síndic del ajuntament y el procurador del pòble. *Personero.*
Personeta. *f.* Persona petita. *Personilla.*
Personôta. *f.* Persona gròssa. *Personaza.*
Perspectiu. *m.* El qui professa la perspectiva. *Perspectivo.*
Perspectiva. *f.* Una de las pàrts de la òptica. = Pintura qui representa objèctes de lluy. = Objècte vist de lluy. = La apariència fallàs de las còsas. *Perspectiva.*
Perspicàcia. *f.* Bondat, sutilesa de la vista. = Agudesas, ingèni, vivesa. *Perspicacia.*
Perspicacidat. *f.* V. Perspicàcia. *Perspicacidad.*
Perspicacíssim. *ma. sup.* Molt perspicàces. *Perspicacissimo, ma.*
Perspicàs. *adj.* El qui té la vista bona. = El qui té agudesas, ingèni, etc. *Perspicaz.*
Perspicuidat. *f.* Claredat, netedat, transparència. *Perspicuidad.*
Perspicuo. *cua. adj.* Clar, net, transparent. *Perspicuo, cua.*
Persuadid. *da. p. p.* de persuadir. *Persuadido, da.*
Persuadidor. *ra. m. f.* El qui persuadèix. *Persuadidor, ra.*
Persuadir. *v. a.* Aconseyar, determinar á creurer, á fer. *Persuadir.*
Persuadirse. *v. r.* Creurer, imaginar-se. *Persuadirse.*
Persuassible. *adj.* Lo que se pòt persuadir. *Persuasible.*
Persuassió. *f.* Consèy, exhortació. = Firme creència. *Persuasion.*
Persuassiu. *va. adj.* Lo qui persuadèix. *Persuasivo, va.*
Persuassiva. *f.* Destresa, gràcia en so persuadir. *Persuasiva.*
Pertañent. *adj.* Lo qui pertàny, se referèix ò toca. *Perteneciente.*
Pertàñer. *v. a.* Tocar, ser de la obligació de algu. = Referirse, dir relació una còsa á altra. *Pertenecer.*
Pertenència. *f.* Dret de propietat. = Territòri qui pertàny per títol de propietat ò de jurisdicció. = Dependència, accessòri á lo principal. *Pertenencia.*
Pertengud. *da. p. p.* de pertàñer. *Pertenecido, da.*
Pertinàcia. *f.* Obstinació, contumàcia. *Pertinacia.*
Pertinacíssim. *ma. sup.* Molt pertinàces. *Perti-*

nacissimo, ma.
Pertinàs. *adj.* Obstinad, contumàs, tèrco. *Pertinaz.*
Pertinàsment. *adv.* Ab obstinació. *Pertinazmente.*
Pertiència. *f.* V. Pertenència. *Pertinencia.*
Pertocad. *da. p. p.* de pertocar. *Pertenecido, da.*
Pertocar. *v. n.* V. Pertàñer. *Pertenecer.*
Pertret. *m.* Municions para la defensa de una plàssa. = Armament de un bárco de guèrra. *Pertrecho.* = Pertrets. *pl.* Mèdis, instrumènts para una operació. = Cantidat de còsas diversas para algun fi. *Pertrechos.* = Donar es pertrets de un edifici per el trabáy de tomarlo. *Dar despojos por derribos.*
Pertretxád. *da. p. p.* de pertretzar. *Pertrechado, da.*
Pertretzar. *v. a.* Abastar, reforsar de armas y de soldats. *Pertrechar.*
Pertretxarse. *v. r.* Prevenir-se de defensins. *Pertrecharse.*
Perturbàble. *adj.* Que se pòt perturbar. *Perturbable.*
Perturbació. *f.* Confusió, desorde, trastorn. = Espant, consternació. = Moviment vehemènt del ànimo. *Perturbacion.*
Perturbád. *da. p. p.* de perturbar. *Perturbado, da.*
Perturbador. *ra. m. f.* El qui perturba. *Perturbador, ra.*
Perturbar. *v. a.* Alborotar, desconcertar, alterar la tranquilidat, trastornar. *Perturbar.*
Perturbarse. *v. r.* Alterarse, trastornarse, etc. *Perturbarse.* = Parlant. *Atarugarse, perturbarse.*
Péruano. *na. adj.* Del Perú. *Peruano, na ò perulero, ra.*
Pérussí. *na. adj.* De Pérussa. *Perusino, na.*
Pervèrs. *sa. adj.* Endiablád, málvád, molt dolènt. *Perverso, sa.* = Pervèrsament. *Perversamente.*
Perversidat. *f.* Dolentia, malignidat. *Perversidad.*
Perversió. *f.* La acció de pervertir, corrupció de costúms. *Perversion.*
Pervertid. *da. p. p.* de pervertir. *Pervertido, da.*
Pervertidor. *ra. m. f.* El qui pervertèix. *Pervertidor, ra.*
Pervertir. *v. a.* Trastornar el orde de las còsas. = Corrompre los costúms, fer tornar dolènt, se-duir. *Pervertir.*
Pervertirse. *v. r.* Tornar dolènt, entregarse á los viciis. *Pervirtirse.*
Pèrxa. *f.* Bastó llarg qui se pènja de càda càb para penjary còsas. *Percha.* = La de sinia. *Mayal.* = La de truy. *Bigarra.* = Hòmo molt àlt. *Varal.*
Perxád. *da. p. p.* de perxar. *Cascado, da.*

Perxàda. *f.* Atopàda. *Cascadura.*

Perxar. *v. a.* Atupar ab garròt. *Cascar*, y fer anar de càyre al atupàd. *Cimbrar.*

Perxangaria. *f.* Màlfeneria. *Haraganeria.*

Perxàngo, ga. *adj.* Màlfener, ociós. *Haragan, na.*

—Qui acàptan per no fer feyna. *Guiton, na.*

Fer es perxàngo. *Haraganeur*: acaptànt. *Guitonear.*

Perxangòt, ta. *m. f.* Moltíssim perxàngos. *Haraganazo, za.*

Perxerát. *m.* Llistó. *Liston.*—De pinta de taléssos. *Perchado.*

Pes. Preposició qui, posàda àntes de còsa singular, es abreviatura de *per* y el ò de *per* y *es*. *Por el.* —Posàda àntes de plural, es abreviatura de *per* y *els* ò *los*. *Por, los.*

Pes. *m.* La gravetat de los còssos.—Còs gràve ab que se pésa alguna còsa.—Autoridat, crèdit, estimació, importància.—Gravàmen, càrreg que té un á son cuydado.—Llòc ahónt se pésa alguna còsa, còm carbó. *Peso.*—De rèllòtge de parèt, etc. *Pesa.*—Del réy. *Contraste.*—À pes d'òr: caríssim. *A peso de oro.*—Ab pes y mesura. *Con peso y medida.*—Dur en pes: en el àyre. *Llevar en peso.*—De pes: el que deu tenir la còsa. *De peso.*

Pesàd, da. *p. p.* de pésar. *Pesado, da.*

Pesàd, da. *adj.* Enfadós, impertinent, molést, ofensiu, etc, etc. *Pesado, da*, chinchoso, sa, maza, zo, mazacote.—En so parlar ò xerrar. *Arrendador, ra del plomo, machaca, machacon, na.*

Pesàda. *f.* La cantidat que se pésa de una vegàda. *Pesada.*

Pesadès. *f.* El pes de una còsa.—Des càp, còs y uys. *Pesadez.*—De las potèncias. *Entorpecimiento* ò torpeza.

Pesadilla. *f.* Opressió del còr de un qui dòrm. *Pesadilla.*

Pesadíssim, ma. *sup.* Molt pesàd, enfadós, etc. etc. *Pesadísimo, ma.*

Pesadíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de enfado. *Pesadísimamente.*

Pesador, ra. *m. f.* El qui pésa. *Pesador, ra.*—*m.* Del réy. *Contraste.*

Pesadumbre. *f.* Afficció. *Pesadumbre.*

Pesadura. *f.* Impertinència. *Gravamen.*

Pesame. *m.* Expressió ab que se demòstra el sentiment que un té de la afficció de un àltre. *Pesame.*

Pésar. *m.* Dolor de haver fét alguna còsa, majorment de haver ofès á Déu. *Pesar.*—À pésar del qui no'u vòl. *Mus que le pese.*

Pésar. *v. a.* Examinar lo que pésa una còsa.—Con-

siderar ab reflexió.—Donar á pes.—Tenir dolor interiorment. *Pesar.*—No pésa una cerra: es molt juger: una pàya: de pòc valor. *No pesa una paja.*

Pesca. *f.* La acció, el àrt y el ezcèrci de pescar. —El péix que se hà pescàd. *Pesca.*

Pescàda. *f.* La acció de pescar, y el péix que se hà agafàd pescànt. *Pesca.*

Pescador, ra. *m. f.* El qui pesca. *Pescador, ra.* —El qui ven péix. *Pescadero, ra.*—El Pàpa á càusa de san Pére, de qui es sucesor. *Pescador.*—Anell del Pescador: el sèllo del Pàpa. *Anillo del Pescador.*—Pescador de toüinas. *Atunero.*—De gàmbras. *Camaronero.*

Pescànt. *m.* El assiénto del cotxer en el cotxo.—Contrapès qui fà mōurer las decoracions del teàtro. *Pescante.*

Pescar. *v. a.* Procurar agafar péix.—Aferrar ò prènder.—Cercar ò lograr lo que se cercàva. *Pescar.*—Á la eucesa: ab fester. *Pescar con candelerio.*—No sàber lo que se pesca: no sàber lo que un fà. *No saber lo que se pesca.*

Pescateria. *f.* El llòc públic ahónt se ven el péix. *Pescaderia.*

Pèsol. *m.* Plànta y fruyt. *Pèsol.*—De olor. *De olor.*

Pesquéra. *f.* Llòc ahónt se pesca. *Pesquera.*

Pesquissa. *f.* Averiguació, informació, inquisició. *Pesquisa.*—Fer pesquissa. *Pesquisar.*

Péssa. *f.* Porció de un tot.—Pàrt de una càsa.—Lo que se tix de una vegàda.—Quàlsevòl alàca artificial, còm de òr, plàta, etc.—Quàlsevòl òbra pertañent á àrt ò ofici y quàlsevòl còsa sobresalient en magnitút, hermosura, etc. *Pieza.*—De àutos: el agregat de papers pertañent á un plèt. *De autos.*—De ezcàmen: òbra perfecteta y ben acabada. *De exdmen.*—De lléva: canonada que tira un bàrco para indicar que està para partir. *De leva.*—De artilleria: quàlsevòl canó. *De artilleria.*—De ordit posada en forma de cadena. *Cadena.*—La qui junt ab àltras compon es taló de sabàta. *Tapa.*—La que se pòsa á càlsa. *Soleta.*—De teàtro: comèdia, òpera, etc. *De teatro.*—De tèrra: càmp. *Pieza* ò haza.—La que se pòsa á sabàta. *Picaño.*—Bòna péssa: el hòmo astút. *Buena* ò *gentil pieza.*—Quina péssa! *Qué pieza!*—Péssa per péssa: pàrt per pàrt. *Pieza por pieza.*—Jugar una hòna péssa á un. *Jugarle una pieza.*—Quèdar de una péssa: immòbil de espànt. *Quedar de una pieza.*

Pésseta. *f.* Péssa petita. *Piezecita.*

Pesseta. *f.* Moneda: sis sòus. *Peseta.*

Pessíg y àltres. *V.* Passig, etc.

Pessigóyas. *V.* Còssigas. *Cosquillas.*

Pèssim, ma. *adj.* Malíssim, ma. *Pèsimo*, ma.
Pèssimaneút, *adv.* Molt malament. *Pèsimamente*.
Pestanàga, *f. pl.* Zanahoria. = Borda. *Pestínaca erràtica*.
Pestàña, *f.* Els pels dels uys. *Pestaña*.
Pèste, *f.* Contàtge, epi·lèmia, malaltia qui se apèga. = Qualsevòl malaltia qui causa moltes mòrts. = Qualsevòl còsa de mala calidat qui pòt ocasionar gràves dafius. = Corrupció de costúms. = Abundància de salut. *Peste*. = Pèste dolenta que se diu a un allòt. *Mal bicho*.
Pèste, *m.* Espècie de flastomia. *Pèsete* ò *pesia* *tal*.
Pèstes, *f. pl.* Paràulas de amenassa ò de enutx. *Pestes*. = Tirar pèstes. *Echar pestes*.
Pestarona, *f.* Niu. *Bichillo*.
Pestell, *m.* Instrument ab que se òbri y tança una pòrta. *Pasador*.
Pestífero, *ra. adj.* Lo qui causa ò pòt causar pèste ò gràve dafy. *Pestífero*, *ra*.
Pestilència, *f.* V. Pèste. *Pestilencia*.
Pestilenciàl, *adj.* V. Pestífero. *Pestilencial*.
Pestilenciàlmént, *adv.* Ab mòdo molt mal. *Pestilencialmente*.
Pestilenciós, *sa. adj.* Pestilenciàl. *Pestilencioso*, *sa*.
Pestilént, *adj.* Pestífero. *Pestilente*.
Pestilentíssim, *ma. sup.* Molt pestilént. *Pestilentísimo*, *ma*.
Pet, *m.* Vént qui surt del còs per derrera ab renou. *Pedo* ò *pluma* en estil familiar. = De bistia. *Pedorrera*. = Que se fa ab sa boca. *Pedorrera*. = De diàble ò de mōnja: bolèt. *Pedo de lobo*. = Que fa el carbó ò llèua en es fòc. *Estallido*. = Que fa es fust en sentir tēps. *Chasquido*. = Que fa lo que se fritx. *Chillido*. = Aglà, castàña dins es fòc. *Castañetazo*.
Pétalo, *m.* Sa fuya de flòr. *Pétalo*.
Petar, *v. n.* Fer pets. *Peer* ò *soltar pedos*.
Peter, *ra. m. f.* El qui fa pets. *Pedorro*, *rra*. = Qui té cul no pòt dir peter a un àltre. *Quen beve vino no diga borracho al otro*.
Petetjador, *ra. m. f.* El qui ab frequència fa pets. *Pedorrero*, *ra* ò *pedorro*, *rra*.
Petetjar, *v. n.* Fer pets. *Peer*. = Ab sa boca. *Pedorrrear*. = Carbó ò llèua en el fòc. *Peterrear*. = ò *chisporrear*. = El fust per sentir tēps. *Chasquear*. = Lo que se fritx. *Chillar*, *chicharrear* ò *chirriar*. = Aglà ò castàña dins fòc. *Castañetear*.
Pèticció, *f.* Súplica. *Peticion*.
Pètrimètre, *m.* El qui vèst de mòda. *Petimetre*.
Pelít, *ta. adj.* Curt, limitad, estrèt. = Baix, de pòca edat ò de pòca cantidat. = Bréu. *Pequeño*, *na*. = Ab veu baixa. *Bajo* = Fer aics pelít. *Achicar*.

Petitèt, *ta. adj.* Diminutiu de petít. *Pequeñito*, *ta*, *chiquito*, *ta*.
Petitó, *na. adj.* Chiquitillo, *lla*. = Lo que se diu a nins para ferlos jòcs. *Chacho*, *cha*.
Pétitonèt, *ta. adj.* Que se diu dels nins, etc. *Chachito*, *ta*.
Petjada, *f.* El senyal que déxa es pèu. *Pisada*, *huella*. = El renou que fa el pèu del qui camina. *Pataleo*. = Seguir sas petjadas. *Seguir las pisadas* ò *huellas*. = No fer petjada bona: no fer còsa a senendrèt. *No hacer cosa d derechas*.
Pétje, *m.* Còsta àspra y curta. *Reventon*.
Péto, *m.* Armadura para al pit. *Peto*.
Pétràlia, *f.* Màquina dels antgs para tirar pédras gròssas. *Petràlia*.
Pétreo, *ea. adj.* Lo qui té calidat de pédra. *Pétreo*, *ea*.
Pétrificació, *f.* El acte y efecte de pétrificar, *se*. *Petrificacion*.
Pétrificad, *da. p. p.* de pétrificar, *se*. *Petrificado*, *da*.
Pétrificar, *v. a.* Convertir en pédra. *Petrificar*.
Pétrificarse, *v. r.* Conventirse en pédra. *Petrificarse*.
Petróleo, *m.* Betúm líquido y mineràl. *Petróleo*.
Pétrusiucuntis, *m.* El qui fa de sàbi. *Petrusiucuntis*.
Pétulància, *f.* Descàro, desvergofia, insolència. *Petulance*.
Pétulànt, *adj.* Atravíd, descarad, desvergofid, insolént, vā. *Petulante*.
Pétxad, *da. p. p.* de pétzar. *Gravado*, *da*.
Pétzar, *v. a.* Oprimir, importunar. *Gravar*.
Pétzo, *m.* Tribút. *Pecha*, *cho*. = Opressió. *Gravamen*. = Corátge. *Pecho*. = Hòmo de valor. *Hombre de pecho*.
Petxucad, *da. p. p.* de petxucar. *Acribillado*, *da*.
Petxucar, *v. a.* Atropèllar, instar, molestar, *v. g.* los acreedors, sas pussas, etc. *Acribillar*.
Pèu, *m.* La pàrt inferior del animal. = El assiento demunt de qui se mantén una còsa material, *v. g.* columna. = Mida. = Síl·la·ba en la poesia llatina y vérs en la castellana. = Causa, motiu de fer alguna còsa. = Us, estil. = La pàrt oposada a lo que se diu cap, còm los pèus des llit. *Piè*. = De càbra ò de pòrc: instrument. *De cabra*. = De gall: cèrta jugada en el jòc de dāmas. *De gallo*. = De llèbra: *pl.* *De liebre*. = De llamenéra. *Plato de velon*. = De montàña: lo baix de élla. *De monte*. = De murada: parèt qui puja en diminució. *Relex*. = De enclúa. *Tronco*, *tajo*, *cepo de yunque*. = De crist. *pl.* *Cinco en rama*. = De floréra. *Maceta*. = Xapad. *Hendido*. = A pèu: no colcant. *Apie* ò *pisando hormigas*. = A pèu axud:

sense bafiarlos ò sense trabáy. *A pié enjuto.* = À pèu fito. *A pié quedo.* = À pèu plà: sense pujar escalóns ò ab facilitat. *A pié llano.* = À pèu coix. *Pedicox, recanquilla ò d la pata coja ò galana.* = Al pèu de la lletra: ab puntualitat. *Al pié de la letra.* = De cap á pèus. *De piés d cabeza.* = En pèu: dret. *En pié.* = Un pèu devant s'altre. *Un pié delante ò detras del otro ò por piés.* = Sense cap ni pèus: en desorde. *Sin piés ni cabeza.* = Tenir es pèus á sa fòssa: ser molt véy ò estar molt maláit. *Tener el pié en la fosa.* = Estar ab un pèu alt ò al áyre: dispòst para fer alguna còsa. *Tener el pié en el estribo ò haldas en cinta.* = No tocar en sos pèus en tèrra: anar molt aviad. *No poner los piés en el suelo.* = Rossegar es pèus: ser véy. *Arrastrar los piés.* = No tenir cap ni pèu una còsa: no tenir orde. *No tener piés ni cabeza.* = Posar es pèus plàns: obrar eu tiénto. *Caminar con piés de plomo.* = Posar es pèu fito. *Hincar el pié: á sa parèt:* determinar-se sense mirar en dificultats. *Poner piés en pared.* = Donar pèu: motiu. *Dar pié.* = Pèus al áyre. *Patas arriba.* = Néxer de pèus: ser fúils. *Caer ò nacer de piés.* = Trènrer ab sos pèus devant: dur á enterrar. *Sacar con los piés delante.* = Lo demínt des pèu. *Empeine.* = El buyt de baix. *Alma del pié.* = Pèus: los que se venen en la carneria. *Manos.* = Gròssos: el qui losy té. *Paton ò patudo, da.* = Forçáds: el qui losy té. *Patimazizo, za.* = Tòrts: el qui losy té. *Patituerto, ta.* = Pelúds: la áve qui té plomas en los pèus. *Calzado, da.* = Xapáds: el animal qui losy té. *Patihendido, da.*

Peuèt. m. Pèu petit. *Piececito ò pecezuelo.* = **Peuèt:** Axò se diu per ironia del qui té es pèus gròssos. *Patica.*

Péix. m. Còsa coneguda. *Pez ò pescado.* = Pelúds ò de táy. *De cuero.* = Nòm que se dona al qui s'ab nedar molt. *Hijo del mar.* = Menjar de péix. *Comer de pescado.*

Pexèt. m. Péix petit. *Pececillo ò pecezuelo.*

Pexí. m. Nòm que donan los nins al menjar. *Chicha.*

Pexòt. m. Péix grós. *Pescadazo.* = Dolént. *Malo.*

Peyás. m. Clòt para fery sas feynas majors. *Cagadero ò cagatorio.*

Peyta. f. Afagldura. *Ribete.*

PI.

Pi. m. Ábre. *Pino.* = Barraquer. *Pincarrasco.* = Hòmo alt. *Varal.* = Ver. *Doncel.*

Pia. f. Amor, estimació. *Amor, estimacion.* = Temir la pia á un. *Amarle.*

Piadós, sa. adj. Bèigne, devòt, misericordiós. = Lo qui mòu á piedat. *Piadoso, sa.*

Piadosamént. adv. Ab piedat. *Piadosamente.*

Piadosíssim, ma. sup. Molt piadosos. *Piadosísimo, ma.*

Piadosíssimamént. adv. sup. Ab molta piedat ò ab creyència. *Piadosíssimamente.*

Piamáter. f. Membrana exterior qui cubrèix es cervell. *Piamater.*

Piamént. adv. V. Piadosamént. *Piamente.* = Crèrrer piamént. *Creer piadosamente.*

Piàno. m. V. Fòrtepiàno. *Piano.*

Piàuo. adv. Ab veu bàxa. *Piano.*

Piatánsa. f. La porció de càrn bállida que se dona en las comuuidats. *Pitanza.*

Pic. m. La punta ab que pican las beyas, vèspas, etc. *Aguijon.* = Ferida ò puñida. *Pirada.* = De pussa, mosca, etc. El senál que dexan en la càrn. *Salpullido ò sarpullido:* en ròta. *Cagada de mosca, etc.* = De guya de cap. *Alfilerazo.* = De guya de cusir. *Agujazo.* = De oposicióne. *Punto.* = De pigòta. *Hoyo.* = Taqueta. *Pinta.* = Vegada. *Vez.* = Ab un pic. *De una vez.* = À pic de escodra, de martèll, etc. *A golpe de escodra, de martillo, etc.*

Pica. f. Péssa ò moltas péssas de pedra nnidas qui fan un buyt al mltx para posary áygo, òli, etc. *Pila.* = De bròllador. *Pilon.* = De áygo beneyta. *Pila de agua bendita.* = Ahónt råtjan los esportins baix de sa biga de tafona. *Alquerque.*

Picad, da. p. p. de picar. *Picado, da.*

Picada. f. Ferida ò puñida. *Picada, picadura ò punzada.* = De áve. *Picotazo.* = De guya. **V. Pic.** = Lo picad de una vegada. *Molienda.* = Petita porció de sal, tabac, etc. *Polvo ò polvillo.* = De lo que se menja. *Pellizco.*

Picador, ra. m. f. El qui pica. *Picador, ra.*

Picador. m. El qui ensenja bistias. *Picador.* = El llòc ahónt se ensenjan. *Picadero.*

Picánt. p. a. de picar. = **adj.** Lo qui pica al gust. = Ofensiu. = El qui ò lo qui pica. = La acrimònia de las còsas. *Picante.*

Picapedrer. m. El qui pica pédras. *Picapedrero.* = El qui fá casas ò edificis. *Albahil.*

Picapòrta. m. Piu para tancar pòrtas de còp. *Picaporte.*

Picar. v. a. Ferir ab instrument puntagut. = Mossegar áve, animal, insecto ò el péix la esca. = Causar picor. = Ser una còsa desagradáble al gust per la seua calidat picant. = Enotjar. = Causar molta calor el sòl. = Fer tròssos ò reduir á pols á una còsa. *Picar.* = Áys, mellas, etc. *Majar.* = Ets áys: persistir. *Revolver el ajo ò el caldo.* = Las áves en ábres, en tèrra, etc. *Apto-*

nar: á algú. *Picotear*.—Bôus; móltóns, etc. *Cartrar d golpe*.—Ab mássa. *Masear*: hércas para medecina. *Macerar*.—Para oposicións. *Tomar puntos*.—Ab martéll. *Martillar*.—Câñom ô lli para trèurer sa llevor. *Desbagar*.—Pédras, mitjâns para fer ôbra. *Aplantillar*.—Sas pussas. *Sarpullir*.—Trispôl fét de nôu. *Pisar*.—Côm hortigas los hômos. *Ser unas hortigas*.—Los ferrers. *Machacar*.

Picarse. v. r. Ofêndrerse. — Los grâns: comensar á dañarse. — *Picarse*. — *Picarse* on sêuse motiu de lo que ou âltre diu. *Saltar como granizo en albarda*.

Picardía. f. Acció dolénta, vil. — Astucia perjudiciâl. *Picardía*.

Picárdio. m. Tela prima côm una bossa qui cubrêix es côr, *Picardio*.

Pícaro, ra. adj. Descarâd, dolént, maliciós. — Astút, traydor, tunânte. — Alêgre, xistós. *Picarro*, ra.

Picarôl. m. Espêcie de campaneta de fêrro. — Sa campâna. *Cencerro*. — Del pâssaxôt. *Cencerro*, zumbon ô arrancadera. — Tocar es picarôl, axô es, sa campâna. *Tocar el cencerro*.

Picarolâda. f. Sô de picarôl. *Cencerrada*. — Panxâda de âygo, vi, etc. *Espolada de agua*, etc.

Picâssa. f. Instrument de fêrro para esclafar pédras. *Almadana*.

Picât. m. Guisât. *Picadillo*.

Pico. m. La boca del hômo. — La punta ô cruya de capéll. *Pico*. — Fons. *Pique*.

Picó. m. Instrument de fêrrô para picar pédras. *Pico*. — De fust para aplanar y picar trispôl. *Pison*.

Piconâtl. da. p. p. de piconar. *Apisonado*, da.

Piconar. v. a. Aplanar y picar ab so picó. *Apisonar*.

Piconta. f. Engâñy, falsedât. *Perfidia*.

Picor. f. Sensació molêsta que câusa lo qui pica. *Picor*, *picazon*, *escozor* ô *comezon*. — Donar picor. *Escocer*.

Piedât. f. Amor de Dêu, devoció. — Compassió, misericôrdia, llâstima. *Piedad*.

Pífol. m. Flauteta que usan los retgimênts. — El qui el tôca. *Pifano* y *pifaro*.

Pífoler. m. El qui tôca per ofici el pífol. *Pifano* y *pifaro*.

Piga. f. Taqueta que sôl sortir en la péll, majormént á sa câre. *Peca*. — En flôrs. *Pinta*. — De pigôta. *Hoyo ô peca*.

Pigârd, da. adj. El qui té pigas. *Pecoso*, sa. — Clavéll ô âltra flôr. *Disciplinado*, da. — Retâd de pigôta. *Hoyoso*, sa ô *pecoso*, sa.

Pigardós, sa. adj. El qui té pigas. *Pecoso*, sa.

Pigmêyo, ya. adj. De molt bâxa estatura. *Pigmeo*, mea.

Pigôta. f. Malaltía coneguda. *Viruelas*. — Borda. *Viruela loca*. — De pôrc. *Lepra*.

Pigoter, ra. adj. El qui té pigôta. *Virolento*, ta.

Piisim, ma. sup. Molt piadós. *Piisimo*, ma.

Piisimamént. adv. sup. Ab molta piedât. *Piisimamente*.

Pila. f. Caramúll, multitud. *Pila*. — De batisme: ahônt estâ la âygo ab que batian. *Pila bautismal*. — La de estoríns bâix de la prémsa de tafôa. *Encapachadura*, *noque* ô *pilon*.

Pilar. m. Columna. *Pilar*.

Pilarèt. m. Pilar petít. *Pilarejo*.

Pilâstra. f. Columna quadrâda. *Pilastra*.

Pilastreta. f. Pilâstra petita. *Pilastrella*.

Pilastrôta. f. Grôssa pilâstra. *Pilastron*.

Piló. m. Tronc ô sôca de ôbre ahônt se tâya sa cârn. *Tajo*. — Dur á piló. *Llevar al degolladero*.

Pilôt. m. El qui govêrna y conduêix un bârco. *Piloto*.

Pilôt. m. Porció de pâsta ô de fâno redona ô tirânt á redona. *Pella*. — De sâng, sucra, etc. *Gleba* ô *grumo*. — De cârn informe que á vegâdas se cria en vêntre de famélla. *Mola*.

Pilôta. f. Côsa coneguda. *Pelota*. — De cârn. *Pilotilla*. — Tornar sa pilôta: refutar lo que âltre diu. *Bower la pelota*. — No tocar pilôta: no acertar en lo que diu. *No dar pelotada*.

Pilotâda. f. Còp de pilôta. *Pelotazo*.

Pilotâtge. m. El ârt de conduir bârcos. *Pilotage*.

Piloter. m. El qui fâ pilôtas. *Pelotero*.

Pilotéra. f. Braga, contiênda, disputa. *Pelotera*.

Pilotèt. m. Pilôt petít que se fâ en llâna, pâsta. *Gorrullo*.

Piloteta. f. Pilôta petita. *Pelotilla*.

Pilotetjar. v. a. Jugar á la pilôta sêense formalidât de las rétgias. *Pelotear*.

Pilotetjarse. v. r. Barayarse, disputar, refirir. *Pelotearse*.

Pilotilla. f. Pilôta de cârn. *Pilotilla*.

Pilotôta. f. Grôssa pilôta. *Peloton*.

Pillâd, da. p. p. de pillar. *Pillado*, da.

Pillâda. f. La acció de pillar. — Rôbo. *Pillage*, y en aragonès. *Pilla*.

Pillador, ra. m. f. El qui pilla. *Pillador*, ra.

Pillar. v. a. Robar, prênder, darsên. — Agafar á un. *Pillar*.

Pillo, lla. adj. Dolént, pícaro, vil. *Pillo*, lla.

Pimpinêlla. f. Hérba. *Pinpinela* ô *sanguisobra*.

Pimpôllo. m. Hômo âlt y bén fét. *Pimpollo*.

Pinar. m. Terrêno de molts de pins. *Pinal* ô *pinar*.

Pinarèt. m. Pinar petít. *Pinarejo*.

Pinco. *m.* Cèrt bàrco. *Pinco, filibote y filibote* ó *pingüe.*

Píndola. *f.* Bòlleta medicinal. = Eufàdo, màla nõ-va. *Píndora.*

Pinotèll. *m.* Pi petít. *Pinico.*

Pinsá. *m.* Aucèll. *Pinson.*

Pinsas. *f. pl.* Eyna de barber, etc. *Pinzas.* = No li treurán una paràula ab unas pinsas. *No lo sacarán ni con pinzas.*

Pinta. *f.* Instrument para pentinar. = Eyna de peráyre. = Instrument antig de fèrro para donar càstig. *Peine.* = De càrta de jugar. *Pinta.* = Para dur al càp. *Peineta.* = Para eslleamar. *Lendrera.* = De talèssos. *Lisos.* = De xamanèya. *Campana.*

Pintád, *da. p. p.* de pintar. *Pintado, da.* = *Colorado, da.* = *Alcoholizado, da.*

Pintád, *da. adj.* Tacád de pigas. *Pintado, da.*

Pintamonèyas. *m.* Pintor dolènt. *Pintamonas.*

Pintar. *v. a.* Representar ab colors, etc. = Fingir, imaginar, ponderar. = *Pintar.* = Ab alcohol. *Alcoholizar.* = De un sòl color. *Colorar.* = Al fresc. *Al fresco.* = Al òli. *Al óleo.* = Al trèmpo. *Al temple.* = No podèr vèner a un ni pintád: no podèrlo sufrir ò vèurer ni en pintura: avorritlo. *No poder ver d uno pintado.*

Pintarse. *v. r.* Posarse colors á sa càre. *Pintarse.*

Pintor, *ra. m. f.* El qui sàb pintar. *Pintor, ra.*

Pintoresc, *ca. adj.* Se diu de las còsas qui presèntan figura digas de ser pintáda. *Pintoresco, ca.*

Pintorèt. *m.* Pintor de pòca habilitád. *Pintorzuelo.*

Pintoretjar. *v. a.* Pintar sense àrt. *Pintarrajar* ó *pintorrear.*

Pintura. *f.* El àrt de pintar. = Òbra de pintura, quádro, retráto, etc. = Viva descripció de alguna còsa. *Pintura.* = Còsa hermosa, v. g. dòna. *Pintura.* = En ròba. *Pintura de aguazo.* = En porcellàna. *Pintura de porcelana.* = De pedretas de vários colors. *Pintura embutida.* = En òbra fina de València. *Pintura figulina.* = Texida ò brodada. *Pintura tejida.* = Densint vidre. *Pintura vitrea.* = De colors trempáds ab àygo. *Pintura d la aguada.* = Al fresc, al òli, al trèmpo: *Pintura al fresco, al óleo, al temple.*

Pintureta. *f.* Pintura petita. *Pinturilla, ita.*

Pintaròta. *f.* Màla pintura. *Pintarrajo.*

Pínulas. *f. pl.* La planxeta de aràm que se pòsa á los estrèms de una alidáda ò rétgla movable para midar àngulos. *Pinulas.*

Pinxar. *v. a.* Prènder tabàc de pols. *Fungar.*

Pinzell. *m.* Instrument ab que se pinta. *Pincel.*

Pinzelláda. *f.* Tòc de pinzell. *Pincelada.*

Pinzellèt. *m.* Pinzell petít. *Pincelillo.*

Pinzellòt. *m.* Pinzell gròs. *Pincelote.*

Piña. *f.* El fruyt del pi. = Una fruyta de las Indias molt semblánt á la del pi. *Piña.* = De blát de las Indias. *Mazorca.* = De còllèri. *Pella de coliflor.* = El nás. *Naso.*

Piñó. *m.* La llevor del pi. = Una péssa de rèllòtge, de escopeta, fusèll, etc. *Piñon.*

Piñól. *m.* La llevor de àbre: el fòrt, còm es de pruna. *Hueso:* el flux, còm es de meló. = *Pepita.* = De mòlta de réyq. *Granuja.* = De uòlla de oliva. *Pinuelo, la* ò *bonijo.* = De dàtil ò de garbayó. *Hijuela de palma* ò *de palmito.*

Piñonát. *m.* Pàsta de bassó de mella mescláda en sucre. *Piñonada* ò *piñonata.*

Piñonèt. *m.* Piñó petít. *Piñoncico, llo, ito.*

Piñòta. *f.* Nàs gròs. *Narigon.* = El qui ley té. *Naricismo, ma.*

Pío, *pla. adj.* Devòt, piadós. *Pto, pia.*

Piòtxa. *f.* Bèrba. *Chanza.* = Convèrsa. *Conversacion, confabulacion.*

Pipa. *f.* Bota y instrument para fumar. *Pipa.* = Barràl ab bròc. *Garrafa.*

Pipáda. *f.* El tabàc que càb dins sa pipa ò que se fuma ab una vegáda. *Fumarada.*

Pipar. *v. a.* Fumar. *Pipar.*

Pipèlla. *f.* La càrn ahònt estàs sas pestáfias. *Pdrpado.* = Encusida ò cusida á càusa de humor. *Pdrpado encolado.* = Descusirla. *Desencolarlo.*

Pipèlletjar. *v. n.* Remanar sas pipèllas. *Parpadear.*

Pipida. *f.* Malaltia. *Enfermedad.* = Bafadura. *Mojadura.* = Malaltia de àve, majorment de gallina. *Pepita.*

Piquèt. *m.* Taqueta. *Puntillo.* = En endiàna. *Pinta.* = Partida de soldàts. *Piquete.* = Petit. *Piquillo.*

Piqueta. *f.* Pica petita. = *Pílica* ò *píleta.* = Per àygo boneyta. *Píleta.*

Piràgua. *f.* Embarcació de una péssa y ab carena. *Piragua.*

Piràmida. *f.* Columna qui acàba en punta. *Pirámide.* = Cònica: cono. *Cónica.* = Óptica: la qui té per básie el objècte illuminád y per es càb el cèntro del uy. *Óptica.*

Piramidál. *adj.* Còsa fèta en forma de piràmida. *Piramidal.*

Piramidàlment. *adv.* En figura de piràmide. *Piramidalmente.*

Piràta. *m.* L'àdre en el mar. = Inhumá, cric. *Pirata.* = Fer de piràta: robar en el mar. *Piratear.*

Piràusta. *m.* Insècto qui viu en el fòc per algùn tèmps. *Pirauista.*

Piretaria ò **piratería.** *f.* El ofici de piràta. *Piratería.*

Piretologia. *f.* Tractát de las fèbras. *Piretologia.*

Píritas. *m.* Càsta de minerál. *Píritas.* = Calcináds: la escòria del bronzo. *Píritas calcinadas.*

Pirofiláci. *m.* Depòsit de fòc subterràneo. *Pirofilacio.*
Piròforo. *m.* Compòst qui se encén en el àyre. *Piròforo.*
Piromància. *f.* Fàls art de endevinar pèr el fòc. *Piromancia.*
Piromàntic. *ca. adj.* El qui pretén endevinar per mèdi des fòc. *Piromàntico, ca.*
Pirómetro. *m.* Instrument para midar los gráus des fòc. *Pirómetro.*
Pironomía. *f.* Ciència qui ensèña á arretglar es fòc en las opèraciós químicas. *Pironomía.*
Pirotècnia. *f.* Art de compòndrer fòcs artificials. *Pirotecnia.*
Pirotècnic. *ca. adj.* Pertañent á la pirotècnia. *Pirotècnico, ca.*
Pirriquio. *m.* Pèu de vèrs compòst de duas brèus. *Pirriquio.*
Pirris. *m.* Jòc de càrtas. *Mutarratas.*
Pirrònic. *ca. adj.* El qui tot lo dubta. *Pirrónico, ca.*
Pirronisme. *m.* La sècta de Pirrón qui dubta de tot y res afirma. *Pirronismo.*
Pis. *m.* Àlt de càsa. *Piso.* = À pis. *Al mismo piso.*
Pisca. *f.* Glop. *Sorbo.*
Piscina. *f.* Estàny petít ò viver. = El llòc ahònt se tira la àygo ab que se réntan los dits del qui dona la comunió y ab que se réntan los purificadors, etc. *Piscina.* = Disputa. *Disputa.* = Mòurer piscina, dissenció, etc. *Mover una cantera.*
Piscis. *m. pl.* Pèus: signe. *Piscis.*
Piscòt. *m.* Glop gròs. *Sorbeton.*
Pissarra. *f.* Espècie de pedra. *Pizarra.*
Pistil. *m.* La pàrt femenina de una flòr. *Pistilo.*
Pistòla. *f.* Àrma curta de fòc. *Pistola.* = De butxàca. *Cachorro.*
Pistolatada. *f.* Tir de pistòla ò el efècte que causa. *Pistoletazo.*
Pistoleta. *f.* Pistòla petita. *Pistoleta.*
Pit. *m.* La pàrt anterior del animal desde sa gargamèlla fins á sa pàuxa. = Sa mamèlla en las dònas = El interior del hòmo. = Costància, esfòrs, valor. = Confiança, estimació. = Calidat de la ven. *Pecho.* = Pelúd. *Cerdoso ò velloso.* = Càurer, estar ò posarse de pits. *Caer, estar ò echarse de pecho.* = Donar es pit: mamar. *Dar el pecho.* = Obrir es pit á algú: esplicarse ab éll. *Abrir el pecho á alguno.* = Prènder el pit un infànt: sa manèlla. *Tomar el pecho.* = Posarse sa mà á nes pit: mirar-se á éll. *Meter la mano en el pecho.*
Pita. *f.* Plànta da Amèrica. *Pita.*
Pitagòric. *m.* El qui seguèix á Pitàgoras, el primer qui se auomená filosòf. *Pitagórico.*

Pitagòric. *ca. adj.* Pertañent á Pitàgoras. *Pitagórico, ca.* = Tàula pitagòrica: para multiplicar ab facilitat. *Tabla pitagórica.*
Pitja. *f.* *Aprieto.* = Dàli pitja: apretèl. *Apretale.*
Pitjàd. *da. p. p.* de pitjar. *Apretado, da.* = *Atestado, da ò recalcado, da.*
Pitjar. *v. a.* Comprimir. *Apretar.* = Sa mà, castigar fòrt. *Apretar la mano.* = Atapir perque ni càpia més. *Atestar ò recalcar.* = Dewunt un: perseguirlo. *Acosar.* = Caminar aviad. *Apretar de soleta.* = Sa càrn: atupar. *Zurrar la badana.*
Pitjor. *adv.* Més málament. *Peor.*
Pitjor. *adj.* Més mál. *Peor.* = Pitjor está que no estáva. *Peor está que estava.* = Pitjor que mòro. *Peor que judío.* = Pitjor que pitjor. *Peor que peor.* = Lo pitjor es que. *Lo peor es que.* = Lo pitjor: lo dolént. *Lo peor.*
Pitjora. *f.* Detrimént, mençàh. *Peorta.*
Pitjorad. *da. p. p.* de pitjorar. *Empeorado, da, y ant.* *peorado, da.*
Pitjorar. *v. n.* Auar més mál. *Empeorar, y ant.* *pearar.*
Pito. *m.* Flauteta. *Pito.* = No se me dona un pito: no en fàs càs. *No se me da un pito.* = No vâl un pito: no vâl res. *No vale un pito.*
Pitón. *m.* Misto qui servèix para pègar fòc á escopeta. *Piton.*
Pitonissa. *f.* Encantadora, bruxa. *Pitonisa.*
Pitòt ò pitòts. *m.* Pits gròssos. *Pechazo.* = Bòn pitòt: hòmo humà, màns, senzill. *Buen Juan ò Juan de buena alma.*
Pitràda. *f.* Còp de puñy á nes pits ò que se dona á élls en càurer, etc. *Pechugazo ò pechugon.*
Pitràda. *f.* Còsta àspre. *Rebenton.*
Pitràl. *m.* Corretja qui cènheix el pit de bistia. *Petràl ò pretal.*
Pitxer. *m.* Tassó àlt y redó regularment de tèrra: sense bròc. *Jarro.* = Per donar àygo màns. *Agua-manal.* = De estàny y ab tapadora. *Pichel.* = Per posar flòrs. *Florero ò maceta.*
Pitxéras. *f. pl.* Persfàl que se dnya en àltre tèmps en es puñy de camfà y en el pit. *Chorrera.*
Piu. *m.* Péssa de pàny per ahònt entra sa clàu. *Macho.* = Para taucar de càp. *Picaporte:* que se agàfa ab sa mà para obrir. *Pestillo ò pasador.*
Piula. *f.* Misto para fer tròns. *Tronera.* = *Risso.* *Rizo.* = Ferse sas piulas: es rissos. *Rizarse.*
Piular. *v. n.* Espècie de gemegar ò cridar los polla y aucèlls. *Piar, pipiar.* *Gorrió.* *Chillar, chillar.*
Piulo. *m.* Crit de poll, etc. *Piada ò pio.* = De gorrió. *Chillido.*
Piupiu. *m.* Patàula ab que cridan es polls. *Piupio.*
Pixa. *f.* El mèmbe genitral. *Pija ò minga.*

Pixacá. *m. pl.* *Meaperros.*—No val un pixacá: no res. *No vale un bledo.*

Pixád. *p. p.* de pixar. *Meadó* ó *pisado.*

Pixador. *m.* Lloc para pixar. *Meadero.*

Pixador, *ra, adj.* El qui pixa molt, *Meon, na.*

Pixar. *v. a.* Orinar. *Mear* ó *pisar.*—Aygo beneyta: fer de hipòcrit, *Mear agua bendita.*—A retjolins: á miquetas. *A meaditas.*

Pixát. *m.* *Meadó.*—Lo que daym quánd bevèm aygo y la trobám calénta. *Potage.*

Pixéra. *f.* *Ganas de mear.*

Pixeráda. *f.* La acció de pixar. —La quantitat de orina que se trèu de una vegada ó el pixát en terra. *Meada,*

Pixeredeta. *f.* Pixeráda petita. *Meadita* ó *meadura,*

Pixarella, *f.* Llocor flux. *Aguachirle* ó *repiso.*

PL,

Plá. *m.* Dibúx, idèya, plánta, etc. *Plan.*—Demunt muntàña, *Mesa.*—Inclinad, *v. g.* una pòst ab un cab alt, *Planq inclinado,*—Terréno sense còstas. *Llano,*

Plá, *na, adj.* Igual, còntroposad á còsta. —Fácil, *llis.* *Llano, na,*

Pláca. *f.* Insignia reyál que se du brodada al pit, —Moneda antiga qui valia un quárto. *Placa.*

Placabilitat. *f.* Facilitat de aplacarse. *Placabilidad,*

Placáble, *adj.* V. Aplacáble, *Placable,*

Placenta. *f.* Pasta mollá qui cubreix el feto. *Plan-centa.*

Placenter, *ra, adj.* Alegre, gojós, gustós, *Placentero, ra,*

Plàcia á Déu; vulla Déu. *Quiera Dios.*

Plática. *f.* Sermonet. *Plática.*

Plafó. *m.* El plá inferior de la corona de gornisa. *Plafon.*

Plágo, *f.* Calamidat grán, còm pèsta, fàm, etc.—Còntratemps, infortuni, traháys.—Abundància de còsas pocivas, *v. g.* de moscárta.—Cada una de las quátres parts en que se considèra dividid el horisonte. *Plaga.*

Plági. *m.* Bèpo de les òbras litteràries de àltri. *Plagio.*

Plagiári, *ria, adj.* El qui ròba las òbras de àltri, —Entre los romàns antigs el qui comprava ab conexement un hòmo llibre y el tenia escláu, *Plagiarío, ria.*

Plagueta, *f.* Llibre petít, majorment mànuscrit, *Plagueta.*—Para resar, *Analejo, burrillo, espac-ta, epactilla, gallofa.*

Plája. *f.* Ribèra de mar ó de riu. *Playa.*

Plána. *f.* La care de una fuya de paper. *Llana* ó

plana.—Eyns de fuster. *Cepillo:* llàrga, *Cepillo bocel.*—De boter, *Deladera.*—Plána major de retgiment: el estat major. *Plana mayor* ó *primera plana.*—Plána per plána: copiar un es-crít just axí còm està en el originál. *A plana renglon.*—Plána llàrga de fuster para trèurer es perfil en gròs. *Repasadera.*

Planèt. *m.* Astro qui no té llum pròpia y el seu moviment es periòdic. —Castilla molt curta de devànt. *Planeta.*

Planeta. *f.* Bona ó mala ventura. *Estrella.*—Llegir sa planeta. *Leer la estrella.*

Planetári, *ria, adj.* Lo qui pertàny á planet ó lo qui tracta de ells, *Planetario, ria.*

Planetjad, *da, p. p.* de planetjar. *Cepillado, da,*

Planetjar, *v. a.* Allisar ab sa plána. *Cepillar.*

Planicie. *f.* Planura. *Planicie.*

Planimetria. *f.* Part de la geometria qui tracta de las còsas plànas. *Planimetria.*

Planisfèri. *m.* Descripció geogràfica de los dos hemisfèris, —Màpa generál qui los representa en dos ròllos. *Planisferio,*

Planometria. *f.* V. Planimetria. *Planometria.*

Plànoplàno. *m.* La quarta potència de un nombre ó un nombre multiplicad tres vegadas per sí mateix. *Planoplano.*

Plánosòlido. *m.* La quinta potència ó el producte de un nombre multiplicad quátres vegadas per sí mateix. *Planosólido,*

Plánt. *m.* Plór, llamentó, quèxa. *Planto* ó *plañido,*

Plánta, *f.* Nòm genèric qui comprèn àbres, arbustos y hèrbas.—Dibúx ó idèya para la fàbrica de un edifici.—El punt del plá geomètric demunt de qui cau la perpèndicular. *Planta,*—Del pèu: lo de debàix. *Planta del pié.*—De cabessa. *De cabeza.*—Fer plánta: *Parecer bien:* fer funció, *Hacer papel.*

Plantació. *f.* El acte de plantar. *Plantacion.*

Plantad, *da, p. p.* de plantar, se. *Plantado, da.*

Plantador, *ra, m. f.* El qui plánta. *Plantador, ra.*

Plantar, *v. a.* Posar una plánta dins sa terra.—Abandonar, dexar á un, —Donar còps ó tòcs. *Plantar.*—A la castellàna qui per cada part fa tira. *Comarcar.*—Viñas sense orde. *Poner d al-manta.*

Plantarse. *v. r.* Aturarse.—Arribar ab manco temps que el ordinari.—Posarse en pèu firme.—No volèr pus cartas el jugador. *Plantarse.*

Plantatge. *m. pl.* *Lanten,* y en Murcia. *Plantage.*

Planter. *m.* Plántas jovas para posar á àltre lloc. *Plantel y plantaria.*—De gènt jova. *Plantel.*—De ceba. *Cebollina.*—De còl, *Colino.*—De lletuga, *Lechugon.*—De porro. *Porrino.*—De ráve, *Rabaniza.*

Planteta. *f.* Plânta petita. *Plantecica y plantilla.*
Plantificació. *f.* El acte de plantificar. *Plantificacion.*
Plantificad, da. *p. p.* de plantificar. *Plantificadò, da.*
Plantificar. *v. a.* Eczeutar un plâ, un projecte. *Plantificar.*
Plantilla. *f.* Soleta prima que se pôsa á sabâta. *Plantilla.*
Plânto. *m.* Lo que diu el qui no vòl pus cârtas en jugar. *Cuco.*
Plantó. *m.* El soldât qui per càstig fâ més gnârda de la acostumâda. *Planton.*—Estar de plantó: estar de guârdia per càstig més de lo acostumâd. *Estar de planton.*
Plâuxa. *f.* Fuya de metâll.—Instrument para âllisar rôba. *Plancha.*
Plauxad, da. *p. p.* de planxar. *Planchado, da* ò *aplanchado, da.*
Plauxada. *f.* El agregât de sa rôba que se hà de plauxar ò que já està planxada. *Aplanchado.*
Planxar. *v. a.* Âllisar y estirar sa rôba ab la plâuxa calênta. *Aplanchar* ò *planchar.*
Planxeta. *f.* Plâuxa petita. *Planchica, illa, ita* ò *planchuela.*—Instrument matemâtic. *Plancheta.*
Planxilla. *f.* De llautó. *Oropel.*
Plâñer. *v. a.* Tenir compasió. *Compadecerse.*—Ser avâro ò no castigar. *Ahorrar.*—Ser de plâñer. *Ser digno de ldstima.*
Plâñerse. *v. r.* Fer pôca feyna. *Ahorrase.*
Plâsma. *f.* Pédra preciosa de color verd. *Plasma* ò *prasio.*
Plâssa. *f.* Llòc âmple dins poblât ahónt se compra y ven.—Llòc fortificad para defensarse del inimsg.—Empléyo, ministêri, ofici. *Plaza.*—Môrta: el soldât qui no còbra sôu. *Plaza muerta.*—Fer plâssa: vèndrer en públic. *Placear.*—Sentar plâssa: âllistarse per soldât. *Sentar plaza.*
Plasser, ra. *adj.* El qui ven á sa plâssa.—El ociós qui frequênta la plâssa sense tenir câp feyna en ella. *Placero, ra.*
Plasseteta. *f.* Plâssa petita. *Placeta* ò *plazuela.*
Plasseteta. *f.* Plasseteta petita. *Placetilla* ò *place-tuela.*
Plâsso. *m.* Témps donâd para respòndrer, etc. *Plazo.*
Plât. *m.* Còsa coneguda. *Plato.*—El menjar que se pôsa dius es plât. *Plato.*—Fondo. *Hondo.*—Grân en qui se trêu el menjar. *Grande* ò *fuenta:* en qui se menja. *Grande* ò *cuenco.*—Soper: en qui se menja sa escudêlla. *Fuente* ò *hondo.*—Fer plât: distribuir el menjar. *Hacer plato.*—Axò es el méu plât: lo que me agrâda molt. *Eso es mi plato.*—No hà rompúd câp plât fes:

lo que se diu irònicament del qui brevetja ò se gloria de no haver sét res mál sét. *No ha quebrado un plato.*

Plâta. *f.* Metâll bèn conegúd. *Plata.*—Sa plâta: mòbles de plâta de una iglesia ò cuêras, forquetas, etc. para menjar en tàula. *La plata* ò *plata labrada.*

Platâda. *f.* Lo quey hà dins un plât. *Plato.*—Tòc ab plât. *Platazo.*

Plâtaforma. *f.* Ôbra de fortificació.—Mâquina para fer pèssas de rèllòtge. *Plataforma.*—*adj.* Qui no té sinó la apariència. *Superficial.*

Platanâl. *m.* Llòc sembrâd de plâtanos. *Platanal.*

Platanar. *m.* V. Platanâl. *Platanar.*

Plâtano. *m.* Âbre. *Plâtano.*

Plater. *m.* El qui trabâya en òr y plâta. *Platero.*

Plateria. *f.* Botiga de plater, el sên ofici y el carrer de molts de platers. *Plateria.*

Platèt. *m.* Plât petit.—Murmuració. *Platillo.*—Fer platèt: murmurar. *Hacer platillo.*

Plateyâd, da. *p. p.* de plateyar. *Plateado, da.*

Plateyar. *v. a.* Tapar alguna còsa ab pâñys de plâta. *Platear.*

Plateyó. *m.* Planxeta petita y redona de metâll per adorno. *Lantejuela* ò *lentejuela.*

Plâtica. *f.* Sermó, eczhortació.—Convêrsa. *Plâtica.*

Platina. *f.* Metâll blânc més pèsâd que el òr. *Platina* ò *platino.*

Platònic, ca. *adj.* Lo qui pertâñy á la escòla, á la filosofia, al sistéma de Platón. *Platónico, ca.*

Platònicament. *adv.* Decèntment, honèstament. *Platònicamente.*

Platonisme. *m.* El sistéma de Platón. *Platonismo.*

Plâurer. *v. a.* Agradar. *Placer.*—Si Déu plâu: si Déu vòl. *Si d Dios place.*

Plausibilitât. *f.* Aplâusso. *Plausibilidad.*

Plausible. *adj.* Digne de aplâusso. *Plausible.*

Plausiblement. *adv.* De un môdo plausible. *Plausiblemente.*

Plâustro. *m.* poëtic. Càrro ò las duas ursas. *Plâustro.*

Ple. *m.* La totâl illuminació de sa lluna. *Lleno* ò *plenilunio.*—Agregât de canóns de òrga qui no es trompeteria. *Lleno.*

Ple, na. *adj.* Abundânt, carregâd, fèrtil, no buyd. *Lleno, na.*—De càre. *Carilleno.*—Fàrt. *Harto* ò *lleno.*—De llêmas. *Lendroso, sa.*—De terròssos un câmp. *Terregoso, sa.*—De ple: entèrament, totâlmènt. *De* ò *en lleno.*

Pleamar. *f.* La major altura de la crexènt del mar. *Pleamar.*

Plêbe. *f.* La gènt ordinària del pòble. *Plebe.*

Plebêyo, ya. *adj.* De la plêbe. *Plebeyo, ya.*

Plèbiscito. *m.* Decrèt del antig pòble romà. *Plèbiscito.*

Pleca. *f.* Tèrme de impressor. *Pleca.*

Pléctro. *m.* Arc de instrument mísic de còrdas. = La poesia segóns los poëtas. *Plectro.* = Petit. *Pectrillo.*

Pledetjád, *da. p. p.* de pledetjar. *Pleiteado, da.*

Pledetjador, *ra. m. f.* El qui pladetja. *Litigante.* = El qui se agráda de pledetjar. *Pleiteante, pleiteista* ò *pleiteador, ra.*

Pledetjar. *v. a.* Dur plèt ab algú. *Pleitear.*

Pleg. *m.* Paquet de fuy de paper. = Càrtas clòsas baix de una cubertilla. = Càrta orde. *Pliego.* = Sèllad. *Plica.*

Plegád, *da. p. p.* de plegar. *Plegado, da.*

Plegadéra. *f.* Istrument para plegar y tayar es paper. *Plegadera.*

Plegador, *ra. m. f.* El qui aplega. *Plegador, ra.*

Plegar. *v. a.* Posar en doble una ò moltas vegádas. *V. Aplegar. Plegar.*

Plenamar. *f. V.* Plamar. *Plenamar.*

Plenamént. *adv.* Entèramént. *Plenamente.*

Plenári, *ria. adj.* Ple, sencèr, absolut. *Plenario, ria.* = Indulgència plenària: perfèta, y engra. *Indulgencia plenaria.*

Plenàriamént. *adv. cur.* Ab totas las formalidats del dret. *Plenariamente.*

Pleniluni. *m.* El ple de sa llua. *Plenilunio.*

Plenipotència. *f.* Podèr illimitád. *Plenipotencia.*

Plenipotenciári. *m.* Embaxador ab podèr illimitád. *Plenipotenciario.*

Pleníssim, *ma. sup.* Molt ple. *Plenísimo, ma.*

Pleníssimamént. *adv. sup.* Ab grán abundància. *Plenísimamente.*

Plenitút. *f.* Abundància eccessiva de humors. = Abundància de gràcia, de podèr, etc. *Plenitud.* = Del bestiar de llàua. *Basquilla.*

Pleonásmo. *m.* Abundància de paràulas qui significan una matèxa còsa. *Pleonasmo.*

Pleonásto. *m.* Pédra de Ceylàu. *Pleonasto.*

Pièr. *m.* Alegria, contènto, deléyte, gust. *Placer.* = Á plèr: ab gust ò ab satisfacció. *Aplacer.* = Fer plèr á bèstias: á desagradís. *Echar agua al mar.* = Estar ò viurer á plèr: en quietút. *Estar ò vivir á placer*

Plèt. *m.* Càusa judiciál. = Contiénda, disputa. *Pleito.*

Pleta. *f.* Garriga. *Selva.* = Fer pleta de alguna còsa: no fer càs de gastar-la. *Gastar sin duelo.* = Gastarne molta. *Gastar sin suelo.*

Pletóra. *f.* Abundància eccessiva de humor y sàng. *Pletora.*

Pletòric, *ca. adj.* Replè de humors. *Pletórico, ca.*

Plèura. *f.* Menbrana qui gornèix interiorment los

costàts. *Pleura.*

Pleuressia. *f.* Mál de costát. *Pleuresia.*

Pleurètic, *ca. adj.* Pertañent á la plèura. *Pleurético, ca.*

Pleurític, *ca. adj.* El qui té mál de costát. *Pleurítico, ca.*

Pleuropneumónia. *f.* Inflamació de la plèura y del pulmó. *Pleuropneumonia.*

Plom. *m.* Metáll. = Bossí de plom. = Bossí de plom para xèrxa de pescar. = Bála de fusèll. *Piomo.* = Á plom: perpendicularment. *A plomo.* = Plom. Línea perpendicular al plá del horissonte. *Plomo.* = Plom curt: plom mesclád ab arsènic. *Plomo corto.* = Plom pláta: mina de plom qui té pláta. *Plomo plata.* = Plom páre: mina de plom sense mescla de pláta. *Plomo padre.* = Sucra de plom: sál de Saturno. *Azúcar de plomo.*

Ploma. *f.* Lo qui vést á las áves. = Qualsevòl instrument ab que se escriu. = El escriptor. *Pluma.* Bòna ploma: el qui fá hòna lletra ò el qui escriu ab hòu estil. *Buena pluma.* = Bòna ploma: el qui es astút, tunànte. *Buena ò linda pua.* = ¡Quina ploma! *Què linda pua.*

Plomád, *da. p. p.* de plomar. *Plomado, da.* = *Desplumado, da.*

Plomáda. *f.* La acció de escriurer. *Plumada.* = Bossí de plom posád á un càb de còrda para midar es sòus del mar. *Plomada, ò plomo,* si es per prènder es plom, *v. g.* de parèt. *Id.*

Plomar. *v. a.* Llèvar ò arrancar sas plomas á las áves. = Prènder ò gofiar á un lo que té. *Desplumar.* = Pèrder sas plomas las áves mudántlas. *Desplumarse.* = Plomar el ditxo. *Coger la palabra.*

Plomar. *v. a.* Sèllar ab sèllo de plom. *Plomar.*

Plomas. *f.* Las llárgas de ála de áve de rapiña. *Cuchillos.*

Plomátxo. *m.* Adorno de plomas per capèll, morrió, etc. *Plumage, plumero, plumon* ò *penacho.* = Es pupdt de áve. *Penacho.*

Plombagina. *f.* Mina de plom. *Plombagina.*

Plomer. *m.* El qui trabáya en plom. *Plomero.*

Plometa. *f.* Ploma petita. *Plumica, lla, ita.*

Plomissó. *m.* Pelèt de las áves ò plometa molt petita. *Plumon* ò *plumion.* = El fruyt del garbayó. *Palmito* ò *hijuela de palmito.*

Plomista. *m.* Escrivá, notári, advocád, etc. *Plumista.*

Plòr. *m.* Llaménto ab llágrimas. *Llanto* ò *lloro.* = De nin de momèlla. *Vagido.* = De nin rabiós. *Berrencin.*

Plorád, *da. p. p.* de plorar. *Llorado, da.*

Plorador, *ra. adj.* El qui plòra molt ò es fácil en

so plorar. *Lloron*, na. = Nin de mamar. *Begín*, na.

Plorador. m. El qui en fà en los entèrros. *Plañidero*. = El qui en fà al costat de túmulo. *Entlutado*.

Ploradora. f. Dòna que en àltre tèmps llogàvan para plorar en los entèrros. *Plañidera*.

Plorar. v. n. Derramar llàgrimas. = Llamentarse ab llàgrimas, àys, gemégs ò crits. = Fingir ò demostrar ser pòbre, miseràble. = Destilar el licor gota á gota. = Degotar es suc los àbres ò pàrras y ceps. *Llorar*. = Càsi de continuo. *Gimotear*. = Ab llàgrimas de sang: estar pénétràd de un grán sentimént. *Llorar ldgrimas de sangre ò d ldgrima viva*. = Plorar la aurora: càurer roàda. *Llorar la aurora*, segòns los poëtas. = Heu plorará. *No llorad sus duelos* = Fingir plorar. *Lloriquear*.

Ploràya. adj. V. Plorador. adj. *Lloron*, na.

Plorayeta. f. Gèsto, visatge de volèr plorar. *Puchero*. = Fer sa plorayeta. *Hacer pucheros*.

Plorós, sa. adj. El qui derràma llàgrimas. *Lloroso*, sa.

Plourer. v. n. Càurer àygo del cèl. *Llover*. = Moràl, moràl: en pòca cantidat. *Cerner ò llover suave*. = Á portadoras: fòrt. *Llover d càntaros*. = Sobre basàd: venir una desgràcia demúnt una àltra. *Llover sobre mojado*. = Per molt que plòga no plourà dins tèrra mèua: se diu para espresar la estréma pobresa. *No tener sobre que Dios me llueva*.

Plourer ò plover. adj. Abundànt de plujas. *Lluvioso*, sa.

Pluitjar. v. n. Plóurer mentú y pòc. *Lloviznar*.

Pluja. f. Àygo qui càu del cèl. *Lluvia*.

Plumífero, ra. adj. poëtic. Lo qui té plomas. *Plumífero*, ra.

Pluràl. adj. Lo qui parla de molts. *Plural*.

Pluralidat. f. El major nombre de las còsas. *Pluralidad*. = Á pluralidat de vòts: per es major nombre. *À pluralidad de votos*.

Pluspètiçió. f. cur. Demànda de més de lo degú. *Pluspeticion*.

Pluviàl. adj. Pertañent á la pluja. *Pluvial*. = Càpa pluviàl: càpa de còr. *Capa pluvial*. = Àygos pluviàls: de pluja. *Aguas pluviales*.

PN.

Pneumàtic, ca. adj. Pertañent al àyre, al vént y á tot lo qui té movimént per la sèca acció. *Pneumático*, ca. = Màquina neumàtica. *Máquina pneumdtica*. = Instrumènts pneumàtics: instrumènts músics de buf ò de vént. *Instrumentos*

pneumdticos.

Pneumatocèla. f. Fàlsa hèrnia del escroto. *Pneumatocela*.

Pneumatologia. f. Pàrt de la anatomía, qui te per objècte la descripció del pulmó. *Pneumatologia*.

Pneumatomía. f. Opèració anotòmica del pulmó. *Pneumotomia*.

PO.

Pò. f. Perturbació del ànimo originàda de la aprensió de algú fracàs ò perill que se tem ò rescla. = Aprensió vehemént de que una còsa succeyesca al contràri de lo que se desitja. *Miedo*. = Gròssa. *Miedo cervical*. = La que se fà als nims. *Coco ò marimanta*. = Lo que diuen que surt. *Duendes*. = Fer pò. *Amedrentar*. = Fer còm que tenir pò per ferne als àltres. *Hacer la temblona*. = Tenir pò de morir vestid. *Tener miedo de morir calzado*. = No téngas pò: no temas. *No hayas miedo*.

Poàl. m. Instrumént para trèurer àygo. *Pozal*. = De aràm. *Caldero*. = Para dur àygo beneyta. *Acetre*, *caldereta* ò *calderilla*.

Poàl. m. Poàl petít. *Calderillo*.

Poaletjàd, da. p. p. de poaletjar. *Batido*, da.

Poaletjar. v. a. Trèurer molts y espessas vegàdas àygo ab so poàl. *Batir el agua*.

Poas. f. pl. Càbs de còrda formàds á la relinga de las velas. *Poas*.

Població. f. La acció de poblar. = Habitació. = El nombre dels habitants de una ciutat, vila, etc. *Poblacion*. = De barràcas ò téndas. *Aduar*.

Poblàd, da. p. p. de poblar. *Poblado*, da.

Pobladíssim, ma. sup. Molt poblàds. *Pobladísimo*, ma.

Poblador, ra. m. f. El qui pobla. = Fundador de una colònia. *Poblador*, ra.

Poblar. v. a. Establir en alguna pàrt una multitud de habitants. = Engenrar molt. *Poblar*.

Poblát. m. Ciutat, vila, etc. *Poblado*.

Pòble. m. Ciutat, vila. = La gènt qui habita en dits llòcs. = La gènt ordinària á distinció de los nòbles. *Pueblo*. = Bàix: la gènt comuna. *Pueblo bajo*. = Grán. *Poblachon* ò *poblaro*. = Ven del pòble: opinió comuna. *Voz del pueblo*.

Poblèt. m. Pòble petít. *Pueblecico*, llo, ùo ò *poblexuelo*.

Pòbre. adj. El qui no té béns. = Á qui fàlta alguna còsa, lo que se diu de un idioma. = Doléut en son gènero. = Necessitat, miseràble. = El qui careix de habilitat, de industria, de ànimo, de esperit. *Pobre*. = Mèndicant: el qui acàpta. *Pobre mendigo*, ga ò *pordiosero*, ra. = De esperit: el qui està desapégad de los béns de aquèst

mon. *Pobre de espíritu.* = De mèrits: hòmo de pòca habilitat. *Corto sastre.* = De solemnidad: El qui no té béns alguns. *De solemnidad.* = Vergonçant: el qui per rahó del seu estat acépta, no en públic, sinó en secret. *Pobre vergonzante.* = Pòbre miserable. *Pobre infelís.* = Pòbre diable: hòmo sense mèrit. *Pobre diable.* = Pelàyo: el qui no té béns, ni mèlta. *Pelon, na.* = Més pòbre que Liàteor. *Mas pobre que Job.* =; Pòbre de mí! infelís de mí! *Pobre de mí!* = No s'iam pòbres y tontos. *No veamos pobres y tontos.*
Pòbrenent. adv. Pòbrenente.
Pobresa. f. Misèria, necessitat, falta, defecte. = Cortedat de ànimo. *Pobresa.* = Voluntària: renuncia dels béns de aquest mon. *Voluntaria.* = Sa pobresa no es vilosa: no es algun vici. *La pobresa no es vilosa.*
Pobrèt, ta. adj. Desgraciad, infelís. = Hòmo de hòu naturat; però qui no es hò por res. *Pobrete.* = Pobrèts y alegrèts: se diu de un hòmo qui olvida sa misèria en una festa, en un divertiment. *Pobrete y alegrète.*
Pobrèt, ta. adj. Diminutiu de pòbre. *Pobrecico, ca, llo, lla, ilo, ita* ò *pobrezuelo, la.* = Diminutiu de pobrèt. *Pobretillo, lla.*
Pobretjar. v. n. Donar pòc. *Escasear.* = Fer es pòbre. *Llorar pobresa.*
Pobrèya. f. Multitud de pòbres. *Pobreria* ò *po-breteria.* = El cuerpo enter des pòbres. *Pobrismo.*
Pobríssim, ma. sup. Molt pòbre. *Pobrísimo, ma.*
Pobríssimament. adv. sup. Ab molta pobresa. *Pobríssimamente.*
Pòc, ca. adj. Curt, uocós, limitad, en petita cantidat. *Poco, ca.* = Bén pòc. *Bien poco.* Un pòc. *Un poco.*
Pòc. adv. de tèmps. Brevement, en pòc tèmps. *Poco.* = Pòc hà. *Poco hace* ò *hà.* = De aquí un pòc. *De aquí un poco.* = Un pòc àntes ò después. *Un poco antes ò después.* = À pòc á pòc. *Poco d poco:* interjecció: moderèt. *Poco d poco.* = Pòc més pòc ménos. *Poco mas ó ménos.* = Per pòc: cási. *Por poco.* = Pòc sá pòc llá: ab pòca diferència. *Poco mas ó ménos.* = Per pòc que. *Por poco que.* = À pòc falta. *Ainas.*
Pòculo. m. Beguda. *Pòculo.*
Podad, da. p. p. de podar. *Podado, da.*
Podador, ra. m. f. El qui poda. *Podador, ra.*
Podadora. f. Eyna para podar. *Podadera* ò *podon.*
Podar. v. a. Tayar sas sarménts de cep ò pàrra. = Llévar sas brànques ò brots supèrfluos de àbre. *Podar.* = Mésa llarg. *Chapodar.*
Podar. m. El tèmps de podar. *Poda* ò *podaron.*
Podetari. m. El qui té podèr para pròcurar per

altre. *Podetario.*

Podèr. m. Capacitat, facultat, fòrsa, potestat de fer alguna còsa. = Fòrsas de un sobérano: tròpas que pòt posar en pèu. = Escríu en qui un dona facultat para obrar en nòm de la seua persona. = Possessòri actual. *Poder.* = De podèr absolut: ab autoridat. *De poder absoluto.*
Poder. v. a. Tenir facultat, potestat de fer alguna còsa. = Tenir domini, autoridat. = Tenir fòrsa para obrar, resistir, sufrir. = Tenir tèmps ò llòc para fer alguna còsa. *Poder.* = À més no podèr: forçadament. *A mas no poder.* = No podèr pus. *No poder mas.* = No podèr gisar á un paraque fassa alguna còsa. *No poder recabar con uno.* = No poderhó dur, v. g. la càrrega de empleyo. *Acodillar con la carga.*
Poderhavent. m. El qui té el podèr de obrar para àltri. *Poder habiente.*
Poderio. m. Podèr, autoridat, potestat. = Béns, riquesas. *Poderto.*
Poderós, sa. adj. El qui té podèr. = Acomodad, pudient, ric. = Grán, magnífic en son gènere. = Actiu, efícas parlant de remey, etc. *Poderoso, sa.* = Tot poderós: Déu. *Todo poderoso.*
Poderosament. adv. Ab fòrsa, ab potestat. *Poderosamente.*
Poderosíssim, ma. sup. Molt poderosos. *Poderosísimo, ma.*
Poderosíssimament. adv. sup. Ab molt de podèr. *Poderosíssimamente.*
Pòdi. m. Cèrt pedestral. *Podia.*
Podrid y àltres. V. Podrid, etc.
Pòema. m. Òbra de poesia de cèrta estensió. *Poema.*
Poesia. f. Ciència de fer versos ò glòsas. = Composició en vers. = Qualsevòl òbra qui abunda de figuras, ficcions ò imatges. *Poesia.*
Poèta. m. El qui fà versos ò glòsas. *Poeta.*
Poètic, ca. adj. Lo qui pertàny á la poesia ò al poèta. *Poético, ca.*
Poètica. f. El art de la poesia. *Poetica.*
Poèticament. adv. Al módo de los poètas. *Poeticamente.*
Poetisar. v. a. Fer glòsas ò versos. *Poetizar.*
Poetissa. f. La qui fà glòsas ò versos. *Poetiza.*
Pogúd. p. p. de podèr. *Podido.*
Poláco, ca. adj. De Polònia. *Polaco, ca.*
Polar. adj. Lo qui pertàny á los polos. *Polar.*
Polémic, ca. adj. Se diu de la disputa escrita, sia en matèria de religió ò sia en matèria de literatura. *Polémico, ca.*
Polémica. f. La teologia dogmática. = El art de defensar y sitiir una plàssa. *Polémica.*
Polescòpi. m. Trompa de mirar lluny de qui se usa

en la guèrra. *Polescopio*.
Poliantéa. *f.* Col·lecció de várias còsas posadas per
 a, b, c. *Poliantea*.
Poliarquia. *f.* Govèrn de molts. *Poliarquia*.
Poliàrquic, *ca.* *adj.* Lo qui pertany a la poliar-
 quia. *Poliàrquico*, *ca.*
Policià. *f.* Orde establí en una ciutat, etc. = Bona
 criansa, civilidat, cortesia. *Policta*.
Policipida. *f.* Cèrt marisc. *Policipida*.
Policitació. *f. cur.* Promesa feta a Déu o al estat.
Policitacion.
Policrest, *ta.* *adj.* Lo qui serveix para vários usos.
Policresto, *ta.*
Polid, y altres. V. *Pulid*, etc.
Poligamia. *f.* Casament de un home ab moltes do-
 nas o de una dona ab molts de homes en un ma-
 téix temps. = El estat de un home qui successi-
 vament ha tengut várias donas. *Poligamia*.
Poligamo, *ma.* *adj.* El qui té o ha tengut mol-
 tas donas o la dona molts de marits en un ma-
 téix temps o successivament. *Poligamo*, *ma.*
Poligota. *f.* La biblia impresa en várias llengos.
Poligota.
Poligono. *m.* Figura plana qui té més de quatre
 costats. *Poligono*.
Poligono, *na.* *adj.* Lo qui té molts de costats. *Po-
 ligono*, *na.*
Poligot, *ta.* *adj.* Lo qui està escrit en várias lle-
 gos. *Poligoto*, *ta.*
Poligrafia. *f.* Art de escripturar ab diversos mōdos
 secrets o ab cifras. = Art de descifrar lo escrit
 en cifras. *Poligrafia*.
Polígrafo. *m.* Autor qui ha' escrit sobre moltes
 matèrias. *Polígrafo*.
Polièdro. *m.* Còs sòlido de moltes cares. *Polihe-
 dro*.
Polimatia. *f.* Ciència estesa y variada. *Polima-
 tia*.
Polimita. *f.* Se diu de una pessa texida de fils de
 vários colors. *Polimita*.
Polinomo. *m.* Cantidat algebràica composta de
 mots de termes distingids per los signes més o
 menos. *Polinomo*.
Polipétalo, *la.* *adj. botànic.* Se diu de las flors qui
 téuen moltes fuyas. *Pelipétalo*, *la.*
Polipòdi. *m. pl.* *Polipodio*.
Poliptoton. *m.* Figura retòrica. *Poliptoton*.
Pòlissa. *f.* Dolénts. *Picaro*, *ra*, *pillo*, *lla.* = Astúts,
 traydors, vius. *Artero*, *ra*.
Pòlissa. *f.* Billèt para cobrar. *Pòliza*.
Polissardo, *da.* *m. f.* Dolénts. *Brivon*, *na.*
Polisseta. *f.* Diminutia de pòlissa. *Brivoncito*, *ta.*
Polissillabo, *ba.* *adj.* De moltes sillabas. *Polisi-
 labo*, *ba.*

Polissindeton. *m.* Abundancia de conjuncions en
 un discurs. *Polisindetona*.
Polissó, *na.* *m. f.* Dolénts. *Brivon*, *na.*
Polissouada. *f.* Dolentia. *Picardia*, *tunantada*,
brivoneria. = Vivesa de allòt. *Picardigüela*. = As-
 tuicia. *Arteria*.
Polissonet, *ta.* *m. f.* *Brivoncillo*, *lla.*
Polissèta. *f.* Molt dolénts. *Brivonazo*, *za.*
Politeisme. *m.* Opinió qui admet molts de déus.
Politeismo.
Polisteista. *m. f.* El qui admet molts de déus. *Pol-
 steista*.
Politic, *ca.* *adj.* Lo qui pertany a la política. *Pol-
 mica*, *ca.*
Política. *f.* El art de governar un estat, etc. =
 Bona criansa, cortesia. *Política*.
Politicament. *adv.* Ab politica. *Politicamente*.
Polítiga. *f.* V. *Política*. *Política*.
Polítja. *f.* Ròda sense bréndolas. *Rodaja*.
Politzó. *m.* Estaca o estaló per arbres, viñas. *Ro-
 drigon*. = Ajuda, ampàro. *Padrino*. = Posar po-
 litxons. *Rodrigan*.
Pòlució. *f.* Taca corporal qui asfya. = Efasió de
 semen. *Polucion*.
Polluir, *se.* *v. a. y r.* *Poluir*, *se.*
Polo. *m.* El estrem de la esfèra, del mon, punt
 de la búxula qui mira als polos. *Polo*. = Àrtic:
 el de la tramuntana. *Àrtico*. = Antàrtic: el del
 mitjórn. *Antàrtico* o *austral*. = De polo a polo:
 a una distancia immensa. *De polo a polo*.
Pols. *m.* Part menudíssima de las còsas molt secas
 y desfetas. *Polvo*. = Anar per sa pols: no tenir
 valiment. *Estar a los piés de los caballos*. = Fer
 pols de una còsa: destruírla. *Hacerla ceniza o
 cenizas*. = De farina. *Harija*. = Aplegar sa pols
 regant. *Matar el polvo*.
Pols. *m.* El batèg de la vena o artèria. *Pulso*. = Des-
 cap. *Sien*. = Quiét. *Sentado* o *sasegado*. = Tocar
 es pols el metge o àltri. *Tomar el pulso*. =
 Aquietarse es pols. *Sentarse*.
Polsad, *da.* *p. p.* de polsar. *Pulsado*, *da.*
Polsar. *v. a.* Tocar es pols el metge o àltri. *Pulsar*.
 = *v. n.* Tocar es pols: bategar. *Pulsar*.
Polsegada. *f.* Pàya molt menuda mesclada ab pols
 de la era. *Tamo*.
Polseguera. *f.* Espècie de bôyra de pols. *Polse-
 reda*.
Polséra. *f.* Part de la care. *Pulsera*.
Polséras. *f. pl.* Armament de uéras. *Gafas*.
Polsèt. *m.* Pols fina. *Polvico*, *llo*, *ta.* = El que té-
 nen sas flors. *Amago*.
Polseta y *Polsina*. *f. V.* *Polsèt*. *Polvico*, *llo*, *ito*.
 = *Amago*.
Polsós, *sa.* *adj.* Plens de pols. *Polvoroso*, *sa.*

Poltra. *f.* Ego qui no passa de quatre àiys. *Po-tra.*

Poltrèt, *ta. m. f.* Diminutfa de poltro, tra. *Po-trico, ca.*

Poltro. *m.* Cavall qui no passa de quatre àiys. *Potro.*

Poltró, *na. adj.* Málfeners, ociosos, pererosos. *Poltron, na.*

Poltroneria. *f.* Aversió á sa feyna, peresa. *Pol-troneria.*

Poltronetjar. *v. r.* Fer el poltró. *Poltronear, ha- cerse poltron* ó *criar molleca.*

Pólvora. *f.* Compòst de carbó, salitre y sofra. = Hòmo colèric. *Pólvora.* = Sorda: lo qui no fá tró. *Sorda.*

Polvorí. *m.* Pólvora fina ó comuna que se pòsa á sa caseleta de arma de fòc. = La carabasseta ó altra còsa en que se pòsa. *Polvorin.*

Polvorisàble. *adj.* Lo qui se pòt reduir á pols. *Polvorizable.*

Polvorisació. *f.* Reducció á pols. *Polvorizacion.*

Polvorisád, *da. p. p.* de polvorisar. *Polvorizado, da.*

Polvorisar. *v. a.* Reduir á pols. *Polvorizar.*

Polvos. *m. pl.* Los que se pòsan als cabèys. *Polvos.*

Poll. *m.* Còsa coneguda. *Pollo.* = De àgnila. *Aguilucho.* = De ànala. *Anadino.* = De óca. *Gansaron.* = Malaltís. *Galpito.*

Poll. *m.* Àbre. *Alamo.*

Pòlla. *f.* Galina jova qui encàre no pòn. = Allòta jova. = El diner que pòsa càda jugador. *Polla.* = Eucetar sa pòlla: comensar una còsa. *Echar* ó *poner la primera piedra.* = Fiy de sa pòlla rossa. *Hijo de gallina blanca.*

Pollád. *p. p.* de pòllar, se. *Pollado.* = *Empollado.*

Polláda. *f.* Niaráda de polls. *Pollada.*

Pòllar. *m.* Terréno sembrád de polls. *Pobeda.*

Pòllar. *v. n.* Sas beyas. *Pollar.*

Pòllarse. *v. n.* Tenir já poll ets òus. *Empollarse.*

Pòllastre. *m.* Gáll jove. *Pollastro.*

Pòlleguéra. *f.* La pàrt de pòrta en qui entra es gausó. *Quicio.* = Trèurer de pòlleguéra: trèurer una pòrta des gausóns ó una còsa del curs ó estat naturál. *Sacar de quicio.* = Trèurer á un hòmo fòre de sí, sentlo enrabiar. *Sacar de quicio, de sus casillas* ó *de madre.*

Pòllèt. *m.* Poll petit. *Pollico ito* ó *polluelo.*

Pòlleta. *f.* Pòlla petita. *Pillica, illa, ita* ó *polluela.*

Pòllí, *na, etc.* V. *Püllí, etc.*

Pom. *m.* Còsa redona ab màng. De cadira, balcóns, etc. *Manzanilla.* = De càrt y catxófa. *Ca-beza.* = De espàsa. *Pomo.* = De gayáto. *Puño.* =

De pòrta, calaix, etc. *Boton* ó *manecilla.* = De còstlòri. *Pella.* = De romàna. *Pilon.* = Còm un pòm d'òr: hermós, net. *Como un oro* ó *como mil oros.*

Poma. *f.* Frúyta ben coneguda. *Manzana* ó *poma.*

Pomáda. *f.* Unguént olorós. *Pomada.*

Pomerál. *m.* Terréno plantád de poméras. *Manzanar, manzanal y pomar.*

Pometa. *f.* Potra petita. *Manzanira, illa, ita.*

Pomífero, *ra. adj. poétic.* Qui té pomas. *Pomife-ro, ra.*

Pompa. *f.* Aparáto de fèstas públicas. = Magnificència, ostentació. = Grandesa, vauiddt. *Pompa.*

Pompós, *sa. adj.* Magestuós, magnífic. = lufiád, vá. *Pomposo, sa.* = Àbre. *Frontoso, sa.*

Pomposamént. *adv.* Ab pompa. *Pomposamente.*

Poncèlla. *f.* Bejóca en qui està sa flòr. *Boton* ó *capullo.* = Mitx badáda. *Pimpollo.*

Ponci. *m.* Frúyt del poncier. *Ponci, poncidre y poncil.* = Confitura de ponci. *Acitron.*

Ponciner. *m.* Àbre frúytál. *Cidro.*

Pondéra. *adj.* El qui pondéra. *Ecsagerador, ra* ó *ponderador, ra.*

Ponderàble. *adj.* Digne de ponderació. *Ponderable.*

Ponderació. *f.* El acte de ponderar. *Ponderacion.*

Ponderád, *da. p. p.* de ponderar. *Exagerado, da* ó *ponderado, da.*

Ponderador, *ra. m. f.* El qui pondéra. *Exagerador, ra* ó *ponderador, ra.*

Ponderar. *v. a.* Abultar, amplificar, engrossir ó disminuir sas còsas. *Exagerar* ó *ponderar.* = Es seus accidénts ó mals. *Hacer la guaya.*

Ponderar. *v. a.* Pésar, considerar ab atenció, eczaminar. *Ponderar.*

Ponderatíu, *va. adj.* El qui pondéra. *Ponderativo, va.*

Pòndrer. *v. a.* Fer òus las galinas. *Poner.*

Pòndrerse. *v. r.* Passar el sòl, lluna, etc. de un emisfèri al altre. *Ponerse.*

Ponedor (No romándrer): destruirlo tot. *No quedar roso ni belloso.*

Ponedora. *adj.* La galina qui pòn molt. *Ponedera.*

Ponént. *m.* La pàrt del horissonte ahónt se pòn es sòl. = El vént qui vé de aquèlla pàrt. *Poniente* ó *Oeste.*

Ponénte. *m.* El prelád encarregád de relatar los assuntos en los tribuúals eglesiástics de Roma. *Ponente.*

Pòns. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Poncio.*

Pousosía. *f.* Verí. *Ponzoña.* = Sentimént. *Encono.*

Pousosíós, *sa. adj.* Verinós. = Perjudiciál á la salut espiritual. *Ponzoñoso, sa.*

Pònt. *m.* Fàbrica para passar de una pàrt á altra.

—Estància de bàrco abont se pòsan es canòns.
Puente.—De s'ase: dificultat gròssa. *Puente de los asnos.*—De fust. *Puente de palo.*—Llevada. *Puente levadiza.*
Pontatge. m. Lo que se pàga de passar per un pònt.
Pontage ò *pontazgo.*
Ponterro. fm. Pònt petit. *Pontecilla la, puente-zuela.*
Pontèt. m. Pònt petit. *Puentecilla y puentezuela.*
 —Pontèt de guitèrra, violí, etc. *Puentecilla.*—
 ¿Tòquem es pontèt? enfadèm. *Enójame.*
Pontificál. m. El llibre qui contá las ceremónias pontificias. — Los ornamentals qui servexen al bisbe quând celèbra. *Pontifical.* — Fer de pontificál: celebrar el bisbe ab grán ceremònia. *Pontificar.*
Pontificál. adj. Lo qui pertàny al pontificat. *Pontifical.*
Pontificalmént. adv. Á mòdo de bisbe. *Pontificalméte.*
Pontificat. m. Dignitat de pontífice y el tèmpe que dura. *Pontificado.*
Pontífice. m. Bisbe. *Pontífice.* — Confessor pontífice: el sànt qui fone bisbe. *Confesor pontífice.* — Confessor no pontífice: el sànt qui no fone bisbe. *Confesor no pontífice.* — Summo pontífice: el Pàpa. *Sumo pontífice.*
Pontífici, cia. adj. Lo qui pertàny á pontífice y á la seua dignitat. *Pontíficio, cia.*
Pop. m. Péix. *Pulpo.* — Bafadura. *Mojadura.*
Popa. f. Càrn sense òssos. *Pulpa* ò *carne momia.*
 — De fruyta. *Pulpa.* — Lo millor de una còsa. *Meollo.*
Popa. f. La part de derrera de un bàrco. *Popa.* — De popa á proa: totalment. *De popa á proa.* — Vént en popa: vént favorable: favor, prosperidat. *Viento en popa.*
Popls. m. El càb des dit oposad á la ungla. *Pulpejo.* — El de la naturalesa de dòna. *Clitoria.*
Popular. adj. Lo qui pertàny al pòble. *Popular.*
 — Àura popular: favor del pòble. *Aura popular.*
Popularidat. f. Crèdit, estimació entre el pòble. *Popularidad.*
Popularment. adv. Á mòdo del pòble. *Popularmenté.*
Populàtxo. m. El pòble baix. *Poputacho* ò *populazo.*
Populèro. m. Cèrt unguent. *Populeo.*
Populós, sa. adj. Molt poblad de gent. *Populoso, sa.*
Populosíssim, ma. sup. De grán nombre de gent. *Populosísimo, ma.*
Poquedat. f. Pòc, petita quantitat. — Fàlta de àni-

mo, de coratge. *Poquedad, y ant. poquedumbre y poquiza.*
Poquet, ta. adj. Diminutia de pòc. *Poquillo, lla, poquitico, ca y poquito, ta.*
Poquíssim, ma. sup. Molt pòc ò en pòca cantitat. *Poquísimo, ma.*
Pòr. f. V. Pò. Miedo.
Pòrc. m. Animal molt conegud. *Puerco, cerdo, gecho* ò *guaro.* — Esp. *Puerco espin.* — Singl. *Javalí.* — Engrexat. *Cebon.* — El qui já es hà para tancar y engrexar. *Cerdo de muerte.* — El qui encàre no lo es. *Cerdo de vida.* — Còm un pòrc á sa soll. *Como ruin puerco.* — Posar còm un pòrc: soyar molt. *Acomodar de ropa limpia.* — Apretar ò arregañar fòrt. *Poner de oro y azul.* — Posar pòrcs an es bàs; á aglanar. *Poner cerdos á montanera.*
Pòro, ca. adj. Hòma brut. — Malt educat, impolit. *Puerco, ca.*
Pòrcament, adv. Brutalmént. *Puercamente.*
Porcell, lla. m. f. Pòres na pòc gròsses y joves. *Lechon, na* ò *porcino, na.*
Porcellèt, ta. Diminutia de porcell. *Lechoncillo, lla, ita, ta.* — Ròstís. *Corcuelo, la.*
Porcellí, na. Diminutiu de porcellèt. *Porcucuelo, la.* — De llet: els qui encàre mamen. *Cochinita de leche.* — Es càganu de una ventrada: el qui vâ néxer es derrer. *Quarín.*
Porció. f. Part. Porcion.
Porcioneta. f. Porció petita. *Porcioncica, lla, ta.*
Porciòncula. f. La indulgència dels Àngels. *Porciuncula.*
Porcòt. m. Pòro gròs. *Porcachon, porcalton.*
Porcòt, ta. adj. Hòma brutòt. *Cochinote, porcachon, na, porcalton, na.*
Porèr. v. a. Més ordinari y usad que podèr. *V. Podèr. Poder.*
Porfía. f. Disputa de paròulas, altercació obstinat. — Obstinació, capritxe. — Importunitat, insistència. *Porfia.* — Á porfia: á qui porá més. *À porfia.*
Porfiad, da. p. p. de porfiar. — *adj.* Cabessut, obstinat. — Rebèllo, qui no cedèix segons els mètges. *Porfiado, da.*
Porfiadament. adv. Obstinadament. *Porfiadamente.*
Porfiadíssim, ma. sup. Molt porfiad. *Porfiadísimo, ma.*
Porfiadíssimament. adj. sup. Ab molta porfia. *Porfiadíssimamente.*
Porfiador, ra. m. f. El qui porfia. *Porfiador, ra.*
Porfiar. v. a. Disputar ah obstinació, importunar ah sas instàncias. — Obstinar-se. *Porfiar.*
Pòrfido. m. Càsta de màrmol. *Pòrfida.*
Porgad, da. p. p. de porgar. *Acchado, da, cri-*

bado, da ô garbillado, da.
Porgador, ra. m. f. El qui porga. *Porgador, ra, cribador, ra, zarandador, ra.*
Porgar. v. a. Fer net el grâ ab garbéll. *Aechar, cribar, garbillar, zarandar y zarandear.*
Porguéras. f. pl. Desperdici de lo que se porga. *Aechaduras ô granzas.*
Pôro. m. Foradèt imperceptible del còs per ahónt eczâlan los homors ô entre las pártas sólidas de quâlsevôl còs. *Poro.*
Porós, sa. adj. Lo qui té pôros. *Poroso, sa.*
Pôrosidât. f. Qualidât del còs porós. = El agregât dels pôros. *Porosidad.*
Porquény, ña. adj. Lo que pertâny á pôrc. *Porcino, na ô porcuno, na.*
Porquer, ra. m. f. El qui guârdâ pôrcs. *Porquero, ra, porquerizo, za, y en estil familiar. Rey.*
Porquería. f. Brutó, inmundicia. = Impuresa. = Grosseria, acció indecênt. *Porqueria.*
Porquêt. m. Pôro petít. *Porquesuelo.*
Porra. f. Garrôt nuós y molt gruxád per baix. *Porra.* = Vêssa. *Galbana.* = Vétên á la porra: despedida furiosa. *Anda ô vete á la porra.*
Porrâda. f. Tôc ab porra. *Porrada ô porrazo.*
Porrâssa. f. pl. Gomon ô asfodeo.
Porrassar. m. Llôc de molts porrâssas. *Gamonal.*
Pôrraguéll. m. Pôro bord. *Puerto silvestre.*
Porretéll. m. Boñy en bistia. *Alifafe.*
Pôrro. m. pl. *Puerto.* = Fi. *Sello.* = Arrancar es pôrro: acabar, v. g. de segar. *Poner el sello.* = Posar es pôrro: donar xâsco, enganar. *Poner los cuernos ô dar chasco.*
Porró. m. Mesura. *Porron.*
Pôrt. m. Llôc de refugi para bârcos. *Puerto.* = Lo que se pâga per anar ô dur una còsa en bârco. *Flete ô puerto.* = De durla per têrra. *Porte.* = Prènder pôrt: refugiarse los bârcos al pôrt y los hómois á algúu llôc. *Tomar puerto.*
Pôrta. f. Entrâda, ùbêrta per ahónt se entra y eurt. = Máquina qui tãnca portál. *Puerta y antiporta.* = La pôrta: la cort del grân Turc. *La Porta.* = La pôrta principal de edifici. *Puerta principal ô delantera.* = Segona. *Porton.* = Escul. *Puerta trasera.* = De pôrta en pôrta: acaptânt. *De puerta en puerta.* = Donar sa pôrta pets uys á algú: tancarll sa pôrta engañântlô. *Darle con la puerta en los hocicos.* = Estar á sa pôrta: estar para entrar en dignidât, empleyo, etc. *Estar al embocadero ô al saltadero.* = Tancar sa pôrta: negarse ô déxar de concedir, donar, etc. *Cerrar la puerta.* = Obrir sa pôrta: donar motiu, ocasió de fer alguna còsa semblânt á la fêta. *Abrir la puerta.* = Prènder sa pôrta: auarsên. *Tomar la puerta.* = Á âltra pôrta eu do-

nan dos. *Á otra puerta, que esta no se abre.* = Á las pôrtas de la môrt: pròcsim á morir. *Á las puertas de la muerte.*
Pôrta-contes. m. Llibre de contes. *Libro de caja.*
Pôrta-carabina. f. Bossa qui pénja de sa sêlla para dur sa carabina. *Porta-carabina.*
Pôrta-cârtas. f. Bossa para dur cârtas. *Porta-cartas.*
Pôrta-contes. m. Llibre ahónt se assânta lo entrâd y gastâd. *Libro de caja.*
Portád, da. p. p. de portar. *Llevado, da ô traído, da.*
Portâda. f. Còp de pôrta qui se tãnca ô sa tãncan ab lôrsa. *Portazo.* = De pôrta de finêstra. *Portazo ô ventanazo.*
Portador, ra. m. f. El qui pôrta. *Portador, ra.* = De mâlas nôvas. *Mezclador, ra.* = De floretas: acusador. *Chismoso, sa ô embolismador, ra.*
Portadora. f. Instrument para dur còsas. *Aportadera, portadera ô comporta.*
Pôrta-estandârt. m. El qui du lo standârt de cavallêria. *Porta-estandarte, y ant. corneta.*
Pôrta-fuséll. f. Corretja assegurâda ab duas anêllas des fuséll para penjarlo á sa esquena. *Porta-fusil.*
Pôrta-guió. m. El qui du es guió. *Porta-guion.*
Portál. m. La primêra péssa de una câsa per ahónt se entra á las âltras. *Portal ô puerta.* = De corrâl. *Pernicho.* = De cotxeria. *Puerta cochera.* = Forâ. *Puerta delantera.* = Redó de câsa. *Puerta redonda.*
Pôrta-lléña. f. Tronêra. *Portaleña.*
Portalá. m. El guârdâ de pôrtas de una ciutât, etc. *Portalero.*
Portalâda. f. Adorno em frôntis de edifici, etc. *Portada.*
Portalêra. f. La pôrta de cotxe. *Postigo.*
Portalèt. m. Portál petít. *Portalico, illo, ilo ô portalejo.*
Portamahó. m. Rôba. *Mahon.*
Portânte. m. Pâs atropéllâd. *Portante.* = Prènder es portânte: fugir. *Tomar el portante.*
Portañôla. f. Tronêra de bârco. *Portañola.*
Portar. v. a. V. Dur vèrb. *Llevar ô traer.* = Escâs sa câssa. *Traer d mano.* = Floretas: acusar. *Chismear ô mezclar.*
Portarse. v. r. Conduirse, governarse, manetjar-se, bé ô mál en quâlsevôl còsa. *Portarse.*
Pôrta. f. pl. Béus adventicios de la Iglesia. *Derechos de estola ô pié de altar.*
Portâtil. adj. Lo que se pôt dur fâcilment. *Portátil.*
Porte. m. Conducta, môdo de governarse. = La major ô menor decência ab que un se tràcta. *Porte.*

Portell. m. Uhêrta en parèt, mârge. = Esbréc en gêrra, plât, etc. = Mèdi para alcansar nôstros fins. *Portillo.* = Fer portell. *Aportillar.*
Portella. f. Tronéra de bârco. *Portañola.* = De carruâtge. *Barrera.*
Portelló. m. Mitja pôrta en una grôssa. *Portillo ô compuerta.*
Porténto. m. Mirâcle, prodigi ô lo qui câusa admiraciô ô terror. *Portento.*
Portentós, sa. adj. Estrâny, prodigiós, singular. *Portentoso, sa.*
Portentosamént. adv. Ab un môdo pro ligiós. *Portentosamente.*
Portentosíssim, ma. sup. Molt portentosos. *Portentosisimo, ma.*
Portentosíssimamént. adv. sup. *Portentosisimamente.*
Porter, ra. m. f. El qui guârda la pôrta. *Portero, ra.*
Porterèt. m. Allôt qui ajuda á guardar la porteria. *Porterejo ô porterillo.*
Porteria. f. La pôrta ô portâl principâl de convent. *Porteria.*
Porteta. f. Pôrta petita. *Puertecica, cilla, ita y puertezuela.* = De confessionâri. *Rejilla.*
Portetjád, da. p. p. de portetjar. *Porteado, da.*
Portetjar. v. a. Empèner ab fôrça á pôrta. = *v. n.* Fer renôu sas pôrtas á câusa de vent. *Portear y cencerrear,* parlânt de pôrtas.
Portitxôl. m. Pôrt petit. *Puertezuelo.*
Porxâda. f. Tauláda qui surt fôre de sa parèt. *Cobertizo.* = Teuladeta demunt balcó, finestra. *Sobradillo.* = Demunt parèt. *Caballet.*
Pôrxo. m. La estância més âlta de una câsa. *Desvan.* = Dolént: qui já no sy pôt habitar. *Desvan gatero.* = Donar pôrxo: engegar. *Despachar.* = No creûrer alguna côsa. *No creer.*
Pôsa. f. Descâns y sôlamént se usa en aquêsta deprecaciô para los difûnts: bôua pôsa y hôn remèy ténga la séua ânima. *Buen poso tenga su alma. Poso.*
Posád, da. p. p. de posar. *so. Puesto, ta.* = *Posado, da.*
Posáda. f. Aturáda. *Parada.* = Câsa y del qui vâ carregáu. *Posada.*
Posader, ra. m. f. El qui se cuyda de una posáda. *Posadero, ra.*
Posador, ra. m. f. El qui pôsa. *Ponedor, ra.* = De fâlsos testimoniôs. *Testimoniero, ra.*
Posar. v. a. Collocar, aficar, causar, establir, empléyar, plantar, situar, etc. etc. *Poner.* = Sas âncoras. *Poner el ancla ô las anclas ô anclar.* = S'arâda devânt es hõns. *Poner el carro delante los bueyes.* = Âygo al vi: fer amarât. *Merar.* =

Sas bânas: tenir la dôna de un âcte carnâl ab âltri. *Poner los cuernos ô encornudar:* enganar. *Poner los cuernos.* = Sa balânsa á la fin fi. *Poner en equilibrio ô abalanzar.* = Botiga de menestrâl. *Poner tienda:* de vèndrer. *Abrir tienda.* = Sa biïlla. *Embrillar.* = Dins es bâll. *En la danza:* dins un hõn bâll. *En buen berengenal.* = Balesas á gipó, etc. *Embalenar.* = Botóus, gasèts, etc. *Echar botones, etc.* = Bos á algu: un bastonèt ô ôs á sa boca de un per haver xerrâd quâud devía cûllar ô haver parâd málamént. *Ponerle mordaza ô enmordazarle.* = Bréndolas á rôda. *Enrayar.* = Bossús de rôba en juntas de sust. *Enlenzar.* = Posar es cabreste á bustia. *Encabestrar:* demunt s'esquena á un: dèxarlo per incorretgible. *Soltarle las riendas.* = Câll, v. g. en sa feyna. *Criar callos.* = Càru: engrexar. *Tomar carnes:* còs. *Echar cuerpo.* = Calceta á un. *Echarle calceta.* = Es cascavèl á nes gât. *Poner el cencerro al gato.* = Á carreró qui no pâssa: apretar á un. *Meterle en callejuela sin salida.* = Sa câma demunt á un: emprènderse. *Llevar al pilon.* = Sas câmas dins las de âltre: encozar. *Entrepernar.* = Calús á cân de ôlla. *Sobrazar.* = Câñas á plântas paraque estigan dretas. *Encañar.* = Pes camí: obligar á un á obrar bé. *Meter en camino ô ajustarle la golilla.* = Cordóns, v. g. á bossa. *Encordonar.* = Còsas dins bêsas. *Embulsar:* dins serró. *Enzurronar.* = Córda estiràda per ôbra paraque sia ignâl y no tórta. *Acordelar.* = Cércols. *Enarcar.* = Á còlro. *En cobro.* = Costâts. *Engrasar.* = Es cuyros dins es safarèix. *Apelambrar.* = Còm un Cristo ô còm un Llâtzer. *Como un Cristo.* = Còm una magràna: atupar fôrt. *Como un pulpo.* = Es colzo demunt un malâlt y matarló, lo que se din per bërba. *Apretar ô hincar el codo.* = Posar cul á parèt para defònsa. *Acularse.* = Posar es dits de una mâ dins los de âltra en senâl de dolor. *Ensartar las manos.* = Un dit de grèix. *Regodearse ô bañarse de agua rosada.*
Posar s'esquena á hõn llòc: gordarse. *Guardar la ropa:* esquena á parèt para defensarse. *Cerrarse de espalda contra la pared ô poner pie en pared.* = Estalós á âbres. *Ahorquillar.* = Fitas. *Amojonar.* = Fonamènts d'edifici. *Cimentar.* = Fuèll á carruâtge. *Echar el eje ô enejar.* = En forma: vèncer en disputa. *Dar en caperuza.* = Es gerrèt, es mè, etc.: donar xâsco. *Dar chasco:* enganar á un. *Poner los cuernos ô arrimarle el clavo.* = Grillóns. *Echar grillos.* = Gruxa: engrexar. *Tomar carnes.* = Gâltas. *Echar carrillos.* = Grifó á hota. *Espitar.* = Llèvât. *Recentar.* = Llòcas. *Echar gallinas.* = Mâ á feyna. *Mano á*

la obra. = Sa mà: correigir. *La mano.* = Sa mà á espasa, etc. *Poner ó echar mano d la espada,* etc. = Sa mà diu es são per sorteyar. *Meter la mano en cantaro* = Sas màns demunt un: forli jòcs. *Popar: agafarlió. Pesarle el coleteo:* dur-sen una còsa. *Meter la mano en ella.* = Mâneg á eyua. *Echar mango.* = En màl. *En mal.* = Al mou: engenrar. *Al mundo.* = Al nùtx des bàll. *Meter en la danza.* = Es morro, per tot. *El locica en todo.* = De bôna manéra: boyar molt. *Acomodar de ropa limpia.* = Tots es mèlts. *Todos los medios ó echar toda el trapo.* = Mesidus. *Poner, apostar ó postar.* = Es nàs per tot. *Meter las narices en todo.* = Nins diu el bres. *Poner en la rina ó encanar.* = Ó i á sa llàna para cardar-la. *Enconrear.* = A s'ombra: á sa presó. *Meter d la sombra.*

Posar pàu ó en pàu. Poner paz ó en paz. = Un pedàs. *Echar un remiendo:* màl posat. *Un chafallo:* còm un pedàs brut. *Como un trapo.* = Pédras á ròla de carrinatge: travar-lo. *Calzar.* = Es pèu á sa parèt. *Piés en pared.* = Es pèu fito. *Hincar el pié.* = Es pèus plaus: obrat en reflec-sió. *Caminar con piés de plomo.* = Sis pedras fèut parèt. *Asentar las piedras.* = Politxous. *Rodrigar.* = Pòras á aglanir. *Poner cerdos d montanera.* = Posteta á càma rompada, v. g. *Entabletear ó entabillar.* = A sa preàs. *Meter en la cárcel ó encarcelar.* = Sa pàuxa á plom: menjar molt. *Atacar bien la plaza.* = Pèll una llàga. *Encorar.* = Sa pòrta dins es gaulfons. *Enquiciar.* = Pàsta clàra ó ferina á lo que se hà de fregir. *Enabardar.* = Pasteta ó midó para aficar pappers, etc. *Engrutar.* = Pé-sas á càlsas. *Soletar y soletear.* = Eu corantena ó quarantena. *En cuarentena.* = Pontàls. *Apuntalar.*

Posar sa reya á aràda. Poner la reja ó enrejar. = Rebasseta: acabar de créxer y quedarse hàxos los hòmos y àbres. *Anudarse.* = Demunt la ròda: contribuir á la fortuna de un. *Poner en zancos.* = En remty. *En remojo.* = Es señy en es càp. *Ponerle en razon.* = Es ruc al pòuxo: for-sarlo á cumplir sa paràula, etc. *Ponerle las peras d cuatro ó d ocho ó meterle las cabras en el corral.* = Sàl, òli, espicias. *Echar sal, etc.* = Rivèts. *Ribeteat.* = A sa serena. *Al sereno ó serenar* = Tota sa càrn á s'òla: anary tot. *Poner toda la carne en el asador.* = Totas sas velas un bàrco. *Echar todo el trapo.* = Sisànfa: discòrdia. *Poner zizaha.* = Tèrra á sa escudèlla á un: lo-grar lo que ell pretení. *Jugársela de codillo.* = De través. *Atravesar.* = Sas unglas demunt una còsa: durlassèn. *Echar la garra ó la zarpa.* = VÍ novèll á vey. *Mostear ó remostar.* = La vista

demunt alguna còsa. *Poner los ojos sobre....* = Reble dins parèt. *Enrpiar.* = Posaré tots es mèdis. *Pondré todos los medios ó estiraré la barba.*

Posar. v. n. Alojarse en una càsa, hostàl, etc.

Altxar las àves y posarse en tèrra. = Llèvarse es fèlix para descansar següent. *Posar.*

Posarse. v. r. Dedicarse á alguna còsa. *Ponerse.*

Las àves. *Posar ó posarse.* = Alègre bevèut li-cors. *Achispase.* = Àllà abònt uo'l demànan.

Meterse en camisa de once varas, de cuña, en libros de cavalleria ó en la rentu del escusado.

En còsas que no li tòcan. *Meter la hoz en mies agena.* = Axancàd colcànt, á brècarneta ó á bècòll.

Ahorcarse. = De àygo, sòl ó vènt. *Meterse en agua, sol ó en viento.* = Sas àlmas al còll: á córrer. *Echarse d correr.* = En camí,

á nes càp, á còbro. *En camino, en la cabeza, en cobro.* = Corrént: desendeutarse. *Redondearse.* = De colz en sa mà á nes càp. *Recodar.* =

Còm una càfia, còm un fil, etc.: amagrirse. *Ponerse en huesos.* = En còsas fondas, dificultosas.

Ponerse en honduras. = Sa cresta dreta las àves. *Encrestarse.* = En còsas de àltri. *Mangonear.* =

En lo que fàn els àltres. *Ponerse en vidas ajenas.* = A Dén devànt. *A Dios delante los ojos.*

Al devànt: surtir fiador. *Responder por otro.*

De dòna demunt bistia. *A mugeriegas.* = A dormir. *Echarse d dormir.* = Dòl. *Ponerse luto.*

Dret: alsarse. *Ponerse en pié:* adressarse lo tòrt. *Enderesarse.* = Duras sas momèlas per màssa llèt. *Rebosarse.* = A la fresca: prènderla. *Tomar el fresco:* de embotonarse guàrdapits, etc. ó llèvarse ròba. *Desalforsarse.*

Posarse sas galinas: volèr covar. *Aclocarse ó en-clocarse.* = Gràve, sèrio, trist, etc. *Grave, se-rio, etc.* = En lòc de àltri. *En lugar de otro.*

Per el mltx. *De por medio:* posar pàu eutre los qui se baràyan. *Meter la mano.* = A mosso.

Asentar con maestro. = Mustíy, trist. *Ponerse lacio ó enlaciarse.* = A la negativa: no volèr donar ó concedir una còsa. *A la negativa ó llamarse antana.* = Dins al pit á un. *Meterle en el corazon.* = Còm un pòrc: embrutarse. *Ponerse de oro y azul:* menjar molt. *Como un trampo.*

Devàll na paluda: colgarse. *Ponerse entre dos sabanas.* = De puntas para parèxer més àlt ó veurèy millor. *Empinarsse.* = De quàtres: ab sos pèus y màns en tèrra. *En veinte uñas ó de gatas.* = Còm unas xeremias: menjar molt. *Como un trampo.* = Xopo: basàd fins á sa pèll. *Haterse una zarpa.* = Posarhó tot en esponèra los àbres y fer pòc fruyt. *Viciarse.* = Pòsa brins: que se diu at qui pondèra màssa. *Achica, com-padre, y llevaréis la gala ó mas alld hay posa-*

da. = No posaras en còsas que no li tòcan. No meterse en dibujos ò en libros de caballeria.

Posarse. v. r. Assentar-se, cobrar judici, se'ny. *Posarse.*

Posavergas. f. pl. Péssas llàrgas de fust qui en àltre tèmps porjan servir de verga ò àbre de messana. *Posavergas.*

Posdàta. f. Lo que se afixt a una càrta después de firmada. *Posdata.*

Posició. f. Assiénto, positura, situació. *Posicion.*

Positiu, va. adj. Cèrt, sense dubte. = Afirmatiu. = El nòm adjectiu. *Positivo, va.*

Positivament. adv. Espréssament, sense dubte. *Positivamente.*

Positura. f. Disposició, mòdo de estar, situació. *Positura.*

Posposad, da. p. p. de posposar. *Pospuesta, ta.*

Posposar. v. a. Posar una còsa después de àltra. = Fer més cás de élla que de una àltra. *Posponer.*

Posseid, da. p. p. de posseir. *Poséido, da.*

Posseidor, ra. m. f. El qui posseïx. *Poséidor, ra.* = De bona fe: el qui posseïx una còsa de àltre y sa pensa que es séua. *De buena fe.* = De màla fe: el qui té una còsa y sàb que no es séua. *De mala fe.* = Tercer posseidor. *cur. Tercer poseidor.*

Posseir. v. a. Tenir en son podèr alguna còsa. = Saber bé alguna ciència, idioma, etc. *Poseer.*

Possessió. f. El àcte de posseir. *Poesion.* = Tèrras ab cásas. *Alqueria, casa de campo, cortijo, predio, quinta, masada.*

Possessional. adj. Lo que pertàny a possessió. *Possesional.*

Possessiu, va. adj. Se diu del pronòm qui indica possessió, còm méu, téu, séu, etc. *Posesivo, va.*

Possessòri. m. Possessió. *Poesion.* = Donar ò prènder possessòri. *Dar ò tomar posesion.*

Possessòri, ria. adj. Lo qui pertàny a possessió. *Posesorio, ria.*

Possibilitat. f. Capacitat que ténen sas còsas de eczistir. = Los béns, caudals ò mèdis de un. *Possibilidad.*

Possibilitat, da. p. p. de possibilitar. *Posibilitado, da.*

Possibilitar. v. a. Fer possible una còsa difícil ò facilitar la eczecució. *Posibilitar.*

Possible. adj. Lo qui se pòt fer ò succeir. *Posible.* = Fer tot lo possible. *Hacer todo lo posible.*

Possiblement. adv. Ab possibilitat. *Posiblemente.*

Possibles. m. pl. Béns, caudals. *Posibles.*

Pòst. f. Péssa de fust àmpla, llàrga y prima. *Tabla.* = Llàrga para servir al refector. *Tabla: redona.*

Portador. = Planetjada y llèta. *Tablero.* = Despit. *Tabla ò seno.* = De pastar: abónt se pòsa en

pá ántes de enforuar. *Estrado.* = Abónt se péñjan casseròlas, peròis, etc. en cuyna. *Espetera.* = Para fer corbadas. *Galdpago.* = Ahónt càn la Aygo qui fà rodar la ròda de molí. *Aleta.* = Que se pòsa a balcó paraque no se vejañ las càmas del quiy está. *Rodapiè.* = Ab que esterròssan.

Atabladera. = Dur sa pòst a ses forn: pagar paraque àltres se devertescan. *Pagar la fonda:* estar més al qui pòsa sas estovayas en una véga. *Pierde el que viene, pero mas el que los manteles tieñde.* = Pòsta: las que trèu un tió que sèrran. *Tablage.*

Pòsta. f. El llòc abónt están los cavalls para mudar. = El qui fà el corrèu. *Posta.* = El pòndrerse el sòl y àltres ástros. *Puesta.* = A pòsta de sòl. *adv. A puesta del sol.* = Acabar sa pòsta: acabar de fer òns sas galinas. *Desponer-se:* no saber més els hòmos. *Estar d lo último del latin.*

Postada. f. El pá cruu que se hà posad demunt sa pòst de pastar. *Tendido.*

Postéma. f. Tumor qui já té matèria. *Postema.*

Postemós, sa. adj. Ple de postémas. *Postemoso, sa.*

Postergació. f. El àcte y efecte de de postergar. *Postergacion.*

Postergad, da. p. p. de postergar. *Postergado, da.*

Postergar. v. a. Déxar atrassada alguna còsa. *Postergar.*

Posteridat. f. Descendència, generació futura. *Posteridad.*

Posterior. adj. Lo qui vé después. *Posterior.*

Posteriorment. adv. Después. *Posteriormente.*

Posteta. f. Pòst petita. *Tableta ò tablilla.*

Postilla. f. Nòta que se pòsa a llibre para entènder millor el tèsto. *Postilla.*

Postillador. m. El qui pòsa postillas. *Postillador.*

Postillar. v. a. Posar postillas. *Postillar.*

Postís, ssa. adj. Agregad, fingid, imitad, matlévad. *Postizo, za.*

Postmeridià, na. adj. Lo qui vé ò se fà después de mitxdia. *Postmeridiano, na.*

Postor, ra. m. f. El qui diu al encànt. *Postor, ra.*

Postració. f. El àcte y efecte de postrar, se. = Humiliació. *Postracion.*

Postrad, da. p. p. de postrar, se. *Postrado, da.*

Postrar. v. a. Humillar, subjectar. *Postrar.*

Postrarse. v. r. Ajonoyarse, acalarse en tèrra en señál de respècte y veneració, etc. *Postrarse.*

Pòstres. m. pl. Tot lo que se trèu a sa tàula al fi del menjar, còm fruyta, confitura, etc. *Postre.*

Postrimerias. f. pl. Los fins del hòmo. V. Novíssims. *Postrimerias.*

Postulació. f. El àcte y efecte de postular. *Postulacion.*

Postulad, da. p. p. de postular. *Postulado, da.*

Postulador. m. El capitular qui dona el vôt á subjècte qui no pôt ser elegid. = El qui solicita la beatificació ò canonisació de algún venerable.
Postulador.

Postular. v. a. Demanar ò elegir per bisbe, etc. subjècte qui no pôt ser elegid. *Postular.*

Postulat. m. Principi evident qui no necessita de demostració. *Postulado.*

Pòsthumo, ma. adj. Nád después de la mōrt de son pāre. *Pòsthumo, ma.* = Óbra pòsthumā: escrit : imprès después de la mort de son autor. *Obra pòsthumā.*

Postura. f. El mōdo en que está una persona ò cōsa. = El prèu que el comprador pōsa al encānt.
Postura.

Postureta. f. Diminutiu de postura. *Posturica, illa, ita.*

Pòta. m. Instrument de tērra ò vidre para posary cōsas. *Poteç ò bote.* = Para confituras. *Tarro.*

Pòta. f. El pèu del animal. *Pata.* = Xapada. *Pata hendida.* = Fer de sa garra pòta: dissimular el sentiment interior. *Hacer de las tripas corazon.*

Potāble. adj. Lo que se pôt bēurer. *Potable.*

Potāda. f. Cōp donād ab la pòta de animal ò ab el pèu del hōmo. *Patada.* = El señāl que dēxa en tērra la pòta ò pèu. *Patada ò huella.* = El re-nōu dels pèus. *Pataleo.*

Potāssa. f. Sāl alcālī. *Potasa.*

Potecāri. m. El qui per ofici compōn las medicinas. *Boticario.* = D'uu pôt: potecāri de mitjōra passar, pōc instruid. *Boticario de media tijera.* = Pōbre de mērits. *Corto sastre.*

Potecarīa. f. La botiga de potecāri. *Botica.*

Potēncia. f. Capacidat de ezeccutar alguna cōsa, de produir algún efecte. = Impēri, réyme. = Memōria, entenimēt y voluntat de la ànima. *Potencia.* = Numérica. V. *Potestāt.*

Potenciāl. adj. Lo que pertāny á potēncia. *Potencial.*

Potencialidat. f. Calidat de la potēncia considerāda independēt del acte. = Facultat de reemplassar. *Potencialidad.*

Potenciālmēt. adv. Ab equivalēcia, virtūālmēt. *Potencialmente.*

Potēt. adj. Qui té autoridat, fōrsa, podēr. *Potente.*

Potentāt. m. Sobérāno de un estat poderós. *Potentado.*

Potentíssim, ma. sup. Molt poderosos. *Potentísimo, ma.*

Potentíssimamēt. adv. sup. Ab molt de podēr. *Potentísimamente.*

Potētūmēt. adv. Ab eficācia y vigor. *Potente-mente.*

Potēntsa. f. Bastó en forma de creu en escút de armas. *Potenza.*

Potérna. f. Pòrta en fortificació major que el portelló, y menor que la pòrta principāl. *Poterna.*

Potestāt. f. Autoridat, podēr, sobérānia, etc. = Producte de un nombre multiplicad per ell mātēix. *Potestad.* = Racionāl: de qui se pôt trēurer la rēl en los nombres. *Racional.* = Irracionāl: de qui no se pôt trēurer la rēl eczācta. *Irracional ò sorda.*

Potestatiu, va. adj. cur. Qui está en la potestāt de algú. *Potestativo, va.*

Potestāts. f. pl. El quārt cōr dels àngels. *Potestades.*

Potèt. m. Pôt petít. *Potecillo.*

Potetjād, da. p. p. de potetjar. *Pateado, da.* = *Hollado, da ò pisado, da.*

Potetjar. v. a. Pégar ab sos pèus en tērra. = Donar tōcs ab sos pèus. = Anar aviād, córrer. = Fer molts diligēcias para un negōci. *Patear.* = Trepitjar: posar es pèus demunt los de àltri ò demunt àltra cōsa. *Hollar ò pisar.* = Àygo ò fāne per haverny y per fōrsa. *Guachapear:* apōsta per esquitxar. *Chapotear ò patullar.*

Potíssim, ma. adj. Espēciāl, principāl. *Pottísimo, ma.*

Potó. m. La ungla ò lo qui tāpa la ungla de pèu forcad. *Cerñicol ò zapatilla.*

Potnyar. v. a. Anar aviād. *Patear.*

Potra. f. Bossòt que en àltre tēmps se dūya á sa parruca. *Talega.* = Trancadura de hōmo. *Potra.*

Potrānca. f. Ègo de tres àfys en amunt fins que la hājan donāda á cavall ò àse. *Potranca.* = Projècte. *Proyecto.* = Desfer sa potranca á algú: desbaratarli sas intencions, es projèctes, etc. *Cortar el reversino.*

Pou. m. Clòt fondo y redó fèt para trēurer àygo. = Tot lo fondo en son gēnero: pou de ciēcias. *Pozo.*

Pouèt. m. Pou petít. *Pozuelo.*

Poy. m. Insècto conegúd. *Piojo.* = Aplegadís. *Pegadizo.* = De plāntas. *Piojuelo ò pulgon.* = En baldufa. *Cachada.* = Mōrt de fām: hōmo molt pōbre. *Piojo pobre.* = Matador de poy. *Piojicida.* = Umplir de poy. *Plagar de piojos.*

Poyāda. f. Cōpia de poy. *Piojeria.* = En baldufa. *Cachada.*

Poyèt. m. Poy petít. *Piojillo ò piojuelo.*

Poyós, sa. adj. El qui té poy. = El qui té misēria. *Piojento ò piojoso, sa.*

PP. Abreviatura de páres y de padres. *PP.*

PR.

Pràctic, ca. *adj.* D'estre, experimentad, intelligent en alguna cosa. = Pertanyent á pràctica. *Pràctico*, ca. ó *pldico*, ca. = Hòmo hàbil en un art més per pràctica que per especulativa. *Practicon*, na.

Pràctic, m. Pilòt de còstas. *Pràctico*.

Pràctica, f. Eczercici de un art, etc. = Costúm, us. *Practica* ó *pldica*.

Practicàble, *adj.* Lo qui se pòt practicar. *Practicable* ó *platicable*.

Practicament, *adv.* Ab pràctica, ab eczercici, etc. *Practicamente* ó *p'dicamente*.

Practicant, p. a. de practicar. El qui practica. = m. El qui vâ de barber ó mètge y se eczercita hàix la direcció de un barber ó mètge. *Practicante*.

Practicar, v. a. Posar en pràctica. = Fer moltes vegadas una cosa. = Eczercitar los principiànts alguna facultat hàix la direcció de algún mèstre. *Practicar* ó *platicar*.

Prado, m. Passetx públic plantad de àbres. *Prado*.

Pragmàtic, m. cur. El autor jurista qui interpreta las lleys de la nació. *Pragmatico*.

Pragmática, f. Estatut, lléy, orde. *Pragmatica*.

Prat, m. Terréu pà y incult en qui se déxa créixer la herba y arbustos. *Prado*.

Pratèl, m. Prat petit. *Pradico*, illo, ito.

Pravidat, f. Corrupció de costúms, malignidat. *Pravidud*.

Pre, Preposició llatina qui entra en la composició de moltes paràulas. Algunas vegadas aumenta la seua significació, còm en *preescels*, y avegadas denota la anterioridat, còm en *preocupació*. *Pre*.

Prè, m. El salari ordinàri de los soldats. *Pre*.

Prèambulo, m. Eczòrdi, prefaci. = Digressió, rodéo. *Præmbulo*.

Prehe, m. Cosa coneguda. *Pimiento*. = De basfeta. *De cornetilla*. = Bò. *Pimienta*. = Bord. *Pimenton* ó *pimiento picante*. = De cirereta. *De las Indias*. = Petit y couent moltíssim. *Axi*.

Prebènda, f. Dignidat egleciàstica, còm capiscolat, etc. *Prebenda*.

Prebendat, m. El qui posseëix prebènda. *Prebendado*.

Preber, m. pl. Cosa coneguda. *Pimiento*.

Preberà, m. ó *prebers*, m. pl. Terréu plantad de prebers. *Pimental*.

Prebòst, m. El oficial qui durant la campàña cuyda de perseguir y castigar á los malfectors y de que se observen las ordes del general. *Preboste*.

Precàri, ria. *adj. cur.* Lo que se posseëix durant

la voluntat de son duèño y còm á matllévad. *Precario*, ria.

Precàriament, *adv.* De un mòdo precàri. *Precariamente*.

Precaució, f. Cantèla, prevenció. *Precaucion*.

Precaucionad, da. *adj.* Cautelosos, prevengúds. *Precaucionado*, da.

Precaucionarse, v. r. Guardarse, prèvenirse. *Precaucionarse*.

Précec, m. Àbre y fruyt. *Pèrsigo*.

Precedència, f. Superioridat, majoria. = Prefèrència en el assiéto y àctes honorífics. = Anterioridat de tèmps. *Precedencia*.

Precedent, *adj.* Anterior. *Precedente*.

Precedir, v. a. Anar ó estar devànt. = Ser primer ó anterior. *Preceder*.

Preceguer, m. Àbre. *Pèrsigo*.

Precepte, m. Manament, orde, instrucció. *Precepto*. = Afirmatiu: el qui màna alguna cosa, còm el de oir missa. *Afirmativo*. = Negatiu: el qui prohibeix alguna cosa y obliga sèmpre y para sèmpre, còm el de no mentir. *Negativo*.

Preceptiu, va. *adj.* Lo qui en sí inclòu precepte. *Preceptivo*, va.

Preceptivament, *adv.* Ab mòdo preceptiu. *Preceptivamente*.

Preceptor, ra. m. f. El qui ensenya. *Preceptor*, ra.

Prèces, f. pl. Oracions trètas de la sagrada Escritura, antifonas, versets. *Preces*.

Precessió, f. fig. ret. Interrupció repentina y fèta apòsta. *Precession*.

Preciar-se, v. r. Vauagloriarse de alguna cosa. *Preclar-se*.

Preciós, sa. *adj.* Digne de estimació, escellènt, esquisid. *Precioso*, sa.

Preciosament, *adv.* Escellèntment. *Preciosamente*.

Preciosidat, f. El valor de una cosa. *Preciosidad*.

Preciosíssim, ma. *sup.* Molt preciosos. *Preciosismo*, ma.

Preciosíssimament, *adv. sup.* Ab molta preciosidat. *Preciosissimamente*.

Precipici, m. Llòc fondo hàix de nu molt àlt. = Cayguda ràpida y violènta. = Gràn desgràcia, gròssa desdita. *Precipicio*.

Precipitació, f. Apressurament inconsiderad. = Cayguda ràpida. = Cayguda de las parts més dolèntas de un licor en el fons del instrument ahònt està. *Precipitacion*.

Precipitad, da. p. p. de precipitar. = *adj.* Arroçad, qui òbra sense prudència, ni reflexió. = Es hàxos de líquidos qui cauen en es fons per mèdi de opèració química. *Precipitado*, da.

Precipitadament, *adv.* Sense reflexió. *Precipitadamente*.

Precipitadíssim, ma. *sup.* Mol precipitáds. *Precipitadíssimo*, ma.

Precipitadíssimamént. *adv. sup.* *Precipitadísimamente*.

Precipitánt. *p. a.* de precipitar. = *adj.* Lo qui precipita. *Precipitante*.

Precipitar. *v. a.* Tirar dins un precipici. = Fer caurer el líquidu báix del seu dissolvént. *Precipitar*.

Precipitarse. *v. r.* Tirarse dins un precipici. = Obrar ab mässa pressa y seuse consideració. = Anar al fons las partícules més crássas de líquido. *Precipitarse*.

Precís, sa. *adj.* Indispensáble, necessári. *Preciso*, sa.

Precisád, da. *p. p.* de precisar. *Precisado*, da.

Precisamént. *adv.* Indispensáblement. *Precisamente*.

Precisar. *v. a.* Forsar, obligar. *Precisar*.

Precisió. *f.* Fôrsa, necessidat qui precisa á fer alguna còsa. = Determinació. = Separació mentál de duas còsas reyálmént identificádas, en virtút de la qual una sa concéb distinta de la áltra. *Precision*.

Precognició. *f.* Conexemént anterior. *Precognition*.

Preconisació. *f.* Alabansa, elôgi. *Preconizacion*.

Preconisád, da. *p. p.* de preconisar. *Preconizado*, da.

Preconisador, ra. *m. f.* El qui preconisa. *Preconizador*, ra.

Preconisar. *v. a.* Alabar, elogiar, publicar los mèrits de algú. = Fer relació en el consistòri de Roma de los mèrits del elegid para bisbe. *Preconizar*.

Precursor, ra. *m. f.* El qui precedeix ô vá devánt. *Precursor*, ra.

Predecessor, ra. *m. f.* Antecessor, antepassád. *Predecesor*, ra.

Predéfinició. *f.* Determinació de Déu paraque existescan sas còsas en el témps á que las destina. *Predefinicion*.

Predéfiníd, da. *p. p.* de predéfinir. *Predefinido*, da.

Predéfinir. *v. a.* Determinar las còsas al témps en que hán de eczistir. *Predefinir*.

Predestinaciá. *m.* El herétge qui néga la predeterminació. *Predestinaciano*.

Predeterminació. *f.* Anterior destinació. = Ordenació de la voluntát de Déu ab que ab etèrno té elegids á los qui, médiánt la séua grácia, hán de gosar de la séua glòria. *Predetermination*.

Predestinád, da. *p. p.* de predestinar. *Predestinado*, da.

Predestinar. *v. a.* Destinar ab anticipació. = Ele-

gir Déu ab etèrno á los qui per mèdi de la séua grácia hán de lograr la glòria. *Predestinar*.

Predeterminació. *f.* La determinació anterior. *Predeterminacion*.

Predeterminád, da. *p. p.* de predestinar. *Predeterminado*, da.

Predeterminar. *v. a.* Resôldrer ab anticipació alguna còsa. *Predeterminar*.

Prediál. *adj.* Lo qui pertáñy á possessió. *Predial*.

Prédica. *f.* Predicació. *Predicacion*. = La predicació de los herétges al pòble. *Prédica*.

Predicáble. *adj.* Lo que se pòt predicar. *Predicable*.

Predicació. *f.* El ácte y efecte de predicar. *Predicacion*.

Predicád, da. *p. p.* de predicar. *Predicado*, da.

Predicadéra. *f.* Gáñas de predicar. *Deseo de predicar*.

Predicaderas. *f. pl.* El estíl, habilitát ô el mòdo de predicar. *Predicaderas*.

Predicador. *m.* El qui predica. *Predicador*. = El diábhe predicador. V. Diábhe. *El diablo predicador*.

Predicamént. *m.* Cada una de las clásses á que se reduxén totas las còsas qui son sustància, cantidát, etc. *Predicamento*.

Predicamentál. *adj.* Lo qui pertáñy al predicamént. *Predicamental*.

Predicánt. *m.* El herétge qui predica alguna herègia. *Predicante*.

Predicar. *v. a.* Anunciar la parábula de Déu en públic. = Divulgar, publicar. = Reprènder de algú desfècte ô vici. = Arregañar. *Predicar*. = En desèrt: á los qui no vólen escoltar. *En desierto*. = Á un mòrt: al qui fá es sord á la correció ô avís que se li dona. *Tocar la lira d un sordo ô ladrar d la luna*.

Predicarse. *v. r.* Asfirmarse ô negarse una còsa de áltra en la preposició llògica. *Predicarse*.

Predicát. *m.* Lo que se afirma ô néga del subjècte de una preposició llògica. *Predicado*.

Predicció. *f.* Anuncio, profecia, pronòstic. *Prediccion*.

Predilecció. *f.* Preferència de una persona á áltra en el amor. *Predileccion*.

Predilècto, ta. *adj.* Més amád que áltre. *Predilecto*, ta.

Prèdio. *m.* Possessió. *Predio*.

Predít, ta. *adj.* Lo dit de ántes. *Antedicho*, cha. = Anunciád de ántes. *Predicho*, cha.

Predita. *f.* La enamoráda. *Dama*.

Predominació. *f.* Fôrsa, podèr dominant. *Predominacion*.

Predominád, da. *p. p.* de predominar. *Predominado*, da.

Predominant. *p. a.* de predominar. *Predominante.*
Predominar. *v. a.* Tenir més força o poder. = Ser més alta una cosa que altra. = Prevalèixer uns humors del cos als altres. *Predominar.*
Predomini. *m.* Impèri, poder, superioridat. = Calidat dels humors del cos humà qui prevaixen als altres. *Predominio.*
Preecselis, *sa. adj.* Illustre, sublime. *Preescelso, sa.*
Preecxistència. *f.* Ecxistència anterior. *Preecxistència.*
Preecxistént. *p. a.* de preecxistir. = *adj.* El qui ecxistèix abans de un altre. *Preecxistente.*
Preecxistir. *v. n.* Ecxistir abans. *Preecxistir.*
Preeminència. *f.* Ecceució, preferència a los altres. *Preeminencia.*
Preeminént. *adj.* Superior als altres, sublime. *Preeminente.*
Preláci. *m.* Introducció, preàmbulo, pròleg. = Part de la missa. *Prefacio.*
Prefacièt. *m.* Preàmbulo petit. *Prefacioncilla.*
Presfècte. *m.* Director, governador, president. = Títol de dignidat entre los autigs romàns. *Presfecto.*
Prefectura. *f.* Càrreg, ofici o dignidat del presfècte. *Prefectura.*
Preferència. *f.* Ventatja que té una cosa sobre altra. *Preferencia.*
Preferént. *p. a.* de preferir. El qui preferèix. *Preferente.*
Preferible. *adj.* Digne de ser preferid. *Preferible.*
Preferid, *da. p. p.* de preferir. *Preferido, da.*
Preferir. *v. a.* Donar la preferència. *Preferir.*
Preferirse. *v. r.* Oferirse voluntàriament para alguna empresa. *Preferirse.*
Prefiguració. *f.* Representació anterior: modèllo. *Prefiguracion.*
Prefigurád, *da. p. p.* de prefigurar. *Prefigurado, da.*
Prefigurar. *v. a.* Fer el modèllo de una estàtua, etc. abans de ferla. *Prefigurar.*
Pr-finició. *f.* La acció de prefinir. *Prefinicion.*
Prefinid, *da. p. p.* de prefinir. *Prefinido, da.*
Prefinir. *v. a.* Determinar temps, terme. *Prefinir.*
Presulgent. *adj.* Molt resplandent. *Presulgente.*
Pregád, *da. p. p.* de pregar. *Rogado, da.*
Pregar. *v. a.* Demanar, supplicar. *Rogar.* = ¡Preg á Déu! *Quiera Dios!*
Pregáries. *f. pl.* Súplicas. = Rogativas. *Pregarias* o *plegaria.*
Pregó. *m.* Bàndol, publicació a sò de tambor o de trompeta. *Pregon* = Fer un pregó. *Echar un pregon.* = Dir lo que se deuria callar. *Dar dos*

cuartos al pregonero.

Pregonád, *da. p. p.* de pregonar. *Pregonado, da.*
Pregonador. *m.* El qui pregonar. *Pregonador.*
Pregonar. *v. a.* Publicar a sò de tambor o trompeta. = Descubrir lo que se deuria callar. *Pregonar.*
Pregoner. *m.* El oficiál públic qui pregonar, en Mòll. *Pregonero.*
Pregoner, *ra. adj.* El qui publica lo que se ignorava. *Pregonero, ra.*
Pregunta. *f.* Demanda. = Questió, interrogació. *Pregunta.*
Preguntád, *da. p. p.* de preguntar. *Preguntado, da.*
Preguntador, *ra. m. f.* El qui pregunta. *Preguntador, ra.* = El molést en preguntar. *Preguntan, na.*
Preguntánt. *p. a.* de preguntar. El qui pregunta. *Preguntante.*
Preguntar. *v. a.* Demanar, fer preguntas. *Preguntar.* = El nòm a un, com se anomena. *Pedirle su gracia.*
Prelacia. *f.* La dignidat de prelád. *Prelacia.*
Prelád. *m.* El superior eglesiàstic, bisbe, abád, etc. = El superior de un convént. *Prelado.* = Prelád domèstic: eglesiàstic de la familia del Pàpa. *Prelado domèstico.*
Preláda. *f.* La superiora de convént de mōnjar, abadessa, priora, etc. *Prelada.*
Preliminar. *adj.* Qui antecedeix a la matèria principal y qui servèix a esplicarla. *Preliminar.*
Preludi. *m.* Lo qui antecedeix, qui servèix de entrada, de preparació. = Comensament de un assunt, de un discurs, etc. *Preludio.*
Pre-mánibus. *adv. llati.* A mà, en sas màns o entre sas màns. *Pre-mánibus.*
Prelusió. *f.* Acció qui anuncia el objècte principal. *Prelusion.*
Prematur, *ra. adj.* Primerenc, qui vé abans del temps regular. *Prematuro, ra.* = *cur.* La allèta qui no es arribada a la edat de admètrer mascle. *Prematura.*
Premeditació. *f.* Reflexió de àntemano. *Premeditacion.*
Premeditád, *da. p. p.* de premeditar. *Premeditado, da.*
Premeditadament. *adv.* Ab premeditació. *Premeditadamente.*
Premeditar. *v. a.* Reflexionar una cosa abans de ferla. *Premeditar.*
Prémer. *v. a.* Apretar. *Apretar.* = *Axetar.* *Estrujar.* = Empèuer. *Empujar.*
Prémi. *m.* Mercè, recompensa, remuneració. *Premio.*

Premiàd, da. p. p. de premiar. *Premiado*, da.
Premiador, ra. m. f. El qui premia. *Premiador*, ra.

Premiar. v. a. Remunerar, donar premi. *Premiar*.

Premissa. f. Qualsevòl de las duas priméras preposicions del silogisme. Indici per abont se vé en conexemént de alguna còsa. *Premisa*.

Premoció. f. Moció anterior qui inclina á algún efecte. *Premocion*.

Premorir. v. n. cur. Morir primer que àltre. *Premorir*.

Premòrt, ta. p. p. de premorir. *Premuerto*, ta.

Premúd, da. p. p. de prémer. *Apretado*, da. = *Estrujado*, da. = *Empujado*, da.

Premuda. f. El acte y efecte de prémer. *Apreton*. = *Estrujon*. = *Empujon*. = Ah una premuda: de una tiráda. *De un empujon*. = Ah una àltra premuda arribarém. *Con otro ea llegarémos d la aldea*.

Premura. f. Apuro, opressió. *Premura*.

Prénda. f. Qualsevòl aláca de càsa. = Lo que se dona en demostració de amistat, servici. = Objècte molt amád. = Perfecció ò qualidat natural de la ànima ò del còs. *Prenda*. = Hòmo de prendas: de estimació, de llums, etc. *Hombre de prendas*.

Preudàd, da. p. p. de preudar. *Prendado*, da.

Prendadíssim, ma. sup. Molt preudàde. *Prendadísimo*, ma.

Preudar. v. n. Góñar la estimació y voluntat de algú. *Preudar*.

Prendarse. v. r. Enamorarse, prènder afició. *Prendarse*.

Prènder. v. a. Acceptar, admètrer, ocupar, pillar, rèbrer, robar, etc. *Tomar ò coger*. = Bàrcas. *Apresar*. = Barràca, v. g. quánd plou. *Abarracarse*. = En hònas pàgas: á bé. *Tomar d bien*. = Càrta: introduir-se. *Mezclarse*. = Es camí. *Tomar el camino ò la rauta*. = Àltre camí para ferlo pèrder un als qui vàn ab éll. *Desmentir el camino*. = Color es fruyts. *Pintar*: los réyms. *Emberar*. = Còva: amagarsy ò arraconarsy. *Encovarse*. = Es cul en sas duas màns y anarsèn. *Alzar velas ò tomar su alillo*. = De còr: de memòria. *De coro*. = Es deumhle: es tròt. *El trote*: anarsèn aviàd. *Tomar el pendil*. = Ets atapins: anarsèn. *Tomar el alillo*. = Á espèra. *Tomar al fiado ò sobre tarja*. = Sa figa pes capòll: enfadarse. *Amostarse*. = Sas àrmas: partit, pèu, còs. *Las armas, partido, pie, cuerpo*. = Despararse sas àrmas. *Prender*. = Á màlas pàgas: á màl. *Tomar d mal*. = Mania á un. *Tomar tema con uno*. Mida. *Medida*. = Llèngos ò veus: informar-se. *Tomar lengua ò voz*. = Sa ploma: posarse á es-

criurer. *Tomar la pluma*. = Puntar los licors: comensar á pèrder-se. *Apuntarse*. = Per riurer sas còsas. *Tomar de burlas*. = Un reñors: menjar. *Dar un remiendo á la vida*. = Es sòl: assolèar-se. *Tomar el sol*. = Tufo. *Atufarse*. = Vici: llèña, parèt, etc.: pèrder sa direcció. *Combarse ò ladearse*. = El vici de dir ò fer alguna còsa: es costúms de... *Tomar el chorrillo de hacer*, etc. = Sa voláda màssa àlta: es punt. *Poner los puntos muy altos*. = Mosca: enfado. *Tomar cabra ò cabrito*. = Muntàña. *Amontarse*. = Llàrgas màns: màssa llibertat. *Tomar ensanchus ò ensanches*. Prènder de fogó: no despararse una àrma: fer figa. *Dar higa*. = No lograr lo que se intentàva. *Volar golondrino ò salir la galga capada*. = Sa pòrta ò el portànte: anarsèn. *Tomar la puerta ò el portante*. = La vida perxànga: no fer res. *Holgazanear*: acceptar per no fer feyna. *Guiltbnear*. = Sas uncions per màl francès. *Tamar las unciones ò la manta*. = Una còsa per àltra. *Trocar los frenos*. = Sas séuas midas bé. *Atar bien su dedo*. = En sas duas màns una còsa: ab molt de gust. *Tomarla con un canto d pechos*. = Per cues: no refuar res. *Hacer d pluma y d pelo*. = Sas còsas en catxàssa. *No matar el ganado*. = El estil elevàd. *Tomar el estilo elevado ò calzar el coturno*. = Molt de gust en una còsa. *Saborearse*. = Malicia una llàga. *Enconarse*. = Pòrt un bàrco ò posarse á llòc segur los hòmos. *Tomar puerto*. = Ràbia: enfurir-se. *Tomarse de la cólera*. = El àyre, vent. *Tomar el aire, viento*. = La fresca. *Tomar el fresco*. = Sagràt: retirar-se á la iglesia. *Tomar sagrado*. = Llissó. *Tomar licion*. = Tabàc. *Tomar tabaco*. = El trabáy, la mortificació de... *Tomar el trabajo, la mortificacion de...* = Es ràve pe sas fuyas: sas còsas al revés. *Tomar el rbano por las hojas*. = Pren aquèxa y torna per una àltra. *Toma esa y vuelve por otra*.

Prenoció. f. Conexemént anterior. *Prenocion*.

Prenotàd, da. p. p. de prenotar. *Prenotado*, da.

Prenotar. v. a. Notar de àntemàuo. *Prenotar*.

Prènsa. f. Màquina para apretar, àllisar, donar llustre, estampar. *Prensa*. = De ter formátge.

Entremiso. = Donar á la prènsa: fer estampar.

Dar d la prensa. = Estar en prènsa: estar fènt una còsa. *Estar con las manos en la masa*.

Prensàd, da. p. p. de prensar. *Prensado*, da.

Prensàda. f. Lo que se prènsa ò se hà prensàd en una vegàda. *Prensadura*.

Prensador, ra. m. f. El qui prènsa. *Prensador*, ra.

Prensar. v. a. Apretar ab sa prènsa. *Prensar*.

Prensar sa màrfaga: jèurer molt. *Pisar el sapo*.

Prensàt. m. El vi que se hà trèt de sa mòlla de

réyma. Torcedura.
Prenunciad, da. *p. p.* de **prenunciar**. *Prenunciado, da.*
Prenunciar. *v. a.* Anunciar, pronosticar. *Prenunciar.*
Prenuncio. *m.* Anuncio, senyal de una còsa futura. *Prenuncio.*
Preñad, da. *adj.* Carregad, ple. = Lo qui inclòu alguna còsa qui no se demòstra. *Preñado, da.* = La famèlla en cinta. *Preñada.*
Preñat. *m.* El estat de la famèlla en cinta y el temps que dura. *Preñado.*
Preñes. *V.* **Preñat**. = Dificultat inclòsa en una còsa qui de algú mòdo lo dona á conèixer. *Preñez.*
Preñys. *adv.* *V.* **Preñad**. *Preñado, da.*
Preocupació. *f.* La acció de apoderarse de alguna còsa de àntemàno. = La primèra impressió que fa una còsa en el ànimo de un mòdo que no li permet admetrer àltras espècies. *Preocupacion.*
Preocupad, da. *p. p.* de **preocupar**. *Preocupado, da.*
Preocupadíssim, ma. *sup.* Molt preocupad. *Preocupadísimo, ma.*
Preocupadíssimament. *adv. sup.* Ab molta preocupació. *Preocupadíssimamente.*
Preocupar. *v. a.* Ocupar àntes. = Prevenir ab anticipació el ànimo de algú. *Preocupar.*
Preordinació. *f.* Disposició de la voluntat de Déu ab que ab ètèrno determinà totes las còsas paraque tenguéssan efecte á son temps. *Preordinacion.*
Preordinad, da. *p. p.* de **preordinar**. *Preordinado, da.*
Preordinar. *v. a.* Dispòndrer Déu ab ètèrno que totes sas còsas tenguéssan efecte á son temps. *Preordinar.*
Preparació. *f.* Disposició, prevenció, el acte de preparar, se. *Preparacion.*
Preparad, da. *p. p.* de **preparar**, se. *Preparado, da.*
Preparador, ra. *m. f.* El qui prepará. *Preparador, ra.*
Preparamént. *m. V.* **Preparació**. *Preparamento y preparamiento.*
Preparar. *v. a.* Apareyar, dispòndrer, prevenir. *Preparar.*
Prepararse. *v. r.* Apareyarse, dispòndrerse, prevenirse. *Prepararse.*
Preparatiu. *m.* Prevenció, la còsa preparada. *Preparativo.*
Preparatiu, va. *adj.* Lo qui prepará. *Preparativo, va.*
Preparatòri, ria. *adj.* Lo qui prepará. *Preparatorio, ria.*

Preparatòriament. *adj.* Ab prèvia preparació. *Preparatoriamente.*
Preponderància. *f.* El major pes de una còsa respècte de àltra. *Preponderancia.*
Preponderar. *v. n.* Pésar més una còsa respècte de àltra. *Preponderar.*
Preposad, da. *p. p.* de **preposar**. *Prepuesto, ta.*
Preposar. *v. a.* Preferir, estimar més. *Preponer.*
Preposició. *f.* Part indeclinable de la oració. *Preposicion.*
Prepòsit. *m.* Superior de alguna comunidat, junta ó comissió. *Preposito.*
Prepositiu, va. *adj.* Qui servèix per estar posad àntes ó al principi de una paràula. *Prepositivo, va.*
Prepositura. *f.* Dignitat y empleyo del propòsit. *Prepositura.*
Preposteració. *f.* Trastorn del orde. *Prepostera-cion.*
Preposterad, da. *p. p.* de **preposterar**. *Preposterado, da.*
Preposterar. *v. a.* Trastornar el orde. *Preposterar.*
Prepotència. *f.* Potència superior. *Prepotencia.*
Prepotént. *adj.* Molt poderós. *Prepotente.*
Prepuci. *m.* La pell qui cubrèix es cap del mèn-bre viril. *Prepucio.*
Prerogativa. *f.* Excepció, gràcia, privilegi. *Prerogativa.*
Pres, sa. *p. p.* de **prènder**. *Tomado, da.* = Per la justícia. *Preso, sa.* = Bàrco. *Apresado, da.* = Pres y penjad: al instant, sense dilació. *Dicho y hecho ó aquí te cojo y aquí te mato.*
Pres. *f.* El acte y efecte de prènder. *Presa.* = De bròu, castèll, cintat, etc. *Toma ó presa.* = Fer presa: prènder alguna còsa. *Hacer presa.*
Presbiterat. *m.* La dignitat, ofici, el orde de sacerdot. *Presbiterado y presbiterato.*
Presbiterál. *adj.* Sacerdotal. *Presbiteral.*
Presbitèri. *m.* El pla del altar major. *Presbiterio.*
Presbiteria, na. *adj.* Protestant de Inglaterra qui no regonèix la autoritat episcopal. *Presbiteriano, na.*
Presbítero. *m.* Sacerdot. *Presbítero.*
Presciència. *f.* Conexement de lo futur. *Presciencia.*
Prescindible. *adj.* De qui se pòt prescindir. *Prescindible.*
Prescindir. *v. a.* Dividir, separar. = Separar ab lo enteniment. *Prescindir.*
Prescripció. *f.* El acte y efecte de prescriure. = Mòdo de adquirir el domini de una còsa per la pacífica possessió de ella durànt cèrcs temps determinad per las lleys. *Prescripcion.*

Prescriptible. *adj.* Lo qui se pôt prescriur. *Prescriptible.*

Prescrit, *ta. p. p.* de prescriur. *Prescrito, ta.*

Prescriur. *v. a.* Ordesar, manar, donar lléys. = Adquirir dret de prescrició. *Prescribir.*

Presència. *f.* La assistència personál. = Disposició, trassa del cós. = La actual memòria ò recordànssa de una espècie. *Presencia.* = De Déu: consideració que se está devánt éll y que veu totas las nôstras opéraçions. *De Dios.* = De ánimo: costància, firmeza. *De dnimo.* = De esperit: tranquilidat de la ànima. *De espíritu.*

Presenciál. *adj.* Lo qui pertáñy á presència. *Presencial.*

Presenciálmént. *adv.* En persona, personálmént. *Presencialmente.*

Presént. *m.* Regálo que se fâ de alguna còsa. *Presente.* = El que se fâ per las fèstas de Nadâl. *Aginaldo.* = Que se fâ á novía. *Redoma.* = Que se fâ al qui fâ fèsta. *Cuelgua.* = Que se fâ al que diu missa nôva. *Ofrenda.* = Fer un presént al qui fâ fèsta. *Colgarle.*

Presént. *adj.* Lo qui está á la vista. = El qui se trôba en persona en un llòc. = Un de los témps del vèrb. *Presente.* = Al presént. *adv.* Áre. *Al presente.* = Per los presénts: per aquést instánt. *Por las presentes.* = Fer presént: manifestar. *Hacer presente.* = Tenir presént: recordarse bé de una còsa. *Tener presente.*

Presentació. *f.* El ácte y efècte de presentar. = Propòsta de subjècte para bènèfici, etc. = La fèsta que celèbra la Iglesia de la Presentació de Maria santíssima al tèmple. *Presentacion.*

Presentád, *da. p. p.* de presentar. *Presentado, da.*

Presentád. *adj.* El teòieg en algunas religions qui há acabád sa carréra y espéra el gráu de mès-tre. *Presentado.* = De pùlpit: el predicador qui há acabád sa carréra. *De pùlpito.*

Presentador, *ra. m. f.* El qui presénta para algún bènèfici. *Presentador, ra ò presentero, ra.*

Presentar. *v. a.* Manifestar, posar á la vista. = Oferir. = Proposar para algún bènèfioi. *Presentar.*

Presentarse. *v. r.* Comparèxer, posarse á la vista, sortir en públic. *Presentarse.* = Se pôt presen-tar ahónt se vuya ò al réy: ser molt hò un vi. *Poder arder en un candil.*

Presentàya y ant. presentàlla. *f.* Figura de cera, de pláta, cròssa, bena, etc. que se oferèix á Déu y á los sànts y se pénjan á capèlla, etc. *Presentalla.*

Presentiét. *m.* Regálo petít. *Presentillo.*

Presentmént. *adv.* Al presént. *Presentemente.*

Presentid, *da. p. p.* presentir. *Presentido, da.*

Presentimént. *m.* Movimént interior qui avisa.

Presentimiento.

Presentir. *v. a.* Conjecturar, presumir, prevèurer. *Presentir.*

Preservació. *f.* El ácte y efècte de preservar y de ser preservád. *Preservacion.*

Preservád, *da. p. p.* de preservar, *se. Preserva-do, da.*

Preservador, *ra. m. f.* El qui presérva. *Preserva-dor, ra.*

Preservar. *v. a.* Evitar que una còsa cáyga en pe-rill ò dâñy. *Preservar.*

Preservarse. *v. a.* Àlliberarse de perill ò dâñy. *Pre-servarse.*

Preservatiu. *m.* Lo qui presérva. *Preservativo.*

Preservatiu, *va. adj.* Lo qui presérva. *Preserva-tivo, va.*

Preservativamént. *adv.* Ab preservació. *Preserva-tivamente.*

Presidári. *m.* El condemnád á presidi. *Presidario.*

Presidència. *f.* El ácte y efècte de presidir. *Presi-dencia.*

Presidént. *m.* El qui presidèix. *Presidente.*

Presidi. *m.* Llòc destinád para càstig de los delin-cuents. = El matéix càstig. = La gornició de sol-dáts qui custodían un puéstó y el matéix pués-to. *Presidio.*

Presidíd, *da. p. p.* de presidir. *Presidido, da.*

Presidir. *v. a.* Tenir el primer puéstó en juntas, etc. *Presidir.*

Presioner. *m.* El soldát pres del inimig. = El qui está côm á catíu de un afècte ò de una passió. *Prisionero, ra.*

Presó. *f.* Càsa pública ahónt se aseguran los de-lincuents. *Cárcel.* = Gastos de sa presó: lo que pàgan los qui surten de élla. *Carcelage.* = Posar á sa presó. *Meter en la cárcel, encarcelar,* y en estil familiar. *Meter en casa de tia.*

Préssa. *f.* Agilidad, atropèilamént, prontitud. *Prisa ò priesa.* = Á tota préssa. *Á toda prisa.* = De préssa. *De prisa.* = Donar y donarse préssa. *Dar ò darse prisa.* = Tenir molta préssa una còsa: molt de despátx ò molta feyna un menestrál. *Tener prisa.*

Pressági. *m.* Anuncio, señal ò signe. *Presagio.*

Pressagiád, *da. p. p.* de pressagiar. *Presagiado, da.*

Pressagiar. *v. a.* Anunciar, pronosticar. *Presagiar.*

Préssag. *m.* Fruyta. *Persigo.*

Préseguier. *m.* Àbre. *Persigo.*

Pressió. *f.* La acció de prémer segóns los filosòfs. *Presion.*

Prést. *adv.* Prònte, dins pòc témps. *Presto.*

Prestar. *v. n.* Pésar, *v. g.* lo que se du. *Apesgar.* = Mássa. *Agobiar.*

Préste. *m.* El sacerdot qui dia lo ofici ò fâ la càpa. *Preste.*

Préste-Juán. *m.* Títol del emperador de los abissinos, qui en sa séua lléngua vòl dir réy. *Preste-Juan.*

Prestesa. *f.* Agilitat, diligència, prontitud. *Preteza.*

Prestigi. *m.* Apariència, engany, illussió. *Prestigio.*

Prestigiador, ra. *m. f.* El qui engana ab jòcs de màns ò ab falsas prediccions. *Prestigiador, ra.*

Prestigiar. *v. a.* Enganar ab prestigis. *Prestigiar.*

Presumible. *adj.* Lo que se pòt presumir. *Presumible.*

Presumid, da. *p. p.* de presumir. *Presumido, da, ò presunto, ta.*

Presumid, da. *adj.* Altu, supèrbo, vâ. *Presumido, da.*

Presumidèt, ta. *adj.* Diminutiu de presumid. *Presumidico, ca, illo, lla, ito, ta.*

Presumir. *v. a.* Conjecturar, sospitar. = *v. n.* Fer demasiad aprèci de sí matèix, ser. vâ. *Presumir.*

Presunció. *f.* Conjectura, sospita. = Orgullo, supèrbia. = *cur.* La sospita qui originada de los autos ajuda al jutge en la formació del judici. *Presuncion.* = De dret y de fèt: la sospita fundada en tals conjecturas, que sobre ellas estableix sa lléy lo que se deu observar, y de ella no se admèt probansa. *De derecho y hecho.* = De hòmo ò de jutge: sospita qui de sí no fâ plena probansa. *De hombre ò de juez.* = De lléy ò de sòl dret: la sospita fundada en conjecturas legals. *De ley ò de solo derecho.* = Violenta: la sospita fundada en conjecturas tan vehemènts que no déxan rahó de dubtar. *Violenta.*

Presunja. *f.* Presunció. *Presunta.*

Presuntament. *adv.* Ab presunció. *Presuntamente.*

Presuntiu, va. *adj.* Lo que se pòt presumir. *Presuntivo, va.*

Presuntivament. *adv.* Ab presunció. *Presuntivamente.*

Presuntuós, sa. *adj.* V. Presumid. *adj.* *Presuntuoso, sa.*

Presuntuosament. *adv.* Ah altivès, orgullo, etc. *Presuntuosamente.*

Presuntuosidat. *f.* Presunció. *Presuntuosidad.*

Presuntuosíssim, ma. *sup.* Molt presumida. *Presuntuosísimo, ma.*

Presuntuosíssimament. *adv. sup.* Ab molta presunció. *Presuntuosísimamente.*

Pressuposad, da. *p. p.* de presuposar. *Presupuesto, ta.*

Pressuposar. *v. a.* Donar per suposada una còsa. *Presuponer.*

Pressuposició. *f.* El acte y elècte pressuposar. = Càusa, motiu, pretèsto de fer alguna còsa. *Pre-*

suposicion ò presupuesto.

Prendent. *p. a.* de pretenir. *Prendiente.*

Prendent, ta. *adj.* El qui pretén ò aspira á alguna còsa. *Prendiente, ta.*

Prengud, da. *p. p.* de pretenir alguna còsa. *Prendido, da.*

Pretenir. *v. a.* Procurar, sollicitar alguna còsa. *Pretender.* = Estufarse. *Pavonearse.*

Pretensió. *f.* Sollicitut para lograr una còsa. = Competència. = Designi. *Pretension.*

Preterició. *f.* Figura retòrica ab que el orador fingèix que no diu ò no vòl dir lo que està dient.

Pretericion. = *cur.* Omissió del qui tenint fets no fâ menció de élls en el testamènt. *Pretericion.*

Preterir. *v. a. cur.* Déxar de fer herèns en el testamènt á los fets. *Preterir.*

Preterit. *m.* El tèmps del verb qui significa lo passad. *Preterito.*

Preterit, ta. *adj.* Lo qui já há passad. *Preterito, ta.*

Preternatural. *adj.* Lo qui no es natural ò està fóre del estat que naturalment li correspón. *Preternatural.*

Preternaturalidat, da. *p. p.* de preternaturalisar. *Preternaturalizado, da.*

Preternaturalisar. *v. a.* Treurer una còsa del seu estat natural, trastornar el orde de las cosas. *Preternaturalizar.*

Preternaturalment. *adv.* De un módo sobrenatural. *Preternaturalmente.*

Pretèsta. *f.* Vestit de púrpura brodâd de los antics româns. *Pretexta.*

Pretestad, da. *p. p.* de pretestar. *Pretextado, da.*

Pretestar. *v. a.* Servirse de pretèstos. *Pretextar.*

Pretèsto. *m.* Càusa, motiu, excusa, rahó apparent. *Pretexto.* = Allegar pretèstos. *Pretextar.*

Pretor. *m.* Governador entre los antics româns. *Pretor.*

Pretòri. *m.* Llòc ahont el pretor feya justícia. *Pretorio.* = *adj.* Lo que pertàny á pretor. *Pretorio, ria.*

Pretoria. *f.* Càrreg, ofici, dignidat del pretor. *Pretoria.*

Pretoriâ, na. *adj.* Lo que pertàny al pretor. *Pretoriano, na.* = Pretoriâns. *m. pl.* Soldats de la guàrdia dels emperadors româns. *Pretorianos.*

Pretoriâl. *adj.* Lo que pertàny al pretor. *Pretorial.*

Pretoriense. *adj.* Pretoriâl. *Pretoriense.*

Pretura. *f.* V. Pretoria. *Pretura.*

Prèu. *m.* Estimació, valor de las cosas. = Paga, salari, sòu. *Precio.* = Deçcòurer en forn. *Hornaque.* = Á qualsevòl prèu, v. g. compra la còsa. *A cualquier precio ò de haldas, ò de mangas.*

Prevalescud, da. *p. p.* de prevalèxer. *Prevalcido, da.*

Prevalèxer. *v. n.* Avantatjarse, porèr més, ser superior. *Prevaler.*
Prevaricació. *f.* El acte y efecte del prevaricar, se. *Prevaricacion.*
Prevaricad, da. *p. p.* de prevaricar, se. *Prevaricado, da.*
Prevaricador, ra. *m. f.* el qui prevarica. *Prevaricador, ra.*
Prevaricar. *v. n.* Faltar á la fe, paràula, confiança, á la obligació. *Prevaricar.*
Prevaricarse. *v. r.* Faltar á la seua obligació. *Prevaricarse.*
Prevericât. *m.* Fálta de missèr ò procurador á la fidelidât. *Prevaricato.*
Prevenció. *f.* Preparació de lo que se há de fer ò dir. = Provisió de mantenimènta. = Conexemént anticipad del jutge en una càusa qui poria pertàñer á vários. = Avis, advertència. = La guàrdia del corte qui zela el orde de la trôpa. *Prevencion.*
Prevengú, da. *p. p.* de prevenir. *Prevenido, da.*
Prevenir. *v. a.* Apareyar, dispòndrer, preparar. = Advertir, avisar, etc. *Prevenir.*
Prevenirse. *v. r.* Apareyarse, prepararse. *Prevenirse.*
Prevengú, da. *p. p.* de prevenir, se. *Prevenido, da.*
Prevere. *m.* Sacerdôt. *Presbítero.*
Prevéurer. *v. a.* Conèxer, conjecturar de àntemàno. *Prever ò barruntar.* = Es perill. *El peligro ò oler el poste.*
Prêvio, via. *adj.* Lo qui precedèix. *Previo, via.*
Previsió. *f.* Conexemént, judici de lo futur y la precaució de éll. *Provision.*
Previsor, ra. *m. f.* El qui prevèn. *Previsor, ra.*
Previst, ta. *p. p.* de prévéurer. *Previsto, ta.*
Priapéya. *f.* Poéma deshonest qui tractáva de las còsas del fingid déu Priapo. *Priapeya.*
Priapisme. *m.* Cèrta malaltia. *Priapismo.*
Prim, ma. *adj.* Dèbil, flac, no graxad, sutil. = Agú, ingenios. = Escàs, pòc. = Terréno de pòca sustància. *Delgado, da.* = Còm un jonc: molt prim. *Delgado como un junco.* = Estar prim: perillós de càurer. *Estar caedizo.* = Filar prim: discòrrer ab sutilesa. *Hilar delgado.* = Venir: saltar pòc a... *Faltar poco d...*
Prima. *f.* Las tres priméras hòras del matí en que los autígs romàns dividían el dia ò part de la nit desde las vuyt fins á las onze. = Una de las hòras canònicas. = La còrda més prima de los instrumènts músics de còrdas. *Prima.*
Primacia. *f.* Preeminència, primer llòc, superioridât que una còsa té sobre una àltra. *Primacia.*
Primaciâl. *adj.* Lo que pertàñy al primât. *Primacial.*

Primad. *m.* Prelad qui té jurisdicció sobre los arcabisbes. *Primado.*
Primâl. *adj.* Asséll ò cabrst de un àñy. *Primal.*
Primamént. *adv.* En perfecció. *Primamente.*
Primâri, ria. *adj.* Primer, principâl. *Primario, ria.*
Primâria. *f.* La calidât de lo prim de una còsa. *Delgadeza.*
Primât. *m.* La dignidât ò jurisdicció del primad. *Primado.*
Primavéra. *f.* La estació del témps desde 21 de màrs fins á 21 de juny. = El témps en que una còsa està en son major vigor y fòrsa. *Primavera.*
Primer. *adv.* En primer llòc, al principi. *Primero.* = Primer que. *Primero que.* = Primer morir que confessar: axò es dir una còsa. *Primer mdrtur que confesor.* = Primer en capolarán que no feré tál còsa. *Quiero que me emplumen que no haré tal cosa.* = Primer morir que fer vilesa. *Comer arena antes que hacer vileza.* = Primer dexaré de ser lo que som, que no feré tál còsa. *Primero me borraré el nombre que tengo que no haré tal cosa.* = Primer es sa pèl que no sa ròba. *Primero es la carne que la camisa.* = Primer moriré que no li demanaré res. *Antes pegaré la boca d la pared que pedirle nada.*
Primer, ra. *adj.* Lo qui precedèix á àltra còsa en llòc, orde ò témps. = El principâl en dignidât. = Antíg. *Primero, ra.* = El qui primer comença una còsa. *Inceptor, ra.* = Sa priméra bôna que hé fèta vuy: lo que se dia quând un té desgràcia, v. g. de ròmpre un plât. *La primera, y esa en tierra.* = De priméras: en àltre témps. *Primero.* = Per priméras: desde luégo. *De buenas d primeras.* = No es sa priméra que há fèta. *No es la primera zorra que ha desollado.*
Priméra. *f.* Jòc de cãrtas. *Primera.*
Priméramént. *adv.* En primer llòc. *Primeramente.*
Primerenc, ca. *adj.* Lo qui es ò vé primer que àltre. = Lo qui néix ò se crfa primer. = Lo qui madura àntes del témps ordinâri. *Primerizo, za.* Parlânt de lo qui es ò vé primer que àltre. *Temprano, na ò tempranero, ra.* = Àbre qui fâ el frayt més prést que los àltres. *Tempranal.*
Primería. *f.* V. Primacia. *Primeria.* = Á la priméria. *adv.* Al principi, en àltre témps. *De primeras.*
Primèt, ta. *adj.* Molt prim. *Delgadito, ta.*
Primeter, ra. *adj.* El qui fâ sas cosas en perfecció ò en primor. *Primoroso, sa.*
Primetjar. *v. n.* Havery pòc de una còsa. *Escacear.*
Primetzer. *m.* El cantor per ofici en las iglesias. *Primicerio.*
Primetxòl, la. *adj.* Primèts. *Delgadito, ta.*

Primícia. *f.* El fruyt primer de qualsevól còsa. = Los primers fruyts que se ofereixen á Déu. *Primícia.* = La que ténen los rector, etc. *Temporalidades.*

Primíssim, *ma. sup. Delgadísimo, ma.* = Molt primorós. *Primísimo, ma.*

Primitiu, *va. adj.* Lo qui es primer en la seua línea: lo qui no se deriva de altre. *Primitivo, va.*

Primogénit, *ta. adj.* El qui néix el primer. *Primogénito, ta* ò *primigenio, na.*

Primogenitura. *f.* El dret y prerogativa del primogénit. *Primogenitura.*

Primòprimus. *m. llatí.* Movimént indeliberád. *Primoprimus.*

Primor. *m.* Destresa, habilitát en dir ò fer sas còsas. = El matéix artífici y hermosura de la còsa feta ab perfecció. *Primor.*

Primordiál. *adj.* Se diu del principi fundaméntal ò primer de qualsevól còsa. *Primordial.*

Primorós, *sa. adj.* Escellént, perfét, béufét. = El qui diu ò fa sas còsas ab perfecció. *Primoroso, sa.*

Primorosament. *adv.* Ab primor. *Primorosamente.*

Primorosíssim, *ma. sup.* Molt primorosos. *Primorosísimo, ma.*

Primorosíssimament. *adv. sup.* Ab molt de primor. *Primorosísimamente.*

Princesa, *f.* Fiya, dóna de príncipe ò la qui té algun principát. *Princesa.*

Principál. *adj.* Lo més consideráble, lo més important. = Distingí per el seu nexemént, dignidát, etc. = Fundaméntal, essenciál per oposició á accessóri. = Capitál de una suma, censál, etc. *Principal.*

Principál. *m.* El cuérpo de guárdia que hey há ordináriament en el céntro de una plássa de armas. *Principal.*

Principolidát. *f.* La calidát de principál. *Principalidad.*

Principalíssim, *ma. sup.* Molt principál. *Principálísimo, ma.*

Principalíssimament. *adv. sup.* *Principálísimamente.*

Principálmént. *adv.* Majormént, sobretót. *Principálmemente.*

Principát. *m.* Dignidát de príncipe, autoridát del qui govérna, la seua jurisdicció y el territóri. *Principado.*

Príncipe. *m.* Cáp de alguna orde ò sècta. = El primer, el més escellént, el superior en alguna còsa. = El sobérano. = El fíy major de réy. = Títol que donau los réys. = Qualsevól gránde de un réync. *Príncipe.* = De Asturias: el fíy major del réy de España. *De Asturias.* = Del Bra-

sil: el fíy major del réy de Portugal. *Del Brasil.* = De Gáles: el fíy major del réy de Inglaterra. *De Gales.* = De la sang: el qui es de la familia reyál de Fránsa. *De la sangre.*

Principi. *m.* Càusa, començamént, fonamént, origen de una còsa. = Aguiát á demés del hálít. Qualsevól còsa de las qui entran en la composició de un còs. *Principio.* = Principi més: el aguiát extraordinári que en alguns dias ténen los religiosos. *Platillo, antipodia, y antipodio.*

Principiád, *da. p. p.* de principiar. *Principiado, da.*

Principiador, *ra. m. f.* El qui principia. *Principiador, ra.*

Principiánt. *p. a.* de principiar. = *adj.* El qui comensa aprenher alguna còsa. *Principiante.*

Principiar. *v. a.* Comensar. *Principiar.*

Prior. *m.* Superior en algunas religions. = Dignidat eglesiástica en algunas collegiátas y catedrás. = El cáp en consulát. *Prior.*

Priora. *f.* La superiora en alguns convents de monjas. *Priora y priora.*

Priorál. *adj.* Lo qui pertáñy á prior. *Prioral.*

Priorát. *m.* Dignidát, empleyo, ofici de prior ò de priora, el témps que dura el empleyo y el districte de la seua jurisdicció. *Priorato.*

Prioridát. *f.* Anterioridát de una còsa á altra en témps y en orde. *Prioridad.*

Priscilianisme. *m.* La heregia de Prisciliáno. *Priscilianismo.*

Priscilianista y Prisciliá, *na. adj.* *Prisciliano, na* ò *priscilianista.*

Prisma. *m.* Figura geométrica. = Péssa de vidre en forma de prisma. *Prisma.*

Prismátic, *ca. adj.* Lo qui té forma de prisma. *Prismático, ca.*

Pristino, *na. adj.* Antíg, primer, primitiu. *Pristino, na.*

Privació. *f.* El ácte de separar á algú de alguna còsa ò puést, etc. y de prohibir. = La auséncia del bé que se desitja. = Fálta de una còsa. *Privacion.*

Privád, *da. p. p.* de privar. *Privado, da.*

Privád. *m.* El qui es afavoríd de algun sobérano. *Privado.*

Privádamént. *adv.* En particular, familiarmént. *Privadamente.*

Privador, *ra. m. f.* El qui merèix ser privád. *Digno, na de privacion.*

Privar. *v. a.* Llévar, prohibir. *Privar.*

Privarse. *v. r.* Abstenirse voluntáriament de alguna còsa gustosa ò interessánt. *Privarse.*

Privatíu, *va. adj.* Lo qui càusa privació. = Pròpi y particular. *Privativo, va.*

Privativament. *adv.* Ab exclusió. = Singularment.

Privativamente.

Privilègi. *m.* Eczenció, immunitat, prerogativa.

Privilegio. = Del cànon: el que gósan los egle-

siásticos. *Del cànon.* = Del tòr: el que ténen los

eglesiásticos de ser judicads per tribunal egle-

siástic. *Del fuero.* = Favorable: el qui sfavorèix

al privilegiad sense perjáy de àltri. *Favora-*

ble. = Graciós: el que se concedèix sense atén-

drer als mèrits. *Gracioso.* = Local: el que se con-

cedèix a llòc determinad. *Local.* = Odios: el qui

perjudica a tercer. *Odioso.* = Personal: el que

se concedèix a un y no pàsxa als successors. *Per-*

sonal. = Reyál: el que se concedèix al empleyo

y no al empleyad. *Real.* = Remuneratòri: el que

se concedèix atenent al mèrit. *Remuneratorio.*

Privilegiad, *da. p. p.* de privilegiar. *Privilegia-*

do, da.

Privilegiar. *v. a.* Concedir privilègi. *Privilegiar.*

Privilegiatíu, *va. adj.* Lo qui inclòu privilègi.

Privilegiativo, va.

Prò. *m.* Favor, profit. *Pro.* = En prò: en favor.

En pro. = En prò y en còutra: en favor y al

contràri. *En pro y en contra.*

Proa. *f.* La pàrt de devànt de una embarcació.

Proa. = Posar sa proa demunt un: sa mira. *Po-*

ner la proa.

Probabilitat. *f.* Veressimilitut. *Probabilidad.*

Probabiliorisme. *m.* La sentència de los qui en

matèria morál defèusan que se hà de seguir la

opinió més probable. *Probabiliorismo.*

Probabiliorista. *m.* El qui seguèix el probabilio-

risme. *Probabiliorista.*

Probable. *adj.* Lo que se pòt provar. = Lo qui

se funda en rahó prudént. *Probable.*

Probablement. *adv.* Probablemente.

Probidat. *f.* Bonlat, honradès, rectitut. *Probidad.*

Probléma. *m.* Preposició, qüestió qui se pòt de-

senyar en prò y en còutra. = La propòsta que se

fà de investigar alguna veritat desconeguda.

Problema.

Problemàtic, *ca. adj.* Dubtós, disputable. *Proble-*

mático, ca.

Problemàticament. *adv.* Ab rahóns per una pàrt

y àltra. *Problemáticamente.*

Procacitat. *f.* Atrevimént, desvergofia, insolència.

Procacidad.

Procás. *adj.* Atrevíd, desvergofid, insolént. *Pro-*

cas.

Procedént. *p. a.* de proceir. = *adj.* Lo qui procedèix.

Procedente.

Proceid, *da. p. p.* de proceir. *Procedido, da.*

Proceimént. *m.* El acte y fecte de proceir. = Mòdo

de portarse. *Procedimiento.*

Proceir. *v. n.* Seguir unas còsas derrera de àltras.

= Originarse. = *v. a.* Obrar bé ò mal. = Engen-

rar el Pàre Etèrn a son Fill y amàntse el Pàre

y el Fill produir al Esperít Sànt. *Proceder.* =

Continuar lo comensad. *Proceder.*

Proceir. *m.* Mòdo de vida. *Proceder.*

Proceleusmàtic. *m.* Pèu de vèrs de quàtre síllabas

brèus. *Proceleusmático.*

Prócer. *adj.* Eminént, grànde, señor. *Prócer.*

Proceridat. *f.* Eminència, elevació. *Proceridad.*

Procés. *m.* Instància, el agregat de autos y demés

escripturas de una càusa. = Plét, demànda en

justicia. *Proceso.*

Processad, *da. p. p.* de processar. *Procesado, da.*

Processar. *v. a.* Formar processos. *Procesar.*

Processió. *f.* El acte y efecte de originarse una cò-

sa de àltra. = La acció ab qui el Pàre Etèrn en-

gèra al Fill y ab que sas duas divinas personas

produexen al Esperít Sànt. *Procesion.*

Processionál. *adj.* Lo qui pertàny a la processió ò

a la processó. *Procesional.*

Processionalmént. *adv.* Procesionalmente.

Processó. *f.* El acte religiós de anar ab orde inol-

tas personas egleiásticas y seculars de una pàrt

y àltra duyént alguna figura ò reliquia de sànt.

= El agregat de personas qui vàn seguint unas a

las àltras. *Procesion.* = En processó. *Procesio-*

nalmente.

Proció. *f.* Una estrèlla. *Procion.*

Proclàma. *f.* Notificació pública. *Proclama.*

Proclamació. *f.* Publicació de algún bándò ò lléy.

= Alabansa pública y comuna. *Proclamacion.*

Proclamad, *da. p. p.* de proclamar. *Proclama-*

do, da.

Proclamador, *ra. m. f.* El qui proclàma. *Pro-*

clamador, ra.

Proclamar. *v. a.* Anunciar al públic en àlta veu,

publicar. *Proclamar.*

Proclive. *adj.* Inclínad, penjant, ròst. *Proclive.*

Proclividat. *f.* Inclinació. *Proclividad.*

Procònsul. *m.* Governador de provincia ò generál

extraordinàri de ezcèrcit dels antígs romàus.

Procònsul.

Proconsular. *adj.* Lo qui pertàny al procònsul.

Proconsular.

Proconsulat. *m.* Dignidat del procònsul y el tèmps

que duràva. *Proconsulado.*

Procreació. *f.* Generació, producció. *Procreacion.*

Procread, *da. p. p.* de procrear. *Procreado, da.*

Procreador, *ra. m. f.* El qui procrea. *Procrea-*

dor, ra.

Procrear. *v. a.* Engenrar, produir, multiplicar al-

guna càsta. *Procrear.*

Pròcsim. *m.* V. Prohisme. *Prójimo.*

Pròxim, ma. *adj.* *Pròp.* *Pròxim*, ma.
Pròximament. *adv.* Recèntment, últimament. *Pròximamente* ò *pròximamente*.
Pròximidat. *f.* *Vesitudat.* *Proximidad*.
Proconisme. *m.* Error de cronologia. *Proconismo*.
Procura. *f.* Comissió, poder que un dona á àltre paraque en nòm seu fassa alguna còsa. *Procura*.
 =La oficina del procurador. *Procuraduria*.
Procuració. *f.* V. *Procura*. =El acte y efecte de procurar. =Empléyo y ofici de procurador. =Contribució que pàgan las iglesias als visitadors. *Procuracion*.
Procurad, da. *p. p.* de procurar. *Procurado, da*.
Procurador, ra. *m. f.* El qui procura. *Procurador, ra*.
Procurador ò *precurador*. *m.* El encarregad dels negòcis de àltri. =El qui per ofici se cuyda dels pléts que àltri té. *Procurador*. =El músic qui se cuyda de cobrar para tots. *Festero*.
Procurar. *v. a.* Fer diligèncias, solicitar alguna còsa. =Fer de procurador. =Aprofitarse de la ocasió. *Procurar*.
Procurrént. *m.* Bossi de tèrra qui entra y se estén dins la mar. *Procurrente*.
Prodició. *f.* Trahissió. *Prodicion*.
Pròdig, ga. *adj.* Gastador ab demasia. *Pròdig*, ga.
Prodigad, da. *p. p.* de prodigar. *Prodigado, da*.
Prodigalidat. *f.* Gást excessiu. =Abundància. *Prodigalidat*.
Pròdigament. *adv.* Ab prodigalidat. *Pròdigamente*.
Prodigar. *v. a.* Gastar ab escés. *Prodigar*.
Prodigi. *m.* Miracle, succés extraordinari y fòrte del orde naturál. =Còsa rara, especial y primorosa en la sèna línea. *Prodigio*.
Prodigiós, sa. *adj.* Miraculós, raro, extraordinari. =El qui fa prodigis. =Mostruós, portentós, fòrte del orde naturál. *Prodigioso, sa*.
Prodigiosament. *adv.* Ab prodigi. *Prodigiosamente*.
Prodigiosidat. *f.* Calidat qui fa prodigiosa una còsa. *Prodigiosidad*.
Prodigiosíssim, ma. *sup.* *Prodigiosísimo, ma*.
Prodigiosíssimament. *adv. sup.* *Prodigiosísimamente*.
Proditor. *m. ant.* Traydor. *Proditor*.
Proditori, ria. *adj.* Ló qui conté trahissió. *Proditorio, ria*.
Producció. *f.* El acte y efecte de produir. *Produccion*.
Producent. *p. a.* de produir. *Producente*. =Contraproducentem. Paràula llatina de qui se serveix para dir que lo que alléga un ò cita es precisament lo contràri de lo que vól provar.

Contraproducentem.

Producibilitat. *f.* La capacidat de una còsa para ser produida. *Producibilidad*.
Produrable. *adj.* Lo que se pòt produir. *Produrable*.
Producte. *m.* El caudal ò ganància de lo que se trèu de alguna còsa. =El resultat de la multiplicació. *Producto*.
Productiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de produir. *Productivo, va*.
Produid, da. *p. p.* de produir. *Producido, da*.
Produir. *v. a.* Criar, engenrar, ocasionar, trèner, etc. =*cur.* Allegar en justícia lo qui apoya la pretenció. =Presentar los instrumènts conveniènts. *Producir*.
Proel. *m.* Mariner posad á sa proa. *Proel*.
Proemi. *m.* Pròleg. *Proemio*.
Proemial. *adj.* Lo que pertany á proemi. *Proemial*.
Proesa. *f.* Acció valerosa. *Proeza*.
Profà, na. *adj.* Lo qui no es sagrad. =Molteatregad á las còsas del mon. =El qui viu desareglad, llibertino. *Profano, na*.
Profanació. *f.* El acte y efecte de profanar. *Profanacion*.
Profanad, da. *p. p.* de profanar. *Profanado, da*.
Profanador, ra. *m. f.* El qui profana. *Profanador, ra*.
Profanament. *m.* Profanació. *Profanamiento*.
Profanament. *adv.* Ab profanació. =De un mòdo mundà. *Profanamente*.
Profanar. *v. a.* No tenir respècte á las còsas sagradas, abusar de ellas. =Convertir en us comd lo sagrad. =Deshonar, embrutar. *Profanar*.
Profanidat. *f.* El abús de las còsas sagradas. =Escés en el luco. *Profanidad*.
Profecia. *f.* Anuncio de las còsas futuras. =Do sobrenaturál ab que per inspiració divina se conexen las còsas qui hán de succeir. *Profecia*. =El acte y efecte de professar alguna religió. *Profesion*.
Proferid, da. *p. p.* de proferir. *Proferido, da*.
Proferir. *v. a.* Dir, pronunciar. *Proferir*.
Profés, sa. *adj.* El qui hà fèt la sèna professió. *Profeso, sa*.
Professad, da. *p. p.* de professar. *Profesado, da*.
Professar. *v. a.* Fer los tres vòts solèmnès de obediència, pobresa y castedat per tota sa vida en alguna religió. =Ensenyar en públic algún art ò ciència. *Profesar*.
Professió. *f.* El acte y efecte de professar en alguna religió. =Art, ofici, mòdo de vida de cada un. =Confessió pública de alguna còsa, v. g. de la fe. *Profesion*.

Professor. m. Mèstre qui ensenya públicament.

Profesor.

Proféta. m. El qui té el do de profecia. = El qui per alguns signes conjectura, anuncia alguna cosa futura. *Profeta.* = De mal àny: el qui anuncia coses funestas. *Correo ó portador de malas nuevas.*

Profetá'. adj. Lo qui pertàny á proféta y á profecia. *Profetal.*

Profètic, ca. adj. Profetál. *Profético, ca.*

Profèticament. adv. Ab esperit profètic. *Profeticamente.*

Profetisa. f. La qui té esperit de profecia. *Profetisa.*

Profetisad, da. p. p. de profetisar. *Profetizado, da.*

Profetisar. v. a. Anunciar lo futur ó endevinar lo ocult. = Conjecturar el èxit de alguna cosa per signes. *Profetizar.*

Proficient. adj. El qui se aprofita en alguna cosa. *Proficiente.*

Proficuo, cua. adj. Profitós. *Proficuo, cua.*

Profidiatjar. v. a. V. Porfiar. *Porfiar.*

Profidiós, sa. adj. El qui profidiatja. *Porfiado, da.*

Profit. m. Bénéfici, ganància, utilidat. *Provecho.*

Profitós, sa. adj. Qui dona profit. *Provechoso, sa.*

Pròfol. adj. Fugitiu. *Prófugo, ga.*

Pròfugo, ga. adj. Pròfol. *Prófugo, ga.*

Profundament. adv. Ab profundidat. *Profundamente.*

Profundidat. f. Fondària. = Impenetrabilitat. *Profundidad.*

Profundo, da. adj. Fondo. = Grán, estrém en son gènere. = Molt humil parlant de reverència. = Mèlencòlic, trist. = Dificultat de comprendre y de entendre. *Profundo, da.*

Profús, sa. adj. Abundant, copiós. = Excessiu. *Profuso, sa.*

Profusament. adv. Ab profusió. *Profusamente.*

Profusió. f. Gást excessiu. = Loco. *Profusion.*

Progènia. f. Càsta, descendència, generació, família. *Progenie.*

Progenitor. m. Pàre, procreador. *Progenitor.*

Progenitura. f. La diguidat y dret de foy major. *Progenitura.*

Progimnasma. m. Principi ó ensayo de alguna acció ó exercici. *Progimnasma.*

Progràua. m. La dicció ó diccions que se destinen paraque, permutant las lletres, se form altra ó altres diccions. *Programa.*

Progrés. m. Adelantament, increment. *Progreso.*

Progressió. f. Adalantament. = Figura de paràulas. = Sèrie de nombres en proporció continua. *Progresion.*

Progressiu, va. adj. Lo qui se vá adalantant. *Pro-*

gresivo, va.

Progressivament. adv. Ab progressió. *Progressivamente.*

Prohibent. p. a. de prohibir. Lo qui prohibeix. *Prohibente.*

Prohibició. f. El acte y efecte de prohibir. *Prohibicion.*

Prohibid, da. p. p. de prohibir. *Prohibido, da.*

Prohibir. v. a. Impedir, vedar. *Prohibir.*

Prohibitiu, va. adj. Lo qui prohibeix. *Prohibitivo, va.*

Prohisme. m. Qualsevól criatura capás de gosar de la beneventurança. *Prójimo.*

Projecció. f. Dilatació. *Proyeccion.*

Projectad, da. p. p. de projectar. *Proyectado, da.*

Projectar. v. a. Formar projectes. *Proyectar.*

Projecte. m. Designi, empresa, intent. = La plàn-ta ó disposició que se forma para algu tractat ó ecxecució de alguna cosa. *Proyecto.*

Projectista. m. El qui fa projectes. *Proyectista.*

Prolació. f. Pronuncia. *Prolacion.*

Pròle. f. Càsta, los frys. *Prole.*

Pròleg. m. Eczòrdi, introducció. *Prólogo.*

Proleguista. m. El escriptor de pròlegs. *Proleguista.*

Prolegómeno. m. Tractat preliminar en qui se establexen los fonaments generals de lo que se vá á tractar. *Prolegómeno.*

Prolèpsis. f. Figura retòrica ab que el orador preveu las objeccions del contrari. *Prolepsis.*

Prolonga. f. Còrda ab que los artillers serman sas curélias para passar un mal pás. *Prolonga.*

Prolongació. f. Dilació, tardància en la ecxecució de una cosa. *Prolongacion.*

Prolongad, da. p. p. de prolongar. *Prolongado, da.*

Prolongar. V. Perllongar. *Prolongar.*

Prolòqui. m. Axioma, principi, sentència. *Proloquio.*

Prolusió. f. V. Preludi. *Prolusion.*

Pròim. m. Majordóm de confraria. *Mayordomo.*

Promeria. f. El agregat des pròims. *Mayordomos.*

Promès, sa. p. p. de promèter. *Prometido, da.*

Promesa. f. Ofèrta, oferiment, paràula donada. *Promesa.*

Prometensa. f. Promesa. *Promesa.*

Promèter. v. a. Donar, oferir, empèñar sa paràula. = Assegurar una cosa ab amenassa. *Prometer.* = Promèter y no atàfier. *Apuntar y no dar.* = Promèter molt y donar pòc. *Mandar potros y dar pocos.* = Promèter molt y no donar res. *Cacarear y no poner huevo.* = Promèter el mon y la mona. *Prometer el oro y el moro.*

Promèterse. v. r. Obligar-se, oferir-se. *Prometerse.* = Para casarse. *Prometerse, dar palabra y ma-*

no ô *contraer esponsales*.

Prominència. *f.* Elevació de una còsa sobre de altra qui està al rededor ô per el redó. *Prominencia*.

Prominent. *adj.* Lo qui sobrepuja. *Prominente*.

Promiscuad. *p. p.* de promiscuar. *Promiscuado*.

Promiscuamént. *adv.* Ab igual us, de una còsa ô altra equivalent. *Promiscuamente*.

Promiscuar. *v. a.* Menjar de càrn y péix en una matèxa menjada. *Promiscuar*.

Promiscuo, cua. *adj.* Mesclad. = Lo qui té dos sentits ô significads ô se pòt usar de un môdo y altre. *Promiscuo, cua*.

Promissió. *f.* El acte y efecte de promèter. *Promission*. = Tèrra de promissió: la Palestina. = Abundant, fèrtil, la qui dona molt de fruyt. *Tierra de promission*.

Promissôri, ria. *adj.* Lo qui en sí inclôu promesa. *Promisorio, ria*.

Promoció. *f.* El acte y efecte de promôurer. *Promocion*.

Promogúd, da. *p. p.* de promôurer. *Promovido, da*.

Promontôri. *m.* Altura consideràble de tèrra ô punta de ella qui entra dins el mar. = Qualsevòl còsa qui fà màssa bulto. *Promontorio*.

Promotor, ra. *m. f.* El qui promôu. *Promotor, ra ô promovedor, ra*.

Promotor. *m.* El fiscal de curia eglesiàstica. *Promotor*.

Promôurer. *v. a.* Collocar á dignidat, empleyo, etc. = Procurar que una còsa arribi á la seua perfecció. *Promover*.

Promovéndo. *m.* El qui està para ser promogúd. *Promovendo*.

Promulgació. *f.* Publicació. *Promulgacion*.

Promulgád, da. *p. p.* de promulgar. *Promulgado, da*.

Promulgador, ra. *m. f.* El qui promulga. *Promulgador, ra*.

Promulgar. *v. a.* Publicar ab solemnidad. *Promulgar*.

Pronòm. *m.* Uua de las pàrtes de la oració gramaticâl qui se pôsa en llòc de nòm. *Pronombre*.

Pronòstic. *m.* Anuncio de lo futúr. *Pronóstico*. = El calendàri. *Pronóstico, almanaque ô calendario*. = El qui fà de astròleg. = *Astrólogo*. = El qui fà de Père-Matèu. *Bachiller*.

Pronosticació. *f.* Predicció de lo futúr. *Pronosticacion*.

Pronosticád, da. *p. p.* de pronosticar. *Pronosticado, da*.

Pronosticador, ra. *m. f.* El qui pronostica. *Pronosticador, ra*.

Pronosticar. *v. a.* Annunciar lo futúr. *Pronosticar*.

Pròntamént. *adv.* Prést. *Prontamente*.

Prònte, ta. *adj.* Actiu, àgil, diligent, vélós, viu. *Pronto, ta*.

Prònte. *adv.* Prést. *Pronto*. = De prònte. *De pronto*.

Prontitút. *f.* Velocidat, prestesa. = Vivesa de imaginació, de ingèni. *Prontitud*.

Prontuári. *m.* Apuntamént, resúmen. *Prontuario*.

Pronuncia. *f.* La espressió de las paràulas fèta ab la veu. = Pàrt de la retòrica qui ensenja la acció y môdo de parlar. = El acte de anomenar sas lletres quând se apreuen. = *cur.* Publicació. *Pronunciacion*.

Pronunciació. *f.* V. Pronuncia. *Pronunciacion*.

Pronunciád, da. *p. p.* de pronunciar. *Pronunciado, da*.

Pronunciador, ra. *m. f.* El qui pronuncia. *Pronunciador, ra*.

Pronunciar. *v. a.* Dir ô expressar las lletres ô paràulas ab la veu. *Pronunciar*.

Pròp. *adv.* No llufy, càsi. *Cerca*.

Propagació. *f.* Multiplicació per generació. = Extensió de una còsa. *Propagacion*.

Propagád, da. *p. p.* de propagar. *Propagado, da*.

Propagador, ra. *m. f.* El qui propàga. *Propagador, ra*.

Propagar. *v. a.* Multiplicar per via de generació. = Esténdrer, dilatar. *Propagar*.

Propagatíu, va. *adj.* Qui propàga. *Propagativo, va*.

Propalád, da. *p. p.* de propalar. *Propalado, da*.

Propalar. *v. a.* Divulgar, publicar. *Propalar*.

Propassád, da. *p. p.* de propassar. *Propasado, da*.

Propassar. *v. a.* Passar més enuànt de lo que se deu. = Passar més enllá de... *Propasar*.

Propassarse. *v. r.* *Propasarse*.

Propèns, sa. *adj.* Inclínad, afècte á una còsa. *Propenso, sa*.

Propensió. *f.* Inclinació, afècte á... *Propension*.

Propèntic. *m.* Poéma en honor del qui se ausenta en que se li desitja un fèlís viatge. *Propéntico*.

Propèt. *adv.* Diminutiu de pròp. *Cerquito*.

Pròpi. *m.* Enviád. *Propio*. = Fer un pròpi: enviar á algú. *Mandar un propio*.

Pròpi, pia. *adj.* Pèculiar, privatíu. = Ajustád, conveniént, útil. = Natúral. = Molt semblánt, lo matèix. = Segóns los filosòfs el accident qui se segueix necessàriamént y es inseparàble de la essència de las còsas, y segóns los gramàtics se aplica al mon qui dona á conèxer un individuo de qualsevòl espècie. *Propio, pia*.

Pròpiamént. *adv.* Ab propiedat. *Propiamente*.

Propici, cia. *adj.* Favoràble, bènigue. *Propicio, cia*.

Propiciació. *f.* La acció ab que Déu se mou á pietat y misericòrdia. = Sacrifici paraque Déu nos sia benigne, piados, etc. *Propiciacion.*

Propiciad, *da. p. p.* de propiciar. *Propiciado, da.*

Propiciador, *ra. m. f.* El qui propicia. *Propiciador, ra.*

Propiciament. *adv.* Bénignament. *Propiciamente.*

Propiciar. *v. a.* Aplacar la ira de algu. *Propiciar.*

Propiciatôri, *ria. adj.* Lo qui fa propici. *Propiciatorio, ria.*

Propiciatôri. *m.* Tàula de ôr demunt la àrca de aliànça. = Los tèmple, sànts, etc., tot lo qui servèix para fer á Déu propici. *Propiciatorio.*

Propiedat. *f.* Naturalesa, calidat, virtut pròpia y particular. = Domini. = Béns immòbles, hasiènda. = Vici oposad á la pobresa religiosa. = La deguda proporció ab que se usa ô se pârla de alguna còsa. *Propiedad.*

Propietari, *ria. adj.* El qui té dret de propiedat. = El religiós qui péca còntre el vòt de pobresa. *Propietario, ria.*

Propina. *f.* Cantidat que se dona. *Propina.*

Propincuo, *cua. adj.* Parénts. *Propincuo, cua, y ant. propinco, ca.*

Propincuidat. *f.* Cercania y majorment parentesc. *Propincuidad.*

Pròpis. *m. pl.* Béns de ciutat, vila, etc. *Propios.*

Propóleos. *m.* El betúm ab que sas beyas hàñan los bucs àntes de comensar sas brescas. *Propóleos.*

Proponent. *p. a.* de proposar. El qui propòsa. *Proponente.*

Proporció. *f.* Relació que té una còsa á àltra. = Correspondència deguda de las pàrtes de un tot. = Capacidat para qualsevòl còsa. = Simetria de una còsa ab àltra. = Eczaçtitut en las ôhras de arquitectura. = La ignaldat de duas rahóns, v. g. de quàtre á dos ô de dos á quàtre. = La rahó quey há entre dos nombres. *Proporcion.* = Aritmètica, geomètrica, dupla, etc. *Aritmética, etc.*

Proporcionàble. *adj.* Àpte, conveniènt para lo que se fa ô se necessita. *Proporcionable.*

Proporcionad, *da. p. p.* de proporcionar, se. *Proporcionado, da.*

Proporcionad, *da. adj.* Àpte, conveniènt para lo que se necessita. *Proporcionado, da.*

Proporcionadament. *adv.* Ab proporció. *Proporcionadamente.*

Proporcionâl. *adj.* Lo qui pertàñy á proporció ô lo qui la inclòu. *Proporcional.*

Proporcionaldat. *f.* V. Proporció. *Proporcionalidad.*

Proporcionàlmént. *adv.* Ab proporció. *Proporcionamente.*

Proporcionar. *v. a.* Acomodar, dispòndrer, preparar una còsa para el fi á que se destina. = Conformar una còsa á àltra. *Proporcionar.*

Proporcionarse. *v. r.* *Proporcionarse.*

Proposad, *da. p. p.* de proposar. *Propuesto, ta.*

Proposar. *v. a.* Consultar, declarar, dir, esposar, fer propòsit. = Presentar á algu para algun empléyo. *Proponer.*

Proposarse. *v. a.* Discòrrer, resòldrer alguna còsa en el entenimént. *Proponerse.*

Proposició. *f.* El àcte y efècte de proposar. = Axioma, màcsima, principi, sentència. = Núm general que se dona á qualsevòl conclusió de la ciència que se propòsa para provarla per sas principis. = Assunto de un discurs, sermó, etc. = Conclusió. *Proposicion.*

Propòsit. *m.* Fi, intenció. = Resolució firme de fer ô no fer alguna còsa. *Propósito.* = À propòsit: proporcionàlmént. *A propósito.* = De propòsit: de intènt. *De propósito.* = Fòre propòsit: no venir al càs, fòre de tèmps. *Fuera propósito.*

Propòsit. *m.* Superior en algunas congregacions. *Propósito ô preposito.*

Propòst, *ta. p. p.* irregular de proposar. *Propuesto, ta.*

Propòsta. *f.* Consulta, presentació para algun empléyo. *Propuesta.*

Propretor. *m.* Governador romá ab facultat de pretor. *Propretor.*

Pròpri y àltres. V. Pròpi. *Proprio, etc.*

Propuguàculo. *m.* Fortificació y qualsevòl còsa qui defènça á àltra. *Propugnaculo.*

Propulsa. *f.* La acció y efècte de apartar lo qui ofèn. *Propulsa.*

Pròraga. *f.* Continuació de alguna còsa. *Próroga.*

Proràta. *f.* Lo que tòca á un de lo que se partèix entre molts. *Prorata.*

Proratear. *v. a.* Partir á proporció alguna còsa entre molts. *Proratear.*

Proratéo. *m.* Repartimént de un tot entre molts á proporció. *Prorateo.*

Prorogàble. *adj.* Lo que se pòt prerogar. *Prorogable.*

Prorogació. *f.* El acte y efècte de prorogar. *Prorogacion.*

Prorogad, *da. p. p.* de prorogar. *Prorogado, da.*

Prorogar. *v. a.* Perllongar, continuar. *Prorogar.*

Prorrómpre. *v. n.* Surtir ab ímpetu. = Proferir ab fòrsa alguna paràpula, suspir ô còsa qui demòstr algun afècte de ànimo. *Prorrumpir.*

Pròsa. *f.* Discurs qui no està lligad á pèus de vérs. = La secuència de la missa. *Prosa.*

Prosaïc, *ca. adj.* Lo qui està en pròsa ô li pertàñy. *Prosaico, ca.*

Proscripció. *f.* El acte y efecte de proscriure.
Proscripcion.

Proscrit, *ta. p. p.* de proscriure. *Proscrito, ta.*

Proscriure. *v. a.* Condemnar á mort ó desterrar ab confiscació de béns. = Cridar mort ó viu á algú donant facultat á qualsevól de entregarlo viu ó mort. *Proscribir.*

Prosòdia. *f.* Art de la pronuncia, del accént y tó de cada paràula. = La locució de paràulas afectadas. *Prosodia.*

Prospècte. *m.* Bréu esposició que se fa sobre alguna obra ó escrit. *Prospecto.*

Prospérád, *da. p. p.* de prosperar. *Prosperado, da.*

Prósperament. *adv.* Félisment. *Prósperamente.*

Prosperar. *v. a.* Afavorir, fer fèlis. = *v. n.* Tenir prosperidat. *Prosperar.*

Prosperidat. *f.* Fèlicitat, fortuna, bon succés. *Prosperidad.*

Prospérissim, *ma. sup.* Molt prospérads. *Prosperissimo, ma.*

Prospérissimament. *adv. sup.* *Prosperissimamente.*

Próspero, *ra. adj.* Afortunad, fèlis, ditxós. *Próspero, ra.*

Prossàpia. *f.* Càsts, generació. *Prosapia.*

Prossapodòsis. *f.* Figura retòrica. *Prosapodosis.*

Prosecució. *f.* Continuació. *Prosecucion.*

Proseïd, *da. p. p.* de prosseir. *Proseguido, da.*

Prosseir. *v. a.* Continuar, seguir lo comensad. *Proseguir.*

Proselito. *m.* El recent convertit. *Proselito.*

Prossista. *m.* El qui escriu en pròsa. *Prossista.*

Prossopografia. *f.* Figura retòrica ab que se fa descripció de la figura y gèstos de una persona ó animál. *Prossopografia.*

Prossopopeya. *f.* Figura retòrica ab que se fa parlar á los ausents ó còsas inanimadas. = Afectació en un discurs, etc. *Prossopopeya.*

Prostafèressi. *f.* La diferència entre el llò ó moviment mèdi y el vertader ó aparent de una estrella. *Prostafèresi.*

Prostitució. *f.* El acte y efecte de prostituir, se. = El estat de las prostitutas. *Prostitucion.*

Prostituíd, *da. p. p.* de prostituir, se. *Prostituido, da.*

Prostituir. *v. a.* Fer que un se entrég á los vici, majorment deshonestés. *Prostituir.*

Prostituirse. *v. r.* Abandonarse, entregarse á tot vici, majorment deshonest y carnál. *Prostituirse.*

Prostitút, *ta. p. p.* irregular de prostituir, se. *Prostituto, ta.*

Prostituta. *f.* Dòua pública qui se entréga á tot el mon. *Prostituta.*

Protàssis. *f.* La primera part de un poema dramàtic. *Protasis.*

Protecció. *f.* Defènsa, favor, patrocini. *Proteccion.*

Protector, *ra. m. f.* Defensor, padri, el qui auxilla. = El qui per ofici se cuida de los interessos de una comunitat. *Protector, ra.*

Protecturia. *f.* El empleyo de protector. *Protectoria.*

Protegíd, *da. p. p.* de protegir. *Protegido, da.*

Protegir. *v. a.* Defensar, patrocinar. *Proteger.*

Protèrvament. *adv.* Pèrtinàsment. *Protèrvamente.*

Protèrvia. *f.* Pèrtinàcia. *Protèrvia.*

Protèrvo, *va. adj.* Pèrtinàs. *Protèrvo, va.*

Protèsta. *f.* Prevençió que se fa para no perjudicar al dret que té un. *Protesta.*

Protestació. *f.* Declaració de ànimo que un té en orde de ezeccutar alguna còsa. = *cur.* *Protesta. Protestacion.*

Protestád, *da. p. p.* de protestar. *Protestado, da.*

Protestánt. *adj.* El qui seguèix la falsa reformació de la religió. *Protestante.*

Protestantisme. *m.* La sècta de los protestants. *Protestantismo.*

Protestar. *v. a.* Confessar, declarar el ànimo que se té. = Assegurar ab eficàcia. = Confessar públicament la fe que se té y en que se vól morir. = *cur.* Declarar violència paraque no se li veng perjúy en lo que se ezeccuta. *Protestar.*

Protestatíu, *va. adj.* Lo qui protèsta, declara, dona testimoni de alguna còsa. *Protestativo, va.*

Proto. Paràula grèga, qui vól dir primer, y serveia en composició de àltras paràulas de alguns idiomas. *Proto.*

Protocòl. *m.* Llibre en qui los notàris y escrivans guàrdan los registres de las escripturas que fan. *Protocolo.*

Protocolád, *da. p. p.* de protocolar. *Protocolado, da.*

Protocolar. *v. a.* Posar en el protocòl. *Protocolar.*

Protomàrtir. *m.* El primer màrtir. *Protomàrtir.*

Protomèdic. *m.* El primer mètge. *Protomédico.*

Protomedicát. *m.* Tribunál qui entén en los exàmens de los mètges. *Protomedicato.*

Protonotàri. *m.* El primer notàri. *Protonotario.*

Protótipo. *m.* Originál, modèllo, primer ezeemplar. *Protótipo.*

Protrèptic. *m.* Poèma qui conté avisos, consèys y preceptes. *Protrèptico.*

Pròu. *adv.* Bastant ó molt. *Bastante ó mucho.*

Pròva. *f.* El acte y efecte de provar. = Rahó, instrument ab que se pròva y se fa patént alguna còsa. = Esperiência, indici, móstra, justificació feta per declaració y testimoni. = La petita cautidat ab que se ezeamina la bondat ó dolència de

un gènere. = Comprobació de un conte. = La primera plana que se tira en la impremta. *Prueba*. = Eyna de barber. *Tenta*. = Eyna para empletar. *Abridor*. = A prova de bomba. *adv.* Perfeccament. *A prueba de bomba*.
Provàble. *adj.* Lò que se pòt provar. *Probable*.
Provád, da. *p. p.* de provar. *Probado*, da.
Provar. *v. a.* Examinar la qualitat de una cosa. = Confirmar ab rahons ò instruments alguna cosa, justificarla, ferla veurer. = Tastar. = Ábres, plàntas, etc, en algún llòc. *Probar*. = Sa paciència á un. *Probar la paciencia*. = Las armas, las fòrzas. *Probar las armas, las fuerzas, etc.* = Provar á un de quants de punts sa càlta: axò es: si es llest, valént, etc. *Tentarle las corazas*. = No provar á un una tèrra, clima, etc. trobarse mal en la mutació de ayres, de clima. *No probar la tierra*.
Proveíd, da. *p. p.* de proveir, se. *Provedo*, da y *provisto*, ta.
Proveíd, da. *adj.* Prevengúd de lo necessari. *Provedo*, da y *provisto*, ta.
Proveidor, ra. *m. f.* El qui proveeix. *Proveidor*, ra.
Proveidura. *f.* El càrreg del proveidor. *Proveedora*.
Proveimént. *m.* El ácte y efecte de proveir. *Proveimiento*.
Proveir. *v. a.* Juntar, prevenir, tenir prònte los manteniments ò lo necessari para algún fi. = Donar dignidat, empleyo, etc. = *cur.* Despatzar algún áuto. *Proveer*.
Proveirse. *v. r.* Armarse, prevenirse de las cosas. = Fer del cós, cagar. *Proveerse*.
Proveít. *m.* Decrèt ò sentència de jutge. *Proveído*.
Provengúd, da. *p. p.* de provenir. *Provenido*, da.
Provenir. *v. n.* Néixer, prènder principi, originarse, venir de alguna cosa. *Provenir*.
Provènsál. *adj.* De Provènsa ò llemosí, na. *Provencal*.
Provèrbi. *m.* Adági, refráñy. *Proverbio*. = Provèrbis. *m. pl.* Un llibre de la sagrada Escripura. *Proverbios*.
Proverbiador. *m.* Col·lecció de provèrbis, sentèncias, etc. *Proverbiador*.
Proverbiál. *adj.* Lò qui pertáñy á provèrbi. *Proverbial*.
Proverbiálmént. *adv.* Á módo de provèrbi. *Proverbialmente*.
Proverbiar. *v. a.* Usar de provèrbis. *Proverbiar*.
Proverbista. *m.* El qui fà ò escriu provèrbis. *Proverbista*.
Pròvidamént. *adv.* Ab cuydado ò diligència. *Providamente*.

Providència. *f.* La acció de prevenir, de prènder precaucions. = Mèdi para remèdiar algún molést accident. = La sabiduría de Déu en la conducta de todas las cosas. = Estát, orde actual de las cosas. *Providencia*. = Áuto de providència: sentència provisionál. *Auto de providencia*.
Providenciál. *adj.* Lò qui pertáñy á la providència ò á la previsió. *Providencial*.
Providenciálmént. *adv.* Ab providència. *Providencialmente*.
Providenciar. *v. a.* Emplèyar sas medidas. *Providenciar*.
Providént. *adj.* Actíu, avisád, prudent. *Providente*.
Providèntíssim, ma. *sup.* Molt providénts. *Providentísimo*, ma.
Próvido, da. *adj.* Atént, cáuto, cuydadós, prudent. *Próvido*, da.
Provincia. *f.* Part de un réyne ò estat. = En las religions el nombre de convents qui compón el districte del provinciál. *Provincia*.
Provinciál. *adj.* Lò qui pertáñy á provincia. = *m.* El superior de los convents qui componen una provincia. *Provincial*.
Provincialát. *m.* La dignidat de provinciál y el témps que dura. *Provincialato*.
Previsió. *f.* La prevenció de mantenimént ò de altres cosas, las matèxas cosas prevengudas. = Precaució, prudència. = Col·lació de bènifici ò ofici. = El despátx que en nom del sobérano espedexen alguns tribunáls. = El títol de bènifici ò de ofici. *Provision*.
Provisionál. *adj.* Interino. *Provisional*.
Provisionálmént. *adv.* Interinamént. *Provisionalmente*.
Provisor, ra. *m. f.* El qui proveeix. *Provisor*, ra.
Provisor. *m.* El vicári general de un bisbe. *Provisor*.
Provisorát. *m.* La dignidat del vicári general. *Provisorato*.
Provisoría. *f.* Provisorát. = El llòc ahónt se gnàrdan y distribuxen las provisiones. *Provisoría*.
Provocació. *f.* Incitació ò càusa porque se provòca. = Desafío. *Provocacion*.
Provocád, da. *p. p.* de provocar. *Provocado*, da.
Provocador, ra. *m. f.* El qui provòca. *Provocador*, ra.
Provocánt. *p. a.* de provocar. El qui provòca. *Provocante*.
Provocar. *v. a.* Escitar, insultar, tentar. = Irritar. = Desafiar. = Vomitar. *Provocar*. = Á un á dir ò fer lo que no diría ò fería si no fos provocád. *Poner en el disparador*. = Á lacivia las dõ-

nas ab géatos, mirádas ô môdas deshonestas.
Halconear.
 Provocatíu, va. *adj.* Lo qui provôca. *Provocativo, va.*
 Pruága. *f.* Malaltia. *Gota.*—Eu las máns. *Giraga.*—En los pèns. *Podraga.*
 Pruagós. *adj.* El qui té pruága. *Gotoso.*
 Prudència. *f.* Una de las virtúts cardinals. —Cor-dura, moderació, reflexió. —Sabiduría. *Prudencia.*
 Prudenciál. *adj.* Lo qui pertáñy á prudència. *Prudencial.*
 Prudenciálmént. *adv.* Ab prudència. *Prudencialmente.*
 Prudent. *adj.* Cáuto, judiciós, qui óbra ab reflexió, sábi. *Prudente.*
 Prudentmént. *adv.* Ab prudència. *Prudentemente.*
 Prudentíssim, ma. *sup.* Molt prudenta. *Prudentísimo, ma.*
 Prudentíssimamént. *adv. sup.* Ab molta prudència. *Prudentíssimamente.*
 Puir. *v. a. ô n.* Desitjar excessivamént. —Picar. *Picar.*—Sas dénts á uu alguna còsa. *Bullirse una cosa ô tenérselas.*
 Pruittja. *f.* Picor. *Comezón ô picazon.*
 Pruna. *f.* Fruyta coneguda. *Ciruela ô pruna.*—No podèr dir pruna: no podèr trencar s'alè. *No poder echar el aliento: estar gât còm una sopa. Estar hecho un cesto.*—Escaldada. *Ciruela pasa.*
 Prunéra. *f.* Àbre qui fà sas prunas. *Ciruelo.*
 Prunereta. *f.* Prunéra jova. *Ciruelito.*
 Pruneta. *f.* Pruna petita. *Ciruelito.*
 Prunó. *m.* Pruna silvéstre. *Endrina.*
 Prunoner. *m.* Prunéra silvéstre. *Endrino.*
 Prussiá, na. *adj.* De la Prussia. *Prusiano, na.*

PU.

Pu ; Interjecció. Lo que se diu quánd se sent pudor! *Pu.*
 Pua. *f.* Quàlsevòl còsa qui acába en punta. *Pua.* —De taléssos de llana. *Peine.*—De taléssos de lli. *Canal.*—Fer sas puas á pinta. *Apunchar.*
 Puât. *m.* Eyna para pentinar cáfiom ô lli. *Rastri- llo.*
 Pubertât. *f.* La edât en que sa lléy permèt el ca- sarse. *Pubertad.*
 Púbes. *m.* Párt cubèrta de pel demúnt sas pàrts naturáls. *Púbes.*
 Pubescència. *f.* V. Pubertât. *Pubescencia.*
 Púbil, la. *m. f.* Fiy ô fuya únics. *Único, ca.*
 Públic, ca. *adj.* Manífèst, notóri, patént. —Comú, vulgar. —Lo pertaéñt á tot el pòble. *Público, ca.*
 Públic. *m.* El comú de pòble. *Público.*

Publicá. *m.* Recaudador de dreus. *Publicano.*
 Publicació. *f.* El ácte y efècte de publicar. *Publi- cación.*
 Publicád, da. *p. p.* de publicar. *Publicado, da.*
 Publicáda. *f.* V. Publicació. —Amonestació para casarse ô ordenarse. *Publicación.*—La certifi- cació de haverse publicád. *Publicata.*
 Publicador, ra. *m. f.* El qui publica. *Publica- dor, ra.*
 Públicamént. *adv.* En públic. *Públicamente.*
 Publicar. *v. a.* Divulgar, fer patént y notóri. — Escampar noticia, etc. *Publicar.*—Sas fèstas en la iglesia. *Echar las fiestas.*
 Publicarse. *v. r.* Divulgarse, córrer la ven. *Pub- licarse.*
 Publicidat. *f.* La calidat ô estat de las còsas pú- blicas. *Publicidad.*
 Publicista. *m.* El qui escriu de dret públic. *Pub- licista.*
 Pudént, ta. *adj.* El qui pud. *Hediondo, da.*—Co- lèric, cul destrempád. *Vidrioso, sa.*
 Púdic, ca. *adj.* Cásto, honèst, vergosós. *Púdi- co, ca.*
 Pudicia. *f.* Virtút qui enseña á guardar hones- tidat en las accions y paráulas. *Pudicia.*
 Pudiente. *adj.* Ric. *Pudiente.*
 Pudir. *v. n.* Fer mál olor. —Enfadar, cansar. *He- der.*—S'alè. *Heder la boca.*—Una còsa de véys, v. g. noticia. *Traer muletas.*—Lo estudiar, v. g. *Heder ô empalagar.*—Á vèntre: ser jove. *Apé- nas haver salido del cascarron.*
 Pudor. *m.* Vergosia, honestidat, modèstia. *Pudor.*
 Pudor. *m.* Mál olor. *Hedor.*—De malált ô de hòmo brut. *Cochambre ô percoz.*
 Pudríd, da. *p. p.* de pudrir, se. *Pudrido, da.*— *Carcomido, da.*—*Cariado.*
 Pudríd, da. *adj.* Hòmo molt malált y atxaós. *Pu- drigorio, ra.*
 Pudridura. *f.* Lo pudríd. *Pudridura.*—De dént. *Neguijon.*
 Pudrir. *v. a.* Alterar, corrómprer. *Pudrir.*
 Pudrirse. *v. r.* Corrómprerse. *Pudrirse.*—Los óssos. *Cariarse.*
 Puericia. *f.* La edât entre la infància y la adoles- cència. *Puericia.*
 Pueril. *adj.* Lo qui pertáñy á la puericia. *Pueril.*
 Puerilidat. *f.* Còsa pròpia de allòts ô de pòca enti- dat. *Puerilidad.*
 Puerilmént. *adv.* Á mòdo de allòts. *Puerilmente.*
 Pués. Conjunció. *Pues.*
 Puéstó. *m.* Empléyo, estat, llòc. *Puesto.*
 Puigó. *m.* Grà. *Granito morado.*
 Puig. *m.* Muntáña. *Monte.*
 Puigxèt. *m.* Puig petit. *Montecillo, ito.*—De tèrra

y no de pédra. *Terremontero*.

Pujád, da. p. p. de pujar. *Subido, da* ó *montado, da*.

Pujada. f. El acte y efecte de pujar. = Pás de un llòc baix á un alt. = Llòc ròst de una còsta. = Aument que pren una malaltia. = La elevació de las còsas en quánt á son estat ó preu. *Subida*. = Eu eucánt. *Puja*.

Pujador. m. El llòc per ahont se puja. *Subidero*. = Colcador. *Montadero*.

Pujador, ra. adj. Instrument qui servèix para pujar á alt. *Subidero, ra*.

Pujar. v. a. ó n. Passar de un llòc á altre més alt, alzar la veu, créixer rios, torrénts, fer més alta á una còsa, adressarla, etc. etc. *Subir*. = Sa càrn á una llaga. *Encarnar*. = Demunt sa pàrra: irritarse. *Subir d la parra*. = Escálas sense tocar algúns escalóns. *Atrancar escalones*. = El menjat. *Venirse d la boca ó repetir*. = Alguna còsa ab còrda. *Guindar*. = La guèrdia. *Montar la guardia*. = Sa mosca á un: enfadarse. *Subirsele la mostaza d las narices*. = Amunt las àves. *Remontar*. = De gràpas á llòc escabros. *Trepar*. = Es suc, vi, etc. á nes càp. *Subirse á predicar*. = Los texidors lo ordít. *Montar la urdimbre*. = No pujar un cabèy, una pàya, un gréll d'òu, un diner de fil: ser de pòca entidat. *No montar un cabello, un comino, una paja*.

Pujòl. m. Puigxèt. *Altozano*.

Pujolèt. m. Puigxèt molt petít. *Altozanillo*.

Pulcritut. f. Hermosura. *Pulcritud*.

Pulcro, cra. adj. Asséyad, hermós. *Pulcro, cra*.

Pulicá. m. Eyna para arrancar caxáls. *Pulican*.

Pulid, da. p. p. de pulir. *Pulido, da*. = adj. Hermós. *Bello, lla*.

Polidament. adv. Ab pulidès. *Pulidamente*.

Pulidès. f. Assáyo, compostura, pulcritut. *Pulidez*.

Pulidor. m. Eyna para pulir. *Pulidor*.

Pulir. v. a. Állisar, bruñir, civilisar, perfeccionar, etc. *Pulir ó pulimentar*.

Pulirse. v. r. Civilisarse, instruirse en el trácto civil: *Pulirse*.

Pulmó. m. Es lléu. *Pulmon*.

Pulmonària. f. Hérba. *Pulmonaria*.

Pulmonia. f. Malaltia en es lléu. *Pulmonia*.

Pulmoniàc, ca. adj. Lo que pertáñy á los pulmóns. *Pulmoniaco, ca*.

Pulmóns. m. pl. Las venas més gróssas del lléu y del pit. *Pulmones*.

Púlpit. m. Instrument para posary llibres. *Atril*. = De còr ó de cantar epístolas. *Púlpito, ó facistol*. = Sa tróna. *Púlpito*.

Pulverisació. f. Reducció á pols. *Pulverizacion*.

Pulverisád, da. p. p. de pulverisar. *Pulverizado, da*.

Pulverisar. v. a. Reduir á pols. *Pulverizar*.

Pulláca. f. Cèrt bárco. *Polacra*.

Pullt, na. m. f. Cavall ó égo joves. *Pollino, na*, encàreque pròpriament es ruc ó ruca.

Pundonor. m. Allò en que se fà consistir el honor. *Pundonor*.

Pundonorós, sa. adj. El qui té pundonor ó lo inclòu. *Pundonoroso, sa*.

Pundonorosament. adv. Ab pundonor. *Pundonorosamente*.

Punible. adj. cur. Qui merèix ser castigad. *Punible*.

Punició. f. Càstig. *Punicion*.

Púnic, ca. m. f. De Cartágo. *Púnico, ca*.

Ponsí. m. V. Poncí.

Punsiner. m. V. Ponciner.

Púnt. m. El principi de la magnitud, el terme de una línea. = El assunto de que se trácta. = Fi principál de un assunto. = Instánt. = Estimació, luco, oportunitat, vagància, etc. *Punto*. = Céntric: el fi á que se dirigèix una còsa. *Céntrico*. = De consistència: el de major elevació de un còs tirad al áyre. *De consistencia*. = Equinocíal: el qui en la eclíptica táya el equador. *Equinoccial*. = En líquido. *Cuerpo*. = Escapád de càlsa. *Trabilla*: de fadrina. *Desliz ó mancha del honor*. = Á senrevés de càlsa. *Nudillo*. = Á punt: á propòsit, á témps. *A punto*. = Á mál punt: fòre de témps. *A punto crudo*. = Al punt: al instánt. *Al punto*. = En punt de. *En punto de*. = Punt per punt. *Punto por punto*. = Punt en boca: callèm. *Punto en boca*. = Alsarse de punt. *Levantarse de punto*. = Estar á punt. *Estar d punto*. = Fer punt. *Dar punto*. = Pojar de punt. *Subir de punto*. = No tocar es punt. *No tocar el punto*.

Punta. f. Cáb agúd de qualsevòl còsa, extrém. = Bossí de tèrra qui entra dins mar. = Sabor ágre de alguna còsa qui se comensa á corromprer. *Punta*. = De S'auba. *Albarada*. = De càveg, xàda, etc. *Punta ó boca*. = De càña de pescar. *Rabiza*. = De puig. *Picacho ó pico*. = Á punta del dia. *Al apuntar ó rayar el dia*. = Fer punta: oposarse. *Hacer punta*. = Prènder punta los licors: corromprer. *Despuntarse*. = Doblegar una punta algún bárco. *Doblar la punta*.

Puntacorrént. m. Eyna de fuster, etc. *Formon*, y si es de càyre. *Formon de punta corriente*.

Puntáda. f. Punt cusínt. *Puntada*.

Puntáda de pèu. f. Tòc ab sa punta des pèu. *Puntapié, puntillazo ó puntillon*.

Pontagúd, da. adj. Lo qui acába en punta. *Puntigudo, da*.

Puntál. m. Tió qui aguanta lo qui amenassa ruína.

Puntal ò *tentemozo*.
Punter. *m.* Eyna de sabater ab que pren mida. *Marco*.
Ponteria. *f.* La acció de dirigir alguna arma á punt determinád. *Punteria*.
Puntèt. *m.* Punt petít. *Puntillo*, *ito*, *ico*.
Punteta. *f.* Punta petita. *Puntica*, *illa*.
Puntetjád, *da*. *p. p.* de puntetjar. *Punteado*, *da*.
Puntetjar. *v. a.* Cusir, posar punt, módo de tocar instruménts, *v. g.* guitèrras. *Puntear*.
Puntonas. *f. pl.* Presidi. *Presidio*. = Bârca. *Ponton*.
Pantuós, *sa*. *adj.* Lo qui té molts puntas. = Delicád sobre el punt de honor. *Puntuoso*, *sa*.
Puntuació. *f.* Collocació de las nôtas de la ortografía. *Puntuacion* ò *puntasion*.
Puntuál. *adj.* Eczácte, prònte. *Puntual*.
Puntualidát. *f.* Eczacitút. *Puntualidad*.
Puntualisád, *da*. *p. p.* de puntualisar. *Puntualizado*, *da*.
Puntualisar. *v. a.* Gravar, posarse eczáctamént dins sa memòria alguna còsa. = Donar sa derrera mà, perfeccionar. *Puntualizar*.
Puntualíssim, *ma*. *sup.* Molt puntuáls. *Puntualíssimo*, *ma*.
Puntualíssimamént. *adv. sup.* *Puntualíssimamente*.
Puntuálment. *adv.* Eczáctamént, ab rigor. *Puntualmente*.
Puntuar. *v. a.* Posar los punts y comas en lo escrit. *Puntuar*. = Para oposicions. *Tomar puntos*.
Punxa. *f.* Còsa qui acába en punta. *Puncha*.
Punxád, *da*. *p. p.* de punxar. *Punzado*, *da*.
Punxada. *f.* Puñida ab punxa. *Punzada* y *puntura* ò *punzadura*.
Punxador, *ra*. *m. f.* El qui punxa. *Punzador*, *ra*.
Punxáut. *p. a.* de punxar. *Punzante*.
Punxar. *v. a.* Puñir ab punxa. *Punzar*.
Punxó. *m.* Instrument para fer foráts. *Punzon*. = Eyna de ferrer. *Rompedera*.
Puñada. *f.* Tôc que se dona ab so puñy estrèt. *Puñada*. = Á sa càre. *Mogicon*. = Al nâs. *Soplamoscos*. = Á puñadas. *Á puñadas*.
Puñál. *m.* Arma blâuca. *Puñal*.
Puñaláda. *f.* Ferida de puñál. *Puñalada*.
Puñalèt. *m.* Puñál petít. *Puñaleco*, *puñalico*, *llo*, *ito*.
Puñát. *m.* Lo 'que se pôt prènder ab una mà ab un pic. *Puñado*.
Puñèt. *m.* El pedás de rôba uníd á mànega de camia. *Puño*.
Puñíd, *da*. *p. p.* de puñir. *Punzado*, *da*. = *Aguijoneado*, *da*.
Puñíd, *da*. *adj.* El qui prést se enfáda. *Cosquilloso*, *sa*.

Puñida. *f.* Ferida, picáda, sentiment interior. *Puntura*, *punzada*. = De espâsa. *Estocada*. = Á bestiar paraque camín. *Aguijonazo*. = De boñy, etc. qui no está madúr. *Entrepanzadura*. = De mál de vèntre. *Retortijon*. = Á bota per trèurer vi. *Sangria*.
Puñidor, *ra*. *m. f.* El qui puñy. *Punzador*, *ra*.
Puñidor. *m.* Punxa para puñir. *Agujada*, *aguijon*, *guincho* ò *pincho*.
Puñir. *v. a.* Picar ab punxa. *Punchar* ò *guinchar*. = Al bestiar paraque camín. *Aguijonear*. = Á bota para trèurer vi. *Sangrar*. = Caminar aviál. *Aguijar*. = Paraque se fâsse una còsa. *Aguijonear* ò *espolear*.
Puñy. *m.* La mà clòsa. = Lo qui unèix la mà al brâs. = Pôca còsa. *Puño*. = En so puñy estrèt. *Á puño cerrado*. = Còm es puñy: petít. *Como un puño*.
Puñys. *m. pl.* Beguda. *Ponche*.
Pupíl, *la*. *m. f.* Infânt báix la conducta de un curador. *Pupilo*, *la*.
Pupilar. *adj.* Lo que pertáñy á pupíl. *Pupilar*.
Popís. *m.* V. *Popía*.
Pupút. *m.* Ave. *Abubilla*, y ant. *putput* ò *ubispa*. = De càp. *Penacho* ò *moño*. = Vèssa. *Galbana*.
Pupúd, *da*. *adj.* Ave qui té pupút demúnt es càp. *Moñoso*, *sa*.
Pur, *ra*. *adj.* Clar, cásto, honést, net, sense tãoa. = Eczént de imperfecció y de mescla. *Puro*, *ra*. = Benèyts. *Bendito*, *ta*.
Purament, *adv.* Sense mescla. = Cástamént. *Puramente*.
Puresa. *f.* Castedát, eczacitút en la elecció de parâulas, innocència, limpiesa, ximpleza. *Pureza*.
Purga. *f.* Medicina para evacuar el vèntre. *Purga*. = Desgràcia. *Trago*. = Mála nôva. *Pildora*.
Purgáble. *adj.* Lo qui se pôt purgar. *Purgable*.
Purgació. *f.* El ácte y effeite de purgar, se. = La acció de obrar la purga médicinál. = La justificació de un delictè oposád. *Purgacion*. = Purgació de sang: evacuació después del pãrt. *Purgaciones de sangre*. = Purgacions. *f. pl.* El mèstruo. *Purgaciones*.
Purgád, *da*. *p. p.* de purgar, se. *Purgado*, *da*.
Purgánt. *p. a.* de purgar. = *m.* Lo qui té virtút para purgar. *Purgante*.
Purgar. *v. a.* Netetjar, purificar. = Borrar las culpas. = Satisfèr la péna que merèix la culpa ò en aquèst mon ò en el Purgatori. = Desvanèxer los indicis quey há cònta un. *Purgar*.
Purgar. *v. n.* Aminvarse ò disminuirse una còsa. *Menguar* ò *mermar*.
Purgarse. *v. r.* Justificarse ò prènder purga. *Purgarse*.

Purgatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de purgar.
Purgativo, va.
Purgatòri. *m.* El lloc ahont las ànimas de los qui mòren en gràcia se purifican de las reliquias del pecat. = Lloc ahont se passa la vida ab trabáy.
Purgatorio.
Puriflàt. *f.* V. Puresa. *Puridad*.
Purificació. *f.* El acte y efecte de purificar. = La festa de la Màre de Déu del Candelar. = El acte de anar las judías después del pàrt al tèmple. = El acte de purificar el càlis, globo. *Purificación*.
Purificad, da. *p. p.* de purificar. *Purificado*, da.
Purificador, ra. *m. f.* El qui purifica. *Purificador*, ra.
Purificador. *m.* Tavayoleta ab que se purifica el càlis en la unssa. *Purificador*.
Purificar. *v. a.* Netetjar. = Llévar tota imperfecció á còsa no material. = Netetjar Déu á las ànimas per mèdi de las afliccions. *Purificar*. = Per vèndi des sòc al òr, plàta y àltres metalls. *Acen-drar*.
Purificarse. *v. r.* Presentarse la judía después del pàrt al tèmple. = Netetjarse, justificarse. *Purifi-carse*.
Purificatòri, ria. *adj.* Lo qui serveix para purifi-car. *Purificatorio*, ria.
Puriòl. *m.* Hérba. *Poleo*.
Purisme. *m.* Vici del qui molt afecta la puresa del llengátge. *Purismo*.
Puríssim, ma. *sup.* Molt pur. *Purísimo*, ma.
Puríssima. *f.* La vèrge Maria ò la seua figura bàix el titol de la seua immaculada concepció. *Puri-sima*.
Purista. *adj.* El qui molt afecta la puresa del llen-gátge. *Purista*.
Puritá. *m.* Presbiteriá rígid de Inglatèrra. *Puri-tano*.
Puritanisme. *m.* La sècta de los puritans. *Puritá-nismo*.
Púrpura. *f.* Cèrt caragòl marí de qui se trèu el color de púrpura. = La ròba teñida de púrpura. = La dignidat de réy y de cardenal. *Púrpura*.

Purparad, da. *p. p.* de purparar. *Purpurado*, da.
Purpurad. *m.* Cardenal. *Purpurado*.
Purparar. *v. a.* Trèir de púrpura. *Purparar*.
Purpúreo, rea. *adj.* Lo qui té color de púrpura. = Lo pertañent á púrpura y á la dignidat de cardenal. *Purpúreo*, rea.
Purúg, ga. *adj.* El qui té pò. *Espantadizo*, za ò *asombradizo*, za.
Purulència. *f.* Còpia de matèria corrompuda. *Pu-rulencia*.
Purulént, ta. *adj.* Plens de matèria corrompuda. *Purulento*, ta.
Pus. Preposició. *Més. Mas*. = *adv.* Jamás.
Pus. *m.* Matèria pudrida. *Pus*.
Pussa. *f.* Insècto ben conegud. *Pulga*.
Pusseta. *f.* Pussa petita. *Pulguilla*, ca, ta.
Pussillànime. *adj.* Fàit de ànimo, de esperit, de valor. *Pusilánimo*.
Pussillanimidat. *f.* Fàlta de ànimo, de etc. *Pusila-nimidad*.
Pústula. *f.* Petít tumor demunt sa pell. *Pústula*.
Putà. *f.* Dòna perduda y pública. *Putà*, y en estil familiar. *Cellenca*, *manfla*, *pelanduzca*, *peliso-rra*, *pelleja*, *pobreta*, *tusona*, *zorra*.
Putatiu, va. *adj.* Reputad, tengud per tál. *Putati-vo*, va.
Puteria. *f.* La vida de las dónas públicas y la seua càsa. *Puteria*.
Putéro. *m.* El qui vá de putas. *Putero* ò *putanero*.
Puteta. *f.* Puta petita. *Putica*, lla, ta y putuela.
Putím. *m.* El agregat ò professió de las putas. *Putaismo* ò *putanismo*.
Puto. *m.* Sodomita passiu. *Puto*.
Putòta. *f.* Gràn puta. *Grande puta* ò *zurriota*.
Putredinál. *adj.* Lo qui té virtut de corrompre. *Putredinal*.
Putrefacció. *f.* Corrupció. *Putrefaccion*.
Putrefactiu, va. *adj.* Lo qui pòt causar putrefac-ció. *Putrefectivo*, va.
Pútrido, da. *adj.* Corrompud. *Pútrido*, da.
Puu. *m.* Pexèts petíts qui serveixen per esca de pescar. *Xaramugo*.
Puys. Conjunció. *Pues*.

QU

Q. *f.* Lletra dècima octáva del alfabéto mallor-quí y consonant. *Q*.
Qu. *f.* El uom de la lletra q. *Qu*.
 59

QUA

Quadèrn. *m.* V. Codèrn. *Cuaderno*.
Quadèrna. *f.* Térme náutic. *Cuaderna*.
Quadernál. *m.* Térme náutic. *Cuadernal*.

Quàdra. *f.* Una de les principals pèsses de una càsa. *Cuadra.*
Quadràd. *da. adj.* Cabèl, perfèt. *Cuadrado, da.*
Quadràd. *da. adj.* Lo qui té quàtre costàts. *Cuadrado, da.*
Quadrangular. *adj.* Lo qui té quàtre àngulos. *Cuadrangular.*
Quadràngulo. *m.* Figura quadrangular. *Cuadràngulo.*
Quadràngulo. *la. adj.* Lo qui té quàtre àngulos. *Cuadràngulo, la.*
Quadrànt. *adj.* Lo qui quàdra. = La quàrta part del círculo. = Instrument matemàtic. *Cuadrante.*
Quadrar. *v. a.* Formar en quàdro. = Multiplicar un nombre per sí mateix. = Avenirse. = Agradar. *Cuadrar.*
Quadràt. *m.* Figura de quàtre costàts iguals. = El producte de la multiplicació de un nombre per sí mateix. *Cuadrado.* = En imprènta. *Cuadratin.*
Quadrati. *m.* *Cuadratin.*
Quadratura. *f.* La reducció de alguna figura a quàdro. = El aspècte quadràd de sa lluna ab el sol. *Cuadratura.*
Quadrèt. *m.* Quàdro petít. *Cuadrete, illo, ito.*
Quadriennàl. *adj.* De quàtre ànys. *Cuadriennal.*
Quadrienni. *m.* Tèmps de quàtre ànys. *Cuadriennio.*
Quadriforme. *adj.* Qui té quàtre formas. *Cuadriforme.*
Quadrilàtero. *ra. adj.* Lo qui té quàtre costàts. *Cuadrilàtero.*
Quadrilongo. *m.* Figura qui còsta de àngulos rèctes y de costàts desiguals. *Cuadrilongo.*
Quadrilongo. *ga. adj.* Lo qui té figura de quadrilongo. *Cuadrilongo, ga.*
Quadrilla. *f.* Junta de várias personas. *Cuadrilla.* = De amigs qui se passetjan. *Gurrullada.* = De màla gent. *Jabardo ò lechigada.* = De gent bàixa y dolènta. *Bahorrina.* = De pícaros. *Picaresca.*
Quadriassílabo. *ba. adj.* Qui té quàtre síllabas. *Cuadriassílabo, ba.*
Quàdro. *m.* Figura de quàtre costàts iguals. = Tela ò còsa semblànt de pintura. = La forma de partida de soldàts en forma quadràda. *Cuadro.* = De altar. *Retablo.*
Quadrupedàl. *adj.* Lo qui té quàtre pèus. *Cuadrupedal.*
Quadrúpedo. *da. adj.* Animàl de quàtre pèus. *Cuadrúpedo, da.* = Hòmo bèstia. *Bestiàza.*
Quadruplicació. *f.* Multiplicació per quàtre. *Cuadruplicacion.*
Quadruplicàd. *da. p. p.* de quadrup'icar. *Cuadruplicado, da.*
Quadruplicar. *v. a.* Multiplicar per quàtre. *Cua-*

druplicar.

Quàdruplo. *pla. adj.* Lo qui es quàtre vegades més que el seu simple. *Cuadruplo, pla.*
Quàl. *adj.* Relatiu qui declàra la qualidat de una còsa. *Cual.*
Quàlcú. *na. adj.* Persona indeterminàda. *Alguno, na.*
Qualidat. *f.* V. Calidat. *Cualidad.*
Quàlque. *adj.* Una còsa entre moltes. *Alguno, na, y ant. qualque.*
Quàlsevòl. *adj.* Quàlcú indeterminàd. *Cualquier* devànt un sustantiu y *cualquiera* devànt els altres.
Quàmquàm. *m.* Sermonèt que se fá en alabansa del qui se agrada. *Oracion laudatoria.*
Quàn. *adj.* Ponderació. *Cuan.*
Quànd. *adv.* Determinació de tèmps. *Cuando.* = De quànd en quànd. *De cuando en cuando.* = ¿Fins quànd? *Hasta cuando?* = De quànd ensa? *De cuando acá?* = Quànd ménos se pensan. *Cuando ménos se cata.*
Quànt. *ta. adj.* Numèral qui significa cantidat indeterminàda. = Excessiu en quàlsevòl línea. = Tot ò tot lo que. *Cuanto, ta.*
Quantidat. *f.* V. Cantidat. *Cantidad.*
Quantios. *sa. adj.* Gràn en cantidat de nombre. *Cuantioso, sa.*
Quàrt. *m.* La quàrta part de un tot. = Moneda. *Cuarto.* = Crexent de sa lluna ò el menguant. *Cuarto creciente ò menguante.* = De rectoria. *Préstamo.* = 15 minúta. *Cuarto.*
Quàrta. *f.* La quàrta part de un tot. = La part que pertàny al rector, etc. = La divisió de los vént en la navegació. *Cuarta.* = Mesura. *Porron.* = Falsidia y trebelliana. *cur. Falsidia y trebelliana.* = Afagir la quàrta a lo lliurad. *Cuartear.*
Quartèt. *m.* Quàrto petít. *Cuartito.*
Quartilla. *f.* Cobla de quàtre versos. *Cuartilla.*
Quàrto. *m.* La quàrta part. = Aposento de una càsa. = Moneda. *Cuarto.* = De escút de àrmas. *Cuartel.* = No tenir un quàrto: cab dòbbé. *No tener un cuarto.*
Quaternàri. *ria. adj.* Lo qui inclòu el nombre de quàtre. *Cuaternario, ria.*
Quaternidat. *f.* La junta de quàtre còsas. *Cuaternidad.*
Quaternió. *m.* Quaternidat. *Cuaternion.*
Quatràlbo. *ba. adj.* El bestiar gròs qui té sas quàtre càmas blàncas. *Cuatralbo, ba.*
Quàtre. *adj.* Nombre. *Cuatro.* = Més de quàtre: nombre gròs de còsas. *Mas de cuatro.*
Quàtre cantons. *m. pl.* Lloc ahont se juntan quàtre carrers. *Encrucijada.*
Quàtre pòts. *f. pl.* Jòc de allòts. *Quebranta huesos.*

Quàtres. *m. pl.* Carta de jugar. *Cuatro.* = La pa-
reya de quàtres en el joc de pestanagas. *Cua-
derna.* = Córrer de quàtres: molt aviàd. *Correr
d'escape.* = Posarse de quàtres: en sas màns y
pèus en tèrra. *Ponerse en veinte uñas.*

NÓTA.

*Tots los precedents articles tant en mallorquí com
en espanyol se pòden escriurer, tant per c, com
per q; puy's antigament en espanyol se escrivia
en q.*

QUE.

Que. Pronòm relatiu ò interrogatiu. *Que.*
Quebràd, *da. p. p.* de quebrar. *Quebrado, da.*
Quebrar. *v. n.* Fer hancarròta. *Quebrar.*
Quebràt. *m.* Una de las parts en que se considera
partid un senser, *v. g.* un tèrs, un quàrt, etc.
Quebrado. = Quebràt de quebràt: una part de
àltre quebràt, *v. g.* un tèrs de un sisè. *Quebra-
do de quebrado.* = Quebràt compòst: quebràt
de quebràt. *Quebrado compuesto.*
Quèda. *f.* Tòcs de campàna paraque càdahú se re-
tir á cà seua. *Queda.* = Al tòc de la quèda. *Al
toque de la queda.* = Tocar la quèda. *Tocar d
la queda.*
Quèdàd, *da. p. p.* de quèdar. *Quedado, da.*
Quèdàda. *f.* La acció de quèdar en algún llòc. *Que-
dada.*
Quèdar, *v. n.* Detenirse en algún llòc. = Restar. =
Faltar á fer. = Romàndrer alguna còsa. = Durar,
permanèxer. = Herèu, pòbre, lo que se hà en-
cantàd á un. *Quedar.* = Astoràd: embambàd.
Embazarse. = Bé ò màl. *Quedar bien ó mal.* =
Ab sa creu al front: pòbre. *Quedar en cruz y
en cuadro.* = Jo àlbis: no lograr lo que se pre-
tènta. *In albis.* = Eu blauc. *En blanco.* = Sas
campànas: atorar-se de tocarlas. *Parar.* = Dejà
de alguna còsa: no entèndrerla. *En ayunas.* =
Enrèra en camí, estudi, etc. *Quedar atras ó
resegarse.* = Á las foscas: sense claror ò pèrder-
lò tot. *Quedar d' oscuras ó d' oscuras:* no lo-
grar lo que se desitjàva. *Quedar d' la luna de
Valencia.* = Fresc: burlàd. *Fresco.* = Fins á la
fi para aplegar lo que los àltres hán dexàd. *Que-
darse d' la espiga.* = Fret: sorprès. *Frio.* = Còm
en gàt escaldàd: encorregùd. *Quedarse hecho
un mico ó un mono.* = Còm es gàt den paracà-
sas. *Quedarse al son de buenas noches.* = En
la còm sa jàya Miquèla: espantàd. *Como el al-
ma de Garibay.* = Lluid: surtir hé de alguna
funció. *Quedar airoso.* = Al mitx del carrer:
pèrderlò tot. *Quedar en la calle.* = De pédra:

espantàd. *Quedar de una pieza.* = Per llevar
de espareguèra: no morir-se. *Pura simiente
de rabanos.* = Sa tia ò ab sa creu dels subàts:
no casarse una fadrina. *Pura tia ó para vestir
imágenes.* = Eu es siti: vensùd. *En la estocada.*
= Espantàd es sembràt. *Arrebatarse.* = Axuxà
la dificultàt: sense resòlter. *Quedar en pic.* =
Penjàd: enganàd. *Colgado.* = Sense una màya:
sense càb d'òbbé. *Sin blanca.* = Al serè. *Al ra-
so.* = Totsòl el qui anàva ab àltre. *Quedar de
non.*

Quèdarse. *v. r.* Romàndrer en algún llòc. *Quedarse.*
= Sense polsos: espantàd. *Quedarse sin pulso.*
Quèdiràn. *m.* El respècte á la opinió pública *Que-
dirn.*

Quefer. *m.* Negòci, ocupació. *Quehacer.*

Quèrn. *m.* Agregàt de quàtre còsas. *Cuatro.*

Quèrnet. *m.* Jòc. *Chirinola.*

Quèst. *mi.* El ràsto que dexa el animàl. *Rasto ó
pista.*

Questió. *f.* Pregunta para averiguar la veritat dis-
putànt. = Brega, alboròt, pendència. = Matèria
de disputa ò de discùrs. = Dificultàt. *Cuestion.*
Questionetjar. *v. a.* Disputar, altercar. *Cuestionar.*
Questioneta. *f.* Disputa de pòca importància. *Cues-
tioncilla.*

Quèxa. *f.* Veu llastimosa qui esprèssa algún dolor
ò péna. *Queja ó querella.* = Devànt algún jutge.
Querella.

Quexàd, *da. p. p.* de quexarse. *Quejado, da.*

Quexarse. *v. r.* Explicar el dolor ò péna: lamen-
tarse. = Testificar el sentiment de una injuria.
Quejarse. = Devànt jutge. *Querellarse ó que-
jarse.* = Féntes pòbre y ser ric. *Escupir sangre
en bacin de oro.* = Per pòc màl. *Ser muy de-
licado para el infierno.* = Per vici. *De vicio.*

Quexós, *sa. adj.* El qui se quèxa. *Quejoso, sa.* =
El qui fàcilment se quèxa. *Quejicoso, sa.*

Quèma. *f.* Plàt dols. *Crema.*

Quèrmes. *m.* Sas gálas que fan es coscóys. = Mi-
neràl. *Quermes ó kermes.*

Quèrnites. *f.* Pédra semblànt á màrmol. *Quernites.*

Quèrubí. *m.* Esperít angèlic del segon còr. *Ge-
rubin.*

QUI.

Qui. *Relatiu.* Si es persona agent ò paciènt, tant
singular còm plural. *Que.* = Si es genetiú de po-
ssesió ò datiu de adquisició ò interrogació. *Quiem
quienes.*

Quici. *m.* La part de pòrta ahònt entran ò estàn
es gausòns ò pèrus. *Quicio.* = Trèurer de qui-
cios: irritar molt. *Sacar de quicios.*

Quicotàda. *f.* Acció ridícula. *Quijotada.*

Quicote. *m.* La celebèrrima novèlla compòsta per Cervantes. = Hòmo ridícul. *Quijote.*
 Quicoteria. *f.* Porte ridícul de una persona. *Quijoteria.*
 Quidam. *m.* Subjècte indeterminad. *Quidam.*
 Quiddidat. *f.* Essència ò predicat essenciàl de una còsa. *Quiddidad.*
 Quiddidatú, *va. adj.* Pertañent á la quiddidat. *Quiddidativo, va.*
 Quidproquò. *m.* Una còsa per àltra en equivalència. *Quidproquò.*
 Quíet, *ta. adj.* Fàlto de movimènt. = Pacífic, sossegad. *Queto, ta.*
 Quíetamènt. *adv.* Ab quietut. *Quietamente.*
 Quietut. *f.* Fàlta de movimènt. = Descans, repòs. = Ociosidat. *Quietud.*
 Quilát. *m.* Gráu de perfecció y puresa del òr, etc. *Quilate.*
 Quilatád, *da. p. p.* de quilatar. *Quilatado, da.*
 Quilatador. *m.* El qui quilata. *Quilatador.*
 Quilatar. *v. a.* Determinar el quilat. *Quilatar.*
 Quilificació. *f.* La acció de formar, ferse el quilo. *Quilificacion.*
 Quilificar. *v. a.* Ferse quilo del alimènt. *Quilificacion.*
 Quilo. *m.* Sostància blànca en que se convertèix el alimènt. *Quilo.*
 Quimèra. *f.* Capritxo, imaginació. = Disputa, pendència, riña. *Quimera.* = Tirria. *Ojeriza.* = Desitx. *Golondro.*
 Quimèric, *ca. adj.* Fabulós, fingid. = Imaginatú. *Quimérico, ca.*
 Químia. *f.* V. Quí mica. *Químia.*
 Químic, *ca. adj.* Pertañent á quí mica. *Químico, ca.*
 Químico. *m.* El qui professa la quí mica. *Químico.*
 Química. *f.* Àrt de preparar, purificar, sòndrer, etc. metalls, minerals y plàntas. *Química.*
 Quin, *na.* Pronòm relatiu. = Un entre molts. *Quien.*
 Á quin, de quin. *¿quien ò de quien.* = Ab admiració. *Que, v. g.* ; Quin homo! *Qué hombre!*
 Quina. *f.* El pàlo de medicina. *Quina ò quinaquina.*
 Quinàri. *m.* Nombre de cinc unidats. = Antiga moneda de los romans. *Quinario.*
 Quinas. *f. pl.* Las àrmas de Portugal. = Des cincs en el jòc de pestanàgas. *Quinas.*
 Quinète. *m.* El qui cuàlca á cavall. *Ginete.*
 Quincàlla. *f.* Còsas de aràm, sèrro, etc. que se venen. *Quincalla.*
 Quincarió. *m.* El comandant de cinc soldats. *Quincurion.*
 Quindèni. *m.* Espáy de quinze àfys. *Quindenio.*
 Quingentèsim, *ma. adj.* Cinc centenars. *Quingentésimo, ma.*
 Quino. *m.* El àbre de pàlo. *Quino.*

Quínolas. *f. pl.* Jòc. *Quínolas ò quinollas.*
 Quínolead. *p. p.* de quínolear. *Quínoleado.*
 Quínolear. *v. a.* Preparar sas càrtas per el jòc de quínolas. *Quínolear.*
 Quínquagenàri, *ria. adj.* Lo qui còsta del nombre de cinquanta ò lo inclòu. *Quincuagenario, ria.*
 Quínquagèsima. *f.* El diumenge àntes de la corema. *Quincuagèsima.*
 Quínquenni. *m.* Espáy de cinc àfys. *Quingenio.*
 Quint. *m.* Una part de cinc. = Dret. *Quinto.*
 Quint. *ta. adj.* Lo qui completá el nombre cinc. = Lo qui se fà en quint dia, llòc, etc. *Quinto, ta.*
 Quínta. *f.* La acció de quintar. = Còrda de instrument músic de còrdas. = Tò en la música. *Quinta.*
 Quíntad, *da. p. p.* de quintar. *Quintado, da.*
 Quintar. *m.* Pes de cent lliuras. *Quintal.* = Detafona. *Cuesco, libro, pilon.*
 Quintar. *v. a.* Treurer un de càda cinc. = Sortèr para soldats. *Quintar.*
 Quíntessència. *f.* Lo més fi y més purificad de una còsa. *Quíntaessencia.*
 Quíntilla. *f.* Cobla de cinc versos. *Quíntilla.*
 Quinto. *m.* El soldat quíntad. *Quinto.*
 Quíntuplo, *pla. adj.* La cantidat qui incòu cinc vegadas á àltra. *Quíntuplo, pla.*
 Quínze. *m.* Nombre. *Quince.*
 Quínzè, *na. adj.* Una part de quinze. *Quince, no, na.*
 Quízena. *f.* Un registre de òrga. *Quízena.*
 Quízenari. *m.* Espáy de quinze dias dedicads á algú sànt. = Llibrèt. *Quízenario.*
 Quínzèt. *m.* Jòc de càrtas. *Quince.*
 Quíraga. *f.* Pruàga á sas màns. *Quiraga.*
 Quírinál. *adj.* Lo qui pertàny á Rómulo anomenad Quírinu después de mòrt ò á una de las montañas de Roma. *Quirinal.*
 Quírites. *m. pl.* Nòm que se doná á los romans y sabinos. *Quirites.*
 Quírógrafo. *m.* Escrit de la pròpia mà del autor. *Quírógrafo.*
 Quíromància. *m.* Fàlta adivinació per las retxas de sas màns. *Quiromancia.*
 Quíromàntic, *ca. adj.* Lo qui pertàny á quiromància. = Los qui usen de quiromància. *Quiromàntico, ca.*
 Quíssó, *na. m. f.* Càns petits y joves. *Perrito, ta.*
 Quíssonèt, *ta. m. f.* *Perrillo, lla.* = Nàs de pòc. *Perrezno, na.*
 Quíst. *adj.* Vist. *Quisto.* = Bé ò mal quíst. *Bien ò mal quisto.*
 Quísta. *f.* Acàpta. *Qüestua.*
 Quístó. *m.* El qui acàpta para sànt. *Qüistor.* = De

van Antòni & de san Llàtzer. *Mampostero*.
 Quitable. *adj.* Lo qui se pòt quitar. *Redimible* ò *quitable*.
 Quitad, *da. p. p.* de quitar. *Redimido, da* ò *quitado, da*.
 Quitar. *v. a.* Pagar el capitál de censál, rēnda, etc. y llevarse la obligació de élla. *Redimir* ò *quitar*.
 Quociént. *m.* El resultát del partir un nombre per

áltre. *Quociente*.

Quòta. *f.* La cantidat ò part que tòca á cadahu en un repartimént. *Cuota*.
 Quotidiá, *na. adj.* Lo que se fa ò sucesèix cada dia. *Cotidiano, na*.
 Quoresma, *f. V.* Corema. *Cuaresma*.
 Quoresmer. *m. V.* Coremer. *Cuaresmero*.
 Quotidiànament. *adv.* Cada dia. *Cotidianamente*.
 Quotidie. *adv. llati.* Quotidiànament. *Quotidie*.

RAB

R. *f.* Lletra dècima nòna del alfabeto mallorquí y consonant semivocal. *R*.
 R. Abreviatura de reverént, de reyál y de repro-vál. *R*.
 Rabassa. *f.* La part de la sòca de ábre qui está dins sa tèrra. *Cepa*.—Hòmo torpe. *Tronco*.
 Rabasseta. *f.* Rebassa petita. *Cepita*.—De llam. *Seta*.
 Rabassó. *m.* Rabasseta. *Cepita*.
 Rabassòt. *m.* Lo que quèda dins sa tèrra de ábre que se tàyá. *Tocon*.
 Rabassòta. *f.* Rabassa gròssa. *Cepon*.
 Rabassúd, *da. adj.* Hòmo petit y gruxad. *Reconcho, cha* ò *repolludo, da*.
 Rabbí. *m.* Mèstre entre los judíos. *Rabino*.
 Rabetjàd, *da. p. p.* de rebetjar. *Enjuagado, da*.
 Rabetjada. *f.* El acte y efecte rebetjar. *Enjuagadura*.
 Rabetjar. *v. a.* Rentar plàts, etc. y ròba. *Enjuagar*.
 Ràbia. *f.* Ira, furia, locura.—Malaltia. *Rabia*.—Gonént còm á ràbia: molt couént. *Picante que rabia*.
 Rabiar. *v. n.* Irritarse.—Desitjar ab ànsia. *Rabiar*.
 Rabieta. *f.* Ràbia petita. *Rabieta*.
 Rabinic, *ca. adj.* Pertañent á rabbí. *Rabinico, ca*.
 Rabinisme. *f.* Doctrina de los rabbíns. *Rubinismo*.
 Rabinista. *m. f.* El qui següeix ò estudia la doctrina de los rabbíns. *Rabinista*.
 Rabiós, *sa. adj.* El qui té ràbia ò el seu mal.—Excessiu. *Rabioso, sa*.
 Rabiosament. *adv.* Ab ràbia. *Rabiosamente*.
 Rabiosísim, *ma. sup.* Molt rabiosos. *Rabiosísimo, ma*.
 Rabiosísimament. *adv. sup.* Ab molta ràbia. *Rabiosísimamente*.
 Rabl. *m.* Los fils que se pàssan ab sa llansadora. *Trama*.

RAC

Rablí, *da. p. p.* de rablir. *Tramado, da*.—*Ataquizado, da*.
 Rablir. *v. a.* Passar es fil en sa llansadora. *Tramar*.—Posar es ceps ò ábres que faltan en vinya, olivar, etc. *Ataquizar*.
 Raboa. *f.* Animál astút. El mascle. *Zorro* ò *raposo*: la femella. *Zorra* ò *raposa*.
 Raboeta. *f.* *Zorrita, raposillo, lla, to, ta*.
 Racálas. *f.* Penjant de oreya. *Arracada*.
 Racament. *m.* Agregat de bòllas enfiladas que se pòsan al redó de ábre de bārcó. *Racamento*.
 Racamenta. *f. V.* Racament. *Racamenta*.
 Racció. *f.* Porció arretglada de víveres, etc.—Prebēda eglesiástica. *Racion*.—Mitja racció: mitja prebēda. *Media racion*.—Racció de fām: empleyo, rēnda qui no bāsta para mantenirse decēntment. *Racion de hambre*.
 Raccioneta. *f.* Racció petita. *Racioncilla*.
 Raciocinació. *f.* El acte de raciocinar. *Raciocinacion*.
 Raciocinar. *v. a.* Discórrer, inferir. *Raciocinar*.
 Raciocini. *m.* Argument, discurs. *Raciocinio*.
 Racionabilitat. *f.* Facultat de discórrer, de judicar ab couexement. *Racionabilidad*.
 Racional. *adj.* Pertañent á la rahó.—El qui discorre, judica, inferèix. *Racional*.
 Racional. *m.* Propiedat essenciál qui distingèix el hòmo del bruto.—Bossí de ròba que el summo sacerdot de los judíos duya á nes pit.—El contador major de la càsa reyál de Aragó. *Racional*.
 Racionalitat. *f.* Conformitat de las còsas ab la rahó.—Diferència essenciál qui distingèix el hòmo del bruto. *Racionalidad*.
 Racionalísim, *ma. sup.* Molt racionals. *Racionalísimo, ma*.
 Racionalment. *adv.* Conforme á la rahó. *Racionalmente*.

Racioner. *m.* Prebendat egleſiàstic. *Racionero.*—El qui no té sinó mitja prebenda. *Medio racionero.*

Racionista. *m.* El qui gôsa de una pensió. *Racionista.*

Râda. *f.* Espây de mar prôp de côstas al abrigo des vénts. *Rada.*

Radiació. *f.* El âcte y effete de radiar. *Radiacion.*

Radiant. *adj.* Lo qui despedeix râyos de llum. *Radiante* ô *radioso*, *sa.*

Radiar. *v. n.* Despedir râyos de llum. *Radiar.*

Radicació. *f.* El âcte y effete de posar rêls.—Llârga duració de costúm, môda, us. *Radicacion.*

Radicad. *da. p. p.* de radicar. *Radicado, da.*

Radical. *adj.* Pertañent á rêls.—Fundamentâl en la sêna línea. *Radical.*

Radicalment. *adv.* De rêl. *Radicalmente.*

Radicar. *v. n.* Relar, posar rêls. *Radicar.*

Radicularse. *v. r.* Posar rêls en alguna virtút ô vici. *Radicularse.*

Râdio. *m.* Línea rêcta desde el cêntro del círculo á la circunferência, côm una brêndola de rôda. *Radio.*

Radiómetro. *m.* Instrument para midar las alturas. *Radiometro.*

Râfa. *f.* Pédra para assegurar las parêts. *Rafa.*

Râfêl. *la. m. f.* Nôm de un ângel ô de hómo ô dôna. *Rasael, la.*

Rahó. *f.* Facultat intellectiva, potência de discórrer.—âcte de dita facultât.—Moderació en so comprar y vèndrer.—Cálculo, conte.—Orde, mêtodo.—Argument, prôva.—Relació entre duas cantidades ô nombres.—Satisfacció á pregunta, pretensió, injuria.—Cânsa, môtta, fonament, etc. *Razon.*—De desigualdat, de major ô menor desigualdat. *De desigualdad, de mayor ô menor desigualdad.*—Foradâda: de ningún valor. *De pie de banco.*—Donar rahó. *Dar razon.*—Rahó de estat: consideració, mâcsima, política. *Razon de estado.*—â rahó de... *â razon de...*—En rahó. *En razon.*—Sa rahó per un môro: axò es, se hà de donar rahó al qui en té sia el qui sia. *La razon para el que la tiene.*—Donar rahó á un: concedirlí lo que diu. *Darle razon.*—Tapar de rahóns: confundir á un. *Envolver con razones.*—Tenir rahóns ab algú: disputar, altrecar, resistir. *Tener razones con alguno.*

Rahonâble. *adj.* Conforme á la rahó.—Médiâno, regular. *Razonable.*

Rahonâblement. *adv.* Ab rahó. *Razonablemente.*

Rahoneta. *f.* Rahó petita. *Razoncica, lla, ta.*

Rahor. *m.* Instrument para afaytar. *Navaja de afeytar.*

Rahorâda. *f.* La acció de afaytar. *Navajada.*—Fèrida ô tât fêt ab rahor. *Navajazo.*

Râll. *m.* Expressió, veu. *Habla.*

Râllad. *p. p.* de râl·lar. *Hablado.*

Râllador. *ra. m. f.* El qui râl·la molt. *Hablador, ra.*

Râl·lar. *v. a.* Parlar. *Hablar* ô *charlar.*

Râm. *m.* Brânca tayâda de âbre.—Pârt separâda y dependênt de un tot.—Malaltía qui encâra no está bèn declarâda.—Distribució de diferênta pârts de los negôcis de estat.—Article parlâns de mercadería. *Ramo.*—De âygo. *Golpe de agua.*—De estâm, fil, etc. *Madeja:* embuyâd. *Madeja enmarañada.*—Para agrauar. *Escoba de ramo* ô *de caballeriza.*—Assunto, negôci embuyâd, intrincâd. *Madeja sin cuenda.*

Râma. *f.* El conjunt de brâncas de un âbre. *Ramaje.*—Que se dona al bestiar quând no pôt pasturar. *Ramon.*—Tayâda verde del âbre. *Ramiza.*

Ramâda. *f.* Ruxâda de pluja. *Nubada.*

Ramêl. *m.* Agregât de flôrs ab so capôll.—Col·lecció de còsas esquisitas. *Ramillote.*—De cirêras, pomas, etc. *Racimo* ô *gajo.*

Ramêra. *f.* Dôna pública. *Ramera.*

Ramereta. *f.* Diminutíu de ramêra. *Ramerita y rameruela.*

Ramería. *f.* Liôc públic de dissolució.—Vida y ofici de las ramêras. *Ramería.*

Ramêt. *m.* Râm petit. *Ramillo, ito.*—De estâm, etc. *Madejuela.*

Rameta. *f.* Diminutíu de râma. *Ramilla, ta.*—Branqueta tayâda del âbre. *Ramajo.*

Ramificació. *f.* Extensió y divisió de una còsa. *Ramificacion.*

Ramificad. *da. p. p.* De ramificar. *Ramificado, da.*

Ramificarse. *v. r.* Escamparse, estêndrerse, dividirse en várias brâncas. *Ramificarse.*

Ramón. *na. m. f.* Nôm de hómo ô de dôna. *Raimundo, da* ô *Ramon, na.*

Râmpa. *f.* Arrufament de nirvis convulsu y dolorós. *Calambre*, y en Murcia. *Rampa.*

Râmpallâda. *f.* Toquèt que donan ô que se donan passânt. *Repelon.*—De râmpallâda: de passâda. *De repelon.*

Rân. *adv.* Junt á una còsa. *â raiz.*—â rân des fêc. *â amor de la lumbre.*

Rânci. *cia. adj.* Lo qui se comênsa á corrompre. —Antíg, véy. *Rancio, cia.*—Tornar rânci. *Enranciarse* ô *ranciarse.*

Rânda. *f.* Còsa coneguda. Fêta ab guya. *Randa.*—Fêta ab massetas. *Encage.*

Rândêra. *f.* La qui fâ rândas. *Randera* ô *encagera.*

Rauxer. *m.* El qui compra para el rânxo y lo aguâ. *Ranchero.*—*adj.* Brut, ta. *Cochino, na.*

Rânxo. *m.* Junta de várias personas para menjar y lo que menjau. = *Llôc*, *siti*. *Rancho*. = De gitânos. *Aduar*.

Râpa. *f.* El réym sense grâns. *Escobajo* ô *rampojo*. = Sa pareya de olivêra. *Rapa*.

Râpacidât. *f.* Incliniaciô á robar. *Rapacidad*.

Rapád, *da.* *p. p.* de rapar. *Arañado*, *da*, *rasguñado*, *da*. = *Gateado*, *da*.

Rapáda. *f.* El âcte y effecte de rapar, *se*. *Araño*, *rasguño*. = *Gatada*.

Râp'altars. *adj.* El qui está molt dins la iglesia. *Rocallares*.

Rapar. *v. a.* Ferir lévement el cútis ab sas unglas. *Arañar* ô *rasguñar*. = *Altars*: estar molt dins la iglesia. *Roer altares*. = Afaytânt ô robant. *Rapar*. = Es gâts. *Gatear*. = Es vi: tenir molt de esperit. *Raspar*. = Raparse per no haver lograd lo que se desitjâva. *Estar mascando retama*: per fer una còsa. *Quemarse*.

Rapás. *adj.* Incliniâd á robar. *Rapaz*.

Rapê. *m.* Tabâc de pois negre. *Rapê*.

Râpidament. *adv.* Ab impetu ô velocidât. *Rápidamente*.

Rapidês. *f.* Movimént impétuós, velocidât. *Rapidez*.

Rápido, *da.* *adj.* Precipitâd, vehemént, vélô, violént. *Rápido*, *da*.

Rapiña. *f.* Rôbo á la presència del duêño. *Rapiña*.

Rapiñád, *da.* *p. p.* de rapiñar. *Rapiñado*, *da*. = *Arañado*, *da* ô *rasguñado*, *da*. = *Gateado*, *da*.

Rapiñar. *v. a.* Robar á la presència del duêño. *Rapiñar*. = *Rapar*. *Arañar* ô *rasguñar*. = Es gâts. *Gatear*.

Rapsôdia. *f.* Bossí de un poema. *Rapsodia*.

Râpto. *m.* Rôbo de una dôna. = *Estassis*. *Rapto*.

Raptor. *m.* El qui rôba una dôna ab violència. *Raptor*.

Raquitis. *f.* Cêrta malaltia. *Raquitis*.

Râramént. *adv.* Pôcas vegâdas. *Raramente*.

Rarefacció. *f.* La acció de axamplarse un còs y ocupar més llôc. *Rarefaccion*.

Raresa. *f.* Singularidât. = Estravagância de gèni ô inclinaciô á fer lo que no fân ets âltres. *Rareza*.

Raridât. *f.* Calidât de lo râro. *Raridad*.

Rarificád, *da.* *p. p.* de rarificar. *Rarificado*, *da*.

Rarificar. *v. a.* Axamplar, fer que un còs ocupi més llôc que no ocupâva. *Rarificar* ô *rarefacere*.

Rarificarse. *v. r.* *Rarificarse* ô *rarefacerse*.

Rarificatlu, *va.* *adj.* Lo qui té virtut para rarificar. *Rarificativo*, *va*.

Rarissim, *ma.* *sup.* Molt râros, estrevagânts, etc. *Rarissimo*, *ma*.

Rarissimament. *adv. sup.* Molt pôcas vegâdas. *Rarissimamente*.

Râro. *adv.* *V.* *Râramént*. *Raro*.

Râro, *ra.* *adj.* Clar, pôc clôs. = Estrordinâri, pôc comú. = Estravagânt. = Escellênt en son gènero. = Singular. *Raro*, *ra*.

Râs, *sa.* *adj.* Plâ, desembarassâd, sense desigualdâts. = Sense títol. = El cêl despécâd. *Raso*, *sa*. = Ple. *Lleno*, *na*. = Al râs: en el câmp, al cêl descubêrt. *Al raso*. = Terrêno sens âbres ni arbustos, ô poquíssims. *Pelado*, *da*.

Râs. *m.* La igualdât de las còsas á demúnt. *Ras*.

Rasadora. *f.* Instrument para arrasar las medidas ab grâns. *Rasero*. = Passar pe sa rasadora: murmurar de algú. *Hacer la barba d alguno*. = Passar sa rasadora jiguâl: no fer pârts ni quârts. *Pasar por un mismo rasero* ô *llevar d todos por un rasero*.

Rasadora. *f.* Instrument para rascar. *Raadera*.

Rascád, *da.* *p. p.* de rascar. *Ratido*, *da*.

Rascador. *m.* Instrument para rascar. *Raadera*.

Rascar. *v. a.* Llêvar fregânt. *Raer*. = Ab râspa. *Escofinar*.

Râsco. *m.* Línea fêta ab gârbo. = Âyre, generosidât. = Espêcie qui ab hermosura explica algú concêpte. *Rasgo*. = Fer râsgos. *Rasguear*. = Hômo de râsco. *Hombre de rasgo*.

Rasôlis. *m. pl.* Âygordênt en sucra, etc. *Rosoli*. = Fins. *Ratafia*.

Râspa. *f.* Llima grôssa y ab sas dents grôssas. *Escofina*.

Raspád, *da.* *p. p.* de raspar. *Escofinado*, *da*.

Raspadura. *f.* La acció de raspar. = El serradís que se fâ raspânt. *Raspadura*.

Raspar. *v. a.* Llimar ab râspa. *Escofinar*.

Rastêl. *m.* El fêrro á môdo de paleta del mâneg de corretjâdas de llaurador. *Arrejada* ô *béstola*. = De ârma. *Rastrillo*.

Rastreád, *da.* *p. p.* de rastrear. *Rastreado*, *da*.

Rastrear. *v. a.* Indagar, inquirir. = Descubrir lo que se vòl sâber. *Rastrear*.

Rastrillo. *m.* Pôrta. *Rastrillo*.

Râstro. *m.* Señâl, potâda, vestigi, olor. *Rastro*.

Rasura. *f.* La acció de afaytar y el llôc ahónt se afâyta. *Rasura*.

Râta. *f.* Animâl bèn conegúd. El mâsle. *Raton*: sa famêlla. *Rata* ô *ratona*. = De câmp. *Musgano* ô *turon*.

Râta. *f.* La contidât que tôca á cadahú en un repartimént. *Rata*.

Râtapiniâda. *f.* Animâl volâtil. *Murceguillo*, *murciéalo* y *murciélagos*.

Ratéra. *f.* Trâmpa para agafar râtas. *Ratonera*.

Ratêt. *m.* Râto curt. *Ratillo*, *to*.

Rateta. *f.* Râta petita. *Ratoncico*, *illo*, *ito*, y si es famêlla. *Ratoncilla*. = Fer sa rateta: robar. *Ratetear*.

Ratificació. *f.* Confirmació de lo dit ò fèt. *Ratificación.*

Ratificad, *da. p. p.* de ratificar. *Ratificado, da.*

Ratificar. *v. a.* Confirmar lo que se hà dit ò fèt.

Ratificar.

Ratina. *f.* Rôba qui parèix grana. *Ratina.*

Ratjàd, *da. p. p.* de ratjar. *Chorreado, da.*

Ratjar. *v. n.* Càurer á pôc á pôc y de seguida a'gún líquido. *Chorrear.*—*Sas cauàls. Chorrear ò correr.*

Ratjèt. *m.* Ràtx petít. *Chorito.*

Ratjolf. *m.* *Hilo.*—De pixàt. *Meadita.*

Ratjolinèt. *m.* *Hilito.*

Ràto. *m.* Espây curt de témps. *Rato*—*Á ràtos perdúds: en istànts perdúds. Á ratos perdidos.*
—*Al càb de un ràto. Al cabo de rato.*

Ratolí. *m.* *V.* Rateta. *Ratoncillo.*—*Nirvi entrecolcàd. Calambre.*

Ràtx ò ràig. *m.* Còsa líquida qui surt ò cau de algún llòc. *Chorro.*—*De llèt de pit de dòna. Rayo de leche.*

Raudál. *m.* Abundància de còsas, *v. g.* de llágrimas. *Raudal.*

Raudíssim, *[ma. sup.* Rapidíssim, *ma. Raudisimo, ma.*

Ravanissa. *f. pl.* *Agave, mostaza silvestre ò ilas-peos.*

Ràve. *m. pl.* Còsa coneguda. *Rdbano.*—*Redó y blànc. Raponce.*—*Véy. Rdbano acorchado.*—*Prènder es ràve pe sas fuyas: sas còsas al ravés. Tomar el rdbano por las hojas.*

Ravanèt. *m.* Ràve petít. *Rabanete.*—*El planter de ràve. Rabaniza.*

Ráy. *m.* Espècie de filàts para pescar. *Aterraya, esparavel ò manga.*

Ràya. *f.* Partió de réyne, de villa, etc. *Raya.*

Ràya. *f.* Instrument de llàuna ab foràts para esmanussar pà, forinàtge, etc. *Ralladera ò rallo.*

Rayád, *da. p. p.* de rayar. *Rallado, da.*

Rayar. *v. a.* Esmauusar ab ràya. *Rallar.*

Ráyma. *f.* Vint y ciuc màns de paper. *Resma.*

Ráyo. *m.* Llâmp de verga.—*Des sól.*—*De corona de sânt.*—*adj.* Prònte, viu. *Rayo.*

Ráyo. *m. pl.* Flastonías. *Tacos ò ternos.*

RE.

Re. Partícula reduplicativa, qui entra en la composició de molts de mots malloquins y espafuòls. *Re.*

Re. *m.* Insècto. *Rezo.*

Rê. *m.* Punt de sôlfa. *Re.*—*Rê, rê.* Pertinàcia, porfía. *Tijereta.*—*Estar en so rê, rê: persistir. Decir tijeretas.*

Reacció. *f.* Resistència del còs al tòc que li dona el qui topa ab éll. *Reaccion.*

Reacriminar. *v. a.* Respòndrer á las acusacions ab àltras acusacions. *Reacriminar.*

Reactiu, *va. adj.* El qui resistèix á la acció de àltre. *Reactivo, va.*

Reagraíd, *da. p. p.* de reagrir. *Reagradecido, da.*

Reagraimént. *m.* La acció de agrair molt. *Reagradecimiento.*

Reagrair. *v. a.* Agrair molt. *Reagradecer.*

Reagravació. *f.* El àcte y efecte de reagrar. *Reagravacion.*

Reagravád, *da. p. p.* de reagrar. *Reagravado, da.*

Reagrar. *v. a.* Fer més pésad. *Reagrar.*

Reamád, *da. p. p.* de reamar. *Reamado, da.*

Reamar. *v. a.* Tornar á amar ò amar més. *Reamar.*

Reanimád, *da. p. p.* de reanimar. *Reanimado, da.*

Reanimar. *v. a.* Tornar á donar ànimo, valor. *Reanimar.*

Reàto. *m.* Obligació de pagar sa péna del peccat perdonád. *Reato.*

Rebàño. *m.* La congregació dels faèls respècte del seu pastor, bisbe, rector, etc. *Rebaño.*

Rebàrbaro. *m. pl.* medicinal. *Ruibarbaro, y ant. rebdrbaro.*

Rebasávi, *via. m. f.* El pare y la mare del ávi y de la ávia. *Tertabuelo, la.*

Rebastar. *v. n.* Ser més que bastant. *Rebastar.*

Rebatíad, *da. p. p.* de rebatiar. *Rebautizado, da.*

Rebatíando, *da. adj.* Los qui per mal batiáds deuen ser tornáds batiar, *Rebautizando, da.*

Rebatíant. *p. a.* de rebatiar. El qui rebatía. *Rebautizante.*

Rebatiar. *v. a.* Tornar batiar. *Rebautizar.*

Rebáto. *m.* Repentina envestida al inimig. = Convocació popular per succés repentí. *Rebato.*

Rebátrer. *v. a.* Còntreestar. *R-batir.*—*Clàus: tòrserlos sa punta y aficarla. Remachar, roblar ò robrar.*—*Es cláu: respòndrer á las objeccions. Rebatir.*

Rebatíd, *da. p. p.* de rebátrer. *Rebatido, da.*—*Remachado, roblado ò robrado.*

Rebáxa. *f.* Descoute, disminució. *Rebaja.*

Rebaxád, *da. p. p.* de rebaxar. *Rebajado, da.*

Rebaxar. *v. a.* Minorar la altura de una còsa. = Descoutar lo pagád de lo que se devia. *Rebajar.*

Rebaynèt, *ta. m. f.* El fíy ò fíya del nèt. *Tartanieto, ta.*

Rebêco, *ca. adj.* De mal humor, intractable. *Rebeco, ca.*

Rebedor, *ra. m. f.* El qui reb. *Recibidor, ra.*—*adj.* Lo qui es de recibo. *Recibidero, ra.*

Rebellád, da. *p. p.* de rebellarse. *Rebelado, da.*
 Rebellarse. *v. r.* Alsarse, amotinarse cōtra el soberáno. = Tãmbé se diu de las passións y sentits. = Resistir, no cōdir parlant de las cōsas inanimadas. *Rebelarse.*
 Rebells. *f.* Contumácia, fãlta de obediência, resistência. = *cur.* Contumácia, negació de comparèxer en justícia. *Rebeldia.* = En rebeldia: per contumácia. *En rebeldia.*
 Rebellió. *f.* El ácte y effeçte de rebellarse. = Conspiració. *Rebellion.*
 Rebello, la. *adj.* Desobediént. = Dur, fòrt, indòcil, ténàs. = *cur.* El qui no comparèix estãnt ciãtãd. *Rebelde.*
 Rebutád, da. *p. p.* de rebentar. *Reventado, da.*
 Rebutamént. *m.* La acció de rebentar, se. *Reventazon y reventon.*
 Rebentar. *v. n.* Escalar, obrirse, xaparse. = *v. a.* Cansar, enfadar, molestar, violèntar. *Reventar.* = Sas pussas, ets acreedores. *Reventar* ò *acribillar.*
 Rebessell. *m.* La pèdra ahónt se pōsan es dōbbles en el jōc de la teya. = El matèix jōc. *Tàngano, tanganiño, chito, ta y pito.*
 Reblanid, da. *p. p.* de reblanir. *Reblandecido, da, macerado, da.*
 Reblanir. *v. a.* Fer tornar mòll, llèvar sa duresa. *Reblandecer* ò *macerar.*
 Reblanirse. *v. r.* Tornar mòll ò blãu. *Reblandecerse* ò *macerarse.*
 Reble. *m.* Pèdra. *Piedra.* = Pedruscãda que se pōsa entre sa parèt. *Ripio.* = Hòmo rudo. *Roca.* = Posar reble. *Enripiar* ò *atizonar.*
 Rêho. *m.* Rebessell. *Tàngano, etc.*
 Reboll. *m.* Brot qui surt de la sōca de àbre, plãnta, etc. *Renuevo.* = Qui surt de sas rēls. *Barbado.* = De rèurer. *Repollo.* = Del pēn de murtèra, *Mirtidano.*
 Rehombôri. *m.* Tumulto. *Tumulto,*
 Rebordonid, da. *p. p.* de rebordonir. *Reñoado, da.*
 Rebordonir. *v. n.* Trèurer brots la plãnta tayãda, tornar una malaltia. *Reñoar.*
 Rebozillo. *m.* Espèce de manteta para el cãp de dòna. *Rebociño* ò *rebozo.*
 Rebòst. *m.* Pessa de cãsa ahónt se té plãts, tassons, etc. y los comestibles. *Despensa.* = Para tenir sa càrn fresca. *Sibil.* = El de sa fruyta. *Pomar.*
 Reboster, ra. *m. f.* Qui està encarregãd del rebòst. *Despensero, ra.*
 Rebót. *m.* Segón bot. *Rebote.* = De rebót. *De rebote.*
 Rebotád, da. *p. p.* de rebotar. *Rebotado, da.*
 Rebotar. *v. n.* Pègar segón bot. *Rebotar.*

Rebotts. *m.* Flòrs, fruyt, fuyas que trèuen segona vegãda los àbres. *Redrojo.* = De ausaus y de morrer. *Rebotun.* = De còl. *Breton.*
 Reboua. *f.* Péix. *Raposa.*
 Rèbrer. *v. a.* Acceptar, admetrer, prènder. = Partir dãfuy. *Recibir.* = Las ordes menors. *Recibir las ordenes menores* ò *iniciarse.*
 Rebrotxád, da. *p. p.* rebrotxar. *Reprochado, da.*
 Rebrotxar. *v. a.* Despedir, refuar, reprobar. *Reprochar.*
 Rebúd, da. *p. p.* de rèber. *Recibido, da.*
 Rebuda. *f.* El ácte de rèber. *Recibida.*
 Rebüllid, da. *p. p.* de rebüllir. *Rebullido, da* ò *rehervido, da.*
 Rebüllir, *v. n.* Tornar á büllir. = Comensar á mōu- rerse lo qui estãva quiét. *Rebullir* ò *rehervir.*
 Rebútx. *m.* Fástix, repugnuãcia. *Astio* ò *repugnancia.*
 Recabád, da. *p. p.* de recabar. *Recabado, da.*
 Recabar. *v. a.* Acabar del tot. *Recabar.*
 Recabalád, da. *p. p.* de recabalar, se. *Resarcido, da.*
 Recabalar. *v. a.* Satisfèr, reintegrar. *Resarcir.*
 Recabalarse. *v. r.* *Resarcirse.*
 Recabaláyas. *f. pl.* Satisfacció, reintegració. *Resarcimiento.*
 Recãdas. *V.* Racãdas.
 Recalád, da. *p. p.* de recalar. *Bajado, da.*
 Recalar. *v. n.* Abaxar el prèu. *Bajar.*
 Recalder, ra. *m. f.* El qui du recãdos. *Recadero, ra.* = Bõn recalder: dolènt. *Mozo de buen recado.*
 Recãllo. *m.* Avís, memòria. *Recado.*
 Recãvi. *m.* Segón cãvi. *Recambio.*
 Recanviád, da. *p. p.* de recanviar. *Recambiado, da.*
 Recanviar. *v. a.* Fer segón cãvi. *Recambiar.*
 Recapacitád, da. *p. p.* de recapacitar. *Recapacitado, da.*
 Recapacitar. *v. a.* Repassar lo que se sãb de àntemãno ò lo que se hà de dir ò fer. *Recapacitar,*
 Recapitolar. *v. a.* Tornar respòstas. *Regatear.*
 Recapitulació. *f.* Epílogo, resúmen. *Recapitulacion.*
 Recapitulád, da. *p. p.* de recapitular. *Recapitulado, da.*
 Recapitulz. *v. a.* Compèndiar, resumir. *Recapitular.*
 Recãrreg. *m.* Nõu càrreg de nõu delièto. = Detenció de un pres per nõus càrregs. = Redoblamént de fébra. *Recargo.*
 Recarregád, da. *p. p.* de recarregar. *Recargado, da.*
 Recarregar. *v. a.* Tornar carregar. = Fer nõu càrreg á algú. *Recargar.*
 Recãs. *m.* Esquena de la fuya de ganivèt, etc. *Recazo,*

Recatád, da. *p. p.* de recatar. = *adj.* Honést, modést. *Recatado, da.*
 Recatádamént. *adv.* Ab recâto. *Recatadamente.*
 Recatar. *v. a.* Amagar ab cuydâdo. = Impedir que no se veja ô no se sâpia. *Recatar.*
 Recâto. *m.* Honestidât, modéstia. = Precaució, prudência. *Recato.*
 Recâtte. *m.* Prevenció de lo necessári para algún fi. = Abundância de una cōsa. *Recado.* = Donar ô tiêner recâtte: subministrar lo necessári. *Dar ô sacar recado.*
 Recaudació. *f.* Cobránsa de drets y réndas. *Recaudacion.* = El siti ahónt se cōbran. *Recaudacion.*
 Recaudád, da. *p. p.* de recaudar. *Recaudado, da.*
 Recaudador. *m.* El qui cōbra los drets. *Recaudador.*
 Recaudar. *v. a.* Cobrar los drets, etc. *Recaudar.*
 Recaufád, da. *p. p.* de recaufar. *Recalentado, da.*
 Recaufar. *v. a.* Tornar á encalentir. *Recalentar.*
 Recáurer. *v. n.* Tornar á cáurer ô estar malált. = La culpa, delicté, péna, trabáy demúnt un. *Recaer.*
 Recavád, da. *p. p.* de recavar. *Recavado, da.*
 Recavar. *v. a.* Tornar á cavar ô cavar segona vegâda. *Recavar.*
 Recaygúd, da. *p. p.* de recáurer. *Recaido, da.*
 Recayguda. *f.* Segona cayguda. = Reincidência en una matéxa culpa. *Recaida.* = Sa recayguda es més mála. *Peor es la recaída que la enfermedad.*
 Recént, ta. *adj.* Acabád de fer, fresc, nõu. *Reciente.*
 Recént. *adv.* Côm recént casád, etc. *Reciencasado, etc.*
 Recentíssim, ma. *sup.* Molt recént. *Recientísimo, ma.*
 Recentíssimamént. *adv. sup.* De recéntmént. *Recientísimamente.*
 Recéntmént. *adv.* Nõvamént, después de pôc. *Recientemente.*
 Recepció. *f.* El ácte de rêbrer. = *cur.* El eczâmen judiciál de los testimonís. *Recepcion.*
 Recépta. *f.* Escríit de mêtge, etc. á los potecâris para medicinas. = Lo que se conté en dit escríit. *Receta.*
 Receptáculo. *m.* Llóc ahónt se recúy alguna cōsa y tota cavidât qui reb alguna cōsa. *Receptáculo.*
 Receptád, da. *p. p.* de receptor. *Recetado, da.*
 Receptor. *v. a.* Donar per escríit ô ordenar lo que há de prènder un malált. *Recetar.*
 Receptor, ra. *m. f.* El qui reb. *Receptor, ra.*
 Receptor. *m.* Tresorer. *Receptor.*
 Receptoría. *f.* El ofici de receptor. *Receptoría.*
 Recés. *m.* Retiráda. *Receso.*

Rêciament. *adv.* Ab fôrsa, ab vigor. *Reciamente.*
 Recibidéro. *m.* La péssa de cása para rêbrer. *Recibimiento.*
 Recibimént. *m.* El ácte y effêcte de rêbrer. = *Acullimént. Recibimiento.*
 Recibo. *m.* Aubará. *Recibo.* = Ser de recibo: ser rebedora alguna cōsa. *Ser de recibo.* = Estar ô no estar de recibo. *Estar ô no estar de recibo.*
 Reciuto. *m.* Espáy entre límites determináds. *Recinto.*
 Rêcipe. *m.* Recépta. *Rêcipe.* = Arragáuy fôrt y curt. *Répice.*
 Recipiént. *adj.* Lo qui reb. *Recipiente.*
 Recipiént. *m.* La campâna de la máquina pneumática, la retórta ahónt câu lo que se destila. *Recipiente.*
 Reciprocació. *f.* Mutua correspondência de duas cōsas entre sí. = La acció de recáurer la significació del vérb demúnt la persona agént ô paciént. *Reciprocacion.*
 Reciprocád, da. *p. p.* de reciproc. *Reciprocado, da.*
 Reciproc. *v. a.* Fer que duas cōsas se correspongan mutuamént. *Reciproc.*
 Reciprocarse. *v. r.* Correspônderse mutuamént duas cōsas. *Reciprocarse.*
 Recíproco, ca. *adj.* Iguál en la correspondência. = El pronóm cuyo significát recáu demúnt el subjêcte ô cōsa de qui se pârla. = El vérb cuya acció recáu sobre la persona agént. *Reciproco, ca.*
 Recisió. *f.* Anullació de decret. *Recision.*
 Recitació. *f.* Lectura en públic y á veu álta. *Recitacion.*
 Recitád, da. *p. p.* de recitar. *Recitado, da.*
 Recitador, ra. *m. f.* El qui recita. *Recitador, ra.*
 Recitar. *v. a.* Contar, llegir, referir en públic, en álta veu. *Recitar.*
 Recitât. *m.* La pârt de la composició musical qui antecedeix á la ária. *Recitado.*
 Recitátin, va. *adj.* Cânt qui deu ser recitád. *Recitativo, va.*
 Reclám. *m.* En lo escríit la nõta que se pôsa en la retxa para anar al márge, á báix ô á derréra. *Reclamo.* = Botèt, xibú ô áltre instrument para cridar las áves ô animáls imitánt la séua veu. *Reclamo ô chilla.*
 Reclamació. *f.* El ácte y effêcte de reclamar. = *cur.* La oposició que se fâ cōtra una cōsa côm injusta. *Reclamacion.*
 Reclamád, da. *p. p.* de reclamar. *Reclamado, da.*
 Reclamar. *v. a.* Clamar ab repitició. = Oposarse, queixarse de parâula ô per escríit. *Reclamar.*
 Reclinació. *f.* El ácte y effêcte de reclinar, se. *Reclinacion.*

Reclinad, da. p. p. de reclinar, *se. Reclinado, da.*
Reclinar. v. a. Inclinar alguna cosa á determinada postura, majorment para descans. *Reclinar.*
Reclinarse. v. r. *Reclinarse.*
Reclinatôri. m. Qualsevôl cosa á propòsit para reclinars. *Reclinatorio.*
Reclús, sa, adj. Posad en reclusió. *Recluido, da.*
Reclusió. f. Presó voluntària ò forçada. — El llòc ahont un està reclús. *Reclusion.* — Posar en reclusió ò reclús. *Recluir.*
Recluta. m. El soldat novell. *Recluta.*
Reclutad, p. p. de reclutar. *Reclutado.*
Reclutar. v. a. Fer reclutas. *Reclutar.*
Recó. m. Llòc retirad, ocult. — El àngulo que se forma de la junta de duas parèts. *Rincon.* — Anar per recós: no tenir valiment. *Estar d los piés de los caballos.*
Recobrable. adj. Lo qui se pòt recobrar. *Recobrabable.*
Recobrad, da. p. p. de recobrar, *se. Recobrado, da.*
Recobrador, ra. m. f. El qui recobra. *Recobrador, ra.*
Recobrar. v. a. Recnperar lo perdud. — Tornar en sí de desmay, etc. — Repararse de algún dañy rebud. *Recobrar.*
Recolèt. m. El religiós qui viu ab més estretxes que los ordinàris. *Recoleta.*
Recollecció. f. El àcte y efecte de recullir. — La observància més estreta de la rètgle. — La casa ahont se observa la recollecció. *Recoleccion.*
Recombinad, da. p. p. de recombinar. *Recombinado, da.*
Recombinar. v. a. Tornar combinar. *Recombinar.*
Recomauad, da. p. p. de recomanar. *Recomendado, da.*
Recomanar. v. a. Encarregar, donar orde. — Pregar, solicitar en favor de algú. *Recomendar.*
Recomandable. adj. Estimable. *Recomendable.*
Recomandablement, adv. *Recomendablemente.*
Recomandació. f. El àcte y efecte de recomanar. — Encàrreg. — Estimació que se fa ò se té per el mèrit, etc. — Lo qui fa estimable. *Recomendacion.* — Carta de recomandació. *Carta de recomendacion.* — Recomendació de la ànima: la súplica que se fa para el qui se mòr. *Recomendacion del alma.*
Recomandadissim, ma. sup. Molt recomanads. *Recomendadissimo, ma.*
Recompensa. f. Gratificació, prèmi del trabay. — Satisfacció, compensació de una cosa per altra. *Recompensa.*
Recompensad, da. p. p. de recompensar. *Recompensado, da.*

Recompensador, ra. m. f. El qui recompensa. *Recompensador, ra.*
Recompensar. v. a. Satisfèr, donar recompensa. *Recompensar.*
Recompensarse. v. r. *Recompensarse.*
Recompòndrer. v. a. Adobar, compòndrer de nua. *Recomponer.*
Recompòst, ta. p. p. de recompòndrer. *Recompuesto, ta.*
Reconada. f. El recó que se forma de duas parèts, camins, carrers. *Rinconada.*
Reconcentració. f. El àcte y efecte de reconcentrar, *se. Reconcentracion.*
Reconcentrad, da. p. p. de reconcentrar. *Reconcentrado, da.*
Reconcentrar. v. a. Fer entrar dedins, reunir al cénro. — Dissimular sa pena, etc. *Reconcentrar.*
Reconcentrarse. v. r. Ficsarse en la ànima, parlant de una opinió, en el còr, parlant de una passió; en el còs, parlant de un humor. *Reconcentrarse.*
Reconciliable. adj. Qui pòt ser reconciliad. *Reconciliable.*
Reconciliació. f. El àcte y efecte de reconciliar, *se.* — Confessió curta de culpas léves. *Reconciliacion.*
Reconciliad, da. p. p. de reconciliar, *se. Reconciliado, da.*
Reconciliador, ra. m. f. El qui reconcilia. *Reconciliador, ra.*
Reconciliar. v. a. Restablir la amistat, la concòrdia, la pàn. — Beneir algún llòc sagrad que se profana. — Oir una bréu confessió per lo comú de culpas léves. *Reconciliar.*
Reconciliarse. v. r. Fer la amistat. — Confessarse per lo comú de còsas léves. *Reconciliarse.*
Recòndit, ta. adj. Molt amagad, molt secret. — Difícil de comprendre, de entèndrer. *Recòndito, ta.*
Reconducció. f. Nou arrendament después de acabad un. *Reconduccion.*
Reconduid, da. p. p. de reconduir. *Reconducido, da.*
Reconduir. v. a. cur. Tornar arrendar. *Reconducir.*
Raconera. f. Tauleta triangular para posar á recó. *Rinconera.*
Reconèt. m. Recó petit. *Rinconcillo.* — Dóbbés reservads. *Hucha.*
Reconquista. f. El àcte y efecte de tornar conquistar. *Reconquista.*
Reconquistad, da. p. p. de reconquistar. *Reconquistado, da.*
Reconquistar. v. a. Tornar conquistar. *Reconquistar.*

Recontàd, da. *p. p.* de recontar. *Recontado*, da.
Recontar. *v. a.* Tornar contar, referir, dir. *Recontar*.
Recontént, ta. *adj.* Molt conténts. *Recontento*, ta.
Reconvalèxer. *v. n.* Tòrnar á convalèxer. *Reconvalecer*.
Reconvenció. *f.* Càrreg que se fà á algú. — *cur.* La acció de demanar còntre la persona qui demanava. *Reconvention*.
Reconvergú, da. *p. p.* de reconvenir. *Reconvenido*, da.
Reconvenir. *v. a.* Fer càrreg. — *cur.* Demanar còntre el qui há demanàd. *Reconvenir*.
Recopilació. *f.* Compèndi, epílogo, resúmen. — Col·lecció de vârias còsas. *Recopilacion*.
Recopilàd, da. *p. p.* de recopilar. *Recopilado*, da.
Recopilador, ra. *m. f.* El qui recopila. *Recopilador*, ra.
Recopilar. *v. a.* Compèndiar. — Juntar vârias còsas. *Recopilar*.
Recòrd. *adj.* Afièll nâd tardâ. *De segunda cria*.
Recordàble. *adj.* Digne de memòria. *Recordable*.
Recordador, ra. *m. f.* El qui se recòrda. *Recordador*, ra.
Recordànsa. *f.* Memòria. *Acordanza*.
Recordarse. *v. r.* Dur á la memòria. *Acordarse* ó *recordar*.
Recordatíu, va. *adj.* Lo qui sâ recordar. *Recordativo*. va.
Recordèll. *adj.* V. Recòrd. *De segunda cria*.
Recorregú, da. *p. p.* de recórrer. *Recorrido*, da. — *Recurrido*, da.
Recórrer. *v. a.* Mirar per totes pârts. — Passeljar-se. — Adobar, *v. g.* teulâdas. *Recorrer*. — Acudir á algú. *Recurrir*.
Recòrt. *m.* Memòria, recordànsa. *Recuerdo* ó *recordacion*.
Recòurer. *v. a.* Tornar á còurer ó còurer-mâssa. *Recocer*.
Recràncas. *f. pl.* *Tirantes*. (De màlas.) *adv.* De màla gâna, ab repugnància. *Á regaña dientes* ó *á regaña perro*.
Recréyació. *f.* Devertimènt, diversió. *Recreacion*.
Recreyàd, da. *p. p.* de recreyar. *Recreado*, da.
Recreyar. *v. a.* Alegrar, deleytar, divertir. *Recrear*.
Recreyarse. *v. r.* Deleytarse, divertir-se. *Recrearse*.
Recréyatsu, va. *adj.* Lo qui recréya ó pòt recreyar. *Recreativo*, va.
Recréyo. *m.* Devertimènt, pàsatiemps. — Lloc amèno, àpte para divertir-se. *Recreo*. — El que se dona despús de dinar en las comunidâs. *Platillo* ó *quiete*.

Recriminació. *f.* Acusació còntre sa que hân fèta á un. *Recriminacion*.
Recriminar. *v. a.* Respòndrer á las acusacions ab àltres acusacions. *Recriminar*.
Rèctamènt. *adv.* Ab rectitút. *Rectamente*.
Rectangular. *adj.* Lo qui té ângulos rèctes. *Rectangular*.
Rectângulo, la. *adj.* Rectangular. *Rectángulo*, la.
Rectângulo. *m.* Figura qui té ângulos rèctes. *Rectángulo*.
Rècte, ta. *adj.* Dret, no torçú. — Rígid, rigorós, qui vâ tot dret, just, convenient. *Recto*, ta.
Rectificació. *f.* El âcte y efècte de rectificar. *Rectificacion*.
Rectificàd, da. *p. p.* de rectificar. *Rectificado*, da.
Rectificar. *v. a.* Adressar, corretgir. — Destillar los licors segona vegâda. — Igualar una curva á una línea rècta. *Rectificar*.
Rectilíneo, nea. *adj.* Compòst de líneas rèctas ó lo qui vâ en línea rècta. *Rectilíneo*, nea.
Rectíssim, ma. *sup.* Molt rèctes. *Rectísimo*, ma.
Rectíssimamènt. *adv. sup.* Ab molta rectitút. *Rectísimamente*.
Rectitút. *f.* Eczaçtitút, justificació en las opèracions. — La calidât de lo rècte. — La distância més curta entre dos tèrmes. *Rectitud*.
Rector. *m.* Cáp de un collègi, de una universidât: superior de una comunidât. *Rector*. — De rectoria. *Rector*, cura párroco ó plébano.
Rectora. *f.* Superiora de comunidât de dónas. *Rectora*.
Rectorál. *adj.* Pertañent á rector, ra. *Rectoral*.
Rectorar. *v. n.* Arribar á ser rector. *Rectorar*.
Rectorát. *m.* El càrreg de rector y el tèmps que dura. *Rectorado*.
Rectoria. *f.* El térme de la jurisdicció del rector. *Rectoria*. — La càsa pròpia de la rectoria. *Abadía*.
Recturia. *f.* V. Rectoría.
Recuârta. *f.* Una còrda de sa guitèrra. *Recuarta*.
Recuîd, da. *p. p.* de reunir. *Recogido*, da.
Reuir. *v. a.* Aplegar, amparar, donar refugi, juntar. *Recoger*. — El grâ á la éra. *Allegar*.
Reculâda. *f.* El âcte y efècte de recular. *Reculada* ó *recolo*. — Á reculâdas. *adv.* Á reculâdas ó á reculones.
Recular. *v. a.* Caminar de pârt derrerâ. — No cumplir lo dit ó promès. *Recular* ó *cejar*.
Recüllí, da. *p. p.* de recüllir. *Recogido*, da.
Recüllida. *f.* Dòna retirâda ab clausura. *Recogida*.
Recüllimènt. *m.* Reclusió, retiro, separació de lo terréu para dedicarse á la contemplació. *Reco-gimiento*.

Recüllir. *v. a.* V. Recuir. *Recojer.*

Recüllirse. *v. a.* Retirarse á la séua pròpria habi-
tació. = Dedicarse á la contemplació. *Recogerse.*

Recupéràble. *adj.* Lo que se pòt recupéar. *Recuperable.*

Recupéració. *f.* El àcte y efecte de recupéar. *Recuperacion.*

Recupérád, *da. p. p.* de recupéar. *Recuperado, da.*

Recupérador, *ra. m. f.* El qui recupéra. *Recuperador, ra.*

Recupéar. *v. a.* Recobrar. *Recuperar.*

Recupéarse. *v. r.* Reforsarse, restaurarse. *Recuperarse.*

Recupératíu, *va. adj.* Lo qui té virtút para recupéar. *Recuperativo, va.*

Recúrra. *m.* El àcte y efecte de recórrer. = Ampáro, refugi. = Facultat de recórrer á àltre tribunál. *Recurso.*

Recusàble. *adj.* Lo que se pòt déxar de admètrer ó refusar. *Recusable.*

Recusació. *f.* El àcte y efecte de refusar. *Recusacion.*

Recusád, *da. p. p.* de recusar. *Recusado, da.*

Recusar. *v. a.* No admètrer, refusar. *Recusar.*

Recusíd, *da. p. p.* de recusir. *Recosido, da.*

Recusir. *v. a.* Tornar á cusir. *Recoser.*

Recúyt, *ta. p. p.* de recóurer. *Recocido, da.* = Mássu cuyt. *Recocho, cha.*

Rechassád, *da. p. p.* de rechassar. *Rechazado, da.*

Rechassar. *v. a.* Apartar de sí ab ímpetu. *Rechazar.*

Redactád, *da. p. p.* de redactar. *Redactado, da.*

Redactar. *v. a.* Posar per orde, per escrit. *Redactor.*

Redactor. *m.* El qui redácta. *Redactor.*

Redargució. *f.* La acció de redargüir. *Redargucion.*

Redargüir. *v. a.* Convertir el argument del qui argumenta còntre éll. *Redargüir.*

Redenció. *f.* El àcte y efecte de redimir. = Recobració de la llibertát perduda. = Per antonomásia se diu de la que féu Cristo del gènero humá ab la séua passió y mórt. *Redencion.*

Redentor, *ra. m. f.* El qui redimèix. = Per escléncia se diu de Jesucrist. *Redentor, ra.* = *m.* El religiós mercenári ó trinitári qui vá á rescatar á los escláus cristiáns de mûros. *Redentor.*

Redeumád, *da. p. p.* de redeumar. *Rediezrado, da.*

Redeumar. *v. a.* Tornar á deumar ó cobrar según dêume. *Rediezmar.*

Redêume. *m.* Según dêume. *Rediezmo.*

Redició. *f.* Repitició de lo dit. *Redicion.*

Redimible. *adj.* Lo que se pòt redimir ó quitar. *Redimible.*

Redimíd, *da. p. p.* de redimir. *Redimido, da.*

Redimir. *v. a.* Rescatar. = Comprar lo que se havia venüd = Quitar sensál, rénda. = Pagar es rescát. = Trêurer de algún perfill. *Redimir.*

Redituàble. *adj.* Qui dona rénda, utilidát. *Redituable.*

Redituád, *da. p. p.* de redituar. *Redituado, da.*

Redituar. *v. a.* Donar ó produir profit. *Redituar.*

Redó, *na. adj.* De forma redona. = Carácter de lletra. *Redondo, da.* = Al redó. *En redondo.* = Redó y llárg, *v. g.* un gayáto. *Rollizo, za.*

Redoblád, *da. p. p.* de redoblar. *Redoblado, da.*

Redoblar. *v. a.* Duplicar, endoblar. = Aumentar una còsa àltre tánt. = Tocar duas vegádas una matéxa còrda de instrument. *Redoblar.*

Redoble. *m.* Según tòc á una matéxa còrda. = Cèrt módo de tocar es també. *Redoble.*

Redoblegád, *da. p. p.* de redoblegar. *Redoblado, da y ant. redoblegado, da.*

Redoblegar. *v. a.* Tornar á doblegar. *Redoblar, y ant. redoblegar.*

Redolád, *da. p. p.* de redolar. *Rodado, da.*

Redolar. *v. n.* Mònrerse una còsa ab ródas. = Mònrerse pen tèrra donánt vòltas. = Càurer per un ròst. = No tenir valiment. *Rodar.*

Redoma. *f.* Botélla de vidre àmpla de bàix y qui se vá estreñént fins á sa boca. *Redoma.*

Redonamént. *adv.* Ab circumferència. = Claramént. *Redondamente.*

Redondès. *f.* La calidát qui constituèix redona á una còsa. = La figura redona. *Redondez.*

Redondílla. *f.* Cobla de quátres vèrsos. *Redondilla.*

Redòrta. *f.* La prénsa de fuster. *Prensa.* = El espigó per ahónt devàlla y puja sa biga de tafona, de prénsa, etc. *Husillo.*

Reducció. *f.* Diminució de alguna còsa. = La equivalència de una espècie, *v. g.* de lliuras á sòus. = Restitució de los mistos á son estat natural. = El pòble de los indios convertíde. *Reduccion.*

Reducto. *m.* Fòrt plá y sense bestions, etc. *Reducto.*

Reduíd, *da. p. p.* de reduir, se. *Reducido, da.*

Reduir. *v. a.* Mudar una còsa en àltra equivalént.

= Tornar una còsa á son estat natural que tenia.

= Compendiar. = Convertir una còsa en pàrts menudas. = Subjectar á la obediència, etc. *Reducir.*

= Á pòs una còsa: destruírla. *Hacerla ceniza ó cenizas.*

Reducirse. *v. r.* *Reducirse.*

Redundància. *f.* Escés, superfluidát = Demasiáda abundància. *Redundancia.*

Redundánt. *p. a.* Lo qui redunda. *Redundante.*

Redundar. *v. n.* Estar mássa ple. = Venir á parar una còsa en bènèfici ó dány. *Redundar.*

Reduplicació. *f.* Repitició. *Reduplicacion.*
Reduplicád, *da. p. p.* de reduplicar. *Reduplicado, da.*
Reduplicar. *v. a.* Repetir una matéxa cõsa, duplicar. *Reduplicar.*
Reduplicatíu, *va. adj.* Lo qui reduplica. *Reduplicativo, va.*
Reeczâmen. *m.* Según eczâmen. *Reexdmen.*
Reeczaminád, *da. p. p.* de reeczaminar. *Reexaminado, da.*
Reeczaminar. *v. a.* Tornar eczaminar. *Reexaminar.*
Reedificació. *f.* El âcte y efêcte de reedificar. *Reedificacion.*
Reedificád, *da. p. p.* de reedificar. *Reedificado, da.*
Reedificador, *ra. m. f.* El qui reedifica. *Reedificador, ra.*
Reedificar. *v. a.* Tornar odificar. *Reedificar.*
Reelecció. *f.* La acció de tornar elegir. *Reeleccion.*
Reelêcto, *ta. p. p.* irregular de reelegir. *Reelecto, ta.*
Reelegíd, *da. p. p.* de reelegir. *Reelegido, da.*
Reelegir. *v. a.* Tornar á elegir. *Reelegir.*
Reembârc. *m.* El âcte y efêcte de tornar embarcar. *Reembarco.*
Reembarcád, *da. p. p.* de reembarcar. *Reembarcado, da.*
Reembarcar. *v. a.* Tornar embarcar. *Reembarcar.*
Reembarcar-se. *v. r.* Tornarse embarcar. *Reembarcar-se.*
Reemplás. *m.* Reintégro que se fâ de alguna cõsa. = En la milicia el qui entra á servir en llõc de un âltre. *Reemplazo.*
Reemplassád, *da. p. p.* de reemplassar. *Reemplazado, da.*
Reemplassar. *v. a.* Posar una cõsa en el llõc ahõnt se tregue una semblânt. = Posar á un en llõc de âltre. = Reparar las pèrdnas de los héus. *Reemplazar.*
Reempleyád, *da. p. p.* de reempleyar. *Reempleado, da.*
Reempleyar. *v. a.* Tornar á empleyar. *Reemplear.*
Reencarregád, *da. p. p.* de reencarregar. *Reencargado, da.*
Reengarregar. *v. a.* Tornar á encarregar. *Reencargar.*
Reencomanád, *da. p. p.* de reencomanar. *Reencomendado, da.*
Reencomanar. *v. a.* Tornar encomanar. = Encomanar ab molta instância. *Reencomendar.*
Reencuéntro. *m.* Encontráda de dos cõssos qui se topan sêntse resistêcia. = Combât de dos cuépos de trõpa. *Reencuentro.*
Reenganxád, *da. p. p.* de reenganxar, se. *Reen-*

ganchado, da.

Reenganxamént. *m.* La acció de reenganxar. *Reenganchamiento ô reenganche.*

Reenganxar. *v. a.* Tornar á enganxar. *Reenganchar.*

Reenganxarse. *v. r.* Tornar á sentar plâssa de soldât. *Reengancharse.*

Reengenrád, *da. p. p.* de reengenrar. *Reengendrado, da.*

Reengenrador, *ra. m. f.* El qui reengénra. *Reengendrador, ra.*

Reengenramént. *m.* La acció de reengenrar. *Reengendramiento.*

Reengenrar. *v. a.* Donar nõu sèr, engenrar de nõu, lo que se fâ en el batisme. = Provenir, resultar. *Reengendrar.*

Reengenrase. *v. r.* Néxer, reproduir-se. *Reengendrarse.*

Reensayád, *da. p. p.* de reensayar. *Reensayado, da.*

Reensayar. *v. a.* Enssayar ô provar una cõsa de nõu. *Reensayar.*

Reensáyo. *m.* La acció de ensayar de nõu. *Reensayo.*

Reenvidád, *da. p. p.* de reenvidar. *Reenvidado, da.*

Reenvidar. *v. a.* Envidar més de lo envidád. *Reenvidar.*

Reenvít. *m.* Lo que un envida demúnt lo envidád. *Reenvite.*

Refacció. *f.* Aliment, menjáda moderáda. = Reparació, compostura. *Refuccion.*

Refagíd, *da. p. p.* de refagir. *Repetido, da.*

Refagir. *v. a.* Tornar prènder de lo que se menja. *Repetir.*

Refecció. *f.* V. Refacció. *Refleccion.*

Refer. *v. a.* Tornar á fer lo que se havia fêt. = Restablir lo deteriorád, dismijnúit. *Rehacer.*

Refer-se. *v. r.* Reforsarse, convalèxer de una málaltia. = Tornarse unir las trõpas. *Rehacerse.* = Tornar arrêra de lo promès, etc. *Cejar ô regular.*

Referência. *f.* Relació. *Referencia.*

Referént. *p. a.* de referir, se. *Referente.*

Referible. *adj.* Lo que se pôt referir ô contar. *Referible.*

Referíd, *da. p. p.* de referir. *Referido, da.* = Embarrado, da ô revocado, da. = Jaharrado, da.

Referir. *v. a.* Contar, dir. = Fer relació á... *Referir.* = Parèts, etc. de mescla, *Embarrar, revocar.* = De guix. *Jaharrar.*

Referir-se. *v. r.* Dir relació á... *Referirse.*

Referít. *m.* El âcte y efêcte de referir. *Embarrada, revocadura, revoque.* = Trõs de referít

caygúd ò tomád. *Yeson.*

Referrád, da. *p. p.* de referar. *Reherrado, da.*

Referar. *v. a.* Tornar á ferrar al bestiar. *Reherrar.*

Refét, ta. *p. p.* de refer, se. *Rehecho, cha.*

Refetor. *m.* El lloc abónt se menja en comunidat. *Refetorio y refectorio.*

Refetorer, ra. *m. f.* El qui se cuyda del refetor. *Refitolero, ra.*

Refi, na. *adj.* Molt fi. *Refino, na.*

Refigurád, da. *p. p.* de refigurar. *Refigurado, da.*

Refigurar. *v. a.* Tornar figurar en la imaginació la espècie que se havia vist. *Refigurar.*

Refinació. *f.* El acte y efecte de refinar. *Refinacion.*

Refinád, da. *p. p.* de refinar. *Refinado, da.*

Refinadíssim, ma. *sup.* *Refinadísimo, ma.*

Refinador. *m.* El qui refina majorment licors y metalls. *Refinador.*

Refinadura. *f.* V. Refinació. *Refinadura.*

Refinar. *v. a.* Purificar llevant es solatges de los licors y la escòria de los metalls. = Reduir una còsa á la perfecció. *Refinar.*

Refirmád, da. *p. p.* de refirmar. *Refirmado, da.*

Refirmar. *v. a.* Confirmar, ratificar. *Refirmar.*

Reflecs. *m.* Retrocs de sa llum. *Reflejo.*

Reflecsibilitat. *f.* Terme filosòfic. *Reflexibilidad.*

Reflecsible. *adj.* Lo qui retrocedeix. *Reflexible.*

Reflecsió. *f.* El retrocs de sa llum. = La claredat secundaria de los còssos illumináds. *Reflexion.*

Reflecsió. *f.* Consideració, meditació. *Reflexion ò refleja.*

Reflecsionád, da. *p. p.* de reflecsionar. *Reflexionado, da.*

Reflecsionar. *v. a.* Considerar, meditar, pensar ab atenció y cuydado. *Reflexionar.*

Reflecsiu, va. *adj.* Lo qui reflecteix. *Reflexivo, va.*

Reflecsivament. *adv.* Ab reflecsió. *Reflexivamente.*

Reflectir. *v. n.* Tornar arréra sa llum per trobar embarás. *Reflejar.*

Reflectir. *v. a.* Reflecsionar. *Reflexionar.*

Refloríd, da. *p. p.* de refflorir. *Reflorecido, da.*

Refflorir. *v. n.* Tornar á florir ò á treurer flòrs. *Reflorecer.*

Refllucs. *m.* El retrocs de las aygos del mar quánd se retira. *Refujo.*

Refóll. *m.* Arregúy, reprensió. *Acciada.* = Donar un refóll. *Dar una rociada.*

Refóndrer. *v. a.* Tornar fóndrer. *Refundir.*

Reforjád, da. *p. p.* de reforjar. *Reforjado, da.*

Reforjar. *v. a.* Tornar á forjar. *Reforjar.*

Reforma. *f.* Arrétglo, correcció. = Privació del exercici de algún empleyo. = Reducció de las

ordes religiosas á la seua priméra observància. *Reforma, reforme.*

Reformáble. *adj.* Lo qui se pôt reformar. *Reformable.*

Reformació. *f.* V. Reforma. *Reformacion.*

Reformád, da. *p. p.* de reformar. *Reformado, da.*

Reformador, ra. *m. f.* El qui reforma. *Reformador, ra.*

Reformar. *v. a.* Arretglar, corretgir, posar en orde. = Reparar, restablir, restaurar. = Reduir una còsa al seu primer estatút. = Desfer algún establiment. *Reformar.*

Reformarse. *v. r.* Arretglarse, corretgirse, esmenarse. = Detenirse, moderarse. *Reformarse.*

Reformatiu, va. *adj.* Lo qui reforma ò es á propòsit para reformar. *Reformativo, va.*

Reformatòri, ria. *adj.* Lo qui reforma. *Reformatorio, ria.*

Refòrs. *m.* Ajuda, socorro. = Repàro, lo qui sosten á lo qui amenassa ruína. *Refuerzo.* = À vestit. *Emboño.* = Prènder un refòrs: menjar alguna còsa. *Dar un remiendo á la vida.*

Reforsád, da. *p. p.* de reforsar. *Reforzado, da.*

Reforsar. *v. a.* Fer una còsa més fòrta. = Fortificar. = Reparar lo qui amenassa ruína. *Reforsar.* = Es vent. *Arrecir ò arrecirse*, y segóns los mariners. *Refrescar.*

Reforsarse. *v. r.* Cobrar fòrsas, convalèxer, restablirse. *Reforsarse.*

Refracció. *f.* Inflexió del ràyo de llum qui passa de un mèdi á àltre més ò menos resistent. = Rebót. *Refraccion.*

Refractád. *adj.* Se diu del ràyo de sa llum qui retrocedeix. *Refracto.*

Refractar. *v. n.* Retrocedir el ràyo de sa llum. *Refractar.*

Refractári, ria. *adj.* El qui fálta al pàcte que hà fét. *Refractario, ria.*

Refrán. *m.* V. À dági. *Refran.*

Refredád, da. *p. p.* de refredar, se. *Resfriado, da.* = Posád fret. *Resfriado, da ò enfriado, da.*

Refredament. *m.* Costipació. *Resfriado ò resfrin.*

Refredar. *v. a.* Fer que una còsa calènta torn freda: temperar el calor, los ànimos, etc. *Resfriar.* = À un de fer alguna còsa. *Resfriar ò enfriar.* = Un de fer lo que hà dit ò promès. *Resfriar, enfriar ò rebotarse.*

Refredarse. *v. r.* Costiparse. *Resfriarse.*

Refredât. *m.* V. Refredament. *Resfriado ò resfrin.*

Refrega. *f.* Contienda, xoque. *Refriega.*

Refregád, da. *p. p.* de refregar. *Refregado, da.*

Refregar. *v. a.* Tornar fregar. *Refregar.*

Refregir. *v. a.* Fregir massa. *Refreir.*

Refrenació. *f.* Moderació, subjecció. *Refrenacion.*

ô *refrenamiento*.

Refreuâd, da. *p. p.* de refrenar. *Refrenado, da.*
Refrenar. *v. a.* Conteuir, moderar, reprimir, sub-
jectar. *Refrenar.*

Refrendació. *f.* Legalisació de un despâtx. *Refren-
dacion.*

Refrendâd, da. *p. p.* de refrendar. *Refrendado, da.*

Refrendar. *v. a.* Firmar después de la firma del
superior. *Refrendar.*

Refrendâtâ. *f.* La firma del refrendatâri. *Refren-
data.*

Refrendatâri. *m.* El qui firma después del supe-
rior. *Refrendatario.*

Refresc. *m.* Beguda ô menjâda. *Refresco.* = De re-
frêsc: de nôu. *Refresco.*

Refrescâd, da. *p. p.* de refrescar. *Refrescado, da.*

Refrescador, ra. *m. f.* El qui refresca. *Refresca-
dor, ra.*

Refrescador. *m.* Llôc para refrescar. *Caño.*

Refrescar. *v. a.* Corretgir, tempêrar el calor, re-
fresar. = Bèurer còsas fredas. = Menjar y bèurer.
= Bèurer licors. = Renovar las penas, sentiment. *Re-
frescar.*

Refrescarse. *v. r.* Prènder la fresca, bafiarse. =
v. n. Aplacarse el calor del témpa. *Refrescarse.*

Refrescatiù, va. *adj.* Lo qui refresca ô servèix
para refrescar. *Refrescativo, va.*

Refrigeració. *f.* La acció de refrescar ô de refri-
gerar. = Privació, ausència absoluta de calor. *Re-
frigeracion.*

Refrigerâd, da. *p. p.* de refrigerar. *Refrigera-
do, da.*

Refrigerânt. *p. a.* de refrigerar. = *adj.* Lo qui re-
fresca. *Refrigerante.*

Refrigerar. *v. a.* Tempêrar el calor. = Aconsolar,
confortar, fortificar. *Refrigerar.*

Refrigeratiù, va. *adj.* Lo qui refrigêra. *Refrige-
rativo, va.*

Refrigeratiù. *m.* Instrument en qui se pôsa âygo
para tempêrar el calor en las evaporacions. *Re-
frigerativo ô refrigerante.*

Refrigeratôri. *m.* V. Refrigeratiù. *m.* *Refrigera-
torio.*

Refrigêri. *m.* Efecte saludâble de lo qui refresca.
= Alivio, consolació. = Menjâda lêve. *Refrige-
rio.*

Refringént. *p. a.* de refringir, se. *Refringente.*

Refringîd, da. *p. p.* de refringir, se. *Refringi-
do, da.*

Refringir. *v. a.* Mudar la direcció de sa llum. *Re-
fringir.*

Refringirse. *v. r.* Mudarse la direcció de un ràyo
de llum. *Refringirse ô refringir.*

Refrit, ta. *p. p.* de refregir. *Refrito, da ô re-
frito, ta.*

Refuâd, da. *p. p.* de refuar. *Rehusado, da.*

Refuar. *v. a.* No admètrer una còsa. = No volê
obeir. *Rehusar, y ant. refusar.*

Refugi. *m.* Abrigo, ampâro, recûrs. = Llôc abont
se refugia. *Refugio.*

Refugiâd, da. *p. p.* de refugiar, se. *Refugiado, da.*

Refugiar. *v. a.* Amparar, donar acullimènt. *Refu-
giar.*

Refugiarse. *v. r.* Acudir, retirarse á algun llôc. =
Posarse bâix lo ampâro y protecció de algú. *Re-
fugiarse.*

Refulgència. *f.* Resplandor. *Refulgencia.*

Refulgént. *adj.* Resplandènt. *Refulgente.*

Refulgentissim, ma. *sup.* Molt refulgènts. *Refu-
gentissimo, ma.*

Refundició. *f.* La acció de refòndrer. *Refundicion.*

Refús, sa. *p. p.* de refòndrer. *Refundido, da ô re-
fuso, sa.*

Refús. *m.* La cera qui regâla de âtxa, oiri, etc.
Moco.

Refutació. *f.* Argument qui destrnèix las rahóns
del contrâri, impugnació. *Refutacion.*

Refutâd, da. *p. p.* de refutar. *Refutado, da.*

Refutar. *v. a.* Destruir lo que un âltre diu ô es-
tablèix. *Refutar.*

Refutatôri, ria. *adj.* Lo qui refuta. *Refutatorie,
ria.*

Regâd, da. *p. p.* de regar. *Regado, da.*

Regâda. *f.* El riêgo que se dona en una vegâda.
Regadura.

Regadín, iva. *adj.* El terrêno qui se pôt regar.
Regadizo, va.

Regadíu. *m.* Regâda. *Regadio.*

Regadora. *f.* Cíquia, solc âmple, canâl. *Reguera,
reguero, tagea ô almatriche.* = De mâ. *Rega-
dera.*

Regâl. *m.* El de sa cuxa. *Ingle.*

Regâlâd, da. *p. p.* de regalar. *Regalado, da.* =
Recalado, da.

Regâlâd, da. *adj.* Rica. *Regalado, da.*

Regâlâda. *f.* La estâbla abont estân los cavâlle reyâls
de parâda y los matêxos cavâlls. *Regalada.*

Regâlâda. (Bèurer á la). Bèurer molt. *Beber á pots
ô á barbaregada.*

Regâlâdamènt. *adv.* Ab abundància, deliciosamènt.
Regaladamente.

Regâlâdissim, ma. *sup.* Molt regalâds. *Regaladissi-
mo, ma.*

Regalador, ra. *m. f.* El qui se agrâda de fer regâ-
los. *Regalador, ra.*

Regalar. *v. a.* Fer regâlos. *Regalar.* = Los licors
ô líquidos. *Recalar.*

Regalarse. *v. r.* Tractarse hé menjânt y bevènt,
Regularse.

Regalèssia. *f. pl.* *Regalicia, regalix, regaliza y oruzus.*

Regalèt. *m.* Regalo petit. *Regalejo, regalillo.*

Regàlia. *f.* Registre ò cauó de òrga. *Regalia.*

Regalia. *f.* Dret, prerogativa aduècsa á la sobèrania de un sobèrano en sos estâts. *Regalia.*

Regalim. *m.* Ratjèt petit de quâisevòl líquido. *Reguero.* = De cera de ciri, etc. *Moco.*

Regálo. *m.* Donatíu, presént. = Complacència, deléyte, gust. = Beguda, menjar delicâts y gustosos. *Regalo.* = Fèt per Nadál. *Aginaldo.* = Fèt al predicador de la corema. *Hornazo.* = Fèt al qui fâ fèsta. *Cuelga.* = Fèt á uovia el dia que se cása. *Redoma.* = Fèt al qui diu missa uôva. *Ofrenda.* = Donâd para hèner. *Maula.*

Regañád, *da. p. p.* de regañar. *Regañado, da.*

Regañador, *ra. m. f.* Cridador, el qui arregañia molt. *Regañon, ña.*

Regañar. *v. a.* Arregañar molt, cridar, grufir. *Regañar.*

Regañól. *m.* Es cabèys llârgs que cànen demúnt es polsos des càp. *Aladares, garceta, viejos.* = De escultura. *Voluta.*

Regar. *v. a.* Còsa sabuda. = Amóllar pluja los nigulats. *Regar.*

Regâta. *f.* Clòt en carrer, camí per estar espeñâds. *Bache.*

Regatetjád, *da. p. p.* de regatetjar. *Regateado, da.*

Regatetjador, *ra. m. f.* El qui regatetja. *Regaton, na.*

Regatetjar. *v. a.* Disputar sobre el preu de lo que se compra. *Regatear.*

Regència. *f.* El govèrn de un réyne per ausència ò incapacidât del sobèrano. = El empleyo del regént. = El esfècte de regir. *Regencia.*

Regeneració. *f.* Reproducció, nôva generació còm la que se fâ eu el batisme. *Regeneration.*

Regenerád, *da. p. p.* de regenerar. *Regenerado, da.*

Regenerador, *ra. m. f.* El qui regenera. *Regenerador, ra.*

Regenerar. *v. a.* Dónar nôu sèr. = Corretgir, reformar. *Regenerar.*

Regeneratíu, *va. adj.* Lo qui té virtut para regenerar. *Regenerativo, va.*

Regént. *m.* President. = El qui govèrna un réyne per ausència ò incapacidât del sobèrano. = El qui presidèix en las audièncias. = El qui govèrna y dirigèix los estudis en las religiós. *Regente.*

Regènta. *f.* La dôna del regént. *Regenta.*

Regentád, *da. p. p.* de regentar. *Regentado, da.*

Regentar. *v. a.* Governar, dirigir. *Regentar.*

Règiament. *adv.* Ab autoridât y grandesa. *Regiamente.*

Regible. *adj.* Lo qui es fácil de regir. *Regible.*

Regíd, *da. p. p.* de regir. *Regido, da.*

Règimen. *m.* Govèrn, administració. = El mòdo de governarse un ab moderació. = La construcció de una preposició ò vèrb ab lo que los pertàny. *Régimen.*

Règio, *gia. adj.* Pertañent á réy. = Grân, magnífic, suntuós. *Regio, gia.*

Regió. *f.* País, tèrra. = El espây que ocupa un element. *Region.*

Regionál. *adj.* El naturál de alguna regió ò lo pertañent á élla. *Regional.*

Regir. *v. a.* Conduir, dirigir, governar, manar, guiar. *Regir.*

Regir. *v. n.* Demanar un vèrb ò àltra pàrt de la oració gramaticál tál cás, tál mòdo, etc. = Servir de direcció y govèrn, còm succeïx en un rèllòtge, pronòstic, etc. *Regir.*

Regirse. *v. r.* Dirigirse, governarse. *Regirse.*

Registrád, *da. p. p.* de registrar. *Registrado, da.*

Registrador, *ra. m. f.* El qui registra. *Registrador, ra.*

Registrar. *v. a.* Mirar ab cuydâdo, = Posar registres en diferents llòcs de missál para governarse en la missa. = Regonèxer, *Registrar.*

Registre. *m.* El llibre ahònt se nôta lo que se registra, ahònt están assantâds los individuos de un réyne, població, bàrco. = La oficina ahònt se registran los gèneros. = La pèssa de rèllòtge qui modèra los movimènts de la pèndola. = Càda gènero de veus de un òrga y el llistó qui dretâpa es secrèt paraque entr el vént. = Cordó, flòc, veta que se pôsa entre las fuyas de llibre para govèrn. etc. *Registro.*

Reglt. *m.* Orde, govèrn, etc. *Régimen.* = No haver reglt: orde, etc. *No haver régimen.*

Regitíu, *va. adj.* Lo qui regèix. *Regitivo, va.*

Regnicola. *adj.* El naturál de un réyne. *Regnicola.*

Regogitjád, *da. p. p.* de regogitjar. *Recocijado, da.*

Regogitjador, *ra. m. f.* El qui càusa alegríia y contènto. *Recocijador, ra.*

Regogitjar. *v. a.* Alegrar, causar gñst. *Recocijar.*

Regogitjarse. *v. r.* Rèbrer gust interiorment. *Recocijarse.*

Rególf. *m.* Retrocés. *Regolfo.*

Regolfar. *v. n.* Tornar arréra la âygo de r. etc. *Regolfar.*

Regonégúd, *da. p. p.* de regonèxer. *Reconocido, da.*

Regonescúd, *da. p. p.* de reconèxer. *Reconocido, da.*

Regonèxer. *v. a.* Eczaminar ab cuydâdo y reflexió, = Agrair el bènèfici rebúd. = Registrar. = Subjectar á la autoridât de àltri. = Tenir per tál,

v. g. per *fiy*. *Reconocer*.

Regoñad, da. *p. p.* de regoñar. *Reganado*, da.

Regoñar. *v. a.* Tornar goñar. *Reganar*.

Regrés. *m.* Tornada al lloc de ahont se surtí. = El dret de tornar obtenir y demanar lo que se havia cedid ò alienad. *Regreso*.

Regressad, da. *p. p.* de regressar. *Regresado*, da.

Regressar. *v. a.* Tornar al lloc de ahont se surtí. *Regresar*.

Regressió. *f.* Retrocés. = Repitició. *Regresion*.

Regulació. *f.* Còmputo, cotètx de una còsa ab àltra. *Regulacìdn*.

Regulad, da. *p. p.* de regular. *Regulado*, da.

Regulad, da. *adj.* Conforme á la rétgla. *Regulado*, da.

Regulador, ra. *m. f.* El qui regula. *Regulador*, ra.

Regular. *adj.* Ajustad, conforme á rétgla. = Arretglad en las accions y en el módo de viurer. = Comú, natural, ordinari. = La persona qui viu baix de alguna rétgla ò institút religiós y el matèix institút. *Regular*. = Per lo regular. *adv.*

Per lo ordinari. *Por lo regular*. = Es regular: es natural, consequent. *Es regular*.

Regular. *v. a.* Ajustar, computar, cotetjar una còsa ab àltra. = Moderar los gastos. *Regular*.

Regularse. *v. r.* Moderarse en so menjar y beurer y en el gastar. = Reformarse. *Regularse*.

Regularidat. *f.* Arrétglo, rétgla. = Proporció que guardan las parts qui compónen un tot regular. = Observància en las rétglas y el eczacte des-
empeño del estatút religiós. = El módo comú y ordinari de obrar. *Regularidad*.

Regularissim, ma. *sup.* Molt regular. *Regularissimo*, ma.

Reglament. *adv.* Comunment, naturalment, ordinariament. = Ab, per ò segons rétgla. *Regularmente*.

Régulo. *m.* Réy de un estat petít. = Certa estrèlla. = La part més pura de los metalls separada de las impuras en las operacions químicas. *Régulo*.

Rehabilitació. *f.* Restitució de una còsa á son antig estat. *Rehabilitacion*.

Rehabilitad, da. *p. p.* de rehabilitar. *Rehabilitado*, da.

Rehabilitar. *v. a.* Habilitar de nou. = Tornar una còsa á son antig estat. *Rehabilitar*.

Rehén. *m.* El qui queda per fiansa en poder del contrári. *Rehen*.

Reicida. *adj.* El qui mata á un réy. *Reicida*.

Reicidi. *m.* Mòrt violenta de un réy. *Reicidio*.

Reimposició. *f.* Nòva imposició. *Reimposicion*.

Reimprès, sa. *p. p.* de reimprimir. *Reimpresso*, sa.

Reimpressió. *f.* Nòva impressió. *Reimpression*.

Reimprimid, da. *p. p.* de reimprimir. *Reimprimido*, da.

Reimprimir. *v. a.* Tornar imprimir. *Reimprimir*.

Reincidència. *f.* Repitició de una matèxa culpa. *Reincidencia*.

Reincident. *p. a.* de reincidir. El qui torna càurer en sa matèxa culpa. *Reincidente*.

Reincidid, da. *p. p.* de reincidir. *Reincidido*, da.

Reincidir. *v. a.* Tornar càurer en sa matèxa culpa ò defecte. *Reincidir*.

Reincorporació. *f.* Nòva agregació á un cuérpo. *Reincorporacion*.

Reincorporad, da. *p. p.* de reincorporar. *Reincorporado*, da.

Reincorporar. *v. a.* Tornar incorporar. *Reincorporar*.

Reintegració. *f.* Recòbro total de alguna còsa. = Renovació. *Reintegracion*.

Reintegrad, da. *p. p.* de reintegrar. *Reintegrado*, da.

Reintegrar. *v. a.* Restituir, satisfer entèrament alguna còsa. = Renovar. *Reintegrar*.

Reintegrarse. *v. r.* Recobrar lo que se havia perdud. *Reintegrarse*.

Reintegro. *m.* El acte y efecte de reintegrar, se. *Reintegro*.

Reiteràble. *adj.* Lo que se pòt reiterar. *Reiterable*.

Reiteració. *f.* Repitició. *Reiteracion*.

Reiterad, da. *p. p.* de reiterar. *Reiterado*, da.

Reiterar. *v. a.* Repetir, renovar, tornar ecxecutar una còsa. *Reiterar*.

Rejurar. *v. a.* Tornar jurar. *Rejurar*.

Rèl. *f.* La part més baixa de àbre, plànta, etc. =

Fonament, origen, principi de alguna còsa. = La part oculta de qualsevòl còsa de qui proceïx la qui està manifestà. = El témps y part del verb de qui néxen y se forman àltres. = El nombre qui multiplicad per sí matèix una ò moltes vegadas produèix una cantidat qui se diu potència de tál nombre. *Raiz*. = De caxál. *Raigon*. = De rèl. *adv.* Entèrament. *De raiz*. = Rèls: béns immòbles. *Raices*. = Sas primèras que trèuen sas plàntas. *Barbajas*. = Arrancar ab ò en rèl abres, plàntas. *Arrancar de raiz* ò *de cuajo*. = Mudar plàntas ab rèl. *Plantar de barbado*. = Posar rèls las plàntas ò ficsarse un ò establirse en algún lloc. *Echar raices*. = Tenir rèls una còsa: ser mala de arrancar del lloc ahont està. *Tener raices*. = Tayar de rèl algún mal. *Cortar la raiz* d un mal.

Relació. *f.* Informe de lo que hà succedí. = Comunicació, correspondència de una persona ab àltra. = Connexió de una còsa ab àltra. = El orde

ô respecte que una còsa té ab una altra. *Relacion*.—Fer relació. *Hacer relacion*.
Relacionar. v. a. Fer relació. *Relacionar*.
Relad, da. p. p. de relar. *Arraigado*, da.
Relador. m. El qui relata un procès. *Relator*.
Relador, ra. m. f. El qui conte, referèix. *Relator*, ra.
Reladora. m. La dòna del relador. *Relatora*.
Relapsació ô *relacsació*. f. La decadència de la deguda observància que demànan los hòns costums ô la disciplina que se deu observar en las religions. *Relajacion*.
Relapsad, da. adj. Viciós. *Relajado*, da.
Relapsar. v. a. Causar relapsació. *Relajar*.
Relapsarse. v. r. Viciar-se. *Relajarse*.
Reláps, sa. adj. El qui cau en la matèxa heregia, delictes, etc. *Relapso*, sa.
Relar. v. n. Trèurer rès. *Arraigar*, *radicar*.
Relatad, da. p. p. de relatar. *Relatado*, da.
Relatador, ra. m. f. El qui relata. *Relatador*, ra.
Relatar. v. a. Contar, referir.—Donar ô fer relació de un procès. *Relatar*.
Relatíu, va. adj. Lo qui té ô diu relació á persona ô còsa.—El nòm ô pronòm qui se referèix al seu antecedent. *Relativo*, va.
Relativament. adv. Ab relació á alguna còsa. *Relativamente*.
Relator, ra. m. f. El qui relata. *Relator*, ra.
Releta. f. Rêl petita. *Raquilla*.
Relevant adj. Escellent. *Relevante*.
Religió. f. Creència en Deu y el culto que se li dona.—Piedat, pràctica de las hònas-obras.—La observància de las lleys de Deu y de la Iglesia.—Estát de las porsonas lligadas per vòts en una orde religiosa. *Religion*.
Religionári, ria. adj. El qui segnèix la religió dita reformada. *Religionario*, ria.
Religionista. m. Religionári. *Religionista*.
Religiós, sa. adj. Devòt, piadós.—Ohervant de la llei de Deu.—Fràre ô monja. *Religioso*, sa.
Religiosament. adv. Dovotament. *Religiosamente*.
Religiosidat. f. Devoció, piedat.—Pràctica de las virtuts pròpias á un hòn religiós. *Religiosidad*.
Religiosissim, ma. sup. Molt religiosos. *Religiosissimo*, ma.
Relim. m. El agregat de rès de àbre. *Raigambre*.
Relimpiad, da. p. p. de relimpiar. *Relimpiado*, da.
Relimpiar. v. a. Rentar ô netejar de nou. *Relimpiar*.
Relimpio, pia. adj. Molt net. *Relimpio*, pia.
Relindo, da. adj. Molt lindo. *Relindo*, da.
Relinga. f. Còrda que se cus per sa vorèra de sas velas. *Relinga*.
Relingad, da. p. p. de relingar. *Relingado*, da.

Relingar. v. a. Posar relingas. *Relingar*.
Reliquia. f. Residuo, sòbras.—Lo que resta de un sànt després de la sèna mòrt.—Lo que quèda de qualsevòl còsa.—Atxaque que quèda alqui patèix algún mal ô té alguna passió violenta. *Reliquia*.—Insigne: es cap, brás ô càma de un sànt. *Reliquia insigne*.
Reliquiari. m. El hòc ahont se gnàrdan las reliquias.—El adorno ab que estàn gornidas las reliquias. *Relicario*.
Relòco, ca. adj. Lòcos acabàds. *Reloco*, ca.
Relòta. f. Rêl molt gròssa. *Raigòn*.
Reléno. m. Térme purament espanyòl mallorquinsad.—Farciment. *Releno*.
Reléu. m. La substitució de un soldat á àltre. *Relievo*.—Figura ô mollura qui sobrepuja en un plà.—El bulto que al parèixer téuen algunas pinturas. *Relieve*.
Relévad, da. p. p. de relévar. *Relevado*, da.
Relévar. v. a. Posar àltres soldats en algún puèsto en hòc dels qui estàvan. *Relevar*.
Relliga. f. Segona lliga de metalls. *Religa*.
Relligad, da. p. p. de relligar. *Religado*, da.
Relligar. v. a. Lligar de nou.—Donar segona lliga á los metalls. *Religar*.
Rellimad, da. p. p. de rellimar. *Relimado*, da.
Rellimar. v. a. Tornar llimar. *Relimar*.
Rellòtge. m. Màquina molt coneguda. *Relox*.—De arena, campàna, etc. *De arena, campana, etc.*—De butxèca. *De faldriquera*.—Para fer rodar un àst. *Torno de asador*.—Adelantar-se ô atrassarse el rellòtge. *Adelantar-se ô atrasarse*.—Tocar sas hòras. *Dar las horas*.—Aisarli es gangèt paraque tdc fins que ténga còrda. *Levantat el muelle para que esté dando hasta que se acabe la cuerda*.—Estar trempad còm un rellòtge: estar ben dispòsts los humors. *Estar como un reloj*.
Rellocter. m. El qui fa, compòn ô ven rellòtges. *Relojero*.
Relloterà. f. Càtca para guardar los rellòtges ô sa dòna de rellòtger. *Relojera*.
Rellocteria. f. El art de fer rellòtges ô la botiga de rellòtger. *Relojeria*.
Rellotgét. m. Rellòtge petít. *Relojico*, lo, to.
Relluent. adj. Lo qui relleu. *Reluciente*.
Relloir. v. n. Resplandir.—Mostrar-se excellent en alguna virtut ô en sas accions. *Relucir ô relumbrar*.
Rem. m. Instrument de fust para fer caminar embarcacions. *Remo*.—Al rem y á la vela: ab prontitud. *Al remo y á la vela*.
Rém. m. V. Réym. *Racino* ô *uva*.
Remadillo. m. Adorno de parèt. *Arrimadillo*.

Remaneg. *m.* Mèdi. *Resorte.*

Remar. *v. a.* Vagar ab el rem. *Remar.*

Remarca. *f.* Segona màrca. *Remarca.*

Remarcad, *da. p. p.* de remarcar. *Remarcado, da.*

Remarcar. *v. a.* Marcar segona vegada. *Remarcar.*

Rematad, *da. p. p.* de rematar. *Rematado, da.*

Reinatad, *da. adj.* Se diu de aquell qui en qualsevôl línea se trôba en el estat de no tenir recûrs ô môdo de surtir de ell. *Rematado, da.*

Rematadament. *adv.* Absolutament, totâlmént. *Rematadamenté.*

Rematadissim, *ma. sup.* Molt rematads. *Rematadissimo, ma.*

Rematar. *v. a.* Acabar, concluir. = Lliurar en los encants. *Rematar.*

Rematarse. *v. r.* Destruirse, pèrderse, acabarse. *Rematarse.*

Remâte. *m.* Conclusió, fi. = El últim térme de los encants. *Remate.* = Per remâte: per fi. *Por remate.*

Remediâble. *adj.* Lo que se pôt remèdiar. *Remediâble.*

Remediad, *da. p. p.* de remèdiar. *Remediado, da.*

Remediador, *ra. m. f.* El qui remédia. *Remediador, ra.*

Remèdiar. *v. a.* Donar ô posar remèy. = Corretgir, esuntar, reparar. = Socórrer alguna necessidât. *Remèdiar.*

Remèdiarse. *v. r.* Acomodarse, restablir es sêus negòcis, etc. *Remèdiarse.*

Rememorad, *da. p. p.* de rememorar. *Rememorado, da.*

Rememorar. *v. n.* Recordarse. *Rememorar.*

Rememoratîu, *va. adj.* Lo qui fâ que se recôrdon. *Rememorativo, va.*

Remenad, *da. p. p.* de remenar. *Manoseado, da.* = *Manoteado, da.* = *Mecido, da.* = *Meneado, da.* = *Bazucado, da.* = *Urganeado, da.*

Remenâda. *f.* Mecedura. = De âncas ô de cul: caminânt. *Nalgada:* fent cortesía. *Culimeneo.* = De musclos y espâllas per càusa de picor. *Reconcomio.*

Remenar. *v. a.* Mòurar una còsa de una pàrt y de âltra. *Menear.* = Sas âncas ô es cul: molt caminânt. *Nalguear* ô *rabear:* fent cortesías. *Culimenear.* = Es càp molt un cavâll. *Picotear.* = Sas dénts: menjar aviâd. *Menear las quijadas, la herramienta* ô *las tijeras.* = Forn, fogó, fornâl para atiar. *Urganear.* = Los líquidos. *Menear:* remenânt tâmbé la botélla, ôlla, etc. ahont están. *Bazucar.* = Es fôc de braser. *Escarbar el fuego.* = Sas câmas molt: caminar aviâd. *Menear las tabas:* per malaltía, enfâdo, etc.

Patalear. = Sas mâns molt. *Manotear:* treballar aviâd. *Menear las muñecas.* = Lo que hey hà dins ôlla, perôl, cassarôla, etc. *Mecer.*

Remenarse. *v. r.* Mòurarse de una pàrt y de âltra. *Menearse, rebullir.*

Remendo. *m.* Adôb. *Remiendo.*

Rementir. *v. a.* Tornar mentir ô mentir molt. *Rementir.*

Remès, *sa. p. p.* de remètrer. *Remitido, da.*

Remesa. *f.* Partida majormént de diner que se envia de una pàrt á âltra. *Remesa.*

Remètrer. *v. a.* Enviar una còsa de una pàrt á âltra, tornarla enviar al qui la hà enviâda. = Perdonar. *Remitir.*

Remèy. *m.* Medicament. = Correcció, esmèna, alivio, lenitfu. = Mèdi para evitar ô reparar algún dâñy. = Recûrs, refugi. = *cur.* Dret para demanar alguna còsa en judici. *Remedio.* = No'y hà remèy: axí se hà de fer. *No hay remedio.* = No tenir remèy: no podèrse fer de âltra manéra. *No tener remedio.*

Reminiscència. *f.* Recôrd. *Reminiscencia.*

Remirad, *da. p. p.* de remirar. *Remirado, da.*

Remirad, *da. adj.* El qui reflexiona escrupulosament las sêuas accions y parâulas. *Remirado, da.*

Remirar. *v. a.* Tornar á mirar lo que se hà vist, mirarlo ab atenciô. *Remirar.*

Remirarse. *v. r.* Posar molt de cuydâdo en sas sêuas accions y parâulas. *Remirarse.*

Remís, *ssa. adj.* Descuydâd, dexâd, flux. *Remiso, sa.*

Remissible. *adj.* Perdonâble. *Remisible.*

Remissió. *f.* Perdó, absolució de culpa ô de dent. = Descuyt, omissió. = Diminució de actividât, de fôrça. = Tardâusa. *Remision.* = Sense remissió: sense diminució. *Sin remision.* = Càrta de remissió. *Cédula de remision.*

Remissiu, *va. adj.* Qui remètr ô reenvia. *Remisivo, va.*

Remissivament. *adv.* Ab remissió á âltra persona, llôc ô témps. *Remisivamente.*

Remissôri, *ria. adj.* Lo qui té virtut de perdonar. *Remisorio, ria.*

Remissoria. *f.* Despâtx ab que un jutge envia una càusa ô un pres á âltre tribunâl. *Remisoria.*

Remó. *m.* Fâma, renou, rumrum, etc. *Rumor, y ant. remor.* = Ântes de més remó: ântes de més càstig. *Antes de mas castigo.*

Remogúid, *da. p. p.* de remòurer. *Removido, da.*

Remólc. *m.* El âcte y efecte de remolcar. *Remolque.* = De ramólc. *A remolque.*

Remolcad, *da. p. p.* de remolcar. *Remolcado, da.*

Remolcar. *v. a.* Conduir una embarcació ô âltra còsa per âygo tirânt ab una còrda. *Remolcar.*

Per sa tèrra. *Arrostrar*. = À algu en disputa, etc. *Arrollar*.

Remolcar-se. *v. r.* Rodar pen tèrra. *Rodar por el suelo*.

Remoll. *m.* El movimént circular de la áygo. = Ajuntamént de gènt sense orde. *Remolino*.

Remolinar-se. *v. r.* Formar remolins alguna còsa. = Apiñarse la gènt sense orde. *Remolinar-se*.

Remòlter. *v. a.* Tornar mòlter ò mòlter molt. *Remoler*.

Remòlt, *ta. p. p.* de remòlter. *Remolido, da*.

Remonta. *f.* La acció de donar nòu cavall al soldat de cavalleria. = La compra de cavalls para remontar un retgimént. = El agregat de cavalls para remontar un cuèrpo de cavalleria. *Remonta*.

Remontad, *da. p. p.* de remontar. *Remontado, da*.

Remontar. *v. a.* Donar nòus cavalls á los soldats, etc. *Remontar*.

Remontista. *m.* El qui compra los cavalls para la remonta. *Remontista*.

Remcr. *m.* V. Remó.

Rémora. *f.* Petit péix de mar qui segóns creyan los antígs pòt aturar un bàrco. = Detenciò, tardansa. *Rémora*.

Remordimént. *m.* Escrúpul, inquietut interior. *Remordimiento*.

Remordir. *v. a.* Inquietar interiorment alguna còsa. *Remorder*.

Remòt, *ta. adj.* Apartad, distànt, llufy. = Inevrossíml, llufy de succeir. *Remoto, ta*.

Remòtamént. *adv.* Apartadamént, de llufy. *Remotamente*.

Remotíssim, *ma. sup.* Molt remòts. *Remotísimo, ma*.

Remotíssimamént. *adv. sup.* de remòtamént. *Remotísimamente*.

Remòurer. *v. a.* Tornar mòurer. = Mudar un còs de lloc. = Mòurer los humors. *Remover*.

Removimént. *m.* El acte y efecte de remòurer. *Removimiento*.

Remudad, *da. p. p.* de remudar. *Remudado, da*.

Remudar. *v. a.* Tornar mudar. *Remudar*.

Remugar. *v. a.* Roegar cèrts animals segona vegada el menjar. *Rumiar*, y en Aragó. *Remugar*.

Remuneració. *f.* V. Recompensa. *Remuneracion*.

Remunerad, *da. p. p.* de remunerar. *Remunerado, da*.

Remunerador, *ra. m. f.* El qui remunera. *Remunerador, ra*.

Remunerar. *v. a.* Recompensar algún servici. *Remunerar*.

Remuneratòri, *ria. adj.* Lo que se dona ò se fa en prèmi de algún servici. *Remuneratorio, ria*.

Remúy. *m.* La acció de remuyar ò de posar dins

áygo una còsa. *Remojo*. = Posar en remúy. *Poner en remojo ò remojat*.

Remúy, *ya. adj.* Bafada. *Mojado, da*.

Remuyad, *da. p. p.* de remuyar. *Remojado, da*.

Remuyar. *v. a.* Bafar. *Remojat ò mojar*.

Renad, *da. p. p.* de renaxer. *Renacido, da*.

Renadlu. *m.* Lo qui néix de las plàntas segadas ò tayadas. *Renadio*.

Renaxer. *v. a.* V. Renéxer més usad. *Renacer*.

Renc. *m.* El carreró de retrats desde el còr fins al altar major en las catedrals. *Crujia*.

Rencor. *m.* Ódi inveterad. *Rencor*.

Rencorós, *sa. adj.* El qui té rencor. *Rencoroso, sa*.

Rencorosamént. *adv.* Ab rencor. *Rencorosamente*.

Rénda. *f.* Pensió annuál. = Utilidat que dona alguna còsa. = Lo que pága un arrendador. *Renta*. = Ficsa. *Fija ò rentada*. = Que fan sas tèrras. *Terrazo*. = Vitalicia: la qui sòlament dura el témps que viu el qui la còbra. *Vitalicia*.

Rendeta. *f.* Rénda petita. *Rentilla*.

Rendició. *f.* El acte y efecte de rendir, se. *Rendicion*.

Rendid, *da. p. p.* de rendir, se. *Rendido, da*.

Rendidamént. *adv.* Humilment. *Rendidamente*.

Rendidíssim, *ma. sup.* Molt sumís. = Molt causad. *Rendidísimo, ma*.

Rendidíssimamént. *adv. sup.* *Rendidísimamente*.

Rendimént. *m.* Dimissió de un empleyo, etc. = Cansamént, estrem. = Subordinació, summissió. = Entréga entera á la voluntat, al servici de áltre. *Rendimiento*.

Rendir. *v. a.* Abaxar, dexar las armas. = Obligar á entregarse, subjectar, véncer. = Cansar, cedir á las amenassas, á los trabáys, etc. *Rendir*.

Rendirse. *v. r.* Entregarse, cansarse. *Rendirse*. = Á desgracia, mal, pes: no poderlo dur. *Sucumbir d...*

Renegad, *da. p. p.* de remegar. *Renegado, da*.

Renegad, *da. adj.* El qui renunciá la lléy de Cristo y se féu inòro. *Renegado, da, renegador, ra ò elche*. = Dolent, pervers, flastomador, blasfemo. *Renegado, da ò renegador, ra*.

Renegar. *v. a.* Negar fòrtamént. = Blasfemar, flastomar. *Renegar*. = En jòc. *Renunciar*.

Renegar. *v. a.* Dexar ò renunciar la fe catòlica. *Renegar*.

Renegarse. *v. r.* Rebellar-se, no volèr obeir. *Cocear ò respingar*. = Sa fura dins cau. *Trasconejarse*.

Renegat. *m.* Jòc ab cartas. *Renegado, y ant. emperada*.

Renéxer. *v. a.* Néxer de nòu. = Ser regenerad per el batisme. *Renacer*.

Renitència. *f.* Repugnancia, resistència. *Renitencia*.

Renitènt. *adj.* Resistènt, ténas, ténco. *Renitente.*
Renòm. *m.* Nòm de la càsa y familia de ahònt es un. = Sobrenòm afiadid al nòm de una persona. = Fàma, reputació. *Renombre.*
Renomenád, *da. adj.* Famós, célebre. *Renombrado, da.*
Renòu. *m.* Estruèndo, sò, sonido qui molèsta ò es agradàble. = Baràya, pendència, riña. *Ruido.* = De sas dénts que se fà fer á los uins: pégarlos per devertimènt á la bàrra. *Cascaruleta.* = Que se fà á los vindos qui se tornan casar. *Cencerrada.* = Que fà la àygo dius sa pàuxa. *Zurrido.* = El que fàn es budèils de cavàll qui corre. *Borborismo.* = El que fà la oreya tapàda. *Sutiro.* = Que fà carruatge. *Chirrio.* = Que fà pòrta quánd la tancan en cláu ò quánd tòcan de pàrt desòre. *Taque.* = Que fàn molts qui tots xèrran. *Tabaola.* = Que fà la cayguda de llòc àlt. *Zuparrazo.* = Que fà sa bàula de pòrta. *Taque.* = Que fàn sas cucas quánd menjàn. *Freza.* = Que fà lo que se trepitja. *Trisca.* = Que fà lo qui se xàpa. *Estallido ò estampido.* = Sas àrmas quánd se topan unas ab àltras. *Paloteo.* = Que fà còp ò tòc. *Golpeadero.* = De pòsts quánd las remenan ò vàn per demunt éllas. *Tableteado.* = Del menjar dur que se menja. *Roznido.* = fer renòu menjànt còsas duras. *Roznar.* = Gràn confusió. *Barahunda.*
Renouer, *ra. adj.* El qui crida molt. *Griton, na.* = El qui ò lo qui fà reuòu. *Ruidoso, sa.* = El qui mèn baràyas, renòus. *Pendenciero, ra.*
Renovació. *f.* El àcte y efècte de renovar. = Mudàusa ò mutació de un estat á àltre més perfèt. = La acció de consumir el sacerdot las formas véyas y consagrarne de nôvas. *Renovacion.*
Renovád, *da. p. p.* de renovar. *Renovado, da.*
Renovador, *ra. m. f.* El qui renòva. *Renovador, ra.*
Renovar. *v. a.* Restaurar, fer còm de nou. = Comensar de nou lo que per algún tèmps se havia interrompud. = Pulir, donar llustre á una còsa véya. = Consumir el sacerdot las hòstias véyas y consagradas y consagrarne de nou. = Tornar exercitar de nou. *Renovar.* = Las llagas ò las nafas: la memòria de dolor ò sentimènt. *Renovar las llagas ò la llaga ò herida.*
Renovarse. *v. r.* *Renovarse.*
Renquetjar. *v. n.* Caminar còm si fos coix, anar de una pàrt á àltra. *Renquear.*
Rentád, *da. p. p.* de rentar. *Lavado, da.* = *Jamerdado, da.* = *Pasado.* = *Enjuagado, da.* = *Deslavado, da* ò *deslavazado, da.*
Rentador, *ra. m. f.* El qui rénta. *Lavador, ra.*
Rentador. *m.* Llòc destinaù para rentar. *Lavadero.* = Para escurar en cunya. *Fregadero ò fregador.*

Rentar. *v. a.* Fer neta una còsa ab àygo, llexfo, ò ab àltres líquidos. *Lavar.* = Sa bugàda. *Pasar la colada.* = Sa boca ò dénts ab algún licor. *Enjuagar.* = Butzas. *Jamerdar.* = Llana bruta. *Desengrasar.* = Sa càre á algú: adularlo. *Lavarle la cara ò los cascos.* = Rentar á mitjas ò còmsevuya: màlamente. *Deslavar, deslavazar ò jamerdar.* = Fer rentar llana negra á un: apretarlo en contiènda, disputa, etc. *Arrollarlo ò aturullarlo ò apretarle las clavijas.*
Rentarse. *v. r.* *Lavarse.* = Dins àygo. *Lavarse ò bañarse.*
Renuència. *f.* Contradició, repugnància en fer ò en assentir á una còsa. *Renuencia.*
Renuncia. *f.* Dimissió voluntària. = La escriptura qui conté la renuncia. *Renuncia.*
Renunciàble. *adj.* Lo qui se pòt renunciar. *Renunciable.*
Renunciació. *f.* *Renuncia. Renunciacion.*
Renunciád, *da. p. p.* de renunciar. *Renunciado, da.*
Renunciador, *ra. m. f.* El qui renuncia. *Renunciador, ra.*
Renunciànt. *p. a.* de renunciar. El qui renuncia. *Renunciante.*
Renunciar. *v. a.* Fer dimissió voluntària de alguna còsa, no acceptarla. = Abandonar, despreciar. *Renunciar.* = El mètge á un malalt: dexarlo per incuràble. *Deshauciar.* = Manifestar. *Denunciar.*
Renunciatàri. *m.* Aquèll en favor de qui se fà una renuncia. *Renunciatario.*
Reña. *m. f.* El qui reña molt. *Reñidor, ra.*
Reñád, *da. p. p.* de reñar. *Regañado, da.*
Reñar. *v. a.* Arregañar. = Mostrar dolor, enfado ab accions, gèstos ò paràulas. = Los càus mostrànt sas dénts. *Regañar.*
Reñid, *da. p. p.* de reñir. *Reñido, da.*
Reñidor, *ra. m. f.* El qui es afectad de reñir. *Reñidor, ra.*
Reñina. *f.* Disputa, pendència, questió, quimèra. *Riña.*
Reñir. *v. a.* Barayarse, disputar, questionetjar. *Reñir.*
Repagád, *da. p. p.* de repagar. *Repagado, da.*
Repagar. *v. a.* Pagar molt ò ab escés alguna còsa. *Repagar.*
Reparàble. *adj.* Lo que se pòt reparar ò remèdiar. = Lo que se pòt corretgir. = Lo qui es digne de ser notad. *Reparable.*
Reparació. *f.* El àcte y efècte de reparar. = Restabliment y recabalàyas. *Reparacion.*
Reparád, *da. p. p.* de reparar. *Reparado, da.*
Reparador, *ra. m. f.* El qui repàra. *Reparador, ra.*
Reparar. *v. a.* Mirar ab cuydado alguna còsa, ven-

rerla. = Aténdrer, considerar, reflexionar. =
Prevèurer algún dâny, reguardarse de éll. *Re-*
parar. = No'y hâ en que reparar. *No hay en*
que reparar.

Repâro. *m.* Dificultât. dubte, inconveniént. =
Advertência, observaciô. = Quâlsevôl côsa que
se pôsa para defênsa. *Reparo.*

Repartible. *adj.* Lo qui se pôt repartir. *Repartible.*

Repartició. *f.* El âcto y effekte de repartir. *Repar-*
ticion.

Repartíd, da. *p. p.* de repartir. *Repartido, da.*

Repartidor, ra. *m. f.* El qui repartèix. *Reparti-*
dor, ra.

Repartimént. *m.* Repartició. *Repartimiento.*

Repartir. *v. a.* Distribuir, donar. = Carregar ab
alguna contribuciô per pârts. = Dividir, partir.
Repartir.

Repâs. *m.* Estudi bréu de lo que já se hâ estudiâd
ô vist. = Ecâmen de una côsa para corregir sas
sênas sâltas ô defêctes. *Repaso.* = Recerca. *Re-*
busca ô rebusco.

Repassâd, da. *p. p.* de repassar. *Repasado, da.* =
Rebuscado, da. = *Repacido, da.*

Repassador, ra. *m. f.* El que repâssa. *Repasador,*
ra. = El qui recerca. *Rebuscador, ra.*

Repassar. *v. a.* Tornar á passar, á vèurer, á mi-
rar, á registrar, á tocar alguna côsa. = Estu-
diar lo que já se havía estudiâd. = Compôndrer
lo qui se espeña. = Repetir en la memôria. *Re-*
pasar. = Sa farina. *Repasar ô recerner la harina.*
= Recercar. *Rebuscar.* = Sa pastura. *Repacer.*

Repêl. *m.* Cóntra pèl. = Repugnância. *Repelq.* =
Á repêl. Ab repugnância, á disgúst. *A repelo ô*
d pospelo. = Fer repêl sfaytânt. *Descañonar.*
= Fer es repêl: robar. *Repelar.*

Repêndrer. *v. a.* V. Reprendrer.

Repensâd, da. *p. p.* de repensar. *Repensado, da.*

Repensar. *v. a.* Tornar á pensar. *Repensar.*

Repêute. (De). *adv.* De improvís, repentinamént.
De repente.

Repentí. *m.* Lânce, succés improvíst, no esperâd.
= Movimént impensâd y prônte. *Repenton.*

Repentí, na. *adj.* Inesperâd, no premeditâd, prôn-
te. *Repentino, na.*

Repentinamént. *adv.* De repênte. *Repentinamente.*

Repercussió. *f.* Reverberaciô. = El retrocés de un
côs qui topa ab un âltre. *Repercusion.*

Repercussió, va. *adj.* Lo qui té fôrça de fer ro-
trocedir. *Repercusivo, va.*

Repercutíd, da. *p. p.* de repercutir. *Repercusio, sa.*

Repercutir. *v. a.* Fer entrar los humors dedíns.
Repercutir ô repercutir.

Repercutir. *v. n.* Reverberar. = Fer tornar arré-
ra un côs al qui topa ab éll. *Repercutir.*

Repertôri. *m.* Prontuári. = Compêndi de côsas no-
tâbles. *Repertorio.*

Repès. *f.* La acció de tofnar pésar. *Repeso.*

Repesâd, da. *p. p.* de tornar á pésar. *Repesa-*
do, da.

Repésar. *v. a.* Tornar pésar. *Repesar.*

Repetició. *f.* El âcte y effekte de repetir. *Repeti-*
cion. = Traducciô. = *cur.* La acció que un té pa-
ra demanar lo que hâ pagâd injustamént. *Re-*
peticion. = En la música. *Retorneto.*

Repetíd, da. *p. p.* de repetir. *Repetido, da.* = *Tra-*
ducido, da.

Repetidor, ra. *m. f.* El qui repetèix. *Repetidor,*
ra. = *Traductor.* = El qui enfâda y molêsta en
repetir una côsa. *Leguleyo, ya, machaca, ma-*
chacon, na.

Repetir. *v. a.* Tornar á dir ô fer lo já dit ô fât.

Repetir. = Mâssa qui enfâda. *Machacar.* = Tra-
duir. *Traducir.* = Repetèix que repetèix: espre-
sió qui indica el enfâdo que câusa el qui re-
petèix mâssa una côsa. *Machaca que machaca.*

Repetitíu, va. *adj.* Qui inclôu repitició. *Repeti-*
tivo, va.

Repicâd, da. *p. p.* de repicar. *Repicado, da.*

Repicâdas. *f. pl.* Tôcs de campânas en señâl de
gôig ô de fêsta. *Repique de campanas.*

Repicar. *v. a.* Tornar á picar ô picar molt menúd
una côsa. = Tocar sas campânas en señâl de ale-
gría ô de fêsta. = Tornar á punxar. *Repicar.* =
Als instruménts música de côrda: tocarlos bé.
Repicar ô repiquetear.

Repilogâd, da. *p. p.* de repilogar. *Repilogado, da.*

Repilogar. *v. a.* Tornar á dir en resúmen. *Repi-*
logar.

Repintâd, da. *p. p.* de repintar. *Repintado, da.*

Repintâd, da. *adj.* El qui camina molt compôst y
presumèix de axô. *Repicado, da.*

Repintar. *v. a.* Pintar demúnt lo pintâd. *Repintar.*

Replâ. *m.* El espáy âmple que hey hâ entre los
escalóns de una escâla. *Descanso, rellano ô mesa.*

Replantâd, da. *p. p.* de replantar. *Replantado, da.*

Replantar. *v. a.* Tornar á plantar. *Replantar.*

Replê, na. *adj.* Molt ple. *Relleno, na.* = Mâssa
grâssos. *Obeso, sa.* = De menjar, de humors. *Re-*
pleto, ta.

Replegâd, da. *p. p.* de replegar. *Replegado, da.*
= *Recogido, da.*

Replegar. *v. a.* Doblegar muitas vegâdas. = Ajun-
tar los soldâts. *Replegar.* = Recuir. *Recoger.*

Rêplica. *f.* Instância que se fâ á lo que se respôn. =
Respôsta que se dona al repugnânt á lo que se
diu ô mâna. = *cur.* El segón escrit ô allegât que
presênta câda pârt respuént á lo allegâd de ân-
tes. *Réplica.* = Sense rêplica: sense excusa. *Sin*
réplica.

Replicació. *f.* V. Rêplica. *Replicacion.*
 Replicad, da. *p. p.* de replicar. *Replicado, da.*
 Replicador, ra. *m. f.* El qui replica. *Replicador, ra.*—El qui replica molt. *Replicon, na.*
 Replicar. *v. a.* Còntreir, respòndrer. = Refutar la respòsta que se dona á un argument, etc. *Replicar.*
 Repoblació. *f.* El acte y efecte de repoblar. *Re poblacion.*
 Repoblád, da. *p. p.* de repoblar. *Repoblado, da.*
 Repoblar. *v. a.* Tornar poblar. *Repoblar.*
 Repoda. *f.* El acte de repodar. *Repoda.*
 Repodád, da. *p. p.* de repodar. *Repodado, da.*
 Repodar. *v. a.* Tornar podar. *Repodar.*
 Reportació. *f.* Moderació, serenidád de ánimo. *Reportacion.*
 Reportád, da. *p. p.* de reportar, se. = *adj.* Contengú, moderád, remirád. *Reportado, da.*
 Reportar. *v. a.* Dur, portar. = Refrenar, reprimir alguna passió del ánimo ò al qui la té. = *cur.* Tornar á dur algún instrument ab testimoniu de la seua eccecució. *Reportar.*
 Reportarse. *v. r.* Aquietarse, contenirse, reprimirse. *Reportarse.*
 Reportôri. *m.* V. Repertôri. *Reportorio.*
 Repôs. *m.* Descans, tranquilidád del ánimo y del còs. = Interrupció y déxa dei trabáy. *Reposo.*
 Reposád, da. *p. p.* de reposar. = *adj.* Pacific, quiet, sossegád. *Reposado, da.* = Tornád á posar. *Repuesto, ta.*
 Reposadament. *adv.* Ab repôs. *Reposadamente.*
 Reposar. *v. a.* Tornar á posar. *Reponer.*
 Reposar. *v. n.* Descansar, dormir. = Permanèxer en páu y quietú. = Interrómpre el trabáy ò la fatiga. = Quédar sense sembrar un càmp. = Assentar-se los líquidos. = Estar enterrád. = Jèurer. *Reposar.* = Un pòc el qui corre, camina ò fà feyna. *Reposar un poco ò tomar huelgo.*
 Reposarse. *v. r.* Cobrar sefny. *Asesar.* = Assentarse los líquidos. *Reposarse.*
 Reposició. *f.* El acte y efecte de tornar á posar. = La acció de posar, de conservar los líquidos en los instruments conveniènts segòns los químics. *Reposicion.*
 Regregunta. *f.* Nòva pregnta ò questió sobre el matèix assunto. *Regregunta.*
 Regreguntád, da. *p. p.* de regreguntar. *Regreguntado, da.*
 Regreguntar. *v. a.* Preguntar de nòu. *Regreguntar.*
 Reprènder. *v. a.* Avisar, advertir, corretgir, objectar. *Reprender.*
 Reprensible. *adj.* Digne de reprensió. *Reprensible.*
 Reprensió. *f.* Avis, correcció, censura. = El acte y

efecte de contenir, detenir, reprimir. *Repression.*
 Reprès, sa. *p. p.* de reprènder. *Reprendido, da.* = De tornar prènder. *Represo, sa.*
 Represa. *f.* Detenció. *Represa.*
 Represália. *f.* Dâfny fèt al inimig en recompensació del que ell fà. *Represalia ò represaria.*
 Representáble. *adj.* Lo qui se pòt representar ò ferse visible. *Representable.*
 Representació. *f.* El acte y efecte de representar. = Autoridád, caràcter de una persona. = Exterioridád. = Idèya, imátge, pintura, retrát. = La acció de fer presént una còsa. = Súplica que se fà á los superiors. = *cur.* El dret de succeir en el hereuátge per la persona de àltri representántla. *Representacion.*
 Representád, da. *p. p.* de representar. *Representado, da.*
 Representador, ra. *m. f.* El qui representa. = Comédiánt. *Representador, ra.*
 Representánt. *p. a.* de representar. El qui representa. *Representante.*
 Representánte, ta. *m. f.* Comédiánts. = El qui representa á un àltre. = El predicador de pòcs lldms qui sáb representar bé un sermó. *Representante.*
 Representar. *v. a.* Posar á la vista. = Fer presént, posar dins el esperit, dins la idèya. = Contar, declarar. = Proposar ò supplicar alguna còsa al superior. = Assemblar. = Recitar en públic comèdia, òpera, etc. = Fer la persona, las veus y vices de àltre. = Formar idèyas. *Representar.*
 Représentarse. *v. r.* Presentarse, oferirse al entnimènt. = Posarse, presentarse á la presència de... *Representarse.*
 Representatiu, va. *adj.* Qui representa. *Representativo, va.*
 Reprimíd, da. *p. p.* de reprimir, se. *Reprimido, da.*
 Reprimir. *v. a.* Contenir, detenir, moderar, assegurar. *Reprimir.*
 Reprimirse. *v. r.* Contenirse, ferse fòrsa, moderarse, etc. *Reprimirse.*
 Rêprobo, ba. *adj.* Dexád y malafé de Déu. = Dólent, pèrvèrs. *Rêprobo, ba.*
 Reproducció. *f.* El acte y efecte de reproduir. *Reproduccion.*
 Reproduíd, da. *p. p.* de reproduir. *Reproducido, da.*
 Reproduir. *v. a.* Tornar á produir. = Refer, renovar, restaurar. = Tornar á fer presént lo dit ò allegád. *Reproducir.*
 Repromès, sa. *p. p.* de repromèter. *Reprometido, da.*

Repromessa. *f.* Promesa reiterada. *Repromission.*
Repromèter. *v. a.* Tornar á promèter. *Reprometer.*
Repromissió. *f.* V. Repromessa. *Repromission.*
Reprôva. *f.* Nôva prôva. *Reprueba.*
Reprovâble. *adj.* Digne de reprovaciô. *Reprovable.*
Reprovaciô. *f.* El âcte y effêcte de reprovar. *Reprobaçion.*
Reprovâbl. *da. p. p.* de reprovar. *Reprobado, da.*
Reprovar. *ra. m. f.* El qui reprôva. *Reprobador, ra.*
Reprovar. *v. a.* Escluir, no admètrer, despreciar. = Decretar Déu la péna etèrna al qui môr en pecât mortâl. *Reprobar.*
Reptíl. *m.* Tot animal qui camina rossegant encâreque ténga câmas côm el dragô, sergautôna. *Reptil.*
República. *f.* Estât governâd per molts. = Còsa pública, bé públic, càusa comuna. *República.*
Republicà. *na. adj.* Pertañent á la república. = Apassionâd per la república. *Republicano, na.*
Republicanisme. *m.* Estât, qualidât del republicà. *Republicanismo.*
Repudi. *m.* Dimissió de sa pròpia espòsa. = El âcte y effêcte de repudiar. *Repudiô.*
Repudiaciô. *f.* Repudi. *Repudiacion.*
Repudiâda. *p. p.* de repudiar. *Repudiada.*
Repudiar. *v. a.* Fer dimissió de sa sêua dôna pròpia. *Repudiar.*
Repudrid. *da. adj.* Molt pudrid. *Repodrido, da.*
Repugnâd. *da. p. p.* de repugnar. *Repugnado, da.*
Repugnância. *f.* Côntradicció, oposició que diu una còsa á âltra. = Aversió, horror á una còsa. = Desgâna, dificultât de admètrer ô fer alguna còsa. = La impossibilitât que ténen dues còsas para verificarse en un subjècte en un matèix tèmps. *Repugnancia.* = Ab repugnância: ab disgust, á pesar seu. *Con repugnancia.*
Repugnânt. *adj.* Lo qui repugna. = Contrâri, contradictôri, contradiènt, oposâd. *Repugnante.*
Repugnar. *v. a.* Tenir repugnância. = Côntradir, resistir. = Admètrer ab dificultât una còsa, fer-la de mâla gâua. = Oposarse. = Implicar côntradicció. *Repugnar.*
Repulid. *da. p. p.* de repulir. *Repulido, da.*
Repulir. *v. a.* Tornar pulir. *Repulir.*
Repulsa. *f.* Desprèci, negativa. *Repulsa.* = Arregâüy. *Reprimenda.*
Repurga. *f.* Segona purga, reiteració de purga. *Repurga.*
Repurgâd. *da. p. p.* de repurgar. *Repurgado, da.*
Repurgar. *v. a.* Donar âltra purga. *Repurgar.*
Reputació. *f.* Crèdit, estimació, fama ab el públic. *Reputacion.*

Reputâd. *da. p. p.* de reputar. *Reputado, da.*
Reputar. *v. a.* Considerar, pensar ab atenció. = Fer concèpte de la calidât ô estât de una còsa. *Reputar.*
Reputarse. *v. r.* Considerarse. *Reputarse.*
Requíebro. *m.* Parâula amorosa, atractiva ab que se esprésa el amor. *Requiebro.* = Fer requiébro. *Requebrar.*
Requirid. *da. p. p.* de requirir. *Requirido, da.* ô *requisito, ta.*
Requirimènt. *m.* Âcte judiciâl. *Requerimiento.*
Requirir. *v. a.* Necessitar, ser necessari. *Requirir* ô *requerir.*
Requisició. *f.* El âcte y effêcte de requirir. *Requerimiento y ant. requisa, requisición.*
Requisít. *m.* Circunstància, condició necessària. *Requisito.*
Requisitôria. *f.* Despâtx de un superior á âltre paraque eczecút alguna còsa. *Requisitoria, requisitorio.*
Res. *m.* El no sèr, la carència de tot sèr. = Ninguna, pôca ô molt pôca còsa. *Nada.* = Es nores. *Es nada.* = Es un pòc de nores. *Es un poco de nada.* = Res li fâ sòrsa. *Todo lo convierte en sustancia* ô *no toma fastidio.* = Res li fâta. *Nada le falta* ô *no está desnudo.* = No es bô per res. *No es bueno para nada.*
Resâd. *da. p. p.* de resar. *Rezado, da.*
Resar. *v. a.* Llegir ô dir ab atenció el ofici divino. = Demanar ô alabar á Déu de parâula diènt oraciôns. = No cantar. *Rez.* = Atropèllâd. *Des-pabilar* ô *pasar cuentas.*
Rescât. *m.* Desempèño de lo empeñorâd, de lo embregâl, etc. = El âcte de rescatar esclâus. = La partida de diuer que còsta el rescât. *Rescate.*
Rescatâd. *da. p. p.* de rescatar. *Rescatado, da.*
Rescatador. *ra. m. f.* El qui rescâta. *Rescatador, ra.*
Rescatar. *v. a.* Desempeñar. = Redimir catius ô esclâus. *Rescatar.*
Rescindit. *da. p. p.* de rescindir. *Rescindido, da.*
Rescindir. *v. a.* Anullar, invalidar. *Rescindir.*
Rescisió. *f.* Anullació, invalidació. *Rescision.* = Pédimènt de rescisió: demânda para fer anullar un âcte, un decret. *Pedimiento de rescision.*
Rescisiôri. *ria. adj.* Qui anulla. *Rescisorio, ria.*
Rescisiôri. *m. cur.* Motiu principal de anullació. *Rescisorio.*
Resciôsa. *f.* Fâbrica para detenir la âygo corrent ô ferla pujar. *Esclusa.*
Rescripció. *f.* El âcte y effêcte de rescrirer. *Rescripcion.*
Rescript. *m.* Respòsta de sobérano á los qui lo

consulten ô suplican. *Rescripto*.
Rescriptôri, ria. adj. Pertañent á rescript. *Rescriptorio, ria*.
Rescrit, ta. p. p. de rescriurer. *Rescrito, ta*.
Rescriurer. v. a. Tornar respôsta á carta per escrit. = Tornar escriurer. *Rescribir*.
Resérva. f. Guárda que se fâ de alguna còsa ô prevenció de élla paraque servesca á son témps. = El secrèt que se encarrega ô se guárda. = Cautêla para no descubrir lo interior. = La acció de estar al Santíssim. = *cur.* La declaració que fâ el jutge de que la sentència donâda no impedesca á las pârts de usar de son juy en âltre tribuual. = Miramént. *Reserva.* = Anar ab resérva: ab cautêla. *Andar con reserva.* = Sens resérva: sens escepció. *Sin reserva*.
Reservació. f. El âcte y efecte de reservar. *Reservacion*.
Reservád, da. p. p. de reservar. *Reservado, da*.
Reservádamént. adv. En secrèt. *Reservadamente*.
Reservar. v. a. Exceptuar, detenir. = Estojâr una còsa. *Reservar*.
Reservarse. v. r. Conservarse para millor ocasió. = Retenirse alguna porció de lo que se ven. *Reservarse*.
Reservatôri. m. El llòc ahónt se resérva alguna còsa. *Reservatorio*.
Resguárt. m. Guárda que se pôsa en alguna còsa. = El cuydâdo de zelar y perseguir el còntrebândo. = Los empleyâds en axò. *Resguardo*.
Residència. f. Assistència, domicili, mansió en un llòc. = La permanència en un llòc per rahó de destino ô ministèri. = El càrreg que se fâ á un de lo que está á son cuydâdo. = La càusa formâda al residenciâd. *Residencia*.
Residenciâd, da. p. p. de residenciar. *Residencia-do, da*.
Residenciâl. adj. Se diu de un empleyo qui demâna residència habituâl. *Residencial*.
Residenciar. v. a. Demanar á un el conte de lo que té encarregâd. *Residenciar*.
Resident. adj. El qui residèix. = *m.* El ministre qui residèix en alguna cort estrangêra sense càracter de embaxador. *Residente*.
Residir. v. n. Permanèxer, estar de assiénto en algún llòc = Estar una còsa immateriâl en una persona. = Assistir personâlmént per témps determinâd en un llòc per rahó de empleyo ô ministèri. *Residir*.
Residuo. m. Pârt, porció, résta de un tot. *Residuo*.
Resignació. f. Trauquilidât de ânimo. = La entrêga voluntària que un fâ de st, posâutse en mâus y voluntât de âltri. *Resignacion.* = Renun-

cia de bènèfici eglestiâstic en favor de subjècte determinâd. *Resigna* ô *resignacion*.
Resignâd, da. p. p. de resignar, *se. Resignado, da*.
Resignâdamént. adv. Ab resignació. *Resignadamente*.
Resignânt. p. a. de resignar. El qui resigna. *Resignante*.
Resignar. v. a. Renunciar bènèfici eglestiâstic en favor del subjècte determinâd. *Resignar*.
Resignarse. v. r. Entregarse y posarse en sas mâus y voluntât de âltre. *Resignarse*.
Resignatâri. m. Aquèll en favor de qui se resigna. *Resignatario*.
Resistència. f. El âcte y efecte de resistir. *Resistencia*.
Resistént. p. a. de resistir. = *adj.* Lo qui resistèix, té resistència. *Resistente*.
Resistíd, da. p. p. de resistir. *Resistido, da*.
Resistidor, ra. m. f. El qui resistèix. *Resistidor, ra*.
Resistir. v. a. Fer càre, fer esforços en còntre, oposarse. = Còntreaddir, repugnar, còntrearestar. = Estar, mantenirse firme. = Aguantar, sufrir, tollerar. *Resistir*.
Résò. m. El âcte de resar. = El ofici divino. *Resa*.
Resòldrer. v. a. Determinar, formar resolució, decidir alguna còsa. = Fòndrerse un humor. = Donar solució á un dubte, á una dificultât. = Dividir un tot en sas séuas pârts desfent la séua unió. = Fer que se evapor una còsa. *Resolver*.
Resòldrerse. v. r. Determinarse. = Venir á pasar una còsa en âltra. *Resolverse*.
Resòlrrer. v. a. V. Resòldrer. *Resolver*.
Resòlrrerse. v. r. V. Resòldrerse. *Resolverse*.
Resòlt, ta. p. p. de resòlrrer ô resòlre, *se. Resuelto, ta*.
Resòlt, ta. adj. Arroçâd, atrevíd, determinâd, constânt y firme en las séuas resolucions. = Esplícâd. *Resuelto, ta*.
Resolució. f. Determinació. = Propòsit. = Ânimo, valor, atrevimént. = Decisió de algún dubte ô dificultât. = Desunió ô separació de las pârts de un tot. = Evaporació. *Resolucion*.
Resoluble. adj. Lo que ab facilitât se pôt resòldrer. *Resoluble*.
Resolutiu, va. adj. Lo qui té virtút para fòdrer los humors. = El mètodo ô orde de proceir ab anàlisis. *Resolutivo, va*.
Resolutivamént. adv. Ab resolució. *Resolutivamente*.
Resolutôri, ria. adj. Lo qui té resolució. *Resolutorio, ria*.
Resolutôriamént. adv. Ab resolució. *Resolutivamente*.
Resolvént. adj. Lo qui dissòl, fon. *Resolvente*.

Respalla y respaller. *m.* La part de banc, cadira á qui están acostadas las espallas del qui se'u.
Respalda ó **respaldo.** = Acostarse al respaller.
Respalharse.

Respectable. *adj.* Digne de respecte. *Respectable y respectable.*

Respectad, da. *p. p.* de respectar. *Respetado, da.*

Respectador, ra. *m. f.* El qui respecta. *Respetador, ra y respectador, ra.*

Respectar. *v. a.* Venerar, reverenciar, tenir respecte. *Respetar ó respectar.*

Respectar. *v. n.* Pertàñer, tocar, dir relació. *Respetar ó respectar.*

Respecte. *m.* Veneració. *Respeto ó respecto.* = De respecte: per ostentació. *De respecto.* = Per respecte de... per reverència. *Por respecto ó respeto.* = Respecte á ó de... *Respecto á ó de...* = No servir respecte á ningú: no mirar cap ni càre. *No guardar ningun respecto ó no ahorrarse con nadie.*

Respecte. *m.* Relació que té una còsa á altra. *Respecto ó respeto.*

Respecte. *adv.* En relació, comparació ó proporció. *Respecto.* = Á respecte de: á proporció de. *Al respecto de.*

Respectiu, va. *adj.* Relatiu, qui diu relació. *Respectivo, va.*

Respectivament. *adv.* Ab relació. *Respectivamente.*

Respective. *adv.* Ab relació. *Respective.*

Respectós, sa. *adj.* Lo qui causa ó mou á respecte. = El qui observa respecte. *Respetoso, sa.*

Respectosament. *adv.* Ab respecte. *Respetosamente.*

Respectuós, sa. *adj.* V. Respectós. *Respetuoso, sa.*

Respectuosament. *adv.* V. Respectosament. *Respectuosamente.*

Respirable. *adj.* Que se pòt respirar. *Respirable.*

Respiració. *f.* El acte y efecte de respirar ó de alenar. = El aïre que se alena. = Entráda y sortida llibre del aïre en las habitaciones. *Respiracion.*

Respirant. *p. a.* De respirar. El qui respira. *Respirante.*

Respirar. *v. n.* = Despedir y prènder el aïre. = Animarse, cobrar aliènto. = Descansar, deshagarse, eczalar, víorer. *Respirar.* = Per estar llibert de cuydàdos, feynas, etc. *Resollar.* = Sense respirar: sense descàns. *Sin respirar.*

Resplandència. *f.* La claror ó llum que una còsa té en sí. *Resplandencia.*

Resplandent. *p. a.* de resplandir. = *adj.* Brillant, hermós. *Resplandeciente.*

Resplandimènt. *m.* V. Resplandor. *Resplandecimiento.*

Resplaudir. *v. n.* Brillar, lluir, despedir claror,

llum. = Avantatjarse. *Resplandecer.* = Retonar. *Retumbar.*

Resplandor. *m.* Claror, llum que despedeix qualsevól còsa. = Lluiment. *Resplandor.*

Respondent. *m. f.* El qui respón. = *cur. adj.* Lo qui conté una respòsta. *Respondiente.*

Respòndrer. *v. a.* Contestar, tornar respòsta. = Correspòndrer. = Parlar el èco. = Referirse á... *Responder.*

Respòns. *m.* Cèrtas préces que se diuen después de las lliçons de matinas. *Responsorio.* = El qui separad del réso se diu para los difunts. *Responso.*

Responsabilitat. *f.* La obligació de satisfer per ó per altre qualsevól dany ó pèrdua. *Responsabilidad.*

Responsable. *adj.* El qui té responsabilitat. *Responsable.*

Responsiu, va. *adj. cur.* Lo qui conté una respòsta. *Responsivo, va.*

Responsòri. *m.* V. Respòns. *Responsorio.* = *Responso.*

Responsòris bréus. *m. pl.* Los responsòris que se diuen después de algunas capítulas. *Responsorios breves.*

Respònsos bréus. *m. pl.* V. Responsòris bréus. *Responsorios breves.*

Respòst, ta. *p. p.* de respòndrer. *Respondido, da y respuesto, ta.*

Respòsta. *f.* Contestació á carta, dificultat, dubte, á pregunta. = La ven del èco y de las montañas y llòcs concavos. *Respuesta.* = Dolènta, nàila. *Sofion.* = El qui torna malas respòstas quánd se li mana alguna còsa. *Respondon, na.*

Ressáber. *v. a.* Sáber molt bé una còsa. *Resaber.*

Ressábi. *m.* El sabor dolènt y extraordinari que déxa ó té una còsa. = Mál costum, vici. *Resabio.*

Ressabid, da. *p. p.* de ressáber. *Resabido, da.*

Ressált. *m.* Rebót. = La part qui sobrepuja en un plá. *Resalto.* = En pintura. *Resalte.*

Ressaltar. *v. n.* Rebotar. = Botir un còs qui estáva apégad á altre ó una part de un còs. *Resaltar.*

Ressaludad, da. *p. p.* de ressaludar. *Resaludado, da.*

Ressaludar. *v. a.* Saludar ó tornar la salutació al qui há saludad. = Saludar segona vegada. *Resaludar.*

Ressalutació. *f.* El acte y efecte de ressaludar. *Resalutacion.*

Ressangràd, da. *p. p.* de ressangrar. *Resangrado, da.*

Ressangrar. *v. a.* Tornar sangrar. *Resangrar.*

Ressangría. *f.* Segona sangria. *Resangria.*

Ressecació. *f.* La acció de ressecar. *Resecacion.*

Ressec, ca. *p. p.* de ressecar, *se. Reseco*, ca.
Ressecar, *v. a.* Secar molt. *Resecar*.
Ressecarse, *v. r.* Secarse molt. *Resecarse*.
Ressegad, da. *p. p.* de ressegar. *Resegado*, da.
Ressegar, *v. a.* Segar segona vegada. *Resegar*.
Ressellad, da. *p. p.* de ressellar. *Resellado*, da.
Resellar, *v. a.* Tornar a sellar o posar segon sello.
Resellar.
Resello, m. Segon sello que se posa. *Resello*.
Resembrad, da. *p. p.* de ressemar. *Resembrado*, da.
Ressemar, *v. a.* Tornar sembrar. *Resembrar*.
Resentid, da. *p. p.* de ressentirse. *Resentido*, da.
Resentiment, m. Dolor que se té de una injuria: = *Ubèrta*, xap. *Resentimiento*.
Resentirse, *v. r.* Tenir sentiment. = Obrirse, xarse parèt, etc. *Resentirse*.
Reseña, f. La revista de la gent de guerra. = La nòta que se pren de las señas més distintivas de hòmo, animal para conèxerlós. *Reseña*.
Reseñad, da. *p. p.* de reseñar. *Reseñado*, da.
Reseñar, *v. a.* Prender las señas de un hòmo. *Reseñar*.
Reserca, f. El àcte de tornar a cercar. *Rebusca* o *rebusco*.
Resercad, da. *p. p.* de ressercar. *Rebuscado*, da.
Resercador, ra. *m. f.* El qui resserca. *Rebuscador*, ra.
Resercar, *v. a.* Tornar cercar. *Rebuscar*.
Respicència, f. Arrepentiment = Figura retòrica. *Recipicencia*.
Resobra, f. Sobra gròssa. *Resobra*.
Resobrad, da. *p. p.* de resobrar. *Resobrado*, da.
Resobrar, *v. n.* Sobrar molt. *Resobrar*.
Resol, m. Calor causad per la verberació des sòl. *Resol*, *resistero* o *resistidero*.
Resolad, da. *p. p.* de resollar. *Resolado*, da.
Resollar, *v. a.* Tornar solar. *Resolar*.
Resonància, f. El sò causad per repercussió. *Resonancia*.
Resonad, da. *p. p.* de ressonar. *Resonado*, da.
Resonant, *p. a.* de ressonar. = *adj.* Lo qui ressona. *Resonante*.
Resonar, *v. n.* Retronar, produir sò per repercutió. = Tornar arrera el sò còm succeïx en el èco. = Instrument músic. *Resonar*.
Ressonarse, *v. r.* Comensarse a dir o escampar una cosa. *Sonarse*.
Rést, m. Còrda gruixada y llarga de espàrt. *Estrenque*. = Bossí de rést encès para fer llum. *Hacho*.
Résta, f. Lo que quèda, résta, sòbra. *Resta*.
Restablí, da. *p. p.* de restablir. *Restablecido*, da.
Restabliment, m. El àcte y efecte de restablir, *se.*

Restablecimiento.
Restablir, *v. a.* Tornar posar en so primer estat. *Restablecer*.
Restablirse, *v. r.* Adobarse de una malaltia, restornarse de una pèrdua, etc. *Restablecerse*.
Restad, da. *p. p.* de restar. *Restado*, da.
Restador, ra. *m. f.* El qui résta. *Restador*, ra.
Restant, *p. a.* de restar. El qui résta. *Restante*.
Restant, m. Lo qui résta. *Restante*.
Restar, *v. a.* Llevar un nombre menor de un major, *v. g.* 3 de 6. *Restar*.
Restar, *v. n.* Faltar, quedar, romàndrer, sobrar. *Restar*.
Restauració, f. El àcte y efecte de restaurar. *Restauracion*.
Restaurad, da. *p. p.* de restaurar. *Restaurado*, da.
Restaurador, ra. *m. f.* El qui restaura. *Restaurador*, ra.
Restaurant, *p. a.* de restaurar. El qui restaura. *Restaurante*.
Restaurar, *v. a.* Renovar, reparar, adebar alguna cosa. = Fer que se torn usar. = Millorar. *Restaurar*.
Restauratiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para restaurar. *Restaurativo*, va.
Restitució, f. El àcte y efecte de restituir, *se.* = Regrés de los planetas al primer estat. *Restitucion*.
Restituible, *adj.* Lo qui se pòt restituir. *Restituible*.
Restituid, da. *p. p.* de restituir, *se.* *Restituido*, da.
Restituidor, ra. *m. f.* El qui restitueix. *Restituidor*, ra.
Restituir, *v. a.* Tornar lo rebud, robad, etc. = Restaurar. = Donar fòrsa, vigor al qui lo havia perdud. = Fer que el venedor torn a tenir lo que havia vendud. *Restituir*.
Restituirse, *v. r.* Tornar al lloc de onont se surti. *Restituirse*.
Restitutòri, ria. *adj.* Lo qui inclou o dispòs la restitució. *Restitutorio*, ria.
Résto, m. Cantidat de diner que se envida. = Lo que falta o résta. *Resto*. = Tirar el résto: fer el últim esfòrs. *Echar el resto*. = Fer résto: aturar-se, quedar, romàndrer. *Quedar*.
Restreñer, *v. a.* Lligar més fort o tornar a lligar. *Restreñir*. = Escafiar. *Ahogar* o *restreñir*.
Restret, ta. *p. p.* de restreñer. *Restreñido*, da.
Restricció, f. Coartació, limitació, precisió. *Restriccion*.
Restringent, *p. a.* de restreñer. El qui restreñy. *Restringente*.
Restringent, m. Lo qui té virtut para restreñer. *Restringente*.

Restringid, da. *p. p.* de restringir. *Restringido*, da ò *restricto*, ta.

Restringir. *v. a.* Coartar, limitar. *Restringir*.

Resulta. *f.* El acte y efecte de resultar. = El efecte segón ò qui còm secundàriament se seguèix de una cosa. = Lo que ultimament se resòl ò sort de una conferència ò junta. *Resulta*.

Resultad, da. *p. p.* de resultar. *Resultado*, da.

Resultància. *f.* El efecte ò consecucència de alguna determinació, fèt ò opèració. *Resultancia*.

Resultant. *p. a.* de resultar. Lo que resulta. *Resultante*.

Resultar. *v. n.* Venir una cosa de altra, seguirse. *Resultar*.

Resultat. *m.* Consecucència que resulta. *Resultado*.

Resúmen. *m.* Compendi, recopilació. *Resúmen*. = En resúmen: en pocas paraúlas. *En resúmen*.

Resumid, da. *p. p.* de resumir. *Resumido*, da.

Resumir. *v. a.* Compendiar, recopilar. = Repetir un silogisme, argument ántes de respòndre. *Resumir*.

Ressucitad, da. *p. p.* de ressucitar. *Ressucitado*, da.

Ressucitador, ra. *m. f.* El qui ressucita á áltre. *Ressucitador*, ra.

Ressucitar. *v. a.* Fer tornar viu á un mòrt. = Renovellar. *Ressucitar*.

Ressucitar. *v. n.* Tornar á viure un mòrt. = Escapar de una gràve malaltia. = Comparèxer después de una llarga ausència. *Ressucitar*.

Ressució. *f.* Figura retòrica qui se fa quènd después de haver dit moltes paraúlas, se repeten las primèras para major claredat. *Resuncion*.

Ressurrecció. *f.* Renniò de la ànima al còs de qui estàva separada. = El mistèri de quènd Cristo ressucitá. = La restitució á la gràcia perduda. *Ressurreccion*.

Retac. *m.* Escopeta curta. *Retaco*. = Segón tòc á bòlla en el jòc de villar. *Retaco*.

Retacar. *v. a.* Ferir dues vegadas sa bòlla en el villar. *Retacar*.

Retad, da. *adj.* Gravàd de pigòta. *Hoyoso*; sa, *picoso*, sa, *pijo*, ja ò *cara de rallo*.

Retaguàrdia. *f.* El cuèrpo de soldats qui vā derredra. *Retaguardia*. = Picar la retaguàrdia: seguir al inimig. *Picar la retaguardia*.

Retaló. *m.* Taló de fust y forrad de pèll que en áltre témps se duya á las sabàtas. *Ponlevi*. = Posarse demunt es retalons: inflad; presumid, etc. *Ponense hueco*. *V. Posarse*.

Retapad, da. *p. p.* de retapar. *Retapado*, da.

Retapar. *v. a.* Tapar molt ò tornar tapar. *Retapar*.

Retardació. *f.* Detenció, tardansa. *Retardacion*.

Retardad, da. *p. p.* de retardar. *Retardado*, da.

Retardament. *m.* Retardació. *Retardamiento*.

Retardar. *v. a.* Causar retardació ò tardansa. *Retardar*.

Retastad, da. *p. p.* de retastar. *Recatado*, da.

Retastar. *v. a.* Tornar tastar. *Recatar*.

Retaulo. *m.* Pintura qui representa algún succés, etc. *Retablo*.

Retaulèt. *m.* Quadrèt en qui està pintad algún miracle y que se sòl penjar en la iglesia. *Foto ò ex-voto*.

Retenció. *f.* El acte y efecte de retenir. = Depòsit de algún humor. *Retencion*. = De orina. *De orina*.

Retengud, da. *p. p.* de retenir. *Retenido*, da.

Retenir. *v. a.* Contèner, detenir, reprimir, retardar. = Suspèndrer. = Guardar en la memòria. = Tenir lo de áltre. *Retener*.

Retenid, da. *p. p.* de retèñir. *Retenido*, da ò *retinto*, ta.

Retèñir. *v. a.* Tornar tènir. *Retenir*.

Retgèya. *f.* Confits menúds. *Ragea*.

Rétgla. *f.* Ecemplar, modèllo. = Llèy general qui comprèn lo principal que deu observar un cuèrpo religiós. = Llèy, ordenansa. = Precèpte en lo arts y cièncias. = Moderació, templansa. = El mèstruo de las dónas. = El orde invariàble que guàrdan las cosas naturals. = El módo de formar càda espècie de contes. *Regla*.

Rétgle. *m.* Llistó para midar y fer retxas. *Regla*. = Llèy. *Reglon*. = Para escriurer. *Seguidor*.

Retgidor, ra. *m. f.* El qui retgèix. *Regidor*, ra.

Retgidor. *m.* El qui compòn el ajuntament y es individuo de éll. *Regidor*.

Retgidora. *f.* La espòsa del retgidor. *Regidora*.

Retgidorátge. *m.* El empleyo del retgidor y el témps que dura. *Regidorado*.

Retgimènt. *m.* El cuèrpo de personas qui compònen lo ajuntament y el de soldats de várias compañias de qui es càp un coronèll. *Regimiento*. = Provinciál: el de miliciànos. *Provincial*.

Retgir. *v. a.* *V. Regir*. *Regir*.

Retgirse. *v. r.* *V. Regirse*. *Regirse*.

Retgirad, da. *p. p.* de retgitar. *Amedentrado*, da.

Retgiramènt. *m.* El acte y efecte de retgitar, se. *Pavor ò asombro*.

Retgitar. *v. a.* Fer pòr. *Amedentrar* ò *asombrar*.

Retgitarse. *v. r.* Espantarse, tenir pòr. *Amedentrarse* ò *asombrarse*.

Reticència. *f.* Figura retòrica per la qual el orador cälla ò dèxa alguna cosa de qui poria parlar llargament. *Reticencia*.

Reticular. *adj.* Á manèra de filats. *Reticular*.

Retina. *f.* Túnica del uy en forma de filats. *Retina*.

Retintín. *m.* Sô que déxa en los oídos qualsevôl còs qui sôna. *Retintín.*

Retiració. *f.* La segona forma que se pôsa á sa premsa para estampar, etc. *Retiracion.*

Retirád, *da. p. p.* de retirar, se. *Retirado, da.*

Retirád, *da. adj.* El empleyád qui sonc separád del empleyo y el soldát á qui se li há donád es retiro. = El hómo apartád morálmént del mou. *Retirado, da.* = Refugiád á llóc sagrád. *Retirado, da* ò *retrahido, da* = La fuya ò la esquena de estampád primer. *Retiracion.*

Retiráda. *f.* La acció de retirar, se. = La de apartarse del inimig. *Retirada.*

Retirar. *v. a.* Apartar, estojar, separar, estampar á la áltra párt de lo estampád. *Retirar.* = Assemblar. *Tirar, y ant. retirar.*

Retirarse. *v. r.* Apartarse, refugiarse, separarse. = Déxar de seguir algún empéño. = Desamparar algún llóc. = Recüllirse á cá séua. *Retirarse.* = Prènder sagrá. *Retirarse* ò *retraherse.* = Retirarse á cá séua al fosc. *Venir d casa con las estrellas.*

Retiro. *m.* Desért, llóc secrèt y apartád del comêrs y trácto dels hómoos. = Separació. = Recüllimént. = Refugi. = La pâga ò sôu del retirád. *Retiro.*

Retjôla. *f.* Còsa coneguda. *Ladrillo.* = De València. *Azulejo.* = Petita. *Ladrillejo.*

Retôc. *m.* La derréra mà de perfecció que se dona á qualsevôl òbra. *Retoque.*

Retocád, *da. p. p.* de retocar. *Retocado, da.*

Retocar. *v. a.* Tornar á tocar ò tocar inoltas vegüdas. = Donar sa derréra mà de perfecció á una òbra. *Retocar.*

Retòrica. *f.* Abundància de parâulas. *Retórica.* = Tenir bona retòrica. *Tener retóricas.*

Retòric, *ca. adj.* Pertanyent á la retòrica. *Retórico, ca.*

Retòric. *m.* El qui ensenya, el qui estndia retòrica y el qui pârla ab elocucência. *Retórico.*

Retòrica. *f.* El ârt y ciència qui ensenya de parlar bé. *Retórica.*

Retoricád, *da. p. p.* de retoricar. *Retoricado, da.*

Retòricamént. *adv.* Segós las rétglas de la retòrica. *Retóricamente.*

Retoricar. *v. a.* Parlar, escriur segós las rétglas de retòrica. *Retoricar.*

Retórno. *m.* Regrés, satisfacció. = Regrés de buyd de carruátge de lloguer. *Retorno.*

Retornád, *da. p. p.* de retornar. *Retornado, da.*

Retornar. *v. n.* Tornar en un llóc. *Retornar.*

Retórser. *v. a.* Tórser molt. *Retorcer.*

Retorsió. *f.* La acció de convènsen ab las matéxas rahóus que alléga el contrári. *Retorsion.*

Retorsúd, *da. p. p.* de retórser. *Retorcido, da.*

Retorsuda. *f.* La acció de retórser. *Retorcedura.*

Retórta. *f.* Espècie de barrál ab so còll llarg y torsúd ò tórt. *Retorta.*

Retosa. *f.* *Repelo.*

Retractació. *f.* El âcte y efecte de desdirse. *Retractacion.*

Retractád, *da. p. p.* de retractar, se. *Retractado, da.*

Retractar. *v. a.* Reprovar lo que se há dit. *Retraatar.*

Retractarse. *v. r.* Desdirse. *Retractarse; retractar* ò *cantar la palinodia.*

Retránca. *f.* Corretja para aguantar es calçós. *Tirante.*

Retratád, *da. p. p.* de retratar. *Retratado, da.*

Retratar. *v. a.* Pintar la figura de una persona, gravarla ò formarla en escultura. *Retratar.*

Retráto. *m.* La imatge de una persona. *Retrato.*

Rétrer. *v. a.* Cansar, vènsen. *Rendir.* = Donar, produir lo batúd, triar las olivas, etc. *Acudir* ò *rendir.* = Una òbra: no continuarla. *Echarse* ò *meterse en la baraja.*

Rétrerse. *v. r.* Ajèurer, asseürerse per cansád, malált, etc. *Rendirse.* = No podèr continuar un ezcercici, v. g. el jòc de pilòta per cansád. *Dar la cuerda.* = No podèr tollerar pns el trabáy, mál, etc. *Sucumbir al trabajo, etc.*

Retrèt, *ta. p. p.* de retrèurer. *Retrahido, da, zaherido, da.*

Retréta. *f.* Cèrts tòcs de tambó. *Retreta.*

Retrétre. *m.* Petít quantèt para estary retirád. *Retrete.*

Retrèurer. *v. a.* Tirar per sa càre bènèfici, favor, etc. que se há fèt á un. *Retraher, zaherir* ò *dar en rostro con el beneficio, etc.*

Retribució. *f.* Recompènsa, remuneració. *Retribucion.*

Retribúd, *da. p. p.* de retribuir. *Retribuido, da.*

Retribuir. *v. a.* Recompensar, correspondrer al bènèfici rebdd. *Retribuir.*

Retribuyént. *p. a.* de retribuir. El qui retribuyèix. *Retribuyente y retribuentè.*

Retró. *m.* Tornáda arréra des trò. *Retumbo.*

Retroacció. *f.* El efecte de lo qui es retroactiu. *Retroaccion.*

Retroactiu, *va. adj.* Lo qui té fôrça para obrar sobre lo passád. *Retroactivo, va.*

Retrocedir. *v. n.* Tornar atréra, recular. = Apartarse del dictámen ò parâula donáda. *Retroceder.*

Retrocés. *m.* La acció de tornar arréra. = La entráda de los humors qui estávan desôre á dedús. *Retroceso.*

Retrocessió. *f.* V. Retrocés. *Retrocession.*

Retrogradació. *f.* Retrocés de un planèt. *Retrogradacion.*

Retrogradar. *v. n.* Retrocedir per tornar arrérs. — Mouerse los planèts còntre el orde de los signes. *Retrogradar.*

Retrógrado, *da. adj.* Lo qui vá ô camina de pàrt derréra. — El movimént de los planèts còntre el orde de los signes. *Retrógrado, da.*

Retronar. *v. n.* Tornar á tronar. — Comunicarse á alguna distància el renòu del trò. *Retronar.* — Resplandir. *Retumbar.*

Retropilàstra. *f.* La pilàstra que se pòsa derréra columna. *Retropilastra.*

Retrotracció. *f. cur.* El àcte de fugir que una còsa comença en témps anterior á aquell en que se féu para cèrts efèctes del dret. *Retrotraccion.*

Retrotret, *ta. p. p.* de retrotreurer. *Retrotraid, da.*

Retrotreurer. *v. a. cur.* Treurer en el témps present lo que succeí ántes còm si succeís áre en orde al efècte. *Retrotreuer.*

Retrovenda. *f.* El àcte y efècte de retrovèndrer. *Retrovendicion.*

Retrovèndrer. *v. a.* Tornar el comprador al venedor lo que li havia comprád. *Retrovender.*

Retruc. *m.* Segón còp á bòlla en el jòc de villar. *Retruco.*

Retrucád, *da. p. p.* de retrucar. *Retrucado, da.*

Retrucar. *v. a.* Pagar segón còp á bòlla, etc. *Retrucar.*

Retumbant. *adj.* Lo qui té molt de renòu ô gráu èco. — Lo qui ressona. *Retumbante.*

Retnarse. *v. n.* En so parlar. *Masucjar.*

Retxa. *f.* Línea que se fà ab ploma ô àltre instrument. *Raya ô línea.* — La sèrie de lletras en línea rècta. *Renglon.* — Aquella de ahont se comença á córrer. *Arrencadero.* — Demunt de qui escriuen los allòts. *Ringlero.* — Fèta ab rètgle y làpis. *Renglonadura.* — La de rèllòtge para senyar sas hòras. *Venero.* — De vent. *Ráfaga de viento,* y si es vent de tèrra en el mar. *Racha.*

Retxád, *da. p. p.* de retxar. *Rayado, da.*

Retxád, *da. adj.* Ròba qui té divèrsas retxas. *Lisado, da.*

Retxadèts. *m. pl.* De fil de fèrro. *Alambrera.* — De barretas de fèrro ô de fust. *Rejilla ô rejuela.*

Retxador. *m.* Posteta ahont están aficadas còrds, de guilèrra paralèlas para fer retxas en paper y escriure demunt. *Pauta.*

Retxar. *v. a.* Fer retxas. *Rayar ô reglar.* — Ab pàuta. *Pautar.* — Sas parèts: estar molt enfadad. *Pe-larse las barbas.*

Retxáts. *m. pl.* Bàrras de fèrro ô de fust posadas á

guéstra, etc. qui aturan es passary. *Reña.*

Rèuma. *f.* Flucsió. *Reuma.*

Reumàtic. *m.* V. Reumatisme. *Reumático.*

Reumàtic, *ca. adj.* Pertañent á rèuma. *Reumático, ca.*

Reumatisme. *m.* Malaltia cansada de la flucsió qui cau en alguna pàrt del còs. *Reumatismo.*

Reunió. *f.* Congregació, junta. — El àcte y efècte de reunir, se. — Agregat de várias còsas. *Reunion.*

Reuníd, *da. p. p.* de reunir, se. *Reunido, da.*

Reunir. *v. a.* Tornar á juntar. *Reunir.*

Reunirse. *v. r.* Formar juntas. — Unirse molt. *Reunirse.*

Rèurer. *m.* Espècie de auxina y qui pèrd sa foya. *Roble.* — Carregad de aglans en escut de àrmas. *Roble engladado ô englantado.*

Revalidació. *f.* El àcte y efècte de revalidar. *Revalidacion.*

Revalidad, *da. p. p.* de revalidar. *Revalidado, da.*

Revalidar. *v. a.* Confirmar, ratificar. *Revalidar.*

Revelació. *f.* Manifestació de alguna còsa oculta. — Manifestació, inspiració divina. *Revelacion.*

Revelád, *da. p. p.* de revelar. *Revelado, da.*

Revelador, *ra. m. f.* El qui revela. *Revelador, ra.*

Revelar. *v. a.* Declarar, descobrir, manifestar. — Manifestar Déu lo ocult, lo futur. *Revelar.*

Revell. *m.* Uyastrèt petit. *Acebuchillo, ito,*

Revellar. *m.* Terréno espès de àbres y arbustos. *Rebollar.* — De uyàstres. *Acebuchul*

Revellí. *m.* Còsa de fortificació. *Revellin.*

Revellinèt. *m.* Revellí petit. *Revellinejo.*

Revenedor, *ra. m. f.* El qui compra per tornar vèndrer. *Revendedor, ra.*

Revendicació. *f.* Demànda para lo que li tòca á un. *Revendicacion.*

Revendicád, *da. p. p.* de revendicar. *Revendicado, ca.*

Revendicar. *v. a.* Demanar un lo que li tòca. *Revendicar.*

Revendició. *f.* Segona venda. *Revendicion.*

Revèndrer. *v. a.* Tornar vèndrer. *Revender.*

Revençud, *da. p. p.* de revenir. *Candido, da.* — *Fraguado, da.* — *Refrescado, da.*

Revenir. *v. n.* Fònts, pons, etc. *Tomar caudal.* — Arròs y lo que se còu. *Cundir.* — Guix, mescla. *Fraguar.* — Sa ràbia, etc. *Refrescar.*

Revenúd, *da. p. p.* de revèndrer. *Revendido, da.*

Reverberació. *f.* Retòrta ô tornada arréra de la llum. — La calcinació fèta en forn de reverbéro. *Reverberacion.*

Reverberar. *v. n.* Tornar arréra sa llum. *Reverberar.*

Reverberó. *m.* V. Reverberació. *Reverbero.*

Reverdíd, da. *p. p.* de reverdir. *Reverdecido*, da.
Reverdir. *v. n.* Tornar á la anterior verdor. =
 Cobrar los cámps y plántas nōva verdor. *Reverdecer*.
Reverência. *f.* Respêcte, veneració. = Inclinació del cōs ò de pàrt de éll en señál de respêcte. = Títol honorífic que se dona á los religiosos. *Reverencia*. = Fes reverência. *Hacer reverencia*.
Reverenciáble. *adj.* Digne de reverência. *Reverenciáble*.
Reverenciád, da. *p. p.* de reverenciar. *Reverenciado*, da.
Reverenciál. *adj.* Lo qui inclón reverência. *Reverencial*.
Reverenciar. *v. a.* Respetar, venerar. *Reverenciar*.
Reverénd, da. *adj.* Títol honorífic que se dona á las personas religiosas. = Digne de respêcte. *Reverendo*, da.
Reveréudas. *f. pl.* Dimissórias para prènder ordos. *Reverendas*.
Reverendíssim, ma. *sup.* Molt reverénds. *Reverendísimo*, ma.
Reverendíssim, ma. *adj.* Títol de honor que se dona á los bisbes y religiosos. *Reverendísimo*, ma.
Reveréndinént. *adv.* Ab reverência. *Reverentemente*.
Reversible. *adj.* Lo que se pòt tornar. *Reversible*.
Reversió. *f.* Restitució de una cōsa al estát que tenía ò á la persona de que éra. *Reversion*.
Revés. *m.* La pàrt oposáda al devánt de una cōsa. *Reves* ò *dorso*. = Cōntratémpa, desgrácia, infortuni. *Reves*. = Tòc. *Reves*. = De una péll. *Carnaza*. = Al revés: al contrári. *Al reves*.
Revestíd, da. *p. p.* de revestir, se. *Revestido*, da.
Revestir. *v. a.* Posar á algú un vestít demúnt un áltre. *Revestir*.
Revestirse. *v. r.* Posarse un vestít demúnt un áltre, majormént los sacerdotís quánd se véstan los ornáménts sagráds. *Revestirse*.
Revèurer. *v. a.* Tornar á vèurer. *Rever*.
Revexí. *m.* Jòc de càrtas. *Revesino*.
Revéy. *m.* Brànca, brancó, etc. sec y inútil de quálsevól ábre. *Reviejo*.
Revéy, ya. *adj.* Molt véys. *Reviejo*, ja.
Revindicád, da. *p. p.* de revindicar. *Revindicado*, da.
Revindicar. *v. a.* Reclamar. *Revindicar*.
Revingláda. *f.* De mál de véutre. *Arcada*. = De anguila, sérp. *Pertugada*.
Reviscolád, da. *p. p.* de reviscolar. *Revivido*, da.
Reviscolar. *v. n.* Tornar en sí el qui parexia mòrt. *Revivir*.

Revisió. *f.* Correcció, reconexemént, repàs. *Revision*.
Revisita. *f.* Segona visita. *Revisita*.
Revisítad, da. *p. p.* de visitar. *Revisitado*, da.
Visitar. *v. a.* Tornar á visitar. *Revisitar*.
Revisor. *m.* El qui revèu, eczamina. *Revisor*.
Revisoria. *f.* El ofi del revisor. *Revisoria*.
Revíst, ta. *p. p.* de revèurer. *Revisto*, ta.
Revista. *f.* Segona vista ò eczàmen. = Reconexemént de una multitud. *Revista*. = De àrmas, de comissári, de ròba. *De armas, de comisario, de ropa*.
Revistád, da. *p. p.* de revistar. *Revistado*, da.
Revistar. *v. a.* Tornar á vèurer un procés, etc. *Revistar*.
Revivir. *v. n.* Ressucitar. = Tornar en sí el qui parexia mòrt. *Revivir*.
Reviváya. *f.* Flamáda qui dura pòc. *Alegro*.
Revivificád, da. *p. p.* de revivificar. *Revivificado*, da.
Revivificar. *v. a.* Tornar á vivificar, donar vida. = Reduir un misto al seu primer estát. *Revivificar*.
Revocáble. *adj.* Lo qui se pòt revocar. *Revocable*.
Revocáblemént. *adv.* De un módo revocáble. *Revocablemente*.
Revocació. *f.* El òte y efféte de revocar. *Revocación*.
Revocád, da. *p. p.* de revocar. *Revocado*, da.
Revocar. *v. a.* Auullar, recair lo que se havía concedíd. = Ferse dur á sí alguna cōsa. = Retractarse. *Revocar*.
Revoláda. *f.* Segona voláda de àve. *Revuelo*.
Revolar. *v. n.* Tornar volar. *Revolar*.
Revòlt. *m.* Vòlta. *Vuelta*. = Àngulo, colzáda de camí, vòlta y revòlta de camí, riu, torrent, etc. *Recado* ò *recoveco*.
Revòlta. *f.* Segona vòlta. *Revuelta*.
Revoltó. *m.* Lleñán. *Cuarton*.
Revoltós, sa. *adj.* Alborotador, enrededor, sediciós. *Revoltoso*, sa. = El témps. *Revuelto*.
Revolució. *f.* La acció de donar vòltas, de mōurerse en redó. = La carréra que fan los planéts tornánt al llòc de ahónt surtiren. = Alborót. = Mutació de govèrn. *Revolucion*.
Revolucionári, ria. *adj.* Alborotador, qui mōa revolució. *Revolucionario*, ria.
Revulsió. *f.* El curs que se fà prènder á los humors en direcció oposáda. *Revulsion*.
Revulsíu, va. *adj.* Lo qui té virtút de fer tornar los humors en direcció contrària. *Revulsivo*, va.
Revulsóri, ria. *adj.* Revulsíu. *Revulsorio*, ria.
Réy. *m.* Monárca, soberàno. = La péssa qui du corona en el aquadrés. = La beya més principál. =

En las cartas de jugar la figura qui represen-
ta un réy. *Rey*.—Ni réy ni rúc. *Ni rey ni roque*.—Ajuda al réy: aussili que se demana pa-
ra detenir á un delincuént. *Favor al rey*.—
Ténte pel réy. *Tente por el rey*.

Reya. *f.* Instrument de fèrro para llaurar. *Reja*.
—Tercéra persona del singular del passad im-
perfèt de riurer. *Reia*.

Reyál. *adj.* Positiu, vertader.—Pertañent á réy.
Real.

Reyál. *m.* Moneda. *Real*.—Mállorquí doce dòb-
bés. *Real mallorquin*.—De plata: dévuit dòb-
bés. *De plata*.—De velló: nou dòbbés mállor-
quins y vuyt quárts y mitx castelláns ó dòb-
bés mállorquins. *De vellon ó vellon*.—De vuyt:
vint y dos ó viat y tres sòus. *De d ocho*.

Reyál. *f.* Vaxell des més gròssos. *Real*.

Reyálce. *m.* Estimació, grandesa, llastre. *Realce*.

Reyaleng. *adj.* Pertañent á réy. *Realengo*.

Reyalèt. *m.* Reyál petít. *Realejo*.—De nou dòb-
bés. *Realillo, tarin, vellon*.

Reyalidat. *f.* Eccistència física y morál. —Inge-
nuidat, veritat. *Realidad*.—En reyalidat: en
veritat, efectivament. *En realidad*.

Reyalisad, *da*. *p. p.* de reyalisar. *Realizado, da*.

Reyalisar. *v. a.* Fer efectiva una còsa, verificar-
la. *Realizar*.

Réyalista. *adj.* El qui segueix el partit del réy,
el qui defensa als seus drets. *Realista*.

Reyálment. *adv.* Vertaderament. *Realmente*.

Reyalsad, *da*. *p. p.* de reyalsar. *Realzado, da*.

Reyalsar. *v. a.* Posar una còsa més álta de lo que
estáva.—Tocar de claror.—Engrandir, ilustrar.
Realzar.

Réym. *m.* Còsa coneguda. *Racimo, uva*.—No ma-
dur. *Agraz*.—De párra borda. *Agrason*.—Jua-
nillo. *Sanjanero*.—Primerenc. *Ligeruela*.—De
civada, cogula, etc. *Panoja*.

Reyèt. *m.* Réy de pèc territori. *Reicico, ito, reye-
zuco*.

Reym. Priméra persona del plural de indicatiu de
riurer. *Reimos*.

Reymada. *f.* Abundància ó esplèt de réyms. *Uvada*.

Reymèt. *m.* Réym petít. *Racimico, llo, to ó uvi-
lla*.

Reyna. *f.* La dòna de réy ó la qui poseeix un réy-
ne. *Reina*.

Réyna. *f.* Suc gomós que naturálmént destillan al-
gúns ábres, v. g. el pi: *Resina*.—De genibró
para vernís. *Grasilla*.

Reynad, *da*. *p. p.* de reynar. *Reinado, da*.

Reynant. *p. a.* de reynar. El qui actualmént réy-
na. *Reinante*.

Reynar. *v. n.* Posseir un réyne.—Tenir predomini

una còsa sobre áltra.—Continuar una còsa, es-
camparse, prevalèxer. *Reinar*.

Reynat. *m.* El espáy de témps que réyna un
réy. *Reinado*.

Réyne. *m.* Els estats subjèctes á un réy. *Reino*.—
Animál: El conjunt de tots los animals. *Animal*.
—Minerál: el agregat de tots los metalls y mi-
neráls. *Mineral*.—Del cèl ó de los cèls: la glò-
ria. *Del cielo ó de los cielos*.—Vegetál: la collec-
ció de todas las plántas. *Vegetal*.

Rezel. *m.* Cuydado, sospita, temor. *Recelo*.

Rezelar. *v. a.* Desconfiar, sospitar, tèmer. *Recelar*.

Rezelós, *sa*. *adj.* Desconfiad, temerós. *Recelo-
so, sa*.

RI.

Riáya. *f.* Sefál exterior de la boca qui denòta ale-
gría.—La acció de riurer. *Risa*.—D'ase: des-
compassada. *Risada ó risotada*.—Per burla. *Ri-
sa burlona*.—Falsa. *Falsa ó de alguacil*.—Fòr-
ta. *Carcajada*.—Del qui se mòr. *Del conejo*.—
Del qui mòstra sas dents. *Canina ó de perro*.

Riáya. *m. f.* El qui riu molt. *Reidor, ra*.

Riayeta. *f.* Riáya petita. *Risica, ta*.

Riayòta. *f.* Riáya gròssa. *Carcajada ó risotada*.

Riba. *f.* La voréra del mar ó de río.—El terréno
junt al mar. *Ribera y ant. riba*.

Ribell. *m.* Còsa coneguda. *Lebrillo ó barreño*.—
De fust. *Arteson*.

Ribella. *f.* Bacia.—De afaytar. *De afeitar*.—De
sangrar. *Sangradera*.—De rentarse sas màns. *Al-
cofaina*.—En qui se pòsa y se trempa lo enciam.
Ensaladera.

Ribellèt. *m.* Ribell petít. *Barreñoncillo, ito*.

Ribellòt. *m.* Ribell gròs. *Barreñon*.

Ribéra. *f.* V. Riba. *Ribera*.

Riberenc, *ca*. *adj.* Pertañent á ribéra ó lo qui
li està pròp. *Ribereno, ña*.

Ribereta. *f.* Ribéra petita. *Riberica, lla, ta*.

Ric, *ca*. *adj.* Adinerad, acaudalad, haciendad.—
Abundant, caudalós.—Agradós, gustós, saborós.
Rico, ca.

Ricament. *adv.* Ab abundància. *Ricamente*.

Ricás, *ssa*. *adj.* Molt rics. *Ricazo, za ó ricacho,
cha*.

Rich. *m.* Espècie de llob. *Rich*.

Ricòt, *ta*. *adj.* Molt rics. *Ricote, ta*.

Riders. *m.* Moneda antiga de Alemaniá qui valía
còsa de dévuit sòus. *Riders*.

Ridículament. *adv.* Ab un mòdo ridícu'o. *Ridicu-
lamente*.

Ridiculès. *f.* Dit ó fèt estravagant. *Ridiculez*.

Ridiculisad, *da*. *p. p.* de ridiculisar. *Ridiculiza-
do, da*.

Ridiculisar. *v. a.* Burlarse de algú. *Ridiculizar.*
Ridiculíssim, *ma. adv. sup.* Molt ridículos *Ridiculisimo, ma.*
Ridiculíssimamént. *adv. sup.* Ab molta ridículè. *Ridiculisimamente.*
Ridículo, *la ò ridícul,* *la. adj.* Burlésco, digne de ríurer. = Despreciáble, vil. = Estráñy, estravagant, irregular. *Ridículo, la.*
Riego. *m.* El ácte y efecte de regar. = La aygo qui réga. = Inspiració divina, movimént de la gràcia, etc. *Riego.*
Rienda. *f.* Corretja de sa brilla. = Fre, moderació, retenció. *Rienda.* = Á mitja rienda: á mitx galóp. *A media rienda.* = Á rienda suelta: amolláda. *A rienda suelta.* = Riendas. *f. pl.* Direcció, govèrn, administració. *Riendas.*
Rient rient. *adv.* Impensadament. *Burla burlando.*
Riera. *f.* Torrént. *Rivera.*
Riesgo. *m.* Perill. = Empresa atrevida. *Riesgo.*
Rifa. *f.* Lotería, sorteyo de alguna còsa. *Rifa.* = Ròda de la fortuna ab que se juga. *Rueda de la fortuna ò fortunilla.*
Rifad, *da. p. p.* de rifar. *Rifado, da.*
Rifar. *v. a.* Sorteyar alguna còsa. *Rifar.*
Rígidament. *adv.* Ab rigidès. *Rígidamente.*
Rigidès. *f.* Asprura, duresa. *Rigidez.*
Rigidíssim, *ma. sup.* Molt rígidos. *Rigidísimo, ma.*
Rigidíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de rigor. *Rigidíssimamente.*
Rígido, *da. adj.* Auster, sevéro. = Áspre, desagradáble, incòmodo. *Rígido, da.*
Rigor. *m.* Crueldat, duresa, severidat. = Fret ò calor en estrém. = Eczaçtítut, eficàcia, justícia, etc. = Arrufamént extraordinári de los nírvis segós es mérges. *Rigor.* = En rigor ò en tot rigor: en tota eczaçtítut. *En rigor ò en todo rigor.*
Rigorisme. *m.* Morál estrèt. *Rigorismo.*
Rigorista. *adj.* El qui seguèix el rigorisme. *Rigorista.*
Rígnós, *sa. adj.* Áspre, molést, parlant de frét ò del témps. = Cruèl, dur, sevéro. = Estrèt en el módo de ríurer. = Eczaçte. *Rígnoso, sa ò riguroso, sa.*
Rigurosamént. *adv.* Ab rigor. *Rigurosamente ò rigurosamente.*
Rigurosidat. *f.* Rigor. *Riguridad y ant. rigurosidad.*
Rigurosíssim, *ma. sup.* Molt rigurosos. *Rigurosísimo, ma.*
Rigurosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de rigor. *Rigurosíssimamente.*
Rima. *f.* Uniformidat de sonido en la terminació del vérs. *Rima.* = Retxa. *Raya.*

Rimad, *da. p. p.* de rimar. *Rimado, da.*
Rimad, *da. adj.* Lo qui té retxas. *Rayado, da.*
Rimar. *v. a.* Fer vérsos ab consonants. *Rimar.*
Ringorrángo. *adv.* Á pòc á pòc. *Pianpiano.*
Ringorriuxo. *adv.* Si arriba, no arriba. *Si alcanza, no llega.*
Rinocerónt. *m.* Animál. *Rinoceronte.*
Riña. *f.* Brega, contiènda, disputa. *Riña ò rija.*
Ripunt. *m.* Cosidura de punts continuáds y qui tornan arréra. *Pespunte.*
Ripuntad, *da. p. p.* de ripuntar. *Pespuntado, da.*
Ripuntar. *v. a.* Fer ripunts. *Pespuntar.*
Riquesa. *f.* Béus, díner, basiènda, etc. *Riqueza.*
Riquíssim, *ma. sup.* Molt rica. *Riquísimo, ma.*
Riquíssimamént. *adv. sup.* *Riquisimamente.*
Risibilidat. *f.* Facultat de ríurer. *Risibilidad.*
Risible. *adj.* El qui té la facultat de ríurer. = Lo qui fá ríurer ò es digne de axò. *Risible ò reíble.*
Rissága. *f.* Movimént furios de las onas del mar. *Resaca.* = Destróssa, estrágo. *Riza.*
Risso. *m.* Porció de cabèys enruelláds. *Rizo.* = Ferse es rissos. *Rizar.*
Rissuèño, *ña. adj.* Alégre, contént. = Gastós. *Risueño, ña.*
Ritme. *m.* Armonía, rima, vérs. *Rimo.*
Ritu. *m.* Ceremònia, costum. = Módo de resar el ofici divino, dir missa, etc. *Rito.*
Rituál. *m.* El llibre qui conté el módo de las ceremònias. *Ritual.*
Rituálnént. *adv.* Segós ritu. *Ritualmente.*
Riu. *m.* Caudalosa y peréane corrént de áygos juntas. = Grán abundància de còsas líquidas. *Rio.* = De llágrimas: abundància de éllas. *De lágrimas.* = Navegáble: aquèl cuyas áygos pòden aguantar bàrcas. *Navegable.* = Surtir un riu de màre: trencar. *Salir de madre.*
Riu. Tercera persona singular del present de indicatíu y segona de imperatíu de ríurer. *Rie.* = Riu: expressió que se diu al qui li sort màlamént el fer hèrbas. *Andaos d decir donaires.*
Riuèt. *m.* Riu petít. *Riachuelo ò arroyo.*
Ríurer. *v. n.* Còsa de níngú ignoráda. *Reir.* = Jugar els hòmos devertintse y anar frondosos los ábres y plàntas. *Reir.* = La ròba, vestít: estar ò comensar á estar espiáds. *Reirse.* = Escatar de ríurer ò compixatse de ríurer: ríurer molt. *Descoserse ò descoyuntarse de risa.* = Escatar en ríurer. *Romper en risa.* = Ganas de ríurer. *Pujos de risa.* = Rebentar de ríurer: ríurer molt. *Reventar de risa.*
Ríurerse de algú. *v. a.* Despreciarlo. *Reirse, chasquearle ò zumbarle.*
Rival. *m.* Contrári, oposad. *Rival.*
Rivalidat. *f.* Competència majormént de enamo-

râds de una matèxa dôna. *Rivalidad*.

Rivèt. *m.* Guarnició y refòrs que se pôsa á vestít.
Ribete. = Tòc ò còp. *Solfeo*. = Posar rivèts. *Ribetejar* ò *echar ribetes*. = Donar tòcs. *Solfear* ò *golpear* ò *sobar*.

RO.

Roád, *da. p. p.* de roar. *Rociado, da.*

Roáda, *f.* Vapor suífl qui ab el fret de la nít se espessèix y cáu demúnt sa tèrra. *Rocio*.

Roar. *v. a.* Bafiar un pòc. *Rociar*.

Roarse. *v. r.* Bafiar-se un pòc. *Mojarse un poco*.

Rôba, *f.* Tot gènere de còsa texida. *Ropa*. = Blànca. *Blanca*. = Retxáda. *Tirela*. = De seda texida ab òr y plata. *Brocado*. = Rôba de táula. *Ropa de mesa*. = Llèvar-se sa rôba: mutarse. *Quitarse la ropa*. = À créma rôba. *A quema ropa*. = Fòre rôba. *Fuera ropa*. = Pòca rôba: hòmo pòbre ò de pòc mèrit. *Poca ropa*. = Aplegar rôba un malált: estar para morir. *Palpar la ropa*.

Robád, *da. p. p.* de robar. *Robado, da* ò *hurtado, da*.

Robád, *da.* (Mál). *adj.* Mál vestíds. *Despilfarrado, da*.

Robador, *ra. m. f.* El qui rôba. *Robador, ra*.

Robar. *v. a.* Prènder lo qui no es seu. = Prènder càrtas que no tòcan en el jòc. = Vèndrer ab mesuras ò pesos fàlsses, donar manco de lo que tòca, etc. *Robar* ò *hurtar*. = Bestiar. *Robar* ò *apartar ganado*. = Sa allòta á un: sostrèurerli sa euamórada. *Soplarle la dama*. = Dónas per casar. *Sacar por el vicario*. = El còr, voluntát, etc. *El corazon, voluntad, etc.* = Robarhó tot de una càsa. *Arrapar, arrebatat, vendimiar*.

Rôbo, *m.* La acció de robar y la matèxa còsa robáda. *Robo* ò *hurto*. = De bestiar. *cur. Abigeato*. = De escrita per àltri. *cur. Plagio*.

Roboració, *f.* El àcte y elècte de roborar. *Roboracion*.

Roborád, *da. p. p.* de roborar. *Roborado, da*.

Roboránt, *p. a.* de roborar. El qui robor. *Roborante*.

Roboránt, *adj.* Lo qui té virtút de confortar. Se din de las medicinas. *Roborante*.

Roborar. *v. a.* Confortar. = Donar fòrsas y vigor. *Roborar*.

Roboratu, *va. adj.* Lo qui robor ò confòrta. *Roborativo, va*.

Robúst, *ta. adj.* Fòrt, de molta fòrsa. = De mèm-bres fòrts. *Robusto, ta*.

Robustamént, *adv.* Ab robustès. *Robustamente*.

Robustès, *f.* Fòrsa, resistència, vigor. *Robustez*.

Robusticidát, *f.* Robustès. *Robusticidad*.

Robustíssim, *ma. sup.* Molt robústs. *Robustísimo, ma*.

Robustíssimamént, *adv. sup.* Ab molta robustès. *Robustísimamente*.

Robusticidát, *f.* Robustès. *Robusticidad*.

Ròc, *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Roque*. = Hòmo rudo, torpe. *Roca*.

Rôca, *f.* Pédra molt gròssa. *Roca*. = En el fons del mar. *Restinga* ò *restringa*. = Liòc ple de aquestas rôcas. *Restingar*. = Hòmo rudo. *Roca*.

Rocinànte, *m.* Gavall màgre. *Rocinante*.

Rôda, *f.* Màquina redona. *Rueda*. = De cinia ahónt se pôsa es rést. *Andarage*. = Compòsta: de molts rôdas. *Compuesta*. = Ab caxóns para trèu-
 rer àygo de riu. *Azuda*. = Catalina ò catalineta de rèllòtge. *Catalina*. = De santa Catalina en esóut de àrmas. *De santa Catalina*. = De la fortuna: de la sòrt. *De la fortuna*. = Ab que se juga. *Rueda de la fortuna* ò *fortunilla*. = Ab déuts. *Dentada*. = Mèstra: la principál. *Maestra*. = Minutèra: la qui regèix los minúts. *Minutera*. = De molí de àygo ab caxóns ahónt cáu la àygo qui la fà rodar. *Rodezno*. = La de taléssos qui té déuts para afiansar lo que se tix. *Rodeta*. = De corriòla. *Rodaja*. = Dur en rôda: tenir un á molts ocupáds al redó de éll. *Traer en rueda*. = Estar demúnt la rôda: en felicità. *Estar en piganitos*. = Travar sas rôdas: posar pédras deváll, etc. *Calsar las ruedas*.

Rodád, *da. p. p.* de rodar. *Rodeado, da*.

Rodád, *da* de feynas, asuntos, etc. *adj.* El qui té molts de asuntos, feynas, etc. *Rodado, da*.

Rodáda, *f.* Vòlta. *Rodadura*. = Después de cayguda. *Tumbo*.

Rodar. *v. n.* Mòuverse una còsa ab rôdas. = Mòu-
 rarse donánt vòltas. = Anar de una pàrt á àltra passetjant sa gegànta. = Anar de pretencions sens lograr res. *Rodar*. = *v. a.* Circuir, fer donar vòltas á una còsa. *Rodear*. = Rodar á molí de sang, á sinia, etc. *Andar la tahona, la noria, etc.* = Rodèr, rodàume, etc. despedir. *Vete, idos al rollo* ò *d la dula*.

Rodélla, *f.* Escút para defènsa. *Rodela*. = Á qui se tira para aprènder de tirar. *Blanco* ò *terreno*. = Tirar á sa rodélla. *Tirar al blanco*.

Rodéo, *m.* Escusa, pretèsto. = Escapatòria, fuyta. *Rodeo*.

Rodèt, *m.* Cèrta péssa de cotxo, de cilindre, etc. *Rodete*. = La rôda del molí de àygo ab los caxóns ahónt cáu. *Rodete* ò *rodezno*. = Estrèlleta de fèrro posáda á cordèlló de diciplinas. *Abrojo*.

Rodeta, *f.* Rôda petita. *Ruedecica, lla, ta*.

Rodetjád, *da. p. p.* de rodetjar. *Rodeado, da*.

Rodetjar. *v. a.* Circuir, enrevoltar. = Auar per

camí més llarg. = Usar de rodéyos per fer ô dir una còsa. = v. n. Sa sôu, terciana, etc. *Rodear*.
 Roegád, da. p. p. de roegar. *Roido*, da. = *Mascado*, da. = *Ratonado*, da.
 Roegáda. f. El acte y efecte de roegar y la porció que se tãya roegánt. *Roedura*.
 Roegar. v. a. Es.nenussar ab sas dénts alguna còsa. = Introduirse una còsa dins áltra fentlí dâ-fiy. = Afligir, atormentar, molestar. *Roer*. = El menjar. *Mascar* ô *roer*: ab dificultât ô trabây. *Mascujar*. = Es cavall sa brilla. *Tascar el freno*. = Los humors al còs. *Estiomenar*. = Sas râtas alguna còsa. *Ratonar*. = Roega aquést ôs: aclarèix aquést assunto, râm, etc. *Ròete ese hueso*. Donarlèy roegád: aclaríd, clar. *Dárselo mascado*.
 Roegó. m. Bossí de pâ. *Mendruço*: rustí. *Seque-te*. = De pâ, coca per beurer. *Coscorroncito*.
 Roegonèt. m. Roegó petit. *Mendrugillo*. = *Sequetillo*.
 Roel. m. Péssa redona en los quârtos de escút de ârmas. *Roel*.
 Roella. f. pl. *Amapola*, *ababa ababol*.
 Rogació. f. Súpplíca. *Rogacion*. = Rogacións. pl. Las lletanías que se diuen en processó. *Rogaciones*.
 Rogativa. f. Oració pública per alguna necessidât. *Rogativa*.
 Rôig, rôija. adj. De color entre ros y vermèy. *Rojo*, ja.
 Rôig. m. Color entre ros y vermèy. *Rojo*.
 Rôl. m. Catálogo, llista. *Rol*.
 Rollèt. m. Círculo de personas ô de áltas còsas. *Corrillo*.
 Rôllo. m. Círculo de gènt ô de áltas còsas. *Corro*. = Figura redona côm, v. g. la lletra o. *Círculo*. = Rôda ab campanillas quey há en alguna iglesia. *Rolde de campanillas*. = De braser. *Caja de brasero*. = Aplèg de gènt qui tothôn xêrra. *Barahunda*. = El que fâ sa bistia qui rôda, v. g. á cinia. *Lendel*. = Al redó de mugaró de mamèlla de dôna qui llèta ô há lletâd, y de distínt color de la mamèlla. *Círculo mamario*. = El que fâ sôl, lluna. *Cerco*.
 Rôllet. m. Rôllo petit. *Rollete*.
 Rôllo. m. Círculo de pâsta, de tabâc, etc. *Rollo*. = Enviar al rôllo: despedir á un, no volèrlo escoltar, sufrir, etc. *Embiar al rollo*.
 Rôllôt. m. Rôllo grôs. *Roscon*.
 Rom. m. Âygordènt de càsamèl ab sucra cremâd ô torrâd molt. *Rom*.
 Româ, na. adj. El uatural de ô lo pertañent á Roma ciutât de Itàlia. *Romano*, na.
 Romaguer. m. Arbusto espinós. *Zarza*.

Româna. f. Instrument conegúd para pèsar. *Romana*. = Pèsar ab sa româna. *Romanar*.
 Româna. f. Péssa de molí. *Aliviadero*.
 Românce. m. Història fabulosa, rondâya. = Composició poètica espanyòla. *Romance*.
 Romândrer. v. n. V. Quèdar. *Quedar*. = Â jèurer en algún llòc. *Hacer noche*. = Al serè: en càmp ô llòc descubèrt. *Quedarse al meson de las estrellas*. = Bàix: no créixer âbre, animâl, hòmo, plânta lo corresponent. *Anudarse*.
 Romaneta. f. Româna petita. *Romanilla*, ita.
 Româs, sa. p. p. de romândrer. *Quedado*, da.
 Rombo. m. Figura quadrilàtera. *Rombo*.
 Rombogrâfic. m. Instrument para copiar imâges. *Rombogrâfico*.
 Romboide. m. Cuadrilongo cuyos ângulos y costâts son desiguals. *Romboide*.
 Români. m. Arbusto. *Romero*. = Llòc de românis. *Romeral*.
 Romeria. f. Pelegrinació á algún santuâri. *Romeria*. = El qui la fâ. *Romero*, ra.
 Rómprer. v. a. Fer tròssos de alguna còsa. = Dividir, xapar ab violència las pârts de un tot = v. n. Comensar una còsa, dia, pluja, etc. *Romper*. = Ab algú: barayarse. *Con alguno*. = Es càp: enfadar, molestar. *La cabeza*. = Es còll á botèlla, etc. *Desgolletar*. = El cos de guya, uy de martèll, xâda, etc. *Deshojar*. = Âygo: escuafarla on pòc. *Quebrantarla*. = Una còsa ab un tòc. *Machacarla*. = El qui há estâd molt de témps cállânt. *Volar la mina*. = Una espâlla á un: en reyalidât ô fènt amenâssas. *Romper una espalda ô desespaldar*. = Sa convèrsa. *Cortar la conversacion ô echar el tablacho*. = Sas oracións á un: enfadarlo demanânt, xerrânt. *Romper los oidos*. = El qui estâva cállânt. *Romper los diques*. = Sas costèllas: en reyalidât ô fènt amenâssas. *Descostillar*. = Es càp en repiticións. *Macear*. = El còr de compassió. *Quebrantar el corazon*. = Es sô en dormir. *Espantar el sueño*.
 Rómprerse. v. r. *Romperse* ô *quebrarse*. = Cos de guya, uy de càveg, etc. *Deshojarse*. = Es càp: causarse mèditânt, imaginânt. *Romperse los cascos*, *roerse las uñas*. *descalabazarse*.
 Romprement. m. La acció de rómprer. = Desavenècia. *Ronpimiento*.
 Rompúd, da. p. p. de rómprer. *Rompido*, da.
 Roncador, ra. m. f. El qui ronca. *Roncador*, ra.
 Roncador. m. El que duen los allòts al fâs. *Sonajero*. = De xeremías. *Roncon*. = Còrda ab uu pes á un càb que fân voltar los allòts y tã reuòu. *Bramadera*.
 Roncadora. f. Cazeta ab una rôda á un càb para fer reuòu en el fâs. *Sonajillas*.

Roncar. *v. n.* Fer renôu lo alé quand un dôrm. = Fer renôu molí, pôrta, rôda, etc. per haver de mester untar. = Arregañar, recapitolar. *Roncar.* = Es budélla. *Zurrir las tripas.* = El mar. *Bramar ô roncar.* = Fer bravâtas. *Roncar ô echar bravatas.*

Roncéro, ra. *adj.* Pôc caminant, pererós, târd. *Roncero, ra.* = Fer es roncéro. *Roncar.*

Ronco. *m.* El renôu que se fâ roncânt. *Ronco.*

Ronco, ca. *adj.* El qui té sa ven ronca. *Ronco, ca.* = Posarse ronco. *Ponerse ronco ô enronquecerse.* = Parlar ronco. *Ronquear.*

Ronda. *f.* El âcte y eſſecte de rondar. = El agregât de los qui rondan. *Ronda.* = Jûc de cârtas. *Sacanele.*

Rondâd, da. *p. p.* de rondar. *Rondado, da.*

Rondador. *m.* El qui fâ la ronda. *Rondador.*

Rondar. *v. n.* Anar en la nit para vèurer si las çentinèllas complexen ab la obligaciô. = Anar en la nit per la poblaciô para aturar los desordes. *Rondar.*

Rondâya. *f.* Cuênto, fâbula. *Rondalla, conseja.*

Roadél. *m.* Câsta de composiciô poética. *Rondel.*

Rondí. *m.* Ronda. *Rondin.*

Rondó. *m.* Composiciô musicâl. *Rondon.*

Ronquera. *f.* Embarâs en la ven per estar ronco. *Ronquera ô ronquedad.*

Ronquêt. *m.* Ronco petit. *Ronquito.* = De pit de moribundo. *Estertor, hervidero, sarrillo.*

Ronsâl. *m.* Còrda ab que se ferma una bistia. *Ronzal.*

Rofia. *f.* Malaltia contagiosa qui fâ surtir ana multitud de granèts qui càusan grân picor. *Sarna.* = En animâl. *Roña.* = Cauêra. *Sarna perruna.* = Misèria, avaricia. *Roñeria.* = No li fâlta sino rofia que gratar: estar bé de tot. *No le falta sino sarna que rascar.*

Roñó. *m.* Còs glandulós para filtrar la orina. *Riñon.* = Tenir roñó; estar rio, tenir lo necessâri. *Tener cubierto el riñon.*

Roñonâda. *f.* El llòc ahónt estân collocâds es roñions. *Riñonada.*

Rofiós, sa. *adj.* El qui té rofia. *Sarnoso, sa.* = Cric, miserâble y animâl qui té rofia. *Roñoso, sa.*

Rouxa. *f.* Bêrba. *Chanza.* = No estar per ronzas. *No estar para chanzas ô jdcaras.*

Ronzeta. *f.* Pâsta frita. *Japoipa.*

Ropâlic, ca. *adj.* Pertañéut á cêrt vérs. *Ropâlico, ca.*

Ropâtge y robâtge. *m.* Tots es vestits. = Representaciô des vestits en pintura. *Ropage.*

Roquer. *adj.* Péix qui se cria á llòc de rôcas. *Sajutil.* = Pertañéut á rôca ô lo qui està formâd de

éllas. *Roquero, ra.*

Roquissar. *m.* Llòc qui abunda de rôcas. *Roqueda.*

Ros, asa. *adj.* Lo qui es de color de ôr. *Rubio, bia.*

Ros. *m.* El color de ôr. *Rubio.*

Rôsa. *f.* Flôr bén coneguda. *Rosa.* = En sa càre. *Rosa ô chapa.* = Vera. *Carmin.* = Malaltia. *Se-rampion.* = De escultura. *Roseton.* = Nàutica. *Nàutica ô de los vientos.* = Alecsandrina, de cent fuyas, de Jericó. *De Alejandria, de cien hojas, de Jericó.* = Âygo de rôsas. *Agua rosada:* des capólls. *Agua de cabezuelas.* = De color de rôsa. *Rosado, da.* = Fresc côm una rôsa. *Como una rosa.*

Rosâri. *m.* Quinze pârenôstros y quinze dezenas de Âve Marías que se résan. = Enfilây de determinâd nombre de llâgrimas. = Mâquina para fer pujar la âygo. *Rosario.* = Pârt de rosâri: cinc dezenas. *Parte de rosario.*

Rosarier. *m.* El qui fâ ô ven rosâris. *Rosariero.*

Roser. *m.* Arbusto qui fâ sas rôsas. *Rosal.* = La Mã-re de Déu del Roser. *La virgen del rosario.*

Roseta. *f.* Rôsa petita. *Roseta, ita, illa, ica.*

Rôssec. *m.* Reliquia, atxâque que quèda de alguna malaltia. *Lacra.*

Rôssecs. *m. pl.* Deutes véys. *Atrasos.*

Rossegâd, da. *p. p.* de rossegar. *Arrastrado, da.*

Rossegar. *v. a.* Dur alguna còsa per tèrra tirânt de élla. *Arrastrar.* = Es pèus: ser véy y no poder caminar bé. *Los pies.* = Rossegarhó tot la pluja. *Arramblar.* = Rossegar cotxo: tenirne y usarne. *Arrastrar coche.*

Rossegar-se. *v. r.* Per sa tèrra. *Rodar.*

Rossegây. *m.* Punta llârga qui rossega en algûns vestits. *Cota ô rabo.* = De escequeyâd. *Carga de destroce.* = Portèil en parèt, mârge. *Portillo.* = Es capèllâ qui du es rossegây del bisbe. *Caudatario.*

Rossèt. *m.* Eyna de fuster. *Bramil.*

Rossèt, ta. *adj.* Un pôc ros. *Un poco rubio, bia.*

Rôst. *adj.* Lo qui fâ còsta. *Declive ô declivio.* = Trôs de tèrra qui vé en declive. *Terrera.* = Rôst escabrós. *m.* *Escarpa.*

Rostíd, da, rostir y âltres. *V.* Rustid, etc.

Rostóy. *m.* Lo qui quèda del sembrât en tèrra en haver segâd. *Rastrojo.* = El terièno ahónt està el rostóy. *Rastrojera.* = Sas rêls que se tâyan de sa cogula y ferrâtge. *Riza.*

Rot. *m.* Âyre qui surt del còs per sa boca ab impetu y fâ algûn tânt de renôu. *Regüeldo.*

Rota. *f.* Bossí de tèrra arrendâda. *Pegujar.* = Nô-va. *Arrompido, artiga, noval.* = Tièurer rotas nôvas. *Artigar.*

Rôta. *f.* Tribunal en Roma. *Rota.*

RUA

RUL

Rôta. *f.* Destrucció, pèrdua en la guèrra. *Rota.* = De rôta batuda: ab tota pèrdua. *De rota batida.*
Rotador, *ra. m. f.* El qui rota molt. *Regoldador, ra.*
Rotar. *v. n.* Fer rots. *Regoldar* ò *erutar.* = Abundar de las còsas. *Rebosar.*
Roter. *m.* El qui té rota. *Pegujalero.* = Rústic. *Rústico, ca.*
Rotjenc, *ca. adj.* Lo qui tira á ròig. *Rojizo, za.*
Rotjèt, *ta. adj.* Un pòc ròtjos. *Rojillo, lla.*
Rotjura. *f.* La qualidat qui constituëix ròtja una còsa. *Rojura.*
Rotulad, *da. p. p.* de rotular. *Rotulado, da.*
Rotular. *v. a.* Posar ròtulos. *Rotular.*
Ròtulo y millor rètulo. *m.* Inscripció qui ab lletres gròssas se pòsa á caxons, llibres, sàcs, etc. = Inscripció qui surt de la boca de sànt ò de figuras. = Despatx ò decret del Pàpa para continuar en la càusa de beatificacions. = Pes en Génova y en Nàpols. *Ròtulo.*
Rotunda. *f.* Edifici redó per dedins y per defòre. *Rotunda.*
Rotundidat. *f.* Redondès. *Rotundidad.*
Rovèy. *m.* Brutó que crián los metalls. *Orin.* = La que se pòsa á las plàntas y sembràts. *Roya* ò *niebla.*
Roveyad, *da. p. p.* de roveyar, *se.* *Enmohecido, da.* = *Arroyado, da.*
Roveyar. *v. a.* Posar rovèy. *Enmohecer.* = No dexar roveyar una còsa: gastar-la ò despatxarla prést. *No dejarla criar moho.*
Roveyarse. *v. r.* *Enmohecerse.* = Lo sembrát. *Arroyarse.*
Roy. *m.* Còsa líquida qui surt. *Chorro.* = Pixèra. *Necesidad menor.* = Fer un roy ò tenir un roy. *Hacer* ò *tener necesidad menor.*
Royar. *v. a.* Tenir abundància. *Rebosar.*
Royèt. *m.* Roy petít. *Chorrillo.*
Royòt. *m.* Roy gròs de àygo. *Buey de agua.*

RU.

Rua. *f.* Còsa coneguda. *Arruga* ò *ruga.* = En vestit. *Arruga, doblez* ò *ruga.* = En plagamí. *Arruga, crispatura* ò *ruga.*
Rua. *f.* Vòlta. *Rua.* = Fer la rua. *Hacer la rua* ò *ruar.*
Ruad, *da. p. p.* de ruar, *se.* *Arrugado, da* ò *rugado, da.*
Ruad, *da. adj.* Petíts. *Ruin.*
Ruar. *v. a.* Fer ruas. *Arrugar, rugar* ò *fruncir.* = Menudas. *Rizar.*
Ruar-se. *v. r.* *Arrugarse, rugarse, fruncirse.* = Po-

sarse sec y ple de ruas per véy. *Avellanarse.*
Ruba. *f.* Moneda russa qui vál pòc més de un duro d'òr. *Ruba.*
Rubí. *m.* Pédra preciosa. *Rubi* ò *rubin.*
Rubia. *f. pl.* Ab que se tiñy de vermèy. *Rubia.*
Rubificació. *f.* El àcte y efècte de rubificar. *Rubificacion.*
Rubificad, *da. p. p.* de rubificar. *Rubificado, da.*
Rubificar. *v. a.* Fer tornar colorada una còsa segons los químics. *Rubificar.*
Rublo. *m.* Moneda russa. *Rublo.*
Rubor. *m.* Empagaimént, vergofia. = El color vermèy qui surt á la càre del qui se empaguetèix. *Rubor.*
Rúbrica. *f.* Nòta vermeya. = Ràsgo de ploma que se pòsa á firma. = Rètglas impresas en vermèy en breviàri, missal, etc. = La rètgle qui ensenya el mòdo de dir missa, resar los divinos ofis, etc. *Rúbrica.*
Rubricad, *da. p. p.* de rubricar. *Rubricado, da.*
Rubricar. *v. a.* Posar sa firma ò es sèllo, firmar. *Rubricar.*
Rubriquista. *m.* El qui sàb de rúbriques ò escriu de ellas. *Rubriquista.*
Ruc, *ca. m. f.* Àse ò somèra jovea. *Pollino, na* ò *rozno, na.* = Qui encàre màman. *Buche.* = Hòmo torpe. *Pollino, na.* = Posar es ruc á uns pòrxo: estrèber á un ab rahóns, etc. *Poner las peras á cuarto.*
Ruda. *f. pl.* *Ruda.* = De confits, dòbbès, etc. *Cucurucho.* = De blát, xèxa. *Luda.*
Rudament. *adv.* Sens àrt. *Rudamente.*
Rudess. *f.* Grosseria, estupidès, etc. *Rudeza.*
Rudiments. *m. pl.* Primers elements ò principis de una ciència. *Rudimentos.*
Rudíssim, *ma. sup.* Molt rudos. *Rudísimo, ma.*
Rudo, *da. adj.* Tosco, estúpido, dur para aprènder. *Rudo, da.*
Rugáy. *m.* Opressió del pit qui impeddèix el respirar. *Ahoguia.*
Ruí, *na. adj.* Despreciàble, petít, vil. *Ruin.*
Ruído. *m.* Renòu. *Ruido.*
Ruína. *f.* Destrucció, pèrdua. *Ruína.* = Ruínas. *pl.* Escombros de edifici. *Ruínas* ò *rudera.*
Ruindat. *f.* Acció indecorosa, infàme, vil. *Ruinidad.*
Ruínós, *sa. adj.* Lo qui amenàssa ruína. *Ruinoso, sa.*
Ruissos. *m. pl.* La pàya que déxan las bistias en sa menjadora. = Sas rèls que se táyan de ferratge, cugula etc. *Riza.* = Lo que déxa el hòmo. *Desecho.*
Rullána. *f.* Espècie de rodeta que té el fus. *Tortera.* = El de tòrser. *Rodaja.* = El òs des jonóy.

Choquezuela, chueca, y entre los métxes. *Rótula*.
Rulló. *m.* La mola qui rôda en el tray. *Galga*.
Rum. *m.* V. *Rom*. *Rom*, *ron* ò *rum*.
Rumrúm. *m.* Fâma, veu. *Runrun*.
Rumbo. *m.* Direcció des vénts. = Camí que se propôsa prènder para emprènder alguna còsa. = Ostentació, pompa. = Figura quadrada qui té dos ângulos agúds y un forât al mitx. *Rumbo*.
Rumbós, *sa*. *adj.* Adornâd, pompós. *Rumboso*, *sa*. = *Dadivós*, *sa*, generós, qui se agrâda de donar. *Dadivoso*, *sa*.
Rumbosament. *adv.* Ab ostentació. *Rumbosamente*.
Rumiâd, *da*. *p. p.* de *rumiar*, *se*. *Rumiado*, *da*. = *Rugido*, *da*.
Rumiar. *v. a.* Méditar, pensar, reflexionar. *Rumiar*.
Rumiar-se. *v. r.* Cômensarse á dir y sâbrerse lo qui estâva ocúlt. *Rugirse*.
Rumor. *m.* Fâma, ruido, veu. *Rumor*.
Rúnic, *ca*. *adj.* Godo. *Rúnico*, *ca*.
Rupicâpra. *f.* Câbra montesa. *Rupicapra*.
Ruptura. *f.* Fracció. *Ruptura*.
Ruquêt. *m.* Vestidura eglesiástica. Ab mânegas. *Roquete*. = Sense mânegas. *Giraldete*.
Ruquêt, *ta*. *m. f.* Diminutiu de *ruc*, *ca*. *Polli-nejo*, *ja*.
Rurâl. *adj.* Còsa de câmp. *Rural*.

Rurâlmént. *adv.* De un môdo rurâl. *Ruralmente*.
Russiâ, *na*. *adj.* De la Russia. *Rusiano*, *na*.
Rusiñêl. *m.* Aucèll molt conegú. *Ruiseñor*, *ruseñol* ò *filomela*. = Sobrenòm que donâm á un âse quând brâma. *Calandria de aguador*.
Russo, *sa*. *adj.* De la Russia. *Ruso*, *sa*.
Rústic, *ca*. *adj.* Senzill, ximple. = Rudo, grosser. = Campêstre, pagès. *Rústico*, *ca*.
Rústica (Á la.) Encuadernació sense cartó, sinó ab paper regularment blâu. *Á la rústica*.
Rústicament. *adv.* Sense cultura. *Rústicamente*.
Rustidât. *f.* Senzillès de las còsas rústicas. = Groseria, mâla criânsa. *Rusticidad*.
Rustíd, *da*. *p. p.* de *rustir*. *Asado*, *da*.
Rustidor. *m.* Instrument para rustir. *Asador*.
Rustilla. *f.* Coqueta. *Rosquilla*.
Rustiquès. *f.* V. *Rustidât*. *Rustiquez*.
Rustiquesa. *f.* *Rustidât*. *Rustiqueza*.
Rustir. *v. a.* Posar alguna còsa de càrn dins forn, en el âst, al caliu fins que sia cnyta. *Asar*.
Rustit. *m.* La càrn rustida. *Asado*.
Ruta. *f.* Camí. *Ruta*.
Rutina. *f.* Costúm, hàbit. *Rutina*.
Ruxâda. *f.* Cayguda curta de pluja. *Golpe de agua* y en Aragó. *Ruxada*, pronunciânt côm en mallorquí. = Fôrta y gròssa. *Aguacero*, *turbion*, *turbunada*. = De bâlas, pédras, etc. *Rociada de balas*, etc. *Esbârt de aucèlls*. *Nubada*.

SAB

SAB

S. *f.* La lletra vigèssima ò vintena del alfabeto mallorquí y consonânt. *S*. = Tota sòla es abreviatura de *san* quând el qui se següeix comença per consonânt, y de *sant* si comença per vocal, v. g. *S*. Pâu, *S*. Ambrós, *san* Pâu, *sant* Ambrós.
Sa. *f.* La segona veu del pronòm possessiu seu, sêua: lo qui es prôpi ò pertâny á algú. *Su*.
Sa. *f.* Article qui se antepôsa á los nòms comuns ò appellatius femenins, v. g. *sa* câsa, y es lo matèix que *la*. *La*.
Sâ, *na*. *adj.* Lo qui està en estat perfet de salut. = Fôrt, robâst, vigorós. = Lo qui es oposâd á mâlsâ. = Lo qui no té defecte algú. = Ignocent, pur, frêcte. *Sano*, *na*. = Si côm un grâ d'ây. *Sano como ajo*. = Sâ y sâlvo: sense dâny y sense perill. *Sano y salvo*.
Sâba. *f.* Mâl gust. *Resabio*.
Sâba. *f.* El humor ò suc que ténen los âbres. *Sa-*

ba, *savia* ò *jorgo* = Quând los puja. *Empuje*.
Sabât *sabât*. *m.* Jôc de allòts qui se pègan á sas âncas ab una sabâta, etc. *Batanes*.
Sabâta. *f.* Còsa coneguda. *Zapato*. = De llaurador: âmpla de sòla. *Zapato ramplon*. = Qui sa sòla surt molt. *Zapato bañado de suela*. = Puntaguda. *Puntiagudo*. = Redona. *Romo*. = Ab sòla de fust. *Zueco*. = Xoquí. *Chancleta*. = Anar sabâta xoquí. *Andar en chancletas*.
Sabatâda. *f.* Tôc ab sabâta. *Zapatazo*. = Pégar sabatâdas en tèrra, etc. *Zapatear*. = Donarse sabatâdas en contièndas, disputas, etc. *Zapatearse*.
Sabater. *m.* El qui fâ sabâtas. *Zapatero* ò *maestro de obra prima*.
Sabatêra. *f.* La dôna de sabater. *Zapatera*.
Sabateria. *f.* La botiga de sabater. = El ofici de sabater. = El carrer alont hey há molts botigas de sabaters. *Zapateria*.

Sabateta. *f.* y **sabató.** *m.* **Sabáta** petita. *Zapatico, illo, ito.*

Sabbati, *na. adj.* Pertañent á dissápte. *Sabatino, na* ò *sabdtico, ca.*

Sabbatina. *f.* La sèria de que se résa en dissápte. *Sabatina.*

Sabedor, *ra. m. f.* El qui està instruít ò té noticia de alguna còsa. *Sabedor, ra.*

Sabeisme. *m.* La antiga religió de los adoradors del fòc. *Sabeismo.*

Sabeliá, *na. adj.* Lo pertañent á Sabélio herétge del tercer sigle qui negáva la distinció entre las divinas personas, el sèu error y sectáris. *Sabeliano, na.*

Sabelianisme. *m.* La heregia de Sabélio. *Sabelianismo.*

Sabéo, *éa. adj.* De Sabá. *Sabeo, ea.*

Sabéos. *m. pl.* Pòbles de la Aràbia fèlis. *Sabeos.*

Sáber. *v. a.* Conèxer, comprendre, tenir noticia de alguna còsa. = Ser dòcte, noticiós. = Tenir habilitat, ser destre, hàbil en algún art ò facultat. = Aprender, descobrir. = Ser molt advertit y sagás. = Tenir molta lletra. *Saber.* = De còr: de memòria. *De coro.* = Més que el diàble. *Saber un punto mas que el diablo.* = El diàble ahónt se colga. *Saber mas que el Merlin.* = Fer el sèu negòci. *Saber bien la aguja del marear.* = De mon. *Saber de toda costura.* = Molta lletra menuda. *Tener mucha letra menuda.* = Més que òli ranci. *Saber mas que las culebras* ò *que la zorra.* = Una còsa còm es pare-nòstro. *Como el Ave Maria.* = Quin pá lo assacia. *Saber cuantas son cincó.* = De quin pèu se dòl un àltre. *Saber de que pié cojea.* = Una còsa pes cab des dits: sáberla bé. *Tenerla en la uña.* = Sas trescas en un llòc. *Tenerle medido d palmos.* = Cádahú sàb quin pèu li dòl. *Cada uno sabe donde le aprieta el zapato.* = Es nins qui váu á dur òli heu sàben. *Los niños lo saben.* = No sàb ahónt té es càp. *No sabe donde tiene los ojos.* = No sàb ahónt té se mà dreta: es molt ignorànt. *No sabe cual es su mano derecha.* = No sáber donar claricia de alguna còsa. *No saber dar razon de...* = No sáber ahónt girarse: ahónt anar para lo que se necessita. *No saber donde volver la cabeza.* = Ahónt posarse de pòr. *No saber donde meterse de miedo.* = No sáber tenir secreta una còsa. *No apostársela.* = Tot se sàb. *Todo se sabe aun lo de la calle.* = No sàbs quet dius: paràula injuriosa que se diu al qui pensan que mént. *Mentís.*

Sáber. *v. impersonal.* Tenir mál gust, mál sabor: = Tenir las còsas inanimádas gust ò sabor de àltra. *Saber.* = Sáber á ràpa, á verd el vi. *Sa-*

ber d escobajo, d verdin.

Sáberse. *v. r.* *Saberse.* = Governar, obrar, réar. *Bandearse.*

Sáber. *m.* Ciència. *Saber.*

Sábi, *bia. adj.* Dòctes, etc. *Sabio, bia.*

Sábiamént. *adv.* Dòctamént. *Sabiamente.*

Sabidor, *ra. m. f.* V. **Sabedor.** *Sabidor, ra.*

Sabiduría. *f.* Art, ciència, conexemént, noticia, discernimént. = Destresa, prudència. = Títol de un libre de la sagrada Escripura. *Sabiduria.* = Eterna, increyáda: el Vèrbo divino. *Eterna, increada.*

Sabino, *na. adj.* El naturál de ò lo pertañent al país de los sabinos autgs pòbles de Itàlia. *Sabino, na.*

Sabor. *m.* Gust agradáble ò amàrg de las còsas. *Sabor.* = D'aràm, verdèt, etc. que pren lo aguiad. *Relumbre.*

Saborèt. *m.* Sabor menud. *Saborete, saborcico, llo, to.*

Saborós, *sa. adj.* Agradáble al gust. = Deliciós, gnstós. *Saboroso, sa* ò *sabroso, sa.*

Saborosamént. *adv.* Ab hòn sabor. *Saborosamente.*

Saborosíssim, *ma. sup.* Molt saborosos. *Sabrosiímo, ma.*

Saboyá, *na. adj.* De Sabòya. *Saboyano, na* ò *saboyardo, da.*

Sabràda. *f.* Tòc ab sàbre. *Sablazo.*

Sábre. *v. a.* ò *impersonal.* Lo matéix que sáber. *Saber.*

Sàbre. *m.* Àrma blànca. *Sable.*

Sabúd, *da. p. p.* de sáber ò sàbrer. *Sabido, da.*

Sabúd, *da. adj.* Dòcte, sábi. = Còsa coneguda. *Sabido, da.*

Sác. *m.* Talég gròs y llàrg. *Saco, costal, halda.* = Sa pànxa. *Saco* ò *costal.* = De dolentia. *Costal* ò *saco de maldades.* = D'òssos. *Costal* ò *saco de huesos:* el qui està molt màgre. *Arma-zon de huesos.* = Sác no ple de lo que se du al moll. *Saquilada.* = Buydar ò umplir es sác: cagar ò menjar. *Vaciàr* ò *llenar el saco.* = Posar sa mà dins es sác per sorteyar. *Meter la mano en cántaro.*

Sàca. *f.* Sác molt àmple y àlt. *Saca* ò *halda.*

Sàcabálas. *m.* Instrument para trèurer sas bálas de un canó ò de un còs. *Sacabala.*

Sàcaborros. *m.* Instrument para trèurer atacs de canó. *Sacatrapos:* para trèurer tàps de botèllas, etc. *Sacacorchos* ò *tirabuzon.* = De sabater. *Sacabocados.*

Sàcadinéros. *m.* El qui ven còsas de pòc valor y la matéixa còsa. = El qui fà titeras, etc. *Sacadineros.*

Sàcafilásticas. *m.* Instrument de artilleria. *Saca-filásticas.*

Sacánab. m. Barra de ferro para separar el murter de sa bomba. *Sacanabo.*

Sacerdóci. m. Dignidat y càrreg del sacerdot. *Sacerdocio.*

Sacerdot. m. Hòmo dedicad á celebrar y oferir los sacrificis. = En la lléy de Cristo el hòmo consagràd á Déu y ordenad para administrar sacraments y dir missa. *Sacerdote.* = Grán sacerdot: el príncipe y primer de los sacerdòts. *Gran sacerdote.* = Simple sacerdot: el qui no té jurisdicció egleiástica. *Simple sacerdote.* = Summo sacerdot: Cristo, y per participació el Papa. *Sumo sacerdote.*

Sacerdotál. adj. Pertañent á sacerdot. *Sacerdotal.*

Sacerdotissa. f. La dòna dedicada á los sacrificis de las diosas y al cuydado de los seus témples entre los gentils. = La espòsa del sacerdot casad. *Sacerdotisa.*

Saciedat. f. Afartament. *Saciedad.*

Sáco. m. Ròbo de los de càsa. *Galima.*

Sacorrad, da. p. p. de sacorrar. *Chamuscado, da. ò socorrado, da.* = *Sollamado, da.*

Sacorrar. v. a. Cremar un pòc per part desfore. *Chamuscar ò socorrar.* = Aves plomadas. *Sollamar ò pasar por la llama.* = Sacorrarse es pà en es forn. *Ahornarse.*

Sacorrim. m. El acte y efecte de sacorrar. *Chamusquina ò socorrina.*

Sàcra. f. Posteta de altar qui conté la paràulas de la consagració, etc. *Sacra.* = La des mitx y ues gròssa. *Sacra ò palabras.*

Sàcra. f. Las batayadas que se tòcan al dir el prefaci del ofici. *Plegaria.*

Sacramentál. adj. Pertañent á los sacraments. = Qualsevòl remey per qui se perdouan es pecats venials, còm aygo beneyta, pà beneid, etc. *Sacramental.*

Sacramentàlmént. adv. Ab mòdo y reyalidat de sacrament. *Sacramentalmente.*

Sacramentarse. v. r. Convertirse el pà y el vi en el còs y sang de Cristo. *Sacramentarse.*

Sacramentàri, ria. adj. Herétges. *Sacramentario, ria.*

Sacrificad, da. p. p. de sacrificar, se. *Sacrificado, da.*

Sacrificador, ra. m. f. El qui sacrifica. *Sacrificador, ra.*

Sacrificador. m. El llòc destinad para los sacrificis. *Sacrificadero.*

Sacrificant. p. a. de sacrificar. El qui sacrifica. *Sacrificante.*

Sacrificar. v. a. Fer sacrificis. = Posar en gràve perill ò trabáy á un. *Sacrificar.*

Sacrificarse. v. r. Oferirse, majorment á Déu. = Sub-

jectarse á algú, fer lo que ell vòl. *Sacrificarse.*

Sacrifici. m. La acció de sacrificar; se. = La ofèrta que seu Cristo de al matéix en la creu. = El que fà el sacerdot en la missa. = Humiliació de la voluntat que se fà á Déu. = Subjecció al arbitri ò dictàmen de àltre. = Convite oferid á algú Déu entre los gentils. *Sacrificio.*

Sacrilegament. adv. Irreligiosament. *Sacrilegamente.*

Sacrilègi. m. Violació de còsa sagrada. = Desprèci de còsa respectàble. *Sacrilegio.*

Sacrilego, ga. adj. El qui comèt sacrilègi. *Sacrilego, ga.*

Sacristà, na. m. f. El qui se cuyda de una sacristia. *Sacristan, na.*

Sacristà. m. Dignidat egleiástica. *Sacrista y sacristan.*

Sacristanàt. m. La dignidat del sacristà. *Sacristania.*

Sacristanèt. m. Allòt de sacristia, escolanèt. *Sacristanejo.*

Sacristania. f. Sacristanàt. *Sacristania.*

Sacristia. f. El llòc ahont se guàrdan sas còsas sagradas de la iglesia. *Sacrista.*

Sàcro-profà. adj. Mesclad de sagrad y de profà. *Sacro-profano.*

Sacrossant, ta. adj. Sagrad, sant. *Sacrosanto, ta.*

Sacudida. f. Arregañy, reprensió. *Sacudida.*

Sadòll. m. Afartament. *Hartazgo.*

Sadòll, lla. adj. Fàrts, plens de menjar. *Harto, ta.* = Gròssos, gràssos. *Gordon, na.*

Saduceisme. m. La sècta de los saduceos. *Saduceismo.*

Saducéo. m. Herétge entre los judios qui negava la immortalidat de la ànima, etc. *Saduceo.*

Saetta. f. ant. Bàrco. *Saetta.*

Safad, da. p. p. de safarse. *Librado, da.*

Safarse. v. r. Escaparse de dany, etc. *Librarse.*

Safarètx. m. Espècie de aujúb sense vòlta para depòsit de aygo. *Alberca ò estanque.* = De alambt. *Corbato.*

Sàfic. m. Vèrs endecassillabo inventad per Sàfo grán glosadora. *Sàfico.*

Sàfic, ca. adj. Pertañent al vèrs sàfic. *Sàfico, ca.*

Safrà. m. pl. y los brins que produèix. *Azafran.* = El terréno sembrad de safrà. *Azafranal.* = Bord qui assembla molt al safrà vertader. *Colchico.* = Àltra plànta. *Alazor.*

Sagacidat. f. Agudesa, astucia, destresa. *Sagacidad.*

Sagapèno. m. m. Goma de un arbusto. *Sagapeno.*

Sagàs. adj. Agúd, astút. *Sagaz.*

Sagassissiu, ma. sup. Molt sagàs. *Sagacissimo, ma.*

Sagàsment. adv. Ab sagacidat. *Sagazmente.*

Saggeta. *f.* Flétxa. *Sueta.* = Fissonada. *Fisga.*
Saggeta. *adj.* Fiscó, na. *Fisgon, na.*
Sagl. *m.* Part inferior del ventre. *Empeine.* = De galina per medicina. *Enjundia.*
Sagita. *f.* El segment del diámetro contengut entre el vértice y la aplicáda. *Sagita.*
Sagittári. *m.* Signe. *Sagitario.*
Sagma. *f.* Mida que prenen ab un régle los arquitectos ahont se nòtan molts parts, còm totes las de una gornisa. = Cèrta estrèlla. *Sagma.*
Sagrâd, *da.* *adj.* Lo qui està dedicad al culto de Déu y á Déu. = Lo qui diu relació á lo divino. = Lo qui per son destíno ô us es digue de veneració. *Sagrado, da.*
Sagrâdamént. *adv.* Ab veneració. *Sagradamente.*
Sagrâdíssim, *ma.* *sup.* Molt sagrâds. *Sacratissimo, ma.*
Sagramént. *m.* Señal sensible de una còsa sagrada oculta. = Medicina espiritual qui cura la ànima. *Sacramento.* = Del altar. *Del altar.*
Sagramentâd, *da.* *p. p.* de sagramentar. *Sacramentado, da.*
Sagramentar. *v. a.* Administrar los sagraments, majorment el combregar para morir. *Sacramentar.*
Sagramentarse. *v. r. V.* Sacramentarse. *Sacramentarse.*
Sagrâri. *m.* El tabernacle ô lloc ahont se deposita á Cristo sagramentâd y la capèlla ahont està el sagrâri. *Sacrario.*
Sagrât. *m.* Refugi ubèrt á los delincents en las iglesias. = Lloc de seguretât. *Sagrado.* = Prender sagrât. *Acogerse á sagrado.*
Saguntí, *na.* *adj.* De Sagunto, vuy en dia Morviédro. *Saguntino, na.*
Sáim. *m.* El gréix de quâsevòl animal. = Brutó en ròba, capèl, etc. *Sain.*
Sâl. *f.* Sustância amarga qui comunica sahor á las dents. = Agudesa, gràcia, xiste. *Sal.* = De Madrid. *De la Aliguera.* = Gram de sâl. *Terron de sal.*
Sâh. *f.* La péssa principal de una càsa. = La péssa ahont se juntan los jutges. = La junta de cèrt nombre de ministres diputâts para alguns negòcis. *Sala.* = La de hospital llarga y ahont heyâ llits á càda part. *Cruja.* = De sas uncions. *Uncionario.* = Para posar grâ. *Cdmara.* = Lo demunt de una càsa. *Sobrado.*
Salabrar. *m.* Tèrra pròp de mar á qui arriba la saladina. *Saladar.*
Salâd, *da.* *p. p.* de salar. *Salado, da.* = Fer salâd: posar màssa sâl á lo que se agüa. *Salar.* = Bèuror màssa. *Cargar delantero.* = Ponderar màssa. *Tirar largo.*

Salâd, *da.* *adj.* Allò en qui heyâ màssa sâl. = Agüd, graciós, xistós. *Salado, da.* = Car, ra. *Caro, ra.* = El qui ven car. *Carero, ra.*
Saladina. *f.* Salebrosidad.
Salador, *ra.* *m. f.* El qui sâla. *Salador, ra.*
Saladura. *f.* El âcte y efecte de salar. *Saladura, salazon.*
Salamândra. *f.* Insecto qui se creya que poria viurer dins es fòc. = Alúm de plom en térme de química. *Salamandra ô salamandria.*
Salamanquesa. *f.* Pédra preciosa. *Salamanquesa ô estelion.*
Salamantí, *na.* *adj.* De Salamânca. *Salamantino, na ô salamanques, sa.*
Salamó. *m.* Espècie de candeléro regularment de crestây. *Araña.*
Salar. *v. a.* Possar sâl corresponent ô màssa á lo que se agüa. = Á alguna còsa paraque se conserv y no se podresca. *Salar.*
Salâri. *m.* Pâga, sòu, jornal del treballador. = Estipèndi que se dona al qui eczejuta alguna comissió. *Salario.*
Salariâd, *da.* *p. p.* de salariar. *Salariado, da.*
Salariar. *v. a. V.* Assalariar. *Salariado, da.*
Salcéra. *f.* Eufabieta ab ânsas. *Tineta, tinijilla, tinijuela.* = Para mèl. *Pierna ô calza,* y si es gròssa. *Parral.*
Saldâd, *da.* *p. p.* de saldar. *Soldado, da.*
Saldâda. *f.* Pâga, salâri, sòu. *Soldada.* = De missatge. *Aniaga.*
Saldadura. *f.* El âcte y efecte de saldar. *Soldadura.*
Saldar. *v. a.* Uuir una còsa natural ô artificial ab âltra. *Soldar.*
Saldarse. *v. r.* Uuirse per sí matèix una còsa. *Soldarse.*
Salebrosidât. *f.* La calidât de lo salâd. *Salebrosidad.*
Saler. *m.* Tassonet ahont se pòsa sâl para servirsen en la tâula. *Salero.*
Saléra. *f.* Lloc ahont se té la sâl. *Salin.*
Salerèt. *m.* Saler petit. *Salerito.*
Saléro. *m.* Gràcia, xiste. *Salero.*
Saleta. *f.* Sâla petita. *Saleta ô salita.*
Sâlica. *adj.* Se diu de la llèy qui esclueix las faméllas de la corona de Frâusa. *Sdlica.*
Salicaria. *f. pl.* *Salicaria.*
Salicor. *m. pl.* de cuya cènra se fâ vidre y sebó. *Salicor.*
Salient. *adj.* Lo qui surt. *Saliente.*
Salificâble. *adj.* Lo qui ab facilitât se pòt convertir en sâl. *Salificable.*
Salina. *f.* Lloc ahont se fâ ô se bènèficia la sâl. *Salina.*
Salino, *na.* *adj.* Lo qui té sâl. *Salino, na.*

Salitrál. *adj.* Lo qui té salitre. *Salitral.*
Salitre. *m.* Nitro sense purificar. *Salitre.*
Salitreria. *f.* El lloc ahont se fabrica el salitre. *Salitreria.*
Salitros. *sa. adj.* Lo qui té salitre. *Salitroso, sa.*
Saliva. *f.* Humor áqueo qui se forma diu sa boca.
Saliva. = Gastar saliva: parlar inútilment. *Gastar saliva.* = Estojarse sa saliva: no parlar per política ò per respècte. *Tragar saliva.*
Salivació. *f.* El acte y efècte de escupir. *Salivacion.*
Salivál. *adj.* Portaüent á la saliva. *Salival.*
Salivetjar. *v. n.* Escupir. *Salivar.*
Salivera. *f.* La saliva que los hòmos y animals escupen, còm sehonéra. *Espumajo* ò *espumarajo.*
Salivos. *sa. adj.* Lo qui té molta saliva. *Salivoso, sa.*
Sálm. *m.* Càntic qui conté alabansas de Déu. *Salmo.*
Salmaticense. *adj.* De Salamáuca. *Salamaticense.*
Salmetjar. *v. a.* Cantar los sálms. *Salmear.*
Salmista. *m.* El qui compòu ò cànta sálms. = Epíteto de Dávid. *Salmista.*
Salmó. *m.* Péix. *Salmón.*
Salmòdia. *f.* El conjunt de los sálms y el cànt de ells. *Salmòdia.*
Salmógrafo. *m.* El compositor de sálms. *Salmógrafo.*
Salmorrègi. *m.* Sálza. *Salmorejo.*
Saló. *m.* Sàla grán. *Salon.*
Salobral. *adj.* La tèrra qui té mescla de sál. *Salobral* ò *salobreño, ña.*
Salobre. *adj.* Lo qui té sabor de sál. *Salobre.*
Salomar. *v. a.* Cridar. *Vocear.*
Sálprendre. *v. a.* Posar sál á alguna còsa peraque se consèrv. *Salpresar.*
Sálprès. *sa. p. p.* de sálprendre. *Salpreso, sa.*
Salprunela. *f.* Nitro purificad. *Salprunela.*
Sálza. *f.* Condiment para los aguiats. *Salsa.* = De bròu, espicias, mellas, etc. que se sòl fer á Nadal. *Mirrauste* ò *gerricote.* = De mellas para los aguiats. *Treballa.*
Salséra. *f.* Escudelleta en qui se trèn sa sálza á sa tàula. *Sulsera.* = En forma de bàrca. *Bernegul.*
Salseta. *f.* Sálza petita. *Salsilla, ita.*
Salsid. *da. adj.* Ple, v. g. de poys. *Hervido, da.* = Crenad. *Curtido, da.*
Sált. *m.* El acte de saltar. = El espay que se salta. = Tránsit de una còsa á altra sense prendre los mèdis. = Precipici. = Bot. *Salto.* = Llarg. *Tranco.* = De bot de bot còm es qui donau los qui duen grillòus. *Salto de trucha.* = Mortál: el que donau los titereros dexántse caurer de cap y tént una vòlta en el àyre. *Mortal.* = Á sálts: saltant. *A saltos.* = De un salt: de un còp. *De un salto.* = Per salt: lèste del orde regular. *Por salto.* =

En dos sálts: prést. *En dos trancos.* = Donar un salt el còr. *Dar un salto* ò *un vuelco.*
Saltad. *da. p. p.* de saltar. *Saltado, da.*
Saltador. *ra. m. f.* El qui salta. *Saltador, ra.* = *m.*
 El siti á propòsit para saltar. *Saltadero.*
Saltant. *p. a.* de saltar. El qui salta. = *m.* Péssa en escút de àrmas. *Saltante.*
Saltar. *v. n.* Alsar el còs ab violència y lliqueresa. = Alzarse ab violència una còsa, v. g. espira de foc. = Botir ò romprese una còsa. *Saltar.* = De bot de bot. *Saltar de trucha.* = Demunt nu: acomètrerlo. *Sobre uno.* = Per demunt: dexar alguna còsa escrivint ò llegint. *Por encima.* = Desllit: axecarse. *De la cama.* = En tèrra: desembarcar. *En tierra.* = Á la vista: ser patènt. *À los ojos.*
Sáltarègla. *f.* Instrument compòst de dos règles, etc. *Saltaregla.*
Saltatris. *f.* Bàlladora ò saltadora. *Saltatriz.*
Saltead. *da. p. p.* de saltar. *Salteado, da.*
Saltador. *m.* El qui ròba en camins reyáls. *Saltador.*
Saltar. *v. a.* Robar en camins reyáls á los passatgers. *Saltear.*
Salèri. *m.* Col·lecció de los sálms de Dávid ò el llibre qui los conté. = Instrument músic ab còrdas. *Salterio.*
Saltè. *m.* Sált curt ò petít. *Sáltico, illo, ito.*
Sáltimbànc. *m.* Xarlatá qui ven sas séuas drògas en plàssa pública. *Saltabanco* y *saltimbanco.*
Saltiri. *m.* El rosári de quinze dezenas. *Salterio.*
Salubèrrim. *ma. sup.* Molt saludáble. *Salubèrrimo, ma.*
Salubre. *adj.* Saludáble. *Salubre.*
Salubridat. *f.* Sanidat. *Salubridad.*
Saludáble. *adj.* Sà, qui dona ò contribuèix á la salut. = Profitós para algún fi y espècialment para el bé de la ànima. *Saludable.*
Saludáblemènt. *adv.* Sànamènt, útilment. *Saludablemente.*
Saludad. *da. p. p.* de saludar. *Saludado, da.*
Saludador. *ra. m. f.* El qui saluda. = Xarlatá qui pretén curar ab oraciòus, tenir virtút para trièrrer verí, etc. *Saludador, ra.*
Saludar. *v. a.* Donar es bòn dia, fer cortesía, dir àdiós. = Tirar algunas caonadas. = Pretenir tenir virtút para curar posántla en òbra, xupar el verí, ect. *Saludar.*
Saludo. *m.* El acte de saludar. *Saludo.*
Saluèt. *m.* Molèstia. *Jacaca.* = Fer saluèt: molestar. cantant, xerrant. *Jacacrear.*
Salút. *f.* Sanidat. = El estat de gràcia y justificació. *Salud.* = Bèurer á la salut de algú. *Bever d la salud de...*

Salutació. *f.* El acte y efecte de salutar. = *Eczordi de sermó etc. Salutacion.*

Sálva. *f.* Prova de menjar y beurer para los réys per assegurarlos que noy há perill en élla. = Canonadas ô tirs de canó en honra de algú ô per festa. *Salva.*

Salvació. *f.* El acte y efecte de salvar, se. *Salvacion.*

Salváu, *da. p. p.* de salvar, se. *Salvado, da.*

Salvador, *ra. m. f.* El qui salva. *Salvador, ra.*

Salvador. *m.* Jesucrist. *Salvador.*

Sálvaguárda y sálvaguárdia. *f.* Protecció = El escut de armas que se pôsa á algú llòc para la seua seguretât. = Paper de seguretât. *Salvaguarda y salvaguardia.*

Salvamént. *m.* El acte y efecte de salvar, se. *Salvamento.* = En salvamént. *adv.* Sense perill. *En salvo.*

Salvar. *v. a.* Alliberar, preservar ô treurer de perill. *Salvar.* = Donar la glòria. *Salvar.*

Salvarse. *v. r.* Alliberarse, escapar de dany ô perill. = Alcansar la glòria. *Salvarse.*

Sálve. *f.* Pregària en honor de la Vêrge Maria. *Salve.* = Sálve: canonadas, etc. *V. Sálva. Salva.*

Sálvia. *f. pl.* Medicinâl. *Salvia.*

Salvo, *va. p. p.* de salvar, se. = *adj.* Sà, hò, libre. *Salvo, va.*

Sálvo. *adv.* Escèpte, á escepció de... *Salvo.* = Á ô en sálvo: fòre de perill. *Á ô en salvo.*

Sálvoconducte. *m.* Despàtx de seguretât. = Lleccència, perints. *Salvoconducto.*

Sàller. *m.* Llòc ahònt estàn botas grâns para posary vi y gordarló. *Bodega.*

Sàllerèt. *m.* Sàller petít. *Bodegueta y bodeguilla.*

Samaritá, *na. adj.* El natural de ô lo pertañent á Samaria. *Samarita y samaritano, na.*

Sàmbenito. *m.* Escapolâri qui posàvan á los penitenciâds per la inquisició. = Nòta de infàmia que déxa una màla acció. *Sambenito.*

Sambuca. *f.* Instrumént músic triangular y de còrdas. *Sambuca.*

Sampsuquí. *m.* Unguent. *Sampsuquino.*

San. *adj.* Abreviadura de sànt. *San.*

Sànament. *adv.* Ab salut. = Ab hòna intenció. *Sanamente.*

Sanció. *f.* Decrèt, estatút, lléy. *Suncion.*

Sancionáu, *da. p. p.* de sancionar. *Sancionado, da.*

Sancionar. *v. a.* Donar fòrsa de lléy á una còsa. *Sancionar.*

Sàntasàntòrum. *m.* La pàrt més interior del tèmple de Salomó. *Sanctasanctorum.*

Sandàlia. *f.* Càsta de sabàta. *Sandalia.*

Sandéra. *f.* Filâts para agafar coníys. *Capillo.*

Sanedrín. *m.* El suprèmo consèy ô tribunâl de

los judíos. *Sanedrín.*

Sàng. *f.* Humor vermèy qui circula per el còs del animâl. = Família, lliogatge, parentesc. = Hasienda, sustància. *Sangre.* = De dràgo: medecina. *De drago.* = De dragó: tintura de antimoni. *De dragon.* = Traída: corrompuda. *Sangraza ô sangusa.* = Á sâng freda: sens acaloramént. *Á sangre fria.* = No quedar gota de sâng á un: retgirarse molt. *No quedarle gota de sangre.* = Xupar la càrn y la sâng á un: consumirlí la hacienda ab màña. *Chuparle la sangre.*

Sangonéra. *f.* Insècto bèn conegúd. = La persona qui ab màña xupa á àltre lo que té. *Sanguijuela ô sanguja.*

Sangràd, *da. p. p.* de sangrar, se. *Sangrado, da.*

Sangrador. *m.* El qui sangra. *Sangrador.*

Sangrar. *v. a.* Oñrir ab una llanceta sa vena para treurer sâng. = Fer una ubèrta á voréra de riu, torrent, etc. para prènder aygo per regar. = Treurer una còsa de allá ahònt està, v. g. dòbbes de sa bossa. *Sangrar.*

Sangrarse. *v. r.* Fèrse sangrar. *Sangrarse.*

Sangría. *f.* Ubertura de vena para treurer sâng. = Ròbo. = Ubertura de riu, etc. para treurer aygo, etc. *Sangría.* = Es xâp de sa sangría. *Sangradura.* = La ubèrta de riu, etc. *Sangradera.* = Matar ab sangrias: debilitar per massa sangrar. *Desollar d sangrias.*

Sangrièut, *ta. adj.* Eusangrantâd, teñid de sâng. = Cruèl. = Lo qui càusa derramamént de sâng. *Sangriento, ta.*

Sanguífero, *ra. adj.* Lo qui conté ô du en sí sâng. *Sanguifero, ra.*

Sanguificar. *v. a.* Fer que se criy sâng. *Sanguificar.*

Sanguificatú, *va. adj.* Lo qui té virtút para fer criar sâng. *Sanguificativo, va.*

Sanguinari, *ria. adj.* Cruèl, qui pren gust en vèrner derramar sâng. *Sanguinario, ria.*

Sanguina. *f.* Pédra ab que se brufy lo òr y plâta. *Sanguina.*

Sanguinària. *f. pl.* Medicinâl. *Sanguinaria.*

Sanguinària. *f.* Pédra qui té virtút para estancar la sâng. *Sanguinaria.*

Sanguíneo, *nea. adj.* Lo qui es de sâng ô la conté. = El qui abunda de sâng: lo qui es de color de sâng ô pertàny á ella. *Sanguineo, nea.*

Sanguino, *na. adj.* Lo qui abunda de sâng, la cria ô la aumènta. *Sanguino, na.*

Sanguinolént, *ta. adj.* V. Sangriènt. *Sanguinolento, ta.*

Sanguinós, *sa. adj.* Lo qui es de sâng, la conté ô abunda en ella. = Cruèl. *Sanguinoso, sa.*

Sàngüis. *m.* Parâula llatina ab que enteuèm la sâng

de Cristo en la missa. *Sangüis*.
Sanguisorba. *f.* Hérba semblánt á pinpiñella. *Sanguisorba*.
Sanícula. *f.* Hérba vulnerária. *Sanícula*.
Sanidat. *f.* Salút, robustès. *Sanidad*. = En sanidat: en bona salut. *En sanidad*.
Sanjuanista. *adj.* Cavaller, capellá, religiós de Málta. *Sanjuanista*.
Sant, *ta*. *adj.* Sagrad, invioláble. = Perfét, exent de tota culpa. = Lo qui está consagrad, majormént á Déu. = Conforme á la lléy y hòus costúms. = Títol de reverència que se dona á los antígs qui illustráren á la Iglesia ab los seus escrits. = Persona virtuosa. = Persona pòc correguda, senzilla, ximple. = Persona qui per declaració del Pápa còusta estar en el cèl. *Santo*, *ta*. = Tot lo sant dia: tot un dia seucèr. *Todo el santo dia*.
Sant, *ta*. *m. f.* El béneventurád. = La estàtua, figura ò imátge de algún sant. = Nòm, senál que se dona á la tròpa para conèxer al inimí en la nit. *Santo*, *ta*. = Sant Cristó: figura de Cristó crucificád. *Crucifijo*. = Sant envernissád: hipòcrit, beáto fáls. *Santo de pajaes*.
Santabárbara. *f.* El llòc ahòut está sa pólvora en un bàrco. *Santabárbara*.
Santament. *adv.* Píadosamént, molt bé. *Santamente*.
Santarétgla. *f.* Instrument para fer àngulos. *Santarétgla*.
Santasántòrum. *m.* V. *Sántasántòrum*. *Santasántòrum*.
Santèm. *m.* Nòm que donan los mariners á S. Pére Gonsáles. *Santelmo*.
Sautèm. *m.* Llumenerèt qui aparèix á lo àlt dels àbres de bàrco y en alguns llòcs de la tèrra. *Santelmo ò helenia*, y si son dos. *Castor y póllux*.
Santèt, *ta*. *adj.* Jove ò petít sant. = Estàtua, figura ò imátge petita de sant. = Persona humíl, virtuosa, quièta, de pòc ànimo. *Santico*, *ca*, *llo*, *lla*, *to*, *ta*.
Santiágo. *m.* Nòm pròpi de hòmo, lo matèix que Jáume. *Santiago*.
Santiaguista. *m.* Cavaller de la orde militar de Santiágo. *Santiaguista*.
Sántiamèn. *m.* Instánt, momént. *Santiamen*. = En un sántiamèn: en un tancar y obrir d'uy, prést. *En un santiamen*.
Santidat. *f.* Calidat de lo qui es sant. = Perfecció, integridat de costúms. = Títol de honor que se dona al Pápa. *Santidad*.
Santificació. *f.* La acció y efecte de la gràcia santificánt ò de santificar. *Santificacion*.

Santificad, *da*. *p. p.* de santificar. *Santificado*, *da*.
Santificador. *m.* El qui santifica. *Santificador*.
Santificánt. *p. p.* de santificar. El qui ò lo qui santifica. *Santificante*.
Santificar. *v. a.* Fer sant. = Consagrar alguna còsa entèramént á Déu. = Conservar pur y sens màcula. = Alabar, beneir, celebrar. *Santificar*. = Las fèstas: observarlas. *Las fiestas*.
Santificarse. *v. r.* Empléyarse en òbras sàntas. = Justificarse. *Santificarse*.
Santimònia. *f.* Santidat. *Santimonia*.
Santíssim, *ma*. *sup.* = Títol de honor que se dona al Pápa. *Santísimo*, *ma*. = El Santíssim: el sant sacramént de lo altar. *El Santísimo*.
Santíssimamént. *adv. sup.* Ab molta santedat. *Santíssimamente*.
Santolina. *f.* Llevor cònta cucs. *Santolina*.
Santorál. *m.* Llibre qui conté vidas ò sermòns de sànts. *Santoral*.
Sàntos. *m. pl.* La pàrt de la missa en qui el sacerdot diu tres vegadas aquèsta paràula sàntctus. *Sanctus*. = Fer sàntos el sacerdot. *Alzar d Dios*. = El qui òu missa. *Darse golpes de pecho*. = Tocar sàntos. *Tocar sanctus*, *d sanctus* ò *d alzar d Dios*.
Sautòt, *ta*. *m. f.* Sànts gròssos. *Santazo*, *za*. = Beáts fàlsos. *Santucho*, *cha*.
Sànts y blàncs. *m. pl.* Milións, jòc de allòts. *Pan ò vino*.
Santuàri. *m.* Iglesia, tèmple. = La primèra pàrt del tabernacle que tenfan los judíos en el desèrt. = El llòc del tèmple de Salomó ahònt sòlamente porfan entrar los sacerdots. = Oratòri en despoblát. *Santuario*.
Santurrón. *m.* Fàls ò excessíu devòt. *Santurron*.
Santurronería. Fàlsa piedat, hipocressia. *Santurronería*.
Santurrouisme. *m.* Caràcter del santurrón. *Santurrouismo*.
Sapl. *m.* Àbre. *Sapino*.
Sapiència. *f.* Sabiduria. *Sapiencia*.
Sapienciál. *adj.* Pertañent á la sapiència. *Sapiencial*. = Sapienciàls. *pl.* Los llibres moràls de la sagrada Escripura. *Sapienciales*.
Sapieutíssim, *ma*. *sup.* Molt sàbi. *Sapientísimo*, *ma*.
Sapieutíssimamént. *adv. sup.* Ab molta sabiduria. *Sapieutíssimamente*.
Saponaria. *f. pl.* *Saponaria*.
Saporífero, *ra*. *adj.* Lo qui té sabor. *Saporífero*, *ra*.
Saquèt. *m.* Sàc petít. *Saquete*, *to*, *saquillo*, *to*.
Saquetjàd, *da*. *p. p.* de saquetjar. *Saqueado*, *da*.
Saquetjador, *ra*. *m. f.* El qui saquetja ò peruet saquetjar. *Saqueador*, *ra*.

Saquetjar. *v. a.* Entrar en algún llòc prenint y féntse duéños de tot quánt [tròban. = Robar] lo tot ò pàrt. *Saquear*.
 Saquètx. *m.* El acte y efècte de saquetjar. *Saco*, *saqueo* ò *saqueamiento*.
 Saráu. *m.* Convite, bàll, junta de personas de distinció. *Sarao*.
 Sarauèt. *m.* Saráu petit. *Saragüete*.
 Sarcàsme. *m.* Ironía mordàs. *Sarcasmo*.
 Sarcite. *f.* Pédra figuráda imitant la càrn de bòu. *Sarcite*.
 Sarcocèya. *f.* Tumor carnós en los testículos. *Sarcoceya*.
 Sarcòcola. *f.* Càsta de suc gomós. *Sarcòcola*.
 Sarcoepiplocela. *f.* Hèrnia complèta. *Sarcoepiplocela*.
 Sarcoepiploufàla. *f.* Hèrnia en el llombrígol. *Sarcoepiploufala*.
 Sarcófago. *m.* Sepulcre. *Sarcófago*.
 Sarcófago, *ga.* *adj.* Medicament qui créma las càrns. *Sarcófago, ga.*
 Sarcologia. *f.* Tractât de las càrns y de las pàrts mòllas. *Sarcologia*.
 Sarcoma. *f.* Tumor carnós. *Sarcoma*.
 Sarcónfalo. *f.* Tumor carnós en el llombrígol. *Sarcónfalo*.
 Sarcòtic, *ca.* *adj.* Remèy qui cura llàgas y fà posar càrn. *Sarcòtico, ca.*
 Sàrd. *m.* Péix. *Sarda*.
 Sardina. *f.* Péix. *Sardina*. = Estar còm á sardinas: molt estrèts y apretàds. *Estar como sardinas en banasta*.
 Sardinèl. *m.* Óbra de retjòlas. *Sardinèl*.
 Sardineta. *f.* Sardina meunda. *Sardineta*.
 Sàrdio. *m.* Pédra preciosa. *Sardio*.
 Sàrdo, *da.* *adj.* De Sardeña. = Cavall ò áse molt petits. *Sardo, da, sarDESCO, ca.*
 Sardònia. *f.* Plànta. *Sardonía*.
 Sardònic. *ca.* *adj.* Pertañent á la herba sardònica. *Sardónico, ca.*
 Sardònics. *f.* Pédra preciosa. *Sardonix*.
 Sarfúll. *m. pl.* *Sérpol*.
 Sàrga. *f.* Ròba. *Sarga*.
 Sargantàna. *f.* Espècie de dragó. *Lagartija*.
 Sargént. *m.* Soldat superior en gráu al càbo. *Sargento*. = Major: lo que es áre tinéut coronèll. *Mayor*. = Major de la plàsa: lo que es áre el major de la plàssa. *Sargento mayor de la plaza*. = Hòmo astút, tunànte. *Pieza* ò *linda caña de pescar*. = Quin sargént! *Qué pieza* ò *qué linda caña de pescar!*
 Sargénta. *f.* La dòna del sargént. = La mònja llèca del orde de Santiago. = La alahàula que en àltre témp duya el sargént. *Sargenta*.

Sargentería. *f.* El empleyo y ofici del sargént. *Sargentería y sargentía*.
 Sarmént. *f.* El brot llàrg de cep ò pàrra: el sec. *Sarmiento*: el verd y ab fuyas. *Pdmpano*. = La qui se acota. *Barbado, barbudo* ò *serpa*. = La que se déxa en podar. *Percho*.
 Sarmenteta. *f.* Sarmént petita. *Sarmentillo*.
 Sarracéno, *na.* *adj.* Môro, *ra.* *Sarraceno, na.* = Aváro, cric. *Tacaño, ña* ò *cicatero, ra.*
 Sàrria. *f.* Càsta de senáya gráu y llàrga. *Sarria* ò *seron*.
 Sarriàda. *f.* Lo que càb ò se du en sa sàrria. *Serionada*.
 Sarrieta. *f.* Sàrria petita. *Sarrieta*.
 Sarrió. *m.* Sàrria petita. *Sarrieta*. = Estorí redó para cuir fèms. *Cogedor de basura*. = Para aplegar beyas. *Cogedera*. = Para donar menjar á bestiar. *Morral*.
 Sàstre. *m.* El qui per ofici fà, cus y tàya vestíts. *Sastre*. = Bón sàstre: qualsevòl hòmo qui té habilitat, ingèni. *Buen sastre*. = Delént ò mál sàstre: el qui té pòca intelligència en lo que fà. *Corto sastre*. = Calàix de sàstre. *V. Calàix. Cajon de sastre*.
 Sastrería. *f.* La botiga ò el ofici de sàstre. *Sastrería*.
 Sastresa. *f.* La dòna de sàstre ò la qui fà ofici de sàstre. *Sastra* ò *sastresa*.
 Sastret. *m.* Sàstre petit ò sàstre de pòca habilitat. *Sastrillo* ò *sastrecillo*.
 Satanàs. *m.* El diàble ò dimòni. *Satanas*.
 Satànic, *ca.* *adj.* Lo qui es pròpi de Satauàs. *Satánico, ca.*
 Satànicament. *adv.* Ab diablura. *Satánicamente*.
 Satélite. *m.* Esgotzi. *Satélite*. = Satèlites. *m. pl.* Los planèts qui ròdan al rededor de un més grós. *Satélites*.
 Satgeta. *f.* *V. Saggeta*.
 Satí. *m.* Cèrta ròba de seda. *Raso*.
 Sàtira. *f.* Escríit ab que se critican los costúms. = Dit agúd, mordàs y picànt. = Libèllo infamatori. *Sátira*.
 Sàtiric, *ca.* *adj.* Mordàs, picànt. = Pertañent á la sàtira ò á los sàtiro. *Satírico, ca.*
 Sàtiricament. *adv.* Ab mòdo satíric. *Satíricamente*.
 Satirí. *m. pl.* medicinàl. *Satirion*.
 Satirisàd, *da.* *p. p.* de satirisar. *Satirizado, da*.
 Satirisànt. *p. a.* de satirisar. El qui satirisa. *Satirizante*.
 Satirisar. *v. a.* Censurar, criticar, escríurer sàtiras. *Satirizar*.
 Sàtiro. *m.* Mitx déu entre los gentils mitx hòmo y mitx boc. *Sátiro*.
 Satisfacció. *f.* Pàga al creditor. = Espiació de la

culpa per mèli de òbras de misericòrdia. = Resposta á argument, càrreg, etc. = Compliment del desitx ò gust. *Satisfaccion*. = À satisfacció: á gust, á compliment. *À satisfaccion*.
Satisfactòri, ria. adj. Lo qui pòt satisfer. = Lo qui satisfà per los pèccats. *Satisfactorio, ria*.
Satisfactòriament. adv. Ab un mòdo satisfactòri. *Satisfactoriamente*.
Satisfer. v. a. Pagar lo que se deu. = Cumplir la sèua obligació. = Fer alguna òbra qui meresca el perdó de la culpa. = Assaciar. quálsevòl appetít. = Donar solució á argument, dubte, càrreg. = Contentar á algú. *Satisfacer*.
Satisferse. v. r. Venjar-se de a'gún agrávi. = Pagar-se per sa sèua mà. = Apagar sa sed, sòn, talént. = Contentarse, convènsen-se. *Satisfacerse*.
Satisfet, ta. p. p. de satisfer, se. = *adj.* Pagad de sí matèix, presumíd. *Satisfecho, cha*.
Sàtrapa. m. Governador entre los pèrsas. = *adj.* Astút, pícaro, sagís. *Sdtrapa*.
Satrapia. f. La dignidat ò govèrn del sàtrapa. *Satrapia*.
Satríy. m. Còsa coneguda. *Alcuza, aceitera, satrejo*.
Satrièl. m. *Satríy* petít. *Alcuzita*. = *Satrièts*: los de tàula. *Aceiteras* ò *vinagreras*.
Satsàda. f. Remenàda de òlla, etc. *Bazuqueo*. = De histia. *Pasitrote*.
Satsar. v. a. Remenar lo quey há, v. g. dins òlla, remenàntla á ella. *Bazucar*. = Teair un mal camí sas histias. *Sacudir*.
Saturació. f. El acte y efècte de saturar. *Saturacion*.
Saturad, da. p. p. de saturar. *Saturado, da*.
Saturar. v. a. Posar dins un líquidu tota sa cantidat de un sòlido que se pòt dissòlir. *Saturar*.
Saturnál. adj. Pertañent á Saturno. *Saturnal*.
Saturno. m. Dén fingid per los gentís. = Un de los sèt plauèts. = El plom segóns los químics. *Saturno*.
Sauc. m. Àbre. *Sauco*.
Sauce. m. Àbre. *Sauce*.
Sauceda. m. Llòc de sànces. *Sauceda* ò *saucera*.
Sauó. f. El estat de la perfecció de las còsas. = Ocasíó, témps oportuno. *Sazon*. = De sauó: de hòn témps. *De sazon*.
Sàupa. f. Péix. *Salpa*.
Saupad, da. p. p. de saupar. *Zurpado, da*.
Saupar. v. a. Llèvar sas àncoras de dins la mar. *Zurpar*.
Saussería. f. Oficina de palàcio reyál cuyos dependénts servexen y repartexen el menjar. *Saussería*.
Saussier. m. El quèfe de la sausería qui està en-

carregad de la plàta y demés servici de la tàula. *Sausier*.
Sauvador. m. V. Salvador. *Salvador*.
Sauvátge. adj. No domesticad. = El criad entre garrigas, entre animáls. = El qui futx del trácto dels àltres hòmos. *Salvage*.
Sauvatgí, na. adj. Pertañent á los sauvátges. *Salvagino, na*.
Sauvatgina. f. Genetas, màrts, mostèls, etc. *Alimàna*.
Sávi, via. adj. V. Sábi. Dòcte, experimentad, hàbil, etc. *Sabio, bia*.
Sáya. f. Vestít. *Saya*.
Sayál. m. Ròba. *Sayal*.
Sayalèt. m. Sayál prim. *Sayalet*.
Saynàl, da. p. p. de saynar. *Sangrado, da*.
Saynar. v. a. V. Sangrar. *Sangrar*.
Saynarse. v. r. V. Saugrarse. *Saugrarse*.
Sáynete. m. La sàlsa qui dona gust y sabor á los aguiàts. = El matèix sabor. = Gràcia, xiste, etc. = Composició dramática breu y jocosa. *Sainete*.
Sáyo. m. Jác. *Sayo*. = Mál tayad: composició en plèts, etc. *Corte*. = Fer un sáyo mal tayad. *Dar un corte*.
Sayó. m. ant. Botxi. *Sayon*.
Sayó. m. Solc. *Emelga*. = Lo de entre solc y solc. *Almanta*.

SE.

Se. Pronòm qui se usa para significar la matèxa persona qui regèix el vèrb y la acció de aquést recáu sobre la persona. Se antepòsa ò pospòsa al vèrb, v. g. *se diu, dirse*; y encàre que estiga entre duas vocáls còm en *ròmprese*, la *s* té sèmpre la fòrsa de duas *ss*. *Se*.
Sé. Primèra persona singular del present de indicatiu de saber. *Sé*.
Seba. f. V. Ceba.
Sebó. m. Compòst de vários ingrediènts ab que se réuta ròba, etc. *Jabon*. = Fòrt. *Fuerte*.
Sebonéra. f. Aygo ò escuma de sebó. *Jabonaduras*. = De onas, òlla, etc. *Espuma*. = De sa boca. *Espumarajo*. = Fer sabonéra per sa boca: estar molt enfurid. *Echar espumarajos*.
Sehoner. m. El qui fà ò ven sabó. *Jabonero*.
Sehoneria. f. Fàbrica de sebó. *Jaboneria* ò *caldera de jabon*.
Sebós, sa. adj. Ple de seu. *Seboso, sa*.
Sec, ca. adj. Axúd, no humíd, fàlto de suc. = Fàlto de verdor. = Flác de càrus. = Sèrio, pòc parlant. = Sense aygo, v. g. pon. = Fàlto de pluja. = Pòc abundànt. = Pòc fervorós en la virtút. = Pòc cariños. *Seco, ca*.
Sec. m. Témps molt llàrg sense plòurer. *Seca*. =

Saquetjar. *v. a.* Entrar en algún llòc prenínt y fèntse duéñios de tot quánt [tròban. = Robarló tot ò pàrt. *Saquear.*

Saquètx. *m.* El àcte y efècte de saquetjar. *Saco, saqueo ò saqueamiento.*

Saráu. *m.* Couvite, bàll, junta de personas de distinció. *Sarao.*

Sarauèt. *m.* Saráu petit. *Saraguet.*

Sarcásme. *m.* Ironía mordàs. *Sarcasmo.*

Sarcite. *f.* Pédra figuráda imitánt la càrn de bòu. *Sarcite.*

Sarcocéya. *f.* Tumor carnós en los testículos. *Sarcoceya.*

Sarcòcola. *f.* Càsta de suc gomós. *Sarcòcola.*

Sarcoepiplocela. *f.* Hèrnia complèta. *Sarcoepiplocela.*

Sarcoepiploufàla. *f.* Hèrnia en el llombrígol. *Sarcoepiploufala.*

Sarcófago. *m.* Sepulcre. *Sarcófago.*

Sarcófago, ga. *adj.* Medicamént qui créma las càrns. *Sarcófago, ga.*

Sarcologia. *f.* Tractát de las càrns y de las pàrts mòllas. *Sarcologia.*

Sarcoma. *f.* Tumor carnós. *Sarcoma.*

Sarcónfalo. *f.* Tumor carnós en el llombrígol. *Sarcónfalo.*

Sarcòtic, ca. *adj.* Remèy qui cura llàgas y fà posar càrn. *Sarcòtico, ca.*

Sàrd. *m.* Péix. *Sarda.*

Sardina. *f.* Péix. *Sardina.* = Estar còm á sardinas: molt estrèts y apretáds. *Estar como sardinas en banasta.*

Sardinel. *m.* Óbra de retjólas. *Sardinel.*

Sardineta. *f.* Sardina menuda. *Sardineta.*

Sàrdio. *m.* Pédra preciosa. *Sardio.*

Sàrdo, da. *adj.* De Sardeña. = Cavàll ò áse molt petits. *Sardo, da, sardesco, ca.*

Sardònia. *f.* Plànta. *Surdonia.*

Sardònic. ca. *adj.* Pertañént á la hërba sardònica. *Sardónico, ca.*

Sardònics. *f.* Pédra preciosa. *Sardonix.*

Sarfúll. *m. pl.* *Sérpol.*

Sàrga. *f.* Ròba. *Sarga.*

Sargantàna. *f.* Espècie de dragó. *Lagartija.*

Sargént. *m.* Soldát superior en gráu al càbo. *Sargento.* = Major: lo que es áre tiuént coronéll. *Mayor.* = Major de la plàsa: lo que es áre el major de la plàssa. *Sargento mayor de la plaza.* = Hòmo astút, tunàute. *Pieza ò linda caña de pescar.* = ¡Quin sargént! *Qué pieza ò qué linda caña de pescar!*

Sargénta. *f.* La dòna del sargént. = La mònja llèca del orde de Santiago. = La alabàrda que en àltre témp duya el sargént. *Sargenta.*

Sargentería. *f.* El empleó y ofici del sargént. *Sargentería y sargentía.*

Sarmént. *f.* El brot llàrg de cep ò pàrra: el sec. *Sarmiento:* el verd y ab fuyas. *Pdmpano.* = La qui se acota. *Barbudo, barbudo ò serpa.* = La que se déxa en podar. *Percho.*

Sarmenteta. *f.* Sarmént petita. *Sarmentillo.*

Sarracino, na. *adj.* Mòro, ra. *Sarraceno, na.* = Avàro, cric. *Tacaño, ña ò cicatero, ra.*

Sàrria. *f.* Càsta de senâya gráu y liàrga. *Sarria ò seron.*

Sarriàda. *f.* Lo que càb ò se du en sa sàrria. *Serionada.*

Sarrieta. *f.* Sàrria petita. *Sarrieta.*

Sarrió. *m.* Sàrria petita. *Sarrieta.* = Estorí redó para cuir fèms. *Cogedor de basura.* = Para aplegar beyas. *Cogedera.* = Para donar menjar á bestiar. *Morral.*

Sàstre. *m.* El qui per ofici fà, cus y tàya vestits. *Sastre.* = Bòn sàstre: quálsevol hòno qui té habilitat, ingèni. *Buen sastre.* = De lènt ò mál sàstre: el qui té pòca intelligència en lo que fà. *Corto sastre.* = Calàix de sàstre. *V. Calàix. Cajon de sastre.*

Sastreria. *f.* La botiga ò el ofici de sàstre. *Sastreria.*

Sastresa. *f.* La dòna de sàstre ò la qui fà ofici de sàstre. *Sastra ò sastresa.*

Sastrèt. *m.* Sàstre petit: ò sàstre de pòca habilitat. *Sastrillo ò sastrecillo.*

Satanàs. *m.* El diàble ò dimòni. *Satanas.*

Satànic, ca. *adj.* Lo qui es pròpi de Satauàs. *Satánico, ca.*

Satànicamént. *adv.* Ab diablura. *Satánicamente.*

Satélite. *m.* Esgotzi. *Satélite.* = Satèlites. *m. pl.* Los planèts qui ròdan al rededor de un ués gròu. *Satélites.*

Satgeta. *f.* *V. Saggeta.*

Satí. *m.* Cèrta ròba de seda. *Raso.*

Sàtira. *f.* Escríit ab que se critican los costúms. = Dit agúid, mordàs y picànt. = Libèllo infamatorí. *Satira.*

Satíric, ca. *adj.* Mordàs, picànt. = Pertañént á la sàtira ò á los sàtiros. *Satirico, ca.*

Satíricamént. *adv.* Ab mòdo satíric. *Satíricamente.*

Satirí. *m. pl.* mèdicinàl. *Satirion.*

Satirisàd, da. *p. p.* de satirisar. *Satirizado, da.*

Satirisànt. *p. a.* de satirisar. El qui satirisa. *Satirizante.*

Satirisar. *v. a.* Censurar, criticar, escriurer sàtiras. *Satirizar.*

Sàtiro. *m.* Mitx déu entre los gentils mitx hòmo y mitx boc. *Satiro.*

Satisfacció. *f.* Pàga al creditor. = Espiació de la

culpa per mèli de òbras de misericòrdia. = Resposta á argument, càrreg, etc. = Compliment del desitx ò gust. *Satisfaccion*. = À satisfacció: á gust, á compliment. *A satisfaccion*.

Satisfactòri, ria. *adj.* Lo qui pòt satisfer. = Lo qui satisfà per los pècats. *Satisfactorio, ria*.

Satisfactòriament. *adv.* Ab un mòdo satisfactòri. *Satisfactoriamente*.

Satisfer. *v. a.* Pagar lo que se deu. = Cumplir la sèua obligació. = Fer alguna òbra qui meresca el perdó de la culpa. = Assaciar qualsevòl apetit. = Donar solució á argument, dubte, càrreg. = Contentar á algú. *Satisfacer*.

Satisferse. *v. r.* Venjar-se de a'gún agrávi. = Pagar-se per sa sèua mà. = Apagar sa sed, sòn, talént. = Contentarse, convénserse. *Satisfacerse*.

Satisfét, ta. *p. p.* de satisfer, se. = *adj.* Pagád de sí matèix, presumíd. *Satisfecho, cha*.

Sàtrapa. *m.* Governador entre los pèrsas. = *adj.* Astút, pícaro, sagís. *Satrapa*.

Satrapía. *f.* La dignidat ò govèrn del sàtrapa. *Satrapia*.

Satríy. *m.* Còsa coneguda. *Alcuza, aceitera, satrejo*.

Satrièt. *m.* Satríy petít. *Alcuzita*. = Satrièts: los de tàula. *Aceiteras ò vinagreras*.

Satsáda. *f.* Remenada de òlla, etc. *Bazuqueo*. = De histia. *Pasitrote*.

Satsar. *v. a.* Remenar lo quey há, *v. g.* dins òlla, remenantla á élla. *Bazucar*. = Teair un màl camí sas bistias. *Sacudir*.

Saturació. *f.* El àcte y efècte de saturar. *Saturacion*.

Saturád, da. *p. p.* de saturar. *Saturado, da*.

Saturar. *v. a.* Posar dins un líquidu tota sa cantidat de un sòlido que se pòt dissòlre. *Saturar*.

Saturnál. *adj.* Pertañent á Saturno. *Saturnal*.

Saturno. *m.* Dén fingid per los gentíls. = Un de los sèt planèts. = El plom segón los químic. *Saturno*.

Sauc. *m.* Àbre. *Sauco*.

Sauce. *m.* Àbre. *Sauce*.

Saucedá. *m.* Llòc de sances. *Sauceda ò saucera*.

Sanó. *f.* El estat de la perfecció de las còsas. = Ocasíó, témps oportuno. *Sazon*. = De saú: de hòn témps. *De sazon*.

Sàupa. *f.* Péix. *Salpa*.

Saupád, da. *p. p.* de saupar. *Zirpado, da*.

Saupar. *v. a.* Llévar sas àncoras de dins la mar. *Zarpar*.

Saussería. *f.* Oficina de palàcio reyál cuyos dependénts servexen y repartexen el menjar. *Sausseria*.

Saussier. *m.* El quèfe de la sausería qui està en-

carregád de la plàta y demés servici de la tàula. *Sausier*.

Sauvador. *m.* V. Salvador. *Salvador*.

Sauvátge. *adj.* No domesticád. = El criad entre garrigas, entre animals. = El qui futx del tràcto dels àltres hòmos. *Salvage*.

Sauvatgí, na. *adj.* Pertañent á los sauvátges. *Salvagino, na*.

Sauvatgina. *f.* Genetas, màrts, mostèls, etc. *Alimaña*.

Sàvi, via. *adj.* V. Sàbi. Dòcte, experimentád, hàbil, etc. *Sabio, bia*.

Sàya. *f.* Vestit. *Saya*.

Sayál. *m.* Ròba. *Sayal*.

Sayalèt. *m.* Sayál prim. *Sayaleta*.

Saynád, da. *p. p.* de saynar. *Sangrado, da*.

Saynar. *v. a.* V. Sangrar. *Sangrar*.

Saynarse. *v. r.* V. Sangrarse. *Sangrarse*.

Sâynete. *m.* La sàlsa qui dona gust y sabor á los aguiats. = El matèix sabor. = Gràcia, xiste, etc. = Composició dramàtica bréu y jocosa. *Sainete*.

Sáyo. *m.* Jác. *Sayo*. = Mál tayád: composició en plèts, etc. *Corte*. = Fer un sàyo mál tayád. *Dar un corte*.

Sayó. *m. ant.* Botxí. *Sayon*.

Sayó. *m.* Solc. *Emelga*. = Lo de entre solc y solc. *Almanta*.

SE.

Se. Pronòm qui se usa para significar la matèxa persona qui regèix el vèrb y la acció de aquèst recáu sobre la persona. Se antepòsa ò pospòsa al vèrb, *v. g.* *se diu, dirse*; y encàre que estiga entre duas vocáls còm en *ròmprese*, la *s* té sempre la fòrsa de duas *ss*. *Se*.

Sé. Primèra persona singular del present de indicatiu de saber. *Sé*.

Seba. *f.* V. Ceba.

Sebó. *m.* Compòst de vârios ingrediènts ab que se reuta ròba, etc. *Jabon*. = Fòrt. *Fuerte*.

Sebonéra. *f.* Àygo ò escuma de sebó. *Jabonaduras*. = De onas, òlla, etc. *Espuma*. = De sa boca. *Espumarajo*. = Fer sabonéra per sa boca: estar molt enfuríd. *Echar espumarajos*.

Sehoner. *m.* El qui fà ò ven sabó. *Jabonero*.

Sehonería. *f.* Fàbrica de sebó. *Jaboneria ò caldera de jabon*.

Sebós, sa. *adj.* Ple de sen. *Seboso, sa*.

Sec, ca. *adj.* Axúd, no humíd, fàlto de suc. = Fàlto de verdor. = Flác de càrus. = Sèrio, pòc parlant. = Sense àygo, *v. g.* pon. = Fàlto de pluja. = Pòc abundànt. = Pòc fervorós en la virtút. = Pòc carifós. *Seco, ca*.

Sec. *m.* Témps molt llàrg sense plòurer. *Seca*. =

—En *sec. adv.* De repén. *De repente.*
Seca. f. Rôca dins mar, banc de arena, la cása ahònt se fabrica moneda. *Seca.*
Secàd, da. p. p. de secar. *Secado, da.*
Secansa. f. Jòc. *Secansa.*
Secant. p. a. de secar. Lo qui seca. *Secante.*
Secant. f. Óli dissecatíu de los pintors. — Línea qui tãya la circumferéncia del círoulo. *Secante.*
Secar. m. Cãmp naturálmént sec qui no se réga sinó ah las pluhas. *Secadal, secano, sequedal, sequerai y sequio.*
Secar. v. a. Axugar, posar sec, trêner la humitât. — Consumir el humor de algú còs. *Secar.* — El sól á las plântas. *Secar ò agostar.* — Á nes fum. *Al humo.*
Secarse. v. r. Evaporarse la humitât de una còsa. — Enmagrirse. — Axugarse fòuts, pous, etc. — Ántes de demanar un lo que necessita. — Morirse plânta, branca de ábre, etc. *Secarse.* — Sa cals posáda á parèt. *Enjutar.* — Sa fruyta y tornar ágra. *Acorcharse.* — Sas plântas per mãssa calor. *Agostarse.*
Secáy. m. Mella qui no há madurád bé. *Arzola.*
Secció. f. Tayadura, táy. — Divisió en los llibres per articles, capítols, parágrafs. — Párt de un volúmen. *Section.*
Seccesió. f. Separació. *Seceston.*
Secorrád y áltres. V. Sacorrád, etc.
Secreció. f. Apartamént, separació. *Secrecion.*
Secrést. m. Depòsit judiciál. *Secuestro.*
Secrestád, da. p. p. de secrestar. *Secuestrado, da.*
Secrestar. v. a. Posar en depòsit judiciál. *Secuestrar.*
Secrèt. m. La còsa que se deu estar oculta. — Silènci cuydadós de no descubrir lo qui convé que estiga ocúlt. — Llòc interior, retirád. — Llòc en tàulas, escriptòris, parèts, etc. para tenir amagáda alguna còsa. — El llòc ahònt vá el vént de las mãnxas en los órgas. *Secreto.* — Á veus: se diu de una còsa que tot lo mou sàb. *Secreto d voces, con chirimias ò de anchuelo.* — Naturál: secrèt que sa matéxa naturalesa mos enséña que se há de tenir ocúlt. *Natural.* — En ò de secrèt: secretamént. *En ò de secreto.* — No anám de secrèt: lo que diuen los qui convèrsan al qui arriba á élla, etc. *No hacemos moneda falsa.*
Secrèt, ta. adj. Amagád, apartád, ocúlt. — El qui guárda secrèt. *Secreto, ta.*
Secreta. f. ò adj. Quálsevól de las oraciós que se diuen en la missa entre el ofertòri y prefàci. *Secreta.*
Secretamént. adv. De amagád. *Secretamente ò al solapo.*
Secretári. m. Aquéll qui concorre ab lo escriurer

cárta, correspondéncia, etc. y firma. *Secretario.* — Del despátz: aquéll qui ab el réy despátza. *Del despacho.*
Secretária. f. La dóna del secretári. — La qui servèix de escriurer los papers de alguna señora ò de superiora en los convènts de religiosas. *Secretaria.*
Secretaría. f. El ofici y oficina del secretári. *Secretaria.*
Secretas. f. pl. Llòc comú. *Secreta.*
Secretetjar. v. a. Anar de secrèts ò parlar en secrèt. *Secretar ò secretear.*
Secretista. m. El qui trácta ò escriu secrèts de la naturalesa. *Secretista.*
Sècta. f. Doctrina, escòla, opinió. — Partít. — Professió. — El error ò falsa religió contrària á la catòlica. *Secta.*
Sectári, ria. adj. El qui seguèix alguna sècta, majorment contrària á la religió catòlica. *Sectario, ria.*
Sector. m. Térme geomètric. *Sector.*
Sècso. m. Espècie, gènero. — Distinció en la naturalesa del màscle y de la femella. *Sexo ò secso.*
Secular. adj. Còntroposád á regular ò religiós. — Del sigle. — Lo que se fà de cent en cent anys. — El capèllá que viu en el sigle á distinció del religiós. *Secular ò seglar.* — Secular vestíd de capèllá. *Clerizonte.*
Secularidat. f. La calidat qui constituèix secular. *Secularidad.*
Secularisació. f. El ácte y efecte de secularisar, se. *Secularizacion.*
Secularisád, da. p. p. de secularisar, se. *Secularizado, da.*
Secularisar. v. a. Trêner del estat regnlar á alguna persona. — Fer secular lo qui éra eglesiàctic. *Secularizar.*
Secularisarse. v. r. Passar un religiós del estat regular al secular. *Secularizarse.*
Secularimént. adv. Ab módo secular. *Secularmente.*
Secundári, ria. adj. De segona clásse ò orde. — El qui es segón en orde. *Secundario, ria.*
Secundáriamént, adv. En segón llòc. *Secundariamente.*
Secundina. f. El llit de infánt en el véntre de sa mãre. *Secundina.*
Sed. f. Desítz, necessidat de beurer. — Necessidat que té upa tèrra, ábre, sembrát, etc. de áygo. — Desítz ardént, gáns de alguna còsa. *Sed.* — Falsa: sequedat de boca ò gargamèlla causáda per los vapors del véntre. *Falsa.* — Apagar sa sed, *Apagar ò matar la sed.* — Eufagar-se ò escafiar-se de sed: tenirne molta. *Ahogarse ò apalambrarse de sed.* — Abrasarse de sed. *Abrasarse*

de sed. = Morirse de sed. *Morirse de sed.* = No donar una sed de aygo: ser molt aváro. *No dar una sed de agua.*

Seda. f. El fil de que las cocas de seda sán ets amellóns. = El compòst de vários fils de seda.

Seda. = Crua: sense filar. *Cruda* ò *en cerro.* = De cusir. *De coser.* = La més fina. *De candongo* ò *candongos.* = Fluxa. *Floja.* = La que se fila mórta já sa coca. *Seda ahogada.* = Estánt viva dins lo amelló. *Verde.* = Rôba, vestít de seda. *Ropa, vestido de seda:* sense mescla de áltre fil. *De sola seda.*

Seda. f. Malaltia. *Sabañon* ò *friera.*

Sede. f. La dignidat de bisbe y el bisbát. *Sede.* = Santa: la del Pápa. *Santa sede.* = Vacánt: quánd noy há bisbe en un bisbát. *Sede vacante.*

Sedentári, ria. adj. El ofici ò vida de pòc movimént. = Lo qui se fá estánt assegúds. *Sedentario, ria.*

Sedèny. m. Cabestre de cerras. *Cabestro cedeño* ò *de cerdas.*

Seder. m. pl. *Arbol de la seda.*

Sedició. f. Alboròt, mott, rebellió, tumulto popular. = Rebellió de los sentíts còutra la rahó. *Sedicion.*

Sediciós, sa. adj. Alborotador, qui mðu sedicións. *Sedicioso, sa.*

Sediciosamént. adv. Ab sedició. *Sediciosamente.*

Sedient, ta. adj. El qui té sed. = El qui carèix de humitát. = El qui ab ánsia desitja alguna còsa. *Sediente, sediento, ta.*

Sedimént. m. Térme mèdic. *Sedimiento.*

Sedució. f. El ácte y effècte de seduir. *Seducion.*

Seductiu, va. adj. El qui ò lo qui sedueix *Seductivo, va.*

Seductor, ra. m. f. El qui sedueix. *Seductor, ra.*

Sedúsd, da. p. p. de seduir. *Seducido, da.*

Seduir. v. a. Enganar, corrómpre, pervertir. *Seducir.*

Séga. f. Ave de páso. *Becada* ò *chochaperdiz.*

Séga. f. El segar *m.* y la séua duració. *Siega.*

Segád, p. p. de segar. *Segado, da.*

Segador, ra. m. f. El qui séga. *Segador, ra.*

Segadores. m. pl. Las espiras de subja encesas. *Segadores.*

Segar. v. a. Tayar ab fàus el sembrát. *Segar.*

Segáy, ya. m. f. Boc ò cábra joves. *Segajo, ja.*

Segáy. m. Espècie de séga però de cásta menuda. *Sochin, na* ò *sorcin.*

Segáy. m. Mála paráula. *Ajo.*

Segment. m. Térme geomètric. *Segmento.*

Segó. m. Còsa coneguda. *Salvado* ò *afrecho.*

Segón, na. adj. Lo qui se segueix después del primer. *Segundo, da.*

Segón. m. Tòca de campàna ántea de las hòras del ofici divino. *Segunda.*

Segón. m. La sexantena párt de un minút. *Segundo.*

Segona. f. Proceiment amagád, salopád. *Segunda intencion.* = Anar ab segona. *Ir de mala.*

Segonamént. adv. En segón llòc. *Segundamente.*

Segóns. Preposició relativa y condicionál. *Segun.*

Segregació. f. Apartamént, separació. *Segregacion.*

Segregád, da. p. p. de segregar. *Segregado, da.*

Segregar. v. a. Separar una còsa de las áltres. *Segregar.*

Segregatíu, va. adj. Lo qui segrega. *Segregativo, va.*

Segundári, ria. V. Secundári. *Segundario, ria.*

Segundáriamént. adv. En segón llòc. *Segundariamente.*

Segundo. m. La sexantena párt de un minút. *Segundo.*

Segundogénit, ta. adj. El qui es náu después del primer. *Segundogénito, ta.*

Segúsd, da. p. p. de sèurer. *Asentado, da.*

Seguda. f. El ácte y effècte de sèurer. *Sentada* ò *asentada.* = De una seguda: ab una vegáda. *De una sentada* ò *asentada.*

Seguer. m. Esquétja, forát abónt fán mèl sas beyas. *Colmenar.*

Segúsd, da. p. p. de seguir. *Seguido, da.*

Segúsd, da. adj. Continu, successíu. *Seguido, da.*

Seguida. f. El ácte y effècte de seguir, se. *Seguida.* = De una seguida: sens interrupció. *De una seguida.*

Seguidamént. adv. Ab unió. *Seguidamente.*

Seguidilla. f. Cansó. *Seguidilla.*

Seguidilla. f. Polvos de eléboro. *Cebadilla.*

Seguidor, ra. m. f. El qui segueix. *Seguidor, ra.*

Seguimént. m. El ácte y effècte de seguir. *Seguimiento.*

Seguir. v. a. Anar derréra ò després de un áltre.

= Acompañar. = Continuar lo comensád. = Ec-

zercitar alguna ciència, árt ò estat. = Perse-

guir. = Imitar, ser del parèr de áltre. *Seguir.*

= La corrént: lo que sán ets áltres. *Irse tras la*

corriente. = Sas patjadas de algú. *Seguir las pi-*

sadas de... = Es quèst es càus. *El rastro.* =

Es càb des fil. *El hilo.* = El témps. *El tiempo* ò

temporizar. = Á algú para sáber lo que fá ò de

lo que vá. *Andar d las vueltas de alguno.*

Segnirse. v. r. Collegirse, inferirse, continuarse una còsa de áltra per curs, orde ò torn. = Causarse, originarse, provenir una còsa de áltra. *Seguirse.*

Segundar. v. a. Repetir una còsa. *Segundar.*

Segundári, ria. adj. V. Secundári. *Segundario, ria.*

Segundàriament. *adv.* V. Segonamént. *Segundariamente.*
Segundo. *m.* La sexantena part de un minút. *Segundo.*
Seguntí, *na.* *adj.* De Sigüenza. *Seguntino, na.*
Segur, *ra.* *adj.* Cèrt, firme, sálvo. *Seguro, ra.*
Segur. *adv.* Cèrtamént. *Seguramente.*
Segurád, *da.* *p. p.* de segurar. *Segurado, da.*
Segurador, *ra.* *m. f.* El qui segura. *Segurador, ra.*
Seguramént. *adv.* Sense dubte. *Seguramente.*
Seguransa. *f.* V. Seguridát. *Seguransa.*
Segurar. *v. a.* V. Assegurar. *Segurar.*
Seguretát. *adv.* Seguramént. *De seguro.*
Seguridát. *f.* Certesa, firmesa, fiansa, tranquilidát. = Fe pública. *Seguridad.*
Selecció. *f.* Elecció de una còsa entre áltres. *Selección.*
Selècto, *ta.* *adj.* Apartád, escüllid. = Singular. *Selecto, ta.*
Selenites. *f.* Pedra preciosa. *Selenites.*
Selenografia. *f.* Descripció de sa lluna. *Senelografia.*
Selenogràfic, *ca.* *adj.* Pertaiént a sa lluna. *Senelogràfico, ca.*
Sélla. *f.* Assiéto acomodád a la esquena de bistia, etc. *Silla.*
Sèllad, *da.* *p. p.* de sèllar. *Sellado, da.*
Sèllador. *m.* El qui sèlla. *Sellador.*
Sèllar. *v. a.* Posar es sèllo. *Sellar.*
Sèlletèr. *m.* El qui fa sèllas, etc. *Sillero.*
Sèllo. *m.* Instrument qui té gravadas las ármes ó firma de algú, y ab que se sèlla. = El senál que imprimèix. = La márca de la moneda. *Sello.* = Posar es sèllo: sèllar. *Poner el sello:* concluir una còsa. *Echar el sello.*
Semblansa. *f.* Conformidát, proporció. = Ecemplar, modèllo. = Uniformidát de las parts de un tot. *Semejanza y ònt. semblansa.*
Semblánt. *m.* Fisonómia, aspècte, càre. *Semblante.*
Semblánt. *adj.* Conforme, ignál, parescúd a áltra còsa. *Semejante y ant. semblante.*
Semblar. *v. n.* Parèxer una còsa a áltra. *Semejar y ant. semblar.*
Semblarse. *v. r.* *Semejarse.*
Sembrád, *da.* *p. p.* de sembrar. *Sembrado, da.*
Sembradiu, *va.* *adj.* La tèrra dispòsta ó a propòsit para ser sembrada. *Sembradio, dia.*
Sembrador, *ra.* *m. f.* El qui sembra. *Sembrador, ra.*
Sembradora. *f.* La seuáya en qui està el grá quánd se sembra. *Sementero.*
Sembradura. *f.* Los gráns já sembráds. *Sembradura.*
Sembrar. *v. a.* Escampar es grá ó sa llevar demunt sa tærra. = Escampar per aquí y per allá. = Cau-

sar, ocasionar discórdias, dissensions, etc. = Cubrir de mórts, flòrs, hérbas. *Sembrar.* = Abre já fets, viña, etc. *Plantar.* = Clar: còm ciuróns, fívas, etc. *Sembrar ralo.* = Pes mitx, v. g. ciuróns entre sas favéras. *Entrecrilar.*
Sembrar. *m.* El témps de sembrar. *Sementera ó sementero.*
Sembrát. *m.* Lo sembrád já nád. *Sembrado.* = Es sembráts fias que espigan. *Sembrados ó panes.*
Sèmen. *m.* La matèria de que se engendra tot animal. *Sémen.*
Semént. *m. ant.* Sembrád. *Sembrado.*
Sementer. *m.* El terréno sembrád. *Semencera ó sementera.* = La divisió en parts que se fa de las tèrras en una possessió. *Hoja.*
Semestre. *m.* Espáy de sis méas. *Semestre.*
Sèmi. Paràula llatina qui se empléya en la composició de áltres, y vòl dir mitx. *Semi.*
Sèmiablanc. *adj.* Mitx blanc. *Semiblanco.*
Sèmibréu. *f.* La nòta musical qui vól un compás menor. *Semibreve.*
Sèmicircular. *adj.* Lo fèt en forma de mitx círculo. = Lo pertaiént al mitg círculo. *Semicircular.*
Sèmicírculo. *m.* Mitx círculo ó ròllo. *Semicirculo.*
Sèmicorxèya. *f.* Nòta musical. *Semicorcheya.*
Sèmicromàtic, *ca.* *adj.* Térme musical. *Semicromático, ca.*
Sèmidéu. *m.* Nòm que donávan als hòmos qui teníen per pare a un déu ó per mare a una diosa. *Semideo ó semidios.*
Sèmididmetre. *m.* Mitx diámetro, v. g. la brèdola de ròda huyda. *Semididmetro.*
Sèmidiapassón. *m.* Térme de música. *Semidiapason.*
Sèmidiapènte. *m.* Térme musical. *Semidiapente.*
Sèmidiatessarón. *m.* Térme de música. *Semidiatessarón.*
Sèmidifúnt, *ta.* *adj.* Mitx difúnt. *Semidifunto, ta.*
Sèmidiosa. *f.* La diosa reputada per diosa. *Semidiosa.*
Sèmiditò. *m.* Térme músic. *Semiditono.*
Sèmidoble. *adj.* La fèsta de menor solemnidát que la doble. *Semidoble.*
Sèmifusa. *f.* Térme musical. *Semifusa.*
Sènihòmo. *m.* Mitx hòmo. *Semihombre.*
Sèmiluni. *m.* El mitx témps en que sa lluna fa el seu curs. *Semilunio.*
Sèmimetopas. *m.* La mitat de la distància en que se col·loca los triglifos demunt los arcs. *Semimetopas.*
Sènimòrt, *ta.* *adj.* Mitx mòrt. *Semimuerto, ta.*
Seminál. *adj.* Pertaiént a llevar. *Seminal.*
Sèminima. *f.* Nòta musical. *Seminima.*

Sèmioclàva. *f.* Composició poètica de quatre versos. *Semioclava.*

Sèmpedàl. *adj.* Pertanyent a mitx peu. *Sempedal.*

Sèmpelagià, *na.* *adj.* El qui següeix part de los errors de Pèlagio. *Sempelagiano, na.*

Sèmpelagianisme. *m.* La doctrina y secta de los sèmpelagiàus. *Sempelagianismo.*

Sèmplenament. *adv.* Ab provàusa. *Semiplenamente.*

Sèmpoeta. *m.* Mál poeta. *Sempioeta.*

Sèmpudríd, *da.* *adj.* Mitx pudríd. *Sempitrid, da.*

Sèmirracional. *adj.* Burro, tonto. *Semiracional.*

Sèmirècte. *adj.* Àngulo mitx rècte. *Semirecto.*

Sèmitò. *m.* Mitx tò. *Semitono.*

Sèmivibració. *f.* Mitja vibració. *Semivibracion.*

Sèmiviu, *va.* *adj.* Mitx viu. *Semivivo, va.*

Sèmivocal. *adj.* La lletra consouant qui para ser pronunciada necessita de una vocal ántes de élla, com *eme enc.* *Semivocal.*

Semmàna. *f.* Espáy de set dias consecutius. *Semana.*—Sànta: la del Ràm y el llibre qui conté el resó de élla. *Santa.*—Mála semmàna: el mèstruo de las dònas. *Mala semana.*—Entre semmàna: en qualsevòl dia de la semmàna. *Entre semana.*

Semmanàl, *adj.* Pertanyent a semmàna. *Semanal.*

Semmanàlment. *adv.* Per semmanas, càda semmàna ò en totes sas semmanas. *Semanalmente.*

Semmanàri. *m.* Óbra, periòdic qui surt càda semmàna. *Semanario.*

Semmaner, *ra.* *m. f.* El qui està de semmàna para fer sas feynas de un empleyo ò càrreg. *Semanero, ra.*

Semmaneria. *f.* El càrreg y ofici del semmaner. *Semanería.*

Sémola ò sémola. *f.* Farina de blât ò de xéxa no del tot mòlt qui se agüa per escudèlla. *Sémola.*

Semovént. *adj.* Lo qui se mou per sí matèix. *Semoviente.*

Sempenta. *f.* Tòc ab fòrsa para apartar alguna persona ò còsa. *Empellon ò empujon.*—À sempentas. *A empellones ò empujones.*—Treurer a sempentas. *Echar a empellones ò empujones.*—Ab una àltra sempenta arribarèm. *Con otro ca llegaremos a la aldea.*

Sempentetjàd, *da.* *p. p.* de sempentetjar. *Empellido, da ò empujado, da.*—Sonsacado, *da.*

Sempentetjar. *v. a.* Pègar sempentas. *Empellar ò empujar.*—Fer auar de una part a àltra ab sempentas. *Zamarrear.*—Para fer explicar a algú. *Sonsujar.*

Sempitèru, *ua.* *adj.* Etèru, perpètuu. *Sempiterno, ua.*

Sempitèruament. *adv.* Etèrnamént. *Sempiternamente.*

Sèmpre. *adv.* En qualsevòl temps, continuament.

Siempre.—Para sèmpre. *Para siempre.*—Sèmpre jamáy. *Siempre jamas.*—Sèmpre que: qualsevòl vegada. *Siempre que.*—Sèmpre es mál. *Siempre es malo ò sopa de vino no emborracha, pero arrima a las paredes.*

Sèmpreviva. *f. pl.* *Siempreviva.*

Sén. *m.* Nòm que se dona a missatge, jornaler, etc. casàds. *Señor.*

Senàd, *da.* *p. p.* de senar. *Capado, da ò castrado, da.*

Senador. *m.* El qui sena. *Capador ò castrador.*

Sénador. *m.* Magistrat. *Senador.*

Senadura. *f.* La sena ò senal que quèda al animal que han senàd. *Capadura.*

Senar. *v. a.* Iuntisar animals para la generació etc. *Capar, castrar, labrar.*

Senàri, *ria.* *adj.* El nombre compòst de sis unitats. *Senario, ria.*

Senát. *m.* Congrés, junta de sénadors magistrats. *Senado.*

Senátconsulto. Decrèt, lléy del sénat. *Senadoconsulto.*

Senatòri, *ria.* *adj.* Pertanyent al sénat y a los sénadors. *Senatorio, ria.*

Senàya. *f.* Cosa coneguda. *Espuerta.*—Gròssa de espàrt. *Capazo.*—Para dur verduras. *Cenacho.*—Del comprador. *Esportillo.*—En qui duen sas eyuas es ferrers. *Herramental.*—De espigoladora. *Goja.*—D'enclotà: grán. *Esporton.*

Senayàda. *f.* Lo que se du dins sa senàya ò lo que càb en élla. *Esportada.*—Tòc en senàya. *Esportazo.*

Senayòta. *f.* Senàya molt grán. *Esporton.*

Séndamà. *adv.* Al dia sigüent. *Al dia siguiente.*

Sencèr, *ra.* *adj.* Complid, sens defècte.—Incorrupto.—Intàcto, qui no hà perdud sa virginitat. *Entero, ra.*—*m.* El nombre qui no es quebrat. *Entero.*

Senectút. *f.* Veyès. *Senectud.*

Senèfa. *f.* Bossi de ròba que se pòsa per el redó ò per llàrg. *Cenefa.*—De dossier. *Docelera.*

Senescàl. *m.* Majordòm de càsa reyàl. *Senescal.*

Senescàla. *f.* La dòna del senescàl. *Senescala.*

Senescalía. *f.* El càrreg y ofici del senescàl. *Senescalía.*

Senèt. *m.* Hérba purgant. *Sen.*

Séno. *m.* Térme de geometría. *Seno.*

Séno de Abràm. *m.* El llòc ahòut estàvan detengudas las ànimas de los justs ántes de pujar al cel Cristo. *Seno de Abran.*

Sens. Preposició negativa y separativa.—En falta de. *Sin.*

Sensació. *f.* La impressió que los objectes fan en

los sentíts. *Sensacion*.
Sensât, ta. *adj.* Prudent, de bõn judici. *Sensato, ta*.
Seuse. *V.* *Sens. Sin.*
Sensibilitât. *f.* La facultât de los sentíts para percèber la impressió que càusan los objèctes. *Sensibilidad*.
Sensible. *adj.* Perceptible per los sentíts. = La diferència qui constituëix al animâl. = Desagradâble, molést. = Lo qui càusa angustia, dolor, péna. = El qui prést pren sentiment. *Sensible*.
Sensiblement. *adv.* Ab percepció. = Ab dolor. *Sensiblemente*.
Sensitiu, va. *adj.* Lo qui té facultât para sentir. = Lo pertañent á los sentíts. *Sensitivo, va*.
Sensitiva. *f. pl.* que, si la tòcan, arrufa sas fuyas. *Sensitiva*.
Sensôri, ria. *adj.* Lo pertañent á la facultât de sentir ò al sentít comú. *Sensorio, ria*.
Sensôri. *m.* La facultât de sentir. = El llòc ahònt residèix dita facultât. *Sensorio*.
Sensual. *adj.* Pertañent á los sentíts ò al apetít carnâl. = Lucuriós. *Sensual*.
Sensualidât. *f.* Deléyte sensual. = Inclinació natural á los deléytes del còs, majorment carnâls. *Sensualidad*.
Sensualmént. *adv.* Ab sensualidât. *Sensualmente*.
Sentâd. *p. p.* de sentar plâssa. *Sentado*.
Sentâd, da. *adj.* Judiciós, quiét. *Sentado, da*.
Sentâdas. *f. pl.* Cêrtas péssas en escút de ârmas. *Sentadas*.
Sentar plâssa. *v. a.* Ferse soldât, mariner, etc. *Sentar plaza*.
Sentència. *f.* Declaració del judici, decret de tribunâl. = Decisió de qualsevól controvèrsia ò disputa estrajudiciâl. = Document morâl. = Axioma, dictâmen, opinió, parèr, parâula qui inclòu doctrina ò moralidât. *Sentencia*. = Definitiva: la última. *Definitiva*. = Interlocutória: anterior á la definitiva. *Interlocutoria*. = Fulminar la sentència: pronunciarla. *Fulminar la sentencia*.
Sentenciâd, da. *p. p.* de sentenciar. *Sentenciado, da*.
Sentenciar. *v. a.* Fer sentència. = Definir càusas, plèts, etc. *Sentenciar*.
Sentenciâri. *m.* Llibre ò tractât en qui estân recopilâdas algunas sentèncias. *Sentenciarario*.
Sentenciós, sa. *adj.* Ple de sentèncias. *Sentencioso, sa*.
Sentenciosamént. *adv.* De un môdo sentenciós. *Sentenciosamente*.
Sentener. *m.* Cordonèt de fil que se pôsa á râm para que no se embûy. *Cuenda*. = Ni càb ni sen-

teuer: sense orde, etc. *Ni cabo ni cuenda*.
Sentible. *adj.* *V.* *Sensible. Sensible, y ant. sentible*.
Sentid, da. *p. p.* de sentir. *Sentido, da*.
Sentid, da. *adj.* Descontént, ofès. = Lo qui inclòu ò explica algún sentiment. *Sentido, da*.
Sentiment. *m.* El âcte y effècte de sentir. = La percepció de la ânima en las còsas espirituals. = Disgúst, dolor, péna. = Dictâmen, judici, opinió que se fâ de las còsas. = La quiebra que fâ edifici qui amenâssa ruina. = Quéxa que se té de algú. *Sentimiento*. = Fer sentiment un edifici. *Sentirse*.
Sentina. *f.* Qualsevól llòc ple de brutó ò de màl olor. = Siti ò parâtge ahònt se cometen molts de pecâts. = El fondo interior de un bàrco. *Sentina*.
Sentir. *v. a.* Conèxer, percèber per los sentíts las impressions de los objèctes. = Oir, enténdrer, arribar á sâber. = Patir físicament dâny, dolor, péna. = Tenir disgúst, repugnància, fâstix, etc. = Judicar, formar dictâmen ò parèr. *Sentir*. = Olor de ràta: los moviments de la càrnu. *Sentir el aguijon ò los estímulos de la carne*. = Sentir tèmps los trencâda, etc. *Cantarles la potra*.
Sentir. *m.* Dictâmen, opinió, parèr. = Péna, pèsar, sentiment. *Sentir*.
Sentít. *m.* La facultât de percèber per los sentíts. = El apetít ò pârt interior del hòmo. = El enteniment en quânt distingèix las còsas. = El significât de las parâulas. = La significació perfèta de las proposicions, clâusulas ò escrits. *Sentido*. = Ab tots los séus sentíts: ab tota atenció. *Con todos sus cinco sentidos*.
Senzill, illa. *adj.* Lo qui no té mescla de âltra còsa. = Lo qui té mànc còs que lo comú y regular. = Cándido, ingènuo, ximple, fâcil de enganar. *Sencillo, lla*.
Senzillamént. *adv.* Sense artifici, simplemént. *Sencillemente*.
Senzillès. *f.* Ingenuidât, llanesa en el tràcto. = Facilitât de ser enganâd, ximplesa. = La calidât qui fâ las còsas delicâdas y en pòc còs. *Sencillez*.
Seña. *f.* Nòta, indici de alguna còsa per el quâl se vé en conexemént de élla. = Còsa determinâda entre algúns para enténdrerse. = Movimént de càp, mâns, uys, etc. = El sânt de la milícia. *Seña*. = Donar señas. *Dar señas*. = Fer ò ferse señas. *Hacer ò hacerse señas*. = Ferse señas los enamorâds. *Hacerse cocos*. = Parlar ab señas. *Hablar por señas*.
Señâd, da. *p. p.* de señar. *Notado, da, rayado, da*. = Señalado, da.

Señador. *m.* La còsa ab que los nins apunten á sas lletras. **Puntero.** = Veta, floc, etc. que se pòsa entre las fuyas de llibre para govèrn. **Registro.** = Instrument para seniar es pá cruu. **Artera.**

Señal. *m.* Distintiu, indici, nòta, vestigi, etc. **V. Señ.** **Señal.** = De la creu. **De la cruz.** = En oreya de animál. **De tronca.** = De pega en los xòts. **Pegunta.** = Que se pòsa á märke de llibre ò escrit. **Obelisco.** = Que déxa bárco en la áygo. **Estela.** = Taqueta ò remolinèt de pels en el còs de hòmo. **Lunar.**

Señal. *m.* Testiclu ò botó de hòmo y animál. **Criadilla.** = Señals de moltó. **Escritillas.**

Señalád, *da. p. p.* de señalar. **Señalado,** *da.*

Señalád, *da. adj.* Famós, insigne, notád. **Señalado,** *da.*

Señalar. *v. a.* Posar señal ò señas en alguna còsa. = Notar ab alguna seña ò señal. = Dia, hòra, témps. = Fer alguna ferida ò seniar en el còs. = Lo que se há ò se vèl fer. **Señalar.** = Ab so dit. **Con el dedo.**

Señalarse. *v. r.* Distingirse, singularisarse. **Señalarse.**

Señalèt. *m.* Señal petit. **Señaleja.** = De dòna: dos grauets que ténen dius sa naturalesa. **Ovario.**

Señar. *v. a.* **V. Señalar.** **Notar, rayar, señalar.** = Missals, etc. **Registrar.** = Los xòts ab pega. **Peguntar.** = Escapsar, xapar ò foradar oreya de animál. **Marcar de tronca.** = Los fusters ab una cordeta muyáda de aumángara. **Trazar.** = Fer el señal de la creu. **Signar, y en Aragó. Señar.** **Señarse.** *v. r.* Fer el señal de la creu. **Signar ò persignarse.** = Per admiració, pò ò per comensar alguna còsa, *v. g.* vendrer. **Persignarse.**

Señor. *m.* Àmo, dueño. = Grànde, subjècte de distinció. = Títol de cortesía que se usa en la conversació. **Señor.** = Qui té molts tèrras. **Terrateniente.** = Gràn señor: títol que se dona al emperador dels mòros. **Gran señor.** = Señor onclo: es cul. **Rabel, salvo honor.**

Señora. *f.* Dòna de señor. **Dueña, madona, señora.**

Señorátge. *m.* El dret que pertáñy. **Señorage ò señoreage.**

Señorèt, *ta. m. f.* Diminutiu de señor, *ra.* **Señorico, ca, illo, illa, ito, ita.**

Señoretjar. *v. a.* Fer de señor, mostrar señorío. **Señorear ò señorearse.**

Señoría. *f.* Trácto de honor. = Domini de alguna còsa. = La persona á qui se dona el trácto de señoría. **Señoría.**

Señorida. *f. pl.* odorífera. **Tomillo.**

Señoril. *adj.* Pertañent á señor, *ra.* **Señoril.**

Señorio. *m.* Domini, mándó. **Señorio.**

Señorôt, *ta. adj.* Señor, *ra.* gròssos. **Señorazo,** *za ò señoron, na.*

Señy. *m.* Eutenimènt, judici, madurès. **S-so.** = Ab un señy de bístia véya: ab reflexió. **Con todos sus sentidos:** proceir á pòc á pòc y ab madurès. **Caminar con piés de plomo.**

Sep. *m.* Paràula que se diu á los gáts para ferlos fngir. **Zape.**

Separáble. *adj.* Lo que se pòt separar. **Separable.** **Separació.** *f.* Apartamènt, desunió, divisió. **Separacion.**

Separád, *da. p. p.* de separar, *se.* **Separado,** *da.*

Separádamènt. *adv.* Á pàrte, en particular, en secrèt. **Separadamente.**

Separador, *ra. m. f.* El qui sepára. **Separador, ra.**

Separar. *v. a.* Apartar, desunir, dividir, guardar, posar á pàrte, reservar. **Separar.**

Separarse. *v. r.* Apartarse, desunirse, dividirse. **Separarse.** = De la compañía ò trácto de algú. **Deslabonarse.**

Separatíu, *va. adj.* Lo qui sepára ò té virtút para separar. **Separativo, va.**

Separatòri, *ria. adj. V.* **Separatíu. Separatorio, ria.**

Sepagád, *da. p. p.* de sepagar. **Tropezado, da.**

Sepagáda. *f.* Págáda de péu á pédra, etc. **Tropezon, tropiezo ò traspié.**

Sepagar. *v. n.* Págar ab sos péus á pédra, etc. = Cáurer en alguna culpa ò saltar pòc para comèterla: en error, en dificultát de alguna còsa y no poderla ecxecutar. **Tropezar.**

Septentrió. *m.* La tramuntána. **Septentrion ò setentrion.**

Septentrionál. *adj.* Pertañent á la tramuntána. **Septentrional ò setentrional.**

Septemvirát. *m.* La dignidat y ofici del septemviro. **Septemvirato.**

Septemviro. *m.* Un de los magistráts de la anliga Roma qui se cuydáva de las colónias y repartimènt de las tèrras. **Septemviro.**

Séptima. *f.* Nòta musicál. = La setena pàrt de nna còsa. = Lo qui cumplèix el nombre sét. **Séptima.**

Septuagenári, *ria. adj.* El qui té setáuta àñys. **Septuagenario, ria.**

Septuagèssim, *ma. adj.* Nombre ordinál. **Septuagèsimo, ma.**

Septuagèssima. *f.* El tercer diumenge ántes des primer de corema. **Septuagèsima.**

Séptuplo, *pla. adj.* Sèt vegádas més que lo simple ò lo qui conté en sí una còsa sèt vegádas. **Séptuplo, pla.**

Sepulcrál. *adj.* Pertañent á sepulcre. **Sepulcral.**

Sepulcre. *m.* Fábrica demúnt sa tèrra para posary algú mòrt. = La cazeta ò arquilla ahónt se pòsa

la hóstia consagrada al diŕs sánt. *Sepulcro*.
 Sepultád, da. *p. p.* de sepultar. *Sepultado, da.*
 Sepultar. *v. a.* Enterrar mórt. = No parlar més de alguna còsa, *v. g.* de un delict. *Sepultar*.
 Sepultura. *f.* El ácte y efecte de enterrar. = Clòt para posar mórt. *Sepultura*. = La particular de una familia en la iglesia. *Carnero*. = Donar sepultura: enterrar algún cadáver ò auŕagar algún delict, etc. *Dar sepultura*.
 Sequás ò secuás. *adj.* El qui seguèix alguna doctrina, sècta. *Secuaz*.
 Sequedát. *f.* Fálta de humitát. *Sequedad*. = Per no haver plogú. *Sequedad, sequia ò seca*.
 Sequèla. *f.* Consecuència, illació. *Secuela*.
 Sequència. *f.* *V.* Pròsa en la missa. *Secuencia*.
 Sequer. *m.* Llòc destinád para secar figas, etc. *Secadero, sequero ò pasera*. = Esquétxa ò forát abóut fán mël sas beyas. *Colmenar*.
 Sequeyó. *m.* Deute, rússec. *Atraso*. = Rússec de malaltía. *Lacra ò reliquia*.
 Sequíssim, ma. *sup.* Molt secs. *Sequisimo, ma*.
 Sèquito. *m.* Acompañamént. *Séquito*.
 Sér. *m.* Essència, naturalesa. = Môlo de eczistir. *Sér*. = Estar en son sér: en son judici. *Estar en su juicio*. = Estar alègre, contént, etc. *Estar en su elemento*.
 Ser. *v.* ausiliar, anómalo, sustantíu y qui servèix para la conjugació de los áltres en la passiva. = Eczistir, subsistir. = Succèir. = Estar en algún llòc. = Valèr, pertàñer, tocar. = Tenir origen de algún llòc, familia, etc. *Ser*. = Ser còm ets áses de Artá, qui en vèurer es bàst já suan. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que dntes que se le dé se queja*. = Ser un bigalòt, una rebàssa, etc.: un rudo, un torpe. *Ser un cesto*. = Ser de càsa: amíg. *Ser de adentro*. = Ser de ca-xó: de costúm. *Ser de cajón*. = Ser de baix nexemént. *Ser de bajo nacimiento ò haber nacido en las malas*. = Ser un clòt d'arena, una espónja: molt bevedor de suc. *Ser una colodra, una esponja, un odre, un zaque*. = Un arráy, un ture: cruèl. *Ser un caribe*. = Ser desmamád: no haver de mester menar per sa mã. *Poder comer pan con corteza*. = Ser mál de escarzar un áñy: prim. *Ser malo de pelar*. = Ser hò per tot. *Ser bueno para todo ò ser de monte y ribera*. = Ser á adobar una còsa. *Ser d adobar ò estar en enfermeria*. = Ser en Jòrdi: el mandón. *Ser el gallo*. = Ser molt càllád. *Tener mas conchas que un galdpago*. = Ser molt agú. *Ser muy agudo ò sentir nacer la yerba*. = Ser més impertinént que un sátx sord. *Tener carne de chinches*. = Ser més llést en fer ò lograr una còsa. *Ganar por la mano*. = Ser molt intelligént en el mauètx

de los séus negòcis. *Saber quantas puas tiene un peine*. = Ser tot un embuy un negòci, etc. *Ser todo matas y por rozar*. = No ser hò per áse, ni per aubardá: per no res. *No ser para silla, ni para albarda*. = No ser hò au para el ofici que vól prènder ò para el empleyo que té. *Tener malos dedos para organista*.
 Seráfic, ca. *adj.* Pertañent á xerafi. = Hòmo abra-sád del amor de Déu. *Seráfico, ca*.
 Serasquier. *m.* Generál de eczèrcit ture. *Serasquier*.
 Serò. (Al). Á descubèrt. *Al sereno*.
 Seregáy. *m.* Ciquia fèta per la pluja. *Arroyada, regona, torrentera*. = Torrentó en còstas. *Baden*.
 Seregayar. *v. n.* Fer seregáys la áygo. *Arroyar*.
 Serena. *f.* La humitát quey há en el áyre en la nit. *Sereno*. = Pobresa. *Miseria*. = Dur serena: estar molt pòbre. *Andar d tres ménos quartillo*: anar malaltía. *Andar de pié quebrado*.
 Serení. *m.* Ayret fred. *Orilla*. = Fer un serení, ayret molt fred. *Hacer mala orilla*.
 Serení. *m.* Bot petít de bárco. *Serenin*.
 Serenidát. *f.* Bón témps. = Quietú de ánimo. = Títol de honor que se dona á los soberáns. = Desvergofia. *Serenidad*.
 Sereníssim, ma. *sup.* *Serenisimo, ma*.
 Seréno, na. *adj.* Clar, sense hòyras, ni nigolús. = Apaciguád, quiét, tranqúil. *Sereno, na*.
 Seréno. *m.* El qui está destinád para dir en la nit la hòra que es, el témps que fá, etc. *Sereno*.
 Sèriamént. *adv.* Ab seriedát, de veras. *Seriamente*.
 Sèrie. *f.* Continuació, orde, unió. *Serie*.
 Seriedát. *f.* Autoridát, gravedát. = Asprura en el trácto. = Reyalidát. *Seriedad*.
 Serigòt. *m.* La pàrt aygolosa de sa llét. *Suero*. = Nòm que se dona al vi, etc. *Zumaque*.
 Sèrio, ria. *adj.* Gràve, important, magestnós, se-vèro, vertader. *Serio, ria*.
 Sermó. *m.* Discúrs cristiá que se fá á los faèls. = Avís, reprensió. *Sermon*.
 Sermocinál. *adj.* Pertañent á sermó. *Sermocinal*.
 Sermonar. *v. a.* Predicar. *Sermocinar*. = Avisar, corretgir. *Sermonear*.
 Sermonári, ria. *adj.* Pertañent á sermó. *Sermoná-rio, ria*.
 Sermonári. *m.* Llibre de sermóns. *Sermonario*.
 Serós, sa. *adj.* Lo qui es de serigòt ò còsta de éll. *Seroso, sa*.
 Serossidát. *f.* Humor aygolós y salinós que se se-pára de la pàrt vermeya de sa sâng. *Serosidad*.
 Sèrp. *f.* Animál reptíl. *Culebra*. = Gròssa ò de las fabulosas. *Serpiente*.
 Serpént. *f.* *V.* Sèrp. *Culebra ò serpiente*.

Serpentàri. *m.* Constellació de 37 estrelles figurada ab un hòmo abressad ab una sèrp. *Serpentario.*

Serpentària. *f. pl.* *Serpentaria* ò *dragontea.*

Serpentí, *na. adj.* Pertañent á sèrp. *Serpentino, na.*

Serpentí. *m.* Péssa antiga de artillería. = Instrument antig para pégar fòc á la artillería. = Terme químic. *Serpentin.*

Serpentina. *f.* Pédra preciosa. *Serpentina* ò *serpentin.*

Serpentón. *m.* Instrument músic de buf. *Serpentón.*

Serpeta. *f.* Sèrp petita. *Culebrica, illa, ita* ò *serpezuela.*

Serpòta. *f.* Sèrp gròssa. *Culebron* ò *serpentin.*

Sèrra. *f.* Fuya de cer ab dents para tayar llèfia, metall, y sense dents para tayar pédras, etc. = Cordillera de montañas. *Sierra.* = Verdde: la qui té sa fuya al mitx. *Abrazadera.* = Ab sa fuya tórta. *Argallera.*

Serrad, *da. p. p.* de serrar. *Serrado, da.*

Serradis. *m.* Espècie de pols que fà sa sèrra en serrar. *Aserraduras, serraduras* ò *serrin.* = De barrina: *Escobina.* = El que fà es llañariquer. *Carcoma.*

Serrador. *m.* El qui sèrra. *Serrador.* = De ofici. *Chiquichaque.*

Serrál. *m.* Altura. *Alillo, otero.*

Serralèt. *m.* Serrál petít. *Oteruelo.*

Serrallo. *m.* Palácio reyal del Grán-turc. = El llòc ahont se cometen molts de pecats de la càrn. *Serrallo.* = El palácio ahont el Grán-turc té sas séuas concubinas. *Haren.*

Serranía. *f.* Terréno compòst de montañas y sèrras. *Serranía.*

Serrar. *v. a.* Tayar ah sèrra. *Serrar* ò *aserrar.*

Serreta. *f.* Sèrra petita. *Serrecilla* ò *serrezuela.*

Serró. *m.* Espècie de taléca de péll que duen majorment es pastors. *Zurron.*

Serronèt. *m.* Serró petít. *Zurroncillo.* = En qui duen es safrá los qui en venen. *Lúa.*

Serva. *f.* Fruyta. *Serba* ò *sorba.*

Servád, *da. p. p.* de servir. *Aguantado, da.*

Servador. *m.* Sobrenòm de Júpiter. *Servador.*

Servar. *v. a.* Aguantar. *Aguantar.* = No servir còllerèt á niugú. *No ahorrarse con nadie.*

Servéra. *f.* Àbre. *Serbal.*

Servéll. *m.* V. Cervéll.

Servéllera. *f.* V. Cervéllera.

Servèy. *m.* V. Servici. *Servicio.*

Servible. *adj.* Lo qui pòt servir, se. *Servible.*

Servici. *m.* El acte y efecte de servir. = El estat de criad ò de sirvènt. = Favor, obsèqui. = Culto

que se dona á Déu. = Ofici que se fà per àltri. = Moxina. *Servicio.* = De tàula: estovayas, plats, etc. *De mesa.* = Fer es servici un militar. *Hacer el servicio.*

Serviciál. *m.* Ajuda. *Servicial, clister.* = Fracàs. *Pildora.*

Serviciál. *adj.* Obsequiós, serviciènt. *Servicial.*

Serviciènt. *adj.* Obsequiós, prònte á servir. *Servicial.*

Servíd, *da. p. p.* de servir, se. *Servido, da.*

Servidor, *ra. m. f.* El qui servèix. *Servidor, ra.* = De missa. *m.* *Acólito, misario* ò *misero.*

Servidora. *f.* V. Moxina. *Servicio* ò *tito.*

Servíl. *adj.* Bàix, humíl, de pòca estimació. = Pertañent á criads ò á escláu. *Servil.*

Servíl. *adj.* Diènt relació á Déu: honrós, de molta estimació, etc. *Servil.*

Servilmént. *adv.* Bàxamént, á mòdo de escláu. *Servilmente.*

Servir. *v. a.* Obsequiar, complaure. = Estar empleyad en alguna còsa. = Obeir, fer lo que un àltre ordéna. = Exercitar un empleyo, etc. = Fer el ofici de un àltre. = Posar una carta del matèix color de la àltra jugada. = Seguir la professió de las armas. = Ser criad. = Ser una còsa profitosa, útil. = Fer favor, donar gust á un. = Donar culto á Déu, etc. etc. *Servir.* = Para servir á vostè. *Para servir d usted.*

Servirse. *v. r.* Usar de una còsa, valèrse de ella. *Servirse.*

Servita. *m.* Religiós del orde de los servitas. *Servita.*

Servitút. *f.* El acte y efecte de servir. = El estat de escláu. = El agregat de criads y criadas de una càsa. = *cur.* El dret ò ns que té una còsa demunt àltra, ò un sobre còsa agèna para son profit. = Subjecció gràve ò obligació inescusàble. = La subjecció de los afectes y passións qui impeden la llibertat. *Servidumbre, y ant. servitud.*

Sèsquí. Paràula llatina qui vòl dir un y mitx. *Sesqui.*

Sèsquíaltero, *ra. adj.* Se diu de la proporció de dos nombres qui están entre sí, còm dos es á tres. *Sesquialtero, ra.*

Sèsquipedal. *adj.* De un pèn y mitx de llarg. *Sesquipedal.*

Sèsquítercio, *cia. adj.* Se diu de dos nombres qui un conté al àltre una vegada y un tèrs. *Sesquitercio, cia.*

Sessió. *f.* Conferència, consulta entre vários. = Cada una de las juntas de concili, congrés. *Session.* = Terciàna. *Cision.*

Sèsta. *f.* Una de las hòras canònicas. = Una de las

hòras en que los judíos y romàns dividían el dia, y càda una en feya tres de sas nôstras. = La si-sena pàrt de un tot. = Nôta musicàl. *Sexta*.
Sestador. *m.* El llòc ahònt sèsta el bestiar de llàna. *Sesteadero, sesteador* ò *sestero*.
Sestànt. *m.* Moneda antiga qui valia ò pèsava duas unsas. *Sextante*.
Sestar. *v. n.* Estar el bestiar dins el sestador. *Sestear*.
Sestèrci. *m.* Moneda de plàta entre los antigs romàns. *Sextercio*.
Sestíl. *adj.* Térme de astronomía. *Sextil*.
Sestilla. *f.* Composició de poesia de sis versos. *Sextilla*.
Séstula. *f.* Moneda de valor de un reyál y cinco maravedissos. *Séxtula*.
Sèt. *adj.* Nombre ordinàl. *Siete*. = Sèt nân entràdas, sèt nân d'exir: tenacidàt. *Tijeretas han de ser*.
Sèt. *m.* La càrta de jugar qui té sèt señáls. *Siete*.
Setànta. *adj.* Dèu vegàdas sèt. *Setenas*.
Setantí, *na*. *adj.* Los qui ténen setànta àñys. *Setenton, na*.
Setè. *m.* La sèptima pàrt de un tot. *Séptimo*.
Seteua. *f.* Agregat de sèt còsas per orde. *Setena*. = *Setenas*. *pl.* Condemnació a pagar sèt vegàdas àltre tãnt còm se hà pres. *Setenas*. = Pagar las setenas: pagar un péna excessiva, *Pagar con las setenas*.
Setenàri. *m.* Compòst de sèt unidàts. = Espáy de sèt dias en que se exerceita alguna devoció. *Setenario*.
Setembre. *m.* El novè més del àñy. *Setiembre*.
Setènni. *m.* Espáy de sèt àñys. *Setenio*.
Setifayas. *f. pl.* *Setefolio*.
Sètmesó, *na*. *adj.* Los qui néxen después de sèt mèsos de eugentràds. *Setemesino, na*.
Setuplicad, *da*. *p. p.* de setuplicar. *Setuplicado, da*.
Setuplicar. *v. a.* Multiplicar per sèt ò repetir sèt vegàdas. *Setuplicar*.
Seu. *m.* Gréix de animál. *Sebo*.
Séu, *ua*. Pronòm possessiu. *Suyo, ya*.
Sèu. *f.* Iglesia catedral. *Seo*. = Tercera persona singular de indicatíu de sèurer. *Estd sentado*. = Segona persona singular del imperatíu. *Siéntate*.
Sèudo. *m.* Paràula gréga qui vòl dir fals, y sèmpre vâ unida ab àltra, *v. g.* sèudoprofèta: axò es, fals profèta. *Seudo* ò *pseudo*.
Seuós, *sa*. *adj.* Ple, abundant, untàd de seu ò còsa mantegosa. *Seboso, sa*.
Sèurer. *v. a.* Còsa coneguda. *Sentarse* ò *estar sentado*. = De una ànca. *Estar de media anqueta*. = A la gatzoneta. *Estar en clucillus*.

Sevéramènt. *adv.* Ab rigor. *Severamente*.
Severidàt. *f.* Asprura, gravèdàt, rigidès, rigor. = Puntuàl observància de alguna llèy. *Severidad*.
Sevéro, *ra*. *adj.* Àspre, rigido, rigurós. = Gràve, sèrio. *Severo, ra*.
Sevillà, *na*. *adj.* De Sevilla. *Sevillano, na*.
Sexànta. *adj.* Sis vegàdas dèu. *Sesenta*.
Sexantena. *f.* Pròp de sexànta. *Sesentena*.
Sexantí, *na*. *adj.* El qui té sexànta àñys. *Seten-ton, na*.

SI.

Si. *adv.* *Si*. = Si ò no. *Si ó no*. = Un si es no es. *Un si es no es*.
Sí. Pronòm possessiu de la tercera persona. *Sí*. = De per sí. *De por sí*.
Si. *m.* Punt de sòlfa. *Sí*.
Siampàn. *m.* Dròga para tintas. *Siampan*.
Sibarita. *adj.* De Sibares en Sicilia. = Persona luscurosa. *Sibarita*.
Sibilla. *m.* Dòna a qui los antigs atribuían el conexement de lo futur. *Sibila*.
Sibiliao, *na*. *adj.* Pertañent a las sibillas. *Sibilino, na*.
Sicamor. *m.* Àbre del amor. *Sicamor* ò *siclamor*.
Sicigia. *f.* El témps de la conjunció de la lluna a la oposició y de aquèsta a aquèlla. = La matèxa conjunció y oposició. *Sicigia*.
Sicilià, *na*. *adj.* de Sicilia. *Siciliano, na*.
Sicle. *m.* Moneda y pes antiga. *Siclo*. = Solar: cèrt perlo del sòl. *Siclo solar*.
Sicomàntic, *ca*. *adj.* El qui pretén ende vinar per mèdi de las fuyas de figuera y per estensió de tota àltra fuya. *Sicomantico, ca*.
Sicómoro. *m.* Àbre. *Sicómoro*.
Sidéreo, *rea*. *adj.* Pertañent a las estrèllas ò té alguna propietat de éllas. *Sidéreo, rea*.
Siderite y sideritis. *f.* Pédra ab tãcas de ferro. *Siderite y sideritis*.
Sidra. *f.* Vi de pomas. *Sidra*.
Sièsta. *f.* El descàns dormint después de haver dinàd. *Siesta*. = Fer ò dormir la sièsta. *Hacer ò dormir la siesta*.
Sigillo. *m.* Secrèt que se guarda. *Sigilo*. = Sacramental: el secrèt inviolàble de lo que se òu en la confessió. *Sacramental*.
Sigle. *m.* Espáy de cent àñys. = La edat, el témps y la duració de càda còsa. = Llãrg espáy de témps indeterminad. = Estàt de la vida mundàna per oposició a la vida religiosa. *Siglo*. = Sigle de òr, de plàta, de aràm, de ferro: las quatre diferents edats del mon, segòus los poetas. *Siglo de oro, de plata, de cobre, de hierro*. = Sigle daurad: de òr. *Siglo dorado*. = Hòmo de

un sigle: singular. *Hombre de un siglo.* = Per tots los sigles de los siglos: para sèmpre. *Por todos los siglos de los siglos.*

Signatura. *f.* Caràcter, senyal, signe. = Tribunal en Roma ahònt se conclòuen los negòcis de gràcia y justicia. = Térme de impressors. *Signatura.*

Signe. *m.* Nòta, senyal. = Cèrtas retxas en forma de creu ab que los escrivans y notàris senyalan las escripturas. = Destino, sòrt segòns el vulgo. = Càda una de las dotze pàrts en que se considera dividid el zodíaco, axò es: càp, còll, etc. **Signo.** = Natural: el qui per la seua naturalesa representa una còsa distinta de sí, còm es fum al fòc. *Natural.* = Ad plàcitum: el qui per voluntat dels hòmos significa còsa distinta de sí, còm los tèrmes y paràulas. *Ad plàcitum.*

Signifero, *ra. adj.* Lo qui du ò inclòu alguna senyal ò insignia. *Signifero, ra.*

Significàble. *adj.* Lo qui pòt significar. *Significable.*

Significació. *f.* El àcte y efecte de significar. *Significacion.*

Significad, *da. p. p.* de significar. *Significado, da.*

Significador, *ra. m. f.* Lo qui significa. *Significador, ra.*

Significànsa. *f. V.* Significació. *Significacion y ant-significanza.*

Significant. *p. a.* de significar. El qui significa. *Significante.*

Significar. *v. a.* Volèr dir, tenir fòrsa de... = Representar una còsa distinta de sí. = Denotar, donar á entèndrer, expressar, manifestar. = Tenir significació ò sentit. *Significar.*

Significat. *m.* Sentit de las paràulas y expressions. = El objècte qui significa. *Significado.*

Significatiu, *va. adj.* Lo que significa en propietat. *Significativo, va.*

Significativament. *adv.* Ab significació. *Significativamente.*

Següent. *p. a.* de seguir. = *adj.* Qui seguèix. *Seguiente.*

Seguidilla. *f.* Cançó. *Seguidilla.*

Seguidilla. *f.* Cabessa ò rêt del eléboro reduídas á polvos, qui fà fer molts de nissos, si se pren per es nàs, còm qui prènder tabac de pols. *Cebadilla.*

Silènci. *m.* Privació de parlar. = Càlma, repòs. = Quietut en el llòc ahònt no se fà repòs. = Expressió ab que se màns callar. *Silencio.* = Posar silènci: fer callar. *Imponer silencio.* = Passar una còsa en silènci: no fer menció de ella. *Pasar en silencio.* = Gordar silènci: callar, no fer repòs. *Guardar silencio.*

Silenciós, *sa. adj.* El qui cälla molt. = El llòc ahònt se guàrda silènci. *Silencioso, sa.*

Silenciosament. *adv.* Ab silènci. *Silenciosamente.*

Silèno. *m.* El mestre de Baco. *Sileno.*

Silèpsis. *f.* Figura gramaticál ò retòrica, y se fà quánd un ò més nòms plurals se juntan ab un verb en singular. *Silèpsis.*

Silici. *m.* Vestidura, fàxa, cadena àspras de penitència. *Silicio.*

Sílaba. *f.* Una vocál totasòla ò la junta de una vocál ab una ò molts lletres consonants. *Silaba.*

Sillabar. *v. a.* Formar síllabas en las lletres ò pronunciarlas ab separació. *Sillabar.*

Sillabàri. *m.* Llista de las síllabas de las lletres qui forman várias combinacions de ellas. *Sillabario.*

Sillabatjar. *v. n. V.* Sillabar. *Sillabar.*

Siliqua. *f.* Antíg pes de quatre grans. *Silicua.*

Silogisme. *m.* Argument de tres proposicions. *Silogismo.* = Fer silogismes: usar de ells argumentant. *Silogizar.*

Silogistic, *ca. adj.* Pertañent á silogismes ò qui los conté. *Silogistico, ca.*

Silogística. *f.* El art ò mòdo de fer silogismes. *Silogistica.*

Silva. *f.* Agregat de várias matèrias ò espècies sense mètode, ni orde. = Poèma brén, curte vário y libre. *Silva.*

Silvátic, *ca. adj.* Pertañent á bòsc, garriga. *Silvático, ca.*

Silvéstre. *adj.* Lo qui se cria en bòsc, garriga ò montàña. = Persona inculta, rústica. = Plànta no cultivada. *Silvestre.*

Silló. *m.* Gèrra ab una ànsa demunt y un bròc al costat. *Piporro.* = Cadufa. *Jarra.* = Sèlla de muntar para colcar dónas ò nins. *Sillon.*

Sima. *f.* Còp ò tòc. *Golpe ò solfeo.*

Simad, *da. p. p.* de simar. *Golpeado, da ò solfeado, da.*

Simad, *da. adj.* Aclerid, purificad, v. g. òli. *Depurado, da.*

Simál. *m.* Brànca. *Brazo.*

Simar. *v. a.* Atupar, donar còps. *Solfear.*

Símbol. *m.* Instrument músic de còrdas y ab téclas. *Clave.*

Simbòlic, *ca. adj.* Alegòric, figurad. = Lo qui té una naturalesa tã anàloga á àltra que se pòden convertir una en la àltra. *Simbólico, ca.*

Simbolisació. *f.* Semblànsa, conformidat de una còsa ab àltra. *Simbolizacion.*

Simbolisad, *da. p. p.* de simbolisar. *Simbolizado, da.*

Simbolisar. *v. n.* Assemblarse una còsa ab àltra. = Representarla ab semblànsa. *Simbolizar.*

Símbolo. *m.* Divisa, nòta, senyal. = Enigma. *Sim-*

bolo. = De la fe: el crêdo. *De la fe.*

Simetria. *f.* Proporció de mides y pàrts entre sí y ab el tot. = Perspectiva en la pintura. = Exactitud, mēda, proporció. *Simetria.*

Simètric, ca. adj. Pertañent á simetria ò lo qui està fét ab élla. *Simétrico, ca.*

Simètricament. adv. Ab simetria. *Simètricamente.*

Simil. m. Eczeuple, semblansa. *Simil.*

Similar. adj. El tot cuyas pàrts son de sa matéxa naturalesa que éll, y las matéxas pàrts. *Similar.*

Similicadència. f. Figura qui consistèix en la repitició de un consonánt. *Similicadencia.*

Similidecinència. f. Figura retòrica quānd los versos fan consonància sòlament en assonants. *Similidesinencia.*

Similitut. f. Semblansa. *Similitud.*

Similitudinàri, ria. adj. Algún tant semblant. *Similitudinario, ria.*

Similitudinàriament. adv. Ab algún tant de semblansa. *Similitudinariamente.*

Similòr. m. Composició de aràm y zinc. *Similor.*

Siminàri. m. Càsa destinada para ensenansa de joves. *Seminario.*

Siminarista. m. El jove individuo del siminàri. *Seminarista.* = De pàga. *Pensionista.*

Simó. m. Nòm pròpi de hòmo. *Simon.*

Simonía. f. Compra ò venda de còsa espiritual ò annècsa á élla. *Simonta.*

Simoníaco, ca. adj. El qui comèt simonía. *Simoniaco, ca.*

Simoniàno, na. adj. Dexeble de Simón Mago de qui vé el nòm de simonía. *Simoniano, na y simoníaco, ca.*

Simoniàtic, ca. adj. V. Simoníaco. *Simoniàtico, ca.*

Simpâr. adj. Lo qui no té ignâl. *Sin par.*

Simpatia. f. Inclinaçió natural. = Conformidat, semblansa. *Simpatia.*

Simpàtic, ca. adj. Conforme, naturalment á àltra còsa. *Simpático, ca.*

Simpàticament. adv. Ab simpatia. *Simpàticamente.*

Simple. adj. Sòl, no compòst, pur, únic y se diu de Déu. = Sense mescla. = El nòm ò verb qui no té composició. = El infim ritu ab que se celebra el ofici divino. *Simple.*

Simple. m. Hérba, mineral ò plànta qui per sí sòl serveix en la medicina ò entra en la composició de los medicaments. *Simple.*

Simplement. adv. Absolutament. = Sense adorno, seuse reserba. *Simplemente.*

Simplicitat. f. La calidat de lo qui es simple. *Simplicitad.*

Simplicíssim, ma. sup. Molt simples. *Simplicíssimo, ma.*

Simplicista. m. Autor qui tracta de los simples. *Simplicista.*

Simplificació. f. El acte y efecte de simplificar. *Simplificacion.*

Simplificad, da. p. p. de simplificar. *Simplificado, da.*

Simplificar. v. a. Fer menos complicada una còsa. *Simplificar.*

Simplista. m. V. Simplicista. *Simplista.*

Simulació. f. Ficció, pretèsto. *Simulacion.*

Simulacre. m. Imatge, estàtua, retrato. = La especie que forma la fantasía. *Simulacro.*

Simulad, da. p. p. de simular. *Simulado, da.*

Simuladament. adv. Fingidament. *Simuladamente.*

Simulador, ra. m. f. El qui simula. *Simulador, ra.*

Simular. v. a. Fingir, representar lo que no es. *Simular.*

Simulcadència. f. Figura qui consistèix en emprar paraulas qui ténen el mateix sonido, la matéxa cadència, etc. *Simulcadencia.*

Simulcadent. adj. Qui té el mateix sonido, etc. *Simulcadente.*

Simultàneament. adv. Á un mateix témps, juntament. *Simultaneamente.*

Simultaneidat. f. Unió, junta, concòrs de una còsa ab àltra. *Simultaneidad.*

Simultàneo, nea. adj. Lo qui concorre ò se fa juntament ab àltra còsa. *Simultáneo, nea.*

Simultat. f. Concòrs, unió. *Simultado.*

Sin. Preposició. Lo mateix que sense. *Sin.* = Sin que ni paraque. *Sin que ni para que.*

Sinagoga. f. Junta, congregació. = El lloc ahont se congregan, majorment los judíos. *Sinagoga.*

Sinalàgma. f. Recompensa, retorn. *Sinalagma.*

Sinalagmàtic, ca. adj. Lo qui demana recompensa, retorn. *Sinalagmático, ca.*

Sinalèfa. f. Déxa de la derrera vocal de un mot quānd el qui se segueix comensa per una àltra. *Sinalefa.*

Sinapisme. m. Emplasta fét de mostassa picada. *Sinapismo.*

Sincategorema. f. Paràula qui determina la significació de una àltra ab qui se la junta. *Sincategorema.*

Sincategoremàtic, ca. adj. Pertañent á sincategorema. *Sincategoremático, ca.*

Sincerament. adv. Ab siucridat. *Sinceramente.*

Sinceridat. f. Ingenuidat, integridat, pureza, senzilles. *Sinceridad.*

Sinceríssim, ma. sup. Molt sinceros. *Sinceríssimo, ma.*

Síncero, ra. adj. Ingènuo, íntegro, pur, vertader. = El qui diu ab llibertat y sense respecte lo que sent. *Sincero, ra.*

Sincondrôssis. *f.* Unió dels òssos per mèdi del cartílag. *Sincondrosis.*

Síncope. *f.* Figura per la qual se lléva una lletra ò una síl·laba al mitx de una paraula. = Allargament sobre un temps de un punt de síl·laba comensad sobre un altre. *Sincopa.*

Sincopad, *da. p. p.* de sincopar. *Sincopado, da.*

Sincopál. *adj.* Se diu de la febra acompanyada de abatiment de fòrzas. *Sincopal.*

Sincopál. *m.* V. Síncope. *Sincopal.*

Sincopar. *v. a.* Usar de síncofas. = Abreviar, reduir. *Sincopar.*

Síncope. *m.* Repentí abatiment, falta de fòrzas, qui sol ser mortál. *Sincope.*

Sincopisad, *da. p. p.* de sincopisar. *Sincopizado, da.*

Sincopisar. *v. a.* Causar síncofas. *Sincopizar.*

Sincopisarse. *v. r.* Càurer en síncofas. *Sincopizarse.*

Síncronisme. *m.* Llista de sobérans. *Sincronismo.*

Sindéressis. *f.* La capacitat y rahó de la ànima para la intelligència de los principis moráls. *Sindéresis.*

Síndic. *m.* Agént, defensor, protector, representant de un poble, de una comunitat. *Sindico.* = Forense. *Forense.*

Sindicad, *da. p. p.* de sindicar. *Sindicado, da.*

Sindicador, *ra. m. f.* El qui indica. *Sindicador, ra.*

Sindicar. *v. a.* Acusar, delatar, denunciar en justicia. *Sindicar.*

Sindicatura. *f.* El càrreg y 'ofici del síndic. *Sindicatura.*

Síndria. *f.* Cosa coneguda. *Sandía, melon de agua ò pepon.*

Sinécdoque. *f.* Figura retòrica. *Sinécdoque ò sinécdoque.*

Sinèressis. *f.* Contracció de duas síl·labas en una. *Sinéresis.*

Sineurôssis. *f.* Unió de los òssos per mèdi de lligaments. *Sineurosis.*

Sinfissis. *f.* Unió dels òssos. *Sinfisis.*

Sinfonia. *f.* Concèrt de instrumènts. = Instrument músic. *Sinfonia.*

Singla. *f.* Corretja ò fàxa de fil para afiansar bàst, sèlla, etc. *Cincha.*

Singlad, *da. p. p.* de singlar. *Cinchado, da.* = Sotaneado, da.

Singlada. *f.* Tòc ab corretjadas. *Latigazo.* = À sas àncas. *Azote.* = Fòrta. *Azotazo.* = Señada á sa càrn. *Verdugon.*

Singlar. *v. a.* Fermer sas singlas. *Cinchar.* = Atupar. *Azotar, sotanear.*

Sing'le. *m.* Peñal. *Risco.* = Precipici. *Derramadero.*

Singular. *adj.* Sol, únic. = Extraordinari, raro. = Nòm qui parla de un. *Singular.*

Singularidat. *f.* La calidat de ser totsol. = Particularidat. = Mòdo particular de obrar ò parlar. *Singularidad.*

Singularisad, *da. p. p.* de singularisar. *Singularizado, da.*

Singularisar. *v. a.* Distingir, posar més atenció, etc. *Singularizar.*

Singularisarse. *v. r.* Distingirse del comú. *Singularizarse.*

Singularíssim, *ma. sup.* Molt singulars. *Singularísimo, ma.*

Singularíssimament. *adv. sup.* Ab molta singularidat. *Singularísimamente.*

Singlarmént. *adv.* Particularment. *Singularment.*

Sinignál. *adj.* Qui no té igual. *Sin igual.*

Sinó. Partícula condicional. *Sino.*

Sínoca. *f.* Càsta de febra. *Sinoca.*

Sinocál. *adj.* Pertañent á sínoca. *Sinocal.*

Sinodál. *adj.* Pertañent á sínodo. *Sinodal.*

Sinodàtic. *m.* Contribució para el sustéto del bisbe. *Sinodtico.*

Sinódic, *ca. adj.* Sinodál. *Sinódico, ca.*

Sínodo. *m.* Concili, junta de bisbes. = Conjunció de dos planèts en un matéix grau de la eclíptica. *Sinodo.* = Diocessá. La congregació de los rectors de un bishat. *Diocesano.*

Sinònim, *ma. adj.* Se diu de duas paraulas qui ténen una matéxa significació, com quedar y romàndrer. *Sinónimo, ma ò sinómono, na.*

Sinomia. *f.* Expressió de una cosa per distintes paraulas, però sinònimas. *Sinomia.*

Sinople. *m.* El color verd en escút de àrmas. *Sinople.*

Sinòpsis. *m.* Compèndi, resúmen. *Sinópsis.*

Sinsonte. *m.* Aucell de Amèrica. *Sinsonte.*

Sintáxis. *m.* Construcció. *Sintaxis.*

Sintèssis. *f.* Mètode de composició en la àlgebra. *Sintesis.*

Sintètic, *ca. adj.* Lo qui vá de las parts al tot. *Sintético, ca.*

Síntoma. *m.* Señal qui sobrevé á malaltía, ab el qual se pòt formar judici de la seua calidat. *Síntoma.*

Sintomàtic, *ca. adj.* Pertañent á síntoma. *Sintomático, ca.*

Sintonía. *f.* Explicació de una cosa ab pòcas paraulas. *Sintonia.*

Sipia. *f.* Péix. *Sepia ò jibia.*

Siquia. *f.* Cosa coneguda. *Acequia.* = Para fonaments de edifici ò para sitiar una ciutat, etc. *Zinca.* = Paraque se envôja sa brutó. *Albañal.* = Para regar. *Cacera ò febrera.* = Para treure

la Aygo de las tèrras perque no se négan los sembráts. *Tijera*.

Siquier. *m.* El qui se cuyda de una siquia comuna. *Acequiero*.

Siquieta. *f.* Siquia petita fèta per aygo corrént. *Hilero*.

Sirascòssis. *m.* Unió dels òssos mèdiànt los músculos. *Sirascòsia*.

Siréna. *f.* Mòstruo fabulós mitx dóna y mitx péix. = La dóna qui cànta y té bõna veu. *Siréna*.

Sirvènt, ta. *adj.* El qui servèix. *Sirviente*. = De Déu: hòmo de molta piedát. *Siervo, va de Dios*.

Sis. *m.* Nombre cardinál. *Seis*.

Sisa. *f.* Imposició. = Ròbo. *Sisa*.

Sisád, da. *p. p.* de sisar. *Sisado, da*.

Sisar. *v. a.* Cobrar sa sisa. = Robar. = Preparar lo que se hà de daurar. *Sisar*.

Sisè. *m.* La sisena pàrt de un tot. *Sesto*.

Sisena. *f.* La sisena pàrt de una còsa. *Sesta*.

Sizèll. *m.* Instrument para obrar fèrro, fust ò pédras. *Cinzel ò siser*.

Siser. *m.* El qui té sa sisa. *Sisero*.

Sisos. *m. pl.* Duas vegádas ò tres sisos en el jòc de pestenâgas. *Senas*.

Sistèlla. *f.* Paner. *Cesta*. = Ab tapadora. *Escusabarañas*. = De pescador de càña. *Costera ò chistera*.

Sistéma. *m.* El agregât y unió de principis, màximas y conclusiõs relatives á una matèria. = Suposició de cèrt estât de una còsa. = La collocació y ordo que téuen entre sí el globo de la tèrra y los còssos celèstes. *Sistema*. = Mágno: el qui establèix un mon en càda estrèlla. *Magno*. = Músic: la rècta disposició de las còrdas ò veus usádas en la música. *Músico*.

Sistemátic, ca. *adj.* El qui seguèix algùn sistéma. = El qui es constánt en son mòlo de vida ò en algunas òbras de élla. *Sistemático, ca*.

Sistemáticament. *adv.* De un mòdo sistemátic. *Sistemáticamente*.

Sistilo. *m.* Un de los sis gèneros de arquitectura en qui las columnas distan dos diámetros. *Sistilo*.

Sístole. *f.* El moviment del còr quánd se estrèñy per la respiració. = Figura retòrica ò millor llecència poética per la que una síllaba llarga se fà breu. *Sístole*.

Siti. *m.* Llòc, puéstó que ocupa quálsevòl còsa. = Parátge, terréno. = Assiéto, postura, situació. = Parátge de diversió pròpi de algúu señor. *Sitio*. = El àcte y èfècte de sitiar una ciutát, etc. *Sitio ò asedio*.

Sitiád, da. *p. p.* de sitiar. *Sitiado, da*.

Sitiador, ra. *m. f.* El qui sitfa. *Sitiador, ra*.

Sitiál. *m.* El assiéto del llòc comú. *Grita*.

Sitiar. *v. a.* Circuir una ciutát, etc. para prènder-la. = Encorralar á algú impeditllo de fugir. = Embarassar de anarsèn, v. g. la pluja. *Sitiar*.

Sitja. *f.* Llòc subterràneo para posary grá. *Silo ò sillero*. = De carbó. *Carbonera*.

Situació. *f.* La collocació de una còsa en el llòc corresponént. = El estât de las còsas. = Calidat, naturalesa de un llòc. = Condició, estât. *Situación*.

Situád, da. *p. p.* de situar. *Situado, da*.

Situat. *v. a.* Collocar, posar una còsa en algúu lloc. *Situat*.

Situarse. *v. r.* Collocarse en algúu llòc ò estât. *Situarse*.

Siulád, da. *p. p.* de siular. *Silvado, da*.

Siulador, ra. *m. f.* El qui siula. *Silvador, ra*.

Siulador. *m.* Instrument petít y buyd qui bufantli siula. *Silbato*.

Siular. *v. a.* Formar el siulo. = Reprobar alguna còsa qui no dona gust. = Burlarse de algú siulant. *Silbar*.

Siulo. *m.* El àcte de siular. = Renòu sntfl y agú que fà el áyre, la sèrp, oreys. *Silbido ò silbo*.

Siurèll. *m.* V. Siulador. *m.* *Chifla*.

Siuró. *m.* Llegúm. *Garbanzo*. = De ábre, cep, etc. *Boton ò yema*.

Siaronar. *v. n.* Trèurer es brotóns los ábres, etc. *Abotonar ò apitonar*.

Siuronar. *m.* Llòc sembrád de siuróns. *Garbanzal*.

Siuronar. *m. pl.* *Garbanzo*.

Siváda. *f.* Hérba. *Avena*. = Llòc sembrád de siváda. *Avenal*. = Aygo de siváda per medecina. *Avenate*.

Sivèlla. *f.* Còsa coneguda. *Hebilla*. = Lligarse sas sivèllas. *Hebillar*.

Sivèlleta. *f.* Sivèlla petita. *Hebilleta, hebillica, ita ò hebilluela*.

Sivèllòta. *f.* Sivèlla gròssa. *Hebillaza, hebillon, na, ta*.

Sivéra. *f.* Armamént de duas bàrras y una pòst curta y àmpla para dur pédras. *Parinela ò angarillas*.

Sivina. *f.* Ábre. *Sabina*.

SO.

So. Preposició. *ant.* Bâix, de bâix. *So*.

Sò. *m.* Renòu concertád y agradáble á los oídos, còm el de la música. *Son*. = Ballar á quálsevòl sò: mōdurse de quálsevòl àfècte ò passió. *Bailar á cualquier son*.

Sò. m. Rendu, estrèpit. = Qualsevòl commoció violenta del ayre qui se percèb per el oído. = Rendu de lo que se romp. = La pronunciació de las llettras. *Sonido*.

Sò. m. El acte de dormir. *Sueño*.

Sobérâuamént. adv. Escellentmént. *Soberanamente*.

Sobérania. f. Dret y podèr del sobérano. *Soberanía*.

Sobérano. m. Príncipe, réy. *Soberano*. = Nàs gròs. *Narigon*.

Sobornació. f. V. Soborno. *Sobornacion*.

Sobornád, da. p. p. de sobornar. *Sobornado, da*.

Sobornador, ra. m. f. El qui soborna. *Sobornador, ra*.

Sobornar. v. a. Induir á obrar cònta la obligació. = Corrómpre ab dádivas, diner, ab paráulas. *Sobornar*.

Soborno. m. El acte y efecte de sobornar. *Soborno*.

Sòbra. f. La demasia y escés de qualsevòl còsa. = Abundància de còsas. *Sobra*.

Sobra. f. Agravi, injuria, càstig. *Sobra*.

Sobrád, da. p. p. de sobrar. *Sobrado, da*.

Sobrád, da. adj. Molést, pésads. *Pesado, da*.

Sobrádamént. adv. Ab abundància. *Sobradamente*.

Sobránt. p. a. de sobrar. = *adj.* Lo qui sòbra. *Sobrante*.

Sobrar. v. n. Escedir, sobrepasar. = Quèdar, restar. = Ser demés, abundar. *Sobrar*.

Sòbras. m. pl. Lo qui quèda del menjar ò altra còsa. *Sobras, relieve ò ropa vieja, escamochio*.

Sobre. Preposició. Demunt. *Sobre*. = Sobre sí: ab atenció, cuydado, precaució, resèrva. *Sobre sí*.

Sobre. m. La cubèrta de la càrta. *Sobre*.

Sobreabundància. f. Abundància excessiva. *Sobreabundancia*.

Sobreabundant. adj. Lo qui abunda ab escés. *Sobreabundante*.

Sobreabundantmént. adv. Ab escés. *Sobreabundantemente*.

Sobreabundar. v. n. Abundar ab escés. *Sobreabundar*.

Sobreagúd. m. Càda un de los signes més àlts de la música. *Sobreagudo*.

Sobreaguda. f. Térme musicál. *Sobreaguda*.

Sobrealád, da. p. p. de sobrealsar. *Sobrealzado, da*.

Sobrealsar. v. a. Posar més àlt. *Sobrealtzar*.

Sobreañadid, da. p. p. de sobreañadir. *Sobreañadido, da*.

Sobreañadir. v. a. Añadir sobre lo que ántes hey havia. *Sobreañadir*.

Sobrecárreg. m. Escrivá de bárco mercánt. *Sobrecargo*.

Sobrecárreg. m. Nòu càrreg. *Sobrecargo*.

Sobrecárrega. f. Lo que se pòsa demunt lo carregád. *Sobrecarga*.

Sobrecarregád, da. p. p. de sobrecarregar. *Sobrecargado, da*.

Sobrecarregar. v. a. Carregar ab escés. *Sobrecargar*.

Sobrecárta. m. Sobrescrit de càrta. = Segona orde de que se fásse lo já manád. *Sobrecarta*.

Sobrecartar. v. a. Reiterar lo manád. *Sobrecartar*.

Sobrecelestiál. adj. Lo qui se considèra més àlt que el cèl. *Sobrecelestial*.

Sobreclàustro. m. La péssa qui està demunt es clàustro. *Sobreclaustró*.

Sobredaurád, da. p. p. de sobredaurar. *Sobredorado, da*.

Sobredaurar. v. a. Daurar sobre lo daurád. *Sobredorar*.

Sobredit, ta. adj. Dit ántes. *Sobredicho, cha*.

Sobreedificád, da. p. p. de sobreedificar. *Sobreedificado, da*.

Sobreedificar. v. a. Edificar demunt una altra còsa. *Sobreedificar*.

Sobreentèndrer. v. n. Entèndrer una paráula qui no se esprèssa. *Sobreentender*.

Sobreentès, sa. adj. Lo qui no està espressád. *Sobreentendido, da*.

Sobreescrit, ta. V. Sobrescrit, ta. *Sobreescrito, ta*.

Sobreescrit. m. V. Sobrescrit. *Sobreescrito*.

Sobreessenciál. adj. Lo qui es més que essenciál. *Sobreessencial*.

Sobreescellént. adj. Molt escellént. *Sobreescelente*.

Sobreguárda. m. La segona guárda. *Sobreguarda*.

Sobrehumá, na. adj. Lo qui escedèix á lo humá. *Sobrehumano, na*.

Sobrejutge. m. El jutge superior ò de apèllació. *Sobrejuez*.

Sobremá. m. Tumor ò bosty en bistia. *Sobremano*.

Sobreméssa. adv. Immédiadamént de haver menjád. *De sobremesa*.

Sobremessâna. f. La vela demunt lo ábre de messâna. *Sobremesana*.

Sobrenadar. v. n. Estar demunt la superficie de algú líquido. *Sobrenadar*.

Sobrenaturál. adj. Lo qui snpèra las fòrsas de la naturalesa. *Sobrenatural*.

Sobrenaturálmént. adv. De un mòdo sobrenaturál. *Sobrenaturalmente*.

Sobrenòm. m. Nòm segón. *Sobrenombre*.

Sobrepága. f. Lo que se dona á demés de la pága. *Sobrepaga*.

Sobrepárt. m. El témps qui immediadamént se següèix al párt. *Sobrepaito*.

Sobrepassar. v. n. Ser més àlt. *Descollar*.

Sobrepellís. m. Vestidura egleſiástica. *Sobrepelliz.*
Sobreposád, da. p. p. de sobreposar. *Sobrepuesto, ta.*
Sobreposar. v. a. Posar una cōsa demunt una áltre. *Sobreponer.*
Sobreposát. m. El qui se cnyda de alguna confraría, grēmi ô offic. *Moyordomo.* = Major. *Abad ô hermano mayor.*
Sobrepujar. v. n. Escedir. *Sobrepujar.* = En áltaria. *Descollar ô descollarse.*
Sobrescrit, ta. p. p. de sobrescrifurer. *Sobrescrito, ta.*
Sobrescrit. m. La cubërta ô cubertilla de carta y lo escrit que se pôsa en ella. *Sobrescrito.*
Sobrescrifurer. v. a. Posar es sobrescrit á una carta. *Sobrescribir.*
Sobressáda. f. Cōsa coneguda. *Salcicha ô salcichen.* = Mallorquina. *Sobreasada.* = De Vic. *Longaniza ô sorizo de Vic.* = De frexura. *Botaguena.*
Sobressaliént. adj. El qui escedèix á áltres en áltaria, ciēncia, valor, etc. *Sobresaliente.*
Sobressált. m. Susto repenti. = Acomesa improvisa y repentina. *Sobresalto.*
Sobressaltàd, da. p. p. de sobressaltar. *Sobresaltado, da.*
Sobressaltar. v. a. Acomètrer de repēte y de improvis ô venir. = Assustar de improvis á un. *Sobresaltar.*
Sobressegúr. adv. Ab seguretât. *Sobresseguro.*
Sobressello. m. El segón sello que para major seguretât se pôsa á una cōsa. *Sobresello.*
Sobresseembrád, da. p. p. de sobresseembrar. *Sobresseembrado, da.*
Sobresseembrar. v. a. Sembrar demunt já lo sembrád. *Sobresseembrar.*
Sobressolar. v. a. Posar sōla nôva á sabâta. *Sobresolar.*
Sobrestânt. m. El qui se cnyda de los qui fñu feyna. *Sobrestante.* = Nōsa. *Obstáculo:* á sa tãula. *Pegote.*
Sobretárde. f. La última hōra del cãpvēspre. *Sobretarde.*
Sobretót. adv. Majormént. = Vestidura de hōmo. *Sobretudo.*
Sobrevengúd, da. p. p. de sobrevenir. *Sobrevenido, da.*
Sobrevenguda. f. Venguda improvisa y repentina. *Sobrevenido.*
Sobrevenir. v. n. Succeir una cōsa despūs de áltre. *Sobrevenir.*
Sobrevént. m. Vént qui péga de borina al bárco. *Sobreviento.* = Estar ô posarse á sobrevént. *Estar ô ponerse á sobreviento.* = Anar á sobrevént: de borina. *Ir á sobreviento.*

Sobreviscúd, da. p. p. de sobrevifurer. *Sobrevistado, da.*
Sobrevivént. p. a. de sobrevifurer. El qui sobreviu. *Sobreviviente.*
Sobrevifurer. v. n. Quèdar en vida despūs de la môrt de un áltre. *Sobrevivir.*
Sòbriamént. adv. Ab sobriedât. *Sobriamente.*
Sobriedât. f. Templãsa en so menjar y beurer. *Sobriedad.*
Sòbrio, bria. adj. Moderáds en so menjar y beurer. *Sobrio, bria.*
Sôca. f. La pãrt de ábre ô plãnta qui pujânt desde sas rēls sostén sas brãncas. = El principi ô pãre comú de una familia. *Tronco.* = De ábre. *tayád* qui surt demunt sa tērra. *Teton.* = De cep. *Cepon.* = Tayád já es cep. *Ceporro.* = Sôcas. *pl.* Bēns immòbles. *Arraigó.*
Socavád, da. p. p. de socavar. *Socavado, da.*
Socavar. v. a. Cavar per debáix, v. g. de una parèt. *Socavar.*
Sociabilidât. f. Afabilidât en el trácto. = Trácto de unas personas ab áltres. *Sociabilidad.*
Sociãble. adj. El qui naturálment es inclinád á la sociedad ô la âma. *Sociable.*
Sociál. adj. Pertañént á la sociedad. *Social.*
Socianisme. m. La heregía de Socino. *Socianismo.*
Sociedât. f. Compafiã, comunicaciõ, uniõ de racionáls. = Junta de sãbis. = Compafiã de comērs. *Sociedad.*
Sociniã, na. adj. Sectãris dels errors de Fãusto Socino, y lo pertañént á el. *Sociniano, na.*
Socio, cia. m. f. Compafiéro, ra. = Individuo de alguna sociedad. *Socio, cia.*
Socortedor, ra. m. f. El qui dona socorro. *Socortedor, ra.*
Socorregúd, da. p. p. de socórrer. *Socorrido, da.*
Socórrer. v. a. Ajudar, assistir, remèdiar alguna necessitât. *Socorrer.*
Socorro. m. Ajuda, ampãro, aussili. = Aumēt de trõpa para ajudar á la qui patèix. = Provisiõ de víveres ô municions de que se té fãlta. = Pãga, sōu. *Socorro.*
Socós. m. Socorro. *Socorro.*
Socrátic, ca. adj. Pertañént á Sócrates. = El qui segnèix la sēna doctrina. *Socrático, ca.*
Socroci. m. Emplãsta de color de safrã. *Socrocio.*
Sodomía. f. El pecãt nefãndo. *Sodomia.*
Sodomita. m. El qui comèt sodomia. *Sodomita.*
Sodomític, ca. adj. Pertañént á sodomia. *Sodomítico, ca.*
Sodròc. m. Mál movimēt de carroãtge en camí desigual, pedregós ô qui té regãtas. *Bazuqueo.* = El camí en qui hey hã sodiõcs. *Baidero.*
Sodrogád, da. p. p. de sodrogar. *Sonacado, da.*

Sodrogar. *v. a.* Procurar que un mud de parèr, partit, que fásse alguna còsa: que diga ô descubresca lo que sâb que se resêrva. *Sonsacar.*
Sofisma. *m.* Argument fallàs qui tira á enganar. *Sofisma.*
Sofista. *m.* En lo antig el professor de filosofia y vivy en dia el qui usa de sofismas. = Filoſóf ap- parént. *Sofista.*
Sofisteria. *f.* Fálta, sutilesa de argument, de un discûrs. *Sofisteria.*
Sofistic. *ca. adj.* Fâls, enganador. *Sofistico, ca.*
Sofisticació. *f.* Falsificació. *Sofisticacion.*
Sofisticád, *da. p. p.* de sofisticar. *Sofisticado, da.*
Sofisticamént. *adv.* Ab sofisteria. *Sofisticamente.*
Sofisticar. *v. a.* Adulterar, falsificar. *Sofisticar.*
Sofito. *m.* La pàrt interior del ressált, la corona de gornisa. *Sofito.*
Sofra. *m.* Minerál gròg y qui se encén. *Azufre.*
Sofregid, *da. p. p.* de sofregir. *Sofreido, da* ô *sofrito, ta.* = Còsa de càrn, *v. g.* una perdiu. *Perdigado, da.* = Arròs. *Reogado.*
Sofregir. *v. a.* Fregir un pòc. *Sofreir.* = Còsa de càrn. *Perdigar.* = Arròs. *Reogar.*
Sofrí. *m.* Ble empapád y cubèrt de sofra. *Alguaquida.*
Sofrid, *dor y áltres. V.* Sufrid, etc.
Sògre, *gra. m.* El pàre de la espòsa ô la mãre del espòs. *Saegro, gra.*
Sojulgád, *da. p. p.* de sojuggar y áltres. *V.* subjugád, etc.
Sòl. *m.* El planèt qui dona la claror al dia. = Epitèto que se dona al qui sobresál en alguna còsa, majorment en hermosura. = Quâlsevòl còsa física ô morál qui dona llum. = El quint punt de sòlfa. = El òr entre los quísmics. *Sol.* = Sòl ixént. *Sol naciente.* = En sortir es sòl. *Al salir el sol.* = En pòndrerse es sòl. *Al ponerse el sol.* = Al sòl pòst. *Al sol puesto.* = De sòl á sòl, desde que surt fins que se pòn. *De sol d sol* ô *de sol d sombra.* = Pòndrerse es sòl. *Ponerse el sol.* = Á pòsta de sòl. *A puesta de sol.* = Picar essòl: ferlò calént. *Picar el sol.* = Prènder es sòl: assoleyarse. *Tomar el sol.* = Posarse á nes sòl. *Ponerse al sol.* = Sòl fòrt: qui créma. *Solazo.* = Figurád en nigu- lât. *Parelia.* = Enramád: qui vâ á pòndrerse. *Sol en cumbres.* = Enramarse es sòl. *Ponerse en cumbres.*
Sòl. *m.* Trispòl. = Es cul de coca, pá, de aufàbia, etc. de dedíns. *Suelo.*
Sòl, *la. adj.* Únio en la sèua espècie. = Sense compa- niá. *Solo, la.* = Totsòl còm una gírgola dins es càmp. = *Solo como el esdrrago.* = Totsòl còm un mussòl: sense compa- niá. *Solo como un duende.*
Sòla. *f.* El cuyro de bòu, etc. adobád. = Pòst per

bastiménta. *Suela.*

Sòlas. (Á) En secrèt. *A solas.* = De quâtre sòlas: constânt, sólido. = Molt tonto. *De cuatro suelas.* = No arribar á sas sòlas de sa sabâta de un: ser- lí molt inferior en ciència, habilitât, etc. *No llegar d la suela del zapato.*

Solád, *da. p. p.* de solar. *Solado, da.*

Soláda. *f.* Multitút de una còsa per tèrra, *v. g.* de olivas. *Montantada* ô *hervidero.*

Sòlamént. *adv.* Únicamént. *Solamente.*

Solâno. *m. pl.* *Solano.*

Solápa. *f.* Càsta de guârdapíts. *Solapa* ô *solape* ô *solapo.*

Solapád, *da. adj.* Dissimulád, fugid, traydor. *So- lapado, da.*

Solar. *v. a.* Posar sa sòla á sabâta nôva. *Solar.* = Á véya. *Resolar. adj.* *Solar.*

Solâtjas. *f. pl.* Sa brutó quey há en los líquidos, *v. g.* morcas. *Escurriduras, heces, poso.* = De mèl. *Melaja.*

Solc. *m.* Siquieta que fâ sa reya quând se llâura. = Es señál que dèxa una còsa passânt per de- munt una àltra. *Surco.* = Gròs paraque surta la âygo de un càmp. *Mayor* ô *desaguadero.* = El primer que se fâ. *Besana.* = El qui dividèix un càmp de àltre. *Acirate.* = Surtir des solc: escu- pir fòre de sa tròua. *Salirse del surco.*

Soldád ô **saldád.** *m.* El qui servèix en la milícia. *Soldado.* = De caváll. *Caballo* ô *de caballo.* = Jove: qui há pòc que servèix. *Bisoño.* = Qui no es es- tád á la guèrra. *Soldado de agua dulce.* = De pèn. *De pié* ô *infante.* = Véy: qui há molt que ser- vèix. *Veterano.* = Nòm que douâm á un poy. *Cáncano.*

Soldadesca. *f.* Eczerceci y ofici de soldât. = El agre- gât de soldâts râsos. *Soldadesca.*

Soldadèt. *m.* Soldât de bâxa estatura. *Soldadico, illo.*

Soldadòt. *m.* Soldât de grân estatura. *Soldadazo.*

Soldáu. *m.* Príncipe môro. *Soldan.*

Solecisme. *m.* Fálta còntre las rêtglas de gramâti- ga. *Solecismo.*

Soledât. *f.* Desèrt, llòc despoblád, solitâri. *Soledad.*

Solémne. *adj.* Lo qui se fâ en públic, ab cerimò- nia y pompa. *Solemne.*

Solémuamént. *adv.* Ab cerimònia y pompa. *Solem- nemente.*

Solemnidât. *f.* Magnificència, pompa. = Fèsta so- lémne. *Solemnidad.* = Pòbre de solemnidât: el qui no té res. *Pobre de solemnidad.*

Solemnisád, *sa. p. p.* de solemnisar. *Solemniza- do, da.*

Solemnisador, *ra. m. f.* El qui solemnisa. *Solem-*

nizado, ra.

Solemnisar. v. a. Celebrar ab solemnidat. = Alabar, celebrar, eczaltar. *Solemnizar.*

Solemníssim, ma. sup. Molt soléenne. *Solemníssimo, ma.*

Solemníssimament. adv. sup. Ab molta solemnidat y pompa. *Solemníssimamente.*

Soleo. m. Músculo qui fà mōurer la plānta des pēus. *Soleo.*

Solér. v. n. Acostumar, tenir el costúm. *Soler.*

Solèt, ta. adj. Totsòl. *Solito, ta.*

Solèy. m. Sòl petit. *Solecito.*

Sòlfa. f. El art qui enseña de cantar. = Punt ò nōta de música. *Solfa.* = De àyre. *Canto quebrado.* = Plāna. *Canto llano.* = Sòlfas: impertinēncias. *Jdcaras.*

Solféo. m. El acte de cantar los punts de sòlfa. *Solfeo.*

Solfetjàd, da. p. p. de solfetjar. *Solfeadó, da.*

Solfetjar. v. a. Cantar anomeant los punts de sòlfa. *Solfear.*

Solfista. m. El qui sàb hé de sòlfa: *Solfista.*

Solcít, ta. adj. Actíu, diligēt, cuydadós. *Solcító, ta.*

Solicitació. f. El acte y efecte de solicitar. *Solicitudacion.*

Solicitád, da. p. p. de solicitar. *Solicitado, da.*

Solicitador, ra. m. f. El qui solicita. *Solicitador, ra.*

Solicitánt. p. a. de solicitar. El qui solicita. *Solicitante.*

Solicitar. v. a. Instigar. = Cercar ab cuydado, fer diligēcias, pretenir alguna cōsa. = Provocar á lucuria. *Solicitar.*

Solicitút. f. Diligēcia, inquietút, péna. *Solitud.*

Solidád, da. p. p. de solidar. *Solidado, da.*

Sòlidament. adv. Ab solidès. *Sòlidamente.*

Solidar. v. a. Afirnar ab rahōns vertaderas y firmes alguna cōsa, ferla sòlida, endurirla, posarla firme y fòrta. *Solidar.*

Solidarse. v. r. *Solidarse.*

Solidès. f. Firmesa, fortaleza. = Integridat. *Solidez.*

Sòlidèyo. m. Barrèt petit qui sòlamēt tãpa mitx cap. *Solideo.*

Sòlido, da. adj. Clòs, firme, fòrt, ple. *Sòlido, da.*

Sòlido. m. Còs qui cōsta de longitút, latitút, y de profundidat, axò es: qui es àmple, llàrg y fondo. *Sòlido.*

Sòlido, sòlido. m. La sisena potència de un nombre. *Sòlido, sòlido.*

Solilòqui. m. Convèrsa ab sí matéix. *Soliloquio.*

Soliloquiar. v. a. Parlar totsòl. *Soliloquiar.*

Sòlimàn. m. Argēt viu preparad. *Soliman.*

Sòlio. m. Cadira reyál ab dossier. = Sobèrania,

podèr. *Solio.*

Solitári, ria. adj. El qui se agráda de estar totsòl, retirad y apartad de los áltres. = Hermità. = Lloc desèrt. *Solitario, ria.*

Salitári. m. Cuc molt llàrg que se trōba en el ventre de algunas personas. *Solitario.*

Solitári. m. Cèrt jòc ab que juga un totsòl. *Solitario.*

Sòlito, ta. adj. Acostumad, ordinári. *Sòlito, ta.*

Sòllera. f. Aucèll. *Triguero.*

Solo. m. La composició de música que canta un totsòl. = Jugada en el jòc del hòmo. *Solo.*

Solopád, da. V. Solapad. *Solapado, da.*

Sòlpassaràda. f. Cantidat de àygo que se tira ab el sòlpasser. *Hisopada.* = Tirar sòlpassaràdas. *Hisoppear.*

Sòlpasser. m. Instrument para tirar àygo beneyta. *Hisopo.*

Sòlpasserèt. m. Sòlpasser petit. *Hisopillo.*

Solquèt. m. Solc petit. *Surquillo.*

Solstici. m. La entráda del sòl en el principi de càncer y de capricòrni. *Solsticio.* = Del estiu: quánd el dia es més llàrg. *Solsticio estival.* = Del ivèrnu: quánd el dia es el més curt. *Del invierno.*

Solsticiál. adj. Pertañent al solstici. *Solsticial.*

Soltád, da. p. p. de soltar. *Soltado, da.*

Soltar. v. a. Esplicar, descifrar, donar solució á argument, dificultat, dubte. *Soltar.*

Solter, ra. adj. Fadrí, na. *Soltero, ra.*

Soltería. f. El estat de fadrí. *Solteria.*

Soltura. f. Alliberament de un pres. *Soltura.*

Soluble. adj. Lo qui es fàcil de dissòlrer. *Soluble.*

Solució. f. Respòsta á argument, dificultat. *Solucion.*

Solutíu, va. adj. Lacsant. *Solutivo, va.*

Solvént. adj. El qui ha pagad los seus deutes. *Solvente.*

Solvént. adj. Lo qui dissòl. *Solviente.*

Soll. f. Estableta para pòrcs. = Lloc esquerda, brut. *Pocilga, porqueriza, zahurda, chiquero.*

Som. Priméra persona singular del present de indicatíu de ser. *Soy.* = Del plural. *Somos.*

Somáda. f. El pes que du una bistia demunt la esquena. = Tres quintars. = Aflicció y cuydado de la ànima. = Obligació que se contrèn per rahó de empleyo, de ofici. *Carga.*

Somanta. f. Atupada. *Somanta.*

Somatén. m. Compañia de soldats mantenguts per un pòble ò provincia. = El soldat de dita compañia. *Somaten.*

Sombra. f. El color obscur y baix en la pintura. *Sombra.*

Sombreyád, da. p. p. de sombrear. *Sombreado, da.*

Sombreyar. *v. a.* Posar las sombras en una pintura. *Sombrear.*
Sombrilla. *f.* Pálassol petit. *Sombrilla.*
Sombrio. *la. adj.* Cubert de ombra. = Lo qui dona, fa ombra. = La part ahont se pôsan las sombras en pintura. *Sombrio, ia.*
Soméra. *f.* La famélla del áse. = La dôna burra, uécia, tonta. *Asna ô burra.*
Somerer. *m.* El qui gnârda sôlamént soméras. *Pastor de burras.* = El qui gnârda égos y soméras. *Yegüero.*
Somereta. *f.* Soméra petita. *Asnica, lla, ta ô burriquilla, ita.*
Somereta del bôn Jesús ô de la Mãre de Déu. *f.* Insêcto de moltas câmas y qui, si lo tôcan, se arrufa y se pôsa côm una bôlla. *Cochinilla, milpiés ô santanton.*
Somiád. *ar, etc. V.* Sumiád, etc.
Sômit. *m.* Las espécies, y las més vegâdas estreva-gânts, que se represêntan á la imaginació del qui dôrm. *Sueño.* = Pésád. *Pesado ô soñarrera.* = Ni per sômit. *Ni por sueños.*
Somaifero. *ra. adj.* Lo qui câusa sôn. *Somnifero, ra.*
Somnolênciâ. *f.* Pésadês, torpesa de los sentíts causâla per sa sôn. *Somnolencia.*
Son. Pronôm possessiu: el sên. *Su.*
Sôn. *f.* Gânas de dormir. = El âcte de dormir. *Sueño.* = Câurer de sôn. *Caerse de sueño.* = Fer fugir sa sôn. *Espantar el sueño.*
Sôn. *m.* Possessiô. *Cortijo, predio.*
Sonád. *da. p. p.* de sonar. = *adj.* Famós. *Sonado, da.*
Sonâda. *f.* Concêrt ô tocâda de música. *Sonada ô sonata.*
Sonadeta. *f.* Sonâda petita ô curta. *Sonadilla.*
Sonador. *ra. m. f.* El qui sôna ô tôca instrument músic. *Tañedor, ra.*
Sonâmbulo. *la. adj.* El qui dormínt se axéca y fa côsas côm si estiguês despêrt. *Sonambulo, la.*
Sonânt. *p. a.* de sonar. = *adj.* Lo qui sôna. *Sonante.* = Málsonânt. *adj.* Indecorós, deshonest, ofensiu á los oídos piadosos. *Malsonante.*
Sonar. *v. n.* Fer reuôn las côsas inanimâdas, côm vént, el mar, etc. *Sonar.*
Sonar. *v. a.* Tocar instruments. *Sanar ô tañer.* = Amocarse, *Sonar.*
Sonarse. *v. r.* Divulgarse lo qui estâva ocúlt. *Sonarse.*
Sopda. *f.* Córda ab plom á un câb para midar es fons. *Sonda.*
Sondalea. *f.* La córda de la sonda. *Sondalea.*
Sondeyâd. *da. p. p.* de sondeyar. *Sondado, da ô sondeado, da.*
Sondeyar. *v. a.* Midar es fons. *Sondar ô sondear.*

Sondroyâd. *da. p. p.* de sondroyar. *Sondado, da ô sondeado, da.*
Sondroyar. *v. a.* Ecziminar, explorar, provar á un. *Sondar ô sondear.*
Sonêt. *m.* Sô curt. = El sô alêgre y viu. *Sonecillo.*
Sopêto. *m.* Composició poética. *Soneto.*
Sonido. *m.* V. Sô, *Sonido.*
Sonoramént. *adv.* Ab sonido armoniós. *Sonoramente.*
Sonoridât. *f.* Calidât qui constituêix sonora á una côsa. = Armonía, cadência de la música ô de los vérsos. *Sonoridad.*
Sonoro. *ra. adj.* De grân ven. = Lo qui sôna bé ô molt ab suavidât. = Perfét, rêcte en las accions. *Sonoro, ra.*
Sonris. *m.* Mitja riâya. *Sonrisa.*
Sonrocâd. *da. p. p.* de sonrocar. *Sonrojado, da ô sonrojado, da.*
Sonrocar. *v. a.* Fer empagair, fer venir es colors á sa câre. *Sonrojar ô sonrojar.*
Sonrojo. *m.* El âcte y effêct de sonrocar. = Parâula ofensiva qui fa empagair. *Sonrojo.*
Sopa. *f.* Llêscas de pâ muyâda ab algún líquido. = Escudêlla. *Sopa.* = En llêt. *Biscochada.* = De vi, pâ, bescúyt, etc. posâd en vi. *Borracha ô de vino.* = De pâ torrâd. *Sopa dorada.* = Sopas de câ: fêtas ab âygo, sâl, un pôc de ôli y âys esmenussâds, *Sopas de gato ô de ajos.* = Escaldar sas sopas. *Calar la sopa.* = Fer sopas. *Echar sopas.* = Á sa escudêlla. *Ensopar.*
Sopâd. *da. p. p.* de sopar. *Cenado, da.*
Sopagâda. *f.* V. Sepagâda.
Sopar. *m.* Lo que se menja á la nit. *Cena.*
Sopar. *v. a.* Menjar á la nit. *Cenar.*
Soper. *ra. adj.* Afectâd de sopas. *Sopero, ra.*
Sopéra. *f.* Côsa coneguda ahont se trêu la sopa á la tâula. *Sopera.*
Soplo. *m.* Acusació. *Soplo.*
Sopló. *na. m. f.* El qui acusa en secrêt. *Soplon, na.*
Sopor. *m.* Vêssa de sôn, etc. *Sopor.*
Soporífero. *ra. adj.* Lo qui câusa sôn. *Soporifero, ra.*
Soporós. *sa. adj.* Soporífero. *Soporoso, sa.*
Sopôrt. *m.* Câda figura de animâl qui sostén lo escût de ârmas. *Soporte.*
Soportâble. *adj.* Lo que se pôt sufrir ô tollerar. *Soportable.*
Soportador. *ra. m. f.* El qui sopôrta. *Soportador, ra.*
Soportar. *v. a.* Sufrir, tollerar. *Soportar.*
Sôr. *f.* Germâna entre mônjas. *Sor.*
Sorbête. *m.* Beguda. *Sorbete.*
Sord. *da. adj.* El qui estâ privâd del sentít del oído. *Sordo, da.* = Côm una mâssa: molt. *Como una tapia.* = Un pôc. *Teniente de oído.* = Á las

sordas: en secrèt. *A sordas ô d la sorda.*
 Sordéra. *f.* Privació del sentit del oído. *Sordera.*
 Sordidès. *f.* Brutó, immundicia.=Avaricia, misèria. *Sordidez.*
 Sordèt. *ta. adj.* Un pòc sord. *Sordillo, lla.*
 Sordina. *f.* Instrument músic.=Fèrro que se pòsa demunt es pontèt de instrument músic paraque fàsse es sò més bàix. *Sordina.*=À la sordina: en secrèt. *A la sordina.*
 Soréll. *m.* Péix. *Marion.*=Moc. *Mocarro.*
 Sòri. *m.* Còs metàllic. *Sori.*
 Sorites. *m.* Argument qui consistèix en moltes proposicions acaramülladas unas sobre las àltras. *Sorites.*
 Soróll. *m. ant.* Renòu de molta gènt qui xèrra. *Bathaola ô tabaola.*
 Sorprènder. *v. a.* Trobar de improvís, desprevençud, venir de sorpresa. *Sorprender.*
 Sorprès, *sa. p. p.* de sorprendèr. *Sorprendido, da.*
 Sorpresa. *f.* Venguda de improvís, la acció de trobar desprevençud. *Sorpesa.*
 Sorra. *f.* Tèrra, pédras que se pòsan dins bàrco para defènsa del vent. *Sorra ô lastre.*=Toñina salada. *Sorra ô mojama.*=De sòu. *Zorrera ô somnolencia.*=Peresa. *Galbana.*
 Sorrer, *ra. adj.* El qui té vèssa. *Zorrero, ra.*
 Sòrt. *f.* Accident, fortuna.=Condicció, destíne, situació.=Gènere, manèra, mòdo.=Pèssa de tèrra. *Suerte.*=Per sòrt. *Por suerte.*=De ninguna sòrt. *De ninguna suerte.*=Trèurer á sác y á sòrt: sorteyar. *Echar suertes.*
 Sortéo. *m.* El àcte y èfècte de sorteyar. *Sorteo.*
 Sorteyád, *da. p. p.* de sorteyar. *Sorteado, da.*
 Sorteyar. *v. a.* Tirar á la sòrt. *Sortear.*
 Sorteyar. *v. a.* Averiguar per sòrt de qui serà una còsa. *Sortear.*
 Sortilègi. *m.* Adivinació supersticiosa per sòrts. *Sortilegio.*
 Sortilego, *ga. adj.* El qui usa de sortilègis. *Sortilego, ga.*
 Sos. *pl.* del pronòm possessiu son. Los séus. *Sus.*
 Sosa. *f. pl.* De cuya cènra se fà vidre y sebó. *Sosa.*
 Soscáyre. *m.* Desgràcia. *Fracaso.*
 Sosprènder y àltres. *V.* Sorprènder.
 Sospita y àltres. *V.* Suspita, etc.
 Sosnèg. *m.* Páu, quietut, tranquilidat. *Sosiego.*
 Sossegád, *da. p. p.* de sossegar, se.=*adj.* Pacífic, quièt. *Sossegado, da.*
 Sossegadamènt. *adv.* Ab tranquilidat. *Sossegadamente.*
 Sossegadíssim, *ma. sup.* Molt sossegáds. *Sossegadísimo, ma.*
 Sossegador, *ra. m. f.* El qui sossega. *Sossegador, ra.*

Sossegar. *v. a.* Apaciguar, aplacar, aquietar, calmar. *Sosegar.*
 Sossegar-se. *v. r.* Apaciguarse, etc. *Sosegarse.*
 Sostengúd, *da. p. p.* de sostenir. *Sostenido, da.*
 Sostenido. *m.* Térme músic. *Sostenido.*
 Sostenidor, *ra. m. f.* El qui sostén. *Sostenidor, ra.*
 Sostenir. *v. a.* Aguantar alguna còsa.=Amparar, protegir.=Aguantar al qui cau.=Sufrir, toller los trabáys.=Defensar una còsa contrària á algú. *Sostener.*
 Sostenirse. *v. r.* Aguantarse firme quánd hey hà perill de càurer. *Sostenerse.*
 Sostre. *m.* El piso més àlt de una càsa. *Sobrado.*
 =De còsas unas demunt àltras, còm figas, etc. *Capa, tanda ô tanga.*
 Sostrèt. *m.* Sostre petít. *Sobradillo.*
 Sostrèt, *ta. p. p.* de sostrèurer. *Sonsacado, da ô solevantado, da.*
 Sostrèurer. *v. a.* Fer, procurar que un, v. g. criúd pás á àltra càsa. *Sonsacar ô solevantar.*=Sa enamoráda á un: robarlèy. *Soplarle la dama.*
 Sota. *f.* Quàlsevòl dèu de sas càrtas. *Sota.*
 Sota. Preposició qui entra en la composició de algunes paráulas, v. g. sotaministre. *Sota.*
 Sotabárras. *m.* Cordó, veta, etc. que se pòsa á capèll para afiansarló y se ferma bàix de sa bàrra. *Barbicaho.*
 Sotacopas. *m.* Espècie de plát ab pèu para posary tassóns. *Salvilla.*
 Sótala. *f.* Tiráda de cap dins àygo. *Chapuz, zabullida ô zabullidura.*=Pégar sótalas. *Chapuzarse ô zabullirse.*
 Sotamá. *adv.* De amagád. *Bajo mano.*
 Sotamá. *m.* El qui hà de jugar después del má. *Trasmano.*
 Sotaministre. *m.* Segón ministre subordinád al primer. *Sotaministro.*
 Sotána. *f.* El vestit llarg de capèllá.=El matèix capèllá. *Sotana.*=Clòsa. *Hopa.*=De collegiál, seminarista. *Sotanilla.*
 Sotaneta. *f.* Sotána petita. *Sotanilla.*
 Sotangént. *f.* Térme geomètric. *Sotangente.*
 Sotavént. *m.* El costát de bàrco oposád á la pàrt de ahónt vé es vent. *Sotavento.*
 Sotaventar. *v. a.* Posar el bàrco á sotavént. *Sotaventar.*
 Soterrá. *m.* Entèrro. *Soterramiento.*
 Soterrád, *da. p. p.* de soterrar. *Soterrado, da.*
 Soterrar. *v. a.* Enterrar.=Tapar de tèrra alguna còsa, amagarla dins élla. *Soterrar.*
 Sòtil. *m.* La pàrt interior qui cubrèix una càsa, habitació. *Techo.*
 Sots. Preposició *ant.* Bàix. *So.*

Sotuer. *m.* Cërta pèssa en escût de armas. *Sotuer.*
Sôu. *m.* Sis dôbbès. = Pâga, salâri. *Sueldo.* = Grôs-
Paga alta. = Â sôu per lliura. *Sueldo d ô por*
libra.

Sou. Segona persona del plurâl del presént del in-
dicatíu del vèrb ser. *Sois.*

Soyâd, *da. p. p.* de soyar, *se.* *Ensuciado, da,*
manchado, da. = *Entintado, da.* = *Pringado, da.*

Soyar. *v. a.* Embrutar. *Ensuciar ô manchar.* =
Molt. Acomodar de ropa limpia. = De tinta. *En-*
tintar. = De safm, suc de xuya. *Pringar.*

Soyarse. *v. r.* Embrutarse. *Ensuciarse, manchar-*
se. = *Molt. Acomodarse de ropa limpia.* = De
safm, suc de xuya. *Pringarse.* = De tinta. *En-*
tintarse.

SU.

Suâd, *da. p. p.* de suar. *Sudado, da.* = *adj.* El qui
sua ô té suor. *Sudoso, sa.*

Suâda. *f.* El âcte de suar. *Sudores.*

Suador. *m.* Espèce de jâc. = Estufa en los bâños.
Sudadero.

Suador, *ra. m. f.* El qui sua môlt. *Sudador, ra.*

Suânt. *p. a.* de suar. El qui sua. *Sudante.*

Suar. *v. a.* Eczalar ô espellir per los pôros algún
humor. = Donar ab repugnância. = Despedir el
líquido gêrras, etc. = Afaiarse en sa feyna. =
Espellir la humitât las parèts. = Destillar los
âbres y plântas el suc. *Sudar.* = Côm un bôu:
molt. Sudar d mares. = Tânta gota: *molt. Su-*
dar la gota tan gorda. = Per pô. *Trasudar de*
miedo.

Suârda. *f.* Humor espès qui surt del còs dels ani-
mâls. = Brutó. *Suarda ô mugre.*

Suardós, *sa. adj.* Lo qui du suârda. *Mugriento, ta.*

Suâre. *adv.* Dins pôc tèmps. *Dentro poco tiempo;*
y si la còsa jâ há passâd. *Poco ha que...*

Suâve. *adj.* Bénigne, blâu, dols, agradâble al olfâ-
to, de bôn gêni. *Suave.*

Suâvemént. *adv.* Ab suavidât. *Suavemente.*

Suavidât. *f.* Afabilitât, dukura, melodia, de bôn
gust. *Suavidad.*

Suavisâd, *da. p. p.* de suavisar. *Suavisado, da.*

Suavisar. *v. a.* Ablanir, llèvar sa duresa. = Mitigar
el rigor del tràcto. = Calmar, endolsir, so-
seggar. = Civilisar los costúms. = Aplacar el âni-
mo ofès de algú. *Suavizar.*

Suavisarse. *v. r.* Ablauirse, aplacarse, etc. *Suavi-*
zarse.

Suavíssim, *ma. sup.* Molt suâves. *Suavísimo, ma.*

Suavíssimamént. *adv. sup.* Ab molta suavidât. *Sua-*
visimamente.

Subalcâlde. *m.* Tinént de alcâlde. *Subalcalde.*

Subaltèrno, *na. adj.* Inferior ab dependència del

superior. *Subalterno, na.*

Subalternânt. *p. a.* de subalternar. = *adj.* Qui té
una còsa bâix de sí ô á qui està subjècta una
altra còsa. *Subalternante.*

Subalternuar. *v. a. ant.* Subjectar. *Subalternar.*

Subarrendâd, *da. p. p.* de subarrendar. *Subarren-*
dado, da.

Subarrendador, *ra. m. f.* El qui subarrènda. *Sub-*
arrendador, ra.

Subarrendamént. *m.* El âcte y effècte de subarren-
dar. *Subarriendo.*

Subarrendar. *v. a.* Arrendar una còsa de aquèl
qui la té arrendâda. *Subarrendar.*

Subâsta. *f.* Encânt públic. *Subasta.*

Subcinericio, *cia. adj.* Cuyt entre cènra y caliu.
Subcinericio, cia.

Subcollector. *m.* El qui fâ las vices del collector.
Subcolector.

Subcomanador. *m.* Tinént comanador. *Subcomen-*
dador.

Subdelegâble. *adj.* Lo qui se pôt subdelegar. *Sub-*
delegable.

Subdelegació. *f.* El empléo, ofici y territòri del
subtelegâd. *Subdelegacion.*

Subdelegâd, *da. p. p.* de subdelegar. *Subdelega-*
do, da.

Subdelegar. *v. a.* Donar el delegâd la séua juris-
dicció á âltre. *Subdelegar.*

Subdiâca. *m.* El qui està ordenâd de epístola. *Sub-*
didcono.

Subdiaconât. *m.* El orde de epístola. *Subdiacona-*
do ô subdiaconato.

Subdistinció. *f.* La distinció de âltra distinció. *Sub-*
distincion.

Subdistingîd, *da. p. p.* de subdistingir. *Subdisting-*
uido, da.

Subdistingir. *v. a.* Distingir lo distingîd. *Subdis-*
tinguir.

Súbdit, *ta. adj.* Subjècte al domini ô impèri de
âltre. *Sábdito, ta.*

Subduplo, *pla. adj.* El nomhre qui té la rahó de
mitât ab el tot. *Subduplo, pla.*

Sobêc. *m.* Vèssa de sôn. *Modorra.*

Subiènt. *m.* Cádahún de los fuyâtes qui pojan
adornânt algún buyt de pilâstra, etc. *Subiente.*

Subintració. *f.* La entrâda successiva de una còsa
después de âltra. *Subintracion.*

Subintrânt. *p. a.* de subintrar. = *adj.* Se diu de
una fèbra, v. g. de terciâna qui comença ântes de
haver acabâd la âltra. *Subintrante.*

Subintrar. *v. n.* Entrar successivamént: entrar en
llôc de âltre. *Subintrar.*

Súbitamént. *adv.* Tot de un còp. *Súbitamente.*

Subitâneamént. *adv.* Súbitamént. *Subitâneamente.*

Sobitáneo, *nea. adj.* Qui succeïx tot de un còp.
Subitáneo, nea.
Subjecció, *f.* El acte y efecte de subjectar, se. = Figura qui se fà quând un se arguèix á sí mateïx y respòn á las objeccions que se propòsa. = Lligadura ab que una còsa està subjectàda. *Sujecion.*
Subjectàd, *da. p. p.* de subjectar, se. *Sujetado, da.*
Subjectar, *v. a.* Reduir á la voluntat y poder de àltri. = Obligar, rendir, subjugar, véncer. = Sosteuir una còsa ab la fòrsa. *Sujetar.*
Subjectarse, *v. r.* Rendirse á la voluntat de àltre. *Sujetarse.*
Subjècte, *ta. adj.* Dependènt, esposàd, summis. *Sujeto, ta.*
Subjècte, *m.* Quàlsevòl persona indeterminàda. = La persona de calidat. = La matèria de lo que se tràcta. = Àllò en qui se reb ò se conserva alguna còsa. = Àllò de qui se anuncia ò se predica alguna còsa. *Sujeto.*
Subjugàd, *da. p. p.* de subjugar. *Subyugado, da.*
Subjugar, *v. a.* Sebjectar. *Subyugar.*
Subjuntiu, *m.* Un dels mòdos del vèrb. *Subjuntivo.*
Sublevació, *f.* El acte y efecte de sublevar, se. = Molt, tumulto. *Sublevacion.*
Sublevàd, *da. p. p.* de sublevar, se. *Sublevado, da.*
Sublevamènt, *m.* V. Sublevació. *Sublevamiento.*
Sublevar, *v. a.* Escitar á la rebellió. *Sublevar.*
Sublevarse, *v. r.* Amotinar-se, rebellar-se. *Sublevarse.*
Sublimació, *f.* El acte y efecte de sublimar. = Opèració química. *Sublimacion.*
Sublimàd, *da. p. p.* de sublimar. *Sublimado, da.*
Sublimar, *v. a.* Ecaltar, engrandir, posar més àlt. = Estrèurer de los mistos ò de los còssos las pàrts volàtils per el mèdi del fòc. *Sublimar.*
Sublimàt, *m.* Las pàrts volàtils del argéntvü, etc. estrètas per mèdi del fòc. *Sublimado.* = Corrosiu. *Corrosivo.*
Sublimatòri, *ria. adj.* Pertañènt á la sublimació ò qui servèix á élla. *Sublimatorio, ria.*
Sublime, *adj.* Escèls, elevàd, eminent. *Sublime.*
Sublimemènt, *adv.* Àltamènt. *Sublimemente.*
Sublimidat, *f.* Ecaltació, eminència, altura de una còsa. *Sublimidad.*
Sublinguàl, *adj.* Collocàd bàix de sa lléng. *Sublingual.*
Sublucació, *f.* Dislocació imperfèta. *Subluxacion.*
Sublunar, *adj.* Lo qui està bàix de sa lluna. *Sublunar.*

NOTA.

En los articulos desde *Sublevació* fins á *Sublunar* la *l* no se fà líquida y se pronuncia còm en *lu*.

Subministració, *f.* El acte y efecte de subministrar. = Assistència, socorro. *Suministracion.*
Subministràd, *da. p. p.* de subministrar. *Suministrado, da.*
Subministrador, *ra. m. f.* El qui subministra. *Suministrador, ra.*
Subministrar, *v. a.* Contribuir, donar, servir, proveir á algú lo que necessita. *Subministrar ò suministrar.*
Submis, *ssa. adj.* Humiliàd, obediènt, rendid. *Sumiso, sa.*
Submissamènt, *adv.* Ab sumissió. *Sumisamente.*
Submissá vòce, *adv.* *Uati.* Ab ven bàxa. *Sumisa voce.*
Submissió, *f.* Humiliació, humildat. = Abatimènt de sí mateïx. = Atenció, obsequi, urbanidat. *Sumision.*
Subordinació, *f.* Obediència á la orde y mândo de àltri. = Dependència que té el inferior del superior. *Subordinacion.*
Subordinàd, *da. p. p.* de subordinar. = *adj.* *Subordinado, da.*
Subordinàdamènt, *adv.* *Subordinadamente.*
Subordinar, *v. a.* Subjectar á la voluntat de àltri. = Fer una còsa dependènt de àltra. *Subordinar.*
Subpolar, *adj.* Lo qui està bàix des polos. *Subpolar.*
Subpreceptor, *m.* Segón mèstre. *Subpreceptor.*
Subrepció, *f.* Ocultació de algún fèt ò circumstància pertañènt á la còsa que se demàna. *Subrepcion.*
Subreptici, *cia. adj.* Lo demanàd ab subrepció. *Subrepticio, cia.*
Subrigadier, *m.* Oficial bàix del brigadier. *Subrigadier.*
Subrogació, *f.* V. Substitució. *Subrogacion.*
Sobrogàd, *da. p. p.* de subrogar. *Subrogado, da.*
Subrogar, *v. a.* Sustituir, posar una còsa en llòc de àltra. *Subrogar.*

NOTA.

La *r* en los articulos *Subrecció* fins á *Subrogar* no es líquida, axò es no pèrd sa séua fòrsa.

Subscripció y àltres. V. Suscripció, etc.
Subseguirse, *v. r.* Seguir-se una còsa immediatamènt á una àltra. *Subseguirse.*
Subsequènt, *p. a.* de subseguirse. *Subsecuente ò subsiguiente.*
Subsequèntmènt, *adv.* Seguidamènt. *Subsecuente-mente ò subsiguientemente.*
Subsidi, *m.* Ajuda, aussili, socorro extraordinària. = Tribút demànd las réndas egllesiàsticas en Es-

pânia. — Trôpa de reserva. *Subsidio*.
 Subsidiári, ria. *adj.* Lo que se dona ô mána en socorro de áltre. *Subsidiario, ria*.
 Subsidiáriamént. *adv.* Per vía de subsidi. *Subsidiariamente*.
 Subsistência. *f.* Estabilidat, permanência. — El ácte per el quál una substância se fã inqomunicáble á áltre. — Lo que se necessita para passar la vida. *Subsistencia*.
 Subsistént. *p. a. y adj.* Lo qui subsistêix. *Subsistente*.
 Subsistir. *v. n.* Durar, permanexer, conservarse. — Estar per sí y no per áltre. *Subsistir*.
 Subsólano. *m.* Vént de llevánt. *Subsolano*.
 Substância y áltres. *V.* Sustância, etc.
 Substitució y áltres. *V.* Sustitució, etc.
 Substracció y áltres. *V.* Sustracció, etc.
 Subtêndrer. *v. a.* Oposarse una línea á un ángulo, etc. *Subtender*.
 Subtênsa. *f.* Cêrta línea. *Subtensa*.
 Subtênsu, sa. *p. p.* de subtêndrer. *Subtenso, sa*.
 Subterfugi. *m.* Escapatória. *Subterfugio*.
 Subterrâni. *m.* Llôc báiç dins têrra. *Subterrâneo*.
 Subterrâneo, nea. *adj.* Lo qui está báiç de têrra. *Subterrâneo, nea*.
 Subtinént. *m.* Cêrt oficial en la milícia. *Subteniente*.
 Subversió. *f.* Ruína, destrucció, trastórn. *Subversion*.
 Subvertid, da. *p. p.* de subvertir. *Subvertido, da*.
 Subvertir. *v. a.* Arruinar, destruir, trastornar. *Subvertir*.
 Subversu, va. *adj.* Lo qui es prôpi para trastornar. *Subversivo, va*.
 Suc. *m.* Humor líquido de las fruytas, hérbas, plântas, etc. *Suco, jugo ô zumo*. — De agniât. *Moje*. — De cárn, péix saláds. *Garo*. — De cõsa torrâda ô frita. *Pringue*. — De párra: es vi. *Zumo de parra ô de cepas*. — De regalêssia reduíd á axaróp. *Rebazuz*.
 Sucâd, da. *p. p.* de sucar. *Pringado, da*. — *Corneado, da, topado, da*. — *Amurcado, da*.
 Sucâda. *f.* El ácte y effêcte de sucar lo que se tór-rra. *Pringar*. — Ferida ab so câp de animál qui te báiças. *Cornada, y si es de bõn. Cornada ô amurco*. — De los qui no ténen báiças. *Morrada*.
 Sucador, ra. *m. f.* El animál qui té el vici de sucar. *Corneador, ra y ant. cornupeta*.
 Sucar. *v. a.* Untar alguna cõsa ab el suc de lo que se tór-rra. *Pringar*.
 Sucar. *v. a.* Ferir ab so câp el animál. *Cornear, y si es de bõu. Cornear ô amurcar*. — Sucar ets âys: repetir ô tornar mûurer la cõsa. *Revolver el ajo ô el caldo*.
 Suncarse. *v. r.* Los animáls. *Topetar*. — Los hõmos:

toparse câp per câp. *Topar ô topetear*: barayarse, disputar. *Cornearse*. — Que se suquen. Expressió ab que se declâra no volêrse posar ab los qui se baráyan ô disputan. *Que se corneen*.
 Succêid, da. *p. p.* de succêir. *Sucedido, da*.
 Succêir. *v. n.* Ferse alguna cõsa. — Entrar en llôc de áltre. — Seguir inmediaátamént. — Heredar los bẽs de un difúnt. *Suceder*.
 Succés. *m.* Cás, êczit. *Suceso*.
 Successió. *f.* La acció de succêir, de entrar en llôc de áltre. — Generació, etc. *Sucesion*.
 Successu, va. *adj.* Lo qui seguêix ô vâ derrera. *Sucesivo, va*.
 Successivamént. *adv.* Per orde. *Sucesivamente*.
 Successor, ra. *m. f.* El qui succêeix á áltre. *Sucesor, ra*.
 Succint, ta. *adj.* Brêu, compendiõs. *Sucinto, ta*.
 Succintamént. *adv.* Brêvémént. *Sucintamente*.
 Súcubo. *adj.* El dimõni quând pren forma de dõna en ácte carnál. — El paciênt en el ácte sodomític. *Súcubo*.
 Sucentor. *m.* Prebendât eglesiástic. *Sochantre*.
 Sucentoria. *f.* La diguidât y ofici del sucentor. *Sochantria*.
 Suciedât. *f.* Brutó, inmundicia, porquería. *Suciedad*.
 Sucio, cia. *adj.* Brut, asqnerós. *Sucio, cia*.
 Sucós, sa. *adj.* Lo qui té suc. *Jugoso, sa, suculento, ta ô zumoso, sa*.
 Sucra. *m. ô f.* Cõsa bẽn coneguda. *Azucar*. — Esponjád. *Esponjado*. — Cándil. *Sándil*. — Terciád. *Terciado*.
 Sud. *m.* El mitjórn y el vént qui vé de éll. *Sud*.
 Sudanós, sa. *adj.* Enfadós, molést. *Gravoso, sa*.
 Sudári. *m.* Espêcie de mocador que se pôsa demúnt sa càre de un mórt ô demúnt es baúl. — Es llensól ab que fone amortayád Cristo. *Sudario*.
 Sudést. *m.* El vént de xalóc. *Sudest*.
 Sudoéste. *m.* El vént de mestrál. *Sudoeste*.
 Sudorífero, ra y sudorífic, ca. *adj.* Lo qui cãusa suor. *Sudorífero, ra y sudorífico, ca*.
 Sudouéste. *m.* El vént de llebêtx. *Sudoueste*.
 Suéco, ca. *adj.* De la Suêcia. *Sueco, ca*.
 Sufficiência. *f.* Lo qui báiça. — Capacidât, intelligência para quãlsevól cõsa. *Suficiencia*.
 Sufficiênt. *adj.* Bastánt. *Suficiente*.
 Sufficiêntmént. *adv.* Ab sufficiência. *Suficientemente*.
 Suffocació. *f.* Pêrdua ô impedimént de la respiració. *Sufocacion*.
 Suffocâd, da. *p. p.* de suffocar, se. *Sufocado, da*.
 Suffocador, ra. *m. f.* El qui suffoca. *Sufocador, ra*.
 Suffocânt. *p. a.* de suffocar. El ô lo qui suffoca. *Sufocante*.

Soffocar. v. a. Enfagar, impedir la respiració. =
Apagar, oprimir, irritar. *Sufocar*.
Suffocarse. v. r. Enfagarse, etc. *Sufocarse*.
Suffragánea. f. La vicària in càpite. *Sufraganea*.
Suffragáneo. m. El bisbe qui dependèix del arca-bisbe. *Sufraganeo*.
Suffragáneo, nea. adj. Dependènt de àltre. *Sufraganeo, nea*.
Suffragar. v. a. Afavorir, ajudar. = Votar. *Sufragar*.
Sufràgi. m. Ajuda, favor, socorro. = Vòt. = Quàl-sevòl òbra bõna que se aplica para ànimas del purgatòri. *Sufragio*.
Sufribie. adj. Aguantàble, tolleràble. *Sufrible*.
Sufrid, da. p. p. de sufrir. = adj. Pacient. *Sufrido, da*.
Sufridor, ra. m. f. El qui sufrèix. *Sufridor, ra*.
Sufridor, ra. adj. Lo que se pòt sufrir, tollerar. *Sufridero, ra*.
Sufrimènt. m. Paciència, tollerància. *Sufrimiento*.
Sufrir. v. a. Patir, estar afligí, oprimí. = Prènder los màs y trabáys ab paciència. = Sosténir, dur algún pes, resistir. = Permètrer, tollerar. *Sufrir*.
Sufrít ò sofrít. m. Hérbas para aguiàts. *Gallofa*.
Sufumigació. f. V. Fumigació. *Sufumigacion*.
Sufussió. f. Mál en los oys. *Sufusion*.
Sugestió. f. Tentació. *Sugestion*.
Suicida. m. f. El qui se màta. *Suicida*.
Suicidi. m. La acció de inatarse. *Suicidio*.
Suís, ssa. adj. De Suísca. *Sutzo, za*.
Sullàte. m. Medecina cònta terciànas. *Sulfate*.
Sullàto. m. Sál qui se fà de la combinació del àcido sulfúric, etc. *Sulfato*.
Sulfúreo, rea. adj. Qui té sofra. *Sulfúreo, rea*.
Sultá. m. Emperador turc. *Sultan*.
Sultána. f. Dòna del Gráu-Señor. = Vaxèll de guèrra turc. *Sultana*.
Sull, lla. adj. Sense bàñas. *Mochó, cha*.
Sull, lla. adj. El qui pàrta molt pòc. *Cazurro, ra*.
Süllàca. f. Betúm de càls, estopa y òli. *Zulaque*.
Suma. f. Compèndi, recopilació. = La acció de sumar. = El totál de vários nombres. = Agregát de molts còsas. = La conclusió ò fi. *Suma*. = En suma: en fin. *En suma*.
Sumád, da. p. p. de sumar. *Sumado, da*.
Sumar. v. a. Juntar dos ò més nombres para sàber son totál valor. = Abreviar, compèndiar, recopilar. *Sumar*.
Sumàri. m. Compèndi, resúmen. *Sumario*.
Sumària. f. Informació. *Sumaria*. = Ubèrta no concluida. *Abierta*.
Sumàriamènt. adv. En compèndi. = cur. Sense guardar entèramènt el orde judiciál. *Sumariamente*.

Sumiád, da. p. p. de sumiar. *Soñado, da*.
Sumiador, ra. m. f. El qui sumía. *Soñador, ra*.
Sumiar. v. a. Remòurer algunas espècies de la imaginació dormint. = Douar per cèrt lo qui no'u es. *Soñar*. = De despèrt: dir estravagàncias. *De despierto*. = Ni sumiarhó: no tenir el menor pensamènt de una còsa. *Ni soñarlo*.
Sumíd, da. p. p. de sumir. *Sumido, da*.
Sumiller. m. Quèfe de várias oficinas y ministèria de palàcio reyál. *Sumiller*. = De còs: el qui se cuyda del llit del réy, de vestirlo y des-puyarlo. *De corps*. = De cortina: el qui tira sa cortina de la vidrièra quánd entra y surtel réy, vâ á la iglesia ò se fà alguna cerimònia. *De cortina*. = De la cáva: el qui se cuyda de la plàta, àygo y vi de la tàula. *De la cava*. = De panetería: El qui se cuyda de la ròba de tàula. *De paneteria*.
Sumir. v. a. Bèurer el sacerdot el sângüis en la missa. *Sumir*.
Sumista. m. El qui escrú sumas de alguna facultat. *Sumista*.
Summamènt. adv. Moltíssim. *Sumamente*.
Sumis, ssa. adj. Humiliád, rendí, subjècte. *Sumiso, sa*.
Summissamènt, adv. Ab summissió. *Sumisamente*.
Summissió. f. Humildát, humiliació. = Abatimènt de sí matèix. *Sumision*.
Summo, ma. adj. Lo més àlt y elevád. = Lo major en sa sèua línea. *Sumo, ma*. = À lo summe: á lo més. *À lo sumo*.
Sumoscáp. m. La pàrt tòrta y superior en que acàba la columna. *Sumoscapo*.
Súmulas. f. pl. Compèndi de los principis elementals de la llògica. *Súmulas*.
Sumulista. m. El qui estudiá las súmulas. *Sumulista*.
Sumulístic, ca. adj. Pertañènt á las súmulas. *Sumulistico, ca*.
Sumúltiplo. m. Nombre ecráctamènt comprès mol-tas vegádas dins un àltre. *Sumúltiplo*.
Sunció. f. El àcte de sumir el sacerdot la hòstia y el sângüis en la missa. *Suncion*.
Suntuári, ria. adj. Estatút: lléy qui pòsan mò-do y tàssa en los gástos. *Suntuario, ria*.
Suntuós, sa. adj. Grán, magnífic, de molt de còst. *Suntuoso, sa*.
Suntuosamènt. adv. Magnificamènt. *Suntuosamente*.
Suntuosidát. f. Gásto, luco, magnificència. *Suntuosidad*.
Suntuosíssim, ma. sup. Molt suntuosos. *Suntuosísimo, ma*.
Suor. m. Las partículas de humor qui surten per los pòros del còs de animál. = Fatiga, trabáy.

Sudor.—Apégada á sa ròba. *Grasà*.—Ple de suor. *Cubierto de sudor*.

Suorèt. *m.* Suor petít. *Trasudor*.

Supéràhle. *adj.* Lo que se pòt supèrar. *Superable*.

Supèrabundàucia. *f.* Abundància excessiva. *Superabundancia*.

Superabundànt. *adj.* Excessiu. *Superabundante*.

Superabundantíssim, *ma.* *sup.* *Superabundantísimo*, *ma.*

Supurebundàntmént. *adv.* Ab escés. *Superabundantemente*.

Superabundar. *v. n.* Abundar ab escés.—Véssar per màssa ple. *Superabandar*.

Supèració. *f.* Térme astronòmic. *Superacion*.

Supèràd, *da.* *p. p.* de supèrar. *Superado*, *da.*

Superar. *v. a.* Escedir, ser més, véncer. *Superar*.

Supèrbia. *f.* Arrogància, orgüllo, vanidat.—Ràbia expressada ab accions. *Sobervia*.

Supèrbiamént. *adv.* Ab supèrbia.—Ab magnificència. *Soberviamente*.

Superbiós, *sa.* *adj.* Arrogànt, orgüllós.—Mages-tuós. *Superbo*, *ba*, *ant.* *sobervioso*, *sa.*

Superbiosamént. *adv.* *Superbiosamente*.

Supèrbo, *ba.* *V.* *Superbiós*. *Sobervio*, *via* y *ant.* *superbo*, *ba.*

Superhíssim, *ma.* *sup.* Molt supèrbos. *Seperbísimo*, *ma.*

Supereminència. *f.* El eminent gráu de elevació. *Supereminencia*.

Supereminént. *adj.* El qui ó lo qui està molt elevád. *Supereminente*.

Supererogació. *f.* Acció fèta á demés de lo que toca. *Supererogacion*.

Supererogatòri, *ria.* *adj.* Lo fèt á demés de la obligació. *Supererogatorio*, *ria.*

Superficial. *adj.* Qui està en la superfície.—Ap-parént. *Superficial*.

Superficialmént. *adv.* *Superficialmente*.

Superficie. *f.* Lo de demunt de qualsevòl còsa y la pàrt exterior de qualsevòl còs. *Superficie*.—Tòrta de un àrc. *Dovela*.—De demunt. *Dovela exterior*.—De deváll. *Interior*.

Superficionàri, *ria.* *adj. cur.* El qui té los fruyts de una còsa agèna pagànt al duéñ. *Superficionario*, *ria.*

Supèrfluamént. *adv.* Per demés. *Superfluamente*.

Superfluidat. *f.* Demasia : escés. *Superfluidad*.

Supèrfluu, *ua.* *adj.* Lo qui sòbra, inútil, per demés. *Supérfluu*, *flua*.

Supèrflúx, *xa.* *adj. V.* *Supèrfluu*. *Supérfluu*, *flua*.

Superintendànt. *m.* La persona encarregada de la direcció de alguna còsa ab superioridat á los qui servexen en élla. *Superintendente*.

Superintendència. *f.* Supréma administració en al-

guna línea.—El càrreg y empléo del superintendànt. *Superintendencia*.

Superior, *ra.* *adj.* Lo qui està més àlt, més elevád que àltra còsa.—Lo més digne y escellént respècte de àltra còsa. *Superior*, *ra.*

Superior, *ra.* *m. f.* El qui té súbdits. *Superior*, *ra.*

Superiorat. *m.* La dignidat y ofici del superior.—El témps que dura. *Superiorato*.

Superioridat. *f.* Escés de una còsa respècte de àltra. preeminència.—El càrreg del superior. *Superioridad*.

Superiormént. *adv.* De un módo singular. *Superiormente*.

Superlatíu, *va.* *adj.* Lo més escellént, més grán, etc. *Superlativo*, *va.*

Superlatíu. *m.* El gráu més àlt de comparació. *Superlativo*.

Superlativamént. *adv.* En gráu superlatíu. *Superlativamente*.

Supernumeràri, *ria.* *adj.* Añadíd al nombre fíco. *Supernumerario*, *ria.*

Supèrpacient. *adj.* Se diu de la proporció quánd el nombre major conté al menor una vegada y algunas pàrts de éll. *Supèrpaciente*.

Superparticular. *adj.* Se diu de la proporció quánd el nombre major conté el menor una vegada y més una de las séuas pàrts. *Superparticular*.

Supersòlido. *m.* La quinta potència de un nombre multiplicad quàtre vegadas per sí matéix. *Supersólido*.

Superstició. *f.* Fálsea devoció.—Culto que se dona á qui no se deu ó de un módo indegúd. *Supersticion*.

Supersticiós, *sa.* *adj.* Pertañént á superstició.—El qui usa de superstició. *Supersticioso*, *sa.*

Supersticiosamént. *adv.* Ab superstició. *Supersticiosamente*.

Supersustanciál. *adj.* Se diu únicamént del pá característic. *Supersustancial*.

Supervenció. *f. cur.* El ácte y efecte de sobrevenir nòu dret.—Baxàda del Esperít Sànt en Maria santíssima en el mistèri de la incarnació. *Supervencion*.

Superveniència. *f.* El ácte y efecte de sobrevenir. *Superveniencia*.

Superveniént. *adj.* Lo qui vé de improvís.—*cur.* Lo qui vé despaés de una àltra còsa. *Superveniènte*.

Supervivència. *f.* El ácte y efecte de sobreviure.—El témps que se considèra á un còm á viu.—El dret que té un herèn de percèber el sòu del difunt. *Supervivencia*.

Supt. *m.* Una de las pàrts del verb llatt. *Supino*.

Supino, *na.* *adj.* Ajegúds de esquena. *Supino*, *na.*

Suplantació. *f.* Falsificació de un escrit. *Suplantacion.*
Suplantád, *da. p. p.* de suplantar. *Suplantado, da.*
Suplantador, *ra. m. f.* El qui suplanta. *Suplantador, ra.*
Suplantar. *v. a.* Falsificar un escrit, sustituir altres paraules en el llòc de las que se hán borradas. *Suplantar.*
Supleñaltas. *m.* El qui supleix las faltas de altri. *Supleñaltas.*
Suplement. *m.* La part que se afitx á una cosa para completarla. = Figura retòrica quánd en una clàusula se supleix un verb ó nòm de una altra. = Figura gramaticál quánd ah el verb auxiliar se supleix la falta de alguna part de altre verb. *Suplemento.*
Suplént. *m.* El qui supleix. *Suplente.*
Suplici. *m.* Càstig, péna de mórt. = El llòc shónt patèix el sentenciád. *Suplicio.* = Dur al suplici. *Llevar al suplicio.*
Suplíd, *da. p. p.* de suplir. *Suplido, da.*
Suplidor, *ra. m. f.* El qui supleix. *Suplidor, ra.*
Suplir. *v. a.* Completar lo que falta. = Posarse en llòc de altre. *Suplir.*
Suportáble y altres. *V.* Soportáble, etc.
Suposád, *da. p. p.* de suposar. *Supuesto, ta.*
Suposar. *v. a.* Fingir. = Donar per assentáda una cosa. = Tenir autoridát, representació. *Suponer.* = Donar per suposád. *Dar por supuesto.* = Suposèr que. *Supongamos que.*
Suposició. *f.* El acte y efecte de suposar. = La cosa suposáda. = Autoridát, representació. = Falsedát, impostura. = La acció de un térme en llòc de altre. *Suposicion.*
Supositicio, *cia. adj.* Fingíd. *Supositicio, cia.*
Suppeditació. *f.* El acte y efecte de suppeditar. *Suppeditacion.*
Suppeditád, *da. p. p.* de suppeditar. *Suppeditado, da.*
Suppeditar. *v. a.* Oprimir, subjectar: posar baix des péus. *Supeditar.*
Súplica. *f.* Pétició. = El escrit ab que se supplica. *Súplica.*
Supplicació. *f.* V. Súplica. *Supplicacion.*
Supplicád, *da. p. p.* de supplicar. *Supplicado, da.*
Supplicánt. *p. a.* de supplicar. El qui supplica. *Supplicante.*
Supplicar. *v. a.* Demanar ab humildát. *Supplicar.* = Supplicar en revista. *cur.* Demanar la revisió de un procés. *Supplicar en revista.*
Supplicatòri, *ria. adj.* Pròpi para supplicar. *Supplicatorio, ria.*
Supplicatòria. *f.* Ofici de un tribunal á altre de igual classe. *Supplicatoria.*

Supputació. *f.* Còmputo. *Supputacion.*
Supputád, *da. p. p.* de supputar. *Supputado, da.*
Supputar. *v. a.* Fer es còmputo. *Supputar.*
Suprêmo, *ma. adj.* Lo més ált, lo summo, lo últim. *Supremo, ma.*
Supressió. *f.* El acte y efecte de suprimir. = Retenció de orina. *Supresion.*
Suprimíd, *da. p. p.* de suprimir. *Suprimido, da ó supreso, sa.*
Suprimir. *v. a.* Abolir, estingir, llévar. = Càllar, dissimular, ocultar. *Suprimir.*
Suprior. *m.* Segón prior. *Suprior.*
Supriorát. *m.* El ofici de suprior. *Supriorato.*
Supuració. *f.* Col·lecció de la matèria en los humors. *Supuracion.*
Supurád, *da. p. p.* de supurar. *Supurado, da.*
Supuránt. *p. a.* de supurar. El qui supura. *Supurante.*
Supurar. *v. a.* Llévar la humitát de un cos per mèdi des fòc. = Consumir, dissipar. = Fer veur á supuració. *Supurar.*
Supurar. *v. n.* Venir á supuració. = Resòldrerse bofy, grá en matèria. *Supurar.*
Supuratíu, *va. adj.* Pròpi para fer supurar. *Supurativo, va.*
Supuratòri, *ria. adj.* Supuratíu. *Supuratorio, ria.*
Sur. *m.* Vént de mitjórn y el llòc de shónt vé. *Sur.*
Sura. *f.* Ós posterior de sa càma. = Capítol en el alcorá de Mâhoma. *Sura.*
Surád, *da. p. p.* de surar. *Nutrido, da.* = *Librado, da ó salvado, da.*
Surála. *m. pl.* Se diu de los receptáculos del ventre de sa càma. *Surales.*
Surar. *v. a.* Alimentar, criar. *Criar ó nutrir.* = Alliberar, se de alguó perill. *Librar, se ó salvar, se.*
Surer. *m.* Ábre. *Alcornoque.*
Surêts. *m. pl.* Bossinets de suro que se pòsan al fil de fêrro qui aguánta el ble de un llietó. *Corchos.*
Suro. *m.* La escòrxa del surer. *Corcho.*
Surtíd, *da. p. p.* de surtir. *Salido, da.*
Surtida. *f.* El acte y efecte de surtir. = La part per shónt se surt. = Escapatòria, pretésto, recurs. = La rahó ab que se confuta un argument ó se aclarèix una dificultát. = El fi y térme de un negòci. *Salida.* = De los sitiáds cóntra los sitiadors. *Salida ó surtida.*
Surtida. *f.* Pòrta falsa que ténen sas fortaleças. = Pòrta escusáda. *Surtida.*
Surtir. *v. a. ó n.* Passar de la part de dedins á la de defòre. = Anar á parar á alguó llòc. = Anar de un llòc á altre. = Proceir ó venir una cosa de altra. = Acabar ó concluir un empleyo el emple-

yad. = Dir ô fer una còsa inesperada còm çare
sorts ab axò? = Aparèxer, manifestarse, v. g.
es sembrát, es sòl surt. = Adquirir instrucció ô
contrèurer algùn mál hàbit, còm surtir bòn es-
tudiànt, molt dolènt, etc. = Costar á tant. = Ser
elegid para algùn empleyo. *Salir*. = Surtir bé
de alguna funció. *Salir bien* ô *salir d puerta de
claridad*. = Surtir, v. g. balle ô de balle. *Salir
baile* ô *de baile*. = De hotador: irritarse molt.
*Salir de su acuerdo, de sus casillas, de ma-
dre*: prènder es luco ô punt massa àlt. *Por-
ner los puntos muy altos*. = Surtir á camí á al-
gú. *Salir al encuentro* ô *d recibir*. = Ab so càp
rompúd ô còm un pòrc: málament de una em-
presa, etc. *Salir por el abollon* ô *por el al-
bñal*. = Càra una còsa. *Salir cara*: resultar dâñy.
Salir caro. = Des fânc: de algùn apréto. *Salir
del senegal*. = Frânci no pagar. *Salir horro, rra*.
= Fiador ô fiânsa. *Salir fiador* ô *garante*. = Es-
calabrâd. *Salir descalabrado*. = E-guerrâda ô á
seurevés una còsa, *Salir huera* ô *traspintarse*. =
Ets animals de sas còvas, lloriguéras, etc. *Cam-
pear*. = Lluïd el hòmo de una disputa, funció.
Salirairoso ô *sacar bien su caballo*. = Ad efè-
ssios: inconsequént. *Salir adefesio*. = A magni-
ficât matinas: respòndrer divèrs de lo que se
pregunta. *Si me preguntais por herzas mi padre
tiene un garbanzal*. = Surtir des poys: de sa
misèria. *Salir de capa rajada*. = Ab trabây de
algún assunto. *Salir con trabajo* ô *d gatas*. = Ma-
laint de algùn llòc. *Salir atestando*. = De la pa-
rroquia: confessar y combregar, etc. *Cumplir
con la parroquia*. = De quicios; irritarse molt
Salir de quicios. = Al matèix llòc de ahont sen
anà. *Resurtir*. = Ab la séua. *Salir con la suya*. =
Surtirlí sas llágrimas, ets uys. *Saltarle las lá-
grimas, los ojos*. = Surta lo que surta. *Salga lo
que saliere*. = Surtiruv ab un axéc. *Salir de una
vez*. = No surtir al llòc: parlar inconsequént. *Sal-
irse del carro* ô *echar por las de Pavia*. = No
surtir des séu pás. *No salir de su paso*. = No
surtir de sa tèrra: ser molt petít. *No salir del
quelo*.

Surtit. m. Provisió de gèneros. *Surtido*.

Surtit. m. Vestidura. *Surtit*.

Sus. Interjecció para comensar á córrer. *Sus*. = Do-
nar es sus. *Dar el sus*.

Suscepció. f. El ácte y efecte de rebèrer. *Suscep-
cion*.

Susceptibilitat. f. La capacitat de rebèrer. *Suscep-
tibilidad*.

Susceptible. adj. Qui pòt ser modificad ô es ca-
pás de rebèrer. *Susceptible*.

Susceptiu. va, adj. Susceptible. *Susceptivo*, va,

Suscitació. f. Escitació, instigació. *Suscitacion*.

Suscitad, da. p. p. de suscitar. *Suscitado*, da.

Suscitar. v. a. Escitar, mōurer alguna còsa. *Sus-
citar*.

Suscripció. f. El ácte y efecte de suscrírer, se.
Suscripcion.

Suscriptor, ra. m. f. El qui se suscríu. *Suscrip-
tor*, ra.

Suscrit, ta. p. p. de suscríurer, se. *Suscripto*, ta ô
suscrito, ta.

Suscríurer. v. a. Firmar báiç de un paper. *Sus-
cribir*.

Suscríurerse. v. r. Àllistarse á pagar para tenir al-
guna obra ô imprès. *Suscribirse*.

Suspècte, ta. adj. Suspitós. *Suspecto*, ta.

Suspèndrer. v. a. Interrómprer, fer pàusa. = Cau-
sar admiració. *Suspender*.

Suspensió. f. Aturâda, detenció. = Dubte, incerti-
tút. = Admiració. = Péna egleciástica. = Detenció
de la veu de un punt al àltre en la sòlfa. *Sus-
pension*.

Suspensiu, va. adj. Lo qui suspèn. *Suspensivo*, va.

Suspensòri, ria. adj. Lo qui suspèn. *Suspensorio*,
ria.

Suspensòri. m. Espècie de breguer. *Suspensorio*.

Suspès, sa. p. p. de suspèndrer. = adj. Dubtós,
irressolút, incèrt. *Suspensio*, sa.

Suspèsad, da. p. p. de suspèsar. *Sospesado*, da.

Suspèsar. v. a. Eczaminar el pes de alguna còsa ab
sa mà. *Sospesar* ô *tomar d mano*.

Suspiciàcia. f. Desconfiânsa, suspita. *Suspiciacia*.

Suspiciàssim, ma. sup. Molt suspiciàces. *Suspica-
cissimo*, ma.

Suspiciàs. adj. Desconfiàd, málpensad. *Suspicaç*.

Suspiciàsmènt. adv. Ab desconfiânsa. *Suspicaçmènt*.

Suspir. m. Gemég. = Desitx fòrt. *Suspiro*.

Suspirad, da. p. p. de suspirar. *Suspirado*, da.

Suspirar. v. a. Gemegar. = Desitjar ab ànsia alguna
còsa. *Suspirar*.

Suspirèt, m. Suspir petít. *Suspirico*, illo, ito.

Suspiro. m. Còsa de pasta en sucra. *Suspiro*.

Suspita. f. Desconfiânsa, dubte, resèl. *Sospecha*.

Suspitàd, da. p. p. de sospitar. *Sospechado*, da.

Suspitar. v. a. Formar ô tenir suspita. *Sospechar*.

Suspitós, sa. adj. El qui té suspita ô aquèl de
qui se té suspita. *Sospechoso*, sa.

Suspitosamènt. adv. Ab suspita. *Sospechosamente*.

Suspitosíssim, ma. sup. Molt sospitosos. *Sospecho-
sissimo*, ma.

Sustància. f. Essència, naturalesa, èdr de una cò-
sa. = Lo qui subsistèix per sí y en qui sub-
sistexen los accidènts. = Qualsevòl còsa ab que
àltra se aumenta y se uindrèix. = La part més
apreciàble de las còsas. = El sòc que se estrèn

de las còsas sustanciosas. = Lo millor de una còsa. = Gust, sabor. = Lo més essencial en un discùrs, negòci, sermó. = Lo qui es absolutament necessari para la subsistència. = Béus, riquezas. *Sustancia*. = En sustància: en compèndi. *En sustancia*.

Sustanciál. adj. Pertañent á la sustància. = El punt essencial de un negòci. *Sustancial*.

Sustanciálmént. adv. En sustància. *Sustancialmente*.

Sustanciád, da. p. p. de sustanciar. *Sustanciado, da*.

Sustanciar. v. a. Compendiar, fer un estrát de un procés, etc. *Sustanciar*.

Sustanciós, sa. adj. Lo qui té sustància, qui alimenta, qui nodrèix. *Sustancioso, sa*.

Sustantíu, va. adj. Lo qui subsistèix ó pòt subsistir per sí matèix. *Sustantivo, va*.

Sustantíu. m. El nòm qui per sí sòl pòt estar en la oració gramaticál. *Sustantivo*.

Sustantivád, da. p. p. de sustantivar. *Sustantivado, da*.

Sustantivádamént. adv. Á mòdo de sustantíu. *Sustantivadamente*.

Sustantivamént. adv. Còm á sustantíu. *Sustantivamente*.

Sustantivar. v. a. Empléyar un nòm adjectiu còm á sustantíu. *Sustantivar*.

Sustar. v. n. Plorar suspiránt. *Sollozar*.

Sustentáble. adj. Lo que se pòt sostenir ó defensar. *Sustentable*.

Sustentació. f. El ácte y efecte de sustentar. *Sustentacion*.

Sustentació. f. Alimént, manutenció. *Sustentacion*.

Sustentáculu. m. Apoyo. *Sustentaculo*.

Sustentád, da. p. p. de sustentar. *Sustentado, da*.

Sustentador, ra. m. f. El qui sustenta. *Sustentador, ra*.

Sustentánt. p. a. de sustentar. = El qui defènse algú ácte litterári. *Sustentante*.

Sustentar. v. a. Alimentar, mantener. = Defensar lo que se diu ó algú ácte litterári. *Sustentar*.

Sustentarse. v. r. Alimentarse. *Sustentarse*.

Susténto. m. Alimént, mantenimént. *Sustento*.

Sustèt. m. Susto menúu. *Sustillo*.

Sustitució. f. El ácte y efecte de sustituir = *cur*. La iustitució de herèu en cás de faltar el primer

nombrád. *Sustitucion*.

Sustituíd, da. p. p. de sustituir. *Sustituido, da*.

Sustituidor, ra. m. f. El qui substitueix. *Sustituidor, ra*.

Sustituir. v. a. Posar á un enllòc de áltre. = Posar una còsa en llòc de áltra. = Enviar á un en llòc de áltre. *Sustituir*.

Sustitút, ta. m. f. El qui fa sas vices de áltre. *Sustituto, ta*.

Susto. m. Alteració del ánimo motiváda de còsa qui causa pò. *Susto*. = Donar, prènder, tenir susto. *Dar, tomar, tener susto*.

Sustracció. f. El ácte y efecte de sustrèurer. *Sustraccion*.

Sustrèt, ta. p. p. de sustrèurer. *Sustraido, da*.

Sustrèurer. v. a. Apartar, llévar, retirar. *Sustraer*.

Sutáno, na. m. f. Paràula ab que se suplèix el nòm de algú que se ignòra ó no se vòl dir. *Sutano, na*.

Sutíl. adj. Delicád, petít, prim, ténno. = Agúd, ingenió, perspicás. *Sutil*.

Sutilesa. f. Delicadesa, poquedát, primor. = Dit, pensamént més agúd que sólido. = Agudesas, perspicácia. = Un de los quátres dòts del còs gloriós qui consistèix en podèr pénétrar qualsevòl áltre còs. *Sutileza ó sutilidad*.

Sutilisació. f. El ácte y efecte de utilisar. *Sutilizacion*.

Sutilisád, da. p. p. de utilisar. *Sutilizado, da*.

Sutiliar. v. a. Discórrer ingeniosament. = Aprimar. = Llimar, perfeccionar, donar la última mà á una còsa. *Sutiliar*.

Sutillíssim, ma. sup. Molt sutíls. *Sutilisimo, ma*.

Sutillíssimamént. adv. sup. Ab molta sutilesa. *Sutilisimamente*.

Sutílmént. adv. Ab sutilesa. *Sutilmente*.

Sutja. f. Porció de fum qui se apéga á òllas, póllas, ximenèyas. *Hollin*.

Sutjós, sa. adj. Lo qui té sutja. *Holliniento, ta*.

Sutura. f. Se diu en anatomía de la juntura de cèrts òssos. *Sutura*.

Suvinetjar. v. a. Fer una còsa repetidas vegádas. *Menudear*.

Suvínt. adv. Repetidas vegádas. *A menudo*.

TAC

T. *f.* Vigèssima lletra del alfabeto mallorquí y lletra consonánt. *T*.

Ta. Pronòm possessiu y la segona ven, v. g. ta mare. *Tu*.

Tàtá. *m.* Nòm que los nins donan á qualsevól bístia. *Tata*.

Tabác. *m.* Fuyas de tabaquera. *Tabaco*. = De Brasil. *Tabaco brasil*. = De fum. *De humo*. = De fuyas. *De hoja*. = De pols. *De polvo*. = De rapè. *Tabaco rapé*. = Donar tabác: apretar á un. *Aturullar*. = Cuyro de tabác. *Coracha de tabaco*. = Una picada de tabác: una presa. *Un polvo ó un polvillo de tabaco*.

Tabacar. *v. a.* Prènder tabác de pols. *Tomar tabaco*. = Tot lo dia: moltíssim. *Tabaquear*. = Apretar á un en disputa, etc. *Aturullar*: enganar-lo. *Ponerle los cuernos*.

Tabacós, *sa*. *adj.* El qui pren molt de tabác de pols. *Tabacoso, sa, carrenton, na ó fungon, na*. = El qui ó lo qui está soyad de tabác. *Tabacoso, sa*.

Tabaquer, *ra*. *m. f.* El qui ven tabác. *Tabaquer, ra*.

Tabaquera. *f. pl.* *Tabaquera ó nicosiana*.

Tabaquista. *m.* El qui conèix si es hò ó dolént es tabác. *Tabaquista*.

Tabardillo. *m.* Malaltia. *Tabardillo*.

Tabernacle. *m.* El llòc ahont estáva la área del Testament. *Tabernáculo*. = Instrument en que se duen sants. *Andas*.

Tabernacler. *m.* El qui du tabernacle. *Andero*.

Tablado. *m.* Llit de pósts para descansar los qui están de gnáidia. = El de teatro. *Tablado*.

Tác. *m.* Paràula para expressar el renou de bambelletes que se fan als uins que ells fan ó para atupar. *Tas*. = Tàc tãc. *Tas tas*.

Tàca. *f.* La señal que ocasiona en un còs lo que li fa mudar de color en alguna part. = Tàtxa al honor, á la reputació. = Brutó, porqueria. = *Mancha*, y en Aragó. *Tuca*. = Á sas cámas per haverse escausad massa. *Cabrilla*. = Al devanter de derrerá de camia de escrement. *Palomina*. = De saim, de suc de torrât, etc. *Pringon*. = En ròba per no haverli llevad bé s'òli. *Juarda*. = De lo que se há vessad. *Reguero*. = Infamiosa. *Padron*.

Tacàd, *da*. *p. p.* de tacar, *se*. *Manchado, da ó ta-*

TAL

cado, da. = *Apulgarado, da*.

Tacamaca. *f.* Sustància reynosa, sòlida y molt olorosa. *Tacamaca*.

Tacàñamént. *adv.* Ab tacañaria. *Tacañamiento*.

Tacañaria. *f.* Avaricia. = Picardia. *Tacañeria*.

Tacáño, *ña*. *adj.* Aváro, miserable. = Picaro, vellaco. *Tacaño, ña*.

Tacar. *v. a.* Embrutar, soyar. *Manchar, tacar*. = De tinta. *Entintar*. *V.* Soyar.

Tacarse. *v. r.* *V.* Soyarse. *Mancharse, tacarse*. = Sa ròba blànca per haverla aplegada humida y posarse plena de taquetes còm á pics de pussas. *Apulgararse*.

Tàcitament. *adv.* Secretament. *Tàcitamente*.

Taciturnidat. *f.* Silènci y el costúm de guardarlo. = Melancolia, tristor summo. *Taciturnidad*.

Tàciturno, *na*. *adj.* Càllad, de pòcas paràulas. = Melancòlic, molt trist. *Taciturno, na*.

Tàco. *m.* Còsa de villar. *Taco*. = Pedás, Remiendo: màl cusid. *Chafallo*.

Tacó. *m.* Bossá de sóla. *Tacon*. = De farcimént. *Mondejo*.

Taconer. *m.* El qui adoba sabátas. *Zapatero de vieja*.

Tacòta. *f.* Taca gròssa. *Manchon*.

Tàctica. *f.* El àrt de fer la guèrra ó de ordenar las còsas. *Táctica*.

Tàcto. *m.* Un de los cinc sentits corporals ab qui se percèb la asprura, blanura, duresa, suavitat de las còsas. = La acció de tocar. *Tacto*.

Tafàrra. *f.* Péssa tòrta de fust que se pòsa baix de la coua de bístia, etc. *Ataharre ó retranca*. = Fer tafàrra. *V.* Fer.

Tafetá. *m.* Ròba de seda. *Tafetan*. = Es cul. *Tabalario ó tafanario*. = Besèm es tafetá: es derrerá. *Bésame el tafanario*.

Tàfilete. *m.* Pèll adobada, brufida y lluenta. *Tàfilete*.

Tafona. *f.* Màquina para fer òli y el llòc ahont está. *Almazara ó molino de aceite*.

Tafoner. *m.* El qui trabáya en la tafona. *Almazarero ó lagarero*. = Major. *Mayoral de lagareros*. = El qui emportina. *Pastero*.

Tàl. *adj. relatiu*. Igual, semblant, de la matèxa figura ó forma. = Ab que se dona á en téndrer la condició, circumstància, el estat de las còsas, *Tal*. = Tàl quál: unediàuo. *Tal cual*. = Con tál que:

ab condició que. *Con tal que.*—Noy há tál : no es axí. *No hay tal.*—Tál quál vegáda. *Tal cual vez.*—Otro que tál : comparació de còsas despreciables. *Otro que tal.*

Tála. *f.* Perjudici. *Daño.*—La que fan los soldáts destruint, incendiánt, robánt. *Tala.*—Fer tála los animáls. *Dañar.*—Los soldáts. *Talar.*

Tálamo. *m.* Espècie de dosser para las processóns. *Palio.*—El llit noviál. *Tdlamo.*

Taláya. *f.* Altura, torre, claper. *Atalaya.*

Talayád, da. *p. p.* de talayar. *Atalayado, da.*

Talayar. *v. a.* Registrar desde una taláya.—Espiar las accions de áitri. *Atalayar.*

Tálco. *m.* Minerál blauc y trasparént. *Talco.*

Taléc. *m.* Coxinéra para dur ròba. *Talego.*—Para dur dòbbés. *Talega.*—De farcimént. *Embuchado.*

Taléca. *f.* Bossa de ròba para dury còsas.—Lo que cab dins ella.—La cantidat de mil duros. *Talega.*—De cassador ó para dar menjar al bestiar. *Morral.*—Féts á módo de filáts. *Escarcela.*—De pastor. *Fardel.*—La que du un pòbre para posary lo que li donan. *Burjaca.*—Més áse que en taléca : molt ignoránt, nècio, tonto. *Mas necio que su zapato.*

Talecáda. *f.* Lo que cab ó hey há dins una taléca. *Talega.*—Tòc ab taléca. *Talegazo.*

Talecòta. *f.* Taléca gròssa. *Talegon.*

Talént. *m.* Capacidat, do naturál ó sobrenaturál.—*Pes. ant.* *Talento.*

Talént. *f.* Apetit, gánas fòrtas de menjar. *Ganas de comer.*—Ténc una talént qui me álsa : gròssa. *Me apalambro de hambre.*—Sa talént gòsa á nes jèurer. *El hambre desecha sueño.*

Taléssos. *m. pl.* Màquina para texir. *Telar.*—Para brodar. *Bastidor.*

Tália. *f.* Una de las non musas. *Talla.*

Talió. *m.* Càstig ignál al delicté, *v. g.* si un romp un brás á áltre, se li romp un á éll. *Talion.*—Péna del talió. *V.* Péna.

Talmúd. *m.* Llibre de los judíos. *Talmud.*

Talmudista. *m.* El qui següeix la doctrina del talmud. *Talmudista.*

Taló. *m.* La párt inferior y posterior des pèu. *Talon.*—De fust para sabáta. *Quebradillo.*—Pégar de taló el qui quálca á la bistia. *Picar de martinete.*—Remenar es talóns : caminar aviát. *Talonnear ó menear las tabas.*

Talpària. *f.* Tumor en el pericráneo. *Talparia.*

Tàlla. *f.* Estatura de hòmo. *Talla.*

Tamáñy. *m.* La corpulència, la estatura ó la magnitud de una còsa. *Tamaño.*

Tamafièt. *m.* Tamáñy petít. *Tamañuelo.*

Tamaréll. *m.* Ábre. *Tumarisco, tamariz ó taray.*

Tamarindo. *m.* Ábre y el seu fruyt. *Tamarindo.*

Tâmbé. Conjuncio y *adv.* Axí matéix. *Tambien.*

Tambor. *m.* Còsa coneguda. *Tambor.*—Para axugar ó escaufar ròba. *Enjugador.*—Para escaufar es llit. *Tumbilla.*

Tamborer. *m.* El qui per ofici tòca es tambor. *Tambor.*

Tamborèt. *m.* Tambor petít. *Tamborete.*

Tamboriner. *m.* El qui tòca es tamborino. *Tamborilero ó tamboritero.*

Tamborino. *m.* Tamborèt que se tòca junt ab sas xeremtas. *Tamboril ó tamborino.*—Ab màneg : jugueta de nin. *Tamburitillo.*—Tocar es tamborino. *Tamburilear ó tamboritear.*

Tamborinàda. *f.* *Toque de tamboril.*—Beguda gròssa de vi ó de áygo. *Espolada de vino ó de agua.*

Tamborinèt. *m.* Jugueta de nin. *Tamburitillo.*

Tamís. *m.* Cedás fi para porgar las còsas pulverisadas ó líquidas. *Tamiz.*

Tamorlán. *m.* Nòm dels emperadors de los tártaros. *Tamorian.*

Tâmpóc. *adv.* *negatiu.* *Tampoco.*

Táu. *adv.* Ab qui se denòta una còsa ignál á áltra. *Tan.*

Tânca. *f.* Càmp tancád de parèt. *Cerrado ó cerrado.*

Tancád, da. *p. p.* de tancar. *Cerrado, da.*—*Encerrado, da.*—*Acorrallado, da.*

Tancador, ra. *m. f.* El qui tânca. *Cerrador, ra.*

Tancador. *m.* Qualsevòl còsa ab que se tânca. *Cerrador.*—De llibre. *Manecilla.*

Tancadura. *f.* La acció de tancar. —Pâñy. *Cerradura.*

Tancar. *v. a.* Posar alguna còsa qui impedeasca entrar ó surtir de alguú llòc.—Juntar sas pòrtas ó finéstras, etc. al portál ó bastiménta encàrreque sía sense pâñy ni forreyát.—Fer córrer es piu de pâñy ó es forreyát.—Acabar, concluir. *Cerrar.*—Circuir de parèt ó de áltra còsa á alguú bossí de tèrra. *Cercar ó cerrar.*—Tancar sa pòrta : acabar de concedir ó donar. *Echar la cerradura ó la llave.*—Posar pres. *Encerrar.*—Al bestiar. *Acorrallar.*—Tancar ab sas déats cá de hòu, fura, etc. *Hacer tenaza.*

Tancarse. *v. r.* *Cerrarse.*—Dins càsa, quárto, etc. *Encerrarse* : el qui càsi sèmpre está tancád. *Amadrigarse.*—Tancarse dins es càu : dins càsèua. *Meterse en la huronera.*

Tancát. *m.* *V.* Tânca. *Cercado ó cerrado.*

Tancáts. *m. pl.* El llòc ahónt atoreyan es hòus. *Plaza de toros.*—La acció de atoreyarlós. *Corrida de toros.*—Tancáts de hòus : debátes, contièdas, etc. *Cañas y toros.*

Tànda. *f.* Feyna de un treballador per cert temps.
Tanda.—Témps limitat para regar. *Alema* ó *ador*.

Tangént. *f.* Una línia qui solament toca un punt de la circumferència del círculo. *Tangente*.

Tangible. *adj.* Lo qui pòt ser tocad. *Tangible*.

Tanquí. *f.* Unguent para fer càner es pel. *Tanquila*.

Tànt. *m.* Nombre, suma, quantitat determinada. *Tanto*.

Tànt, ta. *adj.* Cantidat, nombre ó porció indeterminada de qualsevol cosa. *Tanto, ta.*—Tànts á tants: la igualtat en nombre dins una matèxa espècie. *Tantos d tantos.*—Algún tant: un pòc. *Algun tanto.*—Ni tant, ni tant pòc. *Ni tanto, ni tan poco.*—Per tant. *Por tanto.*—No serán tants: que se diu del qui abulta el nombre de las cosas. *No serán tantos ó son tres, dos y as.*—Tànt de una cosa com de altra. *Tanto de una cosa como de la otra ó tanto pan como queso.*

Tànt. *adv.* De tal mòdo. *Tanto*—Tànt sàb tal cosa com de mair monèyas. *Tanto sabe de tal cosa como de capar ratones.*—Tànt com s'ase heu lo-grará. *Tanto como mi abuela.*

Tàntàntám. *m.* Renda ó só repetit de tambor. *Tantarantán.*

Tanteyad, da. *p. p.* de tanteyar. *Tanteado, da.*

Tanteyador, ra. *m. f.* El qui tanteya. *Tanteador, ra.*

Tanteyar. *v. a.* Midar, calcular.—Examinar, pè-sar, reflectir.—*cur.* Recòrrer per dret de parentesc una hacienda venuda. *Tantear*.

Tanteyo. *m.* Judici, reflexió que se fa en una matèria perque surta axí com se desitja. *Tanteo*.

Tànto. *m.* Qualsevol cosa que se usa en jugar para señalar ó pagar lo que no arriba á moneda seccera. *Tanto*.

Tàny. *m.* y **Tañada.** *f.* Branqueta jova. *Pimpollo*.

Tàp. *m.* Instrument ab que se tãpa sa boca de alguna cosa. El qui entra dedins. *Tapon.*—El qui no entra. *Tapadera.*—De cistèrna, pou. *Buzon.*—De cortí, porteró, etc. *Botique.*—El de demant de bota. *Bondon.*—De paper ó de pedàs. *Hatico.*—Màl fèt, dolent. *Taparajo*.

Tãpa. *f.* La racció de la trôpa en campània. *Etapa.*—La des calçons. *Portanuela.*—La de ximeneya ó escàufa pãnxas. *Tapadera*.

Tãpabãlas. *m.* Bossi de fust redó embolicat en es-topa que se introduèix dins forat fèt per bàla. *Tapabalas*.

Tãpabocas. *m.* Tòc á sa boca.—Acció, dit, rahó ab que fan callar á un. *Tapabocas*.

Tapad, da. *p. p.* de tapar. *Tapado, da.*—*Tapuñado, da.*—*Acogollado, da.*—*Aporcado, da.*—

Atascado, da, segons el verb de qui es particip.

Tapadillo. *m.* Un registre de òrga. *Tapadillo*.

Tapador, ra. *m. f.* El qui tãpa. *Tapador, ra.*—*m.* Cubertor de lit. *Cobertor*.

Tapadora. *f.* Péssa ab que se tãpa alguna cosa. *Cobertera* ó *tapadera*.

Tapadura. *f.* El acte y efecte de tapar, se. *Tapadura*.

Tãpasorãts. *m.* Nòm que se dona á un picapedrer dolent. *Tapa agujeros*.

Tãpafunda. *f.* Tapament de funda de pistola. *Tapafunda*.

Tapament. *m.* Péssa ab que se tãpa alguna cosa. *Tapamiento*.

Tãpãncas. *m.* Manta para tapar sas ñucas de cavall, etc. *Mantilla:* Llãrga fins á los pèus paraque el qui quãtca no se soy de ñanc. *Gualdrapa*.

Tapar. *v. a.* Abrigar, cubrir, tancar.—Callar, dissimular, ocultar, encubrir algùn defecte. *Tapar.*—Àbres paraque el bestiar no se menj los brots. *Espinar.*—El forat de pica, etc. *Atarugar.*—Las juntas de bàrco, bota, etc. *Atascar.*—Llãgas, feridas ab pedassos. *Entrapajar* ó *entrapar.*—La pluja als càmps de llòt. *Enlamar.*—Las plantas per càusa des fret. *Acogollar:* paraque tornen blãncas. *Aporcar*.

Taparse. *v. r.* Cubrirse de ròba. *Taparse:* màlamente ó per no ser conegúds. *Tapujarse.*—El cèl. *Cerrarse.*—El sòl, lluna, etc. *Cubrirse.*—Es nãs: embossarse. *Tabicarse.*—Ses oreyas: no volèr escoltar. *Taparse los oídos.*—De un uy. *Taparse de medio ojo.*—Tapet que suàs: que irònicament se diu del qui bravetja de haver fèt molt, no essent axí. *Arrópate que sudas*.

Tãpara. *f.* El fruyt de la taparera. *Alcaparra, tapaca, tapana,* y en Aragó. *Tãpara*.

Taparã. *m.* Llòc de tãparas. *Alcaparral*.

Taparera. *f. pl.* qui produèix sas tãparas. *Alcaparra, etc,* ó *alcaparro*.

Taparòt. *m.* V. Calderó per senhal en escrit. *Calderon.*—Sa bajòca qui conté sa llevor de taparera. *Alcaparron*.

Taparotãda. *f.* Burrãda. *Patochada*.

Tapete. *m.* Tovãyas per tàula de escriurer, etc. *Tapete*.

Tãpia. *f.* Parèt de tẽrra y mescla. *Tapia real*.

Tapiad, da. *p. p.* de tapiar. *Tapiado, da* ó *tubicado, da*.

Tapiar. *v. a.* Tapar finèstras, portals, etc. *Tapiar* ó *tabicar*.

Tapioca. *f.* Sustància nutritiva y pectoral. *Tapioca*.

Tãpsia. *f. pl.* cuyo suc es medicinal. *Tapsia*.

Taquigrãf. *m.* El professor de taquigrãfia. *Taquigrafo*.

Taquigràfia. *f.* El art de escriure tan aviat com se parla. *Taquigrafia.*

Taquigràfic, *ca. adj.* Pertanyent a la taquigràfia. *Taquigráfico, ca.*

Tàra. *f.* La part del pes que se rebéxa per rahó de la fusta, sac, etc. en qui se pésa alguna cosa. *Tara.*

Tarànta. *f.* Arània molt verinosa. *Tardntula.*

Tarantèlla. *f.* Sò violent que se tòca a los picades de tarànta. *Tarantela.*

Tarará. *m.* El sò de trompeta. *Turard.*

Tàrd, *da. adj.* Pererós, poc caminant.—Torpe en la comprensió de las cosas. *Tardo, da.*

Tàrd. *adv.* Fòre temps. *Tarde.*

Tardá, *ma. adj.* Se diu de los fruyts qui maduran tard y dels animals qui néxen fòre temps después dels altres. *Tardio, ta y ant. tardano, na.*

Tardansa. *f.* Detenció, lentitut. *Tardanza.*

Tardar. *v. n.* Torbarse, detenirse, venir tard. *Tardar.*

Tàrde. *f.* El temps desde mitx dia fins al sòl pòst. *Turde.*—Bónas tårples: salutació. *Buenas tardes.*

Tàrdepinlàsti. Expressió ab que se iudica haver vengut algú massa tard, y haver per axó perdut una bona ocasió. *Tardepiache.*

Taréya. *f.* Feyna que se há de fer dins un temps determinad.—Fatiga, pena que canssa una feyna continua. *Tarea.*

Tàrgum. *m.* Comentari caldàic del tæsto hebreu del antig Testament. *Targum.*

Targumista. *m.* Autor de un tårgum. *Targumista.*

Tarifa. *f.* Llista de los preus ó drets que se pòsan. *Tarifa.*

Tarifad, *da. p. p.* de tarifar. *Tarifado, da.*

Tarifar. *v. a.* Posar tarifa. *Tarifar.*

Tarima. *f.* Pòst para posar es péus demunt ella. *Tarima ó peana.*

Tacimeta. *f.* Tarima menuda. *Tarimilla.*

Tarimòta. *f.* Tarima gròssa. *Tarimon.*

Taròuja. *f.* Cosa coneguda. *Naranja.*—De sang. *Colorada.*—Seca. *Cajel ó agcari.*—De suc. *Agria.*—De la Xina. *Naranja china.*

Taronjada. *f.* Beguda. *Naranjada.*—Còp ab taròuja. *Naranjazo.*

Taronger. *m.* Àbre qui fa tarongas. *Naranjo.*

Tarongrál. *m.* Terrèno plantad de taròujers. *Naranjal.*

Tarongeta. *f.* Taronga petita. *Naranjica, ita.*

Tarongt. *m. pl.* *Toronzil, melisa, abejera y limonera.*

Tarqueta. *f.* Estampeta ó bossí de cartó bl y blanc ab el nom de algú. *Tarqueta.*

Tårso. *m.* Sa plànta des péu. *Tarso.*

Tartàgo. *m. pl.* Cuya llevar es molt purgant. *Tartago.*

Tartamús, *ssa. adj.* El qui no pòt pronunciar bé las paraulas. *Tartamudo, da ó tartajoso, sa.*

Tartamusetjar. *v. n.* Pronunciar mähement per rahó de impediment natural. *Tartamudear ó tartajear.*—No volèrse explicar. *Mascar.*

Tartàna. *f.* Espècie de cotxo. *Tartana.*

Tartaner. *m.* El qui mena tartàna. *Tartanera.*

Tartàreo, *rea. adj.* Pertanyent al infèrn segons los poetas. *Tartreos, rea.*

Tàrtaro, *ra. adj.* De Tartària. *Tàrtaro, ra.*

Tàrtaro. *m.* Arròs de bota.—El infèrn segons los poetas. *Tàrtaro.*

Tàsca. *f.* V. Taréa. *Tarea.*

Tascó. *m.* Instrument para astèllar ó para umplir los buyds. *Cuña,* y en Aragó. *Fulca.*—Ab que los boters fan entrar los círcols. *Apretador.*—Entre es dental y sa rexa en la arada. *Pescuno ó pescuña.*

Tàssa. *f.* Mesura.—Preu determinad. *Tasa.*—Per beurer. *Taza.* Per buydar oli. *Taceta.*

Tassad, *da. p. p.* de tassar. *Tasado, da.*

Tassadament. *adv.* Ab moderació, ab sobriedat. *Tasadamente.*

Tassador. *m.* El qui determina el preu. *Tasador.*

Tassar. *v. a.* Determinar es preu. *Tasar.*

Tassó. *m.* Cosa coneguda. *Vaso.*—Retxád. *Estimado.*—Para donar beurer a malalt y regularment es de plàta. *Pistero.*—De fust. *Cocharro.*—Pla. *Entero.*

Tassonada. *f.* Lo qui cab dins tassó. *Vase.*

Tassouèt. *m.* Tassó petít. *Vasico, llo, to.*

Tassonòt. *m.* Tassó gròs. *Taxon.*

Tàstá. Paraula qui solament se usa en la frase: *fer tàstá,* qui es comensar a caminar los mins. *Tatas.*—Fer tàstá: comensar a caminar ó a servarse drets los mins. *Andar d tåtas.*

Tastanetjar. *v. n.* Caminar ab temor ó tremolant. *Hacer pinicos ó pinos.*—Flaquetjar sas cames.

Turtalear, bambolear ó bambolearse.

Tastad, *da. p. p.* de tastar. *Catado, da.*

Tastador, *ra. m. f.* El qui tåsta. *Calador, ra.*

Tastar. *v. a.* Assahorir, gustar, provar si una cosa es bona ó té el punt que há de tenir. *Catar.*

Tåstaras. *f. pl.* Las pellósas del grå molt qui quèda dins sa farina. *Tåstara.*

Tåtá. *m.* Nòm que donan los nins a una histia. *Tutá.*

Tåtxa. *f.* Defecte, nòta, tåca.—Clauèt. *Tacha.*

Tatxád, *da. p. p.* de tatxar. *Tachado, da.*—*Tareado, da.*

Tatxar. *v. a.* Posar fàlta, defecte, nòta en alguna cosa. *Tachar.*—Sefialar aliments, salari, etc.

Tasar.—Donar tåca. *Tarear.*

Tatzeta. *f.* Clauèt. *Tachuela.*—Daurada ó pl-

tayáda. *Tachon.* = Posar tatzetas dauradas ó plateyadas. *Tachonar.*
Tán. m. La lletra *t* de los grégs. *Tan.*
Táula. f. Péssa para menjar, escriurer, y áltres usos. *Mesa ó tabla.* = El iudice qui conté las matérias ó puet de un llibre. *Tabla.* = De pédra en hòrt ó jardí. *Cenador.* = Redóna: en la que no se guéda preferéncia en se séurer. *Redonda.* = Travessa: ahónt s'een los superiors. *Traviesa.* = De carnicer, ahónt táya sa càra. *Tabla.* = Ahónt de depositar dóbbes. *Tabla numularia.* = Des criéds: ahónt menjan. *Media mesa.* = Pitagóricas: combinació de los nombres fins á nou para fácilment multiplicar y partir. *Tabla pitagórica.* = Ahónt táyas es sástres. *Tablero.* = Táula miserable: en que se trèu póc que menjar. *Mesa de milanos.* = Llevar sa táula: axó es sas továyas, etc. *Atzar ó levantar la mesa.* = Posar sa táula: továyas, etc. *Poner la mesa.* = Ser de táula: de costúm. *Ser de tabla.* = Travar sa táula: posar tascóns, pédras, etc. baix de sas etuas còmas paraque estiga firme. *Calzar la mesa.*
Táulas. f. pl. Las pédras ahónt se escriguéres los déu manaments de la lléy de Déu. = El estat en el jòc de dâmas en que ningún de los jogadores pòt gofiar. *Tablas.* = Acápta para sânts. *Cuestua:* Ser aquestas táulas. *Cuestuar.* = Péssa de taléusos ab que pitjan es reblir. *Caja.*
Taulas. m. Divisió que se fa en los hòrts. *Tablar.*
Tauler. m. El qui té sa táula del diner, etc. *Cajero.*
Tavoleta. f. Táula petita. *Tablilla.*
Tauló. m. Pòst *Tablon.*
Taumaturgo. m. El qui fa molts de mirácles y còsas prodigiosas. *Taumaturgo.*
Tauréll. m. Táula en botiga de potecári, etc. ahónt se despachan la còsas. *Tablero.* = De mercader, comerciánt en ròbas. *Tablero ó mostrador.*
Táuro. m. Signe: còll. *Tauro.*
Tauromàquia. f. El art de storeyar hòus. *Tauromàquia.*
Tautològia. f. Repetició de una matèxa eða en distints tèrmes. *Tautologia.*
Tautològic, ca. adj. Pertañent á tautològia. *Tautològic, ca.*
Tavayóla. m. Tròs de ròba para enxugarse sas màns. *Toalla ó tobaia.* = De pulpít. *Atrillera.* = Per dur al pit y vèntre. *Ventrella.*
Tavayoleta. f. Tavayóla petita. *Toalleta ó toballeta y tobelleta.* = Aquélla ab que se axuga los dits el sacerdot en el lavábo de la missa. *Cornija.*
Tavélla. f. Rua en ròba. *Pliegue.*
Tavéllad, da. p. p. de tavéllar. *Arrugado, da.* =

El cèl. *Abotregado, da.*
Tavéllar. v. a. Fer sas ruas á ròba. *Arrugar.*
Tavéllarse el cèl. v. n. Cubrirse de boyretas còm á llàua escampáda. *Aborregarse.*
Tavèrna. f. Càsa ahónt se ven vi y áltres licors, etc. *Tuberna ó bayuca. ant.*
Taverner, ra. m. f. El qui té tavèrna ó ven en élla. *Tabernero, ra.*
Taverneta. f. Tavèrna petita. *Tabernilla.* = Tavèrna de pòc coucèrt. *Taberna de arrabal.*
Táy. m. lucisió fèta ab instrument qui táya. *Tajo, cortadura ó corte.* = Ósca. *Muesca.* = Para posar sa muda en empeltar. *Raja.* = De treballadors. *Tajo ó mano.* = De instrument de tayar. *Filo:* áspre. *Filban:* mit esmolád. *Filo rabioso.*
Táya. f. Altària, estatara. = Imposició. *Talla.* = Per dur pè, vi, etc. *Tarja.*
Tayád. da. p. p. de tayar. *Tajado, da ó cortado, da.* = adj. Béntayád, da: hòmo. *Bientallado, da.*
Tayáda. f. Tròs de alguna còsa. *Tajada ó tarazon.* = De poma, mèlicotó, etc. *Casco.* = De meló, sindria. *Rebanada.* = De couxòt. *Magra ó lonja.* = De xaya que se pòs demánt lo que se hà de rostir. *Albarda.* = De pòsc frita ó per fregir. *Torronxo.* = Volèr hòus tayádas: hòu menjar. *Ser amigo de regularse.* = De agoiát. *Tusajo.*
Tayadeta. f. *Tajadilla.* = Llarga y prima de xuya per enllardar. *Mecha.*
Tayador, ra. m. f. El qui táya. *Tajador, ra, cortador, ra.*
Tayador. m. Pòst ahónt se táya. *Tajo.* = De nitàja llana. *Tajadera.* = Para tayar hòstias. *Formon.* = Pòst para tayar tabàc. *Tabla para picar tabaco.*
Tayadura. f. La acció de tayar. *Tajadura ó cortadura.* = De paper. *Cortadim.* = De ròba. *Retal, retazo.* = Lo qui quèda de una pèsa de ròba. *Pendon.* = La que no torna el sàstre. *Sisa.* = De sas tayaduras de Júdas: molt dolént. *De la piel del diablo.*
Táyanáesos. m. insecto qui càssa moscas. *Alguacil de moscas.* = Aváro. *Mesquino.* = Traydor, tudente. *Zorro.*
Tayánt. adj. Lo qui táya bé. *Tajanta.*
Tayánt. m. Espècie de ganiveta gròssa para tayar càrn ó capotarla. *Cuchulla.* = De picapedrer. *Acicha.*
Tayar. v. a. Fer tròssos, dividir, partir en boassins. = Abreviar ó acurssar, detenir, embarrassar. = Déxar, v. g. negòci, plét. *Tajar ó cortar.* = Esmoladora, fiadora, ganivèt, rahor. *Cortar.* = Ábres para empeltar. *Tallar:* per sa sòca. *Destroncar.* = Sas álas á un: sa altivès, supèrbia.

Cortarle las alas. = À algú: déxarlo aturád, suspès, etc. *Darle cañonazo.* = Es bláno del márge de imátge y posary paper piptád. *Iluminar.* = Sas espigas y déxar sa cáña. *Despajar.* = Sas bráncas de báix de ábre paraque las de demunt créscan més. *Enfaldar.* = Es nás. *Cortar la nariz ó desnarigar.* = Es trôuxo de plânta. *Tronchar.* = Sa coua á animál. *Cortar la cola ó rabotear.* = Es cabèys ab estisoras. *Cortar los cabellos d punta de tijera.* = Los hortoláus. *Tablear.* = Es sembrât: comensar á néxer. *Tallar.* = Tabác para fumar. *Picar tabaco.* = Sas retjêlas paraque véugan bé. *Descacilar.* = Vestíta. *Cortar vestidos:* vestíts, ximbérgas, etc.: murmurar de algú. *Cortar un sayo ó de vestir.* = De rél: atacar desde es principi los inconveniénts de alguna côsa. *Cortar la raíz de ella.* = Déxar tayád á un: sense respôsta. *Dejarle despachurado.* = Que en táyan es còll si fás tál côsa. *Que me corten las orejas si hago tal cosa.* *Tayarse. v. r.* Faltar las paráulas á un. = Sa rôba pes doblêqs. *Cortarse.* *Tayeta. f.* Tâya petitâ de dur pâ, etc. *Tarjeta,*

TE.

Te. Cás obliquo del pronôm de la segona persona. *Te.* *Te. f.* Nôm de la lletra *t.* *Tç.* *Té.* Tercera persona singular del present de indicatiu de tenir. *Tiene.* *Tê. m.* Arbusta y decocció de sas séuas fuyas. *Té.* *Teame y teamide. f.* Pédra á qui los antígs atribuían la propiedât contrária del imán. *Teame y teamide.* *Teatino. adj.* Cayetân: religiós. *Teatina.* *Teatral. adj.* Pertañent á teátro. *Teatral.* *Teátro. m.* La cása de las comédias y el agregât de ellas que se representan. *Teatro.* = Litterári: la universidât. *Literario.* *Teb, ba. adj.* Algún tant calént. = Desouydád, fret, sense actividât ó fervor en el obrar. *Tibio, bia.* *Tectéc. m.* Renón que fâ el tóe á pôsta. *Taque.* = El batjít que dona boñy, el còr, llâga. *Latiço ó entrepunzadura,* y el del còr tâmbé. *Moçataca.* = Lo matéix que tâctâc. *Tastâs.* *Técla. f.* Llistonèt ahónt se pôsan es dits para tocar órga, piânos, etc. *Tecla.* = Tocar una técla: una espêcie. *Tocar una tecla.* = Tocar sas téclas de instrumént ó fer côm qui tocarlas demunt pôst, tâula, etc. *Teclar.* *Teclât. m.* El agregât de las téclas de instrumént. *Tecludo.*

Técnic, ca. adj. Térme prôpis de las ciéncias, facultats y árts. *Técnico, ca.* *Tectónic, ca. adj.* Pertañent á las ôbras de arquitectura. *Tectónico, ca.* *Têdêum. m.* Himne en alabansa de Dêu. *Tedeum,* = Llis: sense órga. *Tedeum d palo seco.* *Tegumént. m.* Térme anatômico. *Tegumento.* *Teisme. m.* La creéncia de un sôl Dêu infinit, etc. *Tçismo.* *Teista. adj.* El qui creu un sôl Dêu infinit, etc. *Teista.* *Tel. m.* La pârt interior del còs formáda de ggrix á môde de rôba. *Tela.* = En âys, cobas, pôrras. *Algara ó binza.* = En fruyta ó uy. *Tela.* = El de òu aserrád á sa clôca. *Edrfara.* = En vi y âltres lieors. *Tela, nata, lapa.* = Á sa nineta de uy. *Catarata.* *Tela. f.* Rôba. *Tela. Casêra. Casera.* = De câñom de sâc. *Cañamazo.* = De cedâs. *Tela de cedazo.* = Crua. *Sinabafa.* = Del còr. *Tela del corazon.* = De llensôl. *Pierna de sibana.* = De metalâs. *Teliza.* = La qui enbrôix sa frexura. *Omento ó redano.* = De moltó. *Entresijo ó mesenterio.* = Para posar á malêlt: boss de rôba. *Sabana vieja.* = Rôba de seda texida ab ôr ó plâta. *Brocado.* = Vèurer sa tela á un: pénétrarli sa intenció. *Descubrirle la yeta ó entenderle la musa.* *Telaráda. f.* Lo que se pôsa de una vegáda en los taléssos. *Tela.* *Telegráfic, ca. adj.* Pertañent á telégrafo. *Telegráfico, ca.* *Telégrafo. m.* Máquina posáda demunt alturas las més visibles para comunicar notícies per mèdt de signes qui representan las lletras. *Telégrafo.* *Teléra. f.* Péssa de fêrro ó de âltra matêria qui assegura sa reya á sa aráda. = La péssa molt gruixáda qui puja y abáxa per los espigóns de préusa. *Telera.* *Telêssos. V. Talêssos. Telar.* = Para fer galóns ó veta. *Telar de angosto.* *Telescôpi. m.* Trompa grôssa y llârga de mirar molt llusy. *Telescopio.* *Telêta. m.* Tel petit. *Telilla.* *Telôni. m.* Aduána. *Telonia.* *Telstope. f.* Una de las mussas. *Telstope.* *Téma. m.* Matêria de un tractât, discûrs, sermó. = Mania. *Tema.* *Temblor. m.* Movimént perturbád. *Temblor.* *Têmer. v. a.* Tenir pô ó temor. = Tenir respêcte, reverência á algú. = Respolar, suspirar. *Temer;* = Sa séua ombra: têmeu molt. *Temer su sombra.* = No têmeu á res, ser agosarád. *No temer ni deber.* *Têmerse, v. r.* Couêxer, entêndrer alguna côsa,

Sentir.—De sas puñidas: de lo que se diu ô *fã*.
Sentir la espuela.
Temerári, ria. adj. Arroçád, inconsiderád, imprudent.—Lo que se diu ô se *fã* sense fonamént.
Temerario, ria.
Temeráriamént. adv. Sense reflexió. *Temerariamente.*
Temeridát. f. Atrevimént, inconsideració. — Còsa excessiva. *Temeridad.*
Temerós, sa. adj. Porúg, tímido.—El qui tem per respècte, vénéració. *Temeroso, sa.*
Temerosamént. adv. Ab temor. *Temerosamente.*
Tèmbile. adj. Lo qui se pòt y se deu tèmer. *Temible.*
Temor. m. Pò, suspita, resèl de algún dáñy futur. *Temor.*—Páuc: sense fonamént. *Pánico.*—Grán. *Cervál.*
Temorég, ga. adj. Arrufád, temerós. *Timido, da.*
Tempérád, da. p. p. de tempérrar. *Temperado, da.*
Temperamént. m. Complecsió del còs.—Templánsa del áyre.—Espédiént para consiliar los ánimos y para acomodar los negòcis. *Temperamento.*—Temperamént ád pòndus: equilibri de los humors segòus los mèges. *Temperamento ad pondus.*—Prènder bòn temperamént una còsa. *Tomar buen estado.*
Temperáncia. f. V. Templánsa. *Temperancia.*
Tempéránt. p. a. de tempérrar.—*adj.* Lo qui tempéra, modéra, suavisa majormént los humors. *Temperante.*
Tempérantíssim, ma. sup. *Temperantísimo, ma.*
Tempérrar. v. a. Mitigar, suavisar. *Temperar.*
Températíssim, ma. sup. *Temperatísimo, ma.*
Temperatura. f. Templánsa del áyre. *Temperatura.*
Tempèrie. f. Temperamént.—Estát del áyre respècte al calor, fret, humitát, sequedát. *Temperie.*
Tempestát. f. Borrásca, torménta. *Tempestad.*
Tempestíu, va. adj. Á propòsit, favorable. *Tempestivo, va.*
Tempestivamént. adv. Á bòn témps. *Tempestivamente.*
Tempestividát. f. Ocasíó, oportunidát. *Tempestividad.*
Tempestuós, sa. adj. Lo qui escita tempestát. *Tempestuoso, sa.*
Tempestuosamént. adv. Ab tempestát. *Tempestuamente.*
Templa. f. Áygocuyta fèta ab blánc d'òu, etc. para piutar al trèmpo. *Templa.*
Templá. m. Instrumént de taléssos paraque la ròba surta igual á sas vòravivas. *Tampio* ô *temple.*—D. taléssos de vél'út. *Buho* ô *tempial.*
Templád, da. p. p. de templar.—*adj.* Moderád,

tempérád en sas divèrsas accions. *Templado, da.*
Templádamént. adv. Ab moderació. *Templadamente.*
Templadèt, ta. adj. Un pòc tempérád. *Templadico, ca.*
Templadíssim, ma. sup. *Templadísimo, ma.*
Templadíssimamént. adv. sup. *Templadisimamente.*
Templador, ra. m. f. El qui modéra. *Templador, ra.*
Temp'ánsa. f. Continéncia, moderació.—Virtút qui modéra los appetíts. *Templanza.*
Templar. v. a. Moderar, suavisar.—Arretglar sas velas de bàrco segòus es vént. *Templar.*
Templarse. v. r. Moderarse, evitar los escéssos. *Templarse.*
Templári. m. Individuo de la estingida orde de cavallería dita del tèmple. *Templario.*
Tèmple. m. Iglesia. *Templo.*
Templèt. m. Iglesieta. *Templecillo, templete.*
Templète. m. Adorno en la arquitectura á mòdo de tèmple. *Templete.*
Témpora. f. Càda una de las quátres estacions del témps. *Témpora.*
Temporáda. f. Espáy de algún témps. *Temporada.*—Á temporádas. *Á temporadas.*
Temporál. adj. Lo qui dura cèrt témps.—Secular per oposició á egleciástic.—Momentáneo, nea.—Muselo qui se tròba en es pois de càp. *Temporal.*
Temporál. m. Borrásca, tempestát del mar ô de la tèrra. *Temporal.*
Temporalidát. f. Rénnda de un bènèfici egleciástic. *Temporalidad.*—Dir sas temporalidáts á un: dir-lí sas veritáts. *Echarle las temporalidades.*
Temporalisar. v. a. Fer temporál. *Temporalizar.*
Temporálmént. adv. Per cèrt témps. *Temporálmamente.*
Temporáneo, nea. adj. Lo qui sólament dura per algún témps. *Tempordneo, nea.*
Temporári, ria. adj. Lo qui dura per limitád témps. *Temporario, ria.*
Temporisador, ra. m. f. *Temporizador, ra.*
Temporisar. v. a. Acomodarse al témps, etc. *Temporizar.*
Tempránsa. f. V. Templánsa. *Tempranza.*
Témps. m. Mida de la duració de las còsas.—Edát.—Estació.—Desocupació, llòc.—Espáy, ocasió, oportunidát.—Llârg espáy de dias.—Una de las párts del compás de la música.—La diferència del vérb en la conjugació. *Tiempo.*—Á mal témps: en màla ocasió. *Á mal tiempo.*—Á témps: en la ocasió. *Á tiempo.*—Á un témps: juntament. *Á un tiempo.*—Fòre témps: passáda la ocasió. *Fuera tiempo.*—Un témps: á las hòras,

en témps passad. *En otro tiempo.* = En altre témps. *En otro tiempo.* = Molt de témps há. *Mucho tiempo ha.* = De témps parlant de un infánt nâd. *De tiempo.* = En témps de Noè: molt antigamént. *En tiempo de Maricastaña.* = De bôn témps: grâs. *De buen año.*

Témps: la estació de fer alguna còsa. *Tiempo.* = De cuir oliva. *Aceitunada.* = De matar pòrcs. *San Martin.* = De podar. *Podazon.* = De segar. *Segazon ò siega.* = De sembar. *Sementero: y si es bô.* *Tempero.* = De tóndrer. *Esquileo.*

Aclarirse es témps. *Abrir el tiempo.* = Acomodarse el témps. *Acomodarse el tiempo.* = Alsarse es témps. *Alzarse el tiempo.* = Donar témps. *Dar tiempo:* témps al témps. *Tiempo al tiempo.* = Donarse bôn témps: bôna vida. *Darse buen tiempo.* = Destremparse es témps. *Destemplarse el tiempo.* = Aprofitar el témps, gosar el témps, midar ò pèrder el témps. *Aprovechar, medir, perder el tiempo, gozar del tiempo.* = Prènder témps. *Tomar tiempo.* = Prènder es témps axí còm vé. *Tomar el tiempo como viniere.*

Téa. Segona persona singular del impèratíu de tenir. *Ten:* de donar ò prènder. *Toma.*

Tén a téu. *adv.* Sense tornas. *Ten d ten.*

Tenacidât. *f.* Empèio fòrt, obstinació, pertinàcia. *Tenacidad.*

Tenacíssim, una. *sup.* Molt ténâs. *Tenacisimo, ma.*

Tenacíssimamént. *adv. sup.* Ab molta tenacidât. *Tenacisimamente.*

Téuâs. *adj.* Obstinâd, pertinâs. *Tenaz.*

Ténâsmént. *adv.* Ab tenacidâd. *Tenazmente.*

Tenôssa. *f.* Altireta. *Altillo.*

Tenayâda. *f.* La acció y efecte de agafar y tirar ab las estanâyas. *Tenazada.*

Tenâyas. *f. pl.* Instrument para agafar y trèurer clâus y per âltres usos. *Tenaza.* = De punta. *Alidates.*

Tenca. *f.* Péix de riu. *Tenca.*

Téuda. *f.* La càsa ò puéstó ahónt se venen gêneros. = Barrâca de rôba para estar en el càmp. = Espècie de dossier. *Tienda.* = Dolénta. *Tendejon.* = Portàtil de merxândo. *Buhoneria.* = De fust ò rôba de placéra. *Garapito.*

Tendência. *f.* Disposició, môdo ah que una còsa se dirigèix ò se referèix a âltra. *Tendencia.* = Respècte. *Atencion ò respeto.*

Tendént. *adj.* Lo qui se encamina y se dirigèix a algún fi. *Tendente.*

Tendur, ra. *m. f.* El qui ven gêneros a la menuda. *Tendero, ra.*

Tendeta. *f.* Téuda petita. *Tendezuela.*

Tendó. *m.* Estremidât de un músculo. *Tendon.*

Tenebrâri. *m.* El candeléro del fâs. *Tenebrario.*

Tenébras. *f. pl.* Totâl privació de llum. *Tinieblas.* = Fosc còm a tenébras. *Oscuro como boca de lobo.*

Tenebrós, sa. *adj.* Cubèrt de tenébras, oscúr. *Tenebroso, sa.*

Tenebrosamént. *adv.* Sense claror. *Tenebrosamente.*

Leuebrosidât. *f.* Fâlta totâl de llum. *Tenebrosidad.*

Tenebrosíssim, ma. *sup.* Molt tenebrós. *Tenebrosissimo, ma.*

Tenência. *f.* Possessió de alguna còsa. *Tenencia.*

Tenésimo. *m.* Malaltia. *Tenesmo.*

Tengúd, da. *p. p.* de tenir. *Tenido, da.*

Tenir. *v. a.* Gosar, posseir. = Aguantar alguna còsa, detenir. = Estar en precisió de dir ò fer alguna còsa, còm tenir junta, etc. *Tener.* = La ànima entre sas dents: estar para morir. *Tener el alma entre los dientes.* = A algú per sa gâña: tenirlo lligâd, obligâd. *Tenerle colgado de las agallas.* = Bô ab algú. *Tener cabida con alguno:* bô para lograr alguna pretenció. *Andar en la maroma* = Bôna bàrra: bônas dents. *Tener buen diente.* = Bôna bossa: molta riquesa. *Tener talego.* = Bôna esquena: lo que diu aquèll a qui se acumula tot lo dolént que succeèix. *Ser el dedo malo.* = Bôns padrins: protectors. *Tener buenos padrinos ò buenas amarras.* = Bôn apetit de menjar. *Tener buenos aceros.* = Bôn fétge: catxâssa. *Tener buen cuajo.* = Bôn ventrèy. *Tener buen estómago.* = Bôn nâs: bôn olfâto. *Tener buenas narices ò narices de perro perdiguero.* = Bôna pastura: bôn menjar el bômo. *Estar en montanera:* bôna gripia. *Tener buen pesebre.* = Bôna estrèlla: ser ditzós. *Campar con su estrella.* = Bulla de sèrro. *Tener bula para todo.*

Tenir es càp dur: no podèr aprènder sas còsas: *Ser duro de mollera:* es càp sotúd: pòca discreció ò ser dolént. *Tener la cabeza d las once:* es càp buid: pòc seny. *Tener la cabeza d las once:* es càp ple de grina. *Tener la cabeza d pdjaros.* = Càp de carabâssa. *Tener cascots de calabaza.* = Es càp ple de vent: buyd. *Tener ventana al cierzo.* = Sa càsa plena còm un òn: bèn abastâda. *Tener la casa como una colmena.* = Caséra: gânas de casaree. *Llevar el cura debajo el brazo:* no tenirne una dóna. *No querer casaca.* = Sas câmas bônas: gruxâdas. *Tener buenos cimientos:* lliquéras. *Tener piés.* = Sa càrre de suro: no tenir vergoña. *Tener la cara de corcho.* = De costúm. *Tener por costumbre ò por flor.* = Sas oreyas floridas de una còsa. *Los oidos pudridos.* = Tenir do de errar. *Tener don de errar.* = Es dolors ântes del pàrt. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que dntes que se le dé se queja.* = Embocâda los câns de càssa.

Abocar. = Més fām que es soldáts de Tarragona: tenirne molta. *Estar d diente como haca de buldero.* = Tenir á un dins un fōc: inquiet. *Tenerle en ascuas.* = Sa gargamella axuta los picapedrers: gānas de beurer āygordént per ser já la hōra. *Estar seca la obra.* = Sa llēngo llārga: xerrar molt. *Tener mucho pico.* = Sa llēngo gruxáda los borrátxos. *Tener la lengua estropajosa ó trabada.* = Tenir llunas. *Tener sus lunas.* = Molta vanidát. *Tener mucha vanidad ó mucho gallo.* = La mōrt derréra s'oreya: ser molt véy. *Tener la muerte al ojo.* = Molts ó pōcas flōrs es safrá. *Tener bueno ó mal clavo.* = Mál á cāp, pēu, etc. *Tenerla de la cabeza, del pié, etc.* = Mál de ceya. *Tener jaqueca ó zorra.* = Es matéix trabáy: el matéix defēcte. *Cojear del mismo pié.* = Māls arrambátges: ser malēyt, rigurós. *Tener malas pulgas.* = Molt de cōr: valor. *Tener mucho corazon ó pelos en el corazon.* = Tenir es pensamēnts á Ginēbra: estar distrēt. *Estar en bahía ó pensar en las musarañas.* = Es pēus á sa fōssa: ser molt véy. *Tener un pié d la huesa.* = Sa pella pes māneg: el māulo. *Tener la sarten ó el cucharon por el mango.* = Sas corretjādas llārgas: axó es el māndo. *Tener el brazo largo.* = Pō los animā's. *Recelarse.* = Es dōbbés mál de desferrar ó estrēts: ser cric. *Estrujar el dinero ó atar el gato.* = Quātre dōbbés: algūns tānts. *Tener cuatro cuartos: á palādas: tenirne molta.* *Medir los dineros d celemines.* = Un que. *Tener un que ó su hijada.* = Sōn qui noy veuen. *Estar hecho un cesto.* = Sorra, vēssa. *Tener zorra.* = Tornillo lo que se dēxa. *Tener buelta.* = Ets nys encesos los borrátxos. *Hacerles los ojos candelillas.* = Es vēntrebuid: molta talént. *Tener gazusa.* = Xāsko: no lograr lo que se pensāva. *Tener chasco ó quedarse tocando tabletas.* = Tenir tots es cāyres bōns: ser bō per tot. *Ser de monte y ribera.* = Corcó: algūn cuydādo qui molēsta la imaginaciō. *Tener cascabel.*

No tenir ofici ni bēnéfici: ser un perdūd. *Andar de nones.* = No tenir remēy. *No tener remedio ó quite.* = No tenir res que fer: feyna. *Estar de vagar.* No tenir cervéll, sefey. *No tener meollo.* = No tenir pes béc: que menjar. *Estar con la boca d la pared.* = No tenir fil de rōba. *No tener harapo de camisa.* = No tenir ahōnt cāurer mōrt: ser molt pōbre. *No tener en que caerse muerto.* = No tenir sinó lo que se du demúnt. *No tener mas que la capa en el hombro.* = No tenir ruas: no dēxarse colcar el hōmo. *No sufrir cosquillas.* = No tenir res sēu: ser abundós. *No tener cosa suya.* = No tenir āmo una posse-

ssió: estar abandōnāda en so cultivo. *Estar ab intestato.* = No tenir una creu, una māya: cāb dōbbé. *No tener una cruz, una blanca ó un sus de gaita.* = No tenir ahōnt girarse para lo que se necessita. *No haver donde volver la cabeza.* = No tenir sinó sa péll y ets òssos: estar molt mágre. *No tener mas que el armazon ó estar en los huesos.* = No tenir aferrāy. *No tener asidero.* = Nol ténen pes cāp ni pe sa coua. *No tiene atadero.* = No ténc mester ajudānts: defensors. *No he menester andadores, nadaderas ó nado sin corcho.* = No ténc cāb ò: qui eu vulga bé. *No tengo hueso en mí que bien me quiera.*

Tén y tendré. *adv.* Cāb per cāb. *Ten y tengamos.*

Tenor. *m.* Forma, orde constānt. = Ven de la música entre contrālt y contrabāix. = El qui fā el tenor. = El contengūd litterāl de un escrit. *Tenor.*

Tēure, ra. *adj.* Blān, delicād, jove, etc. *Tierno, na.* = De cōr: el qui prést se compateix, té llāstima, etc. *Terneron, na.*

Tenrèt, ta. *adj.* Diminutiu de tēure. *Tiernecito, ta.*

Tenrúm. *m.* Pārt del cōs més blāna que òs y més dura que cārn. *Ternilla.*

Tensió. *f.* Dilatació, estensió. *Tension.*

Tēnso, sa. *adj.* Estirād, estirānt. *Tenso, sa.*

Tentació. *f.* Estímulo qui induēix al mál. = Movimēt del ānimo eucāreque no sía á cōsa mālā. = Desitx, enveja. *Tentacion.*

Tentacioneta. *f.* Tentació petita. *Tentacioncilla.*

Tentād, da. *p. p.* de tentar. *Tentado, da.*

Tentador, ra. *m. f.* El qui ténta. *Tentador, ra.*

Tentar. *v. a.* Provocar, solicitar al mál. = Examinar, provar. = Tocar. = Induir á alguna cōsa, eucāreque no sía mālā. *Tentar.*

Tentatíu, va. *adj.* Lo qui servēix para tentar. *Tentativo, va.*

Tentativa. *f.* Esperimēt, prōva. *Tentativa.*

Tēnuamēt. *adv.* Ab tenuidát. *Tenuamente.*

Tenuidát. *f.* Debilitát, delicadesa, poquedát. *Tenuidad.*

Tēnuo, ua. *adj.* Sutíl, prim, humíl, báix. *Tenuo ó tenuo, ua.*

Tenuta. *f.* Sentēncia provisionāl. *Tenuta.*

Tenutári, ria. *adj.* Pertañēnt á la tenuta. *Tenutario, ria.*

Teníd, da. *p. p.* de tēñir. *Tenido, da.*

Tenidor, ra. *m. f.* El qui tēñy. *Tenidor, ra.*

Tēñir. *v. a.* Donar un color. = Tacar, majormēt la sāng. *Tenir.*

Teocràcia. *f.* Govērn ahōnt los superiors son mirāds cōm á ministres de Déu. *Teocracia.*

Teocràtic, ca. *adj.* Pertañēnt á la teocràcia. *Teocrático, ca.*

Teofantia. *f.* El dia dels réys. *Teofanta.*
 Teogonia. *f.* Genealogia de los falsos déus. = Teología de los gentils. *Teogonia.*
 Teòleg. *m.* El qui ensenja ô sâb teologia. = El qui la estudia. *Teòlogo.* = *adj.* El qui fâ de doctor, de Père Matéu. *Bachiller, ra, doctor, ra.* = Fer de teòleg. *Doctorear.*
 Teologâl. *adj.* Pertañent á teologia. *Teologal.*
 Teologâl. *m.* Canduje encarregâd de enseñar teologia. = Dignidât del teologâl. *Teologal.*
 Teologia ô teologia. *f.* Ciència qui té per objécte á Déu. *Teologia.* = No posarse en teologías: no mesclarse en còsas superiors á la sèua capacidât ô intelligència. *No meterse en teologías.*
 Teològic, ca. *adj.* Pertañent á teologia. *Teològico, ca.*
 Teològicament. *adv.* Ab mòdo teològic. *Teològicamente.*
 Teoréma. *m.* Proposició de una veritat especulativa. *Teorema.*
 Teoria. *f.* Conexement sense la pràctica. *Teoría.*
 Teòrica. *f.* Teoria. *Teórica.*
 Teòricament. *adv.* Especulativament. *Teòricamente.*
 Terapèuta. *m.* Mètge. *Terapeuta.*
 Terapèutica. *f.* El mòdo de curar las malalties. *Terapèutica.*
 Térbol, la. *adj.* Embrutâd, mesclâd de còsas estrànias qui fân que una còsa no estiga clâra. *Turbio, bia.*
 Tèrcament. *adv.* Ab terquedât. *Tercamente.*
 Tercèua. *f.* El llòc ahónt se ven tabac en gròs. *Tercena.*
 Tercenista. *m.* El encarregâd de la tercèna. *Tercenista.*
 Tercer, ra. *adj.* Lo qui en orde compón el nombre tres. = Médiàner, ra. = Alcabòt, ta. *Tercero, ra.* = En estimaciòns. *Tercer árbitro ô en discordia.*
 Tercèra. *f.* Intervâllo de música. = Tercèra còrda de guitèrra. *Tercera.* = Major ô menor en terme de música. *Mayor ô menor.*
 Tercerament. *adv.* En tercer llòc. *Terceramente.*
 Tercèras. *f. pl.* En escút de àrmas. *Terceras.*
 Terceria. *f.* Médiació. = Alcabotaria. *Terceria.*
 Terceròl. *m.* Lo qui en un bàrco està posâd en tercer puesto. *Tercerol.*
 Terceròla. *f.* Caramina curta. *Tercerola.*
 Tercèta. *f.* Cobla de tres vèrsos. *Tercerilla.*
 Tercéto. *m.* Composició poètica de tres vèrsos. *Terceto.*
 Tèrcia. *f.* La tercèra hòra del dia segons los antics româns y correspon á las nou del matí. = Una de las hòras canòniques. *Tercia.*
 Terciâd, da. *adj.* Posâd de través. = Partid en

tres pàrts en escút de àrmas. *Terciado, da.* = Sucra terciâd. *Azúcar terciado.*
 Terciàns. *f.* Malaltia. *Terciana.*
 Tercianer, ra. *adj.* El qui té terciàns. *Tercianario, ria.*
 Terciàri, ria. *adj.* El qui professâ la rétgla de la tercèra orde. *Tercero, ra.*
 Terciàri. *m.* Àrc de pedra que se fâ en las vòltas fètas en cruscero. *Terciario.*
 Térco, ca. *adj.* Obstinâd, pertinâs. *Terco, ca.*
 Terebentina. *f.* Reyna de terebinto. *Terebentina.*
 Terebinto. *m.* Àbre resinós. *Terebinto.*
 Tereniabín. *m.* Maonâ líquido que duen de la Pèrsia. *Tereniabin.*
 Terefina ô terafina. *f.* El textí que fâ la arâña. = Bôyra prima en el cèl. *Telaraña.*
 Tergemina. *f.* La triple Hécate. Lluna en el cèl, Diâna en la tèrra, y Proserpina en el infèrn. *Tergemina.*
 Tergiversació. *f.* Escusa, pretèsto, rodèu. *Tergiversacion.*
 Tergiversador, ra. *m. f.* El qui tergiversa. *Tergiversador, ra.*
 Tergiversar. *v. a.* Usar de escusas y rodèus para no respòndrer á propòsit. *Tergiversar.*
 Teriàca. *f.* V. Triàga. *Teriaca.*
 Teriàcal. *adj.* Lo qui té la virtut de la triàga. *Teriàcal.*
 Tericia. *f.* V. Igericia, iô têt sobrexida. *Tericia.*
 Termâl. *adj.* Pertañent á térmes. *Termal.*
 Térmes. *m. pl.* Àygos calèntas y minerâls. *Termas.*
 Termàtic, ca. *adj.* Lo qui réanima el calor natural. *Termático, ca.*
 Térme. *m.* Fi, ràya, frontèra. = Dilació judicial. = Tèmps determinâd. = Mòdo de parlar-se ô parlar en el tràcto comú. = Llòc assenâlâd para algún fi. = Mot, parâula, ven, vocâble. = El objécte de qualsevòl opèració. = El dia, la hòra, el pùnt precís de fer una còsa y el estat de élla. = Terrèu pròpi de pòble, possessió, etc. = Las parâulas qui compònen un silogisme, una progressió, una proporció aritmètica. *Término.* = Mèdi: la resolució que se pren, fugint de los extrém, y el qui se compâra ab el major y menor del silogisme. *Medio.* = Perentòri: el qui se concedèix ab negació de àltre. *Perentorio.* = Probatòri. *cur.* El que señâla el jutge para que las pàrts fâssen las probânsas. *Probatario.* = Recíproco: el qui té el matèix significât que àltre. *Recíproco.* = Repugnânt: el qui diu incompatibilitât ab àltre. *Repugnante.* = En bònus ô en mals térmes. *En buenos ô malos términos.* = En pròpis térmes: en parâulas llegítimas. *En propios términos.* = Passar los térmes: los limites. *Pa-*

sar los términos.

Termèt. m. Terme petit. *Terminillo.*

Terminació. f. Conclusió, fi.—La última síl·laba de un mot.—Crisis en terme mèdic. *Terminacion.*

Terminad, da. p. p. de terminar. *Terminado, da.*

Terminador, ra. m. f. El qui termina. *Terminador, ra.*

Terminál. adj. Final, últim. *Terminal.*

Terminant. p. a. de terminar.—*adj.* Lo qui explica una cosa sense deixar dubte. *Terminante.*—En termes terminants: en termes formals. *En términos terminantes.*

Terminar. v. a. Acabar, concluir.—Posar. límites.—Acabar los noms ó versos en cèrtas lletres ó síl·labas. *Terminar.*

Terminarse. v. r. Dirigirse una cosa á altra. *Terminarse.*

Terminatiu, va. adj. Relatiu á altra cosa. *Terminativo, va.*

Termómetro. m. Instrument para midar es graus de calor ó fret. *Termómetro.*

Termôt. m. Paràula qui já no se usa ó mássa culta. *Terminote.*—Del estil baix. *Terminacho.*

Tèrn. m. Casulla, càpa, dalmàtigas, etc. *Terno.*

Tèrna. f. Sorteyo de tres nombres.—El agregat de tres subjèctes. *Terna.*

Ternàri, ria. adj. Lo qui conté el nombre de tres. *Ternario, ria.*

Ternàri. m. El espáy de tres dias para alguna devoció.—Cèrt compàs en la música. *Ternario.*

Tèrno. m. Nombre de tres.—En la lotería la sort de acertar tres nombres en un matèix billèt.—En imprènta la unió de tres fays un dins lo altre. *Terno.*

Ternura. f. La calidat de lo tèare.—Afecte, carifio.—Facilitat de enternirse. *Ternura.*

Terquedat. f. Obstinació, pertinàcia. *Terquedad.*

Tèrra. f. Un de los elements.—El país, la pàtria de cada un.—Càmp, heretát.—Lo qui no es cèl ni mar, y per esteusió tot es globo. *Tierra.*—Arenca. *Arenosa.*—Argilenca. *Arcillosa.*—Abaurada. *Empapada.*—De cucàfia: ahont se menja bé. *Del pipiripao.*—Firme: per ahont se pôt anar sense passar la mar. *Firme.*—Fluxa: bona de cultivar. *Arija.*—De boter. *De manchas.*—De gerrer. *Tierra* ó *barro de alfarero.*—Gròssa: qui dona molt de fruyt. *Pingüe* ó *de miga.*—De promissió: la qui es molt fèrtil: la Palestina. *De promision.*—Inculta: qui no se conra. *Inculta.*—Màgra: qui dona pòc fruyt. *Endeble.*—Qui un any descàssa. *De año y vez.*—Qui torna trèurer después de segada. *Ricial.*—Qui no se cultiva. *Ejido.*—Que se dexa hermas. *Escalio.*—Màl courada. *Araugado.*—Sense

árbres. *Tierra calma.*—Sànta: els llòcs sànts. *Santa.*—De xebellins: qui té pòc que couar. *De hijada.*

Tèrra tèrra: navegar á vista de la tèrra. Tierra d tierra.—Á ràn de tèrra. *A la raiz de la tierra.*—Auar tèrra tèrra: tenir pòc coneèrt. *Andar d tres meaos cuartillo.*—Auar pe sa tèrra: no tenir valimént. *Estar d los piés de los caballos.*—Besar sa tèrra per devoció ó càurer de morros. *Besar la tierra.*—Descobrir. tèrra: entrar en país no conegud ó averiguar alguna còssa. *Descubrir tierra.*—Dessustar la tèrra: llévarli sa sustància los árbres, sembrat, etc. *Desustanciar* ó *esquilmar la tierra.*—Prèndre tèrra: desembarcar. *Tomar tierra.*—Posar tèrra á sa escudèlla á un: impedir que lògr lo que pretén. *Pegarle* ó *jugarle de codillo.*—Sembrar en màla tèrra: fer bènèfics á ingràts. *Sembrar en mala tierra.*—Tirar én tèrra al contràri. *Echar d tierra:* arruinar, destruir. *Echar por tierra:* desembarcar alguna cosa. *Echar en tierra.*—Vèurer tèrras: viàtjar. *Ver tierras.*—Provar màl la tèrra á un. *Probar mal la tierra.*—Saltar en tèrra: desembarcar. *Saltar en tierra.*—Sense saberhó sa tèrra: secretamént. *Sin saberlo la tierra.*—Sense que sa tèrra s'en tema. *Sin sentirlo la tierra.*

Terrada. f. Terrat cubèrt. *Azotea.*

Tèrraplè. m. Tèrra posada dins un llòc para defensa y àltres usos. *Terraplè, terraplen* ó *malecon.*

Tèrraplanad, da. p. p. de tèrraplanar. *Terraplanado, da.*

Tèrrapleuar. v. a. Umplir de tèrra alguú llòc ó aplanarló ab tèrra. *Terraplenar.*

Tèrràqueo, quea. adj. Compòst de tèrra y àygo: Se diu del globo de la tèrra. *Terràqueo, quea.*

Tèrrat. m. Siti descubèrt en lo més àlt de las càssas. *Terrado* ó *terrero.*

Tèrratremól. m. V. Terremòto. *Tembler de tierra.*

Terremòto. m. Tremoló de sa tèrra. *Terremoto.*

Terrenal. adj. Pertañent á la tèrra. *Terrenal.*

Terrenidat. f. Naturalesa, calidat de una tèrra. *Terrenidad.*

Tèrréno, na. adj. Lo qui pertàny á la tèrra ó té sas séuas propiedats.—Lo còutraposad á lo espiritual, á lo etèrn. *Terreno, na.*

Tèrréno. m. Espáy de tèrra.—Tèrra consideràla en quánt al cultivo. *Terreno.*—Campestre: pintad. *Terrazo.*—Ab còstas y comèilars. *Quebrado.*—Considerad segons las calidats de sa tèrra. *Terruño.*—Gosiar tèrréno: adelantar. *Ganar terreno.*—Disputar el tèrréno: no mouroer del llòc ahont estàn los qui pèl·lean. *Disputar el te-*

rreno. = Pèrder terréno: recular. *Perder terreno.*
Terrer, ra. *adj.* Lo qui pertáñy á la tèrra. = Lo qui vá pròp de la tèrra, fòre de la séua naturallesa. *Terrero, ra.*
Terrer. *m.* Munt de tèrra. *Terrero.*
Terrèstre. *adj.* Lo qui pertáñy á la tèrra. *Terrèstre.*
Terreta. *f.* Tèrra de pòca sustància. *Terrezuela.*
Terretjar. *v. n.* Vèurer sa tèrra entre los sembráts. *Terrear los sembrados.*
Tèrreo, rea. *adj.* Fét de tèrra. *Térreo, rrea.*
Terribilitat. *f.* Calidat de lo terrible. = Asprura de gèni, natural, condició. *Terribilidad.*
Terribilíssim, ma. *sup.* Molt terrible. *Terribilísimo, ma.*
Terrible. *adj.* Espantós, horrorós. = Cruèl, dur, áspre de gènit. = Molt grán ò gròs. *Terrible.*
Terriblemènt. *adv.* Horriblemènt. *Terriblemente.*
Terrícola. *m.* Habitánt de la tèrra. *Terrícola.*
Terrífic, ca. *adj.* Lo qui fà pò, qui càusa espànt. *Terrífico, ca.*
Terrígeo, na. *adj.* Nád de tèrra. *Terrígeno, na.*
Terrígeo, na. *adj.* De tèrra, fét de tèrra. *Terrígeno, na.*
Territòri. *m.* Districte, estensió de terréno. = El térme qui comprèn la jurisdicció de una població. *Territorio.*
Territoriál. *adj.* Pertañént á territòri. *Territorial.*
Terròla. *f.* Aucèll, *Terrera.*
Terror. *m.* Espànt, molta pò. = Turbació. *Terror.*
 = Pànic: pò qui perturba la rahó. *Pánico.*
Terrorisme. *m.* *Terrorismo.*
Terrorista. *m. f.* *Terrorista.*
Terrós, sa. *adj.* Lo qui té mescla de tèrra. *Terroso, sa ò terrizo, za.*
Terròs. *m.* Tròs de tèrra, de sál, de sucra petít y suèlto. *Terron.*
Terrossáda. *f.* Còp de terròs. *Terronazo.*
Terrossèt. *m.* Terròs petít. *Terroncillo.*
Terrossòt. *m.* Terròs gròs. *Terronazo.*
Tèrs, sa. *m. f.* La tercèra pàrt de una còsa. *Tercio, cia.*
Tèrs. *m.* Favor ò desfavor. *Tercio.* = Fer bòn ò mál tèrs. *Hacer buen ò mal tercio.*
Tersád, da. *p. p.* de tersar. *Terciado, da.*
Tersar. *v. a.* Donar tercèra reya ò llaurar tercèra vegáda una tèrra. *Terciar.*
Tertulia. *f.* Reunió de personas en algún llòc para conversació y diversió. *Tertulia.*
Tertuliá, na. *adj.* El qui concorre á la tertulia. *Tertuliano, na ò tertulio, lia.*
Tesòr y àltres. *V.* Tresòr.
Tèssis. *f.* Questió universál. *Tésis.*

Tésson. *m.* Constància, firmesa, inflecsibilitat. *Tesson.*
Tést. *m.* Cociòl. = Tròs de tést. *Tiesto.* = De gèrra, ribèl, tenla, etc. *Tejeleta, tejuela, tejo, casco.*
 = Para sembrary. *Tiesto ò maceta.* = Rompúd y qui encàre servèix. *Cacharro.*
Tésta. *f.* Es càp desde sas ceyas fins á demunt es front. = Tot es càp. = Capacidat, intelligència. *Testa.* = Coronáda: sobérano. *Testa coronada.* = De tèrro: fòrta. *De hierro.* = Bòna tésta: sàbi, intelligent. *Buena testa.* = Mál tésta: càp desgavèllad. *Mala testa.*
Testáceo, cea. *adj.* Cubèrt de clòsca, còm tortuga. *Testáceo, cea.*
Testád, da. *p. p.* de testar. *Testado, da.*
Testador, ra. *m. f.* El qui fà testamènt. *Testador, ra.*
Testamènt. *m.* Disposició de la última voluntat. *Testamento.* = Véy: los llibres de la sagrada Escriptura escrits ántes de Cristo. *Testamento viejo.* = Nòu: escrits despuès de Cristo. *Nuevo.*
Testamentàri, ria. *adj.* Pertañént á testamènt. = *m. f.* Marmassors. *Testamentario, ria.*
Testamentària. *f.* Ecsecució del testamènt. *Testamentaria.*
Testar. *v. a.* Fer testamènt. *Testar.*
Testarrúd, da. *adj.* Cabessúde, tèrcos, *Testarrudo, da.*
Testículo. *m.* Genitrál: *Testiculo.*
Testificació. *f.* El acte y efecte de testificar. *Testificacion.*
Testificád, da. *p. p.* de testificar. *Testificado, da.*
Testificar. *v. a.* Declarar alguna còsa. = Deposar còm á testimòni. *Testificar.*
Testimòni. *m.* El qui declàra en judici. = El qui está presént á lo que diuen ò fàn àltres = Quàl-sevòl còsa per la qual se inferdix la veritat de un fét. *Testigo.* = Abonád: el qui no té tàtxa legál. *Abonado.* = De oído: el qui no há vist es fét, sinó que lo há sentit. *De oidas.* = De vista: el qui há vist es fét. *De vista.* = Instrumentál: el qui assistèix á lo que se fà, v. g. á testamènt. *Instrumental.* = Singular. *cur.* El qui, per no avenirse ab los àltres, no fà fe. *Singular.*
Testimòni. *m.* Asseguració, declaració de alguna còsa. = Escriptura legalisáda de notári. *Testimonio.* = Fals: impostura. *Falso.* = Posar un fals testimòni: una impostura. *Levantar un falso testimonio.* = Fer testimònis. *Testimoniar.*
Testimoniál. *adj.* Pertañént á testimòni. *Testimonial.*
Tésto. *m.* Las paráulas pròpias de un autor. = La cita de éllas. = Caràcter de lletra de imprènta. *Testo.*

Testual. *adj.* Lo qui convé en significat ab el tés-to. *Testual.*

Testualista. *m.* El qui ab frequéncia usa del tés-to. *Testualista.*

Testualmént. *adv.* Ab subjecció al tés-to. *Testualmente.*

Tets. *f.* La qui serva nins. *Niñera, rolla.*

Tetracórdi. *m.* La sèrie de quatre sòns. *Tetracordio.*

Tetraédo. *m.* Còs cuya superfície es de quatre àngulos iguals. *Tetraedo.*

Tetragámaton. *m.* Paràula de quatre lletres y se diu del nòm de Déu. *Tetragmaton.*

Tetràgono. *m.* Figura rectilínea de quatre àngulos iguals. *Tetragono.*

Tetràrca. *m.* Señor de la quarta part de un réyne. *Tetrarca.*

Tetrarquía. *f.* Señorío de la quarta part de un réyne. *Tetrarquía.*

Tetràssíllobo, *ba.* *adj.* De quatre síllabas. *Tetrassilabo, ba.*

Téts. *m. pl.* Los que los allòts se pòsan entre los dits de sas màns y los fan sonar. *Tarreñas.*

Teula. *f.* Péssa de fàuc cuyt y en forma de canàl. *Teja.*—La de demunt en la teuláda. *Cobija.*—La de devall per ahont corre la aygo. *Canal.*—La última de cada canàl qui surt enfòre de sa parèt. *Bocateja.*

Teuláda. *f.* Lo més amunt de edifici ahont están sas teulas. *Tejado.*—De teuládas en amunt. *De tejas arriba.*—De teuládas en avall. *De tejas abajo.*—Fer sa teuláda. *Tejar.*—Repasar sa teuláda: posar sas teulas que faltan. *Reejar.*

Teulader. *m.* Gorrió. *Gorrion.*

Teuladeta. *f.* Teuláda petita. *Tejadillo.*—Demunt portál, finéstra, etc. *Cobertizo.*—Demunt parèt. *Caballeté.*

Teuler. *m.* El qui fa teulas. *Tejero.*

Teuléra. *f.* El llòc ahont se fa teulas. *Tejar ó tejería.*

Teutònic, *ca.* *adj.* V. Alemàny. *Teutonioo, ca.*

Téx. *m.* Àbre. *Tejo.*

Textid, *da.* *p. p.* de texir. *Tejido, da.*

Texidor, *ra.* *m. f.* *Tejedor, ra.*—*m.* Insècto de aygo. *Tejedera,* escribano ó escribanillo de agua. —Passéante. *Azotacalles* ó *cerero.*

Texir. *v. a.* Fer ròba en los teléssos. —Ordenar una còsa. —Discórrer, imaginar. *Tejer.*—Una péssa. *Sacar una pieza.*—Texir y destexir: fer y desfer. *Tejer y destejer.*

Teya. *f.* Espècie de goma. —Estélla qui té teya. *Tea.*—Pédra redona para jugar y el jòc. *Tejo.*

Teyós, *sa.* *adj.* Lo qui té teya. *Teoso, sa* ó *resinoso, sa.*

TI.

Tia. *f.* Jermàna de son père ó de sa mère de un ó de una. *Tia.*—Romàndrer sa tia una fadrina: no casarse. *Quedar para tia* ó *para vestir imdgenes.*—Contèn á sa tia. *Cuéntalo á tu tia* ó *á tu abuela.*

Tiá, *na.* *m. f.* Abreviació del nòm pròpi Sebastia, *na.* *Bastian, na.*

Tianèt, *ta.* Diminutiu de tiá, *na.* *Bastianico, ca, illo, lla, ito, ta.*

Tiàra. *f.* Ornament del cap còm á mitra ab puntas ó sens; òlas que usávan los sacerdòts y réys de Pèrsia. —La mitra del Pàpa y la séua dignidat. *Tiara.*

Tibiament. *adv.* Ab descúyt, ab pòc fervor. *Tibiamente.*

Tibiess. *f.* Calor moderád. —Descúyt, pòca actividat, pòc fervor. *Tibieza.*

Tic tíc. *Tic tac.*

Tiéuto. *m.* Miramént en lo que se fa. *Tiento.*—Ab tiéuto: ah miramént. *Con tiento.*—Anar ab tiéuto: ab miramént. *Ir con tiento* ó *con la sonda en la mano.*

Tiéрно, *na.* *adj.* Propens á plorar. —Amable, carifós. —Sentible. *Tierno, na.*

Tigre. *m.* Animál fièro. —Hòmo cruèl. *Tigre.*

Tilla. *f.* Nòta que se pòsa demunt una letra. —Còsa molt menuda. *Tilde.*

Tildad, *da.* *p. p.* de tildar. *Tildado, da.*

Tildar. *v. a.* Posar tillas á sas lletres. —Señalar ab nòta infàme. *Tildar.*

Timba. *f.* Ròca. —Cayguda. *Tormo.*—Sense càurer ó no cayguda. *Peñasco.*

Timbál. *m.* Tambó. *Timbal.*

Timbaler. *m.* El qui tòca es timbál. *Timbalero.*

Timbre. *m.* La insignia qui distingèix los gràs de noblesa en los escúts de àrmas. *Timbre.*

Timidament. *adv.* Ab timidès. *Timidamente.*

Timidès. *f.* Pò, temor. —Irressolució. *Timidez.*

Tímido, *da.* *adj.* Arrusfàd, temerós, de pòc ànimo. *Timido, da.*

Timó. *m.* Pòst posáda al estrém de la popa de bàrco para dirigirlo y governarlo. *Timon.*—Dur es timó. *Timonear.*

Timó. *m.* Govèrn. *Timon.*

Timoner. *m.* El qui du es timó de un bàrco. *Timonel* ó *timonero.*

Timonéra. *f.* El llòc del bàrco ahont está el timó. *Timonera.*

Timorát, *ta.* *adj.* Temerós de Déu, devòt. *Timorato, ta.*

Timpanèt. *m.* Tímpano petít. *Timpanillo.*

Tímpano. *m.* Membrana en forma de tambó dins las oreyas. = Fuya de plègami estesa demunt es paper que se estàmpa. = Campaneta en forma de timbál. = Timbál. *Timpano.*

Tina. *f.* Caldèra de tintorer. *Tina.* = Molt grán. *Tinaco.*

Tino. *m.* Facilitat adquirida per costúm, rutina. = Judici, prudència. *Tino.*

Tinta. *f.* Licor negre ab que se escriu ò se estàmpa. *Tinta.* = Para ténir. *Tinte.* = Saber alguna cosa de bona tinta: de subjècte acreditat. *Sáberlo de buena tinta.*

Tinter. *m.* Espècie de tassó ahont está sa tinta para escriurer. = La pòst de ahont se preu la tinta para imprimir. *Tintero.* = Déxar alguna cosa dins es tinter: cállarla apòsta ò per descuyt. *Dejar alguna cosa en el tintero.*

Tintirintín. *m.* El só agúd ò èco de instrument. *Tintirintín.*

Tintorer, *ra.* *m. f.* El qui tén. *Tintorero, ra* ò *tintor, ra.*

Tintoreria. *f.* La botiga de tintorer. *Tintoreria.*

Tintura. *f.* El acte y efecte de ténir. = Licor preparat para aquést efecte. = Color de un mineral trèt per mèdi de un licor. = Léve conexement de un art, ciència, etc. *Tintura.*

Tinturad, *da.* *p. p.* de tinturar. *Tinturado, da.*

Tinturar. *v. a.* Donar una tintura. *Tinturar.*

Tiña. *f.* Malaltia en es cap. = Misèria, tacañaria. *Tiña.* = Negació. *Nones.*

Tiños, *sa.* *adj.* El qui té tiña. = Miserable; tacafno. *Tiñoso, sa.*

Tío. *m.* Onclo. *Tío.*

Tió. Tròs de llèia llarg y gruaxad. *Palo.* = Llèiam. *Madero.* = Encès ò mitx encès. *Tizon.* = Gròs para conservar es fòc. *Arrimador.* = De Nadal: un tió gròs que al dissapte de Nadal se pòsa al fòc. *Nochebueno.* = Cart y gruaxad. *Marrillo.* = Sec y tayad apòsta para fer fòc. *Tuero.* = Mitx cremad. *Chamizo.*

Tionada. *f.* Tòc ab tió. *Palazo.* = De fòc. *Tizonada* ò *tizonazo.*

Tionèt. *m.* Tió petít. *Palito.* = De fòc. *Tizoncillo.*

Tiorba. *f.* Instrument músic. *Tiorba.*

Tiple. *m.* La veu més alta en la música. = El qui té tiple. *Tiple.*

Tipo. *m.* Ecemplar, modèllo. *Tipo.* = Al tipo. *adv.* Ple del tot. *Al tope.*

Tipografía. *f.* El art de estampar. *Tipografia.*

Tipogràfic, *ca.* *adj.* Pertañent al art de estampar. *Tipografico, ca.*

Tipógrafo. *m.* El estampador. *Tipografo.*

Tir. *m.* El acte y efecte de tirar. = El senyal que dexa lo qui se há tirad. = La cantidat de pólvora

que se necessita para carregar una arma de fòc. = Dany, perjuy. *Tiro.* = De bassetja. *Hondazo.* = A tir de escopeta, pèdra, etc. A la distància ahont pòt arribar el tir de escopeta, etc. *A tiro de escopeta;* etc. = Errar es tir: no ferir lo que se intentava. *Errar el tiro.* = Fer mal tir a algú: ferli dany. *Hacer mal tiro a alguno.* = Estar ò posarse a tir: a distància a que puga arribar el tir. *Estar ò ponerse a tiro.*

Tira. *f.* Fila, filèra. = El orde y formació en línia recta de algunas personas ò còsas. *Fila,* *hiler* ò *línea.* = De arbres, ceps. *Hilera* ò *liño.* = De columnas. *Columnata* ò *columnario.* = De hòmes qui de mà en mà pàssan alguna cosa: *Hormiguillo.*

Tirad, *da.* *p. p.* de tirar. *Tirado, da.*

Tirada. *f.* La acció de tirar. = Estensió de camí de un llòc a àltre. = Llarg espay de témps. *Tirada.* = La acció de tirar ab violència. *Tiron.* = De brilla ò cabreste para subjectar al bestiar. *Sofrenazo.* = De dau. *Vuelco.* = De una tirada: sense aturar-se: *De una tirada, en una tirada* ò *de un tiron.* = Tirada de oreyas. *Orejon.*

Tirador, *ra.* *m. f.* El qui tira ò estira. *Tirador, ra.* = El qui té bon dret. *Tirador* ò *certero.* = Lo qui se pòt tirar. *Echadizo, za.*

Tirador. *m.* El qui trabaya a sa premsa de imprènta. = El llòc ahont se estira ròba. *Tirador.*

Tira y amolla. *m.* Jòc de allòts. *Tira y afloja.*

Tirana. *f.* Cansó. *Tirana.*

Tiranament. *adv.* Ab tirania. *Tiranamente.*

Tiranía. *f.* Govern violent sense subjecció a las llèys. = Eczorbitància de preu de lo que se ven. = Qualsevòl efecte qui violenta sa llibertat. *Tiranía.*

Tiranic, *ca.* *adj.* El qui es tiràno. *Tiránico, ca.*

Tiranicament. *adv.* Ab tirania. *Tiránicamente.*

Tiranícida. *m.* El qui mata a un tiràno. *Tiranícida.*

Tiranícidi. *m.* Mòrt violenta de un tiràno. *Tiranícidio.*

Tiranisació. *f.* El acte y efecte de tiranisar. *Tiranizacion.*

Tiranisad, *da.* *p. p.* de tiranisar. *Tiranizado, da.*

Tiranisar. *v. a.* Governar sense subjecció a las llèys. = Vèndrer car. = Violentar las passions a la voluntat. *Tiranizar.*

Tiràno, *na.* *adj.* Sobèrano injust, cruèl. = Passió qui tiranisa a la ànima. = El qui ven a un preu excessiu. *Tirano, na.*

Tirant. *p. a.* de tirar y estirar. El qui tira ò estira. *Tirante.*

Tirants. *m. pl.* Còrdes ò corretjas ab que tiran las bestias a cotxo. *Tirantes.*

Tirany. *m.* Caminèt. *Sendero.*

Tirapèu. *m.* Corretja ab que los sabaters afiançan sa sabata demunt es jonóy para cusirla. *Tirapié.*

Tirar. *v. a.* Despedir alguna còsa de sas màns, descarregar una arma. *Acostarse á sí una còsa.* *Assemblarse.* *Desperdiçar.* *Adquirir ó percebèr.* *Prènder un lo que li hà tocád.* *Estèndrer, estirar.* *Prènder per algún llòc, etc.* *Tirar.* *Sas àncas enrèra: no volèr fer lo promès.* *Bolver los piés atras.* *À alguna pàrt ó llòc, v. g. camí.* *Tirar d...* *Càpavall per sa tròna: publicar para casar ó prènder ordes.* *Descalabrar.* *Cabeyèt: còsa de allòts.* *Echar pelitos d la mar.* *Sas càrtas el jugador y mostrarias.* *Tenderse.* *Cossas.* *Tirar coces ó cocear: de costat còm es hòus.* *Tirar perxada.* *De un còll: anar acordes, concertáds.* *Andar ó ir de consuno.* *À la càre: dir alguna còsa á la preséncia de un, etc.* *Dar en cara ó en rostro.* *Sas derrèras.* *Dar con la de màrtes.* *Derrèra á un: escedirlo.* *Echar la pierna encima.* *Devés ell: volèr sa sèua conveniència.* *Llevar el agua d su molino.* *Bàrcas en mar.* *Botar barcos al agua.* *Cera el qui du àtxa, ciri demunt àltre.* *Encerar.* *Lo qui román de una còsa per estar rabiós.* *Echar la soga tras el caldero.* *Pédras.* *Tirar ó echar piedras.* *Tirar sa pédra y amagar sa mà: perjudicar en secrèt.* *Tirar la piedra y esconder la mano.* *Pédras ó ròcas de llòc àlt per un ròst per el gust de vèuerlas redolar.* *Echar galgas.* *Alguna còsa á sa parèt: rebàtrerláy.* *Estrellar d la pared.* *El résto.* *Echar el resto.* *Al gèll.* *Correr gallos.* *Al femer: demostrar valèr pòc una còsa.* *Echar al carnero.* *À sa rodèlla.* *Tirar al blanco.* *Los impressors.* *Tirar.* *Pèstes.* *Echar pestes: pèstes y missas.* *Echar tacos y ternos ó venablos.* *Per sa pols á un: no fer càs de ell.* *Ponerle ceniza en la frente.* *En tèrra edificis.* *Echar d tierra ó derrocar.*

Tirarse. *v. r.* Dins àygo, fànc, etc. *Echar en...* *Demunt un.* *Tirarse d uno.* *À algún llòc: anary.* *Plantarse en...* *Sas oreyas enrèra los animals.* *Amusgar.* *Sa vergonha derrèra los hòmos: no fer càs de lo que dirán.* *Echarse el alma atras.* *En tèrra los qui jugan ó se baràyan.* *Echarse en tierra: fènt es malàlt.* *Hacer la desparrada.* *Endins un bàrco.* *Enmararse.* *Tirarhó tot al diàble.* *Dar al diablo el hato y el garavato.* *À tot tirar: á lo més.* *A todo tirar.* *Tira: animèd.* *Animo d las gachas.* *Tira envànt: lo que se diu al qui poudèra màssa.* *Mas acd hay posula.* *Tira, petit: lo que se diu al qui repètèix sas còsas.* *Dale bola.*

Tiratèrra. *m.* El qui s'endú ets escombros de òbras. *Tiratierra.*

Tireta. *f.* Veta ab que se forma càma de calsons. *Agujeta, y tireta en Aragó.*

Tiriuga. *f.* Tira, filèra, luea. *Hilera.*

Tiro. *m.* Parèy. *Tiro.*

Tirotear. *v. a.* Repetir los tirs de fusèll, etc. *Tirotear.*

Tirotéo. *m.* La acció de tirotear. *Tiroteo.*

Tirria. *f.* Manía còntre àltre. *Tirria.*

Tisàna. *f.* Beguda. *Tisana ó tipsano.*

Tísic, ca. *adj.* El qui patèix la tísica. *Tísico, ca.*

Tísica. *f.* Malaltia: hètica consumáda. *Tísica.*

Tisnad, da. *p. p.* de tisnar. *Tiznado, da.*

Tisnànt. *p. a.* de tisnar. El qui tisna. *Tisnante.*

Tisnar. *v. a.* Embrutar sa flama de algú. *Tiznar.*

Tisú. *m.* Ròba de seda brodáda de flòrs de òr ó plàta. *Tisú.*

Tita-tita. Paràulas ab que cridan sas galinas. *Pita-pita.*

Títit. *m.* Nòm que los nins donan á los aucèlle. *Pajarito.*

Títèras. *f. pl.* Figuras y jòc de màns. *Titeres.* *Gèstos.* *Monerías.*

Titeréro. *m.* El qui fà títèras. *Titerero, titerista ó titiritero.* *De còrda.* *Volatin.* *El qui fà gèstos.* *Mono.*

Titina. *f.* Aucèll. *Aguzanieve.* *Nin.* *Muñeco.*

Títol. *m.* Inscripció, ròtulo. *Càusa, motiu, pròtèsto, rahó.* *Dignidat de v. g. cònte, marquès, etc.* *Distintiu de alguna persona.* *Document, escriptura, etc.* *Título.* *Títol de capèllá: la rènda que hà de tenir para la sèna manutenció.* *Patrimonio.*

Titubéant. *p. a.* de titubèar. El qui titubèa. *Titubeante.*

Titubèar. *v. n.* Dubtar, no estar cèrt. *Titubear.*

Titulád, da. *p. p.* de titular. *Titulado, da.*

Titular. *adj.* Lo qui té algún títol. *El sànt á qui està dedicáda alguna iglesia.* *Titular.*

Titular: *v. a.* Donar ó posar títol. *Titular.*

TO.

Tò. *m.* El sò de la veu y de los instrumenta. *Tono.* *Donar tò.* *Dar tono.* *Sense tò ni sò.* *Sinton ni son.*

Tòc. *m.* El acte de tocar ó paupar. *El acte de sonar alguna còsa.* *Toque.* *De campàna para que se atúr el predicador.* *Campanillazo.* *Per mòrt.* *Clamor.* *De la quèda.* *Toque de la quèda.* *De sàntos.* *Toque de alzar d Dios.*

Tòc. *m.* El acte y èfecte de ferir, pègar, tocar, encontrarse. *Admiració, sorpresa, impressió*

que còssa una còssa. = Ferida. *Golpe*. = Ab ast. *Azadorazo*. = Regular á bàula. *Aldabada*: fòrt. *Aldabazo*: paraque òbrigan. *Llamador*. = Bén donád. *Vuelta de podenco*. = Al càp ab el uuu del dit del mitx y en so pufy estrèt. *Capon*. = Fòrt. *Sartenazo*. = Ab lladriòla. *Alcanciazó*. = Ab sa mà ubèrta. *Guantada*: ab lo demúnt de sa mà. *Torniscon*. = Ab sas duas màns ò ab una fòrt. *Manteniente*. = El que dona la arma de fòc quánd reula. *Coz*. = De pits: cerimònia oris-tiàna. *Golpe de pechos*. = De pàrt derréra. *Sos-quin*. = Al pèu ab sa mà y botànt al matèix témp. *Zapateta*. = De plà ab arma ò àltre instrument. *Lapo*. = De tòc: ab prontitút. *De golpe*. = De hòu tòc: en hòna ocasió. *De pale!a*. = Càurer de tòc: causar admiració. *Dar golpe*. = Tòc not tòc: arriba no arriba. *A toca no toca*.

Tòca tòca. *adv.* Á pòc á pòc. *Pian piano*.

Tocád, *da*. *p. p.* de tocar. *Tocado*, *da*. = De go-ta, pèste, etc. *De aploplegia, peste, etc.* = Ins-trument músic. *Tocado*, *da* ò *tañido*, *da*.

Tocáda. *f.* De música. *Tocada* ò *locata*.

Tocádo. *m.* Espècie de barrèt blànc y ab vetas para fermarse al càp. *Tocador*.

Tocador, *ra*. *m. f.* El qui tòca. *Tocador*, *ra*. = De instruments músics. *Tocador*, *ra* ò *tañedor*, *ra*.

Tocador. *m.* Quartèt para vestir-se las dònas. *Toca-dor*.

Tocament. *m.* Tàcto, tòc. = Inspiració qui tòca al còr. *Tocamiento*.

Tocánt. *p. a.* de tocar. El qui tòca. *Tocante*.

Tocánt. *adv.* En quánt, á respècte de... *Tocante*.

Tocar. *v. a.* Paupar, posar sa mà á alguna còssa ò pàrt. = Encontrar una còssa á àltra, estar jun-tas. = Arribar de pàsso á alguò llòc. = Mòurer el còr, el ànimo, etc. = Pertàssier. = Ser de obli-gació. = Tractar lèvemènt un assuntó, etc. = So-nar. *Tocar*. = Sas àncas: atupar. *Azotar*. = Es botèt de cassar. *Reclamar*. = Sas costèllas: atu-par. *Medir las costillas*: es còll. *Ajustar el co-leto*: sa esquena. *Cargar de leña*: es jép. *Me-near el bulto*: es pàmpol. *Zurrar-la pdmpana*: sa pèll, pèllissa, es serró, sa xuya: atupar. *Sa-cudir el polvo* ò *zurrar la badana*.

Tocar de batúd sa guitèrra. *Rasguear*: puntet-jànt. *Puntear*. = De llis alguna còssa. *Tocar de re-filon* ò *de repelon*. = Per fòc. *Tocar d fuego*. = Missa, véspras, etc. *Tocar d misa*, *d visperas*, etc. = Per mòrt. *Tocar d muerto* ò *posar*. = Pel témps. *Tocar d nublado*. = Santos. *Tocar santus*, *d santus* ò *d alzar d Dios*. = Instruments músics. *Tocar* ò *tañer*. = Fer còm que tocar òrga de-múnt pòst, tàula, etc. *Tablatear*. = Tocar una còssa ab sas màns: ser clàra y evidènt. *Tocarla*

con las manos. = Es pandéro. *Pandere-tear*. = Es també demúnt tàula, etc. que sán los allòts. *Ta-balear*. = Tots es registres ò totes sas tèclas pa-ra lograr una còssa. *Tocar todos los registros* ò *no dejar piedra que mover*. = Tocar es viu á un. *Darle en la herida* ò *por la tetilla*. = Es viu de sa pòta ferrànt. *Arriinar el clavo*. = Tocar mà-re: térme de allòts. *Acótome d Dios*. = No to-car al llòc: parlar inconsecuènt. *Salirse del ca-rro*. = No tocar pilòta: parlar inconsecuènt. *No tocar pelota*. = No tocar en tèrra: anar aviàt. *No poner los pies en el suelo*. = No tocar sas pé-dras: caminar de préssa. *Ir desempedrando la calle*.

Tocarse. *v. r.* Estar contiguo, veynád. *Tocar*. = Sas bistias. *Ludirles el aparejo*.

Tocáyo, *ya*. *adj.* Del matèix nòm. *Tocayo*, *ya* ò *colombrño*, *ña*.

Tocino. *m.* Càrn saláda de pòrc. *Tocino*.

Tódol. *m.* Ossèt para jugar. *Tuba* ò *carnicol*.

Toesa. *f.* Mida de sis pèus francesos y de sèt cas-tèllàns. *Toesa*.

Toga. *f.* Ròba talar que vestían los antigs románs y en el dia los jutges y missèrs. *Toga*.

Togád, *da*. *adj.* El qui vá vestid de toga. *Toga-do*, *da*.

Toisson. *m.* Orde de cavàllería. *Toisson*.

Toldo. *m.* Enveláda para guardarse des sòl, de sa calor. *Toldo* y *toldadura*.

Toledá, *na*. *adj.* Natural de ò pertañent á Tolèdo ciutat de España. *Toledano*, *na*.

Tolèdo. *m.* Cassador de mius. *Chuchero* ò *pajarerero*.

Tòlle-tòlle. *adv.* *llati* qui significa que se castí-g á un. *Tole-tole*.

Tolleràble. *adj.* Lo que se pòt tollerar. *Tolerable*. *Tolleràblement*. *adv.* De un mèdo tolleràble. *To-lerablemente*.

Tollerád, *da*. *p. p.* de tollerar. *Tolerado*, *da*.

Tollerància. *f.* Sufrimènt, paciència. = Dissimulo, permissió de lo que se hauría de prohibir. *To-lerancia*.

Tolleránt. *p. a.* de tollerar. El qui tollèra. = *adj.* Sufríd, paciènt. *Tolerante*.

Tollerantisme. *m.* Opinió de aquèlles qui vòlen que se permeta quàlsevòl cultó. *Tolerantismo*.

Tollerar. *v. a.* Aguantar, sufrir ab paciència. = Dissimular, permètrer lo que se poría ò deuria impedir. *Tolerar*.

Tom. *m.* Còs de alguna còssa. = Llibre qui fá pàrt de una òbra. *Tomo*. = Bòn tom: hòmo astút, viu. *Buena pieza*, *pua* ò *linda caña de pescar*. = ¡Quin tom! *Qué linda pieza*, *pua* ò *caña de pescar*!

Tòm. *m.* Rebàxa de gèneros. *Rebaja*. = Donar tòm

una còsa. *Medarse.*

Tomàd, da. p. p. de tomar. *Derribado, da.* =

Tumbado, da. = *Vareado, da.* = *Volcado, da.*

Tomar. v. a. Desfer cásas, parèts, etc. *Derribar*

ò echar d terra. = Garròvas, mellas. *Tomar* ò

varear. = Fer càurer. = Los licors. *Tumbar.*

Tomàtiga y tomatiguèra. f. V. Domàtiga y domati-

guèra molt més usàds.

Tomba. f. Sepultura. *Bóveda de muertos* ò *tumba.*

Tombar. v. a. Fer mudar de parèr. *Volcar.* = Po-

searse á jèurer. *Tumbarse.* = Penjar més á una

pàrt, v. g. una somàda. *Cabecear* = Bàrcas de

costàt para adoharlos ò donarlos alquitrà. *Tum-*

bar de lado ò *dar la banda la nave.*

Tomén. m. Abreviadura de Bartoméu. *Bartolo.*

Tomenèt. m. Diminutiu de Tomén. *Bartolito.*

Tom. Proudm possessiu personal y masculí. *Tu.*

Tonàda. f. Cansò. *Tonada.*

Tonadeta. f. *Tonadica.*

Tonadilla. f. *Tonadilla.*

Tóndrer. m. La acció y el témps de tóndrer. *Es-*

quileo ò *trasquiladura.*

Tóndrer. v. a. Tayar sa llana als xòts ò es pel á

àltres animals. *Esquilar* ò *trasquilar.* = Al bes-

tiar gròs que sán es forasters. *Marzear.* = En-

ganar. *Meter en la huerta.*

Tonedor. m. El qui ton. *Esquilador* ò *trasquilador.*

Tongàda. f. Tànda. *Tinda.* = Tiràda. *Tirada.* =

Ab una tongàda. *De una tirada* ò *de un tiron.*

Tòni. m. Abreviadura de Antòni. *Antonio* ò *Anton.*

Tonièt. m. Diminutiu de Antòni. *Antonito* ò *Ant-*

tonuelo.

Tonina. f. Nòm pròpi de dòna. *Antonia.*

Tonineta. f. Diminutiu de Tonina. *Antonita* ò *Ant-*

tonuela.

Tonor. m. V. Tenor. *Tenor.*

Tonsura. f. Preparació para las ordes clericals. *Tonsura.*

Tonsuràd. adj. El qui té tonsura. *Tonsurado.*

Tonsurar. v. a. Donar tonsura. *Tonsurar.*

Tontamént. adv. Ab tontería. *Tontamente.*

Tontedàt. f. Dit ò fét nècio. *Tontedad.*

Tontería. f. Bestiesa, ignorància, fàlta de judici

ò de ciència. *Tontería*, y en estil familiar. *Ton-*

tera.

Tontèt, ta. adj. Un pòc tontos. *Tontico*, ca.

Tontillo. m. Ròba interior ab un cèrcol que usà-

van las dònas para estufar sas faldetas. *Tontillo.*

Tonto, ta. adj. Benèyt, fàtuo, ximple. *Tonto*, ta.

Tontòt, ta. adj. Molt tontos. *Tontazo*, za y *ton-*

tonazo, za.

Topàci. m. Pédra preciosa. *Topacio.*

Topàda. f. Carabassotàda, encontràda de càp,

majorment de dos moltòs qui se sucan. *Topada*

ò *topetada.* = El còp que dona una còsa á altra

quànd se topan. *Topeton* ò *choque.*

Topar. v. a. Encontrar. *Topar.* = Agradar. *Cua-*

drar. = Provar bé. *Probar.* = Una tòsa ab àl-

tra. v. n. *Chocar.*

Toparse. v. r. Encontrarse. *Toparse.*

Topàrca. m. Governador de una regió. *Toparca.*

Toparquía. f. La dignidat y ofici del topàrca. *To-*

parquia.

Topetón. m. Contienda. *Debate.*

Tòpic, ca. adj. Pertañent á determinad llòc. *Tò-*

pico, ca.

Tòpics. m. pl. Tractat de la invenció, etc. de los

argumènts. *Tòpicos.*

Topo. m. Animal càsi cègo. = Hòmo qui tropèssa

en qualsevòl còsa. *Topo.*

Topografia. f. Descripció de un llòc particular. *Topografia.*

Topogràfic, ca. adj. Pertañent á topografia. *Top-*

ografico, ca.

Topógrafo. m. Autor de mapas particulars. *Topó-*

grafo.

Topotèssia. f. Descripció de un llòc suposat. *Top-*

otesia.

Tora. f. Familia judía. = Tribút que los judíos

pàgan per familia. = El libre de la lléy de los

judíos. *Tora.*

Torbàd, da. p. p. de torbar, se. *Turbado, da.* =

Tardado, da. = *Encalabriada.*

Torbar. v. a. Alterar, perturbar. *Turbar.* = Es

càp licor, fum, olor, etc. *Encalabriar la ca-*

beza. = Aturar, detenir. *Detener.*

Torbarse. v. n. Venir tard. *Tardar.*

Tòrcabocas. m. pl. Còsa coneguda. = Paper, pedàs

para torcarse es derrèra. *Servilleta.*

Tòrcacúl. m. Paper, pedàs para torcarse es derrè-

ra. *Paño de bacin* ò *servilleta.*

Torcàd, da. p. p. de torcar. *Limpado, da.* = *En-*

jugado, da.

Torcar. v. a. Fer neta una còsa. *Limpiar.* =

Axugar. *Enjugar.* = Sa mèrda. *Quitar la caca.*

Torcarse. v. r. Ferse net. *Limpiarse.* = Es cul.

Limpiarse el culo.

Tord. m. Aucell conegud. *Tordo.* = Hòmo astúd.

Zorzal. = ¡Quin tord! *Qué zorzal!*

Tord. m. Péix. *Tordo.*

Toréro. m. El qui per ofici storeya. *Torero.*

Toreyador. m. El qui atoreya. *Toreador.*

Tormént. m. Aflicció, dolor, pena. = Càstig que

se dona als delinquènts. *Tormento.*

Tormènta. f. Borràsca. = Adversidat, desgràcia.

Tormenta.

Tormentador. m. ant. V. Atormentador. *Tormentador.*

Tormentar. *v. a. ant.* V. Atormentar. *Tormentar.*
Torménts. *m. pl.* Màquines para donar tormént a
los màlvads. *Tormento* ò *tortura*.

Torn. *m.* Alternativa. *Turno.* = Per torn. *Por
turno*.

Torn. *m.* Màquina para filar, fer canóns, tornetjar,
etc. = El de múnjas. *Torno.* = De càp: turbació
de éll. *Vahido.* = Para llepassar cotó. *Alma-
rraes.* (*m. pl.*) = Para filar seda. *Azarca*.

Torna. *f.* Restitució de lo que se há pres. *Torna*.

Tornád, *da. p. p.* de tornar. *Tornado, da* ò *vuel-
ta, ta*.

Tornáda. *f.* El ácte y effecte de tornar al llòc de
ahónt se surtí. *Tornada* ò *vuelta*.

Toruagula. *f.* Recibo de la guía. *Tornagula*.

Tornar. *v. a.* Restituir lo màllévád ò robád. =
Regressar al llòc de ahónt se havia surtí. *Tor-
nar* ò *volver*. = Áse, bèstia, etc.: torpe. *Arro-
cinarse.* = Arréra. *Volver atras*: de lo promès:
no cunplírló. *Volverse atras*. = Ágre. *Agriarse*
ò *acedarse*. = Á bèurer ò á umplir es tassó.

Atizar la lámpara. = Lo enviád. *Devolver*. =
Mad. *Enmudecer*. = Mòurer sas còls: brega,
questió. *Volver las nueces al cntaro*. = Á sas
lletras priméras. *Volver d las andadas* ò *al si-
cut erat*. = Arréra los licors. *Refuir*. = Al ma-
téix llòc de ahónt havia surtí. *Resurtir*. =

Es jornál. *Volver la peonada*. = Sa pilòta. *Vol-
ver la pelota*. = Rànci. *Enfranciarse*. = Llòca
una galina. *Enclocar* ò *encoclar*. = Un dolént:

fersí. *Malearse*. = En sí: déxar lo error, préo-
cupació, etc. *Volver en sí*: de desmây, màl de
còr, etc. *Desembebecerse* ò *desembelesarse*. =

Una malaltía. *Retentar*. = Un malált. *Despejar-
se*. = Á pécar. *Volver d pecar* ò *al vòmito*. = Á
prènder es càb des fil el qui se éra perdú,

v. g. en un sermó. *Desdoblar la hoja*. = Un òs
al seu llòc. *Volverte d su lugar* ò *encasar*. =

Vermèy per empagaimént. *Sonrearse*. = Véy el
hòme ò parèixerló ántes de hòra. *Envejecer*,
avejantarse ò *aviejarse*: ràve. *Acorcharse*. =

Vestí. *Raerse*. = Fer tornar coua d'ây á nu:
enredarló. *Volver d uno tarumba*. = Tornarse
còutra un. *Volverse contra uno*. = No tornar
arréra: seguir lo comensád. *No volver la cara
atras*. = Dir tornemí: trobar una còsa molt
hòna ò serló élla. *Convidar d repetir*. = Tornèy,
vermèy: que se diu al qui repetèix una còsa.
Dale brela ò *otra al dicho Juan de Coca*.

Tornarsén. *v. n.* Acursarse ò estrèñerse sa ròba.
Encogerse.

Tórnas. *f. pl.* Recompènsa en baratar. *Torna* ò *tor-
nas*. = Resistència. *Resistencia*. = Fer tórnas en
baratar. *Hacer tornas*. = Resistir. *Hacer cara*.

Tornây. *m.* Mida de vários pàlms segóns las várias
provincias ò llòcs. *Estadal*.

Toruer. *m.* El qui tornetja. *Tornero*.

Tornéra. *f.* La múnja qui per ofici está al torn.
Tornera.

Tornetjád, *da. p. p.* de tornetjar. *Torneado, da.*
= *Amanzado, da*. = *Custrado d golpe*.

Tornetjador. *m.* El qui tornetja en el torn. *Tor-
nero* ò *torneador*.

Tornetjar. *v. a.* Fer feyna en el torn de fuster. *Tor-
near*. = Axamplir. *Amanzar*. = Picar als animals
màscales para impedirlos la generació. *Castrar d
golpe*.

Tornillo. *m.* Avis de que se torn lo que se matlé-
va. *Vuelta*. = Tenir tornillo. *Tener vuelta*.

Torpe. *adj.* Fexúg, pésád, tàrd. = Deshonést, la-
ciu. = Rudo en aprènder sas còsas. *Torpe*.

Torpemént. *adv.* Ab torpesa. *Torpemente*.

Torpesa. *f.* Pésadès, tardáusa. = Deshonestidát, la-
civia. = Duresa en aprènder sas còsas. *Torpeza*.

Torpíssim, *ma. sup.* Molt torpes. *Torpisimo, ma.*

Torpíssimamént. *adv. sup.* Ab molta torpesa. *Tor-
pissimamente*.

Torpor. *m.* Térme mèdic. *Torpor*.

Torrád, *da. p. p.* de torrar. *Tostado, da*. = *Torra-
do, da* ò *turrado, da*. = Des sòl. *Caldeado, da*
ò *curtido, da*. = Á sas gréllas. *Carbonado, da* =
Ciuró. *Toston*.

Torrád, *da. adj.* Estenuád, mitx mòrt. *Cascado,
da* ò *trasijado, da*.

Torráda. *f.* Lléca de pà torrád. *Tostada*. = Mayáda
de mantéga. *Mantecada*.

Torrador, *ra. m. f.* El qui tòrra. *Tostador, ra* ò
torrador, ra.

Torradors. *m. pl.* Espècie de gréllas para torrar.
Tostador.

Torrar. *v. a.* Còrrer demúnt es calíns ò demúnt
gréllas ò torradors. *Torrar, tostar* ò *turrar*. = Es
sòl. *Caldear, curtir* ò *tostar*.

Torrarse. *v. r.* *Tostarse*.

Torrát. *m.* *Tostado* ò *carbonado*.

Torre. *f.* Pàrt de edifici qui li servèix de adorno.
= Fortificació, taláya, etc. *Torre*. = La de fer
senál, etc. còm la de Pòrtopí. *Faro*. = De molí
de vént. *Torre de molino*. = De vént: pensamént
vá. *Torre de viento*.

Torrént. *m.* Espáy de tèrra per ahónt pásxa áygo
algún témps. = Abundància, multitud de còsas.
= Afluència de paráulas. *Torrente*.

Torrentáda. *f.* Áygo molt copiosa y ràpida qui vé
per torrént. *Torrentada*.

Torrer. *m.* El qui está en torre per ofici. *Torrero*.

Torreta. *f.* Torre petita. *Torrecilla* ò *torrejon*.

Torreyó. *m.* Torre petita. *Torrejon*.

Torró. *m.* La oliva qui cau sense madurar. *Agracejo.*

Torróns. *m. pl.* Cosa coneguda. *Turrones.*

Torróta. *f.* Torre gruixa. *Torreón.*

Torsál. *m.* Cordonet de vários fils torsúds. *Torsal.*
=Gruixad para brodar. *Gurbion.*

Torsedor, ra. *m. f.* El qui tors. *Torcedor, ra.*

Torsedor. *m.* Instrument para torser. *Torcedor.* =
Bastó ab un bossí de corda á un cab para sub-
jectar al bestiar grós. *Acial.*

Torsedura. *f.* El acte y efecte de torser. *Torcedura.*

Torsér. *v. a.* Girarse á un costat, doblegar el cos
ó part de ell. = Donar voltas á corda, fil, roba,
etc. = Fer perdre la linea recta á una cosa. = Fer
mudar de dictamen ó de parer á algú. = Apar-
tarse des camí dret, etc. *Torcer.* = Torsér es collí:
morirse. *Torcer el cuello.* = Obeir, subjectarse.
Torcer ó doblar la cerviz.

Torserse. *v. r.* Perder la direcció. = Mudar de dic-
tamen, parer. = Corromprese la justicia, etc.
Torcerse. = Biga, parer, pòst. *Torcerse, alabearse*
ó tornearse. = Sas espigas per ser granadas.
Encamarse.

Torsú, da. *p. p.* de torsér. *Torcido, da* ó *tuerto,*
ta. = Biga, lleuam, parer, etc. *Torcido, da, alabeando, da* ó *torneado, da.* = Espiga. *Encamada*
ó torcida.

Torsuda. *f.* La acció de torsér y la calidat de lo
tòrt. *Torcedura y tortuosidad.* = Del cos para
evitar caygnla, dany, tòc, etc. *Esguince.* =
Torsudas. f. pl. Contiénas, debátes. *Cañas y toros.*

Tòrt, ta. *p. p.* irregnlar de torsér. *Tuerto, ta.*

Tòrt, ta. *adj.* Aquell á qui falta un uy. *Tuerto, ta.* = Fer tòrt á un: treurerli un uy. *Poner d uno tuerto* ó *entortar.* = No fer tòrt á ningú:
semblar als sèus. *Le viene de casta.* = Á tòrt y
á través: sense reflexió. *A tuerto y d derecho.*

Tòrta. *f.* Aclucament de un uy. *Guiñada, guiñadura*
ó guiño. = Fer la tòrta: aclucar un uy.
Guiñar. = El qui la fa. *Guiñador, ra.*

Tortáda. *f.* Cosa coneguda. *Tortada.*

Tòrters. *f.* Ave. *Tòrtola,* y es mascle. *Tòrtolo.*

Tortereta. *f.* Tòrtersa petita. *Tortolica, illa, ita.*

Tortilla. *f.* V. Trnyta. *Tortilla.*

Tortosí, na. *adj.* De Tortosa. *Tortosano, na.*

Tortuga. *f.* Animál anfíbio y de clúsca. *Tortuga* ó
galápago. = Péssa de fust para tancar pòrtas.
Taravilla.

Tortura. *f.* Es torménts para castigar los delin-
cuents. *Tortura.*

Tos. El plural del pronòm possessiu personal ton.
Tus.

Tos. *f.* Fòrsa que fa el pit para treurer lo qui lo
molésta. *Tos.* = Seca. *Seca.*

Toscá, na. *adj.* De Toscana provincia de Itàlia,
Toscano, na.

Toscá. *m.* Un orde de arquitectura. *Toscano.*

Toscamént. *adv.* Grosserament. *Toscamente.*

Tosco, ca. *adj.* Básto, grosser, incúlt, sense adon-
nos, máltrabayad. *Tosco, ca.*

Tosquedat. *f.* La calidat de lo toscó. = Estupidès,
falta de ensenansa. *Tosquedad.*

Tossina. *f.* El acte y efecte de tossir. *Tosidura.*

Tossineta. *f.* Tos petita. *Tosquilla.*

Tossir. *v. n.* Fer el esfòrs, el renou que causa la
tos. = Para cridar á algú. *Toser.*

Tot, ta. *adj.* Sencèr, enter. *Todo, da.* = Tots: tot
el mou. *Todos.* = Tots junts. *Todos juntos.* = To-
ta una cosa. *Toda una cosa.*

Tot. *m.* El agregat de las parts de que se compón
una cosa. *Todo.* = Á tot. *A todo.* = Tot embú: de
repente. *De golpe.* = Ab tot axó. *Con todo eso* ó
esto. = Del tot. *Del todo.* = En tot. *En todo.* = En
tot y per tot. *En todo y por todo.* = Tot en grós.
Todo en gordo. = En un tot. *En un todo.* = El
tot. *El todo.* = Sobre tot. *Sobre todo.* = En tot
tèmps, en tot llòc. *En todo tiempo, en todo lu-*
gar. = Tot grós y petit. *Todo chico con grande.*
= Ser un tot. *Ser un todo.* = Ser el tot: ser el
principál motiu de un negòci. *Ser el todo.* = Tot
se es menester: noy há res de més. *Todo es me-*
nester cuanto Marta hila y Pedro devana. =
Tot ho fan es dòbbés. *Todo lo alcanza el dine-*
ro. = Tot se fa pes dòbbés. *Por el dinero baila*
el perro. = Tot se compondrá ab una bona ay-
go. *Todo saldrá del cubeto.* = Tot es possible.
Todo es posible ó todo cabe. = Tot servèix al-
gún dia. *Las migajas del fardel d las veces*
saben bien. = Tot li vé axí còm vòl. *Todo le*
viene d pedir de boca. = Tot lo demés son viò-
las. *Todo lo demas son tortas y pan pintado.*
= Tot dret: sense voltèra. *Todo derecho ó via*
recta. = Tot se ferá. *Todo se hard ó todo se*
andard. = De tot se vòl entendrer y es més áse
que en taléca. *De todo entienden un poco y de*
albartero dos puntadas. = Posarse en tot. *Me-*
terse en todo. = Fer á tots jugant. *Arrastrar.*

Totáda. *f.* El acte y efecte de totar en el jòc.
Arrastre.

Totál. *adj.* General, universál. = *m.* El tot que re-
sulta de la unió de moltes cosas separadas, ma-
jorment de las diverses partidas dels contes. *To-*
tal.

Totalidat. *f.* Agregat ó suma de cosas ó partidas se-
paradas. *Totalidad.*

Totálment. *adv.* Del tot, enterament. *Totalmente.*

Totar. *v. a.* Surtir de carta de trunfo jugant.
Arrastrar.
Tothòm. *m.* Tots los hòmos. *Todos.*—Tothòm en bull: tots lo diuen. *Anda de boca en boca.*—Tothòm ho sàb. *Los niños lo saben.*
Totpoderós. *adj. ò m.* El qui tot lo pòt qui sólament es Déu. *Todopoderoso.*
Totas-espicias. *f. pl.* Fruyta, espècie de prebebò. *Malagueta ò pimienta de Ciapa ò de Tabasco.*
Tou, *va. adj.* Pà ò pàsta á punt de posar á còurer. *Leudo, da ò fermentado, da.*
Tova. *f.* Espècie de retjòla sense còurer. *Adobe.*
Továd, *da. p. p.* de tovar. *Leudado, da ò fermentado, da.*
Tovar. *v. n.* Prènder es pà ò pàsta es punt para còurerse bé. *Leudar ò fermentar.*
Továyas. *f. pl.* Còsa coneguda. De tàula. *Manteles.*—De altar. *Toallas:* la de demúnt. *Sabanilla.*—Para tapar es pà paraque sía tou. *Masera.*
Tox. *m.* Torpesa. *Torpeza.*
Toxarrúd, *da. adj.* Cabessúda. *Tozudo, da.*—Torpes. *Torpe.*

TR.

Trabáll y áltres. *V.* Trabáy.
Trabáy. *m.* Dificultat. —Eczerfici, còst, impedimént, ocupació. —Afflicció, molèstia, pena. —Misèria, pohresa ab que se pàssa la vida. —La matéxa òbra trabayáda. *Trabajo.* —De càp, de màns, del càmp, etc. *De cabeza, de manos, del campo, etc.*—Prènder es trabáy: la mortificació. *Tomar el trabajo.*—Trabáys. *pl.* Ganas de anar del còs. *Necesidad mayor.*—Fer trabáys: cagar *Hacer campos.*
Trabayád, *da. p. p.* de trabayar. *Trabajado, da.*
Trabayador, *ra. m. f.* El qui trabáya majormént en el càmp. *Trabajador, ra.*—El qui trabáya molt ò fà molta feyna. *Trabajador, ra ò laborioso, sa.*—El de pòca habilitát. *Chapucero, ra.*
Trabayar. *v. a.* Ocuparse en quálsevòl eczerfici. —Inventar, procurar, solicitar, fatigarse en quálsevòl còsa. —Aplicarse ab cuydado y desvélo en fer alguna còsa. *Trabajar.*—Còm un negre: molt. *Como un negro ò desuñarse.*—Ab la áxa. *Azolar.*—Á sa bomba treyént áygo. *Dar d la bomba.*—De sòl á sòl á nes càmp. *Campear de sol d sombra.*—Á escaràda. *A destajo, ò d tarea* si sa feyna es pòca. —Sense mirar si lo que se trabáya està bé ò mál. *Atrabancar.*
Trabayèt. *m.* Trabáy petít. *Trabajillo.*
Trabayós, *sa. adj.* Causád, dificultós, péuós. *Trabajoso, sa.*
Trabayosament. *adv.* Ab trabáy. *Trabajosamente.*
Trabayosíssim, *ma. sup.* Molt trabayosos. *Trabajo-*

sisimo, ma.

Trábea. *f.* Vestít llarg de los réys, séadors y sacerdòts pagáns. *Trabea.*
Trabúc. *m.* Arma de fòc. *Trabuco.* —Menjar còm un trabúc: molt. *Comer como un sabañon.*—Posarse còm un trabúc: umplirse bé sa pánxa. *Ponerse como un trompo.*
Trabucád, *da. p. p.* de trabucar. *Trabucado, da.*—*Volcado, da.*—*Vertido, da.*
Trabucáda. *f.* Tir de trabúc y es còp y dáfy que fà. *Trabucazo.*
Trabucánt. *p. a.* de trabucar. El qui trabuca. *Trabucante.*
Trabucar. *v. a.* Descompòndrer, confòndrer, girar demúnt devàll. *Trabucar.*—Fer retjar gèrra: hotèlla, etc. *Verter:* á pòc á pòc paraque no surta sa brutó ò solátjes. *Decantar.*
Trabucar. *v. n.* Tombar càrro, féix, etc. *Volcar.*—Es càp á un: pèrder es judici. *Scdrsele el cráneo.*—Donar un pás fàle. *Trabucar.*—Balansa, pes. *Trabucar ò caer.*
Trabuquèt. *m.* Balansetas para pèsar el òr y plàta. *Pesillo.*
Trác-trác. Paràula ab que se espresa la repèticó de còp ò tòc. *Zas-zas.*
Tracaláda. *f.* Multitú. De gènt. *Golpe de gente.*—De áltres còsas. *Montantada.*
Tracista. *m.* El qui invénta alguna còsa. *Tracista.*
Tractáble. *adj.* Apacible, humá, suàve. *Tratable.*
Tractád, *da. p. p.* de tractar. *Tratado, da.*
Tractadista. *m.* El qui escriu tractáts suèlts sobre una matèria particular. *Tratadista.*
Tractador, *ra. m. f.* El qui tracta alguna matèria ò negòci. *Tratador, ra.*
Tractamént. *m.* *V.* Trácto. *Tratamiento.*
Tractánt. *p. a.* de tractar. El qui tracta. *Tratante.*
Tractar. *v. a.* Manetjar alguna còsa, tenirla entre màns. —Discórrer, disputar, escriurer. —Tenir comunicació y trácto ab algú. —Mercadetjar, comerciar. —Conversar, parlar. —Maquinar. *Tratar.*—Ab desprèci á algú. *Con desprecio ò d baqueta.*—Còm un cà. *Como d un perro.*—Còm un pedás brut. *Como d un trapero ò trapo.*
Tractarse. *v. r.* Comunicarse. *Tratarse.*—Còm un príncipe: bé y regaladament. *Como un cuerpo de rey.*
Tractát. *m.* Ajúst, Convèni, pàcte. —Discúrs, escrit, òbra litterària. —Los capítols de un tractát. —Documént, instrucció. *Tratado.*
Tractadèt. *m.* Diminutíu de tractát. *Tratadillo.*
Tractèt. *m.* Diminutíu de trácto. *Tratillo.*
Trácto. *m.* Familiaridát, módo de tractarse, amistát, comèrs, intelligència, pàcte. *Trato.*

Tràcto. *m.* Algúns versets que se dinen en la missa acabada sa epístola. *Tracto.*
Tradicció. *f.* Notícia no escrita sinó derivada de uns a altres. *Tradicion.*
Tradicional. *adj.* Pertanyent a tradició. *Tradicional.*
Traducció. *f.* Traslació de un escrit de una llengua a altra. *Traduccion.*
Traductor, *ra. m. f.* El qui tradueix. *Traductor, ra.*
Traduïd, *da. p. p.* de traduir. *Traducido, da.*
Traduir. *v. a.* Trasladar escrits de una llengua a altra. *Traducir.*
Trafagador, *ra. m. f.* El qui trafega en negocis. *Trafagador, ra.*—El qui trafega ab molta ànsia y diligència. *Trafagon, na.*—Goletjador qui en tot se pôsa. *Gobernante.*
Trafagar. *v. a.* Comerciar, negociar, tractar. — Anar de una part a altra comerciànt, tractànt. *Trafagar y traficar.*
Tráfec. *m.* Comerç, compra, tràcto, venda. *Tráfego, tráfico* ò *traficacion.*
Tragador, *ra. m. f.* El qui menja molt. *Tragador, ra, tragon, na, tragaldabas, tragamallus* ò *traganton, na.*
Tragar. *v. a.* Menjar molt y de pressa, enviar-se alguna cosa per sa gargamella. *Tragar.*—No poder tragar a un: no poderlo veure per avergonyó. *No poderle tragar.*
Tráge. *m.* Mòdo particular de vestir-se y el mateix vestit. — Color, pretesto, rahó apparent. *Trage.*
Tragèdia. *f.* Composició poètica de èczit desditzad. — Succés desgraciad, fatál. *Tragedia.*—Parar en tragèdia: tenir un fi desgraciad. *Parar en tragedia.*
Tragi. *m.* Traspòrt de gèneros de una part a altra. *Tragin* ò *tragino.*
Tràgic, *ca. adj.* Pertanyent a tragèdia. — Desgraciad, infelís. *Trágico, ca.*
Tràgicament. *adv.* Infelísment. *Trágicamente.*
Tragicomèdia. *f.* Pèssa poètica qui té de la tragèdia y de la comèdia. *Tragicomedia.*
Traginad, *da. p. p.* de tragar. *Traginado, da.*
Traginada. *f.* La part interior qui cubreix una habitació, un edifici. *Techo.*
Traginar. *v. a.* Transportar gèneros de una part a altra. — Anar de un lloc a altre. *Traginar.*
Traginer, *ra. m. f.* El qui tragina. *Traginer, ra* ò *traginante.*
Tragineria. *f.* El eczercici de traginer. *Tragineria.*
Trágo. *m.* La porció que se heu d'un pic. — Adversitat, desgràcia. *Trago.*—Gròs. *Tragantada.*

Traguèt. *m.* Tràgo petit. *Tragueto.*
Trahició. *f.* Falta de fidelitat y llealtat. — Engany, sorpresa. *Traicion.*—Alta: contra el sobirà. *Alta.*—De trahició. *A traicion.*—Sa trahició agrada, però no el qui la fa. *La traicion aplace, pero no el que la hace.*
Trahíd, *da. p. p.* de trahir. *Vendido, da.*
Trahir. *v. a.* Fer trahició. *Vender.*
Trahüllador, *ra. m. f.* El qui va de aquí allà sense motiu. *Biltrotero, ra* ò *azotacalles.*—El qui se pôsa en tot. *Gobernante.*
Trahüllar. *v. a.* Anar de aquí allà sense motiu. *Biltrotear.*—Posarse en lo que no toca. *Manipular.*
Tràma. *f.* Astucia, embuy, intriga, complòt. *Trama.*
Tramad, *da. p. p.* de tramar. *Tramado, da.*
Tramador, *ra. m. f.* El qui tràma. *Tramador, ra.*
Tramar. *v. a.* Disposdrer algún engany, intriga. *Tramar.*
Trámite. *m.* Cors, camí, via. *Trámite.*
Tramòya. *f.* Màquina, decoració de teàtro. — Astucia, embróll, enredó. *Tramoya.*
Tramoista. *m.* El maquinista del teàtro. — El qui usa de embrólls, de enganyys, etc. *Tramoista.*
Tràmpa. *f.* Ardit, artífici para enganar. *Trampa.* — Fer tràmpas. *Hacer trampas* ò *trampear.*
Trampista. *adj.* El qui usa de tràmpas. *Trampista.*
Trampoletjar. *v. n.* Olvidarse de lo que se sabia, v. g. en un sermó. *Perder el hilo* ò *trascordarse.*
Tramontàna. *f.* El punt del cel entre es mestràl y grég y el vent qui vé de ell. *Tramontana* ò *norte.*—Pèrder sa tramontàna de vista: no saber lo que se diu ò fa. *Perder la tramontana* ò *el norte.*
Tramutja. *f.* Coxó casi en forma de embut alhont se pôsa es grà que se ha de mòlter. *Tolva.*
Tramutjada. *f.* Lo que se pôsa una vegada dins sa tramutja. *Cibera.*
Tramutjó. *m.* La canaleta qui subministra el grà a las rûdas de molí. *Canaleja de tolva.*
Trànc. *m.* Avès. *Costambre.*—Educació. *Crianza.*
Trànce. *m.* Perill, moment crític en un negoci. — Últim instant de la vida. *Trance.*
Tranquíl, *la. adj.* Apacible, quiet, en calma. *Tranquilo, la.*
Tranquilidat. *f.* Càlma, quietut, sossiègo. *Tranquilidad.*
Tranquilisad, *da. p. p.* de tranquilisar. *Tranquilizado, da.*
Tranquilisar. *v. a.* Aquietar, calmar, sossegar. *Tranquilitzar.*

Tranquilla. *f.* Espècie para enganar. *Tranquilla.*
Transacció. *f.* Contracte voluntari entre los qui pletetjan ab que se ajustan sobre un punt dubtós, etc. *Transaccion.*
Transalpino, *na. adj.* El qui està á la altra part de los Alpes. *Transalpino, na.*
Transcendència. *f.* Eminència, superioridat. = *Pénétració*, facilitat en conoèber. *Transcendencia.*
Transcendent. *adj.* Agúd, pénétrant. *Transcendente.*
Transcendentál. *adj.* *Transcendental.*
Tráscát. Espres-ió latina qui vól dir: bella bäsca, que pás, sia axí. *Trdnseat.*
Transferid, *da. Nóta.* Molts de altres articles qui comènsan per *trans*, que se cerquen per *tras* sense n.
Transfusió. *f.* El acte y efecte de traspasar de part á part ab una ferida. *Transfixion.*
Transfusió. *f.* Comunicació de uns als altres. *Transfusion.* = De la sang: opèració per la qual se fa passar la sang del còs de un animal dins el de un altre. *Transfusion de la sangre.*
Transsubstanciació. *f.* Conversió de una substància en altra en la Eucaristia. *Transsubstanciacion.*
Transsubstanciád, *da. p. p.* de transsubstanciar. *Transsubstanciado, da.*
Transsubstanciál. *adj.* Qui se convertèix totalment de una substància en altra. *Transsubstancial.*
Transsubstanciar. *v. a.* Convertir ó mudar una substància en altra. *Transsubstanciar.*
Tranzeunt. *m. f.* El qui està de pássu, passetjer. = *adj.* Qui de la causa pássa al efecte segons los filosòfs. *Transeunte.*
Tranzigid, *da. p. p.* de tranzigir. *Transigido, da.*
Tranzigir. *v. a.* Ajustarse y compòndrerse dos qui pletetjan. *Transigir.*
Trànzit. *m.* El acte y efecte de passar, pás. = El llòc ahónt se atura un passetjer y el per ahónt pássa. = Pás de un empleó á altre. = El pás de la vida á la mòrt, majorment de los justos. *Trdnσιο.*
Tranzitar. *v. n.* Caminar, viatjar. *Transitar.*
Tranzitíu, *va. adj. cur.* Lo qui pássa y se transferèix á altri. = El verb cuya significació pássa á altra còsa y se atura en ella. *Transitivo, va.*
Tranzitòri, *ria. adj.* De pòca duració, lo qui pássa prést. *Transitorio, ria.*
Tranzitòriament. *adv.* De pássu, aviát, sense atenció. = Temporalment. *Transitoriamente.*
Trápa. *f.* Finestreta en el trispòl de dalt para véuer lo que se fa abáix. *Trampilla.* = Pòst qui tãpa escála ó caragól. *Trampa.* = Orde religiosa.

Trapacer, *ra. m. f. adj.* Embustéro qui cerca engauar, majorment en so vèndrer. *Trapacero, ra.*
Trapaceria. *f.* Embusteria, engàny, frau, majorment en so vèndrer. *Trapaceria.*
Trapán. *m.* Barrina qui se mòu per mèdi de una còrda, etc. *Parauso ó taladro.* = Eyna de barber. *Trépano.*
Trapanád, *da. p. p.* de trapanar. *Taladrado, da.* = De fret. *Traspasado, da.* = *Trepanado, da.*
Trapanar. *v. a.* Foradar ab so trapán. *Taladrar.* = Es barbers sa clòsca des càp. *Trepanar.* = Es fret. *Traspassar.*
Trapécio. *m.* Figura geomètrica irregular de quatre costats. *Trapécio.*
Trapénse. *adj.* El religiós de la Trápa. *Trapense.*
Trapesòide. *f.* Figura geomètrica. *Trapezoide.*
Trapoletjád, *da. p. p.* de trapoletjar. *Pisoteado, da.*
Trapoletjar. *v. a.* Trepitjar maltractant, v. g. sembrat. *Pisotear.*
Tráquea. *f.* Artèria del pulmó. *Trdquea.*
Trás. *m.* Còp ó tòc de renòu. *Tras.* = Trás trás: repèticció del còp ó tòc. *Tras tras.* = No tenir trás que parar: tenir misèria estréma. *No tener tras que parar.*
Trasbordád, *da. p. p.* de trasbordar. *Trasbordado, da.*
Trasbordar. *v. a.* Passar alguna còsa de un bárcu á altre. *Trasbordar.*
Trascolád. *p. p.* de trascolar. *Encubado.*
Trascolar. *v. a.* Posar es vi desde es cub dins sas botas. *Encubar.*
Trascurrir. *v. n.* Succeir-se uns témps als altres. *Trascurrir.*
Trascúrs. *m.* El curs del témps. *Trascurso.*
Trasdoblád, *da. p. p.* de trasdoblar. *Trasdoblado, da.*
Trasdoblar. *v. a.* V. Triplicar. *Trasdoblar.*
Trasdoble. *m.* V. Tríplici y triplo. *Trasdoblo.*
Traser. *m.* Es cul. *Tras, trascorral, trasero ó trasportín.*
Trasferid, *da. p. p.* de transferir. *Transferido, da.*
Transferir. *v. a.* Trasladar de un llòc á altre. = Dilatar per altre témps lo que estáva per eczecutarse. = Trasladar una festividat del dia pròpi á un altre. = *cur.* Renunciar el dret ó domini á un altre. *Transferir.*
Trasfiguráble. *adj.* Lo qui se pòt trasfigurar. *Trasfigurable.*
Trasfiguració. *f.* Mudansa de una figura en altra. = La de Cristo Jesús en el monte Tabòr y la festa que celèbra la Iglesia dia 6 de agóst. *Trasfiguracion.*

Trasfigurad, da. *p. p.* de **trasfigurar**, se. *Trasfigurado*, da.

Trasfigurar. *v. a.* Mudar de figura. *Trasfigurar*.

Trasfigurarse. *v. r.* Mudar de figura, transformar-se. *Trasfigurarse*.

Trasformació. *f.* El acte y efecte de transformar, se. *Trasformacion*.

Trasformad, da. *p. p.* de **transformar**. *Transformado*, da.

Transformar. *v. a.* Mudar una còsa en àltra donant-li nòva forma ò figura. *Transformar*.

Transformarse. *v. r.* Convertirse al parèixer un en la còsa amada. = Mudar de costúms. *Transformarse*.

Trasfretació. *f.* Pàs de un riu ò de mar. *Trasfretacion*.

Trasfretar. *v. a. ant.* Passar la mar. *Trasfretar*.

Trasgredid, da. *p. p.* de **trasgredir**. *Trasgredido*, da.

Trasgredir. *v. a.* Rómprer lléy ò precèpte. *Trasgredir*.

Trasgressió. *f.* Violació, no observància de lléy ò manament. *Trasgresion*.

Trasgressor, ra. *m. f.* El qui romp lléy, manament, etc. *Trasgresor*, ra.

Traslació. *f.* El acte y efecte de traslladar. *Traslacion* ò *trasladacion*.

Trasladad, da. *p. p.* de **traslladar**. *Trasladado*, da.

Traslladar. *v. a.* Mudar una còsa de una part á àltra. = Copiar algú un escrit. = Traduir de una lléngua á àltra. = Aplicar la significació de una paraula á alguna còsa para la seua major intelligència. *Traslladar*.

Trasllado. *m.* Còpia de algú escrit. = Imitació de alguna còsa per la qual se parèix á àltra. = *cur.* Comunicació de los allegats de una part á la àltra. *Trasllado*.

Traslatíci, cia. *adj.* Pres de àltra part. = Metafòric qui pássea de la còsa pròpia á la no pròpia. *Traslaticio*, cia.

Traslaticiament. *adv.* Metafòricament. *Traslaticiamente*.

Traslatiu, va. *adj. V.* **Traslatíci**. *Traslativo*, va.

Traslativament. *adv.* Metafòricament. *Traslativamente*.

Traslluíd, da. *p. p.* de **traslluir**. *Traslucido*, da.

Traslluirse. *v. r.* Déxarse veurer alguna còsa per entre àltra transparent. = Conjecturarse en virtut de algú antecedent. *Traslucirse*.

Trasmarí, na. *adj.* Lo qui es de la àltra part del mar. *Trasmarino*, na.

Trasmigració. *f.* Mutació de habitació de un país á àltre. *Trasmigracion*. = Pitagòrica: el tràuzit fingid per Pitàgoras de una ànima de un còs á àltre. *Pitagórica*.

Trasmigrad, da. *p. p.* de **trasmigrar**. *Trasmigrado*, da.

Trasmigrar. *v. a.* Passar á viurer en àltra part. *Trasmigrar*.

Trasmissible. *adj.* Lo que se pòt trasmitir. *Trasmisible*.

Trasmissió. *f.* Traspàs de una còsa, de una persona á àltra. *Trasmision*.

Trasmitid, da. *p. p.* de **trasmitir**. *Trasmitido*, da.

Trasmitir. *v. a.* Cedir una còsa á àltri. *Trasmitir*.

Trasmudad, da. *p. p.* de **trasmudar**. *Trasmudado*, da ò *trasmutado*, da.

Trasmudar. *v. a.* Mudar de una part á àltra. = Mudar ò convertir de una figura en àltra, etc. *Trasmudar* ò *trasmutar*.

Trasmudarse. *v. r.* Mudarse, etc. *Trasmudarse* ò *trasmutarse*.

Trasmutable. *adj.* Lo qui se pòt mudar. *Trasmutable*.

Trasmutació. *f.* Mudansa de una còsa en àltra. *Trasmutacion* ò *transmutacion*.

Trasmutatíu, va. *adj.* Qui té virtut de trasmudar. *Trasmutativo*, va ò *transmutativo*, va.

Trasmutatòri, ria. *adj. V.* **Trasmutatíu**. *Trasmutatorio*, ria.

Trasnotxad, da. *adj.* El qui no há dormid en la nit y el qui està malfet per no haver dormid. *Trasnonchado*, da.

Trasnotxador, ra. *m. f.* El qui pássea la nit vellant. *Trasnochador*, ra.

Trasnotxar. *v. n.* Passar la nit vellant. *Trasnochar*.

Trasnombrar. *v. a.* Mudar es nòms. *Trasnombrar*.

Trasnominació. *f.* Figura retòrica: mutació dels nòms. *Trasnominacion*.

Traspalad, da. *p. p.* de **traspalar**. *Traspalado*, da.

Traspalar. *v. a.* Remenar una còsa ab pala majorment el grà, blàt, etc. *Traspalar*.

Trasparència. *f.* Calidat del còs qui dona pás á sa llum. *Trasparencia*.

Trasparént. *adj.* Clar, resplendent. = Lo qui dona pás á sa llum. *Trasparente*.

Traspàs. *m. cur.* Renuncia del dret ò domini. = Aflicció, dolor ò lo qui es lo causa. *Traspaso*.

Traspasad, da. *p. p.* de **traspassar**. *Traspasado*, da.

Traspassar. *v. a.* Passar una còsa de una part á àltra. = Passar de la àltra part. = Tornar á passar. = Atrevessar de part á part ab algú instrument. = Causar llàstima, compassió, dolor. = Causar molèstia, pena. = Escedir de lo que se deu. = Rómprer alguna lléy. = *cur.* Cedir el dret ò domini de alguna còsa. *Traspasar*.

Traspirable. *adj.* Lo qui pòt traspirar. *Traspirable*.

Traspiració. *f.* Espulsió insensible dels humors del còs per los pòros. *Traspiracion.*
Traspirád, *da. p. p.* de traspirar. *Traspirado, da.*
 = *Resudado, da* ò *trasudado, da.*
Traspirar. *v. a.* Rèber àyre ò obrir per allà ahónt pòt entrar. = *v. n.* Espellir los humors del còs per los pòros. *Traspirar.* = Suar un pòc. *Resudar* ò *trasudar.*
Trasplantació. *f.* El àcte y efecte de trasplantar. *Trasplantacion.*
Trasplantád, *da. p. p.* de trasplantar. *Trasplanta-do, da.*
Trasplantar. *v. a.* Mudar àbres, plàntas de un llòc á àltre. *Trasplantar.*
Traspòrt. *m.* La acció de transportar. = La bàrca destináda para dur víveres, municions ò àltras còsas de una pàrt á àltra. = Turbació violenta qui llèva el us de la rahó. *Trasporte* ò *transportamiento.*
Transportable. *adj.* Lo qui se pòt transportar. *Transportable.*
Transportació. *f.* El àcte y efecte de transportar. *Transportacion* ò *transportacion.*
Transportád, *da. p. p.* de transportar. *Transportado, da* ò *transportado, da.*
Transportador. *m.* Instrument matemàtic. *Transportador.*
Transportamént. *m. V.* Traspòrt. *Transportamiento* ò *transportamiento.*
Transportar. *v. a.* Dur una còsa de un llòc á àltre. = Mudar sa cláu ò el tò en la música. *Transportar* ò *transportar.*
Transportarse. *v. r.* Déxarse arrastrar de una passió violenta. *Transportarse* ò *transportarse.* = *Trasfigurarse*, *perturbarse.* *Trasfigurarse* ò *trastornarse.*
Trasposició. *f.* Inversió del orde de las paràulas. *Trasposicion* ò *transposicion.*
Tràssa. *f.* Àyre, fisonomia, figura, presència. = Arbitri, invenció, mèdi. *Traza.*
Trassád, *da. p. p.* de trassar. *Trazado, da.*
Trassar. *v. a.* Delinear, proposar la idèya de alguna òbra. = Discórrer, dispòndrer los mèdis para lograr una còsa. *Trazar.*
Trassustanció ò *transustanció.* *f.* Conversió de una substància en àltra, y àltres. *V.* Transustanciación.
Trassunto. *m.* Còpia, semblànsa, trasláu. *Trasunto.*
Trást. *m.* Càda divisió del màneg de alguns instruments músics de còrda. *Traste.* = Llòc para vendrèy. *Encontrada.* = Terréno que se concedèix á los pastors paraque sòlamént ells hey puguin pasturar al bestiar. *Acampo.* = Posar trástas á ins-

trumèat. *Trasteat.*

Trastéra. *f.* El llistó de dalt á baix de bastimènta de pòrta. *Cabio.*

Trásto. *m.* Quàlsevòl còsa qui servèix para us ò adorno de una càsa. *Trasto.* = El que se arrecóna per véy y dolént. *Cachivache.* = Persona inútil: no hòna á res. *Trasto* ò *hablanda higos* ò *brevas.* = *Trástos. pl.* El conjúnt de ells de una càsa. *Ajuar* ò *menage.* = De cnyua. *Ajuar de cocina.* = Aplegar es trástos para enarsèn de algún llòc. *Hacer la maleta.* = Mudar es trástos. *Trasteat.*

Trastórn. *m.* El àcte y efecte de trastornar. *Trastorno* ò *trastornamiento.*

Trastornáble. *adj.* Lo qui se pòt trastornar. *Trastornable.*

Trastornád, *da. p. p.* de trastornar, *se.* *Trastornado, da.*

Trastornador, *ra. m. f.* El qui trastorna. *Trastornador, ra.*

Trastornar. *v. a.* Girar demúnt devàll algunas còsas ò invertir el orde regular de ells. = Perturbar. *Trastornar.*

Trastornarse. *v. r.* Perturbarse. *Trastornarse.*

Trasverberació. *f.* La acció de trasverberar. *Trasverberacion.*

Trasverberád, *da. p. p.* de trasverberar. *Trasverberado, da.*

Trasverberar. *v. a.* Passar de pàrt á pàrt ab una ferida. *Trasverberar.*

Trasvèrs, *sa. adj.* Lo qui està torsúu ò de través. *Trasverso, sa.*

Trasversál. *adj.* Atravessád, posád de través. = Parént no per línea rècta. *Trasversal.*

Tráu. *m.* Xapèt en ròba para entrary botó. = Ferida, llàga llàrga. *Ojal.* = Forát quadrát en susta fèt ab escàrpera ò puntacorrént. *Esclopadura.* = Tràus: el agregát de ells en *v. g.* un jác. *Ojaladura.* = Fer tràus. *Ojalar.* = La qui los fà. *Ojalera.*

Travád, *da. p. p.* de travar. *Trabado, da.* = De travarse es vestit. *Enfaldado, da,* *arregazado, da.*

Travád, *da. adj.* El qui té pòcas màñas. *Cortapala.*

Travador. *m.* La pàrt de la càma de bistia per ahónt se tráva. *Trabadero.*

Travalád, *da. p. p.* de travalar. *Tropezado, da.*

Travaláda. *f.* La acció de travalar. *Tropezon* ò *tropezio.*

Travaladeta. *f.* Travaláda petita. *Tropezoncico, llo, ito.*

Travalador, *ra. m. f.* El qui travála. *Tropezador, ra.* = El qui travála molt. *Tropezon.*

Travalar. *v. n.* Ferir ab sos pèus á algúu impediment. = Càurer en alguna fálta. **Tropezar.** = Ab un maculí: negarse eu pòca áygo. *Tropezar en una china ó en un garbanzo.*

Travar. *v. a.* Ajustar, unir una còsa ab áltra. = Posar trávas, impediment. **Trabar.** = Càrros, tàulas paraque no se mògan. **Calzar.** = Pédras ab sèrros. **Engafilar.** = Ab fil d'emplomar, de fèrro ó d'òr. **Engarzar.**

Travar-se. *v. r.* Arrojangarse es vestít. *Enfaldarse, arregazarse ó arremangarse.*

Trávas. *f. pl.* Còrda para fermar la histia per sas câmas. = Impediment, obstàcle, dificultât. **Traba.** = Llârgas para fer aprènder de caminar á bistia. *Trabas.*

Travèrsas. *f. pl.* Còrdas desde lo àlt dels àbres de bàrco fins al sèu costât. *Traversas.*

Través. *m.* Biâx, oblicuidât. = Desgràcia, infelicitât. *Traves.* = De través. *De traves.* = Á través: málament. *A traves.* = Anar á través: málament. *Ir d traves.* = Mirar de través: tòrser la vista. *Mirar d ó de traves.*

Travessa. *f.* Camí més curt, dresséra. *Atajo.*

Travessâd, *da. p. p.* de travessar. *Travesado, da.*

Travessar. *v. a.* Posar de una pàrt á áltra alguna còsa qui emharâssa. = Passar de una pàrt á áltra ferida, etc. = Anar de una pàrt á áltra. = Mòurer á compassió, á dolor, á flâstima. *Travesar.* = Per dius un câmp. *Ir d campo travieso.*

Travessarse los quârtos. *v. r.* Estar uns dius áltres. *Mandarse.*

Traverser. *m.* Garròt, llistó qui se pòsa de pàrt á pàrt y de través. *Atravesaño ó travesaño.* = De escàla de fust. *Banzo.* = De tàula. *Barrote.*

Travessia. *f.* La distància de una pàrt á áltra mirada de través. = De un llòc encàre que sia tot dret. = De pòrt á pòrt. *Travesia.*

Travessura. *f.* Vivacidât inquièta, moviment perpètuu de los nins y allòts. *Travesura ó pizaruela.* = Acció deshonestâ, dolènta. *Travesura.*

Traveta. *f.* Tráva petita. *Trabilla ó trabadero.*

Traveta. *f.* La acció de posar es pèn ó sa câma en mitx de las câmas de áltre para ferlo càurer. = Ardít, engañy, tràmpa. *Zancadilla, trascabo ó traspie.* = Fer sa traveta para fer càurer. *Echar ó dar zancadilla ó traspie:* para enganar. *Armar zancadilla.*

Traviesso, *ssa. adj.* Viu, inquiet, en moviment continuu. Se diu dels nins y allòts. = Deshonest, dolènt, libertino. *Travieso, sa.*

Travó. *m.* La pàrt per ahònt se tráva al animâl. *Trabadero.* = Las trávas ab que se trávan los dos pèus de devànt y la cadena ab la sèua bàula para dit fi. *Manea ó maniota.*

Traydor, *ra. m. f.* El qui fâ trahició. = Animâl traydor, còin deym, v. g. de un còrp. *Traidor, ra.* = Hòmo astút, viu, tunànte, etc. *Martagon, na ó mañuelas.* = Fer es traydor: fingirse malàlt para no fer feyna. *Hacer la de rengo.* = Més traydor que un gât negre ó que una geneta. *Mas fino que un coral.*

Traydorèt, *ta. adj.* Diminutiu de traydor. *Traidorcico, ca.*

Traydoria. *f.* Malicia, picardía. *Taimonta.* = Astucia, vivesa de nin. *Picardigüela.* = Para enganar ó no ser enganâd. *Alicantina.*

TRE.

Trehây, etc. *V.* **Trabây,** etc.

Trebult. *m.* Vènt qui àlsa remolins de pols. = Abundància de còsas qui se presèntan de una vegâda. *Terbollino.* = El remolí de pols qui se àlsa. *Tolvanera.*

Trebulina. *f.* Moviment ruidós del àyre. = Búlla, confusió dels qui cridan. *Tremolina.*

Trec. *m.* El renòu de lo que se trenca. *Tris.*

Trecentèssim, *ma. adj.* Trecènts en orde. = Lo qui cumplèix el nombre de trenta. *Trecentésimo, ma.*

Trecènts, *tas. adj.* Tres vegâdas cent. *Trescientos, tas.*

Trégua. *f.* Suspensió de guèrra. = Descàns del trabây, de dolor, etc. *Tregua.* = Donar tréguas: suspèndrer lo qui mortifica. *Dar treguas.* = Fer tréguas: suspèndrer la guèrra. *Hacer treguas.*

Tremebundo, *da. adj.* Temible. *Tremebundo, da.*

Tremendo, *da. adj.* Terrible, qui càusa temor. = Digne de respècte, de vénéració. = Grân, escasu en son gènèro. *Tremendo, da.*

Trementina. *f.* Reyna del teberinto ó semblânt á ella. *Trementina.*

Tremolador, *ra. m. f.* El qui tremola. *Temblador, ra.* = Cobârd, porúg, el qui tremola molt. *Temblon, na.*

Tremolar. *v. n.* Ser mogúu ab frecuénts moviments ó agitaciós. *Temblar.* = De fret. *Temblar ó tiritar.* = Entrar tremolânt en alguna empresa. *Temblar la barba.* = Los nins y véys quând vòlen anar aviât. *Temblequear ó tembletear.* = Sas dènts á un. *Dar diente con diente.*

Tremolar. *v. n.* Mòurerse sa bandéra, gayardèt, etc. ab el vènt. *Tremolar.*

Tremolí. *m.* *V.* **Trebult.**

Tremoló. *m.* La acció de tremolar. = Temor. *Temblor.* = De fret. *Temblor ó tiritona.* = De malaltia. *Horripilacion.*

Trempàd, da. *p. p.* de trempar. *Templado*, da. = *Aderezado*, da. = *Especiado*, da. = *Organizado*.
Trempàd, da. *adj.* Bò, sense atxaque ò malaltia. *Bienguisado*, da ò *de buen temple*.
Trempar, v. *a.* Mesclar una còsa ab àltra para suavisar á aquèsta. = Afinar los instrumentós músics paraque tòquen bé. *Templar*. = Ab espicias el menjar. *Especiar*. = Enciàm. *Aderezar la ensalada*. = Órga. *Organizar*. = Estar trempàd: alégre, hò, etc. *Estar de buen temple*.
Tremparse, v. *a.* Posarse alégre, etc. *Ponerse de buen temple*.
Trémbo, m. El degúid punt que se dona als instrumentós de tày. *Temple*.
Trémulo, la. *adj.* Lo qui tremola. = Lo qui batega. *Trémulo*, la, *tremulante* ò *tremulento*, ta.
Tren, m. Ostentació, pompa. = Aparàto, prevenció para algún fi. *Tren*.
Trena, f. Unió de fils entreteixíds. *Trenza*. = De seda. *Primal*.
Trenc, m. Ferida. *Descalbro*. = Solc. *Surco*.
Trenca, f. El àcte y efecte de trencar, se. *Quebradura* ò *quebrantadura*. = Distinció. *Diferencia*.
Trencàd, da. *p. p.* de trencar. *Quebrantado*, da ò *quebrado*, da.
Trencàd, da. *adj.* El qui té traucadura en el còs. *Quebrado*, da. = De color. *Pocho*, cha.
Trencadís, ssa. *adj.* Fàcil de trencar. *Quebradizo*, za.
Trencador, ra. *m. f.* El qui trenca. *Quebrador*, ra.
Trencador, m. El qui trèu mitjàns ò pedras. *Cantero*.
Trencador, m. Es hànc para trencar càñom ò lli. *Agramadera* ò *caballete*. = Sa pèssa qui los trenca. *Cuchillo*.
Trencadura, f. El àcte y efecte de trencar. *Quebradura*. = Malaltia. *Quebradura*, hernia, potra. = El qui en té. *Potroso*, sa.
Trencar, v. *a.* V. Rómprer. *Quebrar* ò *romper*. = Un tròs de tèrra *Romper*. = La àuba. *Alborear*. = El dia. *Romper el dia*. = Càñom ò lli. *Agramar*. = Riu, torrènt. *Salir de madre*.
Trencàt, m. V. Fracció ò *Quebràt* nombre. *Quebrado*.
Trenta, *adj.* Tres vegádas dèu. *Treinta*.
Trentè, na. *adj.* Una de las trenta pàrts de un tot. *Treinteno*, na.
Trentena, f. La trentena pàrt. *Treintena*.
Trentahú, m. Jòc. *Treinta* ò *treinta y una*.
Trenos, m. *pl.* Llamentació. *Trenos*.
Trepidat, v. *n.* Dubtar, estar incèrt ò en temor. *Titubear*.
Trepitjàd, da. *p. p.* de trepitjar. *Pisado*, da ò *hollado*, da.

Trepitjàda, f. La acció de trepitjar. *Pisa* ò *pisadura*.
Trepitjador, ra. *m. f.* El qui trepitja. *Pisador*, ra. = *m.* De réyms. *Pisador*, pisa uvas ò *lagarero*.
Trepitjar, v. *a.* Apretar ab sos pèus, posar es pèus demúnt una còsa. = Despreciar. *Pisar* ò *hollar*. = Estar pròp de una còsa. *Pisarla*. = Réyms en es cup. *Estrujar uvas* ò *pisar*.
Trepitjarse, v. *r.* *Pisarse*.
Trepitx, m. El renòu que fàn es pèus caminànt. *Pataleo* ò *ruido de los piés*.
Tres, m. El nombre qui señála un tres. *Tres*. = Tres cònta un jugànt. *Tres al mohino*. = Á las tres vá la jòya. *Á las tres va la vencida*.
Tresillo, m. Jòc. *Tresillo*.
Tresos, m. *pl.* La càrta qui vál tres. *Tres*. = En el jòc de pastanàgas. *Terna*.
Trèt, ta. *p. p.* de trèurer. *Sacado*, da.
Trèta, f. Utilidat. *Fruto*, provecho.
Trétxo, m. Distància, espáy de un llòc á àltre. *Trecho*.
Trétze, *adv.* El compòst de una desena y tres unidats. = La cifra qui representá aquèst compòst. *Trece*. = Estar en sos trétze: estar pertinàs en so sèu mòdo de pensar. *Estar en sus trece*.
Trétzè, na. *adj.* Una pàrt de trétze. *Treceno*, na.
Trétzena, f. y *tretzenàri*, m. Espáy de trétze dias dedicàds á un matèix fi, majorment de devoció. *Trecenario*.
Trèurer, v. *a.* Posar una còsa fòre de la àltra ahònt estáva. = Llèvar á algú del sèu pnèsto. = Fer surtir per fòrsa ò ab súplicas. = Arrancar una còsa del llòc ahònt estáva. = Conseguir, lograr. = Descubrir, manifestar. = Collegir, inferir. = Prodnir. = Inventar, etc. *Sacar*. = Brots, uys los àbres, plàntas y hèrbas. *Apitonar*. = Á la primavéra. *Poblar*. = Á llaillar. *Sacar d bailar*. = De botador á algú: irritarlo molt. *Sacarle de sus casillas* ò *de madre*. = Ets àbres molta ràna y pòc fruyt. *Ficiarse*. = Bàrba ets hòmos. *Barbar* ò *embarbecer*. = Es bestiar des corràl ahònt estáva tancàd. *Descorrallar*. = Á busca: sortear ab bastonèts, etc. *Echar pajas*. = Sa busca llàrga: goñar. *Ganar el pleito*. = Es caragòl bufant: averiguar còsas intrincàdas. *Sacar la pua al trompo*. = Á cossas de cà sèua á algú. *Echarle de paticas en la calle*. = S'ase des càp á un: llèvarli sa radesa, torpessa. *Desasnar*. = Sa càrn de s'òlla á un: lograr lo que àltre pretenía. *Jugdrse la de codillo*. = Es cabresta á bistia. *Desenabrestar*. = Càre per algú. *Sacar cara*. = Alguna còsa: lograr un pòc. *Sacar raja*. = Caxàls ò dents los barbers. *Sacar muelas*. = Es cuyros de safarèt. *Alzar corambre*. = De dita. *Sucar de pu-*

ja.—Dents los nins. *Arrojar los dientes* ò *endentecer*.—Esclair. *Sacar*.—S'estillèt para ca-sarse. *Sacar los recados*.

Trèurer sàvas d'òlla: comensar á restablirse de malaltia, misèria, etc. *Pelechar*.—Des sànci: de sa misèria, de sa necessidat. *Del lodo, de pañales* ò *del polvo*.—Fòrsas de flaqueza. *Fuerzas de flaqueza*.—Es fétge: enfadar molt. *Desvanar las tripas*.—Fils de ròba para ferli flocadura. *Deshilar*: para brodària después. *Deshilar*: para fer filèts ò fileyons. *Deshilachar* ò *deshebrar*.—Garrigas, pinars, etc. *Artigar* ò *desmontar*.—En limpio: pulir, acabar una còsa. *En limpio*.—Á llum: en públic. *A luz*.—Á jóya. *Risar*.—Fòc es foguer. *Dar lumbré*.—Mèl des bucs. *Castrar las colmenas* ò *desmelar*. *Trèurer* es pà des fòrn. *Sacar el pan del horno* ò *sacar el horno*.—Un pàm de llengo. *Sacar una cuarta de lengua*.—Es péix de obru, cornèt, etc. *Desbollar*.—En sos péus devànt: dur á en-terràr. *Sacar con los piés delante*.—Es recóns: agramar per tot. *Escombrar*.—Á réys los juga-dors. *Echar reyes*.—Sa sorra de bároo *Des-tastrar*.—Es servèll cridant, fènt rendèn. *Rom-per los cascos*.—Es suc de alguna còsa. *Des-jugar*.—Tàcas. *Sacar manchas*.—Es vèntre de mál àny: menjar molt. *Sacar el vientre de mal año*.—Á la vergonha es delincuent. *Sacar a la vergüenza*.—Ets uys una còsa: estar pa-tènt y pròp. *Saltar a los ojos*.—*Trèurer*. *Sacar*.—*Trèurer* sas bragetas á un: dir ò manifestar los séus defèctes. *Sacarle los trapos al sol*.—*Trèurerse* es cambúix sas dònas: barayarse de òbra. *Escarapelar*.

Trèurer licors de butil, v. g. á pòc á pòc para-que no surtan sas solàtjas. *Decantar*: el àcte de fer axò. *Decantacion*.—En mèll dels òssos. *Desmeollar*.—Á un des poys: de misèria. *Des-piojar*.—Nòms per hurla ò irrisió. *Apodar*.—De pòtas: lograr una còsa á fòrsa de rúplicas, etc. *Recabar* ò *arrancarla*.—Sas tàras. *Sacar las ta-ras* ò *destarar*.—Mo ley treurán ab unas pin-sas. *No se lo sacarán ni aun con pinzas*.—No di-j pòden trèurer una paràula. *No se le puede sacar una palabra*.—*Trèurerse* es dòbbés de sa butxàca de mála gána, repugnar á gastar. *Ras-carse pelo arriba*.

Trévol. m. Hérba. *Trébol*.

TRI.

Tría. f. Elecció de una còsa entre àltras. *Selecc-ion*.

Triad, da. p. p. de triar. *Elegido*, da, *escogido*,

du.—adj. Posad de pàrt. *Selecto*, ta.—En so menjar. *Delicado*, da en el comer.

Triadèlla. f. V. *Tría*. *Seleccion*.

Triaga. f. Composició medecinál.—*Preservatíu*, remèy para un mál improvist, etc. *Triaca*.

Triagál. adj. Lo qui té sas propietats de la tria-ga. *Triacal*.

Triangular. adj. Lo qui té tres àngulos. *Trian-gular*.

Triangularment. adv. En triàngulo. *Triangular-mente*.

Triàngulo. m. Figura geomètrica qui té tres àn-gulos y tres costats. *Triàngulo*.—*Triàngulo acu-tàngulo* ò *oesigòni*: qui té tots ets àngulos agúds. *Triàngulo acutàngulo* ò *oxigonio*.—Aus-trál, boreál: constellacions. *Austral*, *boreal*.—*Equilàtero*: qui té tots ets àngulos iguals. *Equilàtero*.—*Escalèno*: qui té tots ets àngulos designals. *Escaleno*.—*Esfèric*: qui té per costats tres àrcs de círculo. *Esférico*.—*Isóceles*: qui té dos costats iguals. *Isóceles*.—*Oblicuàngulo*: qui no té càb àngulo rècte. *Oblicuàngulo*.—*Obtussàngulo* ò *ambligòni*: qui té un àn-gulo obtús. *Obtusàngulo* ò *ambligonio*.—*Plà*: compòst de tres líneas rèctas en un matèix plà. *Plano*.—*Quadrantál*: de qui un costat es un quàrt de círculo. *Quadrantal*.—*Rectàngulo* ò *or-togòni*: qui té un àngulo rècte. *Rectàngulo* ò *ortogonio*.—*Filar*: llivèll de pèndula. *Filar*.

Triar. v. a. Elegir ò escollir una còsa entre àltras. *Escoger*.—*Denetjar*. *Limpia* ò *mondar*.—v. n. Fer á tant sa trayàda. *Acudir* ò *rendir*.

Triàris. m. pl. Soldats qui formàvan el tercer cuèrpo de la legió romàna. *Triarios*.

Tribaqui. m. Pèu de vérs compòst de tres sílla-bas bréus. *Tribaquio*.

Tribó. m. Instrument músic, espècie de saltèri. *Tribon*.

Tribu. f. Una de las pàrts en que se dividèix un pòble.—*Familia*. *Tribu*.

Tribulacio. f. Afflicció, dolor, péna, torment. *Tribulacion*.

Tribuna. f. Llòc àlt para parlar en públic.—*Fi-nèstra* ò balcó ab persianas ò sense éllas qui mi-ra dins iglesia. *Tribuna*.

Tribunál. m. El llòc ahònt se administra justicia, se difinèix plèt. *Tribunal*.—De Déu: el judici que fa Déu als hòmos después de mòrts. *De Dios*.—De la consciència: el rècte judici que fa la pròpia consciència de las séuas opèracions. *De la conciencia*.—De la penitència: el sagra-mènt de la confessió y el llòc ahònt se confè-sa. *De la penitencia*.—Suprèmo: aquèl de cuya sentència noy ha apèllació. *Supremo*.

Tribunall. (Pro) *adv.* En audiència pública ò en trage y aparato de jutge. *Pro tribunali.*
Tribuic, ca. *adj.* Pertanyent á tribuno ò á la seua diguidat. *Tribunico, ca.*
Tribunici, cia. *adj.* Tribuic, ca. *Tribunicio, cia.*
Tribuno. *m.* Magistrat de la antiga Roma para defensar al poble. *Tribuno.*
Tribút. *m.* Imposició, taya. = Obligació, respecte, vassallatge, veneració. *Tributo.*
Tributació. *f.* V. Tribút. *Tributacion.*
Tributad, da. *p. p.* de tributar. *Tributado, da.*
Tributar. *v. a.* Pagar tribút. = Respectar, venerar. *Tributar.*
Tributari, ria. *adj.* Lo qui paga tribút. *Tributario, ria.*
Tric. *m.* El renou de lo que se trenca. *Tris.*
Tric-trac. *m.* El renou de tócs repetids y desordenads. = Los matexos tócs. *Triqui-taque.* = Jòc pròpi dels inglesos. *Tric-trac.*
Tricèssim, ma. *adj.* Trentena. *Tricésimo, ma.*
Tricípite. *adj.* Lo qui té tres caps. *Tricípite.*
Tricolor. *adj.* Lo qui té tres colors. *Tricolor.*
Tricorne. *adj.* Lo qui té tres bàñas. *Tricorne.*
Trident. *adj.* Lo qui té tres dents. *Tridente.*
Trident. *m.* El cetro de Neptuno en forma de forca de tres forcóns. *Tridente.*
Triduá, na. *adj.* Lo qui es de tres dias. *Triduaño, na.*
Triduo. *m.* Espáy de tres dias. *Triduo.* = Sas matinas des fias. *Tinieblas.*
Triennál. *adj.* Lo qui té ò dura tres àñys. *Trional y trienal.*
Triènni. *m.* Espáy de tres àñys. *Trienio.*
Trífido, da. *adj.* Dividid en tres, segons los poetas. *Trifido, da*
Triforme. *adj.* Lo qui té tres formas. *Triforme.*
Trigamia. *f.* Tercer casament. *Trigamia.*
Trigamo, ma. *adj.* Casáds tres vegádas. *Trigamo, ma.*
Triglifo. *m.* Adorno de arquitectura en el fris dòric. *Triglifo.*
Triglite. *f.* Pédra preciosa. *Triglite.*
Trigono. *m.* Agregat de tres signes celéstes de una matéxa calidat. = Instrument nomòajs. *Trigono.*
Trigonometría. *f.* Part de la geometría qui té per objecte el midar y resoldrer triángulos. *Trigonometría.*
Trigonométric, ca. *adj.* Pertanyent á trigonometría. *Trigonométrico, ca.*
Trilingüe. *adj.* El qui té tres llengos. = El qui sáb ò parla tres idiomas. *Trilingüe.*
Trimembre. *adj.* El qui té tres membres. *Trumembre.*

Trimestre. *adj.* Lo qui té tres mèsos. = *m.* Espáy de tres mèsos. *Trimestre.*
Trinacri, cria. *adj.* Siciliá segons los poetas. *Trinacrio, cria.*
Trinar. *v. n.* Fer inflexions la ven ò còrda de instrument. *Trinar.*
Trinát. *m.* Gorguèyo. *Trinado.*
Trinca. *f.* Junta de tres còsas de una matéxa casta ò de tres personas. = Lligadura que se fa al ábre de bàrco para assegurarlo de balansetjar. = La còrda ab la que se trines. *Trinca.*
Trincad, da. *p. p.* de trincar. *Trincado, da.*
Trincar. *v. a.* Assegurar fòrt los cabs ab que se ferma alguna part. *Trincar.*
Trinidad. *f.* El imefable mistèri de un Déu ab tres personas. = El nombre de tres. *Trinidad.*
Trinidad. *f.* Orde religiosa. *Trinidad.*
Trinitari, ria. *adj.* De la orde de la Trinidad. *Trinitario, ria.*
Trino, na. *adj.* Lo qui conté en sí tres còsas distintas. *Trino, na.*
Trino. *m.* V. Trinát. *Trino.*
Trinòmi. *m.* Cantidat algebráica compòsta de tres termes. *Trinomio.*
Trinx. *f.* Bossí llarg y estrèt de ròba. *Tira.*
Trinxad, da. *p. p.* de trinxar. *Trinchado, da.*
Trinxador, ra. *m. f.* El qui trinx. *Trinchador, ra.*
Trinxar. *v. a.* Fer tróssos de la càrn en la tàula. *Trinchar.*
Trinxat. *m.* Agnat. *Picadillo.*
Trinxera. *f.* Pàrapeto para defensa de los atacs del inimig. *Trinchera.* = Gròssa. *Trincheron.*
Trinxerad, da. *p. p.* de trinxerar. *Trincherado, da* ò *atrincherado, da.*
Trinxerar. *v. a.* Fer trinxéras. *Trincherar* ò *atrincherar.*
Trinxet. *m.* Ganivet ab so maneg y fuya tòrts. *Corbillo.*
Triuxeta. *f.* Trinxa petita. *Tirilla.*
Tripa. *f.* Sa pàuxa. *Tripa.* = Casta de ròba. *Tripe.*
Triplicació. *f.* Multiplicació per tres. *Triplicacion.*
Triplícad, da. *p. p.* de triplicar. *Triplificado, da.*
Triplicar. *v. a.* Multiplicar per tres. *Triplicar.*
Triplíce. *adj.* Lo qui conté tres vegádas á son simple. *Triplíce* ò *triple.*
Triplícidat. *f.* La calidat de lo tríplice. *Triplícidad.*
Tripló, ta. *adj.* V. Tríplíce. *Tripló, pla.*
Triplongo. *m.* La unió de tres vocals en una sòla sillaba. *Triptongo.*
Tripulació. *f.* La gent que du un bàrco para son servici. = Armament de un bàrco. *Tripulacion.*
Tripulad, da. *p. p.* de tripular. *Tripulado, da.*
Tripular. *v. a.* Armar un bàrco de gent y de lo

demés. *Tripular*.
 Triquet. *m.* El ábre de proa. = La vela de triquet. = El llòc para jogar á la bòlla, pilòta. *Trinquete*.
 Tria. *m.* El petit renòu que fà una còsa prima, v. g. vidre quánd se romp. = Paràula qui significa el últim púnt ò perill de succeir una còsa. *Tris*. = Vengué á un tris el càurer. *Vino d'un tris el caer*.
 Triassagi. *m.* Himne de los xerafins en el quál se repetèix tres vegadas la paràula *Sánt*. = Fèsta de tres dias *Trisagio*.
 Trissecad, da. *p. p.* de trissecar. *Trisecado, da*.
 Trissecar. *v. a.* Dividir ò partir en tres pàrts iguàls, segòns geometría. *Trisecar*.
 Trissecció. *f.* Divisió en tres pàrts iguàls. *Triseccion*.
 Trissillabo, ba. *adj.* Lo qui cònsa de tres síllabas. *Trisilabo, ba*.
 Trist, ta. *adj.* Afligíd, desconsolád, mélaucòlic. = Desgraciád, fúuést, fúnebre, infélis. *Triste*. = Ábre, plánta: mustíys. *Trasnochado, da*.
 Tristemént. *adv.* Ab tristor. *Tristemente*.
 Tristeses. *f.* Aflicció, dolor, péna. *Tristeza*.
 Tristèt, ta. *adj.* Un pòc trists. *Tristecico, ca, llo, lla*.
 Tristicia. *f. ant.* Tristeses. *Tristicia*.
 Tristíssim, ina. *sup.* Molt trists. *Tristísimo, ma*.
 Tristíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de tristor. *Tristísimamente*.
 Tristor. *m.* Tristeses. *Tristeza y ant. tristor*.
 Tris-trás. *m.* Tòc repetid. *Tris-tras*.
 Tristura. *f.* Tristeses. *Tristeza y ant. tristura*.
 Triteisme. *m.* Sècta qui admèt las tres divinas personas còm á tres déus. *Triteismo*.
 Triteista. *m.* El qui seguèix al triteisme. *Triteista*.
 Tritíceo, ea. *adj.* Pertañéut á blát. *Tritíceo, cea*.
 Tritón. *m.* Fingíd déu del mar mitx hòmo y mitx péix. *Triton*.
 Tritonia. *f.* La diosa Minérva. *Tritonia*.
 Tritono. *m.* Composició de tres tòus enters. *Tritono*.
 Trituració. *f.* El ácte y effècte de triturar. *Trituración*.
 Triturád, da. *p. p.* de triturar. *Triturado, da*.
 Triturar. *v. a.* Reduir á pàrts molt menudas, á pols. *Triturar*.
 Triunfád, da. *p. p.* de triunfar. *Triunfado, da*.
 Triunfador, ra. *m. f.* El qui triunfa. *Triunfador, ra*.
 Triunfál. *adj.* Pertañéut á triunfo. *Triunfal*.
 Triunfálment. *adv.* Ab triunfo. *Triunfalmente*.
 Triunfaut. *p. a.* de triunfar. El qui triunfa. *Triunfante*.

Triunfaut. *adj.* El qui triunfa. = Lo qui inclòu triunfo. *Triunfante*. = Iglesia triunfaut: la congregació de los faèls qui estàn en el cèl. *Iglesia triunfante*.
 Triunfautmént. *adv.* Ab triunfo. *Triunfautemente*.
 Triunfar. *v. n.* Vénser á fòrsa de armas. = Entrar en triunfo en Roma los generáls antígs romàns. = Vénser sas passións. *Triunfar*.
 Triunfo. *m.* Victòria. goñada en la guèrra, en disputa, de las passións. = Entráda solémne de un generál victoriós en la antiga Roma. *Triunfo*.
 Triunvirál. *adj.* Pertañéut á los triunviros. *Triunvirál*.
 Triunvirát. *m.* El govèrn de los triunviros. *Triunvirato*.
 Triunviro. *m.* Jutge entre los antígs romàns. *Triunviro*.
 Triviál. *adj.* Batúd, frecuentád, parlánt de un camí. = Comú, ordinári, sabúd de tots, vulgar. *Trivial*.
 Trivialidát. *f.* Vulgaridát. *Trivialidad*.
 Triviálmént. *adv.* Comunmént. *Trivialmente*.
 Trivio. *m.* Llòc ahónt se topan tres camíns ò tres carrers. *Trivio*.

TRO.

Trò. *m.* Renòu y estruèndo que se fà en los niguláts. = Que fàn las armas y artificis de fòc. *Trueno*. = Que fà aglà, castáña sense ceyar dius el fòc y òs. *Castañetazo*. = De assòt de cotxer, bassetja. *Chasquido*. = Que fà lo qui se xàpa. *Estallido, estampido*. = Que fà lo que se trepitja. *Trisca*. = Fer tròns: tronar. *Hacer truenos*. = Fer un trò: plorar fòrt y molt. *Asparse d gritos*. = Fét tròns: llèvèt, vétèn. *Oxte*.
 Trobád, da. *p. p.* de trobar. *Hallado, da*.
 Trobar. *v. a.* Encontrar alguna còsa. = Descubrir, inventar. = Notar, observar. *Hallar*. = Blán ò flux: no trobar resistència. *Dar en blando*. = Sa cláu: es mèdi para lograr alguna còsa. *Hallar la vena*. = En so furt ò sust en sa mà: quánd un robáva, etc. *Hallar con el hurto en las manos ò hallar con las manos en la masa*. = De hòn humor á un para alcançar de éll una còsa. *Hallar de buen humor, de vena ò de buen talante*. = Á algú des sèu gèni. *Encontrar Sancho con su rocín*. = Descuydád á un. *Hallarle descuidado ò cogerle de manos á boca*. = Fòrt: resistència. *Dar en duro*. = En sos calsons desfèts á un: desprevengúd. *Cogerle de rebato ò sin iglesia*. = Á un per casualidát, y parlar ab éll de assunto, etc. *Cogerle al espartillo*. = Sabàta de son pèu: resistència ò algú tànt doléut còm nòltros. *Hallar la horma de su zapato ò encontrar San-*

cho con su rocin.—No trobar aygo en el mar: no acertar en lo qui es molt fácil. *No hallar agua en el mar.*—Trobar bô ô per bô. *Hallar por bueno.*—Trobar que censurar, que dir. *Hallar que censurar, que decir.*

Trobarse. v. r. Habitar, residir en algún lloc. *Hallarse.*—Bô, contént, ric, trist, etc. *Hallarse bueno, contento, rico, triste, etc.*—Ab alguna còsa: posseirla. *Hallarse con una cosa.*

Trôca. f. Percinta. *Cenidor.*—Râm de fil, etc. *Madeja.* Tavayôla para embolicarla per el pit y vèntre. *Ventrera.*

Trocàic. adj. Se diu de una càsta de vèrs llatí. *Trocaico.*

Trofeyo. m. Agregât de armas pintâdas ô gravâdas en memòria de alguna victòria.—Las armas que se pintan per adorno.—Victòria, triunfo, succès. *Trofeo.*

Trogolita. m. Hòmo bárbaro y fèrós.—Menjado-rôt. *Trogolita.*

Trompa. f. Instrument militar ô músic.—El nâs del elefânt. *Trompa.*—De càssa: instrument músic. *Obuè.*—De sâfarètx, de alambl. *Culebra ô serpentín.*—De moscârt. *Trompetilla.*—De ceba. *Cuello.*—De pregoner. *Trompeta.*—De mirar lluny. *Anteojo de larga vista.*—Tocar sa trompa. *Trompar.*

Trompada. f. Bufetâda. *Bofeton.*—Gròssa. *Trompazo.*—Y en estíl familiar. *Trompada.*

Trompeta. f. Trompa petita. *Trompilla.*—Diminutiu de trompeta. *Trompetilla.*

Trompeta. f. Instrument militar.—El qui el tòca.—El qui publica sas còsas que no deu. *Trompeta.*—Tocar sa trompeta.—Publicar lo que no se deu. *Trompetear.*

Trompeter. m. El qui per ofici tòca sa trompeta.—El qui en fâ. *Trompetero.*

Trompeteria. f. El agregât de canòns qui ténen llengueta en un òrga. *Trompeteria ô lengueteria.*

Trompítxol. m. Espècie de baldusa que se fâ ballar ab unas escorretjâdas ô ab sos dits. *Trompo ô peonza.*—Allòt qui no està aturâd. *Argadillo ô zarandillo.*—*Trompítxol grôs.* *Trompon.*

Trôna. f. Lloc âlt en la iglesia para predicar. *Púlpito.*—Escupir fòre de sa trôna. V. *Escupir.* *Salirse de la parva.*

Tronâda. f. Tempestât de trôns. *Tronada.*

Tronar. v. n. Fer trôns. *Tronar.*—Fer pets, *Irse de copas ô echar cuescos.*

Tronc. m. Sôca de âbre.—Bastó.—El còs humâ sense cap ni cuxas.—El hòmo torpe qui no es bô á res, etc. *Tronco.*—Sec de âbre. *Ca-*

chapo.—De branca tayâda. *Codillo.*—Sec y tayâd apòsta para cremar. *Tuero.*—En escút de armas. *Escotado.*—De coua de bistia. *Maslo.*—Donar tronc: atupar ab bastó. *Apalea* ô *dar palos.*—Quèdar còm un tronc: insensible, estorâd, etc. *Quedar hecho un tronco.*—Ser un tronc: torpe, etc. *Ser un tronco.*

Troncôt. m. Tronc grôs. *Troncon.*

Tronéra. f. Espècie de finèstra para canó. *Tronera.*

Trôno. m. Assiento âlt ahònt se assèuen los réys.—Podèr sobèrâno. *Trono.*—Trônos. pl. El setè còr de los ângels. *Tronos.*

Tronquèt. m. Bastonèt. *Palito.*—Para encèndrer es fòc. *Tuero.*

Tronxâda. f. Tòc ô còp ab trônxo. *Tronchazô.*

Trônxo. m. El tronc de las hortalissas. *Troncho.*—Trônxo de còl: el hòmo torpe. *Tronco.*

Tronxôt. m. Trônxo grôs. *Tronchazo.*

Trôpa. f. Los militars.—Multitud de gènt junta. *Tropa.*

Tropèll. m. Multitud de gènt. *Prèssa.* *Tropel.*—Hòmo fogós, prònte. *Alquitran.*

Tropèlla. f. Violència.—Prèssa desordenâda. *Tropella.*

Tropessâd, da. p. p. de tropessar. *Tropezado.* da.

Tropessâda. f. La acció de tropessar. *Tropezadura, tropiezo, tropezon.*

Tropessador, ra. m. f. El qui tropèssa molt, majorment bistia. *Tropozon, na, tropezador, ra.*

Tropessar. v. n. Pègar una còsa á âltra, encontrarse ab ella.—Pègar ab sos pèus á algún impediment.—Càurer en alguna culpa ô faltar pòc para comètrerla.—Càurer de morros. *Tropezar.*—Ab so vestít. *En el vestido.*

Tròpic, ca. adj. Pertañent al estíl en que se usa de trôpos. *Tropico, ca.*

Tròpic. m. Quâlsevòl de los círculos menors del globo paralèlos al ecuador. *Tropico.*—De capricòrni: el qui està al mitjorn y es el de ivèrn. *De capricornio.*—De càncer: el qui està á sa tremuntâna y es el de estiu. *De càncer.*

Tròpis. m. pl. Gratificació que se dona al qui hà trobâd una còsa y la dona á son âmo. *Hallazgo.*

Trôpo. m. Figura retòrica: mutació de una paraula del seu pròpi significât á âltre ab alguna semblânsa. *Tropo.*

Tropologia. f. Discòrs, figurâd, y para la reforma de custúms. *Tropologia.*

Tropològic, ca. adj. Expressâd per trôpos y figuras. *Tropológico, ca.*

Troquéyo. m. Pèu de vèrs llatí de una sílaba brén y una llarga. *Troqueo.*

Trôs. m. Bossi de quâlsevòl còsa. *Trozo.*—De fe-

rradura, bomba, etc. *Callo de herradura*, *bomba*, etc. = De barrâl, botella, etc. *Cachivache*. = De blât, ôrdi, sembrâts. *Trozo de trigo*, *cevada*, etc. = De pédra qui botèix quând la pican. *Tusquis* y el agregât de aquêste trôssos. *Rocalla*. = De pâ donâd de almô, na. *Gallofa*. = Es trôs més grôs serâ s'oreya: amenâssa. *La mayor tajada serâ la oreja*. = Fer trôssos de una còsa. *Hacer trozos de...* de câru para salaria. *Hatasajar*. = Trôssos: molt de menjar. *Mamancia*. = Haver y trôssos: molt de menjar en convite, végal, etc. *Haver arros y gallo muerto*. = Fer-se trôssos: afaïarse molt en sa feyna. *Hacerse hastillus, piscas ô rajas*.
 Trossâda. *f.* Bossi de rôba para formar un vestit. *Puño*. = De brodâd. *Tendido*.
 Trossêt. *m.* Trôs petît de quâlsevôl còsa. *Cacho*.
 Trossetjâd, *da. p. p.* de trossetjar. *Tronzado, da*.
 Trossetjar. *v. a.* Fer trôssos, rômprer. *Trocear, tronzar*.
 Trôt. *m.* Môdo de caminar de bistia. *Trote*. = Al trôt ô de trôt: corrents, aviât. *Al trote*. = Prènder es trôt sas bistias ô auarsên el hômo. *Tomar el trote*.
 Trotador, *ra. m. f.* *Trotador ra*. = Bistia qui el seu pâs câsi sèmpre es el trotar. *Troton, na*.
 Trotar. *v. n.* Caminar de trôt. = Anar aviât, de prèssa. *Trotar*.

TRU.

Truâ, *na. adj.* Adulador, graciós. *Truhano, na*.
 Truaneria. *f.* Adulació, bufonâda. *Truhaneria*.
 Trubiguêra ô trobiguêra. *f.* Veta ô faxeta para lligarse sas câlças. *Cenogil ô liga*.
 Truc. *m.* Sôrt de jôc de trucs. *Truco*.
 Trucar. *v. a.* Fer se primêra envidâda en el jôc. etc. *Trucar*. = Vomitar. *Trocar*.
 Trucs ô trucos. *m. pl.* Cêrt jôc câsi côm es villar. *Trucos*, y si el jogan en tres bôllas, *Carambola*.
 Truncâd, *da. p. p.* de truncar. *Truncado, da*.
 Truncar. *v. a.* Liêvar pârt de têsto, autoridât, passâtge de llibre. *Truncar*.
 Trunfâd, *da. p. p.* de trunfar. *Triunfado, da*.
 Trunfâl. *adj. V.* Triunfâl. *Triunfal*.
 Trunfar. *v. a.* Sortir de cârta de trunfo. *Triunfar*.
 Trunfo. *m.* La cârta de lo que se hâ girâd = Tôc ô còp. *Triunfo*. = Desferse des trunfos: de las dificultâts, càrregs, etc. *Sacudirse las moscas*. = Girarse es trunfos: mudarge sas còsas: côm la sôrt. *Trocarse los bolos*.
 Trutja. *f.* La famèlla del pòrc. = Dôna bruta. *Puerca, cochina*.
 Trutjôta. *f.* Trutja gròssa. = Dôna molt bruta.

Porcachona ô porcallona.

Trutxa. *f.* Péix de riu. *Trucha*.

Truy. *m.* Multitût de gént. *Tropa ô tropel*.

Truy. *m.* Molt para môlrer guix. *Molino de yeso*. = Para môlrer oliva. *Molino de aceite*.

Truyâda. *f.* Lo que se môl ab un pic en es tuy de guix. *Molienda*. = En es tuy de tafona ô lo que se prénxa ab una vegâda. *Pisa, obradura ô viga*.

Truyar. *v. a.* Môlrer en es tuy. *Moler*.

Truyar. *v. n.* Rêtrer. *Acudir, rendir*.

Truyta. *f.* Còsa coneguda. *Tortilla*. = Girarsa tuyta: mudar de convêrsa, etc. *Bolver la hoja*. = Girarse sa tuyta: mudarse sas còsas. *Volverse la tortilla*.

Truytâda. *f.* Tuyta de òus totsòls. *Tortilla*. = Ab tociuo. *Fortuna de la Muncha*.

TU.

Tu. Pronòm singular de la segona persona. *Tu*. = A tu per tu. *adv.* Seuse miramént, sense respècte. Se diu dels qui se barâyan y se diuen injurias. *A tú por tú*. = Dir ô dirse tu. *Tutear ô tutearse*.

Tuâtem. *m. llut.* Punt essenoiâl, dificultât de un assanto. = El personâtge principal ô motor de un negòci, parlânt familiarment. *Tuâtem*. = Na està aquí es tuâtem: la dificultât. *No finca aquí el punto ô no pende de ahí el arado*.

Tubelêt ô tibulêt. *m.* Banquèt, *Tiberete*.

Tubêrculo. *m.* Petît abcs en el pulmó segons los mètgés. *Tubérculo*.

Tuberosidât. *f.* Inflô, tumor. *Tuberosidad*.

Tuberós, *sa. adj.* Dur, sòlido segons los botànics. *Tuberoso, sa*.

Tubo, *m.* Canó. *Tubo*.

Tuc. *m.* Bandêra turca. *Tuc*.

Tucâ. *m.* Constellació ô âve. *Tucan*.

Tuciorista. *m.* El qui segnèix la doctrina ô sentència més segura. *Tuciorista*.

Tudâd, *da. p. p.* de tudar. *Desperdiciado, da*.

Tudador, *ra. m. f.* El qui tuda. *Desperdiciador, ra*.

Tudar. *v. a.* Mâlharatar, mâlgastar. *Desperdiciar*. = Fer mâlbé. *Echar a perder*.

Tudó. *m.* Aucèli semblânt a colóm, però ab so bec plâ. *Paloma torcaz*.

Tudôsa. *f.* Es câp. *Cholla*. = Hômo caperrud. *Caabezudo, da*: qui té es câp dur para aprènder sas còsas. *Mostrenco, ca, zoquete, zote*.

Tufo. *m.* Olor actiu y dolent. *Tufo*. = De cârn passâda. *Tasto*. = De lloc tancâd. *Olor d'encerrado*. = Fer tufo. *Husmear*. = Prènder tufo. *Ausarse*.

Tuició. *f. cur.* El acte y efecte de defensar. *Tuicion.*
 Tuls, *ssa. m. f.* Xòt de dos àfys. *Andosco, ca.*
 Tùitfu, *va. adj. cur.* Lo qui defènsa, protegèix.
Tuitivo, va.
 Tulipa. *f. pl. ly flòr.* *Tulipan.*
 Tullid, *da. p. p.* de tullirse. *Tullido, da.*
 Tùllimént. *m.* Impedimént qui atura el us de los nirvis. *Tullimiento.*
 Tùllirse. *v. r.* Pèrder el us de los nirvis. *Tullirse.*
 Tum. *m.* El renòu de trò. *Tron.*
 Tombàga. *f.* Anèll. *Tumbaga.*
 Tumbèt. *m.* Aguiát de càrn, prebes, domátigas, etc. *Pisto.*
 Tumor. *m.* Inflo. *Tumor.*
 Túmulo. *m.* Sepulcre magnífic.—Espècie de cadafl. *Túmulo.*
 Tumulto. *m.* Alboròt. *Tumulto.*
 Tumultuàri, *ria. adj.* Lo qui càusa tumulto. *Tumultuario, ria.*
 Tumultuós, *sa. adj.* Tumultuàri. *Tumultuoso, sa.*
 Tuna. *f.* La vida holgassàna y vágamuunda. *Tuna.*
 —Anar de tuna. *Tunar.*
 Tunànte. *adj.* El qui vâ de tuna.—Astút, traydor, viu. *Tunante.*
 Tunda. *f.* Càstig.—Burla. *Tunda.*—Donar tunda: demúnt. *Motejar.*
 Túnica. *f.* Vestit talar.—Membràna qui cubrèix alguna pàrt del còs. *Túnica.*—De Sântcristo. *Pañetes.*
 Tunicèlla. *f.* Vestidura episcopàl. *Tunicela.*
 Tunicó. *m. y Tuniqueta. f.* Túnica curta. *Tunicela.*
 Tuno, *na. adj. V.* Tunànte. *Tuno, na.*—En comprar y vèndrer. *Chalan.*
 Tonina. *f.* Péix. *Atun.*—Salàda. *Tonina.*
 Tur. *m.* Espècie de betúm dur qui se apèga á sas déats, orinàls, etc. *Sarro.*—Pèdra fluxa, esponjosa y jugèra. *Toba.*
 Turba. *f.* Multitút, tropèll de personas.—El vulgo. *Turba.*—Dur la turba: anar alborotàd. *Estar turbado, da.*
 Turbació. *f.* Aturdimént, espànt, alboròt, confusió, desorde. *Turbacion.*
 Turbàd, *da. p. p.* de turbar, se.—*adj.*—Confús, perturbàd, temorég. *Turbado, da.*
 Turbador, *ra. m. f.* El qui turba. *Turbador, ra.*
 Turbànt. *p. a.* de turbar. El qui turba. *Turbante.*

Turbànt. *m.* Tavayòla ab que los orientàls se cubrexen es càp. *Turbante.*
 Turbar. *v. a.* Alborotar, alterar, perturbar.—Aturdir á un de mòdo que no acèrt en lo que fa. *Turbar.*
 Turbarse. *v. r.* *Turbarse.*
 Turbatu, *va. adj.* Lo qui turba. *Turbativo, va.*
 Turbiament. *adv.* Confusament. *Turbiamente.*
 Turbiedàt. *f.* La calidat de lo turbio. *Turbiedad.*
 Turbio, *bia. adj.* Mesclàd ab còsas estràñas, qui ly llèvan sa claredat ò el ser clar.—Confús, oscúr. *Turbio, bia.*
 Turbulència. *f.* Confusió de las còsas clàras qui se oscurexen ab la mescla de àltras. *Turbulencia.*
 Turbulént, *ta. adj.* Turbio.—Alborotàd, confús, desordenàd. *Turbulento, ta.*
 Turbuléntmènt. *adv.* Ab turbulència. *Turbulentemente.*
 Turc, *ca. m. f.* Naturàl de Turquia. *Turco, ca.*
 Turc, *ca. adj.* Pertañent á los turcs ò á la Turquia. *Turco, ca.*
 Turdió. *m.* Antig bàll espanhòl. *Turdion.*
 Turgència. *f.* Inflo segóns los mètges. *Turgencia.*
 Turgént. *adj.* Lo qui càusa turgència. *Turgente.*
 Turmèll. *m.* El òs qui surt bàix de la càma y pròp des pèu. *Tobillo.*
 Turmessòt. *m.* Hòmo torpe. *Zote.*
 Turó. *m.* Altareta. *Altosano ò collado.*
 Turóns. *m. pl.* Aflicció, inquietút per lo que hà de succeir. *Zozobra.*—Estar en turóns: afligirse en el dubte de lo que se deu fer ò de lo que se espèra. *Zozobrar.*
 Turquesa. *f.* Pèdra preciosa. *Turquesa.*
 Tussa. *f.* Glop de licor. *Taco.*
 Tusilago. *m.* Hérba. *Tusilago.*
 Tutèla. *f.* Ampàro, defènsa, protecció.—El càrreg del tutor. *Tutela.*
 Tutelar. *adj.* Defensor, protector. *Tutelar.*
 Tutetjarse. *v. a.* Dirse tu. *Tutearse.*
 Totor. *m.* El qui està encarregàd dels béns y persona del qui no té pàre ni màre, y de menor edat. *Tutor.*
 Totora. *f.* La qui està encarregàda dels béns, etc. *Tutora ò tutriz.*
 Tutoria. *f. V.* Tutèla. *Tutoria.*
 Tutuno. *m.* Lo matèix que el singlè deu Priàpo. *Tutuno.*

UF

U. *f.* Lletra vigèssima segona del alfabeto mallorquí y vocàl. *U.*

U. Nombre. *Uno.*

UB.

Ubèrrim, *ma. adj.* Molt fèrtil, molt abundant.

Ubèrrimo, ma.

Ubèrt, *ta. p. p.* de obrir. *Abierto, ta.*

Ubèrt, *ta. adj.* No tancàd. = Foradàd, xapàd. = Frànc, ingènuo. *Abierto, ta.*

Uhèrta, *f.* Xàp, etc. *Abertura ò apertura.*

Ubertura, *f.* La acció de obrir. *Abertura ò apertura.*

Ubicació, *f.* La actual estada de un còs en determinad llòc. *Ubicacion.*

Ubicàd, *da. p. p.* de ubicarse. *Ubicado, da.*

Ubicarse, *v. r.* Collocarse en determinad espáy ò llòc. *Ubicarse.*

Ubicidat, *f.* La presència de Déu en tot llòc. *Ubicidat.*

Ubrir, *v. a.* Posar descubèrt y patènt lo que està va tancàd. = Destapar. = Xapar. *Abrir.* = Un animal despoés de mòrt. *Despanzurrar.* = Brétxa, caní, es càp, etc. *Abrir brecha, camino, la cabeza, etc.* = El còr á algú: esplicarse ab éll. *Abrir el corazon.* = Sa pòrta: donar motíu de fer lo que se há fèt. *Abrir la puerta.* = Ets uys. *V. Uys.*

Ubrirse, *v. r.* *Abrirse.* = Xaparse. *Abrirse, henderse, rajarse.*

UC.

Ucàs, *m.* Decrèt del emperador de Russia. *Urase.*

Ucència, *f.* Abreviadura de vòssa escellència. *Ucencia.*

UE.

Uéra, *f.* Vidre redó engastad ab bàña, plàta, etc. para mirar. *Anteojo, lente, y ant. antojo.* = De cabreste ò morràl. *Antojera.*

Uéras, *f.* Còsa coneguda. *Anteojos y ant. antojos.* = Es qui en du. *Cuatro ojos.* = Eu polséras. *Anteojos con gafas.*

UF.

Uf. (*À*). *adv.* Ab abundàucia. *A bondo, d manta, d porrillo.*

ULT

Ufà, *na. adj.* Contènt, satisfèt. = Presumíd. *Ufano, na.*

Ufàna, *f.* Ostentació, presumció, vānaglória. *Ufananza ò ufanía.*

Ufanad, *da. p. p.* de ufanarse. *Ufanado, da.*

Ufanamènt, *adv.* Ab ufanía. *Ufanamente.*

Ufanarse, *v. r.* Engreirse, ensuperbirse, vāngloriarse. *Ufanarse.*

Ufanía, *f.* *V. Ufàna. Ufanía.*

UG.

Ugier, *m.* Criad de palàcio equivalent á porter. *Ugier.*

UI.

Uídl, *do, ir. V.* Oído, Oir.

Uis, *m.* Despedimènt violènt y estrepitós de lo que irrita la membrana pituitària. *Estornudo.* = Fer uissos. *Estornudar.*

UL.

Úlcera, *f.* L'aga qui fà matèria. *Úlcera.*

Ulceració, *f.* Corrupció de humor qui càusa úlcera. *Ulceracion.*

Ulcerad, *da. p. p.* de ulcerar. *Ulcerado, da.*

Ulcerar, *v. a.* Causar úlceras. *Ulcerar.*

Ulceratíu, *va. adj.* Lo qui càusa úlceras. *Ulcera-tivo, va.*

Úlcerós, *sa. adj.* Ple de úlceras. *Úlceroso, sa.*

Ulterior, *adj.* Lo qui està més àlt de algu llòc. = Del àltre costat, més envànt. = Lo qui se fà ò diu despoés de àltra còsa. *Ulterior.*

Últim, *ma. adj.* Derrer, final, lo qui no té àltra còsa despoés de sí. = El menor. = El més apartad. = Lo major, més escellènt y superior en la seua línea. *Último, ma.* = La última hòra: la de la mòrt. *La última hora.* = Per últim: finalmènt. *Por último.* = Últim dia: el del judici final. *El último dia.*

Últimadament, *adv.* Finalmènt. *Ultimadamente.*

Últimamènt, *adv.* Finalmènt. *Últimamente.*

Ultimátum, *m.* La última y irrevocàble condició. *Ultimatum.*

Últra, *adv.* À demés, més. *Ultra.*

Ultramar, *adj. V.* Ultramarino. *Ultramar.*

Ultramarino, *na. adj.* Lo qui està á la àltra part

del mar. *Ultramarino, na.* = Terme ultramarino: terme concedid para fer una prôva y proporcionada á la distància dels llòcs ahònt se està. *Término ultramarino.*

Ultramontàno, na. *adj.* Lo qui està á la àltra pàrt de sas montàñas. *Ultramontano, na.*

Ultràneo, nea. *adj.* Lo qui se presenta per sí mateix, sense que se cerc. *Ultràneo, nea.*

Ultrànsa. *f. V.* Ultrátge. *Ultraje.* = Á tota ultrànsa: á tota casualidat. *A todo trance.*

Ultratjàd, da. *p. p.* de ultratjar. *Ultrajado, da.*

Ultratjar. *v. a.* Injuriar, máltractar. *Ultrajar.*

Ultrátge. *m.* Desprèci, injuria, máltrácto. *Ultraje.*

Ultratjós, sa. *adj.* Lo qui càusa ultrátge. *Ultrajoso, sa.*

Ultratjosamént. *adv.* Ab ultrátge. *Ultrajosamente.*

UM.

Umbilicàl. *adj.* Pertañent al llombrígol. *Umbilical.*

Umbrívol, la. *adj.* Lo qui fà ombra. = Llòc ahònt ni hà. *Sombrio, la* ò *umbrós, sa.*

Umplid, da. *p. p.* de umplir. *Llenado, da.* = *Envasado, da.* = *Encubado, da.* = *Henchido, da.* = *Plagado, da.*

Umplir. *v. a.* Ocupar lo buyd. *Llenar.* = Barrals, botéllas, etc. y los odres. *Envasar.* = Botas, carretells, etc. *Encubar.* = Es baul, es huc, es sac, es talég: axò es sa pànxa. *Llenar el baul* ò *el bandulo.* = Coxins, bàsts, mårfegas, etc. *Henchir* ò *llenar.* = Sa mårfega: sa pànxa. *Henchir* ò *llenar el jergon.* = De poys, roñs, etc. *Plagar de piojos, de sarna, etc.* = Umplir fins á la reseta: fins que ni càpia. *Coronar.* = Umplir de bàvas. *Babosear.* = Ets esportins. *Encapachar* ò *encapazar.* = De cera el qui du àtxa, ciri, etc. á un. *Encerar.* = Parèts de reble. *Enripiar.* = Sobrasadas, etc. *Envasar.*

Umplirse. *v. r.* Afartarse. = Pous, bàssas, etc. *Llenarse.* = Sa pànxa de menjar ò beurer. *Llenar la panxa, el panzo* ò *la andorga.* = De poys, etc. *Henchirse* ò *plagarse de piojos, etc.* = Còm un bõu: menjar molt. *Llenarse como un cesto.* = La ròba de pòls. *Llenarse de polvo* ò *entraparse.*

UN.

Un, na. *adj.* Totsòl en la seua espècie. = Indistínt ò el mateix. = La persona que se cita sens determinarla. = Còntroposad á àltra. *Uno, na.* = Un des dos. *Uno de los dos.* = Un ò àltre. *Uno* ò *otro.* = Un á un. *Uno d uno.* = Den un en un.

De uno en uno. = Un per un. *Uno por uno.* = Un derrera s'àltre. *Uno tras otro.* = Un Cristo més dolént que s'àltre: axò es un hòmo. *Peor es lo roto que lo descosido.* = Un bõn tròs de allòta. *Un buen trozo de muchacha.* = Un y ningú tot es ú. *Uno y ninguno todo es uno.* = Tots son uns: dolénts, pícaros, etc. *Son lobos de una camada.* = Una per una. *Una por una.* = Una y bõna. *Una y buena.* = Una y no més: espressió de arrepenimént. *Una y no mas.* = Á la una: juntamént. *A una:* al mateix témps. *A la una* ò *d una.*

Unánime. *adj.* Del mateix ànimo, parèr, vòt. *Unánime.*

Unánimemént. *adv.* De acúerdo. *Unánimemente.*

Unanimidat. *f.* Conformidat, concòrdia. *Unanimidat.*

Unció. *f.* El àcte y efècte de untar. *Uncion.* = Uncions. *pl.* Las que prenen los gallicads. *Unciones.* = Prènder sas uncions. *Tomar las unciones* ò *la manta.*

Uncionàri, ria. *adj.* El qui pren sas uncions. *Uncionario, ria.*

Uncionàri. *m.* El llòc ahònt se prenen las uncions. *Uncionario.*

Undecàgonu. *m.* Figura geomètrica de onze costats. *Undecagono.*

Undècim, ma. *sup.* Onzè, na. *Undécimo, ma.*

Undècuplo, pla. *adj.* Onze vegadas tant. *Undécuplo, pla.*

Undissono, na. *adj. poétic.* Rnidós. *Undisono, na.*

Undós, sa. *adj.* Qui fà onas. *Undoso, sa.*

Undosíssim, ma. *sup.* de undós. *Undosismo, ma.*

Undulació. *f.* Movimént al mòdo de onas. *Undulacion.*

Undulatòri, ria. *adj.* Qui té un movimént á mòdo de onas. *Undulatorio, ria.*

Úngaro, ra. *adj.* De Ungria. *Úngaro, ra.*

Ungid, da. *p. p.* de ungir. *Ungido, da.*

Ungid. *m.* La persona untada ab òli sànt. = Per antonomàssia Cristo. *Ungido.*

Ungir. *v. a.* Untar ab òli. *Ungir.*

Ungla. *f.* Matèria dura que se forma demúnt es càb des dits. = Las àrpas de alguns animals. *Una.* = De cavall. *pl. De caballo.* = Aficar sas unglas: robar ò vèndrer car. *Hincar* ò *meter la uña.* = Esmolar sas unglas: fer un esfòrs. *Affilar las uñas.* = Tenir demúnt s'ungla: sàber bé una còsa. *Tenerla en la uña.* = Posar sas ungles demúnt una còsa: durlasèn. *Echar la garra* ò *la zarpa sobre...* = Trèurer sas unglas: mostrar asprura, rigor, etc. *Enseñar las uñas.* = Ser càrn y ungla: molt amígs. *Ser uña y carne.* = Ungla qui entra dins sa càrn. *Uñero.*

Unglada. *f.* Ferida ab sas unglas. *Unada, unarada, arañó ò gatada.*
 Unglatjád, da. *p. p.* de unglatjar. *Arañado, da, arpado, da.* = Gateado, da.
 Unglatjar. *v. a.* Rapar ab sas unglas. *Arañar, arpar.* = Es gáts. Gatear.
 Ungleta. *f.* Ungla petita. *Única, ta.*
 Unguent. *m.* Tot lo qui servèix de untar. *Ungüento.* = De reblaurir: mèdi para aplacar, lograr, etc. *Lenitivo.*
 Unible. *adj.* Lo qui se pòt unir. *Unible.*
 Únic, ca. *adj.* Totsòl = Escellènt, espèciál, raro, singular. *Único, ca.*
 Únicament. *adv.* Sòlament. *Únicamente.*
 Unicapsular. *adj.* Térme botànic. *Unicapsular.*
 Unid, da. *p. p.* de unir. *Unido, da*
 Unidat. *f.* Calidat de lo qui es un. = Indivisible. = Principi de nombres oposad á pluralidat. = El primer pombre de la dreita de nna partida de nombres. = Conformidat de opinió, parèr. *Unidad.*
 Unidament. *adv.* Ab unió. *Unidamente.*
 Unificad, da. *p. p.* de unificar. *Unificado, da.*
 Unificar. *v. a.* Juntar molts còsas fèntlas una. *Unificar.*
 Uniformad, da. *p. p.* de uniformar. *Uniformado, da.*
 Uniformar. *v. a.* Fer uniforme. *Uniformar.*
 Uniforme. *adj.* Tot semblant. *Uniforme.*
 Uniforme. *m.* El vestít pèculiar y distintíu de un cuérpo. *Uniforme.*
 Uniformement. *adv.* Ab uniformidat. *Uniformemente.*
 Uniformidat. *f.* Semblansa perfèta. = Unió de parèrs. *Uniformidad.*
 Unigènit, ta. *adj.* Fiy, ya únic. *Unigénito, ta.*
 Unigènit. *m.* Axò se diu per antonomàssia del Fill de Déu. *Unigénito.*
 Unió. *f.* El àcte y efècte de unir. = Amistat, concòrdia, hòua armonía, incorporació, aliàusa. = Composició resultada de la mescla de algunas còsas. = Junta de còsas y de personas. *Union.* = Hipostàtica. La naturalesa humana unida ab el Vèrbo divíno en uua matèxa persona. *Hipostàtica.* = De còsas de fust. *Ensambladura.* = De òs dislocad ò rompuíd. *Ensalmo.*
 Unipersonal. *adj.* Lo qui còusta de una persona. *Unipersonal.*
 Unir. *v. a.* Juntar una còsa ab àltra fènt un tot. = Fermar, lligar, travar. = Mesclar còsas entre sí. = Acostar una còsa á àltra fèntla contingua, assegurarla. *Unir.* = Fust, v. g. pòsts para fer una tàula. *Unir ò ensamblar.* = Óssos dislocads ò rompuíds. *Unir ò ensalmar.* = Ab clavias

de fust. *Enclavijar.*

Unirse. *v. r.* Juntarse, fer aliàusa, concertarse, convenirse, etc. *Unirse.*
 Unissò. *m.* Consonància de duas veus qui no fân sinó un tò. *Unison.*
 Unissonància. *f.* Consonància de duas veus ò instruments ab unissò. *Unisonancia.*
 Unissono, na. *adj.* Lo qui está á unissò. *Unisono, na.*
 Unítia, va. *adj.* Lo qui té virtút para unir. *Unitivo, va.*
 Univálvo, va. *adj.* Lo qui no té sinó una clòca á copíia. *Univalvo, va.*
 Univèrs. *m.* El mon. = Tots los hòmos. *Univèrso.*
 Universál. *adj.* General. = Lo qui lo comprèn tot en la espècie de que se parla. *Universal.* = Hòmo universál: qui sàb de tot. *Hombre universal ò de todas sillas.*
 Universalidat. *f.* Generalidat. *Universalidad.*
 Universalment. *adv.* Generalment. *Universalmente.*
 Universidat. *f.* La collecció de totes sas còsas. = El cuérpo de los catedràtics. = La càsa ahónt enseñan aquèsts. *Universidad.*
 Univocació. *f.* Conveniència de còsas distintas bàix de una matèxa rahó. *Univocacion.*
 Univocad, da. *p. p.* de univocarse. *Univocado, da.*
 Univocadament. *adv.* Ab univocació. *Univocadamente.*
 Univocarse. *v. r.* Convenir várias còsas en una matèxa rahó. *Univocarse.*
 Unívoco, ca. *adj.* Lo qui convé á molts còsas distintas. = Semblant á àltra còsa. *Unívoco, ca.*
 Untad, da. *p. p.* de untar. *Untado, da.*
 Untador, ra. *m. f.* El qui unta. *Untador, ra.*
 Untar. *v. a.* Donar unturas. *Untar.* = Sas corriòlas ò sas màns: regalar para lograr una còsa. *Untar el carro.* = Ab mèrda de hòu. *Emboñigar.*
 Untarse. *v. r.* Untarse. = Sas màns: prènder es regàlos ò de lo que se manetja. *Untarse las manos.*
 Untó. *m.* Qualsevòl còsa qui unta. *Unto.*
 Untura. *f.* El àcte y efècte de untar. = Còsa ab que se unta. *Untadura, untura ò untamiento.*
 Uúero. *m.* Espècie de panadis. *Uñero.*

UR.

Uracàn. *m.* Ventada fortíssima. *Uracan ò huracan.*
 Urània. *f.* Sa lluna. = Una de sas musas. *Urania.*
 Uranografia. *f.* Descripció del cèl. *Uranografia.*
 Uranolagía. *f.* Tractat del cèl. *Uranologia.*
 Uranometria. *f.* Àrt de midar el cèl. *Uranometria.*
 Urbá, na. *adj.* Atès, cortès, de hòus modàls. *Urbano, na.*
 Urbanament. *adv.* Ab urbanidat. *Urbanamente.*

Urbanidat. *f.* Atenció, cortesia. *Urbanidad.*
 Urca. *f.* Bâcoo ab sa pânxa grôssa. *Urca.*
 Urdid, da. *p. p.* de urdir. *Urdido, da.*
 Urdidor, ra. *m. f.* El qui urdèix. *Urdidor, ra.*
 Urdidor. *m.* Màquina ahont se urdèix. *Urdidero*
 ò *urdidor.*
 Urdir. *v. a.* Compôndrer es fils para posarlos als
 taléssos y texir. = Maquinar ò projectar algún
 màllet. *Urdir.*
 Urdit. *m.* Lo que se hà urdid. *Urdiembre* ò *ur-*
dimbire. = Posad á mòdo de cadena. *Cadena.* =
 Pujar lo urdid: posarli als taléssos. *Montar la*
urdimbre.
 Urètere. *m.* Qualsevòl conducte per shont la orina
 de los roñóns abâxa á sa bufeta. *Urètere.*
 Urgència. *f.* Instància, precisió, préssa. *Urgencia.*
 Urgént. *adj.* Lo qui insta, lo qui dona préssa. *Ur-*
gente.
 Urgéntmènt. *adv.* Ab urgència. *Urgentemente.*
 Urgir. *v. n.* Instar, donar préssa. *Urgir.*
 Urina y urinar. *V.* Oriua y Orinar.
 Urinári, ria. *adj.* Pertañent á urina. *Urinario,*
ria.
 Urna. *f.* Espècie de auslàbia ahont se guardávan
 las cêuras de los mòrts en àltre tèmps. *Urna.*
 Urneta. *f.* Urna petita. *Urnica.*
 Uro. *m.* Càsta de bòu sauvátge. *Uro.*
 Uró. *m.* Sâca fêta ab rést de pâya para guardar
 grâns. *Escriño.*
 Ursa. *f.* Constellació septentrionâl. *Ursa.*
 Urtiga y urtigar. *V.* Ortiga y Ortigar.

US.

Us. *m.* El àcte y efècte de usar. = Costúm, eczer-
 cici, pràctica. = Consumació ò gâst de alguna
 còsa. = Continuació frecuent de una còsa, estil,
 manèt, mòda. *Uso, usacion.*
 Usad, da. *p. p.* de usar. *Usado, da.*
 Usadíssim, ma. *sup.* *Usadísimo, ma.*
 Usador, ra. *m. f. ant.* El qui usa. *Usador, ra.*
 Usansa. *f.* Us, costúm, mòda. *Usanza.* = Á usân-
 sa. *adv.* *Al usado.*
 Usar. *v. a.* Fer us, servir-se de alguna còsa, practi-
 carla ab frequència. = Disfrutar, gosar, posseir.
 = Empléar es séus drets. = Acostumar. *Usar.*
 Usarse. *v. r.* Estar en us. *Usarse.*
 Usència. *f.* Sincopa de vòssa reverència. *Usencia.*
 Useñoria. *f.* Abreviadura de vòssa señoría. *Useño-*
ria.
 Ussia. *f.* Sincopa ò abreviadura de vòssa señoría.
Usia ò *usiria.*
 Ustió. *f.* La acció de cremar segons los químic.
Ustion.

Ustôri. *adj.* Qui créma. *Ustorio.* = Vidre ustôri:
 qui trêu fôc. *Vidrio ustorio.*
 Usual. *adj.* Comú, qui se usa ab frequència. *Usual.*
 = Any usual: el corrént. *Año usual.*
 Usualmènt. *adv.* Ordinàriamènt. *Usualmente.*
 Usuari, ria. *adj.* Qui té el us y no la propiedat.
Usuario, ria.
 Usucapió. *f.* Adquisició per prescripció. *Usuca-*
pion.
 Usucapir. *v. a. cur.* Adquirir la propiedat per un
 possessôri no interrompud, per prescripció.
Usucapir.
 Usufructuar. *v. a.* Tenir el usufrúyt. = Fructifi-
 car, etc. *Usufructuar.*
 Usufructuari, ria. *adj.* El qui té el usufrúyt.
Usufructuario, ria.
 Usufrúyt. *m.* El us de los fruyts y no de la pro-
 piedad. = Profit que se trêu de alguna còsa. *Usu-*
fructo.
 Usura. *f.* Ganància, interés, lucro de lo que se
 déxa. *Usura.* = Injusta: lucro major de lo que
 correspôn ò per lo matèix que se déxa la còsa.
Injusta. = Donar ò prènder á usura. *Dar* ò *to-*
mar d usura, usurar ò *usurear.* = Pagar ab usu-
 ra: correspôndrer á un bènèfici ò favor ab un
 àltre més grôs. *Pagar con usura.*
 Usurári, ria. *adj.* Pertañent á usura ò lo qui la
 inclou. *Usurario, ria.*
 Usurer, ra. *m. f.* El qui déxa ab usura. *Usure-*
ro, ra.
 Usurpació. *f.* El àcte y efècte de usurpar. *Usur-*
pacion.
 Usurpád, da. *p. p.* de usurpar. *Usurpado, da.*
 Usurpador, ra. *m. f.* El qui usurpa *Usurpador, ra.*
 Usurpar. *v. a.* Apropiarse de alguna còsa sense te-
 niry dret. = Servirse de una parâula en llòc de
 àltra ò de la matèxa en un àltre sentit. = Á ve-
 gâdas vòl dir usar. *Usurpar.*

UT.

Ut. *m.* El primer punt de sòlfa. *Ut.*
 Utensili. *m.* Petít mòble de càsa, de cuyna. *Uten-*
silio. = Utensilis. *pl.* Lo que se pâga per lo alo-
 jamènt ò cortar de soldâts. *Utensilios.*
 Uterino, na. *adj.* Pertañent al útero. = Germanât-
 tre per pârt de mãre. *Uterino, na.*
 Útero. *m.* La mãre de la famella ahont se manté
 lo infânt fins que néix. *Útero.*
 Útil. *adj.* Bò, profitós, saludâble. = *cur.* El dia
 qui no està impedit para actuar. *Útil.*
 Utilidat. *f.* Profit. = Calidat de lo qui pòt servir.
Utilidad.
 Utilisád, da. *p. p.* de utilizar. *Utilizado, da.*

Utilisar. v. a. Ser útil, donar profit. *Utilizar.*
 Utilisarse. v. r. Trèurer profit. *Utilizarse.*
 Utilíssim, ma. sup. Molt útils. *Utilísimo, ma.*
 Utilíssimamént. adv. sup. Ab molta utilidát. *Utilisimamente.*
 Útilmént. adv. Ab utilidát. *Útilmente.*
 Utòpia. f. Plá de un govèrn imaginári y perfèt.
Utopia.

UV.

Uvaguemèstre. m. Oficial encarregád del embregamént y equipátges de un eczèrcit. *Uvaguemaestre.*
 Ut supra. adv. *Uti.* Còm se hà dit ò escrit ántes.
Ut supra.
 Uvál. adj. De réym. *Uval.*

UY.

Uy. m. Ántes ull. El òrga de la vista. = La vista matéxa. = El ròllo de colors de las plomas del pàgo. = Sa punta de càveg, xàda, etc. *Ojo.* = De àbre, plànta. *Vástago:* el mèstre. *Resalvo.* = De gát. *De gato.* = De poll: taqueta negra que se forma en los pèus y incomòda molt. *De pollo.* = Á uy: sense contar ò pèsar. *Á ojo.* = Á uys clucs: sense reflexió. *Á ojos cerrados ò d cierra ojos.* = Uys de xebellí: bona vista. *Ojos de lince.* = Infàds y qui plòran. *Ojos de sapo.* = Gròssos qui parèix que surten. *Ojos saltones ò preñados.* = Uy: lo més tènre de brot. *Cogollito.* = Aclucar ets uys: tancarlos. *Cerrar los ojos:* morir-se. *Cerrar el ojo ò los ojos.* = Acalar ets uys: abaxar-los. *Bajar los ojos.* = Badar ets uys: obrirlós. *Abrir los ojos.* = Badar tant d'uy ò ets uys còm un saler: anar molt alèrta. *Abrir tanto ojo.* = Bada ets uys que no to prengan. *Ojos al Cristo que es de plata.* = Bàllar ets uys. *Bailar los ojos.* = Cansarse ets uys: la vista. *Quebrarse los ojos.* = Costar un uy: ser molt càra una còsa. *Costar un ojo.* = Ditzosos uys qui et pòden vèurer. *Dichosos ojos que te ven.* = Donar per ets uys: estar la còsa patént. *Dar en los ojos.* = Dur el uy al bòu á algú. *Traerle sobre el ojo.* = Entelarse ets uys. *Empañarse ò vidriarse.* = Estar en tant d'uy. *Estar con tanto ojo.* = En un tancar y

obrir d'uy: en un instánt. *En un abrir y cerrar de ojos ò en daca las pajas.*
 Fer uy alguna còsa: pèrderse y no poderla trobar. *Caer en el pozo avon:* el cèl: comensar á vèurer claruras. *Abrirse:* edificis: càurer. *Hundirse.* = Estar v. g. endentád fins als uys. *Hasta los ojos.* = Girar ets uys. *Volver los ojos:* en blànc. *En blanco.* = Mál d'uy. *Mal de ojos ò aojo.* = Mirar ab mál uy. *Mirar con malos ojos.* = Mirar de cona d'uy. *Mirar de reajo.* = Plorar ab sos dos uys. *Llorar con dmbos ojos.* = Posar ets uys demúnt un: apreciarlo. *Ponerle sobre sus ojos.* = Parlar ab sos uys. *Hablar con los ojos.* = Ser el uy dret de algú. *Ser el ojo derecho de alguno.* = Surtirly ets uys v. g. á un allòt qui veu menjar á un àltre. *Saldrsele los ojos.* = Tancar ets uys. *Cerrar los ojos.* = Tenir ets uys al clotèl: no vèurer sas còsas paténts. *Tener los ojos d los talones.* = Tenir hòyra als uys. *Tener telarañas en los ojos.* = Quàtre uys: el qui du uyéras. *Cuatro ojos.* = No aclucar ets uys: no dormir. *No pegar los ojos.*

Uyál. m. El llòc ahónt la àygo se mòu circularmént ò en redó. *Olla ò remolino.*

Uyastrar. m. Llòc de molts de uyàstres. *Acebuchal.*

Uyàstre. m. Àbre. *Acebuche ò oleastro.* = Fer s'uyàstre: posarse en so càp en tèrra y sas càmas al àyre. *Hacer la candelilla ò la tela:* esbrancád. *Con las piernas esparrancadas.*

Uyérs. f. V. Uéra.

Uyèt. m. Uy petit. *Ojico, illo, ito.* = Foradèt redó que se fà en ròba para [possey cordó, veta. *Ojete.* = De bassetja: lo de es mitx. *Seno.* = De sa lletra e. *Ojo.* = Fer uyèt: señas ab sos uys. *Hacer de ojo.* = Ferse uyèt. *Hacerse de ojo:* los enamoráds. *Hacer amoricones.* = Fer uyèts en ròba. *Ojetear.*

Uyòt. m. Uy gròs. *Ojazo.* = Fer uyòts los borràtxos. *Saltarles los ojos.*

UX.

Uxòl. m. Àxa tòrta. *Achuela corba.* = Granèt en uy. *Orzuelo.*

VAG

V. *f.* Lletra vigèssima tèrcia del alfabeto mallorquí y consonant. *V*.

Và, *na. adj.* Lo qui no té solidès ni sustància. = Fàls, fantasiós, flux, orgüllós, presumid, supèrbo. *Vano, na.*

Vàca. *f.* La femella del bou. *Vaca.*

Vacació. *f.* Suspensió de negòci, de trabáy. = Punt de los estudiants. *Vacacion.*

Vacant. *f.* El témps en que un bènèfici, empléu està sense possedor. *Vacante.*

Vaciád, *da. p. p.* de vaciar. *Mimado, da.* = *adj.* *Gachon, na.* = De còcòu : nin molt estimád. *Rorrió.*

Vaciadura. *f.* Carícia demasiáda ab sos nins. *Mimo.*

Vaciar. *v. a.* Usar de màssa cariño en los nins. *Mimar.*

Vacilació. *f.* Inconstància, irresolució. *Vacilacion.*

Vacilant. *adj.* Inconstant, irresolút. *Vacilante.*

Vacilar. *v. n.* Dubtar, titubear. *Vacilar.*

Vacuidát. *f.* El estat de una còsa buyda. *Vacuidad.*

Vacuna. *f.* Pigòta que surt á sas mamèllas de sas vacas. = Matèria ab que se empèlta sa pigòta. *Vacuna.*

Vacunád, *da. p. p.* de vacunar. *Vacunado, da.*

Vacunar. *v. a.* Empeltar sa pigòta. *Vacunar.*

Vàcuo. *m.* Bnyd de tot. *Vacuo.*

Vadell. *m.* Bou jove. *Becerro* ò *novillo*. = Trèt de sa màre já mòrta. *Niñato.*

Vadella. *f.* Vaca jova. *Ternera* ò *novilla.*

Vadellèt. *m.* Vadell petít. *Becerrito* ò *novillejo.*

Vadellèta. *f.* Vadella petita. *Ternerita* ò *novilleja.*

Vádo. *m.* Parátge de riu, torrènt per ahónt se pòt pasar á peu y sense nadar. = Mèdi segur de acertar en una empresa. *Vado.* = Donar vádo : acabar, despatxar los negòcis. *Dar vado.*

Vágamundo, *da. adj.* Málfeuer, ociós, qui no està ficso en ningún llòc. *Vagamundo, da* ò *vogabundo, da.* = Fer es vágamundo. *Vagamundear.*

Vagància. *f.* V. Vacació. *Vacacion.* = El costúm y hàbit de fer el vágamundo. *Vagancia.*

Vagar. *v. n.* Estar sense proveir empléu, bènèfici, etc. = Anar per aquí y per allà, estar ociós, fer el málfeuer. *Vagar.*

Vágo, *ga. adj.* Vágamundo. *Vago, ga.*

Vaguéació. *f.* Inquietút de la imaginació. *Vagueacion.*

VAL

Vàle. *m.* Paper-monedá. *Vale.* = Àdiós. *Vale.*

Valént, *ta. adj.* Fòrt, robúst, vigorós. = Animós. *Valiente.*

Valentía. *f.* Ànimo esfòrs, fòrsa, valor. *Valentia.*

Valèr. *v. n.* Importar, muntar, sumar. = Tenir prèu una còsa = Tenir favor, fòrsa, pes. = Ser de importància ò de utilidát. = Passar sa moneda. = Ser de aprècio, de estimació, etc. *Valer.* = Vâl tant còm pésa. *Vale tanto oro como pesa.* Vâlga lo que vâlga. *Valga lo que valiere.* = Vâlga lo que vâlga, comprèm ò dum la còsa. *De halgas ò de mangas cómprame ò trdeme la cosa.* = No vâl una màya : no res. *No vale un ardite.* = No vâl un caragòl. *No vale un caracol.* = Axò vâl més doblas que allò màys. *Mas vale onza que libra.* = No vâl es parlarné ò s'axècar d'en tèrra. *No vale las coplas de la zarabanda.* = No vâl una pàya. *No monta una paja.* = No vâl un pixacá. *No vale un bledo.* = Déu te vâlga. *Valgate Dios.* = Vâlgam Déu. *Valgame Dios.*

Valèrse. *v. r.* Servirse, fer us de... = Ampararse de la protecció de algú. *Valerse.* = De àltres mèdis. *De otros medios ò de otras aldobas.* = Do tots es mèdis. *Valerse de todos los medios ò de todos los ensalmos.*

Valeriàna. *f. pl.* *Valeriana.*

Valerós, *sa. adj.* Actiu, eficàs, fòrt, animós, esforsád, valént. *Valeroso, sa.*

Valerosament. *adv.* Ab valor. *Valerosamente.*

Valetudinàri, *ria. adj.* Malaltís. *Valetudinario, ria.*

Validació. *f. cur.* Firmesa, seguretát de una còsa. *Validacion.*

Validád, *da. p. p.* de validar. *Validado, da.*

Validar, *v. a.* Donar firmesa ò fòrsa á una còsa, ferla vàlida. *Validar.*

Validíssim, *ma. sup.* de vàlido. Molt vàlidos. *Validisimo, ma.*

Validíssimament. *adv. sup.* Ab molt de crèdit, etc. *Validisimamente.*

Vàlido, *da. adj.* Bó, firme, qui vâl. *Valido, da.*

Vàlido. *m.* Favorito de algú príncipr. *Valido.*

Valimènt. *m.* Crèdit, favor, bó ab algú. *Valimiento* ò *valia.*

Valor. *m.* Ànimo, corátge, actividát, fòrsa. = Prèu de las còsas. *Valor.* = No tenir el valor de

un diner: cab d'òbbé, *No tener el valor de un sueldo.*
Valorád, da. *p. p.* de valorar. *Valorado, da.*
Valorar, *v. a.* Posar preu, señalar el valor de una cosa. *Valorar.*
Valoria, *f.* Estimació, preu. *Valoria.*
Váls, *m.* Báll. *Vals, valse* ó *valso.*
Valuació, *f.* Estimació, tassa de preu. *Valuacion.*
Valuád, da. *p. p.* de valuar. *Valuado, da.*
Valuar, *v. a.* Señalar lo que vái una cosa. *Valuar.*
Valvasor, *m. ant.* Nòble ó majordòm de casa reyal. *Valvasor.*
Válvula, *f.* Túlca en las bocas de las artèrias, etc. qui òbri y tãnca el pás á los humors. = Porteta qui òbri y tãnca el pás á las còsas en los instrumentés hidràulics y neumàtics. *Válvula.*
Valzia, *f.* V. Falzia.
Váll, *m.* Espáy entre duas montañas. *Palle.* = De llàgrimas: aquést mon en térme de devoció. *Valle de lágrimas.* = De muráda. *Foso.*
Vallét, *m.* Váll petit. *Vallecico, llo* ó *valleco.*
Vânaglória, *f.* Presunció, vanidát. *Vanagloria.*
Vânagloriád, da. *p. p.* de vânagloriarse. *Vanagloriado, da.*
Vânagloriarse, *v. r.* Alabarse, fer vanidát de... *Vanagloriarse.* = De còsa mála. *Hacer gala del sambenito.*
Vânagloriós, sa. *adj.* El qui se vânagloria. *Vanaglorioso, sa.*
Vânagloriosamént, *adv.* Ab vânaglória. *Vanagloriosamente.*
Vânamént, *adv.* Debádas, inútilmént. = Sense fonemént, sense necessidát. *Vanamente.*
Vanetas, *f. pl.* En escút de armas. *Vanetas.*
Vâneva, *f.* Llensól ab môstra. *Coleha, y en Aragó.* *Vdnova.* = Encotonáda. *Colcha colchada.*
Vandalisme, *m.* Sistéma destructiu de las ciéncias y árts. *Vandalismo.*
Vándalo, la. *adj.* De cèrts pòbles de Alemánia. *Vándalo la.*
Vándola, *f.* Pálo que se pòsa en llòc de ábre rompúd de bárco. *Bandola* ó *vandola.*
Vânguárdia, *f.* La trópa qui está ó vá devánt. *Vanguardia y ant. vanguardia.*
Vanidát, *f.* Presunció, satisfació de sí matéix. = Ostentació, pompa. = Fálta de reyalidát, pòca duració de las còsas. = Paráula inútil. *Vanidad.*
Vanilocuència, *f.* Inutilidát de paráulas. *Vanilocuencia.*
Vanilòcuo, cua. *adj.* El qui parla còsas inútils y vânas. *Vanilocuo, cua.*
Vanilòqui, *m.* Discúrs inútil y vá. *Vaniloquio.*
Vanissim, ma. *sup.* Molt vá. *Vanisimo, ma.*
Vanissimamént, *adv. sup.* Ab molta vanidát. *Vuni-*

simamente.

Vânt (En) se fâ, *v. g.* no ténc deu áfys, però en vânt se fâ. *No tengo diez años; pero me zumban.*
Vapor, *m.* Ecshalació qui se álsa de los còsas. = Humor del ventrèy y de áltres párts qui puja al cap y lo torba. = Fum qui surt quánd respirám. *Vapor.* = Qui surt de sa tèrra. *Exhalacion.*
Vapor, *m.* Báreo qui camina per mèdi de fòc. *Barco vapor,*
Vaporació, *f.* El ácte y efecte de vaporar. *Vaporacion.*
Vaporád, da. *p. p.* de vaporar. *Vaporado, da.*
Vaporar, *v. a.* Disminuir la cantidát de un líquido, reduirlo á vapor. = *v. n.* Ecshalar vapors. *Vaporar.*
Vaporarse, *v. r.* Ecshalarse. *Vaporarse.*
Vaporisació, *f.* El ácte de reduir en vapor. *Vaporizacion.*
Vaporisád, da. *p. p.* de vaporisar. *Vaporizado, da.*
Vaporisar, *v. a.* V. Vaporar. *Vaporizar.*
Vaporós, sa. *adj.* Lo qui despedeix vapors ó los ocasiona. *Vaporoso, sa.*
Vaqueta, *f.* Vâca petita. *Vaquilla* ó *vaquita.*
Vaqueta, *f.* Instrument para atacar arma de fòc. *Baqueta.*
Vaqueta, *f.* Cuyro de bõu ó vâca adobád. *Vaqueta.*
Vaquetas, *f. pl.* Assòts ab corretjas de péll ó vergas. *Baquetas.* = Donar vaquetas. *Dar baquetas.* = Passar per las vaquetas: donar assòts ó manar ab altivès, ab duresa y rigor. *Pasar por las baquetas.*
Vaquilla, *f.* Plâts y demás pèssas para el servio de tàula. *Vagilla.*
Vâra, *f.* Bastó, insignia de jurisdicció. = La matèxa jurisdicció. *Vara.* = De san Josèp: *pl. Vara de José.*
Varád, da. *p. p.* de varar. *Varado, da.*
Varáda, *f.* Tòc ab vâra. *Varazo.* = Donar ó pègar varádas. *Varear.*
Varar, *v. n.* Encállarse bárco dins arena ó fânc. *Varar.*
Vareta, *f.* Vâra petita. *Vareta* ó *varilla.*
Variáble, *adj.* Lo qui se pòt variar. *Variable.*
Variáblemént, *adv.* Divèrsamént. *Variablemente.*
Variació, *f.* Mudànca. = Diversidát. *Variacion.*
Variád, da. *p. p.* de variar. *Variado, da.*
Vâriamént, *adv.* Ab diferència, ab variació. *Variamente.*
Variánt, *p. a.* De variar. El qui varia. *Variante.*
Variánt, *f.* Lectura divèrsa de un matéix tèsto en várias còpias. *Variante.*
Variar, *v. a.* Mudar. = Fer vâria á una còsa. = *v. n.*

Ser una còsa diversa de altra. = Declinar sa guya de navegar de sa tramuntana. *Variar*.
Variarse. v. r. Mudarse. *Variarse*.
Varice. f. Infló de càma. *Varice* ò *variz*.
Variedat. f. Diferència, diversidat. = Inconstància. *Variedad*.
Varilla. f. Vergueta para apuntar als llibres de còr. *Puntero*.
Vàrio, *ria*. adj. Diferent, divers. = Inconstant, indiferent. *Vario*, *ria*.
Vàrios. m. pl. Alguns. *Varios*.
Varnís. m. Licor compòst de gomas y esperits. *Barniz*.
Varonil. adj. Pertanyent al hòmo. = Esforsad, fòrt, valeros, sa. *Varonil*.
Varonilment. adv. Ab valor y fòrsa de hòmo. = Valerosament. *Varonilmente*.
Vàs. m. Clòt fondo para enterrar difunts. *Sepultura*. = ant. Tassó. *Vaso*.
Vàsa. f. El nombre de còrtas que cuy un jugador ab un pic. = Autoridat, hòn nòm, reputació. *Baza*. = La guarnició de cuàdro, retàulo, etc. *Marco*.
Vassall. m. Sùbdit de un príncipe ò sefior. *Vasallo*.
Vassallatge. m. Dependència, subjecció del sùbdit a son sefior. = El tribút que se pága al sefior. *Vassallage*.
Vascongád, da. adj. De Biscàya. *Vascongado*, da.
Vascuense. m. El idioma biscaí. *Vascuense*.
Vascular. adj. Pertanyent a venas y demés conductes del còs. = Ple de venas. *Vascular*.
Vásto, ta. adj. Dilatád, estès, grán. *Vasto*, ta.
Vátequí. adv. Aquí está. *Etc aquí*. = Un mòro: expressió para fer pòr a nins. *Guarda el cojo ò el oso*.
Vaticini. m. Profecia, endevinació. = Respòsta de los endevinadors. *Vaticinio*.
Vaticinád, da. p. p. de vaticinar. *Vaticinado*, da.
Vaticinar. v. a. Profetisar, pronosticar. *Vaticinar*.
Vátlatequí. adv. Aquí está, veysla. *Ela ò etela*.
Vátlotequí. adv. Aquí está éll. *Ele*, ò *etele*: y si el nòm es neutre. *Ételo*.
Vàuma. f. pl. *Malva*. = Forastéra. *Malva reyal*.
Váumaròsa. f. pl. *Malvarosa*.
Váutequí. adv. Aquí está. *Ételo*.
Vavor. m. ant. Capitá, cavaller titulád. *Favor*.
Vaxéll. m. Bàrco grós. *Bagel* ò *navio*. = De guèrra, de línea, de tres pònts, etc. *Navio de guerra*, de línea, de tres puentes, etc.
Vàxiga. f. Jòc ab còrtas. *Bdciga*.
Vaxiga. f. Escalatadura. *Matadura*. = Gròssa. *Grieta*.

VE.

Vé. m. El nòm de la lletra v. *Ve*.
Vécsació. f. El ácte y efecte de vecsar. *Veccion*.
Vecsád, da. p. p. de vecsar. *Vejado*, da.
Vecsámen. m. Reprensió crítica y festiva que se dona a un per defecte personal. = Ecsámen de los autors qui hán concoregíd para goñar el preñ promès al qui escriuria millor. *Vejdmen*.
Vecsaminista. m. La persona encarregáda de criticar los autors qui hán concoregíd para goñar el preñ promès. *Vejaminista*.
Vecsar. v. a. Castigar, corretgir, molestar, oprimir. *Vejar*.
Véda. f. Prohibició. *Veda*.
Védád, da. p. p. de védar. *Vedado*, da.
Védar. v. a. Prohibir. *Vedar*.
Véedor. m. El qui per ofici regonèix si una còsa es hòna ò no. *Veedor*.
Veeduría. f. El ofici de veedor. *Veoduria*.
Véga. f. Bàuxa, menjáda para divertirre, majorment en el càmp. *Zahora*, y ant. *gira*. = Fer véga. *Zahorrar*, y ant. *gitar*. = Fer véga los estudiánts: faltar a la escola. *Hacer novillos*. = De alguna còsa. *Saborearse en ella*. = Véga de gèperúds: de pòca diversió. *Diversión seca*.
Vegáda. f. El témps en qui se ecxecuta una còsa. = Alternativa, successió. *Ve* ò *vegada*. = De vegádas. *A veces*. = De una vegáda. *De una vez*. = Tál quál vegáda. *Tal qual vez*. = Una vegáda ò altra. *Una vez u otra*. = Todas sas vegádas que. *Todas las veces que*. = Dnas vegádas tornám ò vením en aquést mon: axó se dia dels véys qui toruan còm a uins. *Los viejos se anianan*.
Vegetabilidat. f. Calidat de lo vegetal. *Vegetabilidad*.
Vegetáble. adj. Lo qui pòt vegetar. *Vegetable*.
Vegetació. f. El ácte y efecte de vegetar. *Vegetacion*.
Vegetát. adj. V. Vegetáble. *Vegetal*.
Vegetánt. p. a. de vegetar. El qui vegéts. *Vegetante*.
Vegetar. v. n. Aumentarse, créxer, nodrirse per mèdi de rèls. *Vegetar*.
Vegetatiu, va. adj. Lo qui vegéts. *Vegetativo*, va.
Veguer. m. Balle ò jutge que antigament hey havia en la corona de Aragó. *Veguer*.
Veguería. f. El territòri de la jurisdicció del veguer. *Vegueria*.
Vehemència. f. Mássa actividat y fòrsa. = Actividat de las rahóus. = Velocidat. *Vehemencia*.
Vehement. adj. Fòrt, impetuós, violent. *Vehemente*.

Vehement. *adv.* Ab vehemència. *Vehementemente.*

Vehementíssim, *ra. sup.* Molt veheménts. *Vehementíssimo, ma.*

Vehementíssimament. *adv. sup.* Ab molta vehemència. *Vehementíssimamente.*

Vel. *m.* Béssa de rôba para subxir alguna cosa. = Que duen sas dônas. = El que duen sas mûnjas. = Color, pretésto. *Velo.* = Donar ô prender es vel sas mûnjas. *Dar ô tomar el velo.* = Donar vel á una cosa: acabarla. *Darle finiquito.*

Vél. Conjunació disjuntiva. *O. O.* = Noy há vèli remey. *No hay remedio.*

Vela. *f.* Rôba fôrta posada á entena de barco ô de molí para fer caminar es barco ô fer rodar es molí. *Vela ô ala.* = De gâbia, de messana, etc. *Vela ô ala de gaviá, messana,* etc. = De tey verna. *Manta ô cortina.* = De càrra. *Tienda, toldadura, toldo.* = A la vela: pròste. *A la vela.* = Al rem y á la vela. *A vela y remo.* = A vela plena. *A velas llenas.* = Arriar sas velas: abaxarlas. *Arriar las velas.* = Posar totes sas velas. *Echar todo el trupo.* = Anxar á la vela un moribando: morir-se. *Irse por la posta.*

Velâm. *m.* El conjunt de sas velas. *Velâmén.*

Velâtge. *m.* V. Velâm; *Velage.*

Velâtxo. *m.* Sa vela de proa. *Velâtxa.*

Veleidât. *f.* Voluntât imperfêcta. = Inconstância, jugeresa. *Veicidad.*

Veléro, *ra. adj.* Bârco qui camina molt. *Velero, ra.*

Vêlis, nòlis. *Llât.* Vuyas, no vuyas. *Velis, nolis.*

Vellâda. *f.* La acció de vellar, el témps que dura es vellar. *Vela ô velada.*

Vellador, *ra. m. f.* El qui vella. *Velador, ra.*

Vellador. *m.* Tauleta para posary es llum para vellar. *Velador.*

Vellar. *v. n.* Abstenirse de dormir. = Fer centinèlla. = Cnydar de una cosa. = Estar alêrta, observar. = Trabayar en la nit. *Velar.* = Coniye, llébras. *Accechar.*

Véll. *m.* Tota sa llâna de un xôt tosa ô no tosa. *Vellon.*

Véll, *lla. adj. ant.* V. Véy, ya. *Viejo, ja.*

Véllâco, *ca. adj.* Dolént, pícaro, etc. *Vellaco, ca.*

Véllâna. *f.* El fruyt de vèllaner. *Avellana.* = Bor-da. *Nochiza.*

Vèllaner. *m.* Àbre. *Avellano ô avellanera.*

Vèllaqueria. *f.* Dolentia, traydoria. *Vellaqueria.*

Vèllô. *m.* Reyâlêt de nôu dôbbés. *Fellon.*

Vèllût. *m.* Rôba de seda peluda. *Terciopelo ô velludo.* = De cotó. *Pana.*

Vèlluter. *m.* El qui fâ vèllûts. *Vellutero.*

Vena. *f.* El conducte qui reb la sang de las fibras

y la du al còr. = Conducte per shónt sas plân-tas xupanes auo. = Llôo en la tèrra shónt se trô-ba metall, âygo, etc. = Calidét de tèrra. = Gên. = Facilitât de fer versos ô glòssas. *Vena.* = Ve-na de lôco: incoustânt de carâcter, gráu de lô-co. *Vena de loco.* = Rômprerse una vena. *Rom-perse ô descabersase.*

Venâble. *m.* Garrôt. *Palo.*

Venâbl. *adj.* Pestañent á vena. = Lo qui estâ de venda. = El qui se corrómp ab dádivas, empê-fôr, etc. *Venabl.*

Vencis. *m.* Còrda para lligar garbas. *Vencejo ô trancujo.*

Venda. *f.* El acto de vèndrer. *Venta.*

Vèndrer. *v. a.* Donar á âltri la propietât de una cosa per el prèu convengud. = Faltar á la amis-tât, á la fe, trahir. = Esposar al públic gêneros para la esua vende. *Vender.* = A la menuda. *Vendat por menor ô por menuda.* = En gròs. *Por mayor ó en grueso ô en gros.* = Bérra á plâ-ma y á còrda âquín. *Paritina.* = Es vir á la menu-da. *Vender al ramo.* = Ab el pàcte de tornar comprar el venedor lo que ven. *Vender ad qui-tar.* = A llèstas. *A libra ô librear.* = Figs per llentèrvas ô gât per llèbra: volèr donar entenent una cosa per âltri. *Vender gatô por liebre.* = Per axò tot se ven: axò es, lo que un agrâda á un, agrâda á un âltre. *Por eso se vende la vaca,* porque unos quieren la pierna y otros la es-palda.

Vènderse. *v. r.* *Venderse.*

Vendible, *adj.* Lo qui se pôt vèndrer, estâ para vèndrer ô fâcilment se ven. *Vendible.*

Vendició. *f.* V. Venda. *Vendicion.*

Venedor, *ra. m. f.* El qui ven. *Vendedor, ra.* = De avirâs. *Pollero, ra.* = De âys. *Ajero, ra.* = Del barâtillo. *Barâtillero, ra.* = De câñas. *Ca-ñaverero, ra.* = De carabássas. *Calabazero, ra.* = De caragòls. *Caracolero, ra.* = De castâñas. *Castañero, ra.* = De escuradènts. *Palillero, ra.* = De cebas. *Cebollero, ra.* = De còsas robâdas. *Antor, ra.* = De estâmpas. *Estampero, ra.* = De formâtge. *Quesero, ra.* = De gâmbas. *Camaro-nero, ra.* = De gelâta. *Botiller ô botillero.* = De màscaras. *Caratulero, ra.* = De odres. *Odrero.* = De blât. *Triguero, ra.* = De ôrdi. *Cebadero, ra.* = De plomas. *Plumagero, ra.* = De pôrc fresc. *Tocinero, ra.* = De râves. *Rabanero, ra.* = De réyins. *Uvero, ra.* = De sâl. *Salinero, ra.* = De tarôñjas. *Nuranjero, ra.* = De tràstos véys. *Prendero, ra.* = De rôbas véyas. *Ropavejero, ra.* = De vèllânas. *Avellanero, ra.*

Veneduras. *f. pl.* El prèu de vèndrer per âltri. *Vendage.*

Veneno. *m. Verí.* = Qualsevól còsa nociva á la salut. = El màl gust de una còsa. *Veneno.*
Venosidat. *f.* La propietat del verí. *Venosidad.*
Venenós, *sa. adj.* Lo qui té verí. *Venenoso, sa.*
Venéra. *f.* Insignia que se du penjada al vestít. *Venera.*
Vénéralíssim, *ma. sup.* Molt vénérable. *Venerabilísimo, ma.*
Vénérable. *adj.* Digne de vénéració. = Títol que se dona á alguns prelats eglesiásticos y á alguna persona qui está en fama de santa. *Venerable.*
Vénéració. *f.* Respècte, reverència. = Culto parlant de Déu y de los sants. *Veneración.*
Vénérád, *da. p. p.* de vénérar. *Venerado, da.*
Vénérador, *ra. m. f.* El qui vénéra. *Venerador, ra.*
Vénérando, *da. adj.* V. Vénérable. *Venerando, da.*
Vénérando. *m.* El qui es pare de província per gràcia en algunas religions. *Venerando.*
Vénérant. *p. a.* de vénérar. El qui vénéra. *Venerante.*
Vénérar. *v. a.* Respectar, reverenciar. = Donar á Déu y á los sants el culte que se los deu. *Venerar.*
Venéreo, *rea. adj.* Pertanyent á Vénus y á los délytes de la càrn. *Veneréo, rea.*
Venereta. *f.* Petita venéra. *Venerica, illa, ita* ò *venerucla.*
Veneta. *f.* Vena petina. *Venita.*
Vengúd, *da. p. p.* de venir. *Venido, da.*
Venguda. *f.* Arribada, el acte y efecte de venir. *Venida.* = Bénvenguda: salutació al qui arriba ò nòm pròpi de dòna. *Bienvenida.*
Vènia. *f.* Perdó. = Permis que se demàna. *Venia.*
Veniál. *adj.* Se diu de un pecat lleve. *Venial.*
Venialidat. *f.* Calidat de un pecat veniál, de una falta lleve. *Venialidad.*
Veniálmént. *adv.* Lévement. *Venialmente.*
Venidéro, *ra. adj.* Futúr, qui há de venir. *Venidero, ra.*
Venidor, *ra. m. f.* El qui vé. *Veniente.* = Anadors y venidors. *Ventes y venientes.*
Venir. *v. n.* Arribar, acostarse. = Acomodarse una còsa á, ò ab àltra. = Acudir á una part determinada. = Acompanyar, y axí se diu: jò vendré ab tu. = Acomètrer á un, anant ab ell. = Produir-se una còsa en un terrenó. = Proceir, dependir, decendir de àltre. = Escitar-se algún efecte ò passió, còm desitx, ganas de menjar, etc. = Succeir una còsa que se esperáva ò temía, etc. *Venir.* = Bé un vestít. *Entallar.* = Una còsa axí còm se desitja. *Venir el parto derecho.* = Una còsa á repel. *Hacerse cuesta arriba.* = Còm

anell en el dit. *Como pedrada en ojo de boticario.* = Al mon: néxer. *Venir al mundo.* = De bon tòc: en bona ocasió. *Venir de paleta.* = Mál humorád. *Mal humorado* ò *de picadillo.* = Malafint. *Venir atestado.* = Xopo: molt bafad. *Venir hecho un pato* ò *un cesto.*
Venirre. *v. r.* *Venirse.* = Que véns de sas arassas? *Te has criado en las batuecas?*
Venjable. *adj.* Lo qui se deu ò pòt venjar-se. *Vengable.*
Venjád, *da. p. p.* de venjar, se. *Vengado, da.*
Venjador, *ra. m. f.* El qui vénja ò se vénja. *Vengador, ra.*
Venjansa. *f.* Satisfacció del agrávi rebud. *Venganza.*
Venjar. *v. a.* Castigar. *Vengar.*
Venjarre. *v. r.* Prender satisfacció de un màl fét. *Vengarse.*
Vensedor, *ra. m. f.* El qui véns. *Vencedor, ra.*
Vénser ò **vénser.** *v. a.* Rendir, subjectar. = Supèrrar, lograr á viva fòrsa. = Prevalèxer una còsa contra àltra. = Reduir á son dictàmen. = Rendir á algú aquéllas còsas á cuya fòrsa ab dificultat resistèix sa naturalesa, còm son la còra, el dolor, etc. *Vencer.*
Vensible. *adj.* Lo qui se pòt vénser. *Vencible.*
Vensimént. *m.* El acte y efecte de vénser, se. *Vencimiento.*
Vensúd, *da. p. p.* de vénser, se. *Vencido, da.*
Vensuda. *f.* Trianfó, victòria. *Vencida.* = Anar ò dur de vensuda. *Ir* ò *llevar de vencida.*
Vensúts. *m. pl.* Dentes. *Vencidos.*
Vént. *m.* El àyre conmogud. = Fum, orgüllo, vanidat. *Viento.* = De llevant ò llevant. *Levante* ò *este.* = Grég. *Greco-levante* ò *nordeste.* = Tramantàua. *Tramontana,* norte ò *regañon.* = Mestrál. *Maestral,* maestro ò *noroeste.* = Ponent. *Poniente* ò *oeste.* = Llebetx. *Lebeche* ò *sudueste.* = Mitjorn. *Mediodia,* sur ò *austro.* = Xalóc. *Jaloque* ò *sueste.* = Vént en popa: anar bé assunto, negòci. *Viento en popa* ò *d buen viento va la parva.* = Calmar es vént. *Calmar* ò *echarse.* = Mudarse de repénte. *Saltar.* = Fer vént. *Hacer viento, ventar* ò *ventear.* = Reforsar. *Cargar.* = Seguir es vént: el partít qui guàfia. *Irse tras el viento.* = Seguir tots es vénts: ser inconstant. *Moverse d todos vientos.* = Cáp á vént, parlant de càssa. *Pico d viento.* = Cul á vént. *Rabo d viento.* = Vénts encontráds. *Vientos que se encuentran, que se reciprocán* ò *que se van y vienen.*
Ventáda. *f.* Còp de vént. *Oleada de viento* ò *ventolera.* = Ab néu. *Ventisca.* = Fortíssima. *Uracan* ò *huracan.*

Ventáda. f. El acte y efecte de ventar ab ventador ò ab pála á la éra. *Aventamiento*. = Ab so ventáy. *Abanicamiento* ò *abaniqueo*.
Ventador, ra. m. f. El qui vénta. *Aventador, ra.*
Ventador. m. Estorinèt para ventar. *Aventador.* = De táula. *Abano* ò *mosqueador*.
Ventánt. adv. Mòdo de tocar sas campánas. *Á pino* ò *d vuelo*.
Ventar. v. a. Donar áyre. = Tirar el grá al áyre en la éra. *Aventar.* = Es brásson. *Balancear los brazos.* = Espása, llánsa, etc. *Vibrar.* = S'es-pása: sei es desentès. *Hacerse el desentendido.* = La pèrna: endoyar. *Estirar las piernas.* = Atupar. *Sacudir el polvo*.
Ventarse. v. r. *Aventarse.* = Ab el ventáy. *Abanicarse.*
Ventátja. f. Escés apreciable que fà una còsa á àltra. = La ganància de punts que un dona á àltre en el joc. = Millorí. *Ventaja.* = En camí. *Delantera:* donar ò prènder ventátja. *Dar* ò *tomar ventaja.* = Molts àiys de ventátja: lo que deym quánd un se mòr. *Muchos años de delantera.*
Ventatjós, sa. adj. Lo qui escedèix á àltre en la séua línea. = Profitós, útil. *Ventajoso, sa.*
Ventajosament. adv. Ab ventátja. *Ventajosamente.*
Ventáy. m. Còsa coneguda. *Abanico* ò *ventalle.* = De táula. *Abano* ò *mosqueador*.
Ventáya. f. Plánxa de metáll que se pòsa devánt es llum de llumenéra ò bossí de tafetá etc. *Pantalla* ò *volante.* = De sabáta. *Polaca.*
Ventayáda. f. El acte y efecte de ventarse ab ventáy. *Abanicamiento* ò *abaniqueo.* = Tòc ab so ventáy. *Abanicazo.*
Ventayer. m. El qui fà ventáys. *Abaniquero.*
Ventèt. m. Vént petit. *Vientecillo.* = Fortèt. *Zarzaganello.* = Petit. *Zarzagante.*
Ventilació. f. El acte de ventilar. = Circulació del áyre. = Discussió sobre alguna matèria. *Ventilacion.*
Ventilád, da. p. p. de ventilar. *Ventilado, da.*
Ventilador. m. Màquina para renovar el áyre en un llòc tancád. *Ventilador.*
Ventilar. v. a. Mòurer, parlánt de la acció del vént. = Espolsar ab lo áyre para llévar sa pols, etc. = Discutir una questió. *Ventilar.*
Ventilarse. v. r. Circular el áyre. *Ventilarse.*
Ventós, sa. adj. Llòc ahónt fà molt de vént. = Qui càusa vént. *Ventoso, sa.*
Ventosa. f. Instrument de cirugia = La acció de donar ventosas. *Ventosa.* = Para orinary. *Orinal.* = Una còsa es sacorrar y s'àltra donar ventosas: aquést mèdi ò espèdiéut no es millor que àltre. *Lo mismo son sangrias que ventosas.*

Ventositát. f. El áyre comprimid dins el còs. = Pet. *Ventosidad.*
Ventráda. f. El nombre de animals qui néxen de un matéix preñát. *Ventrada, ventregada, camada* ò *criazon.* = Còp ab so véntre. *Panzada.* = Gròssa de animals. *Cachillada.*
Véntre. m. Pànxa. = La pàrt més gròssa y redona de ausàbia, gèrra, etc. ò de parèt. *Ventre. V.* Pànxa. = De càma: lo més grás de élla. *Pantorrilla.* = Fer véntre parèt, etc. *V.* Fer pànxa. *Hacer vientre.* = Trèurerse es véntre de mál àiys: afartarse de menjar. *Sacar el vientre de mal año.* = De bàst, etc. *Carona.*
Ventresca. f. Sa butza de péix. *Ventrecha.*
Ventrèt. m. Véntre petit. *Vientrecillo* ò *ventrezuelo.*
Ventrèy. m. La pàrt del còs ahónt se còu el menjar en los hòmos. *Estómago.* = En animál. *Buche.* = En àve. *Pechuga.* = Girarse es ventrèy de hòmo. *Revolverse el estómago.* = Tenir bòn ventrèy: catxàssa, res fer fòrta á un. *Tener buen estómago* ò *buen cuajo.* = Molts de ventrèys: diversidát de gènis, v. g. en una comunidát. *Hijos de muchas madres.*
Ventrículo. f. Ventrèy. = Quàlsevòl cavidát quey há en el cervèll y en el còr. *Ventriculo.*
Ventrilocuo, cua. adj. El qui al parèxer parla per el véntre. *Ventrilocuo, cua.*
Ventròt. m. Véntre gròs. *Ventron.*
Ventrúd, da. adj. El qui té es véntre gròs. *Ventroso, sa* ò *ventrudo, da.*
Ventura. f. Bòna sòrt, ditxa, felicitàt. = Casnalidát. *Ventura.* = Á la ventura: á la contingència. *Á la ventura.* = Per ventura: tál vegáda. *Por ventura.* = Provar ventura: tentar la ventura. *Probar ventura.* = Mála ventura: mála sòrt. *Mala ventura.*
Ventura. m. Abreviadura de Bònaventura nòm pròpi de hòmo y de dòna. *Ventura.*
Venturer, ra. adj. Casuál, contingént. *Venture-ro, ra.*
Ventureta. f. Ventura petita. *Venturilla.*
Venturina. f. Pédra preciosa. *Venturina.*
Venturó. m. V. *Ventureta.* *Venturilla.*
Venturós, sa. adj. Ditzós, sa, felís. *Venturoso, sa.*
Venturosament. adv. Félismént. *Venturosamente.*
Venturosíssim, ma. sup. Molt venturosos. *Venturosísimo, ma.*
Venturosíssimament. adv. sup. Ab molta ventura. *Venturosísimamente.*
Venturòta. f. Ventura gròssa. *Venturon.*
Venuda. f. La acció de vèndrer. *Vendicion.*
Vènus. f. Fàlsa diosa. = Un de los sèt planèts. = Dòna hermosa. = El arám segòns los químic. = Deléyte carnál. = Estora eu, escút de ármes. *Vénus.*

Venúst, *ta* *adj.* Bèll, hermós. *Venusto, ta.*

Venustidat. *f.* Bèllesa, hermosura complida. *Venustidad.*

Venustíssim, *ma. sup.* Molt hermosos. *Venustísimo, ma.*

Vèr, *ra. adj.* Cèrt, qui conté veritat. *Verdadero, ra.*

Veracidat. *f.* El hàbit ò costúm de dir sèmpre la veritat. *Veracidad.*

Veras. *f. pl.* La veritat y seriedat en las còsas que se fan ò la activitat y eficàcia ab que se eczecutan. *Veras.* = De veras: sèriament. *De veras.*

Veràs. *adj.* El qui sèmpre diu la veritat. *Veras.*

Veràsmént. *adv.* Ab veritat. *Verazmente.*

Vèrb. *m.* Part de la oració gramaticâl per la qual se espréssa el judici de las còsas. *Verbo.* = Acciò ò agent: el qui significa acció. *Activo.* = Passiu: el qui significa passió. *Passivo.* = Deponent: el vèrb llatí qui té la terminació passiva y significa acció. *Deponente.* = Comú: el qui significa acció y passió. *Comun.* = Frecuentatiu: el qui denòta freqüència en la acció. *Frecuentativo.* = Incohatiu: el qui denòta la acció en el principi. *Incoativo.* = Infinitiu: el qui sòlament té una terminació para totes sas personas. *Infinitivo.* = Impersonâl: el qui sòlament se usa en las terceras personas. *Impersonal.* = Nèutre: el qui no significa acció ni passió. *Neutro.* = Recíproco ò reflexiu: aquell cuya acció recau demunt el subjecte qu'ella eczecuta. *Recíproco ò reflexivo.*

Verbâl. *adj.* Lo qui còsta de parâulas ò lo que se fa ò tracta de parâula. = Lo que pertàny al vèrb ò qui se deriva d'ell. *Verbal.*

Verbâlmént. *adv.* De parâula. *Verbalmente.*

Verberació. *f.* La acció de pegar la âygo ò vent á algún llòc. *Verberacion.*

Verberar. *v. a.* Pègar la âygo, vent á algún llòc. *Verberar.*

Vèrbigràcia y per abreviació *v. g.* Per eczèmple.

Verbi gracia ò v. g.

Vèrbo. *m.* El fill de Déu. *Verbo.*

Vèrbo (De) ad vèrbum. Parâula per parâula. *De verbo ad verbum.*

Verbosidat. *f.* Abundància de parâulas. *Verbosidad.*

Verd, *da. adj.* Lo qui té el color verd. = Lo qui no es sec. = Lo qui no es madúr. = Fòrt, vigorós. *Verde.* = Jây verd. *Viejo verde.*

Verd. *m.* Color. = La farrátja que se dona al bestiar. *Verde.*

Verdâuc. *m.* Verga. *Vara.*

Verdesmerâlda. *m.* Verd del color de la esmerâlda. *Verdesmeralda.*

Verdegây. *m.* Verd clar y alegre. *Verdegay.*

Vordemar. *m.* Verd del color semblant al mar.

Verdemar.

Verdènc, *ca. adj.* Lo qui tira á verd ò no està ben madúr. *Verdecino, na.*

Verderòl. *m.* Aucell. *Verderon, verdecillo ò verduzuelo.*

Verdèt. *m.* Composició del rovèy de aràm posad en vinagre ò dins orina. *Verdete ò cardenillo.* = Es llim verd que se pôsa á âygo aturada, á pedras, á parèts. *Verdoyo.*

Verdèt, *ta. adj.* Un pòc verd. *Verdecico, llo, ta.*

Verdetjar. *v. n.* Mostrar el color verd ò tirar á verd. *Verdear.* = Los âbres. *Verdecer.*

Verdolâga. *f. pl.* *Verdolaga.*

Verdor. *m.* El color verd. = El vin de las plantas. = El vigor de los hòmos. = La juventut y las accions de ella. *Verdor.*

Verdós, *sa. adj.* No ben madúr. *Verdoso, sa.*

Verdúc. *m.* Tànada de âbre y de arbusto. *Verdugo.* = Gròs. *Verdugon.* = Raor petít. *Verdugillo.* = Sèrra. *Sierra abrazadera.*

Verducâda. *f.* Tòc ab verdúc. *Verducazo.*

Verdugâda. *f.* Revinglada de anguila, sèrp, etc. *Pertugada.* = Pègar verdugâdas. *Pertugear.*

Verduquèt. *m.* Verdúc petít. *Verdugullo.*

Verdura. *f.* Tot gènere de hortolissa qui servèix para aguiar. *Verdura.*

Veréda. *f.* Caminóy. = Avis que se dona á pòbles. = El llòc per ahont se predica. *Vereda.*

Vereder. *m.* El qui du el avis á los pòbles. *Veredero.*

Verema. *f.* La cùsta y recollecció de los réyma. *Vendimia.*

Verga. *f.* Tànada de âbre. = La que duen los cabos, etc. *Vara.* = Gròssa y llârga. *Varal.* = Prima. *Vardasca.* = De cortina. *Varilla.* = Para pègar al bestiar el qui quâlca. *Baqueta.* = De entena de bàrco ò el mèmbre viríl. *Verga.* = De bòu ò de âltre animal. *Vergajo.* = De violt. *Arco.*

Vergâda. *f.* Tòc ab verga. *Varazo.* = De bòu. *Corbachada.* = Donar vergâdas. *Fustigar.* = Vergâda de violt. *Arqueada.* = Espolsar ab verga. *Verguear.*

Vèrge. *f.* Dòna qui no hà tengúd âcte ab màscle. = Nòm que la Iglesia dona á las sàntas qui moren vèrges. = Tèrra qui mày es estàda courâda. = Còsa qui encàre no hà servíd. = Oli qui surt de las olivas mòltas, però no preusâdas. *Virgen.*

Verger. *m.* Jardí. *Vergel.*

Vergoña. *f.* Empagament, modèstia, estimació de pròpi honor. = Afronta, injuria que se patèix. = Color vermèy á la càre. = Paudonor. *Vergüenza.* = Ser una màla vergoña: ser una còsa

defectuosa en tot punt. *Ser una mala vergüenza.* = Pèrder sa vergoña: el pundonor. *Perder la vergüenza.* = Tenir ò no tenir vergoña. *Tener ò no tener vergüenza.* = Tirarse sa vergoña derrera: no empagairse de res. *Echarse el alma detras.* = Vergoñas: las pàrts deshonestas. *Vergüenzas.*

Vergoñaut. *adj.* Pòbre qui està empagaïd de acaptar publicacént. *Vergonzante.*

Vergoñós, *sa. adj.* El qui té vergoña ò qui fàcilment se empagaëix. = Lo qui fà vergoña *Vergonzoso, za.*

Vergueta. *f.* Verga petita. *Vergeta, varilla.*

Verí. *m.* Qualidat de una còsa maligna, nociva y oposada á la vida y en particularidat beguda, polvos ò altra composició de simples preparada para matar á alguí. = Còsa nociva y oposada á la ànima, á bòns costúms, á la fe. *Veneno, ponzoña, tósigo ò tósico.*

Vería. *f.* Camayóts, botifarras, botifarróns, etc. *Embuchado.*

Vericle. *m.* Custodieta ahónt se pòsa la hòstia consagrada. *Viril.*

Verídíc, *ca. adj.* El qui diu la veritat. = Faèl. = Vertader. *Verídico, ca.*

Veridicament. *adv.* Ab veritat. *Verdicamente.*

Verificació. *f.* El acte y efecte de verificar, se. *Verificacion.*

Verificad, *da. p. p.* de verificar, se. *Verificado, da.*

Verificar. *v. a.* Fer constar un fèt. = Eczaminar la veritat de una còsa de que se dubtava. *Verificar.*

Verificarse. *v. r.* Surtir cèrt lo que se havia pronosticad. *Verificarse.*

Verificatiu, *va. adj.* Lo qui se empra para verificar alguna còsa. *Verificativo, va.*

Verinós, *sa. adj.* Qui té verí. = Epíteto que los astrònomos donan al signe escorpión. *Venenosos, sa ò ponzoñoso, sa.*

Verinosidat. *f.* Calidat de lo verinós. *Venenosidad.*

Verinosíssim, *ma. sup.* Molt verinosos. *Venenosísimo, ma.*

Veríssim, *ma. sup.* Molt vèr. *Verisimo, ma.*

Veríssimil. *adj.* Probable, qui té semblansa de veritat. *Verisimil.*

Verissimilitut. *f.* Apariència de veritat. *Verisimilitud.*

Veritat. *f.* Total conformidat de lo que se diu ab lo que se pensa ò ab lo que sou en sí las còsas. *Verdad.* = Desnúa: clàra. *Desnuda.* = Sabuda de tots. *De perogrullo.* = En veritat. *En verdad.* = En dir la veritat pèrden la amistat. *Mal me quieren las comadres porque les digo las verdades.* = La veritat sèmpre sura. *La verdad adelgaza;*

pero no quiebra.

Verjòt. *adj.* Hòmo vèrge. *Virgen.*

Vermad, *da. p. p.* de vermar. *Vendimiado, da.*

Vermador, *ra. m. f.* El qui verma. *Vendimador, ra.*

Vermar. *v. a.* Cuir tots es réyms. = Destruir las viñas, los réyms ò á altra còsa sa gelada, pedrada, ventada. = Robar. *Vendimiar.*

Vermar. *m.* El témps en que se verma. *Vendimia.*

Vermèy, *ya. adj.* Ròig encès. *Bermejo, ja.* = A càusa del fòc. *Rusiente.* = Hòmo molt vermèy naturalment ò per haver begud. *Difunto de taverna.* = Fer tornar ò tornar vermèy per empagament. *Sonrosar, se.* = Tornèy, vermèy: que se diu al qui repetèix una còsa. *Dale bola.*

Vermèy. *m.* El del òu. *Yema.*

Vermeyènc, *ca. adj.* Un pòc vermèy ò qui tira á vermèy. *Bermejizo, za.*

Vermeyèt, *ta. adj.* Un pòc vermèy. *Bermejuelo, la.* = *m.* Color para pintar. *Bermellon.*

Vermeyó. *m.* Color vermèy. En la càre naturalment. *Ardor:* per empagament. *Soflama.* = En el cèl. *Arrebol ò celage.*

Vermeyura. *f.* El color vermèy. *Bermejura.*

Vernâl. *adj.* Pertañent á primavera. *Vernal.*

Verónica. *f.* La imatge de Cristo impresa en las tres dobles del vel de la dòna dita Verónica. = Hèrba medicinal. *Verónica.*

Verossímil. *adj.* V. Verissímil. *Verostmil.*

Verossimilitut. *f.* V. Verissimilitut. *Verosimilitud.*

Verrim. *m.* Brutó apégada á orinâl, etc. *Sarro.*

Vërro. *m.* Pòrc mascle no senad. *Verraco.*

Verrucària. *f. pl.* *Verrucaria.*

Vèrs. *m.* Nombre determinad de síllabas dispòstas ab cadència y harmonía. *Verso.* = Fer vèrsos. *Hacer versos:* estar pensatiu. *Hacer calendarios.*

Versad, *da. p. p.* de versarse. *Versado, da.*

Versarse. *v. r.* Eczercitarse, ferse hàbil en una ciència, etc. *Versarse.*

Versàtil. *adj.* Lo qui se mòu ò se pòt mòurer ab facilitat. *Versatil.*

Versatibilitat. *f.* Calidat de lo versàtil. *Versatibilidad.*

Versèt. *m.* Vèrs menud. *Versete, ico, illo, ito.*

Versèt. *m.* Petita porció de un capítol de la Bíblia. *Verso.* = Paràulas seguidas de un respòs. *Versículo.*

Versiculad, *da. p. p.* de versiclar. *Verseado, da.*

Versiculador, *ra. m. f.* El qui versicula. *Verseador, ra.*

Versicular. *v. a.* Dir un los versèts, fènt una part del còr. *Versear.*

Versificació. *f.* La acció de fer vèrsos. *Versificacion.*

Versificador, ra. *m. f.* El qui fa versos. *Versificador*, ra.
Versificar. *v. a.* Fer versos. *Versificar*.
Versió. *f.* Interpretació, traducció. *Version*.
Versista. *m.* El qui fa versos. *Versista*.
Vertader, ra. *adj.* Cèrt, qui conté veritat. = *Ingènuo*, *verídico*. = *Genuíno*, *llegítim*. *Verdadero*, ra.
Vertaderament. *adv.* En veritat. *Verdaderamente*.
Vértebra. *f.* Cada un dels petits òssos de la espinada. *Vértebra*.
Vertebràl. *adj.* Pertanyent a vértebra. *Vertebral*.
Vertibilitat. *f.* Facilitat de moure's a qualsevol part o en redó. *Vertibilidad*.
Vertible. *adj.* Fàcil de moure's a totes parts o en redó. = *Inconstant*. *Vertible*.
Verticàl. *adj.* Perpendicular. *Vertical*. = *Vertical* primer: gran cercle qui ocupa perpendicularment el horisont en los punts del llevànt y ponent. *Vertical primero*.
Verticàlmént. *adv.* Perpendicularment al horisont. *Verticalmente*.
Vértice. *m.* El punt superior des cap. = El punt superior de una figura geomètrica. *Vértice*.
Verticidat. *f.* V. Vertibilitat. *Verticidad*.
Vertiginós, sa. *adj.* El qui patèix torn de cap. *Vertiginoso*, sa.
Vertigo. *m.* Torn de cap. *Vértigo*.
Vértola. *f.* Bossinèt redó de càrn que se trôba en alguna part del còs. *Landrecilla* o *glándula*.
Ves. Impératiu irregular de mirar, còm: ves axó ¡*Ves esto!* *Ves*.
Vés. Impératiu de anar. *Vete*.
Vesí, na. *adj.* Veynàd. = *Immèdiad*, pròp, al costat. = *Habitador*, *morador* de un pòble. *Vecino*, na.
Vesindàri. *m.* El nombre dels habitants de una població. = *Empedronament* de los vesins de un pòble para el repartiment de contribució, etc. *Vecindario*.
Vesindat. *f.* Habitadors de un pòble. = *Domicili*, *habitació*. = *Contigüidat* de duas càsas. = *Cercanía*, *procsimidat*. *Vecindad*.
Véspe. *f.* Insècto semblant a heya. *Abispa*.
Véspero. *m.* Estèl de la tarde. *Véspero*.
Vespertí, na. *adj.* Pertanyent a la tarde o lo qui es de ella. *Vespertino*, na.
Véspras. *f. pl.* Una de las hòras canòniques. *Vesperas*.
Véspre. *m.* La nit. *Noche*.
Véspre. *adv.* Tàrd. *Tarde*. = Al capvéspre. *Por la tarde*.
Vesprer. *m.* La bresca que fa la véspe o forât, esquetja abòut habitau moltes. *Abispero*.

Vèssa. *f.* Peressa. *Galbana*. = Cànas fòrtas de dormir. *Somnolencia* o *zorrera*. = De coua de gât. *Ruin*.
Vèssa. *f. pl.* y sa sèua llevar. *Yervos*.
Véssad, da. *p. p.* de véssar. *Derramado*, da. = *Vertido*, da. = *Recalado*, da. = *Ido*, da.
Véssar. *v. a.* Escampar còsas líquidas. *Derramar*. = Per màssa ple. *Rebosar*. = *Gèrra*, etc. pes pòros. *Irse*. = El licor per forât, xâp, etc. *Recabase*, *resumarse* o *salirse*. = Dir indiscretament lo que se sâb. *Verter*.
Vèsta. *f.* Vestít. *Vestido*, *vestidura* y *ant. veste*.
Vèsta. *f.* Una fâlsa diosa dels gentils. *Vesta*.
Vestàl. *adj.* Pertanyent a la diosa Vèsta. = La donzella dedicâda al seu servici. *Vestal*.
Vestíbul. *f.* Entrâda ântes de algún edifici. *Vestibulo*.
Vestíd, da. *p. p.* de vestir, se. *Vestido*, da.
Vestidura. *f.* Vestít. *Vestidura*.
Vestigi. *m.* Potâda, ràstro. = Reliquia de ferida, llâga, malaltia. = Índici per ahònt se inferèix la veritat de alguna còsa. = Señâl que quèda de un edifici o de âltra còsa. *Vestigio*.
Vestimenta. *f.* Vestidura. *Vestimenta*.
Vestir. *v. a.* Cubrir el còs ab ròba, adornar-lo ab ella. = Adornar ab paraúlas algún escrit, espècie, etc. = Dissimular la realitat de una còsa. *Vestir*.
Vestirse. *v. r.* Cubrir-se ab vestít. = Los câmps de hêrbas, los âbres de fuyas, las âves de plomas, etc. *Vestirse*. = De autoridat. *De autoridad*. = De dól. *De luto*.
Vestít. *m.* La ròba ab que un se cubrèix. = El agregât de pèssas qui compònen el adorno del còs. = Qualsevòl adorno qui hermosèa una còsa. *Vestido*. = Brut. *Sucio*. = Des diumenge. *Domingero*. = De dól. *De luto*. = De dól y de escòt. *Monjil*. = Esquinsâd. *Roto*. = Espèllissâd. *Andrajoso*. = Ruâd. *Arrugado*. = Talar: qui arriba o deu arribar als talóns. *Talar*. = Tayar un vestít a un: murmurar de él. *Cortarle un vestido*. = Vestít qui té axâmples. *Vestido crecedero*. = Escotâd majormént el de dónas. *Vestido rabanero*.
Vestuàri. *m.* Lo necessàri para vestir-se. = Lo que en algunas comunidats se dona als individus para vestir-se. *Vestuario*.
Veta. *f.* Còsa coneguda. *Cinta*. = En pedra, etc. *Veta*. = De seda de un dit de âmple. *Reforzada*. = Para formarse sas sabâtas. *Majuela*. = Molt estreta. *Bocadillo*.
Vétèn. Impératiu irregular de anarsèn. *Vete*. = A cagar: despedir ab furia. *Vete a cagar* o *a la dula*. = A fregir òus de llòca. *Vete a freir espàrragos*. = Per alladallâ, que per aquí et tro-

baràn. *Por aquí trasquilan.* = En hõra màla. En hora mala *vayas.*

Vétèn. V. Véstèn. *Vete.*

Vétérauo, na. *adj.* Antig, véy, experimentad, majorment en la milicia. *Veterano, na.*

Veteruària. *f.* El art y ofici de menescál. *Veterinaria.*

Veu. *f.* El sò ò sonido formad en la gargamella y qui surt de la boca del animál. = Paràula, térme, vocàble. = El agregat de las conjuncions del verb = Rumor, opinió pública. = Motín, pretesto públic. = Vòt en las eleccions. = Podèr de fer per sí ò en nòm de àltri alguna còsa. = Pertenència a alguna còsa. *Voz.* = Activa: la facultat de elegir ò la del verb qui significa acció. *Voz activa.* = Passiva: la capacidat de ser elegid ò la del verb qui significa passió. *Passiva.* = Argentina: clara, sonora. *Argentada.* = Prima. *Delgada.* = Desentonada. *Desentona da.* = Gròssa. *Gruesa.* = A una veu: de comú consentiment. *A una voz.* = Vau de pòllastre: com a ronca que ténen, los allòts quand la mudau. *Muda.* = En àlta veu: cridant. *En alta voz ò a voz en grito.* = Donar una veu a algú: cridaríó. *Darle una voz.* = Córrer la veu: publicarse una còsa. *Correr la voz.* = A mitja veu. *A media voz.* = Prènder veus: adquirir noticia. *Tomar voz.* = A viva veu: sense escriurer. *A viva voz.*

Veueta. *f.* Veu petita, delicada. *Vocécita.*

Vèurer. *v. a.* Percèber los objectes ab los nys. = Examinar, observar, registrar per curiosidat ò per diversió. = Visitar a algú. = Encontrar ò trobar. = Conèxer, judicar, etc. *Ver.* = Bellu mas. *Ver lucecillas.* = Sas estréllas a càusa de tòc fòrt ò cayguda. *Ver las estrellas.* = De lluny. *De lejos.* = De lluny y no podèr distingir al objecte. *Columbrar.* = El jòc mal parat. *Ver el juego mal parado.* = Mon: viatjar. *Ver mundo.* El mon per un forat: estar dins un llòc tancad ocúr. *Ver el cielo por embudo.* = Vèrer venir. *Ver venir.* = Vèrer la sua. *Ver la suya.* = Vèurer sa tela a no: pènetrarli la intenció. *Descubrirle la veta, entenderle la musa ò dar en la nuca.* = A vèurer. *A ver.* = A més vèurer: despedida. *A mas ver.* = A mon vèurers segons el mèu judici. *A mi ver.* = Vèurèm qui la haurá mamada hõna: expressió del qui brevetja del seu podèr, de la seua fòrsa, del seu valor, etc. *Ya verán quien es calleja.* = En venrèn un veuen s'àltre. *Allá va Sancho con su rocin.* = Estar ò ser de vèurer una còsa. *Estar ò ser de ver.* = Fer vèurer sas estréllas ah un tòc fòrt. *Hacer ver las estrellas.* = Àre beu veurèm: expressió ab que se dubta si un logra-

rá lo que pretén. *Allá lo veredes dijo Agrages.* = Nou veuràs: nou lograràs. *No te verás en ese espejo.* = No veurèy de càb hòlla: estar apretad ò en suma misèria. *Estar a la cuarta pregunta.* = No veurèy gèns ò càb gota. *No ver gota.* = No veurèy en sos uys badads. *No ver siete sobre un asno.* = No veurèy de seynas. *Estar hecho un azacan.* = No veurèy de sòn. *Azarse.* = No podèr vèurer a un: tenirli aversió. *No poderle ver.* = Tenir que vèurer alguna còsa ò persona. *Tener que ver.* = Já se veu. *Ya se ve.*

Vèurerse. *v. r.* Estar a llòc a propòsit de ser vist. = Trobarse posad en algú estat, v. g. vèurerse pòbre. = Representarse la imatge dins un miray. = Mostfarse clarament, donarse a conèxer. = Parlar ab algú. *Verse.* = Sa ruxada demut. *Oler el poste.*

Vèurer. *m.* El sentit de la vista. = Apariència de las còsas. *Ver.*

Vexigá. *m.* Emplásta de cantàridas. *Veigatorio.*

Véy, ya. *m. f.* La persona de molta edat. = *adj.* Anciàno, antig, de llarga duració. = Lo contra posad a nòu ò recènt. *Viejo, ja.* = Astut. *Perro viejo.* = Atxacosos. *Carraco, ca.* = Vèrd: qui fà de hõmo jove. *Verde.* = Còsa já no hõna per res de véya. *Vegestorio.* = Més véy que es pastar: molt véy. *Mas viejo que la sarna, que el repelon ò que préstame un cuarto.* = Véy xerit. *Vejancon, na.* = Fer el jove véy al véy. *Hacer viejo.* = Ferse véy. *Hacerse viejo ò envejecer.*

Veyès. *f.* El estat de véy. *Vejez.*

Veyèt, ta. *adj.* Diminutia de véy. *Viejecico, illo, illa, ito ò viejuzuelo, la.*

Veynád, da. *adj.* V. Vesi. *Vecino, na.*

Veyòt, ta. *m. f.* Molt véys. *Viejazo, za.* = Nòm de burla que se dona als véys majorment a las véyas deshonèstas. *Carèamal.*

Veyura. *f.* V. Veyès. *Vejez.*

Veyver, ra. *adj.* Malsener, qui tot lo dia andoya auant per aquí y per allà. *Biltrotero, ra ò gondolrino, na.*

VL

Vi. *m.* El suc dels réyms fermentad ò qui hà bñ. = Llid. = Suc de divèrsas àltras fruytas. *Vino.* = Batiad a qui se hà posad aygo. *Bautizado* = Cristià. V. Batiad. *Cristiano.* = Qui espiretja. = Saltante. = Cuyt. *Arropado.* = Mèlvaia. *Malvasia.* = Mòro: a qui no se hà posad aygo. *Moro.* = Moscatell. *Moscatel.* = Negre. *Negro ò tinto.* = Novell. *Nuevo.* = De poimas. *Vino de manzanas ò sidra.* = Qui rãpa. *Vino de agujas.* = Ròig. *Ojo de gallo.* = Véy. *Viejo ò ajejo.* = De dos tres, etc. ànyas. *De dos, tres, etc. hojas.* = Bállir

es vi. *Cocer* ò *hervir*. — Es vi *fà* dir la veritat. axò es al borràtxo. *El vino anda sin calzas*.

Vía. *f.* Camí, conducte, mèdi, mòdo. *Via*. — Fer vía: caminar, anar aviàd. *Hopear*. — Fer pòca vía un bàrco. *Estar d la capa*. — Vía rècta: tot dret. *Via recta*. — Fessèm vía: acabèm. *Vamos aviando*. — Vía sàcra: pàssos. *Via sacra*. — Vía illuminativa: un dela estàts de los qui desitjan arribar á la perfecció, mèdiànt la inspiració divina. *Via iluminativa*. — Purgativa: el primer estàt de los qui desitjan arribar á la perfecció. *Purgativa*. — Unitiva: lo estàt de perfecció y virtút de la ànima qui la unèix á Déu per lo amor, y de tál mòdo, que no vòl sinò lo que Déu vòl. *Unitiva*.

Via crucis. *m. pl.* Vòltas que se fàn mèditànt los pàssos que donà Cristó en la carrèra de la sèua passió y mòrt. *Via crucis*.

Via lactea. *f.* El camí de san Jáume en el cèl. *Via lactea*.

Viador, *ra. adj.* El hòmo qui està en aquèst mon y camina al àltre. *Viador, ra*.

Viànda. *f.* El menjar de los racionàls. *Vianda*. — Sagràda: la Eucaristía. *Vianda sagrada*.

Viàtic. *m.* El sacrament del còs de Cristó que se dona als malàlts. *Vitico*.

Viatjàd. *p. p.* de viatjar. *Viajado*.

Viatjador. *m.* El qui fà viàtjes. *Viajador*.

Viatjànt. *p. a.* de viatjar. — *adj.* El qui viàtja. *Viajante*.

Viatjar. *v. n.* Fer viàtjes. *Viajar*.

Viàtje ò viàtge. *m.* El camí que se fà á alguna pàrt. — El càrreg, somàda, etc. que se trasporta á algún llòc. *Viage*. — Bòn viàtge: que se diu á un que sen vá desitjànt que no ténga res de nou, ò para notarse que ly dona pòc á un el que se pèrda una còsa, ò que un àltre sen vája. *Buen viage*.

Viatjer, *ra. m. f.* Passatger, *ra. Viagero, ra*.

Viatjèt. *m.* Viàtje petít. *Viagecico, illo, ito*.

Vibració. *f.* Movimènt de un còs qui pènja v. g. de pèndula de rèllòtge. *Vibracion*. — Mòurerse ab vibració. *Fibrar*.

Vicàri. *m.* Persona establida para fer las funcions de un superior. — Religiós: según superior. *Vicario*. — De una parròquia. *Vicario*. ò *teniente de cura*. — De còr: el qui lo govèrna. *De còro*. — De Jesucrist: el Pàpa. *De Jesucristo*. — General: qui fà sas vices del bisbe. *General*. — Foràneo: el qui té jurisdicció en un sòl punt y no en tots còm el general. *Foráneo*. — Pèrpétuo: el qui té collació y no es amovible. *Perpetuo*.

Vicàri. *m.* El qui pòsa nòms als àltres. *Padrino*.

Vicàri, *ria. adj.* Pertañent á vicàri. *Vicario, ria*.

Vicària. *f.* Segona superiora en convent de monjas. *Vicaria*.

Vicaria. *f.* La dignidat y ofici del vicàri. — La càsa destinàda para el vicàri. *Vicaria*.

Vicaria. *f.* Lloguerèt. *Sufraganea*.

Vice. *m.* Paràula qui denòta que un té el puèsto de un àltre. *Vice*.

Vicealmirant. *m.* Oficial qui màna bàix ò subjècte al almirant. *Vicealmirante*.

Vicealmiranta. *f.* Primer bàrco después de sa capitana. *Vicealmiranta*.

Vicecanciller. *m.* *Vicecanciller*.

Viceconseller. *m.* El qui té el puèsto de conseyer. *Viceconciliario*.

Vicecònsul. *m.* El qui té el empleyo de cònsul. *Vicecònsul*.

Viceconsulàt. *m.* El empleyo de vicecònsul. *Viceconsulado*.

Vicedéu. *m.* Nòm que se dona al Pàpa y á los réys. *Vicedios*.

Vicelegad. *m.* Prelad nombrad per el pàpa para suplir la ausència del legad ò nuncio. *Vicelegado*.

Vicepatró. *m.* *Vicepatron*.

Vicepenitenciari. *m.* *Vicepenitenciario*.

Vicepenitenciària. *f.* Títol del vicepenitencier. *Vicepenitenciaría*.

Vicepenitencier. *m.* *Vicepenitenciario*.

Vicepenitenciería. *f.* *Vicepenitenciaría*.

Vicepresidènt. *m.* *Vicepresidente*.

Viceprovincial. *m.* *Viceprovincial*.

Vicerector, *ra. m. f.* *Vicerector, ra*.

Viceversa. *adj.* Al contràri ò al revés. *Viceversa*.

Vici. *m.* Màla calidat de las còsas. — Imperfecció de la ànima ò del còs. — Defècte, error, fàlta, falsedat. — Defècte general de una nació, de un sigle. — Demasiad apetít de una còsa. — Costúm. — Demasiada llibertat. *Vicio*. — De vici ò per vici: per costúm. *De vicio* ò *por vicio*. — Prènder ò tenir el vici de dir ò fer alguna còsa. *Tomar* ò *tener el vicio* ò *el chorrillo de...* — Prènder vici bigas, parèts, pòsts, etc.: declinar de la línea rècta. *Tomar vicio*.

Viciad, *da. p. p.* de viciar. *Viciado, da*.

Viciador, *ra. m. f.* El qui vicia. *Viciador, ra*.

Viciar. *v. a.* Corrómpre, depravar. — Adulterar, alterar, falsificar. — Pervertir los costúms. — Donar un sentít contràri al vertader. — Viciar als nins. *Viciar*.

Viciarse. *v. r.* Corrómpre, degenerar, depravar-se, entregarse á los vici. *Viciarse*.

Viciós, *sa. adj.* Lo qui té vici ò lo càusa. — Corrómpud, entregad á los vici. *Vicioso, sa*.

Viciosamènt. *adv.* Ab vici. *Viciosamente*.

Viciosidat. *f.* El hàbit del vici. *Viciosidad.*
Vicissitút. *f.* Alternativa, mudansa de las còsas.
Vicisitud.
Vicissitudinàri, ria. *adj.* Lo qui succeïx alternativament. *Vicissitudinario, ria.*
Víctima. *f.* Animàl oferit en sacrifici. — Hòmo que sacrificau ò qui se sacrifica á los interéssos de àltri. *Victima.*
Victimari. *m.* El qui donáva las víctimas ò las matáva. *Victimario.*
Victor. Interjecció de alegria, de aplauso. *Victor ò vitor.*
Victoreád, da. *p. p.* de victorear. *Victoreado, da ò vitorcado, da.*
Victorear. *v. a.* Aplaudir, fer bàmbélletas, oridar : viva, viva. *Victorear ò vitorcar.*
Victòria. *f.* Ventàtja goshada sobre el inimig en un combàt, sobre un concurrént en una disputa, etc., sobre las passións, sobre los vici, etc. *Victoria ò vitoria.*
Victòria! Interjecció. Crit de alegria quánd se hà vensúd. *Victoria!*
Victoriós, sa. *adj.* El qui hà goshád una victòria. *Victorioso, sa ò vitorioso, sa.*
Victoriosamént. *adv.* Ab victòria. *Victoriosamente.*
Vicuña. *f.* Càsta de càbra sauvátja del Perú. *Vicuña.*
Vida. *f.* Estát del hòmo quánd la ànima està unida al còs. — Principi de la nutrició, de la crexéusa, del movimént de los còsos, y en aquést sentit se diu : vida vegetativa, sensitiva. — Los aliménts necessàris para élla. — Fòrsa, vigor. — Mòdo de viurer. — Amor grán. — Estát, professió que se elegèix. — Espáy de deu àñys en tèrme curiál. *Vida.* — De la ànima : la gràcia. *Vida del alma.* — De cà : molésta, pénosa, trabajosa. *Vida de perros ò apedreada.* — De canónge : la que se passa ab abundància. *Canonical.* — De pápa. *V. de canónge. Papal.* — Perduràble : la glòria. *Perdurable.* — Perxànga : de málfeuers, de ociosos. *Briba.* — Vida mia : tèrme de cariño. *Vida mia.* — En ma vida : mày. *En mi vida ò en la vida.* — Buscar ò buscarse la vida : cercar los mèdis para passarla. *Buscar la vida.* — Donar vida : animar, esforsar. *Dar vida.* — Donar, costar la vida, etc. *Dar, costar, etc. la vida.* — Donarse hòna vida : regalar-se. *Darse buena vida.* — Donarse á la vida perxànga : no fer res. *Echarse á la briba :* auar á acaptar per no fer feyna. *Guionear.* — Passar la vida : tenir únicamént lo necessàri per viurer. *Pasar la vida.* — Mudar de vida : de costúms. *Mudar de vida.* — Tenir sèt vidas : haver surtid de molts de perills de la mòrt. *Tener siete vidas.* — Una

hòra de vida es hòna. *Una hora de vida es vida.*
Vidre. *m.* Còs trasparént y fácil de rómprer. — Còsa frágil còm es vidre. *Vidrio y ant. vidro.*
Vidreria. *f.* Forn de vidre ò el llòc ahónt se ven vidre. *Vidreria.*
Vidrier. *m.* El qui fà ò ven vidre. *Vidriero.*
Vidriéra. *f.* Agregát de vidres posàls á bastiménta. *Vidriera.*
Vidriól. *m.* Sál minerál. *Vitriolo ò caparrosa.*
Vidriós, sa. *adj.* Frágil còm es vidre. *Vidrioso, sa.*
Viduál. *adj.* Pertañént á la viudès. *Vidual.*
Vigént. *adj.* Costúm, lléy qui está en son valor y fòrsa. *Vigente.*
Vigèssim, ma. *adj.* El últim de vint. *Vigésimo, ma.*
Vigia. *m.* Centinèlla á bordo. *Vigia.*
Vigilància. *f.* Diligència, grán cuydado. *Vigilancia.*
Vigilànt. *adj.* Atént, cuydadós, despèrt. *Vigilante.*
Vigilantíssim, ma. *sup.* Molt vigilànts. *Vigilantísimo, ma.*
Vigilantíssimamént. *adv. sup.* Ab molta vigilància. *Vigilantísimamente.*
Vigilàntmént. *adv.* Ab vigilància. *Vigilantemente.*
Vigilar. *v. a.* Estar atént, mirar ab cuydado, velar. *Vigilar.*
Vigilia. *f.* Fálta de sòn. — Vellada. — El dissapte de alguna fèsta. — El dijuni que se fà y el réso que se résa en dit dissapte. — Part del ofici de difunts. *Vigilia.*
Vigor. *m.* Ànimo, actividat, delst, fòrsa, etc. *Vigor.*
Vigorós, sa. *adj.* Actiu, fòrt, robúst. etc. *Vigoroso, sa.*
Vigorosamént. *adv.* Ab vigor. *Vigorosamente.*
Vigorosidat. *f.* Actividat, fortaleza, etc. *Vigrosidad.*
Vil. *adj.* Abatúd, bàix, despreciàble, miseràble. — Dolént, de mál còr, de málta intenció. — El qui fà málas accións. *Vil.*
Vila. *f.* Població entre ciutát y llognerèt. — El cuérpo de los qui la govèrnan. — Los habitànts d'èlla. *Villa.* — De dos dòblés : petita. *Villorio.*
Vilà, na. *adj.* El vesí de una vila. *Villano, na.*
Vilàtge. *m.* Població petita. *Village.*
Vilesa. *f.* Acció dolénta, tèya, infàme. *Vileza.*
Vileta. *f.* Vila petita. *Villeta, villica, villuela.*
Vilipèudi. *m.* Desprèci, indignidat. *Vilipendio.*
Vilipendiád, da. *p. p.* de vilipendiar. *Vilipendiado, da.*
Vilipendiar. *v. a.* Tractar ab desprèci. *Vilipendiar.*
Vilíssim, ma. *sup.* Molt vils. *Vilísimo, ma.*
Vilment. *adv.* Ab vilesa. *Vilmente.*

Villà, na. *adj.* Descortès, rústic, vil. *Villano, na.*
 Villanament. *adv.* Ab villania. *Villanamente.*
 Villancico. *m.* Composició poètica. *Villancete, villancejo, villancico.*
 Villanesc, ca. *adj.* Pròpi de los villans. *VillanESCO, ca.*
 Villania. *f.* Baxesa de nexement, de estat, de condició. = Picardía, acció, paràula indecent. *Villanta.*
 Villano, na. *adj.* V. Villà, na. *Villano, na.*
 Villar. *m.* Jòc, y sa càsa de dit jòc. *Villar.*
 Vima. *f.* Àbre. *Mimbre, mimbrera, vimbres y vimblera.*
 Vinatjar. *v. n.* Doblegarse una còsa ab moviment. *Combar.*
 Vimbrocàs. *m.* Vi adobad ab espicias. *Vino hiprocas.*
 Vinagre. *m.* Vi àgre. *Vinagre.* = Vi tornad fòrt. *Zupia.*
 Vinagrèlla. *f.* Hérba. *Acedera.*
 Vinagrer. *m.* El qui ven vinagre. *Vinagrero.*
 Vinagrillo. *m.* Vinagre flux. = Cèrta espècie de vinagre que se pòsa al tabac de fum y el tabac qui té dit vinagre. *Vinagrillo.*
 Vinassa. *f.* Solàtjas de vi. *Heces de vino.*
 Vinater, ra. *m. f.* El qui beu molt de vi. *Vinoso, sa.* = El qui comercia en vi. *Vinatero, ra.*
 Vinclad, da. *p. p.* de vincclar. *Vinculado, da.* = *Torneado, da.*
 Vincladís, sa. *adj.* Lo qui fàcilment se doblega. *Torneadizo, sa.*
 Vinclat. *v. a.* Fidecomissar. *Vincular.* = Doblegar. *Tornear.*
 Vincarse. *v. r.* Doblegarse pòst, etc. *Tornearse, combarse, arquearse.*
 Vincle. *m.* Lligadura. = Subjecció de los béns al perpètuu domini de alguna familia. *Vinculo.*
 Vínculo. *m.* V. Vincle. *Vinculo.*
 Vindicació. *f.* Satisfacció de un agrávi. = La acció per la qual se torna á cada un lo que li tòca. *Vindicacion.*
 Vindicad, da. *p. p.* de vindicar. *Vindicado, da.*
 Vindicar. *v. a.* Venjar-se, prènder justa satisfacció de algú agrávi. = Recobrar lo séu. = Defensar, majorment per escrit á un hómo injustament atacad. *Vindicar.*
 Vindicatiu, va. *adj.* Venjatiu. = Escrit en qui se defènse la opinió de algú injustament calumniada. *Vindicativo, va.*
 Vindicta. *f.* Venjànsa. = Càstig de los malfectors. *Vindicta.*
 Viudicia. *f.* Vindicta. *Vindicta.*
 Vinentesa. *f.* Ocasíó. *Ocasión, proporcion.*
 Vinèt. *m.* Diminutiu de vi. *Vinico, llo, to.*

Vinolència. *f.* Borratxeria. *Vinolencia.*
 Vinolent, ta. *adj.* Borràtxos. *Vinolento, ta.*
 Vinossidat. *f.* Calidat, propietat del vi. *Vinosidad.*
 Vinós, sa. *adj.* Lo qui té gust, olor, etc. de vi. *Vinoso, sa.*
 Vint. *m.* Nombre: duas vegadas deu. *Veinte.*
 Vintè, na. *adj.* Una part de vint. *Vigésimo, ma.*
 Vintena. *f.* La vigèssima part. = El nombre de vint. *Veintena.*
 Vintidotzè. *adj.* El ordit de una péssa qui té dos mil y docènts fils. *Veintedoceno.*
 Vint y quàtre. *m.* Retgidor en algunas ciutats de Andalucia. *Veintecuatro.*
 Vintiquatrè. *adj.* Ordit qui té dos mil y quàtre cents fils. *Veintecuatreno.*
 Vintiquatría. *f.* El càrreg y ofici del vintiquatrè. *Veintecuatría.*
 Vintissisè. *adj.* El ordit qui té dos mil y sis cents fils. *Veintiseseno.*
 Viña. *f.* Terréno plantad de ceps. *Viña.* = De Déu ò del Señor: la Iglesia. *De Dios ò del Señor.* = Jova. *Nueva.*
 Viñèt. *m.* Estensió de terréno plantad de viñas. *Viñedo.* = Plantad de pàrras. *Bacelar.*
 Viñeta. *f.* Viña petita. *Viñica, ta y viñuela.*
 Viñeta. *f.* Estampeta. *Viñeta.*
 Viñater, ra. *m. f.* El qui té moltes viñas. *Viñero, ra ò viñador, ra.*
 Viñóvol. *m.* El qui se cuyda de las viñas y las guarda. *Viñadero.*
 Vió. *m.* Càsta, naturalesa, calidat. *Ralea.*
 Viòla. *f.* Instrumént músic de còrdas. *Viola.* = La flòr de violer. *Alell.* = De dàtils. *Támaras.*
 Violáceo, cea. *adj.* De color de violeta. *Violáceo, cea.*
 Violació. *f.* El acte y efecte de violar. *Violacion.*
 Violad, da. *p. p.* de violar. *Violado, da.*
 Violador, ra. *m. f.* El qui viðla. *Violador, ra.*
 Violar. *v. a.* Rómprer sas lleys. = Fer violència á una dòna. = Mastegar ròba. = Profanar una iglesia. *Violar.*
 Violència. *f.* Fòrsa, ímpetu en el moviment. = Acció còntre el natural y racional módo de proceir. = La fòrsa ab que se obliga á un á fer lo que no vol. *Violencia.* = Fèta á una dòna en matèria deshonestá. *Violencia ò tarquinada.*
 Violent, ta. *adj.* Lo qui es fòrsad. = Impetuos, vehemènt. = Lo que se echeuta còntre el módo regular de la justícia y rahó. *Violento, ta.* = Posar màns violentas: atupar á un eglesiàstic. *Poner manos violentas.*
 Violentad, da. *p. p.* de violentar. *Violentado, da.*
 Violentament. *adv.* Ab violència. *Violentamente.*
 Violentar. *v. a.* Fer violència, fer fer per fòrsa.

—Donar un sentit forçat a un testo. — Obrir a la força. *Violentar*.

Violentíssim, *ma. sup.* Molt violents. *Violentísimo, ma.*

Violentíssimament, *adv. sup.* Ab molta violència. *Violentíssimamente.*

Violer, *m. pl.* *Alelt.*

Violeta, *f.* Hérba y la seua flôr. *Violeta.*

Violí, *m.* Instrument músic ben conegut. — El qui lo toca. *Violín.*

Violiner, *m.* El qui toca violí per habilitat o per ofici. *Violinista.*

Violinèt, *m.* Violí petít. *Violinito.*

Violó, *m.* El baix de violí. — El qui el toca. *Violon.*

Viperí, *na. adj.* Pertanyent a vívora o lo qui té sas seuas propietats. *Viperino, na.*

Vira, *f.* Corretx ab que se tapa interiorment la costura de sabata. *Vira.*

Virada, *f.* La acció de virar un barco. *Virada.*

Virador, *m.* Cab grós para el cabestrant. *Virador.*

Virago, *m.* Dóna varonil. *Virago.*

Virar, *v. a.* Mudar de rumbo un barco. — Rodar el cabestrant para pujar pes. *Virar.*

Viréll, *m.* Empléyo en catedrals. *Macero o pertiguero.*

Virginál, *adj.* Pertanyent a verge. *Virginal.*

Virgínea, *f.* Hérba des tabac. *Virgínea.*

Virgíneo, *nea. adj.* V. Virginál. *Virgíneo, nea.*

Virginidat, *f.* El estat de verge. *Virginidad.*

Virgo, *m.* Un de los signes. *Virgo.*

Viril, *adj.* Pertanyent al hòmo. *Viril.*

Virilitat, *f.* Edat viril. — Activitat, força, vigor. *Virilidad.*

Virilmént, *adv.* Ab activitat. *Virilmente.*

Viripotént, *adj. cur.* Casadora, parlant de una al·lota. *Viripotente.*

Viró, *m.* Cuc. *Cresa. m.* — Allòt qui no té aturay. *Argadillo.*

Viról, *m.* Perfil en escut de armes. *Virol.*

Virèlla, *f.* Refòrs de ferro o llautó que se posa a baix de gayató. *Virola.*

Virréy, *m.* El governador de un réy en nom del réy. — També se anomena axí el comandant general en alguna provincia. *Virey.*

Virréyna, *f.* La dóna del virréy o la qui govèrna en nom del réy. *Vireina.*

Virreyuat, *m.* El càrreg o dignitat de virréy. — El temps que dura y el territori que govèrna. *Vireinato o vireino.*

Virtuál, *adj.* Equivalent a altra cosa en activitat, eficàcia, força. *Virtual.*

Virtualitat, *f.* Potència para obrar com una altra cosa. *Virtualidad.*

Virtuàlmént, *adv.* Ab equivalència. *Virtualmente.*

Virtuós, *sa. adj.* Bó, just. — Eficàs, parlant de un remey. *Virtuoso, sa.*

Virtuosament, *adv.* Ab virtut. *Virtuosamente.*

Virtuosíssim, *ma. sup.* Molt virtuosos. *Virtuosísimo, ma.*

Virtuosíssimament, *adv. sup.* Ab molta virtut. *Virtuosíssimamente.*

Virtut, *f.* Activitat, eficàcia, força y poder para causar o fer alguna cosa. — Mòdo recte de proceir. — Bondat de vida y costums. — Disposició de la ànima para obrar conforme a la rahó y a a la lléy cristiàna. *Virtud.* — Cardinál: la qui es principi y rel de las àltres. *Cardinal.* — Morál: el hàbit de obrar bé. *Moral.* — Sobrenatural: la facultat de obrar sobre las fórsas naturals o de la naturalesa. *Sobrenatural.* — Teologál: La qui té per objecte immediat a Déu. *Teologal.* — En virtut. *En virtud.* — Virtute. *pl.* El quint còro de los àngels. *Virtudes.*

Virulència, *f.* La matèria podrida de llaga. *Virulencia.*

Virulént, *ta. adj.* Maligne, verinós. — Ple de matèria podrida. *Virulento, ta.*

Vírus, *m.* Matèria qui surt de llaga. *Virus.*

Visatge, *m.* Gesto desproporcionat. *Visage.*

Visc, *m.* Matèria o composició aferradissa ab que se càssen aucells. *Liga, visco o hisca.* — El que ténen sas plàntas. *Ligamaza.*

Visca molts ànys, *m.* Acció de gràcias. *Viva mil años.*

Viscós, *sa. adj.* Aferradís, pegacós. *Viscoso, sa.*

Viscosidat, *f.* La calidat de lo viscós. *Viscosidad.*

Visera, *f.* Part del morrió qui tapa sa cara sense impedir la vista. *Visera.*

Visibilitat, *f.* La calidat de ser una cosa visible. *Visibilidad.*

Visible, *adj.* Lo qui se pòt veurer. — Clar y patent. — Illustre, iusigne. *Visible.*

Visiblement, *adv.* Clarament. — De un mòdo qui paga ser vist. *Visiblemente.*

Visió, *f.* La acció de veurer. — Espècie que Déu infundèix per mèdi de revelació. — Fantasma, ombra, imatge espantosa y ridícula. — La persona sèya. — La espècie qui, no tenint reyalitat, se pren com a certa. *Vision.*

Visionàri, *ria. adj.* El qui se fingèix revelacions o visions. *Visionario, ria.*

Visir, *m.* El primer ministre del Gran-Turc. *Visir.*

Visita, *f.* El acte y efecte de visitar. — La persona qui visita. — La anada a una iglesia per devoció. — El acte ab que un superior se informa del proceiment de los súbdits y de las cosas de la seua jurisdicció. — El agregat de los ministros

qui fan la visita. = El favor que fa Déu als hòmos en orde al seu bé espiritual. = Registre de gèneros. *Visita*. = De presó. *Visita de carcel*.
Visitació. *f.* El acte y efecte de visitar. = La festa que celebra la Iglesia en memòria de la visita que feu Maria Santíssima a santa Elisabèt. *Visitacion*.
Visitad, *da*. *p. p.* de visitar. *Visitado*, *da*.
Visitador, *ra*. *m. f.* El qui visita. *Visitador*, *ra*.
Visitar. *v. a.* Anar a veurer a algú. = Informarse el superior del estat de los súbdits y de las séuas còsas. = Enviar Déu algún favor ó consòl ó algún trabáy para mayor mèrit a los hòmos. = Acudir ab frequència a alguna pàrt. *Visitar*. = Visitar sas parròquias: sas tavernas. *Visitar las hermitas de Baco* ó *borrehear*.
Visiteta. *f.* Visita curta. *Visitica*, *lla*.
Visu, *va*. *adj.* El qui té facultat de veurer. *Visivo*, *va*.
Vislumbre, *m.* Petít resplandor de llam. = Conjectura, indici, sospita. = Petita semblansa de una còsa a àltra. *Vislumbre*.
Visnaga, *f. pl.* *Bisnaga*. = Sa séua pissa. *Umbelas*.
Viso. *m.* Càre, parèr, semblansa apparént, vista. *Viso*.
Vist, *ta*. *p. p.* de veurer. *Visto*, *ta*.
Vista. *f.* La facultat de veurer. = El acte y efecte de veurer. = Mirada. = Aspècte y disposició de las còsas en orde del sentit de la vista. = El objecte de la vista. = Los uys. = Aparició, visió. = Encuentro de un ab àltre. = Conexement clar de las còsas. = Intènt. = Uyada. *Vista*. = A la vista: a la presència. *A vista* ó *a la vista*. = A primera vista: a la primera mirada. *A primera vista*. = En vista: en respècte a... *En vista*. = A mitja vista: de passo. *A media vista*. = Anar a vistas: a veurer y ser vist. *Ir d vistas*. = Donar una vista: una mirada. *Dar una vista*. = Estar a la vista: patènt una còsa. *Estar d la vista*. = Escampar la vista. *Estender la vista*. = Fer la vista gròssa: dissimular. *Hacer la vista gorda*. = Ficar la vista: mirar ab cuydado. *Fijar la vista*. = Liansar la vista: elegir una còsa entre àltras. *Echar la vista sobre...* Menjar ab la vista: desitjar una còsa ó mirar ab màl uy a algú. *Comer con la vista*. = Posar la vista demunt una còsa: elegirla. *Echar la vista sobre...* = Fugir de la vista. *Irse de la vista*. = Pèrder de vista: desaparèxer la còsa. *Perder de vista*. = Tenir a la vista: estar la còsa devànt ets uys. *Tener d la vista*. = Tenir vista una còsa: haverla mirada. *Tenerla vista*. = Tenir bona vista una còsa: ser agradable, hermosa. *Tener vista*. = Vista bona: lloc de ahont se ven molt de terrèno. *Vistillas*.

Vista. *m.* Empleyad en la duana qui cuyda del registre de los gèneros. *Vista*.
Vistasso. *m.* Mirada. *Vistaso*.
Vistobuèno. *m.* Fórmula de aprobació. *Vistobueno*.
Vistos, *sa*. *adj.* Agradable, deliciós, hermós. *Vistoso*, *sa*.
Vistosament. *adv.* Agradablement. *Vistosamente*.
Visual. *adj.* Pertañent a la vista còm a instrument ó mèdi para veurer. *Visual*.
Visualidat. *f.* Vista. *Visualidad*.
Visura. *f.* Registre. *Visura*.
Visurad, *da*. *p. p.* de visurar. *Visurado*, *da*.
Visurador, *ra*. *m. f.* El qui visura. *Visurador*, *ra*.
Visurar. *v. a.* Regonèxer ab la vista. *Visurar*.
Vital. *adj.* Lo pertañent a la vida ó lo qui li es pròpi. = Lo qui dona vida. *Vital*.
Vitalici, *cia*. *adj.* Lo qui dura para el tèmps de la vida de un. *Vitalicio*, *cia*.
Vitalidat. *f.* Potència vital, la vida. *Vitalidad*.
Vitando, *da*. *adj.* Lo que se deu evitar, y se dia de los escomunicads públics. *Vitando*, *da*.
Vitela. *f.* La pell de vadella adobada y majorment la pintada. *Vitela*.
Vitrac. *m.* Aucell. *Oenate*.
Vitreo, *ea*. *adj.* Lo qui es de vidre ó té las séuas propiedats. *Vureo*, *treca*.
Vitrificable. *adj.* Lo qui se pèt vitrificar. *Vitrificable*.
Vitrificació, *f.* El acte y efecte de vitrificar. *Vitrificacion*.
Vitrificad, *da*. *p. p.* de vitrificar. *Vitrificado*, *da*.
Vitrificar. *v. a.* Mudar en vidre. *Vitrificar*.
Vituperable. *adj.* Digne de vitupèri. *Vituperable*.
Vituperablement. *adv.* De un mòdo reprehensible. *Vituperablemente*.
Vituperació. *f.* El acte y efecte de vituperar. *Vituperacion*.
Vituperad, *da*. *p. p.* de vituperar. *Vituperado*, *da*.
Vituperador, *ra*. *m. f.* El qui vitupèra. *Vituperador*, *ra*.
Vituperar. *v. a.* Condemnar, reprendèr, reprovar. *Vituperar*.
Vitupèri. *m.* Burla, deshonra, desprèci, opròbi. *Vituperio*.
Vituperiós, *sa*. *adj.* Lo qui inclou vitupèri ó causa deshonra. *Vituperioso*, *sa*.
Vituperiosament. *adv.* Ab vitupèri. *Vituperiosamente*.
Viu, *va*. *adj.* El qui té vida. = Actiu, astut, encàs, fogós, pènétrant, resplandent, semblant. = Prònte, sutil. = El qui està en actual exercici de algún empleyo. *Vivo*, *va*. = Al viu: ab propiedat y semblansa. *Al vivo*. = Còm de un viu a

un mòrt: ab moltíssima diferència. *Como de lo vivo d lo pintado.*—Més mòrt que viu. *Mas muerto que vivo.*—Ni mòrt ni viu. *Ni muerto ni vivo.*—Càis viva: la qui no està amerada. *Cal viva.*—Carn viva: la qui es sensible. *Carne viva.*—Càrta viva: la persona encarregada de dir lo que se diria en una càrta. *Carta viva.*—Pèdre, peña ò ròca viva. *Piedra, peña ò roca viva.*—Viú còm una centella ò còm una plàta. *Vivo como una centella ò como una cendra.*—Menjar viu: expressió ab que se denòta la ràbia que un té còntre un àltre. *Comer vivo.*—Menjar de viu en viu: lo qui pica molt, v. g. sas pussas. *Comer vivo.*—Tocar es viu á un: en lo que se sent ò enfaða més. *Tocar en el vivo.*—Tocar es es viu de pòta de bistia, ferràntia. *Arrimar el clavo.*

Viú. m. Lo més fòrt y sòlido de las còsas.—Cor-dó que se pòsa á estremidat de vestidura. *Vivo.*

Viudál. adj. Pertàsent á viudos. *Viudal.*

Vindedat. f. El estat de los viudos.—Lo aliment que se senhala á las viudas ò el sòu que ténen, mòrt son marít. *Vudedad.*

Viudès. f. El estat de viudos, das. *Viudez.*

Viudeta. f. Viuda jova. *Viudita.*

Viudo, da. m. f. El hòmo á qui se li hà mòrt la dòna, y la dòna á qui se li hà mòrt el hòmo. *Viudo, da.*

Víurer. v. n. Tenir vida.—Passar los àfays.—Habitar en alguna part.—Sustentarse. *Vivir.*—Del àyre còm es camaleóns. *Sustentarse del aire como los camaleones.*—De lo mén, de lo seu, etc. *Cubrir nuestro fuego con nuestra ceniza.*—Acaptant. *Vivir mendigando ò andar d la galloja ò gallofear.*—Morint: víurer ab misèria, pénas, trabáys. *Vivir muriendo.*—Per miracle: tenir pòc que menjar ò alliberarse de un perill gròs y eminent. *Vivir de ò por milagro.*—Demunt sa esquena de àltri. *Vivir d costa agena.*—Víurer aquí còm aquí, y allà còm allà. *Vivir en Roma como en Roma.*—Víurer en resèl. *Traer la barba sobre los hombros.*—¿Quién vive? *Quién vive?*

Víurer. m. El mòdo de vida. *Vivir.*

Viva. Exclamació de alegrí. *Viva.*

Vivacidat. f. Vigor natural.—Vivesa de ingèni.—Llustre de los colors. *Vivacidad.*

Vivacíssim, ma. sup. Molt vivás. *Vivacissimo, ma.*

Vivament. adv. Ab vivesa y eficàcia.—Ab semblàn-sa. *Vivamente.*

Vivènda. f. Menjar y beurer para víurer. *Manutencion.*—Habitació. *Vivienda.*

Vivént. p. a. de víurer. El qui viu.—Àtribut de las sustàncias animadas, segòns los filosòfs. *Viv-*

viente.—Ànima vivént: aquèsta expressió se em-plèya sèmpre negativament y significa ningú. *Alma viviente.*

Viver. m. Lloc para conservar y guardar pèxos vius. *Vivero.*—À viver: á mà. *A mano.*

Viveres. m. pl. Provisions de boca. *Viveres.*

Vivesa. f. Actividat, fòrsa, vigor.—Agudesa, pron-titut en el obrar. *Viveza.*

Vividor, ra. m. f. Hòmo qui viu' molt.—El qui se cuyda des seus negòcis, qui administra bé los seus béns. *Vividor, ra.*

Vividor, ra. adj. Qui jura, qui subsistèix llarg tèmps. *Vividor, ra.*

Vivífic, ca. adj. Lo qui inclòu vida ò nèix de élla. *Vivifico, ca.*

Vivificació. f. La acció de vivificar. *Vivificacion.*

Vivificad, da. p. p. de vivificar. *Vivificado, da.*

Vivificador, ra. m. f. El qui vivifica. *Vivifica-dor, ra.*

Vivificar. v. a. Donar vida.—Confortar, recreyar. *Vivificar.*

Vivificatiu, va. adj. Confortatiu. *Vivificativo, va.*

Vivíparo, ra. adj. Se diu dels animals qui pare-xen la seua espècie viva y no òus. *Viviparo, ra.*

Vivificant. p. a. de vivificar. El qui vivifica. *Vivifi-cante.*

Vivíssim, ma. sup. de viu. Molt vius. *Vivissimo, ma.*

Vivíssimament. adv. sup. de vivament. Ab molta vivesa. *Vivissimamente.*

Vívora. f. Càsta de sèrp. *Vivora.*

Vivoreta. f. Vívora petita. *Viborilla, llo ò viborezno.*

VO.

Vocàble. m. Mot, paràula, térme. *Vocablo.*

Vocablèt. m. Diminutiu de vocàble. *Vocablico, llo, to.*

Vocabulàri. m. Diccionari. *Vocabulario.*

Vocació. f. Moviment interior per el qual Dén cri-da al estat religiós, etc.—Destino á qualsevòl es-tat. *Vocacion.*

Vocál. adj. Lo qui se esprèssa per la vèu.—Lo qui li pertàny. *Vocal.*

Vocál. f. Lletra qui per sí sòla se pòt pronunciar y sà síllaba. *Vocal.*

Vocál. m. El qui té vòt en las eleccions. *Vocal.*

Vocàlment. adv. De viva vèu. *Vocahmente.*

Vocatíu. m. El quint càs de las declinacions. *Vocativo.*

Vocència. f. Abreviatura de vòssa escellència. *Vocencia.*

Vòga. f. Pèix. *Boga.*

Vogàda. f. La acció de rogar. *Bogada.*

Vogador. *m.* El qui voga. *Bogador.*

Vôgamari. *m.* Marisc ple de púas. *Erizo de mar* ò *pancora*.

Vogar. *v. a.* Remar. *Bogar.*—Per torn. *Bogar d* *cuarteles*.

Vôl. *m.* La acció de volar.—Estensió, duració del vòl.—Lliqueresa. *Vuelo.*—Al vòl: pròntement. *A vuelo* ò *al vuelo.*—Anarsen al vòl: morir-se. *Irse al remo y d la vela.*—Cuir al vòl. *Coger al vuelo.*—Tirar al vòl: tirar á la áve méntres vòla. *Tirar al vuelo.*

Volád, *da. p. p.* de volar, *se.* *Volado, da.*

Voláda. *f.* La acció de volar.—El espáy que se vòla de un pic. *Vuelo.*—De gornisa, teuláda, etc. *Vuelo, alero* ò *socarren.*—De voláda: ab prontitút. *A las voladas.*

Volador, *ra. m. f.* Lo qui vòla.—El qui camina aviád. *Volador, ra.*—Lo qui pòt volar. *Voladero, ra.*

Volador. *m.* Péix. *Volador.*

Volander, *ra. adj.* Juger.—Qui pòt volar y ser mogúdi dius lo áyre.—Casual, fortúito.—Passatger qui no se atura. *Volandero, ra.*

Volánt. *p. a.* de volar.—Adorno de rebosillo.—Péssa de reüllòtge.—El qui vâ de aquí allâ y de allâ aquí. *Volante.*

Volar. *v. a.* Fer rebentar una mina. *Volar.*

Volar. *v. a.* Enfadar, irritar. *Volar.*

Volar. *v. n.* Mònrer-se, sostenir-se en el áyre ab las álas.—Còrrer ab grán prèssa.—Obrar ab molta prontitút.—Fer grans progrèssos en las cièncias, etc. *Volar.*—Vòlan vòlan los aucells y nòltros derréra ells: jòc de allòts. *Zarracatin y pinforte.*

Volar. *v. n.* Paper, ploma, etc. *Revolotear.*

Volarse. *v. r.* Irritar-se. *Volarse.*

Volàtil. *adj.* Lo qui pòt volar.—Lo qui se mòu á pòc á pòc y vâ per el áyre.—Inconstánt, mudàble.—Se diu en química de las sustàncias que el fòc fâ pujar y dissipar. *Voldtil.*

Volatilitat. *f. químic.* Calidat de lo volàtil. *Volatilidad.*

Volatilisád, *da. p. p.* de volatilisar. *Volatilizado, da.*

Volatilisar. *v. a.* Fer volàtil en química. *Volatili-zar.*

Volàverunt. Paràula llatina qui significa: ets aucells son fuyts, já noy há persona, uingú. *Volaverunt.*

Volcán. *m.* Boca en la tèrra, majorment'en puig, qui vomita ò despedeix fòc.—La violència del ardor.—Passió demasiadament fòrta. *Volcan.*

Volcànic, *ca. adj.* Pertañent á volcán. *Volcánico, ca.*

Volentí. *m.* Cordeta prima. *Bolantin.*

Volèr. *v. a.* Apetir, desitjar.—Amar, tenir carifò, inclinació, voluntat á alguna còsa ò persona.—Mandar, resòdrer.—Intentar, pretenir.—Demandar una còsa.—Convenir ab àltre en algú intent.—En el jòc: anary. *Querer.*—Volèr anar al cèl en cotxo: sense posar es mèdis. *Querer ir al cielo sin alas.*—Volèr sa feyna fèta: es profit sense es trabây. *Eso quiere la mona piñonchos mondados.*—Volèr suc de cervéll un assunto, etc. *Querer sal el huevo.*—Bònas tayádas: bòn menjar. *Ser amigo de regalar-se.*—Volèr fer impossibles. *Querer hacer imposibles* ò *querer poner puertas al campo.*—Volèr sàber més el mosso que el mèstre. *¿Al maestro cuchillada?*—Volèr mál á algú. *Querer mal* ò *malquerer.*—Volèr y no volèr. *Querer y no querer.*—No volèr rahóns ab un bábú: ab un cabessúdi. *Dejarle freir en su aceite.*—No voldría ser d'ell: lo que se diu del qui há fèit una mál acció. *No le arriendo la ganancia.*—Vulga Déu. *Quiera Dios.*—Vulgas, no vulgas. *Que quieras que no quieras.*—Boca que vols? *¿A qué quieres boca?*—Sense volèr. *Sin querer.*

Volèr. *m.* Desítx, voluntat. *Querer.*—Á volèr: ab abundància. *A manta* ò *d manta de Dios.*

Voletetjar. *v. n.* Volar. fènt vòltas còm una papayona per el llum. *Revolear.*—Còm una ploma qui cau rodànt. *Revoletar.*

Volgúdi, *da. p. p.* de volèr. *Querido, da.*

Volició. *f.* El àcte de la voluntat ab que se vòl alguna còsa. *Volicion.*

Volitfu, *va. adj.* Se diu del àcte de la voluntat ab que se vòlen los objèctes. *Volitivo, va.*

Vòlta. *f.* Movimènt al redó de una còsa ò de un costât al àltre.—Torsuda de camí ò de línea rècta.—Repèició de una còsa.—Regrés, retorn.—Doblèg.—Passètç. *Vuelta.*—En edifici. *Bóveda.*—De aujúb. *Vuelta de algibe.*—Ballànt. *Vol-teta* ò *pirueta.*—En carrer. *Arco.*—Que fâ, *v. g.* la áygo qui ròda. *Undulacion.*—Que fâ parátge, siti, etc. *Recoveco.*—De forn. *Copa.*—Redona. *Rodeon.*—De gúmeça enrodilláda. *Aduja.*—Fer una vòlta. *Dar una vuelta.*—Fer mol-tas vòltas un ríu, torrènt, etc. *Culebrear* ò *ser-pentear.*—Fer de vòlta los edificis. *Abovedar.*—Mitja vòlta. *Media vuelta.*—Donar vòlta de gar-ròt: matar estreñéut sa gargamèlla ab un ins-trumènt, etc. *Dar garrote.*—Vòltas y revòltas. *Vueltas y revueltas.*

Voltar. *v. n.* No anar tot dret. *Rodear.*—Rodànt, lo que fân los allòts. *Tornear.*—*v. a.* Fer donar vòltas á una còsa. *Voltear* ò *voltejear.*—Cantó, carrer, etc. *Volver* ò *doblar la esquina*, *calle*, etc.

Voltéra. *f.* Separació del camí recte. = Camí ab vòltas y revòltas. = Escusa, pretésto, fuyta del assunt de que se trácta. *Rodeo.* = Fer voltéra. *Rodear.*

Volteta. *f.* Vòlta curta. *Vueltecita.*

Voltó. *m.* Àve de rapíña. *Quitre.*

Vòltros. *V.* Vosàltres. *Vosotros, tras.*

Volubilitat. *f.* Facilitat de voltar ó de girarse. = Inconstància, *Volubilidad.*

Volable. *adj.* Lo qui fàcilment pòt donar vòltas al redó. = Inconstànt, mudàble, vário. *Voluble.*

Volablement. *adv.* Ab inconstància. *Volublemente.*

Volúmen. *m.* Bulto, corpulència de una còsa. = Llibre. *Volúmen.*

Voluminós. *sa. adj.* Abultat, corpulent. *Voluminoso, sa.*

Voluntàri. *ria. adj.* No forsad, no obligad. *Voluntario, ria.* = Soldat voluntàri: el qui se hà fét soldat. *Soldado voluntario.*

Voluntàriament. *adv.* Per pròpia determinació. *Voluntariamente.*

Voluntariedat. *f.* La calidat qui constituèix las còsas en el sèr de voluntàrias. = Arbitrarietad. *Voluntariedad.*

Voluntariós. *sa. adj.* El qui sèmpre vòl fer la sèua voluntat. *Voluntarioso, sa.*

Voluntariosament. *adv.* Per pròpi capritxo. *Voluntariosamente.*

Voluntat. *f.* Una de las tres potèncias de la ànima. = Capritxo, gust, plèr. = Afecte, amor, caríño. = Desitx, gánas. = Ànimo, intenció, resolució. *Voluntad.* = De bona ó mala voluntat. *De buena ó mala voluntad.* = Última voluntat: la que se exprèssa 'en testamént. *Última voluntad.* = De sa sèua plàna voluntat. *De su bella gracia.* = Gouar sa voluntat á algú: el amor, el caríño. *Ganar la voluntad de alguno.*

Voluptuós. *sa. adj.* Agradàble, gustós. = Entregad á los deléytes carnàls. *Voluptuoso, sa.*

Voluptuosament. *adv.* Ab deléyte carnál. *Voluptuosamente.*

Voluta. *f.* Regañól de columna. *Voluta.*

Vòmica. *f.* Llaga en es pulmó. *Vómica.*

Vòmit. *m.* La acció de vomitar y lo que se vomita. *Vómito*

Vomitad. *da. p. p.* de vomitar. = *adj.* Descolorid, estenuad, màgre. *Vomitado, da.*

Vomitada. *f.* *V.* Vòmit. *Vómito.*

Vomitador. *ra. m. f.* El qui vomita. *Vomitador, ra.* = El qui vomita ab frequència. *Vomiton, na.*

Vomitar. *v. a.* Tirar ó trèurer per sa boca lo qui estáva dins es vèntre. = Dir lo que se sàb y es secrèt. *Vomitare.* = El borrarxo. *Vomitar la borrachera.* = Es budèls: vomitar molt. *Vomitar*

las entrañas. = Blasfèmias, furias, sàng. *Vomitare blasfemias, furias, sangre.* = Gánas de vomitar. *Gana ó ganas de vomitar.*

Vomitin. *va. adj.* Lo qui càusa ó provòca á vomitar. *Vomitivo, va.*

Vomitin. *m.* Medicina para vomitar. *Vomitivo.*

Vomitòri. *ria. adj. V.* Vomitin. *adj. Vomitòrio, ria.*

Vomitòri. *m. V.* Vomitin. *m. Vomitòrio.*

Voracitat. *f.* Ànsia de menjar. = Escés, violència de una passió. = Actividat des lòc, etc. *Voracidad.*

Voracíssim. *ma, sup.* de voràs. *Voracísimo, ma.*

Voràs. *adj.* Menjadoròt. = Desretglad en qualsevòl vici. = Actiu. Se diu del lòc. *Voraz.*

Voràsmént. *adv.* De un mòdo voràs. *Vorazmente.*

Vorèllad. *da. p. p.* de vorèllar. *Orillado, da.*

Vorèllar. *v. a.* Fer y cusir voretas. *Orillar.*

Voréra. *f.* El estrém ó térme de una còsa. *Orilla.* De tassó, clòt, etc. *Borde ó borcellar.*

Vòreviva. *f.* Estremidat de péssa de ròba mirada per lo àmple. *Canto.*

Vòrtice. *f.* Trebull. *Vórtice.*

Vos. Pronòm personál. *Vos.*

Vosàltres. Pronòm personál. Se diu en parlar da molts, *Vosotros, tras.*

Vòssa. Abreviadura de vòstra. *Vuesa.*

Vòstè. Abreviadura de vòssa mercè. *Usted.*

Vòstro. *tra.* Pronòm possessiu. *Vuestro, tra.*

Vòt. *m.* Promesa fèta á Déu ó á los sànts. = Parèr, dictàmen donad en alguna junta ó en qualsevòl matèria. = Desitx. = El qui vòta. = La matèxa còsa votada. *Voto.* = La hòlleta ó màc ab que se vòta. *Haba.* = Vòt blanc ó negre. *Haba blanca ó negra.* = Donar es vòt. *Dar el voto.* = Retirar es vòt. *Retirar ó recular el voto.* = Tenir vòt: facultat de votar. *Tener voto* = Vòt solèmn: el que se fà ab pública antoridat de la Iglesia y solèmn acceptació. *Voto solenne.* = Simple: el que se fà per privada voluntat del qui vòta. *Simple.*

Votació. *f.* El àcte de votar. *Votacion.*

Votad. *da. p. p.* de votar. *Votado, da.*

Votada. *f.* *Votació.* *Votacion.* = El resultat de haver votad. *Votada.*

Votar. *v. a.* Promèter á Déu ó á los sèus sànts alguna còsa. = Donar el vòt. *Votar.*

Voti. *va. adj.* Oferid per vòt, pertañent á vòt. = Missa ó réso qui no es del dia. *Votivo, va.*

Vòuverinòu. *ó vòuverinòu. m.* Cançoneta que se canta als nins para adormirlos ó ferlos callar. *Arrullo.* = Fer vòuverinòu. *Arrullar.*

Vovént. *adj.* El qui vòta. *Vovente.*

VU.

- Vulcano.** *m.* El déu des fòc segòns los gentils. *Vulcano.*
- Vulgar.** *adj.* Pertañent al vulgo. = Comú, ordinari. = Generalment admès, sabud ò usad. = El qui es del vulgo. = El idioma que actualment se parla. *Vulgar.*
- Vulgaridat.** *f.* Calidat, mòdo ò propiedat del vulgo. *Vulgaridad.*
- Vulgarisad.** *da. p. p.* de vulgarisar. *Vulgarizado, da.*
- Vulgarisar.** *v. a.* Fer vulgar ò comú á alguna cosa. *Vulgarizar.*
- Vulgarisarse.** *v. r.* Familiarisarse ab la gent comuna, portarse ò obrar còm ella. *Vulgarizarse.*
- Vulgarissim.** *ma. sup.* de vulgar. Molt vulgar. *Vulgarissimo, ma.*
- Vulgarissimament.** *adv. sup.* de vulgarmént. *Vulgarissimamente.*
- Vulgarmént.** *adv.* Comunment. *Vulgarmente.*
- Vulgata.** *f.* Versió llatina de la Bíblia. *Vulgata.*
- Vulgo.** *m.* El pòble, la gent ordinària. = El comú, el grán nombre de los individuos de una espècie. = *adv.* En llengo vulgar. *Fulgo.*
- Vulnerable.** *adj.* Lo qui pòt ser dañad, llagad, ferid. *Vulnerable.*
- Vulneraciò.** *f.* Dany, ferida. *Vulneracion.*
- Vulnerad.** *da. p. p.* de vulnerar. *Vulnerado, da.*

- Vulnerar.** *v. a.* Ferir, llagar. = Maltractar la hora y fama. *Vulnerar.*
- Vulnerari, ria.** *adj.* Lo qui es pròpi para curar feridas y llagas. *Vulnerario, ria.* = *cur.* El egle-siastic qui hà ferid ò mòrt á algú. *Vulnerario.*
- Vulva.** *f.* La mãre ò naturalesa de la dòna. *Vulva.*
- Vuy ò vull.** *ant.* La primèra persona singular de indicatíu present de volèr. *Quiero.*
- Vuy.** *adv.* En aquest dia. *Hoy.* = Vuy en dia: en el tèmps present. *Hoy en dia.* = Vuy per vuy: àre, comparant el tèmps present ab lo futur. *Hoy por hoy.* = Més prest vuy que demà: sense dilació. *Antes hoy que mañana.* = De vuy á demà: prontíssimament. *De hoy d mañana.* = De vuy en avànt: desde vuy. *De hoy en adelante ò de hoy mas.* = Vuy per mí demà per tú. *Hoy para mí, mañana para ti.*
- Vuyt.** Nombre. *Ocho.*
- Vuytada.** *f. V.* Octava. *Octava.*
- Vuytanta.** *adj.* Vuyt vegadas dèn. *Ochenta.*
- Vuytantí, na.** *adj.* El qui té vuytanta ànys. *Ochenton, na.*
- Vuycents, tas.** *adj.* Vuyt vegadas cent. *Ochociento, tas.*
- Vuytè, na.** *adj.* Una part de vuyt. *Octavo, va.*
- Vuytena.** *f.* Panet de 4 dòbbes. *Ochena.*
- Vuyts y nòus y càrtas** qui no lligan. Cosa de pòm importància ò entidat. *Ochos y nuevas y cartas que no ligan.*

XAM

- X.** *f.* Lletra vigèssima quàrta del alfabeto mallorquí y consonant. *X.* Se pronuncia còm en espanhòl la *ch* en principi de un mot, y en espanhòl còm *cs.* = En los nombres románs val 10.
- Xabèc.** *m.* Cèrt bàrco. *Jabeque.*
- Xabellí.** *m.* Àve. *Alcaravan.* = Uys de xebellí. *V. Uy. Ojos de lince.*
- Xàda.** *f.* Instrument para cavar. *Azada.*
- Xadada.** *f.* La acció de cavar ab la xàda, tço que se dona ab ella y la cavada que se fa en un pic. *Azadada.*
- Xadeta.** *f.* Xàda petita. *Azadica, illa, ita.*
- Xalàpe.** *m.* Rèl qui picada servèix para purgas. *Jalapa.*
- Xameròy, ya.** *adj.* Benèyt. *Bendito, ta.*
- Xamèt, ta.** *adj.* Xameròy. *Bendito, ta ò bonachon, na.*

XAP

- Xangarros.** *m. pl.* Fanc apégad als bàxos de vestit. *Cascarrias.*
- Xàngas.** *f. pl.* Dos garròts y al mitx de càda un una espècie de bàula de còrda para posary es pèus y caminar. *Zanco.*
- Xangleta.** *f.* Bèsa, buria. *Chacota.* = Fer xangleta de un. *Hacer chacota de uno.*
- Xáp.** *m.* Ubèrta per llarg. *Incision.* = En botèlles, òlles, etc. *Cascadura ò hendidura.* = De calsons, faldetas á devànt. *Bragueta.* = Fét apòsta para posary sas màns, v. g. para agafar pussas. *Manera.* = En càmp, talò: crivèll. *Grieta.* = En pá quant se còu. *Regaño.* = En pòrtas, parèts. *Hendidura ò rendija.* = En màuega hàix de sa xèlla. *Sobaquera.* = Para posary sa muda de empeltar. *Ingeridura ò raja.*

Xápa. *f.* Espècie de xáda ampla. *Zapa.*

Xapád, *da. p. p.* de xapar. *Abierto, ta.* = *Casca-*
do, da, hendido, da, rajado, da. = *Regañado,*
da.

Xapar. *v. a.* Fer xáps, obrir. *Abrir, hender, ra-*
jar. = Un cabèy al áyre: discórrer prim. *Hen-*
der un cabello en el aire. = Es càp. *Abrir ô ra-*
jar la cabeza. = Pes mitx. *Abrir por en medio.*
= Píñols. *Partir huesos.* = Jò et xaparé pes mitx:
ameuássa. *Te abriré en canal.*

Xaparse. *v. r.* *Abrirse.* = Los càmps: crivèllarse.
Encarracharse. = Pòst, parèt, etc. *Abrirse,*
esquebrajar, henderse, rajarse. = Sa fruyta ô
es pá quánt se còu. *Regañarse.*

Xapeta. *f.* Instrument para entrecavar, sembrar
y trasplantar plântas, etc. *Almocasfe, escarda,*
escardadera, escardilla y escardillo, sacho y
sachillo.

Xapetáda. *f.* La acció de entrecavar, etc. *Escarda-*
dura.

Xaramía. *f.* Registre de òrga. *Chirimía.*

Xaramías. *f. pl.* Instrument músic de buf compòst
de un odrèt, etc. *Gaita gallega.*

Xaramier. *m.* El qui sòua sas xaramías. *Gaitero.*

Xarlatá, *na. m. f.* El qui xèrra molt y sense sus-
tância. *Charlatan, na.*

Xarlataneria. *f.* *Charlataneria.*

Xarnéra. *f.* Péssa de civèlla. *Charnela.*

Xaròl. *m.* Vernís vermèy. *Charol.*

Xárpa. *f.* Bandoléra para dur armas de fòc. *Char-*
pa.

Xarpád. *adj.* Armád de càp á pèus. *Armado de*
punta en blanco.

Xasclet. *m.* Glop. *Chisqueta.* = Péix. *Pezdercy.*

Xáscu. *m.* Burla, engañy. = El succés contràri á
lo que se esperáva. *Chasco.*

Xàtxara. *adj.* Xerrador. *Chacharero, ra.*

Xaubèt, *ta. m. f.* V. Xamèt, *ta.*

Xavagá, *na. adj.* Grosser, fálto de simetría, de
cortesía. *Chabacano, na.*

Xávega. *f.* Bàrca. *Jdbega ô jdbeca.* = Espècie de fi-
làts de còrda gruxáda para dur páya, etc. *Bar-*
cina ô sarria.

XE.

Xebró. *m.* Bigueta. *Asna, cabrio, costanera.*

Xelést, *ta. adj.* Bò, alegre. *Bienguisado, da.*

Xella. *f.* Pàrt del còs báix del brás. *Sobaco.* = No
podèr alzar xella nn: no podèr surtir de misè-
ria, de pobresa, ô no podèr cobrar de una ma-
laltía. *No cubrirle pelo.*

Xep á xep. Mòdo de parlar petít y á s'oreya. *Cu-*
chicheo. = Fer xep á xep. *Cuchichear.*

Xerèc. *m.* Figa qui no há madurád bé. *Bayoco ô*

bayoque.

Xerèc, *ca. adj.* Dolènts, pèrvèrsos. *Ribaldo, da.*

Xeringa. *f.* Instrument para donar serviciáls. =
Molèstia, porfídia. *Jeringa.*

Xeringád, *da. p. p.* de xeringar. *Jeringado, da.*

Xeringáda. *f.* El àcte y efècte de xeringar. *Jerin-*
gazo.

Xeringar. *v. a.* Donar serviciáls, posar licors ab la
xeringa. = Enfadar, enquietar, molestar. *Jerin-*
gar ô geringar.

Xeringuilla. *f. pl.* y flòr olorosa. *Geringuilla.*

Xerrád, *da. p. p.* de xerrar. *Hablado, da.* = *Char-*
lado, da, parlado, da, etc.

Xerráda. *f.* La acció de xerrar. *Parlatorio.* = Per
devertimènt. *Parleta.* = Llarga y de pòca sus-
tância. *Parola.*

Xerradissa. *f.* De molta gènt qui tots pàrlan. *Al-*
garabia.

Xerrador, *ra. m. f.* El qui xèrra molt. *Hablador,*
ra, parlero, ra ô parlon, na. = El qui mày pá-
ra. *Parla en balde.* = El qui manifestá lo ocúlt.
Parlancin. = El qui no déxa entrar als àltres en
la convèrsa. *Hablador de ventaja.* = El qui xè-
rra lo que no há de xerrar. *Picotero, ra.* = Ma-
liciosos: murmuradors. *Posador, ra.* = Gròssos.
Picudo, da.

Xerradorèt, *ta. m. f.* El qui xèrra un pòc. *Par-*
leruelo, la.

Xerrar. *v. a.* Parlar. *Hablar.* = Ab escès. *Charlar*
ô parlar. = Conversànt. *Parlamentar ô depar-*
tir. = Molt y per passatèmps. *Parlotear.* = Lo
qui está ocúlt. *Parlar ô vomitar.* = Per sas but-
xècas: moltíssim. *Hablar por los codos ô por*
las coyunturas. = Còm ô més que un papagáy.
Como ô mas que una urraca. = Derréra. *Hablar*
por detras ô por las espaldas. = Derréra àltri:
lo que àltri há dit. *Hablar por boca de ganso.*
= Per ríurer. *Gracejar.* = Sense tò ni sò. *Des-*
potricar. = Á las vuyt y á las nou: sèmpre. *Ha-*
blar d destajo. = Xèrra tant còm vulgas, però
no en tòcs. *Lddreme el perro, pero no me muer-*
da. = Xerrarrhó tot. *Hablarlo todo.* = Máláyre
es téu xerrar. *Quemadas sean tus palabras.*

Xerráyne. *m.* V. Xerrador.

Xerréra. *f.* El àcte ô la passió de xerrar. *Parle-*
ria.

Xerrím. *adj.* El qui xèrra lo que no deu. *Picote-*
ro, ra.

Xerovia. *f. pl.* *Chirivía.*

Xesc. *m.* Lo matèix que Francèsc. *Curro.*

Xeta. *f.* Canó que se pòsa á bota, còssi, etc. *Es-*
pita, y en Aragón. Geta.

Xéxa. *f.* El blát més hò y qui fà sa pàsta més blán-
ca. *Candeal ô trigo candeal ô jeja.*

XI.

- Xibla. m.** El botèt. *Chifle* ó *reclamo*. = El ábre. *Tulamera*.
- Xicara. f.** Tassonet de obra fina ó de pláta en que se pren xocoláte y el matéix xocoláte quey há dins sa xicara. *Jicara* ó *pocillo*.
- Xiflar. v. a.** Bèurer licors. *Chiflar* ó *chumar*.
- Xigarro. m.** Cosa coneguda. *Cigarro*. = Vano. *Cigarro habano* ó *vano*.
- Ximbérgea. f.** Casaca. *Chimberga*. = Dar mitja ximbérgea: estar mitx borrátzo. *Tener unos pelillos*.
- Ximenèya. f.** El canó per ahont surt es fum de cuyna. = Escáfapánxas. *Chimenea*.
- Ximeneyáda fumánt. f.** *Fumarada*.
- Ximple. adj.** Apacible, mánso. = Estúpido, sítuo, qui no discorre. *Simple*. = Qui tot lo creu. *Papahuevos* ó *papanatas*. = En xés: molt ximple. *Tonto de capirote*. = Animál. *Mansejon, na*.
- Ximplesa. f.** Credulidat estréma. = Grósseria, necedat, rusticidat, tontería. *Simpleza*.
- Ximplèt, ta. adj.** Un pòc ximple. *Simplecillo, lla*.
- Ximplòt, ta. adj.** Molt ximples. *Simplazo, za* ó *simplon, na*.
- Xina. f.** Réyne. *China*.
- Xina. f.** Lo matéix que Fransina. *Curra* ó *Faca*.
- Xinglòt. m.** Cosa sabuda. *Hipo* ó *singulto*. = Del qui se mòr. *Sollipo*. = Tenir xinglòt. *Hipar*.
- Xino, na. adj.** El natural de ó lo pertasient á Xina. *Chino, na*.
- Xinxá. f.** Insècto asquerós y picánt. *Chinche*. = Borda. *Cinche del campo* ó *vaca de san Anton*.
- Xinxer. m.** Llòc ahont hey há moltras xinxas. *Chincharrero*. = Grán multitud de còsas. *Parva*.
- Xirimòya. f.** Frayta. *Chirimoya*.
- Xirimòyo. m.** Ábre. *Chirimoyo* ó *anon*.
- Xispa. f.** Partícula qui bota de llum ó de còs encès. = Escopeta curta. *Chispa*. = Reclam. *Reclamo*.
- Xiste. m.** Ditxo agúd y graciós. *Chiste*.
- Xistós, sa. adj.** El qui usa de xistes. *Chistoso, sa*.
- Xistosament. adv.** Ab graciosidat. *Chistosamente*.
- Xitón. Interjecció** para fer càllar. *Chiton*.

XO.

- Xo. Interjecció** para fer fugir las áves y aucèlles ó fer axecar sa càssa. *Ox*.
- Xocoláte. m.** Cosa coneguda. *Chocolate*. = Fer xocoláte los xocolaters. *Labrar chocolate*. = Bèllirlo. *Hacer chocolate*.
- Xocolater. m.** El qui fá xocoláte. = El qui en pren

molt. *Chocolatero*.

- Xocolatéra. f.** Instrument ahont se bull es xocoláte. = La dòna de xocolater. *Chocolatera*.
- Xocar. v. n.** Causar estrafèssa ó novédát alguna cosa. *Dar* ó *hacer choz*. = Agradar. *Agradar*.
- Xoque. m.** Encontráda de una trópa ab áltra. *Choque*.
- Xóre, ca. adj.** El qui no engénra. *Anafrodita, machorro, ra, estèril, y ant. mañero, ra*.
- Xorrác. m.** Eyna de fuster. *Serrucho*. = Curt y ample y que deym anglès. *Serrucho de mana*. = Para cerrar ábres ó ceps. *Calabozo* ó *calagoso*.
- Xorbèll, lla. m. f. V.** Tòrt ó Bisco.
- Xorbéte. m.** *Sorbete*.
- Xopo. m.** Bafadura gròssa. *Pato*. = Estar ó venir xopo: molt bafad. *Estar* ó *venir hecho un pato* ó *un pato de agua*.
- Xórrega. adj.** Páupa, *Tardon*. = No bô á res. *Ablanda brevas*. = Bistia màgre. *Carcamal*. = Cavall dolént y màgre. *Matalon* ó *matalote*.
- Xòt. m.** Moltó. *Carnero*. = Paràula ab que se cridan es xòts. *Rita*. = Xòt de pást: el hómo apicable, mánso. *Buena masa* ó *pasta*.
- Xòta. f.** Auveya. *Oveja*.
- Xotèt, ta. m. f.** Xòt petít. *Cordero, ra*.
- Xòts. m. pl.** Molts. *Ganado lanar*. = Amòllar en es xòts: xerrar molt. *Soltar la taravilla*.
- Xotxeríá. f.** Debilitat del enteniment y de la memòria. *Chochera* ó *chochez*.
- Xotxo, xa. adj.** Dèbil de enteniment y de memòria. *Chucho, cha*.

XU.

- Xocla. f.** Glop. *Sorbo*.
- Xuclar. v. a.** Atrèurer alguna cosa líquida ab lo alè. *Sorber*. = Ab el nàs. *Sorberse los mocos*. = Bèurer. *Chumar*: molt. *Soplar*. = Prènder tabàs de pols. *Fungar*.
- Xupád, da p. p.** de xupar. *Chupado, da*.
- Xupador, ra. m. f.** El qui xupa. *Chupador, ra*.
- Xupadura. f.** La acció de xupar. *Chupadura*.
- Xupar. v. a.** Atrèurer ab sos morros el suc ó sustància de alguna cosa. *Chupar* ó *libar*. = La càrn y la sang á algú: consumirli á pòc á pòc los bés ó los dóbbés. *Chupar la sangre* ó *los tuitanos*.
- Xusma. f.** Aplèc de gènt. *Chusma*.
- Xusco, ca. adj.** *Bello, lla*.
- Xuscáda. f.** *Fisgonada*.
- Xurúg, ga. adj.** El qui já caduca per véy. *Chucho, cha*.
- Xuya. f.** Cosa coneguda. *Lardo*.

Y.

Y. *f.* Lletra vigèssima quinta del alfabeto mallorquí. = Conjunció copulativa qui unèix las oracions y el seu contèsto. = Partícula relativa de cosa, de llòc y de témps, v. g. se agráda de figas y en duray está contènt: anirèm á sa

Y.

viña, y en essery, menjarèm réyms: en el estia se néda, y en essery nedarèm. En el primer exèmple la *y* se referèix á las figas, en el segón al llòc sembrát de cepa, en el terçer al témps del estiu. *Y.*

ZEL.

Z. *f.* Lletra vigèssima sèsta del alfabeto mallorquí y consonánt. *Z.*
Zèl. *m.* Cuydado, vigilància. *Zelo* ò *celo*.
Zelád, *da.* *p. p.* de *zelar*. *Zelado*, *da*.
Zelador, *ra.* *m. f.* El qui zela. *Zelador*, *ra*.
Zelánt. *p. a.* de *zelar*. El qui zela. *Zelante*.
Zelar. *v. a.* Vigilar, tenir *zèl*. *Zelar*.

ZIG.

Zelós, *sa.* *adj.* El qui té *zèl*. *Zeloso*, *sa*.
Zelosamént. *adv.* Ab *zèl*. *Zelosamente*.
Zelosíssim, *ma.* *sup.* Molt *zelós*. *Zelotísimo*, *ma*.
Zelosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de *zèl*. *Zelotíssimamente*.
Zelotipia. *f.* Geloia, sospita. *Zelotipia*.
Zigo, *zigo.* *m.* El rondó que fà es moscárt. *Zumbido*.

APÉNDICE.

Collecció de vários adàgis mállorequins-españòls
posàds per la primèra sillaba ab que comènsan,
y de una ò àltra frase.

A

A òse encaràd déxàulo passar. *A la muger brava darle la sopa larga.*
Ab una mà fà moxonías y ab la àltra ràpa. *El gato de Ramos alaga con la cola y araña con las manos.*
À boca tancàda noy entran moscas. *A boca cerrada no entra mosca.*
À bòn entenedor pòcas paràulas. *A buen entendedor breve hablador ò pocas palabras.*
À bòn pagador no li dèlen prèndas. *A buen pagador no le duele prenda.*
À bòn bossí bòn crit. *A buen bocado gran grito.*
A hòu véy pìcaròl nòu : axò es, el véy qui se càsa hà de cercar dònà jova. *A buey viejo cencerro nuevo ò d rocin viejo cabezadas nuevas.*
Ab escusas den Pére en Páu s'escàufa. *Pide el goloso para el deseoso.*
Ab pà y vi se pàssa es camí. *Con pan y vino se anda el camino.*
Abríl càda gota vâl per mil. *Abril aguas mil.*
À cà véy noy hà cus, cus : es véys son màls de enganar. *A perro viejo nunca cus, cus ò tuz, tuz ò d quien cuece y amasa no hurtes hogaza.*
À càda bossinàda una tassonàda. *Tras cada pregon azote.*
A cavàll donàd no li mirèu es pel. *A caballo presentado no hay que mirarle el diente. ò d quien le dan no escoge.*
Administrador viu bé y á morir en presó vé. *Administradillos comer en plata y morir en grillos.*
À gènt oràda campàna de fust. *A gente ruin campana de palo.*
Abònt no ny hà no ny cerquèu. *Donde no hay no cumple buscar.*
Abònt noy hà el réy hey pèrd. *Al que no tiene el rey le hace libre.*
Air pastor y vuy señor. *Ayer vaquero y hoy caballero.*

A

Ajndèt y te ajudaré. *Ayúdate y ayudarte he.*
Alabèt roc que á vèndrer et duc. *Aldate cesto que venderte quiero.*
Aléluya, aléluya qui no màta pòrc no menja xuya. *Barrabao Jebilla quien no mata puerco no comerd morcilla.*
Alguna còsa hey hà còm es càns lládran. *Algo hay en la villa cuando la sarten chilla.*
Al hòmo bajà dâlí un dit y prendà sa mà. *Al villano dale un dedo y tomard la mano.*
Al hospitál á cercar pedàssos. *Al hospital para hilas ò mantas.*
Al llit y á sa presó conexeràs toni compañó. *En el peligro se conoce el amigo.*
Als ocupàds no se acumulan los delictes dels desenfeynàds. *A quien estd en su tienda no le achacan que se halla en la taberna.*
Al uy malàlt dâlí colzo. *Al ojo límpiale con el codo.*
Àllà abònt càntan galinas y lláuran vâcas màl àñy asseguràd. *Triste la casa donde las gallinas cantan y el gallo calla.*
Àllà abònt vâs fé còm veuràs. *Donde yeres hards como vieres, allende y acuende con quien te acompaña siempre.*
Al qui àm castí. *El que te dió la hiel te dard la miel.*
A màla nit no lládra na Verdàla. *Nadie puede huir de lo que hà de venir.*
Amor ab amor se pàga. *Amor con amor se paga.*
Amor de gènre bugàda sèuse cèure. *Amor de yerno sol en invierno.*
Amor de germàus amor de càns. *Los hijos de Mari Zabadilla cada uno en su escudilla.*
Amor de señor uo es alòu. *Servicio de señor no es herencia.*
À Nadàl es jòcs y á Pàsco es fòcs. *Por Navidad sol y por Pascua carbon.*

Anar á cobrar y ser agafad por dentes. *Ir por lana y volver trasquilado.*

Anar de sôn Mello á sôn Catello. *Ir de Zeca en Meca.*

Antáñy se morí es mul y encáre li pud es cul. *Antaño se murió el mulo y ogaño le hiede el culo ó antaño me mordió el sapo y ogaño se me hinchó el papo.*

Antes ántes vá dir en cañót: se há de aturar el delícte ántes de cometerse. *En los nudos de antaño no hay pájaros ogaño.*

Antes qu'et cáses mira que fás. *Antes que te cases mira lo que haces.*

Áñy de figas flôrs áñy de plôrs. *Año de brevas nunca le veas: axô se diu porque el vulgo españôl pensa que en havery muchas figas flôrs, hey há má! áñy.*

Áñy de geládas, áñy de paládas: bô. *Año de heladas, año de parvas.*

Áñy de maláls ganáuia de mérges. *Cuando los enfermos claman, los médicos ganan.*

Áñy de néu, áñy de Déu: bô. *Año de nieves, año de bienes.*

Áñy bô es grá es páya, y áñy dolént sa páya es grá. *Año bueno el grano es heno, y año malo el heno es grana.*

Áñy de boyrinas, áñy de garbêras. *Año de neblinas, año de hacinas.*

Áñy de pôc yi es tassó petít, y áñy de molt es tassó grán. *Cual el año, tal el jarro.*

Áñy de pruñóns pôcs caveyóns: dolént. *Año de endrinas pocas hacinas.*

A paráulas nêcias oreyas sordas. *A palabras locas, oídos sordos.*

Aplegador de cênra y escampador de farina. *Allegador de ceniza y derramador de harina.*

A pôc á pôc se vá llufy. *Pian piano se va lontano.*

A pôc á pôc se encén es fôc. *Poco a poco hila la vieja el copo.*

A pôrta tancáda el diáble s'en torna. *A puerta cerrada el diablo se torna.*

Aquell está sá qui vá pes plá. *Aquel está sano que va por el llano.*

Aquêsta cása té tál ventura que qui noy es noy fá fretura. *Quien no parece perece.*

Aquêxa cova no es de aquêix vadell. *No es esa la madre del cordero.*

A qui mála fama té no acompâñes ni volgas bé. *A quien mala fama ten no acompañes ni quieras bien.*

Aquí váig pêrder, aquí en téno de recabalar. *Aquí*

perdí una aguja, aquí la hallaré.

A qui há de donar dinar, no li plângas es baranar. *A quien has de dar d cenar, no te duela darle d merendar.*

Aráda llárga y llaurador granád. *El arado rabudo y el arador barbudo.*

Áre diu pá, áre diu péix. *Unas veces dice cesta, otras ballesta.*

Áre qui en donan. *Cuando pasan rdbanos comprarlos.*

Aquést pedás no básta. *Ese desacierto no tiene soltura.*

Aquést pedás es de áltre pñô. *Es remiendo de otro paño.*

Áse mágre, ple de moscas. *Perro flaco todo es pulgas.*

Áse men váig anar y áse som tornád. *Fulme d palacio, fuime bestia, y vine asno.*

Á s'altra pôrta en donan dos: que se oerc el remey á áltre llôc. *A otra puerta, que esta no se abre.*

A sas nôssas des fiôl, qui no ty convida, no ty vól. *A bodas y bautizado no vayas sin ser llamado.*

A tu hó dic sêgra, enten hó nôra. *A ti te lo digo hijuela, entiéndelo, mi nuera.*

A un assotánt no li vé á una dixiplináda. *Preso por mil, preso por mil y quinientas.*

A un mentider, côm diu vèr, nol creuen. *Quien muchas veces miente, aunque diga verdad, no se le cree.*

Aucell véy es má! de engabiar. *Pájaro viejo no se enjaula.*

Auveya qui [hêla pêrd es bossí. *Oveja que bala bocado pierde.*

Auveya de molts llop la se menja. *Asno de muchos lobos le comen.*

Axi côm mhó hân venúd, heu venc. *Estopeño ó cañomeno, cual me lo dieron, tal te lo vendo.*

Axô es áltre mûdo de parlar. *Es otro cantar.*

Axô es bátrer fêrro fret. *Es majar en hierro frio.*

Axô es un garroví dins sa boca d'un áse. *Es un grano de mico en papo de buitire.*

Axô no se vé ab állô. *No viene el [son con las castañetas.*

Áygo passáda, molí no mól. *Agua pasada, molino no muele.*

A la têrra de cucúña qui mânco fá més guáfia. *Quien mas trabaja ménos vale.*

A san Juán vénen y vâñ. *Donde las dan, las toman.*

B

Badáy no mént ô sôn ô talént. *Bostezo luengo hambre ô sueño.*

Baráya de enamoráds refermament de amors.

Agua por san Juan, y paz para todo el año.

Barber piadós fá sa llága pudénta. *La mano de médico piadoso hace la herida gusanienta.*

Barca aturáda no guáña nólits. *Andando gana la aceña, que no parada.*

Bé dejuna qui mál menja. *Harto ayuna quien mal come.*

Bé está sa lléngo dins sa boca. *Al buen callar llaman Sancho.*

Bé estáva en es podrissos de Mancôr. *Bien está san Pedro en Roma.*

Bestiar contád Mop lo se menja. *De lo contado come el lobo.*

Bé véngas, mál, si véns totôl. *Bien vengas mal,*

B

si vienes solo.

Blât ajegud axéca al ámo. *Trigo acostado, su amo levantado.*

Boca qui no párla, Déu no la ôu. *A quien no habla Dios no le oye.*

Bôn vi no há mester râm. *El vino que es bueno, no ha menester pregonero ô el buen paño en el arca se vende.*

Bôu desfermád bé se llépa. *El bucy sueko bien se lame.*

Brám d'áse no poja al cêl. *Oracion de perro no sube al cielo.*

Bufar y xuclar no vâ á la par. *Soplar y sorber no pueden juntos ser.*

Buja mē fêcit: cádahú vól estar en la séua pátria ô en el llôc ahóut es nád. *Aquí me nacieron los dientes.*

C

Cá qui lládra no mossega. *Perro ladrador nunca buen mordedor ô gato mahullador nunca buen mordedor.*

Cáda cōsa en son témps y á Nadál néulas ô á s'estiú cigálas. *Cada cosa á su tiempo y los nabos en adviento.*

Cáda cōsa té es sêu contrári. *Quando nace la escoba, nace el asno que la roa.*

Cáda dia no's Nadál. *Agosto y vendimia no es cada dia ô no es cada dia Pascua ni santa Maria.*

Cáda fáva té son core y á vegádas dos: cádahú té es sêu defêcte. *Cada uno tiene su ijada ô ijar.*

Cáda gáll cánte en son galiner. *Cada gallo canta en su muladar.*

Cádahú á cá séua cuyna y pásta axí côm vól. *Cada uno puede hacer de su capa un sayo.*

Cádahú á cá séua, y ets assotánts á cân Cáll. *Cada uno en su casa, y Dios en la de todos.*

Cádahú es fîy de sas séuas ôbras. *Cada uno es hijo de sus obras.*

Cádahú s'entén, y matáva es pôrc pes cul. *Cada uno se entiende, y trastejaba de noche.*

Cádahú se gráta állá ahóut li pruu. *Cada uno se rasca donde le pica.*

Cádahú té es sêu superior. *Cada uno tiene su alguacil.*

Cádahú gásta segóns sa bossa. *Cada uno estornuda como Dios le ayuda.*

Cádahú tira devés éll: vól sa séua convemiência.

C

Cada uno lleva el agua á su molino.

Cádahú vól lo séu. *Cada uno quiere lo suyo ô ciento de un giente, y cada uno de su miente.*

Cáda lôco ab son téma. *Cada loco con su tema.*

Cáda mercader alába sas séuas cōsas. *Cada ollero alaba su puchero ô cada buhonero alaba sus agujetas.*

Cáda ôlla té sa séua cubertora. *A cada ollaza su cubertoraza.*

Cáda tērra fá sa guērra. *En cada tierra su uso, y en cada casa su costumbre.*

Caldéra véya boñy ô forât. *Casa vieja todo es goteras ô hombre viejo saco de azares.*

Calént calént sa pela. *El llanto sobre el difunto ô en caliente.*

Cáll y cuy pédras. *Callo y piedras apaño.*

Cálla, que no pôts xerrar. *Calla que tienes porquê.*

Candeleta á candeleta fân un ciri pascual. *Muchas candelillas hacen un cirio pascual.*

Cânten papers y méntan bârbas. *Hablen cartas y callen barbas.*

Cáp sense cervéll no há mester capéll. *Cabeza loca no quiere toca.*

Cárn fá cárn y péix sâng. *Carne carne oria, y peces agua fria.*

Cârros de réy Hébras agáfan. *El rey tiene una caña, que si no pesca hoy, pesca mañana.*

Cercar na María pe sa cuyna. *Andarse ô irse á picos pardos.*

Cercar un conly dins un bôc. *Quitar cruces de un pajar.*

Cercas lo que no téns: ser castigad, représ, etc. *Buscas en que llorar.*

Cláu d'ôr ôbri quâlsevôl pâny. *No hay cerradura donde es oro la ganza.*

Côbra fama y pôt á dormir. *Cobra fama y échate á dormir.*

Côbra fama y pôt á robar. *Buena fama hurto encubre.*

Côm es s'hômo, tâl es s'ôbra. *De tal mano, tal dado.*

Côm es vèrd se doblega. *A los niños de pequeños, que no hay castigo despues para ellos.*

Côm més amígs, més clars. *Cuanto mas amigos mas claros.*

Côm més amunt pujan de més âlt cànen. *De gran subida gran caída.*

Côm fone môrt, cridâren crêdo. *La casa quemada acudir con el agua: despues de vendimias cuévanos: al asno muerto la cevada al rabo, y en estil bâix. Despues de muerto Pascual trujeron el orinal.*

Côm més sâu mâuco en ténen. *A mas servir, menos valer.*

Côm més friessan mâuco en ténen. *A mas priâ mas vagar.*

Côm més té el mar més brâma. *Quien mas tiene mas quiere.*

Côm qui li tiran pâya de Menôrcs. *Como quien oye llover.*

Côm tengué, es câp rompûd, se posâ sa cervellâra. V. **Côm fone môrt.** *La casa quemada acudir con el agua, etc.*

Compôn un panó, y parexerâ señor. *Compon el sapillo, parecerá bonillo.*

Contes véys barâyas nôvas. *A cuentas viejas barajas nuevas.*

Côntra el mâl de la môrt noy vâlen mêtjes. *Contra el mal de la muerte no hay médico que acierte.*

Côntra el mâl de la môrt noy hâ res fârt. *Contra el mal de la muerte no hay cosa fuerte.*

Corbâts, ô senayats: lo que diu el qui no vôi dêxâr se punt, encâreque tota pôbre. *Rico, ô pinto jado.*

Côrps en côrps no se pican. *Un lobo a otro no se muerden.*

Criâs côrps y vos trenrân ets uys. *Cria cuervos y te sacarán los ojos.*

D.

D.

Dâdivas rompen peñas. *Dâdivas quebrantan peñas.*

De âbre caygûd tothôm tâya llêña. *Del árbol caido todos cortan lleña ô a moro muerto gran lanzada.*

De âbre hô fruyt bô. *De árbol bueno fruto bueno ô de buena fuente buena corriente.*

De cavâll de regâlo â cavâll de traginer de garrôt. *De caballo de regalo a rocín de molinero.*

De consêys no sîas fârt. *Aunque seas sabio y viejo no desdeñes consejo.*

De dia vâ madôna y en sa nit créma s'ôli. *La labor de la judia trabajar de noche y folgar de dia.*

De diners y de bondât llêva sêmpre la mitât. *De dinero y bondad quita siempre la mitad.*

De dolént âbre dolént fruyt. *De mala cepa nunca buen sarmiento: de rabo de puerco nunca buen virote ô de mala fuente mala corriente.*

De dos mâls el menor. *De dos males el menor.*

De la abundância del côr pârla sa boca. *La boca dice lo que el corazon siente.*

Del pâ de mon compâre grân cantêll â mon siôl. *Del pan de mi compadre gran zatico a mi ahijado.*

Del sêu pâ ferâ sopas. *Con su pan se lo coma.*

De los escalivâds surten los avisâds. *De los escarmentados salen los avisados.*

De llâdre â lladrô hey hâ cênt dias de perdô. *Quien hurta al ludron ô quien burla al burlador cien dias gana de perdon.*

De mâl pagador grâ ô pâya. *De mal pagador aunque sea en paja.*

De alôpt-mos couexen? *En qué bodegon hemos comido?*

De llâdre petít se sâ un grôs. *Lodroncillo de aguja sube despues a barjuleta.*

De mâla llevar jâmây bôn fruyt. *De mala berengena nunca calabaza buena.*

Demanânt demanânt vâu â Roma. *Quien lengua ha a Roma va.*

De nit tolas sas gâtas son pârdas. *De noche todos los gatos son pardos.*

Deprêra la crêu vé el diâble. *Tras de la cruz viene el diablo.*

Derrêra el réy figas li sâu. *Debajo de mi manta al rey me mato.*

De sa desgrâcia de Júdas san Maciâ en tengué ventura. *Mueren unos para que otros vivan.*

Derrêra es xôt tirar sa toruêt. *Echar la sogá tras el caldera.*

Des mentir non pàgan dêume. *El mentir no tiene alcabala.*
 Después de môrt cridàren crêdo. V. Côm fone môrt.
 Después de môrt ni viña ni hòrt. *Después de muerto ni viña ni huerto.*
 Después de sas flòrs vénen sas agostencas. *Tras de un tiempo se sigue otro.*
 Después de un aplegador vé un escampador. *A buen adquiridor buen expendedor ó d padre endurador hijo gastador.*
 Después de una ventàda sôl plôurer. *Tiempo tras tiempo y lluvia tras viento.*
 De bôna càsa bôna bràsa. *De buena casa buena brasa.*
 De gâtas môrtas volèr trêurer: gatôs vius. *De una piedra querer sacar agua: pedir peras al olmo ó poner puertas al campo.*
 De la môrt no se escâpa encâre que aia réy ó pâpa. *La muerte no perdona al rey ni al papá ni al que no tiene capa.*
 Despuyar un altar para vestirme un âltre. *Despojar un santo para vestir otro ó descomponer un santo para componer otro.*
 De joves sen môr quâlcùn y des véys non quéda ningún. *El jóven puede morir y el viejo no puede vivir.*
 Des trabây surt es profit. *Tras el trabajo viene el dinero.*
 De tot hey há en la viña de Déu. *De todo tiene la viña, uvas, pdmpanos y agraz.*
 De un còrp una ploma. *De un lobo un pelo.*
 De una espira un grân fôc. *De pequeña centella grande hoguera.*
 De una fiya fer dos jênres. *Casar una hija con dos yernos.*
 De una pâya fâ un payer ó de una pédra fâ un claper. *De una piedra hace un monton.*
 De una pédra fer dos tirs. *Con una piedra ma-*

tar dos pdjaros ó de una via hacer dos mandados.

Déu dona sâvas á qui no té caxâls. *Dios da habas al que no tiene muelas ó Dios da mocos al que no tiene pañuelo.*

Déu dona es fret segòns sa ròba. *Dios da el frio conforme d la ropa.*

Déu me guârd mon señor per pô de pitjor. *Cuando tuvieres mal vecino, no ruegues que se te vaya; no venga otro peor.*

Déu mo'hâ dàd contént estic. *Mi marido es tamburilero Dios me lo dió así lo quiero.*

Déu me guârd de bèstias á llòc estrèt. *Al loco y al aire darle calle.*

Digasmè ab qui vâs y et diré qui ès. *Dime con quien andas y dirtehe quien eres.*

Dolor de dôna môrta fins á sa pôrta. *Dolor de muger muerta hasta la puerta.*

Dôna finestrêra no ferà llârga péssa. *Muger que mucho mira poco hila.*

Dôna hermosa ó lòca ó presuntuosa. *Muger hermosa ó loca ó presuntuosa.*

Dôna nâna y patarèlla á cént âñys será novèlla. *Oveja chiquita cada año es corderita.*

Dôna sense menester que no surta al carrer. *La muger honrada la pierna quebrada.*

Dôna y tela no la mires ab candela. *Muger y tela no la mires con candela.*

Donar lo ârt al qui lo há. *La misa digâla el cura.*

Donar un dit y prènder tota sa mà. *Dar un pie y tomar toda la mano.*

Durar de Nadâl á sant Estéva: durar molt pôc. *Durar de misa d visperas.*

Donas consèys y no en vòls per tu. *Alcaravan zancudo para otro consejo, para ti ninguno.*

Dos gâlls á un galiner no càutan bé. *Dos tocas en un hogar no se pueden concertar ó el mandar no quiere par.*

E.

El bôn pastor ton y no escòrxa. *Basta trasquilar sin desollar.*
 El diâble no té pâ y ârma cà. *Aja no tiene pan y convidada huésped.*
 El diâble quând fone véy se féu hermitâ. *De mozo d palacio, de viejo d beato.*
 El experimentâd es el millor mêtstre. *No hay mejor cirujano que el acuchillado.*
 El hómo de bé no viu sinó el témps que el traydor vòl. *No vive mas el leal que cuanto quisiere*

E.

el traidor.

El mon no es fèt en un dia. *No se ganó Zamora en una hora.*

El pâre no's nâd y el fiy já sâlta pes terrât. *Hijo no tenemos y nombre le ponemos ó aun no ha parido la cabra y ya el hijo mama ó no asamos y ya pringamos.*

El qui fâ de valént heu pâga. *El mejor nadador es del agua.*

En aquèst mon mesquí quând tenim pâ no tenim

vi. *En este mundo mezquino cuando hay para pan no hay para vino.*
 En aquestas nôssas partexen aquest bescúyt. *De tales bodas tales tortas ô de tal polvo tal lodo.*
 En boca del discret lo públic es secrèt. *En boca del discreto lo público es secreto.*
 En bônas mâns estâ es pandéro. *Estâ el pandero en manos que le sabrán tocar.*
 En câsa del penjâd no diguèn devallân aqñest penjôy. *En casa del ahorcado no se ha de mentar la sogâ.*
 Encâre pud â vèntre: no es experimentâd. *Aun apénas ha salido del cascâron.*
 Encéndrer una candela en el diâbni. *Poner al diablo su candelilla.*
 Encomenar es formâtge â nes gât. *Encomendar las ovejas al lobo.*
 Endequina tot quânt ven. *Lo que veo con el ojo con el dedo lo adivino.*
 En el grân mar el grân péix. *De grande rio gran pez.*
 En es jufy sa fâus en es puñy. *En junio hoz en puño.*
 En las ôbras y en la fe se conèix qui amor te té. *El amor y la fe en las obras se ve.*
 En la tèrra dels ôrbs qui no té sinò un uy es réy. *En la tierra de los ciegos el tuerto es rey.*
 En llâgrimas de dôna y en coxéra de câ noy hâ que fiar. *En cojera de perro y en ldgrimas de muger no hay que creer.*
 En parlar de mi no ric. *Justicia, mas no por mi casa.*
 En tèmps de fâm noy hâ pâ dur. *En tiempo de hambre no hay pan duro ô bazo.*
 Entre amîgs y soldâts cumplimènts son escusâds. *Entre amigos y soldados cumplimientos son escusados.*
 Entre amîgs no câben tovâyas. *Entre amigos todas las casas son comunes.*
 Entre còl y còl quâlque lletuga. *Entre col y col lechuga.*
 Entre gusts noy hâ disputas. *Entre gustos no hay disputa ô sobre gustos no se ha escrito.*
 Entre mariners no se pâgan nòlits. *Entre sastres no se pagan hechuras.*
 Entre mâssa y mâssa se necessita tâssa. *En el medio consiste la virtud.*
 Es bé no es conegú fins que es perdú. *El bien no es conocido hasta que es perdido.*
 Es bôns sen vâ y quèdan es dolènts. *Los buenos se van y los ruines quedan.*
 Es bôu per la bàña y el hòmo per la parâula. *Al buey por el cuerno y al hombre por la palabra.*
 Es câp blâuc y es señy â cercar. *La cabeza blanca*

y el seso por venir.
 Es còr no es traydor â ningú. *El corazon no es traidor.*
 Escudèlla que no hâs de menjar dèxala cremar. *Lo que no has de comer dèjalo cocer.*
 Es cuydâdos de s'âse mûtan es traginer. *Cuidados agenos matan al asno.*
 Es derrer tancarâ sa pôrta. *El que viniere detras cierre la puerta.*
 Es câmp fèrtil sinò descâusa se fâ estèril. *El campo fèrtil, si no descansa, se hace estèril.*
 Es dinâds no conèxen es dejûns. *El harto del ayuno no tiene cuidado alguno.*
 Es jurâds nòus trèuen es véys. *Amores nuevos olvidan viejos.*
 Es mâl es més de lo que diuen. *Mas mal hay en la alduhela del que suena.*
 Es mâl vé â quintars, y sen vâ â unssas. *Los males entran por arrobas, y salen por onzas ô el mul entra d brazadas, y sale d pulgaradas.*
 Es més dolènt s'en dû sa tayâda millor. *Al mas ruin puerco la mejor bellota.*
 Es mosso vòl essèr mèstre. *Aprendiz de Portugal no sabe coser y quiere cortar.*
 Es músics para cantar hân mester pregar y sense pregar no s'en sâben dèxar. *El gaitero de Bujalance dos reales para que lo deje, y uno para que cante.*
 Es missâtge se es concagâd. *El mozo ha sido de buen recado.*
 Es nins diuen lo que sènten dir. *Dicen los niños en el solejar lo que oyen d sus padres en el hogar.*
 Es pécât pésa més que plom. *La conciencia acusa.*
 Es pécât se pôt dir, y no es pècador. *Di la obra y no nombres autor.*
 Es pégar adoba. *El loco con la cuerda se hace cuerdo ô con viento limpian el trigo, y los vicios con castigo.*
 Es péix gròs se menja es menú. *El gran pez se come el chico ô los peces mayores tragan los menores.*
 Es rosârî â nes còll, y el diâble en es còr. *El rosario al cuello, y el diablo en el cuerpo.*
 Es sabater du sas sabâtas més dolèntas. *En casa del herrero peor apero.*
 Es sâstre heu pâga pes texidor. *Pagan justos por pecadores.*
 Essènt môssa picarâs, y essènt estâca sufrirâs. *Quando ayunque sufre, y quando mazo tunde.*
 Estar entre duas môlas: ab trabâys per câda vènt. *Estar entre la cruz y el agua bendita.*
 Es têts semblan â sas ôllas. *Los cascós se parecen d las ollas.*

E

E

Estiga jò calént y riga la gént. *Esté yo caliente y ría la gente.*
 Es dits de sa mà no son iguals: axò es los hòmos. *Los dedos de las manos no son iguales.*
 Es véy y es forn per sa boca se encalentexen. *El viejo y el horno por la boca se calientan ó al*

buen viejo pater noster y buen vino.
 Ets adàgis vénen després dels evangèlis. *Los adagios son cortos evangelios.*
 Ets uys del àmo engréxan es cavall. *El ojo del amo engorda al caballo.*

F.

F.

Fé bé y no miras á qui. *Haz bien y no cates á quien.*
 Fé bé, y nou digas. *Haz buena harina y no toques bocina.*
 Febrer curt pitjor que turc. *Febrero corto el peor de todos.*
 Fer almôyna á rics. *Dar por Dios al que tiene mas que vos ó llevar agua al mar, leña al monte ó hierro á Viscaya.*
 Fer de la necessitat virtút. *Quien no puede mas con su muger se acuesta.*
 Fërro en fërro no sàlda. *Duro con duro no hace muro.*
 Féta la lléy, féta la tràmpa. *Hecha la ley hecha la trampa.*

Feys plèrs á bèstias, y vos tirarán cosas. Si cantas al asno, te responderá d coces.
 Fiy de viuda mal criád assegurát. *Hijo de viuda mal criado ó mal acostumbrado.*
 Fôre de la vista fôre del pensament. *Fuera de la vista fuera del pensamiento ó ahora que te veo me acuerdo.*
 Fôre, dimôni. *Arredro vayas, demonio.*
 Fugir des fînc y càurer dins s'âygo. *Huir del lodo y caer en el arroyo.*
 Fugir des fôc y càurer dins sas brâsas. *Huir del fuego y caer en las brasas.*
 Furia de cavál sicilià. *Corrida de caballo y parada de borrico.*

G.

G.

Galina véya fâ bôn brôu. *Carne vieja hace buen caldo ó vieja gallina engorda la cocina.*
 Ganància (Sa) de na péix frit. *El sastre del campillo, que cosía de balde y ponía el hilo.*
 Gât demúnt balcó no vòl compaño. *Dos gorriones en una espiga hacen mala liga ó el mandar no quiere par.*
 Gât escaldád d'âygo freda tem. *Gato escaldado al agua fria teme.*
 Gèni y natura fins á la sepultura. *Natural y figura hasta la sepultura.*
 Gota á gota se umpl la bota ó fâ gorg. *Grano d grano hincha la gallina el papo.*

Grán iglesia y pôcs perdóns. Gran tocado y chico recado.
 Guardèt de âygo qui no corre. *Gadrdate de agua mansa.*
 Guardèt de cá qui no llâdra y mossega. *De perro que muerde y no ladra de aquel te guarda.*
 Guardèt de hipôcrits. *Cuando el diablo reza engañarte quiere.*
 Guardèt de mál bâix la càpa de bé. *Tú que coges al berro gudrdate del anapelo.*
 Guardèt de preguntador impertinent. *Aclarddse-lo vos que teneis la boca d mano.*

H.

H.

Hàbit no fâ mônja ni mussa canònge. *El hàbito no hace al monge.*
 Hà parlád y hà fèt tàc. *Habló el buey, y dijo muf.*
 Hàu menester sas hêrbas de san Juán. *Son menes-*

ter la cruz y los ciriales.
 Hàvery àst y ôlla: extraordinàri en menjar. *Haver arros y gallo muerto.*
 Hàvery pastílla y mitja. *V. Àst y ôlla.*
 Hàvery tancàts de bôus: contièndas, etc. *Haver*

cañas y toros.

Hey hà més dias que llangonissas. *Hay mas dias que longanizas.*

Hey hà uys que se agrádan de llegañias. *Ojos hay que de lagañas se enamoran.*

Hòmo ròig not flass gòig. *Hombre rojo no te haga gozo.*

Honra y profit no càben dins un bolsic. *Honra y provecho no caben en un saco.*

Hòste al tercer dia pud. *El huésped y el pece d tres dias hiede.*

Hòstes venguéren y de càsa en treguéren. *De fuera vendrá quien de casa nos sacará.*

I.

Infànt y cà conèix qui bé li fà. *El perro de buena raza ha mientes del pan y de la caza ò infante y perro conocen quien bien les hace.*

I.

Infànt y orád diuen la veritát. *Los niños y los locos dicen la verdad.*

J.

Jât conèg, herbeta, pariòl te dias. *Ya te veo, besugo, que tienes el ojo claro, ò es como oro, patitas y todo.*

Jò per mi no puc, y per àltri fil. *Yo para mi no puedo, y devanaré para mi suegro.*

Jòc de màns jòc de villàns. *Juego de manos juego de villanos.*

J.

Jâ t'en pôts alabar: lo que se dia al qui se gloria de havèr fèt una còsa bôna y nou es ò es dolènta. *Aldbate, polla, que has puesto un huevo y ese huero.*

L.

La creu en el pit, y el diable en el còr. *La cruz en los pechos, y el diablo en los hechos.*

La diligència es la màre de la ventura. *La diligencia es madre de la ventura.*

La esperiència es la màre de la ciència. *La experiencia es madre de la ciencia.*

La espina còm néix já pica. *La espina cuando nace ya lleva la punta delante.*

La forca es fèta para el desditzàd. *Para los desdichados se hizo la horca.*

La ocasió fà pécar. *La ocasion hace al ladrón ò en el arca ò casa abierta el justo peca.*

La ociosidat es màre de tots los vici. *La ociosidad es madre de los vicios.*

La pobresa no es vilesa. *La pobreza no es vileza.*

La pràctica fà al mòstre. *El uso hace maestros.*

La priméra pastora, la segona senhora: axò se dia de la segona dòna de un qui sòl ser més estimada. *La primera escoba, la segunda senhora.*

Lo que se hà de empasiorar que se venga. *Donde va el mar vayan las ondas.*

L'òrga està bèn trempàd: estar alegre uu. *La guitarra está bien templada.*

Lo que no es á uu càb es á s'àltre. *Lo que no va*

L.

en ldgrimas va en suspiros.

Lo que no se pàga en diners se pàga en dinàdas.

Lo que no va en ldgrimas va en suspiros.

Lo que no vòls per tu, nou vulgas per ningú. *Lo*

que no quieres para tí, no lo quieras para mí.

Lo que pôts fer tu no eu encomànas á ningú. *El*

que tiene boca no diga d otro: sopla.

Lo qui se usa no se escusa. *Lo que se usa no se excusa.*

Lo qui es hò per un es mál per un àltre. *Con lo que Sancho sana, Domingo adolece ò lo que es bueno para el hígado, es malo para el bazo.*

Lo qui no succèix en un àñy, succèix en un dia. *Lo que no sucede en un año, sucede en un dia.*

Lo que no venen uys, còr nou dól. *Ojos que no ven, corazon que no llora.*

Lo qui résta fà la fèsta. *Lo que resta hace la fiesta.*

L'àgrimas y vestít de dól no trèuen una ànima de Purgatòri. *Camisa y toca negra no sacan al alma de pena.*

Lluna en ròllo señàl d'àygo. *Luna con cerco lavado lleno.*

Madâstra el nôm me bâsta. *Madastra el nombre me basta.*

Mâl camí passarlo prést. *A mal camino darle priesa ô d Valdegoda pdsala con hora.*

Mâl d'âltre riâyas son. *Mal ageno de pelo cuelga.*

Mâl de molts conôrt de bêstias. *Mal de muchos consuelo de tontos.*

Mâla herba mây môr, ni bestiar la se menja. *Mala cosa nunca muere ô mala yerba siempre crece ô jarro desportillado dura por peñas.*

Malaltia llârga parênta de la môrt. *Enfermedad larga muerte al cabo.*

Mâla nit y fiya. *Mala noche y parir hija ô mal rato è hija al cabo.*

Mâla nôva sêmpre es vera. *Malas nuevas siempre son ciertas.*

Malâya es mêstre qui diu mâl des sêu ofici. *Mal-haya el romero que dice mal de su bordon.*

Malâya pes millor. *Entre estos tales reniego del mejor.*

Mâl sobre mâl y pèdra per capsâl. *adv: quând sobre un mâl eu vénen de majors. Ya escampa y llovian liguijarros ô mal sobre mal y piedra por cabezal.*

Mantéll ô câpa tot lo tâpa. *Capa todo lo tapa.*

Mâre piadosa cría fiya merdosa. *Madre piadosa cria hija merdosa.*

Mây més mâl. *Nunca mayor mal me venga.*

Mây s'aplegan fins ques semb'ân. *Cada oveja con su pareja ô cada asno con su tamaño ô cada cual con su igual ô no se puede igualar sino ruin con su par ô tal para cual, Pedro con Juan y Pascuala con Pascual.*

Méntres hey hâ vida, hey hâ espêranza. *Mientras hay vida, hay esperanza ô aun hay sol en bardas.*

Més câga un bôn que cênt aronéllas. *Mas caga un bucy que cien golondrinas.*

Mesclar còls en caragòls. *Mezclar berzas con capachos.*

Més fâ el qui vòl que el qui pôt. *Mas hace el que quiere, que el que puede.*

Més fân á las bônas que á las mâlas. *Mas tiran telas que carretas.*

Més ne diguéren á Cristo. *Digan; que de Dios dijeron.*

Més pêrd lo avariciós que el abundós. *El abad*

avariento por un bocado pierde ciento.

Més pôt Déu que tots es dimônis d'infèrn. *Mas puede Dios que el diablo.*

Mes sâb un âse á câ sêua que cênt sâbis á câsa d'âltre. *Mas sabe el necio en su casa, que el sabio en la agena.*

Més sâben dos que un. *Mas saben cuatro que uno.*

Mes sêrio que el P. Bastârd. *Mas serio que la bragueta de Adan.*

Més véy que es pastar. *Mas viejo que la sarna ô que el repelón ô que préstame un cuarto.*

Més vòlen sâber ets ôus que sas galinas. *Una bestia quiere enseñar a los doctores.*

Miquèl! Miquèl! no téns beyas, y vens mèl. *Miguel! Miguel! no tienes abejas y vendes miel.*

Mira envânt y no caurâs enrêra. *Mira adelante y no caerds atras.*

Mires lo que ténc, y no lo que en còsta. *Miras lo que bebo, y no la sed que tengo.*

Mirèt es téu gèp, y no mires el dels âltres. *Date una vuelta ô échate una piedra en la manga.*

Molt de midar y pôc tayar. *Pensar muchas y hacer una.*

Moltas manêras hey hâ de matar passas. *Cada uno tiene su modo de matar pulgas.*

Moltas micas fân un molt. *Muchos pocos hacen un mucho.*

Moltas moscas mâtan un âse. *Dois potros d un can bien le morderân ô si tantos halcones la garza combaten d se que la maten.*

Moltas vegâdas la conversaciô dâña al qui la escolta. *Anda el almohaza y toca en la matadura.*

Moltas vegâdas sas còsas dolêntas servexen més que sas bônas. *Mas vale blanca de paja que maravedi de lana.*

Molts d'âses hey hâ en es mercât qui se assemblan. *Muchos demonios se parecen unos a otros.*

Molts âñys de ventâtja. *Muchos años de delantera.*

Momâre, en Pére em tôca, Pére toquêm. *Picame Pedro, que picarte quiero.*

Monpâre es forner, y jò en moyr de fâm. *Mi padre se llama hogaza, y yo muero de hambre.*

Môrt la cuca, môrt es verí. *Muerto el perro, muerta la rabia.*

Muda es llop sas déntas, però no es pensamênts. *Muda el lobo las dientes, pero no los mientes.*

Muyra Mârta, muyra fârta. *Muera Marta, muera harta.*

Ni de burlas ni de veras ab ton señor vuyas partir peras. *Ni de burlas ni de veras con tu señor quieras partir peras.*
 Ni menja ni déxa menjar. *El perro del hortelano que no come las berzas ni las deja comer al extraño.*
 Ningú párla de mërda sinó qui ne está untád. *Es-pantóse la muerta de la degollada ó reprende vicios ajenos quien está lleno de ellos.*
 Ningú pensa mál sinó es qui en fã. *Piensa el ladron que todos son de su condicion.*
 Ningú diga: d'aquésta áygo no beuré. *Nadie diga de esa agua no beberé.*
 Ni òbra bõna ni paràula dolénta. *Ni obra buena ni palabra mala.*
 No aguánta á mitx témps, ni bárras áltas. *No tiene atadero.*
 No déxas sas carréras véyas per sas novéllas. *Por ningun tempero dejes el camino real por el sendero.*
 No es bufar y fer ampóllas. *No es hacer buñuelos.*
 No mho ferán creùrer tots ets hòmos del mon. *No me lo hardn creer cuantos cavan y aran.*
 No pòt ser beurer molt y anar dret. *No puede ser beber mucho y andar derecho.*
 Nos bõ per Déu ni p'el diáble. *No es bueno para Dios, ni para el diablo.*
 Nos bõ per mår, ni per terra. *No es bueno para frito, ni para cocido.*
 No se há de conseyar para anar á la guèrra, ni para casar. *Para ir d la guerra, ni d casar se ha de aconsejar.*
 Nos tån ric còm diuen. *No ata los perros con longanizas.*
 No será áse, ni aubardá. *No es para silla, ni para albarda.*
 Nos tot òr lo qui llau. *No es oro todo lo que reluce.*
 No fã pòc qui sembla á los sèus. *Quien d los suyos parece honra merece.*
 Nos fã tan fondo es fòc que no surta á algùn llòc. *Donde fuego se hace, humo sale.*
 Nos mòu la fuya del ábre sense la voluntát de Déu. *No se mueve la hoja en el árbol sin la voluntad del Señor.*
 Nos pòden fer duas còsas en un pic. *No se puede repicar y andar d la procesion.*
 Nos fã res per no res. *Te hago para que me hagas.*
 Nos res, nos res, es cervéll li venen. *No es nada la meada, y pasava siete colchones y una frazada.*
 Nos res, nos res, mon marít pénjan. *No es nada,*

sino que matan d mi marido.
 Nos tån llétx el dimòni còm lo pintan. *No es tan bravo el leon como le pintan.*
 Nos vèr tot lo que diuen. *No es todo vero lo que suena el pandero.*
 No sòm fíy de torner. *No soy reloj de repeticion.*
 No son hòmos tots es qui pìxan á sa parèt. *No son hombres todos los que mean d la pared.*
 No te engegaré, però feré que t'en vájas. *No te diré que te vayas, pero haré obras para que lo hagas.*
 Not rigas de mon dòl, que quánd es méu será véy es téu será nõu. *A cada puerco le viene su san Martin.*
 Nou fãses y nouldirán. *Don Duran Duran, no lo hagais y no os lo dirán.*
 Nou vuy nou vuy, posáumó dins sa capülla. *No quiero no quiero, pero edchddmelo en el sombrero ó en el capelo.*
 Noy há cáb lóco qui tir pédras á sa sèa teuláda. *No hay loco para su provecho.*
 Noy há clavía més málá que sa des matéix llefiám. *No hay peor astilla ó cuña que la del mismo palo.*
 Noy há casamént pòbre, ni mòrt rica. *No hay boda pobre ni mortuorio rico.*
 Noy há despedida sense plòrs. *No hay despedida sin lloros.*
 Noy há desgràcia que noy hája ventura. *Cuando una puerta se cierra, ciento se abren.*
 Noy há dissápte sense sòl. *No hay sdbado sin sol.*
 Noy há espina ni òs. *No hay en què trepezar.*
 Noy há més cera que sa qui créna: res pus. *No hay mas cera que la que arde.*
 Noy há més mál pás que es des portál. *Hasta salir de casa es la peor jornada.*
 Noy há res més baráto que enviar á plàssa. *No hay cosa mas barata que la que se compra.*
 Noy há més unál sord que el qui no vòl escoltar. *No hay peor sordo que el que no quiere oír.*
 Noy há res bõ sinó lo que agráda. *Lo que me suena, me suena.*
 Noy há rétgla generál qui no ténga escepció. *No hay regla general que no tenga escepcion ó no es todo el sayal alforjas.*
 Noy há millor esgotz que el qui es estád bendetjât. *No hay mejor cirujano que el acuchillado.*
 Noy há misèrère siu sècundum. *No hay boda sin tornaboda.*
 Noy há plèr qui no còst. *No hay gusto sin trabajo.*
 Noy há ròsa sense espina, gñst sense disgñst. *No hay contento sin tormento ó no hay miel sin hiel.*

Noy há témps que no torn. *Al cabo de años mil vuelve el agua por do solia ir.*
 No matarás mouro qui háya nôm Juân: axô se diu de un cobârd. *No matarás moro que se llame Hali ô no te matarán moros.*

No tenir témps de pixar: estar molt ocupad. *No tener lugar de rascarse la cabeza.*
 Nôus réys, nôvas lléys. *Nuevos reyes nuevas leyes.*
 No vulgas fer més de lo que pôta. *No estieras la pierna mas allá de lo que la manta llega.*

O.

Óbra de lo que sôbra. *Las obras se hacen de sobras.*
 Obras son amors que no bônas rahóns. *Obras son amores que no buenas razones.*
 Oliva una es ôr, duas plâta, y la tercêra mâta. *Aceituna una es oro, dos plata, y la tercera mala.*
 Oliva y fortuna á vegâdas una y á vegâdas ninguna. *Aceituna y fortuna a veces una y a veces ninguna.*
 Ó muñir ô llévar s'aprés ô fer feyna ô déxar s'ofici *Ó errar ô quitar el banco.*

O.

Ó no admetas hôstes ô si las admets no las engéga. *No echas la gata en tu cama ô no la cocces despues de echada.*
 Óros môros. *Viose Pedro en bragas de cerro y no conoció a su compañero, ô cuando el villano está en el mulo ni conoce a Dios ni al mundo, ô con las glorias se olvidan las memorias, ô no se acuerda el cura de cuando fué sacristan.*
 Óros son tranfos. *Oros son triunfos.*
 Ó tot ô no jéns. *Ayunar, ô comer trucha, ô cesar ô nada, ô perdiz ô no comerla.*

P.

Págan justs per pécadors. *Pagan justos por pecadores.*
 Pagès endentâd cada âny li es fillâd. *Hombre adeudado cada año apedreado.*
 Parâula qui surt de sa boca no torna arrêra. *Palabra y piedra suelta no tiene vuelta.*
 Parâulas y plomas es vént las s'en dû. *Palabras y plumas el viento las lleva.*
 Parlâu d'un dolént y vâtloquí presént. *El ruin de Roma cuando le nombran luego asoma.*
 Pécat amagâd es mitx perdonâd. *Pecado encubierto es medio perdonado.*
 Pensan que no sy plôu y noy pôden estar de gotéras. *A do pensais que hay tocinos no hay estacas.*
 Pensâva cobrar y lo agafâren per dentes. *Se fué por lana y volvió trasquilado ô pensó coger ganga y cayó en la trampa.*
 Pensâva señarme y en vâtig trêurer ets uys. *Pensé santiguarme y me quebré el ojo.*
 Per âygo vé y per âygo s'envâ. *Los dineros del sacristan cantando se vienen y cantando se van.*
 Pêrder es témps y sa llevor. *Sacar agua con cesto ô con arnero ô cazar con huron muerto.*
 Pêrder es sâc y sas peras. *Mulograrse el trabajo y el gasto.*

P.

Pêrder s'âse y sas magránas. *Perder el rocín y las manzanas.*
 Per es fruyt se conèix s'âbre *Por el fruto se conoce el árbol ô por el hilo se saca ovillo.*
 Peresa clâu de pobresa. *Pereza llave de pobreza.*
 Per fâlta de bôns môn pâre fone bâlle. *Por falta de buenos mi padre fué alcalde.*
 Per fôrça pâre. *Al bucy traba el arado; pero no de su grado.*
 Per interés not câses ab dolént. *Por codicia de florin no te cases con ruin.*
 Per mâssa pâ noy há mâl âny. *Por mucho pan nunca mal año.*
 Per millorâ ma câsa déxarla. *Por mejoría mi casa dejaria.*
 Per mi no puc, etc. V. Jô per mi no puc, etc.
 Per molt que plôga no plourâ diu têrra méua. *No tengo sobre que Dios me llueva.*
 Per pô de mâl âny no se déxa de sembrar. *Por miedo de gorriones no se dejan de sembrar canamones.*
 Per riurer lo ensüllâren. *Burla burlando vase el lobo al asno.*
 Per ser de bâxa esfêra no se há de despreciar á un. *Aldeana es la gallina y la come el de Sevilla.*
 Per ahónt se vuya hey há cênt llêgos de mâl ca-

mi. Por do quiera hay su legua de mal camino. Per terciânas no tôcan campânas. Por cuartanas no doblan campanas.

Per tot heyâ trabâys. ¿Dó ird el buey que no are? Per tot tôcan campânas: tots tením el matéix defecte. En todas partes cuecen habas ó todos la matamos.

Per un pécador patèix una nâ. Por un ladrón pierden ciento en el meson.

Per una oreya entra y per la âltre surt. Por un oído se entra y por el otro se sale.

Pescador de câña més pèrd que no guâña. Pescador de caña mas pierde que gana.

Petjada de pagès no fâ mál á res. Pisadas de hortelano no echan d perder la huerta.

Pèus avesâds á saltar no sâben segûrs estar. Piés que son duchos de saltar no pueden quietos estar.

Plôurer sobre banyâd. Llover sobre mojada.

Pôc, acaptâd y florid. Poca lana y esa en zarzas.

Pôc á pôc se encén es fôc. Poco d poco hila la vieja el copo.

Pôc á pôc se fân llufy. Pian piano se va lontano. Pôc concèrt á una câsa esca de rendu. En la casa donde no hay harina todo es mohina.

Pôre comprâd espéra tot lo âñy gruñy. Puerco confiado gruñe todo el año.

Posar s'arâda devânt es bôus. Meter ó poner el carro delante los bueyes.

Posâuvos ab bèstias y vos tirarán cossas. Burlaos con el asno y darosha en la barba con el rabo.

Preguntar no es errar, si la pregunta no es necia. Quien pregunta no yerra, si la pregunta no es necia.

Primer es sa obligació que se devoció. Primero es la obligacion que la devocion.

Primer es sa camí que es sâyo. Primero es la camisa que el sayo.

Primer som jò que mos herèus. Primero son mis dientes que mis parientes.

Promèter el mon y la mona. Prometer montes de ora ó prometer el oro y el moro.

Puja més sa còrda ques bôu. Mas vale el caldo que las tajadas ó mas vale la salsa que los caracoles ó mas es el ruido que las nueces.

Q.

Quând cerc una còsa no la trôh, y quând no la cerc en fâ mál de nys. Cuando lo busco no lo veo, y cuando no lo busco hêtelo aqui luego.

Quând Dêu vòl, en tot vènt plôu. Cuando Dios quiere con todos los aires llueve.

Quând Dêu no vòl es sânts no pòden. Cuando Dios no quiere los santos no pueden.

Quând es bé es vengúd es señy es perdud. Al conejo ido el consejo venido.

Quând es señy es vengúd, es bé es perdúd. Cuando el necio es acordado el mercado ya es pasado ó lo que en marzo veló tarde acordó.

Quând es vèrd se doblega. A los niños de pequeños, que no hay castigo despues para ellos.

Quând fone môrt, etc. V. Còm fone môrt, etc.

Quând noy há pes câmps noy há pes sânts. Cuando no lo dan los campos no lo han los santos.

Quând sa baldufa bâlla pègarli poyâda. Cuando pasan rdbanos comprarlos.

Quând son atarâdas contan. Al fin se canta la gloria.

Quând tengué es câp rompúd. etc. V. Còm tengué es câp rompúd.

Quând tením blât no tením sâc. Cuando la vieja tiene dinero, no tiene carne el carnicero.

Quând tením sâc, no tením blât. Cuando tiene carne

Q.

ne el carnicero, la vieja no tiene dinero.

Que sâb s'âse de safrâ, qui mây há menjâd espiciâd. El ciego no distingue de colores.

Quet compr qui not conèix. Quien no le conoce te compre.

Que té que vèurer axò ab âllò. Què tiene que ver las bragas con el alcabala de las habas.

Qui á trenta âñys no há cobràd señy, jâmây en cobrarâ. Quien d treinta años no asesa, no comprard dehesa.

Qui ab allòts se colga, compixâd se axéca. Quien con niños se acuesta, sucio se levanta.

Qui apadâssa son témps pâssa. Remienda tu paño y pasarâs el año.

Qui barâta es câp se grâta. Quien anda en baratos la cabeza se rasca.

Qui hé tânca hé ôbri. Quien bien ata bien desata.

Qui cânta á sa tâula y á nes llit no té lo enteniment complíd. Quien come y canta de locura se levanta.

Qui cânta sos mâls espânta, y qui plôra los auménta. Quien canta sus males espanta, y quien llora los aumenta.

Qui de rôba de âltri se vèst en mitx de plâssa lo despuyan. Quien de ageno se viste en la calle

le despojan.

Qui diu mál de s'ase, aquél lo compra. *Quien dice mal de la pera ese se la lleva.*

Qui dôrm no pilla péxos. *A raposo dormiente no le amance la gallina en el vientre.*

Qui en vida fá donació, merèix quelí escláfan es cáp ab un bastó. *Quien da su hacienda antes de su muerte merece que le den con un mazo en la frente.*

Qui en vól dir ne há d'oir. *Quien dice lo que quiere oye lo que no quiere.*

Qui es hò pes plá, queu sía pe sa montáña. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*

Qui escomunica descomunica. *De donde viene la escomunión viene la absolución.*

Qui escolta pes foráts, òn sos málts fáts. *Quien acecha por agujero oye su duelo.*

Qui escudella d'áltri espéra freda lá se menja. *Quien de mano aiena espera mal yanta y peor cena.*

Qui escúp al cèl á la càre li torna. *Quien al cielo escupe d la cara le cae.*

Qui es del árt gásta l'árt. *Quien las sabe las tañe.*

Qui es pastor que muña. *Buñolero, haz tus buñuelos.*

Qui espéra, desespera. *Quien espera desespera.*

Qui es sabater que fásse sabátas. *Zapatero, d tus zapatos ó el as de oro no le juegan bobos.*

Qui está bé que no's móga. *El que está bien no se mueva.*

Qui et fá féstas y no ten sòl fer, et vól trair ò te há mester. *El que te hace fiestas que no te solia hacer ó te quiere engañar ó te ha menester.*

Qui et vól bé et ferá plorar. *Quien te quiere bien te hará llorar ó quien te da la hiel te dará la miel.*

Qui fá bé al cumú non fá á ningú. *Quien sirve al cumun no sirve d ningun.*

Qui mál fá nol s'alluña. *Haces mal, espera otro tal.*

Qui fá un paner fá un còvo. *Quien hace un cesto hace ciento ó quien hace lo poco hard lo demas.*

Qui fuig de Déu corre debádas. *El que de Dios huye en vano huye.*

Qui guárda trôba. *Quien guarda halla.*

Qui há mester fôc ab sos dits lo cerca. *El que le duele la muela, ese se la saca.*

Qui la há féta que la engróns. *Quien hizo al cohombro que le lleve al hombro.*

Qui lá féta que la pág. *Quien hizo el mal que lo pague.*

Qui mál fá mál trobará. *Quien hizo mal espere otro tal.*

Qui la môrt de áltri espéra, la séua ven priméra. *Quien muerte aiena espera, la suya se le llega.*

Qui lléva s'ocasió lléva es pecát. *Quien quita la ocasion quita el pecado.*

Qui llufy se vá á casar ò vá enganád ò vól engañar. *Quien lejos va d casar ó va engañado ó quiere engañar.*

Qui en mál vá, mál acába. *Quien en mal anda mal acaba.*

Qui menja llét y beu vi de cént áñys torna fadrí. *Dijo la leche al vino: bien venido seas, amigo.*

Qui més fá mánco guáña. *Quien mas trabaja menos vale.*

Qui molt abrássa pòc estrèñy. *El que mucho abarca poco aprieta.*

Qui molt xèrra sovint érra. *A mucho hablar mucho errar.*

Qui no adoba sa gotéra há de fer sa càsa entéra. *Quien no adoba la gotera hace la casa entera.*

Qui no fá feyna no menja. *En esta vida caduca quien no trabaja no manduca.*

Qui no fia nos fiád. *Quien no se fia no es de fiar.*

Qui no menja no fá feyna. *Quien no come no costribu.*

Qui no mira envánt càu enréra. *Quien no mira adelante atras se queda.*

Qui no pòt pégar á nes cliáu péga á sa ferradura. *Quien no puede dar en el asno da en la albarda.*

Qui no pòt pus morir se déxa. *Quien no puede mas morir se deja.*

Qui no sàb á Déu pregar que vâga per mar. *Quien no entra en la mar no sabe d Dios rogar.*

Qui no s'arrisca no pisca. *Quien no se risca no pisca, ó quien no se aventura no pasa la mar.*

Qui no se cànsa alcànsa. *Quien no se cansa alcanza ó porfia mata venado, ó pobre importuno saca mendrugo.*

Qui no té diners en bosa ténga mèl en boca. *Quien no tiene miel en la orza têngala en la boca.*

Qui no té vergofia tot lo mon es séu. *Quien no tiene vergüenza todo el campo es suyo.*

Qui no vól còm pòt no pòt còm vól. *Quien no quiere cuando puede no podrá cuando querrd.*

Qui no vól creürer la bôna mãre creurá la mãla madàstra. *Quien no cree en buena madre creerd en mala madrastra.*

Qui no vól pols que no vâja á s'éra. *Quien no quiere ver ldstimas que no vaya d la guerra.*

Qui no té res que fer pentina pets. *Quien no tiene que hacer con el culo caza moscas.*

Qui no pòt segar espigola. *Mas vale algo que na-*

da, & por falta de pan buenas son tortas.
 Qui no se atura fà via. *Quien no se para hace camino.*
 Qui ôli menetja sas mâns s'en unta. *Quien aceite misura las manos se unta.*
 Qui otorga el pénjan. *Quien confiesa paga.*
 Qui pâga devânt quèda mál servid. *A dineros tomados brazos quebrados.*
 Qui pâga lo que deu de tot lo dels âltres es herèu. *El buen pagador es heredero de lo ageno.*
 Qui pârla en públic té molts de censors. *Quien d la plaza d labrar se mete muchos adrectadores tiene.*
 Qui pârla molt alguna còsa acërta. *Quien mucho habla en algo acierta.*
 Qui pôsa sas estovâyas du sa pôst as fòrn. *Pierde el que viene y mas el que los manteles tiende.*
 Qui primer es al moll primer engrâna. *El que primero viene primero muele, & el que primero llega ese la calza.*
 Qui romp es vidre el pâga. *Quien rompe paga.*
 Qui se arrofa es frot el se menja. *Al que de miedo se muere de cagajones le hacen la sepultura.*
 Qui se créma que buf. *Quien se quema que so- ple.*
 Qui se menja lo aïéll que se abríg sa pèll. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*
 Qui se menja sa càrn que roèg ets ôssos. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*
 Qui se muda Déu li ajuda. *Quien se muda Dios le ayuda.*
 Qui se pôsa âllà abònt nol demânan pâga cinc sòus. *Cuidados agenos matan al asno.*
 Qui assembla á los sèus no fà tòrt á ningú. *Quien lo hereda no lo hurta.*
 Qui sembra càrts espinas cuy. *Quien siembra abro- jos espinas coge.*
 Qui sembra á tèrra d'âltre pèrd sa llevó. *Quien da pan d perro ageno pierde el pan y pierde el perro.*
 Qui té hotiga quey estiga. *Quien tiene tienda que atienda.*
 Qui té cul no pôt dir peter al âltre. *Nadie que beba vino diga borracho al otro.*
 Qui té es cul llogâd no sèu còm vòl. *Quien su ra- bo alquila no se sienta cuando quiere.*
 Qui té dôbbés vòla, y qui no en té redòla. *Quien tiene dineros pinta panderos.*
 Qui se aconseya totsòl totsòl plòra son dòl. *Quien solo se aconseja solo se desaconseja.*
 Qui té sàm sas pédras li perexen pâ. *Quien bue-*

yes ha perdido cencerros se le antojan.
 Qui té fíys al costât no morirà enfitât. *Quien tie- ne hijos al lado no morirá ahitado.*
 Qui té fíys es molt just que aplèg. *Quien tiene hijos razon es que allegue.*
 Qui té hasiènda y no la vèu se fà pòbre y non creu. *Hacienda, tu amo te vea.*
 Qui té ofici té bènèfici. *Quien tiene oficio tiene beneficio.*
 Qui té ôllas prést té tésts & qui té ròba prést té pedàsso. *Quien tiene ovejas presto tiene pelle- jas.*
 Qui té es profit que téngue es trabây. *Quien tie- ne las obladas que taña las campanas.*
 Qui té roña que se grât. *A quien le pica que se rasque.*
 Qui té sa coua de pâya prést se encén. *Quien se pica ajos ha comido.*
 Qui té quâtre y gâsta cinc bossa no hà menester. *Quien tiene cuatro y gasta cinco no ha menes- ter bolsico.*
 Qui té es trabây que ténga es profit. *Quien taña las campanas que tenga las obladas.*
 Qui té sa tenlâda de vidre no tir pédras á sa des veynâd. *Quien tiene tejado de vidrio no tire piedras al de su vecino.*
 Qui té un vici dolént târd & jâmây lo perdrâ. *Quien malas mañas ha tarde & nunca las per- derd.*
 Qui totsòl menja son gâll totsòl ensèll es cavâll. *Quien solo come su gallo solo ensille su caballo.*
 Qui vâ á missa no pèrd témps. *Por ir d misa y dar cevada no se pierde jornada.*
 Qui vâ ab un coix es càb de s'âfíy hen son tot dos. *Quien con un cojo va al cabo del año cojea & cojeard, & quien anda con lobos d ahullar se enseña.*
 Qui vâ totsòl fà de son pròu. *El que solo va hace lo que se le antoja.*
 Qui ven la bârba de son vest cremar que pòs la sèua á remuyar. *Cuando vieres la barba de tu vecino pelar pon la tuya d remojor.*
 Qui vòl bistia sense vici que vâya á pèu. *Quien quiere mula sin tacha andese d piè.*
 Qui vòl es bé que sufresca es mál. *Quien quiere holgura sufra amargura.*
 Qui vòl es bessó que rompa sa mella. *Quien quie- re las obladas que taña las campanas.*
 Qui vòl menjar péix es cul se hà de bañar. *No se pescan truchas d bragas enjutas.*
 Quis coufrâre que prenga candela. *Quien tiene oidos oiga.*

Regalo de mounja cortéra de xéxa. *Regalo de monja sanega de trigo.*

Rentar es cáp á s'áse y pèrder es llexiu. *Jabonar cabeza de asno perdimiento de jabon.*

S.

Sáb es vént y no sáb es torrènt. *Oyó el gallo cantar y no sabe en què muladar.*

S'águila no cásxa moscas. *El águila no caza moscas.*

S'amistát á una pàrt y es dòbbés á s'àltra. *Cuenta y razon conservan la amistad.*

S'áse de sôn Amora qui de tot se anemora. *Amor trompero cuantas veo tantas quiero.*

S'áse diu á nes pôro oreyúd ò s'òlla diu á sa pélla mascarèlla. *Dijo la sarten d la caldera: tirtè allá, culinegra.*

Sa cábre més dolénta cága dins sa ferráda. *La mas ruin oveja se ensucia en la coladra.*

Sa cènra já há sèt es llexiu: ser já de mäsxa edát para anar de devertimènts, etc. *Ya estd duro el alcdcer para zampoñas, ò ya es viejo Pedro para cabrero.*

Sa lletra entra pe sas áncas. *La letra con sangre entra.*

Sa mërda côm més la remenan més pud. *Peor es hurgarlo.*

Sa necessidát no té lléy: *La necesidad carece de ley ò tiene cara de herege.*

Sas errádas no las fân sas muntáñas sinó los hòmos. *De hombres es errar.*

Sas òbras fân el mèstre. *La obra dice quien la hizo.*

Sa passió tãpa la vista. *Pasion ciega razon.*

Sa pô guarda sa viña, que no es viñôvol. *Miedo guarda viña, que no viñador.*

Sa mèl nos fèta pe sa boca de s'áse. *No se hizo la miel para la boca del asno.*

Sant Andréu un més bréu. *De Navidad d san Andres no hay un mes.*

San Lluç nésplea espèllúo. *Desde san Lúcas los nísperos se abren.*

Sant Urbá lléva vi y no dona pâ. *Agua por san Juan quila vino y no da pan.*

Sas galinas pònen pes béc. *La gallina de Monzon por el pico pon.*

Sas mâtas ténen uys y sas parèts ténen oragás. *Montes ven, paredes oyen.*

Sas priméras amors son sas millors. *Las sopas y los amores los primeros son los mejores, ò de los amores y las cañas las entradas.*

Sas còsas atropèlládas no surtea acertádas. *Quien echa agua en la garrafa de golpe mas derra-*

ma que ella coge.

Sa monèya per bé que la véstan sèmpre es monèya. *La mona aunque se vista de seda mona se queda.*

Sa pátria sèmpre tira. *La cabra siempre tira al monte.*

Segóns s'allòt sas juguetas. *Segun las barbas las tobajas.*

Segóns s'áse lo aubardá. *A chico pajarillo chico nido.*

Segóns tu judicas als áltres. *Por tus madejas juzgas las ajenas.*

Sembrar una figuéra: pègar una caygada. *Coger una liebre.*

Sense fre ni esperó ¿quin caváll hey há bô? *Sin espuela ni freno ¿qué caballo hay bueno?*

Sepegánt sepegánt aprenam de caminar. *Errando se aprende.*

Servèix á señor y tendrás dolor. *Sirve d señor y sabrds de dolor.*

Serviume que de hòms vénc. *Servídnos que de buenos venimos.*

Sèt son qui l'aguántan, y encàre pixa tòrt. *Siete al saco, y el saco en tierra.*

S'en vãn los amors y quédan los dolores. *Se van los amores y quedan los dolores.*

Sía de arrós, sía de fãvas, jò que estiga ple. *El vientre lleno siquiera de heno.*

Si el còr fos de cer, nol tombaría el dinèr. *Si el corazon fuera de acero, no le venceria el dinero.*

Si es guardiá juga á càrtas, ¿què feràn es frãres? *Si el abad juega d los naipes, ¿qué hardn los frailes?*

Si hás de prènder consèy, preulo del véy. *Del viejo el consejo.*

Si no es àre, serà suàre. *Si no es en esa barqueta, serd en la que se fleta.*

Si no es vuy, serà demà. *Si no es hoy, serd mañana.*

Si no èts càsto, sías càuto. *Si no eres casto, se cauto.*

Si sa enveja fos tiña, molts de tiñosos hey hauría. *Si la envidia fuera tiña, ¿qué tiñosos habria!*

Si t'hé vist, no men recòrd. *Si te he visto, no me acuerdo.*

Si t'hé vist, not conèg. *Amigo horosco, si te he visto, no te conozco.*

S.

Si vòls tenir inimígs, déxa d'òbbés als amígs. *Hombre que presta sus barbas mesa.*
 Sobre ò demúnt un óu pòu sa galina. *Sobre un huevo pone la gallina.*
 Somàda qui pláu no pésa. *Sarna con gusto no*

pica ò lo que se hace con gusto no incomoda.
 Son figas de àltre sostre. *Es harina de otro costal ò es remiendo de otro paño.*
 Sovint y plenas apágan sa sed. *Una y otra apagan la sed.*

T.

Tal còm fàs, tal trobaràs. *Cual hicieres, tal habrás.*
 Tál es Nàli, còmo na Càli. *Tan bueno es Pedro, como su compañero.*
 Tál es sa seüora, còm sa criàda. *En casa del tamborero todos son danzantes.*
 Tál páre, tál fíy. *Tal padre, tal hijo ò cual cuervo, tal huevo.*
 Tànt de Pére vòl dir áse: axò es, la repetició de una còsa enfada y molèsta. *Dos veces cocina amarga el caldo.*
 Tànt dolént es un còm s'àltre. *Si bien canta el abad, no le va en zaga el monacillo.*
 Tànt entrád, tànt axíd. *Dia y vito.*
 Tànt estreüen sa gárba que se romp es venels. *Tanto aprietan que salta la cuerda.*
 Tànt gràta sa càbra, que jèu màlamént. *Tanto pica la pega d la raíz del torvisco, que quebranta el pico.*
 Tànt hà fét, quey hà cagád. *Tanto ensornó, que trastornó.*
 Tànt me dona càrt còm creu. *Tanto se me da por lo que viene, como por lo que va.*
 Tànt pòcas son sas macsinas, que no fàn màl. *Poco veneno no mata.*
 Tànt se assemblan, còm se atàñen. *Se parecen como el huevo d la castaña.*
 Tànt sa pèrd per màssa còm per màssa pòc. *Tanto se peca por carta demas, como por carta de menos.*
 Tàntas vegádas vâ sa gèrra á nes pou, que es derrécup hey quèda. *Tantas veces va el cantaro d la fuente que deja el asa ò la frente ò no hay para cada mdrtes orejas.*
 Tànts de càps, tànts de barrèts. *Tantas opiniones como hay cabezas ò cada gorrion con su espigon.*
 Té es màl á nes turmèll, y li curan es clotèll. *A*

T.

Marina le duele el tobillo, y sanante el coledrillo.
 Té més fâma que d'òbbés. *Mas es su crédito que su caudal.*
 Tenir es pèus á sa fòssa: ser molt véy. *Estar con un pié d la sepultura.*
 Tenir sa pèlla pes màneg: maner, comandar. *Tener el cucharón ò la sartén por el mango.*
 Tèrra á que vâs usâusa que tròbas. *A do fueres haz como vieres.*
 Té ventura qui la procura. *A Dios rogando y con el mazo dando.*
 Tot bòn cavàller càu. *El mas avisado cae ò el mas diestro la yerra.*
 Tot el mon es un país. *Todo el mundo es un país.*
 Tot heu pagarâ ab un pic. *Todo lo pagard junto.*
 Tothòm té sa seüa locura. *Si la locura fuera dolores, en cada casa habria voces.*
 Tothòm tira devés èll: vòl es sèu profit. *Cada uno lleva el agua d su molino.*
 Tot es hu formàtge ò quèso. *Olivo y aceituno todo es uno.*
 Totas sas màssas pican. *Los extremos son viciosos.*
 Tot lo novèll es bèll. *Todo lo novel es bel ò todo lo nuevo aplaça.*
 Tots es bruxòts se conèxen. *De cosario d cosario no se pierden sino los barriles.*
 Tirar sa pèdra y amagar sa mà. *Tirar la piedra y esconder la mano.*
 Tres dias de gelâda, áygo assegurâda. *Escarcha rebolluda al segundo ò tercer dia suda.*
 Trèurèn y no posarny, prònte se acâba. *Donde hay saca y nunca pon presto se acaba el bolsón.*
 Trabâys en pâ son bòn de passar. *Todos los duelos con pan son menos.*
 Tuttururút qui vâ néxer áse, no pòt morir ruc. *El asno chiquillo siempre es borriquillo.*

U.

Una aronèlla no fâ estíu. *Una golondrina no hace verano.*

U.

Un diner de màl, y cinc sous de emplâsta. *Poco mal, y bien quejado ò d picada de mosca*

pierna de sdbana ó picóme una araña, y atémela una sdbana.

Un sóc treu s'altre. Un clavo saca otro.

Una hõra de vida es bõna. Una hora de vida es vida.

Una mã rénta la áltre, y totas duas sa càre. Una mano lava la otra, y todas dos la cara.

Una ussa toma un quintar. Un cabello hace sombra en el suelo.

Una vegáda vaig provar, y en sortí malament.

Una vez me arremangué, y toda me ensució.

Un cõp dins áltre. Un ruin ido, otro venido.

Un dia que volía menjar càrn penjären es carnicer. Cuando la vieja tiene dinero, no tiene carne el carnicero.

Un mãl no vé tot sòl. El mal no viene solo.

Un mentider há de tenir hõn càp. El mentir pide memoria.

Un mentider quánd diu ve nol creuen. Quien siempre me miente no me engaña.

Un Pére y un Juán fan un áse grán. Dos Juanes y un Pedro haten un asno entero.

Un rât qui no té sinó un forât prést es agafad.

El raton que no tiene mas que un horado, presto es cazado.

Un reyâl de plâta no es hõ per tots. Con lo que Sancho sana, Domingo adolece, ó lo que es bueno para el hígado, es malo para el bazo.

Un sác buyt no se serva. Con pan y vino se anda el camino.

Un totsòl en fà molts de dolénts. Un loco hace ciento.

Un totsòl ni cànta, ni plõra. Un alma sola ni canta, ni llora.

Uns contes fà s'áse, y áltres el traginer. Uno piensa el bayo, y otro el que le ensilla.

Uns fan sa feyna, y áltres ténen es profit. Uno levanta la caza, y otro la mata.

Uns òrgas ténc á Menõrca qui tocan per si metéix. Buen jubon me tengo en Frància.

Uns ténen sa fama, y áltres càrdan sa llana. Unos tienen la fama, y otros cardan la lana.

Uns ténen sa fama, y áltres es dòbbés. Duero tiene la fama, y Pisuerga el agua.

Uys qui no veuen, cõr qui no dòl. Ojos que no ven, corazon que no quiebra.

V.

Vál més (ó més vál) anar totsòl que mãl acompanyad. Mas vale ir solo que mal acompañado.

Vál més dir arréra que arrí. Mas vale decir jo que harre.

Vál més fama que diners. Mejor es el buen nombre que las riquezas ó mas vale buena fama que cama dorada.

Vál més fâvas á cà sêna que capõs y galinas á càsa d'áltre. Mas vale comer grama y abrojo que tener capirote en el ojo.

Vál més fortuna que ser fíy de réy. Fortuna te dé Dios, hijo, que el saber te vale poco.

Vál més engífiy que fõrsa. Mas vale maña que fuerza ó mas vale acial que fuerza de oficial.

Vál més mãla composició que bõn plét. Mas vale mal ajuste que buen pleito.

Vál més manar que ser manad. Vale mas ser arriero que borrico.

Vál més molt qui no té que mòlter, que tenir hõ ab so moliner. Mas vale aceña parada que molinero amigo.

Vál més póc y hõ que molt y dolént. Mas vale poco y bueno que mucho y malo ó mas valen dos bocados de vaca que siete de patata.

Vál més ser càp d'arangáda que cona de pagell.

V.

Mas vale cabeza de raton que cola de leon.

Vál més un gust que totas sas tarõnjas de Sõller. Mas vale un gusto que cien panderos.

Vál més quâlque cõsa que no res. Mas vale algo que nada.

Vál més un tord en sa mã, que mil y cincénts qui vòlan. Mas vale pájaro en mano que buitre volando.

Vál més una gota que una bota. Mas vale agua del cielo que todo el riego.

Vál més tòrt que cêgo. Vale mas tuerto que ciego. Venir cõm anell al dit. Venir como pedrada en ojo de boticario.

Venir cõm un buòl dins sa mèl. Venir como sopa en miel.

Veu es gáp dels áltres, y no veu es sêu. Ve la paja en el ojo ageno, y no ve la biga en el suyo. Vés ab hõns y serás un d'ells. Acompañate con buenos y serds uno de ellos.

Viu del áyre cõm es camaleó. Se sustenta del aire como el camaleon.

Viva qui guáfia. Viva quien vence.

Vòls quet sequesca es cà, dàli pá. Quieres que te siga el can, dale pan.

DICCIONARIET

DE

Vàrios tèrmes mallorquins anticuàds ò que ja no se usen,
compòst per M. para entendrer al cèlebre poeta Lemosí Ausias
Marc.

A.

A.

Abandó. *m.* Desamparo. *Desamparo.*
Abèllir. *v. a.* Hermoseyar. *Hermosear.*
Abèllit, *da. p. p.* de abèllir. *Hermoseyad, da.*
Hermoseado, da.
Abís. *m.* Abismo. *Abismo.*
Abtesa. *f.* Acte, hàbit per el costúm, habilitat.
Acto, hdbito, habilidad.
Abuir. *v. n.* Abundar. *Abundar.*
Abziàch. *adj.* Dia dolént. *Dia aziago.*
Acasar. *v. a.* Procurar tenir. *Procurar tener.*
Aconseguir. *v. a.* Alcansar. *Alcanzar.*
Acuyt. *adv.* De prèssa. *De prisa.*
Acuytât, *da. adj.* Apresurâds. *Apresurado, da.*
Acuncament. *m.* Apuntament. *Apuntamiento.*
Acustar. *v. n.* Jèurer. *Acostarse. v. a.* Acostar.
Allegar.
Acustât, *da. adj.* Acostado, *da ò allegado, da.*
Ades. *adv.* Prést ò luègo. *Presto ò lyego.*
Adulamént. *m.* Uco. *Ahullido.*
Affalàch. *m.* Halàgo. *Halago.*
Affany. *m.* Curòlla ò trabây. *Afan ò trabajo.*
Affaniós, *sa. adj.* Trabayós. *Trabajoso, sa.*
Afeblir. *v. a.* Enflaquir. *Enflaquecer. v. n.* De-
caurer. *Decaer.*
Afeblit, *da. p. p.* Enflaquecido, *da ò decaído, da.*
Afer. *v. a.* Fer. *Hacer.*
Afer. *m.* Quefer, negòci. *Quehacer ò negocio.*
Afet. *m.* Àfècte ò fèt. *Afecto ò hecho.*
Afixir. *v. a.* Afegir ò aficar. *Añadir ò pegar.*
Aflamar. *v. a.* Encéndrer. *Encender.*
Aflaquir. *v. a.* Enflaquir. *Enflaquecer.*
Agreujar. *v. a.* Agraviar. *Agraviar.*
Agreujât, *da. p. p.* Agraviâd, *da ò enutjâd, da.*
Agraviado, da ò enojado, da.
Agro. *m. ò f.* Gàrsa àve. *Garza.*
Aguayt. *m.* La vista. *Vista.*
Aguer. *v. n.* Tenir. *Tener.*
Aguéren. *Tenguéren.* *Tuvieron.*

Aguf. *Vàig* tenir ò aquèl tengué. *Tuve ò tuvo.*
Agdt, *da. p. p.* Tenguéds. *Tenido, da.*
Ahir. *—* Jò me enfuresc ò me enutx. *Me airo ò*
enojo.
Ahirar. *v. r.* Enrabiarso ò enutjarso. *Atrarse ò*
enojarse.
Ahuirât, *da. adj.* Ditzós, venturós. *Dichoso,*
sa ò venturoso, sa.
Aidar. *v. a.* Ajudar. *Ayudar.*
Àiga. *f.* Àygo. *Agua.*
Air. *m.* Ira, òdi. *Ira, odio.*
Airar. *v. r.* Enfurirso, enutjarso. *Atrarse, eno-*
jarse.
Airàt, *da. p. p.* Atrado, *da ò enojado, da.*
Albir. *m.* Alvedrio, pròpi parèr. *Albedrio ò pro-*
pro parecer.
Algéps. *m.* Guix. *Yeso.*
Alguazir. *m.* Esgotzi. *Alguacil.*
Allenjar. *v. a.* Aliviar, allojar, hàbitar. *Aliviar,*
alojar ò morar.
Àllogar. *v. a.* Llogar. *Alquilar.*
Àlt. *m.* *—* Agrâdo, conténtament. *Agrado, conten-*
tamiento.
Altar. *v. a.* Agradar, contentar. *Agradar, con-*
tentar.
Altisme. *adv.* De lo àlt del cèl. *De lo alto del cielo.*
Amagatèll. *m.* Amagatây. *Escondrijo.*
Amenar. *v. a.* Dar. *Traer.*
À mils. *adv.* À millor. *A mejor.*
Amöllèxer. *v. a.* Ablanir. *Ablandar.*
Amprar. *v. a.* Menllevar. *Tomar prestado. Usar*
de alguna còsa. Aprovecharse.
Ana. *f.* La estrèlla Vènus. *Venus.*
Anâp. *m.* Còpa, tàssa, tassó. *Copa ò vaso.*
Audar. *v. a.* Auar. *Andar.*
Angoxa. *f.* Congoxa. *Congoja.*
Angoxarse. *v. r.* *—* Congoxarse. *Congojarse.*
Antar. *v. a.* Adelantar ò passar devànt. *Adelan-*

tar ó *pasar delante*.
 Anular. *v. a.* Desfer. *Desahacer*.
 Anulat, *da. adj.* Apoquíó ó *vengúd á menos*.
Apocado ó *venido á menos*.
 Aparellar. *v. a.* Apareyar. *Aparejar*.
 Apellar. *v. a.* Cridar á un: anomenarlo. *Llamar*
 ó *nombrar*.
 Arbre. *m.* Ábre. *Arbol*.
 Argull. *m.* Orgullo. *Orgulla*.
 Arma. *f.* Árma ó *ánima*. *Arma* ó *alma*.
 Armejar. *v. a.* Fer armas. *Hacer armas*.
 Arrepar. *v. a.* Arrebatat. *Arrebatat*.
 Arranc. *adj.* Coix. *Cojo*.
 Art. Créma. *Arde*.
 Artit, *da. adj.* Ardíd, *diligent*. *Ardido, diligente*.
 Asajar. *v. a.* Assetjar, *provar*. *Ensayar*.
 Asats. *adv.* Bastant. *Asaz* ó *bastadamente*.

Assetjar. *v. a.* Sitiar ó *encorrallar*. *Sitiar* ó *cercar*.
 Asirer. *v. a.* Assèurorse. *Asentarse*.
 Asmar. *v. a.* Pensar. *Pensar*.
 Astrug, *ga. adj.* Bèneventuráds, *ditzosos*. *Bienaventurado, da, dichoso, sa*.
 Atallar. *v. a.* Tayar. *Cortar*.
 Atemprad, *da. adj.* Temperáds. *Templado, da*.
 Atrivensa. *f.* Atrevimént. *Atrévimiento*.
 Ator. *m.* Duració. *Duracion*.
 Aturar. *v. a.* Esperar. *Esperar*.
 Aulesa. *f.* Vileza, *superbia*. *Vileza, soberbia*.
 Aunir. *v. a.* Uuir, *ajuntar*. *Unir* ó *ajuntar*.
 Auol. *adj.* Mál ó *fals*. *Malo* ó *falso*.
 Aut. *m.* Auto ó *acte*. *Auto* ó *acto*.
 Avar. *adj.* Aváro. *Avaro*.
 Axiltar. *v. a.* Despreciar. *Despreciar*.
 Avimént. *m.* Aparèy. *Aparejo*.

B.

B.

Babliste. *m.* Batismo. *Bautismo*.
 Badalit, *da. adj.* Bajá, *tonto*. *Bobo, ba*.
 Badau. *adj.* V. Badalít. *Bobo, ba*.
 Balbucitar. *v. a.* Tartamusssetjar. *Tartamudear*.
 Balsa. *f.* Bássa. *Balsa*.
 Bandonament. *m.* Desampáre. *Abandono, desamparo*.
 Bandonar. *v. a.* Abandonar, *desamparar*. *Abandonar, desamparar*.
 Barbull. *m.* Tráfeg. *Tráfago*.
 Barbulleria. *f.* Tráfeg. *Tráfago*.
 Batejat, *da. p. p.* Batiáds. *Bautizado, da*.
 Batejar. *v. a.* Batiar. *Bautizar*.
 Bair. *v. a.* Obeir. *Obedecer*.
 Beit, *da. p. p.* Obeíd, *da. Obedecido, da*.
 Bellea. *f.* Belleza. *Belleza*.
 Beneviransa. *f.* Bèneventuránsa. *Bienaventuranza*.

Benevirat, *da. p. p.* Bènaventuráds. *Bienaventurado, da*.
 Blanor. *f.* Blanura. *Blandura*.
 Blo. Ab éll ó *ab lo*. *Con el*.
 Bomba. *f.* y *bombament*. *m.* Vánaglória. *Fanagloria*.
 Born. *m.* Vólta, *rodéo*, *sált*. *Rodeo, salto, vuelta*.
 Borna. *f.* y *borne*. *f.* Vólta. *Vuelta*.
 Branchet. *m.* Cassèt de fálida. *Perro de falda*.
 Brant. *f.* Espássa. *Espada*.
 Breument. *adv.* Brevemént. *Brevemente*.
 Broca. *f.* Punxó. *Punzon*.
 Brocar. *v. a.* Encontrar, *tocar*. *Encontrar, tocar*.
 Bronc, *ca. adj.* Tòrt ó *áspre*. *Corvo* ó *despero*.
 Bugiu. *f.* Monèya. *Mono, na*.
 Burc. *m.* Arravál. *Burgo, arraval*.

C.

C.

Ca. *adv.* Aquí. *Aquí*.
 Cabar. *v. a.* Acabar, *perfeccionar*. *Acabar, perfeccionar*.
 Cabalos, *sa. adj.* El qui té caudáls. *Caudaloso, sa*.
 Cabdal. *adj.* Caudalós. *Caudaloso, sa*.
 Cal. Es menester. *Es menester*.
 Campar. *v. a.* Escapar. *Escapar*.
 Canela. *f.* Canélla ó *candela*. *Canela* ó *candela*.
 Car, *ra. adj.* Amáds. *Amado, da*.
 Caresties, *sa. adj.* Enquiríd ó *molt amador*. *Encarecido* ó *que mucho quiere*.
 Carcre. *f.* Presó. *Cárcel*.

Carnatga. *m.* Cosa de càrn. *Cosa de carne*.
 Cavoras. *f.* Còva. *Cueva*.
 Cesh. *m.* Cégo. *Ciego*.
 Cella. *pronóm.* Aquélla. *Aquella*.
 Certana. *adj.* Paràula cèrta. *Palabra cierta*.
 Cost. *pronóm.* Aquést. *Este*.—Aquéll es. *Aquel es*.
 Char. *adj.* Amád. *Amado*.
 Chipra. *m.* Xipre réyne. *Chipre*.
 Clamar. *v. a.* Quexarse. *Quejarse*.
 Clus, *sa. adj.* Tancáds. *Cerrado, da*.
 Co. *pronóm.* Axó ó *alló*. *Esto* ó *aquello*.
 Cohea. *f.* Codicia. *Codicia*.

Cobejança. *f.* Codicia, desltx. *Codicia, deseo.*
 Cobejar. *v. a.* Codiciar, desitjar. *Codiclar, desear.*
 Cobejos, *sa. adj.* Codiciós, *sa* ó desltxós, *sa. Codicioso, sa* ó deseoso, *sa.*
 Cobla. *f.* Culpa. *Culpa.*
 Cohir. *v. a.* Tenir ácta ab dña. *Haver acceso á muger.*
 Cohit. *m.* El ácte ab dña. *Coito.*
 Coiçor. *m.* Picor. *Escocimiento.*
 Col. *f.* Honra. *Honra.*—Côm ell. *Como el.*
 Coler. *v. a.* Honrar y guardar las festas. *Honrar y guardar las fiestas.*
 Colp. *m.* Cóp. *Golpe.*
 Comiaal. *adj.* Comunál. *Comunal.*
 Concitar. *v. a.* Mōurer, inclinar. *Mover, inclinar.*
 Conquerre. *v. a.* Conquistar. *Conquistar.*
 Conquest, *ta. p. p.* Conquistád, *da. Conquistado, da.*
 Courrear. *v. a.* Courar, cultivar, dur. *Cultivar, traer.*

Consegre. *v. a.* Conseguir. *Conseguir.*
 Consemble. *adj.* Semblánt. *Semejante.*
 Contonir. *v. n.* Tenir. *Tener.*
 Contixença. *f.* Contingência ó galardó. *Contingencia ó galardón.*
 Costret, *ta. adj.* Costrefíds. *Constreñido, da.*
 Costuma. *f.* Costúm. *Costumbre.*
 Cove. *Cové. Conviene.*
 Cove. *m.* Cōvo. *Cubano.*
 Creuar. *v. a.* Eucruar. *Cruzar.*—*Persignarse. Persignarse.*
 Crestia, *na. adj.* Cristiá, *nā. Cristiano, na.*
 Criament. *m.* Criansa desde petít. *Crianza desde niño.*
 Crim. *m.* Crímen. *Crimen.*
 Calçor. *m.* Picor. *Escocimiento.*
 Cuydar. *v. a.* Pensar. *Pensar.*
 Cuyta. *f.* Prêssa. *Prisa.*
 Cuytar. *v. a.* Donar prêssa. *Dar prisa.*
 Cuytos, *sa. adj.* Apressuráds. *Apresurado, da.*
 Cusc, *ca. adj.* Coxos. *Cojo, ja.*

D.

Damatjar. *v. a.* Deñar ó condemnar. *Dañar ó condenar.*
 Damatje. *m.* Dâñy ó condemnació. *Daño ó condenacion.*
 Dan. *m.* Dâñy. *Daño.*
 Deasaltar. *v. a.* Desagradar, descontentar. *Desagradar, descontentar.*
 Debate. *v. a.* Combâtter. *Combatir.*
 Deça. *adv.* De aquêsta pârte. *De esta parte.*
 Decantar. *v. a.* Girarse, colgarse, trastornarse. *Acostarse, volverse, trastornarse.*
 Decebre. *v. a.* Enganar. *Engañar.*
 Defaltar. *v. n.* Faltar. *Faltar.*
 Defallir. *v. n.* Faltar ó venir á mênco. *Faltar ó venir á mênos.*
 Defes, *sa. p. p.* Defensád, *da. Defendido, da.*
 Defet. *m.* Defêcte ó fálta. *Defecto ó falta.*
 Defugir. *v. n.* Fugir. *Huir.*
 Degastar. *v. a.* Gastar. *Gastar.*
 De gra. *adv.* De grát. *De grado.*
 Degu y degún. *pronóm.* Ningú. *Ninguno, na.*
 Dehesa. *f.* Diosa. *Diosa.*
 Deixible. *adj.* Cōsa dexáda ó digna de ser dexáda. *Cosa dejada ó digna de ser dejada.*
 Delay. *adv.* De álla del áltre mon. *De allá del otro mundo.*
 Delir. *v. a.* Llêvar. *Quitar.*
 Delit. *m.* Deléyte ó delicté. *Deleite ó delito.*
 Delitar. *v. a.* Deleytar. *Deleitar.*

D.

Demillar. *v. n.* Cáber mênco ó fer mênos la cōsa. *Caberlo mênos ó hacerlo mênos.*
 Departre. *v. a.* Apartar, dividir. *Apartar, dividir.*
 De pregon. *adv.* De présent. *De presente.*
 Deremclir. *v. r.* Déxarse. *Dejarse.*
 Desalt. *m.* Descontênto. *Descontento.*
 Desaltar. *v. n.* Desagradar. *Desagradar.*
 Desamig. *m.* Inimíg. *Enemigo.*
 Desestruch, *ga. adj.* Desdixád, desventurád. *Desdichado, da, desventurado, da.*
 Desberrada. *adj.* Pôrta sense páñy. *Puerta sin cerradura.*
 Descordar. *v. a.* Desfer ó destôrser una cōrda. *Deshacer ó destorcer una cuerda.*
 Descolar. *v. a.* Deshonrar ó llêvar sa festa. *Deshonrar ó quitar la fiesta.*
 Descuyt, *ta. p. p.* Descopíd, *da. Descosido, da.*
 Desegir. *v. a.* Apartar. *Apartar.*
 Desegair. *v. n.* No seguir. *No seguir.*
 Desemble. *adj.* No semblánt. *Desemejante.*
 Desengangir. *v. a.* Enlaquir. *Ensaquecer.*
 Deseser. *v. n.* No ser ó pêrder es sêr. *No ser ó perder el sêr.*
 Desgrair. *v. a.* No agrair. *Desagradecer.*
 Desnombrar. *v. a.* Llêvar es nóm ó es sêr. *Quitar el nombre ó el sêr.*
 Desijar. *v. a.* Desitjar. *Desear.*
 Desiscar. *v. n.* Desistir. *Desistir.*

Desmembrar. *v. a.* Desacordar. *Desacordar.*
 Desmaridar. *v. a.* Llèvar el marit. *Desmaridar.*
 Desmintir. *v. a.* Desmentir. *Desmentir.*
 Desombrar. *v. a.* Llèvar sa ombra. *Quitar la sombra.*
 Despendir. *v. a.* Gastar. *Gastar.*
 Despes, *sa. p. p.* de despendir. = Gastad, *da. Gastado, da.*
 Despocar. *v. a.* Fer pôca una còsa. *Menoscabar.*
 Determenar. *v. a.* Determinar. *Determinar.*
 Destricar. *v. a.* Fer dèstre á un. *Hacer diestro.*
 Desvehinar. *v. a.* Mudar es veynad. *Desavecindar.*
 Detrahir. *v. a.* Trahir ô engauar. *Hacer traicion ô enganar.*
 Dia. Diga aquell. *Diga aquel.*
 Dictar. *v. a.* Declarar, notar. *Declarar ô notar.*

Dictat. *m.* Títol de scñor. *Título de señor.*
 Dimart. *m.* El dimars. *Mdrtes.*
 Discort. *m.* Discòrdia. *Discordia.*
 Discort, *ta. adj.* Discordes. *Discorde.*
 Disentir. *v. a.* No consentir. *No consentir.*
 Disert, *ta. adj.* Hábils. *Hdbil.*
 Do. Jô don. *Doy.*
 Dolch. *m.* Téuc dolor. *Duélome.*
 Domdar. *v. a.* Amanzar. *Amanzar.*
 Dos. *m.* El revés de una còsa. *Enves. = Espallas. Espaldas.*
 Dreçar. *v. a.* Adressar. *Enderessar.*
 Duymés. *adv.* De vuy més. *De hoy mas.*
 Duys. Nombre dos. *Dos.*
 Dull. Téuc dolor. *Duélome.*

E.

Efet. *m.* Efècte. *Efecto.*
 Igual. *adj.* Iguâl. *Igual.*
 Eixir. *v. n.* Surtir. *Salir.*
 Eixorch, *ca. adj.* Qui no donan fruyt. *Estèril, infructifero, ra.*
 Eleixir. *v. a.* Escüllir. *Escoger.*
 Elest, *ta. p. p.* Elegid, *da. Elegido, da.*
 Em. Que jô ân. *Ame yo.*
 Embadalid, *da. adj.* Embambad, *da ô espantad, da. Embobecido, da ô espantado, da.*
 Embasar. *v. a.* Fer provisió. *Hacer provision.*
 Embolcar. *v. r.* Embolicarse. *Embolverse.*
 Embolt, *ta. p. p.* Embolicads. *Embuelto, ta.*
 Embronc, *ca. adj.* Doblegad ô tórt. *Corvo, va ô tuerto, ta.*
 Empachar. *v. a.* Impedir. *Impedir.*
 Empaig. *m.* Embarás ô empagaíment. *Embarazo ô empacho.*
 Embellir. *v. a.* Hermoseyar. *Hermosear.*
 Enpecatar. *v. a.* Umplir de pecáts. *Henchir de pecados.*
 Empegid, *da. adj.* Empegáids. *Empachado, da ô vergonzoso, sa.*
 Emplicar. *v. n.* Implicar. *Implicar.*
 En ált. *adv.* Ab conténto. *En contentamiento.*
 En çella. En aquella. *En aquella.*
 Encen. Encén. *Enciende.*
 Encolpar. *v. a.* Culpar. *Culpar.*
 Encontrada. *f.* Sa carréra de cása. *Encontrada.*
 Eudeny. *m.* Desamor, desprèci. *Desden.*
 Enderrotar. *v. a.* Tomar edificis. *Derribar.*
 Enfestijar. *v. a.* Fastidiar, enutjar. *Fastidiar, enojar.*
 Enfenollir. *v. a.* Enutjar. *Enojar.*

E.

Enferescar. *v. a.* Conferir, fer diferència ô inferir. *Conferir, hacer diferencia, inferir.*
 Enferm, *ma. adj.* Malalts. *Enfermo, ma.*
 Engan. *m.* Engañy. *Engaño.*
 Enqueriment. *m.* Cerca. *Busca.*
 Enquerir. *v. a.* Cercar. *Buscar.*
 Enquest, *ta. p. p.* de enquerir. *Buscado, da.*
 Eusangouar. *v. a.* Untar ô embrutar ab sang. *Ensangrentar.*
 Entig, *ga. adj.* Antíg, *ga. Antiguo, gua.*
 Entorn. *adv.* Per ló redor. *Al rededor.*
 Entrenyorarse. *v. r.* Añorarse. *No hallarse.*
 Envellir. *v. a.* Tornar véy. *Envejecer.*
 Envolpar. *v. r.* Rodetjarse. *Rodearse.*
 Ergull, *lla. adj.* Orgüllosos. *Orguloso, sa.*
 Enguller. *v. a.* Prèuder orgüllo. *Tomar orgullo.*
 Esbaescar. *v. n.* Tornar bàmhol. *Embobecer.*
 Esbalair. *v. a.* Espantar. *Espantar.*
 Esbatre. *v. a.* Espolsar. *Sacudir.*
 Escaurer. *v. n.* Càurer ô venir bé. *Caer ô venir bien.*
 Escalf. *m.* Escalfó. *Escaliento.*
 Escarn. *m.* Escárn. *Escarnio.*
 Escartetjar. *v. a.* Cartetjar. *Cartear ô descartar.*
 Esclau de remença. Cêrts escláus quey havia en Cataluña. *Esclavo de remenza.*
 Escolt. *m.* Escolta. *f. Escucha.*
 Escull. *m.* Peña ô ròca. *Peña ô roca.*
 Eскурço. *m.* Escorpí. *Alacran.*
 Esguartir. *v. a.* Tenir mirament ô respècte. *Tener miramiento ô respeto.*
 Esmentar. *v. a.* Anomenar ô dur á la memòria. *Nombrar ô traer d la memoria.*
 Esmola. *f.* Almôyna. *Limosna.*

Esparcir. *v. a.* Escampar cãda cõsa á son llõc.
Esparcir cada cosa d su parte.
 Espoãrdit, da. *p. p.* Espantãd, ple de pô. *Despavorido, da.*
 Esper. *f.* Espérãsa ô esperiência. *Esperanza ô esperiencia.*
 Esperdimént. *m.* Pêrdua. *Perdimiento ô perdicion.*
 Esperder. *v. a.* Pêrder. *Perder.*
 Espocat. *m.* Nôm qui son pôcs côm éll. *Nombre que son pocos como él.*
 Espocat, da. *adj.* Vengûda á mânco ô á ménos. *Venido, da d ménos.*
 Esposa. *f.* Manilla ô grillo para fermar sas mãos. *Esposa.*
 Estatge. *m.* Firmesa. *Firmeza.*
 Estiut. *m.* Instint. *Instinto.*
 Estol. *m.* Compañia de gént ô flõta de mar. *Compañia ô flota de mar.*
 Escolt, ta. *adj.* Llibres, llévãds ô privãds. *Libre,*

quitado, da ô privado, da.
 Estorc, ca. *p. p.* de estorcere. *Quitado, da.*
 Estorcere. *v. a.* Apartar ô llévar. *Apartar ô quitar.*
 Estort, ta. *adj.* Álliberãd ô llibre. *Salvo ô libre.*
 Estrijol. *m.* V. Estrijol en el diccionãri. *Almohaza.*
 Estruch, ca. *adj.* Ditzõs, venturõs. *Dichoso, venturoso, sa.*
 Esturmént. *m.* Instramént. *Instrumento.*
 Evellat, da. *adj.* Desvellãd. *Desvelado, da.*
 Evellat, da. *adj.* Fêts véys. *Envejecido, da.*
 Exellar. *v. a.* Desterrar. *Desterrar.*
 Exil. *m.* Destêrro. *Destierro.*
 Exir. *v. a.* Surtir. *Salir.*
 Exorbar. *v. a.* Fer cêgo. *Hacer ciego.*
 Exordar. *v. a.* Fer sord. *Ensordecere.*
 Exorc, ca. *adj.* Cõtrafêt ô estêril. *Contraecho, cha ô estêril.*

F.

Faena. *f.* Hasienda. *Hacienda.*
 Faiço. *f.* Fasonomia. *Facion.*
 Falç. *f.* Fãus. *Hoz.*
 Fallar. *v. n. y a.* Faltar ô trobar. *Faltar ô hallar.*
 Fallença. *f. y falliment. m.* Fãlta. *Falta.*
 Famajant y famolent, ta. *adj.* Afamagãds. *Hambriento, ta.*
 Fastig. *m.* Fãstix ô enútx. *Hastio ô enojo.*
 Fastijar. *v. a.* Fastidiar ô enutjar. *Fastidiar ô enojar.*
 Fat. *m.* Acãs. *Hado.*
 Faula. *f.* Fãbula. *Fabula.*
 Feb'le. *adj.* Cõsa femenil. *Cosa mugeril.*
 Feccio. *f.* Afecció. *Aficion.*
 Fembrer. *adj.* El qui vã de dõnas. *Dado d mugeres.*
 Fembril. *adj.* Cõsa de dõnas. *Femenil ô mugeril.*
 Femen. *adj.* Femenil. *Femenil ô mugeril.*
 Fenyer. *v. a.* Acabar, finir ô burlar. *Fenecer, finir ô burlar.*
 Fente. *f.* Fêms ô fãnc. *Estiércol ô lodo.*
 Fer. *adj.* Fiêro. *Fiero.*
 Ferea. *adj.* Cõsa fiêra ô vergõsosa. *Fiera ô vergonzosa.*
 Feril. Lo vã feril. *Le hirió.*
 Ferm. Firme ô firmamént. *Firme ô firmamente.*
 Firmament. *adv.* Firmamént. *Firmamente.*
 Fermall. *m.* Joyeta. *Joyel.*
 Fermausa. *f.* Firmesa. *Firmeza.*
 Fermar. *v. a.* Firmar ô sostenirse. *Afirmar ô*

F.

sostenerse.
 Fermetat. *f.* Firmesa. *Firmeza.*
 Ferre. *m.* ô *f.* Fêrro ô âncora. *Hierro ô âncora.*
 Fexuga. *f.* La têrra. *La tierra.*
 Fesa. *f.* Xâp en parèt. *Rendija.*
 Fenell. *m.* Xâp. *Hendidura.*
 Fiute. *f.* Fingida. *Fingida.*
 Fillastre. *m.* Fiãstre. *Hijastro.*
 Finar. *v. a.* Acabar, finir. *Fenecer.*
 Finitat. *f.* Finesa. *Fineza.*
 Firir. *v. a.* Ferir. *Herir.*
 Flum. *m.* Riũ. *Rio.*
 Fluxen. *m.* El fluçs y refluçs. *El flujo y reflujo.*
 Foc. Fonc. *Fuê.*
 Foll, lla. *adj.* Lõco, ca. *Loco, ca.*
 Follament. *adv.* Lõcamént. *Locamente.*
 Follia. *f.* Locura. *Locura.*
 Fon. Fonc. *Fuê.*
 For. *m.* Costúm. *Costumbre.*
 Fora, na. *adj.* Cõsa de fõre ô estrêma. *Cosa de fuera ô extrema.*
 Forans. *m. pl.* Los estrêms ô câbs. *Los extremos ô cabos.*
 Foratjar. *v. a.* Trêurer desfõre. *Sacar d fuera.*
 Foraviar. *v. a.* Trêurer desfõre ô enganar. *Sacar d fuera ô enganar.*
 Fornall. *m.* Forn. *Horno.*
 Foure. *f.* Bayna de espãsa. *Baina de espada.*
 Fraturau. El qui fã falta. *El que hace falta.*
 Fraturos, sa. *adj.* El qui hã de mester. *Menes-*

teroso, *sa*.

Frayrir. *v. a.* Gosar. *Gozar*.

G.

G.

Ganta. *f.* Gàrsa, *ave.* Garza.
Garballad, *da. p. p.* de garballar. *Cribado, da.*
Garballador. *m.* Porgador. *Cribador*.
Garballar. *v. a.* Porgar. *Cribar*.
Gest. *m.* Fet. *Hecho*.
Gest, *ta. p. p.* Fét, *ta.* Hecho, *cha*.
Giny. *m.* Industria. *Industria*.
Ginnios, *sa. adj.* Ingeniosos. *Ingenioso, sa.*
Glasea. Geláda. *Escarcha, helada*.
Giay. *m.* Espánt. *Espanto*.

Gloriajar. *v. a.* Gloriar-se. *Gloriar-se*.
Grair. *v. a.* Agrair. *Agradecer*.
Gramalla. *f.* Vestít de autoridát. *Vestido de au-*
toridad ó de gala.
Greuje. *m.* Agrávi. *Agravio*.
Guay. *m.* Plór. *Llanto ó lloro*.
Gual. Igual ó per. *Igual ó por*.
Guardar. *v. a.* Guardar ó mirar. *Guardar ó mirar*.
Guastar. *v. a.* Gastar. *Gastar*.
Gues. Hagués. *Hubiese*.

H.

H.

Hair. *v. r.* Mòurer-se á ira. *Moverse d ira*.
Havirança. *f.* Aventurán-sa. *Aventuranza*.
Havirat. *adj.* Aventurád. *Aventurado*.
Hannir. *v. a.* Unir. *Unir*.
Haut. *m.* Áuto. *Auto*.
Heratament. *m.* Hereuátge. *Heredamiento*.
Hi. *adv.* Állá ó allí. *Allá ó allí*.

Hirar. *v. r.* Enfurir-se. *Airarse, enojarse*.
Hoy. *m.* Ódi, ira. *Odio, ira, desden*.
Hoig. Jò òig. *Yo oigo*.
Huy. *adv.* Vuy. *Hoy*.
Hom. *m.* Hòmo. *Hombre*. = *adj.* Humíd. *Húmedo*.
Homeyer. *m.* Matador. *Matador*.

I.

I.

Ignyor. Ignòr ó me aïor. *Ignoro ó no me hallo*.
Ignorança *f.* Iguorância. *Ignorancia*.
Ils. Los. *Los*.

Illumenar. *v. a.* Fer llum. *Alumbrar*.
Infantea. *f.* Infância. *Infancia*.
Iufnades. Infernàls. *Infernales*.

J.

J.

Jach. Jèc. *Yago*.
Jaen. Estáu caygúdd. *Estais catdo*.
Jaqueix. Aquéll déxa. *Aquel deja*.
Jaquesch. Jò heu déix. *Lo dejo*.
Jaquir. *v. a.* Déxar. *Dejar*.
Jaquit, *da. p. p.* de jaquir. *Déxád, da. Deja-*
do, da.
Jaurer. *v. n.* Càurer. *Caer*.
Josos, *sa. adj.* Alégres. *Alegre*.

Jrecer. *v. a.* Prènder ira. *Tomar ira*.
Juhi. *m.* Judici. *Juicio*.
Juidor. *m.* Ajustador. *Ajustador*.
Jus. *adv.* Debàix. *Debajo*.
Jusa. Lo de bàix. *Lo de bajo*.
Justar. *v. a.* Ajuntar. *Justar ó ajustar*.
Jutjament. *m.* Judici ó determinació. *Juicio ó de-*
terminacion.
Jutjar. *v. a.* Judicar. *Juzgar*.

L.

L.

Lagost. *m.* Llagosta. *Langosta*.
Lay. *adv.* Állá, en aquéll témps. *Allá, en aquel*
tiempo.
Languiment. *m.* Desmây. *Desmayo*.
Lauguir. *v. n.* Desmayarse. *Desmayarse*.
Lahor. *f.* Alabàn-sa. *Alabanza, loor*.
Laus. *f.* Alabàn-sa. *Loor*.

Laus palesa. *f.* Alabàn-sa manifestá. *Loor mani-*
fiesto.
Lebre. *f.* Llèbra. *Liebre*.
Leg, ga. *adj.* Llétjos. *Fco, fea*.
Legea. *f.* Lletjura. *Fealdad*.
Legre. *adj.* Alégre. *Alegre*.
Leys. Állá es. *Allá es*.

Llença. *f.* Llansa. *Lanza.*
 Lest. Aquell es. *Aquel es.*
 Lest, ta. *p. p.* Llegid, da. *Leído, da.*
 Lesta. *f.* Còsa clara. *Cosa clara.*
 Let, ta. *p. p.* Elegid ò escollid. *Elegido, da ò escogido, da.*
 Licenciar. *v. a.* Donar llecència. *Licenciar.*
 Lig. Jò llitx. *Leo.*
 Lin fa. Li fà. *Le hace.*
 Lir. *m.* Lliri. *Lirio.*
 Lla. *adv.* Àlla. *Allá.*
 Llay. *V.* Lay.
 Llas, sa. Cansàds. *Cansado, da.*
 Llasar. *v. a.* Cansar. *Cansar.*
 Llasat, da. *p. p.* de llasar. *Cansado, da.*
 Llaumentar. *v. a.* Plorar. *Llorar.*
 Llavons. *adv.* À las hòras. *Entonces.*
 Llauger, ra. *adj.* Juger, ra. *Ligero, ra.*
 Llavor. *f.* Feyna. *Labor.*
 Llaurodor. *m.* Llaurador. *Labrador.*

Lleja. *adj.* Llétja. *Fea.*
 Llegea. *f.* Lletjura. *Fealdad.*
 Llença. *f.* Llansa. *Llanza.*
 Llest. Aquell es. *Aquel es.* = Còsa clara. *Cosa clara.*
 Llest, ta. *p. p.* Llegid, da. *Leído, da.*
 Lletuari. *m.* Medicina. *Letuario.*
 Lleujar. *v. a.* Alojard ò estar posad. *Alojar ò estar puesto.*
 Lleument. *adv.* Jugeramént. *Ligeramente.*
 Lleus. *adj.* Juger. *Ligero.*
 Llido. *m.* Lladó. *Almeza.*
 Llidoner. *m.* Lladoner. *Almez.*
 Lligança. *f.* Lligadura. *Atadura.*
 Lliurar. *v. a.* Alliberar. *Librar.*
 Lloir. *v. n.* Lluir. *Relucir.*
 Llong, ga. *adj.* Llarg, ga. *Largo, ga.*
 Llunar. *v. a.* Fer enfòre. *Alejar.*
 Llunta. *f.* Pròva de qui té més fòrsa. *Lucha.*

M.

Mad, da. *p. p.* Amad, da. *Amado, da.*
 Mafit, ta. *adj.* Mustiys ò trists. *Marchito, ta, triste.*
 Magresa. *f.* Magror. *Flaqueza.*
 Magrir. *v. n.* Amagrirse. *Enflaquecerse.*
 May. *f.* Señora ò amor. *Señora ò amor.*
 Maysó. *m.* Càsa, posada ò descansador. *Casa, posada ò descansadero.*
 Malartir. *v. n.* Enmalaltir. *Enfermar.*
 Malavirat, da. *adj.* Málaventuráda. *Malaventurado, da.*
 Malfat. *m.* Mál acàs. *Mal hado.*
 Malifet. *m.* Malefici. *Maleficio.*
 Manch. *adj.* Manxól. *Manco, ca.*
 Mancha. *f.* Máuza. *Fuelle.*
 Marag, ga. *adj.* Amargs. *Amargo, ga.*
 Marfit, ta. *p. p.* Pres ò robad. *Tomado, da ò robado, da.*
 Marriment. *m.* Alteració, desmay ò tristor ò pô. *Alteracion, desmayo, miedo, tristeza.*
 Marsit, ta. *adj.* Mustiys, *Marchito, ta.*
 Martre. *m. f.* Màrtir. *Mártir.*
 Membrar. *v. r.* Recordarse. *Acordarse.*
 Membre. Em recôrd. *Me acuerdo.*
 Menar. *v. a.* Conduir, guiar ò amenassar. *Conducir, guiar ò amenazar.*
 Menys. Ménos ò sense. *Ménos ò sin.* = Menys de fruyt. *Sin fruto.*
 Menysprehar. *v. a.* Menospreciar. *Menospreciar.*
 Menyscabar. *v. a.* ò *n.* Mencabar. *Menoscabar.*

M.

Mercener. *m.* Mercenàri ò escàs. *Mercenario ò escaso.*
 Mercer. *v. a.* Merèxer. *Merecer.*
 Meritar. *v. a.* Donar ò tenir mèrit. *Dar ò tener mèrito.*
 Meriu. Merexèa. *Mereceis.*
 Mes, sa. *p. p.* de metre. *Metido, da.*
 Metre. *v. a.* Posar. *Meter ò poner.*
 Metre. *m.* Mon amo ò mon señor. *Mi amo ò mi seño.*
 Metzies. *f. pl.* Maczinas. *Veneno.*
 Mitjor. *m.* El vent de mitjorn. *Abrego.*
 Mija, na. *adj.* Médiàners ò médiàuos. *Medianero, ra ò mediano, na.*
 Mills. Millor. *Mejor.*
 Mintént. *m.* Mentider, ra. *Mentiroso.* = *p. a.* Mintint. *Mintiendo.*
 Minue. *adj.* Menor ò mínim. *Menor ò minimo.*
 Mirent. El qui mira. *El que mira.*
 Mitjançar. *v. a.* Esmítjar. *Mediar.*
 Miste, ta. *adj.* Mescláds. *Misto, ta.*
 Moir. *v. n.* Morir. *Morir.*
 Moller. *v. a.* Ablanir ò enternir. *Ablandar ò enternecer.*
 Monjoye. *f.* Fita para sefiar camí. *Mojon.*
 Mordut, da. *p. p.* Mossegáds. *Mordido, da.*
 Morter. *m.* Argamassa. *Mezcla.*
 Mos. *m.* Bossinada ò mossegada. *Bocado ò mordedura.*
 Mostalla. *f.* Mostassa. *Mostaza.*

M

Mullar. *v. a.* Bañar. *Mojar.*
Mundar. *v. a.* Netetjar. *Limpiar.*

622

M

Mur. *m.* Muráda ô rãta. *Muro ô raton.*
Muscle. *m.* Musclo. *Hombro.*

N.

Napres. Después. *Despues.*
Naucher. *m.* Patró de bárco. *Patron.*
Nest, ta. Eu aquést, ta. *En este, esta.*
Netejar. *v. a.* Netetjar. *Limpiar.*
Nici, cia. *adj.* Nêcios. *Necio, cia.*
Noblit. En olvíit. *En olvido.*
Novella. *f.* Noticia, nôva. *Nueva.*

N.

Novitat. *f.* Novédât. *Novedad.*
Noure. *v. a.* Dañar. *Dañar.*
Nueja. *f.* Enveja. *Embidia.*
Nujar. *v. a.* Enutjar. *Enojar.*
Nuig. *m.* Enútx. *Enojo.*
Null. *m.* Ningú. *Ninguno.*

O.

Oblidar. *v. a.* Olvidar. *Olvidar.*
Oblit. *m.* Olvido. *Olvido.*
Obre. Óbri tu. *Abre tú.*
Obs. *m.* Mester. *Menester.*
Obte. *f.* La môt. *Muerte.*
Oçell. *m.* Aucéll. *Pájaro.*

O.

Ofegar. *v. a.* Aufegar. *Ahogar.*
Oy. *m.* Desamor, ôdi, ira. *Desamor, odio, ira.*
Opinionatich, ca. *adj.* De pôc seſy ô de várias
opiniôus. *De poco seso ô de varias opiniones.*
Orât, da. *adj.* Lôco, ca. *Orate.*
Oronell. *m.* Aronélla. *Golondrina.*

P.

Pahor. *f.* Pô. *Miedo.*
Paible. *adj.* Apassible. *Apasible.*
Palesament. *adv.* Maunitéstamént. *Manifestamente.*
Palpebres. *f. pl.* Pipéllas. *Párpados.*
Papello. *m.* Papeyó ô pavélló. *Mariposa ô pavellon.*
Par. *adj.* Iguâl ô parêix. *Par ô aparece.*
Parença. Apariência. *Apariencia.*
Parencer, ra. *adj.* Pererosos. *Perezosos, sa.*
Parencer. *v. n.* Aparêxer bé. *Parecer bien.*
Paria. *f.* Igualdât. *Igualdad.*
Paria. Aparexia. *Parecia ô aparecia.*
Parmí. Me aparêix. *Me parece.*
Pas. *adv.* Cêrtamént. *Ciertamente.*
Pasefic, ca. *adj.* Pacífic, ca. *Pacífico, ca.*
Passi. *f.* La pássia de la missa. *Pasion.*
Pauruch. *adj.* Porúe, ga. *Temeroso, sa.*
Pece. *f.* Péssa. *Pieza.*
Pecejar. *v. a.* Fer péssas. *Hacer piezas.*
Pec, ca. *adj.* Nêcios. *Necio, cia.*
Pegament. *adv.* Grosséramént. *Groseramente.*
Peguea y peguesa. *f.* Necedât, tontería. *Nece-
dad, tontería.*
Pel. Per. *Por.*
Penidént. *m.* Penitént. *Penitente.*
Pensiu. *adj.* Pensatíu, cnydadós. *Pensativo, cui-
dadoso.*

P.

Per ço. Per axô. *Por esto ô eso.*
Perdodar. *v. a.* Perdonar. *Perdonar.*
Perea. *f.* Peresa. *Pereza.*
Pexer. *v. a.* Apaxir ô manter. *Cabar ô mante-
ner.*
Pexer. *v. a.* Pasturar. *Pacer.*
Plach. Aplêg. *Allego.*—M'agrâda. *Apláceme.*
Plaheumént. *adv.* Apaciblemént. *Apaciblemente.*
Plaher. *m.* Plêr, gust. *Placer.*
Plauc. Jô plôr. *Lloro.*
Planyer. *v. n.* Plorar. *Llorar.*
Platja. *f.* Plája. *Playa.*
Plaurer. *v. n.* Agradar. *Placer.*
Pledejar. *v. a.* Pledetjar. *Pleitear.*
Plegar. *v. a.* Déxar lo que se fã. *Dar de mano d...*
Plegar. *v. a.* Aplegar. *Juntar ô coger.*
Plegat. Tot junt. *Todo junto.*
Pleuresis. *f.* Dolor de costât. *Pleuresia.*
Poblas. *m.* Pôble grân ô canálla. *Poblazo ô cana-
lla.*
Pobrejar. *v. a.* Pobretjar, tenir pôc concêrt. *Es-
cacear.*—Fer es pôbre. *Llorar pobreza.*
Pogra. Porã. *Podrá.*
Pogras. Porã ser. *Podria ser.*
Pogren. Porãu. *Podian.*
Polpa. *f.* Pôpa de cârn. *Pulpa.*
Pom. *m.* Poma. *Manzana.*

Poncell, *lla. adj.* Vêrges. *Donzel, lla.*
 Poncell amor. Nôu amor ô nôu enamorád. *Nuevo amor ô nuevo galan.*
 Ponyar. *v. a.* Puñir, procurar ô fer son poder. *Punzar, procurar ô hacer su poder.*
 Porgar. *v. a.* Purgar. *Purgar.*
 Posques. Pogués. *Pudiese.*
 Potençe. *f.* Potência. *Potencia.*
 Potent. *adj.* Poderós, *sa.* *Poderoso, sa.*
 Praticar. *v. a.* Practicar. *Practicar.*
 Prehar. *v. a.* Preciar. *Preciar.*
 Pregon, *na. adj.* Présent ô públic. *Presente ô público, ca.*
 Preicar. *v. a.* Predicar. *Predicar.*
 Preicat. *m.* Predicât. *Predicado.*
 Proejar el témps. Anar cóntra el vént. *Ir contra el viento.*

Propils es. Los es prôpi. *Les es propio.*
 Prou. *m.* Profit. *Provecho.*—*adv.* Molt. *Mucho.*
 Prous homens. Hômos bôns. *Hombres buenos.*
 Pujas. *adv.* Més abáix. *Mas abajo.*
 Pulgo. *m.* Señál de pête. *Señal de peste.*
 Puix. Pués y después. *Pues y despues.*
 Punir. *v. a.* Castigar, procurar ô puñir. *Castigar, procurar ô punzar.*
 Punya. *f.* Brega, pélea. *Riña ô pelea.*
 Punyamént. *m.* Puñida ô pélea. *Puncion ô pelea.*
 Pusca. Jô puga. *Pueda.*
 Pusc. Jô puc. *Yo puedo.*
 Pusjus. *adv.* Més abáix. *Mas abajo.*
 Purna. *f.* Espira, mica, côsa pôca. *Centella, pizca, cosa poca.*

Q.

Q.

Quadrell. *m.* Quadrèt de flétxa. *Cuadrillo.*
 Quem. Jô créu. *Quemo.*
 Quemar. *v. a.* Creinar. *Quemar.*
 Quens. Que mos. *Que nos.*
 Quer. Jô cerc. *Busco.*

Quesir. *v. a.* Cercar ô preguntar. *Buscar ô preguntar.*
 Quesit, *da. p. p.* de quesir. *Buscado, da ô preguntado, da.*
 Quinal. *m.* Ternâl. *Polispastos.*

R.

R.

Rahel. *f.* Rêl. *Raiz.*
 Raixa. *f.* Calor laciu. *Encendimiento libidinoso.*
 Ranart. *f.* Reboua. *Zorra.*
 Ranc, *ca. adj.* Coxos. *Cojo, ja.*
 Ranciu. *adj.* Râuci. *Rancio.*
 Rantell. *m.* Moscârt. *Mosquito.*
 Raore. *v. a.* Rascar. *Raer.*
 Rascut, *da.* Enfurids. *Airado, da.*
 Rastre. *m.* Rastro.
 Rat. *m.* Râta. *Raton.*
 Raurer. *v. a.* Rascar. *Raer.*—*Mossegar. Roer.*
 Ravessar. Vomitar. *Vomitar.*
 Raxa. *f.* V. Raixa.
 Realmc. *m.* Réyue. *Reino.*
 Rebelle. *adj.* Rebélde. *Rebélde.*
 Rebuja. *v. a.* Refuar, despreciar. *Rehusar, despreciar.*
 Recolzer. *v. r.* Acordar ô tenir assiénto. *Recordar ô tener asiento.*
 Recors. *m.* Recôrt, recûrs. *Acuerdo, recurso.*
 Recorse. *v. n.* Córrer. *Correr.*
 Recort. *m.* Memôria. *Memoria.*
 Recos. *m.* Recûrs, remèy, socorro. *Recurso, remedio, socorro.*

Refirir. *v. a.* Referir. *Referir.*
 Refus. *m.* Fuyta. *Fuga ô huida.*
 Regirar. *v. a.* Apartar, espantar ô tornar. *Apartar, espantar ô volver.*
 Regna y regne. *m.* Réyue. *Reino.*
 Reixa. *f.* Retxâts. *Reja.*
 Rellam. *m.* Llâmp. *Reldmpago.*
 Rellexar. Tornar déxar. *Volver d dejar.*
 Rembre. *v. a.* Redimir ô remédial. *Redimir ô remediar.*
 Remeyar. *v. a.* Remédial. *Remediar.*
 Remija, *na. adj.* Médiano, *na.* *Mediano, na.*
 Remijar. *v. a.* Apartar ô dividir. *Apartar ô dividir.*
 Renart. *f.* Reboua. *Zorra.*
 Renc. *m.* Tela para justar. *Tela para ajustar.*
 Repost. *m.* Respôsta. *Respuesta.*
 Repost, *ta. p. p.* Respôst, *ta.* *Respuesto, ta.*
 Reprenimént. *m.* Reprensió. *Reprension.*
 Reptar. *v. a.* Desafiar. *Desafiar.*
 Rialler. *adj.* Rissueño. *Risueño.*
 Riallosa. *adj.* Rissueña. *Risueña.*
 Rial. *f.* Riâya. *Risa.*
 Riba. *f.* Côsta ô marjâda. *Cuesta ô ribazo.*

Ribatge. *m.* V. Riba.
 Rictât. *m.* Títol de señor. *Título de señor.*
 Rim. *m.* Vêrs. *Verso.*
 Riquea. *f.* Riquesa. *Riqueza.*
 Ris. *m.* Riâya. *Risa.*
 Risch. *m.* Despeñadero. *Despeñadero.*
 Rista. *f.* Résta. *Resta.*

Robaria. *f.* Rôbo. *Robo* ò *hurto.*
 Roch. *m.* El réy del aquedrés. *Roque.*
 Ror. *m.* Error. *Error.*
 Rost, ta. *p. p.* Rompúd, da. *Rompido, da* ò *roto, ta.*
 Rou. Roega. *Roc.*
 Rovell de ou. *m.* Vermèy d'ou. *Yema de huevo.*
 Ruscada. *f.* Bugáda. *Colada.*

S.

Sagellat, da. *p. p.* Sellád, da. *Sellado, da.*
 Sacramentejar. *v. a.* Jurar. *Jurar.*
 Sangonent. *adj.* Sangriént. *Sangriento.*
 Saprien. Sabrian. *Sabrian.*
 Sastrujar. *v. a.* Esmenussar. *Desmenuzar.*
 Sats. Bastânt ò molt. *Bastante* ò *mucho.*
 Sclau. *m.* V. Esclau.
 Scara. V. Escarn.
 Scull. V. Escull.
 Scurço. V. Escurço.
 Sedejant. El qui té sed. *Sediento.*
 Segurtat. *f.* Seguretât. *Seguridad.*
 Sehen. Se assênen. *Se sientan.*
 Sehents. Béns immòbles. *Bienes raíces.*
 Sella. *f.* Cadira. *Silla.*
 Sem, ma. *adj.* Coxos ò tallíds. *Cojo, ja* ò *tulli-*
do, da.
 Sembler. *adv.* Juntamént. *Juntamente.*
 Semença. *f.* Semblansa. *Semejanza.*
 Sement. *m.* Llevar para sembrar. *Simiento.*
 Sempervivol. Gota corâl. *Epilepsia.*
 Sems. *adv.* Juntamént. *Juntamente.*
 Senglar. *m.* Pôrc singlar. *Javall.*
 Seny. *m.* Señy ò sentít. *Seso* ò *sentido.*
 Sensable. *adj.* Sensible. *Sensible.*
 Sentre. *v. n.* Sentir. *Sentir.*
 Sep. Moltes vegâdas. *Muchas veces.*
 Serventa. *f.* Criâda. *Sierva.*
 Setgle. *m.* Sigle. *Siglo.*
 Setjament. *m.* y setje. *m.* Tancadura per lo redó.
Cerca.
 Setje. *m.* La esca que se pôsa á âm. *Cebo.*
 Sguart. *v. a.* V. Esguart.
 Siau. Siau ò asseyvós. *Sed* ò *sentaos.*
 Si col. Axí côm ell. *Así como él.*
 Sien. Sian ò son. *Sean* ò *son.*
 Sient. Essènt ò següentse. *Siendo* ò *sentándose.*
 Sintent. El qui sent. *El que siente.*
 Sisa. *f.* Betúm. *Betun.*
 Sitiament. *m.* Siti. *Sitio.*
 Siu. Sêu tu. *Siéntate.*
 Siure. *v. a.* Assêurerse ò estar assegúdd. *Sentarse*
 ò *estar sentado.*

S.

Smenar. V. Esmenar.
 Smút. Mudsè. *Mútese.*
 So. Jò som. *Soy.*
 Soberch. *adj.* Grân, excessíu, supérbo. *Grande,*
excesivo, soberbio.
 Sobira y sobiran. *m.* Sobérâno. *Soberano.*
 Sobrat, da. *p. p.* Vensúd, da. *Vencido, da.*
 Sobrat, da. *adj.* El qui sobrepuja á âltri. *Sobre-*
pujante.
 Sobrats. *m. pl.* Ventâtjas ò sôbras. *Ventajas* ò
sobras.—Ets âlts de câsa. *Sobrados.*
 Sobotat. *adv.* Prést ò de improvís. *Presto* ò *de im-*
proviso.
 Sobter. *v. a.* Donar préssa. *Dar prisa.*
 Sobtos. *adv.* Prést ò improvís. *Presto* ò *impro-*
viso.
 Socors. *m.* Socorro. *Socorro.*
 Sdoguar. *v. a.* Tocar ò remenar. *Tocar* ò *me-*
near.
 Soferre. *v. n.* Sufrir. *Sufrir.*
 Sofertant. *adv.* Sufrínt. *Sufriendo.*
 Sofir y sofre. *v. n.* Sufrir. *Sufrir.*
 Sofirent. *m.* Sufridor. *Sufridor.*
 Sofrensa. *f.* Sufrimént. *Sufrimiento.*
 Sosistic. Aparént. *Apareciendo y aparente.*
 Sojorn. *m.* Descâns, repôs. *Descanso, reposo.*
 Sojornar. *v. a.* Descansar, reposar. *Descansar, re-*
posar.
 Sol y sols. *adv.* Sôlamént. *Solamente.*
 Solas. *m.* Plêr, gust. *Placer.*
 Soldader. *m.* Soldât ò soldadèt. *Soldado* ò *solda-*
dito.
 Solt, ta. *p. p.* Llibérts. *Suelto, ta.*
 Som. *f.* Sôn. *Sueño.*
 Somni. *m.* Sômit. *Sueño.*
 Soport. *m.* Sufrimént, socorro. *Sufrimiento* ò *so-*
corro.
 Soptament. *adv.* Prôntamént. *Prontamente.*
 Soptat. *adv.* Prést. *Presto.*
 Sorbir. *v. a.* Xupar v. g. una espónja a'aygo ò
 cousumir. *Absorber* ò *consumir.*
 Sospir. *m.* Suspir. *Suspiro.*
 Sostinença. *f.* Sostentació. *Sostentacion.*

Sostraje. *m.* Apartament. *Apartamiento.*
 Sostraire. *v. a.* Sostréurer. *Sonsacar.*
 Sotan. *m.* Soterrâni. *Sótano.*
 Sots. *adv.* Baix. *Debajo.*
 Sots. *m. pl.* Garrigas. *Sotos.*
 Spauen. *m.* V. Espauen.
 Spauent. *m.* V. Espauent.
 Sperdre. *X.* Esperdre.
 Spero. *V.* Espero.
 Spill. *V.* Espil.
 Splicar. *V.* Esplicar.
 Spre. *V.* Aspre.
 Squinsar. *V.* Esquinsar.
 Stolar. *v. a.* Llévar. *Quitar.*

Storcre. *V.* Estorcre.
 Stort. *V.* Estort.
 Struch. *V.* Estruch.
 Strument. *V.* Estrument.
 Suffer. Sufrèix ò té. *Sufre ò tiene.*
 Suffer, ta. Sufríd, da. *Sufrido, da.*
 Surbir. *V.* Sorbir.
 Sus. Dált, demúnt ò sobretót. *Encima ò sobre-
 todo.*
 Sus. *adv.* Prést ò en un punt. *Presto ò en un
 punto.*
 Sutzeu, ua. *adj.* Bruts. *Sucio, cia.*
 Sutzure. *f.* Brutó. *Suciedad.*

T.

Tarda. *f.* Tardânsa. *Tardanza.*
 Tart, da. *adj.* Târs en so parlar ò de mál ingèni.
Tardo, da ò de mal ingenio.
 Tartre. *m.* El de Tartària. *Tártaro.*
 Tastart. *adj.* Loquènc ò determinád. *Alocado ò
 determinado.*
 Taur. *m.* Bráu: bôn. *Toro.*
 Taxar. *v. a.* Apégarse. *Pegarse.*
 Tebeu, ua. *adj.* Tebs. *Tibio, bia.*
 Tembre. *v. n.* Tèmer. *Temer.*
 Temença. *f.* Pô, temor. *Miedo, temor.*
 Temorejar. *v. n.* Tenir pô. *Tener miedo.*
 Tempre. *m.* Tèmple. *Templo.*
 Tempte. Lo fâsse. *Lo haga.*
 Teute. *m.* Tiénto. *Tiento.*
 Terment. *m.* Térme. *Término.*
 Timpe. *f.* Còsta, pujâda. *Cuesta, subida.*
 Tirant. *m.* Tirâno poderós. *Tirano poderoso.*
 Tirant. *p. a.* El qui tira. *El que tira.*
 Tixion. *f.* Furia infernâl. *Furia infernal.*
 Tocan. *p. a.* Tocânt. *Tocando.*
 Tolrre. *v. a.* Llévar. *Quitar.*
 Tolt, ta. *p. p.* de tolrre. *Quitado, da.*
 Touba. *f.* Baül de môrt. *Ataud.*

T.

Tor. *m.* Bráu: bôn. *Toro.*
 Torcre. *v. a.* Tòrser. *Torcer.*
 Torn. *m.* Rôda ò vòlta. *Rueda ò vuelta.*
 Torta. *f.* Tórtèra. *Tórtola.*
 Tost. *m.* Rôst. *Declivio.*
 Tost, ta. *p. p.* Llévâd, da. *Quitado, da.*
 Tost. *adv.* Prést ò luégo. *Presto ò luego.*
 Tostemps. *adv.* En tot témps. *En todo tiempo.*
 Tou, ua. *adj.* Buids per dedíns. *Hueco, ca.*
 Trahiment. *m.* Trahició, engâñy. *Trahicion, en-
 gaño.*
 Trametre. *v. a.* Enviar. *Embiar.*
 Traurer. *v. a.* Tréurer, llévar, apartar. *Sacar,
 quitar ò apartar.*
 Traure. *v. a.* Trahir ò enganar. *Hacer trahicion
 ò engañar.*
 Treta. *f.* Flétxa. *Saeta.*
 Trigar. *v. a.* Tardar. *Tardar.*
 Troba. *f.* Glôsa. *Copla, trova.*
 Trobador, ra. *m. f.* Glosadors. *Trovador, ra.*
 Trobar ò trovar. Fer glôsas. *Trovar.*
 Troch. *m.* Barât, cànvi. *Trueco.*
 Trop. Molt ò mûssa. *Demasiado ò mucho.*
 Trufar. *v. a.* Burlar. *Burlar.*

U.

Ulesa. *f.* Vilesa, trahició. *Vileza, trahicion.*
 Ungle. *f.* Ungla. *Uña.*

U.

Urella. *f.* Oreyà. *Oreja.*
 Usatge. *m.* Usâusa. *Usanza.*

V.

Vagahunt, da. *adj.* Vâgamundo, da. *Vaga-
 mundo, da ò vagabundo, da.*
 Vagar. *v. n.* Estar ocíos. *Estar ocioso.*

V.

Vay. *m.* Vâll, distância ò vâcuo. *Falle, distan-
 cia ò vacío.*
 Vaylèt. *m.* Pâge jove ò allôt. *Pagecño ò muchacho.*

Valença. *f.* Salut. *Valitud*, *sanidad*.
 Valent, *ta.* adj. Sàns y hòns. *Sanos y buenos*.
 Vanova. *f.* Vâneva. *Colcha*.
 Vantament. *adv.* Ab vanidât. *Vanagloriosamente*.
 Vantar. *v. r.* Vânagloriarse, alabarse. *Vanagloriarse*, *alabarse*.
 Vehi, *na. m. f.* Vest, *na.* Vecino, *na*.
 Veixell. *m.* Plât, gèrra, ribéll, tassó etc. *Vaso*.
 Veixella. *f.* Vaquilla: plâts, etc. *Vaquilla* ô *vaso*.
 Veixar. *v. a.* Oprimir, vècsar. *Vejar*.
 Velledat. *f.* Veyès. *Vejez*.
 Ventrell. *m.* Vêntre. *Ventre*.
 Ventresque. *f.* Vêntre. *Ventre*.
 Ver. *m.* Sa primavera. *Verano*.
 Verament. *adv.* Vertadéramént. *Verdaderamente*.
 Verme. *m.* Cuc. *Gusano*.
 Vers. Devés. *Hacia*.
 Vexar. *V.* Veixar.

Vaxell. *V.* Veixell.
 Via. *f.* Camí. *Camino*.
 Via. Hey vèya. *Veia*.
 Viar. *v. n.* Anarsèn. *Irse*. = Trêurer deïbre. *Sacar suera*.
 Vidando. Li dona vida. *Le da vida*.
 Vie. *f.* Camí. *Camino*.
 Viltat. *f.* Vilesa. *Vileza*.
 Vogui. *m.* Rôda, rodéyo, vòlta. *Rueda*, *rodeo*, *vuelta*.
 Volch. Vòl ô volgué. *Quiere* ô *quizo*.
 Volença. *f.* Volèr ô voluntât. *Querer* ô *voluntad*.
 Volch y volpell. *m.* Reboua. *Raposo*, *sa* ô *zorro*, *rra*.
 Volam. *m.* Volúmen. *Volúmen*.
 Vern. *m.* Moc. *Moco*.
 Vorridor, *ra. m. f.* Avorridor, *ra.* Aborecedor, *ra.*

FE DE ERRATAS.

Pàg. 5 Lín. 50 Dia Española, Den dir Española: Pàg. 9 Col. 2 Lín. 20 Empapusar, Empapujar: 15 2 12 Abre: Ave: 18 2 17 Alretas, Adretas: 21 1 7 Lizado, Lizado: 24 2 43 pron, pronòm: 25 1 36 Alhara, Alhaja: 31 1 39 Amòllar, Amòllar: 33 1 48 Canila, Canilla: 39 2 4 pelear, pelar: 44 2 14 Àfrica, Àssia: 47 1 48 Arnilla, Polillica: id. 2 8 Càssia, Càssia: 48 2 53 Arrendador, Arrendar: 64 1 6 Cajo, Gajo: id. 2 40 Aygordeutero, Aguardentero: 76 1 6 els, als: 77 2 32 y 38 Bât, Blât: 83 1 25 Fracció, Acció: 84 2 20 hòu, bròu: 85 2 33 Bugedaría: Bugadaría: 91 1 27 Tôc, Fôc: 120 2 43 Non plus ultra, Plus ultra: 143 2 4 la jou, al jou, 166 2 41 Desacomodar, desacomodarse: 183 2 36 Devellamént, Desvellamént: 206 2 18 percoher, percèber: 208 2 última diserét, discrét: 215 y 216 2 última y 1 y 2 Enegenable, ar, etc., Enagenable, etc.: 232 2 1 Azcabuz, Arcabuz: 238 1 52 desoulado, desculado: 239 2 46 Desgranado, Desgranado: 242 1 17 Tornillo, Torillo: 247 2 8 Arbardilla, Albardilla: 249 2 49 brinquino, brinquiño: 265 2 10 boca, boda: id. 2 50 Partilizar, Parcilizar: id. 2 50 escaydâys, escandâys: 279 1 22 fregatirz, fregatriz: 300 2 30 melona, melena: 306 1 29 Llèx, Liètx: 350 1 44 Mabiza, Nabiza: 353 1 27 Llôsa, Liôssa: 405 2 1 Esquela, Espuèla: 413 1 36 estornèll, passarèll: id. 2 55 pacioncilla, granadilla: 421 2 5 estèndrer, entèndrer: 458 2 49 mon, nòm: 497 1 37 Sanjanero, Sanjuanero: id. 1 46 Reyna, Réyna, id. 1 48 Réyna, Reyna: 515 1 51 Sonsajar, Sonsacar: 535 2 22 Superpacient, Superparcient: id. 2 24 Superpaciente, Superparciente: 551 2 24 vieja, viejo: 546 1 10 sembar, sembrar: 561 2 28 trasnonchado, trasnochado: 580 2 5 atestado, atestundò: 605 1 12 pariòl, puriòl: 606 1 23 liguijaros, guijarros: 611 1 12 adrecutores, adestradores: 615 Alguns tèrmes dels anticuâds se hân posâd ah la nôva ortografia, y no lo hân de estar, perque no sabèm còm los prouunciâvan els antics. 624 2 última Sostinenta, Sostinença.

